

VYCHOVATEL.

ČASOPIS
VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGÁN KATECHETSKÉHO SPOLKU
A JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

ROČNÍK XX.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST“

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR
Th. Dr. RUDOLF HORSKÝ.

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY
JOS. FLEKÁČEK.

REDAKTOR KATECHETSKÉ PŘÍLOHY
FR. ŽUNDÁLEK.

V PRAZE.
KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA „VLAST“ — NAKLADATELSTVÍ.
1905.

OBSAH:

Články vědecké a poučné.

Akademické vzdělání učitelstva. Píše prof. Frant. Horáček. Str. 2, 13, 25, 49, 61, 73, 85, 95, 107, 119, 131, 145, 157.
 Blahovůle. Několik sebraných myšlenek a příkladů. Podává Fr. K. Str. 219, 229.
 České učitelské listy a náboženství. Podává Jan Krátký. Str. 169, 189, 201, 213, 225, 239, 252.
 Filosofická čítanka. Napsal Fr. H. Žundálek. Str. 102, 113, 123,
 Jan Jakub Rousseau a jeho morálka srdce. Podává Fr. Neliba. Str. 99, 109, 121.
 Jak učit liturgice. Píše Xav. Dvořák. Str. 257, 266.
 Jak psát, Podává Fr. X. Dvořák. Str. 151.
 Jak vésti žákyně, aby byly zdvořily. Podává Johana Gr. Str. 39, 53.
 Katechetský zákon v Dolních Rakousích. Vzhledem k našemu zákonu a zákonu moravskému. Podává Fr. Košák. Str. 135, 147, 161, 173, 191, 205.
 K průvodnímu nařízení nového řádu školního a vyučovacího. Str. 273.
 Loutkové divadlo vzhledem k duchovní pastoraci. Podává Karel Procházka. Str. 181, 197.
 Nadpočetná místa učitelská a zřizování míst katechetských. Str. 233.
 Na prahu nového roku. Str. 1.
 Několik slov o náboženství a mravní výchově na našich středních školách. Podává prof. Š. B. Str. 17, 29, 37, 51, 63.
 Nový řád školní a vyučovací. Str. 237, 249, 261.
 Paedagogicko-katechetský kurs ve Vídni. Referuje prof. Ant. Janda Str. 64, 78, 88.
 Požadavek všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva a učitelstvo. Str. 278.
 Předměty a modely biblických starožitností. Napsal univ. prof. Dr. Jar. Sedláček Str. 7, 18, 44, 55, 68, 80, 91, 111, 139, 163, 179, 193, 208, 231, 243, 256, 268, 274.
 Remunerace za přespočetné hodiny. Str. 27.
 Remunerace za vyučování náboženství. Str. 63.
 Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století. Podává Fr. Neliba. Str. 5, 15, 31, 41.

Školství v Čechách. Str. 76.

Vymezení právního poměru mezi správou školní a duchovní. Str. 221.

Úloha vychovatele v boji proti alkoholistickému. Podává Jan Bečvan. Str. 66, 77, 87, 97, 126, 138.

Z pojednání o výchově dítek, které napsal Eneáš Silvius. (Pius II.) Z latinského jazyka přeložil Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada Str. 176, 195, 204, 215, 227, 241, 254, 276.

Feuilleton.

Bedřich Schiller a jeho náboženská skepse. Napsal Fr. Neliba. Str. 128, 141, 152, 165.

Haeckel's Lösung der Welträthsel. Podává Jan Ptáček Str. 104, 115.

Katolická liturgika pro obecné a měšťanské školy. Sepsal Em. Žák. Referuje prof. Xav. Dvořák. Str. 183.

K historii katechismu a bibl. dějepřavy. Podává Prof. X. Dvořák. Str. 234.

Kněz v nemoci. Podává Jos. Em. Jonák, katecheta. Str. 9, 20, 33.

Řeč při odchodu p. Ant. Preiningera, správce školy, na odpočinek. Napsal Em. Žák. Str. 70, 82.

Školy katechumenů v Číně. Dle Katolisch. Miss. upravil Fr. Javůrek. Str. 280.

Učení mistra Jana Husi odsouzené na sněmu Kostnickém. Referuje J. F. Th. 209.

Směs

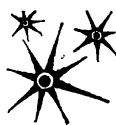
na stránce 10, 22, 34, 46, 57, 71, 83, 93, 105, 116, 129, 143, 154, 166, 185, 199, 210, 223, 235, 244, 259, 270, 282.

Literatura

na stránce 12, 24, 36, 48, 60, 72, 84, 96, 106, 118, 130, 144, 156, 168, 188, 212, 224, 236, 248, 260, 272, 284.

Zasláno

na stránce 96, 212.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlasf.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Na prahu nového roku. — Akademické vzdělání učitele. — Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Kněz v nemoci. Směs. — Literatura.

Na prahu nového roku.

Nejsou to zajisté utěšená znamení pro nás, kteří křesťansko-katolický ráz školy hájíme, za nichž vstupujeme do nového roku.

Urputný rozmach proti katolickému školství, jaký se udál ve Francii, krutý útisk církve, již chtí vládnoucí zednáři zasadit poslední, smrtelnou ránu, vrhají své stíny i k nám. Vždyť co je u nás slepých velebitelů čackého kdysi národa francouzského! Zcela otevřeně hlásá a fedruje se v listech našich nepřátel, co před pěti léty ani ten nejradikálnější list by se byl neosmělil napsati: odloučení církve od státu a vyhostění náboženství jako učebného předmětu ze škol vůbec.

Argumenty uličních davů, lesklými hesly svedených, mají býti normou všeho zákonodárného řízení. V sousední zemi zříme toho nejlepší doklad. A hoří-li u souseda, kdož se oddává klamavé naději, že u něho hořeti nemůže?

Tento boj proti křesťanskému školství nás sice zarmucuje a ukládá nové povinnosti, ale nepřekvapuje. Prorocké slovo Spasitelovo: »Ven ze škol vyženou vás, a každý kdo vás zabije, bude se domnívati, že by tím Bohu sloužil« (Jan 16, 2.), již nejednou se vyplnila. Což divu, že ti, kteří vysoké ideály Ježíše Krista nechápou, plají novou nenávisť k církvi, kterou on založil a jež v jeho díle po věky pokračuje.

Julián-Odpadlík, chtěje křesťanství potlačiti, vložil ruku na křesťanské školy. Kázal zavřít křesťanské školy, aby dítky křesťanské, budoucí pokolení církve, v učení své víry vychovávány býti nemohly. A tehda sám pohanský dějepisec Ammianus Marcellinus (XXII., 10.) čin ten nazval »nemilosrdným, který má věčným mlčením zasypán býti.«

Za našich dob heslo Juliánovo jako prvá podmínka pokroku opět hlásá se do světa! Celé řady moderních Juliánů, vládnoucích perem nebo hrdlem, volají do boje za odkřesťanění školy.

A jaký úkol připadá nám?

S dvojnásobnou vytrvalostí hájiti křesťanský ráz našeho školství. Ukazovati, že všechno vzdělání a všechna mravnost, není-li založena na hluboké, vroucí víře křesťanské, je mělká a vratká. »Zpět ku Kristu,« toť je naše heslo. A za ním chceme v pevné důvěře v konečné vítězství pravdy, podporováni svými přáteli, stále jíti.

Nuž, ve jménu Páně vstupujeme do nového roku. Veliké slovo apoštolo-vo »*Ježíš Kristus včera i dnes, on i na věky*« (Žid. 13., 8.) budiž naším štítem i pavezou!

r.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Mnozí z pokrokových učitelů dovoňávají se též *akademického vzdělání* vzhledem k důležitosti svého úřadu, který není ani snazším ani méně ctihodným, než povolání kněze, lékaře, právníka atd., kteří rovněž mezi lidem působí, a u nichž universitní studium se rozumí samo sebou. Učitel s akademickým vzděláním také značně stoupne ve vážnosti lidu, který zvyklý jest učenost, důkladnost a úctyhodnost měřiti dle »škol« a vysvědčení té či oné zkušební komise. *Dr. Rein*, jeden ze sporých zbytků slávy Herbartovské, ve schůzi učitelstva, r. 1898 ve Vratislavi konané, napověděl také, že učitel s »akademickým« vzděláním má vytlačiti duchovenstvo z posic, jež ono od staletí zaujímá. A to zdá se také nám býti *jádrem* celé té sporné otázky, a všechny ty vzletné deklamace o neumořitelné touze po pravdě, o apoštolátu národním, o potřebě proniknouti až do nejhlubších tajů psychologie atd., jsou asi více méně jen pozlacenou skořápkou, v níž se tají řečené vlastní jádro. Proto nemůžeme pominouti mlčením vývodů *Dr. Reina* na prospěch »akademického« vzdělání učitelstva:

»Vzdělání lidu s jedné a učitelstva s druhé strany stojí vespolek v úzkém spojení. Povznešení širokých mass lidových, najmě vyšinutí se čtvrtého stavu po stránce hmotné i duševní, mají jako nutný následek požadavek důkladnějšího a lepšího vzdělání *vůdců lidu*, kteří jsou povoláni, aby činně zasáhli v jeho osudy. Tento požadavek jeví se býti ještě správnějším, čím více ve *správě církevní* razí si cestu názor, že *duchovním nesluší* míchat se do víru hnutí veřejného, ježto *kněžstvo pouze s kazatelnou* k lidu má mluvit tak, jak mu káže jeho pastýřský úřad.

Kde však umlkne (t. j. ve veřejnosti) *kněžstvo*, tam budou musiti mluvit *učitelé*; neboť komu medle přísluší ony vrstvy lidové, které opustily půdu *národního* a *náboženského* žití, opět získati pro národní stát? (Jen když socialisté budou se hlásiti k národu! To postačí, třebas byli neznabohy. Co ale takovými činiteli stát neb národ by získal, to patrně p. Dr. Rein neuvážil. Pozn. spis.) Okolnost tato ukládá učitelskému stavu dnešního dne *novou* úlohu a zvýšenou námahu.« —

Ano, ani takových optimistů neschází, kteří domnívají se, že vlastně již dnes učitel vzděláním svým *nad kněze* vyniká. Tak dí *Pfälzer Lehrerzeitung* r. 1896: »Duchovní a učitelé stojí, pokud se všeobecného vzdělání týče, na stejné úrovni; ano snad stojí učitelé ještě výše, protože jsou nuceni ve svém vzdělání pokračovati, kdežto mladý *duchovní* nemá nic jiného na práci (sic), než aby zapomněl to, co si byl za jinošských let v potu tváře osvojil.« *)

*) »Volentibus et valentibus«, pag. 342.

Toť věru divná věc! Učitelstvo celé střední Evropy horečně přetřásá požadavek »akademického vzdělání, university podávají svoje dobrozdání *pro et contra*, na schůzích učitelských div že si sporné strany nevjedou do vlasů, na semináře učitelské pohlíží pokrokáři s patra, a kdo by se odvážil veřejně vyznati, že vychovává a vyučuje dle osvědčené praxe, tomu se hodí na hlavu přezdívka »vulgérní paedagog«, — a tam ve *Švábsku* vyskytne se mudrc, který opravdově tvrdí, že učitel má už větší vzdělání než kněz. Erkläre mir, Graf Oerindur, diesen Widerspruch der Natur! —

To jsou as hlavní příčiny, pro které se učitelé obecných škol domáhají *akademického vzdělání*. Nebude zajisté nikoho, kdo by zavíral oči svých před vážností této otázky, jejíž rozvířené vlny zachvacují den ode dne vždy širší vrstvy naší veřejnosti, vrhající do ní kvas nových diskussí a půtek — jako by na těch starých nebylo ještě dosti — ku veliké škodě samého školství a výchovy dorostu. Proto nezazlí nám zajisté nikdo, označíme-li také my svoje stanovisko vůči *akademické* přípravě učitelů, a to úplně objektivně, *sine ira et studio!*

Aby laskavý čtenář dovedl posouditi, zdali a pokud jmenovaný požadavek učitelstva jest oprávněn, dovolíme si hlavní důvody pro domnělou potřebu *akademického* vzdělání shrnouti v následujících bodech.

1. Věk náš stojí ve vítězném znamení *osvěty a vzdělání*, které paprsky svými vniká do nejposlednější chýše zapadlých horských vesnic. Kdo jen poněkud touží po vědě, navštěvuje slavné kursy feriální, které konají ve větších městech pod názvem »university extension« professoři vysokého učení — a jediný stav učitelský měl by býti odehnán od pramene vody živé, tedy stav osob, které pracují na *základech vzdělání lidového*? To se přiči logice i právnímu citu.

2. *Pyramida vzdělání*, jejíž půdici buduje škola obecná a jejíž štít a korunu staví universita, záleží naskrze ze staviva *jakosti stejnorodé*, z čehož vyplývá *rovnocennost a rovnoprávnost* stavitelů všech bez rozdílu, ať již na té či oné výši neb na samých základech pyramidy pracují. Z toho vysvítá dále potřeba *stejně přípravy*, t. j. vzdělání »akademického« u všech, jak u profesorů učení vysokého, tak i u učitelů učení »nízkého« na školách obecných. *Vzdělanost jest jednotná!*

3. *Středověk* si byl této *jednotnosti a kontinuity* více vědom než věk náš, neboť sami bakaláři, ano i magistři nepovažovali nikterak pod svou důstojnost sestoupiti s vysokého patra universit do škol farních a katedrálních, které byly asi obdobnými s našimi školami obecnými a středními, s tím ovšem rozdílem, že, dle ducha doby tehdejší, jazyk latinský zaujímal mezi učebnými předměty první místo. Tak církevní sněm *Lateranský* r. 1215 vydal nařízení, aby při všech školách katedrálních ustanoveni byli učitelé grammatiky a lektori bohosloví, aby zabráněno bylo nedostatku vzdělání (*scientiae defectus*). To nebyly snad pouhé semináře pro vzdělání kleriků, neboť také nadaní chlapci z chudých rodin byli přijímáni a vychováváni, a to nejen pro službu církevní, nýbrž také pro úřady světské, a to i na školách klášterních, od stol. 9. počínaje.*) Že v zemích protestantských učitel a kazatel měli stejné přípravné vzdělání, o tom jsme se již nahoře zmínili.

4. Ale nejen potřeba vzmahajícího se vzdělání *všeobecného* vyžaduje *akademické* studium učitelstva — možno-li, ještě větší jeví se nutnost téhož se zřetele

*) M. Kappes »Geschichte d. Pädagogik« I., pag. 383.

na *odbornou* přípravu učitele. Dosavadní vzdělání v paedagogice dnes mu nikterak nedostačuje, a to právě po stránkách nejdůležitějších, jakými jsou pro učitele bez odporu vzdělání *filosofické* a *psychologické*, jakož i racionální studium *dějepisů* a *věd přírodních*, jež dospěly za posledních 20 let takové výše, o které se tvůrcům ústavů pro vzdělání učitelů ani nezdálo, a které učitel musí studovati *vědecky*, ač-li má ve škole s úspěchem reáliím vyučovati.

5. Nesmíme dále zapomenouti, že nová doba kategoricky vyžaduje od učitele vzdělání vynikající, — *akademické*, jelikož nemá býti pouze učitelem maličkých, než také i rádcem dospělých v přerůzných poměrech veřejného života.

Slavný Ziller rýsuje ve své »*Allgemeine philosophische Ethik*« úkol učitele následovně: »Aby učitel do celkové práce společnosti správně mohl zasáhnouti, musí již vychováním vlastním získati sobě přehled různých jevů, které celek společenské činnosti poskytuje, a duch jeho musí bez přetržení napjat býti, aby poznal, čeho *všeho* pro společnost v její rozmanitých vrstvách činiti třeba.« Listy učitelské pronášejí se v podobném smyslu:

»Všechno snažení, které budoucímu muži usnadní plnění jeho povinností občanských a socialních, nesmí školy býti vzdáleno. Jaké povinnosti a jaká práva občanu náležejí, to ovšem pouze muži dospělému vysvětliti bude lze. Avšak *ideje všeobecné*, tedy také ony, které se týkají lidské práce kulurní, možno žákům obecné školy rovněž tak dobře vpraviti, jako pojmy náboženské a mravní. Co dítě požívá, čím se odívá, čím se zaměstnává, z čeho se raduje, to vše jsou skoro bez výjimky výsledky lidské práce. Dítě má naučiti se znáti důležitost a cenu jich, aby si jich dovedlo vážit.« — Tedy jakýsi druh *technologie*. Ale to není ještě všecko! Týž učitelský list metá ve svém opojení nad domnělým *universálním* úkolem učitele obecné školy pravé kotrmelce, rozváděje, že učitel má býti mistrem učení a výchovy, lékařem chorob morálních, otcem opuštěných, zástupcem mnohých rodičů, strážným andělem maličkých, vůdcem dítek *k Bohu* (slyšte!), spolupracovníkem (duchovního pastýře?) na vinici Páně, umělcem u vzdělání různých charakterů a talentů. psychologem, fysiologem, paedagogem, biologem, esthetikem, hudebníkem, jazykozpytcem, přírodním badatelem, atd., atd. — a k tomu ke všemu právním přítelem osady a rádcem v záležitostech veřejných.***) — Nejsou-li to už příznaky chorobné dispozice, která vede k megalomanií, velikášství?

6. Více pravděpodobnosti chová v sobě ten důvod, že »*akademickým*« vzděláním učitelstva sama *theorie paedagogiky*, didaktiky a methodiky ohromně získá, jelikož tak postaven bude mohutný voj učitelů, kteří při rozsáhlém obzoru svého vědění a důkladném vzdělání dovedou případy ze své praxe využítkovati ve prospěch racionální soustavy vychovatelské lépe, než učitelstvo nynější se svým studiem v ústavech učitelských.

»Od koho medle lze očekávati zbudování *soustavy vychovatelské*?« táže se s emfází *Diesterweg* ve svém spise »*Wegweiser*«. Zákonodárcům a státníkům nedostává se zkušenosti — a muži, kteří zkušeností oplývají, strádají opět chatrnou známostí dějepisů, náboženství a politiky. Bude k tomu potřebí vzácného spojení vloh, vzdělání, životního povolání a zkušenosti v jednom jedinci, který by měl vysokou úlohu onu (totiž budování soustavy paed.) vyplniti jakž takž

*) »Valentibus et volentibus« pag. 47

*) Bayerische Lehrzeit. 1896.

uspokojivě. *Učení* mužové školství posledních století klesli většinou pod břemenem učenosti (tak zvané!), náboženské obmezenosti (sic!) a šlendriánství, a — *učitelé škol obecných* nemohli se pod tíhou hospodářských poměrů vyšinouti k oné svobodě ducha, která je nezbytnou podmínkou budování pravé soustavy výchovavací.»

7 *Akademický* vzdělané učitelstvo bude také s to, ze svého středu vysílati ty muže, kteří by se hodili k vyšším úřadům ve školské organizaci, zastávající úřad školních dozorců, ředitelů, učitelů seminárních, učitelů škol občanských, kursů pokračovacích a t. d.

8. *Akademický* vzdělané učitelstvo by získalo nesmírně na vážnosti lidu, mezi kterým působí, jakož i na vážnosti u svěřené mládeže samé, k nemalému prospěchu školy a vzdělání národního. —

To jsou asi ony *hlavní důvody*, které učitelstvo pokrokové pro *akademické vzdělání* uvádí. V následujícím pokusíme se ukázati, které z důvodů těchto jsou více méně oprávněné, které jsou pouhým modním heslem, jehož uskutečnění staví se do cesty překážky nepřemožitelné, a které posléze jsou pouhým sofistickým — bluffem, který při neuprosné analýsi logické rozprchne se v pouhý »flatus vocis.« —

(Pokračování.)

Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století.

Glossy k článku: »*Naše poslání*« v *Učitelském kalendáři* na rok 1905.

(Pokračování.)

P. A. de Monet de Lamarck (1744—1829). Sláva Lamarkova zasahá do dvou století. Již posledních 21 let 18. století počítala »Akademie věd« Lamarka mezi své nejznamenitější členy. V době té obíral se hlavně botanikou. Jeho velice pozoruhodné dílo »*Flore française*« a jeho účastenství při vydávání »*Encyclopedie methodique*« zvětčily jeho jméno, a to zcela zaslouženě. U věku 50 let musil převzít v »*Museu*« pařížském professuru a zároveň rozloučiti se se svými rostlinami a věnovati se živočichům nižšího řádu (invertébres — bez obratlů — jak on je byl sám nazval, a jak po něm se také nazývají). Vědu, kterou měl nyní přednáseti, musil z větší části sám teprve vytvářeti. Výsledkem práce v tomto oboru byla díla: »*Philosophie zoologique*« a »*Système des animaux sans vertèbres*«. »*Toto dílo, bezprostředně pro každého přístupné, bylo také od každého bezprostředně obdivováno,*« tak poznamenal o tomto díle Isidor Geoffroy Saint-Hilaire. První dílo však dalo podnět k mnohým bouřím.

Tenkrát mnoho hanoben, za dnešních dnů snad příliš oslavován, Lamarck bude čekati ještě dlouho na úsudek zcela nestranný a kompetentní.

Na co však zvláště poukazujeme u učence jména Lamarkova, jsou ona četná a otevřená svědectví, jež osvědčil pravdám spiritualistickým. Pro něho pořádek v přírodě pochází od »nejvyššího Původce všehomíra« a příroda »není než všeobecný a neměnitelný pořádek, který tento nejvznešenější Tvůrce ve všem stvořil.« (Phil. zool. t. I. p. 113.)

Díky »moudré prozíratelnosti, vše se udržuje v stanoveném pořádku To, co se zdá z pořádku vybočovati, co se zdá anomalií, nepřetržitě vrací se k obecnému pořádku, ano k tomu pořádku i přispívá; všude a vždy neměnitelně vyplňuje se vůle nejvyššího Tvůrce přírody a všeho toho, co existuje. (Ibid. p. 101.)

Pro něho člověk, třeba že tělo jeho může býti považováno za jakousi modifikaci těla zvířat, je přece jenom »původu rozdílného«. (Ibid. p. 357.)

»Pouze člověk,« praví jinde, »cítí potřebu poznati vyšší příčinu Pouze on povznesl myšlenku k Tvůrci veškerenstva — k Bohu« (Système analytique des connaissances positives. Paris, 1830.)

Ve svém díle »L'histoire naturelle des animaux sans vertébres« (Paris, 1815—1822, 7 vol.), Lamarck jde ještě dále a praví: »Když se byl člověk dovedl svou myšlenkou povznést až k »Bytosti nejvyšší«, pak pozorováním přírody nebo jinými cestami velká tato myšlenka podporovala jeho naději a jemu vnukla city náboženské, jakož i povinnosti, kteréž mu tyto city ukládají.« (p. 290 t. I.)

H. M. du Groy de Blainville. (1778—1850.) Byl nejprve žákem, pak soupeřem Cuviera, a konečně zaujal po něm stolicí srovnávací anatomie roku 1832. Vědě se oddal po bouřném mládí. Ducha byl mocného a originalního, v řadě učenců vykazuje se mu místo mezi Cuvierem a Geoffroyem. Prvního následoval v jeho úzkostlivé přesnosti, druhého v jeho myšlenkovém rozmachu.

Přesvědčení svého nikdy netajil, ale dával jemu průchod hlavně ve svých přednáškách. Tak pravil jednoho dne ke svým posluchačům:

»Stvořený svět je řízen zákony dvojího druhu; jedny řídí svět fysický, druhé svět morální. Oba tyto druhy zákonů mají jeden cíl — stálou harmonii stvoření Svět fysický a svět morální jsou stvořeny jeden pro druhý. — Nechť někdo odstraní zákony, jež řídí svět hvězdný — a máme nový chaos!

Nechť někdo zničí masožravce, následek toho bude hrozné rozmnožení býložravců, zničení rostlinstva — harmonická rovnováha porušena — zmizení veškerého života na zeměkouli v zápětí.«

Porušení zákonů morálních má analogický výsledek. Vezměme na př. zákon, kterým se nařizuje zdrželivost. — První následek porušení tohoto zákona jest otupělost intelligence a vysílení organismu a konečně i zničení provinilého individua. — Nechť celá rodina oddá se této hrozné příčině záhuby — porušený zákon bude brzy pomstěn vyhlazením vinníků. — Nechť celá společnost stane se vinnou porušení tohoto zákona — a brzy život v ní vyhasne.«

»Nechť se pozorně uvažují a hlavně ať se provádějí naučení velikých asketů křesťanských; nalezneme v nich hlubokou psychologii a zároveň i návod, jak možno předejiti nemocem morálním, a jak lze — jest-li to vůbec ještě možno — opět uvést duše v jejich normální stav.« (Histoire des sciences de l'organisation, t. III. p. 141—143.)

Ludvík Agassiz. (1807—1873.) V Evropě proslavil se svými mistrnými studii o »rybách fossilních« a o »ledovcích«; v Americe pak je slaven proto, že zanesl nový život do laboratoře a na university.

Byl synem protestantského pastora švýcarského, vychování dostalo se mu důkladného, ovšem že náboženského, a Agassiz, ačkoliv se stal hvězdou vědy, principy spiritualistické nikdy nepopřel, ale naopak otevřeně vyznal a vědecky podepřel.

Ve svém díle »Essai sur l'espèce et la classification« napsal: »Pořádek a uspořádání veškerenstva nejsou dostupny našemu duchu, ale jsou důkazem, že při utváření se věcí vládla nejvyšší Intelligence.«

V jedné přednášce v Novém Yorku připomenul svým posluchačům postupy a vzestupy, které potvrzuje paleontologie ve vrstvách zemských, a položil otázku

jak to možno, že jisté formy zdají se býti zdokonalené, zatím co jiné zachovaly až na naše dny svou prvotní inferioritu. »Neznám,« dal za odpověď, »ani síly fysické, ani činitele přirozeného, který by byl schopen přivoditi podobné výsledky. Vím však, že jenom Duch může to způsobiti.« — A probíraje tento veliký problem, táže se dále: »Že zvířata a rostliny se na zemi objevily, jest to proto, že země prodělala posloupné proměny, — anebo tyto proměny fysické byly řízeny tak, aby se země uzpůsobila pro bytosti živé? — Dal svět hmotný život světu organickému, anebo jistá intelligentní mocnost řídila vše tak, aby podmínky hmotné byly takové, že bytosti živé mohly zde najíti pobyt příhodný k jejich vývinu? — Objevil se člověk na zemi proto, že se takovou stala (aby se mohl objeviti), anebo byla země pro člověka připravena?

Když byl takto otevřeně a jasně položil problem, Ludvík Agassiz podává ve stati nadepsané »Preuves d'un Esprit divin« (Důkazy Ducha božského) základy vědecké své víře spiritualické. Slyšme:

»Příčiny fysické jsou nyní takové, jaké byly jindy. Činitelé fysičtí a chemičtí působí dnes tak, jak působili na začátku. — Tedy zvířata, která žila v různých dobách a u nichž naskytají se různosti nejčtenější, mohou-liž býti výsledkem příčin, které se nemění a které vždy působí stejným způsobem? Není přece logickým připisovati různost, jaká se jeví mezi bytostmi živými, příčinám, jichž charakteristikou jest stejnost.

Nechápu než jednu možnou příčinu — a to jest zakročení Ducha.

»Duch není projevem hmoty, je to něco, co je neodvislé; jeho svoboda jest neomezena. V takovémto rozsahu a takovýmto způsobem pojmám zakročení Ducha ve vývin bytostí živých po všechny časy, dle daného plánu a sledovaného od počátku vzhledem k cíli, jímž jest člověk. Toto směřování ke člověku je patrné v onom stupňování, jež pozorujeme ve všech epochách. Různé formy, jichž zbytky nalézáme ve vrstvách geologických, byly stupně, po nichž se líbilo Stvořiteli vésti říši živočišnou, aby dospěla až ke člověku. — On stvořil člověka k obrazu svému. On jej nadál duchem analogickým svému. Kdybychom nebyli stvoření k obrazu Stvořitelovu, kdybychom neměli jiskru Ducha božského, zdaž bychom mohli pochopiti přírodu?

Jenom proto, že jsou v nás svazky, které nás vízí k hmotnému světu, k živočišnému a k samému Stvořiteli, jenom proto můžeme čísti v přírodě a chápati, že pochází od Boha!« (Rev. scient. 28 fevr. 1874.) (Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

V synagogách stojí sedmi- neb osmiramenný svícen. Svícen jerusalemského chrámu byl, jak známo, o sedmi svítilnách a ramenech, osmou svítilnu přidali Židé na paměť posvěcení chrámu za dob Makkabejců. Tehdy prý zbylo v chrámě oleje pouze na jeden den; Bůh jej však žehnal, že vydržel až do té doby, kdy byl nový olej přinesen. Osmé rameno bývá někdy dole a zove se »hlavní světlo«, světlo pro čtenáře, neb jinak; svícen jmenují svícen chanuka (posvěcení).

Ve dny posvěcení chrámu rozsvěcují Židé i doma dle počtu mužských členů světla, každý den přidávají nové (jinde ubírají) světlo. V den smíření hořívá v synagoze žlutá svíce, kterou tam každý zbožný Israelita jako svíci za svou duši dává; kdyby nehořela 27 hodin, aneb v té době zhasla, bylo by to zlým znamením. Proto je raději odevzdávají služebníkovi, a ten je rozsvěcuje; nikdo pak neví, která jest jeho. Mimochodem budiž připomenuto, že se o svátcích channuka házívá kostkou (trendel), na níž jsou 4 hebr. písmena, značící: »Veliký div se tu stal.« Vykládají si však ta písmena německy: N = nic, G = celý, vše, H = polovic, S = postaviti — a dle toho hrají.

U skříně udržují světlo stálé, věčné, jako bývalo ve starém chrámě (Ex. 27, 20). Tím vzpomínají na oblak velebnosti Boží (šechinu).

Hlavní, čestná místa jsou blízko u posvátné skříně. V dobách Páně vyhledávali Fariseové tyto stolice (Mat. 23, 6. »Milují přední stolice v shromážděních«); nyní za ně bohatší osoby platívají. Lid v synagoze rád stojí, neboť i Abraham stál před Hospodinem, když se přimlouval za Sodomu. Hlavu nechávají pokrytu, čímž prý chtějí naznačiti, že nejsou hodni ukázati se před tváří Boží. Talmud dává »Nečiň hlavu svoji lehkou před východní branou,« a to vykládáno v tomto smyslu. Pravověrný opatří se k modlitbě i zvláštní látkou, šatem, tallis zvaným, a navleče si tefillin. I tyto předměty jsou v naší sbírce.

Synagogy byly domem modlitby, ale při tom staly se též základem škol a školního vychovávání u Židů a bývaly i obecním domem. Každá sbornice jest školou, v níž se navádí mládež i při službě Boží k tomu, aby znala knihy a dějiny Israele. Při synagogách bývaly a jsou leckde zvláštní síně, kde se mládež i dospělí vzdělávají v mišně, v talmudu a v rabínských spisech. Proto jmenovali němečtí Židé synagogu prostě »školou«. Vypravují, že řekl kdysi Rabbi Meir mudrcovi Enomeu z Gedary: »Dokud bude vyznívati ze sbornice a školy hlas Jakubův, ruce Esauovy, t. j. Řím nebude míti moci proti Israeli.« V žalmu 60, 5 »Budu bydliti v stánku tvém na věky,« oznámil prý David, že jest jist, že se jeho slova žalmů budou stále opakovati v synagogách a ve školách — toť jsou stany Boží. Ony jsou příbytkem a útočištěm Israele. (Žalm 89.)

O synagoze vykládají rádi slova Šalamounovy Písně: »Přišel jsem do své zahrady« do synagog a škol (akademí); »setro má, choti má,« t. j. shromáždění Israele. »Sbírám myrrhu svou i vonné věci své,« to jest bible; »jedl jsem svůj plást se svým medem,« to znamená dle židovského výkladu halachoth (cesty, ustanovení), učení a výklady talmudu. »Pil jsem víno své a mléko své« — to jsou dobré skutky, jimiž se vyznamenávají mudrci Israele. Proto: »Jezte, přátelé, pijte, a hojně se napijte, miláckové!« (Pís. 5, 1.)

Poněvadž se tu scházívali mužové celé obce, bylo zcela přirozeno, že se tu jednávalo nejrůznějšími záležitostmi. Zde stávají u dveří schránky na almužny, aneb jsou k tomu zvláštní mužové určení, kteří vybírají almužnu na podporu domácích chudých a přichozích.

U dveří bývá tabulka, na níž se oznamují jména oněch, kteří jsou ze »školy«, synagogy vyloučeni, nač již sv. Jan 9, 22: »tak určili Židé, aby, kdož by ho vyznal Kristem, vyobcován byl ze školy« a 12, 42 a 16, 2: »Vypověď vás ze školy« — ukazuje. Vyobcování bývá, jako hlavně ve středověku, buď na 30 dní, nebo na delší dobu. S tím, jenž by byl tak vyobcován, neradno se sejíti na čtyři lokte

vzdálenosti. Byl-li kdo vyobcován na neurčitou dobu, byla nad ním vyřčena slavná kletba, což se dalo i za zvuku trub (odloučení za Esdreáše těch, kdo nepřišli do třech dní do Jerusalema; Esdr. 10, 8). Při velkém vyobcování zabírali i statky vyobcovaného a zhasínali jeho světlo ve sbornici. Smíření vyobcovaného nebývalo snadné; bylo se mu nezřídka podrobiti mnohemu snížení (jako vypravují o Urielu Acostovi).

(Pokračování.)

* * FEUILLETON. * *

Kněz v nemoci.

(Na schůzi »Spolku českých katechetů« přednesl
Jos. Em. Jonák, katecheta.)

Zvláštním dojmem působí na mne každoročně se opakující, příchodem podzimu takřka vynucené slétání a pak hromádné loučení se citlivějšího ptactva s naší milou vlastí.

Delší dobu dovede mnohý člověk postáti pozorováním špačků, vlaštovek, jak slétají se ku generálnímu sněmu; snadno, bez zvláštní fantasmie rozeznává mezi těmi nerozumnými opěřenci pořadatele sněmu, rádce a cvičitele celé připravované daleké výpravy.

Co tu švitoření a štěbotu té drobotiny, jakoby ptáci ze všech koutů vlasti slétlí, podávali zpravy za minulý rok! Než pojednou běře celé to rozvířené hejno odevšad slétlého ptactva vážný vzhled, staří ptáci utvoří zvláštní skupiny, takoruka zkušebné sbory, aby přehlédli projíždku a spolu i zkoušku svého dorostu. Teprve po delší zkoušce, po několika rozletech vzduchovým prostorem dán povel k všeobecnému nastoupení cesty do teplejších krajín.

Vůdce výpravy zamává křídly, několikrát v popředí zakrouží, jak by akord udával, a již se hne to mračno živých, nám tolik milých ptáků, by si vyhledalo pro nastávající zimu teplejší útulek.

Kéž bych byl ptákem a mohl s vámi, vy milí ptákové, myslíval jsem si a skorem jsem těm nerozumným tvorům záviděl. Mlád, krátkou dobu po vysvěcení, pln neostříhaných ideálů, ve službě katechetské, po níž jsem vždy již od mládí zvláštním řízením tak toužil, milován svými žáky, ač přicházeli z těch neprávem rozkřičených rodin havířských a hutnických, počal jsem postonávat, až nemoc dostoupila do stadia nejvyššího, kritického. »Dále to nejde, nemoc jest vážná, delší do-

volená, mírnější podnebí snad vám ulehčí,« zněla poslední rada lékařská.

Nyní teprve pocítil jsem tu opuštěnost kněžskou. Stál jsem tu jako kůl v plotě, o nějž si smí každý oklepat svoji špinavou botu. Od domova, společnosti izolován, sám na sebe odkázán, velmi citelně pocítuje kněz opuštěnost zvláště ve stáří a nemoci. K tomu ta pravidelná chudoba, vznešená nadšenost a horlivost, bázeň a ostych před představenými, aby mu ve zlé nebylo vykládáno, strach o budoucnost, starost o chudé, ustarané rodiče, to vše tak těžce doléhá na srdce kněze

Konečně přec, vida, že déle přemáhati se nemůže, žádá o dovolenou, o zástupce. Ale tu obyčejně žádného zástupce nemohou sehnati, dovolená se i o celé měsíce protahuje, a nemocný pracuje dále. Ký pak div, že si na dosmrť uškodí, že se nemocný kněz pravidelně z nemoci vícekrát nevyhlídí, a buď v mladém věku zemře, neb zůstane zde jako neduživce, který nemůže přes všecku svou vůli býti tak platným dělníkem na vinici Páně, jak by si přál, že těžce je zkoušen on i jeho okolí, snad i rodiče, a ubohý vleče život hodný jen útrpnosti.

Ale zdaž ušetřen jest kněz alespoň v nemoci? Sám byl jsem dvakrát již nebezpečně nemocen, a v obojí nemoci zažil jsem zvláštního projevu, o kterém se tu sine ira et studio zmíním. Byl jsem těžkou chorobou upoután na lůžko již druhý měsíc, nemoc vyžadovala nutné operace, hlubokých a rozlehlých řezů, osláblost, porušený a mdlý tep srdce nedovolovaly usnutí; lékař se bál operace, ležel jsem jako Lazar.

Tu jednou ve středu odpoledne byl jsem překvapen zvláštní neočekávanou věru návštěvou. Vstoupil totiž do mého pokoje, nesa v každé ruce láhev dražšího vína, můj žák, provázen svými otcem, který byl po celém městě i okolí znám jako předák sociální demokracie. O dalším hovoru zachovám diskretnost.

V téže době byl na smrt nemocen v témž místě svatý muž, kollega v utrpení, katecheta M. Měl před tím na rok dovolenou, vypum-

povali z něho za tu dobu přes čtyřicet litrů vody. V novém školním roce musil se alespoň ve škole ukázati, aby dostal opět dovolenou. Světské úřady mu byly zvláště na ruku, šel tedy jednoho dne na chvíli do školy, druhého dne již nemohl, odvezli ho opět dopoledne do nemocnice, pumpovali z něho vodu a to naposled. Na dívčí škole asi v té době, co z nebohého pumpovali vodu, se hubovalo »Co je to za pořádek? Tak to nepůjde, katecheta nejde do školy. V noci byl nebožák vysvobozen; skončil a šel si pro věčný klid.

Když pak jsem byl před rokem po druhé těžce nemocen, poslal mi jiný otec, v jiném městě ve škole a v okolí prý obávaný, koláče po svém synu školákovi, co zatím několik dní na to mi jeden představený dal zřejmě na jevo přijetím, tonem i obsahem řeči rozmrzelost nad tím, že jsem nemocen.

Tolik jsem považoval o té zvláštní několikanásobné shodě za dobré se zmíniti, bych krátce dotvrdil, jak krušno bývá knězi, když na něho nemoc dolehne.

Uvedená tuto fakta jsou svědky zajištěna,

ovšem až na rozmluvu s představeným, při níž nebylo svědků.

Vyžádaná dovolená od okresní školní rady přišla v dosti krátké době, ale s tou podmínkou, až přijde od konsistoře zástupce. Bylo 14 dní, byly 3 neděle, zástupce nešel, a já na rozkaz »buď anebo« mezi tím se ohlížel, kam do toho mírnějšího podnebí, kde vezmu peněz na dalekou cestu, jak asi je drahý pobyt v zimních lázních, co si v daleké cizině počnu, na koho se obrátím. — Tu však mi Bůh poslal jakoby anděla na cestu, také již zesnulého dp. Vondráčka, který mne upozornil na velmi dobrý, výhodný alidumilný spolek pro podporování nemocných kněží. O podobném spolku, ač tak důležitém a výhodném neměl jsem ani tušení, jako myslím, že celá řada důstojných pánů o něm dodnes neví.

Z vděčnosti ke spolku, jehož dobrodiní jsem dvakrát již použil, a spolu a v první řadě v zájmu dp. kolegů-katechetů a všech kněží vůbec, jakož i v zájmu rozkvětu spolku toho, chci na tento spolek podrobněji poukázati.

(Pokračování.)

* * * SMĚS. * * *

Návrh organizačního statutu pro školy měšťanské otiskuje Jan Kř. Kuntovný ve »Škole měšťanské a živnostenské.« Ze stat. IV. »o učitelstvu«, uvádíme některé §§. § 49. Na měšťanské škole trojtřídní buďte ustanoveni vedle ředitele (ředitelky) a učitele náboženství nejméně čtyři, na měšť. škole čtyřtřídní nejméně šest odborných učitelů (učitelek), způsobilých vyučovati předmětům skupiny mluvnicko-historické, přírodovědecké a mathematicko-technické; mimo to (pokud nutno) učitelé vedlejší pro předměty nepovinné. Na měšť. školách dívčích budiž ustanovena zvláštní učitelka ženských ručních prací. § 50. Zřídí-li se při škole jedna pobočná třída, buďte ustanoveni noví dva odborní učitelé (učitelky) při každé následující třídě pobočné po jednom. § 51. Ředitel smí býti zatím ustanoven nejdéle na jeden rok, odborný učitel nejdéle na půl roku;*) zatím ustanovení odborného učitele při nově zřízené

pobočce smí trvati nejdéle dva roky. § 57 Všechny defin. ustanovené osoby učitelské škol. měšť. jedné a téže korunní země vřaďují se v *pořad* (status) dle podmínek, jež ustanoví c. k. ministr kultu a vyuč. K tomu pořadu mají školní úřadové míti zření při ustanovování osob učitelských; není však závazným v případech zvláště pozoruhodných. § 59. Ředitel jest povinen *vyučovati týdně* nejvýše 10 h.; katecheta a odborný učitel nejvýše 20 hod. Katechetovi se počítá nedělní exhorta za 2 hod.*) řediteli a učitelům oprava úkolů z jazyka vyuč. za 2 hod., z počtů za 1 hod. týdně pro třídu. Domácí porada může za účelem vhodného rozdělení předmětů počet hodin jednomu učiteli přidělených překročiti, z čehož ale nevznikne nárok na honorování přespočetných hodin. Je-li třeba *zastupování na čas*, může býti uloženo vyučovati řediteli až 15 hodin a učiteli odbor. až 25 hod. týdně. Přespočetné hodiny (nad výměr v 1. odstavci tohoto §) honorují se zvláště. Učitel náboženství jest povinen míti stejné účastenství na *zastupování* jako ostatní učitelé.**)

*) Srovnej petici katechetů ku sněmu král. českého připravenou. (Poz. ref.)

**) Mohl by zastupovati ostatní členy sboru katecheta, kdyby mu nebyly ukládány hodiny přespočetné, jako se až posud děje, často i proti vůli

*) Poněvadž katecheti jsou v tomto statutu postaveni na roveň odborným učitelům, bylo by to i pro ně výhodou, neboť dle dosavadní praxe musí často katecheta i několik roků čekati na definitivu. (P. ref.)

Z požadavků přijatých na šestém sjezdu něm. učitelů měst. škol. Spojování dvou měšťanských škol budiž odstraněno. Vzhledem k tomu, že někteří žáci jsou neschopni pokračovati na škole měšťanské, mějž sbor právo žáky takové vraceti na školu obecnou. Jedna třída nesmí míti nad 50 žáků. Trvá-li paralelka 3 roky při některé třídě, budiž učiněna definitivní. Zprávy čtvrtletní budtež odstraněny. Je-li na škole po 3 roky většina tříd s paralelkami, budiž rozdělena ve dvě samostatné školy. Po tříleté zatímné službě stává se učitel měst. školy definitivním. Při určování týdenní povinnosti učitelů, budiž počítána i oprava úkolů a to při 50 žácích budiž oprava úkolů jazykových počítána týdně za 2 hod., u počtářských za 1 hod. vyučovací. Po 30leté službě budiž učitel měst. školy počet povinných hodin snížen, však nikoli na ujmu ostatních. Tajná kvalifikace budiž odstraněna. Při obsazování míst na školách dívčích platí volná konkurence pro učitele i učitelky. Učitelstvo měst. škol budiž co do příjmů zařaděno do X. IX. a VIII. třídy úředníků státních a to tak, že se po 15 letech postoupí do IX. tř., po 30 letech do VIII. třídy. Škola měšťanská i její učitelstvo mějtež vlastní zastoupení ve všech školních korporacích (učitelstvo škol měst. volí si samo zástupce do okr. školních rad).

O hodinách přespočetných. Ve »Vychovateli« učiněna zmínka, aby katecheti nebrali hodin přespočetných, když takovým ponižujícím způsobem jsou za ně remunerováni. Avšak u okresních školních rad nikdo se katechetů netáže, jednoduše se jim hodiny přidělí na př. tímto nejnovějším způsobem: »O tom věděti dáváme, (že je otevřena nová třída) ustanovujeme, aby tamnější katecheta vyučování v této nové třídě převzal. *O tom správce školy písemně ho vyrozumí.*« Správa školy to katechetovi napíše, a on má otevřenou cestu k rekursu a — než bude vyřízen, dříve než za rok sotva, — bude hezky učit! A jeho zdraví? A zájem vyučování!

Na šestém sjezdu něm. učitelů měst. škol ve Vídni dne 1. listopadu 1904 bylo přijato: »Škola budiž vyrvána bojům stran politických, ježto její vývoj potřebuje klidu a neodvislosti; jsouc nejdůležitějším nástrojem státu, budiž *sestátněna* a sice počátek buď učiněn se školou měšťanskou.

katechety; a kdyby byl katecheta ustanoven pouze na jedné škole, jako učitel a nebylo mu přikázáno vyučovati i na jiných školách. (Poz. ref.)

Dětská práce v Rakousku. Ústřední komise statistická ve Vídni uveřejnila přesná data v příčině zaměstnání dětí školních při živnostech, hospodářství polním a pod. Dle zprávy té napočítáno bylo v Rakousku 3,207.674 školou povinných dětí, z nichž 154.791 při nějakém způsobu výděлку zaměstnáno bylo. Největší díl takových dětí připadá na polní hospodářství, totiž 103.010. Při tom dlužno podotknouti, že v tomto počtu nejsou zahrnuty děti pracující beze mzdy, a to buďto u rodičů nebo u jiných osob. Při živnosti zaměstnáno jest 51.781 dětí, a z těch připadá poměrně jenom malé procento na průmysl továrnícký. Mnohem více užívá se práce dětské v průmyslu domácím a v dílnách maloživnostníků. Počet při výděлку činných děvčat obnáší 70.592, chlapců 84.199. — Tento výsledek jest překvapující; každý zajisté by se domníval, že mnohem méně děvčat ve svém nejtětlejším věku práci výdělkovou koná. Mzda těchto dětí jest dle zprávy ústřední komise všeobecně velice nízká. — Výdělečná práce školních dětí je značnou překážkou při výchově a vyučování, a tu vítána zajisté jest myšlenka, aby dívky proti vykořisťování prací chráněny byly zákonem. Jak denní listy oznámily, učitelská jednota »Komenský« v Praze chce sestaviti podrobný obraz dětské práce a rozesílá rodičům dotazníky s žádostí, aby je do 15. ledna vrátili. Na základě sneseného materialu mají učiněny býti kroky, by výdělečná práce dětí školou povinných zákonem byla omezena.

Dvojí loket. Dle přijatého návrhu zákona na upravení platů učitelských v Dolních Rakusích měli by míti učitelé školy »Komenského« ve Vídni celkem 25.660 zl. služného. Spolek »Komenský« platí svým 16 učitelům o 10.000 zl. ročně méně, nežli budou míti učitelé na školách veřejných ve Vídni. Mimo to na veřejných školách jest 6 kvinkvenálek po 100 zl. Na škole »Komenského« jsou pouze 4 kvinkvenálky po 60 zl. Žádná pense, žádné odbytné a žádné nemocenské ani invalidní pojištění; též vdovy a sirotci po učitelích byli by úplně bez ochrany. A ani ta skrovná částka zadržovaných kvinkvenálek nemůže býti nejstarším učitelům vyplacena pro nedostatek peněz. Výbor spolku »Komenského« uznává všechny tyto požadavky svého učitelstva a snaží se rozdíl zmírniti, seč jeho síly stačí; ale hmotných prostředků se mu nedostává a tu ani dobrá vůle všecko nemůže. Nelze jinak: Musíme

ještě úsilovněji nežli dosud podporovali »Komenského«, aby svým nejpřednějším povinností dostáti mohl.

K organizaci starostenských sborů, která právě se tvoří na Moravě, aby hájila zájmy jednotlivých obcí, přistoupilo do konce listopadu 24 okresů. Starostenský sbor okresu hodoninského se usnesl domáhati se zrušení školního platu a také 12 proc. školní přírážky pod zvláštním titulem, poněvadž »školní plat je sociální nespravedlností a školní přírážka, zvlášť předepsaná a vybíraná, je kamenem úrazu jak pro školu, tak i učitelstvo.«

O odměnu za hraní na varhany podala deputace učitelstva chorvatského poslanci faráři Snapovi osobně psanou žádost. Poslanec sám vládě žádost podal a doporučil. Dva měsíce nedostávali odpovědi. Z čista jasna však deputaci překvapil platební rozkaz berního úřadu v Záhřebě, jímž se jim vyměřuje pokuta 16 K za to, že prý petice nebyla kolkována. Možno jen v Uhrách!

* * LITERATURA. * *

Kalendář družstva »Vlast« **»Svatý Vojtěch«**, pro katolický lid československý na obyčejný rok 1905. Ročník IV. Sporádal Josef Flekáček. Tiskem a nákladem družstva »Vlast« v Praze, čp. 570-II. Cena 1 K (malé vydání 60 h). Ke kalendářům katolickým, jakými jsou zvláště četné kalendáře p. Kotrbovy v Praze (»Vlastenecký Poutník«, »Svatováclavský Kalendář«, »Maria«, »Praha«, »Meč«, »Vlastenecký poutník Svatováclavský« a »Rodina«), Steinbrenerovy ve Vimperku, přidružil se před čtyřmi roky kalendář nový — »Svatý Vojtěch«. Pro pěkný obsah a vkusnou úpravu došel hned veliké obliby v katolických rodinách, i doufáme, že uvítán bude též tento nový ročník všude s radostí, jak toho právem zasluhuje. Vykazuje vedle několika básniček od Dr. M. Kováře hojnost prací zábavných a poučných, jako: »Smytá kletba«, Dějepisný obrázek. Napsal Alois Dostál. »Pryč od Lutheru, pryč od protestantismu!« Podává V. P. »Odkaz svěťce.« Povídka z první doby křesťanství. Napsala L. Grossmannová-Brodská. »O slastech bratří Slováků«. Vypravuje Fr. V. Peřinka. »Znamení«. Píše Vlasta Pittnerová, »Po dvanácti letech«. Napsal B. Moravec. »Čeledínova pomsta.« Žertovný příběh od Jos. Brožka. »O matčino věno«. Kus slezské historie. Napsal B. Bouška. »Nešel na pohřeb«. Napsal A. B. Šťastný. »Vincentinum čili asyl pro choré osoby«. Píše Tom. Škrdle. »Zlatý lístek«. Ze života J. E. ndp. Pána kardinála ze Skrbenských, knížete-arcibiskupa pražského. Vypravuje Františka Berková — a m. j. Četná vyobrazení jsou zdařilá a slouží tudíž pěknému kalendáři tomuto opravdu k ozdobě. Doporučujeme.

Prokop Zaleťěl.

»Kazatelna«. Homiletický časopis. Pořádá Fr. B. Vaněk. Tiskem a nákladem Rud. Rupp

v Pelhřimově. Druhý ročník. Již to můžeme nazvat šťastnou auspicií, že v řadě našich homiletických spisů nový tento podnik právě dospěl k třetímu ročníku. Ráz si šťastně cestu do srdcí čtenářů i posluchačů, jak svým pečlivým vedením, tak zvláště snahou, po formách nových a nových, pěkných myšlenkách. Zavanul v naši tvorbu katolickou nový svěží duch ze slunné Francie, kolébky to nejlepších kazatelů, mužů živé víry, hluboké meditace a ohnivé dikce, a všude tam, kam přišel, šířil nový život — nové nadšení. I v ročníku tomto máme celou řadu nových a krásných ukázek z literatury francouzské i jiné, a i ta domácí produkce jimi je proniknuta. Zamlouvá se nám obzvláště stručnost a přesné rozdělení kázání, jež napomáhá nejen rychlému a snadnému memorování, ale ponechává dosti místa i vlastním myšlenkám. I sbírka příkladů každému číslu přidaná je něco nového, u nás velevítaného, a příloha »Kazatelny« věnovaná příležitostným řečem duchovním, dobře se zamlouvá. Mnoho zdaru počínajícímu třetímu ročníku. — *ir.* —

Časové úvahy. Periodický měsíčník věnovaný časovým otázkám. Redaktor Th. Dr. František Reyl. Ročník VII. V Hradci Králové 1903. Majitel a vydavatel Politické družstvo tiskové. Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové. Nákladem vlastním.

Po sedm roků vycházejí již tyto úhledné knížečky, jež v době té rozšířily množství vhodných pojednání o časových otázkách, jak dokazuje i tento poslední ročník, jenž přinesl mimo jiné tyto práce: »Důležitost pravého náboženství«, »Zakládejte odborové spolky!«, »Veliký biskup« (J. M. Eduard Jan Nep. Brynych), »Pokora a náboženství«, »Husité jindy a nyní«, »Katakomy«, »České náboženství« a j. Jak takové časové úvahy lidu se zamlouvají, to nejlépe dokazuje ta okolnost, že skoro všechna čísla předešlých ročníků jsou úplně rozebrána, ač některá v mnoha tisících výtisků vydána byla. K tomu nemálo ovšem přispívá i láce této sbírky, stojí číslo o 32 str. toliko 8 h, v předplacení na celý rok i s poštovní zásilkou 1 K. Kromě toho poskytuje se při hromadných objednávkách až 50% slevy. Jak vidno učinilo vydavatelstvo vše možné, i jest na obecnost, by této ochotě vyšlo vstříc a hojně výborné tyto brožurky odebíralo a mezi známými šířilo. Mnohdy taková na pohled nepatrná knížečka mnoho dobrého může způsobiti. Doporučujeme co nejlépe.

Prokop Zaleťěl.

Upozornění.

Cena »Našich Listů« jest zvýšena 1. číslem roč. XIV. počínajíc ze 4 K na 6 K ročně. — Padla záložna Sv. Václavská, roku 1903 postiženy byly četné krajiny Čech kroupami a roku 1904 nesmírným suchem. Tím vším bylo citelně postiženo i naše družstvo a mezi jiným i »Naše Listy«. Podobný list jako »Naše Listy« na Moravě stojí ročně 8 K, jiný menší v Čechách 6 K a »Naše Listy« pouze 4 K. Chtěli jsme proniknouti lácí, ale za těchto neblahých okolností nelze nám déle »Naše Listy« za 4 K vydávati. I usnesl se výbor družstva Vlast za předsednictví Dra. Rud. Horského již o prázdninách r. 1904, že cena »Našich Listů« bude zvýšena na 6 K ročně a z taktických důvodů ohlašujeme to až nyní, prosíme všech, kdo již 4 K odeslali, aby k tomu ještě 2 K přidali. Vydavatelstvo »Našich Listů« v Praze čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenactý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zašlány budtož Em. Zakovi, gym. profesorovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá přispěvky Josef Flekaček, říd. učitel v Žitkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století. — Několik slov o náboženské a mravní výchově na našich středních školách. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Kněz v nemoci. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

KAPITOLA TŘETÍ.

Motto: *»Za luny svitu pod jejím oknem pěl jsi falešným hlasem písně falešné lásky; kšticemi vlasů, různým krámem cetek, prstenů a kytic odloudil jsi mi dceru, obrátiv její poslušnost v pyšný vzdor.«*

Shakespeare.

Volání po »akademickém« studiu učitelstva zdá se na pohled býti požadavkem tak nepřírozeným, že bychom v dějinách musili dlouho pátrati, než bychom našli příkladu druhého, a kdož ví, zdali by se nám to podařilo vůbec. Jestliž přece u převážné většiny kandidátů učitelství studium — podobně, jako více méně u druhých jinochů studujících, — nejprve prostředkem k dosažení slušného postavení sociálního a hmotného opatření. A zajisté i o učitelích platí známé heslo: *»Si non es vocatus, fac ut voceris!«* *) Při tom nám však ani na mysl nepřipadá, abychom pochybovali a snad o ideálním cíli vůbec, který kandidátům učitelstva táne na mysli. Ale zajisté každý nám přisvědčí, díme-li, že si každý kandidát přeje především, aby co možná nejdříve dostal »místo«. Kdo by toho popíral, ten by buď neznal lidské povahy, aneb by vědomě mluvil nepravdu. Či je kde na světě veřejný funkcionář, který by si stěžoval na rychlost své kariéry?

A proto bychom snahy učitelstva po »akademickém« vzdělání stěží pochopili, kdybychom je posuzovali v rámci *nynějšího* platného zřízení obecného školství, naivně za to majíce, že by učitelstvo se slávou uvítalo nové břímě akademické přípravy, aniž by na ostatních poměrech bylo jen prstem hnuto. Chyba lávky! Přes všechny dithyrambické deklamace má universita učitelům poskytnouti žebřík, na němž by vystoupili do vyšších, ano i nejvyšších sfér sociální hierarchie, a také dle toho — jak se samo sebou rozumí — byli placeni. Jen žádné illuse! Krásné přání, kterým velebený Ziller líčí svůj *ideál* obecného školství, pravě:

*) Výjimky jsou pouze potvrzením pravidla. Spis.

»Škola obecná nebude se míti dříve lépe, než až duchovenstvo a vyšší učitelstvo, tedy stavy, které schopny jsou vědeckého vzdělání důkladného a objemného zároveň, v duchu pokory, své domýšlivé důstojnosti se zřeknuvše a skutkem svoje v pravdě *křesťanské smýšlení* a lásku k bližnímu osvědčující, vyvolí sobě jako nejdůležitější obor vnitřní missie *školy obecné*, za tím účelem, nikoli aby snad nad nimi panování své založili, nýbrž aby jim s horlivostí a obětovnou láskou sloužili« — zůstane asi na dlouho zbožným přáním.*) Podobné oběti schopen jest pouze člověk živé víry v božského Mistra, který sluhům svým dal příslibení: »Amen pravím vám, což jste učinili jednomu z bratrů těchto mých nejmenších, mně jste učinili.« (Mat., 25, 40.) —

Takové oběti je schopen pouze svědomitý kněz, horlivý missionář, milosrdná sestra u lůžka nemocných — a také ovšem i učitel, pokud v něm činna jest sv. víra, a pokud ho sílí naděje na obdržení koruny věčné, kterou příslibil Pán všem věrným svým bojovníkům. Neboť po této stránce hlavně platí slova Písma sv.: »Justus autem ex fide vivit.« Na známou námitku o duchovním egoismu, který prý koná dobré skutky pouze ze spekulace na hojnou odplatu v nebesích, neuznáváme za potřebné odpovídati, a to tím méně, jelikož sám slavný Ziller, v kterého přece snad »věří« aspoň převážná většina učitelstva, výslovně požaduje »*křesťanské smýšlení* — *Christliche Gesinnung*«, které však při *monistickém* názoru světovém, kteráž heroldi »pokrokového« učitelstva bez ostychu vyznávají, jest apodikticky vyloučeno. Zbývá pouze snažení při »lpění na hroudě, na té půdě, která nám k praktickému životu a ke spáse v úděl dána« — jak »Čes. Učitel« před nedávnem upřímně vyznal, netuše snad ani, že tímto hrozným diktem rozfal gordický uzel svrchovaného cíle paedagogiky, před kterým *Pestalozzi*, *Herbart*, *Schrader*, ano i sám *Diesterweg* chodili v uctivém rozpačitém mlčení, přerušeném pouze několika slovy pythické divinace. Tou »hroudou« je arciž věc náramně zjednodušena! *Obededom* dovezl archu úmluvy na domácí humno a těšil se, jak si tu skříň prohlédne — konec je znám!

Ale budiž! Samo to »lpění na hroudě, která nám jest v úděl dána,« nebylo by ještě žádným hříchem — ale jen pod tou podmínkou, že by se ono neprotivilo dosažení cíle vyššího. Ten jest však z monistické paedagogiky vyloučen. Zda myslícího člověka nemusí zde zarazit nepoměr, který panuje u monistů mezi účelem a prostředkem? Cíl jest — při úplném vyhostění živlů transcendentních — sešroubován na polovinu výše dřívější, a zatím požadavky studia přípravného dosahují — úrovně *akademické*! Avšak ta láska a touha »po vědě a vzdělání« nezdá se býti upřímná, a mimoděk připadají nám slova, jimiž *Egeus* žaluje na *Lysandra*, který omámil srdce dcery jeho Hermie: »Za luny svitu pod jejím oknem pěl jsi falešným hlasem píseň falešné lásky.« (Shakespeare: *Sen noci svatojánské*.) Tedy láska zdá se býti falešnou — aspoň tak se *zdá*. avšak *píseň* je rozhodně falešna — o tom nemůže býti ni nejmenší pochybnosti!

Tu pak, přicházejíce k vlastnímu jádru sporné otázky, shrneme své přesvědčení v těchto základních větách:

a) Učitel obecné školy *nemá přípravy universitní vůbec potřebí*, any všechny důvody, které se za účelem tím uvádějí, jsou nepodstatny.

*) »Grundlegung der Lehre vom erziehenden Unterricht« 3. Aufl. p. 218.

b) Kdyby *akademické studium* mělo se státi povinným, *obligátním* — bylo by to jenom na *zkázu školy obecné*.

c) *Akademická* příprava pro *všechny* učitele jest nemožna z ohledů vědeckých i finančních; před snaživými a nadanými *jednotlivci* naproti tomu nesluší se zavíratí bran učení vysokého.

d) *Reforma ústavů učitelských* jest žádoucí.

(Pokračování.)

Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století.

Glossy k článku: »*Naše poslání*« v *Učitelském kalendáři* na rok 1905.

(Pokračování.)

Laplace. Na prahu moderního věku řekl Newton: »Podivuhodné uspořádání slunce, planet a vlasatic může býti jen dílem Bytosti inteligentní a všemohoucí.«

Newton a s ním i Euler, když nemohli rozřešiti jisté theoretické obtíže, uzavřeli z toho, že k zamezení a k napravení zmatků, které by časem musily nastati, jest třeba čas od času zvláštního zakročení Stvořitele. Laplace však viděl lépe; on k zamezení a k nápravě možných zmatků objevil příčinu mechanickou, která udržuje svět, když ne v jeho základech, tož aspoň v špatně zaručené domněnce theoretiků.

Odtud pak povstalo ono mylné, velice však rozšířené a proti víře využítkované mínění, že se totiž Laplace vyslovil proti nutnosti Boha v přírodě. Uvedeme zde, co vlastně Laplace napsal:

»Nemůže-liž ono uspořádání těl nebeských býti výsledkem zákonů pohybu, a Nejvyšší Intelligence, kteréž Newton dává zakročiti; zdaž nemůže ono uspořádání učiniti závislým na nějakém obecnějším zjevu? Tím by, dle našeho soudu, mohla býti mlžná látka rozptýlená v nesmírném prostoru nebeském.« (»Expos. du Syst. du monde«.)

Laplace tedy nepopíral Boha, ukazoval však, že soustava nebeská je mnohem dokonalejší, než se za to mělo, a že je opatřena automatickou opravou.

»Chybou jeho však bylo,« poznamenává J. Fabre d'Envieu, »že nenechal dosti jasně poznati, že soustava jeho uznává Boha Stvořitele všech věcí a původce veškeré soustavy nebeské.«

Laplace však psal své dílo »Exposition du système du monde«, když »Hrůzovláda« byla v plné síle, a později dílo své předložil »radě pěti set«, a tu nepokládal dobrý Normand, jakým Laplace byl, za příhodné, vložití do díla svého věty, které v tehdejší době byly nebezpečné.

Když však pořádek byl zjedнан a jistota zaručena, tu Laplace nezůstal v dřívější rezervě; a když nadešla hodina, kdy měl vydati počet Nejvyššímu, vzal útočiště k náboženství, které chránilo jeho dětství a vzdělávalo jeho mládí. Žádal a povolal k sobě kněze. Jeho učený přítel, baron Fourier, sekretář »Akademie věd«, byl mu stále na blízku, a Fourier zaznamenal, jak Laplace ku konci svého života zničil ve svém denníku poznámky, které měly nátěr dvojsmyslný a atheistický.

V posledních letech svého života oceňuje hodnotu lidského vědění, říkával Laplace svým velebitelům: »Toho, co víme, jest příliš málo; toho pak, co nevíme, je příliš mnoho.«

Hervé Faye, člen Institutu¹⁾ a professor astronomie na Polytechnice, učinil důležité opravy v theorii Laplaceově. Opravy ty jsou vyloženy v jeho díle nade-psaném »Origine du Monde«. To jest dílo, v němž nalazáme toto vroucí vyznání víry: »Něco jiného je země, něco jiného tělo a něco jiného rozum a myšlenka. Poněvadž naše intelligence nepovstala sama sebou, musí proto býti ve světě Intelligence vyšší, z níž naše má svůj původ. Čím je větší idea, jakou si o této Intelligenci tvoříme, tím více se přibližujeme k pravdě. Nechceme se mýlit, když tuto Intelligenci považujeme za původ všehomíra, jí přičítajíce krásy nebes, které vzbudily naší myšlenku, věříce, že Jí nejsme ani cizími ani indifferentními — a hle, tu jsme, připraveni, abychom pochopili a přijali onu tradiční formuli: Bůh, Otec všemohoucí, Stvořitel nebe i země.

Popíráti Boha? Není pravda, že by se kdy věda sama od sebe přiklonila k této negaci.« (H. Faye, »Orig. du Monde, second., ed. p. 3. 4.)

A v témže spise čteme dále: »Ať se říká, že vesmír je nekonečná řada proměn, že to, co vidíme, je logickým výsledkem stavu předchozího, a tak jak to bylo v minulosti, že bude i v budoucnosti; my nenahlížíme, jak by mohl stav předchozí dospěti k nesmírné diffusi látky, k chaosu, z něhož vzešel stav přítomný. Zde přece třeba začít s hypothesou a žádati — jak to činí Descartes — na Bohu látku a síly, které ji řídí.« (Ibid., p. 257—258.)

Konstanc Wolf, člen Institutu a observatoře pařížské, podal překlad a zároveň posudek pojednání Kantova ve svém díle »Hypothèses cosmogoniques«. V díle tom vzdává příležitostně hold víře spiritualistické a praví:

»Aby hypothesis vzniku všehomíra byla úplna, nutno bráti látku v jejím stavu původním, kdy vyšla z rukou Stvořitele, s jejími vlastnostmi a zákony, a pak připojením zákonů pohybu, dáti vzejítí celému vesmíru, tak jak je za dnešních dnů («Hypoth. cosmog.» — Introd, p. 1.)

»Kant byl první, který při uvažování chaosu, vyšlého z rukou Stvořitele, představoval si jej, že obsahuje ve stavu nejvyššího rozptýlení a rozšíření všechny zárodky světů budoucích.« (Ibid., p. VI.)

Kant pronesl myšlenky o mlžném chaosu, z něhož vývin čistě mechanický, na základě předem stanovených zákonů moudrostí Stvořitelovou, dává vznik vesmíru s jeho vznešeným pořádkem a obdivuhodnou pravidelností.« (Ibid., p. VIII.).

Vyznání víry zcela otevřené čteme na stránce následující: »Naše snahy kosmogonické ani dost málo neotřásají důkazem o jsoucnosti Boží, dovozovaným z divů nebeských.« (Ibid., p. IX.)

(Pokračování.)

¹⁾ Institut = ústav pro vědu a umění, skládá se z pěti akademií. Každá má 40 členů, jenom »Academie des sciences« má jich 60.

Několik slov o náboženské a mravní výchově na našich středních školách.

Podává P. Š.

Často slyšíme v naší katolické veřejnosti nářky na to, že ze středních škol, gymnasií a reálék vychází mládež prosáklá náboženským indiferentismem, nechutí ku všemu katolickému, anebo docela i atheismem. — Stesky tyto, bohužel, bývají zhusta zcela oprávněné.

Mnozí právem hledají příčinu tohoto neblahého zjevu, a mnohdy všecka zodpovědnost za náboženskou a mravní výchovu, po případě za její nezdar bývá svalována na bedra katechetova. Nechci psátí apologii pro domo nostra; ale mám za to, že za všecku nevěru aneb náboženskou lhostejnost činiti zodpovědným jedině gymnasijního katechetu, jest na výsost nespravedливо a nerozumno. Kdo tak tvrdí, nerozumí dobře přítomné. —

Úloha gymnasijního katechety jest velice obtížna. I když jest to muž stojící na výši svého povolání, plný víry, mravně úplně bezúhonný, ve svém oboru co nejlépe vědecky vzdělaný a mající tudíž široký rozhled (vždyť náboženské vědění jest nejuniversálnější, stýkajíc se se všemi obory vědy, tak že v nižádném kněz nemůže býti úplně laikem), tož přece vidí přecasto, že úspěchy jeho činnosti nejsou v náležitém poměru k jeho horlivé snaze. Kde jest toho příčina? Příčinu dlužno hledati

a) v ovzduší (v prostředí), ve kterém mladý gymnasista žije. A právě toto ovzduší — řekněme to upřímně a veřejně — bývá namnoze (jsou vzácné výjimky) otráveno jedem náboženské lhostejnosti a nevěry. I když nepřihlížíme k bytům po stránce náboženské a mravní často velice závadným, kde mladý student nejenom nevidí dobrého příkladu, nýbrž často bývá i mravně kažen a odváděn, jest to bohužel leckdy i sama škola, která na studujícího zlobně působí. Kdyby neslyšel od katechety slova Bůh, Kristus, Syn Boží, tož by na leckterém ústavu neslyšel těch slov za osm let ani jednou.

Ve služební přísaze zbyl sice ze starých, lepších dob passus, jímž učitel se zavazuje, že povede žactvo ku zbožnosti; avšak zůstalo to namnoze jenom na papíře. A přece, aby se náboženská výchova dařila, jest třeba součinnosti všech činitelů ve škole zaměstnaných. Co tu vhodné příležitosti poskytuje četba klassiků latinských i řeckých! Jaký užitek mravní by z ní plynul, kdyby byla pěstována v duchu křesťanském!

Tak chtěl, aby čtení byli pohanští klassikové, sv. Basil Veliký, který za tím účelem napsal zvláštní spis pro tehdejší mládež křesťanskou: *Λόγος πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων*, citovaný obyčejně pod názvem: »De legendis libris gentilium«. Tak se díval na pohanské spisovatele Klement alexandrinský, jenž, co v nich dobrého obsaženo, za dar Boží pokládal. (Stromata I., 4: πάντων γὰρ αἴτιος τῶν καλῶν ὁ θεός).

Než, budiž to Bohu žalováno, dnes se mravní a náboženské zásady pohanských spisovatelů tak idealisují, jakoby nebylo bývalo zapotřebí poučení, mravního povznesení, smazání hříchu a milosti s hůry, jakoby jimi mohl býti dosažen nejvyšší životní cíl. Jaký to blud, jaké nebezpečí pro křesťanskou mládež studující! Jak často se mi bolestně svírala hrud, když při zkouškách maturitních po celé

dni jsem slyšel mládež vykládati pohanské mythy, jako bychom žili v starém Řecku nebo Římě, a ani slovo o Kristu, o Bohu křesťanském, o prozřetelnosti.

Jenom ve světle křesťanství může antický svět správně a plně býti oceněn. Ideál lidskosti, který mělo klassické pohanství a který ve svých bozích a heroích vypodobnilo, není ani dokonalý ani úplný. Jest to jenom stín, jsou to jenom trosky.

Úplný a dokonalý ideál lidské dokonalosti jest Ježíš Kristus, Syn Boží, pravzor všeho stvoření, jenž není dílem lidské fantasie anebo konstrukcí lidského rozumu, nýbrž pravda a život. Před tímto ideálem blednou všechny ideály Řecka a jenom ješitná pošetilost může se od tohoto k oněm obracet.

Bohužel, dnes leckterý učitel středoškolský nepostupuje od básníků a filosofů řeckých ke Kristu, nýbrž odvrací se od vznešených nauk křesťanských a hledá své ideály u genia národa řeckého. (Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Tefillin. Kněz míval při chrámové službě zvláštní roucha. Když si Israel připomínal, že jest národem *kněžským*, přál si každý pravověrný a horlivý Israelita, aby se podobal kněžím. Proto si ukládali i ti, kteří nebyli z kněžského rodu, někdy půst a odřikání takové, jakého se žádalo na knězi před Boží službou. Když nemohli nositi kněžská roucha, brávali na sebe aspoň při modlitbě zvláštní věci a ozdoby, jimiž si připomínali vážnost chvíle a přítomnost Boží, svou kněžskou důstojnost.

V Jerusalemě potkati lze častěji staré Israelity, kteří mají na čele, někdy dosti velikou, koženou schránku (pouzdro), na hlavě zvláštní bělavý šál střepením (třásněmi), splývající po ramenou. Jdou s opotřebovanou knihou Zákona pod paží do synagogy neb odtamtud. Tak se odívá pravověrec k ranní modlitbě: bere na sebe dvě *chránidla* a šat, který má nahraditi kněžský plášť.

Chránidel užívali fariseové v dobách Kristových, neboť tehdy o nich pravil Spasitel: »Všechny skutky své činí, aby byli vidíni od lidí. Rozšiřují zajisté svá *chránidla*, a veliké dělají *třásně* svých plášťů«. Naše sbírka vykazuje *dvě schránky*, které se tak zovou; jednu si dávají Židé *na čelo* mezi obočí, druhá bývá navázána *na levou ruku*, aby byla blízko u srdce. Obě jsou z Jerusalema a obsahují pergamenové pásky, popsané verši Zákona.

Tato chránidla uvykli si Židé přibírat i v dobách po babylonském stěhování. Věděliť, že byl chrám zbořen a lid odveden proto, že nebyl pamětliv slov Zákona. Nyní chtěli jich býti pamětliví stále; chtěli míti slova Zákona mezi očima a u srdce, aby tak vyplnili doslovně a skutkem přikázání Boží, dané v Deut. 6, 6.—8. »A budou slova tato *v srdci tvém. Uvážeš je* (slova Zákona) za znamení *na ruce své*, a jako náčelník (věc na čele připevněnou) *mezi očima svýma*«.

Tím jest zajisté poručeno, aby lid miloval přikázání Boží, aby jich byl pamětliv, aby jimi řídil svá jednání — mnozí ze Židů vykládali si však ona slova tak, že třeba zavěsiti skutečně mezi oči aspoň malý proužek Zákona, a dáti po-

dobné proužky blízko srdce na ruku. Odtud povstal zvyk nositi *tefillin* (modlidlá, původně *modlitby*).

Jmenují se řecky *fylakterie* (chránidla), poněvadž byla pověrečným lidem ochranou proti zlým duchům a vlivům jejich. Jsou vyrobena z čisté kůže, na vrchu jsou černá a opatřena řemínky, aby se mohla připevniti buď na čelo neb na levou ruku. Na chránidle pro čelo jest vytačeno na obou zevních stranách písmě *šin*, jedno (v pravo) se třemi, druhé se čtyřmi čárkami a body. Toto *šin* tvoří s písmenem *daleth* na uzlu řemínků na hlavě a s *jod* na uzlu ručního svazu dohromady jméno *Šaddaj*, což se vykládalo: *Všemohoucí*. Tomuto jménu přičítali Židé největší moc ochrany. Chránidlo bylo jako »Kainovo znamení« ochranou věřícího; Ezechiel mluví též o jakémsi znamení (Taw, kříž) i sv. Jan (Zjev. 7, 3, 14, 1. — Ezech. 9, 4. 6.) Obě *šin* mají číselnou platnost 600; k tomu čítají ještě 6 (tataž *šin*) a 7 čárek na písmenu *šin*, tedy dohromady 613 a tvrdí, že jest právě tolik přikázání v Pentateuchu 248 kladných a 365 záporů.

Chránidlo *na čele* má uvnitř *čtyři* příhrádky. V každé jest delší *pergamenový proužek*, popsaný verši z Pentateuchu hebrejským písmem bez samohláskových značek. Proužky jsou zavínuté, svázané poutkem z pergamenu a jemnými vlasy čistého zvířete.

Na *prvém* závitku (od pravé strany na hlavě) jest obsaženo přikázání o prvo-rozencích, o svátku pascha, jak jest psáno v Exod. 13, 1.—10.; končí slovy »Budeť tobě jako (nějaké) *znamení* na ruce tvé, a jako památka *před očima tvýma*, aby byl Zákon Jahve v ústech tvých .«

Druhý závitek obsahuje pokračování těch slov od verše 11. do 16. *Třetí* závitek jest popsán verši z Deut. 6, 4.—9., jež obsahují vyznání víry Israelitů, a spolu hlavní a přední část ranních modliteb. Zove se dle prvního slova *Šma*: »*Slyš* Israeli, Hospodin Bůh náš, (Jahve) Hospodin *jeden* jest. Protož milovati budeš Hospodina z celého srdce . . . A budou slova tato . . . v srdci tvém Uvážeš je na znamení *na ruce své* a jako náčelník *mezi očima svýma*. Napíšeš je také *na veřejích domu svého* a na branách svých.« Podobně napsáno z Deut. 11, 13.—21. na *čtvrtém* závitku. Dohromady jest tu 31 veršů. Vnuk rabbi-ho Raši, Rabbenu Tam, zavedl obrácený postup. Chránidlo je udržováno na hlavě řemínky, jejichž konce splývají v předu na prsa toho, kdo se modlí.

Chránidlo *náruční* má ve svém pouzdru pouze *jediné* místo, v němž jest jediný pergamenový závitek, obsahující ona čtyři místa z Pentateuchu, která jsou na závitcích prvního chránidla.

Fariseové nosívali snad tato pouzdra po celý den. Jim bylo: *Nositi chránidla, trásně* na čtyřech koncích pláště a míti *mezuza* ve veřejích — *nejhlavnějšími příkazy Božími*. Spasitel náš ten zvyk nezavrhoval, sám měl trásně u svého pláště, zavrhoval okázalost, chlubitost, s jakou je fariseové nosili.

Ve *třinácti letech* má Israelita již bráti chránidla. V tomto věku stává se *synem Zákona* a bývá k tomu zvláštním obřadem posilněn (uveden; jest to jakási konfirmace). Do třináctého roku jest otec zodpověden za vše, čeho by se dopustil syn proti Božímu přikázání; jakmile však může nositi *tefillin* a je *bar-mizva*, děkuje otec a velebí Boha slovy: »Veleben buď on, že osvobodil mne zodpovědnosti za chování tohoto mladíka.« V Mišně stojí totiž psáno: »V pěti letech jest začít se studiem bible, v 10 s Mišnou, ve třinácti jest vzít přikázání.«

Odtud ten zvyk. V Americe přivádějí 13leté mladíky na jednou, o svátcích týdnů (druhé svátky) do synagogy a tam se uvádí do Zákona společně. Doma dostávají dary, je hostina, při níž syn vzdává díky.

Nejprve navléká chránidlo ruky, pouzdro přikloní k srdci na holé rameno levé ruky, při čemž říká: »Veleben buď, Pane, Bože náš, králi všehomíra, jenž jsi nás posvětil svými zákony a poručil jsi nám bráti chránidla.« Delší řemínek otočí sedmkrát kol ramene, třikrát kol středního prstu, v čemž spatřují též jméno Šaddaj; pak je otočí kolem ruky. Při tom jest mu říkati: »I zasnoubím tě sobě na věky. Zasnoubím tě sobě v spravedlnosti a v soudu a v dobrotivosti a v hojném milosrdenství. Zasnoubím tě sobě také u víře, abys poznala Hospodina (Jahve).« Oseáš 2, 19.—20. Kdo si váží chránidel, věří, že dbá a že zachoval všech 613 přikázání. Odtud ta úcta.

Že jest chránidla dobře uchovávat, přikrývati pod znamením Davidova štítu — netřeba připomínati. *Karaité* (zavrhují Talmud) chránidel nemají. Moderní Židé jich někdy nedbají, aneb hledí míti zcela malé proužky, aby se vešly do pokrývky hlavy a nebyly nápadny.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Kněz v nemoci.

(Na schůzi »Spolku českých katechetů« přednesl
Jos. Em. Jonák, katecheta.)

(Pokračování.)

Byla to šlechetná duše kněze lidumila, před dvěma roky již zesnulého monsignora Filipa, který jako jedinec pojal za svůj životní cíl to, čeho nedokázal a přehlédl dosud celý stav: alespoň kapkou svlažující přispěti na pomoc spolubratřím-kněžím, kteří v ideálním stavu kněžském se sedřeli, upracovali a potřebují zotavení, aby mohli pro blaho duší dále pracovati. Útulek pro nemocné kněze zříditi v léčebných místech, toť pojal za svůj vznešený cíl zvěčnělý monsignor Filip; a jak skvěle svůj plán provedl! Sám svým ustrádaným jménem nestačil, proto klepal doma, klepal u Nejvyššího panovnického rodu, mnohá vydatná pomoc spadla tu do prosebné ruky monsignora, který při tom neustával, nýbrž šel dále, klepal po celém Rakousko-Uhersku, šel i za hranice do říše německé a i tam jeho snaha hojně podpory došla. Tak získal a shromáždil kolem sebe řadu soucitných srdcí nad krušným stavem chudých, po většině nemocných kněží, a založil spolek který dnes nese název: »*Svato-Josefský spolek v Gorici.*«

Sídlo spolku a ústřední správa je v Gorici; řeč úřední buď latinská neb německá. Dříve

se jmenoval onen spolek »Spolek pro podporování nemocných kněží v Rakousko-Uhersku a Německu v Gorici.«

Spolek ten má za úkol podporovati nemocné kněze a takové kněze-rekonvalescenty po těžké chorobě, kteří potřebují v zimě teplého podnebí, v létě pak mořských neb jiných lázní, by po svém zotavení mohli se navrátiti k svému povolání.

Členem spolku se může stát každý kněz, a to buď zakladatelem se vkladem 200 K, *doživotním se vkladem jednou pro vždy 50 K*, přispívajícím se 3 K ročně. Kromě toho čítá spolek celou řadu dobrodinců. Přispívající člen se po dvaceti letech stává členem doživotním.

Na podporu mají právo nemocní členové (k nim se počítají i ti, kteří po těžké práci ve škole neb v duchovní správě potřebují zotavení) *kněží světských i řeholních, mimořádně též klerikové.*

Podpora, na niž členové mají právo, jest dvojí: *buď přijetí* do jednoho z dosavadních *tří sanatorií* v Gorici, Meránu a Ice, *neb i podpora peněžitá*, by se mohl chudý člen do jiných potřebných lázní odebrati.

Spolek má tři sanatoria. Největší v Gorici, kdež je též i ředitelství s celou správou umístěno a spolu na 20 pokojů, pro pobyt členů v zimní saisoně úplně zařízených. Neznám tohoto sanatoria »Rudolfinum« z vlastního názoru; znám však dobře druhé dvě sanatoria v Meráně »Filipinum« a v Ice

»Josefinum«, jehož velkým přítelem je arcivévoda Josef.

Jest tomu právě 6 let, co použil jsem ve své nemoci pobytu ve světových lázních meránských. Tehdejší sekretář spolku, Čech, vysloužilý děkan vdp. Košátka, sám poradil mi, že *nejvýhodnější jest přistoupiti za doživotního člena* spolku. Doživotní členové používají zvláštních výhod, mají totiž pokoj, posluhu a lékaře spolkového úplně zdarma a ostatní zaopatření pak za velké slevy, tak že nyní platí člen, který je rok doživotním členem, za celé zaopatření v sanatoriu t. j. prostranný, samostatný, úplně zařízený i peřinami pokoj, posluhu, lékaře a výtečnou stravu jen 3 K denně (dříve za lacinějších životních potřeb K 2.40 ba i jen 2 K); ostatní členové platí 4 K, nečlen 6 K denně.

Strava je následující: K snídani káva nebo mléko, čaj, kakao, čokoláda; k obědu polévka, jadrné maso, často obkládané, drůbež neb jiné pečeně a moučník. Odpoledne k svačině káva neb mléko. Večer masitá polévka, pak drůbež neb jiné maso a vždy kompot. Pivo a víno se platí zvlášť.

Podobně světlo elektrické neb petrolejové, v zimě topivo, prádlo, léky si platí každý člen zvlášť.

Kdo chce býti přijat do některého sanatoria, pošle německy neb latinsky psanou žádost za přijetí ředitelství spolku do Gorice. *K žádosti nutně přiloží německé neb latinské, neolkované lékařské vysvědčení*, v němž kterýkoliv lékař potvrdí, že žadatel není tak nemocný, že by jízdou na jih stav jeho mohl se ještě zhoršiti, a že není na smrt nemocen. Choromyslní a na smrt nemocní jsou od přijetí vyloučeni. Sanatoria totiž nejsou zřízena za nemocnice, nýbrž pro ty, kteří potřebují odpočinku, zotavení silnou stravou a podnebím, aby mohli pak opět působiti.

V žádosti za přijetí možno též požádati ředitelství *za obstarání slevy jízdného na jižní dráze*, které vždy správa dráhy členům spolku blahosklonně poskytuje. — Dokud byl ve správě spolku vdp. Košátka, obstaral členům režijní lístek; v novější době poskytuje se poloviční sleva na jižní dráze z Vídně do Rjegy, Gorice nebo Bolzama. Na vystavení lístku nutno předem hned se žádostí zaslati poplatek jednu korunu, (nejlépe v poštovních známkách) a žádati o slevu platnou i pro rychlíky. Během 10 dnů i dříve

dojde vyřízení žádosti, jak jen možno, nejsou-li všechna sanatoria úplně obsazena — což se stává na jaře zřídka — příznivě s označením, do kterého sanatoria se má člen během osmi dnů odebrati. Jest slušno předem správě dotyčného sanatoria a i do Gorice oznámiti přibližně den, kdy člen přijede.

Pro podzimní, zimní a jarní saisonu jsou otevřena všechna tři sanatoria; v létě pak jen sanatorium v Ice s mořskými lázněmi.

Na cestu radno si vzíti jen nejnnutnější oděv (v zimě teplý) a prádlo (pradlena pere každý týden); od svého biskupa ať si každý vyžádá a *a vezme sebou »celebret«*, neboť bez něho jest přísně zapověděno dovolovati sloužení mše sv.

Od líčení cesty ať již do Meránu přes Semering, ať již k moři stále nebetyčnými Alpami a romantickými údolími, upustím a uvedu čtenáře na několik minut do sanatoria meranského a pak icského s okolím.

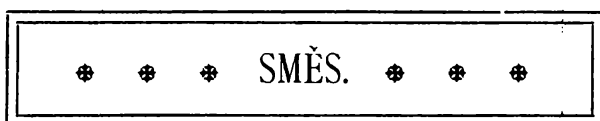
Meran má na levém břehu řeky Passeru dvě předměstí Obermais a Untermais. Na rozhraní pak těchto předměstí, na mírném svahu, mezi nádhernými villami stojí též naše sanatorium »Filipinum« asi půl hodiny od lokální dráhy. Sanatorium je výstavné, o dvou poschodích, uprostřed má pěkný sad, též zahrady a vinice. Má 33 úplně zařízených pokojů s elektrickým osvětlením, proti jihu položených, kromě toho vytápěnou kapli se 3 oltáři, v níž možno členům celebrovati, (za světlo, víno a prádlo kostelní ustanoven poplatek 20 h denně); při tom nutno se řídit dle domácího řádu, celebrovati pokud možno po tichu a dodržeti ustanovenou hodinu.

Po mši svaté jde si každý zvlášť do společné jídelny na snídani, oběd je společný, jakož i večeře je společná; do jídelny se seznání zvoncem. Dům se zavírá v 9 hodin, samo sebou se rozumí, že slušno vzíti ohled na ctihodné sestry Vincencianky, které s představenou v čele vedou samostatně celou správu domu, kuchyň i obsluhu. Kouřiti v jídelně nebo jinak proti zdravotnictví jednati se netrpí.

Domácí lékař dochází v určitý den do sanatoria; jinak nutno k němu se odebrati, nebo sluhu pro lékaře poslati. Prádlo pere pradlena mimo dům, holič dochází do domu, posílky obstará sluha. Za to při odjezdu se mu dává slušná odměna. Kromě toho jsou v domě koupelny, slunné verandy a k po-

bytu na volném vzduchu slunný park, velmi romantické procházky po okolí. K obveselení jsou na nábřeží Passeru dopoledne i odpoledne koncerty a různé zábavy; léčební dům skýtá pro pacienty všemožné moderní zařízení. Lázeňské taxy členové neplatí. Pro zimní období doporučuji zvláště Merán, neboť pobyt u moře v Ice v zimní době ruší skučící bora. Za to pak nedá se upříti, že alpský vzduch, bez prachu, vodami Adyže a Passeru svlažovaný a provětrávaný, se

všech stran vysokým pohořím před drsnými větry chráněný a ve dne na 16—24° R i v zimě vyhřátý jest pro rekonvalescenty a pro nemocné různými katarrhy dýchadel a mluvidel blahodárně účinkujícím, tak že na 80—90% nemocných návštěvníků našeho sanatoria se úplně uzdraví, neb alespoň valně zlepší. Léčení v Meránu je rozděleno ve tři saisony t. j. na podzim význačné léčení hrozny, v zimě vzduchem a na jaře kozím mlékem. (Dokončení.)

Mužná slova uvědomění. V německém listu vídeňském »Alldeutsches Tagblatt« spáchán byl surový útok na nejvznešenější článek naší víry o nejsvětější svátosti oltářní. To katolíkům vídeňským šlo nad meze trpělivosti. Všechno uvědomělý lid za vedení předních kat. šlechticů s p. kardinálem Gruschou v čele vzchopil se k mohutnému protestu proti surové blasfemii. A protest tento má své ozvěny i v našem katolickém tisku českém. — Rozumí se, že nepřátelské listy »Právo lidu« a »Čas«, orgány židů a evangelíků, spustily ihned svoje sprosté pozouny o nesnášlivosti katolíků a nových útocích jich na svobodu tisku. Ubohá svobodo! Jakého se ti dostalo významu v ústech těchto listů! Ty již neznamenáš: cítí přesvědčení druhého a neurážeti jeho citů a názorů, nýbrž pod tvým štítem je možno tupit a haněti vše, co je katolické, nejsurovějším způsobem. Za volnost rouhání a nadávání bojují tyto listy pod heslem: »Svoboda tisku.« Tím zajisté nejlépe dokumentují potřebu reformy tiskového zákona a jasné vysvětlení toho, co svobodou tisku sluší rozuměti a co sluší jako zvrhlou nevázanost jeho trestati. r.

»Posel z Budče« ve svém úvodním článku ze dne 4. ledna t. r.: »Těžkému boji jdeme vstříc« zle naříká, že nový řád školní a vyučovací, který se chystá, je sdělán bez spolupůsobení pokrokového učitelstva. Ono mu nemá dáti ani své »Placet«, ani své »Veto«. Prosím vás, jaký může býti bez jeho součinnosti? Rozumí se, že špatný, skrz na skrz reakcionářský, byrokraticko-klerikální. Na místě kompetentním odbyli deputaci pokrokového učitelstva slovy: »Odporovalo by elementárním pojmům potřebné

autority a discipliny ve školském organismu, kdyby opatření školních úřadů podrobovala se nepříznivé kritice se strany osob učitelských.« Mimochodem řečeno, díváme se této rázné a zřetelné odpovědi úřadů. Ale od té chvíle, co slova tato padla, chystá se pokrokový učitel v posu budoucího mučedníka. Ach ta gloriola suchého mučednictví, jak je vábná! Nebylo by snad radno na ni počkati, až nový řád školní a vyučovací bude znám?

Proti němčině jako povinnému předmětu na kursech ve IV. třídách při českých školách měšťanských vyslovila se okresní konference učitelstva měšťanských škol okresu karlínského, poněvadž tím vylučují se již předem z těchto kursů žáci, kteří se němčině na měšťanské škole neučili, neb náležitě v ní nevyhověli.

Vhodné opatření. V Mostaru — píše časopis »Výchova tělesná« — usneseno v obecním zastupitelstvu, aby žáci, hlásící se do první třídy tamního gymnasia podrobeni byli lékařské prohlídce a přijetí žáka učiněno odvislým na jejím výsledku. Ačkoliv týká se opatření toto gymnasia v zemi, kde jest mnoho nemocí sdělných, jako na př. trachomu, neškodilo by také u nás, kde přijati bývají často žáci, kteří mohou ostatním státi se nebezpečnými přenesením různých chorob sdělných.

»Samostatnost« ohlašuje nejživější reklamou, že vydá ve své pokrokové knihovně smutně proslulý spis Haecklův: »Záhady světa« (Welträthsel). Když kniha tato spatřila světlo světa, tehda známý katol. apologeta Hammerstein T. J. kritizuje dílo, z absolutního monistického stanoviska psané, usvědčil autora jeho nepoctivosti a podvodnosti. Nyní Dr. E. Babák, docent fysiologie na české universitě a asistent prof. Mareše, předepisá v »Přehledu« k ohlášenému

vydání Haeckelových Záhad článků, v němž zdrcujícím způsobem kritizuje tento »vědecký« a spolu »populární« spis Haeckelův. Uvádíme z něho již citát, kde známý prof. berlínský, filosof Paulsen takto se o Haeckelově spisu vyslovil: »In Hegel's Monismus begriff die Wirklichkeit sich selber als Vernunft; In Haeckel's Monismus begreift sie sich selbst als Vernunft; — das ist der einzige Unterschied«. — »Ich habe mit brennender Scham dieses Buch gelesen. Jedes Volk hat eine Literatur, die es verdient.« Tak Paulsen. Dále Dr. Babák mezi jiným dí: »Představa Haeckelova o přírodní vědě je naprosto nekritická a svrchovaně naivní.« »Není hned tak knihy, která by přišla tak vhod naší polovičaté kultuře, našemu povrchnímu nátěru filosofického, psychologického a přírodovědeckého vzdělání.« »Nejsurovější a nejomezenější naturalismus je tu vykryštalizován. Nemůže býti hrozněji diskreditována přírodní věda, než jak se stalo v rukou Haeckelových.« — »Zavřete psychologické (snad i paedagogické) semináře. Variété bude od té doby semeništěm slavné psychologické školy budoucnosti.« — Těmi a podobnými posudky daří autor článku řečenou knihu. To však pokrokové družině Samostatnosti nikterak nebude vaditi, aby nadále za quintessenci vědy neprohlášovala, co již dávno ve světě vážné vědy platí za pavědeckou smet.

Na okresní poradě učitelstva pražských škol měšťanských přijat byl návrh, aby přijímací zkoušky do učitelských ústavů konaly se před prázdninami. Pro veliký nával na učitelské ústavy bývá každoročně mnoho žadatelů a žadatelek odmítnuto. — Bude-li zkouška před prázdninami, mají rodiče dosti času k rozhodnutí, na který ústav mohou dáti svého syna nebo dceru, jakož i najíti pro ně vhodný byt.

Zásady šetření ve školství. Město Choceň se domáhalo, aby při tamější měšťanské škole chlapecké zřízen byl učebný kurs, do něhož při nynějším výhodném spojení železničním mohli by dojížděti i žáci z Ústí n. O., Čes. Třebové a j. Místní školní rada choceňská žádala proto o zřízení dalšího učitelského místa při chlap. měšť. škole. Žádosti té však nevyhověno, ježto »zemský výbor král. českého vzhledem ke kritickému stavu zemských financí souhlas k tomu odepřel.«

O vědě. P. J. Mareš, referuje o sjezdu britické asociace pro pokrok vědy v Cam-

bridge a mezinárodním sjezdu fyziologů v Bruselu roku 1904 mezi jiným dí toto: Od počátku odpovídalo si lidstvo na otázku účelu života náboženstvím. Ale velký rozvoj vědy odvracel lidi v posledních dvou stoletích od náboženství, které mu neopatrně předkládalo též všelijaké odpovědi na otázky po vzniku a způsobu předmětů tohoto světa, odpovědi, které nemohly obstáti před světlem vědy. A tak očekávali lidé od pozitivní vědy odpovědi na všechny otázky, očekávali přesné, dokázané pravdy, místo »legendárních pravd«, kterých poskytovalo náboženství. Avšak pozitivní věda nemohla a vůbec numůže zodpovídati všech otázek. Vědecká pravda jest jednostranná; osvětluje jen způsob existence věcí, vykládá jen to, co se nachází, co jest. Vědecká pravda odhaluje skutečnost, a v tom smyslu nesluší jí vlastně ani název pravda. Pravda jest něco jiného; ne to, co se nachází, co jest, co existuje; nýbrž to, co platí, co má hodnotu, co se oceňuje dle ideální míry toho, co býti má. A po této pravdě, která neexistuje, ale platí, táže se lidstvo.

(Dle »Přehledu«) r.

Děti bez školního vzdělání v Rakousku jest: Na Moravě a ve Slezsku 6695, v Čechách 55.315, v Hor. Rakousích a Solnohradě 3292, v Dolních Rakousích 20.321, v Tyrolsku a Vorarlbersku 14.498, ve Štýrsku, Korutanech a Krajině 56.914, v Přímoří 39.694, v Dalmacii 71.721, v Haliči a v Bukovině 664.305. — Máme tedy v Rakousku 919.743 dětí bez školního vyučování. — Škol obecných jest u nás asi 17.800 a měšťanských 485.

Zimní prázdniny. Učitel měšť. školy v Nuslích pan PhC. Pav. Papáček navrhuje v denních listech, aby vzhledem k tomu, že v zimních měsících vadí tma školnímu vyučování, a pro úsporu ve školství při topení (v celých Čechách náklad asi 243.000 K), zavedeny byly zimní prázdniny po dobu asi od 8. prosince do 6. ledna, v nejhorší to době zkrácený čas, asi 32 vyučovacích půldnů, dal by se nahraditi zabráním feriálního odpoledne. Při tom p. navrhovatel praví: »Nemohu se totiž nijak rozohniti pro vyučování mnoha hodin za sebou, z kteréhož důvodu také nejsem nadšen obmyšleným učením na »jednu záprež«. — O toto vyučování svádějí se nyní v denních listech boje. Ill. kurýr otevřel zvláštní rubriku, kde otiskuje různá mínění svých odběratelů o tomto vyučování!!

* * LITERATURA. * *

»Vzdělávací knihovna katolická,« pořádaná vsdpp. kanovníky Dr. Jos. Tumpachem a Dr. Ant. Podlahou vydala již přes třicet různých spisů, z nichž mnohé jako na př.: »Dějiny církve katolické ve státech rakousko-uherských s obzvláštním zřetelem k zemím koruny české od r. 1740—1898« od Dr. Frant. Kryštofka (cena 17 K), nebo: »Umučení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista podle čtyř evangelií« od Dr. Jana Sýkory; »Pravost, neporušenost, věrohodnost a příslušná vážnost knih novozákonních vůbec, evangelií pak zvlášť« od téhož; »Bajky o jesuitech« a jiné jsou pravými skvosty. Posledně přinesla ve svazku XXIX. (7 sešitů) svrchu jmenovanou práci, jež obšírně a dosti zajímavě líčí život katolického šlechtice Heřmana hrab. Černína z Chudenic od jeho narození 24. července 1576) a trudného mládí až do jeho smrti (7. března 1631). Jest to pozoruhodný příspěvek ku poznání tehdejších poměrů, jež těmi mnohými výpisy do nejmenších podrobností v jasném světle se nám objevují a nejednu záhadu vysvětlují. Dílo ozdobeno jest vyobrazením toho, o němž pojednává, jakož i třemi přílohami. Doporučujeme spis tento a »Vzdělávací knihovnu katolickou« vůbec naší inteligenci, sdělujeme, že vychází ve volných lhůtách v sešitech o třech arších po 50 h.

Prok. Zaletěl.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Dr. Antonín Lenz. **Kázání Mariánská.** Část I. Cena 2 K. Teprve po smrti vyšla tato sbírka řečí, již k oslavě jubilea Mariánského k tisku chystal zvěčnělý probošt Vyšehradský. Řeči tyto vynikají jak hloubkou po stránce dogmatické, tak vřelostí citu. Doporučujeme všem svým čtenářům.

Dr. Jaroslav V. Sedláček: **Úvod do knih Starého Zákona.** Vzdělávací knihovny katolické, svazek 35. Dílo samo, v naší literatuře bohoslovecké ojedinělé, již svým autorem nejlépe se doporučuje.

Základní nauky církve katolické, jak je pojednává a proti moderním bludům socialním hájí papež Lev XIII. Z projevů papežových sestavil Dr. Č. M. Schneider. České vydání se svolením autorovým pořídil prof. Václav Müller. Vzdělávací knihovny katolické, svazek 34. Kniha podává výborný přehled všech významných projevů zvěčnělého papeže, radíc je tak, jak po stránce věcné k sobě náležejí. Překlad jest velice pečlivý a plyný. Vřele doporučujeme.

Josef Křemen: **Československé báje a povídky o Pánu Ježíši.** Spisovatel tu vypráví řadu roztomilých legend, jak o putování Pána Ježíše se sv. Petrem po naší vlasti lid je uchoval. Hodí se výborně jako dárek příležitostný. Pěkný titulní obrázek zdobí knihu. Cena 1 K.

Povídky z Tater je titul knihy, která jako novinka — vydaná nákladem družstva »Komenium« — objevila se na letošním vánočním trhu. Mladý autor Jan Havlasa na základě vlastního pozorování vylíčil tu v 6 povídkách — opatřených obrázky dle fotografií — povahu a způsob života lidu tatrského, jeho vášně, strasti a tužby. Objednávky vyřizuje každé knihkupectví neb František Svoboda, učitel měšť. školy v Karlíně. Cena knihy 1 K 50 hal.

Nejlacinější a nejrozšířenější zpěvník v Čechách!

Doporučujeme XXI. vydání třemi nejdůstojnějšími konsistořemi schváleného

Výboru písní kostelních.

Sestavili: Jos. A. Bergmann a Ferd. Drůbek

s barvotiskovým obrázkem sv. Václava.

(S náp. po 50 h, bez náp. po 30 h.) **Zeela v plátě vázané** ve způsobě modlitebni knížky a „**Průvod varhan**“ VI. vyd. (seš. I. po 1 K 60 h, seš. II. po 80 h) zasílá **Anna Drůbková**, vdova ředitele školy na Smíchově, Jakubská ul., č. 660. Jenom **za hotové**, však neprodané vezme se zpět. Nádavek pro chudou škol. mládež, zásilky franko.

Pobožnost křížové cesty.

Upravil far. VI. Hálek. Schválena nejd. kníž. arcib. Ordinariatem pražským. Vyšla nákl. družstva Vlasť a prodává se po 20 hal.; pp. knihkupci obdrží 25 proc. provise, a překupníci, kteří odeberou nejméně 25 ex. najednou, obdrží ji po 14 hal.

Objednávky přijímá:

administrace družstva Vlasť v Praze čp. 570-II.

Vlasteneckých homilií

Dra Rud. Horského

— vyšel sešit I.—V. v ceně K 4.60. — Probírají počátek církevního roku až k svátkům velikonočním.

VYCHOVATELSKÉ LÉTÁKY

Vydává Jednota českého katol. učitelstva v král. Českém.

Čís. 2. **Dobrá matka — dobrý otec.**

Cena 2 hal.

Čís. 3. **Na stráž! K obraně!**

Cena 4 hal.

Na 10 exemplářů dává se jeden zdarma.

Objednávky vyřizuje obratem pošty: administrace družstva Vlasť v Praze, Žitná ulice č. p. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, palletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenactý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákoví, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá přispěvky Josef Flekaček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Remunerace za přespočetné hodiny. — Několik slov o náboženské a mravní výchově na našich středních školách. — Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století. — Feuilleton: Kněz v nemoci. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Prvním z důvodů, které pokrokové učitelstvo uvádí pro nutnost a ve prospěch *akademického* vzdělání, jest poukazování na šířící se *osvětu lidovou*, s níž musí vychovatel dorostu držeti stejný krok. Ve formě syllogismu jeví se důkaz ten následovně:

Major: Osvěta lidová potřebuje mužů akademicky vzdělaných.

Minor: Učitelé obecných škol mají šířiti osvětu lidovou.

Závěrek: Učitelé obecných škol potřebují vzdělání akademického.

Všechno by šlo hladce, kdyby v tom nebyl háček, který sluje v logice »Fallacia falsi medii« a který vězí v slovíčku »lidový«. Tomu v Major podložen smysl jiný než v Minor. Ve větě první běře se »lidová« jako synonymum slova »národní« a při *tomto výměru* pojmu »lid« bylo by zcela správně říci: »Osvěta národní potřebuje mužů akademicky vzdělaných,« ke kterým čítati lze osoby, jichž činnost proniká stejnoměrně *veškeré* vrstvy národa, jeví se takto býti tmelem, spojujícím různorodé struktury národní. Osobami takovými jsou: Rádcové zeměpána, zákonodárci, soudcové, kněží, lékaři atd., jakož i učitelé učení vysokého, kteří jmenovaným funkcionářům potřebné nauky sdělují.

Vědomosti, které při šíření osvěty »*lidové*« — v užším toho slova pojmu — sdělují učitelé, pracující na basi osvětové pyramidy, jsou při vši své důležitosti přece jen takové povahy, že učitel pro »*missii vnitřní*«, abychom s Zillerem mluvili, *akademického* vzdělání nepotřebuje, a to tím méně, že obor jeho působnosti přece není tak mnohostranný, a funkce jeho netýkají se *všech vrstev* národa, jako úkoly funkcionářů se vzděláním akademickým.

Téhož lékařského umění a vědění potřebuje nemocný bez rozdílu; pán — nepán, představený i podřízený. Týž kněz pro všechny, týž soudce pro šlechtice i pro sedláka, týž advokát pro továrníka i dělníka atd.

Tím zároveň budiž vyvrácen jalový důvod s mnohých stran činěný: »Je-li kněz aneb lékař, kteří také ve vesnicích působí, akademicky vzdělán, proč ne také učitel na školách obecných?« »Vsjak pa svajemu!« dí ruské přísloví. Každý ať má vzdělání, jehož k úřadu svému potřebuje. *University* nemá učitel zapotřebí ani k vůli důkladné přípravě *odborné*, jak později ukážeme. Kdo by od učitele chtěl vzdělání *akademické*, ten by důsledně musil požadovati, aby každý dělník tovární byl inženýrem, každý tkadlec strojníkem a malým Rafaelem, každý voják absolventem »Kriegsschule«, každý lékař lučebníkem a fysiologem, každý soudce malým Triboniánem, každý vynálezce professorem technologie, každý zahradník fysiokratem, botanikem, lučebníkem, meteorologem, architektem v jedné osobě atd.

Slýcháme o orchestrech a kapelách hudebních, kde každý člen je umělec na svém nástroji, od prvního houslisty počínaje až po hudebníka, který tluč na turecký buben. Napadne-li snad komu, aby každému z nich přičítal stejné hudební vzdělání, aneb je všechny povýšil na stejnou uměleckou úroveň? Zajisté nikoli — nýbrž umělecké zařazení vykoná každý znalec dle umělecké hodnoty nástroje, na který kdo z nich hrátí dovede. A tak se má věc také s velikým koncertem národní osvěty. Každému není dáno hrátí »Violino primo«, nicméně také hlasy provázející vyžadují mistry, má-li souhra býti bezúhonná, a jaký zmatek by způsobil hudebník, kdyby v nevčas bušiti se jal paličkou ve svůj nástroj, toho se lehko každý domyslí. (Dr. Carl Braun o. c. p. 353.)

Máme příliš mnoho úcty k stavu učitelskému, než abychom mu snad v orchestru »lidovém« chtěli vykáhati místo podřízené; jen kdyby páni pokrokaři sami nebyli příliš domýšliví, chtějící hrátí všude a vždycky »Violino primo!« —

2. Veškeré *vzdělání* je *jednotné*; proto také budovatelé jeho mají míti stejnou přípravu ať již jsou zaměstnání na základech či na vrcholu pyramidy osvětové.

Ejhle, to jest také taková lešklá bublina, která při prvním nárazu o neúprosnou logiku se v atomy roztrhne.

Veškeré *vzdělání* je *prý jednotné*. — Přijde na to, jak se na ně pohlíží. Jednotnost kterékoliv bytosti jest podmíněna buď jednorodostí látky, buď jednorodostí formy, neb také obou zároveň. Tak na př. Svatoštěpánská věž ve Vídni jest jednotna látkou i formou, ona zbudována jest venkoncem z téhož materiálu od půdice své až do poslední růžice na svém vršku. Zároveň však jest jednotná také po stránce formální, anýž flály, pilíře, sloupce, oblouky, květové kříže, růžice, mřížoví atd. od prvního poschodí až do špičky věže, zdělány jsou dle jednoho a téhož slohu. — Naproti tomu *Klingerova* socha: »*Beethoven*« je jednotna pouze svojí formou, jsouc sestavena z látek různorodých: tělo z kararského mramoru, příkrývka z onyxu, stolec z bronzu a hlavičky andělské ze slonoviny.

A opět nějaká anthologie písemnictví jest jednotna pouze svojí látkou, pokud kniha se skládá veskrz z papíru téže jakosti, který je potištěn literami jednoho a téhož typu. Avšak forma — mluvíme zde o *formě vnitřní*, kterou vykazují jednotlivá čísla řečeného sborníku — je různorodá, neboť vedle článků, prosou a o nejrozličnějších předmětech jednajících, nalézáme tam také básně různého druhu: lyrické, ódy, elegie, hymny, básně epické, zlomky dramatické atd.

Přistupme nyní ke zkoumání, v jakém poměru stojí vzdělání, které škola obecná má šířiti, k onomu, které skytati mají školy střední. Účelem školy obecné je především *nábožensko-mravní vychování mládeže*. Zákon říšský ze dne 14. května

r. 1869 dí v § 1. takto. »Školy obecné zřízeny jsou k tomu, by dítky v *mravnosti a náboženství* vychovávaly, ducha jejich vyvíjely, známosti a sběhlosti, jichž mají k dalšímu vzdělání v životě potřebí, jim poskytovaly a byly základem, aby se z nich stali hodní lidé a občané.« —

Popříti nelze, že paragraf tento je sám o sobě dosti nejasný a že by se z něho vyložití dalo leccos, co zajisté duchu zákona odporuje. Děli jsme »sám o sobě«, neboť nedostatek slohu textového nalézá přiměřeně opravy v učebné osnově a methodické instrukci, které ukazují učiteli, jak theorie, sama o sobě neurčitá, má v praxi uskutečněna býti ve formě určité. Všeobecně známo, co všechno na př. »svobodomyšlné« učitelstvo troufalo si vyčísti ze slov »mravnosti a náboženství«, dovozujíc, že učení »mravnosti« je prý zvláštní předmět, s nímž náboženství nemá co činiti. Však osnova učebná, která ani nevykazuje pro mravouku zvláštní hodiny, ani nepředpisuje zvláštní knihy, dle níž by učiteli bylo pokračovati (neboť t. zv. »civilní katechismus«, který zaveden je na školách francouzských, a u nás — dá Pán Bůh! — asi přístupu do škol nikdy nenajde) — nepřímou poukazuje na »náboženství« jako na zdroj theorie mravoučné.

Také slova zákona »známosti a sběhlosti, jichž mají k dalšímu vzdělání v životě potřebí,« sama o sobě poskytují možnost výkladu, co možná nejširšího. Aby výklad ten nezabíhal do výstředností, postavena jest takoruka hráz větou »aby se z nich stali hodní lidé a občané.« Ovšem, že ani tyto pojmy nedají se kružidlem přesně vyměřiti; ale kde logická konstrukce pro neurčitost rozsahu pojmového je obtížena, ne-li docela nemožna, tam pomůže zdravý rozum a samostatný názor lidový. Prostý venkovan by zajisté se zarazil, kdybychom mu předložili otázku: »Čeho má normální občan potřebí, aby se mohl dále vzdělávati a byl hodným člověkem?« Positivní odpověď by mu přicházela za těžko. Ptejme se ho však: »Musí znáti jména hvězd naší nebeské polokoule? Aneb všechny nerosty a byliny své krajiny? Aneb věděti, kolik lístků tepaného zlata třeba položit na sebe, abychom obdrželi výši 1 centimetru? Aneb ke kterému geologickému útvaru patří ten či onen pískový lom, či v které prvky rozloží se hořící těleso a t. d.?« Tu on zajisté po nějakém váhání — je-li člověk vtipný, odpoví asi takto: »Inu, hezké by to bylo, — ale k tomu našinec nemá času. Zatím spokojím se, vím-li, která bylina je užitečná a která škodlivá, a která moučka kamenná mým polím nejlépe poslouží. U svých dětí dbám toho, aby především znaly Pána Boha, ctily rodiče, uměly dobře čísti, psáti a počítati, aby znaly blíže tu naši českou vlast a dějiny národa, z něhož vyšly.« —

Buď jak buď — při sebe širším rámci *vzdělání lidového* — jednati se bude vždy o rozmnožení *hotových poznatků* bez velikého aparátu vědeckého. Toho žádný objektivní člověk popírati nebude.

(Pokračování.)

Remunerace za přespočetné hodiny.

Znovu vracíme se ku známému vyměřování remunerací za přespočetné hodiny katechetům, kteréž bylo příčinou mnoha rekursů a i dvou jednání před správním soudním dvorem. Máme před sebou případ, kdy po podání rekursu dáno bylo katechetovi za právo, že mu náleží odměna za větší počet hodin, než jak původně bylo zemskou školní radou poukázáno.

Katecheta N. N. na obecné škole v T vyučoval ve školním roce 1902—3 i na jiných školách, a počet jeho vyučovacích hodin byl o 6 hodin týdně vyšší, než zákonem od katechety požadovaný počet hodin týdenních. Dle způsobu vypočítávání remunerace za hodiny přespočetné, až do té doby skoro všeobecně praktikovaného, tak zvaným osmičkovým normálem, náleželo mu a bylo prý i okresní školní radou navrženo 373 K 24 h. Avšak jako u ostatních kategorií, tak i u něho bylo nařízeno vypočísti hodiny vyučované v jednotlivých týdnech, a po odečtení hodin ve dnech svátečních a jiných feriálně odpadlých, poukázána jemu po dlouhém průtahu remunerace za 122 hodin obnosu 156 K 16 h t. j. 1 K 28 h za hodinu v týdnu vyučovanou.

Katecheta nebyl ovšem s poukazem tím spokojen, a jako mnozí jiní postižení katecheti, podal rekurs proti výměru hodin, poukazuje, že vyučoval po celý rok o šesti hodinách týdenních nad svůj zákonem stanovený maximální počet hodin. Poučen byv nehodou ostatních rekurujících katechetů, kteří řídíce se vynesemím c. k. zemské školní rady ze dne 15. srpna 1887, č. 20.082 podávati rekursy přímo c. k. zemské školní radě, byli s rekuresem, jako opožděně k okresní školní radě došlým, zamítnuti, podal rekurs prostřednictvím okresní školní rady.

Po dlouhé době konečně došlo i jej vyřízení podaného rekursu v tom smyslu, že se mu napočetly místo dříve vypočítaných 122 hodin, nyní 204 hodiny; tedy o 82 hodin více! Uznalo tudíž ministerstvo kultu a vyučování, že prvním počítáním stala se jemu ujma. Stala se ovšem i všem ostatním katechetům.

Avšak zajímavo jest, jakým způsobem nyní remunerace byla poukázána za těchto 82 hodin. Nikoli opět dle téhož klíče, jako při počítání prvním, za hodinu 1 K 28 h, tudíž celkem 94 K 96 h, nýbrž bylo počítáno takto: Katecheta vyučoval 204 hodiny, za hodinu se poukazuje 1 K, tedy 204 K, avšak 156 K 16 h bylo mu již vyplaceno po prvním poukazu, tudíž poukazuje se k výplatě za 82 hodin 47 K 84 haléřů!! Prvně počítalo se za hodinu přespočetnou 1 K 28 h a po druhé za týž školní rok, v týchž třídách, u téhož katechety pouze 1 K; vlastně, poněvadž *přiznáno mu bylo právo na remuneraci za dalších 82 hodin, pouze 58 haléřů za hodinu!*

Tážeme se byla-li počítána v rozpočtu na rok 1902—3 remunerace za hodinu 1 K 28 h, jak možno pojednou snížit tuto pouze na 58 haléřů? Patrně, že zásada šetření »stůj co stůj« se chce zachovati. Ušetřiti se musí, třeba by nesprávnost věci sebe více do očí bila! Na mnoha katechetech se podařilo ušetřiti tím, že jim bylo možno rekursy jejich proti nezákonnému poukázání remunerat odmítnouti jako zpozděné, u jiných tím, že nerekurovali. V uvedeném tuto případě byl rekurs podán tak, že nemohl býti odmítnut, ale ušetřiti se přece musilo. Kde vzata byla ta míra 1 K za hodinu? Remunerace tato nemůže přece býti vyměřena tak jako duchovní správě (a i kdyby, musela by se pak dle § 7. odst. 3. zákona ze dne 8. dubna 1903 poukázati 1 K 20 h za hodinu), nemůže tu ani dle výslovného znění ve vynesení správního soudního dvoru ze dne 16. března 1904, č. 2621 ex 1904, aplikován býti substituční normál z 8. září 1899 z. z. č. 60, poněvadž katecheta *nikoho na čas nezastupuje*, ale bere na sebe povinnost *vyučovati po celý školní rok v hodinách týdenních*, kterážto slova »týdenní hodiny« předpokládají právě z pravidla hodiny v každém týdnu se opakující, kdežto při vyučovacích hodinách, jichžto počet každý týden se měniti může — při zastupování — nelze mluvit o týdenních hodinách. Naskytá se tudíž otázka, dle kterého

daného zákona nebo normálu se nyní remuneration za hodiny přespočetné vyměřuje a poukazuje? To v případě námi uvedeném mělo by býti podkladem k podání dalšího rekursu, aby katechetům konečně řádným způsobem poukazována byla odměna tak jako jiným silám učitelským se děje.

Či, když přijata byla zásada šetření ve školství, musí se uplatňovati na katechetech? Na těch, kteří beztoho nerovným vyměřením služného v zákoně ze dne 27. ledna 1903. č. 16 ujmu trpí? Neboť přijata-li byla při pracování zákona zásada: »za vyšší požadovanou kvalifikaci vyšší služné«, proč u katechetů nebyla provedena? Dle této zásady mělo býti katechetům poukázáno vyšší služné než učitelům, vzhledem k vyšší od nich *zákonem požadované* kvalifikace; mělo býti použito téhož lokte jako mezi učitelkami literními a industriálními, kde uplatněna zásada, která u katechetů byla opominuta, ač sám zemský výbor ve své zprávě k tomu poukázal, že »slušelo by se vzíti zřetel k vyššímu předběžnému vzdělání, jež se od katechetů vyžaduje.« Zde u katechetů v jejich prospěch se zásada neprováděla. Avšak když zákon nabyl platnosti a vyslovena byla zásada jiná — zásada šetření, byli katecheti první, na něž se zásada ta, jim ovšem škodící, obrátila, ač toho nejméně zasluhují, jsouce již zákonem samým v nevýhodě. K odpo-
možení této nevýhody připravena jest katechetským spolkem nová petice ku sněmu král. Českého. (Srovnej petici 3 str. 1. a 2.)

Katechetům počítáním remuneration ve školním roce 1902—3 tím, že odráženy hodiny odpadlé i z povinného vyučování, ve dny ferialní a sváteční, stala se ujma. Přiznáním oprávněnosti rekursu jednoho katechety tím více to patrné, a jest na čase, aby i záležitost přespočetných hodin zákonem přesně byla stanovena, jak toho katecheti v petici se dožadují. (Viz petici loni spolkem všem katechetům zaslano.) Dokud toto upraveno nebude, volati budou katecheti k povoláním činitelům: »Aj, mzda dělníků, kteří žali krajiny vaše, kterouž jste jim zadrželi, křičí a křik jejich vešel v uši Pána zástupů.« (Jak. 5, 4.) X.

Několik slov o náboženské a mravní výchově na našich středních školách.

— Podává P. Š.

(Pokračování.)

Z té příčiny může býti studium starověkých klasiků (není-li pěstěno ve světle křesťanství) náboženským a mravním názorům naší mládeže studující na výsost nebezpečno. Či snad vybroušený epikureismus Horácův anebo jeho náboženský skepticismus (*porcus deorum cultor et infrequens*) jest dostatečně paralysován učením křesťanským o cíli člověka, vštěpuje-li tuto pravdu *jenom kněz a ne spolu učitel latiny*? Smutná zkušenost učí, že nikoliv. —

Studium klasiků musí se dít v duchu křesťanském, *učitel sám* musí klassiky *v duchu křesťanském čísti a v tomto duchu je svým žákům vykládati*, a potom teprve stane se četba tato zdrojem ušlechtilého vzdělání. Jenom tak mládež nevsaje do sebe ducha pohanského, nýbrž naučí se vážit křesťanství, jeho pravd a zřízení. Poznává, že to nejkrásnější, největší a nejlepší, co má lidstvo bez Krista,

nedovede uchrániti člověka před nejhlubším mravním poklesnutím a nejsmutnějším poblouzením, pozná, že některé výborné nauky o Bohu a ctnosti, jaké se v knihách klassiků nalézají, byly duševním majetkem jen malého hloučku vyvolených, kdežto ohromná většina lidu tápala v modlářství a byla oddána nejrozmanitějším neřestem. Studium klassiků v duchu křesťanském pěstěným nebude mladý gymnasista přesvědčení, že pohanství nešířilo pravdy mezi lidem, že nedávalo síly; podle pravdy poznané žítí neuspokojovalo srdce, neskytalo naděje života věčného. Tím více pak bude si vážiti křesťanství, jež všechny záhady, jimiž život lidský jest obestřen, bezpečně řeší, všechna přání srdce lidského uspokojuje a rozšiřuje plnost svého světla a své nebeské síly mezi všemi stavy lidské společnosti. *Tak studiem klassiků nebude v mládeži duch křesťanský ničen, nýbrž živěn, posilován a povznášen.* —

Co bylo pověděno o četbě pohanských klassiků, platí s malými změnami i o četbě básníků moderních, ať domácích ať cizích, zejména německých. Ačkoliv pro školy jsou sestaveny anthologie, do nichž pojmato jenom to nejlepší a nezávadné, přece i tu se setkáváme s mnohým hrubým paedagogickým přehmatem. Tak na př. až dosud v německých čítánkách pro nejvyšší třídy gymnasií spatřujeme z Lessingova dramatu: Nathan der Weise vypravování o třech prstenech, kde se hlásá čirý náboženský indifferentismus. Nelze prý poznati, které ze tří náboženství (křesťanského, židovského, mahomedanského) jest pravé. Celé toto drama ostatně má ten výslovný účel: křesťanství hodně snížit — až pod islam. Jak může působiti taková četba na žáka, neozve-li se včas záchranné slovo učitelovo?

Zdaž nenaplní mladou duši náboženskou skepsí a nezpretrhá něžných kořínků víry? Kromě toho žákům se ukládá, aby mnoho četli soukromě, aby znali obsah děl nejznamenitějších spisovatelů domácích. Bohužel, i v naší literatuře a to u těch nejlepších spisovatelů nalezneme mnoho, co dýše nechutí, ano záštím ku křesťanství. Jak by tu opět spasně působilo slovo učitele jazyka mateřského, jehož duše jest prohráta světlem sv. víry! Děje se tak? Ach, jsou to asi vzácné výjimky!

A tak na mladou setbu víry v duši jinocha studujícího valí se těžká bouře se všech stran. Zdaž katecheta je s to, aby *samojedíný* vlny tohoto obrovského proudu zdolal?

Než i *některé učebnice školské podřývají víru, ano jsou v přímém odporu s naukou náboženskou.*

Těžká to obžaloba, ale pravdivá! Na mnohých gymnasiích se vyučuje *psychologii* podle knihy, kterou sestavil *prof. Dr. Frant. Krejčí*. Kniha tato v některých kusech jest založena na Herbartovi, v jiných zase na filosofu theorie evoluční, agnostiku Herbertu Spencerovi. *Knihou touto vnáší se do školy náboženský agnosticismus a morálka darvinismu.*

V paragrafu o citech mravních (§ 55.) vysvětluje spisovatel rozdíl mezi dobrým a zlým *bez ohledu na Boha a na zákon přirozený*, jenž jest vepsán v srdce každého člověka, úplně evolutionisticky.

Celý paragraf mlčky předpokládá ponenáhly vývoj člověka ze zvířete. — Na prvním stupni jest podle Dr. Krejčího dobrý ten čin, jenž způsobuje příjemnost, jenž jest tělu prospěšný *Dobro a libost jsou totožny.* Jest to stanoviško hedo-

nismu a hrubého epikureismu. Shledáváme prý je u dětí a nevzdělaných lidí, u rozmařilců a tyranů. — Na druhém stupni jest prý dobré to, co prospívá životu, co zajišťuje existenci, co přináší prospěch trvalý.

Jest to stanovisko individualismu — vlastně utilitarismu privátního — a vyžaduje prý větší zkušenosti a vyspělosti úsudku. — »Na třetím stupni spatřuje se vlivem společenského pudu prospěch vlastní v prospěchu celku a vlivem sympathie uvědomí si člověk, že i jiní prospěchu svému chtějí. *Odtud jest dobré to, co prospívá blahu obecnému.* Z toho vzniká cit povinnosti a spravedlnosti, ve kterých překonáno jest původní měřítko sobecké. (Str. 97.)

Člověk vystupuje sám ze sebe a splývá s celkem, a hotov jest osobní prospěch obětovati povinnosti k celku.

Svědomí jeho, z něhož plyne všechno jednání a posuzování, jest částí svědomí světa« (str. 97.). Prof. Krejčí mluví o vývoji mravního přesvědčení ve společnosti lidské, o ethice historické, zamítá *jednotu, všeobecnou platnost mravního zákona*, který každý člověk, jakmile rozum jeho jest náležitě vyvinut, sám ze sebe poznává. Podle prof. Krejčího jest základem mravnosti ne zákon Boží, nýbrž zákon Bohem stanovený, nýbrž egoismus a utilitarismus. (Dokončení.)

Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století.

(Pokračování.)

Augustin Ludvík Gauchy, člen Institutu. Augustin Gauchy byl nazván »prvním matematikem světa, slaveným původcem nové školy, která ve svých snahách vynikala nad školu jeho učitele Laplacea.« Biot, professor astronomie na pařížské Sorbonně, praví o něm, že byl pravý křesťan, v kterémž Bůh spojil dary ducha a dary srdce.« Gauchy učil astronomii a mathematice na Sorbonně od r. 1848 až do své smrti (1857).

Akademie věd uznala za prospěšné postaratí se o nové vydání prací tohoto učenice. Valson, vynikající matematik, byl pověřen úkolem, aby sebral rozptýlená pojednání Gauchy-ova, kteráž pak počtem 500, znova vytisknuta, ocitla se v rukou vzdělců-odborníků. — Valson oceňuje následovně práci a charakter našeho učenice: »Mnoho povolaných soudců přisoudilo Augustinu Gauchymu místo prvního matematika svého věku; na každý způsob patří mezi nejvěhlasnější.« »Objevy Gauchy-ovy jsou nevyčerpatelnou studnicí nových bádání Celý počet učenců, hlavně německých, kráčí po cestách prokletých Gauchym a podávají cenné práce; často přicházejí s novými teoriemi, které však více méně zřetelně jsou obsaženy v jeho pracech.«

»Gauchy byl tedy velkým učencem; Gauchy však byl také velkým křesťanem. Jeho život podává nám nejkrásnější příklad oné vznešené alliance, jakou si jen možno přát, alliance totiž mohutného ducha s prostou, vroucí a vší falše dalekou věrou.« (Viz Mem. Congr. scient. cath. de Paris, 1884, t. II. p. 514. a násl.) —

Alexandr Volta (1745—1826). Století elektriny zahájeno bylo objevem sloupu elektrického, kterýžto objev vděčíme Voltovi (1800). Volta, professor na universitě v Pavii, korunován věkem a slávou, napsal v roce 1815, deset let před svou smrtí, vyznání své víry katolické, které zde s radostí zaznamenáváme

»Vždy jsem měl a mám za jedinou, pravou a neomylnou svatou církev katolickou, a děkuji Bohu, že mne učinil účastna této víry. — Nezanedbal jsem však také žádných prostředků lidských, abych se v ní utvrdil a abych při studování její základů, odstranil všechnu pochybnost. — Kéž by toto prohlášení, kteréž může býti každému ukázáno, — nam non erubescio evangelium, — kéž by přineslo dobrého užitku.« (Zaznamenal de Champagny, člen Akademie francouzské.)

Josef Fourier (1768—1830), člen Institutu. Co vykonal Laplace pro nauku o pohybu těles nebeských, to vykonal jeho kollega a přítel Fourier pro theorii o teple. Fourier jako Laplace nosil dříve kněžský kolár, učil mathematice na vojenské škole benediktinů. V bouřných dobách revoluce shledáváme se s ním v Egyptě, kde je v kruhu učenců, kteří doprovázeli Bonaparta. Zde také ukázal při jedné pohřební chvalořeči svůj řečnický talent, za který dostalo se mu potlesku celé armády. Svou výmluvnost uplatňoval též v úřadě stálého sekretáře Akademie věd, kdež mu byly svěřeny chvalořeči na zemřelé členy. Sluší pak zvláště uvést chvalořeč na jeho přítele Laplace, kteréž použil Fourier zároveň k tomu, aby obmyl památku svého přítele, z tendenčních nářknutí z ateismu. Jak jsme se již zmínili, Fourier dlel u lůžka umírajícího svého přítele, a smrt jeho líčí těmito památnými slovy:

»Zhasl bez bolesti. Jeho poslední hodina nadešla; mocný duch, který ho oživoval, oddělil se od smrtelné stránky a vrátil se do nebe.«

V těchto řádcích je vznešený a poučný doklad víry spiritualistické; nesmrtelná duše se zde přesně odděluje od pomíjející hmoty, o duchu, který vrací se do nebe se uznává jeho původ s hůry.

Tedy Laplace a Fourier, tyto dvě hvězdy vědy, skončili tím, čím byli začali — filosofii katolického katechismu.

Ondřej Marie Ampère (1775—1836), člen Institutu. »Ampère svým vynálezem elektro-dynamiky se vyšinul na největšího vědeckého genia svého věku.« — Takovou chválu vzdal Ampèrovi člen »Akademie věd«, Josef Bertrand, stálý sekretář Akademie. (Mém. Acad. Sc. t. 45.)

Jinde opět tento dojista povolaný pozorovatel praví o Ampèrovi: »Žádný genius nebyl ucelenější, žádný vynálezce nadanější.« — Slavný theoretik o elektřině, Maxwel, nazval Ampèra »Newtonem elektřiny.«

Nuže tento nejslavnější vědecký genius XIX. století byl dokonalým křesťanem; křesťanem katolíkem, a katolíkem nikoli dle jména, ale katolíkem v skutku a pravdě. Ampère uměl na paměť »Následování Ježíše Krista« a modlil se různec. »Zbožnost neuškodila jeho vědě,« praví Arnošt Naville, »naopak, snaha náboženská a filosofická byla vůdčím principem jak jeho prací tak i jeho života.« (Physique moderne, p. 180.)

»Vždy jsme ho viděli bez obtíží spojovati víru a vědu, a to tak, že budil v nás obdiv a úctu« — slova ta napsal Sainte Beuve. — Poincot, člen Akademie, napsal o Ampèrovi: »Ampère tíhne k pravdě jednoduchým způsobem; pravda se na něho usmívá, ráda opouští svou skrýš a dá se vyvésti na denní světlo od člověka tak prostého.« —

Chceme na konec pověděti authentickou událost, kterou o Ampèrovi zaznamenal de Champagny, člen akademie francouzské.

»Jednoho dne, Ozaman, professor cizích literatur na Sorbonně a sám také veliký spisovatel a křesťan, trápen některými pochybnostmi o víře, vešel do chrámu. Tam uzřel Ampèra, profesora na polytechnice a člena Institutu, v koutku klečícího s růžencem v ruce. Při pohledu na takového křesťana rázem pochybnosti zmizely. — Jindy opět s tímže Ozamem zapředel Ampère vědecký rozhovor. Z uvažování o přírodě povznesl se Ampère k uvažování o jejím Tvůrci, a tu pojednou položil Ampère hlavu svou do rukou Ozamových a celý u vytržení volal: »Jak je Bůh velký, Ozame, jak je Bůh velký!« — (Pokračování.)

* * FEUILLETON. * *

Kněz v nemoci.

(Na schůzi »Spolku českých katechetů« přednesl
Jos. Em. Jonák, katecheta.)
(Dokončení.)

Pro jarní a letní pobyt jest doporučení hodný pobyt v sanatoriu Jeském u samého břehu adrijského moře, v sousedství světových mořských lázní Opatie v Istrii. Podnebí tam jest teplejší, mořský vzduch a od května koupání v moři má velký blahodárny vliv na znavenou soustavu tělesnou.

Sanatorium v Ice má velmi malebnou a výhodnou polohu na samém břehu mořském, na malém poloostrovku vévodí celému okolí z bujné zeleně rozsáhlého a velmi bohatého libosadu cypřišů, oleandrů, vavřínů, oliv, fiků, cenných pinií a jiných listnatých i jehličnatých stromů, keřů, rozmariny atd. I tato výstavná budova je s 18 pokoji, úplně zařízenými, členům k dispozici. Má též vytápěnou kapli se dvěma oltáři, dvě rozsáhlé zasklené verandy, knihovnu, uzavřené lázně mořské pro zimu, pro léto pak velmi nákladné koupadlo na mořském břehu. Z villy přeběhnou členové park a po několika schodech sestoupí s terasy na molo se všech stran izolované, tak že tu úplně nerušeně možno v pěkně zřízeném koupadle jak dlouho libo se koupati, neb na slunci své rheumatismem stížené údy vyhřívati.

Jest to nezapomenutelný požitek, moci se již v květnu v mořské vodě koupati, na pobřeží mořským vzduchem organismus svůj siliti a při dobré stravě, nerušeném klidu se oddati cele kruhu svých bratrů, kněží, kteří mají jeden pro druhého upřímné slovo, radu i útěchu. Prvním okamžikem cítíte se již ve spolkovém sanatoriu jako doma, v rodině. Všude vzorná shoda, ohled na nemocné. Bratři

kněží ze všech národností rakouských. Sjedou se tu Češi, Poláci, Slovinci, Chorváci, Rusíni, Němci, Uhrové a j. Co tu vyprávění, informací, zkušeností jen za jednu saisonu si každý nasbírání! V pravdě bratrský a příjemný je pobyt ve kterémkoliv z těchto sanatorií.

Zvláště živý a veselý je život v sanatoriu v Ice v době prázdnin, kdy je, abych tak řekl, saisona katechetská. Katecheti z Uher přijedou začátkem července; z ostatních pak zemí v polovici července. Kde jaký pokoj, všechny se obsadí, ba mnozí i mimo sanatorium bydlí. A což to krásné koupadlo, večery za zpěvu ptactva a serenád, na barkách chorvatských a italských společností před sanatoriem za ohnivých a zase melancholických zpěvů se projíždějících, zatím co obchodní a výletní parníky ze svých poutí jakoby do úlu včely sjížděly se do Rjeki, kterou Maďari Chorvatům jako srdce Chorvatska urvali, a jíž se jako perlou, korunou království maďarského chlubí!

Věřte, tu rychle na trampoty povolání se zapomíná, tu rychle nemocný okřeje, tak že pak se nezdrží, aby nepoužil laciných a pohodlných výletů po Istrii a Chorvatsku, by shlédl, jak i zde Slované úpějí a o své bytí věru často hrdinný boj vedou. Zvláště Rjeka, přístavní obchodní město v zemi chorvatské, s obyvatelstvem před usurpací italským a z menšiny chorvatským, je v mnohém a mnohém ohledu poučná! Národnostního boje nevyjímajíce, vidíme tu Chorvaty s Italy v jeden svorný šik proti vládou protěžované maďarisaci. Nad to dalmatské pobřeží se svými rázovitými a historickými místy, jakož i severní Italie jsou s jedinými Benátkami cílem pohodlných, levných a vděčných výletů. Kdo touží po velkoměstském ruchu, najde ho v sousední Opatii dosti.

Kdo nastoupí do některého sanatoria, je povinen co nejdříve celebrovati jednu mši

svatou za zemřelé členy spolku a denně učiniti za ně memento.

Tím bych asi vyčerpал všechny důležité body, o kterých jsem se chtěl zmíniti v tomto informačním referátu o spolku pro nemocné kněze. Učinil jsem tak od srdce rád v zájmu Vašem, v zájmu spolku a lidumilnosti vůbec, *s tou intencí, bych Vás pohnul, abyste všichni, kdo z Vás dosud není členem, za člena, a to doživotního, se přihlásili*, dobrodince a členy spolku získati hleděli. Tak dobrý spolek si zvláště zaslouží, aby jednotliví dobrodinci *při sepisování poslední vůle odkazem na spolek pamatovali*. Vážesli dvojnásob toho, co nám lidumilný kněz Čech odkázal!

Pro nás pak katechety jest tento spolek

zvláště výhodným a potřebným. Disponujeme dvouměsíčními prázdninami, případnou dobou pensijního odpočinku, nad to pak v pravdě namáhavým, kolikahodinným mluvením, často ve třídách přeplněných, uloví si v prvé řadě katecheta velmi snadno nemoc krční, nebo chorobu mluvidel a dýchadel. Tu pak jest nutna změna vzduchu a pobyt v mírném podnebí, by se z nemoci vyléčil. Jak ale bývá za těžko odhodlati se k výdajům do lázní a za dlouhou cestu, když sotva na skromné živobytí při obyčejné skorem nemajetnosti kněze příjmy dostačí! Žádný neříkej, že toho potřebovati nebudeš, nýbrž přihlaš se za člena každý a použij výhod spolku ke svému zotavení raději v čas, a ne až již bude pozdě!

Z družstva Vlasť. — Ke družstvu Vlasť přistoupili za členy zakládající: Jan Hloužek, zlatník v Praze; Jednota katolických jinochů »Václav« v Písařově; Aug. Krčmář, farář ve Stodůlkách; Jos. Havel, klerik řádu Mal-tanského v Praze; Václ. Chlumský, K. Vondruška, Jos. Ernhard, Rud. Handl, Václav Bušil, Jos. Rod, Fr. Chalupa, Fr. Materna a Fr. Přibyl, alumni kníž. arcib. semináře v Praze. Mimo to zakoupili od nás pražští pp. alumni přes 500 ex. našich brožur. — Zvěčnělý Jos. Mottl, farář v Sedlci, odkázal družstvu 1000 K. — Nové členy a peníze přijímá a objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlasť v Praze čp. 570.-II.

Učitelé o řádu školním a vyučovací. V ministerstvu kultu a vyučování připravuje se nový řád školní a vyučovací, jehož osnova však zůstává širším kruhům tajemstvím. Zemský ústřední spolek jednot učitelských v král. českém vydal zvláštní pamětní spis, v němž poukazuje na zásadní a nejpotřebnější požadavky, týkající se změny nynějšího řádu školního. Požadavky učitelstva jsou tyto:

1. Povinná docházka školní trvej 8 roků.
2. Rozhodování o omluvitelnosti zameškané docházky v mimořádných a nahodilých případech, dle zvláštních okolností místních a rodinných buď připuštěno a místní učitelské poradě, pokud se týká správcí školy, odkázáno.

3. Výchově sirotků, dětí opuštěných a zanedbaných buď v řadě školním věnována zvláštní pozornost ve smyslu usnesení sjezdu učitelstva českého a přátel školství z r. 1903.
4. V řadě školním budiž pamatováno na instituci výchovných výborů čili rad, utvořených místními školními radami ze zástupců intelligence a autonomie ve smyslu usnesení téhož sjezdu.
5. Budiž výslovně zakázána výdělková práce žactva v době vyučování. Pro školy tovární, pokud jich naprosto zrušiti nelze, buď vydán regulativ přísnější a více prospěchu žactva dbající.
6. Pokut, odváděných pro zameškání školy, buď užito ve prospěch zřízení filantropických, která pravidelnou docházku podporují — jako jsou nakupování obuvi a oděvu pro chudé žáky, polévkové ústavy, útulky a p.
7. Čas vyučovací budiž ve smyslu přání všeho učitelstva jednotejně upraven na všech školách obecných, měšťanských i středních. Školní rok trvej 44 neděl, a také feriální dny mezi rokem rovnějte se prázdninám na školách středních.
8. Večerní doba vyučování buď naprosto zrušena. Přestávky u vyučování buďte zregulovány ve smyslu hygieny a paedagogiky.
9. Budiž pamatováno na pomocné třídy a instituce pro žactvo slabomyslné — i abnormální — jako jsou: děti slepé, hluchoněmé, epileptické a p.

10. Mravní tendence školy obecné buď rozšířena výslovným vyslovením potřeby výchovy, vedené naskrze duchem křesťanské rovnosti lidí a vzájemné lásky, s vyloučením veškerého strannictví a záští z poměrů náboženských, národních, majetkových nebo stavovských. Škola buď označena výslovně jako ústav naprosto lidový a národní, a budiž jí přikázáno, aby vštípila právě zušlechťující národní sebevědomí, prýstící nejen z pojetí historického rozvoje národa, ale hledíc hlavně k osvětovým snahám všénárodním.
11. V disciplinárních prostředcích buď přičleněn nový kárný trest: předvolání žáka před místní poradu, po případě před starostu obce a místní školní radu.
12. Budiž pamatováno výslovně na výchovu dětí mravně zpustlých ve vychovatelnách, a buď dána instrukce pro zřízení ústavů pro mladé zločince.
13. Učitelstvu budiž zaručena úplná svoboda svědomí a paedagogické práce. Poměr mezi učiteli a správcem školy buď jasně a přesně vytčen, a budiž ve věcech paedagogicko-didaktických dána hlavní pravomocnost a direktiva místní učitelské konference.
14. Budiž výslovnými ustanoveními specifikován vzájemný poměr vychovatelské součinnosti učitelů a rodičů, a buď zvlášť pamatováno, aby učiteli umožněno bylo studovati individualitu žáků.
15. Služební poměr školníků buď přesněji vytčen, a poměr jich k správci školy a učitelům ve prospěch autority učitelů vyměřen.
16. Budiž učitelstvu výslovně dána řádem možnost, bez obtíží účastniti se porad učitelských jednot a organizací.
17. Konference místní buďte zavčas, nejméně 24 hodin dříve učitelům oznamovány a netrvejte nikdy déle tří hodin.
18. Kompetence místních porad učitelských buď zvýšena, a buď poradám těm přikázána i péče o další sebevzdělání učitelů a kulturní práci mimoškolskou.
19. Při roztrídování škol v třídy a oddělení nebudiž brán zřetel k pohlaví žáků, a mládeži obého pohlaví dostávej se výchovy a vyučování ve školách společně.
20. Pro školy jednotřídní budiž vyměřen maximální počet 51 žáků. Pro jednu třídu na dvoj- a více třídních školách buď stanoven maximální počet 40 žáků.
21. Specialisování účelů, rozsahu a postupu vyučování jednotlivých disciplin nebudiž v řádě školním pro všechny školy celé říše uváděno, ale budiž tato partie odkázána svéprávnosti zemských, pokud se týče i okresních a místních porad učitelských.

Obsah požadavků, vyslovených v pamětním spisu Zem. Ústředního spolku Jednot učitelských jest jinými slovy asi totéž, co obsahoval návrh řádu školního vypracovaný p. řídícím K. V. Tučkem, který otištěn byl v »Českém Učiteli«, a o němž již v minulém roč. »Vychovatele« bylo promluveno.
—fk.—

Nízkeho pomlouvání dopouští se zcela paušálně p. J. Úlehla v »Čase«. Týž se svého jednostranného stanoviska posuzuje nynější poměry školské, vydal serii článků: »O povinnostech české inteligence k obecné škole.« Články vycházejí jako feuilleton »Času«. A zde, když už dílo zkázy byrokratičtí učitelé na paedagogiích vykonali, mezi jiným dí: »A na konec přichází katecheta a dílo celé korunuje tím, že komanduje hochy k duchovním cvičením velehradským, kde otcové jezuiti doplňují a upravují vzdělání našeho dorostu učitelského. Vědu mu semšnější, pověru v něm utvoří, a do duše vštípí obojetné zásady své lehké mravouky.« Takovou impertinentní fantasií je nadán realistický a proto na skutečné a pravdě odpovídající pozorování nárok si činící pisatel! Jak se takové posuzování nazývá pravým jménem?
—r.

Proti poznámkám v katalogu a na školních zprávách. A. Stering v časopise »Paedagogische Zeitschrift« poukazuje na zlé užívání rubriky: »poznámka« v katalogu a na školních zprávách. Poznamenávají se v rubrice té mravní poklesky žáků. Když pak po létech dojde od soudu žádost správě školy, aby se vyjádřila o mravním chování onoho, za jeho školní doby, samo sebou se rozumí, že správce školy, jemuž není známa příčina poznámky, poznámku vepíše do svého vyjádření, a tím bývá nález pro ubohého chlapíka zpečetěn. Každý školní trest má své meze, a mstítí se vzdělaný učitel svému žáku nemá. Žádný službodárce nesmí své služební napsati poznámky, již se její cti dotýká. A katalog jest pramenem vysvědčení. Co bychom cítili my, kdyby nám inspektor napsal do kvalifikace: »břidil«, »lže«, »mravní chování neuspokojivé«? Když však musíme býti, vydávající vysvědčení, velmi opatrní

při vyspělých osobách, které mohou jednat i po předcházející úvaze, mělo by se až úzkostlivě odvažovati posuzování mravního chování nedospělého dítěte.

C. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Hradci Králové přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro období květnové, opatřené náležitými doklady do dne 10. dubna t. r. Žádosti za dispens podány buďtež nejdéle do dne 1. března.

Žádosti externistů ke zkoušce dospělosti učitelské přijímá ředitelství c. k. ústavu ku vzdělávání učitelů v Hradci Králové do dne 1. března t. r. Žádosti ke zkouškám ze ženských ručních prací jest dodati témuž ředitelství do dne 1. května.

Školský zákon v Dol. Rakousích. Rozhodnutím z 25. prosince udělil císař pán sankci osnově zákona o dozoru, o zřizování, udržování a o návštěvě veřejných obecných škol, o úpravě právních poměrů učitelstva těchto škol, jakož i odměňování náboženského vyučování na veřejných školách, na kteréžto osnově usnesl se zemský sněm dolnorakouský dne 25. a 27. října a 21. prosince. — Zajímavé jest, co pověděl ministr vyučování o učitelích dobře smýšlejících. Když totiž předsednictvo katolického spolku učitelského před sankcí zákona bylo u ministra vyučování dra. Hartla požádati ho, aby vymohl školním zákonům, jak se na nich usnesl dolnorakouský sněm, císařskou sankci, odpověděl ministr: »Divím se, že učitelstvo dobře smýšlející, které, jak doufám, tvoří velikou většinu, nezastalo se dosud s větším důrazem nových školních zákonů. V těchto zákonech není nic, co by bylo proti škole nebo proti učitelstvu. O nějakém omezení učitelské svobody nemůže býti nápravo žádné řeči, neboť svoboda učitelů není nikde tak veliká jako v Rakousku. Byl jsem nedávno ve Francii a dověděl jsem se, že praefekti vydali učitelům příkaz, aby se neúčastnili volebních agitací; kdo by agitoval, že by byl ihned ze služby školní propuštěn. S tím nemohu souhlasiti, neb mám za to, že každý má právo svobodně projevit svůj náhled, jenže svobody této nesmí se zneužívat k tomu, aby celý učitelský stav bral pohromu.«

Za polovici,

t. j. **za 50 h**
prodáváme zbytky našeho kalendáře sv. Vojtěch. — Ob-
jednávky vyřizuje: **administrace družstva Vlasť**
v Praze, čp. 570-II.

LITERATURA.

»**Naše Listy.**« Orgán křesťansko-socialní strany československého lidu. Ročník XI I. Majitel a vydavatel družstvo Vlasť. Odpovědný redaktor Tomáš Josef Jiroušek. Hlavní spolupracovník Dr. Rudolf Horský. Tiskem knihtiskárny družstva Vlasť v Praze, Žitná ulice číslo 26 nové, 570 staré-II.

Nejednou již slyšeli jsme od čtenářů tohoto týdeníku, jak iibovali si, že každé číslo přináší tolik a tak pěkné četby, což zajisté každý, kdo »Naše Listy« (dříve »Dělnické Noviny«) čte, milerád potvrdí. Majíce v čele přední naše sociology, přináší vždy výborné články úvodní a časové úvahy různého obsahu, jež jasně vysvětlují a na pravou míru uvádějí rozličné otázky časové, v nichž mnohé listy staví se často na stanovisko strannické, zvláště kde jedná se o věci katolické. »Naše Listy« pátrají všemožně po pravdě, kterou pak otevřeně povědí, při čemž velmi zhusta ty rozličné plátky a časopejsky, které snad by bez posměchu, hany a potupy katolické církve a jich služebníků ani existovati nemohly, z drzé lži a na cti utrhaní usvědčí. Ježto pak listů nám katolíkům (proč ne židům také a protestantům!?) nepřátelských, kterým nic tak není protivno jako pravda, kterou obyčejně jen tisknou, když k tomu jsou donuceny . . . jest za dnů našich hojnost, jest ovšem i obsah »N. L.« vždy velice pestrý a zajímavý. Doporučujeme týdeník tento, na nějž předplácí se jen 6 K ročně, co nejlépe.

Prok. Zaleťěl.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Slova pravdy. Laciné čtení časové. Vydavatel a redaktor Dr. Josef Burian. Ročník XIII. Redakce a administrace: Praha VI-90. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

Sbírka tato, jež vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech (ve prospěch Jednoty katolických tovaryšů v Praze), přinesla v tomto (13.) ročníku zase hojnost zajímavé četby pro nejširší vrstvy čtenářstva; uvádíme na doklad: »Zpátečník«. Obrázek ze života národního. Z pozůstalosti † kanovníka Beneše Meth. Kuldy. »Svoboda svědomí«. Napsal Edvard Brynych. Třetí vydání. »Za nezapomenutelným biskupem« (Edvardem Janem Nep. Brynychem). »Lurdy v roce 1902«. »Národové, vraťte se ke Kristu!« »Obrana proti dorážlivému bludařství«. »Zase něco o pokroku«. »Dr. Martin. Luther a Desatero«. »Beneš Method Kulda«. »Snahy našich Desaterů v pravém světle«. »Pius X.« atd. Jest to opravdu bohatý a vhodně volený obsah, jímž čtenář poučován jest o důležitých časových událostech způsobem poutavým; i bylo by záhodno, by sbírka tato co nejvíce se rozšířila a to tím spíše, že jest i nadmíru levnou; stojí číslo o 16 stránkách toliko 4 h, a ježto vyjde ročně osmnácte čísel, obnáší předplatné na celý ročník pouze 72 h! Tuto částku rád by zajisté mnohý věnoval na dobré čtení, jakým jsou bez odporu »Slova pravdy«. Doporučujeme. *Prokop Zaleťěl.*

Vlasteneckých homilií

Dra Rud. Horského

— vyšel sešit I.—V. v ceně K 4.60. —
Probírají počátek církevního roku až k svátkům velikonočním.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15 každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, pololetně 3 koruny. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zašlány buďtož Em. Žákovi, gym. professoři na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá p. spěvky Josef Flekáč, říd. učitel v Žitkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Několik slov o náboženské a mravní výchově na našich středních školách. — Jak vésti žáky, aby byly zdvořilé. — Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století. — Předměty a modely biblických starožitností. — Směs. — Literatura.

Několik slov o náboženské a mravní výchově na našich středních školách.

— Podává P. Š. —

(Pokračování.)

V katol. mravouce, která se přednáší v VII. třídě gymn. vykládal katecheta žákům o principu čili měřítku mravnosti, t. j. odkud rozdíl mezi dobrým a zlým, a dokázáno, že zákon věčný jest svrchovanou normou mravnosti. Zavržen materialismus — respektive hedonismus a utilitarismus — ježto učení toto »*věčné a nezměnitelné* ideje mravnosti a *subjektivní pomysly* změňuje, podkopává základy ušlechtilých mravů, stírá rozdíl mezi dobrým a zlým a ke zlému životu podnět dává, pustému *rozkošnictví* a hamižnému *egoismu* platnost zjednávajíc a tudíž pravdivým bytí nemůže.« A hle, v oktávě v psychologii toto učení v rouše filosofickém vštěpuje se žactvu *jakožto jediné pravdivé!* Jaký jest toho následek? V mladé duši studentově, kde vlivem prostředí náboženskou lhostejností prosyceného, četbou a jinými činiteli náboženské přesvědčení leckde již ovikláno, vznikne úsudek víře zhoubný. Quod valet theologie, non valet filosofie. Jinými slovy: Náboženství nemá pravdy!

Starí filosofové pohanští hájili *isoucnost, všeobecnou platnost a božský původ mravního zákona*. Tak Cicero výmluvnými slovy na mnohých místech svých spisů: *Fragm. De republ. 1. 3 (apud Lactantium Divin. Institut. 1. 6. c. 8)* »Est quidem vera lex recta ratio, naturae congruens, diffusa in omnes, constans, sempiterna, quae vocet ad officium jubendo, vetando a fraude deterreat huic legi nec abrogari fas est neque derogari aliquid ex hac licet, neque tota abrogari potest; nec vero aut per senatum aut per populum solvi hac lege possumus, neque est quaerendus explanator aut interpres Sextus Aelius, nec erit alia lex Romae, alia Athenis, alia nunc alia posthac, *sed et omnes gentes et omni tempore una lex et sempiterna et immutabilis continebit unusque erit communis quasi magister et imperator omnium deus: ille legis hujus inventor, disceptator, lator, cui qui non*

parebit, ipse se fugiet ac naturam hominis aspernatus hoc ipso luet maximas poenas, etiamsi cetera supplicia, quae putantur, effugerit.« A opět De leg. lib. I., 11: »Quae autem natio non comitatem, non benignitatem, non gratum animum et beneficii memorem diligit? Quae superbos, quae maleficos, quae crudeles, quae ingratos non aspernatur, non odit?« A opět De leg. lib. II., cap. IV.: »Erat enim ratio profecta a rerum natura et ad recte faciendum impellens et a delicto avocans, quae non tum denique incipit lex esse, quum scripta est, sed tum, quum orta est; *orta autem est simul cum mente divina. Quam ob rem lex vera atque princeps, apta ad iubendum et ad vetandum ratio est recta summi Jovis.*«

Největší mudrcové dle něho jsou toho názoru, že mravní zákon není ani vynálezem lidským, ani nespočívá na usnesení lidu, nýbrž jest něčím věčným; vládne nad celým světem a moudře ho řídí. Tento zákon dle Cicerona má svůj původ v božském rozumu, který řídí svět a od Bohů byl lidem oznámen.

S touž myšlenkou se setkáváme u filosofů řeckých, jako u Zenona, u Kleantha, který ve velebném hymnu velebí Dia jako nejvyššího vládce přírody, jenž všechno svým zákonem vede a řídí, *ano sám společným zákonem jest*. Rovněž Aristoteles mluví o *zákonech všeobecných*, které jsou dány *přírodou*, neboť mnohé věci jsou *všem lidem* známy jako spravedlivé anebo nespravedlivé, ačkoliv se o tom neusnesli (Rhetor. I., 13; Ethic. Nic. V., 10.)

Tak snýšleli i velicí básníci řečtí. Kdož by neznal oněch vznešených slov hrdinné Antigony u Sofokla, která nerozmyslnému Kreontovi praví:

»A též jsem nemyslila, že má takovou
tvůj příkaz moc, by *nepsané a nezvratné*
kys smrtelník směl *bohů rušit zákony*.
Vždyť nejen dnes neb včera, ale po věky
ty žiješ, a kdo dal je, nikdo neví z nás.
A pro ně, vůle nikoho se nelekši,
jsem nechtěla být potrestána od bohů.«

(Antigona 453—459, přeložil Král.)

Tak soudí každý nepředpojatý a rozumný člověk. Zákon věčný jest ten důvod, pro který náhledy a činy lidí, kteří v jiných časech a zcela v jiných poměrech žili, buď schvalujeme, aneb neschvalujeme, velebíme anebo odsuzujeme. Předvádí-li se nám nějaký obraz, ať již ze života starých Řeků anebo Římanů, Israelitů anebo starých Germánů, Aegyptanů anebo Číňanů, anebo národů žijících ještě v nevzdělanosti, ve stavu surovém, tož chválíme věrnost, pravdivost, statečnost, vděčnost, laskavost, lásku k vlasti, a podobně odsuzujeme věrolomnost, lež, zbabělost, nevděk, ukrutnost, zradu vlasti.

Činy krvežiznivce, matkovraha Nerona, vlastizrádce Efilta, naplňují nás hnusem, kdežto spravedlnosti Aristidově, synovské lásce Kleobisově a Bitonově, věrnosti Regulově, sesterské lásce Antigonově se obdivujeme. Všecky tyto osoby posuzujeme dle téhož mravního měřítka, kterým měříme i své vlastní činy. Jak by to bylo možno, kdybychom za samozřejmé nepokládali, že mravní zásady *stejně pro všechny* lidi platí? (Viktor Cathrein; Religion und Moral str. 57.) Ostatně nám netřeba dovolávati se starých filosofů. Jest to nezvratné svědectví historie, že všichni nám známí, vzdělaní i nevzdělaní národové mají *v podstatě tytéž základní mravní názory*. S týmiž mravními zásadami setkáváme se netoliko ve spisech Řeků a Římanů, nýbrž i v egyptské *Knize mrtvých*, (Per em hru), v Avestě

Peršanů, v Rigvedě a v zákoníku Manu-ově Indů v Šukingu a Likingu Číňanů, v Eddě starých Germanů, v koranu vyznavačů Mohamedových. Mnohé z těchto knih jsou právě tak staré aneb i starší než pentateuch Mojžíšův. Jsou také repraesentanty různých kultův a civilisací. Jaký to rozdíl na př. mezi Knihou mrtvých Aegyptanů a mezi Šu-kingem a Rigvedou! A přece přes všechny proměny těchto tisíciletí jádro mravních ideí zůstalo nezměněno.

Než tuto shodu v mravních zásadách nenalézáme toliko u národů kulturních. Vědecké bádání dávno již dokázalo, že nejenom není národa bez mravních ideí, nýbrž že základní mravní názory národů nevzdělaných jsou podobny mravním názorům našim. O všech národech nevzdělaných můžeme říci to, co praví *Livingstone* o Negrech afrických »Jejich pojem o mravním zlu neliší se nijak od našeho pojmu.«*)

Špatné řeči, lži, zášť, neposlušnost vůči rodičům, zanedbávání jich jsou od rozumnějších mezi nimi označovány jako věci, které právě tak jako krádež, vražda, cizoložství byly pokládány od nich za hřích, dříve než věděli něco o Evropanech anebo o jejich učení. Jediný nový přídavek k jejich mravnímu zákonu jest ten, že jest nedovoleno mítí více než jednu ženu.***) Proto právem dí *Th. Buckle*: »Nic není ve světě, co by tak málo bylo podrobeno změně jako ony veliké zásady, které tvoří mravní systémy

Jiným dobře činiti, bližního jako sebe milovati, nepřátelům odpouštětí, své náruživosti krotiti, rodiče ctíti, vrchnosti si vážiti, — to jsou hlavní zásady mravouky; avšak ony jsou známy již tisíciletí a všemi kázáními, homiliemi a knihami textů, které moralisté a theologové napsali, nebylo k nim nic přičiněno.***)

Tento výrok zajisté jest úplně správný, máme-li na zřeteli morálku *pouze přirozenou*. Byla ovšem některá příkázání přirozeného mravního zákona u pohanských národů zatemněna, a teprve křesťanství opět je obnovilo v jejich čistotě, avšak nejvyšší a nejvšeobecnější zásady a z nich plynoucí důsledky byly všeobecně známy a během času nijak se nezměnily.

Kdo popírá jsoucnost nezměnitelných, pro všechny časy a všechna místa platných mravních zásad, ten též popírá možnost vědecké ethiky. Proto právem dí *Th. Lipps* (*Die ethischen Grundfragen* str. 2), který sám jest přívržencem moderní, neodvislé morálky: »Es gebe, so versichert man, kein für alle Zeiten und Menschen giltiges Sittliche. Angenommen es wäre so, dann gebe es auch keine Ethik.«

(Pokračování).

Jak vésti žákyně, aby byly zdvořilé.

Podává JOHANNA GR.

Úkolem školy jest, své chovance nejen ve vědomostech a umělostech †) vzdělati, především však duchovně a duševně vychovávat, aby jednou věčného svého určení dosáhli a povinnosti své na světě jako mravní členové lidské společnosti plniti mohli. Dobré mravy, na nichž obcování vzdělaných národů spočívá,

*) Cfr. Victor Cathrein S. J. *Religion und Moral* str. 58.

**) *Neue Missionsreisen in Südafrika*, übers. von Martin (1874) str. 242.

***) *Th. Buckle, Geschichte der Civilisation in England* (deutsch von A. Ruge).

†) Místo nepodařeného slova »dovednosti« lépe užití »umělosti«. Jako »vědomosti« na vyšším stupni vedou k »vědám«, tak »umělosti« k »umění«. Red.

nejsou člověku vrozeny, nýbrž musí vychováním býti vštípeny. *Zdvořilost jest z nejpřednějších ctností.* Jest to jemnost v chování se k bližním vůbec a vyšším osobám zvláště. Zdvořilost má již v domě otcovském pěstěna a školou podporována býti. Poněvadž však mnozí rodiče nejsou způsobilí úkol svůj plniti, nebo jej vykonávají jen nedostatečně, náleží opět škole, aby to, co otcovský dům učiniti opomenul, doplnila.

Zanedbává-li se pěstění zdvořilosti, mohou z toho jednou povstati povážlivé následky nejen pro děti samé, ale i pro celou lidskou společnost. Všeobecně se nyní nařiká na neustále vzmahající se drzost a hrubost mládeže; neuctivost, opovážlivost, zkrátka nevázanost u dětí školou povinných jsou smutným úkazem naší doby. Proto je svatou povinností všech křesťanských rodičů přičiniti se o to, aby se tato smutná choroba duševní nepřenesla též na pozdější pokolení, aby se zdvořilosti naší mládeže v cestu postavila pevná hráz. Ale i křesťanské učitelky mohou spolupůsobiti, aby pro církev i stát vychovány byly ženy mravné; proto vedou žáčky sobě svěřené v duchu náboženském a nabádají je ke zdvořilosti.

Jako při všem vychování, tak musíme též při vedení dítek k zdvořilosti dbáti tří hlavních výchovacích prostředků a způsobů: poučení, návyku a příkladu. Již v prvních dnech školní návštěvy poučuje učitelka dívky, jak způsobně se ve škole mají chovati. Když již poněkud uvykly školnímu pořádku, ukazuje jim, jak choditi, státi, seděti a učitelku oslovovati mají, též jak a koho ve škole i mimo ni mají pozdravovati. Jakkoliv jsou jmenované již cviky prostředky kázeňskými a mají u mladých školáček především za účel, aby se mohlo s výsledkem vyučovati, nicméně jsou jimi děti již k zdvořilosti vedeny, poněvadž poučovány a zvykány bývají, také mimo školu dbáti přiměřeného chování. Bližšího však poučení o zdvořilosti musí se ještě dětem dostat, kdykoliv se k tomu ve škole naskytá vhodná příležitost. Tak na př. mohou se děti ve věcném učení učiti vhodným veršům a příslovím, jež se zdvořilosti týkají, jako: Kdo má nezpůsobné chování, nedostává žádné pozvání. Řeč uctivá bez prospěchu nebývá. Laskavé slovo najde laskavé ucho. Vlídnu řečí více získáš nežli sečí. Zdvořilostí nezhřešíš.*)

Že dětem sluší o vše svých rodičů ba i sobě rovných prositi, též za obdržení dárek neb prokázanou službu vždy poděkovati, budiž jim příležitostně a často opakováno. Dále napomínejme děti, aby se spolužákyněmi vlídně mluvily, ve škole i při hře na hřišti, jakož i na cestě do školy i ze školy a kdekoliv se potkají, snášenlivě a způsobně pospolu obcovaly. V hodině náboženské budiž často hovořeno o biblických dějích: »Ježíš v domě nazaretském« a »Dvanáctiletý Ježíš v chrámě,« poněvadž v nich zračí se krásný příklad, ježž Ježíš dává dětem vzorným chováním k sv. Matce své i pěstounu, svým učitelům a všem bližním, aby je k následování povzbudilo. Konečně může učitelka, aby píli malých svých žákyň odměnila, nebo mysl jejich osvěžila, ve vhodnou chvíli vyprávěti krátké příběhy, jež jednají o dětech, které způsobným, mravným svým chováním radost působily svým příbuzným, učitelům a všem hodným lidem, a též proto od nich milovány byly. Ku konci učitelka připoj několik otázek po obsahu

*) Krátká řeč a pěkné slovo vymůže u pánů mnoho. Dobrá slova koláče jídají. Laskavé slovo lepší než měkký koláč. Nezabolí jazyk od dobrého slova. Pěkné slovo železná vrata otvírá. I pes ne hned ukousne, vlídně-li promluvíš. Zdvořilost i kočku těší.

a krátké napomenutí, aby toho, o němž se v příběhu vypráví, v chování napodobovati se snažily, že pak téže odměny dojdou, které jemu se dostalo.

Starší dívky, tedy žáčky středního a posledního stupně školního, jsou více než malé nakloněny k nevšímavosti školních zákonů a dobrých poučení; zapomínají též lehko naučených pravidel slušnosti nebo svévolně jimi pohrdají. Čím však jsou dívky starší, tím ošklivěji vyjímá se u nich každý způsob nevázanosti, a tím více se u nich jeví potřeba pěstění slušného chování.

Proto nezameškej učitelka, jež řádně své žáčky vychovati chce, žádné vhodné chvíle, jež se jí ve škole naskytá, aby žáčky o uctivém chování poučila. Poukaž na vhodné místo z Písma sv., z něhož se dovídáme, že jest to křesťanskou povinností, obzvláště k představeným a vyšším osobám uctivě se chovati. Naše sv. náboženství nám ukládá, že máme po ctnosti toužiti, ctnostně jednati, mírně s bližním obcovati; proto jest pravou zdvořilost žákyním jako výkon lásky k bližnímu představit. Uvědomujme žáčky, obzvláště na nejvyšším stupni, že zdvořilým chováním jeví se právě náboženské smýšlení, a že naproti tomu umělkované a nucené chování je nepravé, pokrytecké a škrobené, pro křesťana úplně se nehodící, činíc každého člověka směšným a opovržením hodným.

Na příkladech ze sv. náboženství (Rebeka, Ruth, Marta, nejsv. Panna, božský Spasitel) ukažme dívkám, že jmenované vznešené vzory křesťanské dokonalosti cvičily se ve zdvořilosti za příčinou nejryzejší zbožnosti, v tom nám jsou příkladem a k následování nás vybízějící. — Při čtení vhodných článků upozorníme tu na krásné a povzbuzující chování osob v nich jednajících, tam vytkneme ošklivou a odstrašující nezdvořilost, povzbudíme žáčky k napodobení pěkného, uhlazeného chování, ale v druhém případě varujeme před nevšímavostí pravidel slušnosti. Dívkám v posledním školním roce objasňujeme obzvláště význam zdvořilosti pro jejich pozdější povolání, neboť víme, že nejkrásnější doporučení pro jejich život ve světě je způsobné chování, a že každé ženě, obzvláště křesťanské dívce je mravné chování netoliko ozdobou, nýbrž i neklamným měřítkem mravní její hodnoty. Neboť jako skromnost je pláštěm pokory, tak jest i mravnost známkou počestnosti.

(Dokončení.)

Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století.

(Pokračování.)

Michael Faraday (1794—1867), člen královské společnosti londýnské. Jméno jeho stále se ozývá ve vědě o elektřině v XIX. století; zákony o elektrolučbě, diamagnetismu, indukci mají Faradaye za svého původce. Pronikající věda byla však u něho předstižena krásou charakteru. Slavný chemik J. B. Dumas taktž se rozhovořil o Faradayovi před »akademií věd«, již byl Faraday dopisujícím členem:

»Nepoznal jsem člověka, který by si více zasloužil, aby byl milován, obdivován a želen Nevím, zdaž je na světě učenec, který by umíraje, nebyl šťastným, že zanechává po sobě práce, jež by se rovnaly pracem Faradayovým; jsem však si jist, že všickni ti, kteří ho znali, přáli by si přiblížiti se k oné mravní dokonalosti, k jaké on dospěl beze všech obtíží. — Zdálo se, že je od přírody nadán zvláštním darem, který mu umožňoval, aby byl profesorem plným nadšení

pro šíření pravdy a zároveň neunavným umělcem, plným radostného zápalu ve své laboratoři; aby byl nejlepším a nejněžnějším z lidí uprostřed rodiny a zároveň Bohem nadšeným kazatelem v kruhu prostých věřících, jejichž víru on sdílel.» (Eloges historiques de l'Acad. des Sciences, p. 54—55.)

A tento veliký Faraday, jak zaznamenává jeho kollega Tyndall, řekl: »Pochybovati o pravdách božských, znamená, vydávati život svůj v nebezpečí; věřiti jim, znamená, dodávati životu opory.«

U Faradaye víra nebránila jeho učenosti; skláněje se před první Příčinou, nicméně neustával s nemenším zápallem vyhledávati příčiny sekundární; když byl vzdal chválu Stvořiteli, pak tím úsilovněji zkoumal zákony přírodní, kteréž jsou projevem jeho činnosti a vůle.

Před svými posluchači dovedl Faraday mlčeti o tom, co neuznával za potřebné profanovati. Slavný Pasteur zmiňuje se o této vlastnosti Faradayově ve své řeči, kterou pronesl při svém vstupu do Akademie těmito slovy:

»Vypravuje se, že slavný Faraday, ačkoliv byl dokonalým věřícím, nikdy nepronесl ve svých přednáškách na královském ústavu londýnském slovo Bůh. Jednoho dne výminečně uklouzlo mu toto slovo a hned v posluchačstvu bylo znatelně živé, ba radostné pohnutí. Faraday si toho povšiml a přerušil svou přednášku těmito slovy: »Překvapil jsem vás, že jsem pronesl slovo Bůh. Že se doposud tak nestalo, to je proto, že jsem zde reprezentantem vědy experimentální. Než k poznání Boha a k úctě k němu přichází duch můj cestami tak jistými, jako jsou ty, které vedou k pravdám řádu fysického.«

Hle, jak v příhodný čas pravá věda vyznává Boha!

Sir William Thomson. Thomson je znám jako nepřekonatelný fysik, který dovedl rozřešiti choulostivý problém zámořského telegrafu. Není však jenom genialním odborníkem, hloubka jeho názorů a šířka jeho pojmů řadí jej do počtu přírodních filosofů.

V roce 1871 byl povolán za předsedu britské společnosti pro povznesení vědy, a tu ve svém předsednickém proslovu při zahájení sjezdu pronesl soud nad učením materialistickým, které dávalo falešný smysl nauce o evoluci, velebením jakési self-evoluce, hlásající samostatný vývoj organisované a živoucí látky, bez jakéhokoli zakročení první, vznik dávající, řídící a účinné Příčiny. S opatrností pravého učenice, který tu měl pronésti úsudek, sahající mimo jeho obor, Thomson opřel své vlastní přesvědčení o náhled jiného a pravil:

»Sir John Herschell, když byl pronesl příznivý úsudek o theorii živočišné vytýkal nicméně, že hypotéza přírodního výběru nepočítala s inteligencí, která nepřetržitě musí všechno řídit. Tato kritika — praví Thomson — zdá se mi velmi správnou a poučnou. Jsem dokonale o tom přesvědčen, že za posledních bádání geologických argument účelu byl velice zanedbán. — Či nemáme kolem sebe dosti skvělých důkazů o důmyslném a blahodárném účelu? — Jestliže pak někdy rozpaky metafysické nebo vědecké berou nám je (důkazy) na čas z našeho dohledu, ony se vracejí brzo opět k nám silou neodolatelnou, ukazujíce nám všude v přírodě vliv svobodné vůle a poučujíce nás, že všechny bytosti živé jsou závislé jediné na Stvořiteli a nejvyšším Řediteli světa.«

Zlatými slovy by se měl napsati tento úsudek ve všech místnostech vědeckých a filosofických společností.

J. B. Dumas, člen tří Akademií. Svým dílem »Philosophie chimique« byl uznán za zákonodárce moderní chemie. —

Ve svých řečech pronesených v akademiích J. Dumas prokázal se býti neohroženým zastancem shody mezi vírou a vědou. — Před Akademií věd nebál se pronést tato slova: »Bůh zjevený je Bohem přírodý.« (Raport sur un ouvrage de M. Figuier) — a jindy: »Věda nezabije víru, a ještě méně zabije víra vědu.« (Eloge de Faraday.)

Od akademie francouzské byl povolán na stolicí dějin osvěty, uprázdněné po Fr. Guizotovi. A tu jako jeho předchůdce vzdal hold osvětě křesťanské. Zamítaje veškerý kompromiss pravé vědy s naukami materialistickými, zvolal, poukazuje na nedostatky materialismu: »Věda neví ničeho o původu tohoto života, který se tajuplně přenáší z generace na generaci. Odkud přichází život, — to věda neví; kam život spěje, — to neví rovněž.« A potíraje výklad, jaký chce materialismus podati z objevů vědy moderní, výmluvný obhájce spiritualismu dodává:

»Chtějí život a svědomí vyvozovati z jednoduchých poměrů síly. Chtějí, aby život a svědomí po smrti zanikly v širém chvění pohybů, které zmítají vesmírem.«

»Roditi se bez nároků, žítí bez cíle, umřítí bez naděje — to by pak bylo naším údělem. — Nikoli! Po mnohých úspěších i sklamáních, po mnohých vítězstvích i porážkách, po velkých ctnostech i smutných poklescích křesťanská Evropa zjedнала každému člověku právo na spravedlnost, soucit a svobodu. Za nového mravného zákona (křesťanského) právo neustoupilo před násilím, spravedlnost se rozšířila po všech národech, soucit neohlížel se na zevnějšek člověka, svoboda povznesla porobené; nejposlednější se viděl povznesena svým božským původem, a nejmocnější cítil zodpovědnost před věčností

Má nás o to vše připraviti věda? Nikoliv! Pomíjející vědecká horečka (materialismus), která ohrožuje tyto vznešené nauky, ta se utiší tak, jako se utišila jindy.« (Disc. de récept. à l'Acad. Française, 1. juin 1876.)

Po těchto slovech posluchačstva zmocnilo se nadšení, a zaburácel potlesk. Tři dny potom v Akademii věd slavný Varrier potvrdil slavnostně toto prohlášení svého spolubratra ve vědě, prohlašuje rovněž »nepomíjitelnými pravdy spiritualistické filosofie.« —

Ludvík Pasteur, člen tří Akademií. Jméno tohoto muže je tak známo, že dojísta netřeba na tomto místě připomínati, jak slavným učencem Pasteur byl. Méně snad známým, aspoň mnohým, bude to, na co my v řadě učenců XIX. století zvláště poukazujeme — jeho spirualistické a zbožné smýšlení. A s tímto svým smýšlením Pasteur nikdy a před nikým se netajil. Na důkaz uvádíme jen toto:

V den svého přijetí do Akademie stanul Pasteur tváří v tvář před Renanem, který měl Pasteura přijati a na jeho řeč odpovídati. Setkala se zde opravdová věda se skeptickým dilettantismem.

S pochopitelnou dychtivostí čekaly všechny duše křesťanské na slavnostní řeč Pasteurovu, kterouž měl pronést za tak neobyčejných okolností. — A Pasteur očekávání jejich nesklamal. První učenec svého věku mluví o *nekonečném*, o *nadpřirozeném Bohu* a volá (jsou to slova závěrečná, která byla zároveň určena za epitaf na jeho pomník).

»Heureux celui qui porte en soi
un Dien, un Idéal de beauté,
et qui lui obéit!
Idéal de l'Art, idéal de la Science,
Idéal de la Patrie,
Idéal des vertus de l'Evangile!«

(»Šťastný ten, kdo nosí v sobě
Boha, ideal krásy,
a kdo je ho poslušen!
Ideal umění, ideal vědy,
ideal vlasti,
ideal ctností evangelických.«)

Končíme, ač můžeme posloužiti ještě jinými ukázkami. Doufáme však, že to, co jsme pověděli, dostačí. Jaká to útěcha, když slyšíme potvrzení pravd, které hlásáme, z úst tak povolanych, jako jsou mužové, jichž jména a myšlenky jsme zde uvedli! Když teď si přečtete »Pokání« v učitelském kalendáři od pana V. A., pak pro jeho novo-pohanství nebudete míti než útrpný úsměv a pomyslíte si, že je přece jenom pravda, že polovičaté a malé vědomosti v nadutosti své od Boha se odvracejí, mnoho však vědy k Bohu přivádí. (Bako z Verulámu.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Trásně a plášť tallith (tallis). *Trásně* na pláštích Israelitů doby Kristovy byly zevnějším znamením toho, že jest Israelita vázán zákonem a že jest zákona pamětliv. Třepeň neb trásně na rozích plášťů nosívali i jinde — snad pouze pro ozdobu; — u Israelitů obdržela tato ozdoba náboženský význam dle Num. 15, 38. »I mluvil Jahve k Mojžíšovi, řka: Mluv k synům Israelským a rci jim, ať si dělají *trásně* na rozích svých oděvů, pro své rody, a na nárožní tráseň ať dají modrou niť (stužku?)«. V Deut. 22. 12. podobně přikázáno: »Prýmy (trásně) uděláš sobě na čtyřech rozích svého oděvu, jímž se odíváš.«

Dle Nového zákona (u sv. Mat. 23. 5.: »Veliké dělají trásně — podolky — plášťů svých«) byly ty ozdoby na svrchním rouchu, na plášti. Když se Spasitel podrobil obřízce, chodil do Jerusalema na svátky, zachovával tedy zákon Židům daný v těchto věcech, nejspíše nosíval na plášti též onu ozdobu, jež byla obvyklou.

Žena, jež trpěla krvotokem (Luk. 8.), dotkla se podolku roucha Kristova, a uzdravila se. Sv. Matouš též připomíná, (14. 36.) že se hleděli nemocní dotknouti podolku jeho roucha (řecky totéž jméno *κράσπεδα*); snad to byly trásně, jichž se dotýkali.

Po čase uvykli Židé ukrývati tato třepeň Zákona; zavedli zvyk nositi pod svrchním rouchem malý šátek, opatřený na rozích předepsaným třepením. Nosívali to asi tak jako se nosí škapulíř. Jiní přibírají větší látku, kterou nelze prostrčiti hlavu, která se dává pouze jako široký nákrční šál na ramena; při modlitbě mívají to i na hlavě. V naší sbírce jest pouze onen *malý tallis* (též *arba kanfoth* zvaný t. j. čtyři rohy).

Na větším tallisu bývá ve středu vyšita korunka, kterou má pak ten, kdo se modlí, na hlavě. Tak mívával velekněz na hlavě napsáno: Svatý Jahve (Hospodinu!). Tallis jest buď z plátna neb vlny neb i z hedvábí. Jest bílé barvy a jsou na jeho pokrajích přitkány černé neb modré nitě. Pravověrný muž zakrývá tím hlavu, aby se poněkud řídil dle serafínů, kteří před Bohem zakrývali své tváře křídly (u Isaiáše 6. 1.—2.).

Když dává tallis na sebe, odřikává Israelita zvláštní modlitbu, drží napřed třepení blízko u srdce a při tom je několikrát líbá. Modlitba zní: »Velebiž Pána, duše má! O, můj Pane, ty jsi největší; jsi oděn slávou a velebností; pokrýváš se světlem jako oděvem, jež rozprostíráš na nebi jako koberec. Já připravuji své tělo, abych je pokryl předepsanou pokrývkou pro tvé svaté a požehnané jméno a Šechinu (oblak slávy Boží), s bázní a láskou, u dokonalém sjednocení ve jménu celého Israele. Chci krýti se šatem třepení, abych vyplnil zákon svého Stvořitele, jak jest psán: Učiníte sobě trásně.« (Num. 15, 38, 39.)

Každé třepení (třapec každého rohu) má býti dle rabbinů ze 4 vlněných nití dvojakých, k tomu účelu pletených. Jedna nit jest delší ostatních a zovou ji *šameš* (šammeš) služebník, jest otočena kolem ostatních nití 39krát a pětkrát v uzlík svázaná. Čísly těmi má býti naznačeno přikázání: »*Jahve jest jeden*«.

Od prvního uzlíku jest nejdelší nit sedmkrát otočena, po druhém uzlíku osmkrát, to činí 15; ve jméně Ihsch mají prvé dvě písmeny číselnou hodnotu 15 (Ih).

Po třetím uzlíku je 11 otočení; v 11 jsou ostatní dvě písmeny jména Jahve (sch). Ku konci jest 13 otočení; v tom jest slovo: ehad (jeden) — tedy věta: *Jahve jeden!* Pět uzlíků ukazuje patero knih Mojžíšových.

Vedle toho připomenuto ještě číslo 613, číslo všech přikázání v Pentateuchu tím, že písmeno slova zizith (hebr. pojmenování *trásni*) značí číselně 600, k tomu osm nití a 5 uzlíků, dohromady 613.

Tallis jest pravověrci důležitým. Nevěsta hledí urobiť svému ženichu talis. Každý pamatuje i toho, aby mu byl dán do hrobu.

Mezuza (závitek ve veřejích) byla popsána již při líčení modelu příbytku.

Svítilny a světlo. V našem překladu biblickém jest jmenována několikrát »svíce«, což by mohlo býti příčinou nedorozumění, poněvadž v dobách Kristových svícemi nesvítili. Ono slovo »svíce« znamená v bibli buď pouze »světlo«, neb i svítilnu, *lampu*. Svící počalo se užívatí teprve ve 14. a 15. století. Mezi předměty v naší sbírce jest nápodobenina starší hliněné svítilny. Dosud mívají na Východě podobné druhy lamp.

Jest to malá nádobka se dvěma otvory; větší, prostřední otvor jest k nalévání *olivového oleje*; na straně proti držadlu jest pak otvor, v němž jest zastrčen knot. Hliněné lampičky (nyň je zovou *siráž*) bývají 7—9 ctm. dlouhé, mezi oběma otvory bývají prostě vyznačené okrasy, křížky, hrozen neb strom života.

Sir Warren našel při vykopávkách v Jerusalemě hluboko pod zemí u chrámu hliněnou svítilnu na olej, o níž se domnívali, že tam mohla ležeti již od dob Šalomounových. Je z pálené hlíny, podoby stejné jako pozdější. — Olej v těchto svítilnách vydrží ovšem pouze několik hodin, neboť se ho v ně vejde jen asi větší lžice. Když docházívá, knot kouřívá, a světlo, než se doleje nového oleje, uhasíná. Na to vzpomínají krásná, poučná slova Isaiáše o služebníkovi Jahve (o Messiáši): »Třtiny nalomené nedolomí a *knotu* (lnu) *kouřícího neuhasne*.« Tím poučuje prorok, že Messiáš bude se ujímati pilně zvláště slabých a malověrných, aby je zase olejem svého ducha posílil, by mohli býti světlem.

Poněvadž bylo třeba častěji oleje přilévati, mívají při ruce státí nádobu s olejem. Nádobky ty bývaly vyšší, s úzkým hrdlem.

Tak jasně též chápeme neprozřetelnost oněch *pěti panen*, o nichž praví Písmo, že byly »nemoudré«, když jdouce vítati ženicha, nevzaly žádné nádoby

s olejem. Olej ve svítilně brzy došel, a pak se doprošovaly moudrých panen a neměly ničeho. Někde jest ovšem vykládáno, že vyšly ony panny s *pochodněmi*; ale pochodně olejem napuštěné též by dlouho nevydržely, když by se oleje nedodávalo. (Podobenství jest u sv. Mat. 25, 4.)

Gedeon dal každému ze tří set mužů, které si z četného mužstva vybral a ponechal troubu, prázdnou nádobu (džbán) a *pochodeň* v nádobě. (Soudců 7, 16.) Zajisté to byly podobné pochodně, ukryté na čas v nádobě, do níž se mohly pohodlně vstrčiti.

Východní lidé bojí se tmy; v noci mívávají rozsvícené aspoň malé světlo, aby tím zaháněli běsy (zlé duchy). V noci též vylézávají nebezpečná zvířata, hadi, štíři, stonožky; a též proto, aby se jich uchránil, jest třeba světla. Hadi ostatně v noci světla se štítí. Zhasne-li světlo před denním světlem, bylo to asi znamením neštěstí, neboť u Joba jest řečeno: *Často-li svítilna bezbožných hasne? Přichází-li na ně jejich bída?* (Job, 21, 17.) »Kdo zlořečí otci svému neb matce své, zhasne světlo jeho v temných mrákotách.« (Přísl. 20, 20.) Proto v nebesích nebude noci ani tam nebudou *potřebovati svítilny* (Zjev., 22, 5); ovšem za to v Babylonu nepravosti ani světla více nebude svítiti tam. (Zjev., 18, 23.)

Světlo jest symbol a znamení štěstí. Když byl Job ještě šťasten, praví: *Svítil (Bůh) světlem svítilny své nad mou hlavou, při jeho světle chodíval jsem v temnostech.* (Job, 29, 3.) Král Abiam byl hříšník, avšak *pro Davida dal jemu Bůh jeho svítilnu v Jerusalemě.* (3. Kr. 15, 4.) Statečná a moudrá žena stará se o to, aby měla s dostatek oleje v domě (Přísl., 31, 18), světlo v noci jí nikdy neuhasne.

(Pokračování.)

• • • SMĚS. • • •

»Přehled« ve svém čísle ze dne 4. února začíná článkem »o řádě školním a vyučovacím«. V něm — jak ani již jinak býti nemůže u listu »pokrokového« — znovu ukazuje, že nynější školní řád je klerikalismem skrz na skrz proniklý. Při tom pramenu nejmenuje, otiskuje celou stať »Vychovatele« z 24. jeho čísla m. r. (Řád školní a vyučovací) a dí, že v něm klerikálové formulují své požadavky na výchovu školní. »Přehled« se v tomto tvrzení mýlí. Otiskli jsme v tomto článku jedině výnosy zemské školní rady a jednotlivých okresních školních rad, jež jsou tu jako výklad dosavadního řádu školního a vyučovacího. Pokud národní škola bude v prvé řadě ústavem vychovavacím — a stanovisko toto je stále víc a více zdůrazňováno — potud přece každý rozumný vychovatel na náboženský moment bude klásti váhu. Kdo tak nečiní, má na zřeteli jen vyučující ráz školy. —

P. Kirilov svůj referát o Svozilově »Bílém světle« v »Přehledu« č. 18. počíná

takto: »Led katolického názoru o světě, jímž pokryla naše mládí voda, kterou jsme byli pokřtěni, roztál tiše a nepozorovaně sám pod vlivem okolí, a málo kdo z nás pochopí tudíž bolest, o které vypravuje tato kniha, bolest řeky, jejíž led netaje, ale který praská, láme se násilně a puká, a jež pracně a zdoulhavě zbavuje se jeho tísnivé tříště, kupící se a proud zdržující.« — Je to skvostný doklad, jak lež oděná v pěkné roucho, nabývá zdání pravdy!

Almanach Slavie 1904—1905 a průvodce studentským životem, má kalendárium se jmény svatých. To se pokrokovému kritiku této publikace v »časopise českého studentstva« rozhodně nelíbí. Do kalendáře pokrokového se takové kalendárium naprosto nehodí. Rádi bychom viděli, jak si referent pokrokový kalendář představuje.

Reforma trestního práva předpokládá reformu výchovy. Na výroční schůzi německého »Spolku pro zkoumání dětí« v Lipsku 15. října 1904 frankfurtský ředitel Polligkeit objasňoval otázku reformy trestního práva a nutného pečování o mládež. Žádal nápravy trestního práva pro mladistvé zločince. Jádrem záležitosti ovšem v nápravě

našich výchovných zásad. U nás jest snesena všechna výchovná povinnost na rodiče. Ti však nemohou této povinnosti v mnohých případech dostáti ani při nejlepší vůli. Zde by se měla zasazovati poradní činnost státu. Za předpoklad reformy trestního práva měla by se provést reforma výchovy dle následujících zásad: 1. za vychovávání má se poskytovat vedle intelektuálního vzdělávání příslušného místa vývoji mravní osobnosti; 2. za školní výchovy má míti místo větší individualisování dle mravního citění; 3. jest žádati zakládání zvláštních škol a vychovávacích ústavů pro rozličné stupně mravního uschopnění; 4. zařízením poručnictví z povolání buď pořízen orgán, který jako ústřední poradní a poučovací místo pomáhá rodičům u výchově dítek mravně skrovněji založených nebo zvrhlých, radou a soudu poručnickému slouží jako orgán vyšetřovací a dozorcí. (Rozhledy XV. 17.)

Biologické vyučování na vyšších školách. Na 76. hromadě německých přírodopyců a lékařů, konané dne 18.—22. září m. r. ve Vratislavi, hovořil gotinský prof. dr. Merkel o přáních vzhledem k vyučování biologickému na vyšších školách. Známost biologických pochodů přispělo by k tomu, aby bylo omezeno zlé užívání síly mladické, která se přílišným sportem, požíváním lihovin atd. snadno poškozuje, uschoptila by důstojníky a průmyslníky k rozumnému zacházení s lidmi podřízenými. Přibývající znalosti funkcí lidského těla a zákonů, jimž jest tělo podrobeno, přispívalo by se k tomu, aby se zabráňovalo fušeráctví. Podle druhu učiliště může se u pozorování lidského těla více méně pronikati do hloubky.

Aby se počet tuberkulosních učitelů zmenšil, navrhuje Dr. Duffek v Časopise pro veřejné zdravotnictví (VII. č. 1), aby na kandidátech ústav učitelství sám žádal na lékaři vysvědčení pro žáka, jenž dle odborných vědomostí může býti přijat. Vysvědčení by bylo asi takové, jako vysvědčení pro společnosti pojišťující na život, uložilo by se v archivu, zapisovali by se tam nemoci přestálé a i jiné záležitosti v ohledu zdravotním velice důležité; po odbyté zkoušce maturitní by žák opět byl lékařem prohlédnut a tento by rozhodl, je-li v ohledu zdravotním způsobilým k učitelství čili nic. Pro učitele, kteří tuberkulosou jsou stíženi, bylo by nuto založiti jakýsi fond, jenž by nahradil učiteli léčebné výlohy (pobyt na jihu neb v sanatoriu) a umožnil mu zasta-

vení tuberkulosy, a u nevyléčitelných poskytl rodině úplné zaopatření tak, jako kdyby učitel byl stále zdrav a vyučovati mohl. —

Co se čte na středních školách? Socialistický »Studentský sborník« má v posledním čísle statistiku časopisů, odebíraných a čtených na gymnasiu v západních Čechách. Odebírá se »Časopisu pokrokového studentstva« 38 exemplářů, »Studentský Sborník« 8 ex., »Volnost« 30, »Vatra« 5, »Buditel« 19, »Ruch« 20, »Kramerius« 10, »Kronika« 6, »Samostatnost« 2, »Česká Demokracie« 2, »Naše Snahy« 4, »Rudé Květy« 3, »Zář«, »Vzdělání Lidů.« »Rozhledy,« »Nový Kult.« »Nebylo však u nás určitých stranníků, ač tu i tam sympathie byly projeveny a to hlavně mladým stranám státoprávním.«

Barva lavic školních lepší prý jest přirozená, v barvě tmavého dřeva surového, místo dosud obvyklého nátěru zeleného. Dr. Hanuš ve článku: »O školních lavicích« (doporučuje lavice navržené říd. uč. dívč. škol v Karlíně p. Mojžíšem) v »Časop. pro veřej. zdravotnictví« píše »Starý cop tento (zelený nátěr) pochází z dob, kdy mělo se za to, že barva zelená vůbec jest oku zdravou, a sice proto, že oko v přírodě, v zeleni okřává, zapomenuto však, že pravou příčinou okřání oka jest obmezení násilné akkomodace při čtení a psaní v místnostech často denním světlem málo osvětlených, aneb osvětlených pouze světlem umělým, k čemuž ovšem pohyb v přírodě, čerstvý, prachu prostý vzduch, a konečně i dočasný duševní klid nemalou měrou přispívají. Dle zkušenosti lze považovati zelenou barvu, jasně osvětlenou, spíše zraku za nepříznivou, ana zelená barva jest komplementární barvy červené, barvy krve. Po nazírání na předměty zelené, jasně osvětlené, při upření zraku jinam, dostavují se pomíjející skotomy (rozplívající se temné kruhy často s červeným okrajem), které nás buď zcela aneb v části našeho obzoru činí na chvíli nevidomými.«

Socialní demokraté všude stejní. Zrušení náboženského vyučování navrhli v obecním zastupitelstvu ve Florencii sociální demokraté, ale nepochodili. Ačkoliv je většina zastupitelstva liberální, byl návrh 34 proti 7 (socialistickým) hlasům zamítnut. — U nás československá socialně-demokratická strana dělnická vydala nedávno práci Dr. Frant. Soukupa, redaktora »Práva Lidu«, »Bezvěrci dle práva rakouského,« v níž na str. 56, žádá: úplné vyloučení

kléru ze škol a jich správ, zrušení vyučování náboženství jakožto povinného předmětu učebního, zrušení vši povinné účasti školní mládeže na náboženských úkonech, zrušení všech výsad církve katolické« atd.

Zákaz polštiny v rodinách učitelů.

V Německu daří se Polákům čím dál tím hůře. V panském sněmě připoměl poslanec polský, prelát Stychel, nařízení gdánské regence vydané před několika měsíci, jimž se zapovídá učitelům Polákům mluviti polsky — i doma v rodině! Je to cosi tak nestvůrného, že stěží lze uvěřiti v možnost podobného nařízení. A přec je to pravda. Ministr vyučování Dr. Studt sice prohlásil, že o podobném nařízení neví, ale poznaňské liberální »Neueste Nachrichten« přinesly ono nařízení v plném znění se všemi podpisy a razítky. Tu i nepřátelský Polákům »Berl. Tagblatt« vyčetl ministrově nedbalost nebo slabou paměť a prohlásil že jedině ministr vyučování jest za nařízení to zodpověden. »Kölnische Volkszeitung« velmi ostře a rozhodně psala proti takové nestvůrnosti: »Všecky strannické sváry tu musí umlknouti a pocit občanské svobody musí vystoupiti proti takové tyranské byrokracii.« Právem v říšské radě německé posl. dr. Garliński označil protipolskou politiku pruskou jako hanbu dějin. (Slov. Přehled.)

Křesťanské pozdravení ve škole.

Učitelský sbor ve Vítějvsi, okr. Polička, — kteráž osada je čistě katolická — odhlašoval si ve své domácí konferenci, že školní mládež nesmí své učitele pozdravovati ve škole ani venku pozdravením katolíků: »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus.« Takové tužby a přání vyslovují se i jinde. Bylo by třeba, aby povolané úřady v té příčině řádně zakročily.

Proti vychovávání hochů učitelkami vyslovila se anglická komise paedagogů »Mosely educational-commis.« Taž komise studovala v severní Americe výchovné systémy a vrátivši se do Londýna, podala zprávu o své činnosti ministerstvu vyučování. Mezi jiným praví se v referátě: mladí Američané, tím že dlouho stojí pod mocí ženských učitelek a vychovatelek, předně se málo čemu naučí a za druhé ztrácejí mužskou povahu a přijímají ženské zvyky. Po dvanáctém roce nemá žák míti za učitelku ženu, nýbrž má býti dán pod vliv mužského učitele, neboť učitelem školy moderní musí býti, aby ze žáka se stal charakter. — Ženská učitelka nemůže však chlapce naučiti vla-

stnostem mužského charakteru.« Komise vyslovila se též proti společnému vyučování obou pohlaví ve vyšších třídách: »společné vyučování nestojí za mnoho, když vede je učitel a za nic, když správu třídy má učitelka.« — Americké učitelky, dozvěděvše se o úřední zprávě anglické výchovné komise, nazvaly její referát urážkou a protestovali proti němu.

* * LITERATURA. * *

Časopis katolického duchovenstva. Organ vědeckého odboru akademie křesťanské v Praze. Redaktoři: Dr. Fr. Krásil, Dr. Fr. Kryštůfek, Dr. Jos. Tumpach. Ročník XLIV. (LXIX.) 1903. Nakladatelé: Kníž. arcibisk. knihtiskárna (Rohlíček a Sievers) v Praze.

Kromě pokračování z předešlého ročníku přinesl ročník tento zase četná pojednání ze všech téměř oborů bohovědy, tak na př. z dogmatiky: »Svátost biřmování« od Dr. Frant. Kryštůfka, »O skutečné přítomnosti Ježíše Krista ve Svátosti Oltářní« od Dr. R. Špačka atd. Z morálky: »Čeho třeba šetřiti tomu, kdo vede soudní při, aby se neprohřešil« od Fr. Tošnara. Z dějin: »O vynikajících ctnostech bl. Anežky České« od Dr. V. Pavlíka. »Z války sedmileté« od P. Vavř. Wintery. »Rusové na koncilu Florenckém« od Fr. Žaka a jině. Z pastorálky: »O katechumenátu ve staré církvi se zřetelem na římskou liturgii« od Dr. Jos. Kupky. »O zádušních mších svatých« od Frant. Stejskala. »O zpovědi snoubenců« od Jos. Šimona a m. j. Z práva: »Otázka patronátní v Čechách« od Dr. Jos. Doubravy. »Stručné dějiny dispensační práce při překážkách pokřesťanství a švakrovství« od Dr. Jana Nep. Sedláka atd. Hojnými kratšími pracemi přispěli: Dr. Antonín Skočdopole, Dr. Antonín Podlaha, Dr. Josef Tumpach, Stýblo Václav, Dr. G. Pecháček, Fr. Hrubík, Jindřich Skopec a j. Doporučujeme odborný časopis tento našemu duchovenstvu co nejlépe. Předplatné 7 K ročně.

Prokop Zalehl.

Nejlacinější a nejrozšířenější zpěvník v Čechách!

Doporučujeme XXI. vydání třemi nejdůstojnějšími konsistořemi schváleného

Výboru písní kostelních.

Sestavili: Jos. A. Bergmann a Ferd. Drůbek
s barvotiskovým obrázkem sv. Václava.

(S náp. po 50 h, bez náp. po 30 h.) **Zeela v plátně vázané** ve způsobě modlitební knížky a „**Průvod varhan**“ VI. vyd. (seš. I. po 1 K 60 h, seš. II. po 80 h) zasílá **Anna Drůbková**, vdova ředitele školy na Smíchově, Jakubská ul., č. 660. Jenom **za hotové**, však neprodané vezme se zpět. Nádvěk pro chudou škol. mládež, zásilky franko.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15 každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkuptcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenactý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamáce, jež se nepočetí a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zašlány budtož Em. Žákovi, gym. professo u na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá př. spěvky Josef Flekaček, říd. učitel v Žitkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Několik slov o náboženské a mravní výchově na našich středních školách. — Jak vésti žáky, aby byly zdvořily. — Předměty a modely biblických starožitností. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Jinak jest se školami středními a učením t. zv. »vysokým«. Školy střední jsou po soudu všech vynikajících paedagogů předsíněmi university. Tak dí Hornemann: »Gymnasium má dáti žákům takové vědění, které by je uschopnilo ke studiu odbornému a zároveň jim podalo takové vzdělání (všeobecné, pozn. spis.), které od každého učenice bez rozdílu požadovati se musí.« (Kleutgen: Über die alten und die neuen Schulen.)

A tím jsme se přiblížili k řešení otázky o jednotnosti vzdělání čili lépe »studia« na všech stupních národní kultury, kterou pokrokové učitelstvo uvádí za důvod »akademické« přípravy.

Jednotnost vzdělání, či lépe řečeno »studia!« Popíráti nelze, že po stránce materiální jest veškeré učení stejnorodé, any prvky každého učení buďsi nižšího či vyššího jsou součástkami téže jediné veliké Pravdy. V tom ohledu jest na př. úloha nejmenšího žáčka: $2 + 1 = 3$ obsažně stejnorodá s nejskvělejším výsledkem vyšší matematiky. Avšak v čem se studium vyšší od učení elementárního podstatně liší — jest forma. Neboť, kdežto učení elementární se spokojí — a musí se spokojiti s hotovými poznatky, vládne na vysokém učení metoda jinorodá, která s methodou škol obecných nemá nic společného, a jelikož školy střední jsou přípravou na universitu, má zde také metoda jiný outor, než na školách obecných.

Při vyšším studiu nejedná se jen o sdělení pouhých pozitivních poznatků, nýbrž zde hrají nové páky, nové kladky, nové klíny a nové turbíny vědecké spekulace svoji úlohu. Příčiny sekundární a primární, budování společné theorie, vnitřní souvislost úkazů jedné vědy pro sebe a všech dohromady, analyse, synthese, důsledky, hypotheses, postuláty atd. Hle, tak vyhlíží arsenál vyššího studia! Nejsme tak bláhovými, abychom si lichotili snad, že tato zbroj vědecká již na gymnasiích a reálkách všestranného užití dochází, neboť to není pro známé okol-

nosti možno. Avšak k tomuto zápasu duševnímu připravovati a pokud lze, tu neb onu zbraň v praktickém pokusu ukázati — to zajisté se děje i na našich školách středních.

Tak v *přírodopise* nespokojí se ani gymnasium ani reálka s pouhým popisem, pouhou *morfologií*, nýbrž přistoupí k tomu aspoň základy *fysiologie a biologie*.

Tak v *dějepise* rozumný učitel neobmezí se na sdělení pouhých jmen a čísel, nýbrž bude si počínati *pragmaticky* a nezanedbá momentu kulturně-ethického. Rovněž při učení se *jazykům* nezůstane učitel na pouhé mluvnické a ukázkách z písemnictví, nýbrž bude také dle možnosti pěstovati srovnávací jazykovědu atd.

Už z těchto několika příkladů lze seznati, že *studium* vyšší (úmyslně užíváme tohoto slova místo výrazu *vzdělání*, které působí jen matení pojmů) po stránce *formální* podstatně se liší od »studia« škol obecných.

Přidáme-li k tomu, že již na *středních* školách pěstují se jazyky cizí, staré i novověké, somatologie, anthropologie, dějiny kultury a umění, archeologie, psychologie, logika a elementární dějiny filosofie, tu leží na bíledni, že také *učivo*, tedy podstatný *obsah* studia na školách *středních* z valné části jest jinorodý, než na škole obecné. Z toho zajisté plyne neuprosně logický závěrek: Jako pochod vzdělávací není jednorodý, tak také *vzdělání* samo vůbec *není venkoncem jednotné* a to ani po stránce *materiální*, ani po stránce *formální* — quod erat demonstrandum!

3. Vyvracení třetího důvodu pro akademické vzdělání učitelstva zdálo by se u nás býti asi bojem podobným tomu, který podnikal kdysi slavný rytíř *Don Quijote* srážející kopí svoje s křídly větrného mlýna. Poukazujíc na důvod ten pouze učitelé *protestantští*, kteří nejsou »v osvětě« ještě tak daleko, aby vyháněli náboženství a katechetu ze školy, jak se často děje u nás — alespoň v pokrokových časopisech. Neboť ideál slavného *Zillera*, který spásu školy obecné očekává pouze v té okolnosti, »dass der geistliche und der höhere Lehrerstand« v pokoře a lásce křesťanské budou pracovati na zvelebení obecného školství, ideál tento na naše pokroky působil by asi jako na durdivého krocana červený šátek. Jen k vůli celistvosti naší argumentace se u toho důvodu trochu zastavíme.

Muthesius, který dovolává se *Luthera* jako historického svědka pro požadavek akademické přípravy učitelů obecných škol, zdá se zapomínati na ohromný rozdíl, panující mezi tehdejší universitou a nynějším vysokým učením s jedné strany, a mezi školstvím doby tehdejší a dnešní vůbec. Luther nařizoval, aby učitelé byli povoláni z universit. Vycházel z toho zcela správného náhledu, že vědění učitelovo má přesahovati úroveň toho, čemu své žáky chce naučiti, a proto nemohl ani jinak, než kandidáty učitelství poukázati na universitu jako jediný ústav tehdejší, kde budoucí »rektor« mohl čerpati vědění, úroveň tehdejších škol farních neb měšťanských¹⁾ převyšující.

Pro *dnešní* přípravu učitelstva by ani žádná z tehdejších universit nestačila, čímž nechceme snad ublížiti jejich vědeckosti. Bylyť zajisté university středověku podobny atletům, na jejichž ramenou stojíce, týčila se pokolení nová, výše a výše stoupající, jak slavný hvězdář *Liltrow* jednou poznamenal.

¹⁾ »Bürgerschulen« hlavně v městech obchodních, jako Brémy, Lubeck, Frankfurt, Hamburg a. j. Tyto školy však s našimi školami měšťanskými měly velmi málo společného. Pozn. spis.

Nicméně katedry mistrů tehdejších byly ovocem své doby: učily mnohému, čeho učitel nepotřeboval, přecházejíce to, čeho potřeboval jako soli. Ale za nedostatku ústavů učitelských a jiných škol homogenních nezbyvalo tehdejšími kandidátům učitelství, kteří chtěli uměti více než jen čísti, psáti a počítati, jiného, než jíti na universitu. Po odbyté zkoušce bakalářství neb získané hodnosti magistra sestoupili ovšem s vysokého učení do škol obecných, aby zde nahradili »krejčíře a ševce, kteří vyučovali, neznajíce než německy čísti«, jak Luther trpce sobě stěžuje.

Ale nedomnívejme se, že akademická sláva zůstala dlouho věrna chudým školám obecným; vždyť postavení takové nebylo ničím jiným, než průchodním domem k úřadu kazatelskému neb farnímu obročí. Dějepisci tehdejší trpce stěžují sobě na neblahou recidivu, která ve školství obecném nastala: »Man musste sich bescheiden und zufrieden sein, wen der Küster neben ehrbarem Wandel und Treu im Glauben guten Verstand und Bericht habe, die Kinder mit Buchstaben und Syllabieren, Lesen und Rechnen genugsamlich und nützlich zu lehren.¹⁾ Totéž by se opakovalo i ve 20. stol., kdyby »akademická« příprava se stala obligátní pro učitele obecných škol bez značně zvýšeného platu, ano i po možném zvýšení jeho. Každý poněkud snaživější učitel hleděl by zajisté, aby z úzkých poměrů unikl co nejdříve na školy vyšší neb alespoň na školy ve městech, kde jsou poměry pro ducha i tělo příznivější. Na školách obecných — najmě jedno- neb dvoutrídňích — zůstaly by pouze velmi sporé zbytky »akademiků«, a nastala by mizerie, kterou jsme zažili v letech sedmdesátých se známými silami výpomocnými.

Možná námitka, že také kněz s »akademickým vzděláním« je často po celý svůj život na vesnici poukázán, spočívá na základech mělkých, neuznávajíc rozdíl mezi t. zv. kariérou kněze a učitele. Neboť učitel je ve volbě působiště svého úplně volný, kdežto duchovní jednak jest obmezen poměry patronátními, jednak vůlí biskupa, jehož musí poslouchati, ať ho pošle kamkoliv. A také jiné momenty jsou, které vysvětlují rozdíl onen a o kterých netřeba se šířiti.

(Pokračování.)

Několik slov o náboženské a mravní výchově na našich středních školách.

— Podává P. Š. —

(Pokračování.)

Když už prof. Krejčí nedbal výroků Písma sv. (Rom. II., 14, 15.): »Cum enim gentes, quae legem non habent, naturaliter ea, quae legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus«, která svědčí o jsoucnosti a všeobecnosti přirozeného zákona mravního, měl aspoň dbáti svědectví historie. Ale on prostě kopíruje stoupence darvinismu Johna Lubbocka a Herberta Spencera, který tvrdí (ovšem bez důkazů), že dnešní induktivní bádání nemůže uznati všeobecnost a jednotu mravního sebevědomí.

¹⁾ Pädagogische Blätter 1904. Nr. 6.

Rovněž v odporu s naukou křesťanskou jest § 56. svrchu jmenované knihy, jenž jedná o citech náboženských. *Církev učí, že Boha přirozeným světlem rozumu lidského z věcí stvořených s jistotou poznati lze.* (Conc. Vatic, Sess. 3, Cap. II., taktéž Can II., 1; Si quis dixerit, Deum, unum et verum, Creatorem et Dominum nostrum, naturali rationis humanae lumine certo cognosci non posse; anathema sit.) Církev tak učí, opírajíc se o Písmo sv., které na mnohých místech Starého i Nového zákona tvrdí, že člověk z přírody Pána a původce jejího *jistě a bezpečně* poznati může. Tak »Kniha Moudrosti« (13., 1. a násl.). Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei et de his, quae videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, neque operibus attendentes agnoverunt, quis esset artifex... A magnitudine enim speciei et creaturae *cognoscibiliter poterit creator horum videri.* Dále v epistoletě k Řím: 1., 18.—20. Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea, quae facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna eius virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles.

Na obou těchto místech poukazuje Písmo sv. na zevnější viditelný svět, jakožto pramen poznání Boha: »stvořené věci«, »viditelná dobra«, »krása a velkost tvorů«, »síla a účinek věcí« jsou tou cestou, kterou člověk ku poznání Boha přijíti musí, *jestliže jenom chce.*

Subjektivním prostředkem toho poznání jest dle Písma sv. *pouhý rozum*; objektivním prostředkem jsou stvořené věci (zevnější svět, makrokosmos); poznání to jest *jisté a spolehlivé* (»intellecta conspiciuntur«) a lze ho tak snadno nabýti, že ten, kdo ho nemá, nemá žádné výmluvy. Poznáváme o Bohu nejenom *že jest*, nýbrž i *jaký jest* (qualis). Poznáváme jeho podstatu (invisibilia) »jeho věčnou moc« (že jest první příčina účinkující), jeho moc a slávu (divinitas), jakožto slávu toho, *který jest*, který vše řídí (artifex). On musí, jakožto původce světa všecky jeho dokonalosti sám míti v míře daleko vyšší (quanto his dominator eorum speciosior est).

Než čemu učí prof. Krejčí? Představa o Bohu není dle něho výsledkem poznání rozumového, nýbrž nějaký neurčitý cit závislosti, *který vznikl ze sobectví.* — »Před mocnými výjevy přírodními cítil člověk svou slabotu a viděl v nich projevy mohutné jakési osobnosti, jejíhož *hněvu bylo se mu báti.* Na druhé straně poznával, že *k zachování existence potřebuje prostředků*, jež nejsou v moci jeho a jichž se mu přece dostává bez přičinění vlastního. Z obou těchto motivů, kladného a záporného, vznikl *cit závislosti* na bytosti, za jejíž působení výjevy ty byly považovány. K tomu přistupovala nejistota o stavu posmrtném, vznikající ze samolásky a touhy po zemřelých. To bylo dostatečným základem, aby představa o Bohu vznikla a se vyvíjela.

Avšak i na nynějším stupni děje se nám podobně. Vědění ani nejdokonalější, umění ani nejnaděšenější nedovede upokojiti cit a touhu po pravdě, snahu po příčinném spojení všech výjevů, po poznání počátku a účelu všehomíra. Čím více poznáváme, čím určitěji vnikáme v zákonnost přírody, tím více záhad vzniká; každým příbytkem poznání vzrůstá i nemožnost, poznati všechno.

A tam, *kde věda přestává, nastává víra.* Jenom zdánlivě může duch mělký spokojiti se negací; neboť aby jednal, musí věděti, jak má jednati, proč tak a nejinak; a k tomu zase nutny jsou pozitivní odpovědi na otázky, jež věda nerozřešeny nechává, nestačíc umem svým.

Takovým způsobem představa o Bohu stane se podstatným článkem myšlí a tužby, naděje, obavy k ní se táhnoucí jsou zdrojem citu hlubokého, ze základu bytosti naší vyrůstajícího. (§ 56., str. 97., 98.)

Podle prof. Krejčího jest tedy náboženství výplod *původní nevědomosti a slabosti člověka* oproti přírodě, *tkví ve špinavém sobectví* čili jinými slovy, professor Krejčí opakuje to, čemu o původu náboženství učil pohan Lucretius (Primus in orbe deos fecit *timor*: ardua coelo fulmina dum caderent. De rerum natura 6, 50.), Petronius, Statius a jejich mistr Epikur. V nové době tento výklad přijal Hume a Strauss a konečně i H. Spencer, dle něhož má náboženství svůj poslední důvod *v bázni před lidmi*. Jako lidé se báli mocných a silných za jejich života a proto jim úctu vzdávali, tak se jich báli i po jejich smrti. Ano mrtvých bylo se jim daleko více báti než živých, poněvadž už nebyli před očima a v moci živých, a mohli tak nepozorovaně škoditi.

Že náboženství má svůj původ v samolásce člověka, v jeho touze po blaženosti, v egoistické praxi, jest učení Feuerbachovo, k němuž Krejčí naposled přidává ještě názory agnostiků.

Celý paragraf jest vlastně soubor myšlenek navzájem sobě odporujících. Akcentuje se v něm sice zákon příčinnosti, nutnost dojít k prvnímu členu v řadě příčin a účinků, *ale hned poznání jsoucnosti první příčiny se popírá*. Jest něco, co jest poslední příčinou všehomíra, ale my to poznati nemůžeme — to chce asi říci prof. Krejčí a proto dí: Kde věda přestává, nastává víra.

V tomto paragrafu přiznává prof. Krejčí, že člověk potřebuje Boha, *aby věděl, jak má jednati, proč tak a ne jinak, zapomněv, že v paragrafu předchozím vyložil rozdíl mezi dobrým a zlým a zásady mravního jednání bez Boha!*

(Dokončení.)

Jak vésti žákyně, aby byly zdvořily.

Podává JOHANNA GR.

(Dokončení.)

V hodinách krasopisných možno použití takových přísloví a vět, jež obsahují pravidla slušnosti a mohou lehko býti zapamatovány. —

Ve slohu, zvláště při psaní dopisů budtež žákyně seznamovány s pravidly písemného styku; aby zejména úvod a závěr listů vždy zdvořile psaly. Kromě toho možno jeden z některých článků, jenž o zdvořilosti jedná, žákyním k písemnému zpracování uložiti. Tím si žáčky podané jim nauky lépe zapamatují. — *Při vyučování ručních prací* mohou se žákyním dáti časté pokyny, jak se chovati mají mimo školu (k určitým osobám, nebo na některých určitých místech). Někdy pak pro oživení myšlí a poučení o zdvořilosti dejme z některé knihy ze žakovské knihovny předčítati takové příběhy, v nichž se mluví o dětech nebo dospělých osobách, jež dobrým a způsobným chováním získaly si lásky svých bližních nebo domohly se pěkného postavení ve světě, nebo dobrým příkladem na děti i dospělé svého okolí blahodárně působily a za to zahrnovány byly díkem lidí i poctěny vážností a přízní svých představených.

S poučováním dívek o potřebě zdvořilosti jest pojití též návyk. Proto jest dbáti toho, aby dívky též pravidla slušného chování zachovávaly. Dopustila-li

se některá přestupku, upomeňme ji a dejme jí příležitost, aby chybu mohla neodkladně napravit. Též pozorujeme, jak chovají se žáčky mezi sebou v přestávkách vyučovacích a při hře. Kárejme přestupky proti zdvořilosti, jež jsme seznaly, krátkými, vážnými slovy, a to nejprve hromadně, t. j. tak, aniž bychom chybující dítě jmenovaly. Po často se opakujících a jmenovitě zlomyslných přestupcích přistupme hned k pokárání. Učiňme tak mezi čtyřma očima; ale zůstanou-li slova naše bez užitku, tedy před celou třídou.

Stůjme důsledně na tom, aby dívky, jež k nevlídnosti a drsnosti jsou nakloněny, vždy v obcování s dívkami sobě rovnými způsobně se chovaly. Přesvědčujeme se častým vyptáváním dětí samých, chovají-li se všude zdvořile; otažme se také, je-li možno, dobromyslných a uznalých lidí v obci, nechybují-li ony dívky snad hrubě proti slušnosti a mravům. Zdvořilé dítě odměňme spokojeným pohledem i slovem; vyznamenejme je nějakým čestným úřadečkem, což dítě přesvědčí, že uznáváme jeho způsobilost. Netrpme, aby žákyně mezi sebou užívaly nevlídných slov, nebo dokonce hrubého způsobu řeči; stůjme na tom důsledně. Potrestejme vhodným způsobem žákyně, jež, nedbajíce napomenutí, nezdvorně se chovají k lidem výše postaveným. Se vší rozhodností konečně ješt zakročiti vždy proti samolibosti, koketnosti a rozpustilosti dívek. Rozličného lichocení, jímž nezřídka starší žákyně hledí si dobytí přízně své učitelky, si nevšímejme. Nebudeme-li vážny, rozhodny a důsledny, nikdy neuvyknou žáčky zdvořilosti, a když po létech opustí školní síň, budou se snažiti obtížné to břímě se sebe svrhnouti. Naopak nesmíme ztráceti trpělivosti, když častá naše napomenutí zdají se býti bezvýslednými. V pozdějších letech, když dorůstající dívky samy uznají krásu a důležitost slušného chování vůči bližním, můžeme se těšiti na ovoce své práce, jež bude sloužiti nám i jim ke cti a budoucím věkům blaho přinese.

Než všechno poučování i námaha naše měly by nepatrný účinek, kdyby učitelka sama nebyla žákám dobrým příkladem, nebo kdyby sama k dětem se náležitě nechovala. Neopomeňme žákyním hlasitě poděkovati, prokáží-li nám i malou službu; nepřikazujme, aby ta neb jiná žákyně nám v práci pomohla, nýbrž ponechme jim na vůli, která z nich chce. V osobním styku s představenými, kolegyněmi, zvláště když žákyně nás pozorují, buďme pamětlivy zdvořilosti v řeči i skutcích. Ale také způsob, jakým obcuje učitelka s rodiči svých žákyň a představenými, budiž vzorný. Se žákyněmi svými mluv vždy vlídně a mírně; tvrdý, drsný tón odradí dívky; některé stanou se pak bázlivými a uzavřenými, jiné navyknou si též býti nevlídnými. Příliš přísný, drsný tón řeči nehodí se ani do kasáren, tím méně do školy. Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá. Když učitelka dvěře hlučně zavírá, nemůže od dětí žádati, aby oni tak opatrně a tiše činily. Chodí-li sama po třídě hřmotným krokem, nesnadno u dětí opaku dosáhne. Jestli v nevoli dupe, tu ani žákyně svého rozčilení opanovati nedovedou. Napomíná-li učitelka své žáčky, aby na cizí dvěře zřetelně, ale mírně zaklepaly, než v ně vejdou, nesmí sama, zvlášť když děti ji pozorují, na ně prudce tlouci. Nikdy neodvykne učitelka žákyním svým nezpůsob nějaký, nepředchází-li je sama ve všem dobrým příkladem.

Při dobré vůli a bedlivosti se nám zajisté podaří, že dosáhneme u svých žaček jisté míry slušnosti a zdvořilosti. Nutně ovšem musí předcházeti vlastní výchova a přísná sebekázeň, abychom samy svému ideálu denně se blížily a tak

i své žákyně zároveň vzdělávaly. Když pak dívky v pozdějších letech přičiněním své učitelky všeho nízkého a sprostého vzdalovati se budou, když své důstojnosti jako lidé a křesťané vždy pamětlivý zůstanou, pak snadno kráčetí dovedou světem a jednou budou též strážkyněmi dobrých mravů svého vlastního domova, svým příkladem opět vzdělávající dítky vlastní. Proto také každá křesťanská učitelka koná část sociální práce, když na pěstění slušného chování a zdvořilosti obzvláště u dětí z nejnižších vrstev lidu dá si velice záležeti.

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Aby svítilnou osvítila se celá komůrka, dávají ji na svícen aneb do nějakého vyššího výklenku ve zdi. Na tento zvyk narážel Kristus Pán v přirovnání o světle, jež má osvěcovati srdce lidí. (Marek 1, 21.) Na Východě jsou malé příbytky bez oken, proto potřebovala žena, ztrativší peníz, světla, aby ho hledala a našla. Ve svatostánku byl zlatý svícen. V Šalamounově chrámě jich bylo 11, každý o 7 svítilnách; později zase měli pouze jeden svícen. I na Titově oblouku v Římě jest mezi kořistí, od Římanů z Palestiny přinesenou, sedmiramenný svícen. Tento býval pak i symbolem Židovstva. Ještě dosud světlo má u Židů veliký význam a sedmi neb osmiramenný svícen náleží k potřebám synagog.

Tak jest zvykem, že v pátek při západu slunce, když byla žena hebrejského domu připravila stůl, rozsvítí dvě voskové (neb lojové) svíce za slov: »Požehnaný buď Pane, Bože náš, králi všehomíra, který jsi nám přikázal rozsvítiti sobotní světla.« Před tím říkává jinou modlitbu, která končí slovy »Proto prosím Tě za milost a milosrdenství já, dívka tvá, abys žádost moji splnil; vůli mých nepřátel však rač zničiti. Učiň, aby bylo toto světlo v tvých očích jako ono světlo, jež velekněz v chrámě rozsvěcoval. Nedej shasnouti světlo naše, ale osvěť nás a naše duše jednou v ráji s jinými spravedlivými ať svítí! To staniž se! Ve jménu Boha, Amen!« Někde zavěšují si sobotní lampy (o 7 světlech) od stropu komnat.

Přidáme tu několik slov o *slavení soboty*, ve zbožné domácnosti. Tehdy klade žena domu na stůl zaobalené dva chlebičky pečené, jako karásky pletené, jež jmenují »birkhoth«, Jsou znamením Božího požehnání, upomínkou na to, že dával Bůh na poušti v pátek dvojí mírku manny. Když má péci tyto birkhoth, odděluje část ($\frac{1}{24}$) těsta jako *challa*, což se dříve dávalo kněžím, a nyní dává do ohně (dle Num. 15., 17.—21.). Nenít po jejich mínění nyní žádný člen kněžského pokolení tak čist, jak jest žádoucno k požívání challa.

Když se otec vrátil ze synagogy, jdou jemu děti dle stáří vstříc a prosí za požehnání. Otec pozdravuje slovy: »Velebený Bůh dejž vám všem šťastnou (dobrou) sobotu a dobrý rok.« Na to klade pak jim ruku na hlavu a praví: *Učiniž tebe Hospodin jako Efraima a Manassa*. Jmenuje syny Josefa, nejmilejšího syna Jakubova; Manasses byl četný, Efraim vážený a mocný. Dívkám říká: *Učiniž tebe Bůh jako Saru, Rebekku, Rachel a Liu*. Vždy přidává též známé trojí požehnání kněžské. (Num. 6., 24.—26.)

Když vidí připravený stůl a pozoruje pečlivou lásku své manželky o celý dům, jest pohnut a chce ji pochváliti způsobem nejlepší. Proto odříkává nyní k její počtě z Přisl. 31., 10.—31. chválu statečné ženy: *Ženu statečnou kdo nalezne?* Neboť lépe zajisté to vyjádřiti nemůže, než slovy Božími.

Židé přinášívali si z poutí zvláštní pamětní šátky, které o sobotách mívají před sebou, na zdi neb na stole, tam mezi jiným je i znění oné chvály statečné ženy.

Když si byl umyl ruce, jak to bývalo činiti knězi, než přistupoval k oltáři (stůl jest oltář), posvěcuje otec domu sobotu, říká *Kidduš*. Zdvihá kalich neb pohár vína, při čemž velebí Stvořitele, že dal nám plody vína a ustanovil sobotu. Zní to asi takto: *»A byl večer a bylo ráno den šestý. A nebesa i země byla dokonána a všechna jejich ozdoba (vojska). A sedmého dne dokonat Bůh (Gen. 2, 1.—3.) odpočíval. Požehnaný, jenž jsi, Pane, Bože náš, králi všehomíra, jenž jsi stvořil plod révy. Požehnaný jsi nás posvětil svými příkázáními a v lásce a přízni dal jsi nám svatou sobotu dědictvím a památkou tvého stvoření. Po slovech: Sabrê maranan? Je libo, pánové moji? žehná, velebí sobotu, pije a pak jde kalich od jednoho k druhému a každý z něho něco pije. Otec žehná chleby slovy: »Požehnaný buď, Pane, Bože náš, králi všehomíra, jenž vydáváš chléb ze země.« Každý obdrží z jednoho chlebička díl máci. Po jídle vzdávají díky a pějí »zemiroth« žalmy.*

Světla shasínávají v sobotu v mnohých židovských domech křesťanští služební (ne Židé); ti přilévají též oleje, je-li třeba, a rozdělávají oheň, neboť mnozí nechtí dle Ex. 35., 3. světla a ohně v sobotu ani se dotknouti.

K závěrku soboty (v sobotu večer) je zvláštní obřad »habdala« oddělení, rozloučení se se sobotou.

Dle rabinských předpisů má se každý se sobotou rozloučiti v synagoze neb doma. »Každému jest zapovězeno činiti potřebné práce své, dokud neučinil habdala.« Dříve to bylo pouhé žehnání, nyní mají k tomu několik předmětů. V naší sbírce nejsou; viděl jsem je v ústavu Smithsonian ve Washingtonu.

Do zvláštního poháru naleje otec vína, až přetéká na misku. Pravicí zdvihne číši, do levice vezme nádobku s vonnými látkami (kořením). Před ním drží hoši hořící svíci. Zpěvák, neb ten, který obřad koná, dí: »Zajisté, Bůh jest má spása. Důvěřuji a nebojím se, neboť Pán, Jah, jest má síla a můj zpěv. On stal se mou spásou a s plesáním máme čerpati vody ze studnic spásy. Kéž je tvé požehnání na tvém lidu! Sela. Hospodin zástupů jest s námi. Bůh Jakubův jest našim útočištěm. Sela. Židé se kdysi těšili rozkoši a radosti, veselí a cti. Tak budiž i s námi! Vezmu číši spasení a budu vzývati jméno Páně.«

Pak žehná víno, žehná i koření, vdychuje z nádoby vůni koření, žehná světlo. Vezme pak do ruky svíci, shasne ji vínem z mísky, při čemž říká: »Požehnaný jsi jenž jsi učinil oddělení mezi svatým a světským, mezi světlem a tmou, mezi Israelem a jinými národy, mezi sedmým dnem a šesti dny práce. Požehnaný jsi, Pane, jenž jsi oddělil věci svaté od světských (nesvatých)«.

Světlo tu připomíná první den stvoření, který se po sobotě již přiblížil: vůně značí sobotní radost. Pohár bývá ze stříbra, nádobka s kořením z cedrového dřeva neb ze stříbra, krásně pracovaná. Doma otec pije víno »habdala«; nemají-li vína, mohou vzíti mléko neb pivo. Ostatní zatím s rozkoší vdychují vůni koření.

Mnohá *světla* rozsvěcují v den *channuka* (posvěcení chrámu, totiž za Makka-bejců). K tomu bývá zvláštní ozdobný svícen, na němž jsou obrazy judského lva s osmi svítilnami. Viděl jsem takový i v Průhonicích, kde má pan hr. Sylva-Taroucca více synagogálních předmětů, a též ve Washingtonu, kde jsou veškeré předměty židovského kultu vystaveny.

Světlo, svítilna značila jim život člověka, i člověka sama. Z Babylonska snad přešla ta pověra, že při početí člověka na nebi zasvitne nová hvězda, která svítí po dobu žití toho člověka; naleznou-li ji mezi mnohými hvězdami, může ji pozorovati a sczná svůj stav a svou budoucnost. — Tak zdálo se dle toho Josefovi, že viděl *slunce, měsíc a jedenáct hvězd*, jak sestoupily a klaněly se jemu. Když se bratři Josefovi báli, že se mocný Josef jim pomstí, tu těšil je prý dobrý bratr slovy »Deset světél nemohlo shasnouti jedno světlo, kterak mohlo by jediné světlo shasnouti jich deset?« Naráží na to, že deset bratří (Benjamin tehdy u nich nebyl) nemohlo zahubit Josefa, když jej hodili do jámy a prodali do Egypta, nyní on sám jich také nezahubí.

(Pokračování.)

* * * SMĚS. * * *

Vyhláška. Oznamujeme, že po obapolném dohodnutí sl. Spolku katechetského a výboru družstva Vlast budou dostávat členové Katechetského spolku »Vychovatele« zdarma. Kdo z nich »Vychovatele« na rok 1905 již předplatil, bude mu obnos připsán k jinému jeho předplatnému našich časopisů; kdyby však jen »Vychovatele« odebíral, bude mu zaslané předplatné vráceno, nebo může býti po přání jeho odevzdáno Katechetskému spolku jako členský příspěvek jeho. Novým 41 abon. »Vychovatele«, kteří ho dosud nebrali, budou zaslána najednou čtyři čísla po 1. březnu t. r.

Výbor družstva Vlast konal dne 22. února t. r. šestou schůzi za předsednictví dp. faráře Vl. Hála. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel redaktor p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Katol. besedě v Praze a knihovně treštnické na Pankráci darují se všechny starší časopisy a knihy družstva. — Zemské jednotě katol. duchovenstva zašle se ke schůzi do Kolína pozdravný telegram, v němž se zvláště vyznačí radost nad tím, že Zem. jednota katol. duchovenstva pojala ve svůj program také boj proti Los von Rom a boj proti protikatolickému tisku. — Šk. rada prof. Jos. Šauer z Augenburgu přeložil z latinského: »Eneáš Sylvie (Pia II. papeže): Pojednání o výchování dítek pro Ladislava, krále uherského a

českého.« Prof. Em. Žák vezme část tohoto spisu do »Vychovatele«, a školní rada Josef Šauer vzdává se honoráře ve »Vychovateli«, žádal, aby družstvo další části k otiskům z »Vychovatele« na svůj náklad vysázelo a vydalo. Návrh profesora Šauera byl výborem schválen. — Slovinské akad. družstvo Danica děkuje družstvu za »Vlast«, jež se mu zdarma zasílá. Usnesení valné hromady Spolku katechetského, aby členové tohoto spolku dostávali »Vychovatele« zdarma, bylo výborem družstva jednohlasně přijato. Spolek katechetský bude nám platiti ročně za každého člena 4 K za »Vychovatele«, tedy ročně o 2 K méně, ale ztrátu tuto nahradí 41 nových odběratelů »Vychovatele«, kteří nám touto smlouvou přibudou. — Různé návrhy a výtky našemu kalendáři »sv. Vojtěch« činěné byly odevzdány dp. far. Vl. Hálovi a red. p. Tom. Jirouškovi k prozkoumání, a referáty jejich budou projednány v další schůzi, kteráž se koná 22. března t. r. — Různým nedbalým dlužníkům zašle právní zástupce družstva upomínky. — Čestným zemřelým členům Msgr. Boh. Haklovi a Msgr. Frant. Pravdovi věnoval výbor vděčnou vzpomínku. — Družstvo naše bylo v 8. čísle »Bílého Praporu« ze dne 18. února t. r. různým způsobem napadeno. Výpad tento bude odražen v budoucím čísle »Našich Listů«; zde se jen u toho zastavujeme, jako by výboři družstva chtěli časopis »Práci«, orgán všeodborového křesť. sdružení, ubít a jako by byli k tomu účelu nastrčili pana Jana Křtitele Maštaliře. V tom však ani výbor, ani žádný člen jeho nemá nejmenší účastenství, což dosvědčuje

připis p. Jana Křt. Maštalíře dne 21. února t. r. výboru družstva zaslaný. Zní: »Slavnému výboru družstva »Vlast«! — Podepsaný sděluje se slavným výborem družstva »Vlast«, že ona část úvodníku v časopise »Bílý prapor« (Olomouc, ze dne 18. února 1905. Ročník IV. čís. 8.), jež nese nadpis »z Čech«, pojednávající o zániku časopisu »Práce« a jeho zdánlivého vztahu prostřednictvím mé osoby ke družstvu Vlast *neza-kládá se na pravdě*. Svým čestným slovem se dokládám, že v této záležitosti, pokud moje osoba do ní zasáhla, jednala jako člen ústředního výboru všeodbor. sdružení a ne jako člen družstva »Vlast«, a za druhé prohlašuji, že *v této záležitosti neměl žádný člen výboru družstva Vlast na mne vlivu*, neboť s nikým jsem se předem neradil, aniž od nikoho rady přijímal. *Initiativa onoho návrhu vznikla v mé snaze na zvelebení »Všeodborového sdružení křesť. dělnictva v Čechách«*. Prosim slavný výbor, by prohlášení mé ráčil vzít laskavě na vědomí. V plné úctě oddaný Jan Křt. Maštalíř.«

Na konci schůze přijal výbor tyto resoluce: Výbor družstva Vlast, jakožto majetník domu v obci pražské a jakožto veliký poplatník z domu i ze svých živností, hlavně z knihtiskárny, ohražuje se proti tomu, aby u olšanských hřbitovů na obecním pozemku zřízeno bylo krematorium. Výbor žádá slavný sbor obecních starších, aby k tomu nikdy svolení svého nedal a městskému fysiku panu Dr. Záhořovi, jakožto úředníku obce pražské radí, aby nechal mrtvé na pokoji a místo agitace pro spalování mrtvol aby se raději staral o to, abychom v Praze nemusili požívat často zkažených potravin a zkažené vody. V tom ať hledá hlavní svůj úkol a ne urážet nás katolické poplatníky, v jejichž službách stojí.

Jako vždy tak i dále bude výbor družstva Vlast potírati tisk protikatolický a šířiti tisk katolický. Výbor při tom varuje také před bezbarvým tiskem, který nás jednou hladí a podruhé políčkuje a který plodí v našich řadách zhoubný indiferentismus.

Proti nahotinám nakladatele pana Kočího výbor co nejostřeji protestuje.

Ku konci schůze předložil ředitel závodů družstva Vlast abonentní arch kněze nedávno zemřelého. Vykazuje abonentních dluhův 200 K a 72 K nedoplatku členského vkladu. Takových případů máme ročně 5—10 a obyčejně z pozůstalosti nic nedostaneme.

Tím byla schůze skončena, projednavši ještě jiné různé věci vnitřního rázu. Trvala schůze plně dvě hodiny.

Kněžský spolek sv. Josefa v Gorici.

K našemu článku o tomto spolku, který jsme ve feuilletonu: »Kněz v nemoci« nedávno vřele doporučovali, uvádíme z výroční zprávy spolkové za rok 1904 toto: Ve spolkových sanatoriích bylo za 9709 ošetřovacích dnů ošetřeno 178 kněží a 16 bohoslovců; a to v Gorici 23 kněží a 4 bohoslovci, v Ice 87 kněží a 1 bohoslovec a v Meraně 68 kněží a 11 bohoslovců. Ošetřování kněží a bohoslovců byli celkem z 51 diecesí (z 36 rakousko-uherských a 15 cizozemských). Nově přistouplo v roce 1904 doživotních 77 členů, přispívajících 74 členů z 37 diecesí (z 25 rakousko-uherských a 12 cizozemských). — Při četných pracech, jež za našich časů na každého kněze, ať v duchovní správě či výhradně jen ve škole pracujícího doléhají, sotva který asi bude, jenž by aspoň na čas tím či oním neduhem nebyl sklíčen. Proto je zajisté potřebí, aby každý pro případ své potřeby zajistil si pobyt v místě, kde by se buď jako rekonvalescent neb k svému zotavení zdržeti mohl. Proto každý i ve vlastním zájmu i z lásky k chorým spolubratřím, jimž v potřebách jich pomáháš, přístup k tomuto humanímu spolku. — Ředitelství spolku žádá, aby každý, kdo členský příspěvek zasílá, přidal 10 haléřů na krytí poštovních výloh, tak aby plný obnos připadl vždy ve prospěch spolku. Vzhledem k § 3. spolkových stanov ředitelství znovu upozorňuje, že sanatoria jsou zřízena pro kněze, zotavení potřebující, u nichž lze se právem nadíti, že po svém pobytu v sanatoriu opět ve své dřívější působení budou moci se vrátiti; a proto sanatoria, nejsouce nemocnicemi, nemohou přijati kněze těžce nemocné, a ředitelství ve smyslu stanov všechny nemocné, byť velmi nerado, musí odmítnouti. r.

Školní lékaři na státních středních školách v Černovicích v Bukovině.

Zemskou školní radou pro Bukovinu ustanoveni byli tři školní lékaři: po jednom pro 2 gymnasia černovická a třetí pro reálku. Školní lékař má býti rádcem správě školy v otázkách školní hygieny a má svá pozorování a své rady přednášeti ve zvláštní, za tím účelem svolané konferenci, nejvhodněji v říjnu. Protokol této konference předkládá se zemskému výboru k rozhodnutí. Týdně nejméně jednu předem stanovenou hodinu má lékař meškati ve školní budově.

Školní spořitelny. V Rakousku zavedeno v 562 školách zařízení spořitelny. Úspory žáků má uložen u poštovní spořitelny 490 škol, v pokladnách raiffeisenských 72 škol, v záložnách 4 školy, v spořitelkách 2 školy. Jednotlivé země mají spořitelny: Dolní Rakousy 34, Horní Rakousy 9, Solnohradsko 4, Štýrsko 14, Korutansko 212, Krajina 3, Přímoří 12, Dalmacie 103, Tyroly 10, Vorarlberk 2, Čechy 108, Morava 30, Slezsko 15, Halič 4, Bukovina 2 — úhrnem 562 školních spořitelny.

Uprava platů duchovenstva a učitelstva ve Vírtembersku. Trůnní řeč, kterou byl zahájen vírtemberský sněm, mimo předloh o stavbách drah, úpravě soudních útrat, o novém obecním a okresním řádu, i o volební opravě, také podává návrh vlády na zvýšení platů duchovenstva a učitelstva. U nás platy učitelstvu všude se upravují, na duchovenstvo se zapomíná.

Simultánní školy. Národně-liberální sjezd pro Westfálsko prohlásil svůj souhlas s názorem předsednictva, které se staví v rozšíření simultánních škol. Očekává též upravení školní otázky na základě kompromisního návrhu. Z toho však vznikl opět boj v národně-liberálním táboře, poněvadž někteří jeho členové jsou ochotni uznati konfessií školy.

VI. výroční schůze spolku pro studium dětí konána byla od 14. do 16. října 1904 v Lipsku. Na programu bylo osm referátů vesměs z oborů paedagogiky a její pomocných věd. Povšimnutí zde došly hlavně: Vývoj fylo- a ontogenetický, psychologický význam kriminalistiky, individualisující organisace školy obecné, výchova umělecká. Rokování účastnili se paedagogové, medikové i právníci. Specialně o uměl. výchově bylo řečeno, že problem její lze zdárně řešiti toliko s pomocí studia dětí, resp. studia přirozených, estetických duševních pochodů u dítěte, při nichž nutno rozlišovati dvě stránky: produktivní stránku umělecké činnosti dítěte, umělecké tvoření, tedy pud ke tvoření, a na druhé straně rozvoj jeho uměleckého citění, přechod od pouhého nazírání na umělecké dílo k uměleckému požitku z téhož. — Thema o umělecké výchově v jistém způsobě rozšířeno bylo jinou přednáškou (doprovázenou světelnými obrazy) »o vlivu přírodovědného učiva na smysl umělecký«, v níž bohatým materiálem dětských kreseb a formovaných předmětů osvětlen byl vývoj dětské tvořivosti a zároveň ukázána

možnost, jak reálie mohou vlivně v ni zasahovati. Zde bylo polemizováno též s těmi názory, které jednostranně, a to na účet vlastního výchovného úkolu školy chtějí uplatňovati v umělecké výchově jen umělecké hledisko, a proneseno tvrzení, že ani vyučování kreslení neobejde se bez psychogenetického (paedopsychologického) studia. Též mannheimský školský systém byl na schůzi probírán. (Čas. učitelek.)

Odnárodňovací práce státní školy na Slovensku podporována namnoze i chrámem! Duchovenstvo jak katolické, tak evangelické, stejně odnárodňuje. I když duchovní správce dosud byl snad maďarem a slovenských snah nepodporoval, ba jim odporoval, přece duchovní správu chtěj nechtěj vede po slovensku. Ale všecko se stupňuje postupem času a tak i maďarisace. Kde bylo několik Maďarů a něco maďarských dětí, bylo snadno zavést i do duchovní správy cizí jazyk. Zvláště v městech byla věc brzy hotova. Ale konečně dochází i na vesnice. Duchovní i náboženství ve škole vyučují po maďarsku, slovanské děti ke zpovědi připravují maďarsky a maďarsky zpovídají, a tak si vychovávají svěřené stádce k úplné maďarské duchovní správě. Formálně tito lidé projevují namnoze i velikou horlivost, horlivost odnárodňovací, ovšem víc, než apoštolskou. Náboženství a mravnost lidu za takového apoštolování však trpí. (»Hlídka« XXII., číslo 1.) Katoličtí biskupové utiskují přímo slovenčinu. Biskup vácovský uložil svým kněžím, aby v nemaďarských školách obecných vyučovali náboženství jen maďarsky. Podobně nařídil primas ostříhomský. Dorost kněžský vychovává se v seminářích v řeči a v duchu maďarském. Kaplani učí se slovensky teprve na farách od sedláků, když mají cit a svědomí. (»Čas«, č. 322.) »Slovenský Týždenník« připojuje k tomu a dokládá jmény, že právě tak chovají se i kněží a biskupové evangeličtí. »Hlas« praví, že biskupové katoličtí i ostatní vyšší hodnostáři církevní předháněli se v šovinismu a práva konfessionální školy házeli na pospas dravému šovinismu. — K tomu malý obrázek, jež zažil referent sám: Bylo počátkem srpna, po známých sjezdech moravských. Procházel jsem Olomouc a potkávali bohoslovce, vracející se ze sjedu. Nápadní nám byli maďarští v modrých talárech. Jeden zvláště v mysl nám zapadl. Zajeli i my na posvátný Velehrad a po dvou dnech do Trenčína na Váhu. Večeříme u pronásledovaného Slováka Adama Walnera. Vchází náš bohoslovec,

jehož jsme viděli v Olomouci, přichází s vojákem a usadí se — hovoří maďarsky. Několikrát plaše na nás pohledl. A po dvou dnech sedíme ve slovenském hotelu u Fockmanna v Žilině, mluvíme s hostinským, a přichází společnost dvou kněží a bohoslovce, nám známého z Moravy. Pozdraví hlučně maďarsky a baví se hodně hlasitě maďarsky. Teprve po naší prostické poznámce — začali páni mumrati mezi sebou slovensky. »To nejsou buditelé — jakými byli kněží čeští před sto lety!« vzdychli jsme si a odcházeli na další pouť.

Úprava platů učitelstva v Gorici. V Gorici rozděleno jest učitelstvo zemským zákonem ve tři třídy platební. V první třídě platební budou míti učitelé 1600 K, ve druhé 1400 K, ve třetí 1200 K; učitelky ve všech třídách o 200 K méně než učitelé: na měšťanských školách učitelé 2000 K, učitelky 1600 K. Do těchto tříd bude zařazeno v Gorici do první třídy pět desetin, do 2. třídy 3 desetiny, do 3. třídy dvě desetiny veškerého učitelstva; v ostatních místech postupně tři desetiny do I. tř., 4 desetiny do II. a 3 desetiny do III. třídy. Správci škol, kteří nebudou míti naturalního bytu, obdrží příbytečné dle platebních tříd v Gorici 600, 500, 400 K, v ostatních místech z těchto částek 60 procent. Dočasní učitelé budou míti 800 K a příbytečné, po zkoušce způsobilosti budou zařazeni do třetí třídy. Všichni učitelé (počínaje od zkoušky způsobilosti) budou míti nárok na šest pětiletých 10procentních přídaveků. Úplného výslužného nabude učitel po 40leté službě. Řídícím učitelům přísluší funkční přírůstek dle naznačených tříd 100, 150, 200 a 250 korun. — Větší spotřeba, s těmito platy spojená, zaplatí se přírůzkami k potravní dani z masa a vína a pivní dávkou 1.70 K z hektolitru.

Vliv lihovin na prospěch školních dětí. V Holandsku provedeno šetření o této otázce, jehož výsledek zobrazují tato čísla: Z dětí požívajících lihovin pravidelně vykazovalo prospěch nejlepší 15%, prostřední 40%, špatný 45%; z těch, které příležitostně požívaly lihoviny nejlepší 24%, prostřední 53%, špatný 24%, z dětí vůbec lihovin nepožívajících vykazovalo nejlepší prospěch 35%, prostřední 49% a špatný jen 17%. (Č. pro veř. zdravotnictví.)

Disciplinární řád pro učitelstvo. Zemská vláda bukovinská vrátila zemskému výboru bukovinskému návrh disciplinárního řádu pro učitele, jak se o něm usnesl zem-

ský sněm, s poznámkou, aby byl upraven v tom smyslu, jako disciplinární řád pro Štýrsko, který je uzákoněn a sankcionován.

* * LITERATURA. * *

Postní řeči. Fr. B. Vaněk: *Spása znovu křižovaná.* Šest postních časových řečí o církvi Kristově. Vydání druhé. Cena 80 h. — Ant. Thein: *Passio Christi — salva me!* Šest postních řečí. Cena 80 h. — Jan Ptáček: *O zpovědi:* Apolog.-morální cyklus. Přináší 4. číslo »Kazatelny«. — Vše nákladem knihtiskárny Rud. Rupp v Pelhřimově.

»Vlast«. Časopis pro poučení a zábavu. Majetník, nakladatel u vydavatel družstvo Vlast. Redaktor Tomáš Škrdl. Ročník XX. 1903—1904. Knihtiskárna družstva Vlast v Praze.

Dvacet let práce — a řekneme hned práce záslužné, práce poctivé! Co překážek, co obtíží bylo v době té překonati a odstraniti, co nástrah, co útoků prohlédnouti a odraziti! Než, s pomocí Boží všechno přemoženo, takže věru ani nepřítelé nemohou odepriti obdivu a uznání takové vytrvalosti a síle nezdolné.

Jakým směrem neohrožený tento měsíčník se ubírá, vidno jasně i z jeho posledního ročníku, kde vedle několika životopisů zasloužilých mužů, jako na př. Františka Sušila, Václava Štulce atd. nalézáme objemnou a velice poutavou práci zábavnou »Proklaté peníze« od Vlasty Pittnerové vedle tří jiných prací, jakož i hojnost pěkných básní jak příležitostných od Dr. M. Kováře, Jos. Flekácka a Ed. Matesa, tak i jiných, zvláště od V. Korandy, Jarosl. Tichého. Mirosl. Javorníka, Jana Karníka, Rob. Prády, J. M. Dědinského a m. j. Mezi články vědeckými a poučnými dlužno jmenovitě upozorniti na pojednání Dr. Ant. Lenze, Jana Vyhličky, Tomáše Josefa Jirouška, Dr. Jarosl. Sedláčka, Filipa Jana Konečného, Jana Mich. Dvorcekého, V. Olivy, Dr. Rudolfa Zháněla, Bedř. Jirčka a j. Četná literatura, drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy, paběrky z novin a veřejného života a podobné zakončují každé číslo. Doporúčujeme rádi.

Prokop Zateřel.

Pobožnost křižové cesty.

Upravil far. Vl. Hálek. Schválena nejd. kníž. arcib. Ordinariatem pražským. Vyšla nákl. družstva Vlast a prodává se po 20 hal.; pp. knihkupci obdrží 25 proc. provise, a překupníci, kteří odeberou nejméně 25 ex. najednou, obdrží ji po 14 hal.

Objednávky přijímá:

administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Za polovici, t. j. ~~za~~ **za 50 h** prodáváme zbytky našeho kalendáře sv. Vojtěch. Poštovné 20 h platí si objednavatel. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasilá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. profesorovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá přispěvky Josef Flekaček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Několik slov o náboženské a mravní výchově na našich středních školách. — Paedagogicko-katechetský kurs ve Vídni. — Úloha vychovatele v boji protialkoholickém. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Řeč, přednesená na počest p. Ant. Preiningera. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

4. »Za naší doby potřebuje učitel akademického vzdělání, má-li s prospěchem působiti při *výchově* a *učení* žáků« — tak hlásají pokrokáři. — Neváhám doznati, že důvod tento jest jedině reální a že nutí k vážnému přemýšlení.

Vavřinec Kellner praví sice ve svých aforismech: »Stává se často, že mladí učitelé když byli několik roků ve třídě elementární vyučovali, cítí se býti pojednou naskrze nešťastnými, vzdychajíce: »U těch žáčků nejmenších našinec musí splsnivěti, a vůči nemožnostem, své vědění uplatniti, také na svém vzdělání škody trpěti. Při lepším zpytování sama sebe přišel by mnohý z nich k poznání, že na dně jeho srdce se zahrnilo cosi, jako pýcha. On by tak rád vyložil vše, čemu se byl v ústavu učitelském naučil, tak rád by při zkouškách a před mládeží jako učenec se blýskal, maje se za povolána, rozšiřovati *vědu*.« (Aforismy: 25, 26.) To může sice platiti o jednotlivcích a také to není nic závadného, jelikož je to zakotvenov přirozenosti každého činného ducha, který latentní energii svoji také ve svém prostředí uplatniti se snaží. Lenocho neb flegmatik snad farisejsky zakrouť oči: »Pane Bože, děkuji Tobě, že nejsem jako onen hříšník, který, chtěje si hráti na profesora, žáčkům jme se přednáseti anthropologii, geologii atd., místo co by se spokojil v křesťanské pokoře s A B C a čtverým způsobem počtu!«

Nikoli. Kdy celý stav učitelský celé střední Evropy zachvácen jest — alespoň z větší části — nadšením po přípravě »*vědecké, akademické*«, tu připomíná nás to na »zvuk s nebe, jako přicházejícího prudkého větru, který naplnil všecken dům, kdež byli sedíce.« (Skut. apošt. 2. 2.) Důkaz pro elementární ráz tohoto hnutí možno zřítí také v tom, že příčiny které pro potřebu »*akademického*« vzdělání se uvádějí, nejsou všude stejné, ano mnohdy tak naivní, že je snadno vyvrátiti lze. Svědčíť zajisté to vše, že celé hnutí je diktováno více *srdcem*, než *hlavou*.

Učitelstvo obecných škol cítí, že mu něco schází k důkladné a plodné práci v důležitém úřadě; cítí, že není dosti »vědecky« vzděláno a domnívá se jediný lék proti chorobě této zřítí ve studiu *akademickém*. Kdož by popíral, že snaha tato je na nejvyšší chvalitebna?

Tedy: *proti zvýšení úrovně vzdělání učitelského nemůže býti žádný přítel školství*. Pouze o cestu a prostředky se jedná. A v tom se s »pokrokáři« rozcházíme, že v »akademické« přípravě nevidíme rozkvět, nýbrž spíše rozvrat školství obecného. Tato spornost mínění má svůj kořen opět v nedostatku logiky, kterým »pokrokáři« strádají. Učitel má býti *vědecky* vzdělán. Dobrá. Nyní však vizme, jak různý může býti rozsah zmíněného pojmu. Konati neb slyšeti »vědeckou« přednášku z duševědy neb rostlinovědy neznamená ještě tolik, jako *pěstovati* psychologii neb botaniku vědecky. Neboť *odborník*, který pěstuje *celý obor* jisté discipliny, musí míti po ruce *celý aparát* bádání a kritiky, jak jsme ad 3. vylíčili, kdežto pro neodborníka důkladná znalost morfologická postačí. Tak n. př. bude s užitkem poslouchati učitel také *vědecké* přednášky o hmotě a síle. Poučí se, že při pochodech fyzikálních a j. ani atom hmoty ani jediná jednotka energie nepřichází na zmar, nýbrž, že veškeré úkazy fyzikální nejsou ničím jiným, než snahou po docílení rovnováhy. Dovede-li zákon ten stopovati na úkazech mechaniky, teplovědy, elektřiny a galvanismu — má zajisté »vědecké« ponětí o silozpytu. Je-li snad tím věda o hmotě a síle u konce? Zajisté že nikoli. Ta jedná ještě o *Leibniově* minimálním dynamismu, posuzuje theorii o »actio in distans«, soustavu kinetickou, *Langwieserovy* »pohyblivé body«, *Wiessnerovy* »běžící body«, dynamický atomismus, system hylomorfický, entelechie *Aristotelovy* atd.

A to není ještě všecko. K vědeckému pěstování nějakého oboru patří také *dialektická* argumentace, kterou dovede vládnouti pouze ten učenec, který po dlouhou řadu let uvykl sobě mysliti o nejsubtilnějších pojmech abstraktních. Zde příklad. Dne 17. srpna 1904 konal anglický ministr *Balfour* v »British Association« na universitě Cambridgské duchaplnou přednášku, v níž na základě svého spisu »*The Fondation of Belief*« skvěle útočil proti běžnému *naturalismu*, který namlouvá, světu že jen na půdě přírodního zkoumání člověka lze dosíci uspokojivého řešení otázek vesmíru. V argumentaci své předvádí Balfour nejrozdílnější soustavy mathematické až k nejnovější, dle které ta, od věků záhadná hmota — $\epsilon\lambda\eta$ — není nic jiného než koncentrace jednotek elektrických, které opět nejsou než vlnění etheru, opět hypothetického. Na této theorii ukazuje anglický filosof Balfour *nesprávnost nauky naturalistické*, která vycházejíc od hypothetické hmoty jako *podstaty*, průběhem syllogistického dovozování dospěla až k popírání základní thèse, totiž k hypotese jiné, u níž hmota hraje úlohu pouze podřízenou. — Neschopnost naturalismu k vysvětlení záhad světových dokazuje Balfour několika mistrnými obraty: »Obyčejné jest tvzení, že veškeré nauky vědecké budovány jsou na indukci, *empirii*. Ale empirické úkazy, které slouží za základ naší nauky o fyzikálním vesmíru prý číře mechanickém, beze všeho vlivu transcendentního, (Pozn. spis.) opírají se na vzájem o pouhé *dojmy smyslové*, které v nás onen záhadný vesmír vzbudil.¹⁾

Tudíž také to, co o věcech kromě nás víme, založeno jest pouze na *zdání*

¹⁾ Každý dojem smyslový skládá se ze dvou činitelů: Svět zevnější mimo mne jest činitel jeden, moje *já* jest činitel druhý. Nelze tudíž nižádný dojem smyslný za bezprostřední emanaci vesmíru považovati. Spis.

smyslovém Smyslové však byli nám dáni k sebezachování a životu, a nikoli výhradně k vypátrání pravdy. Proto též ponětí vesmíru, čerpané z *pouhé empirie* naturalistické, jest ze sama základu falešné.¹⁾ A nyní ptáme se: Je kandidát učitelství s to, aby tímto způsobem budoval si názor světový? — Jiný příklad: Zajisté jest žádoucno, aby každý učitel byl si důkladně vědom zásadních rozdílů mezi říší ústrojnou a neústrojnou. Třeba je dále, aby mu známo bylo složení hlavních orgánů, jakož i nejpřednější pochody fyziologické a biologické, jako na př. oběh krve, výměna látek, trávení, dýchání, okysličování, assimilace, poměr mezi říší živočišnou a rostlinnou — ale to všechno mu brání věnovati se jiným, neméně důležitým naukám odborným a je studovati. Kdo smí od něho požadovati dále, aby studoval delikátní otázku o hranici mezi živočichem a rostlinou, zákon zlatého řezu, (Pfeifer, Zeising) jímž ovládáno jest rozčlenění všech ústrojných bytostí, rozdíl mezi »juxtaposicí« a »intususcepcí«, »urmeristem«, »endosmosu a exomosu«, funkce »vakuol«, »spirofibril« a »spirospalt« bylinných, theorii krystalů »krystalografii«, zákon »reintegrační«, theorii *Mendělejevovu*, *Timirazevovu* atd. atd?

(Pokračování.)

Několik slov o náboženské a mravní výchově na našich středních školách.

— Podává P. Š.

(Dokončení.)

Rovněž tak jest s křesťanskou naukou na štíru § 32., kde se vykládá o vzniku řeči opět *úplně evolutionisticky*. Spisovatel zmiňuje se o theorii interjektionální a onomatopoické a má za to, že »původ řeči hledati sluší ve zvucích, jimiž pralidé se povzbuzovali ku společné činnosti (clamor concomitans), při čemž gestikulace a napodobování zvuků byli podstatní činitelé.«

Myslím, že laskavý čtenář z toho, co bylo z gymnasijské učebnice ukázkou podáno, poznává, *kde sluší hledati kořen a původ náboženské skepse*, indiferentismu a nevěry v duši jinocha studujícího a naší intelligence vůbec. Vždyť studující mládež toť dorost, z něhož se intelligence ustavičně doplňuje.

Jest to vedle jiných činitelů *sama školní kniha, již se jako učebního textu užívá, která viru v mladé duši podrývá a hubí*. Učení církve a Písma sv. musí se jeviti studujícími dle řečené knihy jako mythus, jako krásná báje, která však není pravdivá. *Zde jest kořen zla, odkud všechna zkáza proudí*. Škola utvrzuje své odchovance v bludu, že víra odporuje vědě a že s poznatky (?) vědeckými se srovnati nedá! Stalo se již na jednom ústavu, že sám žák, jinoch hluboce věřící, na rozpor, jaký jest mezi touto knihou a naukou náboženskou profesora psychologie upozornil

Jsou i v jiných, najmě dějepisných učebnicích tu a tam věci, které se potýkají s historickou pravdou *v neprospěch církve*, ačkoliv dějepisné bádání již mnohé odstranilo. Byla nedávno v jedné dějepisné učebnici pro gymnasia schválené také ta hluboká pravda historická, že mši sv. zavedl Řehoř VII.! Tato moudrost budí ovšem spíše soustrastný úsměv i u žáka. Sluší však doznati, že v poslední době byly sepsány některé učebnice téměř vzorné.

¹⁾ Dr. Eisles »Neue Freie Presse« No. 14.524.

Měl bych se zmíniti ještě o žákovských knihovnách, odkud mládež si vypůjčuje knihy pro zábavu a poučení. Ač v poslední době vlivem shůry dbá se pečlivějšího výběru knih pro žáky vhodných, které by nebyly nebezpečny hlavně jejich mravům, tož přece není měřítko na všech ústavech stejné. Panuje někde až úzkoprsost, jinde zas laxismus. Vždyť byly vyloučeny i některé spisy Pravdovy (na př. »Matka studentů«); jinde zas nalezájí se spisy, jež srší záštím a oplývají posměchem ze všeho katolického (na př. Nerudovy »Obrazy z ciziny«).

Mládež jest budoucnost národa a spolu budoucnost církve. Proto dlužno činitelům povolaným na výsost pečovati o zdárnou výchovu její v duchu křesťanském na školách středních.

K tomu přihlížejte sv. Otec Lev XIII. sv. památky v instrukci ad Hungariae episcopus de disciplina ecclesiastica z 28. května 1896 v odstavci VI. dává pokyny o učitelích náboženství na gymnasiích »*doctrinae christianae in gymnasiis praeceptores, quorum officium sane gravissimum et perquam utile est, eligantur sacerdotes non minus doctrina quam vitae integritate conspicui*«. O professorech ostatních předmětů a školních učebnicích praví pak tato významná slova: »*Evigilandum quoque, ut etiam profanarum disciplinarum magistri mentem Ecclesiae in docendo, ut par est, observantes, religionem revereantur atque magistro religionis non solum non adversantur, sed eum pro ratione muneris sui opportune etiam iuvent. Quod ut efficacius fiat, episcopi meminerint ius libros scholasticos profanarum etiam disciplinarum designandi sibi vindicare.*«

Veliký papež ukázal velemoudře na kořen zla a spolu naznačil způsob, jak zlu odpomoci. Doufejme, že se činitelům povolaným podaří dosíci aspoň toho, aby školní učebnice nebořila, co namahavě vybudoval učitel náboženství a co jest naukou od Boha zjevenou.

Paedagogicko-katechetský kurs ve Vídni.

Referuje prof. ANTONÍN JANDA.

Společnost Lvova ve Vídni s katolickým spolkem profesorů náboženství v Rakousku uspořádala letos kurs pro katechety středních, měšťanských a obecných škol. Konal se ve dnech 13. až 25. února. První týden věnován byl školám středním. Této části byl jsem přítomen. Proto podávám o něm zprávu pánům kolegům, poněvadž obsahoval mnoho zajímavého. Při svém posudku nejprve krátce, ale přece věcně, naznačím jeho průběh a pak vytknu celkový jeho význam.

1. V pondělí ráno 13. února byl sjezd zahájen. První přednášku měl P. Esser, kněz misionář ze sv. Gabriela u Vídne. Mluvil o theorii descendenční. Vložil pojem ontogenese, fylogenese a vlastní descendance, a dospěl k těmto praktickým závěrům:

1. *Absolutní descendance*, která učí, že z věčné prahmoty bez vnější příčiny všechno se vyvinulo, je vědecky nepřijatelná.

2. *Relativní descendance*, dle níž z jedné nebo z několika málo příčin prvotních tvorstvo se vyvíjelo, jest vědecky pravděpodobna, jista však není. Pro tuto hypothesu uvedl více dokladů. Na člověka však ji nelze obrátiti. — Zmínil se také o zásadních odpůrcích všeliké descendance, jako o Dru. Fleischmannovi

z Mnichova a j. Řečník sám však jest asi jejím stoupencem. — V debatě bylo řečníkovi vytýkáno, že při hexaëmeru řídí se teorií konkordistickou. —

Druhá přednáška universitního profesora Dra. Svobody byla vlastně jen povzbuzením, aby professoři náboženství konali studijní cesty do Italie, Palestiny, Egypta atd. Oznámil, že katechetský spolek vídeňský na příslušných místech již podniká kroky, aby katechetům poskytovány byly zemské a státní subvence na tyto cesty, jako se to děje pro jiné odbory, a spolu aby vhodným způsobem bylo postaráno o suplování. Snad kroky ty budou úspěšny! Vždyť právě pro nás takové cesty mají velikou důležitost.

Odpolední přednáška jednala o *církevních dějinách* na reálkách. Professor Steiner z německé reálky v Karlíně hájil stanovisko, že dějiny církevní mají se probírat až v nejvyšší třídě. S jejich výkladem má se spojití opakování dogmatiky a apologetiky, mají se vyvracet dějinné bludy a poukazovati se má hlavně na kulturní činnost církve. Tak vybuduje se celá budova víry v duši mladíkově.

V debatě bylo však projeveno mínění, že těžko ve dvou hodinách týdenních dá se vykonati všechno, co řečník žádal, a tím méně že je to možno v Rakousích, kde v septimě reálné mají týdně toliko jednu hodinu. Proto mnozí žádali, aby církevní dějiny přednášely se již v kvintě, a na jejich základech aby probírala se morálka a dogmatika. — Při nynějším plánu učebním by se tento názor zamlouval, poněvadž od kvintánů na reálce příliš mnoho se žádá: apologetika, kterou přece musíme v hlavních částech probrati, a pak dogmatika. Snad by dějinami církevními žáci lépe se připravili, když by zvláště po zkrácení Starého zákona již v kvartě s dějinami mohlo se začít. — Neškodilo by, kdybychom ve »Vychovateli« vyměnili si o tom své názory.

První den kursu zakončen byl slavnostním večírkem. Sešli se takorba všichni účastníci sjezdu. Pozdravit nás přišli za město a zemskou školní radu Dr. Gessmann, za okresní škol. radu inspektor Hofbauer, z ministerstva vyučování přítomen byl dvorní rada professor Hirn. Kardinála Gruschu zastupoval světitel biskup Marschall. Také rektor vídeňské university professor Dr. Schindler se dostavil. — Nás slovanské professory přišel uvítat náš poslanec Msgr Dr. Stojan.

2. Druhý den sjezdový počal přednáškou gymnasijského profesora Dra Krausze z Vídně. Jednala o tom, že veškero vyučování má směřovati nejen ku vzdělání, nýbrž ku výchově a vypěstění povahy. Důležitým činitelem při tom jest nejen katecheta, ale také učební kniha. A dobrých učebnic nám schází. A kdo je má psáti? — Katecheta prací je přetížen, a dovolené k tomu dostati nelze. Třeba jest o to se zasaditi. Zajímavě definoval v debatě jeden z účastníků vzdělání, jaké si odnáší student ze středních škol. Privil: »Toto vzdělání je to, co student ví, když zapomněl, čemu se ve škole učil.« Podivná definice, ale je v ní mnoho pravdy!

Následovala pak druhá přednáška o theorii descendenční. Konal ji opět misiónář ze sv. Gabriela P. Kreichgauer.

P. Kreichgauer rozvinul pěkný obraz, jak palaeontologie soudí o descenci, na př. vývoj koně, vývoj mořského ježka a mořské hvězdice, koraly a j. Nalezáme však velmi často v descenci veliké skoky ve vývoji, ničím nevyplněné. Je pak zjištěno, že kde jsou takové skoky a mezery v ontogenesi, nejsou ve fylogenesi a naopak. — Descendence relativní je možná a není proti náboženství. Víra naše nás učí, že Bůh stvořil svět. Jak tvorstvo se vyvíjelo, jest otázkou vědy.

Při kterémkoli způsobu tvoření a vývoje je třeba všemohoucího Tvůrce, bytosti absolutní, duchové a intelligentní.

Večerní přednáška universitního profesora *Dra Seydla* dokazovala nutnost křesťanské výchovy a zabývala se speciálně výchovou národní. Jak pravdivě a proto mile to znělo, když vyzýval řečník, abychom hleděli zachovati kulturu, povahu, řeč a písně každého národa, a při výchově abychom bedlivě všímali si toho, co každému národu je vlastním. — Ale z řečí jeho opportunisticky vyznívala snaha, omluviti jednání Vidně ke školám českým a vůbec k českému lidu ve Vídni a v Rakousku. — Výchovu internacionální jako nepřirozenou odsoudil. (Pokračování.)

Úloha vychovatele v boji protialkoholickém.

Podává JAN BEČVAN.

»Starých pijáků nenapraviš; v té věci nutno začítí u dětí,« napsal proslulý *dr. Grämer*. Ačkoli musíme tuto myšlenku přijímati s rezervou, přece jí aspoň povšechně nutno dáti za pravdu. S jistou výhradou ji nutno přijímati, poněvadž je mnoho lidí, kteří v pokročilém věku pijáctví úplně zanechali, přivedeni byvše k tomu vlivy mravními, ať náboženskými nebo jinými. Tvrzení Grämerovo brátí nutno v ten smysl, že úspěchy boje proti pijanství u dospělých nikterak nejsou úměrny práci a námaze, boji tomu věnované. Neboť kde je vášeň silně zakořeněnou, tam všecka dojmavá i výstražná slova zůstávají bez ohlasu.

Umřel notorický pijan. Po pohřbu potkal jsem jeho kamaráda z mokré čtvrti a varoval jsem ho »Nechejte pití, dokud čas, sice umřete zrovna tak, jako váš přítel.« Ale piják odtušil vesele: »Ach, neumřu, velebný pane, neumřu. To kamarád byl od jakživa slabé nátury, málo snesl, co jsem ho znal; ale já neumřu, věřijou mi!« Jiný piják ti přisvědčí, povzdychne nad svou slabostí a snad i slíbí polepšení, ale co mu dáš jen »s Bohem«, již letí do nejbližší butyky.

Myslil jsem, že lid je v tom směru nedůvěřivý jen ke slovům nelékaře, a na slova lékařova že by si dal říci. Ale z omylu toho vyvedl mě náš obvodní lékař. Řekl mi téměř doslovně: »Myslíte, že ten lid dá něco na má slova? Maličký jenom příklad. Nedávno jste pochovali sirkaře N. Onemocněl vlivem alkoholu už přede dvěma roky, a tu jsem mu řekl zcela bez obalu, že brzo zemře, nezanechá-li docela pití. To ho zaleklo. Zanechal zcela opravdově pití, ale jen asi na půl roku. Potom to zkoušel zase. Pil jednou, pil podruhé, a vida, že to s tou smrtí nespěchá, klesl znova do své vášně. — A následek? Znovu upadl do nemoci, a sice tak, že už nebylo pomoci naprosto žádné. Pití musil ovšem zas přestat, ale už bylo pozdě. Smrt přišla neodvratně, a sice smrt hrozná.«

Tolik lékař. Nelze tedy všecku naději chovati v úspěšnost boje proti pijáctví u lidí dospělých; »v té věci skutečně nutno začítí u dětí.« Dříve než přikročím k rozboru své úvahy, uvedu několik závažných myšlenek *dra. Weisza*.) Tento odborník v alkoholické otázce pojednáv o zhoubných následcích pijáctví na organismus lidí dospělých, píše »Jsou-li účinky alkoholu na vyspělé tělo již tak strašné, oč více musí trpěti tělo dětské! Jest jen litovati, že dosud neuznávají to všichni rodiče a vychovatelé mládeže. V jistých krajinách Německa míchají

*) Jugend und Lebensfreude ohne Alkohol. Str. 8—10,

matky již kojencům v kolébce do mléka trochu mákové šťávy. Tím omámeny, dítky spí dlouho a rodičů ncobtěžují. Když povyrostly, dávají jim kořalku, aby se posilnily. Mnozí z mladších čtenářů a čtenářek řeknou asi Nikoli, tak daleko jsme my neklesli. My pijeme k obědu půl žejdlíka vína smíchaného s vodou anebo skleničku moštu. Při večeři pijeme totéž a k tomu jen tu a tam v neděli na procházce sklenici piva. Kořalky jako nápoje vůbec neznáme. Nanejvýš přilejeme si někdy v neděli odpoledne stopku třeshňové, rumu nebo koňaku do kávy. U nás tedy nikdo nemůže mluvit o nestřídmosti nebo opilství. — To ovšem nikdo nebude.

Ale jen to bych rád připomenul na uvážanou. Opilec, kterému se s opovržením vyhýbáme s cesty, byl kdysi též takový srdnatý hošík, jenž svou sklenici vína s vodou bral z rukou *svých rodičů*, jenž rád si přitukl se skleničkou moštu, byl to hošík, o němž otec s chloubou pravíval »To bude kdysi silák.« Vzpomeňte si, zda vám první sklenice vína, piva nebo moštu skutečně chutnala? To, co jistým druhům vína dodává vskutku příjemnou, jemnou vůni, není alkohol, neboť ten vydává odporný zápach, nýbrž to jsou jiné součástky ve víně, které se dle půdy a podnebí mění. Dětský jazyk musíme nejdříve na tuto odpornou chuť líhu ve víně navykati. To když se jednou stalo, cítí se pak člověk nešťastným, nemá-li každodenně svou jistou míru tohoto nápoje. Či myslíte, že víno vám dodává při obědě více duševní svěžesti pro odpolední vyučování? Ano, na začátku vyučování jest vidět i krásné, růžové tváře: Požitý lih provádí svou ochromující práci na nervy a krevní cévy, které nerozšiřující se, více krve pojmu a tím onu červeň tváří působí. Po krátkou dobu jest takový žák zvláště ve svých pohybech velmi živý. Ale za nedlouho zmizí růžové tvářičky, zrak stane se ospalým, a žák toužebně očekává, až zavzní zvonek, oznamující konec vyučování.

Vzpomeňte si na některý školní výlet nebo jinou slavnostní příležitost. Nebylo při ní účastníka, jenž přebíral a tak vám celý den zkazil? Nebylo při ní sporu nebo nějaké nepříjemnosti? Nemusil učitel na všech stranách brániti, aby ukrotil příliš drzou povahu strašidla, jež sluje alkohol? Hoch, navyknuv si takto z mládí na lihoviny, vstupuje později jako učeň do dílny nebo do obchodu. Mnohý dokonce, chtěje se věnovati učenému stavu, korunuje své vzdělání na gymnasiu a na vysokých školách. — Všimněme si právě tohoto posledního případu poněkud důkladněji. Studující mladík jest právě ve stavu nejlepší mladické síly všechny poklady lidských výzkumů leží před ním otevřeny na něm jest pouze, aby po nich sáhnul. Ale jakmile dá se svěsti akademickou svobodou, aby holdoval studentským pitkám v různých klubech, jest pro vědu ztracen. Večer-místo do lůžka, spěchá do hostince, kde ztráví noc; následujícího dne místo do přednášek jde »otrávit červa«. Odpoledne se trochu prospí aneb s těžkou hlavou navštíví kollej. Místo toho třeba se raději projde ve volné přírodě, aby mohl opět večer činně zaujati své místo u spolkového stolu. Takovýmto způsobem uplynou nejkrásnější léta života v pivních výparech a tabákovém puchu v různých »kneipách«, takže mnohý se vůbec ke zkouškám nedostane. Tím připravuje své rodiče, milující matku aneb věrnou sestru bezvýsledně o jejich často trpce vydělané úspory, sebe sama pak o zdraví a štěstí celého života. Podaří-li se mu přece s bídou a námahou po dlouhém čase, když již ohromnou sumu peněz prohýřil, udělati i státnice, dostavují se brzy následky divoce promrhaného a prohýřeného mládí. Jeho ideály utonuly v onom rybníku piva, který vypil. Povolání učence

se všemi svými tisícerymi vnadami duševními není tak mocné, aby zachránilo duši zotročenou alkoholem od utonutí. Probuditi mladickou sílu, vzpružiti opojenou fantasii již se mu nepodaří bez posily alkoholu. Avšak tělo není schopno přijímat i trvale taková umělá dráždidla. Takové opíjení se vínem či pivem přivádí předčasné stáří a smrt. A praví-li básník: Opojení bez vína jest hlavním znakem pravé mladosti, my můžeme jako protivu tomu tvrditi: Opojení alkoholem ničí mladickou sílu a působí předčasné stáří a neduhy těla i duše.«

Co tuto německý autor napsal o poměrech své vlasti, kryje se úplně s poměry našimi a s poměry asi všech zemí evropských. Uvedl jsem tato pěkná slova více proto, abych připravil čtenáře na suchá, ale pro náš předmět nezbytná data statistická. Právem přirovnává se poeticky vychovatel k zahradníkovi. Zajisté jest to krásné a potěšující, zabýváti se denně nádhernou květenou. Ale něco překrásnějšího a vznešenějšího a také odpovědnějšího jest, zabýváti se květenou lidskou, mládeží. Úloha vychovatele jak jest krásná! Říká se, že v mládeži jest budoucnost vlasti. Já bych to směle pozměnil v ten smysl, že ve vychovatelích je naděje vlasti. A vychovatelem tím myslím všechny, kdož nějakým způsobem účastnění jsou na výchově dítek, — tedy rodiče, učitelé, kněží a t. d. Nemalou úlohou vychovatele jest, probouzející se vášně u dětí krotiti, omezovati, nebo úplně je potlačovati. V našem předmětu, v potlačování náklonnosti po nestřídmosti, má vychovatel úlohu obrovskou. Abych však náležitě mohl o úloze té pojednati, promluvím dříve o vlivu alkoholu na mládež v ohledu fysickém i morálním, a pak podám podrobný návod, jak má škola i rodina proti pijáctví již u dětí bojovati.

(Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Ruční mlýnky. Od nepamětných dob poskytuje *obilí* lidem nejdůležitější pokrm. Prvním lidem dáno kvýživě »vše, co roste«; pokrmy brávány tedy z rostlinné říše. *Ovid* vykládá ve svých *Fasti* 4, 395 záměnu pokrmů těmito slovy

Messis erat primis virides mortalibus herbae
Quas tellus nullo sollicitante dabat
Postmodo glans nata est: bene erat jam glande reperta
Duraque magnifica quercus habebat opes.
Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato,
Mutavit glandes utiliore cibo.

Prvním lidem byly zelené rostliny, kteréž dávala země bez práce, pokrmem; pak ořechy, potom nalezeny šťastně i žaludy velikolepého dubu. Toho se užívalo až do té doby, kdy Ceres člověka povolala k lepšímu pokrmu, zaměnivši žaludy za zrní.

Virgil rozšiřuje tuto pověst, připisuje Cereři, že naučila lidi i orbě, když se nedostávalo ořechů, a žaludů Dodona odpírala (*Georg.* 1., 147.)

Prima Ceres ferro mortales vertere terram
Instituit, quum jam glandes atque arbuta sacrae
Deficerent sylvae et victum Dodona negaret.

Plinius připisuje téže bohyni i to dobrodiní, že naučila lidi i obilí mlít a připravovati: »Ceres frumenta instituit: eadem molere et conficere in Attica et alia in Sicilia ob id dea iudicata.«

V nejstarších dobách již roztloukali obilná zrnka mezi kameny, jedním kamenem je třeli na kameni druhém (sedlové kameny), jak to egyptské obrazy přechasto znázorňují. Časem dávali kamenům těm vhodnější tvary a již v Num. 11., 8. nalézáme zmínku o hmoždíři a o mlýnku: *Lid vycházel a sbíral (mannu), a mleli (ji) v mlýnkách (žernovech), neb tloukli v hmoždířích.*

V naší sbírce jest malý, dřevěný model *ručního mlýnku*, jakého se již od biblických dob v Palestině užívalo. Sestává ze dvou kulatých kamenů (proto dvojné číslo *rechajim*; u Beduinů *recha*) na sebe položených. Hořejší (běhoun) může mít půl metru průměru, má u prostřed trychtýřovitý otvor, kterým se nasypává obilí, jež se tak dostane při otáčení hořejšího kamene mezi oba kameny a zde se rozemílá. Běhoun má u obvodu rukojeť, kterou jej sedící žena, jedna neb i dvě (i více) otáčejí. Dolejší kámen bývá o něco širší a sedí pevně na místě, kam mlýnek postavili; u prostřed mívá dřevěnou neb železnou tyč, na níž se hořejší kámen navléká, aby zůstal vždy ve středu. — Pod mlýnek dává se *kůže* neb jiná látka, na níž při otáčení mlýnku padá s obvodu kamene mouka.

V Palestině vodních mlýnů ani hrubě není; větrných velmi málo; mlýnů, zvířaty točených též pořádku. Parní mlýny jsou pouze na několika málo místech, a proto jest ruční mlýn v každé venkovské domácnosti důležitým a nutným předmětem. Proto nesměl býti vzat *v zástavu* (Deut. 24., 6.) Kdo by vzal v zástavu svrchní a spodní kámen, *ten bral by duši v základu* (připravoval by bližního takorčka o život).

Ženy mlývají denně asi 1—2 hodiny. Konávají tak nyní obyčejně časně z rána; i jindy bývalo slyšati zvláštní lomození mlýnků a bylo znamením činnosti a života. Kdyby nebylo slyšeti mlýnků, jest to znamení nedostatku (obilí), aneb i bídy a spustošení místa. Čtemeť u Jeremiáše: *Způsobím (praví Hospodin), aby zahynul (národům) hlas radosti a hlas veselí hluk žernovu i světlo svítily. I bude celá tato země pustinou a pouští* (Jer. 25., 10.—11.). Znamením pádu Babelu, o němž mluví sv. Jan v knize Zjevení (18., 22.) bude mezi jiným i to, *že nebude v městě slyšán již hluk žernovu (mlýnku).*

V »Kazateli« líčí sešlost věku a blížení se smrti zvláštním obrazem *zvuk mlení jest již slabý* (»Kaz.« 12., 4.) *a meloucí ustávají, protože jest jich málo*; snad tím míní zuby, jež bývají k stáří slabé a nečetné.

Mletí jest zdlouhavá a dosti obtížná práce; bývalať to práce *žen*. Dvě ženy sedávají u mlýnku proti sobě, střídají se aneb si pomáhají; tak, jak se o tom i Spasitel při líčení náhlé zkázy Jerusalema zmínil. (Mat. 24., 41.)

Abimelecha, který se učinil v Sichem králem, zabila *žena* jakás tím, že shodila s věže hořejší kámen mlýnku a zasáhla jím hlavu královu. (Soud. 9., 53.) Při točení mlýnku zpívávají nynější ženy písně veselého i smutného obsahu.

Bylať to obyčejně práce *otroků*, lidí ubohých. To vysvítá již z údaje Exodu 11., 5., kde jest řečeno: že pomře v Egyptě všechno prvorozené, od prvorozeného Faraonova až do prvorozeného *dívky, která jest u mlýnu*. Filištiné užili i *Samsona*, když jej zajali, k této práci. (Soudc. 16., 21.) »*A mlet v domě vězňů!*«

Velikým snížením bylo mužům, když měli seděti u mlýnku a mletí. Isaiáš to předpovídá Babyloňanům *Sed' v prachu, dcero Babyloňská, sed' na zemi a ne*

na trůně, dcero Chaldejská chyt se žernovu a mel mouku. (Is. 47., 1.—2.) Obyvatelé budou zajatci a budou k této práci odsouzeni. — Jeremiáš nařiká před Bohem, do jakého neštěstí upadl Judský lid a lká mezi jiným i těmito slovy: *Mládence k mlýnu běrou a pacholata pod dřívím klesají.* (Pláč 5., 1.—3.)

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Řeč,

kterou při slavnosti, pořádané na počest pana *Ant. Preiningera*, zasloužilého správce školy v Praze-VII., u příležitosti jeho odchodu do výslužby přednesl prof. Em. Žák.

Dne 5. února t. r. pořádal slavný sbor obecné školy dívčí v Praze-Holešovicích dojemnou školní slavnost. Loučil se se svým zasloužilým správcem školy a výborným učitelem, p. Ant. Preiningrem, který po 24 let tuto školu vzorně řídil. Slavnosti účastnil se okresní inspektor školní, p. Ant. Jedlička, náměstek starosty král. hlav. města Prahy, p. J. Seifert, množství přátel a ctitelů oslavencových. I učitelstvo pražské hojně bylo zastoupeno; rovněž pp. katecheti, kteří na této škole za jeho správy se vystřídali, nebo osobně s výborným paedagogem se poznali, všichni do jednoho se sešli. Slavnost počala slav. mší sv., kterou za assistance katechetů sloužil veledůst. p. Ant. Nepil, duchovní správce a kníž. arcib. školdozorce v této části pražské. Na to ve dvoraně, vkusně vyzdobené, kde se účastníci a spolu deputace žákyň všech tříd sešli, aby se s nezapomenutelným svým učitelem rozloučili, v slavnosti se pokračovalo. Zde promnesl prof. Em. Žák, který s oslavencem na škole jako první samostatný katecheta po 8 let působil, o životě a působení odstupujícího správce školy, řeč, kterou tuto podáváme:

Slavný francouzský spisovatel, *Arnošt Hello*, napsal kdys tato pozoruhodná slova: »Svět miluje hluk, a věnce slávy chtí vždy jen se slavnostním lómozem padati na hlavy svých obětí!« — Duchaplný pozorovatel tu ukazuje, že dnešní svět — a myslím, že více méně bylo tak vždycky — zahrnuje obdivem a slávou z pravidla jen ty, kdo na výsluní veřejnosti a její prknech se okazují a zde mají svoje úlohy, a zapomíná uznání těm, kteří ve stínu čtyř zdí jdou za svými povinnostmi. Lidé vidí vždy lépe toho, kdo na vrcholi věži vztyčuje vlající

korouhev, než toho, kdo pracoval dole, na její základech.

I my jsme se sešli dnes takofka jen k domácí, tiché slavnosti. Chceme si vděčně vzpomenouti muže, který v této budově po plných 24 let svědomitě jako výborný vychovatel mládeže a vzorný správce školy působil a nyní hledá zasloužilého odpočinku. Nechystáme věnců slávy, ale aspoň snitku vděčnosti a uznání klademe na skončenou brázdu jeho tichého a vzorného působení. Nepřipravuji, velectěné shromáždění, žádné chvalořeči, poněvadž není potřebí nanášeti barev tam, kde život a působení našeho oslavence jsou nejvýmluvnějšími doklady jeho záslužné činnosti. — Proto chci jen stručně ukázati na uplynulou dráhu činného jeho života na té roli, kde uzrává nejdražší osení národa, naděje jeho síly a uvědomění, *na roli školské.*

Ant. Preininger narodil se v Soběslavi dne 28. listopadu r. 1845. Již jako školáka přidržoval jej otec, vážený měšťan a soukenník soběslavský, k práci soukennické. — Chtěje ze svého Antonina míti průmyslníka osvíceného, vzdělaného, poslal jej na reálku do Tábora, aby jednou odtud k ctihodnému stavu soukennickému zase zpět se vrátil. O prázdninách studentských vždy několik hodin denně měl uloženo tkáti, a v odměnu své práce dostal z kusu, který utkal, na nové šaty. Chtěl zvěčňelý otec oslavencův, muž vzácných zkušeností a prozíravosti, vštípati tak synu svému: *lásku ku práci*; chtěl mu ukázati, kolik námahy to žádá, peníz poctivou prací si vydělati. Učil tak syna svého znáti cenu peněz a s ní tajemství šetrnosti.

Po dokonáném třetím roce studií nastala však změna v plánech otcových. Výnosné druhdy řemeslo soukennické, jsouc stroji a továrnami zatlačováno, valně klesalo; úspory domácnosti bylo potřebí věnovati i na mladší sourozence. Na dlouhá studia nebylo lze mysliti. Záměry do budoucnosti se skřížily. A výsledek úvah byl národ ztratil snad důkladného soukenníka, ale získal v našem oslavenci na 40 let výborného učitele.

Ant. Preininger vstoupil zprvu jako privatista, později v 2. ročníku již jako řádný žák do *učitelského ústavu v Českých Budějovicích*. Hudba, jejíž znalost se žádala, činila zprvu mladému kandidátovi nějakých obtíží; ale vrozená hudební mysl česká a píle nahradily skvěle, nač mladý jinoch, určený k stavu soukennickému, dříve nepochyboval. — Kterak učitelé na paedagogiu, ředitel jeho a později zemský školní inspektor P. Leonhard Hradil, kněz řádu piaristického, a prof. Jan Kögler hleděli rozvíjeti dřímající schopnosti svěřenců, o tom pěkným dokladem je ta okolnost, že kandidáti paedagogia směli vydávati svůj paedagogicko-didaktický měsíčník, do něhož své práce ukládali. Nazýval se »Oul«; vycházel v jediném exempláři, který šel z ruky do ruky a konečně uložen byl v místní učitelské knihovně ústavu. Mladý Preininger ještě s jedním ze svých kolegů, Hynkem Míkou, byl redaktorem onoho listu.

Podrobiv se tu 1864 zkoušce učitelské způsobilosti pro hlavní školy s prospěchem velmi dobrým, nastoupil *19letý mladík* svoji životní dráhu.

Stal se podučitelem na trojtřídní škole v Jistebnici v Táboře. Měl tu svobodný byt a na příjmech — *170 zlatých!* — Každý z nás snad bezděky se otáže: Kterak vystačil mladý učitel se služným 14 zlatých měsíčně? A Preininger vyšel. Ba, což více, uspořil celých 90 zl.! Staré přísloví moravské dí o knězi »A kdyby byl panáček v lese, lid za ním přece jen nese.« Za staré školy bylo tak i s učitelem, kterého lid miloval. A mladý Preininger těšil se nejen lásce svých žáků, ale i jich rodičů. A měl těch venkovských růžiček ve své záhradce — 150! Sto padesát hlaviček, rozdělených na tři oddělení, jež měl stále zaměstnávat

a stále zdokonalovati. A Preininger přemýšlel, uvažoval, látku si vzorně roztřídil, zpracoval, a ve škole bylo čilo a živo jako v úle. —

Jedva rok pracoval, a již čekala mladého učitele — *22. července r. 1865.* — *veřejná zkouška.* Za slavnostního ruchu vstoupil tehdejší vikář, p. Augustin Heeger, muž širokého rozhledu a důkladný znalec školství, do vyzdobené školní světnice mladého učitele Preiningerova. Vikář zkoušel si sám předmět po předmětu. A když po půl druhé hodině, nejvýš potěšen výsledky práce mladšího učitele, ustal, obrátiv se k četně shromážděnému občanstvu, jež se ve světnici tísnilo a s radostí pozorovalo výsledek školní práce na vlastních dítkách, pravil: »Děkuji za vás vašemu mladému panu učiteli. Ctěte a važte si ho! Neboť jsem tomu velice rád, že mám na svém okrese učitele tak snaživého.« — Velectění! Pro každého, kdo na brázdě školní výchovy pracuje, jest to největší odměnou, když slyší slova uznání z úst těch, kteří mu dítky svěřili. Preininger byl ocerěn, a láska i úcta k mladému učiteli v okolí jen rostla.

Po jednoletém působení svém v Jistebnici hlásil se p. Ant. Preininger o uprázdněné místo podučitelské v rodném svém městě, v Soběslavi. Vikář Heeger, vystavuje Preiningerovi skvělé vysvědčení o jeho dosavadní činnosti, výslovně připsal, »že jej nerad propouští« a představenstva obcí příškolených uvedla, že »každá obec může za šťastnou se pokládati, která ve svém středu má takového učitele.«

K tomu zajisté netřeba přičiňovati chvály. Kdo po jednoletém působení je takovými posudky provázen, zajisté že učinil více, než průměrně lze od začátečníka očekávati.

(Dokončení.)

✻ ✻ ✻ SMĚS. ✻ ✻ ✻

Moravský zákon o služném učitelů, schválený dne 26. prosince 1904, stanoví katechetům na školách obecných služné 1800 K (u nás 1600 K), na měšťanských školách 2400 K (u nás 2000 K) a po osmi-leté službě osobní přídavek 200 K do pense vpočitatelný. Kvinkvenálky zůstávají ve výši, jak byly prvotně uděleny (u nás jsou je-

dnotné). — »Učitelské Noviny« nařikají: »Nadržuje moravský zákon katechetům ještě více než v Čechách.«

Vídeňský spolek katechetů podal žádost k ministerstvu vyučování, aby zavedlo vyučování náboženské též na školách pokračovacích, odborných a vyšších průmyslových. »Posel z Budče« posmívá se této jistě spravedlivé žádosti. — Na žádost písecké skupiny bude v »Zemské ústřední jednotě českého katolického duchovenstva v království Českém« předmětem zvláštních

úvah žádost zavedení obligátního vyučování náboženství na školách pokračovacích, průmyslových atd.

Remenurace za vyučování náboženství. V *Čechách* za jednu hodinu týdenní zvláštnímu učiteli náboženství 62 K, kněžím ze správy duchovní 1 K 20 h za každou týdenní hodinu skutečně vyučovanou, světskému učiteli 40 K za hodinu ročně. — Na *Moravě* náleží zvláštnímu učiteli náboženství 80 K, farním kněžím 55 korun, světským učitelům 45 K za 1 hod. týdenní ročně. — Ve *Slezsku* činí remenurace učit. náboženství 60 K, jiným kněžím 50 K, světským učitelům 40 K. — V *Dolních Rakousích* ve venkovských obcích za hodinu 60 K, ve Vídni 70 K ročně, ať vyučuje kněz nebo učitel.

Moderní výchova. Přípisem č. 4141 oznámila školní rada X. okresu ve Vídni, že v r. 1904 do 20. listopadu udál se 201 případ policejně vyšetřených krádeží a přepadení od mládeže školou povinné v tomto okresu. Dle udání bylo 87 krádeží, 37 poškození cizího majetku a ostatní přepadení.

Skioptikon a náboženství. Na paedagogicko-katechetickém kursu ve Vídni doporučoval professor Nevěřil užívání skioptikonu při vyučování náboženství. Péči katechetského spolku ve Vídni byla vydána kolekce dvou set obrazů, které znázorňují děje, osoby a místa biblická. Vydány jsou firmou A. Lechner (Wilh. Müller) c. k. fotograf ve Vídni. Příkopy 31. Jestliže jiné drahé praeparáty mohou být pro školy zjednány, nesmí se šetřiti také na zjednání skioptikonu tím méně, poněvadž může sloužiti nejen katechetovi k znázornění dějin biblických a výjevů z církevních dějin, ale i k znázornění dějin světových, přírodopisu, zeměpisu atd.

Jak máme dětem vypravovati příběhy biblické, abychom dodělali se úspěchu, o tom píše katecheta v Mor. Budějovicích, Fr. Pišmistr ve »Vychovatelských Listech« (V č. 4.). Třeba vypravovati 1. hlasem zvučným, důstojným, s tváří klidnou, gesty vážnými; 2. živě a názorně; 3. co možná slovy Písma sv., 4. zřetelně a s přízvukem, 5. se srdečnou účastí; 6. bez pomlčky, přestávky, která by rušila celou událost. Příběh buď znázorněn jako malba.

Stejnoměrný výcvik obou rukou byl zvláště v Anglii a Americe již před delší dobou uznán jako důležitá zásada mo-

derní výchovy. V Anglii utvořila se nyní též společnost, jež chce zásady užití na základě nového paedagogického systému a chce ji ve skutečnosti provést. Tajemník této společnosti navrhl sešity, na jichž stranách se píše střídavě pravou a levou rukou. V mnohých školách se již v tomto smyslu vyučuje. Nepíše se pravou a levou rukou do sešitů současně, jen se cvičí obě ruce. Cvičením obou rukou nejen že se prý tělo rovnoměrně vyvine, ale i mozek a všechna ústrojí čivovní. Jakson věří, že cvičení obou rukou více přispěje k zamezení znetvoření těla, než všechna tělesná cvičení.

* * LITERATURA. * *

Žena, její úkol a výchování. Napsal professor kan. *František Horáček*. Ve prospěch dobročinného komitétu dam. Nový Život. Prostějov. Cena 2 K. — Otázka moderní emancipace žen čím dále tím hlučněji se ozývá. Je nezbytnou součástí sociálního programu naší doby. A tuto otázku nová kniha zasloužilého spisovatele kanov. prof. Horáčka se stanoviska křesťanského výborně osvětluje. Autor se známou svojí důkladností obírá se tu všemi novodobými teoriemi o poslání ženy a obrátě odmítá a vyvrací co v nich nepravého, protikřesťanského. Hojnost citátů a dokladů ze světových autorů čerpaných opět znamenitě tuto práci kvalifikuje a svědčí o rozsáhlých vědomostech spisovatelových. Prozatím jen upozorňujeme své čtenáře na toto dílo. Všude hemží se to přednáškami o emancipaci žen. Nuž v této knize nalezne každý čtenář nejen poučení, jak na ženskou otázku správně nazírat, ale i hojný materiál, řekl bych skoro nevyčerpatelný k podobným přednáškám. Kniha v naší katolické literatuře je u nás jistě ojedinelá. Proto zaslouží tím více povšimnutí a ocenění. My příležitostně k této cenné publikaci ještě se vrátíme.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Památka na první sv. přijímání. V malém formátku o osmi stránkách vřele napsáno několik upřímných slov k dětskému srdci. Hodí se výborně jako dárek protokomunikantům. Cena 6 haléřů. 100 kusů 5 K.

Sv. Tomáš Aq. vzorem akademické mládeže. Napsal a přednesl Dr. *Eug. Kadeřávek*, univ. prof. Zasloužilý spisovatel probíraje ctnosti slavného církevního učitele a světce, vřele vyzývá k jich následování. Studujícím velice vhodná brožurka.

Základní nauky církve katolické, jak je podává proti moderním bludům sociálním hájí papež Lev XIII. Sestavil Dr. Č. M. Schneider. Přeložil prof. V. Müller. Sešit 4.—5. Velice jasný přehled ve všech naukách katolických, o nichž ve svých četných encyklikách, allokucích a j. sv. Otec Lev XIII. pojednal. Hodí se k studiu i ke kázáním. Překlad velice pečlivý a vybroušený. Vychází ve Vzdělávací knihovně katolické.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, gym. profesorovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Školství v Čechách. — Úloha vychovatele v boji protialkoholickém. — Paedagogicko-katechetský kurs ve Vídni. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Řeč, přednesená na počest p. Ant. Preiningera. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Diesterweg a Dittes hlásají ovšem »Co učitel, to badatel přírody!« Kterak — podobných neurčitých hesel lze zneužít, ukazuje nejlépe směšný, aneb spíše horrorení požadavek časopisu »Allgem. Lehrer Zeitung« r. 1897 »Hier will der deutsche Lehrerverein für Naturkunde einsetzen den Lehrer zum *Naturforscher* machen. Da der Verein sich nicht blosz mit der beschreibenden Naturkunde begnügt, sondern auch den höchsten Problemen des Naturlebens und den schwierigsten Fragen der Naturphilosophie nachforscht, so findet sich hier eine Brücke zu denjenigen wissenschaftlichen Bestrebungen des Lehrerstandes, welche die Forderung erheben »der *Volksschullehrer ein Philosoph!*«

Svádělo by to k smíchu, kdyby to nenutilo k pláči, nad tak vášnivým slavo-mamem s jedné, a tak politování hodné slabosti s druhé strany; slabosti, která bez kritiky stává se parobem zvučných sice, ale přes to jalových hesel! Jak by vypadalo asi učení na obecné škole, kdyby akademicky vzdělaný učitel, k tomu přírodní *filosof*, žákům vykládati se jal vědeckým způsobem všechny předměty, o kterých žák má získati, — ne vědomost, nýbrž *učenost*, — jak paedagog *Keferstein* požaduje: »Was das Kind isst und trinkt, vomit es sich bekleidet, beschäftigt, erfreut, ist fast ausnahmslos Erzeugnis menschlicher Arbeit. Das Kind soll die Bedeutung und den Wert derselben kennen und lieben lernen.« (Keferstein; Sešit 5., 6., str. 36.)

Nevím, jak si *Keferstein* takové učení myslí, ale fantasie nám zobrazí vědeckou přednášku, kterou by asi *akademicky* vzdělaný *učitel-filosof* konal šestiletým žákům.

Intermezzo. (První hodina.)

Předmět: Hláskování. Učitel-filosof s vážnou tváří se postaví před lavice, přejede si pravou rukou čelo a zahovoří Dítky! Máte se učit čísti a psát. Byly doby, kdy tato umění lidem vůbec nebyla známa, aneb jen nedokonale známa.

Jak tedy si pomáhali, aby něčeho nezapomněli aneb myšlenky své s osobami nepřítomnými sdělovati mohli? Vymyslili si různá znamení a obrazy; o jichž významu se příslušníci jednoho národa dříve byli dohodli. Tak dělali *Inkové*, prastarý národ americký, uzlíky na provázcích, asi jako my činíme na kapesních šátkách, chceme-li si něco připomenouti. Toto uzlové »písmo« nazývalo se *Quipu*. Jiný národ americký, *Aztekové* vynalezli pak abecedy obrázkové, s kterými také u Egyptanů se shledáváme. *Číňané* mají pro každé slovo obzvláštní znaménko; znaménka ta, jichž se čítá na 50.000, píší se jedno pod druhé, od shora dolů. *Japonci* užívají písma podobného, jemuž říkají katakana. Abeceda *fenická* je matkou všech písem evropských a indických, n. př. jazyků Pehlevi, Sanskritu a Pali. Pověst dí, že jakýsi *Kadmus* přinesl fenickou abecedu do Evropy. Jen že Feničané nepsali jako my, kteří mezi řádky necháváme mezeru, ani Feničané mezeru zmíněnou vyplňovali písmem příčným, t. zv. *bustrofedon*.

Sled hlásek v evropských jazycích se neměnil, ale měnilo se písmo. *Gotský* biskup *Ulfilas* přeložil Písmo sv. do jazyka gotského a psal t. zv. *runami*. Věrozvěstové slovanští, *sv. Cyril a Metoděj* psali *cyrilicí*. *Církev římsko-katolická* užívala písmen latinských, která opět dle různého tvaru, různého pojmenování docházela: kapitál, uncíál, minuskul, kursíva, antikva jsou hlavní pojmenování.

První hláska abecedy sluje *A*. Ale dejte, dítky, dobrý pozor! Toto *A* jinak vypadá v knize a jinak je píšeme perem aneb křídou na tabuli. Vizte, jak *A* se píše v sešitech a psaních! Zde píšu *křidou*, kterou znáte všichni. Ale jen povrchně. Tedy poslyšte, co vám budu vypravovati, abyste si křídý vážili! *Křída* dobývá se v křídových útesech ve Francii, Anglicku a jiných zemích, s mořem sousedících. Křídové skály skládají se z drobounkých skořápek živočichů, kteří v nich žili podobně, jako hlemýžď v domečku. Pod drobnohledem byste ony skořápky viděli; ovšem bez zvířátek, která již dávno vyhynula. Nazývala se zvířátka ta »*Foraminiferae*« a »*Bryozoa*«. Ale také otisky rostlin se v křídě nalézají, a sice z čeledi, které učenci nazývají »*Flabellina*«, »*Chrysalinida*«, »*Lituola*«, »*Textularia*« atd.

Ale písmenka se nejen napisují, nýbrž také tisknou. Vaše čítanka chová v sobě listy, písmenkami potištěné. Umění knihtiskařské bylo lidem až do 15. stol. neznámé. Knihy byly sepisovány od pilných mnichů; ale byly pro obtížnou výrobu tak drahé, že jen lidé zámožní byli s to, aby sobě tu neb onu oblíbenou knihu pořídili. *Jan Guttenberg* byl první, který tiskl knihy písmenami, ve dřevě vyřezávanými. První výrobky umění knihtiskařského jmenují se *inkunabule* a mají dnes velikou cenu. Později učiněn pokus, liti písmenky z měkčího kovu, olova a cínu. Během času podařilo se vynaléztli sloučeninu, která až podnes jako »litina písmenková« jest známa. Obsahuje 75% olova, 23% antimonu, 2% cínu. Literky nejsou všechny stejné velikosti — už v slabikáři vidíte písmenka malá, větší a největší. Knihtiskaři dali těmto literkám různá jména: Diamant, Perle, Nonpareille, Colonel, Petit, Garmond, Cicero a j.

Smažme *A*! Dítky! Písmo tabulové se smaže mycí *houbou*. Ani byste neřádali, co tato *houba* představuje. Kdo z vás tuší, že jest to takoruka celý palác, zbudovaný z jemných, ale přepevných vláken a rozdělený na sta, ano tisíce komůrek, v níž přebýval jakýsi druh mořských plžů? — —

A tak by to musilo dle vůle arcipaedagoga *Diesternega* jíti dále. Při *papíru* musil by učitel vrátiti se do starého Egypta, do Pergamum, až by na své vědecké

pouti přišel k složité výrobě papíru za naší doby. Slovo *inkoust* by mu připomenulo, že název ten pochází z řeckého »ἐγκαιεν«, čímž by opět několik hodin vyučovacích mohlo býti stráveno. A jelikož většina předmětů kulturních a jich jména jsou odvozena od Řeků a Římanů, měl by akademicky vzdělaný učitel hojně příležitosti, před dítkami vyložit poklady svého linguistického vzdělání. Škopek zněl řecky σκάφος, komora latinsky camera, čepice = cappa, kalhoty = caligae, Kaligula; vesta = vestis; čamara = Franc. chamarré, bohatě vyšíváný, stuhami přeplněný; plášť = pallium, σιτος = žito, oves = avena, řetkev = radix, len = linum, petržel = petroselinum, koláč = collatio, chleba = gleba (?), oheň = sanskrit. agni, škola = schola, žák = διάκονος, církev = κοφιάκη, kostel = castellum atd. atd.

A což teprve *ethnografie a topografie*! Zajisté, že i na obecné škole přijde řeč na *Turky*. Může-liž učitel před žáky pustiti se do »vědeckého« dokazování, že slovo »Turek« pochází od slov. »tur« (Auerochs)? Jména: Turek, Turje, Turjak, Turan, Tuř, Tuřan, Tauern, Taurus, Tauris, Tauriskové vztahují se vesměs ke krajině, kde *turové* houfně žili. Neboť sama země »turecká« jméno toto nesla již před narozením Kristovým, jak dějepisec *Mela* svědčí: »Budini Geloniam urbem ligneam habitant; juxta Thyssagetae *Turcaeque* vastas silvas occupant alun-turque venando.«¹⁾

Zajisté, že je velmi zajímavá a důležitá otázka po výkladě jmen jednotlivých národů, hlavně s námi spřízněných. Duchaplná theorie *Žunkovičova* otevírá nám oči, až dosavad mrákotou pochybností obestřené. Jest především nápadno, že v celých dějinách kultury evropské nenalezáme ethnografického slova pro obchod a kupectví, jako bylo na východě s Feničany a Argonauty. Kdo to byl, jenž vedl obchod s jantarem? Kdo dovážel železo do krajin, kde ho nebylo? Kdo roznášel veledůležitý nerost, jakým tenkrát byl křesací kámen? A hlavně, kdo zásobil *solí* ony země, které soli neměly, t. j. Čechy, Moravu, Korutany, Krajinu a j.? Byli to »Venedové«, »Vendové«, »Vindeliciové«, aťho i »Vendejci« (Vendee) ve Francii. To byli předkové našich »gránů«, kočujících gránů, [Gottscheer), kteří dodnes na Rusi slují »Venger« místo »Vender«, čemuž nevadí okolnost, že také »Uher« sluje rus. »Venger«, neboť známo jest, že maďarský kmen obchodu nikdy neprovozoval.²⁾

Jest též velice pravděpodobno, že jména »Sloveni«, »Slavoni«, »Slováci«, »Slované«, »Slovenci« značí národ, který vedl mezinárodní obchod s nějakým důležitým výrobkem, jehož název se tají v kořenu uvedených jmen: »Slo«, které povstalo přesmyčkou ze »Sol«. Již starořečtí spisovatelé píší »Σιλοβανοι«, což neznamená nic jiného, než »Slovenci« místo »Solvenio«. Starořímské město »Flavium Solvense« má vlastně znění »F. Slovense«. Tato a jiná podobná jména jsou velice spřízněna s pojmenováními »Halloni«, »Hall«, »Hallstat«, »Halič«, »Kalusz« »καλίσια«, »Gallus«, »Galli«. A *Žunkovič* tvrdí s odůvodněným přesvědčením, že Halloni³⁾ byli kmenové, kteří dolovali na sůl a »Vendi« mezinárodními obchodníky tohoto důležitého tovaru.

(Pokračování.)

¹⁾ Martin Žunkovič: »Wann wurde Mitteleuropa von den Slaven besiedelt.« Kremsier 1904.

²⁾ Zdali slovo »Venedi« »Vendi« pochází od lat. vendere = prodávati, jak Žunkovič praví, nechceme rozsuzovati. Spis.

³⁾ Sem náleží také »Halloren« ve Vestfálsku, zvláštní kmen lidový, výrobou soli

Školství v Čechách.

C. k. zemská školní rada pro Čechy vydala výroční zprávu o stavu národního školství v království českém ve školním roce 1903—1904. Ze zprávy té uvádíme: Měšťanských škol bylo celkem 501 (301 českých a 200 německých), škol obecných 5264 (3047 česk., 2217 něm.). Ve školním roce tom přibylo 35 (24 česk. a 11 něm.) škol obecných a 20 (12 česk. a 8 něm.) škol měšťanských. Úhrnný počet tříd na školách s českým jazykem vyučovacím činil 11.044 (9959 na školách obecných, 1105 na školách měšťanských), na školách s německým jazykem vyučovacím 7423 (6709 na školách obec., 714 na šk. měšť.), celkem tudíž 18.467 tříd. Z těch bylo 16.295 tříd postupných a 2172 třídy pobočné. Průměrem připadají v českých školních okresích 62 děti, v německých školních okresích 59 dětí, v celé zemi 61 dítě na jednu třídu. V celé zemi přibylo celkem 90 nových školních budov, v českých školních okresích 52, v německých 38. Při 5734 školách (3333 českých a 2401 německé) byly knihovny žákovské. Soukromých škol národních bylo 223 se 2 exposituarmi. Z těch bylo určeno pro dívky katolické 41, pro evangelické 55, pro israelské 28; 99 škol bylo přístupno dětem všech vyznání.

Počet dětí ve věku školou povinném byl 1,147.119 (574.237 hochů, 572.912 dívek). Veřejné školy národní obec. i měšť. navštěvovaly 1,130.784 dívky (566.269 hochů a 564.515 dívek). Úhrnný počet žactva na školách měšťanských s vyučovacím jazykem českým činí 53.059 dětí (29.433 h., 23.626 d.), na měšťanských školách s vyučovacím jazykem německým 33.590 dětí (18.563 h., 15.027 d.); na jednu měšťanskou školu s vyučovacím jazykem českým připadá průměrně 176 dětí, na jednu měšťanskou školu s vyučovacím jazykem německým 167.95. Školy soukromé navštěvovalo 22.090 (7.865 h., 14.225 d.) školou povinných dětí. Počet školou povinných dětí, jimž nedostalo se pro tělesnou neb duševní vadu žádného vyučování, obnášel 3.624 (hochů 1709 a dívek 1915). 89 dětí (36 hochů a 53 dívek) školou povinných, normálně vyvinutých, zůstalo bez vyučování. V docházce školní proti létům předešlým je patrné zlepšení. Trestáno bylo vězením pro nedbalé posílání do školy ve 27.240 případech, peněžitou pokutou v 33.014 případech.

Podělování dětí polévkou zavedeno bylo na 1753 školách (920 v českých 883 v německých školních okresích).

Úlevy v docházce školní povšechné použito bylo v českých okresích školních ve 183 školních obcích, v německých v 396, úhrnem v 579 obcích. V několika okresích školních stalo se v základě příslušného zmocnění c. k. ministerstva kultu a vyučování zařízení, že dětem, které po celých 7 let pravidelně chodily do školy, místo dřívějších úlev v docházce školní prominuto bylo v posledním roce jejich povinnosti školní půlroku návštěvy školní, avšak tím způsobem, že obdržely vysvědčení propouštěcí teprve potom, když dosáhly 14. roku svého věku.

Celkem opakovaly třídu nebo oddělení 111.182 dívky. Pro nemoc 10.388, pro nedostatečný prospěch 90.068, z jiných příčin 10.726 dívek. Vícekrát než jednou opakovalo 13.141 dítko. Pro opakující žáky bylo by potřebí 1822 tříd po

se zanášející; způsoby krojem od sousedů se lišící. Každého nového roku přichází deputace »Hallorů« do královského hradu v Berlíně, přednésti své blahopřání. Spis.

61 žácích, kdyby měli býti vyučováni podle vzoru soustavy mannheimské ve zvláštních třídách oddělených.

Ze 17.766 osob učitelských, opatřených vysvědčeními učitelské způsobilosti, bylo ve službě školní 15.646 (9399 českých a 6247 německých) ustanoveno definitivně, 2120 (1441 českých a 679 německých) provisorně; z těch bylo na měšťanských školách s vyučovacím jazykem českým učitelů 984, učitelek 398; na měšťan. školách s vyučovacím jazykem německým učitelů 704, učitelek 150, a to 1921 (č. 1154, n. 767) definitivních, a 315 (č. 228, n. 87) zatímných. Počet učitelů a učitelek s vysvědčením dospělosti byl 1251, bez vysvědčení dospělosti (výpomocných) bylo 59 učitelských sil.

Počet učitelů náboženství, ustanovených úřady školními, byl na školách českých 270, na německých 151, celkem 421. (Dvě místa katechetů, úřady školními systemisovaná na školách s vyučovacím jazykem německým, nebyla vůbec obsazena.) Úřady církevními a náboženskými společnostmi bylo ustanoveno 3.445 učitelů náboženství (2.042 na šk. česk., 1.403 na šk. něm.). Na 1100 školách veřejných (530 českých, 570 německých) subsidiárně vyučovali zcela nebo částečně učitelé škol obecných po rozumu § 5. alin. 6. říšského zákona školního.

Ženským ručním pracem bylo vyučováno na 5131 školách. Industriálních učitelek ustanoveno definitivně 797 (330 v českých, 467 v německých okresích školních).

Úhrnný počet všech osob učitelských, na konci školního roku 1903—4 na veřejných školách obecných a měšťanských ustanovených, činil 26.469.

Náklad na školství národní v Čechách v roce 1903, pokud školními okresy a učitelským pens. fondem se uhrazuje, obnášel 46,152.325 K 96 h. —*ák.*

Úloha vychovatele v boji protialkoholistickým.

Podává JAN BEČVAN.

(Pokračování.)

S dostatek známy jsou zhoubné vlivy lihovin na organismus člověka dospělého. Pochopitelno tedy, že vliv ten bude ještě zhoubnější na soustavu dětskou. Tělo dětské je tak útlé a něžné, že každý sebe nepatrnější zhoubný vliv může zanechat hrozná stopy na jeho organismu. A není třeba, aby dítě bylo přímo napájeno lihovinami, stačí často k vyvolání nemoci, když dítě s mlékem mateřským lihoviny do sebe ssaje.

Slovutný švýcarský lékař dr. *Combe* byl několikrát povolán ke kojenci, trpícímu silnými křečemi. Křeče tyto podivným způsobem propukaly vždy v pondělí a ve čtvrtek; ostatní dny v týdnu bylo dítě úplně zdrávo. *Combe* pátral po příčinách toho podivného zjevu a shledal následující: Dítě bylo kojeno chůvou, jež vždy v neděli a ve středu měla volnou výcházku, a při tom pila hodně piva nebo vína. Lékař zakročil se vši přísností, kojná slíbila, že se lihovin nedotkne, a křeče ustaly, jakoby uťal. A poněvadž kojná svému slibu věrně dostála, křeče se už nevrátily. Na základě tohoto a jiných ještě šetření napsal dotyčný lékař: »Matka, nestřídmostí oddaná, vůbec dítěte kojiti nemá. Pití lihovin prostřednictvím mléka kojitelčina má u kojenců za následek křeče; poněnáhu stává se kojeneček nervósní, popudlivý, nezpůsobilý, špatně spí, málo jí a stařecky vyhlíží.«

Na Bernskou kliniku dětskou přinesla matka tři měsíce staré děvčátko, nařikajíc si, že dítě již dlouhý čas je nepokojno, že nespí a že občas dostává náhlé a prudké křeče. Poněvadž dítě kojila matka sama, lékař opatrně vyzvídal, a tu uslyšel, že matka denně pije několik skleniček kořalky. Na radu lékařovu nekojila už sama dítěte, nýbrž dávala mu dobré mléko kravské. A křeče přestaly. Na zkoušku matka směla zase dítě kojiti sama; ale sotva že začala, již tu byly křeče opět.

*Dr. H. Moeser**) napsal v tom ohledu: »Křeče u kojenců, tedy předrážděnost mozková, jsou vesměs tím přivoděny, že kojící matka nebo kojná pije lihoviny.« Proto týž lékař rozhodně prohlásil, »že matky, i když jsou v požehnaném stavu, i když kojí, nesmějí za žádných okolností ani kapky piva nebo vína píti — o kořalce ovšem ani nemluvě.«

Kojící matka, která pije pivo, víno, nebo kořalku, prohřešuje se těžce na svém dítěti a má na svědomí četné nemoci svého miláčka. Je ještě po venkově dosti lékařů, kteří předpisují mladým matkám pivo nebo víno. Že to je nerozumná a zavržitelná praxe, dokazují lékaři moderní, opravdoví učenci.

Toť *první úloha* matky-vychovatelky, více ovšem negativní.

Škodlivé následky pití lihovin jsou, bohužel, dosud málo známy, a to nejen v nižších, ale i ve vyšších třídách. Neboť jenom hrubé nevědomosti lze přičítati onen zjev, že když dítě křičí a nedá se upokojit, že mu matky dávají větší nebo menší dávku lihoviny, hlavně kořalky. Dítě ovšem potom usne a je ticho, a hloupá matička ještě se chlubí, jak má zvedené dítě. V mnoha horských krajinách to praktikují matky jinak; kojíce natrou své prsy kořalkou a pak kojí své dítě.

Výsledek je: jako při hořejším dítě rychle usne a dá pokoj. A něco podobného najdeme i v rodinách zámožných a inteligentních. Často se přihodí lékaři, že mu matka nařiká nad nemocným miláčkem: »Všecko jsme, pane doktore, již zkoušeli. Když to dítě je tak slabounké, dávala jsem mu, aby sílilo, nejsilnější vína, jako tokajské, silná piva a podobné, a přece nic nepomohlo. A máte vidět úžas, když řekne lékař takové matce, že takovými léky dítě zabíjí a ne léčí!

Lihovina neškodí jen dětem, dokud jsou kojeny, lihovina škodí dětem vůbec, i hodně už odrostlým. Neboť požívání lihovin:

1. otravuje mladistvá tílka dětská, zvláště jejich mozek a nervy,
2. hubí mravnost mládeže,
3. svádí chuť k jídlu na špatné cesty,
4. z dětí dělá již záhy pijáky.

(Pokračování.)

Paedagogicko-katechetský kurs ve Vídni.

Referuje prof. ANTONÍN JANDA.

(Pokračování.)

3. Středa věnována byla více praxi. — Universitní professor *Dr. Svoboda* hovořil o názorném vyučování.

Již dítě malé je zvědavé, na všechno nazírá. Má spíše poznání než slova a pojmy. I ve škole jest dbáti názoru. Prvním předmětem názoru jest osoba učite-

*) Volksfreund, 1900. Nr. 5.

lova. Učitel pak při náboženství ukazuje žákům vše názorně, ve skutečnosti, pokud je to jen možno, na př. Písmo sv. růženec, kostel, nádoby liturgické, paramenty, ostatky svatých, kulturní památky. Zásada tato je doporučena *již sněmem Tri-dentským*, jenž praví, že názorné vyučování má vzdělávati a poznání upevňovati.

Pěkným doplňkem této řeči byla přednáška *Dra. Nevěřila*, profesora z Uh. Hradiště. Mluvil řečník, ale zároveň mluvil také skioptikon. Nejprve procházeli jsme katakomby, pak vystoupili jsme z nich do basilik, do staveb centrálních a do slohu byzantského. Obrazy skioptické byly velmi zdařilé a dobře vybrané. Méně zdařilé a poněkud bez systému nahromaděny zdály se nám obrazy z dějin biblických, které nám Dr. Nevěřil ukázal v pátek. — Jest potěšitelné, že nákladem Lvovy společnosti vyšlo již přes 200 obrázků skioptických pro vyučování náboženství. Lze je dostat u firmy Lechnerovy ve Vídni. —

Týž den odpoledne zajeli jsme si do známého jesuitského gymnasia v Kalksburgu u Vídne. Prohlédli jsme si ústav. Kabinety a sbírky jsou neobyčejně bohaty. Ovšem jesuitům, kteří mají své domy ve všech zemích, je snadno mítí takorůž hotová musea.

Po prohlídce ústavu přednášel tamnější professor P. Ludewig S. J. o methodách vyučovacích. Zatím shromáždili se kvintáni ve své třídě, a řečník měl tam praktický výstup z apologetiky. Zamlouvalo se mi, že každý žák měl Písmo sv. Nového zákona v elegantní a laciné úpravě. Jest opravdu na čase, aby naši odborníci i nám dali do rukou dobrý překlad Nov. zákona pro naše žáky v úpravě pěkné a přece laciné!

A zmíním se ještě o jedné věci. — Žáci v Kalksburgu mají pěknou uniformu. Vím, že mnozí z pánů kolegů jsou odpůrci uniformy studentské, mně však se zdá, že přece výhody jsou větší než nebezpečí. Již na cestě po Polsku studentské uniformy se mi líbily. — Stálo by jistě za to, abychom také o této věci vyměnili si své názory.

Dokládám konečně, že na tomto ústavě mají zavedenu vesměs jednoduchou návštěvu školy.

4. Praktickou ne sice pro školy střední, ale pro socialní činnost kněze byla čtvrtěční přednáška, kterou měl ředitel *Dr. Giese*: o náboženství na školách odborných. Třeba domáhati se, aby se vyučovalo náboženství na školách pokračovacích a odborných. Právě dospívající jinoch potřebuje toho vyučování, poněvadž se všech stran hrnou se naň nebezpečnosti. — Katecheta buď si však dobře vědom, koho má na školách těch před sebou! —

Důležitá byla pak následující přednáška *Dra. Obermaiera* z Paříže. Mluvil o člověku se stanoviska srovnávací anatomy a palaeontologie. Vysvětlil nejprve vrstvy zemské a ukázal, kde nalezáme první stopy člověka. Palaeontologie nalézá prvního člověka v 2. době meziledovcové. Je zde ovšem řeč o člověku evropském, poněvadž ostatní země nejsou prozkoumány. A člověk evropský padá asi do doby biblických patriarchů.

Tabulka následující to lépe objasní.

Geologická přítomnost (= nynější doba),	
IV. doba ledovcová,	} čtvrtohory.
3. mezidobí ledovcové,	
III. doba ledovcová,	
2. mezidobí ledovcové,	

II. doba ledovcová,	} čtvrtohory.
1. mezidobí ledovcové,	
I. doba ledovcová.	

Doba třetihorní atd. atd.

Evropský pračlověk padá asi do doby biblických patriarchů. Mezi ním a nynějším člověkem není rozdílu; i lebky podstatně se úplně shodují. To jest vědecky jisto. — Pračlověk žil asi životem nomadickým a to v malých společnostech, jako ještě nyní divocí národové. S nynějšími Australany nelze ho však srovnávat; neboť Australané jsou národem zdivočelým a pokleslým, jež spěje k záhubě a vyhynutí.

Jak stvořen byl člověk? táže se řečník. Bylo třeba dvojího tvůrčího aktu, totiž stvoření těla a stvoření duše, anebo se stalo jedním tvůrčím konem Božím? Již sv. Augustin a s ním v naší době mnozí jiní hádají možnost jednoho tvůrčího konu. Nemáme však o tom jistoty, a kdo ví, zdali ji kdy mítí budeme. —

Tato přednáška Dra. Obermaiera byla vyznamenána přítomností Její císařské Výsosti paní arcivévodkyně Marie Valerie a nejdůst pana světícího biskupa Dra. Marschalla.

(Dokončení.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Když byly ženy Arabů semlely dostatek mouky, odpočívají si až do svítání a pak jdou za denní prací. Chléb pekávají až k večeru. Arabové chtějí mítí každého dne *čerstvý* chléb (denní chléb), poněvadž by byl druhého dne již tvrdý.

Větší žernovy mlýnské byly otáčeny osly (*μύλος ονικός*) neb jinými zvířaty. Neboť *veliký kámen mlýnský* (osličí) *bylo by zavěsiti na hrdlo toho*, kdo by pohoršení dal maličkým, aby byl, tak obtížen, stažen do hlubokosti mořské. (Mat. 18., 6.)

V údolích Libánských a v Syrii, kde lze mítí dobrý vodní spád, jsou již ode dávna zřízeny mlýny vodní. Voda vráží velikou prudkostí na lopatky horizontálně ležícího kola.

V Talmudu jest poznamenáno: »Kdo má *žernov na hrdle*, nemůže se studiu Zákona náležitě věnovati«; žernovem vykládali starosti o dům a o rodinu. Z toho povstalo i přísloví: Rechajim bezawworau, t. j. »má žernov na svém hrdle«, což říkávají o tom, jenž se nedávno oženil, aby vysvětlili, proč již není tak vesel. — Na Východě brávají si na cestu někdy i pražená zrnka obilí, pražený hrách v sáčkách a rozmílají je pouze ve svých ústech. Booz tak podal Ruth »pražené obilí (Ruth 2., 14.) a jedla a nasýtla se a ještě nechala.« Sv. apoštolové trhali klasy a pojídali též zrnka jejich nemletá.

Na Libanu připravují si z pšeničných krup, které po celé hodiny s kousky skopového masa v hmoždíři tlukou, pokrm *kibby*, který někdy i na syrovo jedí. K tomu snad lze vzpomenouti slov knihy Přísloví (27, 22): »Kdybys pošetilce v stoupě jako kroupy píchem otloukal, nebude od něho odjato jeho bláznovství.«

V Egyptě uchovávali obilí v obilnicích. Byly to buď klenuté komory, do nichž se horem obilí nasypávalo a dolejším otvorem pak vybíralo, aneb to byl dům s plochou střechou, v němž se obilí v suchu udržovalo. V Egyptě bylo

stavěti zvláštní obilnice, poněvadž sklepů k tomuto účelům nemohli pro pravidelné zaplavování země Nílem. V Palestině je mohli ukrývati v jeskyních i pod zemí (Jer. 41., 8.); měli však též obilní domy (stodoly, jak u Luk. 12., 18., 12., 24., Mat. 13., 30. přeloženo). Menší zásoby mívají ukryté ve větších hliněných nádobách.

Domácí nádoby. V dobách, z nichž biblické knihy pocházejí, užívali na Východě nádoby a nářadí z různých látek. Israelité naučili se mnohým věcem, řemeslům, za svého pobytu v Egyptě; uměli si zajisté vyrobiti z hlíny a z kůže nejpotřebnější nádoby.

Orientalové mívají vodu, víno, mléko a jiné tekutiny buď v *hliněných nádobách*, vědércích neb v jakýchsi džbánech, aneb je uchovávají v *koženém měchu*.

Hliněné nádoby, menší neb větší, u spodu obyčejně zakulacené, v hrdle zúžené, vyrábějí se v Egyptě a v Palestině u velikém množství. Jsou z porézní hlíny; hrnčír je urobí na kole, které si nohou velmi dovedně otáčí. — Větší nádoby mívají na dřevěných stojánkách aneb v zemi; menší hliněné nádoby s vodou stavějí na zemi neb je mívají v koši; někdy je i zavěšují. Porézní *džbány na vodu*, byť i byly vypáleny, propouštějí vodu na povrch, čímž se nádoba a voda její velmi ochlazuje, poněvadž vypařováním zevnější vody teplo nádoby se váže. —

Všude v zemi lze nalézt mnoho hliněných *střepin*. U Israelitů rozbíjeli hliněné nádoby i tenkrát, když v nich byla nějaká látka, která byla znečištěna buď tím, že tam padlo větší zvíře aneb že stála odkryta v komnatě, kde byla mrtvola. Ve všech vykopávkách Palestiny bývá mnoho střepin.

K večeru posílávají *děti se střepinou*, se zbytkem rozbitého džbanu, aby z chlebové peci přinesly *řežavé uhlí*, oheň k přípravě večeře. Tam, kde mají dosti sirek, ovšem toho třeba není. Isaiáš oznamuje (30., 14.), že bude Judsko úplně zničeno a činí to slovy, v nichž jest narážka na onen zvyk »*Rozrazí ji* (judskou zeď), *jako rozrážejí lupičskou nádobu rozbitou; neodpustíš, takže nebude nalezena po její rozražení ani střepina k nabrání ohně z ohniště aneb k nabrání vody z louže.*«

Trest Boží byl podobně i *Jeremiášem* ohlášén a naznačen (Jer. 19., 1., 10., 11.). Vzal *hliněnou báni s hrdlem od hrnčírě* a šel se staršími lidu a kněží do údolí Behinnom, tam rozbil tu báni před nimi a řekl *Tak* (dí Bůh) *potluku lid tento a město toto, jako ten, který rozbijí hrnčírskou nádobu, která nemůže býti více opravena* (střepiny nedají nádobu novou).

Hliněné džbány dal *Gedeon* svým třem stům, aby jimi zakryli pochodně (Soud. 7., 16.), v hliněné asi nádobě nesla *manželka Jeroboamova* med proroku Ahiášovi, od něhož chtěla dosíci pomoci pro svého nemocného syna (3 Kr. 14., 3.); do hliněných nádob dávali i *olej* (3. Kr. 17. 12.).

Ženy chodívají s hliněnými nádobami pro vodu k pramenům neb ke studnám. Nosívají je buď na hlavě neb na rameni. Muži pro vodu tak nechodívají. Bylo to tedy zcela zvláštní znamení, dle něhož byli apoštolové vedeni do domu, kde měli připravit poslední večeři {Páně: »Když vcházeti budete do města, potká vás muž (člověk), džbán vody nesa. Jdětež za ním do domu, do něhož vejde.« (Luk. 22., 10.).

(Pokračování.)

* * FEUILLETON. * *

Řeč,

kterou při slavnosti, pořádané na počest pana *Ant. Preiningera*, zasloužilého správce školy v Praze-VII., u příležitosti jeho odchodu do výslužby přednesl prof. Em. Žák.

(Dokončení.)

Prvého ledna r 1866 nastoupil Preininger místo podučitelské na hlavní škole v Soběslavi. Jako učitel stanul v téže budově, do níž kdysi jako školák docházel; měl sám síti tam, kde před 14 léty v srdce jeho bylo rozséváno. A služné bylo již lepší, než ono Jistebnické. Dvě stě padesát zlatých ročně a příbytečné 40 zl. Žactva měl při tom o polovinu méně a to pouze v jediném oddělení. Což divu, že výsledky byly ještě skvělejší, překvapující, tak že vikariátní školdozorce, všecek potěšen, přímo si přál poznati způsob vyučování, metodu učitele Preiningera. Preininger veřejně za zkoušky nyní ukazoval, jak si v jednotlivých předmětech vede, a p. vikář nyní na svém okrese o to usiloval, aby dle metody Preiningerovy všude se postupovalo.

Vážen od občanstva, milován od žáků po 16 let tiše působil náš jubilant ve svém rodišti. Biblická slova, že nikdo nebývá ve své vlasti prorokem, t. j. ve své domovině ctěným a uznaným, našla svoji čestnou výjimku. Dostalof se učiteli Preiningerovi pochvalných uznání vikariátních školdozorců, Maška a Vačkaře; a když nastala reforma školství, a toto přejato ve správu a dozor státní, i školní inspektoři, bývalí ředitelé gymnasia táborského, Křížek a Šanda, s radostí přijali učitele staré školy a věnovali mu slova největšího uznání. Ba i zemský inspektor dr. Gall, přišed na návštěvu, Preiningera zvláště pochválil, vyslovuje nelíčený obdiv nad tím, že i hluchoněmému dítěti, tomu vyděděnečkovi školnímu, věnoval svoji péči, jím nepohrdl, ale současně základní nauky známkovou mluvou mu vštívil.

Jednu, zvláště dojemnou epizodu z působení našeho jubilanta nemohu přejíti. Stalo se, že Preininger onemocněl kdys nebezpečným zápalom. Nemohl mezi svoji mládež. A děti své první třídy po školním vyučování shromáždily se u domu, kde jich učitel bydlil, a zde pohlížejíce vzhůru, zvědavě své hlavičky obracely k oknům svého otcovského vychovatele. Přišli se tázat, jak se mu daří. Otec Preiningerův potichu uvedl

je v dům, a děti s utajeným dechem hleděly otevřenými dveřmi k lůžku, kde jich milovaný učitel odpočíval. Smutek v jich tváři mluvil nejlépe o jich přichylnosti. A když jejich učitel na ně promluvil a projevil naději, že dá Bůh a zase bude zdrav a opět přijde do školy, hoši radostně vyběhli z domu, volajíce: »Náš pan učitel neumře a bude nás zase učit!« Z úst maličkých připravil Dárce života nejlepší chválu jich učiteli. Mladá srdce promluvila nejdokladnějšími slovy lásky.

R. 1881 nastoupil náš milovaný řídící, p. učitel Preininger úřad, v němž vytrval až na konec svého veřejného působení a s nímž nyní se loučí: místo správce školy dívčí v Holešovicích. Tato čtvrt pražská byla tehda ještě samosprávnou obcí, vesnicí. Nebyly to poměry utěšené, v něž cizí, přespolní, venkovský učitel přišel. Leccos kalilo potřebný klid myslí. Ale Preininger láskou k povolání přemáhal nejednu společenskou hořkost, připoutal srdce své ke škole a pohnutím dobyl si úcty a vážnosti u všech, kteří dovedli si vážit výborného učitele, spravedlivého svého představeného a horlivého správce školy. — Škola jeho byla tehda po několika domech umístěna. Později obec Holešovická koupila dům »U štítu«, kde je nyní magistrátní expositura, a zde po různu rozptýlené třídy v jeden školní celek spojila. Až konečně obec postavila tuto prostrannou a vhodnou budovu, v níž počátkem školního roku 1884—5. počalo se vyučovati. Stojí tu jistě tak účelně oddělena od budov ostatních, obklopena útulnou zahrádkou, jako nejlepší pomník kdysi samostatné obce Holešovické, pomník svědčící o inteligenci tehdejšího obecního zastupitelstva i radostných obětích občanstva na vzdělání mládeže. — V prosinci 1884 oslavováno připojení Holešovic a Buben ke Praze; učitelstvo zdejší přivtěleno k mohutnému kmeni paedagogů pražských. A Preininger i zde nabyt lásky a uznání u všech, kteří na vlastní oči poznali jeho učitelskou dovednost i vzácný jeho rozhled po školství národním.

Abych jen se dotekl pile oslavence našeho, podotýkám, že bylo mu vedle své školy o 10 třídách řídit ještě po dvě léta školu na Manínách, kterou pro děti z dělnické kolonie slavná obec pražská s nevšední ochotou a péčí postavila.

Četné vzpomínky oslavencovy víří se k těmto siním. Pracoval tu po 24 léta nejen

jako správce školy, ale i jako neúnavný učitel ostatním členům sboru svítě svým vzácným příkladem. A i když já, velectění, tu dnes stojím, věřte, že mnohá milá vzpomínka dere se v paměť. Vždyť s váženým panem řídícím Preiningerem pracovali jsme tu hezkou řadu let pospolu. *Zili jsme v upřímném přátelství jako bratři. A nebyla to studia přípravná, nebyly to knihy, které mi vštíplily lásku ke škole a trochu té dovednosti a zručnosti methodické, byl to Preininger, který se stal — více méně bezděky — i mým nejlepším učitelem.*

Vedle své školy obecné řídil náš jubilant i opatrovnu a mateřskou školu, kterou obec Holešovická r. 1882 zřídila a již do r. 1886 svědomitě spravoval. Často již život kol umlkl; dělnictvo po své práci domů se vrátivši, užívalo domácího klidu, a jen zde ve škole prokmitalo pozdě do noci světlo z ředitelny, jež prozrazovalo, že pro Preiningera nenadešla ještě chvíle oddechu. Pracoval, vyřizoval školní listiny, úřední spisy, nedopřáváje si ni procházek; a to jen ku zvelebení školy a na prospěch mládeže, budoucnosti národa.

Kterak mimo školu, v životě občanském, v různých spolcích, v učitelských anketách náš jubilant působil, nelze mi pro krátkost času dopodrobna uváděti. Dotýkám se jen letmo, že po tříletém působení svém v obci Holešovické byl zvolen do obecního zastupitelstva. Tolik však mohu říci, že byl kulturním činitelem v celém svém okolí, že spojuje moudrý konservativismus, jenž velí uchovati vše, co dobrého minulost vytvořila, s ušlechtilou pokrokovostí, jedinou vzpruhou a zárukou dalšího zdárného vývoje, byl stejně dalek strnulé šablony školní jako všeho nerozumného přehánění a horečného chvatu za novotami.

Svémi učitelskými počátky sahaje ve starou školu, neustálým sebevzděláváním, zdokonalováním stal se též přední ozdobou školy novodobé. Svědčit o tom zajisté četná pochvalná uznání okresních školních rad, pochvalný přípis slavné rady král. hlavního města Prahy, pochvalné uznání veleslavné c. k. zemské školní rady. Vysoké c. k. místodržitelství našeho staroslavného krá-

lovství českého udělilo našemu jubilantovi v uznání zásluh a »v odměnu výtečných výkonů v oboru učitelském« císarské učitelské stipendium; a konečně nejvyšším uznáním Jeho Veličenstva vznešeného císaře a krále našeho vyznamenán byl stříbrným záslužným křížem s korunou. — — —

Tato četná vyznamenání, upřímná láska kolegů, kteří blíže Preiningera poznali, vděk rodičů, kteří dovedli ocenit vychovatelskou práci učitelovu, svítí Vám, drahý příteli, v ústraní zasloužilého odpočinku. A ten paprsek uznání, kterýž Vám slavný sbor Vaší bývalé školy dnes připravil, jistě svítí jako jarní slunéčko i duši Vaší — staříčké matičky.

Tisíce těch, které jste vychovával, zachovají Vám jistě radostnou a vděčnou vzpomínku. Vždyť věřím z celé duše v životodárnou sílu dobrého slova učitelova, jež ze srdce jeho vyšedši, zapadlo v mysl jeho žáků. Tam dlí snad jako na dně mrtvého moře. Ale jistě jednou vlna vynese je na povrch, a ve chvíli, kdy člověk ani netuší, že to slovo učitele, snad dávno již odmlčelého, dá vznik jednomu či druhému dobrému skutku. Nechtějte jen divů, na něž jen Všemohoucí stačí. Nežádejte, aby těch několik hodin, jež třeba po léta žák ve styku s učitelem strávil, byla mu směrodatna pro celý život! Vždyť tisíce vlivů jiných snad kříží jeho cíle. Ale věru, kdyby každý, kdo na mladou duši dítky působí, jednal v intencích a směru školy, vycházelo by vždy ze školní síně pokolení zdatné, silné, pevné, naděje a chlouba našeho národa.

Náš jubilant, nesa břímě dne i horka jako evangelický hospodář, sil v duše mladé po čtyřicet let svého působení. A jsem přesvědčen, že i v té duši nejnepodanější vroucí slova moudrého učitele, našeho oslavence, zůstavila své hluboké, užitečné stopy. Vždyť byl jako učitel nejvytrvalejším a nejlepším pracovníkem na onom poli, jež dostalo v našich časech jméno lidového vzdělání. —

Nuž, Bůh, který byl vždy oporou a silou Vašeho života i všeho jednání, popřej Vám klidné, dlouhé, utěšené a požehnané jeseně života! Budiž Vám štědrým odplá-
titelem! — —

SMĚS.

»Na klerikální vzdechy«. Rozumí se samo sebou, že pokrokový list — a takým chce býti každý z našich učitelských listů —

musí si v každém čísle rádně zabouriti do klerikálů. To je samozřejmý postulát pokrokovosti. „Posel z Budče“ svědomitě plní tuto povinnost. Pod svrchu naznačeným heslem uka-

zuje, „jak mnoho povinností má školak církvi, ale církev k učitelu žádné“ Divíme se, že neúnorné, škole od rána do noci sloužící liberální učitelstvo, pod tíhou povinností, které má škola k církvi, dosud nekleslo. — Článek svůj končí „Posel z Budče“ tímto prohlášením: „To, s čím se v učení náboženském nesrovnáváme, neboří učitel; to se boří při rostoucím vzdělání přirozeně samo; v tom však, co týká se mravné výchovy, vždy najde každý katecheta v učitelu dobrého a účinného spojence.“ — Vidíte, jak vám, vy Pasturové, Gaussové, Ampérové, Voltové, Faradayové, Gauchyové, kteří jste se ve všem s učením katolickým srovnávali, vybledla hvězda slávy! To p. pisatel řečeného článku je jiný chlapík. Vědec i bohoslovec zároveň; rozumí oběma — as jako koza petrželi.

Vynesení v příčině školní mše sv. o nedělích a svátcích, jež spadají do prázdnin mezi školním rokem. Častěji se již pozorovalo, že samostatní pp. katecheté obecných a měšťanských škol mylně se domnívají, že nemají žádného závazku oproti bohoslužebnému řádu o nedělích a svátcích, jež spadají do prázdnin mezi školním rokem, čímž dodržování bohoslužebného řádu nemalé trpí ujmy. Že tato domněnka lichou jest, vysvětluje z následujícího: Jestliže žáci o těchto nedělích a svátcích nebývají voděni pod dozorem do kostela, jsou přece vázání zákonem církevním v těchto dnech celou mší sv. slyšeti. Jejich rodiče a jiní dospělí přivykli si na četných místech návštěvě školní mše sv., a když tato se neslouží, přestupují též oni církevní příkázání. Nesloužit školní mši sv. o tak důležitých dnech a jednoduše díky školní poukazovati na farní služby Boží, není přípustno, poněvadž chrámy naše nejsou tak prostranné, aby na př. o vánocích, velikonočních a svatodušních svátcích pojaly dospělé i školní děti. V těchto dnech bývá návštěva kostelů nejčtenější a neslouží-li se o nich školní mše sv., tu mnozí dospělí nenalézají ve svém chrámu místa. Z té příčiny budiž platnou zásadou, že katecheté obecných a měšťanských škol nejsou sprostěni od dodržování bohoslužebného řádu o nedělích a svátcích školního roku, zvláště na oněch místech, kde i dospělí školní mši sv. přítomni bývají a kde tato u lidu tou měrou oblíbena jest, že bez pohoršení ani vynechána býti nemůže. K nařízení tomuto buď zvláště pečlivý zřetel brán o svátcích vánočních, velikonočních a svatodušních. Z kníž. arcib. konsistoře v Praze, dne 3. března 1905.

Ústav ku vzdělání učitelek na Kladně.

Ve dnech 9., 10. a 11. března vykonal na soukr. ústavě ku vzdělání učitelek na Kladně úřední prohlídku p. vládní rada, c. k. zemský školní inspektor Jar. Sobička v obou ročnících a ve všech předmětech. Prohlídka ta může sloužiti ústavu ku cti, neb kázeň shledána chvalitebnou, prospěch dobrým. Ústav ten dosud má 2 ročníky, 1. a 2.; příštího roku otevře se ročník třetí. Ředitel ústavu jest Adolf Fux, bývalý dlouholetý professor při c. k. učit. ústavu v Příboře na Moravě a paedagogický spisovatel.

* * LITERATURA. * *

»Rodinné vychování«. List pro šíření zásad dobrého vychování v rodinách českoslovanských. Majitel, vydavatel a zodpovědný redaktor: Josef Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada. List tento, již 5. ročník obsahující, pro svůj cenný a vybraný obsah zasluhuje největšího rozšíření. Proto své pp. čtenáře prosíme, by jej v známých katolických rodinách doporučovali a všestranné podpory mu hleděli získati.

Z nakladatelství E. Beauforta v Praze: *Polská knihovna*. Z veliké trilogie Václava Gasiorského: »Napoleon«, budí všeobecnou pozornost první díl »Uragan«, jenž chýlí se k svému zakončení. Druhý díl: »Pani Walewska«, k němuž brzo dojde, líčí romantické lásky velkého »světa pána«.

Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu svatému přijímání:

1. Domácí po 2 h, (100 za 1.50), po 4 h (100 za 2.70), tři druhy po 14 h (100 za 12 K); 2. štyrsko-hradecké od firmy »Styria«: různé druhy po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za 21.60); loňský a letošní obraz k prvnímu sv. přijímání od této firmy nemáme; 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 11 K), po 16 h 4 druhy (100 za 16 K), po 40 (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svaté zpovědi:

1. Berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za 2.50), po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K); 2. mnichovské: po 20 h (100 za 20 K).

Poznamky: 1. Příchozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, takže i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navyzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Zákoví, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekaček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Úloha vychovatele v boji protialkoholickém. Paedagogicko-katechetský kurs ve Vídni. — Předměty a modely biblických starožitností. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Prosíme laskavého čtenáře za prominutí, že jsme od vlastní úvahy poněkud odbočili. Chtěli jsme ukázati, že i na obecné škole nahrnulo by se »akademicky« připravenému učiteli nazbyt pojmů, které by mohl vědecky prohloubiti dle hesla: »Jeder Lehrer — ein *Naturforscher*! Jeder Lehrer — ein *Geschichtsforscher*! Jeder Lehrer — ein *Sprachforscher*! Jeder Lehrer — ein *Philosoph*!«

Nuž a jaký by byl výsledek toho celého učeného krámu?

Že by se žáci nenaučili ani čísti ani psáti ani počítati, a to z toho jednoduchého důvodu, že dvěma pánům nelze zároveň sloužiti.

Ale budiž! Možná, že by »akademicky« vzdělaný učitel dokázal obého, že by i elementární učivo i vědu s prospěchem do hlav mládeže dovedl vpraviti. — Jiná otázka ještě nastává: »Na které *fakultě* universitní měl by medle studovati?« Ideál pokrokářů, kteří chtějí, aby učitel dovedl všechno, čeho potřebuje ke svému úřadu jako pionýr národní osvěty, vyžadoval by logicky, aby kandidát poslouchal přednášky na *všech fakultách* zároveň, jedinou bohosloveckou — z příčin známých — vyjímaje.

K jakým absurdním koncům by to vedlo, toho se může každý snadno domysleti. Na sjezdu učitelském *ve Vratislavi* r. 1898 našel se jeden řečník, který se odvážil, svým soudruhům nemožnost jejich požadavků důrazně na paměť uvést. Byl to učitel *Martell* z Frankfurtu, který hlásal:

»Bude-li učitel *ve všech oborech* tak vědecky vzdělán, jako *akademik*, pak nebude se jen mužům akademicky vzdělaným rovnati, nýbrž vysoko každého z nich předčí. Učitel školy obecné, který na školách venkovských mnohdy je sám a sám, musí ovšem veškeré předměty do jisté míry ovládati. Nyní však žádá se od něho, aby v těchto oborech byl vzdělán *vědecky*, kdežto přece jest známo, že každý jiný akademik po osvojení vzdělání *všeobecného* věnuje se důkladnímu, prohloubenému studiu pouze *jednoho* odborného předmětu. Také s tím nesouhlasím, že by si kandidát měl získati *hlubokou* vědomost přerůzných věd již během vzdělání povšechného. Žáci vyšší reálky jsou přece jen *žáky*, kteří nemají veliké

a hlubší porozumění pro potřeby lidové. Toho docílí jiní teprve později. po odbytých studiích universitních.«¹⁾

To je také naše mínění, s nímž každý »akademik« zkušený nemůže než souhlasiti. A jací by to musili býti chlapíci, ti kandidáti učitelského stavu, kteří by dovedli zároveň studovati na př.: Dr. Wiesnera »Fysiologii rostlin«, Claude Bernarda »Biologii«, Wundtova »Logiku«, Dittesovu »Erziehungslehre«, Machovu »Fysiku«, Stuarta Milla »Státní oekonomii«, fysiku, fysiologii, fysiokratii, fysiognomiku, geografii, geodesii, geologii, geognosii, geometrii, geoplastiku, geocentrismus, geotropii atd., atd.

Na možnou výtku, že přeháníme, odpovídáme klidně: »Nikoliv; neboť ovoce akademického studia, kterého se na př. *Diesterweg* a *Dittes* dožadují, kliditi možno pouze z všestranně vyvinutého a bohatými plody oplývajícího stromu poznání, z něhož jsme ulomili pouze dvě větvičky k ilustraci děsně přepjatého hesla: »Co učitel, to badatel; co učitel, to filosof!« — To dle našeho soudu dostačí; a více se o tom ani nezmíníme, vědouce, že »sebe velkolepější slova kostí nelámou!«

5. Rovněž zamlouvá se na první pohled další důvod, že učitelstvo s akademickou přípravou dovede mistrněji budovati *theorii paedagogiky a methodiky*, než se dělo až doposud, a že panující rozháranosti učiní přítrž.

Dle našeho mínění jest budování zmíněné *theorie* spíše věcí dlouholeté praktické zkušenosti, než vědeckých poznatků, cestou akroamatickou získaných. — A věru je s podivením, kterak mužové, kteří ve všem a všude velebí induktivní metodu, na tomto poli pojednou jsou chvalořečníky apriorismu. Že empirické metodě vzdělání intelektuální ovšem jest na prospěch, toho rozumně popírati nelze. Že ale pouhé nahromadění vědeckých pojmů a jmen na to nedostačí, to dokazuje denní zkušenost. Mnohý diplomovaný stavitel na př. by nedovedl sám postaviti ani jednoduchou zeď; sebe bystřejší kritik hudební nedovede mnohdy zahráti ni nejjednodušší píseň; a opět naopak jsou umělci a vynálezci světového jména, kterým schází theoretické vzdělání vůbec. Jména Edison, Tessa, Sczepanik jsou známa po celém světě. Ale také v oboru vychovatelství jsou to z větší části *autodidakti*, kteří dali paedagogice nový směr. *Rousseau* byl svého řemesla hodinář — vlastně se ani nevyučil. *Jean Paul*, bohoslovec (1763—1825), *Pestalozzi* (1746—1827) studoval z počátku bohosloví, na to práva, až se stal rolníkem v *Neuhofu*. Zde sepsal svoje díla: »Kinder durch Kinder unterrichten lassen«, »Wie Gertrud ihre Kinder lehrt«, »Gertrud und Lienhart«, »Buch der Mütter a j.« *Herbart*, který na základech předešlého postavil svůj »System der Pädagogik«, *Herbert Spencer* (1820—1902) byl ve svém povolání inženýr a žurnalista, a nejslavnější paedagog slovanský vůbec, *Jan Amos Komenský*, byl biskupem českých bratří. Také vynikající paedagogičtí spisovatelé němečtí byli většinou bohoslovci *Bedřich Schwarz* (1766—1837), jehož »Erziehungslehre« je zároveň se spisy *Gustava Niemeyera* (1754—1828), z nichž uvádíme pouze »Grundsätze der Erziehung und des Unterrichts« — bohatým zřídlem paedagogiky a methodiky, které od samých pokrokových učitelů bývá zanedbáváno, ač obsahuje ty nejkrásnější perly vychovatelské moudrosti, které bohatá zkušenost a láska k mládeži kdy byla zrodila.

Proto by ani akademické studium učitelstva *theorii* paedagogické nepomohlo na nohy bez dlouholeté zkušenosti — *praktické*. (Pokračování.)

¹⁾ Dr. Braun: »Volentibus et valentibus« Zeitgemässe Bildung vermittelt durch die Volksschule und ihre Lehrer« I. T. pag. 350.

Úloha vychovatele v boji protialkoholistickým.

Podává JAN BEČVAN.

(Pokračování.)

Pití lihovin otravuje dětský organismus, zvláště mozek a nervy. Předpokládám již, že je čtenář přesvědčen, jak velmi škodí pravidelné pití lihovin (piva, vína, kořalek) na mozek a nervy člověka dospělého. Mozek a nervy dítěte jsou však mnohem citlivější, než u dospělých. Professor *B. Sepp* praví: »Vše, co lidskému tělu je škodlivé, je škodlivé desetkrát více, dokud není dorostlé; často se ukáží zhoubné následky až později«. Žádný jiný jed neškodí dětem více, než alkohol a morfium. Universitní učitel v Jeně *dr. Th. Ziehen* píše: »Dětská soustava nervová je daleko citlivější pro škodlivé účinky alkoholu, než nervstvo dospělých. Zvláště důrazně kladu tuto větu ohledně nervů dítěte našim matkám na srdce. Děti až do 15. roku nemají vůbec lihovin v žádné podobě a při žádné příležitosti dostávají. A je to zrovna zločinem — nelze mi vskutku výrazu toho zmírniti — když se dává dětem denně určitá dávka lihovin.«*)

Poznamenati sluší, že není třeba ani velkého množství lihoviny, a může následovati u dítěte smrt otravou. *Dr. Demme* sděluje, že jisté, sotva tříleté dítě usmrceno bylo dávkou alkohol 75 gramů vážící. Jednou přinešeno bylo do Bernského dětského špitálu 7 opilých dětí. Z těch jedno zemřelo, a při sekci našla se příčina smrti: zánět kůry mozkové z opilosti.

Dr. Baer v Berlíně vykládá ve svém spise,**) že půl čtvrtá roku staré dítě po požití dvou lžiček lehčí kořalky zemřelo. A co se nedávno stalo v jistém městě slezském? Nerozumný sluha přinutil dvě už poněkud odrostlejší děti, aby se napily kořalky. A jaký byl následek? Obě děti zaplatily to svým mladým životem.

I když na štěstí nejsou následky nerozumu toho tak strašné, zlé jsou vždycky. Jeden německý lékař vypravuje, že viděl ve Würzburgu na klinice bledé dítě, stížené *alkoholickým zánětem jater*. Rodiče posílali dítě do sklepa pro víno, a toto je potají upíjelo. Později však rodiče na tento nemrav přišli, ale neviděli v tom nic zlého. Dítě pak při obědě dostalo vždy svou sklenku piva jako dospělí, až to odstonalo zánětem jater.***)

Prof. *Dr. Demme*, odborník v alkoholické otázce, zvláště pokud se týče dětí, dokázal, že pití lihovin mělo u dětí zvláště za následek ochuravění zažívacích orgánů.

»Alkohol jest,« tak volá *dr. Waldschmidt* ve Westendu u Berlína, »jedním z největších nepřátel pro tělo a ducha; hubí dětský organismus a zadržuje normální vývin.« Zkušenost nás poučuje, že tento odborník má pravdu; že totiž děti, pijící lihoviny, jsou značně pozadu za svými soudruhy, kteří lihovin nepijí. *Dr. Demme* konstatoval u 27 dětí zakrnělých ve vzrůstu, že u 19 bylo příčinou zjevu toho předčasné požívání lihovin. Prelát *Kneipp* vypravuje o dvou 6—7letých dětech, které k němu přivedla jejich hraběcí matka, následující: Dotčené děti nebyly ani tak vyvinuté, jako bývají děti za normálních poměrů ve dvou, třech letech. Prelát se matky důkladně přeptal na způsob výživy jejich miláčků, a tu slyšel, že matka dávala dětem již první rok jejich života denně červené víno;

*) *Zwei Elternabende im Dienste der Volks- und Schul-Hygiene* 1902. Strana 48.

**) *Der Alkoholismus*. 1878. Strana 50.

***) *Dr. Duch. Panýrek: Alkoholismus a škola*. Str. 50.

řecké a španělské, a mimo to je sytla nejsilnější stravou masitou. Že pres to byly děti pouhými mrzáčky, připisoval Kneipp jedině předčasnému požívání vína.

Snad si řekne někdo, že takové opozdění ve vzrůstu jednotlivých dětí znamená příliš mnoho pro všeobecnost. Leč nesmíme zapomínati, že se tu nejedná o několik ojedinělých případů, nikoli, zde se jedná o celé národy. Dobře to lze pozorovati při odvodu nováčků v jednotlivých krajinách. Tak ve vesnicích valašských, odkud se před lety odváděli nejstatnější chasnící, budící až obdiv svou postavou a svým zdravím, dnes vojenští páni nemohou vybrat nic, nebo málo. Tak úžasně zdegenerována je tělesně tato mládež.

Jak už jsem podotkl, má nejvýš škodlivý vliv požívání lihovin u mládeže na citlivý *orgán mozkový* a na ještě citlivější a útlejší nervy dětí. »Alkohol jest jedem,« volá dr. *Scholz*, ředitel Bremského blázince, »zvláště pro dosud ve vývinu se nacházející mozek dětský.« A dr. *Kollmann* praví: »Pro vývoj intelligence nepotřebujeme zhola alkoholu, ježto jest pro mozek jedem, zvláště pro mozek dětský.«

Professor dr. *A. Fick* dí: »Pro fysiologa nemůže býti žádné pochybnosti, že v útlém věku dětském, kdy pletivo mozkové je ještě ve vývinu, alkohol i v sebe menších dávkách jest škodlivý.« »Nejhůře však,« píše professor dr. *E. Kräpelin*, »pustoší alkohol nervovou soustavu dítěte. Dnes už víme, že není jistějšího prostředku, jak ploditi idioty, než trvalé požívání lihovin. Tisíce matek otravuje systematickým způsobem své miláčky věci, která je ohlupuje, ke spaní činí náchylné, zbavuje energie a za okolností i tělesné a duševní mrzáčky z nich činí.«

Ve škole se to mstí hrozně.

Každý jen trochu prozíravější učitel může to pozorovati. »Následky piti lihovin,« píše ředitel *Bartholomäus*, »lze na školních dětech brzo pozorovati: duševní ochablost, nedostatak zájmu a nepozornost, nechuf ku práci a duševnímu zaměstnání atd. Všímaví učitelé nabývají v tom směru často smutných zkušeností.« — Školní ředitel *Wagner* po bedlivém šetření shledal, že polovička všech 11—12letých žáků, kteří večer pivo neb víno v domě otcovském pili, byla *nervosní*. Řídící škol *Emil Bayer* ve Vídni studoval 591 žáků svého ústavu. A tu shledal, že onino žáci, kteří často nebo docela denně lihové nápoje pili, v poměru k těm, kteří lihovin nepili, nápadně málo měli známku »velmi dobrou,« naopak výsledek jejich snah byla nejčastěji známka nedostatečná.

(Pokračování.)

Paedagogicko-katechetský kurs ve Vídni.

Referuje prof. ANTONÍN JANDA.

(Dokončení.)

Řečníci *P. Esser*, *P. Kreichgauer* a Dr. *Obermaier* ukázali, co moderní věda soudí o původu světa a člověka. Dovodili, že věda úplně shoduje se s učením křesťanským, a dobře pravil Dr. *Obermaier*, že jen diletanti ve vědě mohou mluvit o nějakém rozporu. Dokazují to veškeré výzkumy geologické a paleontologické. Že však zvláště *fysika* s věrou se srovnává, ano činnost Boží vyžaduje, to jasně vysvětlil v další přednášce professor Dr. *Hlavatý* z Vídne.

Zmíniv se o různých teoriích o původu světa, přešel na nejvíce rozšířenou theorii Laplace-Kantovu. Její nauka o vývoji světa z prvotního plynu má postup

s Písmem sv. úplně shodný. Materialismus se svojí věčnou hmotou jest absurdní a patří do mythologie vědy. Hmota měla začátek, byla stvořena; a bude mítí nynější hmotný svět i konec. Krásně tu probral zákon o zachování hmoty a o zachování síly, a zvláště Clausiův zákon o energii a teple.

Večer Dr. Seydl pokračoval v úterní své přednášce »O výchově«. Ještě jednou poukázal, že má-li se výchova dařiti, musí býti národní, musí dbáti života každého národa. Ale výchova musí býti dále náboženská. Jedině tato je správná a vede k cíli. Různé obrázky z výchovy beznáboženské a ze »zpátečnické« (!) výchovy v duchu Kristově zásadu tu potvrdily. — Jen jedna jest pravda. Pravdu tu musí jinoch poznati, jí se vyzbrojiti a řídití. Pak se obrátí sám i celá společnost.

5. V pátek dopoledne byly dvě přednášky, a odpoledne praktický výstup. — Superior Lazaristů, Jan Legerer, v tematě: »Katecheta jako duchovní správce« pojednal o tom, jak má býti pěstěna žákova vůle. Žák netoliko má pravdy křesťanské znáti, ale dle nich žíti. K tomu má jej katecheta naváděti. Heslem jeho budiž: »Pro iis sanctifico me ipsum.« Pak slovo jeho bude mítí přístup k srdci mládeže. Exhorty buďte bedlivě připraveny a žákům přístupny. Kostelní zpěv ať je nacvičen; občas zpěvy ať se střídají s modlitbami. — Všeemožná péče buď věnována přípravě k sv. svátostem. Místo slova »exercicie«, které jest jaksi odiosní, užívejme jiných, na př. příprava k sv. svátostem, konferenční řeči a pod. — Starejme se, aby obnoveny byly Mariánské kongregace. Překážky, které se jim činí, jsou neodůvodněny. — To byl hlavní obsah jeho praktické řeči.

Po řeči rozvinula se čilá debata. V ní upozorněno bylo na důležitý moment, aby totiž katecheta všímal si co nejvíce nemocných žáků.

Byly také podány ukázky z četby studentské na německých ústavech. Kalendar Irův, který na ústavech těch velmi je rozšířen, je všenněmecký, tedy protináboženský a nevlastenecký. — Bohužel i u nás na mnohých ústavech katecheta je vzdalován od knihovny, a do rukou studentů českých jaksi oficielně dávají se často knihy nepřislušné.

Následovala pak druhá přednáška Dra. Obermaiera. Její císařská Výsost, paní arcivévodkyně Marie Valerie opět na ni zavítala. Stručný obsah přednášky jest tento: První člověk evropský v potu tváří bojovati musil s přírodou. Jeho duch učinil jej vítězem. K boji tomu záhy si vyráběl zbraně a nástroje z kamene, z kosti a z kovu. Byl to člověk kulturní. Kromě zbraní a nástrojů hotovil i ozdobné předměty. Za mnohé nesměl by se stydět ani nynější umělec. I z polychromie máme prastaré památky. Měl také náboženství. Dosud nám o tom svědčí hlavně úcta k zemřelým.

Slova svá řečník objasňoval skioptickými obrazy z palaeontologie. — Na řečníka byl při debatě učiněn dotaz, co praví věda o stáří a jednotě lidského pokolení. Řečník pak prohlásil: Že lidstvo pochází z jedné rodiny, v tom souhlasí moderní vědy úplně. O stáří jeho jsou názory různé. Otázka tato však není otázkou víry, nýbrž předmětem vědeckého bádání. Jak můžeme na ni odpovědět? — Údaje v bibli jsou napsány od recensentů a překladatelů židovských; i oni chtěli mítí svou chronologii. Nemůžeme tedy dle nich počítati. — Památky historické sahají asi do doby 4000 roků před Kr., egyptské tabulky astrologické nemají ceny vědecké. — Geologové a palaeontologové žádají 10.000 roků, jiní 20 tisíc i více. Dosud těžko to lze rozhodnouti. — Odpoledne měl praktický

výstup professor *Pascher* ve 4. třídě cvičné školy. Jednal o nejsv. svátosti oltární. Výstup byl názorný a svěží, ale zabíhal příliš do podrobností.

6. Velmi poučná byla přednáška o *bibli*, kterou v sobotu konal professor z Frintanea Dr. *Jan Döller*. Probral všechny novější, pro bibli důležité výzkumy vědecké a vyložil kritická místa v bibli.

a) Při hexaëmeru pravil, že otázka v katechismu měla by zníti: Na kolik dní rozděluje bible stvoření světa? — Proč mluví Mojžíš o šesti dnech stvoření?

b) Objasnil po stránce geografické i historické Mrtvé moře a Segor. Netřeba mi o tom se zmiňovati; píše o tom právě ve »Vychovateli« dp. Al. Svojsík.

c) Zákoník Hammurabiho, pocházející asi z r. 2250 př. Kr., shoduje se s Pentateuchem. Shoda ta se zakládá na existenci mravního zákona přirozeného, na vědomostech, které Židé měli od Abrahama. Abraham z Uru v Chaldeji znal právo babylonské. Mojžíš pak právo to poznal v Arabii.

d) Jakob přišel do Egypta za Hyksů (16. a 17. dynastie). Byli to Semité; proto byl jim milý každý příliv živlu semitského. Jména egyptská z této doby podobají se jménům israelským. — Dějiny egyptské i bible nazývají panovníka jen jménem farao. Jméno to znamená vlastně palác královský a metonymicky král, jako nyní na př. Vysoká Porta, Vatikán a p. Vlastní jméno faraonovo nalézáme v III. knize královské 11, 40. Je to jméno Sešak. V téže době vyskytá se v dějinách egyptských poprvé a sice totéž vlastní jméno královo: Sešan. — Zdaž to opět nepotvrzuje pravost bible a stáří Pentateuchu? — Z Egypta vyšli Židé za 18. dynastie, která »neznala Josefa.

e) Vzbouření proti Aronovi vysvětlil novou hypotesou o kněžích z pokolení Manassova.

f) Na tabulkách z Tell-el-Amarny z doby Amenofise III. a IV jsou zprávy o Israelitech. — Tito v té době přišli do Palestiny.

g) Ve východní Africe je kmen Masaiovců. Je to kmen semitský (aspoň většinou), který po zákonodárství na hoře Sinai odtáhl do Afriky. Jejich tradice i zvyky náboženské to dosvědčují.

Tak probral řečník ještě řadu jiných výzkumů, jež všechny dosvědčují pravost Písma sv. a je objasňují. Upozorňuji čtenáře své, že tato důležitá přednáška i mnohé dřívější budou uveřejněny ve zprávě o kursu Vídeňském. Zde není možno o všem se zmíniti. Osvědčuje se víc a více slovo: Ex Oriente lux.

Podobně tiskem bude vydána další, poslední přednáška našeho středoškolského kursu. Univernitní professor Dr. *Willmann* krásně vyličil, jak vybudovati se má vyučování. Probral dějiny vyučování a psychologii dítky. Dítě nejprve nazírá, pak teprve chápe; napřed analyzuje a pak teprve se učí syntheticky. — Tento způsob má křesťanství. — O této přednášce podám snad zvláštní referát, neboť byla hluboce založena a velmi důležitá.

Na programu byla ještě přednáška rektora universitního, Dra. *Schindlera* o sociologii. Bohužel, povinnosti školské již volaly, a já musil jsem odejeti v sobotu v poledne. O této přednášce tedy nemohu referovati; i zbývá mi tedy podati celkový posudek o kursu.

Paedagogicko-katechetský kurs má velikou důležitost. Mnozí odborníci promluvili na něm o otázkách, jimiž se zabývá celý vzdělaný svět. Bylo tu ukázáno, že pravá věda a víra jsou rodné sestry, s nebes obě pocházející.

Co však se mně méně zamlouvalo, bylo to, že na kursu byly jen slavnostní schůze. Práce v sekcích byla by rozhodně ještě důkladnější. Vždyť řečníci nemluvili k začátečníkům. Ve společných schůzích, kde bylo posluchačů více než tři sta, nebyla možná opravdová debata a diskuse. — Některá temata mohla býti úplně vynechána, a čas mohl se věnovati rozhovorům o zkušenostech ze života professorského.

Nelíbilo se mi také to, že řízení sjezdu bylo příliš německé. Byl to přece sjezd z celého Rakouska, a slovanských účastníků bylo asi čtyřicet. Nebyli však patřičně respektováni. Tak při deputaci u kardinála Gruschy české professory zastupoval professor Steiner z německé reálky v Karlíně. — Proto slovanští professoři uspořádali si slavnostní večírek ve čtvrtek, dne 16. února, Přišlo naň také šest slovanských poslanců: Dr. Stojan, Dr. Hruban, Seyfert, professor Spinčič, Dr. Žitník a Polák Potoczek. I někteří Čechové Vídeňští byli přítomni. — Nálada byla opravdu slavnostní, ale zároveň upřímná, srdečná. *Bylo vysloveno přání, aby slovanští professoři co nejdříve sešli se na slovanské půdě.* A zajisté nejlépe na Velehradě. Katechetský spolek pražský ať uvažuje o tomto návrhu; my na Moravě také se o něm radíme. Každý návrh přijmeme s povděkem. Snad by bylo možno letos sjezd takový uspořádati.

Uspořádáme-li tento sjezd, zařídíme jej prakticky, pro opravdový užitek naší dobré věci. A když Vídeň uvítala sjezd náš a podporovala jej propůjčením místností a všemožnou ochotou a pomocí, ani pohostinná slovanská a katolická Morava nedá se zastíniti.

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Pitnou vodu chovají často ve džbánech s dvojím hrdlem, menším a větším výtokem. Lid se obává nákazy a proto nedávají, chtěce se napítí, hrdélko, jímž voda slabším paprskem vytéká, na rty, nýbrž otevrou ústa do kořán a lejou vodu na jazyk. I Židé tak činívali, neboť každá nádoba, z které i jinověrec pil, bývala považována za nevhodnou, aby z ní i Žid pil.

Na cestu brávají si vodu ve vydělaných, *kožených měchách*, neboť ty lze lépe na soumary naložiti, a kdyby se porouchaly, lze je spraviti.

Když byla *Hagar* z Abrahamova stanu vyhnána, dal jí Abraham chléb a *měch s vodou*; položil to na její rameno a propustil ji s dítětem, a chodila po poušti Bersabe (Gen. 21., 14.).

Běrou k tomu obyčejně *kozí kůže*, které celé vydělávají. Odříznou ovšem hlavu a nohy, a zašijí pak ty otvory, jichž není třeba. Někdy potkati lze i velbloudy, nesoucí vodu ve velikých *volských kůžích*.

Prodavači vody nosí vodu v *koženém měchu* na zádech; v jedné ruce mají dvě mísky, jimiž lomoží a volají: *Dar Boží! Dar Boží!* Druhou rukou přidržují výtok vody. Při těch slovech lze vzpomenouti slov, jež pravil Pán k Samaritance: »Kdybys znala *dar Boží* a kdo jest ten, jenž tobě praví: Dej mi pítí, ty sama bys ho prosila, a dal by tobě *vody živé*.« Tak jmenovali vodu již za starodávna, poněvadž jest v horkých krajích velmi cennou a vzácnou. Výlety konají se na

Libanu k pramenům čerstvé vody; a jest nám tu překvapujícím, s jakou rozkoší se pak u čerstvého pramene každý hledí do syta napít. V horkém dni, po namáhavější cestě nalézáme v pramenitých vodách Libanu zvláštní a různou chuť, a shledáváme zcela správným, že lid jeden pramen pojmenoval *medovým*, druhý *mléčným*, jiný zase *nevěstíným* a pod.

V Kahýře jsem byl svědkem, jak o svátku Šiitů boháč skoupil vodu několika nosičů a poručil jim, aby ji rozdávali, kdo chce pít. Volali pak: *Boží dar zcela zadarmo; kdo chce mít Božího daru?* Tu lze vzpomenouti, jak nabízel i Spasitel náš zdarma dar Spasení, když volal v den Stánků: *»Kdo žízni, přijdiž ke mně!«*

Nejvíce měchů snad vydělávají a připravují v *Hebronu*. Připravují je dubovým tříslem a jakousi rostlinou, která podobně působí. Dobře vydělaný měch bývá kupován za 3½—10 korun. Do těch lze dáti i víno i sýr; v nich stloukávají i máslo. *Jael* vzala mléko z měchu a podala je pak Siserovi v krásné nádobě, v číši knížecí. (Soud. 4., 19.; 5., 25.)

Dle *Joba* představovali si, že jsou v nebesích, na klenbě oblohy mnohé *vodní měchy*, z nichž se pak na zemi spouští déšť (38., 37.).

V chrámu větrů v Athénách byl *jižní vítr* představen s *vodním měchem* v rukou, z něhož mohl pak spouštět déšť na zemi.

Měchy visívají ve stanech a domech po stěnách neb na kůlech, kde jsou vydány kouři vycházejícímu z ohniště. Čím starší je měch, tím snáze praská a dostává záhyby. Žalmista líčí svou slabost tímto zvláštním obrazem: *»Ačkoliv jsem jako kožený měch v dýmu — ustanovení tvých nezapomínám,«* srdce jeho jest jaksi vypráhlé, vyschlé.

Nové víno, které nebylo dosud vykvašeno, nemohli zavřít v *starém měchu*, neboť by se byl roztrhl, jak to uvádí Spasitel u sv. Mat. 9., 17.: *»A nelejou nového vína do starých měchů, sic se rozpuknou, víno se vyleje a měchy se zkaží.«*

Když slyšel Elihu řeči *Joba* a jeho přátel, pravil, že nemůže své myšlenky zadržeti a řekl: *»Moje nitro jest jako mošt nemající průchodu, jako nové měchy (neb měchy s novým vínem) by se rozpuklo.«* (Job. 32., 19.)

Gabaonité chtěli Josue oklamati, aby je nepoznal a aby se domníval, že přišli z velmi daleké krajiny. Proto dali na své osly *staré vinné měchy*, zedrané a sešíváné, obuv též starou, šaty odřené, chléb vyschlý a rozdrobený, a přišedše k Josuovi, řekli: *»Ze země velmi daleké přišli služebníci tvoji, protože učíte s námi smlouvu. Totof jest chléb náš; horký jsme jej na cestu vzali ze svých domů v ten den, když jsme vyšli, a hle, nyní již vyschl a rozdrobil se. Tyto vinné kožené měchy byly nové, když jsme je naplnili, a již hle, jsou potrhané; též oděv náš a obuv naše zvetšela — pro přílišnou dalekost cesty.* (Jos. 9., 4., 6., 12., 13.)

Měch vína mohl býti dáván *darem*. Když uváděla *Anna* svého syna *Samuela* do služby ve svatostánku v Silo, vzala sebou tři volky, jedno efa mouky (asi 40 litrů) a měch vína, a darovala to Helimu. (1 Kr. 1., 24.)

Když měl jíti *David* k Saulovi, aby jej hudbou a snad i zpěvem obveseloval neb vyrážel, naložil mu otec na osla chléb, *měch s vínem* a kozelce, aby dal Saulovi. (1. Kr. 16., 20.) Tak i na jiných ještě místech. *Assyrští vojínové* užívali měchů výhodně k tomu, aby se přeplavili na nich přes hlubší řeky. Dosud skládají nafoukané měchy a nakládají na ně na Eufratu různé zboží.

Víno Svaté země bývá silnější, proto je míchali s vodou; zvyk ten zachován i v mešní liturgii.

(Pokračování.)

* * * SMĚS. * * *

Výbor družstva Vlast konal dne 22. března t. r. sedmou schůzi za předsednictví dp. faráře Hála a za účasti hojného počtu pp. výborů. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. Předseda vítal přítomného vzácného hosta a bývalého jednatele družstva, dp. faráře Fil. Jana Konečného, jenž mezi námi po celou schůzi pobyl a vzácnými svými zkušenostmi k oživení schůze přispěl. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. Dr. Rud. Horský doplnil rukopisem polovici čtvrtého archu druhého sešitu »Po stopách pravdy«. I bude v krátké době sešit tento vydán. Státí bude 1 K. — Ředitel závodů družstva Vlast podal zprávu o povšechné situaci družstva a předložil různé otázky k projednání. — Některé katolické spolky svěřují své potřebné tiskopisy liberálním tiskárnám a zasílají nám je, žádajíce, abychom jim dle toho schůze nebo přednášky uveřejňovali. Výbor se usnesl, že se budou uveřejňovati zprávy v »Našich Listech« jen těm katolickým spolkům, které tisknou u firem katolických; které tak nečiní, činnost jejich »Naše Listy« nemají žádným způsobem podporovati. — Opravné návrhy o kalendáři zaujaly valnou část schůze. — Chudému ale hodnému dělníku v Cholticích daruje se k prosbě jeho starší ročník »Vlasti« a »Našich Listů«. — Předloženo bylo poslední číslo »Nového Života« a čten byl jeho projev proti »Vlasti«. Odpověď výboru zní: »V »Novém Životě« číslo 3. r. 10. v listárně redakce čteme: »Prohlašuji, kdyby duch »Vlasti« měl býti pravým duchem katolickým, pak bych nechtěl býti katolíkem.« — Tato slova vyřkl tedy redaktor »Nového Života« a farář K. Dostal-Lutinov. Z Vlasti vyrostlo 5 nových časopisů, z Vlasti vydáno bylo hojně knih a brožur, z Vlasti vyrostla sociální naše činnost, práce historická, fond pro katolické spisovatele, vlastní dům, vlastní knihtiskárna, z lůna Vlasti povstala Tisková Liga, Spolek na zakládání knihoven; kolem Vlasti seřadilo se 2335 zakl. členů, mezi nimiž jsou tři kardinálové a všickni českomoravští ndpp. biskupové, Vlasti požehnal † sv. Otec Lev XIII., Vlast zahrnoval neobyčejnou přízní státní sekretář kardinál Rampolla, všickni předáci Vlasti pracují buď zdarma, nebo za skrovnou skývu chleba a co zbude jest

určeno pro účely katolické; účel Vlasti směřuje k tomu, aby kněžstvo i katoličtí laické pracovali pro církev nezištně, nadšeně a ideálně, srdnatě a odhodlaně, duch Vlasti stírá Tiskovou Ligu slzy bolu napadeným a kaceřovaným spolubratřím, radí a pomáhá jim, pozvedá pokleslou mysl jejich — duch Vlasti rozlévá se mimo Čechy i po Moravě a po Slezsku a zasahuje i na Slovensko a do Ameriky — ve všech těchto zemích rozšířeno bylo z Vlasti veliké množství knih pro lid: povídek, pojednání, časopisů — a nyní po 20leté neúporné a nezištné práci přichází katolický farář z Moravy a katol. moderní redaktor a vyřkne ta hrozná slova: že by nechtěl býti katolíkem, kdyby duch Vlasti měl býti pravým duchem katolickým. Sám Jeho Eminence ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup pražský, při 25leté oslavě papežského jubilea sv. Otce Lva XIII. v měsíci únoru r. 1902 na veřejné slavnostní schůzi z řečniště mimo jiné prohlásil: Tato slavnost slavnému družstvu Vlast slouží zajisté ke cti, neboť »Vlast« dala význačným způsobem své čestné, ryze katolické a církevní smýšlení na jevo. (»Naše Listy« č. 26. r. XI.) Takhle smýšlí o Vlasti kardinál a onak katol. modernista. — Výbor družstva jsa si vědom, že katolicky dobře pracuje, přechází přes tuto urážku »Nového Života« klidně a s dobrým svědomím k dennímu pořádku, a Vám, pane redaktore, odpouštíme s doporučením, abyste našeho ducha skutečně poznal. — Výbor se usnesl, že podá k říšské radě petici proti rozlučitelnosti manželství. — Výbor projednal mimo to ještě hojně materialu vnitřního rázu.

Vyučování náboženství na školách odborných. Na paedagogicko-katechetickém kursu ve Vídni přijat byl návrh, aby byly učiněny kroky jak u duchovní, tak světské vrchnosti, aby žákům odborných a pokračovacích škol byl popřán čas k návštěvě služeb Božích v neděli a ve svátek dopoledne, a spolu aby vyučování náboženství zákonitým předpisem na školy pokračovací zavedeno bylo.

Změna klassifikace z mravů a pilnosti na semestrálních vysvědčeních středškolských byla předmětem rokování občasných schůze »Ústředního spolku českých profesorů« konané dne 18. března a navštívené také kollegy venkovskými. Po zevrubném rokování bylo usneseno, navrhnouti zemské školní radě, aby známka »z pilnosti«, která

zavdávala příčinu k tolikým stížnostem se strany rodičů, byla vůbec zrušena; známka »z mravů« pak aby pozměněna byla ve známku »z chování«. Znění její přizpůsobeno správnosti jazykové a dosavadní stupnice její omezena počtem. I navrhuje se: »Žák choval se« 1. velmi dobře, 2. dobře, 3. závadně, 4. nezákonně.

Modrý pondělek ve škole. Správy škol v Altoně zaslaly rodičům svých školáků přípis, v němž upozorňují na zlořád, který jeví se v tom, že školáci v pondělí buď nepravdělně docházejí do školy, buď jsou nezpůsobilí k učení. Většina dětí jeví umdlenost, ospalost, nechť k práci. Příčinu smutného tohoto zjevu sluší hledati v tom, že rodiče dětem v neděli dopřávají požitků, které do jisté míry i dospělým jsou škodlivy: pití lihovin, unavujících zábav dlouho do noci, na místě, aby dívky včasné posílaly na lože. Tím trpí školáci duševně i tělesně a pondělní vyučování jest úplně bezcenné. — Tak zaznamenaly denní listy zprávu z Altony. Avšak i u nás jak ve městech tak i na venkově začínají se z kruhů učitelských ozývat stesky, že mládež po nedělním prázdninovém dnu bývá ve škole méně činnou a pozornou, a příčiny jsou asi tytéž jako v uvedeném městě.

Na ústavech ku vzdělávání učitelů a učitelek — veřejných i právem veřejnosti nadaných — v Čechách bylo ku konci školního roku 1903—4 v celku 3684 chovanců. Soukromý ústav ku vzdělání učitelů v Plzni čítal 169 a v Budějovicích 39 chovanců; soukromý ústav ku vzdělání učitelek v Ústí n. L. 44 a v Litoměřicích 42 chovanky. Byl tedy úhrnný počet chovanců na všech ústavech ku vzdělání učitelů i učitelek v Čechách 3978. Všechny ústavů ku vzdělání učitelů bylo 28, a to 15 s vyučovacím jazykem českým a 13 s vyučovacím jazykem německým. Zkoušky dospělosti podjalo se a bylo approbováno koncem školního roku 1903—4 na ústavech českých 617, na ústavech německých 285, celkem 902 chovanci. Ke konání zkoušek způsobilosti učitelské pro školy obecné a měšťanské bylo 14 zkušebních komissí (7 českých a 7 německých). Všechny českých zkoušených bylo 704, z nichž při zkoušce obstálo 607, německých bylo 413 a obstálo 342. Úhrnný počet zkoušených v celé zemi byl 1117. Z těch uznání způsobilými pro školy měšťanské 173 (kandidátů českých 81, něm. 30; kandidátek česk. 46, něm. 17), pro školy obecné

775 (kand. česk. 319, něm. 198; kandidátek česk. 161, něm. 97); úhrnem uznáno 949. (Výroční zpráva o školství.)

Chování učitelstva posuzující c. k. zemská školní rada, ve »Výroční zprávě o stavu národního školství v král. Českém ve školním roce 1903—4«, píše: »Naděje vyslovená ve výroční zprávě za rok školní 1902—3, že učitelstvo dosáhne splnění svých požadavků ve příčině přiměřeného postavení hmotného, tím větší horlivostí a celou silou působiti bude ve škole a pro školu, vyplnila se v roce 1903—4. Zvláště snažilo se učitelstvo, aby vědomosti, nabyté na ústavech učitelských, doplnilo a prohloubilo. Jednotliví učitelé a učitelky studovaly na vysokých školách, platíce z vlastního nákladu, jichž vyžadovalo zastupování jich ve službě školní. Velmi horlivě pěstovalo učitelstvo také hudbu světskou i chrámovou. Snahy jednotlivců, aby učitelstvo vzdalovalo se hudby chrámové, u většiny učitelův, o něž tu běží, nedošly souhlasu. Co do shody mezi učitelstvem duchovním a světským, českým a německým platnost má, co v předešlých letech bylo pověděno. Chování učitelstva bylo až na několik málo výjimek důstojné, po stránce politické, mravní a služební bezúhonné.

Připojení předměstí ku Praze a školství. Myšlenka velké Prahy má býti co nejdříve uskutečněna a dějí se v té příčině na obou stranách vyjednávání. Ale největší obtíže jeví se při školství, protože by se připojením značně rozmnožil náklad školní ve velké Praze. V jednání komise o připojení Smíchova ku Praze, rokováno o tom, že by země nahrazovala náklad na školství v nynějších předměstech. Dle »Učit. Novin« (č. 30) je prý »jakýsi plán připojení předměstí ku Praze tak, aby školy ponechány byly v dosavadních okresích školních. Příslušné kruhy mají za to, že tím vyhnou se hlavní překážce spojení.« »Učit. Noviny« dokazují, že dle platných zákonů školních (zákon o dozoru ke školám §§ 22., 27., 28., 38.) jest vyloučeno, aby školy v kterékoliv připojené části Prahy náležely k jinému okresu školnímu. Má-li se připojení předměstí ku Praze uskutečniti, musí se zároveň rozhodnout o příspěvku země na školství pražské vůbec a v připojovaných obcích zvláště. — Upozorňují pak »Učit. Nov.« učitelstvo, že vůdčí zásadou požadavků učitelských při připojování musí býti, »aby to, v čem je školství před Prahou

(jako jsou dotace školní, obecní přídavky, oddělení škol obecných od měšťanských atd.) bylo školám a učitelstvu zachováno i po připojení a zároveň aby dostalo se jim všech výhod, které má Praha naproti předměstím.« Dále přeje si, aby s připojovacím zákonem spojen byl zvláštní zákon o zastoupení učitelstva velké Prahy v okresní školní radě.

Horlivě starají se o katechety. »Učit. Noviny« v čísle 27.: Katecheta a dozor při službách Božích. Okresní školní rada v Rokycanech vydala dne 31. října 1904 výnos (Uřední list č. 11 z 22. listop. 1904), že učitelé jsou povinni zaznamenávat zameškání služeb Božích ve výkaze. Z toho výnosu odvolalo se ředitelství měšťanské školy, jež opřelo vývody své o nález správního soudu ze dne 16. dubna 1904 č. 2846, v němž jedná se o odměně za přespočetné hodiny. Ve výnose tom se mimo jiné praví, že »učitel náboženství má následkem svého stálého ustanovení stejné požitky a nároky na výslužné jako učitelstvo světské, *a jest ke škole, pokud jde o povinnost a službu, v stejném poměru jako toto.*« Okresní šk. rada vyhověla odvolání ředitelství školy. Musí si tudíž zaznamenávání služeb Božích obstarávat katecheta sám. Na téže škole píše katecheta protokol konference a zastává dozor na chodbách před vyučováním. Tak mělo by tomu býti na všech školách.« — »Učitelské Noviny« povinnosti hned katechetovi přiznávají, ale právo nějaké mu přiznat nechťejí. Toho dokladem je hned druhá zpráva jejich v témže čísle: »Také reforma. Spolek českých katechetů po návrhu kat. Stibora a Sedláka v Rokycanech požádá zemskou školní radu, aby na propouštěcích vysvědčcích bylo tiskem vyhrazeno místo pro podpis katechetův. Katecheti by se patrně snížili, kdyby se podepsali pod podpis učitelův.« — Ovšem učitel musí býti všude napřed, a vedle sebe nikoho nestrpí, vše pod ním — on jest buditelem, apoštolem a knězem přírody (redaktor Strahl na schůzi 6. ledna v Praze), kdo se tedy mu vyrovná?

Důležitý objev! — Škola měšťanská a živnostenská v čís. 2., roč. VII. píše: »Je katecheta ve sboru učitelském něco víc než ostatní učitelé? Není, voláme ode dávna a bráníme se proti jakémukoli povyšování se katechetů. Upozorňuji čtenáře, kteří snad si nevšimli příslušné stati ve »Věstníku Vládním« část IX., roč. 1904. na rozhodnutí

c. k. správního dvoru soudního 16. dubna 1904, č. 2846, která nám dává za pravdu. Zmíněné rozhodnutí týče se především odměny, která přísluší katechetům za přespočetné hodiny vyučovací, ale však v důvodech zmiňuje se také o naší otázce. Činí rozdíl mezi katechety ustanovenými s remuneraací a katechety zřízenými se stálými platy a dí: »Učitel náboženství ustanovený se stálým platem má následkem svého stálého ustanovení stejné požitky a nároky na výslužné jako učitelé světské a je ke škole, pokud jde o povinnosti a službu, v stejném poměru jako tito.« — Pisatel takto uvádí projevený názor správ. soudního dvora a zejména proto, že stále si stěžují učitelé brzy té, brzy oné školy měšťanské na nerovnoměrné dělení povinností mezi ně a katechetu. Někde nepíše katecheta konf. protokolů, někde je sprostěn povinností dozírat na děti před vyučováním a v přestávkách, někde zas neodvažuje se ředitel přikázati katechetovi zastupování za nemocného člena sboru a p.« — Autor tohoto objevu zajisté, je-li řiditelem, to činí. Zapomíná však, že na př. není katecheta povinen zastupovati někoho nad svůj zákonitý počet hodin týdenních. A kolik je katechetů, kteří nejsou nuceni vyučovati až do nejvyššího počtu zákonem stanovených hodin? Dále radí: »Je na sborech učitelských, aby opírajíce se o citovaný výrok soudu, žádaly všude, kde dosud tak není, za úplné vyrovnání povinností katechety povinnostem ostatních učitelů. Dle místních okolností mělo by se katechetům přidělovati také třídnictví!« Ano, pánové, jen tak dále — a budeme uvažovati, nemělo-li by se dle téhož výroku soudu přidělovati také katechetům — ředitelství!! Toť přece vyplývá pak z věci samé. Či jen námahu a ne výhodu?!

Počet analfabetů v Čechách je mezi muži 18·10 proc., mezi ženami 18·63 proc. všeho obyvatelstva.

Na Slovensku jsou 33 gymnasia, 6 reálek, 16 ústavů pro učitele, 4 akademie právnické, 14 ústavů pro theology a 143 různé školy odborné. Z nich není ani jediná škola slovinská — všechny maďarské. Tak rozumějí Maďaři řešení národnostní otázky v Uhrách.

Německé školství v Praze. Německé gymnasium v Praze na Malé Straně má 165, staroměstské 172, novoměstské 174. a druhé ve Štěpánské ulici 197 žáků. Německé gymnasium na Smíchově má 172 a na Král. Vinohradech 199 žáků. Naproti

tomů má čeká realka na Král. Vinohradech 724 žáků, žižkovská 614 a karlínská 591. Jeden český ústav má tedy v Praze více žáků, než 4 německá gymnasia dohromady.

Marianský kongres v Praze. Zakončením a dovršením oslav na památku padesátiletého jubilea prohlášení dogmatu o Neposkvrněném Početí Panny Marie má býti *Marianský kongres*, který se bude konati ve dnech 12., 13. a 14. června letošního roku v Praze, na němž vřelá úcta, kterou katolíci čeští projeví Neposkvrněné Matce Páně ve dnech slavnostních, doplněna býti má praktickými úvahami, jež by přispěly k prohloubení života katolického v Čechách. — Sjezd připojuje se k svátkům Svatodušním a rozvržen je takto: *V pondělí dne 12. června* odpoledne jest „*Den katolických spolků*“, z nichž české rozděleny budou v osm skupin (Marianské kongregace — Třetí řád sv. Dominika — Třetí řád sv. Františka — Vzdělávací spolky mužské — Vzdělávací spolky ženské — Charitativní spolky mužské — Charitativní spolky ženské — Spolky literární a umělecké), kdežto německé seskupí se kolem „*Katholischer Schulverein*“ Spolky budou se pak raditi o praktickém povznesení spolkového života a činnosti pod záštitou Rodičky Boží. — Večer téhož dne bude „*Zahajovací schůze kongresu*“, spojená s českou přednáškou o poutních místech Marianských (s obrazy světelnými). — *V úterý dne 13. června* ráno budou „*Slavné služby Boží*“, dopoledne „*Zasedání sekce pro tisk*“ (české a německé zvláště), odpoledne „*Zasedání sekce pro kult Marianský*“ (taktéž rozdělené), večer „*Slavnostní schůze kongresu*“ (společná). — *Ve středu dne 14. června* ráno „*Schůze závěrečná*“ s tímto pořadem: Usnesení o resolucích a volba výkonného komitétu sjezdového. — Schůze (kromě skupin spolkových) budou se konati ve velkém sále ostrova Žofinského.

* * LITERATURA. * *

„**Reformator**“ Martin Luther jakožto záletník. Víry svatováclavské i myšlenky rakouské vyznavačům i odpůrcům. Dle historických pramenů vypravuje Dr. Karel L. Řehák. V Praze, 1904. Tiskem knihtiskárny družstva Vlast. Nákladem Tiskové Ligy. Cena 40 h.

Již několikrát posvítil slovný pan Dr. Řehák na to „čisté evangelium“ Lutheru, jehož protestanté rádi nazývají „velikým prorokem“ a „mužem božím“. Ve spisku tomto (100 str.), kde vyličen tak zvaný „reformator“ či správce jakožto záletník,

poukázáno nejprve na to, že sloužití má hlasatelům hesla „Pryč od Říma“ za fangličku (na pouť — k Berlínu?) a že nesmyslem jest, záletného muže takto nazývati „nápravcem“ církve Páně, ježto spíše odpravcem slouiti by měl. Potom vysvětlena jest „pravá příčina Lutherovy reformace“, t. touha po ženitbě, dále zajímavě vypsáno, jak „Luther počíná reformovati potajmu“ a pak veřejně, jak „již užívá ovoce reformace své“ a jest „při své reformaci na rozpacích“, jak „pro samé reformování vpadl do ráje“, oženiv se (!) s Kateřinou z Bory, uprchlou abatýší z kláštera v Nimtschenu a jak „reformuje dále v manželství“. K tomu přidán „Dodatek“ z epochálního spisu P. Denifleova: „Luther und Lutherthum quellenmässig dargestellt“, kdež podán celý slovník nepravosti Lutherových, načež vyliče, jak ten „muž boží“ „doreformoval“ a „jaké měl a má apoštoly té své reformace“. Důkladný a časový spis tento vřele doporučujeme každému, ale zvláště těm, kdož odrážeti chtějí útoky hlasatelů hesla: „Pryč od Říma!“ To jest vlastně povinností svatou každého katolíka — i nalezne také každý v brožurě této veliké množství výroků jak samého Lutheru, tak i jeho nejintimnějších přátel, kterými ten veliký „reformator“ usvědčen z těch největších nepravostí a neřestí, tak že soudný člověk s hnusem musí se od něho odvrátiti!

P. Zaletěl.

(Zasláno.)

Již od r. 1855 působí v král. Českém „Spolek ku ochraně zvířat“, jehož snahou dle stanov jest — zameziti týrání zvířat všeho druhu a nabádání k humanitnímu nakládání se zvířaty. Celá řada členů spolku po léta již zakročuje proti týrání zvířat tažných, jiných domácích zvířat, ptactva, při utrácování, chytání, převážení a přechovávání zvířat všeho druhu.

Než ukázalo se za tu řadu let, že sebe větší horlivost spolku za dosavadního rozšíření není s to, aby účinně a všeobecně vstúpila lidstvu své humanitní snahy na prospěch zvířeny a úspěšně čelila. Bohu žel, dosud tak častému necitlivému zacházení se zvířaty, která se honosí, že jsou také tvory Božími, že též vyšla ze všemohoucnosti a lásky Boží. Z toho důvodu obrací se spolek ku ochraně zvířat pro král. České ke všem třídám společenským jak ve městech, tak i na venkově, zvlášť pak k učitelstvu a k vysocedůstojnému duchovenstvu v duchovní správě i ve školách, kteréž svým vznešeným a lidovým posláním má nejširší pole působnosti, se snažnou a uctívou prosbou, aby každý dle okolnosti na kazatelně, ve škole, při přednáškách i v soukromém životě týrání zvířat zabraňoval přesvědčivým poučováním, v jednotlivých pak případech energicky zakročoval a nám. zvláštní případy a nedostatky oznamoval. Zvláště by šlechtné snahy spolku ku ochraně zvířat došly uplatnění, kdyby občanstvo v hojnějším počtu i na venkově ke spolku za členy přistupovalo, kdyby i na venkově odbočky-filialky spolku ku ochraně zvířat se zřizovaly. Členský příspěvek obnáší 4 K ročně.

Z výboru „Spolku ku ochraně zvířat pro král. České“ v Praze, Liliová ul. č. 248.

P. Jos. Jonák.
katecheta v Libni.

Dr. K. Heller,
jednatel.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež ěm. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Úloha vychovatele v boji protialkoholickém. — Jan Jakub Rousseau a jeho morálka srdce. — Filosofická čítanka. — Feuilleton: Haeckel's: Lösung der Welträthsel. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

6. Velebitelé *akademického* vzdělání snaží se učitelstvu obecných škol namluvit, že universitním studiem ohromně stoupne vážnost jejich v očích lidu a to že bude velikou oporou vychovatelské autority. — Jak se každý z vlastní zkušenosti přesvědčiti může, spočívá důvod ten na vratkých základech. V očích lidu nedodává vážnosti papírové vysvědčení, nýbrž všeobecně uznaná zdatnost v úřadě. Vizme na př. dva lékaře venkovské: jeden z nich studoval na universitě, honosí se diplomem a titulem doktora — a přece nic neprospívá. Radí-li kdo pacientovi. »Vezměte si Dra X.,« — zavrtí hlavou a s úšklebkem prohodí: »Ale kde pak! ten ničemu nerozumí,« a pošle pro ranhojiče, který má ve vřkolí »renommé«, ne-li docela pro nějakého dryáčníka, neb babu-mastičkářku. Při tom je doktor X. snad velmi učený pán, ale schází mu to neb ono: zkušenost v jednání s lidem, schází mu mnohdy přívětivost a vpravení se do poměrů svého vřkolí. Kdo delší dobu mezi lidem působil, ten nám zajisté dá za pravdu.

A tak ani jeden z těch dunících důvodů není s to, aby o potřebě *akademického* vzdělání učitelstva mohl nás přesvědčiti. Naopak troufáme si docela tvrditi, že

b) *Obligátní akademická* příprava znamenala by *rozvrat* školství obecného, ježto by proti učitelskému stavu: a) Vzbudila hořkost poplatníků, kteří by jen stěží mohli nésti břímě, které by se jim musilo na bedra uvaliti. Kdo jen trochu dovede počítati, zděsí se ohromnosti vydání, s nímž by akademické studium učitelů nutně bylo spojeno. Především musily by býti na universitách zřízeny nové stolice učitelské pro odborné vědy paedagogické, jichž jest celá legie, jak shora bylo ukázáno. A jelikož stěží lze očekávati, že by se našel dostatečný počet posluchačů se zkouškou maturitní, kteří by se odhodlali studovati učitelství na svůj náklad — musila by země zříditi na sta stipendií, a to nejen pro studium akademické, nýbrž už dříve pro studium všeobecné. Rozumí se samo sebou, že by učitelé s akademickým vzděláním všim právem volali po zvýšení služného a to

v stejné výši s učiteli škol středních; že by i jednotlivé školy musily obdržeti zvýšené dotace na pořízení těch přčetných pomůcek učebných, na nichž by učitel-badatel svoji učenost mohl demonstrovati. Vězmeme-li to paušálně, páčice zvýšení budžetu školského pod všemi vyčtenými tituly (stolice universitní, stipendia, zvýšené služné, zvýšená dotace) pouze kolem 2000 K ročně na jednoho učitele, pak by při počtu 18.000 učitelů v království Českém náklad na školství obecné zvýšil se na 36,000.000, to jest *třicet šest milionů korun*, tedy dvojnásob, kolik obnáší budžet dosavadní.

Při tom každý nestranný člověk musí uznati, že kvota 2000 korun je příliš nízká, a že by vydání na naše obecné školství obnášelo ročně jistě přes 80 milionů korun. Kdo si jen trochu připomene, jaké reptání vzbudilo u nás zvýšení daně z piva o 2 haléře na 1 litr, aby mohly aspoň poněkud zlepšeny býti dosavadní chatrné platy učitelstva, tomu zajisté naběhne husí kůže při vzpomínce, jaké zděšení by se zmocnilo poplatníků při nesnesitelném břemeni, které by se jim chtělo uložit. Že by z toho povstavší nespokojenost lidu mohla způsobiti učitelstvu mnoho roztrpčení a příkoří, leží na bíledni.

Ale také *škola obecná* sama by tím utrpěla nenahraditelných škod, které by hlodaly na samých kořenech jejích. Jakkoliv se to zdá býti paradoxním, nicméně nepochybně jest, že *akademicky* vzdělaný učitel by byl — *špatným učitelem* maličkých. Neodvážili bychom se výroku tak smělého, kdybychom nebyli s to dovolávati se svědectví závažnějších autorit, nežli je naše svědectví profesorů universit německých.

Po učitelské schůzi v pruském Královci, o které shora byla řeč, obrátil se učitel Hofmann z Gothy na jednotlivé slavné professory všech německých universit o dobrozdání v otázce akademické přípravy učitelstva. Odpovědělo v časopise »Pädagogische Blätter«¹⁾ asi něco přes 40 profesorů; tu kratčeji, tu obšírněji. Ale jak to už bývá, mínění se velice rozcházela. Vyjímaje ty učené pány, kteří nechtějící kousnouti do kyselého jablka, buď po krátké omluvě nevyjádřili se vůbec, jakož i ty, kteří šikovně balancující z prava na levo a naopak, pronesli posudek pythický, který obě sporné strany případně mohou vykládati ve prospěch svých, lze dělit výroky jich na trojí druh posudků:

Jsouť učenci i jinak u nás známí, na př. Arnošt Haeckel a romanopisec Felix Dahn,²⁾ kteří pokrokářům sjezdu Královeckého pochvalně ve všem a všudy přizvukují. Ale těch je nepatrné množství. Více jest těch, kdož universitu přístupnou učiniti chtějí pouze malému počtu vybraných absolventů semináře učitelského, kteří obdrželi maturitní vysvědčení první třídy s vyznamenáním. Ale jest také hezká řada těch, kteří rozhodně veškeré akademické experimenty s učitelstvím obecných škol zavrhuji, a to nejen k prospěchu university, nýbrž také obecných škol samých.

Tak dí *Dr. Richard Ehrenberg*, professor státních věd university v Roztoku: »Odpovídaje na Váš oběžník ze dne 25. t. m., jsem nucen vyznati, že se mi prozatím (sic!) universita nezdá býti vhodným ústavem pro vzdělání učitelů. Věda ryzí, jak na universitách se pěstuje, jest ovoce vysoce vyvinutého dělení úkolu

¹⁾ »Ergänzungsheft« 3. Gotha, Thienemann 1904.

²⁾ Týž šlechtitý básník nazývá Čechy »ploskonosí zloději bavorského skotu«. Viz »Am Hofe des Herrn Karl« str. 101, 255.

mezi myšlením *soustavným*, které výhradně *bádání* se věnuje a myšlením lidu, které slouží různým účelům životním. Proto také vzdělání *vědecké odcizuje* skoro bez výjimky ty, kdož se mu oddávají, způsobu myšlení širokých vrstev lidových. Snaha, čelící k tomu, aby také tyto vrstvy venkonce vzdělány byly na základě *vědeckém*, náleží do říše utopií a zůstane na jisto dalekým ideálem .*

(Pokračování.)

Úloha vychovatele v boji proti alkoholickému.

Podává JAN BEČVAN.

(Pokračování.)

Výstražným příkladem pro nerozumné rodiče, kteří dávají už útlým dětem lihoviny, jest případ *professora Strümpela* v Erlankách.*) Přivedli mu pětileté dítě s *obrnou obou dolních končetin*. Děcko bylo jinak duševně čilé a chytré, ale výživy špatnější. Kdysi na procházce kleslo náhle k zemi a nemohlo už po té nohama vládnouti. Po nějaké době se zase zotavilo, ale choditi nemohlo, neboť trpělo prudkými bolestmi v dolních končetinách, kteréžto bolesti se při dotyku a každém pokusu chůze stupňovaly. Dítě mělo zánět nervstva, provázený úbytí svalstva k němu přináležejícího. A příčina? Služka se vyjádřila, že byl chlapec před tím vesel a při chuti a že pil celý den pivo. Vyšlo pak na jevo, že dítě již po několik let v hostinci svého otce nejen stále mnoho piva pilo, nýbrž i vína si zavdávalo. Otec páčil denní spotřebu svého malého synáčka nejméně na 2 litry piva. »Žízeň měl vždycky, a vodu jsme mu nemohli přece dáti,« mínil nerozvážný otec. Dítě mělo červený nos jako staří pijáci. Rozpoznán prudký zánět nervů z nemírného požívání lihovin. Pilo-li totiž děcko 2 litry piva denně, připadaly na 1 kg váhy dítěte 2 grammy čistého alkoholu, neboť dítě vážilo 14½ kg. Že taková dávka je s to, aby způsobila těžkou nemoc, je na bíledni.

Na jednu důležitou věc nesmí se zapomínat. — Děti, uvyklé od časného mládí na lihové nápoje, jsou daleko přístupnější a náchylnější různým nemocem, než ostatní. Nejlépe se to ukázalo dle sdělení *dra. Ad. Fricka* v bernské nemocnici dětské. Vypukla epidemická nemoc difterie, a tu ji dostaly všechny dívky, napájené doma lihovinami.

Proto rodiče, kteří nechtějí míti z dětí fysické mrzáčky, neopovažte se dávat dětem školním piva, vína a kořalek! V tom směru nechť častěji a to hodně důrazně kněží a učitelé upozorňují rodiče. Končím tuto stať slovy *dra. Kräpela*: »Proto pryč s neblahým předsudkem o posilování se alkoholem, pryč se »sílicími víny«, jež táhnou za sebou slabost, chudokrevnost a bledničku, pryč se vším tím lihovým jedem zvláště z našich dětských pokojů, abychom vlastním naším přičiněním neuváděli děti do nemoci a zruďnosti!« — —

Uvážíme-li vliv alkoholismu se stanoviska ethického u dospělých, tím spíše dáme za pravdu tvrzení zkušených, že alkoholismus, to jest předčasné pití lihovin u dětí, *hubí mravnost dětí*.

Každý zkušený učitel a katecheta ví, že děti, které s vědomím rodičů nebo bez něho pijí lihové nápoje, zůstávají pozadu v píli a pozornosti za druhými, a že zavdávají neustále příčinu k žalobám a steskům. Předčasné a časté pití lihovin

*) Alkoholismus a škola *Dr. D. Panýrek* str. 51.

dělá z hodných, pozorných a čilých dětí rozpustilce, vzurníky, omrzelce, kteří záhy začnou opovrhovati zákonem božským i lidským, až konečně žádného zločinu se neštítí. V soudních síních denně můžeme slyšeti, že mladí zločinci otupili mravní cit hlavně předčasným pitím lihovin.

Slavný paedagog *Paulsen* napsal: »Chceš-li mítí děti opravdu dětmi, tož jim dávej pítí mléko; chceš-li však mítí nervósní, všetečné, předčasně vyspělé a záhy vyžilé mladé starce, dávej jim hodně lihových nápojů a syť je kořeněnou stravou. Praktický lékař dětský v Mnichově *Dr. F. Carl* píše, že »nápadné náklonnosti ku prchlivosti a svévoli, zkrátka k nevázanosti v plném toho slova smyslu nikde neshledáváme více jak u dětí, uvyklých na pivo.«

»Hoch nebo mladík, zvyklý na časté pití lihových nápojů, popouští následkem alkoholu, paralyzujícího energii vůle, úzdu svým vášním. Tak se na konec neleká před žádnou výstředností ani před zločinem, a končí obyčejně sebevraždou. Lékaři a právníci mají bohužel dosti často příležitost pozorovati vývin takových smutných existencí, obětí to alkoholismu.«*) Dle učitele *Lieberta* nic u dětí nebudí smyslnost tak, jako lihové nápoje. A je to zcela přirozeno. Alkohol dráždí smyslnost u dospělých, natož u dětí. A u dětí vleče takové podráždění za sebou tajné hříchy, masturbaci. A jaké má následky masturbace, pochopí pouze ten, kdo aspoň něco o této důležité otázce četl.

Proto pozor! Stanovisko mravnosti není poslední. —

Předčasné pití lihovin u mládeže *svádí též chuť k jídlu na zlé cesty.*

Dítě normálně vyvinuté má chuť na sladké věci, moučníky, ovoce a na mléko. A dává-li se dětem takováto strava, jest dobře: celá výživa jde svou přirozenou cestou. Zvykáme-li však děti na lihové nápoje, kazíme jejich chuť. Takovým dětem se záhy zoškliví mléko, ovoce a sladká jídla. Dítě má ovšem z prvu přirozený odpor k lihovině, ale ten odpor po třetím, čtvrtém pokusu se zlomí, a dítě si lihový nápoj oblíbí. *Dr. Thomas* z Freiburgu podotýká o té věci: »Alkohol škodí dítěti už proto, že mu bere chuť na mléko, na nejdůležitější to dětskou stravu, a tak jeho výživu kazí. Častým pitím lihovin dítěte násilně se vychová piják, zdraví jeho se tím dříve či později pokazí a život zkrátí.«

Filosof *Ed. Hartmann* volá varovně: »Uvykneme-li děti na hořké pivo, kazíme jim chuť a instinkt po dětské potravě.« — —

Z celé této stati vidno, že jiné ještě nebezpečí hrozí dětem, a to nebezpečí vážné, že totiž takové zvykání na lihoviny v útlém věku *dělá z dětí už záhy pijáky.*

O tom napsal biskup sv.-Havelský *dr. Aug. Egger*: »Jest též pochopitelné, že brzké zvykání dětí na pití lihovin zavdává podnět *k pozdější nestřídmosti.* Proto pryč se sklenicí, která obsahuje pro děti jed, a místo ní dejte dětem džbáněk mléka a zdravou, jednoduchou stravu, o které naši předkové byli zdraví a silni.«

Markantní příklad tohoto tvrzení uvádí *dr. Bode*. Děvče z dobré rodiny dáno na vychování své tetce, která je uvykla na sladký likér. Děvče si navyklo na to, a pilo čím dále tím více, až konečně ve 24. roku byla známa co opilkyň a jako taková též umřela. Učitel berlínský *O. Janke* líčí tento postup slovy: »Kojenci v kolébce dává se víno, aby sílilo; když trochu vyrostе, musí dítě usrknouti kořalky, piva a vína, až konečně brzo dostane svou skleničku; chlapec desítiletý

*) Johannes Berninger: Die schädlichen Wirkungen des Alkohols auf Körper und Geist des Kindes.

žádá již plnou sklenici, a tak to jde dále, až pravidelné pití lihovin neodvratně organismus zničí.«

Je to věc ostatně samozřejmá, a proto se jí déle obíratí nebudu. Mohl bych uvést ještě celou řadu autorit, ale abych se nestal zbytečně rozvláčným, shrnuji, co dosud provedeno v tento soud. Pití jakýchkoliv lihovin u dětí zadržuje tělesný i duševní vývoj dítek; unavuje dítě, činí je nepozorným ve škole, líným, vzdorovitým k vychovateli; působí nespavost a nervositu, kazí mravnost dětí, činí dětský organismus náchylný k nemocem, vždy nový pocit žízně vyvolává, a tak z dětí dělá notorické pijáky.

(Pokračování.)

Jan Jakub Rousseau a jeho morálka srdce.

Dle knihy »La morale du coeur« podává FR. NELIBA.

Rousseau zavedl do moderního světa s nevšedním úspěchem to, co by se mohlo nazvati »*morálka srdce*«. Po objevení se dvou hlavních spisů Rousseauových »Nová Heliosa« a »Emil« nastala pravá revoluce ve způsobu myšlení a hlavně ve způsobu citění.

Ctnost zdá se býti zcela jiná ve své čerstvé novotě, a shledávají se na ní krásy, kteréž dříve na ní nikdy nebyly poznány.

Která byla asi u Rousseaua příčina vzniku tohoto nového ideálu, s kterým přichází? To jest otázka, na kterou nikdy se nedá jasná a určitá odpověď. Než přece můžeme se aspoň dohadovati, že dojmy, kteréž zanechával v duši Rousseauově jeho život, poněkud osvětlují genesi jeho díla.

Jeho historie je známa. Byl to život dobrodružný a krajních prostředků, bohatý na příhody tak jako román, smutný jako vše, co ponižuje a poskvřňuje duši. Smutné poměry existenční spojeny byly u něho s neobyčejnou sebeláskou a mimořádnou silou fantasmie. I to dlužno připomenouti, že literární genius prvního řádu probudil se v Rousseauovi dosti pozdě. Byl synem genevského řemeslníka, hodináře a spolu učitele tance, člověka to prudkého a přemrštěného. Nedostalo se mu onoho vychování, jakého zpravidla vzdělancům se dostává. Čisti se naučil v románech, které spolu s Plutarchem a Tacitem byly hlavními učiteli jeho mládí.

Jeho matka, která zemřela v týž den, kdy mu život dala, chyběla mu v jeho prvních letech, a možno, že tato nenahraditelná mezera vysvětluje mnohá pochybení tohoto jinak velkého muže.

Hned od útlého mládí duše jeho byla velice citlivá. Otec jeho říkával mu někdy: »Vypravuj mi o matce!« »Kdybych vám začal vypravovati,« odpovídal Jan Jakub, »vy byste plakal.«

Na svých cestách, které ovšem konal pěšky, prošel krajinami obdiv vzbuzujícími: Švýcarskem, Savojskem a horní Itálií. Zkoušel na těch cestách různá zaměstnání a zakusil radosti i strasti, jaké přináší život těkavý. Rousseau byl až příliš vnímavý, aby nezůstaly v duši jeho nesmazatelné stopy, jaké zanechaly ony intimní styky s přírodou a s ubožáky. — Hudba probudila v něm velice živě smysl pro umění. Rousseau miloval vše, co vzrušuje, a byl vždy ochoten poslechnouti hlasu srdce a prohlásiti jej za souverainí.

Kdybychom chtěli hledati ty, kteří před druhou polovicí 18. století byli jakousi předzvěstí nové morálky, s kterou Rousseau vystoupil, morálky srdce, tu bychom musili citovati jména, jako Pascal, Fénelon, Mme de Lambert, Vauvenargues.

Srdce to bylo, které zachránilo Pascala před výbojným jansenismem, před důsledky tohoto neblahého učení a před skepticismem. Autor díla »Mystère de Jesus« napsal: »Srdce má své pravdy, kterých rozum vůbec nezná Srdce to jest, které vycítuje Boha.« A na jiném místě praví: »Ježíš Kristus nepřišel se žádným vynálezem, ani nevládl; ale byl pokorný, trpělivý, svatý, svatý, svatý před Bohem, byl hrozný zlým duchům a byl bez hříchu. Ó, v jaké nádheře, v jaké neobyčejné velebnosti jeví se těm, kdož na něho patří očima svého srdce.«

Náboženství, které hlásá *Fénelon*, není-liž to náboženství srdce? To, co ho láká, táhne ke quietismu, k umrtvení, není-liž to velebení čisté lásky? »Je třeba, abychom Boha, který jest vším, dali na místo, které zaujímalo naše »já«, jako by ono bylo vším, středem a zákonem všeobecným. Jest třeba, abychom uvedli to své »já« v jeho malý kouteček, jako slabou částičku vypůjčeného dobra. Já vůbec nerozumuji, nežádám na člověku ničeho, — ponechávám ho jeho lásce; nechť miluje z celého srdce svého to, co je milování hodno a ať činí to, co se mu zalíbí; to, co se mu zalíbí, nebude moci býti nic jiného, než čisté náboženství. — Hle, toť dokonalá bohoslužba: nec colitur nisi amando.« Tak píše Fénelon ve svém díle »Lettre sur le culte de Dieu«.

Bernardin de Saint-Pierre vypravuje, že jednoho pondělí velikonočního se procházel s Rousseauem v okolí Paříže. Náhodou zašli do chudičského kostela, kde se právě kněz modlil litanie o Prozřetelnosti Boží. Lidová tato modlitba byla dojmavou ve své prostotě. Bernardin pravil ke svému příteli, který byl hluboce dojat: »Kdyby byl Fénelon živ, vy byste byl katolíkem.« Rousseau se slzami v očích dal výraz svému nevšednímu nadšení ve slovech: »Ach! Kdyby Fénelon byl živ, toužil bych býti jeho lokajem, abych si zasloužil být jeho komorníkem.«

Fénelon znal a schválil naučení, jaké dávala *Mme de Lambert* svému synu. »Synu můj,« — psala tato paní v jednom ze svých listů — »synu můj, důtklivě vám radím, abyste spíše pracoval na svém srdci, než abyste zdokonaloval svého ducha: pravá cena a velikost člověka jest v jeho srdci.« Tato žena, jména světového, vzdělaná a jemnocitná, jest vskutku jedním z moralistů, kteří na sklonku 17. století vrátili se k idej nanejmeně jansenistické, že totiž srdce lidské je dobré a že svědomí, dovedeme-li ho na radu bráti, jest nejlepším svědkem a nejlepším soudcem.

Nová tato morálka jest jasně proslovena *Vauvenarguem*, který byl prvním a nejčistším reprezentantem filosofie humanitní a který radí mladému příteli milovati vznešené vášně. »Máte-li nějakou vášeň,« praví, »která povznáší váš cit, která vás činí šlechetnějším, soucitnějším, lidštějším, pak tato vášeň ať je vám milou.«

Co však nám vysvětlí zjev Rousseauův s jeho novou morálkou lépe, než všickni předchůdcové, jež bychom mu mohli napočítati, jest duševní i mravní stav za jeho doby, který musil vyvolati nevyhnutelnou reakci.

Jansenismus, suchopárnost a nedostačitelnost nauk morálních, zlořády v životě soukromém i veřejném, převaha rozumování, povšechné a abstraktní ideje, — to vše musilo skončiti únavou duše a musilo urychlit velkou odvetu citu, který tak nešetrně byl zanedbáván.

Když se vmyslíme do oněch smutných poměrů, pak jsme téměř i nakloněni k tomu, omluviti Rousseaua opěvujícího vrozenou dobrotu člověka, když pomyslíme na onu smutnou přirozenost, jakou vnucovali jansenisté, překrucující dogma o prvním pádu. Jansenisté jsou také zodpovědni za ony přehnanosti, s jakými se shledáváme v »Emilu«.

V krásné allegorii znázorňuje nauku jansenistů Nicole v díle »O poznání sebe sama«. »Představme si,« praví, »ránu universální, nebo spíše spoustu ran, moru a prašiviny, a tím je pokryto naše tělo; jedny rány zdají se vám více rozjitřené a zapálené, druhé zdají se vám jakoby umrtvené a bez zanícení; než přece i tyto mají to společné, že se mohou státi všechny smrtelnými, ano i ty, které se zdají býti zacelenými, ježto se mohou rozjitřiti a zanítiti poznovu z různých příčin vnitřních i vnějších. To vše se může státi, aniž by člověk měl nějaký prostředek nebo moc tomu zabrániti. Hle, toť obraz onoho stavu, v jakém se rodíme a jakými jsme od přírody.

Dejte pak těmto nebohým bytostem, u nichž svoboda je illusorní, dejte jim vládce přísného, který je pronásleduje a ukládá jim povinnosti, aniž by jim dal síly, aby mohly povinností těm zadost učiniti — — a máte Boha jansenistů.« —

Zcela jiné jest náboženství Rousseauovo. »Srdce mé,« praví, »nikdy by nebylo připoutáno k tomuto Bohu hroznému.«

Právě však takový odpor dává na jevo Rousseau oproti hrubému materialismu Helvetiovu a La Mettrievu. Tito nepodávají člověku jiného ideálu, než nevalné a osobní rozkoše, neposkytují mu jiné pohnutky, než prospěch.

U některých stranníků nových nauk bylo velice málo povznešenosti, za to ale tím více nesnesitelné domýšlivosti a nechutného dogmatismu. Na jejich negace odpovídá Rousseau kladnými výpovědmi svědomí; naproti jejich těžkopádnému rozumářství klade útlý cit, který nám odhaluje důstojnost naší duše a její vznešené určení.

Společnosti, která jest unavena disputacemi, v nichž pýcha je hlavním cílem všech sofistických a rozumářských vývodů, této společnosti Rousseau oznamuje, že jest třeba naslouchati hlasu srdce.

Společnost ta byla již syta onoho života uhlazeného, velice strojeného a spolu i prázdného. Krásné způsoby, vybraná slova a laciná galanterie neuspokojí nikdy nároky lidské. To nestačilo ani k zahnání nudy, která vše obklopovala. Žena trpěla nejvíce.

Goncourt ve svém díle »Žena v 18. stol.« praví toto: »Žena cítí v sobě jakousi prázdnotu. Žádný cit, žádná síla vyšší, která by ji udržovala, žádný pramen něžnosti, z kterého by čerpala; nic než práce hlavy, práce mozku, jakási svévolnost a nevázanost v myšlení. — Odtud ona suchopárnost, proti kteréž nezná prostředku a která ji trápí. Odtud ona pozoruhodná ochablost, onen pocit únavy, který otupuje svědomí, ona zemdlenost i v rozkoších, ona načichlost po popelu na všem, co okouší.«

Uprostřed tohoto skepticismu a egoismu hlásí se potřeba víry v city jednodušší, přirozenější a upřímnější, a hlásí se i touha uvést tyto city v život. Jakmile Rousseaua poznaly všechny ty duše, které zmiraly v dosavadní prázdnotě, pozdravily jej jako svého spasitele, jako hlasatele a objevitele nového života.

(Pokračování.)

Filosofická čítanka.

Napsal FR. H. ŽUNDÁLEK.

Roku 1903 vydali mimoř. prof. dr. Max Dessoir a docent filosofie dr. Pave Menzer, oba na universitě berlínské, filosofickou čítanku (Philosophisches Lesebuch nákladem Ferd. Enke ve Stuttgartě. V předmluvě uvádějí vydavatelé důvod vydání i osnovy této knihy.

Přítomná doba staví se přátelštěji k filosofii; také se objevuje silnější a všeobecnější zájem pro tento obor vědy než v posledních desetiletích. Kdo sám chce se filosofií obírat, počíná obyčejně nejnovější literaturou. Ta však nikterak nestačí poněvadž je tu nezbytna znalost dějin. A tu jest probádati spoustu spisů všech časův i zemí. Chce-li kdo vážit z pramene, je k tomu třeba mnoho času a práce. A kde má počít? Tomuto nedostatku má odpomoci řečená kniha, která podává vybraná místa, a takto nabádá k prohloubení celku a k dalším pracím.

Podobný stav jeví se i u studujících, ačkoli mají pravidelné vyučování filosofie. Na universitách, bohužel nikoli na všech technických školách, přednášejí se dějiny filosofie — různě sice, ale mají všechny přednášky společnou vlastnost, která ani nejlepším spisem o dějinách filosofie se nenahradí, totiž nemůže se tu dopřát sluchu filosofům samým. Proto obyčejně učící se spokojí se s moderní filosofickou četbou a spokojí se úsudkem jiných co do ostatních dob. Proti tomu třeba bojovati. Kdo se ve svých studijních letech obírá filosofií, má nabýti úcty a vážnosti s dosavadními vymoženostmi jejími. K tomu však jest nevyhnutelné, aby původní filosofii poznal v její životnosti.

Tato čítanka je tedy myšlena jako doplněk přednášek; podává názorně vysvětlující látku, uvádí posluchače v bezprostřední styk s velkými filosofií minulosti a umožňuje pokračovati stejným krokem s přednáškami, aby tak nabyli posluchači jakéhosi názoru o způsobu myšlení a psaní, jenž je vlastním tomu nebo onomu klassiku filosofie.

Filosofické semináře by ovšem v té věci učinily nápravu; poněvadž však zprostředkují z pravidla jen známost jednoho autora, bylo by potřebí řady knih. z nichž každá by obsahovala výtah ze spisů jednoho filosofa. Vydavatelé pomysleli také na podobný podnik, chtějíce vydati asi dvacet svazků, jež by obsahovaly hlavní body soustav v původním rouše. Avšak z různých příčin, patrně proto, že by takový podnik nedošel hmotné podpory, bylo od toho upuštěno, a zpracována tato čítanka, již možno snáze použiti.

Sestavovatelé měli na mysli hlavně filosofickou propedeutiku středních škol, která zajisté bude v budoucnosti v hojnější míře probírána, než je tomu dosud. A bude tak možno pomocí tohoto dílka spojit i historické i soustavné vyučování dle původních pramenů.

Ve filosofické čítance je zastoupeno celkem 17 filosofů různých dob i směrů, totiž Plato svou naukou o ideách, naukou dobra a poznání, Aristoteles svými názory o soudu, vědě, o myšlení, Plotin naukou o jednání, sv. Tomáš Aquinský naukou o universalích (tuto stať vybral a spracoval prof. Arnošt Commer ve Vídni), Mistr Eckhart názory o lásce a dále: »Jak vůle zmůže všechny věci a jak všechny věci jsou ve vůli obsaženy, pokud jest správnou vůlí«, Francis Bacon naukou o indukci, o idolech, Descartes úvahou O čem možno pochybovati, o přirozenosti lidského ducha, že jest lehčeji poznatelný než tělo; Spinoza:

Bůh jest příčinou všech věcí, Příroda nejedná dle účelů, Láska boží; Locke Duchu nejsou vrozeny žádné základní pojmy; Berkeley: O abstrakních ideách; Leibnitz: Monadologie; Hume O původu ideí, O ideí nutné souvislosti; Kant O zvláštnosti všeho metafysického poznání, Jest metafysika možná? Jak jest možno poznání z čistého rozumu? Jak jest možná čistá matematika? Přechod od všeobecného rozumového poznání k filosofickému; Fichte První úvod do nauky o vědě; Hegel O pojmu dějin filosofie, Co jest rozumno, je skutečno; Herbart: Změna jako předmět trilemma a konečně Schopenhauer: Všechn život jest utrpení. Jak vidno, sestaveny jsou články dle pořadí časového.

Ke každému výňatku jest přidán důkladný komentář; k celé knize seznam jmenný a rejstřík věcný. Kniha obsahuje 258 stran a stojí M. 4.80.

Tento pokus není nový; již před několika lety byl učiněn dr. Höflerem. Dr. Alois Höfler, professor teresiánské akademie ve Vídni, obírá se ve výroční zprávě téhož ústavu z r. 1884 otázkou vyučování propedeutiky na středních školách. Vychází tu z usnesení vídeňského spolku »Mittelschule« ze dne 23. února 1884, kdy přijat byl návrh: »Vyučování filosofické propedeutiky jest dle původní osnovy § 49. organizačního návrhu z roku 1849 opět zříditi.«

Tento organizační návrh na třetím místě také navrhuje »úvod do filosofie, ovšem jen jako přání, jehož úplné uskutečnění se odkládá do doby, kdy »učitel zevrubněji určí předložením kompendia pochod, který si vybral, a rozsah, jímž zamýšlí věc probírat.« Ačkoli byly od té doby vydány dva podobné úvody, totiž od Zimmermanna r. 1860 v jeho školní knize propedeutické a od G. A. Lindnera samostatná učebnice r. 1866, u nás v Dastichově Psychologii přece nebyl učiněn pro střední školy v té věci pokrok. Proto další učebnice propedeutické nepřidávají úvodu do filosofie, tak že dnešní doby tato část upadla úplně v zapomenutí.

Aby se oživilo vyučování propedeutiky, poukazuje hlavně na dva prostředky, které se týkají více formy než obsahu celého vyučování. Je to totiž soustavná rozmluva o filosofických problémech mezi žáky za vedení učitelova, a první návod ke čtení filosofických děl původních.

Tato četba klasiků filosofických není ovšem originelní myšlenkou Höflerovou, jak sám vyznává; poukazuje při tom hlavně na Herbarta, který ve příčině psychologie si přeje, aby žák seznámil se s názory Sexta Empyrika a Locke. »Obsah Lockeova díla nemá býti snad ve výtahu dělen: učitel si zaznamenej místa, kde Locke se výborně namáhá a hledí rozšířiti svůj (ve skutečnosti úzký) obzor,« cituje Herbarta v té věci Kern. (Philosophische Propädeutik ve Schmidově Encyklopedii, str. 38.)

Kern sám žádá jako pro ostatní odbory, tak i pro filosofii na témž místě: »Vyučování musí poukazovati (oktavána) na spisy, které jest doporučiti jeho studiu. V německých hodinách »smí se čísti jen to, co žádá důkladných výkladův a bylo by pro soukromé studium příliš těžké. K tomu se hodí estheticko-filosofické spisy Lessingovy, Herderovy, Schillerovy, a ony byly často v tom smyslu čteny; avšak také Kant, Fichte, Herbart, Scheiermacher mohou býti v té věci využitkováni. Nebylo by nyní účelno dáti do ruky primánovi (t. j. dle našich poměrů oktavánovi) do ruky *čítanku*, která by obsahovala výbor filosofických spisů, jichž čtení a vysvětlení by bylo schopno sloužiti účelům filosofické propedeutiky?«

(Pokračování.)

* * FEUILLETON. * *

Haeckel's: Lösung der Welträthsel.

Von I. G. Tasker, Professor am Handsworth College-Birmingham. — Übers. von Carl Herrmann. — Berlin.

Není to velká kniha, a přece považujeme za prospěšné o ní se šíře zmíniti. Jak známo, vydá či již snad vydala »pokroková« *Samostatnost* překlad svrchu jmenovaného díla Häcklova. — Ať jest to *podvod*, ať je to *nevědecké a nepoctivé*, jen když je to proti náboženství, tak asi soudí »samostatní« a »pokrokové« páni.

Z denních listů jest dosti známa nová *nepoctivost* Haecklova, že totiž ve svém anglickém překladě dal dovolení nakladateli vynechatí ona místa »theologa« *Saladina*, jehož vývody prý již neobstojí před kritikou nové doby. Zatím však v německém vydání, jež vyšlo brzy po anglickém překladu, se tohoto »theologa« i jeho famósních vývodů dovolává Haeckel dále. *Kde tedy lže a kde si dělá ze čtenářů blázny: v anglickém překladě, nebo v německém originálu?*

Na otevřený list kteréhosi poslance z centra odpověděl Haeckel, pokud vím, jenom nádkami — jako obyčejně.

Nuže *Tasker* má zásluhu o to, že tato nepoctivost Haeckelova byla odhalena a dle zásluhy oceněna. Nenapsal-li obšírnější pojednání, je to odtud, že velké folianty neproniknou mezi lid*) — a o poučení nejširších vrstev lidu zde jde nejvíce, nebo učenci mají výtečnou a obšírnou kritiku od *Paulsena*, *Adicke-a* a j. v.

Tasker dává v první kapitole otázku: »Löst Haeckel die Räthsel?« Uznává veliké odborné vědomosti Haeckelovy, *pokud se drží na svém poli*; ale zároveň konstatuje naprostou Haecklovu nedostatečnost, jakmile Haeckel začne »filosofovati«.

V oddílech počátečních (Anthropologie, Psychologie) jsou výtky, jež *Tasker* Haecklovi činí, méně zajímavé (tím není řečeno, že méně závažné) a všeobecné; proto je odbudeme krátce, abychom se tím déle mohli zdržeti u kapitol následujících.

*) Nikdy nezpůsobí revoluci dvacetisvazkové folianty — píše *Voltaire d' Alembertovi*, ale malé knížky, jež stojí 30 sous a jež možno snadno zastrčiti; těch třeba se báti. »D. Volksblatt« r. 1900, Nro 274.

Haecklovi je to »sichere historische Tatsache«, že člověk pochází od opice (aspoň v prapředku). Ale udává-li, že »der versteinerte Affenmensch« byl před 10 lety na Javě nalezen (str. 39), pak nepíše přesně vědecky. *Ve skutečnosti nalezena jenom část lebky, kost stehenní a 2 zuby. Jenom že ze 12 odborných znalců toliko 6 tvrdilo na základě nálezu, že »chybíci článek« je nalezen, šest pak bylo proti; nad to pak Virchow vůbec pochyboval, že všechny ty části náleží jednomu tělu.*

Pod čarou udává překladatel C. Herrmann přiznání Virchowovo na anthropologickém kongressu v Moskvě roku 1892: »**So sind wir auf allen Linien, auf denen wir den Angriff unternommen, zurückgeworfen worden. Alle Anstrengungen, um die Kontinuität der aufsteigenden Entwicklung vom Tiere zum Menschen aufzufinden, sind vereitelt. Es existiert kein Affenmensch.**«

Přejdeme však dále ke *Kosmologii*, která jest III. částí knihy Haecklovy. Ve svém doslovu sám Haeckel připouští, že tato část je »aufechtbarer« než obě prvé. Charakteristické jest mimo jiné, že Haeckel chválí Kanta (píše *Tasker* ironicky), který své dílo »*Reine Vernunft*« psal, »když byl ještě mlád« (a ono mu bylo 57 let) a stěžuje si do Kanta II., který napsal »*Praktische Vernunft*«, »když už byl *alt und dogmatisch* — *v 65 letech*; ale Haecklovi bylo 65 let, když uveřejnil svoje »*Räthsel*«.

Kant žil po vydání tohoto díla ještě skoro 15 let; přes to mají Haecklovi čtenáři věřiti, že během 8 let (od 57—65) z bystrého kritika stal se »dogmatický tmář, jenž věřil v Boha, svobodu a nesmrtelnost.« — Jest pochopitelné, že tato poklona Haecklova Kantovi vzbudila široké rozhořčení.

Fanatismus Haecklův ve výstředním darwinismu odsoudil nikdo větší a nikdo menší než Darwin sám. Řekl totiž r. 1868:

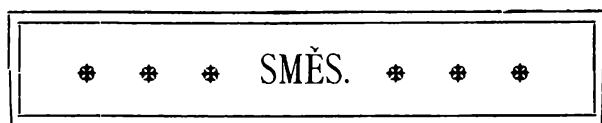
»*Immerhin macht mich Ihre Kühnheit manchmal schauern; aber wie Huxley bemerkte, muss jemand kühn genug mit der Aufstellung der Stammtafeln den Anfang machen. Wenn Sie auch die Unvollkommenheit des geologischen Registers gänzlich zugestehen, stimmt mir Huxley doch darin bei, dass Sie manchmal zu voreilig die Behauptung wagen, in welchen Perioden die Verschiedenen Gruppen zuerst erschienen.* — —

Jak může kdo tvrditi přírodní výběr a vůbec evoluci a jedním dechem popírati *účelnost* ve přírodě, jest nám také nejasno. »Je nesmyslné doufati (píše Kant), že jednou povstane nový Newton, který by třeba jenom vzniknutí stébla dovedl vysvětliti dle zákonů přírodních, »die keine *Absicht* geordnet hat«. Haeckel ovšem k tomu odpovídá, že tímto »nemožným Newtonem« byl Darwin, a že prý pohlavní výběr to jest, který »nerozluštitelnou záhadu« luští. Co tomu však říká věda?

Exaktní věda může sice vývoj živoucích forem sledovati, ale nemůže dokázati, že by se průběh dál čistě mechanicky; exaktní věda může určití hranice, v nichž se proměny dějí, ale nemůže dokázati, že tyto pochody jsou neurčity, a ještě méně, že povstaly »durch blinde und bewusstlos wirkende Bewegungen«, jak Haeckel tvrdí, Odkud to — táže se Tasker — že některé atomy prapodstaty (Ursubstanz) odepřely si »die Lust der Verdichtung?« Odkud to, že z jedné čá-

stečky pralátky povstane ryba, ale z druhé strany slavný zoolog mořský, jenž tu tvrdí, že obě klíčivé buňky od sebe se neliší?

»Odkud to« — táže se Max Müller — »že, abychom tak řekli, jedna nepatrná buňka obdrží jízdní lístek do Paříže a druhá do Londýna? Odkud to, že každá dojde k místu svého určení a nikdy nepřejede? — Není předem určený cíl jediné správným vysvětlením prvních pohybů (hned v semeni takřka utajených, od Boha vložených) k další cestě? Ne, ne, ať pan Mc. Cabe (anglický překladatel Haeckla) sebe dogmatictěji tvrdí, že »dějepis uhladil každý záhyb minulosti, ve kterém by se byla mohla nadpřirozená bytost ukrýti«, pravdou vědeckou jest a zůstane slovo Hegelovo, kterým končí svou »Philosophie der Geschichte«. »Co se stalo a každým dnem se děje, netoliko pochází od Boha, ale jest také dílem Božím,« čili, jak praví katechismus, Bůh svět stvořil a jej zachovává. (Dokončení.)

Svobodná škola. Jak s dostatek známo z denních listů, založen byl ve Vídni »na obranu moderní školy před klerikalismem« nový spolek: »*Svobodná škola*«. »Povahou svou má paralysovati snahy katolického Schulvereinu.« Na svolání spolkovém jsou podepsáni děkanové světských fakult university vídeňské, několik dvorních radů atd. Rozumí se samo sebou, že si naše liberální listy založení nového spolku velice pochvalují a dávají celé pokrokové veřejnosti na uvážení, zda není nejvyšší na čase, aby i v Čechách podobný spolek byl založen. — To se rozumí, že ano! Spolek pro ochranu školy jest nejvyšší nutný! Ba divíme se, jak jen to bylo možno, že dosud žádný nevznikl a musilo se čekati na počátek z Vídně. Všechny učitelské organizace — vyjímaje naši — jsou přece skrz na skrz zpátečnické, ke všemu, co jest načichlé klerikalismem, mlčí jako zařezány. Proto honem nové stanovy, nový spolek! Snad jsou ještě ve veřejném životě tři osoby, dosud spolkařením nezatížené, které by přejaly hlavní funkce: předsedy, jednatele a pokladníka. V případě nedostatku složí se tyto funkce na ramena již jinými funkcemi zaměstnaná. Doufáme,

že celá veřejnost půjde za námi a prohlásí tuto záležitost za věc svoji vlastní. A ponechávám dosavadní listy učitelské každému článku, v němž by se klerikalismu jen na kuří oko šlápl, zavírají své sloupce na sedm zámků, je nezbytno, aby též se pomýšlelo na založení vlastního orgánu pro nový spolek! Snad se ještě najde čtvrtý muž, který bude míti odvahu do klerikálů pořádně bušiti. Dojde mimo slušný honorář též název redaktora. r.

O pohlednicích ve škole píše »Paedag. Rozhledy« (XVIII. 2.), poukazující, že takových, které provedeny jsou dokonalým barvotiskem nebo světlotiskem, možno užíti jako vhodných pomůcek učebních. Může se jich s prospěchem užíti při náboženství — obrazy kostelů, kopie obrazů, světců — při dějepise, zeměpise atd. Ovšem třeba vyhledávati pohlednice rázu uměleckého. Doporučitelno by bylo, vystavovati je na chodbách ve skupinách látkou příbuzných. Posiluje se i vlastenecký moment, pozná-li žák, že také rodná země jeho vykazuje tolik krás přírodních i umělých.

Výlohy na další vzdělání smějí býti odčítány při přiznání k dani osobní. Nejvyšší správní soud ve zvláštní stížnosti jistého učitele rozhodl: »Výlohy učitele k zásobením se vědeckými pomůckami za tím účelem, aby v povolání svém se zdokona-

loval a pokračoval, mají býti započteny. Výlohy na členství při vědeckých spolcích nemohou býti započítány.« Rozhodnutí to jest důležité i pro učitele náboženství, kteří musí zaopatřovati si pomůcky k dalšímu vzdělání se v učitelství atd. Rozhodnutí to přinesl úřední »Pr. Abendblatt« dne 9. března.

Zušlechtění národa. »Bylo by také záhodno, aby s oživením památky Komenského šla ruku v ruce také snaha: pracovati v duchu Komenského o vzdělání a zušlechtění všeho národa. Bohužel, nepozorujeme, že by oslavy Komenského podobně jako oslavy Husovy měly tu značnější vliv, naopak pozorujeme u nás všeobecně rok od roku větší lhostejnost a netečnost k otázkám kulturním, politickým i náboženským.« Tak píší »Učit. Noviny« v čís. 30., a my tážeme se: kde hledati toho příčinu? — Komenský pracoval o školství a výchově mládeže a národa na základě náboženském. »Chtěl, aby Kristus byl základem, středem i cílem vyučování. A dnes svobodomyšlné učitelstvo, které velebí téhož Komenského, nemůže se dočkatí dne, kdy zbytek náboženství, které ze »základu výchovy ve škole« kleslo již jen na pouhý »předmět«, bude ze školy odstraněno. Jaký to rozpor, jaká to neupřímnost v duších oslavovatelů Komenského!« (»Hlasy Svatováclavské« roč. V. č. 3.) — Komenský chtěl míti školu náboženskou, v duchu Kristově, a učitel z Moravy napsal: »Nemáme příčiny proč se tajiti, že s náboženskou morálkou Komenského nesouhlasíme.« (Články »Klerus a škola.« »Právo Lidu« č. 198 a násled. roku 1904.)

Vzdělání lidu. V Istrii je 17.000 dětí, jež následkem nedostatku obecných škol zůstávají bez vyučování. Následkem toho nalézá se tam také 210.294 analfabetů, to jest 61 procent všeho obyvatelstva. — V Terstu je 8000 dětí školou povinných bez vyučování. Roku 1903 bylo tam 44.427 analfabetů. — R. 1900 bylo ve Slezsku 680.422 obyvatel; z nich bylo 330.828 mužských a 347.594 žen. Číst a psát umělo 249.136 mužů a 255.102 ženy. Jen číst umělo 5856 mužů a 16.943 ženy. Analfabetů bylo 153.345 a to 75.796 mužův a 77.549 žen. Velkou část analfabetů tvoří ovšem děti, které ještě nechodí do školy.

Sjezd katechetů slovanských na Velehradě. Jak »Vychovatelské Listy« (V 5.) oznamují, bylo na slovanském večírku, pořádaném při příležitosti katecheticko-pedagogického kursu ve Vídni, jehož účastníka

se velická část katechetů národnosti slovanské (Poláků bylo asi 22, — »Korrespondenz-Blatt« píše 10!!), stanoveno, aby o prázdninách pořádán byl sjezd slovanských katechetů na Velehradě, a při té příležitosti aby založen byl spolek katechetů moravských.

Chrup školní mládeže. Z norimberských školních dětí jen 0.56 procent má zdravé zuby. Bylo 4576 hochů a 4980 děvčat školními lékaři v té příčině prohlédnuto. Nedostatečná výživa a špatné ošetřování zubů jsou příčiny kormutlivého toho zdravotního stavu.

Ředitelky na měšť. školách. Dosud je v Čechách 5 ředitelky škol měšťanských, a to v Jaroměři, Kutné Hoře, Nové Pace, Soběslavi a Táboře. Dle rozhodnutí správ. soudu ze dne 23. února má na staroměstské měšťanské dívčí škole v Praze býti zřízeno místo ředitelky.

Odstupné učitelkám ve Slezsku. Zemský výbor slezský rozhodl, aby učitelkám, jež se provdají, vyplaceno bylo na příště odbytné: při 5 letech služby 50 procent, od 5 do 10 let služby 100 procent, od 10 do 15 let 150, a po 15 letech 200 procent posledního ročního služného.

* * LITERATURA. * *

Od stvoření do potopy. Napsal prof. Dr. Alois Musil. Vzdělavací knihovny katolické svazek 36. Proslulý orientolog odpovídá tu na celou řadu otázek, o původu světa, ráji, osudech lidstva před potopou, jež po nových nálezích Babylonských znovu vedly k srovnávání zpráv biblických, a bera zřetel k stanovisku výzkumné vědy, přesvědčivě ukazuje na shodu jich s biblí. Doporučujeme všem přátelům tuto znamenitou publikaci, jejíž čtením jen účta k sv. Písmu více a více se posiluje. Cena knihy, opatřené vyobrazeními, 2 K.

Úvod do knih Starého zákona. Napsal Dr. Jar. Sedláček. Sešit 6.—7. Vzdělavací knihovny katolické svazek 35.

Základní nauky církve katolické, jak je podává a proti moderním bludům sociálním hájí papež Lev XIII. Sestavil Dr. Č. M. Schneider. České vydání pořídil prof. V. Müller. Vzdělavací knihovny katolické svazek 34. Sešit 6.—7. Obě tyto publikace vřele doporučujeme. Vzdělavací knihovna katolická pro svá cenná díla, jež vydává, zaslouží největší podpory nejen kněžstva, ale i laiků. Upozorňujeme vsudy na tyto vědecké práce!

Z Nakladatelství E. Beauforta v Praze:

Přítel domoviny. Po zajímavých zápiscích válečného zpravodaje V. D. Kozlova: »V týle Žaponců« následují drobné črty J. V. Hrubého: »Ze světa« a B. Šťastného; »Vlny života«.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Jan Jakub Rousseau a jeho morálka srdce. — Předměty a modely biblických starožitností. — Filosofická čítanka. — Feuilleton: Haeckel's: Lösung der Welträthsel. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Dr. Götz Martius, prof. filosofie v Kielu, varuje před zneužíváním vysokého učení vnášením nových method neb disciplin i se strany různých intelligentů, v rozmanitých oborech *praktických* působících, do organisace učení vysokého, které má jediné za účel sprostředkování vzdělání vědeckého. »Že brána universitní byla už otevřena zemědělcům, ano i jednoduchým ručním dělníkům, to není pravda. Ačkoliv také zemědělství má svoji stránku vědeckou nicméně doufáme, že školy hospodářské z pravidla státi budou mimo university. »Extense universitní« nejsou ještě daleko »studiem« universitním

Učiní-li míchání pojmů »bádání« a »vzdělání« další pokroky, tu by mohlo pevné postavení universit jako nedotknutelných svatyň pro hledání pravdy snadno býti ohroženo, a to by znamenalo jednu z největších pohrom, které vnitřní život našeho národa by stihly.

Ostatně by *učené* vzdělání odborné, které učitelé od university očekávají, těmto v jejich povolání nehrubě posloužilo. Schopnost, býti dobrým učitelem a vychovatelem lidu, by tím nezískala. Bádající akademik a učitel universitní nechá své žáky bráti podíl na vědeckém vzdělání *vlastním*, a tím je vychovává pro *vědu*. Zde kryje se osobní vývin učitele s cílem žakovým. Za to učitel lidu má — vyjímaje sdělení potřebných vědomostí — vychovávati pro *život*. Působení na vůli a srdce, budování charakteru je zde rovněž tak důležité, jako pěstování intelektu. Tudíž by *učené* vzdělání odborné hodnotu národního paedagoga ani o píď nezvýšilo, ba naopak odchýlením se od vlastního cíle spíše umenšilo.« ¹⁾

Dr. Paulsen, prof. filosofie a paedagogiky na universitě Berlínské, ničeho nenamítá proti připuštění nejlepších kandidátů učitelských na vysoké učení. »Dagegen beruht die Annahme, dass die Universität überhaupt die geeignetste Stätte für die Ausbildung des Volksschullehrers sei, auf einer Verkennung des Wesens der Universität oder der Aufgabe des Volksschullehrers.«

¹⁾ »Pädag. Bl.« u. s. p. 23.—24.

Dr. Eugen Wolff (Kiel) jmenuje docela dožadování se *akademické* přípravy »fantastický a nezdravý názor o vlastním úkolu učitelského stavu.«²⁾

Tedy *O akademické přípravě všech učitelů bez rozdílu nemůže býti mezi lidmi nestrannými a rozváznými ani řeči*. Jinak ovšem má se věc vůči otázce

c) »Má-li brána učení vysokého zůstatí zavřena *všem učitelům* obecných škol vůbec?« — Zde musíme býti v posudku velmi opatrní. Nenít ještě rozptýlen staletý nimbus, který vysoké učení obklopoval jako nějaký tajuplný chrám, k němuž byli připuštěni poutníci teprve po namáhavé průpravě osmi třídami gymnasia, korunované slavnou maturitou. S pravdou se srovnává, že studium gymnasijní má svoje výlučné »sit venia verbo« — aristokratické stanovisko, které se potud uplatnití dovede, pokud v lidstvu nevyhyne *idealistický* názor, navazující na kulturní snahy věků minulých.

Vycházíť studium na gymnasiu od nejstarších zřidel vzdělanosti, sledujíc jejich vývoj dějinný a kladouc na těchto základech podmínky učené vzdělanosti moderní.

Reálky naproti tomu, zajímaví se hlavně o plody *empirie* novější a nejnovější, nemají — až na sporé pěstování dějepisu a jazyků živých, hlavně francouzského, který jest dcerou jazyka latinského — s kulturami zašlými nižádného spojení, any jsou povolány, aby sloužily *praktickým* potřebám nynějšího věku.

Mezi gymnasiem a reálkou stojí ústav pro vzdělání *učitelů* obecných škol. Jeho úloha není tak obšírná jako na reálce, avšak hlubší a ústrojnější. Základem jeho jest *kultura národní* a cílem učebním jest osvojení všech živlů státního, náboženského, literárního, a národohospodářského žití toho prostředí, ve kterém žijeme. (Srov. »Pädag. Bl. 1. c.)

Absolventům reálky (s maturitou!) dovoleno jest nejnověji také u nás za jistých podmínek, totiž po odbyté zkoušce z jazyků klassických, postoupiti na universitu. Již v samých kruzích profesorů středních škol přetřásána opravdově otázka o odstranění, aneb aspoň obmezení studia jazyka řeckého na gymnasiích a nahrazení jeho francouzštinou neb angličtinou; a jelikož také inženýři mohou dosíci titulu doktorského, a v Němcích i ve Švédsku docela učiněn pokus s devítiletým gymnasiem *bez latiny*, — s čímž ovšem u nás souhlasiti nemožno — nelze tudíž popírati, že měřítko k posuzování způsobilosti pro návštěvu university valně jest pošinuto. Proto také nelze ničeho namítati proti připuštění jednotlivých nadaných učitelů ke studiu *akademickému*. *Učitelů*, díme, a nikoli učitelských kandidátů, byt i zkoušku zralosti — třeba s vyznamenáním, měli za sebou. Nebo dle stávajícího zařízení ústavů učitelských v 1. třídě přípravné a 4 ročnících učitelského studia bývá absolvent obyčejně mladík 16—17letý, který přece po 4 ročnících středoškolského studia není s to, aby s prospěchem složil *doplňovací zkoušku*, která by mu otevřela bránu universitní. Vždyť mu schází nejen vzdělání filosofické a kulturně historické, nýbrž také ona příprava linguistická, které pouze studiem jazyků světových, klassických — jmenovitě jazyka latinského a francouzského, dosíci lze. Že v zemích se smíšeným obyvatelstvem mnohemu aspirantu university třeba, aby znal také druhý jazyk zemský, to u nás již sami Němci uznávají vůči jazyku českému.

Navzájem totéž platí o učiteli českém, který chce přijíti na universitu z ohledu na druhý jazyk zemský. Nuže, požadavky tyto, které jsou »conditio

²⁾ »Pädag. Bl.« u. s. p. 40.

sine qua non« pro studium vysoké, vyžadují muže celého a drahně času, obzvláště považíme-li, že většina snaživých duchů bude poukázána na trnitou dráhu samouků. Ale to nic nevadí. Šídlo se v pytli neutají, a snaživý talent vynikne všude, nestaví-li se mu v cestu překážky byrokratické šablony. Hic Rhodus, hic salta! Ať se prokáží učitelé obzvláštní zkouškou doplňovací, které na př. u vojska podrobiti se musí každý důstojník neb úředník, aspirující na zlatý »límec«, ať se prokáží učitelé způsobilostí pro návštěvu university a bude učiněno po vůli jim i všem, kdož přejí rozkvětu školství.

Najde-li se který ministr osvěty, jenž by jim tuto zkoušku slevil, a budou-li s tím akademické senáty spokojeny, což při ústavě universit padá hlavně na váhu, my naproti tomu nebudeme míti ničeho, ač pochybujeme, že by učitelé zmínění na universitě vůbec něco profitovali bez znalosti *latiny*, jak sám Dr. *Paulsen*, slavný filosof university berlínské, poznamenává: »»Ohne einige Kenntniss der lateinischen Sprache wird niemand, und mag er studieren was er wil, sich auf einer Universität heimisch fühlen.« (Pokračování.)

Jan Jakub Rousseau a jeho morálka srdce.

Dle knihy »La morale du coeur« podává FR. NELIBA.

(Pokračování.)

Hlavní myšlenky Rousseauem hlásané nové morálky srdce dají se shrnouti v následující:

Vše, co vychází z rukou Tvůrce všehomíra, vše to je dobré; ruce lidské jsou, které vše pokazí. — Přijmeme za nezvratnou zásadu, že první hnutí v nás jsou dobrá; není vůbec prvotní převrácenosti v lidském srdci; nenajde se v něm ani jediného zla, o němž by se nemohlo říci, kterak a odkud povstalo. Zlé žádosti, které odvozujeme z prvotního pokažení, tyto zlé žádosti jsou velmi často dílem nás samých, a často činíme vše, čeho jest třeba, abychom přenesli na dítky své chyby své vlastní.

Společnost je vinna, že člověk se zvrhne a se pokazí; a tato společnost pak trne nad svým dílem a zatracuje dítko, které byla zkazila. Do mladého srdce dítko vrhají se vášně, které se pak imputují přirozenosti, a tato společnost, která se přičinila o to, aby dítko učinila zlým, pak nařiká, že je takovým shledává.

První vychovávání má býti dle Rousseaua čistě negativní. Záleží pak toto negativní vychovávání v tom, že neučíme ani ctnosti, ani pravdě; ale chráníme srdce před neřestí a ducha před bludem. »Nechtějte« — volá Rousseau — »učiniti ze svého žáka hned člověka. Tužte jeho tělo, jeho orgány, jeho cit, jeho sílu, duši však udržujte tak dlouho v nečinnosti, dokud to možno. Zkoumejte jeho temperament. U jinocha pěstujte rozkvět dvou citů, které jsou základem svědomí a se vyvíjejí zcela přirozeně: *lásku k sobě*, úplně rozdílnou od samolásky a ješitnosti, a soucit.«

Rousseau výslovně napomíná, že nesmíme zaměňovati samolásku s láskou k sobě, neboť je tato dvojí láska rozdílnou jak dle své přirozenosti tak dle svých výsledků. »Láska k sobě« je cit přirozený, který pobádá každého živočicha, aby bděl nad sebezachováním, a láska tato u člověka, řízená rozumem a ovládána

soucitem, dává vznik humanitě a ctnosti. »Samoláska« je jen cit relativní, umělý, zrozený ve společnosti, který svádí jednotlivce k vynášení se nad jiné a inspiruje člověku všechna zla, jež lidé navzájem si připravují. Samoláska je zdrojem žárlivosti, nenávisti, pomstychtivosti a násilí.

»Soucit« je náklonnost, která zvláště přísluší bytostem tak slabým a vydaným na pospas tolika zlům, jako jsme my lidé. Je to ctnost universalní a tím více užitečná člověku, ježto předchází jakémukoliv uvažování, a je tak přirozena, že i sama zvířata podávají o ní mnohdy podivuhodné doklady. Z tohoto pramenu prýští všechny ctnosti společenské, přátelství, oddanost, šlechetnost. — Vysokomyslnost, dobrotivost, humanita, co jest to jiného než soucit věnovaný slabým, pokleslým, trpícím nouzí, a vůbec celému pokolení lidskému? Soucit je cit přirozený, který mírní v každém jednotlivci i lásku k sobě a směřuje k přirozenému zachování celého pokolení. Soucit je to, který nás žene bez jakéhokoliv dlouhého uvažování na pomoc těm, které vidíme trpěti; soucit to je, který v řádu přirozeném zastává místo zákona, mravů a ctnosti, a sice s tou výhodou a předností, že nikdo není sváděn neuposlechnouti jeho dojemného hlasu. —

Spíše v tomto přirozeném citu a nikoli v jakýchkoliv obratných argumentech musíme hledati onu příčinu, proč člověk se vzpírá činiti něco zlého. Ačkoliv Sokrates a jiní duchové jemu podobní mohli snad rozumem osvojiti si ctnost, přece neváháme tvrditi, že již dávno by bylo veta po pokolení lidském, kdyby mělo jediné záviseti na rozumování těch, kteří je tvoří.

Pozorujte, že i sama zvířata jsou chráněna proti ukrutnosti lidské soucitem, který jímá všechny bytosti, schopné utrpení a bolesti.

Jsem-li vázán nečiniti nic zlého svému druhu, nejsem k tomu vázán ani tak z toho důvodu, že jsem bytostí rozumovou, jako spíše proto, že jsem bytostí citovou. Soucit vzniká sám sebou při styku s utrpením, které spatřujeme v sobě samých nebo u jiných. —

Jest třeba, probuzovati a živiti tento vznešený cit v mladém srdci, a poskytovati mladému srdci příležitost, dívati se ve tvář utrpení, aby soucit byl tím spíše probuzen a k blahodárné činnosti přiveden. S úzkostí máme odstraňovati všechno to, co srdce otupuje a zatvrzuje.

Není v tom ta nejlepší láska, když se zhostíme egoismu?

Učte svého svěřence milovati všechny lidi, zvláště však lidi nízkého stavu, chudé, nebožáky. Mluvte před ním o pokolení lidském s jemnocitem, soucitně, — nikdy však pohrdavě. — —

Pouhým rozumem, bez ohledu na svědomí, nelze utvořiti žádný zákon přirozený. Veškeré právo přirozené není dle Rousseaua než chimera, jestliže není založeno na nutnosti, přirozené lidskému srdci. — — Vše co cítím, že je dobré, je opravdu dobré; vše co vycítuji jako zlé, je zlým. Nejlepším ze všech soudců je svědomí, a jenom tenkrát, když člověk činí svědomí obtíže, jenom tenkrát běže útočiště k rozumářským chytrystikám. —

Naši duši je vrozen princip spravedlnosti a ctnosti, dle kteréhož, nehledě k vlastním zásadám, usuzujeme své činy a činy jiného jako dobré nebo zlé. — Ctnost záleží v následování tohoto božského instinktu.

Jest chybou, rozdělovati vášně na dovolené a nedovolené, prvních že máme použiti, druhé zavrhnouti. Všechny vášně jsou dobré, když je ovládáme; všechny

vášně jsou zlé, když se staneme jejich otroky. Co je nám přirozeně zapovězeno jest to, zacházeti se svou horlivostí dále, než kam stačí naše síly.

Chceš žíti šťastně a moudře? Pak nelni srdcem svým než ke kráse, která nezaniká: tvé postavení ať dává směr tvým žádostem. — Uměti s resignací podvoliti se nevyhnutelné nutnosti, jest také příkázáním přírody

Srdce — praví Rousseau — přivádí k Bohu není jiného správného náboženství. Cit vnitřní nás neklame. Jeho svědectví je jistější než všechno rozumování, než autorita všech náboženství. Co chce Bůh, aby člověk činil, to nesděluje člověku prostřednictvím jiného člověka, ale řekne mu to sám. Vepíše to do nitra srdce jeho, proto také jediný podstatný kult, je kult srdce. — Jestliže touha naše nás nese ke Kristu, to jest proto, že krása jeho života a smrti nám hlásá Boha, a že svatost evangelia mluví k srdci.

(Dokončení.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Míry. — V naší sbírce jsou pouze modely *měr* v podobě nádob. Stará udání dala se populárním způsobem; mluvili o neurčitých měřicích, kadidlo udáváno po hrstích. Později zavedeny určité míry, jichž poměr jest v modelech dobře naznačen.

Pro tekuté věci byly míry *bath*, *hin* a *log*. Přibližně lze určit *log* půl litrem (0·51), *hin* mělo 6·12 litru, *bath* pak 36·92 l. *Deset bath* nazývali *kor* (369·2 l.). Později byly ty míry větší, a sice 0·56, 6·75, 40·5 a 405 l. Pro sypané věci jest tu model *logu* (0·51 později 0·56), *Kab* (2·05), *Omer* (mírka munny, $\frac{1}{10}$ efy = 3·7), *Seah* (12·3 l., pak 13·5), *Efa* (36·92 pak 40·5) a *Chomer*, který se zove též *Kor* (369 l., pak 405 l.).

Cizí míry v Písmě sv. jsou: *Xestes* jest asi tolik jako *log*, *choinix* dva nebo tři *logy*; měrice, *metretes* byla jako *efa* neb *bath*. *Artabe* bylo původně asi tak velké jako *bath*, později se udává asi 55·8 l., *medimnos* řecký 52 l., měrice římská, *hekteus* 9 l.

Písmo, psací látky a náčiní. Čím dále, tím jasněji se poznává, že bylo *písmo* známo již v nejstarších dobách lidstva. Již dávno před tím, než byli Abrahamovi potomci národem, měli Babyloňané a Egypťané své dosti složité písmo. V zemi kananejské stálo město *Sefer*, město knih. Mojžíš mohl se naučiti písmu v Egyptě a mohl tedy zaznamenati děje bojů s Amalekity, mohl psáti i zákon Boží, a jiné věci, ať písmem egyptským, ať písmem starohebrejským.

Závitek Zákona israelitů měl býti uložen v chrámě; Levité z něho čítali v určitých dobách. Vedle toho měl však míti každý král Israelský sebou *zavitek Zákona*, a stále »po všechny dny svého života z něho čítati.« Bylo mu tedy třeba *spisu Zákona* (Deut. 17 19.), Mojžíšovy knihy. Dvě desky, jež obdržel Mojžíš na Sinaji, obsahovaly Boží příkázání, psaná »písmem Božím«. Zajisté byla napsána tak, aby je mohli lidé čísti.

Na čem se psávalo v biblických dobách? Ku psaní, zaznamenávání zpráv veřejných a soukromých užíváno *látek* velmi *různých*, jak z říše nerostů, tak

z rostlinných a zvířecích látek. — Do *kamene* ryli pevným, železným rydlem. Tak přál si Job (19., 24.), aby napsány byly jeho řeči, jeho nářky, aby se stále zachovaly. Babyloňané ryli velmi dovedně i v nejtvrdších drahokamech, v kamenech pečetních prstenů a válečků. *Pečetní prsten* neb *váleček* býval nošen na stužce. V naší sbírce jest nápodobenina pečetního válečku krále Cyra. Prohloubeně vyryt jest tu obraz krále s lukem na voze; nad ním vznáší se okřídlené božstvo Ahura Mazda. V nápise jmenován Cyrus Achaemenovec.

Na *kamenech* hory *Ebal* napsal Josue opis Mojžíšova zákona. (Jos. 8., 32.) Kameny byly asi vápnem obíleny a pak na ně psáno.

V Egyptě zachovaly se na hrobních stěnách, na skalách, na stěnách chrámů mnohé rytiny a nápisy. Ostatně užívali *papyrusu* (třtinových blan), plátna a pod. v *Babylonsku* a v *Assyrii* ryli svá písmata též do skal, na kamenné sochy a desky, avšak nejčastěji psávali na *hliněných deskách*.

Desky menší neb větší byly připravovány z měkké hlíny a než-li tato ztuhlá, psávána do ní tvrdým trojhranným rýdlem klínová znaménka. Deska byla pak buď pálena aneb pouze na slunci sušena. Desky tyto hodily se k záznamům veřejným, užíváno jich k obchodním zprávám, byly posílány jako naše listy, i děti se na nich učily psáti. Důležité zprávy, jako smlouvy, bývaly někdy opatřovány i obalem (hlínou), na němž označen obsah vnitřní desky.

I v Palestině bylo někdy psáno na hliněných deskách. Listy palestinských vládců, zasílané v patnáctém a čtrnáctém století egyptskému faraonovi, nalezené v *Tel-el-Amarna*, jsou tak psány. Ezechielovi bylo dle hl. 4. poručeno, aby na hliněné desce (cihle) načrtl obraz Jerusalema.

Jeremiáš byl za obležení Jerusalema držán u vězení, a tu mu bylo zvláštním obrazem naznačeno budoucí osvobození lidu, kdy bude moci zase míti ve svaté zemi majetek. Jeremiáš koupil po rozkazu Páně pole v Anatoth, rodném městě svém. Napsali úmluvu, podepsali, i svědci ji stvrdili, peníze byly na váze zváženy.

Úmluva napsána dvakrát; jedna byla zapečetěna, druhá zůstala otevřena. Obě vloženy do hliněné nádoby, aby se tak dlouho zachovaly. (Jer. 32., 9.—14.)

Babyloňané a Assyrové psávali delší věci na více desek; desky obsahující týž předmět spojovali hůlkou, která otvorem v rohu desek připraveným procházela, a kladli je pak společně do hliněné skříňky.

V naší sbírce jest *nápodobenina* hliněné desky babylonské a destičky nalezené v *Lachis* (nynějším *Tel-el-Hesy*) v Palestině.

V Egyptě brávali k psaní obaly třtinového pně, *papyrusu*. Tříhranný peň dává více jemných obalů; tyto bývají hlazeny, slepovány, aby tvořily závitky. Silnější látku připravovali si tím, že lepili dva papyrusy na příč na sebe. Závitky papyrusové mohly býti libovolně prodlouženy.

Jeremiáš (či Baruch, jeho písař) psal na *závitku* všechna slova, jež k němu mluvil Pán (36., 2.) proti Israeli a Judsku. Joakim, tehdejší král, slyšel slova ta, rozřízl závitek nožem a vhodil do ohně. Mohl to arcit býti též závitek z kůže připravený. Isaiáš uvádí papyrus v hl. 18., 2., sv. Jan ve svém 2. listě 12.

(Pokračování.)

Filosofická čítanka.

Napsal FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

K témuž požadavku dochází také *Th. Vogt* (Gymn. Z. 1869, str. 45), an vyslovuje naději, že spořádané a přehledné sestavení výtahů ze spisův oněch filosofů, kteří, jak Bonitz praví, »zvláštní silou a čistotou« byli znázorněni, nejlépe vyplní účely filosofického přípravného vyučování. Považuje »pro toto sestavení spisy starých filosofů za zvláště způsobilé,« avšak doporučuje také Descartesovu »*Meditationes de prima philosophia*«, Lockeovo »*Zkoumání o lidském rozumu*« a »snad ještě mnoho jiných děl novější filosofie, nestavějících zajisté v cestu porozumění žáků nepřekonatelné překážky.« Vogt při tom vyjadřuje požadavek, aby byl brán zvláštní zřetel k filosofům, kteří nenáleží odvozeným filosofickým problémům. Také tyto ukázky mají býti podány mateřským jazykem žákův, aby žáci nepovažovali jazykovou stránku za hlavní věc, ano také za překážku důkladnému porozumění spisovatelových názorů mudroslovných. To bylo hlavně namířeno proti doporučenému vydání Trendelenburgových »*Elementa Logicae Aristotelicae*«. Než máme za to, že v oktávě zajisté znalost řečtiny jest již taková, že by ani tato věc nebyla na překážku, a to tím spíše, kdyby vydání bylo opatřeno náležitými poznámkami.

Höfler učinil na zmíněném ústavě také pokusy v té věci a to s nemalým zdarem, jak sám i jeho žáci dotvrzují, poněvadž dojem takových intermezz byl trvalý. Tak četli v jedné z prvních hodin psychologie Cartesiový »*Základy filosofie*«, při nauce o představě času několik kapitol z »*Vyznání*« sv. Augustina o otázce »*Co je čas*«, v logice při nauce o pojmech kap.: VII.—X. a XIII. ze známého úvodu k Berkeleyově »*Pojednání o principech lidského poznání*«, při problému příčinnosti VII. odstavec »*Zkoumání o rozumu lidském*« od Davida Huma.

Toto vybočení z rozsahu učebnice může míti svoje nebezpečí, ale to je všude, kde se věc žene do krajnosti. Navrhovatel spokojuje se s myšlenkou, že podobný pokus může míti dobré výsledky, jsou-li jen místa dobře volena.

Netroufá si však rozhodnouti, co je nejdrahocennějším pokladem takových míst. Má však za to, že sestavení jakéhosi kánonu filosofických míst, které plnou měrou odpovídají všem vědeckým a paedagogickým požadavkům, bylo by důstojnou úlohou porad mezi všemi přáteli propedeutiky, zkušenými ve vědě i ve škole. Snad by k tomu konci svolaná anketa mohla podati nejrozhodnější příspěvek k šťastné reformě veškerého propedeutického vyučování. Nestačilo by ovšem vzhledem k nynějším potřebám omeziti se na antickou filosofii nebo podati nástin soustav naší doby ke Kantovi nebo před Kantem. Také se nespokojuje s názorem, že by Schillerovy, Herderovy a jiné podobné spisy, ve kterých hrdinové rozmlouvají o posledních důvodech svého jednání a hledí si je zodpověděti, byly úplně způsobilým materiálem takové čítanky. Výklady podobných děl nemohou býti považovány za filosoficko-propedeutická cvičení, v nichž dlužno žádati, aby žáci sami stavěli základ svého vědění.

Střední škola má podati základ filosofického vědění, které se může dále pěstovati u těch, kteří odeberou se na vyšší studia, aby se tam zdokonalili ve filosofii. Ale což když učitel propedeutiky sám je tázán o radu stran filosofické četby za příčinou prohloubení? Zajisté mnohý učitel propedeutiky na středních

školách byl již tázán svými žáky nebo přáteli: »Co mám filosofického čísti?« Studium dějin filosofie tu nestačí, jak většina odborníků všeobecně uznává.

Tu zbývá pouze jediná cesta, totiž četba originálů. Ale kde počítí? Kdo se přiznává k ucelenému názoru světovému jediného spisovatele filosofického, tomu bude snadno se rozhodnouti. Herbartovec bude čísti »Lehrbuch zur Einleitung in die Philosophie« od svého mistra, Schopenhauerovec »Parerga und Paralipomena«, »Vierfache Wurzel« a »Welt als Wille und Vorstellung«; to pak vede z pravidla ke »Kritice čistého rozumu,« ač Schopenhauer předpisuje obrácenou cestu. Ale i kdo Kantovu »Kritiku čistého rozumu« uzná za nevyhnutelný počátek vši novověké filosofie (k Fichtovi, Schellingovi a Hegelovi, po případě Schopenhauerovi), bude mít velkou obtíž s knihou samou, poněvadž vyžaduje bystrého a neunavného ducha. Toto vyčerpávání sil pak mnohé odstrašuje.

Za to velmi dobře se hodí dle něho k začátku filosofických studií Lockův spis: »Zkoumání o lidském rozumu«. Dále dlužno studovati anglické a německé autory, družící se k Lockeovi, ke konci pak přehlédnouti antickou filosofii ve světle dnešní vědy. Nelze upřít, že tu opět jest na překážku porozumění psychologických analys Lockeových, jakož i okolnost, že by začátečník mohl tyto názory považovati za systém.

Proto se třeba rozhodnouti pro více mistrovských děl prvního řádu, které sloučeny jsou, ztělesňují jaksi mnohostrannost filosofického smýšlení, což by začátečníka vedlo vlastní methodou k dalšímu studiu; a to se stane tím, přistoupí-li k tomu klassičnost vydání, jak se jeví v mistrovských dílech Cartesiových a Humeových. Tím se rozptýlí mnohý špatný názor o filosofii, že jen barskou formou se vyjadřuje. Filosofická čítanka pak bude mít trvalý význam, poněvadž čtenáře vybízí k častější četbě, a obsah její se dokonale vpraví v paměť a snad také i klassická forma. Tím bude dán neustálý styk s vědeckou filosofii. A jako na počátku, tak i na konci svého pojednání Höfler uvádí Herbartova slova z jeho učebnice psychologické: »Každé studium je vystaveno nebezpečí, že zapadne, kterému potřebná příprava v pravý čas ve veřejném vyučování se odnímá! Filosofii jest bojovati v těchto dobách s mnohými vnitřními zmatky. Pomůže-li se jí, když se jí odnímá, co měla? Věří se, že prospěje vědám, když filosofie upadne?«

Na základě těchto zásad svých sestavil dr. Höfler pomocí svého učitele dr. Alexia Meinonga, profesora filosofie ve Štýrském Hradci, podobnou čítanku s názvem: »Zehn Lesestücke aus philosophischen Classikern.« Při tom výslovně uvádí, že je to dodatek k učebnici filosofické propedeutiky. Druhé vydání vyšlo r. 1896 nákladem F. Temského v Praze a ve Vídni. Cena vázaného výtisku jest 1 K. Je to nezměněný otisk prvního vydání, jež bylo schváleno c. k. ministerstvem vyučování z r. 1890 č. 374 a za všeobecně přípustné prohlášeno.

Tato čítanka obsahuje 40 str., a zastoupeni jsou tam tyto filosofové: Descartes. O evidenci vnitřního pozorování (ze Základů filosofie); Locke: O původu představ z vnitřního i zevnějšího pozorování, O primárních a sekundárních kvalitách (ze »Zkoumání o lidském rozumu«); Berkeley: O abstraktních představách (z »Pojednání o základech lidského poznání«); Hume: O kauzálních představách, O kauzálních soudech (ze »Zkoumání o lidském rozumu«); Kant: O analytických a syntetických soudech, O prostoru (z »Kritiky čistého rozumu«); sv. Augustin: O čase (z Vyznání); Aristoteles. O nejvyšším dobru (z Nikomachovy ethiky). Ke každému filosofu zde jmenovanému uvádí pořadatel rok jeho narození a úmrtí. (Pokračování.)

* * FEUILLETON. * *

Haeckel's: Lösung der Welträthsel.

Von I. G. Tasker, Professor am Handsworth College-Birmingham. — Übers. von Carl Herrmann. — Berlin.

(Dokončení.)

IV. Theologie. Bůh. — Lidé mluvívali rádi o tom, čeho nemají. Tak nemocný o zdraví, chudý o bohatství, šeredný o kráse, a Haeckel — o Bohu a bohosloví. Ve svém doslovu uznává však Haeckel sám, že tento oddíl jeho knihy je »der weitaus schwächste«. Kdyby byl jenom slabý; ale on je také *ne-poctivý!* Nadšený obdivovatel a překl. Mc. Cabe přiznává, že IV. odd. Haecklova díla obsahuje »unzweifelhafte Irrthümer Haeckels«, — ale (dodává) Haeckel pojal do laciného německého vydání svého díla poznámku, že autorita, dle které psal, je nespolehlivá. — Zatím však Haeckel opravil některé malichernosti jen (několik čísel při citovaných listech sv. Pavla, několik dat a p.), ostatní věci a hrubé chyby nechal beze změny.

Narození Páně nazývá »Welträthsel von der Geburt Christi« a dosud ještě vydává za »historický údaj« blasfemii v pravdě Haeckelovskou, že otcem Pána Ježíše byl kterýsi římský voják, svůdce Marie, ačkoli sám D. Strausz, »der grösste Theologe des 19. Jahrhunderts« (dle Haeckela) *nazývá dle pravdy tuto známou bájku židovskou pomluvou, která už hezky dávno pozbyla věrohodnosti.* Přes to Haeckel tvrdí dále, že »tyto historické údaje od officiellen theologů bývají zamlčovány.« (Str. 132.)

Tak trochu podobá se omluvě, co praví Haeckel v doslovu o Saladinovi svojí »autoritě« str. 167 »V mnohých jednotlivostech jistě Saladin se mýlil právě tak, jako všichni jiní vykladači bible,« ale v témže oddílu odkazuje »ke kritickému bádání nejznamenitějších (!) křesťanských theologů« a jmenuje též jejich jména: *Feuerbach, Strausz, Renan a Saladin.* — Poznámek netřeba.

Drzost Haeckelovu převyšuje toliko drzost Mc. Cabe-ova, který to vše četl a nestyděl se přece napsati, že prý »kritikové H. byli neschopni *pravou* (!) lásku k pravdě pochopiti.«

Mc. Cabe, bývalý professor církevní historie, zná také podvod Haecklův,*) zná

*) Haeckel zobrazil zárodky kuřete, želvy, psa, člověka, jež vypadaly úplně stejně na obrázku.

jeho impertinentní urážky über den »seltsamen Gott«, der »sein eigener Schwiegervater war« a j. Kde je tu neschopnost poznati pravdu, u kritiků Haeckelových či u pánů à la Mc. Cabe?

Ale přes to nechce Haeckel »schlechthin als Feind *des Christenthums* denunziert sein.« »Křesťanství« jak dí »náleží vysoká zásluha, že kladlo větší důraz na přikázání lásky k bližnímu a sebezapírání, nežli všechna ostatní náboženství.«

Tedy přece! Jaká milost! Ačkoli Haeckel »die Geschichts-räthsel« obohatil tvrzením, že prý křesťanství prokázalo klasicismu v úpadku velkou službu; ačkoli Kristus »byl hluboko pod úrovní klassického vzdělání« (Str. 125.), a »Pavel *jedenfalls* viel mehr Weltkenntnis und praktischen Sinn besass als — Haeckel — pardon — als Christus.« (Str. 126.)

Jaké ovoce, takový strom. Dle ovoce *lásky k bližnímu a sebezapírání* zkoumejme tedy také monismus (Haeckel uznává, že jeho monismus »in einem gewissen Sinne« je vlastně materialismem) a křesťanství. Vždyť Haeckel a jeho kritikové *společně* se obdivují náboženství lásky; ale Haeckel projevuje svoji neznalost lidského srdce, když jako prostředek proti sobectví radí jenom »etwas mehr Wissen.« Jistě je rozkošné žasnouti nad korály, vzhlížeti k palmám a t. d., ale vystaví-li se v každém městě *aquarium místo kostela*, bude více lásky k bližnímu a sebezapírání, nastane tím »zlatý věk«? — —

Dle sestavení Dra. Dennerta ze 300 největších učenců starého i nového času 242 věřilo v Boha, 38 se nevyslovilo, 15 je buď svobodných myslitelů nebo se kloní k nevěře, a toliko 5 prohlásilo se za protikřesťanské materialisty. — Tato svědectví věru jsou i numeranda i ponderanda.

Tasker cituje některé; mimo známé theisty: *Koperníka, Cuviera*, franc. lékaře *Bichata* i *Vesalia*.

Vesalius, kterého sám Haeckel (str. 15.) jmenuje »kühn, geistreich, unermüdlich und bahnbrechend, reformator anatomie, měl křesťansko-platonský názor; jeden jeho výrok zní: »Děkujeme Bohu, Tvůrci všech věcí, že dal nám duši rozumem nadanou!«

Ale morfolog His dokázal mu, že užil jednoho a téhož cliché u všech zárodků (bylať na obrazech jedna a táž chyba ne grafická nýbrž technická). Haeckel švindl nepopřel, ale Hisovi vynadal pedantův a fariseův.

Lamarck, kterého Haeckel chválí proto, že napadl »das herrschende Speciesdogma«, nebyl materialistou, spíše byl »geneigt, Entwicklung und Aufrechterhaltung der Welt als vom Willen Gottes, nicht vom blinden Zufall, abhängig zu betrachten.«

Karel Arnošt von Baer, vynikající embryolog, který theorii vývojové dal pevný základ, projevuje svůj náboženský názor takto: »*Harmonie přírodních sil vede nás ke společné prapříčině, a tato prapříčina nemůže býti rozdílna od vznesené bytosti, ku které náboženská potřeba lidí poukazuje.*« (Vlastní slova de Beerova jsou zde uvedena, protože Mc. Cabe prohlašuje ho za agnostika.)

Harvey, jenž objevil oběh krve a zjistil zásadu (teprve on? poznámka moje): Omne vivum ex ovo, byl křesťansky věřící.

Robert Meyer (H. chválí v k. XII. jeho

význam!), jenž objevil zákon o udržování sil či konstantu energie praví.

»Nechtější-li povrchní hlavy kromě hmotného, smyslně poznatelného světa vůbec nic dalšího a vyššího uznati, nelze tuto směšnou smělost jednotlivců klásti na vrub vědě; ale ještě méně může (tato smělost) býti jí ke cti a užitku« — — a dále: »Z celého a plného srdce volám: *Správná* filosofie nemůže a nesmí býti ničím jiným nežli propaedeutikou — průpravou pro *křesťanské* náboženství!«

Uváží-li se, jak vysoko sám Haeckel cení vědeckou práci těchto mužů víry, pak tvrdí marně, že víra je velikou překážkou pokroku věd. — — —

Snad mi bude odpuštěno, že jsem tak obšírně *výtečnou* knížku Taskerovu rozebíral. Proti šarlatánství Haeckelově může poskytnouti dobrých zbraní, dokud nebude napsána kniha obšírnější. *Jan Ptáček.*

* * * SMĚS. * * *

Vyhláška. — Právě začínáme dlužníky upomínati; začneme s písmeny A, B, atd. I budtež dluhy pokud možno zaplacený, aby nám bylo ušetřeno vydání a abychom zbaveni byli doléhajících letních peněžních starostí. Až do postu dostávali jsme hojně peněz; od postu jich přichází málo, tuze málo, ale my máme vydání stejné v létě jako v zimě. I račiž každý kdo může spláceti: čl. vklady, dluhy do obchodu a za časopisy a předplatné za časopisy. Abonement Tiskové Ligy a dary na Ligu budtež k tomu připojovány. — Admin. družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Dozor nad mládeží školní v kostele, o průvodech církevních a náboženských cvičeních to jest — jak Český Učitel v čísle svém z 19. dubna t. r. nařiká — jedna z největších svízelností učitelstva. Že účastnění se mládeže na úkonech bohoslužebných je podstatnou součástí náboženského vychování, to ovšem již nikdy nepřijde mu na rozum. Aspoň potud ne, dokavad nepochopí, že v náboženství je nejmocnější činitel výchovný. — Ještě kdyby ti klerikálové sami vodili děti na průvody, nic by proti účastnění se dítek neměli. To by konečně snesli, kdyby třeba každý týden konal se nějaký průvod. Ale oni mají jíti s dětmi, které tolik

milují — v průvodu církevním. Jak to zahánbující! Aspoň kdyby mohli jíti v uniformě, plné zlata, as takové, v jaké pan hejtman chodí, a tak vidění byli od lidí, i to by ještě ušlo. Ale takto, jak nyní se to praktikuje! Proto dí otevřeně: »Dozor na mládež při církevních aktech je absurdností již křiklavou. Nikdo nedokáže, že to jest prostředek paedagogický Hromadné vodění dětí do kostela a na processí je zařízení, které se přiči kultuře náboženského citění. Církev potřebuje těchto hromad (!), aby zvýšila pompu svých aktů a aby připoutávala mládež zvykem ke svým obřadům. O nic jiného nejde žádné církvi, která je po výtce obřadnická.« Tak promluvil patentovaný paedagog pokrokový.

Učitelské noviny vybírají v každém čísle zlatá zrnka z nejnovějších knih a tyto jako aforismy předkládají svým čtenářům. Rozumí se, čím radikálnější, tím vítanější. V čísle ze dne 21. dubna citují ze Sovových: »Tři zpěvy dnešků i zítřků« tuto duchaplnost: »Kdys vyházelí jsme konšely, své místodržící i krále. Teď k Římu lmem, báby svíčkové. A zase nemůžeme dále.« — Inu nezbudeuž nic jiného, než aby ty nynější báby svíčkové šli vyhazovat konšely, své místodržící a krále. Pak to půjde dále.

Odklerisovaná škola — dílna lid-skosti! Na schůzi voličů v Libochovicích mluvil kandidát poslanectví mezi jiným také toto: »Musíme míti výbornou školu obecnou

a přímo ideální učitelstvo, jemuž musíme dáti vzdělání akademické. Škola obecná musí být odcírkevněna, aby mohla vychovávatí dítky k vroucnějšímu citu náboženskému, k hluboké mravnosti a k naprosté snášenlivosti náboženské. Škola obecná musí dítky odchovávatí pro život lépe připravené. Vláda nepřemýšlí o nových směrech paedagogických a výchovných, vydá však za to co nevidět nový školský řád, první to krok ke škole klerikální. Učitel má zastávatí funkce policajtské, řídící pak strážmistrovské. Nikde nevidíme odporu; poslanci a žurnalistika — až na socialně-demokratickou a lidovou — mlčí, z nepochopení a nevědomosti; učitelstvo mlčeti musí. Že nový školský řád je krokem prvním ke škole klerikální, viděti z toho, že ve Vídni přední mužové zakládají školu svobodnou, odklerisovanou, pravou dílnu lidskosti.« Tyto fráze jistě nedal p. kandidátu poslanectví do pera žádný pokrokařský učitel.

Starají se o katechety. »Učitelské Noviny« (čís. 33.—34.) píší: »Pražská konsistoř nařídila dne 3. března t. r. katechetům obec. a měšť. škol, že musí sloužiti školní mši i o svátcích vánočních, velikonočních a svatodušních. Jsme dychtívi, jak katecheti, školními úřady ustanovení, budou toto nařízení konsistoře plnit.«

Zajímavé rozhodnutí správ. soudu o kvínekvenálkách. Vídeňský učitel K. Hackl dovršil 16. zářím 1904 dvacátý služební rok a měl téhož dne nárok na 4. pětiletý přídavek. Městská rada vídeňská poukázala mu přídavek od 1. října, Hackl však dovozoval, že mu náleží přídavek od 16. září, a byv všemi úřady školními odmítnut, odvolal se k správnímu soudu, který rozhodl, že mu pětiletý přídavek náleží již tím dnem, kdy pětiletí služby vypršelo, a nikoli teprve 1. dnem následujícího měsíce. (»Uč. Nov.« č. 33.) — Vynesení toto jest pozoruhodné i pro katechety, poněvadž v několika případech, pokud nám známo, školní úřady chtějí počítati zvýšení služného katechetům *ne od prvního dne měsíce po datování vysvědčení o učitelské způsobilosti následujícího* (§ 26. odst. 2.), t. j. *od ustanovení*, ale až od prvního dne měsíce následujícího po poukázání platu (!!).

Náboženství na schůzi politického klubu. Dne 24. března t. r. svolal politický klub české strany lidové v Praze schůzi do Typografické besedy, na které promluveno bylo o řádu školním a vyučo-

vacím. Referenty byli učitelové pp. J. Velický a V. Beneš. V řeči své žádal p. Velický: »Návštěva kostela od 1. listopadu do 30. dubna nechť přestane.« Mělť asi na mysli návštěvu ve dny všední a ta — v této době — namnoze odpadá. Pravil také: »Dále mělo by býti pravidlem, že naučení má se státi v hodinách učení, a proto mělo by býti zamezeno ukládati na paměť partie z katechismův a jiných učebnic k domácímu nacvičení.« Druhý řečník pravil: »Učitelstvo nevzpírá se povinnému dozoru při cvičeních náboženských z malicherných příčin, ale proto, že cítí hluboký konflikt: má dávatí dětem příklad, avšak poctivě jeho přesvědčení jest jiné. Budiž nám ponechána práce ve škole. Dozor v kostele ať konají učitelé náboženství, pak říd. učitelé, v krajním případě část učit. sboru. Proti tomu žádají klerikálové, aby »orgánové církevní svobodně ustanovovali cvičení náboženská.« »Ke všem bohoslužebným obřadům musí býti školní dítky vedeny třídními svými učiteli. Každé obmeškání buď postaveno na roveň zanedbání docházky školní.« A my jsme ochotni k dozoru pouze disciplinárnímu. (Až dosud nikdo učitelstvo nenutil k jinému dozoru; řád škol. v § 50. odst. d. stanoví, že »Škola jest povinna, by měla o to péči, aby ku řádným cvičením náboženským přihlíželi *disciplinárně* učitelé příslušného vyznání víry.« Totéž stanoví i § 5. a 48. říšského zákona školního. Vynesení pak c. k. ministra záležitostí duchovních a vyučování ze dne 11. měs. června 1879 zřejmě praví: »Nařízený dozor učitelů ku mládeži při náboženských cvičeních *nesluší považovati při nich za náboženský výkon*, nýbrž jen jako plnění povinnosti, udržovati kázeň žactva jako při jiných shromážděních.« (Z toho ovšem neplyne, že by měl ten, kdo vede dozor při náboženském úkonu, právo, se bavit a t. d., ale že je povinen vzhledem k tomu úkonu, který se koná, tak se chovati, jak na vzdělaného člověka se sluší — to jest dobrý příklad dávatí, zvláště těm, které vychovává — těm, jež učí »býti dobrými«. Pozn. ref.) Správcové škol žádají, aby všichni členové sboru účastnili se každého dozoru (p. učitel tu trochu přehání, chtěl snad říci, aby třídní učitelové; a že tito, rozumí se samo sebou, vždyť oni jsou za dozor ve třídě své zodpovědni a nemůže dozíratí ten snad, kdo žáků ani nezná. Poz. ref.), a v Polici n. M. dokonce místní školní rada »posílá toto napo-

menutí, abyste pilně každou neděli a svátek své děti do kostela posílal. Toto napomenutí má za následek, pakli povinnosti své zadost neučiníte, řízení trestní dle § 33. a 34. zákona zem. z 19.-V. 1870. Za předsedu: Jiříček, katecheta.» (Referent na schůzi politického klubu vsunul tu mezi povinnosti učitelů, povinnost rodičů posílati děti do chrámu Páně a na náboženská cvičení, a zákonem stanovenou péči o plnění této povinnosti místní školní rady. Neboť dle § 11. zemského zákona ze dne 24. února 1873 č. 17. z. z. má místní školní rada pečovat o to, aby zákony školní se provedly a zachováány byly, aby šetřilo se nařízení vyšších úřadů školních a aby podle toho školství v místě přiměřeně zřízeno bylo. (Že pak místní školní rada v Polici posílá ono napomenutí, to opírá se zajisté jen o týž § zákona uvedeného, kde dle odstavce 6. jí přísluší: »aby učitelstvo podporovala u výkonech jeho povolání, zvláště aby bděla nad tím, co vliv má na vychování mládeže školou.« P. ref.) Ku konci řeči, aby kněžstvo ještě trochu ponížil, pravil p. Beneš: »U nás má míti dozor nad učitelstvem řídící učitel i mimo školu. Odpovídá to duchu našich klerikálů: farář bdí slídivým okem nad kaplanem, přistě slídivé oko říd. učitele má stíhati kroky ostatního učitelstva.«

Učitelky na měšťanských školách.

Na dívčích školách měšťanských působí 332 učitelky a 128 učitelů, vyjma ředitele. Na některých měšť. školách dívčích — tak v Ústí n. Orl., v Něm. Brodě, v Rychnově, ve Strakoniciích a ve Volyni — není ani jediné učitelky. (Z přednášky sl. R. Černé z Ml. Boleslavě, na valné hromadě Jednoty učitelek.)

Učitelské domy v místech lázeňských. Moravská Ústřední jednota učitelská usnesla se na schůzi delegátů v Prostějově, by v Luhačovicích byl postaven učitelský dům. Ustavuje se za tím účelem družstvo, které vydá 1000 podílů po 50 K. Spolek německého učitelstva pro vystavění asyly v Karlových Varech má již 37.654 K. Členem může se státi učitel neb učitelka národnosti německé, složí-li 30 K zápisného. Spolek pomáhá členům tím, že za ně zaplatí taxu lázeňskou, hudební, opatří jim levnější koupele a zaplatí za ně honorář lékaři. Svaz učitelstva něm. rakouského, jenž má 18.000 členů, zamýšlí zříditi útulek na březích Dalmacie, kde by se léčili učitelé tuberkulosní. — Útulek pro nemocné učitelky

polské založen v Zakopaném. Třetí výroční zpráva sděluje, že spolek čítá přes 500 členů a má roční příjem kolem 9000 korun.

Školy pro zvláště nadané. Ve spolku učitelů gymnasijských v Berlíně přednášel dr. Petzold o školách pro zvláště nadané. Ve vyšších školách je 10 procent velmi nadaných, 70—75 proc. prostředně nadaných a 15—20 proc. málo nadaných. Velmi nadaným stačila by polovice času, který potřebují prostředně nadaní k učení, a nenaučí se tomu nejlepšímu, co škola dáti může: pilně pracovat. Mnoho z těchto žáků později zajde nebo nedosáhne toho, čeho by dle svých vloh dojiti mohli. Proto je třeba, aby pro ně zřizovány byly zvláštní školy. — O věci té vydal dr. Petzoldt zvláštní spis »Sonderschulen für hervorragende Befähigte« Leipzig. Teubner 1905.

Dánské vysoké školy lidové. Pod názvem »lidové vysoké školy« zřízeno za posledního půlstoletí v Dánsku množství škol, jež leží v nejkrásnějších krajích země. Žáci škol těch jsou mladí mužové a dívky z venkova, kteří si přejí obnoviti a rozšířiti své školní vědomosti. Již dlouho trvá vysoká škola Kjöng jako vůdkyně moderního vyučování vysokoškolského, má polohu velmi krásnou, pěkně zařízené budovy, výborné kreslírny, vlastní tiskárnu atd.

* * LITERATURA. * *

Svatý František Serafinský, zakladatel tří řádů. Dle hodnověrných pramenů sepsal P. Bonaventura J. Wilhelm, kněz řádů sv. otce Františka. Díl první. Schváleno nejdůst. bisk. ordinariatem v Brně a doporučeno řeholními představenými všech tří větví řádu sv. Františka. Nákladem vydavatelstva »Serafinských květů,« časopisu terciářů českoslovanských.

Díla, k jehož předplacení za vhodných velice podmínek (4 K 50 h na všechny tři objemné díly) bylo svého času vybízeno, máme v rukou díl první (320 str.) i poznáváme hned, po jak bedlivých studiích přikročeno k této záslužné práci, která netoliko ctitelům sv. Františka, ale všem věrným katolíkům bude zajisté velevítanou. Rozdělen jest svazek tento na čtyři části, z nichž první popisuje »Františkův život ve světě« (od r. 1182—1206); druhá: »Prvopočátky řádu Bratří Menších« (1206—1209); třetí: »Soukromý život rodiny serafické« (1209—1211); čtvrtá konečně: »Veřejné vystoupení a missijní činnost sv. Františka a jeho bratří« (1211—1215). »Obraz sv. Františka,« jakož i »pohled na Assisi,« »Basilika sv. Petra v Římě« a »Laterán,« jsouce vkusně provedeny, jsou spisu k nemalé ozdobě. Kdo přečetl 1. tento díl, bude se jistě těšiti na svazky další, jež nezůstanou zajisté v ničem pozadu za tímto. Doporučujeme co nejvřeleji. Prokop Zateřil.

„Vychovatel“ vychází 1. a. 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasilá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasilány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Jan Jakub Rousseau a jeho morálka srdce. — Filosofická čítanka. — Úloha vychovatele v boji protialkoholickém. — Feuilleton: Bedřich Schiller a jeho náboženská skepse. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

V Německu proto zavedeny na universitách přípravné kursy jazyka *latinského* pro abiturienty škol reálních, a to v království pruském ministerial. výn. ze dne 19. srpna 1903, a stejné kursy otevřeny v Lipsku a Jeně. Universita v Giesgenu přijímá učitele s přípravou seminární pouze pod podmínkou zvláštní zkoušky doplňovací. (Pädag. Bl. 1. c.) Toto zavedení dosti dobře se osvědčilo. Tak na př. v Sasku během desíletí 1894—1903 poslouchalo na universitě po přípravném studiu seminárním 151 učitelů, a všichni vykonali také zkoušku »*paedagogickou*«, a to: 51 s vyznamenáním, 79 obdrželi vysvědčení první a 21 druhé třídy. Vysvědčení pouze dostatečné neobdržel nikdo. Mezi 197 seminárními nadučiteli a řiditeli, kteří v Německu po přípravě seminární poslouchali přednášky na universitě 44 dosáhlo titulu doktora filosofie. Ovšem učebná osnova učitelských ústavů německých zdá se ukládati seminaristům podstatně více, než u nás. Tak učivo matematiky na ústavu v Köthen (Anhaltsko) vykazuje tento rozsah:

Arithmetika sáhá až k vývinu binominální věty a nekonečných řad jednoduchých. Algebra až k rovnicím třetího stupně; geometrie v rovině až k nauce o harmonických bodech a paprscích, chordálách, bodech a osách podobných; dále stereometrie, trigonometrie v rovině i sférická; elementární úkoly o maximech a minimech; analytická geometrie v rovině. Také ve fysice, lučbě a mineralogii vyrovnají se seminaristé němečtí studujícím devítitřídních škol středních.*)

Že by na našich ústavech o 4 třídách s přípravkou, do níž přijati býti mohou hoši 11—12letí po odbyté 5. třídě školy obecné, i jen polovina učiva svrchu vyličeného *důkladně* probrána býti mohla, o tom lze důvodně pochybovati. Jelikož s druhé strany podstatné prodloužení přípravy učitelské by bylo příčinou nedostatku učitelstva**), nezbude asi snaživým talentům mezi učiteli nic jiného, než

*) Pädag. Bl. 1904. No. 6.

**) Tak na př. v zemi dolnorakouské vychází ročně z ústavů učitelských 157 osob na místě 434, jichž by bylo třeba k obsazení prázdných míst. Spis.

aby později doplnili potřebné vědomosti o své ujmě, *studium privátním*, a po několikaleté praxi mohli postoupiti na universitu. Škola nemůže naučiti všemu, a byť to byla i sama universita! Dosti jest, navede-li učně svého k soustavnému myšlení a vyhledání přiměřených pomůcek, jakož i prospěšnému upotřebení jejich.

Že učitel s diplomem akademickým potom na vesnické škole působiti nebude, jest věc tak přirozená, že obdivujeme důvěrnost *Muthesia*, který dí: »Be-tonen wir nachdrücklich, dass uns die Universitätsbildung nicht unserem Berufe untreu machen soll, dass es sich uns lediglich darum handelt, die auf der Volksschule ruhende *Volksbildung* mit der *Universität* in Zusammenhang zu bringen.«

K čemu to? Takové oběti od učitelstva očekávati nelze a není též potřeba. Bude dosti míst pro učitele s *akademickým* vzděláním. Ve zkušebních komissích pro způsobilost *paedagogickou*, na křeslech školních dozorců okresních i zemských, na katedrách ústavů pro vzdělání učitelstva, v *paedagogických* anketách, na místech ředitelských a p. budou moci zmínění učitelé zdárně působiti k rozkvětu školství a zdravému pokroku věd *paedagogických*.

Tak v Německu stěžují si *Wigge* a *Martin*: »Pokud vůbec někdo může se státi členem školských úřadů, aniž by si osvojil *paedagogické* vzdělání a rozhled, nemá kariéra, která právě na těchto orgánech závisí, pro vývoj školství nijaké ceny. Kdež medle pojaly osoby, které při zkouškách profesorů středních škol a rektorů úřadují jako examinatoři, své vzdělání *paedagogické*? Jsou bohoslovci*) a filologové snad eo ipso také *paedagogy*? Po našem přesvědčení ni v tom nejmenším. V duchu komise konají se zkoušky, jež podstatně nechovají v sobě nic *paedagogického*. Při zkouškách pro školy střední rozhoduje pozitivní vědění ve *dvou* učebných předmětech; vzdělání *paedagogické* jest věcí vedlejší. Uvážíme-li s druhé strany, že každý učitel (obecné školy, Pozn. spis.) musí se vykázati důkladnou znalostí *všech* předmětů, které tvoří učivo školy obecné a že tato znalost jest podstatnou podmínkou jeho studia odborného (t. j. *paedagogiky*. Pozn. spis.), tu dlužno v zásadě dosavadním zkouškám učitelským pro školy střední upříti veškeru oprávněnost. Nicméně, pokud otázka o vzdělání učitelů nedojde uspokojivého vyřízení, může dosavadní zařízení učitelských zkoušek pro školy střední působiti mnoho dobrého po svém způsobu. Avšak leží na bledni, že si tak mnohý kandidát osvojiti dovede dotýčný materiál statistický, aniž by pro to ke stavu učitelskému více se hodil, než k povolání filologa neb duchovního. Jestli *paedagogika* věda *praktická* kdežto při zkouškách tropí obyčejně *verbalismus* — *slovičkářství* nejhorší rejdy. A tak se stává, že mnohý vykoná zkoušku (rektorskou. Pozn. spis.), aniž by měl i tušení o podstatě všeobecného vzdělání lidského, nemluvě ani o tom, že jest dalek toho, aby ideou tou byl snad proniknut, jakož i, že tak mnohý zastává úřad i hodnost, který, místo co by podřízeným učitelům zářil příkladem *paedagogické* horlivosti, jako nástroj nestvůrnosti každíčkový zájem vychovatelský v zárodku potlačití hledí, jemuž všichni učitelé jsou trnem v oku, jichž hrud' plane nadšením pro vysoký cíl výchovný, a jenž vznešeně zchytralou odměřeností snaží se zakrýti vlastní slabotu *paedagogickou*. Čeho bychom se dožili, kdyby zkoušky rektorské se děly asi následovně: Ať examinand hospituje ve škole, která mu jest úplně cizí *ve všech třídách a ve všech předmětech*; o svých pozorováních a zkušenostech ať podá svoji zprávu a své odchýlné názory vě-

*) Míněni jsou zde bohoslovci protestantští. Pozn. spis.

decky odůvodní. Kolik kandidátů by asi obstálo? Theologové a filologové by se asi sotva k tomu odvážili, a sami naši dnešní *rektoři a školní dozorcové* by skytali mnohdy rozkošné podívání, kdyby jich způsoblost touto cestou měla býti vážena.« (Wigge u. Martin: »Die Unnatur der modernen Schule.« Leipzig. Rauert u. Rocco 1888.)

Nedá se popříti, že v těchto žalobách vězí dosti pravdy, ač ovšem také teprve zkušenost by ukázala, zdali *akademická* příprava sama, bez důkladné zkušenosti *praktické* a vrozené schopnosti k výchovatelskému *umění*, dovedla by rázem postavití šiky ideálních rektorů, dozorců, examinerů, komissarů, zpravodajů a zákonodárců výchovatelských, o nichž pokrokáři horují. — O tom, opakuje ještě jednou, rozhodne teprve zkušenost. Než však, jsouce daleci snah reakčních, voláme ke zmužilým pokusům geniálních jednotlivců kurážné heslo »*Vogue la galère!*«

(Pokračování.)

Jan Jakub Rousseau a jeho morálka srdce.

Dle knihy »La morale du coeur« podává FR. NELIBA.

(Dokončení.)

Co máme říci o nauce Rousseauově a o té zkušenosti, jakou s ní učinili duše moderní?

Je jasno, že tato nauka trpí velkými mezerami. Brzy se rozumí citem jakási pravda, která se vnucuje svědomí; brzy je to jakási spontanní pohnutka, jakýsi instinkt více méně neurčitý. Takovýmto způsobem působí se nebezpečný zmatek. Nauka Rousseauova podporuje pýchu individuální a oslabuje autoritu rozumu. Svádí velice snadno, pod záminkou velebení přírody, k jakési apothéose vášni. Pod její zdánlivou velikomyslností není řídkým úkazem, že se skrývá obrovitá samoláska a smutná prohlubeň egoismu.

Rousseauovo náboženství srdce dodělalo se v praxi rovněž smutných výsledků. Jediné *contemplace* a cit — dle něho — to je ta cesta, která nás vede ke sblížení s Bohem, touto cestou přicházíme v jakési přímé spojení s posledním principem všech věcí. U Rousseaua lze mluvit o jakémsi *šestém smyslu*, jímž Boha vycítujeme; a ten je základem tohoto nového náboženství.

Jaký však byl toho následek, když se vychvalovaly a rozněcovaly v duši ty nejtajnější tužby, a duše přiváděna byla takto stále do extase v pyšné naději zmocniti se nadpřirozeného? Následek byl smutný. Ztrácel se smysl pro skutečné a ztrácela se i chuť k činům. — Celé toto nové náboženství možno označiti jako *chorobné snění*, které, když nepřivádělo k šílenství, ztrácelo se v jakési prázdnotě. Jako nelze vytvořiti filosofii z neurčitých instinktů, tak rovněž nelze založiti náboženství na rozmarném citlivůstkářství.

K jakým koncům zavádělo náboženství Rousseauovo, jest nejlépe viděti na mnohých žácích a stoupencích Rousseauových, jichž poblouzení jsou vskutku poučná.

Mme de Krüdner, nadšená to stoupenkyně Rousseauova, přivedla to tak daleko, že nedovedla pak ani rozeznati sen od skutečnosti.

Ještě frappantnějším zjevem v tomto smyslu jest německý filosof Werner, který hlásal morálku »nejsvětější lásky«. »Pravé náboženství,« praví, »znamená milovati Boha. Když však se nemohu povznést tak vysoko, stačí milovati aspoň někoho; neboť to, co miluji při své milence — to jest Bůh.«

Mnoho romantiků vyslovilo se ve smyslu podobném. Je to již jakási jejich manie, činiti pokaždé Boha prostředkovatele, když člověk provede nějakou hloupost. Jednou pak z jejich nejoblíbenějších vět je ta, že vášně posvěcují.

Jak nezpůsobitou a malomočnou byla morálka Rousseauova ke zkrocení násilných a krvelačných vášní člověka-bestie, o tom nejvěrnější a nejsmutnější obrázky nám podávají ony pověstné výjevy za »hrůzovlády«. Lidem, kteří vraždili, ani dost málo to nepřekáželo, hrát si na citlivé. Nebylo řídkým případem, že »Moniteur« za referátem o obětech guillotiny hned oznamoval představení »Niny« nebo »Šílené láskou«. V divadle »Opéra-Comique« ony známé furie z revoluce rozplývaly se v slzách; ráno zpívaly carmagnotu (republikánská píseň), na večer písničky oplývající samou láskou. Členové konventu se chlubili, že jsou nejpožehnanějšími z lidí: dobří otcové, dobří synové, dobří manželé. Vodili dítky své na procházku, brali s vybranou něžností do svých náručí malá nevinátka, aby jim ukázali koníčka, který táhl vozíček s oběťmi, určenými k popravě.

Smutný tento úkaz je zároveň důkazem, že upřílišněné citlivůstkářství právě tak jako nevázanost nevylučuje ukrutnost. Není to nic jiného než slabost, která záleží v tom, že se dáme ovládnouti dojmem okamžiku. Rousseau také docela upřímně doznává, že takový je základ jeho charakteru. »Ovládán svými smysly,« pravi, »byť bych mohl konati cokoliv, nikdy jsem nedovedl odporovati jejich dojmům.«

Dvě vlastnosti, které se nesmí podceňovati, scházejí úplně autoru »Emila«, totiž *stud a pokora*. Zdá se, že ani necítí co je odporného v jistých podrobnostech a v jistých slabostech. To však není jenom nedostatek vychování nebo nedostatek jemnocitu. Rousseau zneuznává principiálně, že by snad v nás byly nějaké zvířecí nebo nezřízené choutky. Za vše to, co učinil nestoudného, činí zodpovědným jiného — společnost.

Rousseau neznal za svého živobytí jediného člověka, který by byl lepším nežli on. — S čím se skrývá? Bytosti jednoduché a citové, ty rády svěřují se s tím co cítí; a necítí-li nic, zač by se měly stydět? On nezná ani ten tajemný a instinktivní strach, zjemnělý a zdokonalený vychováním, onen strach, který vzdaluje duše čisté a pokorné ode všech nízkých chtíčů, od smutné skutečnosti a ode všeho toho, co v člověku páchne po zvířeti. Co ostatně záleží na oněch chybách, kterých se Rousseau skutečně dopustil? On se těší onou ctností, o které on sní, a z které si dělá velkou čest.

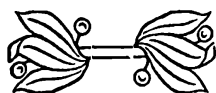
Abychom poznali jak málo bylo v Rousseauovi pokory, za to ale tím větší porce domýšlivosti, k tomu stačí učiniti malé porovnání mezi sv. Augustinem a Rousseauem.

Oba napsali své »Vyznání«. Sv. Augustin učinil tak s duchem pokorným. J. J. Rousseau s pýchou. Sv. Augustin pravi světu: »Přes všechny ctnosti, za kteréž mám děkovati jediné Bohu, nejsem nic více, než slabý tvor a hříšník«; a Rousseau: »Vzdor všem neřestem a pokleskům, ke kterým se přiznávám, jsem přece ještě sám sebou nejctnostnější člověk.« Odtud onen monstrosní charakter samolásky, domýšlivosti a nadsázky. V tom vězí ono nebezpečí citlivůstkářského snění, že velice snadno upokojujeme svědomí své jakýmsi ctnostnými dojmy a tak že o sobě vysoko a ovšem klamně smýšlíme. Dobré úmysly považují se již za dobré skutky, což ovšem nikterak není totéž.

Byl by věru pošetilcem, kdo by nerozeznal, že za tím milosrdenstvím Rousseauovým se skrývá nahý egoismus. Jeho dilettantský způsob milosrdenství nepodobá se tak ctnosti, jako spíše zábavě a sensaci. Je pravda, že radosti srdce jsou neocenitelné, ale jenom tehda, jestliže těch radostí direktně nevyhledáváme, jestliže při vykonávání dobrodiní na sebe nemyslíme. Tento nežistný způsob při vykonávání dobrodiní to je nejlepší prostředek k nalezení pravých radostí.

Úvahu o morálce Rousseauově možno zakončiti závěrem, že *jeho morálka je zcela pokažena přílišnou samoláskou a pýchou*. Jest to nedostatkem skromnosti, když se zneužívají ony podmínky, které jsou ustanoveny na rozvinutí našeho poznání, když se kdo domýšlí, že se může obejít bez souborné práce lidské, a že se může izolovati ve své já a neohlížeti se ani na zkušenost ani na skutečnost.

Jest nám třeba také trochu skromnosti, abychom se měli na pozorů před nízkými choutkami; abychom poznali že nejsme snad pouhými duchy ani že naše přirozenost není dokonalá, jest nám třeba trochu skromnosti, abychom si řekli o všem tom, co ohrožuje a zdá se dusiti, pod nátlakem těla, všecky vznesené city duše. — Pravá známka, podle které se pozná vysoký ideal morální jest, zdáti se sám sobě malým a nedokonalým. O tom nemá Rousseau ani zdání. A to jest také ta příčina a odtud si vysvětlujeme, proč jeho citlivost se tak často zaměňuje s nechutnou smyslností, která odpuzuje, jindy opět s přemrštěnou samoláskou, která se chýlí k opravdové šílenosti.

Filosofická čítanka.

Napsal FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Dokončení.)

O tomto předmětu jedná též dr. Václav Auersperger v »České Mysli« (roč. IV. str. 335—6), jenže obmezuje se pouze na logiku. Jeho úsudek má zajisté cenu, poněvadž se touto záležitostí již delší dobu obírá a o takové čítance pro logiku pracuje. Mezi jiným uvádí tyto názory: »Rozumí se, že pak četba spojená s výkladem učitelovým není na škodu; ale větší prospěch by učení logické mělo z čítanky, která by přesně přiléhala ke všem, pokud možná, odstavcům knihy školní tak, jako cvičebnice jazyková ke grammatice, sbírka příkladů a úloh k algebře a geometrii. Materiál k některým partiím by poskytl práce již uveřejněné (na příklad Kádnerovy) a leccos by se dalo i z Durdíkových spisů přímo otisknouti; jen by bylo shledávati po spisovatelích starých i moderních. Zdrojem bohatým k mnohým statím by byly dialogy Platonovy. Ty by arcí nemusily býti podávány v originále, nýbrž v pěkných překladech, a kde se rozmluva vleče, stačil by výtah, stopující logický vývoj myšlenek.«

Tak má navrhovatel za to, že ke znázornění úsudku pravděpodobnosti, k osvětlení pravidel Millových bylo by nutno probíratí dějiny jednotlivých věd a výzkumů, a odtud bráti příklady, abychom, pokud možno, dali žákům nahlédnouti v dílnu ducha lidského a jim ukázali, po kterých stupních vzestupoval duch vynálezců, nežli stanul u cíle.

K takové práci by ovšem vědomosti jednotlivcovy nestačily. Vidíme to na spisovatelích logik, když uvádějí příklady z jiných věd. Jeden všímá si málo jevů jazykových, jiný opět věci fysické a mathematické udává nejasně, ano i nesprávně, protože pořadatelé nejsou odborníky. Bylo by třeba sdružení zástupců jednotlivých věd, aby každý ze svého oboru podal věci nejcennější. Ale bylo by třeba, aby všichni pracovníci logice též rozuměli. Kdyby tomu tak nebylo, bylo by nutno, aby hlavní redaktor vybral z podaných věcí nejlepší články.

Jenom tak by mohla vzniknouti skutečně cenná pomůcka učebná, jež by byla schopna přivoditi trvalý úspěch a rozvíjeti žáky, aby ve šlépějích velkých duchů pokoušeli se o samostatné bádání v odborných věcech, sobě oblíbených.

Dr. Auersperger užívá této metody od nějaké doby s nemalým úspěchem; probírá logické články a rozmlouvá s žáky o probrané látce. Ale nemá-li každý žák svého textu před sebou, následek toho je, že dobrá polovina látky mu unikne. Potíže s úpravou pro chápavost na našich školách není se obávati, bude-li jen sebrání látky a konečná práce redakce v rukou povoláných.

Podali jsme tu historický vývoj otázky filosofické čítanky, jakož i udali pokusy, v té věci učiněné. Hlasy uvedené shodují se zajisté v tom, že taková čítanka jest důležitou součástí vyučování filosofické propedeutiky i filosofie vůbec. Potřeba její vysvítá též z dějin čítanky.

Čítankou je v širším smyslu každá kniha, která bez zvláštního vedlejšího účelu jest ustanovena pro zábavnou a poučnou četbu, na rozdíl od učebních knih, lexik a j. V užším smyslu rozumí se jí školní kniha, která pro čtení školské poskytuje potřebné látky. Vedle řeckých a latinských chrestomathií nebylo dříve ve škole čítanek, poněvadž se užívalo dříve ve školách vedle starých klassiků jen bible a zpěvníku. V 17. a 18. stol. vyšly první biblické dějepravy nebo čítanky. Avšak teprve od poslední třetiny 18. stol. vyšly německé čítanky a byly zavedeny na německých školách. K nejstarším náleží v té věci Sulzerovy: »Vorübungen zur Erweckung der Aufmerksamkeit und des Nachdenkens« (1768). V těchto prvních čítankách byl hlavním účelem mravní směr; proto se vymýšlely příhody s tendencí morální a byly sestavovány v těchto čítankách dle těchto hledisk. Výhodnost čítanek byla však uznána pak záhy i pro grammatické účely, jakož i pro jiné odbory. Teprve však vlivem bratří Grimmů, jakož i Wackernagla nabyl vrchu názor, že čítanka má podati nejlepší výbor německých tvorů literárních, aby tak vyniklo bohatství jazykové i písemní. Nejlepší věci dlužno tedy vybírati pro čítanky různých oborů.

Zdá se býti ovšem jakousi zbytečností, doporučovati takovou čítanku vůbec; ale za dnešní doby tato věc se tak rozmohla, že bez ní nelze si mysliti vyučování bez čítanek, hlavně ovšem na středních školách, a to pro nepřístupnost i drahotu jednotlivých pomůcek literárních, jakož i nedostatek času i porozumění, vybrati pro svoje vzdělání nejlepší čtení.

Co se týče kritiky dosavadních dvou filosofických čítanek, dlužno vyznati, že názor dra. Auerspergra zdá se nám býti vzhledem k středním školám velmi potřebný, totiž, aby četba odpovídala pochodu učebnice. V té věci ovšem by nevyhovovala čítanka Höflerova, která podává jen doklady nejdůležitějších zásad filosofické propedeutiky, hlavně úvodu do filosofie. Není tu ani logického ani chronologického sestavení, což ovšem jest na závalu pochopení.

Také však pro akademiky, jakož i pro soukromé vzdělání ve filosofii doporučovali bychom vřele úpravu čítanky přiměřené. Pokus Dessoirův a Menzrův, který jest hlavně pro universitní studující určen, nezdá se nám úplně zdařilým, ač nelze upříti, že je to výborný počátek k řešení důležitého a obtížného úkolu. Sestavení článků je tu časové. Většina jich má jakousi souvislost, neboť se vztahují na myšlení a základy poznávací theorie.

Jako každá čítanka je ovšem jen torsem, tak je to i u Dessoirovy — Menzrovy; ale myslím, že zde torso je tím znatelnější. Čítanka nás neorientuje nikterak úplně ani o filosofii starého ani středního věku; největší část jest věnována novověku. To zdá se mi býti rozhodně pochybením. Ze starověku jsou tu uvedeni pouze Plato, Aristoteles a Plotin — což jest nepatrný počet vůči celé řadě německých filosofů zde uvedených, jako mistra Eckharta, Leibnitze, Kanta, Fichte, Schellinga, Herbarta a Schoppenhauera. Pořadatelé chtějí světu namluviti, že filosofie ze své polovice se točí okolo německých učenců. Není tu tedy nestrannosti co do výběru filosofů. Francouzská filosofie je tu velmi slabě zastoupena. Rousseau, Condillac, Comte zasloužili si zajisté pozornosti, býti přijatu do německé Walhally. Také Spencera tu neradi pohřešujeme, poněvadž je to jediný z vážných filosofů nejnovější doby. Také není v této čítance věnováno téměř zcela žádné pozornosti, aby o souvislosti uvedeného článku byl čtenář poučen. Spadá tu látka hned in medias res.

Představovali bychom si sestavení čítanky filosofické tak, aby byly zastoupeny všechny důležitější filosofické školy svými nejvýznačnějšími zástupci. Bylo by nutno vybrati stať z každého z nich, která by podávala nejmarkantnější svědectví o jeho nauce, ale také by vynikala vybranou dikcí, aby tudíž i po stránce jazykové vyhovovala. V té věci by nebylo potřebí vybrati dlouhé články, nýbrž raději obsažnější dle hesla: non multa, sed multum; tak bylo by umožněno i v menší knize zastoupení většiny vážných filosofů.

K čtenářovu porozumění, kterého zajisté jest potřebí, poněvadž čítanka není pro odborníky, nýbrž spíše pro laiky ve filosofii, bylo by nevyhnutelno stručně se rozepsati nejdříve o jednotlivých školách filosofických před řadou výňatků z jich spisů, jakož i načrtnouti co nejstručněji životopis filosofův, udati jeho spisy, a to buď chronologicky nebo dle jich vnitřní souvislosti. K tomu by se družilo stručné vyličení jeho filosofické nauky, kterou se liší od filosofů ostatních. Rovněž jest nutno vysvětliti i souvislost vyňatého článku s celým spisem. To všechno by bylo lépe přidati před článek, než na jeho konec, jak částečně činí Dessoir — Menzer. Poznámky by byly ovšem nevyhnutelný.

Čítankou rozumím tu tedy jakousi slovesnost, která by zajisté se dočkala svého úspěchu. Bylo by žádoucno, aby i v českém jazyku byl učiněn podobný pokus, abychom ve všem nestáli pozadu za svými sousedy Němci, kteří nám neustále udávají tón v kultuře a tedy i ve filosofii.*) Tím také zájem o filosofii by neustále rostl, jak jest si toho vzhledem k její důležitosti přáti.

*) V poslední době se připravuje vydání české filosofické čítanky zásluhou univ. profesora dra. Fr. Čády. Pozn. red.

Úloha vychovatele v boji protialkoholistickém.

Podává JAN BEČVAN.

(Pokračování.)

To vše nechť rodiče rozumně uváží a dle rady zkušených se řídí. Učitel a kněz v tom směru nechť rodiče důkladně poučí. Za tím účelem je dobře uspořádati veřejnou přednášku, určenou jen pro rodiče, ve které přednášce by lékař-odborník rodičům vyložil zhoubnost pití lihovin u dětí. Když sami si nedají říci pro svou sobu, snad se dají přesvědčiti aspoň o vážnosti věci u svých dětí. Jinde se bojuje proti alkoholismu i lacinými spisky a letáky. V nižších kategoriích škol rozdán ve mnoha tisících exemplářů spisek »Proč nemají děti dostávat pivo a víno?« Snad by u nás mohla Jednota kat. učitelstva vydati ve vychovatelských letácích podobný varovný hlas k rodičům!

Po rodinném krbu první úloha *vykázána jest škole.*

Nezbytnou podmínkou ovšem k tomu jest, aby učitelstvo náležitě bylo zasvěceno do celé otázky. Proto nechť jednotlivé jednoty učitelské požádají některého lékaře, aby [na schůzi učitelské dobře jim věc vyložil. Živé slovo působí nejlépe.

Učitelské časopisy by měly věnovat více pozornosti celé otázce. V každém ročníku časopisu, měl by býti *aspoň jeden* článek o alkoholismu. Tolika zbytečných věcí všímají si listy paedagogické, a této důležité otázky tak málo věnuje se pozornosti. O pracovníky, myslím, nebude nouze.

Velmi důležitým jest příklad učitele samého. Nenáležím ke stavu učitel-skému, proto mi nesluší udíleti lekci učitelům v této příčině. Uvedu proto slova kompetentního muže, *Viktora z Krausů* »Učitel, jenž s patrnými stopami předchozích nočních pitek, se známkou sebe menší kocoviny vstoupí do školní svět-nice, zkazí v okamžiku více, než u žáků, obvyčejně velice prozíravých, dlouhým poučováním o střídmosti napravití s to jest Učitelé mohou již tím, jak se chovají ve škole a mimo ni, navštěvují-li hospody nebo nenavštěvují, udělují-li na návsi přátelskou radu neb nějaké napomenutí, vedou-li šťastnou domácnost, spo-čívající na střídmosti, šetrnosti a čistotnosti, býti živým příkladem každému, ať mladému či starému, kdo vsí jde.

Naopak přisvědčí mi každý, kdo zná poměry na venkově, že by se darmo namáhal, kdo by, byť jen na čtrnáct dní, chtěl se vyhnouti nejostřejší kritice svého života se strany obyvatelů vesnice. Zajisté i tu zdrženlivý učitel tak jako jinde podroben jest lacinému tupení a ústrkům se strany četných u nás bohužel pijáků z řemesla. Tím záslužnějším bude však boj. Brzy bude po tupení, zvláště vystoupí-li se proti němu vášně prostým poučením, následovati bude přemítavé mlčení, někdy i touha po následování. Ostatně pamatujž si každý slova klinika německého Pociť nevole nad potupou, již my, protivníci alkoholu, od nerozvážlivého lidu snášeti musíme, zmizí úplně, můžeme-li říci, že jsme se dle sil svých a s pevným přesvědčením zasazovali o věc dobrou a užitečnou.*)

O tom, jak lze bojovati proti alkoholu při vyučování ve škole obecné, roze-psal jsem se před léty v »Hlídce« a »Vychovatelských Listech.« Nebudu se zde široko tedy opakovati a vytknu pouze nejdůležitější.

*) Jak může škola působiti proti zneužívání lihovin str. 19.

Už v síních školních mohou býti vyvěšena poučná pořekadla o střídmosti.

Vybral jsem řadu takových, hlavně z knihy: Pijáctví od Batuta.*) Neopíjejte se vínem, v němž jest chlípnost.« (Sv. Pavel.)

V kořalce se utopí více lidí nežli ve vodě. — Piják není ani člověk, ani junák. — Sklenice je strašlivá nádoba. — Víno jest původ veselí, ale klíč ku hříchu a zločinu. — Co učiní opilý, to lituje střízlivý. — Kdo mnoho pije, dlouho nežije. — Kdo živ jest od kořalky, umírá od vody (vodnatelnosti). — Hrob, blázinec a žalář jsou místa, kam brzo přijdou veselí kumpáni. — Násilné zločiny bývají většinou spáchány v krčmě a v opilosti. Devět desetin našich žalářů mohli bychom zrušiti, kdyby se nám podařilo zemi zbaviti obžerství.

Dobře jest vyvěsiti už v síni názorný obraz o ošklivosti opilství »Varuj se první sklenice«, vydaný moravským Jubil. spolkem lidumilů v Brně.

Nejvděčnější pole při vyučování samém má ovšem katecheta, jak v katechismu, tak v biblické dějepřevě. Jak lehce může a má promluvit o nestřídmosti, jednaje o Noemovi, o zkáze Sodomy, o Esauovi, o bohatém hodovníku, o sv. Janu Křtiteli, Samsonovi, Nasirejských a Rechabitech a mnohých živých.

V katechismu lze co chvíle přejíti k nestřídmosti. Nejlépe ovšem při V přikázání Božím. Probíral jsem se svými žáky toto přikázání asi takto: V pátém přikázání Božím se zapovídá sobě nebo bližnímu na těle nebo na duši škoditi. *Kdo škodí sobě na těle?* Sobě škodí na těle, kdo si život bere neb ukracuje, nebo jej bez potřeby v nebezpečení vydává. — *Čím si člověk život ukracuje?* Člověk si život ukracuje pitím lihových nápojů, kouřením a nemírným tancem. *Co jsou to lihové nápoje?* Lihové nápoje jsou pivo, víno, kořalka a všechny ostatní nápoje, ve kterých obsažena je jedovatá látka líh čili alkohol. *Jak škodí pití lihovin na zdraví tělesné? Jak na duševní schopnosti? Jak škodí na mravnost?* atd. Tak a podobně může se probrati V přikázání Boží.

V témže přikázání může se o nestřídmosti dále pokračovati u otázek: *Kdo škodí bližnímu na těle* (— kdo mu přikorím a hrubostí života ukracuje). *Kdo dává bližnímu pohoršení* (kdo ho ke hříchu nestřídmosti svádí nebo příkladem svým kazí) atd. Při jiných přikázáních dá se poukázati na nestřídmost jako pramen krádeže, kleteb, nadávek, rouhání, smilstva, pomluv a nactiutrhání, zanedbávání povinné návštěvy kostela, nevěry, neucty k rodičům atd.

Dobře při tom upozorniti děti, aby nepily lihovin, kdyby jim je i rodiče dávali. Dá se to říci i bez porušení autority rodičů. Musí se varovati, aby neupíjely lihovin, když jdou pro ně do hospody, aby se neposmívaly opilým lidem, naopak, aby měly s nimi soustrast a aby se za ně modlily. Denní žurnály podávají dosti látky a příkladů. Příklady dojmavými lze působiti na citlivou duši dětskou nejlépe.

(Dokončení.)

*) *Pijáctví*. Napsal professor Dr. Jovanovič-Batut. Přeložil dr. K. Bulíř. (U Al. Hynka).

* * FEUILLETON. * *

Bedřich Schiller a jeho náboženská skepse.*)

U příležitosti stoleté památky úmrtí prvního básníka německého chceme na těchto místech vyličiti Schillera s té stránky, ke které ve všech těch slavnostních řečech, pořádaných na oslavu Schillerovu, nejméně snad bylo přihlíženo, totiž *se stránky náboženské*. — Máme právě po ruce studijní črtu z osvědčeného pera, jakým jest pero rektora theologické fakulty lillské, *Mgr. Baunarda*. Nuž jeho črtu v tomto pojednání používáme.

Schiller — Goethe! Dva největší básníci němečtí. To je jim společno a snad mnohé ještě jiné; ale v ohledu náboženském, v ohledu víry jaký je rozdíl! — Schiller představuje nám skeptika, který však při svém skepticismu mnoho trpí, — kdežto Goethe uniká tomuto utrpení svým indifferentismem a svým, snad trochu affektovaným, olympickým klidem v náboženských otázkách.

Útlé srdce Schillerovo naplnilo věrou výborné vychování mateřské. Vliv zkaženého světa víru tu ze srdce vypudil a zbloudilé srdce převrátilo i mysl. Konečně, když vášně se utišily, Schiller opět nalézá ztracenou víru, k čemuž ovšem nemálo přispěla spokojenost domácího štěstí. To jsou ony tři hlavní rysy, při líčení Schillera po stránce víry.

I. Je to krásný obraz, jaký nám poskytuje křesťanské a poetické dětství Fridricha Schillera, tak jak nám ho líčí jeho současníci. V den narození jeho otec, statečný to vojín a rozhodný křesťan, bere dítě své do svých rukou, pozvedá je k nebi a rty jeho pronášejí tuto modlitbu: »Mocný Bože, popřej tomuto dítěti světlo Ducha a doplň milostivě při jeho vychování, co já mu nebudu moci dáti.« Matka Schillerova, jejíž srdce překypovalo radostnou pýchou, že Bůh jí popřál syna, a která v povinnosti mateřské vždy spařovala jakýsi posvátný úřad, zmocňuje se svědomí i srdce milovaného dítěte, vychovává je ve své víře, zušlechťuje zbožností a vlévá do srdce jeho všechny posvátné city, jimiž, dle výroku Dantova, člověk se zvětňuje. — Když dítě počíná dorůstat, starý pastor Moser stává se jeho prvním učitelem ve vědách božských i lidských. —

*) Z nedostatku místa odloženo z minulého čísla. Doufáme však, že tato zajímavá stať nepozbyla i nyní své časovosti.

Když rodina bydlila v Ludwigsburgu, vodila matka své dívky do blízkého městečka Marbachu a cestou vykládala obyčejně evangelium, na ten den připadající.

»Jednou, když jsme šli naštvít staré rodiče,« — tak vypravuje sestra básníkova, která byla mu důvěrníci v celém jeho životě — »matka nás vedla přes horu. Bylo to za krásného velikonočního pondělí. Matka vypravovala onu událost ze sv. evangelia, jak Ježíš potkal dva ze svých učedníků a jak je doprovázel na cestě do Emaus. Její vypravování bylo čím dále tím živější a dojmavější, a když jsme přišli na vrchol hory, byli jsme tak dojati, že všichni tři jsme padli na kolena a vroucně jsme se modlili. Tato hora stala se pro nás horou Tábor.«

V předvečer, kdy mladý Fridrich měl přijmouti konfirmaci, matka vzala dítě své stranou a promlouvajíc k němu slovy, z nichž dýchala zbožnost a něžnost, zapřísahala syna svého, aby se stal a vždy zůstal mužem cti a víry. Schiller, hluboce dojat, vyslechl svou matku a pak se vzdálil, aby se modlil. Po nějaké době vrátil se ke své matce s malou básničkou, kterouž byl právě napsal a kteráž svědčila o hluboké zbožnosti jakouž bylo proniknuto jeho srdce. To byl první pokus básnický světového básníka Schillera. — Náboženství zvěstovalo mu jeho nadání a posvětilo ho na básníka.

Na tom nebylo dosti. Mladý Schiller chtěl býti knězem a proto také navštěvoval latinské školy. Každý rok, když budoucí theolog přicházel před konsistoř, aby se podrobil zkoušce, professoři pozdravovali v něm budoucí hvězdu církve lutheránské! Mocná však vůle vévody württemberského změnila směr jeho kariery. Zvěděl o nevšedním nadání Schillerově, vévoda ho přinutil, aby vstoupil do vojenské školy jeho malého státu. Mladý muž musil uposlechnouti a tak se stalo, že Schiller u věku 14ti let octnul se nena-dále v onom životě, jehož bouře brzo zakusil, a kde čím dále tím více zanikala jeho nevinnost a jeho pevná víra.

II. V nové škole nezakusila duše Schillerova zpočátku než smutný pocit opuštěnosti a odporu. Věda tam byla vším, náboženství tam neznamenovalo ničeho. Zraněn ve svém přesvědčení, nový žák nepřestal býti věren přísaze a přípovědi, dané matce v předvečer své konfirmace. Z počátku modlil se sám, později přidružilo se k němu několik přátel, aby se modlili s ním. V té době Schiller nenáviděl vědu z odporu k bezbož-

ným učencům, kteří ji přednášeli. Jediným jeho živlem byla *zbožnost a poesie*.

V druhém roce svého pobytu ve zmíněné škole Schiller pocituje, že vynořují se mraky skepticismu, který znepokojuje jeho víru. Duch zůstává věren, ale srdce kolísá. V té době útočiště bere k Bohu a zmítán bouří, volá na pomoc Toho, kterýž dovede bouře a větry utišiti.

»Často,« tak volá v jedné ódě, uveřejněné v roce 1776, »často temnosti obklopily srdce mé a v úzkosti, jakou jsem zakoušel, ó Bože můj, Ty to víš, já hledal světla.« »Tys byl mou oporou v oněch zlých dnech, kdy s jedné strany pověra prohlašovala své náruživé věštby, a kdy s druhé strany nevěra cynicky se smála.

»Hle! v té bouři jsem se kolísal a slabá třtina byl bych podlehl, kdybys Ty, ó Otče můj, neměl slitování se svými tvory. Uchovej srdce mé v klidu, v onom klidu posvátném, v kterém jsme spíše přístupni pravdě. Slunce neodráží se v moři bouřném, a nerozlévá svého zářícího světla než v zrcadle vod klidných.«

»Zachovej mi tento klid, abych mohl, ó Bože můj, poznati Ježíše Krista, kterého Jsi nám poslal: neboť zde jest ta pravda, která posiluje srdce a povznáší duši. Když mám pravdu, mám Ježíše; když mám Ježíše, mám Boha; když mám Boha, mám vše. Slyším zvuk zvonu, který mne zve do chrámu; jdu a ponesu tam svou víru, upevním se v pravdě a připravím se na věčnost.«

»Řiď mne, Otče můj, otevři srdce mé dojmům pravdy, abych je mohl sdělit svým, a ti aby šťastni byli!«

Tuto ódu napsal Schiller v 16. letech. Pochybovačství jakoby zlehka pootevírálo

dveře jeho duše. Než Schiller brání se a volá Boha na pomoc. Jaká vroucnost, jaká důvěra dýše z uvedených slov! Kdo by nedoufal, že duše, která takto dovede k Bohu volati, dovede odolati všem útokům podnikaným na víru? — A přec ten Bůh, ku kterému Schiller tak důvěrně volal, nezůstal dlouho v jeho duši. Jednoho dne zlo Ho z ní vyhnalo.

Bylo to u věku 18 let. Vášně nabyly vrchu, ctnost byla přemožena a přemožená ctnost strhla s sebou i pravdu. Tak horlivý kdysi křesťan se prohlásil nevěrcem.

Co se událo od té doby, kdy napsal Schiller onen nadšený hymnus, který jsme právě četli? Odkud ta závrtná změna? Nechceme zde opakovati ony historie ze studentských let Schillerových, které těžké žaloby pronášejí o jeho mravech a které dostačují, abychom pochopili jeho odpadnutí od víry.

Schiller hlásá radikální negace a výstřední systémy. V náboženství se prohlašuje pantheistou: »Příroda a Bůh jsou dvě stejné velikosti. Příroda jest Bůh, rozdělený v nekonečno.« V politice se vydává za socialního anarchistu, a úplně souhlase s pověstnou maximou Rousseauovou, že totiž člověk přichází na svět dobrý, ale společnost že to je, která ho kazí, Schiller na tomto podkladě skládá své drama »Loupežníci« v roce 1777. Nějaký čas na to, chtěje býti prost všelikého pouta, odchází ze školy, do které byl kdysi vstoupil se srdcem nevinným a naplněným nadšenou vírou.

V této době v duši Schillerově zuří vzpoura morální, intelektuální a socialní.

(Pokračování.)

• • • SMĚS. • • •

Ve stínu reakce. Liberární listy nejinak než jako před novou potopou nevycházejí téměř z hrůzy, jaká to mračna zpátečnictví se valí na jich pokrokářské nivy. Jednou je to školní řád, který prý se chystá, a o němž vlastně ještě ničeho určitého nevědí, a podruhé zas zástupce zemského výboru v c. k. zemské školní radě, děkan vysehradské kapitoly, Monsgn. Dr. Jos. Burian. Volba zemského výboru, který jednomyslně vyslal církevního hodnostáře do zemské rady škol., »je cynickým výsměškem všem snahám,

usilujícím o pokrok, o volný a úspěšný rozvoj národní kultury, o veřejnou vzdělanost« atd.; — jak všechna ta hesla patentovaných a jediných nositelů osvěty znějí.

Je věru již směšno, jak se pokrokové panstvo dovede rozčilovat. Rozumný posuzovatel by vyčkal s těmi jich jeremiadami, až by měl k nim ten důvod, že vdp. Dr. J. Burian opravdu nějakého zpátečnického činu se dopustil, až by jej mohl z něčeho nekalého usvědčiti. Ale jak už u křiklounů jinak není, oni počnou svoji rvavou písničku hned, když není zvolen muž po jejich chuti a vůli. Že vdp. Dr. Burian, který za nemoci zesnulého Dra. Pražáka agendu školní řídil, nejednu českou měšťanskou školu vymohl,

že ukázal se pracovníkem nejen obsahly material důkladně ovládajícím, ale i rychle vyřizujícím, že každému, s kýmž mu dosud jednati bylo, vyšel vstříc se vzácnou objektivností a benevolencí, o tom by mohl pánům z »Českého Učitele« mnohý jich kollega z vlastního tábora dáti autentické svědectví. To vše nic jim však neplatí. Jich se zemský výbor nepřišel o radu ptáti, a proto: »Házejte po něm klacky!« — Takové jednání »pokrokových stran«, je nejmírněji řečeno předčasné a na ten čas i zbytečné.

Duchovní cvičení pro kněze konati se budou r. 1905 tímto pořadem: I. V kníž. arcib. semináři v Praze: 1. od 31. července odpol. do 4. srpna ráno v řeči německé; 2. od 7. srpna odpol. do 11. srpna ráno v řeči české. — II. V kníž. arcib. konviktu v Příbrami: od 31. července odpol. do 4. srpna ráno v řeči české. — III. V kníž. arcib. konviktu ve Stříbře: od 21. srpna odpol. do 25. srpna ráno v řeči německé. — IV. V klášteře PP. Tovaryštva Ježíšova u sv. Ignáce v Praze v řeči české: 1. od 17. července odpol. do 21. července ráno; 2. od 24. července odpol. do 28. července ráno; 3. od 21. srpna odpol. do 25. srpna ráno; a 4. od 28. srpna odpol. od 1. září ráno. — V. V koleji PP. Redemptoristů v Praze: od 24. července odpol. do 28. července ráno v řeči české. — VI. V koleji PP. Redemptoristů na sv. Hoře v řeči české: 1. od 21. srpna odpol. do 25. srpna ráno, a 2. od 28. srpna odpol. do 1. září ráno.

Konkursní zkouška pro místo katechety při c. k. ústavě ku vzdělání učitelů v Praze-II., s kterým místem spojena jest universitní docentura katechetiky a methodiky vyučování náboženského. Dosavadní c. k. professor náboženství při ústavě ku vzdělání českých učitelů v Praze-II. hodlá se odebrati pro churavost do výslužby. Z té příčiny vypisuje se konkursní zkouška pro toto místo, s kterým universitní docentura spojena jest; kdo se o ně ucházeti hodlají, podrobí se zkoušce z paedagogiky, katechetiky, methodiky náboženského vyučování a dějin paedagogiky v pondělí dne 26. června 1905 o 8. hodině ranní v zasedací síni kníž. arcib. konsistoře. Kdo této zkoušky podjati se obmyšlejí, nechť to oznámí kníž. arcib. konsistoři do 10. června 1905.

Stálá výstava školská v Praze (Jungmanovo náměstí), obohacena byla v poslední době velmi četnými cennými pomůckami

školními a knihami. Jsou tam nové plastické mapy Mařátkovy, Baslova a Javůrkova, Sorgdragerovy anatomické modely, modely ku kreslení od keramického družstva v Bechyni, vývoje, flora artefacta, mimicry a modely květů od V. Friče v Praze, vývoje a stříkané praeparáty od J. Hrubého v Karlíně, mikroskopické praeparáty a diapositivy od učitele Housky v Lenešicích, přírodopisné obrazy od J. Kobra v Praze, zvířata škodlivá a užitečná rolníkovi od Bayera v Kolíně, obrazy k vyučování názornému, různé visací mapy, plemenné typy od F. Hölzla ve Vídni, nákladná díla předlohová od F. Řivnáče v Praze, odborné knihy z nákladu J. Smrčky v Čermé, A. Štorcha v Praze, grafické společnosti Unie v Praze, Prombergera v Olomouci, Frgala ve Velkém Meziříčí. J. Otty v Praze, dr. Bačkovského v Praze, Weinfurthera a Reyla v Praze, zpěvníky Polenského, početní tabulky Kolářkovy, živá abeceda od Knížka z Jičína, obrázkové počítadlo, tabulkové předlohy, mravoučné nápisy a různé tiskopisy od H. Fuchse v Praze, veškery knihy z nákladu Dědictví Komenského, učitelského nakladatelství v Praze a c. k. knihoskladu školního v Praze.

Výbor výstavní dal postaviti do síně musea Komenského stoly a tam může si každý návštěvník prohlédnouti pohodlně různá díla ku kreslení (je jich na 100). Oddělení ručních prací je nově uspořádáno. Výstava otevřena je vždy v sobotu od 3 do 5 h odpoledne bezplatně.

LITERATURA.

Nová modlitební kniha, vydána nákladem České grafické akciové společnosti »Unie« v Praze, v úpravě velmi úhledné s přiměřeným a svému účelu odpovídajícím textem. Knihu napsal oblíbený spisovatel Bohumil Zahradník-Brodský pod titulem »Vzhůru srdce k Pánu« a dedikoval ji všem čes. katolickým křesťanům. Modlitby okrášleny jsou jemnou titulní litografií obrazu »České Madonny« v barvách, a přinášejí vedle modliteb k různým případům životním také obvyklé modlitby ke mši svaté, litanie, křížovou cestu, zpovědní zrcadlo a výbor nejoblíbenějších písní kostelních. Psány jsou ryzím, vybroušeným jazykem a schváleny nejdůst. ordinariátem pražským. Pro levnou cenu svou (stojí úhledně v kůži vázaný výtisk K 2.60) doporučují se zejména k misiím a vdp. katechetům pro žactvo dospělejší.

Bedřich Konařík: O výchově rodinné. Šest řečí, v nichž autor hlavní pravidla domácí výchovy populárním a zajímavým způsobem vykládá a hojnými příklady dokazuje. Zdařilých těchto řečí lze též výborně použiti k vůlným přednáškám pro rodiče. Upozorňujeme vřele pp. kollegy na toto dílo. Vyšlo jako příloha »Kazatelny«, redigované Fr. B. Vaňkem. Cena 60 hal.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Katechetský zákon v Dol. Rakousích. — Úloha vychovatele v boji protialkoholickém. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Bedřich Schiller a jeho náboženská skepse. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Kapitola čtvrtá.

Motto: »Zapjali jsme kabát chybně — o jeden knoflík výše; nyní musíme otevřít kabát celý a zapínati knoflíky znovu dle pořádku.«

Jeden státník.

Uplynulo asi desíletí od zřízení Hasnerovské nové školy, když tu pojednou vynikající jeden denník vídeňský všeobecnému zklamání se zkušenostmi školskými dal výraz těmito různými slovy: »Naše škola nepřináší ovoce, které jsme od ní očekávali. Bylať učebná osnova škol obecných přetížena balastem polovědění a neužitečného haraburdí, a to ke škodě samého vědění *elementárního*; učitelům pak plytkými, nesrozumitelnými osnovami učebnými poskytnuta volnost, proháněti se na kolbišti učení, které daleko přesahuje jejich síly. Mělo se za to, že požadavky, stojící na papíře, celou armádu učitelstva vyšinou jedním rázem na úroveň, kterou od nich nová škola požadovala, kdežto naopak učitelstvo bylo uvedeno ve zmatek a dospělo k nehorázné domýšlivosti o sobě.« — Tak nepsal »Vaterland«, ani »Christlich-pädagogische Blätter«, ani kterýkoliv jiný »klerikální« list, ale ultraliberální »Neue Freie Presse« dne 14. ledna 1878.

O něco dříve již pronesl kulturní dějepisec *Riehl* o moderním školství v Německu podobný úsudek: »Nivelisující stát chtěl rolníka povýšiti nad jeho úroveň. K tomu musil ovšem dříve školmistr povznesen býti nad svoji úroveň, domáhaje se vzdělání, pro které scházel veškeren základ. V novém panu učiteli starý školmistr (Schulmeister) zmizel docela, ale v novém vydání nezřídka vypadal nejinak, než jako sedlák, jenž samou učeností dostal o kolečko více, následkem čeho se ve své kůži nikterak volným necítě, všechny meze svého povolání by chtěl prorazit, a tutéž náladu očkuje také rolníku; neboť sebe považuje za vtěleného hlasatele k novostavbě společnosti.«

Již před 40 léty propověděl v bavorské sněmovně poslanec *Herman*: »Naši učitelé mají věděti více, ale mají to věděti *důkladně*; v tom právě sluší hledati

nedostatky naší přípravy seminární, že se přednáší *všecko rozmanité*, ale nic z kořene. Nejedná se nám o to, abychom snad úroveň vzdělání učitelského snížili, nýbrž abychom ji zjednodušili a upevnili.

Znameníť paedagog *Eberhard* dí: »Nejhorší jest ten učitel, který mnoho ví, ale málo *rozumí*. Škola obecná může skýtati pouze větší neb menší *uschopení* k získání vzdělání vyššího, tudíž vzdělání pouze *formální*.« Ovšem vyjímaje pouze nauky základní, jichž mnohost i jakost se řídí dle vrstev společenských, pro které určena jest. A abychom na našeho »přítelíčka« *Momsena* nezapomněli, ten děl kdysi ve svém hrubozrném způsobu: »Unser ganzer Jugendunterricht wird noch stetig ruiniert durch das Zuviel; wenn man die Gänse nudelt statt sie zu füttern, werden sie krank.« (Briefe an Jonas.)

Z dokladů těchto zajisté čerpati lze přesvědčení, že potřeba reformy školství obecného jest všude palčivě cítěna. Že universitní příprava učitelů by tuto reformu nejen nepřivedla, nýbrž poměry nynější ještě zhoršila, to jsme tuším shora důkladně vylíčili a jasně dokázali. Proto raději bychom hlasovali pro udržení status quo, než pro *obligátní* přípravu učitelstva na vysokém učení, která by byla hrobem školy obecné. »Malo scholam desolatam quam dissolutam« platí i zde.

Avšak pohled na studijní plán učitelských ústavů poučí nás, že požadavky dosavadního pokroku věd paedagogických nikterak nevyhovují, že kýžená náprava není pouze nanejvýš nutná, než také zároveň poměrně i dosti snadná. Ovšem že třeba dříve odříci se nemožných vidin a světoborných plánů, jimiž monistické učitelstvo působí ve veřejnosti jenom zmatek a přesně držeti se úkolu, který obecné škole vymezen a ohraničen jest říšským zákonem z r. 1869, jehož § 1. praví zřejmě: »Školy obecné zřízeny jsou k tomu, by dítky v mravnosti a náboženství *vychovávaly* aby se z nich stali hodní lidé a občané.« *Vychovávací* úkol školy obecné na novo potvrzen byl nejvyšší trůnní řečí dne 29. března 1897 »Nejpřednějším úkolem školy zůstane její činnost *vychovávací*. Aby výsledky téže účinnějšími se staly, to budiž cílem přiměřeného zařízení ústavů učitelských.

Tedy nikoli jako pionýr moderního názoru světového, t. j. monistického, nikoli jako apoštol jakési fyziologické morálky má sobě vésti učitel školy obecné, nýbrž jako solidní vychovatel, který mládež sobě svěřenou vede k Bohu a k ctnosti dle starých, po tisíciletí osvědčených pravidel nauky Kristovy. Moderní pokrok rozsévati ve škole, bylo by hříchem páchaným na mládeži i národu. Nezatrácujeme vše, co je »moderní«, ale také neschvalujeme všechno šmahem, co pod touto svůdnou značkou pluje po oceánu našeho písemnictví. Jest v tom mnoho zboží podezřelého, které se pro mládež rozhodně nehodí. Slavný paedagog *Willmann* o tom napsal zlatá slova: »Moderní pokrok má příliš dlouhé nohy, než aby mládež s ním mohla držeti stejný krok. Kdyby i dary, které nám nabízí, chovaly skutečně nějakou cenu, jsou ještě jiné statky v oboru učení, které dlužno zpracovati dříve. Moderní secí stroj jest na př. výtečný vynález; přes to nenajde se rolník, který by prodal setbu, aby si mohl koupiti stroj. Škola má zůstatí vzdálena od krámských bud životního jarmarku; pro nejmladší nehodí se to, co je nejnovější, nýbrž co je nejstarší. Přirovnáme-li moderní paradoxa, která se vylíhla dílem ve studovnách, dílem v redakcích novinářských k vážnému úkolu *výchovy* mládeže, potom se objeví celá jejich lichost a nicotnost.« (Die Volksschullehrer.)

Už sami Američané, od nichž všechn ten ruch experimentální paedagogiky a t. d. pochází, přicházejí k lepšímu poznání. Tak dí sám radikál *Dulon*: »Že

pěstování pozitivní vědy ve škole samo k cíli nevede, o tom nás poučují již samy dějiny školství. Podívejme se pouze na doby rozpadu římské říše, kdy sofisté vedli slovo hlavní. Nikdy za starověku ani později za středověku škola tak nekvetla jako tenkrát, nikdy jindy nebyl zájem o školu živější, její vliv na praktický život úsilnější a přece, vůči této ohromnosti pozitivního vědění a dalece rozvětvené učenosti všeobecný rozklad.« Tedy jednou pro vždy: Škola obecná má především *vychovávat*. Kdo by s tím nesouhlasil, jest vědomě neb nevědomě nezbedníkem.

Nyní ovšem jedná se o *prostředky*, kterými se výchova přiměřeně zakládá, vyvinuje a dovršuje. — Tu sami učitelé pokrokoví uznávají, že dosavadní příprava *paedagogicko-didaktická* naprosto nedostačuje. S tím souhlasíme i my. A to nejen z toho důvodu, že cvičením didakticko-methodickým až dosud je věnováno na ústavech učitelských příliš málo času, nýbrž také proto, že *odborná* příprava budoucího vychovatele byla příliš málo akcentována. Psychologie, didaktika, dějiny vychovatelství, methodika jednotlivých předmětů byly pêle-mêle házeny do jednoho pytle s předměty historicko-gramatickými a literárně-aesthetickými. Sám *Dr. Rein*, jeden z nejhorlivějších stoupenců Herbartových, upřímně doznává. »U pozorování dosavadního vývoje paedagogiky dlužno konstatovati potřebu, aby *odborný* charakter ústavu učitelského více vstoupil do popředí, než až dosavad se dalo. (Kehr »Pädag. Blätter 1898.) (Pokračování.)

Katechetský zákon v Dol. Rakousích.

Vzhledem k našemu zákonu a zákonu morayskému podává FR. KOŠÁK.

Zákony školní čas od času doznávají různých změn. Nemění se ovšem na jednu celý zákon, ale v jednotlivých zemích stále se přidává ku zákonům platným, stále na nich se opravuje. Tak jako u nás nabyt platnosti nový zákon o právních svazcích učitelstva ze dne 27. ledna 1903 a změněný zákon katechetský ze dne 8. dubna 1903, tak i jinde pracováno v poslední době ku změně zákonů školských. Změněn byl zákon školský v Bukovině, v Gorici, došel jakési obměny zákon o platech učitelských v Tyrolsku a i jinde. Všechny tyto změny méně zajímaly širší veřejnost; za to však úprava zákonů školských v Dol. Rakousích silně rozvířila i kruhy mimoučitelské. Osnova zákona měla mnoho odpůrců, a bylo jen proti málokterému zákonu tolik toho napsáno, tolik mluveno a tolik protestů podáno, jako proti tomuto.

Když na zemském sněmu dolnorakouském dne 25. a 27. října 1904 přijata byla osnova čtyř zákonů (1. o dozoru ke školám, 2. zákonu o zřizování, udržování a o navštěvování veřejných škol národních, 3. zákonu o úpravě právních svazků učitelů na veřejných školách a 4. zákonu o odměně za vyučování náboženství), o kterých usneseno, že junctim přijaty býti mají, hned proti nim ozývali se hlasové jako proti zákonům, které moderní školu chtějí strhnouti pod jeho klerikální. Tak na př. v neděli dne 27. listopadu bylo ve Vídni 18 protestních schůzí pořádáno, na nichž protesty proti novým zákonům přijaty. Pod tímto nátlakem svolán byl sněm k zvláštnímu zasedání na den 21. prosince, kde osnova doznala několik změn, načež zákony předloženy k Nejvyššímu schválení, jehož se jim dne 25. prosince 1904 ve Wallsee dostalo.

Dne 26. prosince r. 1904 dostalo se také ve Wallsee nejvyššího schválení osnově zákona, kterým se mění ustanovení ve příčině služebních důchodů učitelstva na veřejných školách národních v markrabství moravském, jakož i změnám tří zákonů školských, sněmem moravským přijatých. Jsou to zákon, kterým se mění jednotlivá ustanovení zákona ze dne 24. ledna 1870, čís. 18 z. z., v příčině uspořádání právních poměrů učitelstva na veřejných školách národních; zákon, kterým se mění ustanovení zákona ze dne 30. srpna 1900, čís. 66 z. z., v příčině uspořádání právních poměrů učitelek ženských ručních prací, jakož i zákon, kterým se mění §§ 2., 8. a 9. zákona ze dne 14. prosince 1888, z. z. čís. 129, jímž na základě zákona ze dne 17. června 1888, ř. z. čís. 99, ustanoveno jest, kterak se má odměňovati vyučování na veřejných školách národních. Doplnkem k tomuto zákonu obdržela dne 20. dubna 1905 sankci změna § 7. zákona ze dne 14. prosince 1888, přijatá na sněmu moravském v posledním zasedání dne 3. listopadu 1904.

Ze schválených zákonů zajímají nás nejvíce zákony katechetské a zákon o právních poměrech učitelstva, pokud zákon katechetský jest jím doplněn. Zákon katechetský v Dolních Rakousích tvoří jakýsi celek v porovnání se zákonem českým z roku 1903, který doznal změnou na sněmu přijatou silného okleštění, a pojat byl většinou v zákon o právních svazcích učitelstva škol národních v království českém. Aby byl opět ucelen, k tomu směřovati budou zajisté na příště snahy spolku českých katechetů. Také zákon moravský jeví se po svém změnění ucelenějším, než náš český. Jak zákon český a moravský, tak i zákon dolnorakouský upravují stále platy učitelů náboženství dle platů učitelů škol národních, poukazující v té příčině na tyto zákony.

Podáváme znění zákona dolno-rakouského, přidávajice k jednotlivým paragrafům poznámky v příčině zákona českého a moravského.*)

Č. 100 zem. zák. dolno-rakouského.

Zákon, daný dne 25. prosince 1904, platný pro arcivévodství Rakouské pod Enží, kterým se na základě zákona daného 17. června 1888 zák. říš. č. 99 vydávají ustanovení o tom, jakou odměnu platiti náleží za vyučování náboženské na veřejných školách obecných.

K návrhu zemského sněmu mého arcivévodství rakouského nad Enží, vidí se Mi naříditi takto:

§ 1.

Vyučování náboženství na veřejných školách měšťanských a na obyčejných školách obecných, pokud nespadá pod § 5., odstavec 6. a 7. říšského zákona školního, udělováno jest duchovními správci, po případě náboženskými učiteli; kteréž dotyčné zákonem uznané náboženské společnosti k tomu povolaly; aneb k obstarání jeho ustanovuje vrchní školní úřad zvláštního učitele náboženství.

§ 2.

Za udílení náboženského vyučování ve vyšších třídách školy obecné, více jak trojtřídní nebo ve škole měšťanské, dle ustanovení zákona, daného dne 17. června 1888 ř. z. č. 99, propůjčuje se odměna následující:

- a) *stálé roční platy* zvláštním učitelům náboženství, ustanoveným vrchními školními úřady;
- b) *remunerace* zvláštním učitelům náboženství, které školní úřady s remunerací zřídily;

*) Viz Landes-Gesetz und Verordnungsblatt für das Erzherzogtum Österreich unter der Enns. Jahrgang 1904. Stück XXX.

- c) *remunerace* duchovním správcům, kteří udělují náboženské vyučování ve vyšších třídách školy obecné více jak trojtřídní, nebo ve škole měšťanské, případně učitelům náboženství, které dotyčné zákonem uznané společnosti náboženské povolaly.

§ 3.

Zvláštní učitel náboženství se stálým platem (§ 2. bod a), může býti ustanoven, obnáší-li povinnost vyučovací ve vyšších třídách školy obecné více jak trojtřídní, nebo ve škole měšťanské, případně v obyčejné obecné a měšťanské škole (§ 18. odst. 2. říšského zákona školního) nejméně 16 týdenních hodin.

Katechetský zákon český činí v § 1. rozdíl mezi zvláštním učitelem náboženství s remunerací a učitelem náboženství se stálými platy, a stanoví, že místo zvláštního učitele náboženství se stálým platem zřízeno býti může, jestliže vyučování náboženství, které udělovati má, vyžaduje nejméně šestnácte hodin týdenních.

Zákon dolno-rakouský však stanoví, že zvláštní učitel náboženství může býti sice ustanoven při témže nejmenším počtu hodin týdenních (16), avšak jen tehdy, obnáší-li povinnost vyučovací ve vyšších třídách počet ten. Činí tak patrně s ohledem k § 3. říšského zákona ze dne 17. června 1888 č. 90 ř. z. Naproti tomu zákon moravský stanoví nejnižší počet hodin na 14 týdenních, eventuálně i na 10, kterých je třeba ku zřízení místa zvláštního učitele náboženství.

Zní § 2. zákona moravského

»Se stálými příjmy ustanoven budiž tehdy učitel náboženství, když vyučování náboženství, jež udělovati má ve vyšších třídách obyčejných škol národních o více než třech třídách, neb na školách měšťanských, neb na školách obecných a měšťanských nejméně čtrnáct (14) hodin týdně vyžaduje.

Výjimečně může se sněm zemský na ustanovení zvláštního učitele náboženství se stálými příjmy i tenkrát usnésti, když vyučování náboženství na uvedených školách vyžaduje méně než 14 hodin, ale nejméně 10 hodin týdně, avšak farní duchovenstvo dle stávajících zvláštních poměrů není s to, toto vyučování náboženství zastati.«

Sněm moravský při projednání zákona ukázal se tak k duchovní správě benevolentním v příčině počtu vyučovacích hodin nejen tím, že v § 2. odst. 2. může sněm povolití zřízení zvláštního katechety při malém počtu vyučovacích hodin, když »farní duchovenstvo dle stávajících zvláštních poměrů není s to, toto vyučování náboženství zastati«, ale i tím, že ve 24. schůzi druhého sněmovního zasedání v roce 1904 v listopadu se usnesl 1. V případech, ve kterýchž jsou v jednom farním obvodu mimo jednu více než trojtřídní obecnou školu národní ještě jiné ménětřídní školy národní, nebo ve kterých jest více trojtřídních nebo ménětřídních škol národních, na kterých vyučují náboženství kněží k tomuto vyučování zmocnění, uděluje se jim za vyučování náboženství remunerace, která činí 40 K ročně za každou týdenní hodinu vyučovací, počet 6 týdenních hodin převyšující.« Tím jest kněžstvo moravské ve výhodě, ježto nemusí zdarma vyučovati ve všech nižších třídách škol farního obvodu, jako tomu jest u nás, a jak k odstranění toho čelí návrh posl. Žičkara na změnu § 3. říšského zákona z roku 1888.

Katechetský zákon český jest mnohem stručnější oproti zákonu dolno-rakouskému, který vypočítává nejprve, kdo vyučovati může náboženství, jaká odměna se uděluje, a teprve přechází k tomu, co náš zákon v § 1. stanoví.

§ 4.

Zvláštní učitel náboženství, zřízený se stálým platem, jest povinnen vyučovati až do 21 hodin týdně bez nároků na odměnu zvláštní mimo svůj plat stálý. Exhorty počítají se do tohoto počtu hodin vždy dvěma hodinami.

V Čechách jest zákonem stanoven (§ 2.) nejvyšší počet hodin počtem 25, a v odstavci 2. se stanoví, že »v případech zvláštního zřetele hodných«, může býti povinnost ta snížena na 22 hodin. Že výhoda ta jest nyní pouze na papíře, ukázáno bylo ve »Vychovateli« roč. XIII. (Zásady šetření ve školství a katechete str. 227 a násled.) Povinnost vyučovací v Dol. Rakousích jest daleko nižší, než u nás. (To možno snad vysvětliti i tím, že dle učebního plánu vyučuje se na trojtřídních školách obecných ve třídě první a na školách obecných a měšťanských (5 tříd ob. a 3 tř. měšť.) v třídě první a druhé pouze po jedné hodině týdně náboženství. Tím ovšem nijak nemíníme omlouvati počet 25 hodin týdenních u nás, který že jest nad síly tělesné i duševní katechety, jest příliš zřejmo.)

Jest v Dol. Rakousích počet vyučovacích hodin tudíž 19, u nás, poněvadž exhorta počítá se dle § 2. třemi hodinami, počet vyučovacích hodin 22. Výhoda odst. 2. § 2., i když jest udělena, snižuje počet ten na 20 hodin proti 19 hodinám v Dolních Rakousích.

(Pokračování.)

Úloha vychovatele v boji protialkoholickém.

Podává JAN BEČVAN.

(Dokončení.)

Jak má si učitel světský počínati, o tom uvedu něco aspoň z výše citované knihy Krausovy:

»Již obrazy podzimku při názorném vyučování ukazují nám pravidelně vinné hrozny, révu, vinobraní. K tomu může se ihned připojiti poučení Při *výkladu abstraktních* a konkrétních pojmů může každý učitel, chce-li, přejíti ze ctnosti vůbec ku střídmosti Při *počtech* mohou dáti příklady, které sčítáním malých denních vydání ve velikou roční sumu ukazují nákladnost pití s jedné a užitečnost spořivosti s druhé strany Když jsme pojednali o jednotlivých daních dle toho, komu se odvádějí, a dle předmětu, ze kterého se daň platí, tedy o daních a dávkách říšských, zemských, okresních a obecních, řekněme dítkám, kolik činí daně z lihovin v Rakousku. Při výkladě nejdůležitějších věcí z *tělovědy* a pravidel zdravotních musí se již pojednati zcela obšírně o alkoholismu. Brambor, jalovec, chmel, mák, kukuřice, rýže a různá obilí skytají hojné příležitosti, promluví o této věci. *Přírodopyskem* mají si žáci opatřiti nejhojnější vědomosti o rozličných lučebních proměnách. A tu, když se mluví o tlení a kvašení, o překapování, o lučebních sloučeninách, o škrobu a cukru, možno promluví o výrobě lihovin. Tu třeba poukázati ku rozdílu mezi výrobky kvašení (pivo, víno) a mezi výrobky destillování. Destillování vynalezli Arabové; k rozšíření kořalky ve střední Evropě přispěly nejvíce hrůzy třicetileté války. První bramborová palírna byla zřízena r. 1750 v Monsheimu ve Falcku Při vyučování *dějepis* může použito býti obrazů ze staré, střední i nové doby, a mohou se tu vytknouti ctnosti Spartanů a starých Římanů, příchyllost starých Germánů k pití, strašné účinky »pálené vody« na

vymírající plémě indiánské. Vzory střízlivosti můžeme uvést Karla Velikého, Karla XII. švédského a polního maršálka Moltkeho.

Pozorujeme-li území mimorakouská, skytá nám *zeměpis* příležitost, zmíniti se o rozšíření alkoholu, o střídmosti celých národů, o obvodech zvláště vhodných ku pěstění a výrobě (Rýn, Mosel, Champagne, výroba líhu v Rusku etc.), pak o tom, jak náklonnost k pití se zeměpismou šířkou roste. Ve vlastní otčině lze při vzpomínce na chorobince, chudobince, nemocnice a blázince, jakož i na velké věznice, při rozpravě o vinných krajích a nížinách chmelových k tomuto zlu poukázati. Ukážeme-li konečně mládeži naší na mapě ledové země Františka Josefa, vzpomeňme s úctou našeho odvážlivého cestovatele k severní točně, Weyprechta a soudruhů, kteří podobně jako jich následník Frithjof Nansen po celou výpravu s sebou ani kapky alkoholu neměli a tím nejlépe vyvrátili klamnou nauku, jako by žár alkoholový nejlépe odporoval pocitu tuhé zimy.*)

Jak vidno, poučování dětí o zhoubnosti alhoholu nemá se díti v uzavřených hodinách, nýbrž má se vmísiti ke všem ostatním předmětům. Učitel nechť o této otázce promluví pouze tehdy, když je si jist, že vyvolá hluboký dojem u mládeže.

V cizích zemích docíleno bylo hezkých výsledků *dětskými spolky* proti nestřídmosti. Existuje mezinárodní svaz temperenclářský — International Order of Good Templars — čítající nyní na 150.000 členů. Nejlepší jeho odbočka je Juvenile Templars, sdružení temperenclářské mládeže. Zbudováno je na základě náboženském. Členové zavázáni jsou k abstinenci totální od lihovin, tabáku, od karbanu, radovánek a nečistých řečí.

Tím by byly nejdůležitější věci o alkoholismu mládeže a profylaxi jeho probrány.

Není to maličkostí a lehkou věcí bojovati proti alkoholismu. Předsudků je mezi lidem a inteligencí mnoho. Návyk je zlou věcí. Ale nicméně nezoufejme a neskládejme ruce v klín. Neřesti, jako je alkoholismus, předejiti lze vychovatelským působením v dorůstajícím pokolení.

Kéž nevyzní těchto několik upřímných řádků na plano!

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

U dlouhých závitků, jež byly připravovány u Židů obyčejně z *kůže*, navíjeli konce závitku na tyče. Při závitku Zákona bývají tyče nahoře zdobeny korunkou; závitek chráněn obalem neb vzácným pouzdrem. Někdy bývalo psáno na obou stranách závitku (Ezech. 2., 10.), častěji pouze na jedné straně, a sice ve sloupcích. Kůže brána byla z ovčí, koz, sajek a jiných zvířat. V Perganu ji dovedli zvláště dobře připravovati, odtud pak pojmenování *pergamenu*. Ve sbírce jest malý závitek Zákona podobně navinut.

Dřevěných desek, jež byly pokryty voskovou vrstvou, užívali Římané. Pisadlo jejich bylo z tvrdé látky Zachariáš napsal asi na podobné desce jméno sv Jana Křtitele (Luk. 1. 63.).

*) Viktor Kraus: Jak může škola působiti atd. str. 33—34.

Na dřevě napsal Aron jména dvanácti kmenů (Num. 17 1.—3.); Ezechiél napsal na dřevě jména Judy a Josefa (37 16).

Ve sbírce naší jest i *písařské náčiní* z Damašku. Při delší kovové schránce na rákosová péra jest pevně přidělána nádobka s černidlem. Černidlo jest jako čínská tuš, jest dosti husté a udržováno v nádobce kouskem hedvábné látky. Obchodník mívá toto náčiní za pasem a může každé chvíle a na každém místě psáti. Podložkou jest mu obyčejně dlaň levé ruky.

Ezechiél spatřil (dle 9., 2.) muže, který měl náčiní písařské za pasem a dělal jím znamení posledního písmene (taw) na čele mužů Jerusalema.

Kristus Pán psal jednou prstem *v písku*. V Indii se stává, že se děti učí psáti tak, že píší prsty v jemném písku na zemi písmena i slova. — —

Pluh a jho. Již první lidé měli se živiti plodinami země (Gen. 2, 16.) a bylo jim vzdělávati půdu (Gen. 3, 19). Po hříchu bylo vzdělávání půdy spojeno s námahou, neboť v prvních dobách byla veškerá práce polní vykonávána rukou lidskou. Později přibíral člověk i *zvířata*, by pomocí jejich snáze a účinněji na poli pracoval, obilí svážel, mlátil a j. *Jabela*, potomka Kainova, jmenuje Písmo sv. *otcem stád* (Gen. 4, 20). Možno, že již počal on užívati zvířat při práci, ač to jiní připisují *Noemovi*, který by tím byl pokoj zjednal a úlevu opatřil svým rodičům a ospravedlnil tak své jméno. *Tubalkain* byl dle Gen. 4. 22. vynálezcem kovových nástrojů, čímž připraveno při vzdělávání půdy též značné usnadnění.

Někteří z novějších ethnografů míní, že bylo veškero lidstvo v prvních dobách v jakémisi stavu zdivočelosti; z toho že časem postoupilo ke kočovnému pastýřskému životu, a pak že teprve se u vzdělanějších národů vyvinul *život rolnický*. V některých krajinách tomu mohlo zajisté tak býti; všeobecný vývoj lidstva to však není. Mnozí zůstali do dneška při ločovním způsobu života, jiní byli asi již od počátku rolníky. V rovinách Eufratu a Tigridu, v Assyrii a v Babyloně, rovněž tak v údolí nilském v Egyptě rozvinulo se rolnictví velmi záhy; jinde zabývali se chovem dobytka. Bible naznačuje toto rozdělení zaměstnání již u synů prvních lidí: *Kain* jest představen jako zemědělec (vzdělávající půdu, v hebr. *oběd adamá*); *Abel* jako pastýř (Gen. 4, 2). Abraham byl ještě nomádem, kočovného způsobu života, avšak již za jeho nejbližších potomků ujímalo se vzdělávání půdy. Jakubovci obdrželi k tomu v Egyptě výhodnou krajinu Gesen. Když se dostali do Kanaan, většina Israelitů zabývala se vzděláváním půdy. Kmenové za Jordánem sídlící zůstávali arcit při pastýřství, poněvadž se jejich kraj všude k pěstování obilí a zahrad nehodil.

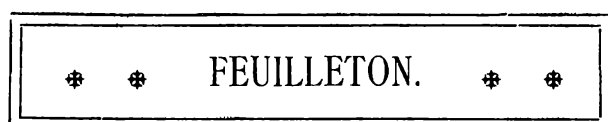
Země Kananejská zalíbila se úrodností svou Abrahamovi, když do ni vešel. Mojžíš ji velebil mnohým způsobem a rozmnožoval tím u svého lidu touhu po ní. Často jest o ní řečeno, že *teče mlékem a strdí* (medem). Obyčejně byla tato slova vykládána tak, že tam bude mnoho dobytka, jež dává mléko, tedy též mnoho pastvin; že tam může býti mnoho včel, tedy i medonosných květů a luk. Jiní mínili, že jest vykládati: Mléko řamní, jehož jest hojnost, jež teče, jest jako medové mléko, mléko medem oslazené, zlepšené. — Avšak dlužno míti na zřeteli, že v Palestině nikdy mnoho krav nebylo; lučin s hustými travinami, kde by byla po celý rok pastva, tam skorem není. Mléka tu není v takové hojnosti, aby se mohlo říci, že jím země oplývá, že jím teče. Lid včel též mnoho pěstovati nemohl, neboť nemají v horkých měsících všude dosti potravy. Dle toho bylo by lze ona slova spíše vykládati v ten smysl, že jsou všechny plodiny země Kana-

nejské *jako mléko a med* t. j. velmi dobré, příjemné a chutné. Toto skutečnosti vždy odpovídalo. »Butyrum et mel« v prorocích vykládáno podobně: lac infantis erit uti butyrum et mel.

Lidu hebrejskému měla býti půda dobyté země zaslíbené rozdělena tak, aby každá rodina měla v údělu svého kmene dostatečný díl. Měřeno bylo *provázky* (funiculi), a odměřené se v bibli zove též prostě: díl neb provázek. Nedovedeme si dobře představit, jak veliké části obdržela rodina, již připadl dílek v rovině, a ona, již se dostalo skalnaté půdy, kraje suchého. Stejně veliký díl se všem přidělovati nemohl; suché pole mělo malou cenu. Žalm 15, 6 dí vzhledem k tomu: »*Díly připadly mně v rozkošných krajích, a líbí se mi to dědictví.*« Kaleb dal své dceři Akse (Jos. 15, 19), když ji dal Othonielovi za manželku, věnem suché pole. Na cestě s otcem prosila ho, by jí dal k tomu ještě studnice vod, a dostalo se jí toho.

Ač Mojžíš řekl, že se v zaslíbené zemi role tak nezavodňují, jako to bylo činiti v Egyptě, kde čerpávali vodu z Nilu a sváděli ji na svá pole, přece jsou v Palestině místa, která lze z pramenů *zavlažovati*. Mojžíš doložil, že jest v Palestině očekávati od Boha dešť a rosu, od čehož závisí pak veškerá úroda. Kde jest dosti vody, tam pěstovali a pěstují po výtce zeleninu; tam bývá *zahrada*. V údolí Cedron pod vesnicí Silwan jsou podobné zahrady, jež zavlažují z Nehemiašovy studnice. Zahrady u Betlema, zavlažované vodou z Šalamounových nádržek, dávají někdy i paterý výtěžek v roce. V suché zemi jest to znamení největší plodnosti a štěstí; proto mohl říci Jeremiáš: Až se vrátí lid z Babylona, pohnou se k dobrotě Hospodinově s obilím a s vínem, a s olejem *duše pak jejich bude podobná zahradě svažené*, a nebudou se rmoutiti více (Jer. 31, 12).

(Pokračování.)

Bedřich Schiller a jeho náboženská skepse.

(Pokračování.)

Listy a ódy, které napsal Schiller v době 1782- 1790 — první letopočet označuje útěk Schillerův z území vévody württemberského, druhý rok Schillerova sňatku — tedy listy a ódy z této doby dávají nám nahlédnouti do rozhárané jeho duše. Je v nich uložena jeho filosofie a sténající poesie.

Nebyla jenom básnickou fikcí ona bolest, kterou Schiller opěval, ale byl to výraz skutečného utrpení, jaké zakoušel. Často kolísal mezi vzkypěním smyslů a uzdou svědomí, uzdou, kterou hryzl, ale nemohl přetřhnouti. Jeho nárek se ozývá hlavně v ódě: »Zápas«, kde líčí své boje a svůj pád.: »Ne, nesnesu již déle tento zápas«, volá, »tento hrozný zápas povinnosti. Jestliže nemůžeš utlumiti pečlivé kvašení v srdci mém, ó ctnosti,

nežádej na mně tuto oběť! Zde tvá koruna; nechť je navždy pro mne ztracena, vezmi ji a nech mne padnouti.«*)

Jindy instinkt cti dodával mu zmužilosti, aby aspoň utekl, když nemůže zvítěziti; důkazem toho jsou slova, která psal svým přátelům, když se chtěl konečně vymaniti z neblahého a hanebného pobytu v Manheimě:

»Se srdcem nevyslovitelně sklíčeným,« praví, »vám píši, moji drazí. Nemohu již zde (v Manheimě) déle zůstat. Po dvaceti dnů nosil jsem v sobě, v duši své již rozhodnutí odejiti z tohoto světa. Lidé, všechny mé známosti, nebe i země, vše je mi protivné. Nemám zde žádné duše, ani jedině, která by naplnila prázdnotu mého srdce. U vás, ó moji drazí, u vás budu šťasten. Nebyl jsem jim ještě nikdy.«**)

Konečně jsou v jeho životě okamžiky, kdy přítomnost a budoucnost, svět a lidé jej tíží k rozdrčení; a poněvadž svou vinou

*) Schiller, Poésie. Traduktion de Marunier, p. 228.

**) Vie de Schiller, par M. Ad Regnier, p. 58.

se zbavil Přítele nebeského, toho jediného přítele, který zůstává i tehdy, kdy ostatní opouštějí, podává se záchvatům černé misanthropie a v zoufalství volá: »Já tisknul k sobě lidstvo v horečném zápalu a na konec jsem poznal, že jsem neměl ve svém objetí než rampouch (led).«

Duše, které žily s Bohem a potom se od něho odloučily, mají tu velkou a smutnou výhodu před ostatními, že nemohou spokojeně žít ve zlu. Právě dobro, které kdysi měly a milovaly, zůstává po sobě prázdné místo, které nic pozemského nemůže obsadit a vyplnit; a prázdnota, kterou Bůh se vzdalující v duši zanechává, mění se v jakýsi sužující a stálý hlad, který orgie vášní jen rozněcují, ale nikdy neutišují. Schiller je nám toho dokladem, ve svých »*Listech filosofických Julia k Rafaelovi*«, které vyšly v Thalii r. 1876. Julius patrně není nikdo jiný než Schiller sám, a Rafael bezpochyby je jeho přítel, básník Koerner. Julius nám zosobňuje skepticismus mladé duše, která se nemůže ubránit lítosti nad ztracenou vírou.

»Blažený čas,« píše, »dnové nebeští, kdy oči zavřené, já sledoval jsem nadšeně běh života. Oddával jsem se svým citům a byl jsem šťastný. Rafael mne naučil myslet a mne tento objev nutí k pláči. Ty's mne zbavil víry, která mně dodávala útěchy a naučil's mne pohrdat tím, co jsem měl v úctě. Tolik ideí bylo mi svatých, než ta tvá smutná moudrost je oloupila o jejich kouzlo! Když jsem vídal lid hrnouti se v zástupech do kostela, když jsem slyšel údy přečetného shromáždění spojovat své hlasy v téže modlitbě: Ano, říkal jsem si, ano, božský je onen zákon, který vyznávají nejlepší z lidí, který podmaňuje si inteligenci a těší srdce.«

»Tvůj chladný rozum uhasil moje nadšení. — Ty's mi řekl: Nevěř než svému úsudku. Není nic svatého než pravda, a není pravdou, než to, co rozum za pravdu uzná. — Poslechl jsem a obětoval jsem své nejmilejší myšlenky. Můj úsudek je jediným vůdcem, který mi zbývá, aby mne povznesl k Bohu, k ctnosti a k věčnosti. Běda mi, kdybych při výkonech svého úsudku našel nějaký odpor, kdybych musil pochybovat o jeho neomylnosti. Poslechl jsem a obětoval jsem všechnu svoji víru. Můj rozum je pro mne nyní vším, on jediný mi zaručuje Boha, ctnost a nesmrtelnost. Od tohoto dne štěstí mé závisí na harmonickém rytmu mé soudnosti; běda mi, jestli že v kri-

sích mého života struny tohoto nástroje zazní falešně nebo se přetrhnou!«

Tento strach brzo ustupuje přepjatému nadšení. Julius ve druhém listě jest opojen sám sebou: »Rafaeli, tvá nauka zalichotila mé domýšlivosti. Byl jsem vězněn, ty's mne však vyvedl z temnice žalární, abys mne dovedl ke světlu. Zlaté světlo a nesmírná rozloha uchvátily můj zrak. Ještě včera stačila mi skromná sláva býti nazván dobrým synem, ctnostným přítelem, člověkem užitečným svému kraji. Ty's mne však přetvořil ve světo-občana. Rafael mi řekl: Jediným královstvím ve světě duchovním je království rozumu. Já nosil ve své hlavě trůn císařský!

Než pojednou mimovolný pocit nepatrnosti člověka jej znepokojuje a skličuje tak, že pochybuje sám o sobě:

»Všude kamkoliv obrátím svůj zrak, ó Rafaeli, člověk se mi jeví omezeným. Jaká propašť mezi touhou a skutečností! Ó nezávid' mu (člověku) spánek, kterým dříme a neprobouzej ho! Rozum jest jako pochodeň v temnici žalární: když byla zazářila nějaký okamžik nad hlavou vězně, zanechává jej pak ve tmě tím neproniknutelnější. Naše filosofie jest onou neblahou zvědavostí Oedipovou, který nepřestává se tázat, až konečně orakulum mu odpovídá! »Kež bys nikdy nepoznal, kdo jsi!«

Julius, zmítán pochybnostmi, nařiká si, pláče a se zlobí; časem se u něho ozývají výčitky, jindy zase se modlí: »Tvá moudrost nahrazuje mi to, co mi urvala? Když jsi neměl klíče, abys mi otevřel nebe, proč jsi mne vytrhl ze země? Jestliže jsi věděl, že cesta pravdy vede hroznými propastmi pochybování, proč jsi vydal svého Julia tímto nesnázím? Ty jsi rozbořil chaloupku *obydlenou*, abys na její sutinách postavil palác — ale *prázdný*. Rafaeli, já ti svěřuji svou duši. Nejsem šťastným, má odvaha jest u konce. Zoufám nad svými vlastními silami. Jedině ruka tvá může nalíti balsámu do mého palčivého zranění.«

Rafael odpovídá. Je to chladný filosof s nároky na poloboha. »Můj milý Julie, šťastným být bez přetržení, to by bylo mnoho pro smrtelníka. Ty máš zvítěziti nad nemocí, pochybováním, z kteréž nemůže tě úplně uzdravit nikdo jiný než ty sám. Jakkoliv snad bolestné je tvé probuzení, já nečiním si výčitek, že jsem tě vytrhl z tvého snu. Neučinil jsem nic jiného, než že jsem urychlil krizi jinak nevyhnutelnou pro duše, jakou

je tvoje. . . . Nevděčníku, zlořečíš rozumu a zapomínáš na radosti, které ti již připravil!«

Hrdý Rafael obral si za úkol vésti svého přítele k pravdě; to mělo být také účelem této korespondence. »Skepticismus,« praví se tam »je vrchol horečného záchvatu lidské intelligence; abnormální rozrušení, které skepticismus působí v duši dobře organisované, musí na konec jen napomáhati k upevnění zdraví. Čím je blud svůdnějším, tím větší je vítězství pravdy; čím více muk pochybování působí, tím větší je potřeba pevné jistoty.« — — —

Sliby tyto byly však klamné! Listy se zde přerušují. Cíl byl ukázán, ale nebyl dosažen; touha se pocítovala, ale nebyla ukojena! pochybnosti zde byly; ale nebyly

rozluštěny. Negace byla rozšířena dle libosti, filosofická affirmace zůstala však němou. Výsledek těch listů? Duše Schillerova jest propastí otázek, na kteréž se nedostává odpovědi.

Poslední dopis Rafaelův nese zřejmě známku vlivu filosofie kantovské. Dopis ten je z r. 1789, z doby to, kdy nejčelnější díla filosofa Královeckého již byla vydána. Schiller je četl. Viděl, že snad naše idee nemají mimo naši mysl objektivní realnosti. Tato nauka se výborně hodila jeho skepticismu a proto se jí dychtivě uchopil. Ano zašel ještě dále; kdežto Kant ve svém »rozumu praktickém« hájí povinnost, Schiller i *povinnost* prohlašuje za *abstrakci* a *ctnost* je mu jen *snem*. (Pokračování.)

* * * SMĚS. * * *

Osobní. Adolf Fux, bývalý dlouholetý profesor a spisovatel při c. k. učitelském ústavě v Příboře na Moravě, nyní ředitel ústavu ku vzdělání učitelek na Kladně, slaviti bude své 60leté narozeniny dne 15. června t. r. v klášteře u Kapucínů v Praze (u sv. Josefa).

Vyhláška. Do červnového čísla »Vlasti« vložena jest pro všechny členy družstva Vlast účetní výroční zpráva. Kterýkoliv člen by ji neobdržel, račiž ji reklamovati, a bude mu zvlášť odeslána.

Novinka. »Či katolík, či lutheran?« Napsal Dr. K. L. Řehák, rytíř Božího hrobu a farář u sv. Ducha v Praze. Brožurka tato vyšla nákladem Tiskové Ligy a prodává se v administraci družstva Vlast v Praze, čp. 570-II. za 16 hal. Na 5 ex. dává se šestý zdarma.

Záchvaty antiklerikální zuřivosti a to nejpodstatnějšího druhu trpí opět »orgán zemského ústředního spolku jednot učitelských v království českém« »Český Učitel« ve svých posledních číslech 37. a 39. t. r. V prvním pod titulem: »Pan farář« tropí hurovský křik z toho, že duchovní správce, který v kázání svém překročil potřebnou míru rozvahy a označil jednoho z učitelů tamějších za původce nějaké lokálky, proti němu prý uveřejněné v elegantním listě: »Školském Obzoru«, veřejně odvolal svoje provinění.

Uznal svoji chybu a poctivě dal napadenému veřejné dostiučinění. Tím snad mohla být věc skoncována. Ale to »Českému Učiteli« nestačí. Ten má ještě svoji pověstnou šibenicu ve svých úvodnicích. Proto honem na ni s panem farářem. A to se rozumí, že hned se zase omele to urážející povídání, že na každé faře sedí jeden či více takých spolubratrů, osočujících nevinné a horlivé, svého povolání dbalé učitele! — Šlechetní pánové! Ukažte nám jen jediné číslo našeho listu, v němž by tolik ničemných pomluv a nedokázaných utrhačných řečí byto uveřejněno, jako vy v tomto svém úvodníku, hodném nějaké »Záři« nebo »Červánků«, jste nakupili. To, co tuto provádíte, je svrchované podlé. Spoléháte v trpělivost kleru a tím i ve svoji beztrestnost. Kdybychom chtěli štvát kněžstvo, aby i ono hned soudně neb prostřednictvím školních úřadů stíhalo každý svár s vámi, a my hned z každého takového případu udělali řvavý úvodník, věru že bychom měli materiálu více než vy! Ale my přimlouváme se vždy za přátelskou dohodu a proto přecházíme ojedinělé příklady svárů a sporů. Ostatně jsme si též vědomi, že valná většina rozumných a konciliantních mužů z vašich řad s vámi nesouhlasí a váš způsob chování ke kněžstvu zcela odsuzuje. My každý kal nesváru potlačujeme a jím své čtenáře nepohosfujeme; vy jej vyzvedáte na svoji literární tabuli jako vítané pochoutky první jakosti. Ten je rozdíl mezi vašim a naším jednáním. Poněvadž tak píše »věstník ústředního spolku«, nezbude, než aby kněžstvo ve své ústřední organisaci se poradilo, jak

podobným informacím »Českého Učitele« sluší čeliti.

Pro studující, kteří navštěvovati budou některý střední ústav pražský, poskytně vhodný byt s celým zaopatřením Svatováclavský konvikt pro studující škol středních v Ječné ul. č. 4, kdež pečuje se za dozoru duchovního, jemůž přidělení jsou assistenti (posluchači university a techniky) jak o mravní výchovu, tak i o řádný prospěch, tak že rodiče s úplnou důvěrou mohou ústavu děti své svěřiti. V posledních letech dodělala se správa u velmi mnohých chovanců pěkných úspěchů a má v rukou hojné projevy uznání. Na požádání zašle se prospekt, jakož i vše bližší sdělí ochotně ředitelství konviktu.

Petice učitelek za volební právo.

Předsednictvo Jednoty učitelek vybízí všechny učitelky, aby v každém místě, i tani, kde třeba i jen 1—2 učitelky působí, vykonaly svou povinnost stavovskou a podávaly do tohoto zasedání zemského sněmu petice za volební právo učitelek. V petici žádají učitelky za výsadní volební právo na základě služební vlastnosti a odůvodňují žádost ku sněmu tím, že: 1. řád volební byl sdělán v roce 1864, kdy ještě učitelek nebylo, 2. učitelky mají tytéž platy, táž práva a povinnosti a jsou ustanoveny týmiž úřady jako učitelé, kteří mají právo volební — jež učitelkám se upírá, čímž 3. stav jejich se snižuje, což není úmyslem zákona. Žádají proto, aby text zákona o volení v obcích v § 1. odst. 2. lit. g) změněn byl tak, aby zněl: stále zřízené *učitelstvo obojího pohlaví* na školách

Dále dožadují se ostatních s tím souvisících změn (volby bez plnomocenství). Zároveň žádá se v petici — za účelem dosažení passivního volebního práva — změna § 10. řádu volení do obce, kterýž stanoví, že volení mohou býti toliko občané mužského pohlaví. (Na tomto § závisí též volební právo do sněmu.)

Pěstování hudby chrámové, práce písářské u obecního úřadu a pod. jest zaměstnáním učitele nedůstojným, poněvadž při tom žije ve shodě s místními konservativními stranami, avšak jako agent sbíratí inserty pro kalendáře učitelské, je povinností každého organisovaného učitele »v zájmu prosperity kalendářních podniků«.

Obecné školy dle požadavku svobodomyšlného učitelstva v Německu. Svobodomyšlné sdružení německých učitelů má dle »Uč. Novin« (č. 37) ve svém programu tyto požadavky ve školství: Jednotná

škola obecná pro všecku mladež a zrušení všech vedlejších škol obecných (v Německu do škol obecných v našem smyslu chodí jen méně zámožné a chudé děti), bezplatné opatrování dětem pomůcek a potřeb školních, organické spojení obecných škol se školami středními a vyššími, povinné školy pokračovací pro chlapce i pro dívky, konfesijní oddělování dětí pouze při vyučování náboženství, k němuž nemá býti žádné dítě nuceno, vyšší vědecké vzdělání učitelů, dobře opatřené školy, menší počet žactva ve třídách, zvýšení služného učitelům, odborný dozor (v Německu jest ve mnohých státech dozor kněžský), oddělení ministerstva vyučování od ministerstva kultu, větší vliv na školství těch obcí, které na školy víc obětují. — Celkem jsou to požadavky, jaké i u nás i jinde pokrokové učitelstvo za své přijalo.

* * LITERATURA. * *

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Almanach Marianský vydaný u příležitosti marianského kongresu pořádaného v Praze ve dnech 12., 13. a 14. června t. r. Redakci *Dra Ant. Podlahy*. Cena 1.60 K. Významná tato publikace příležitostná je jednou z nejkrásnějších literárních děl, vydaných v době jubilejní oslavy prohlášení dogmatu o Neposkvrněné. Přispěli do ní svými články přední katoličtí spisovatelé naši. Články vědecké, v populárním slohu psané, střídají se tu s belletrií v prose i v básních. Z poetů jsou tu zastoupeni: Xav. Dvořák, Fr. Kyselý, Vl. Hornov, M. Javorník, J. Šimon, Fr. Leubner, Aug. Rozsypalová, Vl. Hornov. Ant. Bulant, Dr. M. Kovář a j. Z prosaistů; Jindř. Š. Baar, J. Košnař, K. Procházka, Boh. Brodský, Petr Kopal, P. Fr. Žák, Grossmannová-Brodská, Al. Dostál. Poučnými články přispěli: Dr. Jan Lad. Sýkova, Dr. Ant. Podlaha, Dr. Frant. Reyl, prof. J. Vávra, Dr. Jos. Zahradník, Dr. Eug. Kadeřávek, Fr. Stejskal, O. Horník, Jos. Šauer z Augenburgu, Sigmund hrabě Ledóchovskí, prof. V. Müller a j. Případné úvodní slovo napsal prof. Em. Žák. Almanach obsahuje řadu celostránkových obrazů; je velice pěkně vypraven a při tom nad toho druhu publikace levný. Upozornujeme naň vřele. Jest to v každém ohledu dílo důstojné svého významu.

Hledá se kněz

přes dobu prázdnin od 15./VII.—15./IX., jenž by sloužil denně mši sv. ráno asi o 1/2 7 hod. — Výhody: vlastní intenci, denně 2 K, snídaně a pěkný byt o dvou pokojích v krásné poloze ve Vídni, XVI. okres, k dispozici. — Dotazy do administrace Vlasti, Praha, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Katechetský zákon v Dol. Rakousích. — Jak psát? — Feuilleton: Bedřich Schiller a jeho náboženská skepse. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

První nutný důsledek tohoto požadavku jest, aby byly zřízeny *kursy učitelské*, které by *výhradně* věnovány byly theorii i praxi *paedagogické*, při tom trvající v organickém spojení s ročníky, které mají kandidátům učitelským skýtati vzdělání všeobecné. Druhý důsledek jest ten, aby zvýšena byla příprava učitelská nejméně o 2 roky, ač-li nechceme, aby dosavadní úroveň vzdělání všeobecného u učitelů byla snížena. Myslíme-li sobě ústav učitelský s 1 přípravkou, v níž by se disparátní živlové amalgamovali a 5 ročníky dalšími, z nichž poslední by byl *vylučně* věnován výchově a didaktice, a dáme-li tomu, že by do přípravky mohli se hlásiti absolventi měšťanské školy, stojící ve 14. roce svého žití, tedy zříme budoucí učitele na nejmín 20 roků staré, ani předstupují jako vychovatelé před škamna školská! Že by také naše měšťanské školy tím obdržely novou »raison d' être«, leží na bíle dni. Pokrokaři proti tomuto stížení přípravy učitelské nemohou namítati ničeho; každý učitel obecné školy ušetří při tom ještě 4 roky vůči *akademické* přípravě, již se dovolávají. Kde která snaživá hlava obdrží tím zároveň vědecký základ, na němž bude moci pracovati dále. »Non alligabis os bovi triturranti«, znělo v Starém zákoně. A kdo se dále vzdělati chce, najde prostředků dosti a v jakosti takové, že i samy přednášky na universitě nemohou býti lepší. Ovšem o *demonstracích* praktických nemluvíme — těch zažití má budoucí učitel ve svrchované míře v 5. ročníku paedagogia. Ale jinak nepodléhá ani nejmenší pochybnosti, že kandidát učitelství, který po návštěvě školy měšťanské po 4 roky studovati bude discipliny všeobecného vzdělání, již dle nyní platné osnovy učebné osvojí si nejen vzdělání všeobecné, které od něho moderní škola obecná vyžaduje, nýbrž i takové, které jednotlivcům umožní studium další, třeba i na universitě.

Jak se proslýchá, má reforma učitelských ústavů, která na sebe nedá dlouho čekati, v úmyslu, kandidáty učitelství po absolvovaném 4. ročníku přidržeti ke složení *zkoušky zralosti* po stránce vzdělání všeobecného, a zvláštní zkoušky praktické po stránce *paedagogické* po absolvování 5. ročníku, což každý zkušený paedagog musí jen schváliti. Učebnými předměty prvních 4 ročníků byly by: Ná-

boženství, mateřský jazyk, země- a dějepis se statistikou, matematika, přírodopis a fyzika, polní hospodářství, krasopis a kreslení, hudba a zpěv, tělocvik a školská hygiena. V 5. roč. by umístěny byly hlavně: Dějiny náboženství a obrana zjevení Božího, psychologie, vychovatelství, didaktika a methodika, dějiny vychovatelství a chrámová hudba.

Víme dobře, že důraz kladený na pěstování hudby vůbec, a chrámové zvláště působí na jisté kruhy jako červený šátek na krocana. Ku podivu! Tíž pánové, kteří překypují chválou o blahodárných účincích umění, pěstovaného ve škole, chovají se odmítavě vůči umění, které patří mezi nejvzácnější perly folkloru, jakým je bez odporu pěstování národní písně ve škole i ve chrámě. Na jedné straně chtějí býti otci, vůdci, rádci, apoštoly, lékaři — a Bůh sám ví ještě čím — milého národa, a zde protiví se jim pracovati na roli, kde vskutku mohou si získati o národ i mládež zásluh nehynoucích.

»Nám pěje lid,« — volal kdysi *Kolár* v hrdém vědomí vysoké ceny písně národní. A co pěje náš lid dnes? Nemusí-li každému učiteli prsa dmouti se nadšením, že on je nejspíše s to, aby bujení nezapných odrhovaček, kterými se vkus národa otravuje, učinil přítrž, pěstováním ušlechtilé písně národní? O to však nejde. Ale žádá se od něho, aby hrál také v kostele varhany a řídil hudbu chrámovou! Hinc illae lacrimae! Přišel by prý tím v nehodnou odvislost na faráři, a málo bude chyběti, bude prý musit opět konati službu kostelnickou a při hostinách na fáře posluhovati. —

Tomu ovšem žádný z pokrokových učitelů nevěří; ale jako strašák je taková frase příhodná. — Nuže, jsme toho mínění, že národ náš má dnes více než kdy jindy potřebi, aby vymaně se z pout planých frasí, budoucnost svoji postavil na ideálně a harmonicky vychovaném dorostu. K tomu však jest úplná *shoda* mezi *školou a církví* nezbytnou podmínkou. Rozkol mezi oběma byl by jen znamením k rozkolu v obci, této první a nejdůležitější jednotce státní. — Když r. 1886 v jedné zemi německé jednalo se o sprostění učitelů služby kostelnické, reptali někteří »pokrokáři« také proti službě varhanické, kterou prohlašovali za nesrovnatelnou s úřadem učitelským. Ale útok tento byl zdrcující většinou udolán s následujícím odůvodněním: »Litovali bychom hluboce, kdyby jednou se mělo státi, aby učitelům, najmě venkovským, zakázána byla služba varhanická. K čemu potom v seminářích učení hudbě na varhany a generálnímu bassu? Vynechání tohoto předmětu však by zároveň znamenalo škrtnutí podstatného *prostředku vzdělávacího* z osnovy učebné a rozšíření propasti, která už nyní mezi učitelem a lidem, respective jeho názory a potřebami zeje. Má-li kdo za to, že by učitel sloučením úřadu školského s kostelním (t. j. jako řiditel kůru) na své vážnosti utrpěl jakési pohromy, tu odpovídáme, že zde hlavní úlohu hrají *osobnosti*, jakož i takt dotyčného duchovního správce, aby službu církevní nezaměňoval se službou osobní.« — Nuže, co se tohoto »taktu« týče, myslíme, že by neměl tu býti předepsán takt jednopůlový, nýbrž hned dvoupůlový, který by neklofal pouze přes prsty páně farářovy, nýbrž také přes prsty pana regenschoriho. —

V ohlášené reformě sluší hlavně uvítati s povděkem, že je tu položen důraz na moment *vychovávací*, odlišení odborných věd paedagogických od disciplín, které slouží vzdělání povšechnému, jakož i položení jich do ročníku posledního, kdy kandidát učitelství je již u věku dospělejším, v němž aspoň podstatné porozumění abstraktnímu učivu, jakým jsou bez odporu veškeré vědy paedagogické,

s důvěrou lze očekávat. Další opravu dlužno zřítí v tom, že *methodika* má být svěřena pouze 1—2 učitelům. Ta znamená vzhledem ke koncentraci a harmonizaci u vyučování veliký pokrok.

Až dosud leží *methodika* v rukou t. zv. učitelů cvičných, kteří kromě školy obecné (t. zv. vzorné), na které působí, žádné jiné neviděli (ovšem učitelský ústav vyjímaje. Pozn. spis.) a vědy paedagogické znají pouze z knih.

Spisovatel je toho dalek, aby podceňoval snad praxi t. zv. paedagogiky vulgérní, dobře jsa sobě vědom přísloví: „Grau ist alle Theorie.“ Ale psychologie moderní, na níž *methodika* a *didaktika* je založena, ke svému *hlubšímu* porozumění přece vyžaduje přípravu *akademickou*. A tento požadavek ještě je podporován zákony *koncentrace didaktické*, kterou dovede provádět pouze muž, theoreticky i prakticky na výši doby stojící. Ovšem vůči různorodosti učiva s těžší bude možno *methodiku* všech předmětů vložit na bedra jediného učitele; ale aspoň spojení *methodiky* oborů mluvnicko-dějepisného v jedné a mathematicko-přírodopisného v druhé ruce, bylo by možno a žádoucí. *Methodika* náboženství ovšem by spočívala v rukou katechetových. To vše lze vyřídití hladce. — Větší obtíže nastávají při stanovení cíle paedagogického. V Německu obtíží těch neznají, poněvadž všechny školy mají ráz konfessií, ať katolické, či protestantské, neb židovské. Před vyučováním katoličtí kandidáti přítomni jsou mši svaté; protestanté náboženskému úkonu svého vyznání.

Jinak jest u nás, pak v Itálii a ve Francii. U nás je škola simultánní, t. j. bezkonfessií, která přijímá všechny žáky bez rozdílu náboženství a výchovu náboženskou přenechává duchovním správcům dotyčných vyznání skoro venkonce, při čemž učitelstvo samo chová se vůči momentům náboženským ponejvíc netečně, ano v jednotlivých případech docela nepřátelsky. Řídké výjimky kolegiálního spolupůsobení učitele s katechetou potvrzují pouze pravidlo.

A v tom právě vězí kořen choroby, kterou naše školství trpí. Schází nám *určitý, konkrétní cíl výchovný a jednosvorné spolupůsobení* všech činitelů vychovavacích k jeho dosažení. Náboženství jest pouhý učebný předmět jako čtení neb počítání a ničím více. Zatím mělo by býtí kvasem, který by pronikl veškeré učivo. Odtud ta rozháranost paedagogických soustav. Jeden staví za cíl výchovy prospěchářství — *utilitarismus* (Spencer), druhý *bohopodobnost* (Schrader), třetí *naturalismus* (Rousseau), čtvrtý *eklekticismus* (Dittes), pátý navedení k *samočinnosti* (Diesterweg) a v nejohybnějších případech rozhoduje bezduchá *šablonovitost*.

(Pokračování.)

Katechetský zákon v Dol. Rakousích.

Vzhledem k našemu zákonu a zákonu morayskému podává FR. KOŠÁK.

(Pokračování.)

§ 5.

Zvláštní učitel náboženství se stálým platem zřízen je na určité škole; může mu však býtí uloženo za povinnost, aby bezplatně převzal vyučování náboženské také na jiných veřejných školách obecných a to až do počtu týdenních hodin vyučovacích, jak uvedeno v § 4.

Tutéž povinnost ukládá i zákon český katechetům v § 3. A tak katecheta mnohdy následkem znění zákona jest povinen vyučovatí na třech různých školách,

vyhovovati trojímu rozvrhu hodin, docházeti na trojí domácí konferenci každý měsíc atd. Poněvadž však namnoze naskytá se potřeba, aby katecheta vyučoval náboženství i více hodin, než jest nejvyšší počet hodin jemu zákonem stanovený, praví se v odstavci druhém § 5. v zákoně dolnorakouském:

Překročí-li se tato povinnost vyučovací a trvá-li přespočetné vyučování déle jednoho měsíce, bude zvláštnímu učiteli náboženství se stálým platem propůjčena odměna za přespočetné vyučování dle výkazu remunerace v § 10. tohoto zákona naznačeného podle toho, jak dlouho trvalo přespočetné vyučování a v poměru ke školnímu roku.

V zákoně našem o této remuneraci výslovně ničeho se nepraví, a dlouho se vyplácela tak, jak to stanoví zákon dolnorakouský, totiž tolik, jako zvláštnímu učiteli náboženství za remuneraci. Teprve v posledním čase nastala ve vyplácení remunerace zvláštnímu učiteli náboženství se stálým platem za hodiny přespočetné zvláštní podivná praxe, která nijak se zákonem srovnati se nedá. (Viz o tom »Vychovatel« roč. XVIII.: »Zásady šetření ve školství a katecheté«, str. 239. a násl.)

§ 6.

Povinnost k vyučování, služební postavení a odměna zvláštních učitelů, kteří s remunerací zřízení jsou (§ 2. sub b), ustanoveny budou od případu k případu zřizovacím dekretem školních úřadů.

U nás totéž vysloveno v § 4. zákona; na Moravě jest v novém zákoně ze dne 26. prosince 1904 o tom zvláštní §, jenž praví:

§ 8. Je-li zvláštní učitel náboženství s remunerací ustanoven, budiž mu vyměřeno 80 K ročně za každou týdenní hodinu vyučovací.

O této odměně stanoví u nás § 7., kde určují se remunerace i kněžím ze správy duchovní i učitelům světským, v odstavci 2. »Při tom budiž roční remunerace za jednu týdenní hodinu vyučovací vyměřena zvláštnímu učiteli náboženství $\frac{1}{25}$ platu učitelů první třídy škol obecných, pokud se týče $\frac{1}{25}$ platu učitelů škol měšťanských.« V Dolních Rakousích odměnu stanoví § 10.

§ 7

O systemisování místa zvláštního učitele náboženství, jakož i o tom, má-li zvláštní učitel náboženství zřízen býti s remunerací či se stálým platem, rozhoduje zemský úřad školní, dorozuměv se s vrchním úřadem konfesionelním, při učitelích israelských s představenstvem příslušných israelských obcí náboženských, a dorozuměv se s oněmi orgány, z jichž prostředků dotyčnému učiteli náboženství odměna se propůjčuje.

Totéž praví § 5. zákona našeho.

§ 8.

Na kterých školách a v jakém počtu týdenních hodin na každé škole má vyučovati zvláštní učitel náboženství, ustanovuje zemský úřad školní, vyslechnuv okresní úřad školní a dorozuměv se s příslušným vrchním úřadem konfesionelním, při učitelích israelských pak s představenstvem příslušných obcí israelských.

V zákoně českém podobného paragrafu není; ale jest totéž jaksí obsaženo již v § 5. zákona, ač ovšem připustiti se musí, že § 8. zákona dolnorakouského je omezena libovůle okresních školních rad, katechetovi určovati školy, na nichž by do zákonitého počtu hodin doplňoval, po případě každým rokem jiným způsobem a jinde, jak ve větších městech u nás toho máme doklady.

§ 9.

Stálé platy, jich zvyšování, jakož i požitky na odpočinku (výslužné a úmrtní kvartál) zvláštních učitelů náboženství upraveny jsou zákonitými předpisy, které platí v příčině

příjmů služebních učitelů světských na příslušné škole, i v příčině jejich postupu, jakož i v příčině přeložení učitelů těchto na odpočinek. Učitel náboženství definitivně ustanovený na obyčejné škole obecné náleží do kategorie učitelů obecné školy první třídy, na měšťanské škole do kategorie učitelů měšťanské školy první třídy.

Zvláštní učitel náboženství se stálým platem, vyučující na obyčejné obecné a měšťanské škole, je ustanoven na škole měšťanské a náleží do kategorie učitelů měšťanských škol I. třídy.

Co se týče výslužného počítá se zvláštním učitelům náboženství definitivně zřízeným také doba služební, kterou strávili v postavení prozatímním, pakli doba ta se pojí bez přetržení k době služební, kterou strávili v postavení definitivním.

Mimo to učitelům náboženství dle § 2. sub a) definitivně ustanoveným může zemský školní úřad do výslužného počítati také dobu služební, kterou strávili jako učitelé náboženství ustanoveni dle § 2. sub b), případně dobu, po kterou v duchovní správě vyučovali na veřejných obecných a měšťanských školách.

Toto připočtení může se státi jen tehdy, souhlasí-li oni orgánové, jimž přináleží péče o krytí výdajů pensijní pokladny, z nichž plynou požitky dotyčného učitele náboženství na odpočinku.

V Čechách § 6. zákona z r. 1888, v němž některé tuto uvedené věci také shrnuty byly, byl novým zákonem z r. 1903 zrušen, a požitky katechetů byly vsunuty do zákona učitelského a roztroušeny po různých paragrafech. (§§ 20., 26., 30., 50., 55., 58. zemsk. zákona ze dne 27. ledna 1903.) Na Moravě vstupují novým zákonem, jenž nabyt platnosti dnem 1. července 1905 tato ustanovení v platnost:

§ 7. Zvláštní učitelé náboženství, se stálými platy ustanovení, jsou co do svých služebních příjmů (pokud v tom ohledu nestávají odchylná ustanovení), svého výslužného, a nekatoličtí učitelé náboženství též co do nároků na zaopatření svých pozůstalých na roveň postavení světským učitelům při dotyčných školách ustanoveným, a platí tudíž předpisy, platné v té příčině pro světské učitele na dotyčné škole, také pro učitele náboženství, se stálými platy ustanovené.

Pokud se týče pense, počítá se zvláštním učitelům náboženství, definitivně ustanoveným, také služební doba v provisorním ustanovení strávená, řadí-li se bez přerušení ku služební době, strávené v ustanovení definitivním.

Tomu učiteli náboženství, který aktivní správy duchovní přestoupil do služby školní, počítá se doba v duchovní správě strávená při vyměření pense nanejvýš počtem 5 let.»

Předpisy platné pro katechety jsou zahrnuty v novém zákoně služebních důchodů učitelstva moravského v § 5. a v § 19. částečně; § 9. pak jen katechetům jest věnován. Tento § 9. zákona ze dne 26. prosince 1904 ustanovuje:

»Učitelé náboženství se stálými důchody ustanovení, ať si jsou ustanoveni prozatímně neb definitivně, dostávají služné na veřejných obecných školách národních 1800 K, na školách měšťanských 2400 K.

Ustanovení § 5. v příčině zvýšení služného mají ohledně učitelů náboženství, se stálými důchody dosazených, platnost s tou modifikací, že služební léta, kterých se vyžaduje, aby zvýšení služného dosaženo bylo, počítají se od doby, kdy byli dosazeni na škole národní nebo měšťanské.

Kromě toho obdrží se stálými důchody ustanovení učitelé náboženství na veřejných obecných školách národních po osmileté služební době osobní přírůstek 200 K, který do pense se počítá.»

O zvýšení služného na Moravě pojednává § 5. a § 19. Tento stanoví, že mají býti kvinkvenálky osobám vyučujícím upraveny co do počtu a výšky dle nového zákona; onen určuje jich výšku a to na obecných školách národních po 200 K a na školách měšťanských po 250 K, jakož i počet: »Dosažením šestého zvýšení služného pomíjí nárok na další takové zvýšení služného.« —

Než třeba jest přistoupiti k podrobnému rozboru § 9. zákona dolnorakouského, poukázati k příslušným paragrafům zákona v příčině příjmů služebních učitelů světských, pokud se sem vztahují, a učiniti příslušná porovnání se zákonem českým a moravským.

Dle zákona o úpravě právních svazků učitelů na veřejných školách národních v Dolních Rakousích (zákon ze dne 25. prosince 1904, č. 99 z. z.) řídí se *a)* stálé platy katechetů, *b)* jich zvyšování, *c)* příbytečné, *d)* výslužné, *e)* úmrtní kvartál. Zákon sám pak činí rozdíl mezi příjmy osob učitelských, ustanovených v okresech mimo Vídeň (§ 16.—§ 38.) a ustanovených ve Vídni (§ 39.—§ 57.). Ostatní zahrnuto je v zákoně katechetském, jak § 58. zákona o úpravě platů praví. »§ 58. Zvláštním zákonem řídí se právní svazky učitelů náboženství na veřejných národních školách dolnorakouských.«

A. Stálé platy katechetů. Zákon katechetský praví: »Učitel náboženství definitivně ustanovený na obyčejné škole obecné patří do kategorie učitelů obecné školy první třídy, na měšťanské škole do kategorie učitelů měšťanské školy první třídy.

1. *Mimo Vídeň.*

Dle § 28. zákona o úpravě platů všechny osoby učitelské definitivně ustanovené všech okresů školních mimo okres vídeňský, zařazeny jsou v *personalním statutu*, v němž rozděleny jsou na šest kategorií a kategorie I.—V na příslušné stupně. Tento statut řídí zemská školní rada a obstarává vše, co s tím spojeno.

Katecheti škol obecných patří do kategorie učitelů obecné školy první třídy. To jest dle § 16. kategorie třetí (řídící učitelé a učitelé I. tř.), jež má čtyři stupně platů, a sice:

na 1. stupni	2.200 K,
2.	2.000 K,
3.	1.800 K,
4.	1.600 K ročního platu. Veškeré

učitelstvo této kategorie je rozděleno čtvrtinou do těchto stupňů platů. Jakým způsobem má se postupovati při dosažení vyššího stupně platu, bude dle § 30. zákona cestou nařízení zemské školní rady blíže stanoveno.

Katecheti škol měšťanských náležejí do kategorie učitelů měšťanské školy první třídy. Tito patří do první kategorie platů o třech stupních, a to:

na 1. stupni s platem	2.400 K,
2.	2.200 K,
3. »	2.000 K ročně. I tu platí totéž

co do postupu jako výše bylo řečeno, ovšem s tou výjimkou, že učitelstvo je rozděleno třetinou do každého stupně platu.

2. *Ve Vídni.*

Okresní školní rada vídeňská vede svůj zvláštní status definitivního učitelstva (§ 43.), rozděleného v deset kategorií a příslušné stupně platu.

Katecheta školy obecné náleží tu do kategorie VII. o třech stupních platu.

V prvním stupni se	2.200 K,
v druhém	2.000 K,
v třetím	1.800 K ročně.

Katecheta školy měšťanské náleží do kategorie V s tolikož stupni:

na 1.	2.600 K,
na 2.	2.400 K,
na 3.	2.200 K ročně.

Také zde o postupu jednotlivých sil učitelských z nižšího stupně platu do vyššího vydá zemská školní rada zvláštní ustanovení. (Pokračování.)

Jak psáti?

Kdo čítá odborné naše časopisy aneb i jen učebnice naše, podiví se nad různou orthografií autorů. Nikde snad není takový zmatek, jako právě u nás. V době, kdy mezi laiky vládne všemožná snaha po jednotě orthografie, měli bychom i my více jednoty dbáti a po ní se snažiti.

Není to dávno, co i v předním našem listě »Časopise katolického duchovenstva« přetřásána tato otázka a odkazováno na »*Pravidla Gebauerova*«. Autor článku, Dr. Podlaha hlavně dotýká se tu různosti psaní ve slově »boží«, má-li se psáti *B* nebo *b*, aniž pokouší se samostatně řešiti tuto otázku, nýbrž přijímá za princip rozřešení Gebauerovo: psáti *b*.

Nám zdá se toto stanovisko jednostranné. Gebauer připouští psaní slova Bůh a bůh. Slovo bůh jest znakem pojmu, Bůh pak jest jméno Boha v náboženství křesťanském, jako jest jméno boha u židů Jehova, aneb u mohamedánův Allah. Připouští-li se toto stanovisko, pak nezbytně musí se připustit i dvojí psaní slova: Boží a boží — pokud se odvozuje od jména Bůh a pokud od slova (všeobecného pojmu) bůh. Jest tedy psáti v učebnicích našich zejména Boží a ne boží!

Jest toto jméno přivlastňovací přídavné jméno, a poněvadž tvořeno od jména vlastního, jest psáti jako jméno vlastní velkým písmenem. Anebo nepíšeme rovněž od slova *Pán* také *Páně*? Jakým tedy důvodem psáti Bůh a boží?

Naivní se mi zdá námitka, jakoby to byl germanismus (Wort Gottes). Vždyť píší u nás přemnozí také slovo Božský velkým *B*; toť přece není germanismus. Spíše zdá se býti příčinou jakási přecitlivělost náboženská a překypělost úcty, kteráž mnohé svádí, aby psali i zájmeno: On, Jeho, Jemu velkým písmenem, pokud se na božskou osobu vztahuje. —

Jsou však i jiné neshody. Tak v učebnici, vydané od c. k. knihoskladu, svrchu zmíněného autora píše se důsledně Kristus pán a Maria Panna. Slovo pán má tu význam Bůh, Pán světa, tedy ne jméno všeobecné, nýbrž vlastní, označující ho jako Boha křesťanského. Jako správně to pochopeno při jméně Maria Panna. Slovo Panna jest zde vlastním jménem, vždyť stačilo by psáti i jen jedno a hned každý poznává, kdo tímto jménem míněn. —

V pravidlech doporučuje se psáti Písmo sv. (tedy i sv. Písmo) »písmo« není tu všeobecným pojmem, nýbrž jménem vlastním; ale proč psáti Starý zákon,

Nový zákon, když i zde »zákon« jest jméno vlastní? Vždyť knihy ty neobsahují jenom zákon a tudíž slovo zákon nevyjadřuje všeobecný pojem, nýbrž jméno vlastní! Kdežto přídavná jména: starý a nový naznačují skutečný čas, kdy zákon povstal — tak jako bychom psali: staré Písmo sv., nové Písmo sv.

A jak psáti »svatí otcové« a jak papeže, který se s nimi sdílí o totéž jméno? Nám zdá se, že by správně bylo psáti svatí Otcové, protože »Otcové« dáno jim za čestné jméno od církve. Papeže pak bylo by psáti »Svatý otec«, protože obojí dohromady tvoří jeho čestný název — jméno vlastní. —

Jak psáti názvy svátků? Na př. zjevení Páně, nanebevstoupení Páně, vánoce, velikonoce, letnice? Mám za to, že považovati je sluší jako vlastní jména a tedy psáti velikým písmenem začátečním. Při prvním to vysvitne samo, uvážíme-li, že na př. nanebevstoupení (psáno malým) naznačuje událost a nikoliv jméno svátku. Mohu tedy psáti na svátek (události) narození Páně ale ne na narození Páně. Rovněž píše-li vánoce, nerozumím tím svátek narození Páně, nýbrž jistou dobu v roce, kdežto Vánoce znamená svátek narození Páně. Stejně bylo by vhodno psáti Hod Boží a nikoliv hod Boží; tak i Hromnice (na rozdíl od svíc »hromniček«). —

Pravidla navrhuji psáti Štědrý den, Zelený čtvrtek, Veliký pátek, Bílá sobota. Proč tedy popeleční středa? Proč květná neděle? Jsou to přece vesměs vlastní jména dnův, a důvody tudíž u všech stejné, psáti velikým začátečním písmenem.

Mnozí zavádějí (jako Dr. Kryštůfek v »Časopise katol. duchovenstva«) psaní Tělo Páně, Krev Páně; — myslím, že bezdůvodně místo tělo Páně, krev Páně. — Jest ještě mnoho jiných podobných neshod, o kterých všech nelze se šířiti; ale na čase by bylo, aby jakési rozhodnutí zásadné se stalo; — nejlépe v dohodnutí s tak výtečným odborníkem, jako je slov. prof. Dr. Gebauer, který nad to jest muž vzácně laskavý a přístupný. A druhá věc: aby zvláště »Časopis katol. duchovenstva« myšlenky té se ujal a ve svém listě ji uskutečňoval, což bohužel dosud se nestává.*)

X. Dvořák.

* * FEUILLETON. * *

Bedřich Schiller a jeho náboženská skepse.

(Pokračování.)

Čtème nyní jeho *ódy*! Týž skepticismus morální, či spíše nemorální zaznívá na všech stranách. Pravda, dobro, spravedlnost, pouhé to smyšlenky, světélka, která někdy zablesknou na zemi, ale nikdy se tu neudrží. — Není než krásno, umění je vším; ostatní není ničím. Ideál, toť sen: »Zanikla,« praví, »ona slunce, která ozařovala stezku mého mládí. Rozplynul se onen ideální svět, který plnil kdysi nadšené srdce mé. Prchla má něžná

víra v bytosti, které zplodily mé sny tak krásné, božské!«¹⁾

Tedy co je bytnost? Kam jde? Co se s ní stane? A člověk sám, co jest? Brzy »je to *poutník*, který na jaře svého života, s radostí se dává na cestu, když jakýsi hlas k němu volá: Jdi, jdi, abys dostihl obzoru, kde vše, co jest pozemského, stane se nebeským a nekonečným. Tak ona píseň zní z rána. Než, hle! Nastává večer, hory a řeky mu (poutníkovi) brání v cestě; on se vrhá na moře, aby dostihl cíle. Ale cíl mu stále prchá, a poutník klesá konečně se slovy: »Hle, žádná cesta mne nedovede k cíli, nedostihnu nebe zde na zemi; a místo kde jsem nyní, není to, kde bych si přál býti.«²⁾

*) Při tom navrhoval bych vřele, by zkráceně psalo se katol. a ne kat., což velmi nepěkně se očím ukazuje; hůře ještě při slově katecheta — kat.

¹⁾ Schiller, Poésies, L' Idéal. Edition de M. Ad. Garnier, p. 390.

²⁾ Schiller, Poésies, Le Pérélin, p. 244.

Jindy opět je to *uprchlík*, který se melancholicky ptá sebe sama: »Abych dosáhl pokoje, kam mám jít, opíraje se o svoji hůl? Usmívající se země, se svým mladickým vzezřením není pro mne než hrobem. Ranní červánky hle! vy červeně zbarvujete pole mrtvol, a vy, červánky večerní, vy kolébáte za sladkého šumění dlouhý spánek.«¹⁾

Než kam chce dospět toto pyrhonské blouznění? Čtete: »Bohové Řecká,« oblíbené dílo Schillerovo, a tam se vám odhaluje jeho cíl. To co básník vychvaluje ve starém Řecku a co by chtěl opět k životu přivést ze starého polytheismu, to nejsou jeho půvabné báje, ale jeho volná morálka, jeho volný kult a smyslné myty. Jde tak daleko, že lituje oněch dob »kdy rozkošná božstva řídila svět a vodila šťastná pokolení smrtelníků na lehkých uzdách rozkoše.« — »Jak vše bylo jinak!« volá na konci těchto smyslných veršů.

Ve veškerém stvoření proudila plnost života. Zasmušilá vážnost a smutné odříkání se byly vypuzeny z vašeho jasného kultu. Všecka srdce měla tlouci v štěstí a spokojenosti; nic nebylo svatého, než krásno.²⁾

Ještě jeden krok. Když již byl oslavoval skepticismus a zbožňoval sensualismus, nezbyvá mu než opěvovati *nic*. To stalo se v ódě nadepsané »Resignace«. — Předvádí se nám tu člověk, stvořený ku blaženosti, v jeho poslední den. Za svého života zdržel se jakékoliv radovánky v naději, že příští svět ho odškodní za oběti, které přinesl na tomto světě. Stálo ho to mnoho slz; a nebylo třeba nic více než zaslíbení nebeské, aby zvítězil nad svým srdcem. Nastala hodina, aby vzal za to odměnu. Věrný věřící se vrhá ke trůnu Božímu, aby se dožadoval dobra, jemuž zde obětoval vše. Odpověď je zdrcující: »Miluji všechny své děti stejnou láskou,« dí jakýsi neviditelný genius *Ty jsi doufal, v tom je tvá odplata. Tvá víra, hle, toť tvé štěstí!* Můžeš se tázati učenců, a ti tobě řeknou: Jednu minutu, kterou jsi si odřekl na rozkoši, věčnost ti nenahradí nikdy.«³⁾

Schiller složil tuto neblahou ódu ve krizi jisté vášně, za kterou se sám styděl. Měl strach před budoucím životem a proto si liboval v nicotě.

¹⁾ Schiller, Ibid., Poésies, Le Fugitif, p. 451.

²⁾ Schiller, Poésies, Les Dieux de la Grece, p. 414.

³⁾ Schiller, Ibid., Poésies, Résignation.

III.

Třetí epocha v životě Schillerově datuje se od jeho sňatku. Bylo to 22. února v r. 1790, kdy Karla Lengenfeldová přijala u stupně oltáře s rukou Schillerovou zároveň úlohu, smířiti misanthropického básníka s lidstvem, a filosofa-skeptika s věrou a nadějí. Již několik let před tím napsal Schiller svému příteli Koernerovi: »Jest mi třeba někoho, kdo by mi náležel, kterého bych mohl učiniti šťastným, a jehož bytost by obživila a občerstvila bytost moji.«

Nebe mu dalo tento dar; neboť žena Schillerova byla ženou výbornou. Goethe praví, že »výraz nejčistší dobroty oživoval její tvář a v jejím pohledu zračila se pravda a nevinnost.« —

Již před svatbou naděje působí jakési zlepšení ve stavu Schillerově: »Pociťuji,« píše ke své snoubence, »že žije ve mně duše ochotná ke všemu, co je krásné a dobré. Nalezl jsem sebe sama a vážím si nyní své bytosti, poněvadž mohu Vám ji obětovati.«

Konečně když kněz požehnal jejich spojení, Schiller mohl napsati zcela upřímně: »Bytost moje vešla do harmonické rovnováhy. Tyto dny uplynuly pro mne, ne ve vášnivém nadšení, ale klidně a šťastně. Vykonať jsem svoje záležitosti jako před tím, a s větším uspokojením sebe sama.«

Na Schillerovi ukázala se pravda slov Danteových: »Čistá láska je símě každé ctnosti.« Hříšná láska když zkazila jeho srdce, odloudila i jeho víru; láska čistá a požehnaná byla počátkem jeho návratu k pravdě a dobru. —

Nemoc, kterou prodělal Schiller, nemoc to ovšem mravní, byla však příliš těžká, a proto i pozdravování se z této nemoci bylo ponenáhle. Duše Schillerova zvolna shledávala své síly.

Ctnosti domácí se vrátily první. Jako před tím byl zarytým misanthropem, rozhořčen proti sobě a jiným, tak nyní když věděl, že je milován, byl přívětivým a laskavým ke každému. — Když jeho zdraví jej znepokojuje, děkuje Bohu, »že mu ruka tak oddaná vlévá více lásky, než sám zakouší bolesti.«

Když nebe mu daruje syna, píše: »Zdá se mi, že pochodeň mého hasnouceho života se znovu zapaluje v tomto druhém, a já jsem smířen se svým osudem.«

Když mu otec zemřel, tu slovy vroucími, nichž se ozývá probuzená dřívější láska synovská, zve k sobě matku a chce učiniti poslední dny života jejího šťastnými a spokojenými. Smrt otcova vyvolá v něm mnohé blahodárné vzpomínky. Vzpomíná času, kdy otec jeho jako chirurg vojska vévody wittenberského nespokojoval se jenom ošetřováním nemocných, ale jako křesťan povznášel jejich duše, povzbuzoval je, dával jim předřikávati modlitby a žalmy své církve lute-

ránské. — Vzpomíná i na hymnu, kterou zbožný jeho otec sám složil a kterou měl ve zvyku každého rána recitovati: »Duchu milosti, stůj při mně, aby mé chování dnes a vždy se Ti líbilo. Voď mne po cestě rovné a řiď mne po cestách Tvých. Dej mi také v životě časnému pokrm, šat, ochranu a požehnání. Vše, co jsem a co mám, svěřuji Tvé ochraně; dej aby život můj byl dobrý a konec života mého šťastný.«

(Dokončení.)

Odměna za týdenní nadpočetnou hodinu náboženskou. Ve »Vládním Věstníku« část V. na rok 1905 pod číslem 11. otištěno »Vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 30. dubna 1905, čís. 16.321, jímž vyhlášují se zásady pro sestavení a zkoumání okresních školních rozpočtů na r. 1906«. C. k. zemská školní rada dohodnuvši se se zemským výborem království českého nařizuje na základě čl. I. zákona ze dne 1. května 1886, č. 47. z. z., že také okresní školní rozpočty na rok 1906 sestaveny býti mají celkem podle normálních zásad, jež zdejší oběžníkem ze dne 1. července 1903, číslo 21.523 (»Věst. Vlád.« č. 23.) byly vyhlášeny a vyneseny zemské školní rady ze dne 1. června 1904, čís. 18.378 (Věst. vl. č. 18.), v některých bodech změněny. V odst. 5. tohoto vynesení c. k. zemské škol. rady stanoví se v příčině odměn za náboženství: »Preliminování odměn pro katechety má vzhledem k nálezu c. k. správního dvora soudního ze dne 16. dubna 1904, č. 2846 (Věst. vlád. str. 150.) dítí se tím způsobem, že za každou týdenní nadpočetnou hodinu náboženskou, a sice jak na obecných, tak i na měštanských školách od nynějška pouze 46 K do rozpočtu se vloží, kteréhož způsobu ostatně již při adjustování okresních školních rozpočtů na r. 1905 bylo užito.« — Obnos 46 K vloží se do rozpočtu, avšak bude-li vyplacen, jest otázkou. Také na vynesení zemské šk. rady ze dne 1. července 1903, č. 21.523 o normálních zásadách k sestavení okresních rozpočtů stanoveno při rubrice XIV (náklad na vyučování náboženství), že za přespočetné hodiny má se vložit obnos 64 K za jednu hodinu týdenní, ale obnos ten vyplácen

nebyl. Dle těchto zásad mají i letos býti sdělaný okresní školní rozpočty; odměna ta však omezena pouze na 46 K. Že ani nyní za hodinu vyplacena nebude celá do rozpočtu vložená položka, dá se souditi z toho, jakým způsobem se hodiny počítají i z analogie, jak v tomto letošním vynesení stanoví se o platech učitelek industrialních. Právě vynesení: »Dále upozorňují se c. k. okresní školní rady vzhledem k nedorozuměním, která se udála, výslovně na předpisy zdejších oběžníků ze dne 1. července 1903, č. 21.523, a ze dne 22. ledna 1904, č. 1064, podle nichž také do okresních školních rozpočtů na r. 1906 vložiti jest sice jako odměnu za vyučování ženským ručním pracím na obecných školách jednotný obnos 44 K za jednu týdenní hodinu, že však obnos ten teprve po schválení dotyčných návrhů zemského výboru sněmem království českého bude lze vyplatiti. Poněvadž schválení toto posud se nestalo, zůstanou dosavadní odměny za vyučování ženským ručním pracím, t. j. v místních obcích s počtem obyvatelstva do 2000 — 40 K a v místních obcích s více než 2000 obyvateli 44 K ročně za jednu týdenní hodinu, beze změny, i mají tedy odměny v této výši dále tak dlouho býti placeny, dokud zemskou školní radou jinak nařízeno nebude. Tedy v rozpočtu je zařazena položka 44 K, která však do schválení sněmem vyplácena všeobecně nebude, a podobně u katechetů zařazena odměna 46 K za hodinu týdenní přespočetnou, avšak bude se zajisté i dále dle nynější praxe vypláceti za každou skutečně vyučovanou hodinu 1 koruna, snad opět tak dlouho, dokud případ dne 16. dubna 1904 před c. k. správním soudem projednáváný znovu v dalším sněmu před týmž soudem projednán nebude, aneb úpravou zákona »katechetského« určitou mírou stanovena nebude odměna tato. Do té doby třeba, aby *katecheti*

namáhavých hodin přespočetných vůbec k vyučování nepřijímali, jak to také jest přáním vyšších úřadů církevních.

Prázdninové kursy učitelské budou letos pořádány v hojném počtu. V *Hranicích* na Moravě bude od 9. do 25. srpna *kurs filosoficko-paedagogický a přírodovědecký*. Přednášet budou: Dr. Čada, Dr. Dřtina, Dr. Krejčí, Dr. Masaryk, Dr. Heveroch, Dr. Němec, Dr. Novák a Dr. Růžička. Přednášky budou vždy dopoledne: odpoledne, svátky a neděle budou věnovány vycházkám do okolí. Přihlásiti se lze u Jos. Havlíka, jednatele Ústř. spolku jednot. učit. ve Vel. Hoštěnádkách (Sokolnice) na Moravě, jemuž se zasílá i záloha na kolejné 10 K. — V *Praze* bude v srpnu pořádán *kurs těsnopisný* zemským ústř. spolkem. Kurs povede Prokop Novotný, učitel měšť. školy v Praze VII.-691., jenž přijímá přihlášky. — V *Jindřichově Hradci* pořádá prof. B. Řezník *kurs mikroskopický*. — V *Kutné Hoře* konán bude *kurs štěpařsko-učelařský*. Zprávu podá pan Cicvárek, ředit. rolnické školy v Kutné Hoře. — V hudební škole Arnošta J. Černého *na Král. Vinohradech*, Krameriova ul., čís. 4., od 8.—26. srpna bude *XIV. ferialní kurs hudební pro učitelky*. — Jednota učitelek moravských zařídí ve dnech od 6.—27. srpna v místnostech Vesniných ústavů v *Brně kurs pro kreslení ornamentu lidového výšivkového*. Kurs povede prof. J. Šíma. Školné 8 K. Přihlášky na sl. Olgu Vaškovou, učitelku v Brně, Falkensteinova ul. 38. — — V jiných zemích budou pořádány kursy učitelské: Kroužek profesorův university krakovské uspořádá v *Krakově* od 25. června do 25. července řadu přednášek z věd humanitních. z paedagogiky a methodiky věd, hlavně pro učitele a učitelky, působící mimo Krakov. Přihlášky přijímá tajemník Dr. V. Tokarz, Kraków, ul. Batorego, čís. I., III. p. — »Towarzystwo wyższych kursów wakacyjnych« pořádá *tři kursy v Zakopaném v Tatrách* po 14 dnech od 16. července do 26. srpna s programem: Filosofie, psychologie a vědy přírodní; vědy společenské; historie; jazykověda, literatura a umění. Výklady budou vždy dopoledne od 8. do 1. hod., odpoledne věnuje se rokováni, volným rozmluvám a dotazům. Mimo uvedené jsou projektovány vycházky geologické, folkloristické a j. Zprávy podává »Jarząd Tow. wyż. kur. wakacyjnych v Krakově, ulice Grodzka 43. — *Francouzské kursy* jsou

v *Ženevě* od 17. července do 30. srpna. Cours de vacances de Français moderne. Zprávy lze dostati od Bureau du Comité de patronage des étudiants étrangers à l'Université. — *Anglické: v Oxfordě* Summen Meeting, v srpnu. Zprávy podává J. A. Marriott M. A. University Extension office; v *Londýně* od 17. července do 18. srpna a od 31. července do 18. srpna. Zprávu podá: Registrar of the University Extension Board, Un. London, South Kensington, London S. W., Director of the Holiday Course; v *Edinburce* v srpnu. Zprávu podá: Prof. Kirkparik, University. — Hojně jest o prázdninách kursů *německých*. V Rakousku v *Innsbrucku* od 7.—26. srpna. Přednášky v oboru paedagogiky, hygieny, přírodovědy, dějepisu a literatury. V říši německé jest hojně kursů. V *Lipsku* od 3. července bude *kurs pro chlapecké ruční práce*. Bližší sdělí Director Dr. Pabst, Scharnhornstr. 19. — Kursy, na nichž budou probírány téměř všechny vědecké disciplíny jsou: v *Greifswaldě* od 10.—29. července, v *Jeně* od 3.—16. srpna, v *Lipsku* od 17.—29. července, v *Kasselu* od 18. července do 2. srpna kurs Fröbelovský, bližší u H. Mecke, Parkstrasse 22. v *Mnichově* od 17. do 20. července. Přihlášky na p. J. Schalpera, Ysenburgstr. 4.

Nastává »vláda tmy«. V nynějším boji pro vyšší vzdělání učitelstva, pro vzdělání akademické, řed. Úlehla ukázal na nynější učitelské ústavy, poukazuje na jejich zbědovanost a nedostatečnost v době nové — pokrokové. Proti mínění jeho ozval se redaktor »Komenského« v čís. 22. Slaměnik. Tím ovšem pobouřil proti sobě pokrokové učitelstvo. Z kruhů těch čteme v »Učitel. Novinách« (č. 37.) upozornění p. Slaměníkovi, z něhož se dovídáme, že brzo nastane »vláda tmy«. »Jen se prosím, p. Slaměníku, podívejte se po té Vaší Moravěnce, jak vesele tam klerikalismus bují, podívejte se po těch legionech klerikálních profesorův, učitelův a učitelek, po těch davech klerikálních sedláků, živnostníků i akademicky vzdělaných lidí, podívejte se do našeho království na ty tisíce lokajských projevů feudálnímu a klerikálnímu šlechtici, podívejte se na rostoucí počet agrárníků, na nově zřízenou politickou organizaci kněží, na volbu Šternberkovu, podívejte se na naši slavnou mladočeskou politiku, podívejte se na všechn ten zbahnělý politický i veřejný život český, podívejte se dále dobře do nových zákonů školských v Dol. Rakousích a do nastávajícího školního

discipl. řádu, představte si k tomu příštího ministra vyučování Dra. Bobrzyňského — a jestliže při tom nevidíte, jak rychlým pochodem blíží se »vláda tmy«, ku které nynější systém na školách našich a hlavně na učít. ústavech pracuje, pak ovšem se nedivím, že Vám ten boj proti nynějším učít. ústavům jest pouze bezohledným projevem t. zv. pokrokářů, kteří vše, co mimo tábor jejich se děje, šmahem prohlašují za nedostatečné a přežitě.«

Zastoupení učitelstva pražského v okresní školní radě. O tom rokováno bylo na schůzi učitelstva pražského dne 10. května v Měšť. Besedě, a poukazováno že dosavadní zastoupení učitelstva je nedostatečné, a že je třeba požádati sněm za změnu příslušného zákona. Po delším rozpravě, při němž posl. prof. Dr. Čelakovský pravil, že poslanci budou ochotně učitelstvo podporovat, »*ač od nastávajícího zasedání sněmovního mnoho očekávati nelze,*« přijat návrh, aby do příslušné petice dáno bylo toto znění odstavce o zastoupení učitelstva: »Okresní školní radu činí: c) zástupci učitelstvem volení. Česká okresní porada učitelská volí učitelstvem škol obecných na každých sto členů jednoho učitele (říd. učitele) nebo učitelku (říd. učitelku) a jejich náhradníky, a česká okresní porada učitelstva škol měšť. volí také na každých sto osob jednoho učitele (ředitel) nebo učitelku (ředitelku) a jejich náhradníky, jakožto znalce školství do české okresní školní rady. Při volbách těchto nemají členové z ústavů učitelských a škol cvičných ani práva aktivního ani passivního. Zástupci učitelstva volí se na 3 léta a po tu dobu nepodléhají doзору c. k. okr. škol. inspektora. Kromě těchto znalců vstoupí do české okresní školní rady ředitelé českých ústavů učitelských.« — V Praze jest 577 učitelů českých a 67 učitelů německých. Mělo by tedy učitelstvo české v okresní školní radě 5 volených zástupců a ředitele ústavů učitelských. A co kněžstvo? Na školách v Praze vyučuje mnoho katechetů a všichni kaplani pražští, *a kolik mají a budou mít učitelé náboženství volených zástupců v okres. škol. radě?*

Praktický spolkový rádce.

Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organizatory, agitatory, a vůbec pro každého člena spolků československých. — Sestavil T. J. Jiroušek. — Cena 50 h. Objednávky vyřizuje: admin. družstva Vlast v Praze, 570-II.

* * LITERATURA. * *

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Rajská Zahrádka. Obrázkový časopis pro mládež. Vydavatel a odpovědný redaktor V. Kotrba. Řídí V. Špaček. Ročník XIII. 1903—1904. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. »Dětem to nejlepší« — říkává se, ale jedná-li se pak také dle toho? V mnohém ohledu ano, avšak ohledně četby ne, aspoň v mnohých rodinách! Bedlivě se hledí na šat, na hračky a p., ale o to, co dítě čte, nestará se mnohdy nikdo. A přede jak mnoho záleží na tom, jakou stravou se ta útlá dušinka sytí! Jak pečlivě by právě rodiče měli přihlížeti, zdali se jim dítka špatnou četbou již v mládí utlím duševně neotravují. Nuže kdo chceš zdravou četbu miláčkům svým zaopatřit, odebírej pro ně hezounký časopis »Rajskou Zahrádku«, jenž všude, kde ho poznali, větší došel obliby, než všechny ostatní dětské listy; a není také divu! Přinášíť v každém ročníku tolik a tak vybraného čtení, že musí se zalíbiti každému čtenáři. Prohlédneme si jen na př. ročník poslední, co tu hezkých, vhodné vždy volených básniček, co tu poutavých povídek, pěkných pohádek, pověstí a bájek, co i článků poučných, co vkusných vyobrazení, zajímavých rozmanitostí (koníčků, hádanek atd.)! Víme, jak se ti malí čtenáři vždy těší na nové číslo — i kdož by jim této radosti nedopřál! Ostatně jest i předplatné dosti mírné; předplácíť se na celý rok (deset čísel; o prázdninách totiž »Rajská Zahrádka« nevychází) toliko 1-60 K. a ještě se dává na pět výtisků pod jednou adresou odebíraných jeden výtisk nádavkem. Doporučujeme vřele. Prokop Zaleťel.

👉 Brožury o Husovi! 👈

Aby katolíci o Husovi byli poučeni, vydány byly tyto brožury:

„**Oslava Husova**“. Dle spisů katol. kritiků od L. — Cena 7 hal.

„**Čtyři historické nepravdy o Husovi**“. Ze spisů † Dra. Ant. Lenze. — Cena 14 h. Brožury tyto vydalo družstvo Vlast v »Hlasích Svatováclavských«, ale možno je o sobě zakoupiti. — V Tiskové Lize vyšly:

„**Význam Mistra Jana Husi**“. — Uvažuje K. Střela. — Cena 25 hal.

„**Mistr Jan Hus**“. Přehledný nástin jeho života, činnosti, povahy, odsouzení. Píše Václ. Lefler. — Cena 32 hal.

„**Pryč od Říma a Husova národní církev**“. K prohioubení oslav Husových a k charakteristice jeho oslavovatelů podává Zdeněk Bretšnajdr. — Cena 60 hal.

„**Československý katolík a husitství**“. Naše stanovisko na pravo i na levo vymezuje a lži husity věcně probírá Vilém Koleč. — Cena 30 hal. —

Objednávky těchto brožur vyřizuje:

administrace družstva VLAST v Praze,
===== čp. 570-II. =====

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Katechetský zákon v Dol. Rakousích. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Bedřich Schiller a jeho náboženská skepse. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Dokončení.)

Stížnosti na tuto rozháranost ozývají se všude, kde je škola bezkonfesiijní. Chybí prostředky k působení na vůli a cit žáků. Vynikající jeden paedagog francouzský o tom napsal velmi případně: »Il faudrait donc introduire dans l'éducation laïque ce qui est en usage dans l'éducation religieuse: l'action constante sur les sentiments et aussi l'action constante sur les idées, par une étude de plus en plus approfondies des principes moraux et de leur application. On dira peut — être que l'enseignement de la morale dans les collèges se heurtera alors aux mêmes difficultés que dans les écoles: le professeur ne saura, s'il doit prononcer le nom de Dieu. Mais celui — ci se trouve déjà dans le programme de l'enseignement special: »Devoirs religieux et droits correspondants.« Enseignement secondaire pour les jeunes filles: »Devoirs religieux etc.« Dans le programme du baccalaureat ès lettres: »La morale religieuse, devoirs envers Dieu. Dieu, son existence et ses attributs. Immortalité de l'âme .« L'enseignement de la morale ne doit pas être confessionnel mais il ne s'ensuit pas qu'il doive être absolument étranger à toute doctrine philosophique ni que le nom de Dieu en doive être banni comme celui de la Vierge, des saints, de Luther, Calvin.« (Revue des Deux Mondes du 1. Novembre 1890.)

Totíž: »Do výchovy laické třeba zavéstí tutéž soustavu jako do výchovy náboženské: trvalé působení na *cítu* a zároveň trvalý vliv na *představy* prohloubeným studiem zásad mravních a jich aplikace. Snad se řekne, že mravouka potom narazí ve škole střední na tytéž obtíže jako na školách obecných: ¹⁾ professor nebude vědět, smí-li promluvit slovo: Bůh. Ale slovo toto nalézá se již v programu škol odborných, kde čteme: »Povinnosti náboženské a příslušná práva.« V učebné osnově pro vyšší dívčí školy: »Povinnosti náboženské atd; úkol citu náboženského a mravního. Sankce mravovědy. Vztah mezi mravností a blažeností. O životě budoucím a o Bohu.« Program zkoušek bakalářských obsahuje: »Morálka ná-

¹⁾ Jednalo se zde o zavedení mravouky na lyceích. Pozn. spis.

boženská; povinnosti k Bohu. Bůh, jeho jsoucnost a vlastnosti. Nesmrtelnost duše. Ovšem, že zpravodaj k upokojení svobodných zednářů dodává: »Vyučování mravovědě nemá býti konfesijsní. ale z toho neplyne snad, že by učitel musil varovati se naprosto každé nauky filosofické, aneb že by z učení vyhostěna měla býti jména Boha, sv. Panny (totiž Marie), Luthera, Kalvína (!) atd.«²⁾ Myslím, že s tímto rozumným mužem bychom se dohodli, že by konečně uznal, že jedinou pevnou basí výchovy může býti nauka zjevená se sankcí Boží.

Co to je všecko platné! »Der Mensch will mit seinem ganzen Denken zum Abschluss kommen, um sich dann der Praxis der Anwendung und Verwertung hinzugeben.« Tato zlatá slova nevyronila se snad z úst »klerikála«, nýbrž liberála, ovšem mírnějšího, Dra. *Schuppe* v Greifswaldu, jenž v paedagogických kruzích má velmi zvučné jméno. Ano, srdce lidské touží po pokoji a chce s tou odvěkou sfingou dospěti k nějakému konci. To ať si naši »monisté« zapamatují jednou pro vždy! Kdo z nich přísahá na *Dittesa* neb panoše téhož *Jordana*, který na valném sjezdu německého učitelstva ve Štýrském Hradci r. 1888 zpupně hlásal: »Formu může rozbiti, ale ducha usmrtiti nedovede nikdo! Není mocnosti na světě, která by nás přinutila působiti ve škole v duchu, který není duchem naším! Opravu školství oproti učitelstvu pokládám za nemožnou. Kdo chce školu reformovati, musí ji reformovati s námi. Nám se musí *koncesse* udělati.« — Kdo se i nadále řídit chce dle tohoto vášnivého programu, z něhož číší nezakrocená pýcha, odbojnost a příkrá nesnášlivost s osobami mínění odchylného, s tím neb podobným učitelem nedovede v míru žítí žádný katolický katecheta, byť i sám byl andělem! A kdyby toho dokázal, pak by to zajisté bylo jen na úkor jeho svaté povinnosti, a platila by o něm slova proroka Isaiáše: »Canis mutus, qui nescit latrare.«

Jeden z obou musí povolit, má-li kýžená shoda státi se skutkem: buď kněz anebo učitel. Kněz-katecheta nemůže, *nesmí*, nemá-li se státi nevěrným svému povolání a nemá-li páchat zradu na sv. církvi, od níž obdržel svoje poslání. Musí tedy povolit učitel, který spolupůsobě při výchově dítek ve smyslu náboženství, k němuž se dítky i jich rodiče přiznávají, nejen že nepřijde do sporu se svým ideálním posláním, naopak stane se věrným jeho plnítelem. Neboť i jemu velí zákon, aby dítky *nábožensky* vychovával, a to bez konkrétního určitého vyznání není možné. Zajisté že tím vyhoví také přání rodičů — nanejvýš několik červenných sociálních demokratů vyjímaje, což bude jen po právu, jak sám liberální paedagog Dr. *Schuppe* svědčí: »Den Wünschen der Bevölkerung, welche einer einzigen Confession angehört, tatsächlich Rechnung zu tragen, kann ich unmöglich missbilligen zu wollen.« (Paedagogium XV., pag. 239.)

A výtečný paedagog *Ackermann* toto přizpůsobení se učitele líčí na konkrétním případě: »Učitel přírodopisu nesmí býti přívržencem vědeckého *materiálu* (neb *monismu*. Pozn. spis.), jelikož pro výsledky bádání, k nimž domnívá se dospěti věda *jednostranná*, není ve škole *vychovávací* žádného místa, a škola ta sleduje vychování *mravně-náboženské*.«

»Ale,« — tak hlučí sbor »pokrových« učitelů — »to je útok na osobní svobodu učitele! Kterak může učitel podporovati, co je proti jeho vnitřnímu

²⁾ V jedné francouzské čítance pro dospělejší mládež (l'enseignement secondaire) jest četba uspořádána tematicky jednak dle ročních časů, jinak dle slavností *církevního roku* s vloženými perikopami evangelickými. Pozn. spis.

přesvědčení? Kterak může vychovávat na základě »dogmat«, jichž obsahem jsou samé pojmy nadsmyslné, kterých rozum lidský nechápe?« — Jakoby kdo z pánů pokrokářů chápal mysteria filosofie *monistické*! Nuže, co se toho útoku na svobodu myšlení týče, odpovídáme s *Ackermannem*: »Wer aber dieses Ziel (t. j. výchovu mravně-náboženskou) nicht aus voller Überzeugung fördern kann, soll von der Arbeit fern bleiben, es sei den, dass es ihm vorhär gelänge, jene Auffassung, aus der dann für die Erziehungsarbeit auch andere Ziele erwachsen müssten, zur allgemein herrschenden zu machen.« (*Ackermann* »Über die Concentration des Unterrichts pag. 39.)

Monismus není žádné náboženství. Ani filosofie, ba ani poctivá, pravděpodobná hypotéza k mechanickému vysvětlení vesmíru. Na jednom sjezdu přírodovědeckém v *Mnichově* varoval *Virchow* před popularisováním nedokázaných hypotéz, na př. *mechanického monismu*. »Nesmíme zapomínati, že to, co my zde mezi sebou ještě s jakousi ostýchavou zdrženlivostí vyslovujeme, od osob venku stojících dále bude roznášeno s důvěrou tisícronásobně zvýšenou. Představte sobě pouze, jak se už dnes sama theorie descendenční, spočívající na základech mechanického *monismu*, zobrazuje v hlavě nějakého socialisty! Ano, pánové, to se bude snad mnohému zdáti směšným; ale je to velice na pováženou, a doufám pouze, že theorie descendenční nepřinese nám hrůzy, které theorie podobné zrodily v zemi sousední. (*Die Freiheit der Wissenschaft. 1877.*)

Není nám známo, zdali pokrokoví učitelé jsou si vědomi děsných následků, které by výchova mládeže ve smyslu *mechanického monismu* měla v zápětí. Než po ovoci poznává se strom. — Již při vystoupení německých *materialistů*¹⁾ psala paní *Mathilda Reichardová* známému *Moleschottovi* (r. 1856), že mravnost záleží v tom, abychom vyhověli přírodě. »Jsou také lidé, v jejich nitru je zakotven pud k podvodu a krádeži, a kteří přes to jsou skrz na skrz mravnými. . . Neboť i ten člověk, který s pudem zlodějským přišel na svět, má, rovněž jako ostatní, právo, aby svou přirozenost zdokonalil a všestranně vyvíjel, a pouze tímto způsobem může se státi osobností mohutnou a mravnou. A jako zloděj, tak i každý jiný nepravostník, též i člověk, který k tomu zrozen byl, aby se stal vrahem.«²⁾

Monismus v praxi jest hroblem *ethiky*. Ať nám nikdo nehází frasemi jako »*altruismus*, *síla veřejného svědomí*, cit pro osobní čest, snaha po osobním zdokonalení.« Takovým platí odpověď, kterou pruský král *Bedřich II.* dal snivému *Sulzerovi*: »Mon cher Sulzer, vous ne connaissez pas assez cette maudite race à laquelle nous appartenons!«

A jestli *Lessing* toužebně si přál, »aby lidstvo snažilo se dosíci oné čistoty srdce, která by byla s to, milovati a konati ctnost pro ni samou,« pak mluvil z něho filantropický entusiast, který mínil, že toho divu dosíci lze pečlivým vychováním. Že však sebe lepší vychovatel ničeho nepořídí s chovancem, jehož opačný osud je ve hvězdách psán, to jest od paedagogů všeobecně uznané faktum, tak že na př. *Waitz* mluví o »skrytých spoluvychovatelích« (*verborgene*

¹⁾ *Monismus* moderní není podstatně nic jiného než *materialismus*, aneb na nejvůš *hylozoismus*, který stanoví hmotu oživenou. Avšak také tento nečiní rozdílu mezi Bohem a stvořením, mezi duchem a tělem, mezi životem pozemským a nadpozemským, mezi vědou a zjevením. Spis.

²⁾ *Tillmann Pesch*: »Die grossen Welträthsel II. pag. 278. Spis.

Miterzieher), kteří dílo paedagogovo tu podporují, tu zase kazí. Křesťanské zjevení nám praví, kdo jest tímto *spoluvychovatel* »Tvůrce věčný, v němž žijeme, hýbáme se a trváme?« Ten dává požehnání jednomu a odpírá druhému; a sice dle zásluh, jak nás naše sv. víra učí.

Monismus postrádá i *milosti i autority* Boží, a vede důsledně k *rozvratu* všech *právních řádů*. *Monismus* jest ohniskem revolučního ducha, který ohrožuje veškeru nynější společnost.

Socialní demokraté se tím ani netají, ale namítají proti tomu »Po nějakou dobu by ovšem lidstvo, *monistickými* naukami rozpoutané, dávalo se vespolek v divém opojení svobody; ale po nějakém čase by lidé přišli k sobě a uložili sobě pouta zákonitého řádu. Ano, jak *Strauss* předpověděl, společnost budoucná žila by ve znamení nejtuzšího *absolutismu*. Místo idealismu vládla by — železná pěst, místo kněze četník, místo žezla královského nahájka, a mezi oběma dobami zela by propast všeobecné bídy. »Die Bestien werden nach einiger Zeit gebändigt werden, oder müssen sich, vom Hunger getrieben, bändigen lassen und sich knurrend beugen unter eine Legalität.« *Bebel* na nedávném socialistickém sjezdu v Lipsku už ukázal zuby; »Quos ego!«

Proto také sám arcizednář pan *Combes*, dokud ještě byl předsedou ministerstva, v jednom interviewu se zpravodajem »Neue Freie Presse« živě protestoval proti obvinění, že chce ve Francii zničit náboženství. Vykládal: »Naše země je skeptická, hluboce skeptická. Má sice ještě staré obyčeje, které odumírají. Ale víru, víru vroucí, která oživuje a ke skutkům podněcuje, té nemá.« Tak *Combes*. Načež zpravodaj »Ale co potom? Jaký osud očekává národy bez *ideálu*?« Po těch slovech předseda se vzpřimil a zvýšeným, nadšeným hlasem zvolal: »Ale Francie musí mít nějaký *ideál*! Národové, kteří dřepí v materialismu, oddávající se bezuzdně sobeckým pudům požitkářským, jsou odsouzeni k záhubě a k neodvratnému a brzkému vymření. Já jsem *spiritualistou*, rozumějte mi dobře, ano, já jsem *spiritualistou* hluboce, vášnivě, s vroucností.« —

Monismus jest modní nauka, která upadne opět v zapomenutí; proto též nehodí se za *vědeckou hypotézu*. Nemohouce se při tom zdržovati déle, poukážeme pány *monisty*, kteří by se chtěli lépe poučiti, na *Du Bois Reymonda* (*Die sieben Welträthsel*), *Alfreda Fouillé*, statě psychologické, *Élie Méric-a* »La force dans l'Esprit et dans la Matière, psychologii prof. *Jerusalema* a j.¹⁾ Uvádíme pomůcky tyto hlavně proto, aby někdo neřekl, že mluvíme do větru.

Nuže, opakujeme ještě jednou: *Monistická* moda přejde možná dost brzo a bude nahrazena jinou. Za to jediný *Ježíš Kristus včera i dnes a zítra*, on i na věky. Budou-li učitelé v *Jeho* duchu vychovávat mládež, nastane žádoucí smír mezi chrámem a školou. A učitel obecné školy nebude toho litovati. Vzejde mu z toho nejen požehnání Boží, nýbrž i on sám stoupne ve vážnosti rodičů, které v *náboženské* výchově dítek zastupuje. Jen tak dá se docílit toužebného smíru. Jinak nikoli, ať je učitelstvo vzděláno *akademicky čili nic! Stat crux, dum volvitur mundus!* —

¹⁾ Erdmann: »Fysiologische Briefe« na prospěch monismu psané, svým těžkopádným aparátem a pythickými výroky jsou mnohem tíže k porozumění než na př. Malebranchova neb Güntherova spekulace o Nejsv. Trojici. Z novějších monistů, kteří ale již zatácejí k dualismu, sluší jmenovati Rud. Laswitz-e, Dra. Dillese; na půdě více dualistické stojí znamenitý Dr. Rud. Eisler. Spis.

Katechetský zákon v Dol. Rakousích.

Vzhledem k našemu zákonu a zákonu moravskému podává FR. KOŠÁK.

(Pokračování.)

B) Zvýšení služného.

Definitivně ustanovené osoby učitelské mají nároky na pětiletá zvýšení služného do pense vpočitatelného, jichž může býti nejvýše šest.

Mimo Vídeň *na měšťanských školách* obnáší toto zvýšení 200 K, *na školách obecných* 100 K. (§ 23.) *Ve Vídni na škole měšťanské i obecné* 200 K. (§ 41.) Osobám učitelským, které přešly ze školy obecné na školu měšťanskou, zůstane zvýšení služného jen v té výši, ve které jim bylo uděleno prvně, a teprve nová zvýšení řídí se tím, na které škole je osoba učitelská ustanovena. (§ 23. odst. 10. a 11.) Zvýšení služného udělují se definitivním osobám učitelským od složení zkoušky způsobilosti pro školy obecné. (§ 23. odst. 8.)

C) Příbytečné.

Osobám učitelským náleží právo na příbytečné. *Mimo Vídeň* náleží katechetům škol obecných i měšťanských příbytečné v místech, majících

do 1000 obyvatelů	160 K
2000	220
4000	280
6000	340
10000	400 »
15000	500

v místech nad 15000 obyvatelů, v místě Badenu, Weikersdorfu u Badenu, ve Vöslavě a Gainfaru ročně 600 K. (§ 25.)

Ve Vídni obnáší příbytečné pro katechety dle kategorie platu, do níž jsou zařazeni, na měšťanských školách 1000 K, na školách obecných 800 K. (§ 42.) Příbytečné vyplácí se čtvrtletně předem.

D) Výslužné.

Doba služební trvá 30 let (§ 86.), mohou však osoby učitelské dány býti do pense po 35leté službě, když 60. rok dovršily (§ 79. odst. 2). Do pense počítají se stálé platy a zvýšení služného (§ 83.). Také příbytečné ponechává se do pense polovičním obnosem příbytečného posledně užívaného (§ 104.). Do pensijního fondu jest povinna platiti každá osoba učitelská ze stálých platů $2\frac{1}{2}\%$ poplatek a $2\frac{1}{2}\%$ poplatek z polovičního příbytečného (§ 106.).

Osoba učitelská, která před 10. rokem služby vstoupí do pense, obdrží odbytné (§ 85.), po desítiletém služebním působení 40% služného do pense vpočitatelného. Každým rokem služebním kvota ta stoupá o 2% . (§ 86.) Nejmenší pense učitelské osoby nesmí býti menší než 800 K ročně. (§ 86.)

E) Úmrtní kvartál.

Dle § 99. náleží vdově neb příbuzným *osoby učitelské*, v činné službě neb na odpočinku zemřelé, k uhrazení výloh spojených s nemocí a pohřbem úmrtní kvartál ve výši trojnásobného měsíčního příjmu, který zemřelý naposledy požíval.

Mohou-li jiné osoby prokázati, že zemřelého před smrtí ošetřovaly, aneb že pohřební útraty hradily ze svého, může se svolením oněch faktorů, jichž se to týká, i těmto osobám zemskou školní radou úmrtní kvartál býti povolen. —

Uvážíme-li nyní tyto poměry učitelstva náboženství dle nového zákona v Dol. Rakousích k zákonům českému a moravskému, i jeví se asi takto

Služné základní katechetů škol obecných :

v Dolních Rakousích: 1600—2200 K, v Čechách 1600 K, na Moravě 1800 K, ve Vídni: 1800—2200 K.

Základní služné katechetů škol měšťanských

v Dolních Rakousích: 2000—2400 K, v Čechách 2000 K, na Moravě: 2400 K, ve Vídni: 2200—2600 K.

Jest tedy služné katechetů na školách obecných i měšťanských v Čechách poměrně nejnižší. Katecheti škol obecných na Moravě požívají ještě té výhody, že po osmileté službě dostává se jim osobního přídavku do pense vpočitatelného obnosem 200 K, tedy služné 2000 K. (§ 9 zák. moravského.)

Zvýšení služného obnáší u nás na školách obecných 200 K a na školách měšťanských 250 K (§ 26.); na Moravě jest zvýšení služného na téže výši, v D. Rakousích jest na školách obecných i měšťanských menší. Doba, od které počítá se zvýšení služného, jest stejná »od prvního dne po datování vysvědčení o učitelské způsobilosti následujícího« v Čechách (§ 26. odst. 2.) i na Moravě (§ 5. odst. 3.). V Rakousích od složení zkoušky způsobilosti. A jak nedávno nejvyšším správním soudem bylo rozhodnuto, náleží pětiletý přídavek osobám učitelským již tím dnem, kdy pětiletí služby vypršelo, a nikoliv teprve prvním dnem následujícího měsíce. (Případ vídeňského učitele K. Hackla »Učit. Noviny« č. 33.)

U nás dle § 26. odst. 1.: »Ustanoví-li se učitel (zvláštní učitel náboženství se stálým platem) obecné školy národní definitivně na škole měšťanské, nabývá za týchž podmínek týchž zvýšení služného, která by mu příslušela, kdyby působil na škole měšťanské stejně dlouhou dobu jako učitel. Zvýšení služného, kterých nabyl jako učitel na obecné škole národní, počítají se do celkového počtu šesti vůbec možných zvýšení služného.« Ne tak v Dol. Rakousích; zvýšení služného se sice počítají, ale ponechávají se stále v té výši, v jaké jich síla učitelská nabyla a teprve nová vyměřují se dle nově zastávaného místa. (§ 23. odst. 10. a 11.) Na Moravě praví zákon v § 5. odst. 5.: »*Byl-li učitel obecné školy definitivně ustanoven na škole měšťanské, podrží zvýšení služného, která jemu v jeho dřívější vlastnosti již byla přirčena.*

Příbytečné, jež uděluje se učitelstvu v Dolních Rakousích ve venkovských obcích od 160 K do 600 K na obecných i měšťanských školách, a ve Vídni na obecných školách obnosem 800 K, na měšťanských 1000 K, dalo by se poněkud srovnati s našim aktivním přídavkem, jenž jest mnohem menší; uděluje se teprve v místních obcích, majících přes 8000 obyvatelů až do 16000 obyvatelů, a tu obnáší 15% služného (§ 30. zákona učitelského), tedy na školách obecných 240 K, na měšťanských 300 K; v Dolních Rakousích při témž počtu obyvatelstva obnáší 400—600 K. Nejvyšší aktivní přídavek v Praze obnáší 40% služného, na obecné škole 640 K, na měšťanské 800 K, kdežto ve Vídni jest příbytečné 800 K na škole obecné a 1000 K na škole měšťanské.

Doba služební trvá u nás pro učitele náboženství se stálým platem pouze 35 let (§ 58.), když ovšem dosáhli 60 roku věku; v Dolních Rakousích doba služební trvá 40 let (§ 86.), ale možno i tam po 35leté službě a dovršení 60. roku věku jíti do pense s celým služným. (§ 79. odst. 2.)

Ještě jinou výhodu mají však katecheti v Dol. Rakousích oproti katechetům českým v příčině služebních let. Počítá se jim nejen jako v Čechách a na Moravě také »doba služební, kterou strávili v postavení prozatímním, pakli doba ta se pojí bez přetržení k době služební, kterou strávili v postavení definitivním« (§ 9. odst. 3. zák. katechet.; v Čechách § 55. odst. 2. zák. učitelského; na Moravě § 7. odst. 3. zák. katechet.); ale »Mimo to učitelům náboženství definitivně ustanoveným může zemský školní úřad do výslužného počítati dobu služební, kterou strávili jako učitelé náboženství ustanoveni za remuneraci, případně dobu, po kterou v duchovní správě vyučovali na veřejných obecných a měšťanských školách. (§ 9. odst. 4.) Jak dlouhá může býti tato doba, zákon neurčuje; zákon moravský (§ 7 odst. 3.) popřává také této výhody katechetům, ale stanoví, že »doba v duchovní správě strávená počítá se při vyměření pense nanejvýš počtem 5 let.«

Úmrtví kvartál stanoví zákon Dolnorakouský výslovně v § 9. zák. katechetského také pro katechety. V Čechách v zákoně učitelském zní v § 73. skoro doslovně, jako Dolnorakouský § 99.; ale vyhýbá se ve zmínce o pohřebném poznámce v jiných paragrafech obvyklé — zvláštní učitel náboženství — ponechávaje pouze slovo učitel. Na skutečném případě jednou mohla by býti věc objasněna, náleží-li pohřebné (zákona českého § 93.) i příbuzným zvláštního učitele náboženství. Dle ducha zákona dalo by se souditi, že i tu dlužno příbuzným a těm, kteří zemřelého učitele náboženství před smrtí ošetřovali — přiznati právo na pohřebné, zákonem ustanovené. — Celkem uvažujeme-li o § 9. zákona katechetského v Dolních Rakousích a paragrafech zákona učitelského k němu se vztahujících, vidíme, že katecheti jak v příčině základního služného, příbytečného, doby služební jsou ve výhodě proti katechetům v Čechách i na Moravě; tito opět proti katechetům českým mají některé výhody, z moravského zákona vyplývající.

(Pokr. 'ní.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Kristus Pán brával často obrazy z rolnického života, mluvil o zasévání, době žní; když fik vyrážel, bylo to znamením blízkého léta. (Mat. 24. 32.)

Na obyčejných polích nemůže rolník v suché letní době ničeho podniknouti. Země jest suchem roztrhána; je-li tam bodláčí, *zapalují* je (k Hebr. 6. 8.) ještě než přijdou ranní deště, a pole je prázdné. Trní a hloží dlužno odstraniti; již u Jeremiáše (4. 3.) jest psáno: *Zorejte sobě ouhor a nerozsívejte do trní*. Trní udusí vyrůstající obilí. (Mat. 13. 7. 22.)

Jakmile se země na podzim vydatněji zavlaží, obdělává rolník svá pole a stará se o zimní setbu. To bývá kolem *svátku sv. Jiří*, který bývá zvláště slavně svěcen v jeho otčině, v Lyddě (dne 16. listopadu). O tom svátku mají pořekadlo *id lidd — uchrut u kidd* (od svátku v Lyddě — orej a vlácej).

Nedostavuje-li se potřebný déšť dlouho, prosívá venkovské obyvatelstvo Boha za smilování. I Židé mívali *modlitby* a *posty za déšť*. O *svátcích stánků* sestupoval kněz se zlatým kotlíkem k rybníku Siloe a nabrav tam vody, vystoupil s četným průvodem k oltáři a vylil ji tam před Hospodinem. V duchovním smyslu vyložil

Kristus tento obřad u sv. Jana 7 37, když volal: *Žizní-li kdo, pojď ke mně a napij se!* (víra jest živá voda). Nyní se toho vzpomíná v den 22. Tišri (šemini azereth), tedy po svátcích Stánků; v druhé prosbě modlitby, která se zove »osmnáct« (t. j. žehnání a proseb) volají k Bohu: *Jenž dává větru víti a sesílá déšť*. Od velikonoce se modlívali pouze za rosu. Déšť je velikým darem Božím; tak dí Šalomoun. (3. Kr. 8. 35.)

Prorok Jeremiáš líčil sucho, které bude za krále Joakima, když nepřijdou podzimní deštivé, takto: I oráči, stydíce se, přikryjí hlavu svou proto, že země jest vypráhlá, *proto že nebude deště na zemi* divocí oslové stojíce na vysokých místech, hltati budou vítr jako draci; přehledí se jejich oči, neboť nebude trávy. (Jer. 14. 4. 6.)

Práce, která nyní rolníku nastává, jest dosti namáhavá. »V potu tváři jísti budeš chléb svůj.« Ben Soma říkával prý: »Jakou námahu stálo to prvního člověka, než mohl jísti první sousto chleba! On musil orati, síti, žíti, ve snopy vázati, mlátiti, províjeti, čistiti, mlíti, zadělávati, péci, pak mohl teprve jísti — kdežto já, když ráno vstanu, všechno již před sebou nalézám připraveno.«

Nynější syrský rolník oře dosud s velmi *jednoduchým pluhem*. Naše sbírka podává malý model *syrského pluhu*, který se jistě podobal pluhu starých Hebreův. Na zdech města Memfidy v Egyptě byl zobrazen staroegyptský pluh, který se s tímto palestinským skorem úplně shoduje.

Pluh jest sestrojen ze čtyř kusů dřev; železným jest tu pouze rádlo, jímž se zorává neb rozrývá orná půda. Dlouhá tyč, která jde od jha až k rádlu, bývá z dubového dříví. Někdy je složena ze dvou kusů, které jsou spojeny hřeby a provazem neb železnými kruhy. Voj, tedy přední část této tyče, bývá jako jho i z lehčího dříví, topolového neb stromu svatojanského chleba neb j. Na tyči, na níž jest dole upevněno železné rádlo s dvojím křídlem, jest rukojeť. Oráč drží ji levou rukou, podpírá se někdy o ni, aby pluh zasahoval hlouběji. Brázdu dělá malou a velmi mělkou. Semeno zasévají častěji na neoranou půdu a zaorávají je.

V obrazné mluvě jest rolnictví zaměstnáním pokojného lidu. Ve dnech mesianských přestati mají dle Isaiáše boje mezi národy *Nepozdvihne národ proti národu meče, a nebudou se více učit boji — a tu okují své meče v rádla a oštěpy své v srpy*. (Is. 2. 4.) Jindy ovšem, když svolává Joel lid do boje, žádá zase, aby překovali *svá rádla v meče a srpy své v oštěpy* a přišli tak do údolí Josafat, kde bude souditi Hospodin nepřátele vyvoleného lidu. (Joel 3. 10.)

Na našem malém modelu jest též jho, které se upevňuje hřeby, koženým řemenem neb jinak na předním konci voje. Po obou stranách má jho dva dobře upevněné kolíky; těmi vsadí se jho na krk dobytčete, u spodu se jedním neb dvěma provázky zatáhnou, a tím jest zapřaženo.

Zákon zapovídal k jednomu pluhu dávatí spolu nestejná dobytčata (vola a osla), poněvadž při tom slabší trpívá. Nyní toho nedbají a spojují často při jednom pluhu osla i velblouda neb mezka; ovšem, že je pak raději dávají za sebou, nikoli vedle sebe.

Eliseus oral, když byl povolán, aby se stal nástupcem proroka Eliáše. Eliáš přicházel právě z onoho místa, kde měl zvláštní zjevení Boží, seznav přítomnost slávy Boží ve vánku neb hlasu tichém (3. Kr. 19. 11.) a našel Elisea, *an oře, a dvanáctero spřežení volů před ním a sám též byl při dvanáctém*. (3. Kr. 19. 19.) Stává se sice, že mívají při jednom pluhu i více spřežení, zvláště tehdy, když je

orati v půdě nerovné a tuze tvrdé — dvanáctero spřežení však při jednom pluhu by se neosvědčilo. Jest zde tedy vykládati tak, že tam, kde Eliseus oral, ještě jedenáct jiných spřežení a mužů oralo. V oněch krajích bylo lidu pečovati vždy o bezpečnost; a proto když jich oralo více na jednom místě, mohli se snáze proti lupičům chrániti.

Eliáš hodil pak svůj plášť na Elisea, a tím naznačil, že jej povolává, svým druhem a nástupcem činí. K tomu jest ještě připomenuto, že vzal Eliseus *spřežení volů*, zabil je, a dřívím z pluhu uvařil maso, kteréž dal lidu a jedli. (3. Kr. 19. 21.)

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Bedřich Schiller a jeho náboženská skepse.

(Dokončení.)

Posvátný obraz smrti otcovy a jeho Bohu oddaného života působí mocně na duši Schillerovu: »Ach, kéž bych mohl,« vzdychá, »ukončiti život svůj v té nevinnosti a zbožnosti, v jaké on život svůj prožil!«

Toto své přání Schiller počíná uskutečňovati, a prvním znamením návratu jeho k lepší víře je jeho nedůvěra k filosofii, která ho byla zavedla. Jednou ze svých básní obrací se k mladému jinochu, který se chce oddati jako on nebezpečné vědě. Schiller chce ho odvrátiti od tohoto úmyslu mocnými výstrahami:

»Jsi ochoten«, praví mu na základě své smutné zkušenosti, »jsi dosti silen, abys proniknul do svatyně, kde Pallas Athéna střeží nebezpečný poklad? Víš, co tě tam očekává? Za jakou cenu to kupuješ? Víš, že platíš nejisté dobro dobrem zaručeným? Cítíš se dosti silen pro ten nejkruší ze všech zápasů, který nastává, když duch a srdce, smysly a mysl se rozdvíhají? Máš dosti odvahy bojovati proti *nesmrtelné hydře skepticismu* a jíti mužně proti nepříteli, který je v tobě samém? Prchni, nemůžeš-li ručiti za svého vůdce, kterého nosíš ve svém nitru, prchni z těchto okrajů, než tě pohltí propast! Mnoho jiných chtělo kráčet ke světlu, a padli v temnosti ještě hlubší.«¹⁾

V této básni označuje Schiller filosofii jako nebezpečnou; v allegorii »*Zastřený obraz Saiský*« prohlašuje ji za záhubnou. V této allegorické básni líčí, jak přišel mladý muž do Egypta aby se zasvětil v mystérie mudrců a kněží této země. Jednoho

dne hierofant chrámu v městě Sais ukáže mu obrovskou sochu, ale zastřenou. Je to *socha pravdy*. Nadarmo věštba ohlašuje neštěstí, která stihnou toho, kdo by se odvážil nadzvihnouti závoj. Mladý muž nedbá výstrah, chce viděti, a jedné noci tajně se vkrade do svatyně a přiblíží se k soše, — a nadzvihne závoj. »To co viděl«, praví Schiller, »nikdo neví.« Druhého dne však kněží našli jej zsinaleho a bez vědomí ležícího u nohou bohyně Isis. Nikdy nezjevil, co byl viděl; veselost jeho života zanikla na vždy, a hluboký smutek ho přivodil do hrobu. Těm, kteří na něho doléhali otázkami, jenom řekl: »Běda tomu, kdo chce dojít k pravdě po cestě hříšné!«

Vystřízlivěv z bezbožnosti, Schiller dává se na cestu k náboženství. Začíná nejprve jako básník, a první věc z křesťanství, která jej mocně uchvátila, byla morální krása charakterů, vypěstovaných ve škole víry. Jaké obdivuhodné typy vypůjčuje si od této víry pro své tragedie z poslední doby svého života! Wallenstein, Marie Stuartovna, Panna Orleánská, Vilém Tell! Dobře věděl, čím je této víře povinnen; dával jí otevřeně nejprvnější místo v říši umění a ve svém dopise k pohanskému básníku Goetheovi, nebojí se mu říci při zmínce o »Mignon« — »Vy jste příliš málo mluvil o zvláštních vlastnostech a zvláště náboženském vychování křesťanském. Rovněž mnoho ještě zbývá říci o tom, co takové náboženství znamená pro krásnou duši nebo co taková duše krásná může v něm učiniti. Pokud se mne týče, nalézám v křesťanství obdivuhodnou sílu; vidím v něm símě toho, co jest nejvznešenější a nejvzácnější. Křesťanství ve své čisté formě není nic jiného než osvědčení krásy mravní, vtělení svatého, posvěcení lidské přirozenosti, jedním slovem je jediným náboženstvím v pravdě esthetickým!«²⁾

¹⁾ Schiller, Poésies, p. 338.

²⁾ Correspondance de Goethe et de Schiller, p. 272.

Jak vidíme, Schiller je tu již hodně daleko od svých »Bohů Řecká«.

Křesťanství má již u něho nejpřednější místo v umění, je mu vtělením krásna a svatého, projádrěním krásy morální, je náboženstvím krásných duší a velkých ctností.

Než jak může býti náboženství křesťanské vším tím, jestli není náboženstvím *božských pravd*? *Není-liž dobro paprskem a září pravdy?*

To osvědčoval Schiller prakticky, neboť bylo ho viděti každého dne dělati nové pokroky ve výkonech křesťanských: modlil se ve své nemoci, chodil do kostela, vychovával nábožensky svou mladou rodinu. Je pravda, že mu zbývalo ještě mnoho práce, aby obnovil v sobě klidnou jistotu a náboženské zvyky svého mládí. Nezapomínejme také že Schiller je protestant, a že v protestantismu světlo není tak přesně odděleno od tmy jako ve víře naší, a že též protestantismus není konečně nic jiného, než jakási filosofie. Schiller zůstal protestantem a tedy také filosofem, žákem Kanta a Luthera: ale přibližoval se čím dále tím více ke Kristu-Bohu, kterého mohl sice v životě opustiti, ale s kterým se chtěl spojit v smrti.

*

Život Schillerův chýlil se ku konci. Smutná předzvěst toho, co se blíží, diktovala mu asi tuto melancholickou sloku v »Písni o zvonu«

»Ve věži kostelní ozývají se zvuky zvonu, zvuky žalostné, které doprovázejí písně pohřební a oznamují cestu poutníkovu, která vede v poslední útulek. Hle, je to milá choť, je to věrná matka, kterou démon temností uchvacuje z objetí manželova, uchva-

cuje dětem, kterým šťastně dala život a živila s láskou! Hle, ty blahé svazky jsou na vždy přetrhány, neboť ta, která byla matkou rodiny, bydlí nyní v zemi stínů.«

Tři roky na to tyto verše k velikému zármutku Schillerovu uskutečnily se na něm samém. Jeho matka zemřela v dubnu 1803.

Básníku bylo usouzeno následovati ji v krátké době. Jeho plíce byly zkaženy, horečka ho ohrožovala; již nedýchal než jen jedním křídlem plic, a přec se těšil ještě sny o budoucnosti, což jest znakem a zároveň jakousi útěchou tohoto pozvolného umírání. Než zima v roce 1805 vzala mu poslední naději. Nemocný, jehož častá mdloba poučila, že již je vše ztraceno, vzal útočiště k Bohu. »Nevystihlý klid«, vypravuje jeho švekrůše, »pronikal celou jeho bytostí, a byl znatelný ve všech jeho úsudcích a pocitech. Pravý božský mír byl v něm.«

Ve svých posledních okamžicích Schiller se obíral mnoho světem budoucím a v návalu horečky volal: »Zde je to vaše peklo? Zde je to vaše nebe? — Klid se mu zase vrátil, a v poslední večer, když jeho švakrová se ho tázala, jak se cítí, odpověděl: »Stále klidnějším.« — Od tohoto okamžiku nemluvil více s lidmi, než bylo slyšeti jak se modlí, aby Bůh ho chránil před dlouhou agoníí. Konečně 9. května, v 6 hodin večer, jeho tvář se pojednou oživila, jeho hlava prudce se pohnula jakoby pohybem elektrickým. Na to zůstal bez pohnutí. Schiller vydechl duši svoji u věku 45 let.

»*Stále klidnějším.*« To byla, možno říci, historie jeho života. Byl jako ta holubice Noemova; když byla dlouho poletovala nad propastmi vod a když nikde se nemohla zachytiti, vrátila se zase v archu. J. Neliba.

Vyučování náboženství ve školách jest již po delší dobu látkou, kterou probírá »Korrespondenzblatt«. Všechna skoro pojednání vyznívají v ten smysl, že do žáků vtluoká se zbytečně mnoho dogmatiky — »vědění«, ale na prohrátí a zažití látky věroučné, na život náboženský už nezbývá času a na to se nehledí. Visitační zkoušky sesilují tento směr. Jde se tu toutéž cestou, jako se ubírá všechno odborné vzdělávání.

Jen co nejvíc materialu, co nejvíc vědy! V mnohých pojednáních navrhovány různé větší, menší opravy. — Což ty pomohou, ponechá-li se system, tak jak jest? táže se moravská »Hlídka« (XXV. 5.) Jen výtečný učitel přemůže system a osnovu a podřídí je svému mohutnému duchu za dobrý nástroj; ale většinu učitelů náboženství pochybený system zmáhá. Uhonění, uštvání a znechucení přenášejí tutéž náladu i na žáky. Potom se takových žáků ptejte, mají-li rádi náboženství!

Reforma ručních prací. Hamburská školní synoda učinila následující návrh k zre-

formování vyučování ručních prací, sdělivši jej oběžníkem ostatním měšťům německým: 1. Z vyučovací osnovy vymýtěno budiž zhotovování všelikých prací užitkových. 2. Ve třídě 7. (naše 2.) nebudiž ručním pracím vůbec, ve třídách ostatních toliko 2 hodiny týdně vyučováno. 3. Je-li ve třídě více než 30 žákyň, buďtež již dvěma učitelkami vyučovány. 4. Všecek materiál k ručním pracím dává stát. 5. Vyučování kreslení budiž pomůckou vyuč. ručních prací. — Odůvodněny jsou reformní požadavky tyto potřebami sociálními, jimž vyučování ručních prací plně přizpůsobeno býti má, a zákony didaktickými, jimiž, jako všecko ostatní vyučování, řídit se má. Ku svému oběžníku připojila synoda řadu ukázek ucelného kreslení na školách dívčích, na nichž patrně, kterak hamburské děti napřed z linií, pak z různých tvarů a posléze listů a květů samostatně ozdoby na pokryvky a jiné předměty tvořily.

Odkud čerpá organisované učitelstvo své vědomí líčí H—. v »Učitelských Novinách« (č. 35.): »Otázky ideové našich předáků v ústředí příliš nezaměstnávají. Tím méně ostatní velikou část učitelstva. Tvrdíme (ze zkušenosti!), že notná část organisovaného učitelstva obohacuje svoje vědomí a přispívá ku svému sebevzdělání: odebráním »Česk. Učit.« (z něhož mnozí čtou jen polemiky a malicherné lokálky), čtením »Politicky« (horlivým!) a sem tam nějakou lehčí četbou belletrie nebo prázdných methodických limonad. Tato část učitelstva je smýšlení konservativně-klerikálního s falešnými náběhy ku »svobodomyslnosti«. Nemyslí a nečtouc tvoří dav, který dnes volá Rašínovi a jeho systému: »Živ buď!« jako by po malé změně poměrů volal: »Ukřižuj!« — Tak píše »Učit. Noviny« v boji opposice proti nynější vládnoucí straně (Rašínovské) v Ústředním spolku. Podivno, že »Nár. Politika« dostává tu tak pohrdlivý ráz, vždyť ona přece to byla, jež v době úpravy platů učitelstva silně pro učitelstvo mezi lidem pracovala a náladu pro učitelstvo získávala. — Ostatně zdá se, že vedou-li nyní učitelstvo někteří, opposicí nazývaní »autokraté«, bylo by změnou osob a jmen asi totéž, zvítězila-li by dnešní opposice, která však nadějí si nedělá: »Trpké zkušenosti dřívější nás poučují, že starý šlendrián zvíťezí,« praví H—. ve článku »Opposice« v »Uč. Novinách« o nastávajících volbách.

Učitelský klerikalismus propagovaný ústředím. V »Zemském Ústředním

spolku jednot učitelských v Čechách« sdruženo jest v roce 1904—5 celkem 120 učitelských jednot se 7.900 členy. Jsou v něm »organisovaní« učitelé roztrženi v několik stran, které navzájem se potírají (proti náboženství táhnou svorně za jeden provaz!). Jak toto vzájemné bojování v organizaci se jeví, ukazuje článek »Učitelských Novin« (čís. 35.): »Z opposice«, z něhož uvádíme několik míst: »Tytéž osoby v ústředí s toutéž činností, táž korupce, kult osobní, totéž zneužívání jednotlivcův a učitelského tisku k osobním aspiracím předáků, totéž bujení reakce, tupost, lenost — — ba ještě věci horší. Organizace se změnila v církev, vůdcové její v nesaditelné autokraty; i směr zůstal týž, jenom že přibral novou složku: učitelský klerikalismus, propagovaný ústředím. Očekávali jsme, že lidé, kteří stojí v čele organizace, nesníží se k hanebným lžem, pomluvám, urážkám. Nečekal snad nikdo, že lidé, představující a zastupující české učitelstvo: Rašín, Skála, Petr, Tuček, Richtř, Kubín, ba i Černý stanou se tvůrci učitelského klerikalismu. To, co ti lidé tropí, nemá přiléhavějšího názvu. Snahy jejich vedou zcela ku zcírkevnění organizace. Kritika člena ústředí je dle nich urážkou církve — učitelstva. Tato snaha po vládě a po moci vede pak i k urážkám a lžem proti těm, kteří zdají se býti nebezpeční vládní kamarille. Nastávající volby budou důkazem, jak daleko postoupila demoralisace org. učitelstva.« — Toť několik ukázek, jak píše »Učit. Noviny«, stojící na straně opposice ve spolku. Že orgán vládnoucí strany »Český Učitel« svým způsobem odpovídá, jest na bíledni.

Krvavá literatura pro mládež. Ve »Vychovateli« (roč. XIII. Učit. Příloha str. 138.) bylo již poukázáno k tomu, kterak mezi mládeží různými obchodníky rozšiřují se spisky, pro mládež co nejméně se hodící. Takový spisek za 2 haléře může si koupiti a koupí skoro každý žáčec; utratí za ně dost peněz a na řádnou knihu nemá. Jak takové krejcarové knížečky, a knížečky za účelem reklamy obchodníky rozdáváné na mládež působí, výtečně vystihl známý feuilletonista Nár. Politiky v čís. 118. Některá místa tuto uvádíme: Mnoho se mluví nyní o nervose dětí. Před několika dny obdržel jsem dopis od známé učitelky. Při dopisu asi dvacet malých červených sešitků. Trpce si stěžuje ta dobrá vychovatelka »Vybidla jsem maličké svěřence své, aby přinesli mi do školy

ukázati, čím doma si hrají, nebo čím se zaměstnávají v prázdné chvíli. Užasla jsem, že skoro každé druhé dítě přineslo mi takovýto »pohádkový« sešitek. Já ve škole dle nejlepšího svědomí vedu mladičkou duši dítěte směrem, který přírodou i Bohem duši té určen, a když dítě přijde ze školy domů, dostane za hračku a pro »zábavu« od drahých rodičů a pěstounů takovýto červený sešitek, který přinesla maminka nebo služka od kupce jako nádavek, že tam koupila za šesták mýdlo nebo za pětník krupici. A tento jarmareční nádavek jakožto »dárek hodným dítkám« dává se dětem, aby se pobavily! Co soudíte o tom?« Přečetl jsem si některé sešitky těch dobrých lidí, kteří vedle svíček, mýdla, krému na boty a nočních košil vyrábějí také literaturu pro útlou českou mládež, a ke každé škatulce zboží dávají jeden nebo i dva takové krváčky nádavkem. Divte se odkud se běře nervosa dětí! Už ta červená obálka sešitku s »původním« obrázkem chlupatého a rohatého čerta nebo hubené čarodějnice s vyžranými zuby musí člověku zkaziti oběd. Vidí-li to malý capart, musí se na polo zbláznit, a přečte-li dojemnou »pohádku«, musí se zbláznit docela. Přečetl jsem »Heřmana, zloděje jablek«, pak »Soud mrtvých«, »Tři zlatá péra«, »Čarodějnice Lasice«, »Mahulena, krásná panna« a »Sežrané dítě« a dvě noci jsem nespál. Všecko jsem viděl červeně; i ta tma byla červená, jako ty krvavé obálky sešitků pro hodné dítky.

Feuilletonista líčí, jak zdálo se mu o osobách těch pohádek — krvavých románek, a končí: »To je domácí duševní otrava našich dětí; takový krváček bývá obyčejně první »zábavní« knihou dítěte. Proto, že to je zadarmo, rádi to dobří rodičové popřejí svému dítěti. »Tu máš, čti si! Je to červené, může to býti hezké.« Co prý o tom soudím, ptá se starostlivá učitelka na konci svého dopisu. Má asi na mysli toho dobrého člověka, který ty »pohádky« skládá. Ne žernov oslíčí na hrdlo — ale urazit mu ruku, která ty »dětské pohádky« vyrábí, a tou rukou ho mlátit tak dlouho, až by se zavázal, že dá dětem pokoj. Děti by nekřičely ze spaní a ve škole by uvažovaly o tom, co jim povídá učitelka, ne co jim povídají krváčky. Aby někdo pomohl svému obchodu, vymyslel si, že bude strašit děti. Taky reklama.« — Slova ta stojí za povšimnutí, a zvláště mezi učitelstvem mělo by se uvažovati o tom, jak zameziti šíření se této dosud málo povšimnuté literatury, která mládež naši otravuje, rozčiluje, děsí a

na scestí zavádí. Bylo by záhodno vybídnouti obchodníky, aby takovou otravu nešířili a k reklamě svého zboží vymysleli něco jiného — rozumnějšího.

LITERATURA.

Bedřich Nietzsche a jeho filosofie. Napsal Dr. Antonín Podlaha. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, v Praze. Cena 1 K 80 h.

V úvahu k této své nové práci, jež vyplňuje ve »Vzdělávací knihovně katolické« svazek XXXI., píše vsdp. kanovník Dr. Podlaha: »Na sklonku století devatenáctého učiněn byl na křesťanství útok tak vášnivý, jakémuž dosud nebylo rovno. Podnikl jej filosof Bedřich Nietzsche, jenž s hrdostí »antikristem« se nazýval. Útok tento byl tím nebezpečnější, poněvadž byl podniknut s oslnujícím leskem duchaplnosti a spolu se zřirajícím nenávistí. A přece tomuto filosofu, jak sám často a rozhodně připomínal, byla nejvyšším ideálem aristokratická ušlechtilost. Ano, ušlechtilým býti chtěl stůj co stůj. Všim, co nebylo ušlechtilým, pohrdal. Ale po této ušlechtilosti není ve způsobu, jakým pojednává o křesťanství — vyjímajíc několik málo výroků — pražádné stopy, nýbrž pravý její opak, takže jeho díla křesťansky smíšlejšího člověka často nejvýše trapně se dotýkají!« A věru již velmi mnoho z toho, co jen v tomto spise pověděno o Nietzscheovi, jenž z nadšeného sloupence Schopenhaura a jeho pessimismu stal se po čase rozhodným odpůrcem filosofie Schopenhauerovy a největším optimistou (též jeho přátelství k Wagnerovi změnilo se časem v nenávist — byloť zásadní chybou Nietzscheovou jeho náklonnost pro excessivnost a přemrštěnost — str. 57.) prohlásiv nový princip: energický, všestranný projev vůle k životu, radostnou, překypující k němu lásku! Nejvyšším heslem mu bylo: bezmezná svoboda a vyvinutí síly individua, kterémuž vývoji všechny překážky v cestě stojící mají ustoupiti, a poněvadž veškerý dosavadní zákony mravní tomuto jeho heslu odporují, jsou zlem. — Co jest mravné, jest podle něho zlé! Není proto divu, že ač někteří ctí v něm moderního messiáše nové kultury (!), jiní štítí se ho jakožto nebezpečného démona, a opět jiní pohrdají jím jakožto šilencem (skutečně také sešilel.). Ačkoli otec i děd jeho byly luteránskými pastory, a matka i babička též z pastorských rodin pocházely, stal se Bedřich Vilém, který tak pečlivě od nejtělejšího mládí v zásadách nábožensko-mravních byl vychováván (narodil se 15. října 1844 v Röcken u Lützena a pocházel prý z polských šlechticů jménem Niecti, kteří r. 1716. do Saska se vystěhovali) úplným atheistou, jenž Krista Pána nazval »svatým anarchistou« a »politickým zločincem«, který »za svou vinu« zemřel (Pilát řekl opak!); církev jest mu — zvěřincem, rovnost duší před Bohem — falší, kříž odznakem nejpekelnějšího spiknutí atd. »Filosof« tento, dle něhož člověk povstal z opice (Darvinista) a vyvine se v »nadčlověka« (!), jemuž Bůh — zemřel, a vůbec nemůže býti bohu, poněvadž on — Nietzsche — není bohem (!), jenž jest samý rozpor, a toho, co nadšeně velebil zase se zřiká — jenž soustavu svou z vlastní fantasie podává, ale nedokazuje — nemůže býti brán vážně. Taková filosofie odsoudila se sama. Prok. Zaletěl.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

České učitelské listy o náboženství. — Katechetský zákon v Dol. Rakousích. — Z pojednání o výchově dítek. — Předměty a modely biblických starožitností. — Loutkové divadlo vzhledem k duchovní pastoraci. — Feuilleton: Katolická liturgika pro obecné a měšťanské školy. — Směs. — Literatura.

České učitelské listy a náboženství.

Podává JAN KRÁTKÝ.

Čtenářům našeho listu je s dostatek známo, že všechny útoky našich »pokrokových« učitelských listů na jednotlivé osoby, na katolickou církev a na náboženství zpravidla pomíjíme. Nepíšeme hned úvodníky, jako to činí »Český Učitel«, věstník zemského ústředního spolku učitelských jednot, který jednotlivé případy neshod mezi knězem a učitelem po svém způsobu omaluje a vykrášlí v tučný, dryáčnický článek úvodní — nechtíce generalisovati ojedinělé aféry. Ale tuto chceme aspoň na některé zjevy poukázat, aby nečtenáři »pokrokových« listů učitelských poznali, jaký duch z listů těchto vane. Jak krajně nepřátelské stanovisko vůči katolickému náboženství listy tyto zaujímají, vycházejíce z toho falešného stanoviska, že náboženství je negace všeho pokroku intelektuelního i mravního.

Počneme »Českým Učitelem«. Ve své příloze »Česká škola« č. 19. počíná obsáhlým referátem o Haeckelově pověstné knize: »Záhady světa«, která dočkala se též českého překladu a má šířiti přesně *monistický názor světový*, prudce bojujíc proti každému náboženství. —

Referent myslí, že pro učitelstvo, které nemůže se spokojiti s babylonskými mythy obsaženými v bibli, nebude bez užitku, seznámí-li je s obsahem knihy. — Čtenáři, který se tuto v taje materialistické filosofie má zasvětit, může však přece jedno býti nápadno. Když pověstné Haeckelovy »Záhady světa« od r. 1899 »vyšly již v 8. vydáních, ve zvláštním vydání lidovém a přeloženy byly do všech čelnějších řečí,« proč rázem nezpůsobily ve vědeckých kruzích onu revoluci duchů a záměnu názorů, kterou přece vyvolati chtěly? Proč učenci nezhodili svůj spiritualistický názor, neodklonili se od theismu, a nepřijali šmahem Haeckelův materialismus? Ba naopak, Haeckelův směr byl předními přírodopytci a filosofy z jeho vlastního národu příkře odsouzen. Nevnucuje tento zjev i v nezasvěceném čtenáři myšlenku, že to Haeckelovské filosofování přece jen není tak jasné a přesné, a že má do sebe mnohý háček a nejednu neodůvodněnou konkluzi?

Z referátu, který tuto máme na zřeteli, uvádíme ukázkou několik thesís Haeckelových: »Lidský organismus povstal transformací z opic. — Duši možno považovati za kollektivní pojem pro všechny psychické funkce plasmatu; ona jest fyziologickou abstrakcí, jako pojem výměny látek nebo plození. — Rozum není rozdílným znakem mezi člověkem a zvířetem; tato mají rozum jako lidé, a lze sledovati mezi nimi dlouhou stupnici ponenáhleho vývoje rozumu jako u člověka. — V okamžiku splynutí buněk povstává nový člověk (nemůže pak býti řeči o nesmrtelnosti ani o díku laskavému Bohu za naši existenci).« —

»Víra v nesmrtelnost nabyla největšího významu v křesťanství; za to ji nemá ani náboženství Konfutsiovo, ani starší náboženství židovské před zajičením babylonským ji nezná. Vyvinula se u různých národů teprve později z kultu předků, lásky k příbuzným, radosti ze života a touhy po jeho prodloužení, z naděje v odměnu dobra a odplatu zla a p. Názor o vzkříšení syna božího, o odplatě a trestu po soudném dnu se nepovznáší příliš nad hrubé představy národů přírodních. Vzkříšení Krista je tak mythem jako vzkříšení mrtvých, jež on prováděl. Je to učení ryze materialistické, neboť hmotné tělo má vstáti z mrtvých a bydlet v hmotném nebi.« —

»Pro nesmrtelnost není vědeckých důkazů. Theologický důkaz o vdechnutí duše stvořitelem je mythem; kosmologický důkaz, že řád světový vyžaduje věčného trvání duše je neodůvodněným dogmatem; theologický důkaz o zdokonalení duše v zászvěti spočívá na bludném anthropismu; morální důkaz, že spravedlnosti musí býti učiněno zadost aspoň po smrti, je jen zbožným přáním; ethnologický důkaz, že víra v nesmrtelnost je vrozena, je omylem; ontologický důkaz, že duše jako nehmotná podstata smrti nemůže zmizeti, byl již dříve vyvrácen.« —

»Za to jsou vědecké důkazy proti athanismu. Fyziologický nás poučuje, že duše není samostatnou, nehmotnou podstatou, nýbrž souhrnem funkcí mozku; smrt mozku je smrtí duše; histologický ukazuje nám v gangliových buňkách mozku orgány mozkové duše; experimentální nás poučuje, že činnosti duševní jsou vázány na určité obvody mozku; pathologický ukazuje, že vady mozku mají za následek vady duše; ontologický poučuje nás o vývoji a degeneraci mozku a duše; fylogenetický nás poučuje, že mozek lidský vyvinul se postupně z mozku ssavců a dále nižších zvířat. Z toho plyne přirozený závěr: Víra v nesmrtelnost jest dogmatem, který je s nejbezpečnějšími empirickými zásadami moderní přírodovědy v nesmiřitelném odporu.« — »Nejvyšší zákon o substanti ovládá stejně nerost jako rostlinu, zvíře i člověka. Jím je dokázána jednota světa a příčinná souvislost zjevů; ale také *metafysická dogmata: bůh, svoboda, nesmrtelnost jsou jím definitivně poražena.*« — — »Boj o život je tím »pěstícím bohem«, který tvoří bezvědomě nové formy přirozeným výběrem, jako pěstící člověk tvoří nové formy zvířat a rostlin umělým výběrem.« —

»Křesťanství způsobilo povznesení, ale papismus proměnil je brzo v hanebnou karikaturu křesťanství a dobyl vlády pomocí slepě věřících davů. — V nejvyšším stupni je mnohobožství vytrženo v helenském polytheismu; mnohem níže stojí katolický polytheismus, v němž četní svatí, často pochybné pověsti, jsou vzývání jako podřadná božstva. — Křesťanství zůstalo jednobožským jen theoreticky. Opuštilo princip již učením o trojici. Čtvrtým božstvem je Panna Maria, neposkrvněná matka Kristova; kult její nabyl takového významu, že ho lze nazvati ženským monotheismem. Mešity moslemínů jsou ušlechtilé a vznešené proti chrámům ka-

tolickým, nádherným a přeplněným obrazy, sochami, zlatem. Též tiché modlitby a prosté pobožnosti koranu jsou vznešenější, než hlasité mše a theatrální procesí katolíků.« —

»Mnohá náboženství se opírají o zjevení. Nejsou ničím, než pověrou. Právě zjevení, t. j. zřídlo rozumového poznání, lze nabýti toliko v přírodě. Kristus sám stál hluboko pod úrovní klassické kultury. Čtyři evangelia vybral koncil Nicejský z celé spousty podvržených rukopisů; do širšího seznamu přišlo 40 evangelií. Poněvadž se nemohli sváříci biskupové o pravosti dohodnouti, složili evangelia pod oltář a modlili se, aby zázrakem pravá evangelia vyskočila na oltář. Skutečně prý nyní uznaná evangelia vyskočila na stůl.« —

»Světovláda papismu značí smrt svobodného života, úpadek pravé vědy, záhubu čisté mravnosti.« — »Nevěřící filosofové, kteří sbírali důkazy proti jsočnosti boha, přehlédli jeden z nejsilnějších: že »římští náměstkové Krista« po 12 století beztréstně směli páchat největší zločiny a hanebnosti »ve jménu božím«. — »Papismus vyhlásil vědě boj na život a na smrt: 1. r. 1854 dogmatem o neposkvrněném početí; 2. kletbou nad moderní civilisací a duševním vzděláním v encyklice a sylabu r. 1864; 3. r. 1870 prohlášením neomylnosti papežské. — Zkoumáme-li řadu papežů měřítkem čistě křesťanské morálky, vysvitne, že velká většina jich byla nestoudnými kejklíři a podvodníky, mnozí ničemnými zločinci. Tato fakta nevdí millionům věřiti v neomylnost. Vydání encykliky a sylabu o podřadění vědy víře je bezměrná drzost. Monistické přesvědčení pokládá náboženství za věc překonanou.« — »V prvních stoletích po Kristu zřikali se kněží dobrovolně žen a z toho konečně stoupla cena coelibatu na povinnost. Co neřestí natropil, je známo; je stejně zhoubný jako ušní zpověď a kupčení s odpustky. Vše to jsou ničemné vynálezy papismu.« —

Uvedli jsme tuto celou řadu míst z referátu pisatelova, který se za pseudonymem: Orchis skromně skrývá. Tlumočí tuto hlavní myšlenky Haeckelovy knihy, a nečiníme jej proto nikterak zodpovědná za to, co do »Českého Učitele« s takou podrobností napsal. Kritickému čtenáři je také na prvý pohled zjevno, kolik hypotéz nedokázaných Haeckel tu ve své »vědecké« závěry vkládá, a jak jeho nevěra je ve svých základech velice dogmatická. Ukazuje též, jak »nepředpojatě« Haeckel na katolickou církev nazírá a jak její poslání pochopil! Srší záští a nenávisť.

Ale nač chceme poukázati, je: *s jakou radostí »Český Učitel« své sloupce propagování nevěry otevírá.* Nečetli jsme v něm od té doby, co vychází, ni jediného článku, který by opačný směr Haeckelův, dualismus, theismus, tak lichotivě projednával, jako atheistický monismus Haeckelův.

A p. Orchis si také jak náleží Haeckela pochvaluje, ukončuje svůj referát slovy: »Haeckel jen dokončil dílo svých předchůdců, dokázav že nesmrtelnost duše lidské, na těle nezávislé a bůh jsou neoprávněnými dogmaty. Po Koperníkovi a Darwinovi *musil* přijíti dříve či později nějaký Haeckel. A tak může lidstvo za to, že očištěno bylo od mythických bludů, vzdáti dík trojici mužů: Koperníkovi, Darwinovi a Haeckelovi.«

Může býti ještě jasnější doporučení atheistického monismu, než který tuto provádí »Český Učitel« svým referátem o Haeckelových »Záhadách světa«? —

V »České Škole«, příloze »Českého Učitele«, č. 19. referuje se o *F. V. Krejčího* knize: »*Náboženství a moderní ideál člověka*«, již vydal tiskový výbor československé strany socialně-demokratické v Praze. I v ní spisovatel co nejostřeji

brojí proti každému náboženství. Náboženství dle jeho názoru svoji úlohu v dnešní společnosti lidské dohrálo. Modernímu člověku není žádného nového náboženství třeba; ono není vůbec ani možno, a klamou sebe i jiné ti, kdo o náboženství takovém přemýšlejí nebo ho od jiných čekají.

»Ze studií kulturních vyrostlo poznání, že všechna náboženství jsou dílem lidským, nikoli božským, a že všechna mají pravdu relativní a nikoli absolutní. Vzdělanci koketují ještě s katolicismem, ale nemají náboženského citu, který by spravoval jejich život, nemají víry v dogmata již ani kněží. Náboženství v lidu chtějí udržeti licoměrností, v důsledcích víry jsou neteční. Celé 20. století je v poměru k náboženství jedinou velikou přetvářkou a lží. — Ve vrcholení liberalismu prohlašuje klerikalismus nesmyslné dogma o neomylnosti!« —

»Církev sice trvá, zmocňuje se duše každého novorozeného dítěte, ale věřící jsou toliko v matrikách, v životě dávno zvítězily názory nové. Záhadou je toliko, jak se mohou držeti staré formy organisace církevní, ana většina lidstva nábožensky necítí a nežije. Je to pouhý zvyk a vychováním vypěstovaná ostýchavost, bezmyšlenkovitě přešlapovati v těchto starých formách, když představám náboženským a víře dávno jsme dali výhost. Zdá se, že nastávající století bude v tom ohledu poctivější a odhodlanější. Přestane se mluvit proti klerikalismu, přestanou se másti pojmy, *řekne se pravé slovo: není víry, není náboženského citu ani života, není náboženství, dnešní krise neznamena počátek náboženství nového, nýbrž konec náboženství vůbec.*«

V poslední kapitole své knihy líčí autor »moderní ideál, který člověku má nahraditi a také již nahrazuje náboženství: »Vědomí nekonečného prostoru světového, zákony přírodní, harmonická jednota všeho duchovního i tělesného, skutečné uplatnění a prožívání chvíle života, radost z vývoje a pokroku, naděje v lepší budoucnost, jež má nalézti člověka šťastnějšího a svobodnějšího, s většími požitky ducha i srdce, ale s menšími břemeny odříkání a práce. V těchto názorech není místa pro náboženství.«

Způsob autorova psaní, smělost jeho konklusí, spočívajících na jednostranném pozorování života lidstva, generalisování zjevů, nedostatek vědeckého prohloubení i dokladů, připomíná silně Maxe Nordau-a v jeho »Konvenčních lžích kulturního lidstva«. Knížka p. Krejčího je proto spíše agitační, tendenční, nežli objektivní vystižení náboženské krise těch, kteří dříve chodili po nivách osvětářského liberalismu. Ostatně krisi tuto prodělávají, kdo se od náboženství odtrhli. Pravda, jest jich mezi moderní intelligencí veliké procento. Ale při tom autor zcela pomíjí a nevidí těch, kteří držíce se pevně své víry, krise této neprodělávají (venkovský lid v krajinách zemědělských) a část oné intelligence, která nynější poznatky vždy se svým náboženským přesvědčením dovede zcela dobře harmonicky spojit.

Referent »České Školy« opět vřele doporučuje tuto knihu: »Měl by si ji přečísti každý učitel.« — Proč? Aby se v nevěře (či spíše »ve vědě«) posilnil. »*Učitelstvo musí ji čísti, v ruce jeho vloženy jsou osudy zneužitým náboženstvím znásilněných malíčkových; ono musí a bude sloužiti jen pravdě.*« A co je zneužitím náboženství ve smyslu p. Krejčího? Myslím, že náboženství samo. A sloužiti pravdě znamená tu: potírati náboženství vůbec.

(Pokračování.)

Katechetský zákon v Dol. Rakousích.

Vzhledem k našemu zákonu a zákonu moravskému podává FR. KOŠÁK.

(Pokračování.)

§ 10.

Remunerace zvláštních učitelů náboženství dle § 2. sub. b. ustanovených vyměřují se od zemského školního úřadu za vyučované hodiny ve vyšších třídách více než trojtřídní školy obecné neb měšťanské a obnášejí za každou týdenní hodinu vyučovací

na měšťanské škole	90 K,
na obecných školách ve školním okrese vídeňském	70 K.
na obecných školách ostatních školních okresů	60 K.

Po nepřetržité bezúhonné službě, trvající deset let před nebo po platnosti tohoto zákona, zvyšují se tyto remunerace vždy o 10 K.

V Čechách tato remunerace zvláštním učitelům náboženství vyměřena jest v § 7 zákona ze dne 8. dubna 1903, a to za hodinu týdenní na obecné škole 64 K, na škole měšťanské 80 K (t. j. $\frac{1}{25}$ platu učitelů té školy). Na Moravě zákonem ze dne 26. prosince 1904 v § 8. stanovena na 80 K.

V Dol. Rakousích v paragrafu tomto stanovená remunerace nevztahuje se však pouze na zvláštního učitele náboženství za remuneraci, ale, jak v § 5. odst. 2. se praví, i na zvláštního učitele se stálým platem, neboť »překročí-li se tato povinnost vyučovací (počet týdenních hodin vyučovacích zákonem v § 4. stanovených 21) a trvá-li přespočetné vyučování déle jednoho měsíce, bude zvláštnímu učiteli náboženství se stálým platem propůjčena odměna za přespočetné vyučování dle výkazu remunerace v § 10. tohoto zákona naznačeného podle toho, jak dlouho trvalo přespočetné vyučování a v poměru ke školnímu roku.«

Zákonodárce zajisté tu zcela jednoduše, ale správně si počínal a soudil. Zvláštní učitel náboženství se stálým platem jest »povinen vyučovati až do 21 hodin týdně bez nároků na odměnu zvláštní mimo svůj plat stálý« (§ 4.). Ale stává se, že okolnostmi, potřebou školy musí často mu přiděleno býti i více hodin. Hodiny ty nejsou obsaženy v povinných jeho hodinách zákonem mu uložených, a tudíž vykonává práci, jež jest nad zákonem jemu stanovenou povinností. Za práci vykonanou nad svou povinností má však »nároky na odměnu zvláštní, mimo svůj plat stálý«, náleží mu tudíž za hodiny ty zvláštní remunerace. Pokud vyučuje v těchto hodinách, které překročují jeho povinnost vyučovací, vyučuje za remuneraci.

Tím stává se katecheta vlastně zvláštním učitelem náboženství v obojím významu zákona (§ 2.); pokud vyučuje ve svých povinných, zákonem stanovených hodinách, jest zvláštním učitelem náboženství se stálým platem (§ 2. sub. a), jakmile však vyučuje nad počet svých zákonných hodin a vyučuje za odměnu, poněvadž je úřady školními k tomu ustanoven (§ 5.), jest zvláštním učitelem náboženství za remuneraci (§ 2. sub. b). Tak zákonodárce zcela logicky uvažovav, také zřejmě v zákoně to vyslovil (§ 5. odst. 2.), a remuneraci stejnou i katechetovi za remuneraci za vyučované hodiny i katechetovi se stálým platem za hodiny přespočetné vyměřil (§ 10.).

U nás není v zákoně samém ničeho o remuneraci zvláštnímu učiteli náboženství se stálým platem, vyučuje-li nad svůj zákonem stanovený počet hodin, zřejmě určeno; ale plyne zajisté i tu podobnou úvahou, jako při zákoně dolnorakouském. Také tak se dalo až do roku 1900—1901, kdy nastala již částečně

jiná praxe v počítání této odměny, což bylo příčinou, že ve dvou případech obrátili se katecheti až k nejvyššímu správnímu soudnímu dvoru.

V prvním rozsudku, vynesení ze dne 16. března 1904 č. 2621 v záležitosti katechety Ludvíka Novotného z Vys. Mýta, přiklonil se nejvyšší správní soud také k tomuto výkladu, a zmíněnému katechetovi přiznáno právo na remuneraci takovou, jaká náleží zvláštnímu učiteli náboženství za remuneraci, t. j. $\frac{1}{25}$ platu učitele téže školy.

Z tohoto rozsudku, v této příčině zajímavého, vyjímáme následující:

A) Správní soudní dvůr musil především proti vývodům zástupce vlády při veřejném ústním jednání rozhodnouti, že zákon ze dne 14. prosince 1888 z. z. č. 69 v tomto případě úplně má být aplikován (volle Anwendung finde), poněvadž týž již dle svého nadpisu k upravení odměn za vyučování náboženské na veřejných školách národních, tudíž také ke stanovení remunerací, jež mají být poskytnuty zvláštním učitelům náboženství se stálým platem za vyučování přespočetné hodiny, na něž tito — čehož školní úřad nepopírá — právní nárok mají, jest určen; § 7. tohoto zákona také výslovně mluví o remunerování zvl. učitelů náboženství, jimiž dle § 1. citovaného zákona *rozuměti jest nejen učitele náboženství, ustanovené za remuneraci, nýbrž i učitele náboženství se stálým platem*, a toto ustanovení stran posledně jmenovaných učitelů náboženství jen vyučování, nad vyučovací závazek, obsažený v § 2., vykonávané na zřeteli míti může a poněvadž konečně nedalo by se pochopiti, proč zákona, určeného k upravení odměn za náboženské vyučování, jenž nejen stálé platy, nýbrž i remunerace zvláštních učitelů náboženství, jakož i duchovní správy a remunerace světských učitelů za udílení náboženského vyučování upravuje, právě jen v tomto případě nemělo být použito.

Správní soudní dvůr je dále toho názoru, že dle směrodatného zde zákona ze 14. prosince 1888 z. z. čís. 69 má být vyměření remunerace za přespočetné hodiny, vyučované zvláštním učitelem náboženství, ustanoveným se stálým platem, položen za základ počet vyučovacích hodin, jež měl týdně udíleti dle míry přijatého na sebe vyučovacího závazku v souhlase s vyučovacím plánem, tudíž že se nemá bráti žádný zřetel na tu okolnost, že jednotlivé z těchto hodin — bez zaviněného zanedbání se strany učitele náboženství — odpadly. Tento právní názor spočívá na následujících úvahách:

Jestliže §§ 1. a 2. citovaného zák. zvláštního učitele náboženství, ustanoveného se stálým platem, zavazují nejméně k 16, ale také až k 25 vyučovacím hodinám týdně, možno tím jen rozuměti, že musí pravidelné vyučování v tolika jednotlivých určitých třídách převzít, že vypadají na toto vyučování dle vyučovacího plánu týdně nejméně 16 a nejvíce 25 hodin. Citovaná místa zákona mají tedy na zřeteli nefakticky vyučované hodiny, nýbrž ony, jež mu dle vyučovacího plánu, po případě dle stávajícího rozvrhu hodin, byly přiděleny. To vyplývá již z toho, že jednak učitel nemůže být imputováno žádné porušování jeho závazku, když v týdnu za příčinou nahromaděných feriálních dní nevyučuje plných 16 vyučovacích hodin, a že jednak — již pro fysickou nemožnost — nemůže být zavázán, aby v týdnu, ve kterém čtyři feriální dny připadají, v ostatních dvou všedních dnech dohromady 25, nebo také jen 16 hodin udílel. Slovné znění zákona připojuje se právě k oněm obvyklým ustanovením vyučovacího plánu, jenž pro určitý předmět vyučovací a zvláště pro vyučování náboženské určitý počet

hodin týdně stanoví, při čemž hodiny k vůli feriálním dnům odpadající jinak nahrazeny býti nemusejí. Učiteli tedy jsou hodiny, odpadající za příčinou dní feriálních, při počítání vyučovacích hodin, jež mají býti dle povinnosti týdně udíleny, k jeho výhodě. Učitel není tudíž povinen nad vyučování, jež mu má býti přiděleno a jež na 25 vyučovacích hodin týdně jest vyměřeno, ještě nějaké další vyučování udíletí, byť i, jak se přihází, vyučování mu přidělené v některém týdnu počtu 25 hodin nevyčerpávalo.

Z toho již jde na jevo, že učiteli náboženství každé další vyučování, jež jde nad jeho povinný úkol, musí býti zvláště honorováno, a že převzetí dalšího vyučování nad povinné se zvyšuje nad zákonitou míru, zvláště když zákon právě poskytováním remuneratione chce učitele pobídnouti, aby svou činnost nad zákonitou míru rozšířil.

Ale nehledíc docela k tomu, také ustanovení § 7. citov. zák. o vyměření remuneratione nepřipouští žádné pochybnosti o tom (*lassen keinen Zweifel*), že se nejedná o počet fakticky vyučovaných hodin, nýbrž spíše o ony hodiny, které učitel následkem na se vzaté nadpovinné práce dle vyučovacího plánu týdně udíletí by musil, kdyby jednotlivé hodiny nepřipadaly na feriální dny, neboť zákon vyměřuje tuto remunerationi ne snad jako duchovní (§ 7. odst. 3. citov. zák.) nebo jako substituční normál z 8. září 1899 z. z. čís. 60 hodiny zástupců dle počtu vyučovaných hodin vůbec, nýbrž právě tak jako stálé platy za pravidelné vyučování dle počtu týdenních vyučovacích hodin, to jest dle počtu hodin, jež učitel náboženství dle míry jeho vyučování, jež nad svou zákonitou povinnost na se vzal, týdně vyučovati má, pokud k vůli svátkům neodpadají. Slova »týdenní hodiny« předpokládají právě z pravidla hodiny v každém týdnu se opakující, kdežto při vyučovacích hodinách, jichžto počet každý týden se měniti může, nelze již mluviti o týdenních hodinách. O vyučovacích hodinách, jež po celý rok v každém týdnu v jiném počtu jsou vyučovány, mohlo by býti ovšem řečeno, že určitý počet jich průměrně na jeden týden připadá. To však potom nejsou žádné týdenní vyučovací hodiny, nýbrž jest to počet vyučovacích hodin, jež za celý rok byly vyučovány.

Citované místo zákona má tedy jen tehdy smysl, připustí-li se, že remuneratione jest fixním přídatkem ke služnému, jenž dle míry dobrovolně převzaté větší vyučovací činnosti má býti vyměřen, kterýžto přírůstek právě tak jako služné se řídí dle oné vyučovací činnosti, jež při úplně normálním stavu, tedy v týdnu se šesti neprázdnými, všedními dny pravidelně má býti vykonávána, při čemž se tedy na připadající svátky žádného zřetele neběře. Remuneratione proto také se vyměřuje ne stálým obnosem za každou jednotlivou fakticky vyučovanou hodinu, nýbrž kvotou služného, což samo již k tomu ukazuje, že při ní také vzhledem k remunerationi vyučovací činnosti stejná hlediska mají býti směrodatnými, jako při služném.

Jest však ještě další úvaha, jež podpírá právě vyvoděný právní názor:

Zákon z 14. prosince 1888 z. z. č. 69 neobsahuje nikde ustanovení o čase splatnosti této remuneratione, což tím více jest významnější, že týž zákon zároveň v § 7. a bezprostředně po ustanovení o míře remuneratione pro zvláštního učitele náboženství výslovně a s dobrým důvodem dává normu, že remuneratione pro duchovní správu na konci každého roku má býti poukázána, a že zákon z 8. září 1899 z. z. č. 60 vzhledem k substitučním platům, jež dle počtu fakticky vyučo-

vaných hodin mají býti vyměřovány, podobnou normu obsahuje, kdežto dle téhož zákona substituční platy, jež dle kvoty systemisovaného služného mají býti vyměřovány, v měsíčních dekursivních lhůtách mají býti vyměřovány.

Z toho jasně vyplývá, že dle úmyslu zákonodárcova remunerace zvláštních učitelů náboženství, záležející z nějaké kvoty služného, ne teprve na konci roku, nýbrž právě tak, jako služné samo, v měsíčních lhůtách mají býti vypláceny. Při nedostatku výslovného ustanovení o splatnosti těchto remunerací může zajisté jen analogické užití ustanovení o splatnosti služného místo jeho nastoupiti.

Jestliže však se toto přijme, ihned také se vysvětlí, že se musí jednati ne o počet nadpovinných hodin v celém školním roce fakticky vyučovaných, nýbrž o činitele, jenž již na začátku nějakého času, v němž tyto hodiny mají býti vyučovány, jest pevně stanovitelný, poněvadž jinak vyměření remunerace, jež měsíčně se má vypláceti, by nebylo možno. Tento činitel nemůže však býti jiný, než počet hodin, jenž dle míry převzaté činnosti vyučovací normálním způsobem, tedy bez ohledu na události později nastupující, má býti vyučován.

Soudní dvůr musil tudíž k tomu výsledku dojíti, že vyměření remunerace školními úřady nespočívalo na zákonitém podkladě a že tudíž rozhodnutí v odpor vzaté jako neodůvodněné musilo býti zrušeno.«

(Pokračování.)

Z pojednání o výchově dítek,

které pro Ladislava, krále uherského a českého napsal Eneáš Sylvius (Pius II.). — Z latinského jazyka přeložil JOS. ŠAUER z AUGENBURGU, c. k. školní rada.

Předmluva.

Eneáš Sylvius, později papež *Pius II.*, narodil se 18. října 1405 ve vesničce Corsignano, která po něm přezvána Pienza. Pocházel ze starého, ale té doby schudlého šlechtického rodu *Piccolomini*. V 18. roce dostal se na vysoké školy v Sienně. Humanistické snahy vzbudil v něm právník Sozzini, kterýmžto snahám Eneáš Sylvius oddal se s nadšením. Ve směru tom dále na něho působil ve Florencii humanista Filelfi. Po přání rodičů věnoval se krátkou dobu studiu práv, zůstávaje při tom věren oblíbeným svým latinským básníkům a řečníkům.

R. 1431 přijal jej kardinál Capranica za sekretáře, a vzal ho s sebou k církevnímu sněmu basilejskému. Později přešel do služby jiných církevních knížat, a bylo mu konati cesty k různým panovnickým dvorům, mimo jiné též do Škotska, na kteréžto cestě bylo mu přestáti různá nebezpečí na zemi i na moři. Za bouře mořské učinil slib, putovati bos do chrámu P. Marie, kterémužto slibu dostál; ale přivodil si dnu, které co živ více nepozbyl.

Po návratu do Basileje stal se zapisovatelem sněmu a stejnou ochotu projevoval straně papežské i protipapežské. Když však papež Eugen IV. dne 18. září 1437 rozpustil sněm basilejský, Eneáš připojil se k straně protipapežské, a byl pak i nějaký čas sekretářem protipapeže Felixe V. Za pobytu v Basileji r. 1439 byl též zachvácen morem, ale vyvázl.

Roku 1442 účastnil se posláni sněmu basilejského k říšskému sněmu do Frankfurtu. Při tom byl biskupem Sylvestrem z Chiemsce císaři Bedřichovi III. doporučen, kterýž jej vlastní rukou ověncil jako básníka. Když na to císař přijel do Basileje, »poeta« — tak

Eneáš se nyní nazýval — připojil se k jeho družině a vstoupil jako sekretář do říšské kanceláře. Nebyla to naděje na skvělé postavení, jež k změně té ho přiměla, neboť o »nesnázích dvorského života« (de curialis miseriis) častěji potom v dopisech se zmiňuje, ale byl rád, že vyvázl z proudů protipapežských.

R. 1445 poslán byl císařem jako vyslanec do Říma a smířil se s papežem Eugenem IV »Chybil jsem,« tak pravil, »kdo by to chtěl popírat? Avšak chybil jsem s nenemnohými, ani s nemálo znamenitými muži. Následoval jsem kardinála Juliana, arcibiskupa palermského, Ludvíka Pontana, mužů, kteří v právech slyňali jako světla a jako učitelé pravdy. — Pravda, že ne hned, poznáv blud basilejských, spěchal jsem k tobě, jakož mnozí učinili; avšak obával jsem se, bych z bludu neupadl v blud jiný, jako kdo chtějí vyhnouti se Charybdě, upadají v Scyllu. Hledal jsem tedy svoji spásu u neutrálních, abych ukvapeně a bez uvážení z krajnosti nepřešel v krajnost jinou. — Nyní stojím před tebou a prosím za odpuštění, zhřešiv nevědomky.« — Papež odpustil.

Teprve v r. 41. roce svém Eneáš posvěcen na kněze (1446), a následujícího roku jmenován biskupem terstským, zůstal však i na dál u dvoru císařova, maje vikáře ke správě biskupství. Roku 1450 stal se biskupem v Sienně a císař povýšil jej do stavu říšských knížat. R. 1452 jmenoval jej papež svým vyslancem (nunciem) pro Čechy, Moravu a Slezsko, a brzy potom také pro Uhry. R. 1455 vrátil se biskup Eneáš do sídla svého biskupského, Sienny; hned rok na to jmenován kardinálem, konečně 16. srpna 1458 zvolen papežem, a dal si jméno *Pius II.*

Jako papež vedl život bezúhonný, což nelze říci o jeho životě před vysvěcením na kněžství. Také neschvaloval svůj protipapežský směr na sněmě kostnickém. Obé jest předmětem jeho tak zvaných *retraktací* (bully, zaslané rektorovi a universitě kolínské) a vrcholí ve výroku: »*Aeneam rejicite, Pium recipite.*«

Působení jeho mnohonásob dotýká se naší vlasti. Jsa ještě ve službách Bedřicha III., účastnil se jednání sněmu v Benešově (1451) o vydání Čechům mladistvého krále Ladislava, přimlouvaje se, aby ještě něco málo posečkali, až by došel let dospělých. Později jako papež usiloval o to, by král Jiří Poděbradský přiměl Čechy, by přijímali pouze pod jednou způsobou. Ale snaha jeho byla marná.*)

Již od doby, kdy Cařihrad padl do rukou Turků (1453), považoval Eneáš Sylvius za životní svůj úkol, vši silou o to se zasazovati, by úhlavní nepřítel křesťanstva zpět byl zatlačen. Již na sněmech v Řezně (1454), Frankfurtě (1454) a v Novém Městě (1455) pozvedal výmluvného hlasu svého, by ukázal na nebezpečí, hroící od Turků; avšak sobectví a svárlihost knížat německých nedopřály sluchu nadšeným jeho slovům. Jako papež pracoval v tom směru znova. Po mnohých prosbách a hrozbách podařilo se mu zřídit sjezd knížat v městě Mantua (1459), ale i tu narazil na velikou netečnost. Konečně sám postavil se v čelo křížáckého tažení proti Turkům, ale na cestě zemřel (v Ankoně 14. srpna 1464).

Eneáš Sylvius byl *spisovatelem* velice plodným. Žádný téměř obor lidského vědění nebyl mu cizí. Ale proto také jeho vědomosti nemohly tou měrou býti hluboké, jako byly rozsáhlé. Při všem, co psal, jeví se zvláště býti humanistou, vynikaje ozdobnou a uhlazenou latinou. Sloh jeho vyznačuje se průhledností; pravíť sám o sobě: »Chtěl bych raději nápodobiti Nasonovu (Ovidovu) a Maronovu (Vergiliovu) učenou nedbalost nežli Aristotelovu temnou pečlivost.«

*) Již na sněmě benešovském rozmlouval Eneáš s králem Jiřím o těchto věcech, kteroužto rozmluvu v překladě uvádí Fr. Palacký. (Dějiny národa Českého. IV., 1., 235.—245.)

Jakkoli v mladších letech mnoho básněmi se zabýval, sám také básnil, a po ověnění vavřínem rukou císaře Bedřicha III. »*poetou*« se nazýval: zachovalo se po něm nemnoho básní; ale ty všechny svědčí o klassicky vzdělaném humanistovi. Větší slávu nežli básněmi Eneáš Sylvius zachoval si u potomstva svými *řečmi*. Byltě nadaným řečníkem, v čemž mu klassické vzdělání přišlo nemálo vhod. Ve vydání jeho řečí z r. 1755 jest 20 z doby, než byl papežem, 34 z doby jeho pontifikatu.

Se zálibou zabýval se Eneáš Sylvius *zeměpisem a dějinami*, k čemuž nemálo přispěly jeho cesty a pobyt mnohaletý v různých zemích. Sem náležejí jeho spisy: Cosmographia (napsal Evropu a Asii), Historia Bohemica, De concilio Basiliensi, De viris illustribus, Historia Friderici III., Historia de Ratisponensi dieta a j. Pro nás Čechy zvláště důležitá jest »Historia Bohemica«, sepsaná r. 1458 v lázních viderbských a věnovaná Alfonsovi, králi aragonskému a neapolskému. Byla několikrát do češtiny přeložena, mimo jiné též Danielem Adamem z Veleslavína.

Četné jsou jeho *dopisy* (přes 400), které namnoze též se vyznačují vybroušeným slohem.

Všecky spisy Eneáše Sylvia souborně posud vydány nebyly. Vydání basilejská (Opera omnia 1546 a 1571) nejsou úplná. Jednotlivé z jeho spisů vydány o sobě a několikrát. Spisy posud netištěné vydány v Římě 1883 (Aeneae Sylvi Piccolomini Senensis Opera inedita — Jos. Gugnioni.)

Pojednání o výchování dítek jest psáno nedospělému králi českému a uherskému Ladislavovi. Do té doby jest to ojedinělý případ v dějinách vychovatelství, kdy spisovatel předkládá chovanci rady a pokyny, jak by jeho učitelé jej měli vychovávat. Nelze popřít, že to způsob v některém případě dosti choulostivý, jako na př. kde jmenují se spisy, před kterými jej učitelé mají varovati; neboť chovanec již tím, že ve spisu jsou jmenovány, jest na ně upozorněn.

A Eneáš Sylvius dlel tehdy při dvoře císaře Fridricha III., kde též král Ladislav byl vychováván. Jako příčinu sepsání toho díla sám udává, že totiž byl k tomu vybídnut vychovatelem Ladislavovým, Kašparem Wendelem. A že na všech stranách s velikými nadějemi pohlíženo na budoucí vládu ušlechtilého Ladislava, nebylo tudíž třeba velikého pobízení k sepsání toho díla, ana se tím Eneášovi nabízela vhodná příležitost, pracovati na místě převelice důležitém pro šíření oblíbeného humanismu.

Celé dílo mělo dle slov Eneášových skládati se ze čtyř částí: pro hochy, jinochy, muže a starce. Tento původní plán zajisté byl příčinou, že spisovatel přímo k Ladislavovi se obrací, neboť v dalších třech dílech, na které však již nedošlo, nebyl by mohl jinak si vésti.

Spis ten neobsahuje celou nauku vychovatelskou a nejedná o vychovávání vůbec, nýbrž má zření výhradně k osobě budoucího krále. Nicméně jsou jeho vychovatelské pokyny a důvody nemálo zajímavé. Ovšem že ta část, která jedná o gramatice, je příliš podrobná, a spíše by zajímala filologa nežli paedagoga.

Poučky vychovatelské, s nimiž se tu setkáváme, jsou namnoze vyňaty ze spisů klassických, tudíž nejsou nové; ale způsob, jímž se předvádějí, je původní. Povšimnutí zasluhuje, že spisovatel hájí zásadu: »Vyučuj a vychovávej *všestranně!*« jakoby náležel k paedagogům novějším.*)

Bylo-li vychovatelských pokynů Eneášových při vychovávání Ladislavově dbáno, nelze říci, ježto král Ladislav v mladistvém věku zemřel.

*) Viz: »Zdali hoch má hvězdárství býti vyučován?«

Český překlad, z něhož tu uveřejňujeme, vzdělán dle spisu: »Aeneæ Sylvii Opera omnia. Basileæ 1546.« Při tom hleděno k tomu, by nejen obsah správně byl podán, nýbrž také, pokud by nebylo na újmu jazyku českému, aby překlad věrně přiléhal k znění původnímu.

Na konec budtež vřelé díky panu c. k. škol. radovi Dru. M. Kovářovi za ochotné prohlédnutí spisu a za metrický překlad uvedených míst z klasiků, zvláště však za šťastné rozřešení několika záhadných míst, vzniklých velmi hrubými chybami tiskovými v původním textu.*)

(Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Kdo oral jednoduchým pluhem Orientálů, u toho se vždy vyžadovala *pilnost a opatrnost*. Někdy se dostaví deště příliš pozdě v zimní době; tu nesmí hospodář dbáti zimy a báti se oblaků: »Kdo hledí na oblaky, nikdy nebude žíti,« lenochem jmenuje Písmo sv. toho, kdo se bojí povětrí »*Pro zimnu lenoch nechtěl orati; proto bude žebrati v létě, a nebude mu dáno.*« (Přísl. 20., 4.) *Opatrným* musí býti oráč již proto, že jsou jeho zvířata u pluhu tuze volně zapřažena. V pravé ruce mívá hůl, kterou dobytek pícháním do těla pobízí a popohání. *Osten* tento bývá opatřen na předním a slabším konci hřebíkem; na druhé straně jeho mívají přidělanou železnou lopatku, kterou může čistiti rádlo od země. Když by se zvíře proti ostnu zpěchovalo, bude je bodání ještě více boleti, a proto bylo řečeno sv. Pavlu (tehdy ještě Šavel) »*Tvrdoť jest ti proti ostnu se zpěčovati.*« (Sk. ap. 26., 14.) Ostnem zabil neb zahnal Samgar 600 Filištínů. (Soud. 3., 31.)

Oráči bylo spolu dívati se na půdu, do níž se rádlo jeho zarývalo. Každé chvíle stihne na tamním poli nějakou překážku, veliký kámen, zbytky křovin, kořeny — a kdyby se tomu svým slabým pluhem nevyhnul, kdyby nedával na tyto věci pozor, a ohlížel se snad zpět, může snadno zlámati pluh. Proto pravil dle toho Pán jednomu muži, který jej chtěl následovati, avšak chtěl se před tím se svými domácími rozloučiti: »*Žádný, kdo položil ruku svou na pluh, a ohlídá se zpět, není způsobilým ku království Božímu.*« Kdo chce získati království Božího, tomu jest hleděti v před a nevšímati si věcí, jež pro Krista opustil. Málo který nynější rolník neb oráč odstraňuje trní z pole; vyhýbá se jim, a i kamení tam nechává obyčejně ležeti.

V *dubnu* (kolem 10) počíná *ječmenná žeň* v údolí Jordánu; na horách bývá po 10. květnu. *Žeň pšenice* počínává o 10—14 dní později.

Žeň obilí jest dosud dobou radosti, jako v dobách starých (Is. 9., 3.), ač jí nastává doba práce. Na *mlatě* za vesnicí vyšlapává dobytek dlouhou dobu shromážděné obilí, aneb se vytloukává dřevěnou deskou, dole kameny neb válečky opatřenou, která jezdí po rozloženém obilí. Mlácení a čistění obilí províváním může jim trvati i 4 měsíce.

*) Německý překladatel (Viz: Äneas Sylvius Traktat über die Erziehung der Kinder. — P. Galliker, Professor. Freiburg im Breisgau. Herder. 1889), nevěda si s nimi rady, z části místa ta prostě vynechal, z části uvedl jako nepřeložitelná.

Po provití obilí tvoří měkké části slámy a plevy obrok neb pokrm, který se uchovává pro soumary a dobytek. Částí tvrdších, kolínkovitých neb kořenů užívá se jako topiva v pecích. Tak budou spáleny i »plevy« věčným ohněm na soudném dni.

Z čistého obilí dává se desátek; z něho oddělují se dary duchovním toho místa; almužna dána z toho i žebrákům. Kristus Pán pravil, že zrna, jež padne do úrodné půdy, dá *stonásobný* výnos. (Mat. 13., 8.) Takový výnos dáti by mohlo; dle výpočtu dává však pouze 12—30ti násobný výtěžek. Země jest tedy asi již slabší než dříve bývala, ač se tu a tam i dosud neobyčejný výnos některých zrn vyskytuje (100 až 300 násobný).

Mojžiš slíbil Israelitům, že je uvede *do země obilí* *kde beze všeho nedostatku jísti bude každý svůj chléb*. (Deut. 8., 8., 9.) Hlavním obilním druhem jest *ječmen a pšenice*. Pšenici uvádí i Nový Zákon. Kristus [Pán ukázal v podobenství, že zlo a zlí lidé jsou na světě mezi dobrými, jako »koukol« mezi pšenici, a že bude tak až do soudného dne. Nepřítel člověk (zlý duch) zasel koukol mezi pšenici. (Mat. 13., 25.) Koukolem tím jest nejspíše naznačen *jílek* zlomocný neb *mámvý* (*lolium temulentum*), který jest velikým škůdcem tamního obilí.

Vedle obilních plodin a zelenin pěstuje Orientál Palestiny a Syrie na četných, k tomu příhodných místech, též *ovocné stromy*.

Strom fíkový jest jmenován mezi nejlepšími dary zaslíbené země. Sladkost jeho plodů nedovolila mu, aby se stal králem stromů. (Soud. 9., 11.) *V listopadu a v prosinci ztrácí* fíkový strom *listí*; ale již *v lednu* vyráží nová očka, která zůstávají ovšem dosti dlouho zavřena. Květy vyvíjejí se současně ve skrytých poupatech květových. V březnu vyrážejí zelené listy, a tu se říká »Nyní vypučel fíkový strom (vypustil holičky své), nastává léto«. (jako Pís. 2., 12.) Na to ukázal Spasitel, když byl na počátku dubna u Betfage a patřil na zeleň fíku a všech ostatních stromů. (Luk. 21., 29., Mat. 24., 32.) Začátkem *dubna* jsou fíkové plody asi tak velké jako třešně; lid je již otrhává a pojídá jako lahůdku, ač jsou nezralé. Veliká část těchto prvních zárodků plodních opadáva před časem (přirovnání ve Zjev. 6., 13.). V květnu vyrážejí letní fíky, jichž první plody se mohou někdy již *v červnu* prodávati. Od července až do prosince dává fíkový strom, ovšem nikoli každý strom, zralé ovoce. *Ranní fíky* dávají pouze některé druhy stromů.

Kristus Pán zlořečil kdysi fíkovému stromu, na němž ovoce hledal, ale nalezl; a strom uschl. Bylo to právě na jaře; sv. Marek připomíná, že *nebyla* doba fíků. (Mar. 11., 13.) Tím chce asi říci: V letní době má každý fíkový strom ovoce, na jaře může býti některý strom bez ovoce. Tento strom byl v dobré půdě a přec neměl žádných ranních plodů. Tak mohl a měl míti i Israel, stojící na půdě Zákona a proroků, Bohem ošetřován, plody, dobré skutky, přechod ze Starého do Nového Zákona; když jich neměl, zasloužil zlořečení. (Mat. 21., 43.) Betfage bylo již dle jména »místo fíků«; tam byla pro ně příhodná půda, tam dostávalo se jim pěstění a ošetření, jako Israeli.

Pěkné *listy* pokrývají fíkové ratolesti, které se s nimi kloní až k zemi. Pod fíkem lze se dobře ukrýti, a rádi tam sedávají obyvatelé, jako již Písmo sv. o starých dosvědčuje, jimž bylo největším blahem »Seděti pod svou révou a svým fíkovým stromem.« *Nathanael* seděl pod fíkem a proto se domníval, že

jej tam nikdo nevidí, Když mu pak Ježíš řekl, že jej viděl, právě proto se tomu velice divil. (Jan 1., 48.)

Olivový strom poskytoval Svaté Zemi největší užitek, spokojí se i s méně dobrou půdou, roste i mezi skalisky »*Dává olej z tvrdých kamenů.*« (Deut. 32., 13.) To by bylo lze arcí vysvětlovati i o tom, že jsou lisy a nádržky lisovaného oleje ve skále. Oliva byla znamením Svaté Země, její strom byl ve všech končinách Palestiny, jak již Mojžíš Israelitům předpověděl (Deut. 28., 40.): »*Zůstanu jako zelená oliva v domě Božím.*« (Pokračování.)

Loutkové divadlo vzhledem k duchovní pastoraci.

Podává KAREL PROCHÁZKA.

Petr Camus biskup Bellejský, vypráví ve znamenité knize: »*L'esprit de st. Francois de Sales*«, že jistý kazatel apostrofoval při kázání svém přítomného sv. Františka Saleského slovy biblickými: »*Tu sal es*«.

Slova ta mají platiti o každém knězi. Má býti solí, jež v moři prosycuje vodu ode dna až na povrch. Jako sůl mořská má pronikati ve svatém zápalu od povrchu veřejnosti až do hlubin ledví srdce lidského, žádná stránka činnosti lidské nemá ujíti pastorální jeho prozíravosti, vždy a ve všem má volati: »*Adveniat regnum Tuum!*«

Věci na pohled paradoxní — a přece jistou je, abych k ohlášenému tematatu již přihlédl, že i loutkovému divadlu duchovní správce i katecheta v zájmu svaté věci věnovati má nemalou pozornost.

I zde, bohužel, stává se, že synové tohoto světa chytřejší bývají v pokolení svém než synové světla. Dostala se mi do ruky cestovní kniha jistého loutkoherce. A hle! tu četl jsem nadšené doporučení tohoto loutkoherce jistou společností v jednom českém městě na severu; mezi podpisy bylo několik doktorů.

To by nevadilo; leč zvláště v doporučení tom bylo akcentováno, aby po vískách a městečkách našich dávali si hráti od tohoto loutkoherce zvláště »*překrásný prý obraz: upálení mistra Jana Husa.*

Hle propaganda husitismu; zda příznivá naší sv. víře?

Naproti tomu v téže knížce doporučující, o témže loutkoherci napsal jistý zámecký kaplan všechnu chválu; zvláště jak jeho loutky dovedou prý výtečně reprodukovat kousavé tchýně! Štěstí, že jsou jen dřevěné!

Bez odporu ona společnost lépe postřehla, kterak lze využítovati malou scénu loutkovou pro určité cíle, než-li záznam druhý.

Zdaž i my můžeme k dobrému využítovati loutkového divadla, zejména ku prospěchu naší sv. víry?

Zajisté. Ba je to naší povinností! Především třeba jest, nespouštěti s myslí, že loutková divadla *mají právo na existenci.*

Závojem smutečným před sto lety zastřena byla vlast naše. A kdo pomáhal jej odhrnovati? Bylo to i několik ubohých mužů, kteří s vozíkem a vyhublým koníkem jezdili ode vsi ke vsi, aby hráli české divadlo, národně probouzejíce.

Hry ty vynikaly zvláštní původností. A to jest jeden důvod, proč mají loutková divadla dosud, a budou vždy míti právo na život; moment kulturně-historický.

Dále: nelze popřít, že loutková divadla mají v sobě silný kvas *pobaviti*.

Mládí prý je rájem, z něhož nemožno nás vyhnati. A třpytnou hvězdičkou z mládí jistě je nám vzpomínka, kdy na návsi, někde pod lipou usedali jsme s nedočkavostí čekající, až zazní hlásek zvonku a počne komedie. Však i velcí ode dávna rádi se pobavili podívanou na loutkové divadlo. Mezi diváky Kopeckého byl i ruský cár a král pruský, kníže Metternich, kníže Švarcenberg. I sám Napoleon chodíval na loutková divadla. A jsou mi známa jména mnoha učených a knížecích hlav, kteří dosud rádi se pokochají v loutkovém divadle. Právem na zábavu je proto oprávněna existence loutkových divadel.

Hlubší však je důvod pro existenci loutkových divadel, že jsou mocným prostředím působícím na *intellekt*, *vůli* i *srdce*; zvláště u dětí jsou znamenitým prostředkem vychovávacím. Jako klademe v ruce dětí rozmanité knížky a sledujeme při tom spolu cíle paedagogické, podobně v mysl dětskou působiti můžeme loutkovým divadlem; a to velmi účinně. Neboť drama loutkové daleko plastičtěji kreslí v duši dítky mocné dojmy; hlouběji než čtená kniha. Mám za to, že uvedené stručně tři momenty s důstatek dokázaly nám existenční právo scen loutkových.

A tyto scény u loutkového divadla skutečně také *existují*; ba dává se jim i přednost před divadelními hrami, provozovanými dítkami. A důvody se proto uvádějí skutečně zajímavě. Leč pomineme jich, jelikož úvaha tato je spíše jen informační, nezabíhající do detailů.

V přítomné době existuje v Čechách as 70 kočujících rodin loutko-hereckých. Mimo to v posledních letech vznikla v Čechách celá řada společností přátel loutkového divadla — nasazená to očka — rouby na kočující, starobylý kmen českých loutkářů.

Po těchto generaliích těsně k thematic našemu přiléhajících dospěli jsme k nejdůležitější části úvahy naší: ke kasuistice. Jaký poměr zaujati máme k loutkovému divadlu?

Především co špatného při nich — *odstraňovat*. Jeť v rukou šlechtných loutkové divadlo medem, jenž příjemně chutná a léčí; ale v rukou nevědomého, nesvědomitého loutkoherce je divadlo loutkové *jedem*.

Tu třeba hry bez jádra, hry urážející mravnost, zlehčující náboženství, rozhodně odstranit z jevišť loutkových divadel. Proto v obecních zastupitelstvech, v místních školních radách i okresních, jakož i v konferencích školních k tomu působme, aby směla se hráti pro děti jen divadélka, schválená úřady kompetentními.

Roku 1893 jistě okresní hejtmanství v úředním svém listu uveřejnilo následující vynesení: »Z nařízení ve sl. c. kr. místodržitelství vybízím pány starosty i správy škol, aby představením loutkových divadel věnovaly zvýšenou pozornost, protože shledáno v četných případech, že takové divadelní hry přeplyvají často dvojsmyslnými a oplzlými řečmi, z kterýchž mládež jen škodu vzíti musí. Byli-li majitel divadla při takovém nešvaru postiženi, budiž mu koncesse, kterou u sebe míti musí, odňata a c. kr. okresnímu hejtmanství předložena.

Nebylo by záhodno, aby se zakročilo u našich c. k. okr. hejtmanství, aby aspoň jednou v roce podobný výnos opakovala, opětuji-li ročně jiná ustanovení o ochraně ptactva a podobně?

(Dokončení.)

* * FEUILLETON. * *

Katolická liturgika pro obecné a měšťanské školy.

Sepsal *Emanuel Žák*, c. k. professor. Nákladem
c. k. školního knihoskladu. Cena 70 hal.

Tato liturgiční literatura — myslím pro obecné školy — jest zajisté nebohatá. Počítáme-li Špachtovu z r. 1855 jaksi za první pokus, následují po něm pouze Fischer-Poimon z r. 1878, Macek z r. 1881 a kniha Vondrušková, který první pokusil se také o ilustrace. Že tedy bylo potřebí vydání nového, modernějšího, jest na bíledni.

Modernějšího po stránce didaktické i také umělecké; a po této tím více, že ozývá se hlas všeobecně nejen po názornosti, ale i také po umělecké výchově mládeže školní.

V ohledu didaktickém jest beze sporu nová liturgika krokem do předu.

Její stručnost (čítá 88 str.), *slohová jasnost, prostota dikce a jadrnost jsou znamenité přednosti této nové knihy*. Ulehčují zajisté výklad katechetovi a usnadňují memorování žákům. O stránku pedagogickou dobře postaráno hojnými naučnicemi, ke konci vhodných článků připojenými.

Nelze toho však plně říci po stránce názorné a umělecké, ač tato věc spíše spadá na vrub nakladatelství a jeho velké spořivosti. Zde platí heslo: buď všechno, nebo nic! Celá řada důležitých věcí volá po ilustraci. Jsouť zajisté věci významnější a posvátnější nežli sandály nebo střevíce biskupovy, nežli náprsní kříž biskupův, jež si dovede dítě představit i bez obrázku. A proč dvakrát předvádět pallium? A proč kněze v klerice, kterého dítě vidí tak často, zvláště při zpovídání?

Při ilustracích přáli bychom si, aby užito bylo — pokud možná — památek z našeho starého umění a spolu, aby udáno bylo blíže, co to jest a kde se předmět nalézá. Tak na př.: která jest to katakomba? který jest to kostelík? (na Slupi).

A což nebyl by býval vhodnější po velechrámu římském velechrám pražský?

Pro dobrou pak věc připojujeme tuto i po stránce věcné svá subjektivní, odchylná mínění, v nichž s autorem se nesrovnáváme. Ale prosíme, aby nebyla snad považována za výtky, nýbrž za jakousi diskussi k vyřízení názorů našich.

Tak hned výklad slova liturgie nezdá se nám správný: Není to služba pro lid, nýbrž služba za lid, jménem obce, za obec konaná (přinášení obětí bohům).

»Hlavní obřady církve katolické, jako mši sv. a sv. svátosti ustanovil Ježíš Kristus sám.« Ano a ne. Kristus ustanovil podstatné obřady mše sv. a sv. svátostí. (Kniha učebná nemá užívatí zkratek.)

Vypočítávání osob bohoslužebných počíná se od stupně nejnižšího. Snad by bylo správnější počínati od hlavy. »Konsistoř,« praví autor, jsou *přední* kněží v diecési. Není kněží předních a zadních. Kanovníky definuje jako kněze, kteří jsou ustanoveni při chrámě biskupském. Zajisté nepřesně řečeno; jednak jsou tam také vikaristé, zpovědníci atd., a pak jsou kanovníci i mimo chrám biskupský.

Svatý otec Pius X. jest prý 263. v řadě nástupců svatého Petra; tedy i s ním 264. A přece knihy schválené od téhož Ordinariátu udávají různý počet: Müller v dějepise církevním udává (i se sv. Petrem) počet 257, Šimon Pokoj 258. (Müller zapomněl na Bonifáce VII.) Zde jest také vinna povrchní censura ordinariátní.

Autor rozeznává kaple na soukromé a veřejné; ale rozdílů nevykládá. Bylo možno prostě vynechat toto rozlišování; ale když se uvádí, je třeba výkladu.

Při popisu chrámu vykládá autor věž jako prst k nebi ukazující. Jistě neprávem. Věž je symbolem Boha, ochraňujícího nás: »Budiž nám, Pane, věží mocnou před tváří nepřitele!« — Kříž a bář »Bude jeden ovčinec a jeden pastýř.« Kohout připomíná bdělost v pokušení: »Bdětež a modlete se, abyste . . .« Ovšem hodiny znamenají pomíječnost: »Bdětež, nebo nevíte dne ani hodiny.« A což portál? (»Není zde jiného, než dům Boží a brána nebes.«)

Loď proti hlavnímu oltáři sluje hlavní; ostatní slují vedlejší. (?) Což loď příčná? Snad by lépe bylo říci: a lodi poboční slují vedlejší.

Trojí plátno na oltáři znamená nejsvětější Trojici? Není to příliš daleký výklad a zbytečný?

Podobně, myslím, jest i zbytečný výklad o kadidle. Jest »svaté Hospodinu,« praví o něm Písmo svaté. Kniha evangelií nemůže obsahovati evangelia a epištoly, ale ovšem »Perikopy«.

V adventě jsou také středy postem (ujmy). Znamená slovo »Vánoce« opravdu tolik, co

veliká noc? Vá není ještě zkratkou slova »veliká«. Při vysvětlování tří mší sv. na hod Boží vánoční dobře přidržet se pořadu mší: půlnoční — časné zrození Páně, ranní — duchovní zrození Páně (v srdci věřících), velká — věčné zrození z Otce.

Rovněž se nám zamlouvá více výklad svátků po hodů Božím podle starších liturgik: Svědkové Kristovi: sv. Štěpán slovem, skutkem a smrtí; sv. Jan slovem a skutkem; Mladátka smrtí. Tak seřazení lépe vynikne. — O třech sv. Králích světi se nejen voda (a sůl) a křída, nýbrž i kadidlo. — Třetí neděli po Zjevení Páně jest svátek Svaté rodiny.

Neděle čtvrtá postní sluje družebná, ale jméno její nemožno odvozovat od družic (slula by pak »družičná«), nýbrž toliko od družbů, kteří počínali obcházet a sjednávat sňatky, ježto se chýlil čas zapověděný ke sklonku. Pro neděli smrtelnou p. autor uvádí dva výklady na různých místech (na str. 33 od smrtky, na str. 34. od toho, že uložili Ježíše usmrtit). Slušno rozhodnouti se pro jeden.

Škaredá středa je lidovým výrazem — patrně od světáků, kterýmž středa po rozpustlosti úterní (v masopustě) pro půst a záповěď veselosti byla opravdu něčím škaredým. Od veřejného pokání nelze toho odvozovat u nás, kde již nic takového neexistovalo.

Půst čtyřicetidenní byl půst přísný, u nás však dispensí uvolněn na půst ujmy kromě pátků, pop. středy, Zel. čtvrtku a Bílé soboty.

Průvod na květnou neděli má význam také symbolický: našeho putování na zemi, s čímž lépe pak souvisí otevření dveří a vstoupení do chrámu (do »svatyně« nebeské dle sv. Pavla).

Při temných hodinách byl by dobře posloužil diagramatický přehled žalmů, lamentací a sv. čtení.

Původně jmenovala se jenom mše svatá službou Boží (liturgií); později také obřady s ní spojené, na př. svátosti a j. Až dotud se říká liturgie slovanská, řecká; rozumějí se obřady mše sv.

Rozeznáváme mši sv. tichou, zpívanou, slavnou a pontifikální; při této velmi dobře jest pozorovati rozdělení starobylé na mši katechumenů (koná se s trůnu biskupského, a mši věřících (koná se při oltáři).

Liturgika má dávat i návod k obcování službám Božím, jak to nalézáme na příklad

v liturgice Podlahově, ač co do způsobu nesouhlasíme.

Mám za to, že nalévání vody do vína děje se toliko z dvojího důvodu: historického a symbolického; o tomto poučuje nás modlitba církevní sem hledící. — Při pozdvihování doporučuje katechismus jinou modlitbu: »Pozdraveno budiž a ne »Bože, buď milostiv

Při přijímání slušel by návod k duch. přijímání — třeba podle sv. Alfonse, jak se nalézá v knize: die Ablesze (Franz Beringer). — Modliteb po sv. přijímání »jest tolik, kolik kollekt a sekret«. Nikoliv. Kolik kollekt nebo sekret.

Při svátostech bylo by dobře uvádět účinky (milosti). — Obřady sv. pokání mylně se tak nazývají; jsou to podle katechismu správně toliko obřady sv. zpovědi (v tom chybuje i liturgika Podlahova). Beztoho lid si zvyká považovati pouhou zpověď již za celou svátost.

Nebylo by na škodu zmínit se i o zpovědi generalní (a nějaký návod k ní).

Při svěcení duchovních znamená světlo bdělost služebníkův Kristových »Beatus servus, quem, cum venerit Dominus, invenit vigilantem.«

K ulehčení memorování bylo by prospěšno diagrammatické srovnání svěcení podjáhna a jáhna na př.:

1. výklad povinností,	1. dto (zvl.),
2. litanie (povinnosti,	2. dto,
zvl.),	
3. podání nádob,	3. skládání ruky,
4. roucha,	4. roucha,
5. epištolní kniha,	5. kniha evang.

Při svěcení chrámu dobře, aby se vědělo, čím se ruší konsekrace, čím benedikce. — Při svěcení vody správněji řečeno: církev vyprošuje kropícím se ochranu (milost) proti pokušení ke hříchu. (Sv. Teresie.)

Což zmínka o »Asperges« nebo »Vidi-aquam«? Při růženci není snad správně říci, že desátky oddělují se chvalořečením »Sláva...«, nýbrž zakončují se jako žalmy (odtud žaltář — růženec). Šestý desátek přidává se neoprávněně. (Viz Svatý Růženec od Fil. Konečného.)

Při křížové cestě bylo by záhodno udati podmínky k získání odpustků. Při odpouštěných službách Božích schází křesťanské cvičení.

Naučení mají býti stručná a jadrná; jedna, nejvýše dvě věty. Tak se stanou hesly životními, jimiž býti mají. A nikoli řečnické nebo poetické šperkování. Jak může se potom od žáka odříkávat? Na př. Spatřuješ, kterak chvátají pastýřové? Nikdo zajisté, kdo hledá Krista, nečiní to lenivě atd. Co s tím? (Nebo na str. 45. a jinde.)

To vše jsou však toliko subjektivná mínění a nikoliv výtky, kteréž by měly cenu knihy zmenšiti. Jediné, opakujeme, co jest vadou knihy a bude vésti k vydání asi nové liturgiky, jest nedostatek ilustrací. Chyba tato však netýká se zhořla nic autora, než jedině nakladatelství. Úprava knihy je moderní, tisk zřetelný a cena mírná.

X. Dvořák.

Toto číslo »Vychovatele« jest svým rozsahem dvojité. Proto další číslo vydáno bude až 1. měsíce září.

Výbor družstva Vlast konal 3. července druhou schůzi ve XXI. správním roce za předsednictví kons. rady Dr. Rud. Horského, kníže arcib. vikáře a faráře na Šárce u sv. Matěje. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel p. Tomáš Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — S potěšením bylo vzato na vědomí, že kalendáře: Svatý Vojtěch na r. 1906 koupí jedna korporace 400 ex., druhá 100 ex. — Národní radě české bude se zdarma dodávati »Vlast« a »Naše Listy«. — Volba říd. učitele p. Jos. Flekáčka za redaktora »Vzdělávací četby katol. mládeže« se potvrzuje. — Dp. Ant. Hoffmann, koop. na Král. Vinohradech, dal nám do tisku nový časopis — čtvrtletník — »Květy lásky«, takže nyní tiskneme již 12 časopisů: 6 svých, 6 cizích. Výbor vzal tuto zprávu s povděkem na vědomí. — Katolický spolek českého rolnictva na Moravě (Jos. Šamalík, předseda a Vincenc Ševčík, jednatel) žádá družstvo pro své rolnické knihovny za časopisy a naše knihy. Výbor se usnesl, že udělí třem rolnickým knihovnám tohoto spolku všechny své časopisy a knihy. Tím projevuje výbor lásku svou k Moravě a úctu k čilému a významnému kat. spolku č. rolnictva na Moravě. — Dr. Mik. Karlach, probošt na Vyšehradě, děkuje družstvu za blahopřání těmito slovy: »U příležitosti mých kněžských druhotin ráčilo mne sl. předsednictvo poctiti blahopřejným přípisem, jenž mi jest tím dražší, že pochází od sdružených mužů na slovo vzatých a v národě našem nad jiné vynikajících. Proto račiž sl. předsednictvo přijati za tuto mně pro vždy

milou, ano památnou poctu můj nejvřelejší a nejuctivější dík.« — Pan Fr. Waldmann, obuvník a dozorce v Johanneum, vydává »Křesť. Dělníka« s četnými osobními hmotnými oběťmi. Nejen že všechny práce s tím spojené zdarma koná, ale i při tom ještě prodělává. Výbor má na zřeteli, kterak sociální demokraté a národní socialisté již i učenickou mládež k sobě lákají a do svých proticírkevních plánů nepřímo zasvěcují, a vida, že »Křesťanský Dělník« tyto plány kazí a katol. mládež katolicky vzdělává, žádá katolickou veřejnost za dobrovolné dary na vydávání »Křesť. Dělníka«, jež přijímá a veřejně kvituje pokladník družstva Tom. Škrdle, Praha čp. 570-II. Členové výboru ihned k témuž účelu upsali: a) po 10 K: Dr. Rud. Horský, Dr. M. Kovář, Vl. Hálek a Tom. Škrdle; po 5 K: Tom. Jos. Jiroušek, Em. Stárka a Ant. Suchoradský — celkem 55 K. Sebrané peníze povede pokladník družstva, zapraví z nich deficit »Křesť. Dělníka« a budou-li sbírky hojné, dá se z nich něco i p. redaktoru Fr. Waldmannovi, jenž jako dělník nemůže stále zdarma pro věc katolickou pracovati. — Výbor projednal ještě jiné důležité otázky, načež předseda schůze ukončil.

Valná hromada katol. spolku českého učitelstva na Moravě koná se dopoledne dne 21. srpna t. r. na Velehradě.

Duchovní cvičení konati se budou pro učitelky od 26.—30. srpna 1905 v klášteře Sacré-Coeur na Smíchově, Karlova ul. číslo 103. Účastnice přihlastež se zavčas přímo do kláštera. Poplatek za celé stravování i nocleh 6 K, bez noclehu 3 K. Po ukončení koná Mariánská družina učitelek valnou hromadu a volbu představenstva.

Praktický kurs hvězdářský. Mezi 7. a 21. srpnem pořádá katol. spolek českého učitelstva na Moravě prakt. kurs astronomický v Kroměříži. Přednášky a demonstrace s potřebnými výklady koná slovatný odborník c. k. školní rada p. Dr. František

Nábělek z Kroměříže. O ubytování účastníků bude postaráno. Bližší program uveřejní se později. Přihlášky přijímá předseda spolku nadučitel J. M. Kadlčák ve Frýdlantě.

Duchovní cvičení pro učitele. Na Velehradě počnou duch. cvičení v pondělí dne 21. srpna večer a skončí dne 25. srpna ráno. Přihlášky přímo na Velehrad rektorátu kláštera. Kdo věříš v život posmrtný a cítíš potřebu osvěžení ducha, přijď!

Exhorta na školách obecných. Při rozhovoru po přednášce Dra. J. Kubíčka: »Exhorta na školách nižších a vyšších« na vědecko-vychovatelském kursu v Olomouci, konaném 12. a 13. června 1905, poukázal Dr. Hruban k tomu, že postrádá exhorty na školách obecných, zejména městských. Poukázal k tomu, že děti v městech neslyší slov povzbuzujících, neslyší celý rok ani evangelia ani výkladu pravd náboženských, a líčil dosah toho. — Evangelium zajisté předčítá se po školní mši sv. i na školách obecných, ale exhorta se nekoná. Že i na školách obecných byla by s prospěchem, netřeba zajisté dokazovati.

Prázdninové kursy. *Paedagogický kurs* bude konán o prázdninách v Solnohradě od 7. do 16. srpna; *sociologický* tamtéž od 17. do 25. srpna. Zápisné do jednoho 5 K, do obou 8 K; přihlášky přijímá R. Rohrmoser, vikář na dómě, Kapitelplatz 2, Salzburg. *Katechetický kurs* konán bude v Mnichově od 11. do 16. září. Přihlášky na dp. A. Scharnagla, duchovního správce u Sv. Jana Nepom. München, Sendlingerstrasse 63.

Zpráva o vědeckém kursu v Olomouci, konaném 12.—14. června t. r. vyšla v příloze »Vych. Listů« čís. 12. Přednášky v plném znění budou uveřejněny ve »Vych. Listech«.

Dohled nad dětmi ve škole. Duchovní správci nejsou povinni mít dohled nad dětmi ve škole čtvrt hodiny před počátkem vyučování, mají-li náboženství položeno na první hodinu. Tak rozhodlo ministerstvo kultu a vyučování dne 19. srpna 1903 č. 19.215. (L. Q. Schrift 1904 467.)

Na všech obecných a měšťanských školách ve Vídni působí 5922 učitelů a učitelek; z nich je 110 ředitelů, 1 ředitelka měšťanské školy, 237 řídících učitelů a 11 řídících učitelek, 608 učitelů a 288 učitelek škol měšťanských, 975 učitelů a 869 učitelek škol obecných, 367 definit. podučitelů, 337 definit. podučitelek, 170 zatímních podučitelů a 227 zatímních podučitelek, 258

zástupců a 336 zástupkyň. Z učitelek jest 414 vdaných. Všech škol obecných je 286, obecných a měšťanských 36, měšťanských 82 a chodí do nich 100.867 chlapcův a 103.828 děvčat.

Koedukace na gymnasiích povolena v Darmstadtě a v Delmenhorstu, v Oldenburgu v nižších třídách a v Ueberlingen na Bodamském jezeře, kdež zrušena městská vyšší dívčí škola, a dívkám povoleno navštěvovati chlapecké reálné gymnasium. — Koedukaci na měšťanské škole zavedlo město Planen v Sasku.

Domácká práce žen a dětí. Živnostenský inspektorát vídeňský sbírá materiál o domácké práci žen a dětí. I do škol zaslány dotazníky; učitelé nechť otáží se dětí ve škole: 1. Jakou prací zaměstnává se matka doma? 2. Jak dlouho ona i děti pracují? 3. Zdali také v neděli se pracuje? Vykonává-li se dotyčná práce sedě, či v stoji, či dokonce v posici ohnuté? Podobné zkoumání chtěl již dříve zaříditi ústřední spolek učitelský ve Vídni, ale vídeň. okr. školní rada to zakázala.

Čtvrtých ročníků při měšťanských školách německých jest v Rakousku 19 a to 14 pro chlapce, 5 pro dívky. Nejmenší počet žáků jest 12, největší 51. Na dvou školách počet účastníků druhým rokem vzrostl, na čtyřech klesl. Vydržování této třídy stojí od 1100 K (v Celovci) do 4700 K (v Karlových Varech). Na devíti místech ucházelo se učitelstvo o čtvrtou třídu marně. Poněvadž v učebné osnově předepsán je těsnopis jako předmět obligátní, vznikly namnoze z počátku potíže právě nedostatkem učitelů zkušenských z tohoto předmětu, ježto nezkoušení vyučovati nemohou.

Pensionát Školských Bratří v Bubeneči u Prahy. R. 1898 zakoupena byla ve villové čtvrti Bubenečské, v rozkošném to místě vedle Královské Obory, úhledná villa se zahradou pro ústav Školských Bratří. Jest to vychovávací ústav nikoli pro dívky patřící do útulny, nýbrž pro bezúhonné dívky zámožných rodin, jak již zakladatelem řádu, slavným šlechticem Th. Dr. a Ph. Dr. Jeanem de la Salle r. 1698 bylo stanoveno, když prvý pensionát zřídil v Paříži pro 50 synů šlechticův irských, svěřených Školským Bratřím anglickým králem Jakubem II. k výchově a vyučování.

Nyní spravuje řád velký počet podobných ústavů po celém civilisovaném světě. Všude rodičové velmi rádi svěřují dítky své

moudrým vychovatelům a učitelům z povolání, Školským Bratřím, jsouce přesvědčeni, že v pensionátech jejich dostane se dětem jak nábožensko-mravního, tak i náležitého vzdělání intelektuelního, a že dívky v ústavu v úplném jsou bezpečí v každém směru. O všechny potřeby jich v ústavě pečlivě jest postaráno.

Také čeští rodičové, majíce příležitost, poznali blahodárné působení Školských Bratří v ústavu jejich v Bubenči. Proto není se čemu diviti, když s velikou důvěrou každého roku svěřují dívky své péči Školských Bratří. Během několika těch let vychovali přes 400 zdárných dítek, nyní studujících na různých školách v Praze, Příbrami, v Brně, v Těšíně, ve Vídni a j. a působících milým rodičům i vychovatelům svým radost, neboť většina prochází vždy s vyznamenáním. Působení Školských Bratří jeví se tu v každém ohledu nejvýše uspokojující, namnoze překvapující.

Nezbývá nám než vysloviti vřelé přání, aby podobných ústavů založili ve vlastech našich více. Nepřátelé budou ovšem, jako vždy bývá, stavěti se dobré věci v cestu, leč pomluvy jejich vyzní na plano; neboť každý, kdo má zdravé oči, vidí a přesvědčí se o výborném působení Školských Bratří a pohrdne nešlechtností pomluvačův.

Do pensionátu Bubenečského přijímají se dosud toliko 6 až 11letí hoši; chovance, kteříž aspoň rok navštěvovali školu pensionátní, podrží Školští Bratří na bytě i když dotyční žáci přestoupí na školy střední. - Svě přátele činíme na tento blahodárný ústav pozornými. Šířte zájem o něm, kdekoli jen se vám příležitost naskytne.

Cena učitelských ústavů. Dle moravského »Věstníka« ministerstvo vyučování zamítlo žádost učitele, kterýž vystudovav 4 třídy gymnasijsní a učít. ústav, chtěl se věnovati lékárnictví a žádal, aby byl připuštěn ku praxi farmaceutické, chtěje zkouškou prokázati z latiny vědomosti, požadované v VI. třídě gymnasijsní, z toho důvodu, že *běh jeho studií* (4 tř. gymnasijsní a celý učitelský ústav) *srovnati nelze jako rovnocenné absolvování 6 gymnasijsních nebo realních tříd*, a to ani tehdy, kdyby dodatečně zkoušku z latinského jazyka vykonal.

Učitel ve funkci písaře u okresního školního inspektora. »Učitelské Noviny« (č. 43) píší, že v mnohých okresích užívají inspektoři učitelů místo druhdy, 60 K měsíčního platu placených písařů. I nazý-

vají tyto učitele — »učitelský tajný« a vybízejí soukromé úředníky, aby učitelskému písaření věnovali více pozornosti v zájmu svém i v zájmu učitelstva. Třiašedesát (českých venkov. okresů) placených míst pomocných úředníků stálo by za to. Ku konci připomínají »U. N.«, že vynesemím ministerským ze dne 2. června 1901 čís. 7425. může býti zakázáno učiteli písařské zaměstnání v obci, je-li domněnka, že by ze zaměstnání toho předpojatost v konání úřadu učitelského vzniknouti mohla. Tím spíše písařením u okr. šk. inspektorů.

Návrh prof. Drtiny na reformu učitelského vzdělání, kterýž týž přednesl v učitelské schůzi jednoty »Komenský« v Praze a pak ve zvláštní brožurě vydal, kterýž nemá na mysli akademické vzdělání všeho učitelstva, většina učitelstva zamítla a prohlásila se výslovně pro vzdělání akademické.

Denník žákův. Něm. okres. inspektor Ad. Ehrlich dal učitelstvu v okresní poradě tuto radu: »Žáci ať ve zvláštním svém denníku zapisují si všechny události, jež zabírají jejich zájem. Sešit takový se neklasifikuje a nepatří inspektorovi. Učitelé jen tu a tam dejte si z něho něco předčítati.«

Ženské studium gymnasijsní na Moravě. Na moravských gymnasiích studovalo dle statistiky sebrané »Dívčí akademii« v Brně, spolkem to pro zřízení dívčího gymnasia na Moravě, až posud 46 dívek; a sice na brněnském 3, na boskovickém 2, na kyjovském 3, na místeckém 1, na mor.-ostravském 3, na olomouckém 2, na přerovském 3, na strážnickém 2, na uh.-hradištském 2, na valašsko-meziríčském 1, na výškovském 3, na zábřežském 21. Ve školním roce letošním bylo na moravských gymnasiích 19 privatistek: v Brně, v Kyjově a ve Strážnici po jedné, v Přerově 2 a v Zábřehu 14.

Nejmenší škola jest v místě Auklamer Fähre u Auklamu. Školu tuto navštěvují 3 děti. Jsou vyučovány učitelkou, která kromě bytu má 60 marek měsíční gáže. — U nás není to nic zvláštního; mnohé německé školy v českých krajinách nevydržují se s větším daleko nákladem také ne pro více dětí. Doklad podávají často denní listy.

Přípravka pro školy obecné. Ve Wormsu zřídil si školního roku 1903—1904 učitel Hans Denzer přípravku, jakožto elementární třídu školy obecné. Přípravu k úkolu školy obecné viděl v účelném vzdělání oka a ruky, k němuž připojil mluvnicko-fonetická cvičení. Střediskem vyučovacím byla prvo-

uka a tvořivá cvičení: hnětení hlíny, děláni tyčinek, práce z hrachu, dříví a nití, posléz kreslení. Mluvní a početní cvičení, vedle toho tělocvik a zpěv mimo jmenovanou prvouku tvořily vyučovací obor této přípravy. Čtení a psaní pošinuto až do druhé třídy. (Čas. učitelek 2.)

Školství v Německu. V Německu je 59.348 veřejných škol obecných se 124.027 učiteli, 22.513 učitelkami a 8,924.779 žáky a žačkami; školy stojí ročně 419·1 millionů marek. — Statistika odchodu — Abgangsstatistik — uveřejněná v ročence »Statistisches Jahrbuch deutscher Städte« týká se obecných škol 44 největších měst německých, a ukazuje, že alespoň polovice žactva jednou, dvakrát, třikrát i vícekrát propadne, než odchází ze škol. Již více než 200 německých měst má na školách t. zv. »pomocné třídy« pro děti duchově opozděné.

Kulturu těla, jevíci se ve zvýšených požadavcích, nežli jsou ony, jež v této příčině kladou tělocvik a hygiena, pěstovati doporučuje v časopise »Kunstwart« jistý německý paedagog, jenž odvolává se na knihu Američanky Stebbinsově »Dynamic Breathing and Harmonic Gymnastico«. Ideálem nemá býti jednostranné sportovnícké vycvičení svalů, ale psycho-fysická, esthetická kultura těla, kterou nutno zřítí v plném uvědomění si vlastního těla, všech jeho pohybů, jako zrcadla či symbolu duše. K tomuto ovládání a znalosti pohybů našich lze dojít pečlivě volenými a uzpůsobenými cvičeními, o nichž pojednáváno jest v řečené anglické knize. (Č. U.)

Nepoměr platů učitelských u porovnání k platům úřednickým líčí Ant. Konst. Víták v článku: »Slasti a strasti národního učitelstva« ve Vych. L. Píše: »Přemnohý ze státních úředníkův dodělal se skvělého postavení svého beze všech studií, odbyv pouze školu obecnou, a na nejvýše jednu nebo dvě třídy školy měšťanské; a do 20. roku svého byl buď řemeslnickým dělníkem nebo sloužil ve statku za čeledína. Pak byl odveden k vojsku; a tam ve třech letech stal se strážmistrem a zůstal u vojska ještě 9 let, naučil se tam za tu dobu německy, v posledním roce byl půl léta v praxi u soudu nebo u hejtmanství nebo připravoval se ke zkoušce u poštovního ředitelství, obdržel certifikát, složil zkoušku na kancelistu a listovního nebo na úředníka politického a poštovního; štěstí mu přálo, počáteční služné jeho obnášelo 1800 K až 2000 K, postupoval a v několika málo le-

tech dodělal se služného 3000 K a posléze i 4000 K. Při tom počítá se takovým úředníkům oněch 12 let ve vojště strávených do výslužby, kdežto mnohemu učiteli odeprou se často i léta školní jeho služby, práce to učby a výchovy, životního to povolání jeho, naproti tomu nejsou nikterak výkony vojenské stejnou prací s onou v povolání úřednickém. Podle práce učitelovy, na níž závisly jsou vzdělání a rozkvět dorostu národa, měli by učitelé na roveň postaveni býti nikoliv úředníkům manipulačním, nýbrž konceptním, neboť *výchova a učba jsou důležitým konceptem, dle něhož pořádají děti svůj život a dle něhož žijí až do své smrti.* Učitelstvo spokojilo by se však prozatím upravením platu jeho dle dietních tříd, jak již v Bukovině jest, kde na sněmu zemském dne 28. října 1904 přijat byl jednomyslně zákon, dle něhož tamější učitelé zařadění budou dle ustanovení platných pro státní úředníky do XI.—VIII. hodnostní třídy.«

Literární novinka. Družstvo Vlast vydalo novou brožurovou práci: »*Na dušičky*«. Hra pro děti v pěti jednáních se zpěvem. Napsal Al. Dostál. Cena 40 h. — Objednávky vyřizuje: admin. družstva Vlast, Praha, 570-II.

* * LITERATURA. * *

Knihovna »Kříže a Marie«, jež vydala jakožto dílo první »Vybrané spisy Petra Kopala« (ve 34. sešitech po 20 hal., totiž: »Mojžiš«. Novodobý socialní obraz: »Sebevražednice«. Obrazek ze smíšeného manželství; »Sebevrazi«. Obraz první: Macecha. Obraz druhý: Romeo a Julie. »Do Kartouz«. Obrazy z truchloher života. Svazek I. Matčina kletba. Svazek II. Memoary Kocoura. »Chudý boháč« a pokračování téže povídky: »Bedřiškov«; dále: »Devatero řemesel a desátá žebrota« a konečně: »Miroslavín aneb rozluštění otázky socialní«), počala sešitem 35. uveřejňovati dílo druhé, jež bude obsahovati »Vybrané spisy Václ. Špačka«, jehož podobizna a stručný životopisný nástin podán jest v čele tohoto sešitu. Jméno V. Špačka, jenž rediguje řadu časopisův a kalendářů a přispívá již po léta do četných listů a shírek v duchu katolického vedených, jest po vlastech českých velmi dobře známo a stane se tímto laciným vydáním jeho spisů ještě známějším. Kdo četl některou povídku neb obrázek tohoto nadmíru plodného a oblíbeného spisovatele našeho, sáhne za jisté toužebně i po jeho práci jiné a s radostí uvítá vybrané jeho spisy v »Knihovně Kříže a Marie«, jež na prvním místě podávají poutavou povídku »Ve vsi a v zámku« (228 str.). Jak pro výborný obsah, tak pro neobyčejnou láci doporučujeme jmenovanou »Knihovnu« co nejlépe jak jednotlivcům, tak spolkům, ježto si tímto způsobem za nepatrný obnos mohou poříditi spisy ceny trvalé.

Prok. Zalehl.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

České učitelské listy o náboženství. — Katechetský zákon v Dol. Rakousích. — Předměty a modely biblických starožitností. — Z pojednání o výchově dítek. — Loutkové divadlo vzhledem k duchovní pastoraci. — Směs. — Literatura.

České učitelské listy a náboženství.

Podává JAN KRÁTKÝ.

(Pokračování.)

(Marianský kongress. — Dívčí gymnasium školních sester na Král. Vinohradech.)

V čísle 42. t. r. »Český Učitel« ve článku nadepsaném »Klerikalism« pojednává svým způsobem o svatodušním kongressu marianském v Praze a otázce kongruové na říšské radě. Dává vlastně za sebe mluvit radikálnímu »Slovu«, z něhož zvláště vybrané odstavce s patrnou zálibou tu uvádí. O *marianském kongressu* letošním praví mezi jiným toto: »Marianský kongress, kterýž se konal o minulých svátcích svatodušních v Praze, byl nestydatou provokací převážné většiny obyvatelstva. I toho věřícího, skutečně katolického obyvatelstva, pokud není tak tupo a nevzděláno, aby je neurážel pepický způsob psaní a obhajování náboženských citů obyvatelstva, jež je obvyklo od »Čecha« až k »Sv. Vojtěchu« — ve všech obranných orgánech církve bojující. Pokud to nejsou ubohé, svedené stádce katolických jinochů a řádových sester, vedených prohnanou aristokracií, která si aspoň takto pořizuje kopii starých dob, kdy milostivá vrchnost mohla se obklopovati hejnem bezmezně oddaných robotníků. Marianský kongress byl dále provokací mnoha tisíc těch nepraktikujících katolíků, kteří jsou tak vzdělaní, že nemohou se stotožňovati se švindlem lurdských poutí ani s řadou ostatních bodů programu sjezdového, který nutí nás opravit se v jednom názoru: že vskutku nelze náboženství považovati dosud za něco překonaného, neboť číhá v něm ještě velmi mnoho nebezpečí, smí-li se odvažovati beztretně tak zasahovati do veřejného života.«

Jak ušlechtilý to způsob psaní! Pravda, tón není pepický, ale obsah je tak nízký a sprostý hodnoty, že bychom u pepíků marně jich hledali. *Marianský kongress*, který — vyjímaje mši svatou slouženou u Marianského sloupu na Staroměstském náměstí — *konal se vesměs v sálech, tedy v místnostech uzavřených*

a jen katolíkům na legitimaci byl přístupný, byl v duchu »pokrokových stran« nestydatou provokací!

Několikrát do měsíce strana socialně-demokratická pořádá své tiché i hlučné procházky po Václavském náměstí, Příkopě a jiných hlavních třídách Prahy, zpívá svůj »Rudý prapor«, provolává tu: »Hanba!«, tu: »Sláva!« a ruší všechnu možnou komunikaci. Koná každoročně množství táborů pod širým nebem a nesčetně schůzí v rozlehlých sálech.

To jest v pravé svobodomyslnosti pokrokářů vše v pořádku. — Když si však katolíci pořádají sjezd, vykonají na veřejném místě svoji pobožnost, a pak stranou od ostatních, rokují a naslouchají přednáškám — to už jest *nestydatá provokace!* Svobodomyslnosti, zastři sobě tvář! Ty's musila propůjčiti své jméno zcela jinému pojmu. Pojmu: terroristického řádění.

Jen výjimkou zmiňujeme se též o otázce kongruové, s níž v posledním zasedání říšská rada se zabývala. Z řečeného článku »*Českého Učitele*« vysvítá, jak je těm, kdo za článkem stojí, proti mysli, že i kněžstvo má se konečně dočkati zlepšení svého postavení. — Když jednalo se o zlepšení platů učitelských, nebylo jediného mezi kněžstvem, který by zlepšení toho učitelstvu nepřál, aneb dokonce proti němu se stavěl. Každý uznával, že dobrý učitel není vlastně penězi k zaplacení, špatný však i zadarmo drahý. Každý učitelstvu zlepšení jeho existenčních potřeb přál. Nuž, odkud ta nevraživost a podrážděnost, když se jedná nyní o zlepšení existence kněžstva?

Těžce nesou, že ještě kněží existují, že dosud jako učitelé náboženství ve školách působí. Nelibě konstatují, že »vskutku nelze náboženství dosud považovati za něco překonaného. Číhá v něm ještě velmi mnoho nebezpečí, smí-li se odvažovati beztrestně tak zasahovati do veřejného života.

Páni z tohoto tábora by nejraději náboženské úkony jako nestydatou provokaci stíhali jako zločin, a všechny, kdo se jich účastní, trestali žalářem i dnes!

V čísle 45. má »*Český Učitel*« opět článek se známým nadpisem »*Proti klerikalismu.*« Referuje tu o schůzi, kterou svolal Svaz česko-slovanského studentstva, Ústřední spolek českých žen a Ženský klub dne 4. července do sálu konviktského v Praze, »*jež měla manifestovati proti zřízení klerikálního gymnasia školními sestrami ze Slatiňan na Král. Vinohradech.*« S průběhem schůze — již tuto zatím pomíjíme — nebyl »Č. U.« spokojen. »Řeči pronesené nepovznesly se nad obyčejné nivěau frází, jimiž se u nás bojuje proti skutkům klerikalismu.« — Řečníci patrně neužili ani obvyklého, tlustého způsobu »frází«, jaké »Č. U. má vždy po ruce proti klerikalismu, že nedošli pochvaly jeho. Souhlasí však s řečníci, která vytkla, že »ženy jsou sloupem klerikalismu; pokud matky v útlé dětské duše budou klásti zálibu v pompesních obřadech církevních, pokud pýcha matčina bude nalézati největší uspokojení z toho, jak její dceruška jako »družička« neb hošík jako »mládenec« líbili se o parádách a pokud tatínkové budou s tím mlčky souhlasiti — potud nevěříme, že by mohlo dojíti k tomu, aby klerikální gymnasium nenavštěvovaly české dcery.«

V slovech »*Českého Učitele*« opět jest zjevna ta nenávist k obřadům a průvodům církevním. Jen působiti za každou cenu na rodiče, aby dítek svých ku klerikálním »parádám« nepropůjčovali! Průvody všech jiných pokrokových stran, v nichž děti houfně se oblékají v národní kroje, jichž nikdo již nositi nechce

a které jen paradijí jako vlastenecké pozlátko na našich manifestačních slavnostech, květnový svátek socialních demokratů, při nichž děti jsou oblékány jako rudé květy máků a nosí na žerdích hesla, jichž nemohou ani přečísti, tím méně jim rozuměti — to vše jest v pořádku. Ale probůh, jen ne na slavnost církevní!

(Pokračování.)

Katechetský zákon v Dol. Rakousích.

Vzhledem k našemu zákonu a zákonu moravskému podává FR. KOŠÁK.

(Pokračování.)

Uvedli jsme zúmyslně delší část výroku nejvyššího správního soudu v případě prvním, kdy jednáno bylo o vyměření remunerae za hodiny přespočetné, poněvadž od tohoto výkladu ustoupil nejvyšší správní soudní dvůr hned v případě druhém, který byl projednáván dne 16. dubna 1904. (Nález správního dvoru č. 2846; viz »Vládní věstník« roč. 1904, č. IX.)

V nálezu tomto popírá nejvyšší správní soud pro katechetu se stálým platem aplikaci § 7., odst. 2.: »Z té příčiny nemůže tedy za vyučovací hodiny nad normální povinnost konané žádati odměnu podle měřítka, které podle zákona ustanoveno jest pro katechetu, jenž za svou činnost učitelskou pouze roční remunerae podle počtu hodin vyměřenou bere a jiného požitku za tou příčinou nemá.« U katechety se stálým platem při vyměření remunerae: »měl spíše onen počet hodin býti podkladem, který skutečně vyšší výkon repraesentuje.« Stanovení počtu a vyměření remunerae ponecháno zemské školní radě.

Tím u nás otázka remunerae za hodiny přespočetné nalézá se dosud v stavu nejasném (»Vychovatel« roč. XX.: »Remunerae za přespočetné hodiny« str. 27.) a k vyjasnění třeba nastoupiti ještě další kroky, by celá věc definitivně rozřešena byla.

§ 11.

Remunerae duchovenstva ve správě duchovní za udílení vyučování náboženství ve vyšších třídách více než trojtřídní obyčejné školy obecné neb měšťanské (§ 2. sub. c.) poukázány budou od okresního školního úřadu dle výměru v § 10. a linea 1 a 2. naznačeného.

Duchovenstvu ve správě duchovní může tato remunerae teprve tehdy býti přidělena, obstarává-li již vyučování náboženství v nižších třídách více než trojtřídní školy obecné, neb na méně třídní škole obecné s povinností sedmi týdenních hodin v plném počtu, při zvýšené povinnosti, až do výměru sedmi hodin.

Tímto § 11. stanoví se odměna duchovní správě v témž poměru, jako náleží zvláštnímu učiteli náboženství. Poněvadž pak i tu má býti poukazována dle obou odstavců toho paragrafu, zvyšuje se i duchovenstvu ze správy duchovní tato remunerae za každých 10 let vyučovacích o 10 K.

U nás stanovena odměna duchovenstvu ve správě duchovní (§ 7. odst. 3. zákona ze dne 8. dubna 1903) a to tak, že ku konci každého školního roku má býti poukázána a »výpočtu jejímu buď položen za základ peníz 1 K 20 h za každou hodinu, ve které bylo vyučováno.« A tak ku konci každého školního roku má správa školy během 24 hodin po ukončení předložiti okresní školní radě výkazy předepsané v příčině poukázání odměn, které okresní školní pokladna má vyplatiti duchovním správám za vyšší třídy, a »činí se páni správci škol zodpovědnými za řádné sestavení výkazů a přesné dodržení lhůty shora ustanovené

a ručí osobně za škodlivé následky, jež by z nesplnění tohoto rozkazu vzešly.« Aby byl jakýsi přehled, nařídily okresní školní rady v roce 1903: »Za příčinou zjednodušení práce, spojené s prohlížením třídních knih u c. k. okresní školní rady, ukládáme správám škol, aby k výkazům ad 2. uvedeným (vyuč. duchov. správy ve vyšších třídách) od příslušných duchovních správ daly vyhotoviti chronologické přehledy vykonaných cest, pokud se týče vyučovaných hodin náboženství ve vyšších třídách, dle následujícího vzorce:

Chronologický přehled cest, resp. vyučovaných hodin náboženských ve vyšších třídách.

Rok	Měsíc	Den	Počet vykonaných cest, resp. vyučovacích hodin za dotýčný měsíc.
1902	září	20., 22., 25., 28. a 30.	5
	říjen	atd.	12
	listopad		

Úhrnný počet cest, resp. vyučovacích hodin za celý rok

Správám škol pak náleží, aby dotyčné chronologické přehledy s třídními knihami porovnaly, po případě je po dohodnutí se s duchovní správou opravily, a na dotyčném chronologickém přehledu pak výslovně potvrdily, že data a počet vykonaných cest resp. vyučovacích hodin s třídními knihami porovnaly a je správnými shledaly. Tyto přehledy jest pak příslušným tabulkám připojiti a v den ukončení školního roku i s třídními knihami sem předložiti.«^{*)}

Na Moravě v té příčině platí § 9. zákona katechetského ze dne 26. prosince 1904, č. 4. z. z., jenž zní:

§ 9. Vyučuje-li náboženství ve vyšších třídách obyčejných škol národních, více než trojtřídních, aneb na školách měšťanských farní duchovenstvo, nebo dle § 5. zákona ze dne 14. května 1869 ř. z. čís. 62. učitel světský, má zemský úřad školní, vyslechnuv okresní úřad školní, za toto vyučování povoliti remuneraci, která pro kněze farní správy 55 K ročně a pro světského učitele 45 K ročně za každou týdenní hodinu vyučovací vyměřena budiž.«

Porovnáme-li remuneraci duchovenstva farního za vyučování dle těchto jednotlivých zákonů, poznáváme, že *duchovenstvo v Čechách má remuneraci nejmenší* i když vyučuje nejvyšší možný počet hodin ročně; musí však vyučovati

^{*)} Podobné tabulky vyžádala si zemská školní rada i v příčině přespočetných hodin katechetů ku konci školního roku 1903—4. žádajíc, aby »vyznačeny byly v připojených tabulkách při třídách přespočetných dny jednotlivé, v nichž vyučování náboženství ve třídách těch dle třídních knih skutečně udíleno bylo.« Ohledně každého katechety bylo nařízeno zvláštní tabulku vyhotoviti. — Ve výroční zprávě o stavu školství v král. českém za rok 1904 se praví: »Vynesením c. k. zemské školní rady ze dne 20. května 1904 čís. 10.546, zavedeno jednodušší a rychlejší vyřizování ve příčině poukazování odměn učitelům náboženství.« Toť ony výše uvedené tabulky.

zdarma ve všech školách farního obvodu ve třech nejnižších třídách, kdežto na Moravě dle resoluce sněmem přijaté (viz při § 3.) jen 6 hodin týdně a v Dolních Rakousích až do sedmi hodin (odst. 2. § 11.).

§ 12.

Konfessionelním menšinám dovoluje se, usnadnit si obstarávání vyučování náboženství tím, že vezmou žáky různých tříd, případně různých škol, dohromady ve zvláštní oddělení (náboženské stanice).

Učitel náboženství je povinen, zařadit do jednoho oddělení náboženské stanice žáků až do počtu 79.

Počet vyučovacích hodin náboženské stanice řídí se podle normální školní osnovy oné školy, kde počet tříd odpovídá počtu dotyčných oddělení náboženské stanice.

Ve všech případech, kde dle § 3. zákona, daného 17. června 1888, č. 99. ř. z., poskytována býti má remunerace za vyučování náboženství neb náhrada cestovní, zřízení náboženské stanice a každou změnu, již by se vyučování náboženské uhradit mělo, musí předem schváliti zemský úřad školní. Má-li náboženská stanice jen 20 žáků, je mimo to ještě třeba v okrese vídeňském žádati o přivolení obce, v jiných okresech přivolení dolnorakouského zemského výboru a zemské školní rady.

Odměna za vyučování v jednotlivých odděleních (náboženských stanicích) uděluje se tehdy, účastní-li se ho žáci počínaje od 4. třídy obecné školy výše.

Výši remunerace sem náležející, jakož i remunerace učitelů náboženství, jež dotyčné náboženské společnosti zřídily, a kteří nepatří duchovenstvu ve správě duchovní, ustanovuje od případu k případu zemská školní rada, a to dorozuměvši se ve Vídni s obcí, v ostatních školních okresech dorozuměvši se se zemským výborem.

V Čechách v obou zákonech (z roku 1888. i z r. 1903) nemluví se o konfessionelních menšinách; jen v § 5. zákona ze dne 14. prosince 1888 č. 69. z. z. mluví se o zřizování míst učitelů náboženství israelského. Ostatní je obstaráno různými výnosy zemské školní rady. (Dokončení.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Olympskému vítězi dávali Řekové *olivový věnec*, (doufá Žalmista 51., 10.), který měl uříznouti mládenec zlatým nožem z posvátného stromu. Již od Noema jest olivová ratolest znamením míru a pokoje. To stalo se zajisté proto, že jest oliva svými stříbrnými listy velmi ladnou a krásnou. — Oliva snese více, než réva a fik. To vyjadřují Fellahové zvláštní průjovědí: Réva jest *sitt*, dáma, která potřebuje ošetření, fik jest *fellaha*, otužilá rolníkova žena; oliva jest však *bedanijje*, žena beduinka, která žije i v poušti, pracuje jako beduinka bez zvláštního ošetřování.

Oliva zapouští do země velmi mnoho kořenů; ty jí přivádějí z celého okolí veškeru vlhkost, aby mohly její listy a plody míti tak mnoho tuku. Proto nemůže se vedle olivy jiným stromům dobře dařiti, oliva není jmenována s révou aneb s fikem. Z kořenů vyrůstají odnože; že jich bývá mnoho, ukazují slova Žalmisty »Synové tvoji jako mladé olivovní kolem tvého stolu.« (127., 3.)

Olivky zrají *na podzim*. Obyvatelé je též nakládají a požívají; většinou se však česají, aby dávaly olej. V tomto *namáčeji* i svůj chléb, používají ho ve

svítilnách, jím *mazávají* své tělo, aby prý bylo silnější, dávají jej *na rány* všeho druhu, jak se dalo již v dobách biblických. I na milé a vzácné věci a osoby býval olej lit, jako to učinil Jakub (Gen. 28., 18.), Mojžíš a j. Olivové stromy v *Gethsemani* (kde byl lis) pod Olivetskou horou byly svědky úzkosti Kristovy před jeho utrpením, viděly i Jidášovu zradu.

Révu jmenuje Písmo sv. velmi často. Plod révy, víno, jest požehnáním Svaté Země. Poněvadž jest v Jakubově požehnání (Gen. 49., 11., 12.) a u Joela (3., 23.) uvedeno víno vedle mléka, míní někteří, že by *medem* ve rčení o zaslíbené zemi: »tekoucí mlékem a medem« (strdí; Exod. 3., 8.) bylo rozuměti *dibs*, hroznový med, který bývá dosud z moštu vyvařován a prodáván. Obrazů biblických, vzatých z révy a z vinic, bylo již na jiném místě vzpomenu.

Růže Jerišská. Naše sbírka obsahuje tři různé, uschlé květiny, kterým se neprávem dává pojmenování »růže z Jericha«. V Jerusalemě a jinde prodávají květinu, která se botanicky zove »*Anastatica hierochuntina*« (Choulivka jerišská čili růže z Jericha). Náleží k druhu květin křížovitých; když odkvetla, lístky opadávají a rostlina se sbaluje v chumáček. Tak ji vytrhávají z písečné země a prodávají. Po dešti se rozvírá a seménka vypadávající na svlaženou půdu, mohou klíčiti a vzrůsti. Kdyby vypadly v době sucha, zanikly by v písku. Pro tuto okolnost obdržela jméno »vstavačky«. Není-li rostlina tuze starou, může se i ve vlažné vodě otevřít.

Selaginella hygrometrica (Vraneček) naší sbírky není z Palestiny, nýbrž z indianského oddělení výstavy v St. Louis v Americe; má podobnou vlastnost jako Anastatika. Dáme-li ji večer na vodu, rozevře do rána své četné větvíčky a pokryje jimi vodní povrch; při vysychání se opět zavírá.

Podobně se deštěm a ve vodě otvírá dřevnatý květ *Mesembryanthemum edule* (Kosmatce jedlého), jenž roste na písčité půdě u Jericha a jinde.

Růže v Písmě sv. (v knize Moudr.) jmenovaná, jest asi druh růže obyčejné, stolisté neb jednoduché.

Trnová koruna. Isaiáš (7., 18.—25.) předpovídá hrozné zpuštění země judské a praví mezi jiným: *Všeliké místo, kdež bylo tisíc vinných kmenů za tisíc šiklů stříbrných, trním a hložíím bude*. Trní a bodláčí bylo v zaslíbené zemi vždy v hojnosti; hebrejský jazyk má pro ně asi 20 výrazů. V Palestině jsou mnohé akacie, jež mají velmi dlouhé a silné trny. Někteří mínili, že byla z těchto silných trnitých větví upletena trnová koruna Kristova; tradice však ukazuje na trnitý strom, zvaný Rhamnus (Řešetlák, neb *Zizyphus spina Christi* (arabsky nebk), z něhož jest i koruna naší sbírky. Trny jeho jsou velmi ostré, bodnutí působí mnohé bolesti.

Trní bylo znamením trestu za hřích u Adama, u Isaiáše a j. V době vysobožení lidu vzejde místo trnitého keře cypřiš, a místo kopřivy vyroste myrta. (Is. 55., 13.) Kristus Pán byl proto trním korunován, poněvadž trpěl na sobě následky, tresty lidského hříchu. Zbytek koruny, která se chová kdesi jako koruna Kristova, jest však z rákosí; tím naznačena by byla hlavně potupa.

Hořící trnitý keř, v němž se Bůh na Sinaji zjevil, byl by dle podání hloh (Crataegus).

Smokvoň (*Ficus sycomorus*) jest též vícekrát jmenován v Písmě sv. V Palestině a v Egyptě jest velmi rozšířen. Prorok Amos dí o sobě »Jsem skoták a pěstuji smokvoňové ovoce (nařezávám).« Zacheus vystoupil na smokvoň, aby

viděl Pána. Podání udává, že se Svatá rodina v Heliopolis v Egyptě zdržela pod smokvoní.

Ovoce její podobno jest fíkům, jest však menší, zeleno-žluté, méně dobré, a vyrůstá bezprostředně ze stromové kůry a nikoli na větvičkách, jež mají listí.

Lidé nařezávají tyto fíky, dříve než uzrají, a nechávají je ještě na stromě, aby tak ztratily něco z trpké své šťávy a byly příjemnější. To snad dělával i Amos. Listí podobá se listům moruše; proto též jméno od *moron* (moruše) a *sycon* (fík). Chudý lid si plodů jeho váží. Proto bylo to neštěstím, když byly smokvoně Egypťanů zničeny mrazem (Žalm 77., 47.). Dřeva smokvoně užíváno na schránky mumií, poněvadž je trvanlivé. U sv. Luk. 17 6. jmenuje Kristus *moruši*.

Z *rostlinstva* brali a bérout Orientálové *pokrmu, léky*; některé květiny sloužily jim *k potěšení a k ozdobě*. Tak si vážili již v biblických dobách vonných rostlin a květů; listy květiny »*Lawsonia inermis*« na prášek rozetřené prodávají, aby si jimi nehty u prstů a někdy též nehty u prstů nohou třeli a červenavými je učinili (tak zvané henna).

Arab říká: »Každou zelenou rostlinu lze jísti« a vyhledává po deštích, u pramenů a hlavně na jaře velmi různé rostliny, jež mohou býti prodávány neb pojídány jako saláty a jsou hledanou zeleninou, jako mladý sléz, čekanka, chřest, hořčice, máta, satureja a j. Okurky, rajská jablka, česnek a cibuli jedí někdy syrové. Rýže, káva přicházejí z ciziny; ostatní plodiny, jichž obyčejný muž v Palestině k jídlu potřebuje, jsou domácí.

(Pokračování.)

Z pojednání o výchově dítek,

které pro Ladislava, krále uherského a českého napsal Eneáš Sylvius (Pius II.). — Z latinského jazyka přeložil JOS. ŠAUER z AUGENBURGU, c. k. školní rada.

(Pokračování.)

Nejjasnějšímu knížeti pánu Ladislavovi, uherskému a českému králi a mocnému vévodovi rakouskému, pánu svému, Eneáš biskup terstský, S. P. D. »Jestliže komu nezbytno, usilovati o ctnost a zcela se věnovati dobrým skutkům, nikdo rozumný nebude popírati, že toho třeba tobě, slavný králi Ladislave! Jakmile překročíš léta poručenská, jest tobě očekávati vládu velikých říší a rozsáhlých statků, jimž nemohl bys dlouho panovati, leč při dokonalé obezřelosti. Říše poslušny jsou ctnosti, a bouří se proti neřestem. Jako druhdy Řím nesnášel nečinnosti císařovy, tak nyní v ošklivosti jest netečnost krále uherského. Není nikomu třeba více moudrosti, nežli panovníkovi, aby jiným dobře vládl. A kdežto bloudící škodí sobě samému, král nemoudrý hubí sebe i lid. Moudrému vše se podaří, neboť praví věčná Moudrost: »Skrze mne králové kralují, a ustanovitelé zákona spravedlivé věci nařizují.« (Přísl. 8. 15.) Ty tedy již v mládí svém, a zvláště až vzrosteš, dej se nejlepšimi návody poučovati. K čemuž nechť tebe též povzbuzují příklady praotců tvých, kteří s největší chválou vládli římské říši, předků to otcovských i mateřských, i toho, jenž tebe zplodil, svaté a nehynoucí paměti otce Albrechta, jimiž povrhovati bylo by prahanebné. Kdo nabude vlády po předcích, zajisté slušno, by nabyl také jejich ctností. Nastoupě v jejich vznešenosti, pečuj, bys podobně ve mravech stal se jejich nástupcem! Vznešenost, sva-

●
tými oděná mravy, dochází chvály. Nic není vznešené, co je neřestné. Kdož pak by toho nazval šlechtným, kdo nehoden jsa rodu šlechtického, vyniká slavným toliko jménem? Zajisté jako nikdo nepřipočte k ušlechtilým nemá zvířata, třeba pocházela z plemene vyhlášeného, leda jsou-li statná: tak lidi nelze právem nazvati šlechtnými, leč jen tehdaž, když by se vlastní ctností doporučovali. »Hanebné jest,« jak Juvenal praví, »o cizí pověst se opíráti, aby se nesřítla střecha, jejíž sloupy podlomeny.«

Avšak k získání ctnosti snahy vědecké značnou poskytují pomoc, aniž hodí se komu vznešené učení více než králi. Čemuž rozuměje, jistý římský císař v listě králi franckému zaslaném, s nímž tehdy byl ve svazku přátelském, snažně domlouval, by pečoval o to, aby jeho dítky ve vědách byly vzdělány; neboť nevzdělaný král není prý nic jiného, nežli korunovaný osel. Aniž bych byl slyšel, že římsí vládcové v době, kdy republika kvetla, byli nevzdělaní, nýbrž doma i v poli, v senátě a ve vojště panovaly vědy; a jest vůbec známo, že se zanedbáváním věd ctnosti vesměs ochably; neboť vojenské moci tím ochromena ruka, a samé vládě jakoby kořen přetát. Sokrates zajisté (jak Boethius tvrdí) šťastným pokládá stát, jehož vládci by usilovali o moudrost. Ti totiž pouze jsou dokonalí, kdo občanské povinnosti snaží se spojit s filosofií, sobě dvojí zajišťující prospěch. Neboť i život těch, kdo obecnému slouží dobru a plný zachovávají klid, nižádnými nejsouce zmítáni vlnami, řídí se snahou moudrosti. Knížatům tudíž a těm, kdo určení jsou k vládě, jest snažiti se ze všech sil, aby i veřejné plnili povinnosti i filosofií si osvojili, pokud by na ten čas vidělo se prospěšným. Tak zajisté Perikles zabýval se záležitostmi občanskými, tak Archita Tarentský, tak Dion Syrakusský, tak Theban Epaminondas, z nichž dva dle svědectví Plutarchova byli žáky Platonovými. Přejdu naše Scipiony, Fabie, Catony, Marcelly, Caesary, jejichž sláva a učenost byla nade všecku chválu povýšena. Na ten tedy způsob bychom si přáli, až tobě přijde čas, nastoupiti vládu, aby velikými nehodami sesláblé Uhry, jakož i hroznými bludy zpustošené Čechy pod tvým žezlem si oddechly a v dřívější se zaskvěly slávě. Čehož bez pochyby se nám dostane, jestliže očekávání, kteréž o sobě v nás vzbuzuješ, skutkem se stane. Neboť naděje, již v tebe skládáme, na nás vane jako libá vůně z plného pole, jemuž Pán požehnal.

Neklamným jest znakem budoucí ušlechtilosti, že hanebnostem nepropůjčuješ ni zraku ni sluchu. Nemáš zalíbení v rozpustilých soudruzích. Mravným příběhům nasloucháš s celou dychtivostí, a žádaje si býti lepším, dbáš napomenutí učitelova. Tak nám o tobě vyprávěl ten, jenž tě vyučuje a tě opatruje, a nade vše tebe miluje, muž jak učený tak šlechtný, Kašpar,¹⁾ jehož pobídnutím k sepsání pro tebe spisku tohoto jsme přistoupili. Neboť prosil nás velmi snažně, bychom něco vhodného a stručného napsali k poučení a vzdělání tvému. Přáli bychom si, aby úkol ten na jiného byl vložen, který by krásnější a lepší věc nežli my dovedl podati. Však také pro tebe nehodí se věc prostřední; a my nedovedeme poskytnouti něco neobyčejného. Ale ani poslušnosti tvé, ani dobré vůle jeho nesluší nám nedbati, abychom buď vznešenosti tvé neb jeho lásce odporovali. Nyní zvláště, ježto Spasitele našeho narození slavíme, kdy jest zvykem věřících křesťanů, navzájem si dary posílají zajisté slušno v tu dobu jakýmsi tebe dárkem

¹⁾ Kašpar Wendel.

obmysliti. Než co může naše chudoba tobě poskytnouti? Nám nelze s rybářem²⁾ říci: »Vstaň a chod!«, ježto ani toho nejsme hodni, aniž, Bohu díky, tobě takové pomoci jest potřebí. Však zlata a stříbra nemám. Čím tedy jiným nám tebe lze obdařiti, nežli čeho tobě prosbami učitelovými želáme: Jsou nad zlato a stříbro pravidla ctností; kdo by nad ně cenil koně, roucha a klenoty, sám koni nebo kameni jest podobnější, nežli muži moudrému. Z té tedy příčiny stručné to dílko službě tvé jsme zasvětili, jež tobě darem přinášíme o slavnosti narození Páně, ustanovené, aby církev každého roku nám je před oči stavěla. Nevím, kterak dílo pod rukama rostlo. Vyhýbajíce se nejasnosti, nemohli jsme dbáti stručnosti. Však zachována míra, neprovinivši se ani unavující rozvlácností, ani temnou stručností. Skrovný dar z chudého domu dobrotivě přijmi a jím za vděk vezmi; skrovným co do ceny, ne co do užitku jej shledáš. V této pak knížce, již ve čtyři části jsme rozdělili, Výsosti tvé ukazujeme: která studia týkají se královského hochy, která jinocha, která muže a která starce, což z věhlasných spisovatelů jsme vyňali. Doufáme zajisté, že všech těchto věků se nejen dožiješ, ale také je přežiješ; což abys k blaženému a dobrému konci řídil, hled, pokud by se nedostávalo našemu spisu (nebude toho zajisté málo), z jiných čerpati pramenů. Buď zdrav!«

(Pokračování.)

Loutkové divadlo vzhledem k duchovní pastorači.

Podává KAREL PROCHÁZKA.

(Dokončení.)

Leč odstraňovat špatné je jen půl cesty; třeba jíti nám dále *a pracovati ku zvelebení* divadel loutkových zejména po stránce ethické, aesthetické a náboženské. Jest třeba především pečovati o vhodný, bohatý repertoír loutkových divadel.

Nutno přihlížeti ku stránce umělecké se zbystřenou pozorností. Je tu žádoucí především čistá, vytríbená mluva, znalost literatury příslušné, obratnost k aranžování uměleckých scenerií. Je třeba ovládati divadelní techniku, pěstovati styk s umělci výtvarnými, malíři, řezbáři, kulturními historiky, paedagogy. Je třeba při skládání her loutkových respektovati zejména mysl dětskou a připouštěti na scénu, jen to co je přístupno mysli dětské, pěkné, poetické, zušlechťující. A to arci není možno bez náležité organisace, bez systemu.

Vyskytl se návrh Pro dva, tři až pět školních okresů zříditi jedno loutkové divadlo. Okresy ty by je zakoupily a dohled vedlo by jakési kuratorium. Scéna by putovala od místa k místu a v místě by předvedla nejvíce tři hry. Loutkář bral by buď stálý plat anebo dle ujednání za představení. Záležitost loutkových divadel je v proudu a svědomitý kněz — ať v duchovní správě působící nebo na jedné a téže lince s ním orající katecheta — budou tu míti nikoli poslední slovo.

A tu v konečné úvaze pozornost obracím k tak zvaným *biblickým loutkovým hrám*. Doporučuje se je připustiti na scénu či ne? Mám za to, že *ano*. Pán a Spasitel náš, Ježíš Kristus, tak nedostupným způsobem působí na ducha a srdce člověka, užíval názoru. Církev, náruč svoji rozevírajíc všem národům,

²⁾ sv. Petrem.

dítka i starci, činila tak jdouc ve šlépějích Mistra svého, prostředím názoru. Moderní paedagogika, počínajíc velebeným Komenským, odkoukala důležitost názoru od církve. A co jiného jsou biblická loutková divadla než živější názor? A užívá-li církev ve službě své obrazů, soch, tonu, řeči, proč by nemohla uživatí pohybujiících se sošek ve spojení se slovem?

Z téhož důvodu, ze kterého doporučuje se na loutkovém divadle k zušlechťení citu vlasteneckého předvésti na jevišti historický kus z dějin českých, z téhož důvodu k zušlechťení citu náboženského lze na scéně loutkové předvésti ten či onen kus biblický.

Vždyť církev katolická, výborná znatelkyně srdcí lidských, vždy přízniva byla hrám náboženským. Rozpomeňme se na př. na středověké hry náboženské, na tak řečená mysteria, na eucharistické velkolepé hry španělské, nebo na velikonoční a vánoční hry chrámové, jež v našich českých chrámech slavnostně se odehrávaly ještě za Jesuitů v 17. a 18. století. Dosud pašije jsou pozůstatkem minulých dob, tak vroucně věřících; a loni věrní strážci na Sionu, opatství emauzské v Praze, mile ve chrámu svém překvapilo vánoční hrou »Narození Páně«.

Však i loutek ve svých chrámech užívala církev vzláště o vánocích a velikonocích. Čtěmež jen historii marionettů. Vánoční hry loutkové za dnů našich jsou oblíbeny zvláště v Paříži, kde v době vánoční na proslulém divadle Signoretově se hrávají.

Biblické hry o slepém Tobiaši, o Josefovi a jeho bratřích, o obětování Isákově došly veliké obliby. R. 1890 hrálo se tu mnoho představení vánoční hry od Mauricia Bouchora, jejichž děj založen byl na mysteriích staroprovincalských. Volek a oslík ve stáji naivně hovoří o tom, že i pro zvířata je připraven ráj. Jeden ze tří svatých králů vykládá o přednostech křesťanství a podobně.

Zvláštního při této hře bylo, že nemluvil tu loutkář, nýbrž četní vynikající básníci a spisovatelé francouzští. V letech nedávno uplynulých přednášel Polák, A. Szeponski o loutkových divadlech a vysvětloval pomocí původních loutek polské vánoční hry a jesle.

U nás v Praze v letech padesátých u sv. Petra míval své »Gesle« pan Dupák. Představoval i děje biblické, a to obyčejně s týmiž loutkami, jež vystupují v obyčejných komediích.

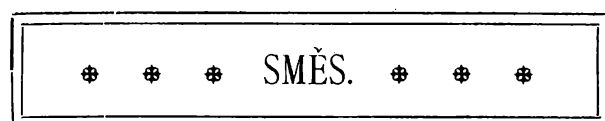
Ozývají se vážné hlasy, aby větší pozornost se věnovala biblickým hrám. Jak snadno na př. dal by se zpracovati pro loutková divadla biblický kus »Mar-notratný syn« nebo »Saul«, kteréžto hry s úspěchem letos hrály Patronát mládeže v Praze a Útulek sv. Josefa na Král. Vinohradech.

Co jest rozličných vánočních her — ba i jiných her biblických! Jak snadno se vše dá upravit pro loutkovou scénu. — Míním jen, že není radno umučení Páně předváděti na loutkovém divadle. Pro toto přesvaté tajemství stejně jako pro tajemství Nejsv. Svátosti Oltární místo důstojné je chrám. Zde nové pole pro naše literáty.

Ovšem mají-li býti hry biblické loutkové, s užitkem pak »sancta sancte sunt tractanda«. Zvýšené požadavky klásti třeba do těchto loutkových náboženských her. Především neradím, aby v sále hostinském se hrály. Kdož by hrál, musil by býti člověk intelligentní, čistých mravů, zbožný.

Však další vývody a diskusse o pověděném nechať je pokračováním této informační stati; to mi bude, vyznávám, nejmilejším zakončením.

Nejen však diskusse, ale i *realisování*, neboť loutková divadla mají budoucnost; buď s námi — nebo bez nás. Nezapomínejme však na úvodní a biblické, že o každém z nás platiti má: »Tu sal es.« Není-li někdo přítelem biblických her loutkových, budiž! Alespoň však pozornost věnuj ostatním loutkovým hrám, aby nikde neurážela náboženství; spíše na vhodných místech aby utvrzovala vše pravdivé, dobré, krásné a studnici toho všeho sv. náboženství.

Proti dívčímu gymnasiu, jež v příštím školním roce hodlají otevřít slatiňanské jeptišky na Vinohradech, vydáno v »Samostatnosti« (č. 57.) zvláštní provolání, jež podepsalo 150 professorů středních škol. »Hlídka« k tomu poznamenává (č. 8.): »Provolání, podepsané většinou professory mladými a hlavně působícími na ústavech zemských a matičních, zní poněkud směšně. Konečně je zajímavé, že tento projev zaslán byl jen na určité ústavy, ač jinde snad by se též leckdo našel, kdo by je podepsal.« — Zřídí-li jeptišky gymnasium, bude to důkazem jejich energie a obětavosti, které u pokrokového světa pro samý pokrok nenajdeme!

Zákon proti kouření. Jak denní listy oznamují, předloží nejvyšší zdravotní rada ve Vídni nejbližšímu zasedání parlamentu návrh zákona o zápovědi kouření chlapců mladších 16 let. — Podobný zákon platí již po více roků v Norvěžsku, kde zapovězeno jest mládeži pod 16 roků staré kouřiti a jí tabák a doutníky prodávati.

Organisace učitelstva v Čechách. Dle posledního výkazu »Česk. Učitele« bylo v zemském ústředním spolku jednot učitelských zorganizováno r. 1899 — 116 jednot se 7147 členy; r. 1900 — 117 — 7549; 1901 — 118 — 7640; 1902 — 119 — 7680; 1902-3 — 119 — 7730; 1903-4 — 120 — 7828; 1904-5 — 121 — 7987 členy. Této organizaci děkuje učitelstvo za své úspěchy; v ní vidí záruku dalších.

Vyšší vzdělání učitelstva. České učitelstvo na Moravě vyslovilo se na manifestační schůzi v Brně 9. července o vyšším vzdělání učitelstva takto: Všeobecné vzdělání učitele budiž takové, jaké jest cílem střední školy. Vedle toho na školách vysokých nechť se vzdělávají příští učitelé

filosoficko-paedagogicky; pro přechodné období (v přítomnosti) doporučuje se, aby vzdělání všeobecného dostávalo se učitelstvu na nižším stupni buď na čtyřleté nižší třídní škole (gymnasiu neb reálce), nebo na škole měšťanské, rozšířené na 4 ročníky, poskytující všeobecného vzdělání, jehož je potřebí všem vrstvám národa v životě občanském. Na vyšším stupni buď vzdělání poskytováno na čtyřletých učitelských akademiích, jež by nahradily nynější nedostatečné ústavy učitelské. Absolventi učitelských akademií nechť navštěvují buď jako řádní posluchači nynější fakulty filosofické a semináře paedagogické, aneb dvouletá paedagogia, která budou zřízena v několika větších městech.

Český učitelský ústav ve Slezsku. Po dlouhých bojích se strany Němců rozhodla se ministerská rada počátkem srpna pro zrušení obou českých poboček při německém paedagogiu v Opavě a pro zřízení samostatného a úplného českého ústavu učitelského pro více než 130.000 Čechů slezských — v Polské Ostravě, proti vůli Čechů, kteří nechtěli poboček, ale samostatný a úplný český ústav učitelský a to v Opavě, jakožto hlavním městě Slezska se silnou menšinou českou (130 000 Čechů, 180.000 Poláků a 280.000 obyvatelstva německého) s českým gymnasiem. Zřízení ústavu učitelského v Polské Ostravě nebo ve Frýdku bylo požadavkem českým až v druhé řadě. Němci tedy vlastně zvítězili!

Učebný kurs dle zásad výnosu c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 26. června 1903, t. j. čtvrtá třída měšťanské školy, otevřen bude počátkem školního roku 1905—6 na chlapeckých měšťanských školách v Dobrušce, Humpolci, Kutné Hoře, Strakonici, Lišově, Heřm. Městci a jinde. V Karlových Varech povolilo ministerstvo vyučování IV třídě měšť. německé školy pro školní rok 1904—5 státní subvence

2000 korun, a třída tato po ukončení škol. roku zrušena, pro nedostatek žactva!

Ze slezského školství. Ve školním r. 1903—1904 bylo ve Slezsku 1274 učitelů (87·44 proc.) a 183 učitelek (12·56 proc.). Se zkouškou způsobilosti bylo 1145 učitelů a 152 učitelek. Se zkouškou dospělosti bylo 108 učitelů a 28 učitelek. Bez vysvědčení byl 21 učitel a 3 učitelky. Celkem bylo ve škol. roce 1903—4 o 49 učitelův a 5 učitelek více než loni. Učitelů náboženství ustanovených škol. úřady bylo 21, ustanovených církevními úřady 462. Ženským ručním pracím vyučovalo 389 učitelek, z nichž 235 nemělo vysvědčení způsobilosti. Nebylo obsazeno 6 systemisovaných míst učitelských.

O působení učitelky mimo školu. Ant. Gebaurová pojednávajíc v delším článku o tomto tematě v »Časopise Učitelek«, doporučuje učitelkám nepouštět se zřetele dospívající bývalé žákyně. Učitelka na venkově by mohla zvláště zimního času jednou týdně nebo alespoň každých 14 dní zaříditi takové společné besídky, aby dívky zvykly přemýšlet a hovořiti také o věcech vážnějších, nejen o slabostech svých bližních, o modách, nebo o některých sensacích posledního čísla novin. Hovořiti by se mohlo o četbě, o výchově, o umění, o hospodářství, o škodlivém vlivu alkoholu a j. Upozorňujeme dívky na to, aby naučily se ceniti člověka dle jeho vnitřní hodnoty, aby vážily si práce a zvykly ji vykonávati radostně, aby měly pochopení pro povinnosti ženy v rodině i společnosti, aby měly smysl pro pravé lidumilství, které zachraňuje již mladé duše a vychovává z těch nejopuštěnějších ubožátek platné členy lidské společnosti. Autorka upozorňuje na útulnu v Brně, ale mohla poukázati i u nás na Josefeum na Vinohradech, na Růžencovou výrobnu atd.

Denní útulny v Budapešti. Uplynulého školního roku vydržovala obec budapeštská 56 denních útulků pro děti. V nich se zdržovalo za doby prosté vyučování na 6000 dětí. Dozorčí službu vykonávalo v těchto útulnách 20 učitelův a 71 učitelek, jimž se dostávalo za to po 2 K denně. 421 dětí platilo za oběd po 4—10 haléřích, 90 dětí si přinášelo oběd s sebou z domu; ostatním se dostávalo oběda zdarma.

Péče o mládež mužskou škoie odrostlou. V Halle n. L. radila se dne 4. února t. r. zvláštní konference o péči o

mládež mužskou, škoie odrostlou. Porady se účastnili městští úředníci, majetníci závodů, duchovní a učitelé. Jednomyslně bylo v poradě zdůrazňováno, že mladíci u věku 14 až 17 let musejí býti společenskými zábavnými hrami, divadelními a deklamatorními výkony, hrou šachovou, tělocvikem atd., vůbec ušlechťující zábavou a přiměřenými snahami vzdělávacími duševně povznášeni, poutáni, a zdržováni od návštěvy hospod a zábav tanečních. Konference dala podnět k organisaci, která má podporovati spolky, jež podobné cíle sledují.

Výdělečná práce dětí jest dovolena v následujících státech: 1. v Anglicku od 11. roku v továrnách a dílnách za doby od 6. hodiny ráno do 9. hodiny večer; 2. ve Švédsku od 12. roku v továrnách a dílnách; 3. v Nórsku podobně jako ve Švédsku; 4. v Dánsku od 12. roku v továrnách a dílnách 5½ hodiny denně; 5. v Belgii od 12. roku v továrnách a dílnách 12 hodin denně; 6. ve Francii od 13. roku po dokonané školní povinnosti; 7. ve Švýcarsku od 14. roku; 8. v Rakousku od 12. roku v živnostenských provozovnách a od 14. roku v továrnách; 9. v Itálii od 12. roku pro práce nadzemní, od 13. roku pro práce podzemní; 10. v Německu od 12. roku pro děti cizí i pro děti vlastní. Patrně z těchto ustanovení, že toliko ve Švýcarsku jest úplný zákaz výdělkové práce dětí v továrnách a dílnách. Zákaz ten ovšem se netýká tak řečeného průmyslu domácího.

Využitkování sil mládeže. 726 školních dětí je v okrese třeboňském ve službách rolníků, kteří si jimi pomáhají k laciné pracovní síle. Smutné toto faktum konstatoval školní inspektor v okresní poradě učitelstva. (Učit. Noviny XXIII. 16.)

Kalendáře družstva Vlasť

se dotiskují a budou rozesílány po 1. září t. r. »Sv. Vojtěch« velký stojí 1 K, malý 60 h, Sociální kalendář lidu československého bude se prodávati rovněž za 1 K. — Tucet našich velkých kalendářů jednotlivých nebo míchaných bude státi 8 K, tucet malých — »Sv. Vojtěch« — 4 K 80 h. Při hotovém placení dává se na tucet jeden nádvkem. — Objednávky již nyní přijímá:

administrace družstva Vlasť
v Praze, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítají a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

České učitelské listy a náboženství. — Z pojednání o výchově dítek. — Katechetský zákon v Dol. Rakousích. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Učení M. Jana Husa. — Směs. — Literatura. — Zasláno: Českoslovanskému studentstvu v zemích koruny České.

České učitelské listy a náboženství.

Podává JAN KRÁTKÝ.

(Pokračování.)

(Dívčí gymnasium řeholních sester. — Rozluka církve a státu ve Francii.)

Zamýšlené dívčí gymnasium, jež chtí zříditi školní sestry ze Slatiňan na Král. Vinohradech, jest v »Č. U.« zváno dříve, nežli stalo se skutkem, »*gymnasium pavědy*«. Toť se rozumí, všechno, čemu se naučí a co zná ten či onen klerikál, a vše, čemu on učí — byť to byla i matematika a fysika — to je »pavěda«! Na »vědu« má nárok jen to, co vyšlo ze škol »pokrokové strany učitelské«. »Český Učitel« jistě též ví, že každé soukromé gymnasium musí ve svém učebním plánu býti zcela shodno s ústavu státními, že podléhá témuž dozoru c. k. zemských inspektorů jako jiné střední školy: ale to mu nevadí, aby tak nesmyslně o ústavě, jehož *oekonomickou stránku* chtějí vésti řeholní sestry, již a priori nesoudil. Nenávist zbavuje ho střízlivého a objektivního úsudku.

Rozumí se, že připojuje též appel, aby uvědoměli rodiče dívek svých do připravovaného ústavu neposílali.

Však již i s jiné strany je proti ústavu, který zamýšlejí zříditi školské sestry, s rozhodlením bojováno. »Čas«, »Přehled« a j. listy přinesly provolání k českému professorstvu středních škol, v němž se tito vyzývají, aby nepřijímali učitelských míst na řečené škole. »Účelem tohoto ústavu jeptišek jako podobných jiných jejích ústavů jest, aby se vpravovalo chovankám učení a názor na život upravený lidmi, kteří pro vědu a život nejen nemají smyslu, nýbrž obojího se vědomě jako zla odříkají. Kdežto na občanské střední škole jest kněz ostatním členům sboru professorského pouze na roveň postaven, na oné škole bude vedle učitele a nad ním rozhodovat jeptiška, která samozřejmě směru vyučování dá ráz konfessionální. Učitel nebude tedy ve svém působení neodvislý, nýbrž bude vázán různými ohledy, které s paedagogikou a vědou nemají nic společného.«

Psal-li toto provolání k českému professorstvu nějaký rozvážný, na svět střízlivě hledící intelligent, pak jistě v duchu se rděl nad spoustou těch zelených

frasí, které tu nakupil. Mluví tu o lidech (t. j. patrně klerikálech), kteří pro vědu a pro život nejen nemají smyslu, nýbrž obojího se vědomě jako zla odříkají. Patrně všichni ti prožluklí klerikálové, nejsou-li hluchoněmí, o jeden smysl »pro vědu a pro život« mají již od přirozenosti méně. A považte, oni se »vědomě obojího jako zla odříkají!« Pisatel této fulminantní věty jistě že čeká, že všichni ti potrefení lidé vykonají dle svého názoru na život co nejdříve na sobě hromadné hara-kiri, aby potvrdili správnost jeho názoru. A jaký další obrázek z klášterní školy kreslí tu pisatel svým kolegům před očima! Jeptiška bude tu nad ním bdíti, až bude vykládat latinské a řecké autory, matematiku, fysiku atd.

»Učitel nebude ve svém postavení neodvislý.« — Proč pak vlastně autor provolání neradí učitelům všech středních škol, aby míst na nich nehledali, ježto nemohou býti neodvislí? Či věří snad, že na státních školách středních jsou ve svém působení neodvislí?

Ale on v póze mentora dí: »Očekáváme pevně, že kolegové na středních školách bedlivě uváží, shoduje-li se s jejich vědecky neodvislým postavením, aby na zmíněné střední škole působili a tím umožnili ústav, který by se bez jejich účasti sotva mohl založiti a udržeti.«

Ústav řeholních sester má býti ve jménu svobody — boykottován. *Tento projev, podepsaný řadou pokrokových profesorů* — byť jich bylo vůči celému tělesu středoškolského učitelstva poměrně jenom nepatrné procento — *jest zajisté jich nedůstojný, předčasný a nesvobodomyslný* — —

Velký boj, který se rozpoutal ve Francii mezi přáteli a nepřáteli církve a který skončil tím, že francouzská sněmovna většinou hlasů schválila návrhy o rozluce církve od státu, přirozeně upoutal na se pozornost celého světa. Někteří vidí v tom předzvěst kulturních bojů; domnívají se, že nebude dlouho trvati, a že naši pokrokáři, od státoprávních radikálů počínaje až do theoretických anarchistů, vytasí se i u nás s podobnými návrhy. Naše pokrokové listy nikterak se též netají s těmito návrhy. Vložily je již dávno ve svůj program. Vítězství francouzských radikálů jen dodalo jim odvahy a chuti.

»Český Učitel« ve svém 46. čísle přináší článek: »*Rozluka církve od státu ve Francii.*« Praví tu mezi jiným takto »V rušné době nynější, rodící hojnost nových a nových epochálních, vzněcujících událostí, nevzbudil tento nedávný, historicky památný čin francouzského parlamentu sice mnoho obecného zájmu, ale nicméně zůstává v historii a kultuře lidstva hlubší stopy a bude míti dalekosáhlé účinky. — Zůstala-li žurnalistika — jindy tak mnohomluvná, jedná-li se o sensaci — v daném případě stručnou a zamlklou, nenásleduje z toho, že bychom my, čeští učitelé, neměli se nad hrdinným činem francouzského parlamentu vážně zamysleti a že bychom měli i my rychle přejíti přes tuto světodějnou událost k dennímu pořádku krvavých, revolučních a parlamentárních sensací.«

»Český Učitel« vidí v tomto aktu »vítězství světla proti tmě.« Je to básnická frase, na jejíž vnitřní oprávněnost v tomto případě již dávno každý přestal mysleti. Spočívá na tom, od pokrokářů již všeobecně přijatém dogmatu (a dogmata svá má každá strana, i nevěrci), že církev katolická je princip tmy, nepřátelé její pak repraesentanti světla. — Podivno jen, že vážní politikové a sociologové francouzští, kteří nikterak nejsou klerikály, tento čin francouzského parlamentu nikterak neschvalují. Varovali před ním. A když návrh rozluky byl přijat, vyslovili zcela otevřeně svůj nesouhlas. Takým byl i známý politický spisovatel Pavel Deroulde.

On a jiní vidí v přijetí návrhu nová hesla k bojům a vnitřním nesvárům Francie. Jsou přesvědčeni, že Francie potřebuje míru uvnitř i zevnitř, potřebuje svornosti, a za tím vrhají se, dle jich náhledu nová jablka sváru v národ, beztak již rozeštváný.

A dejme tomu, že by žádný z přítomných politiků nestavěl se proti přijatému návrhu. Následuje z toho, že již dnes dlužno mluvit o štěstí Francie, v níž rozluka církve a státu má se uskutečnit? O tom nikdo dnes nemůže projevit bezpečný soud. To ukážou jen dějiny další.

Vítězi nynější ovšem mají pro budoucnost, kdyby rozluka přivodila jen bouři, výmluvu svoji již dávno v rezervě. Řeknou, co již v prvních dobách nepřátel křesťanů a jimi svedené zástupy křičeli ulicemi římskými: »Jupiter non pluit, duc ad Christianos — Jupiter nedává deště, veď nás na křesťany!« Každý nezdar, každou nehodu svedou na katolíky. Oni všeho toho budou vinni. Zemi opustiti nemohou, vyhnati je z vlasti, na to se nepřátelé církve rovněž neodvažují; nuž budou zde vítaným hromosvodem, jenž v případě potřeby dobře poslouží. —

»Český Učitel« vyličiv historii celého návrhu a řádně ji prošpikovav všemi špatnostmi, jakých prý církev užila, aby znemožnila přijetí návrhu, (a slyšte! klerikálové podplatili i tajemníka Velkého Orientu, střediska francouzského zednářstva, ohromnými penězi, aby z ministerstva vojenství prozradil důvěrné zprávy o klerikálním a monarchistickém důstojnictvu), — pokračuje takto »Čin historického, nedozírného významu! Čin prospěšný, za který bude celá Evropa vděčiti

My čeští lidé, jichž duchovní, duševní i politický život tak úzce spjat s osudem a rozmachem římské církve, máme mnoho příčin vítati emancipační čin pokrokové Francie. Nám učitelům je a musí býti odluka církve programem . . . My, pionéři nových myšlenek a snah musíme připravit cestu, odklízeti překážky, budovati mosty, aby připraven byl terain, až nadejde doba, kdy vedoucí lidé naši z planého liberalismu, slovního pokrokářství přikročí — a přikročiti budou nuceni — k emancipačním činům.«

Jsme přesvědčeni, že učitelstvo tuto pokrokovou činnost na mnohých místech vskutku též provádí. »Pionéry nových myšlenek« — jak ve vrozené skromnosti pisatel charakterisuje své kollegy — v nich sice nevidíme, ale za to rychlé přejímače nových hesel a frází — či dle jich slovníku »ideového snažení« — kdekoli jen se vyskytly. Dříve již nejednou ohlásil »Český Učitel« ve svém programu vyloučení náboženství ze školy jako učebního předmětu (rozuměj výchovu bez náboženského základu), nyní staví se pod ohlasem proudů ve Francii na stanovisko širší: naprostou rozluku církve a státu. Otázka čistě školská je tu přesunuta na širší politický základ. Vyloučení náboženství ze škol má býti jen přirozeným důsledkem rozluky církve a státu.

Vždyť »všechno zlo,« — jak »Český Učitel« pokračuje — »škole naší přichází od organického semknutí církve se státem, v kterémž poměru vždy dovede církev nabývat větší moci.« Všeho zla v nynějším školství je vinna církev, dokazuje pisatel článku. (Staré: »Duc ad christianos!«) Proto »aby doba rozluky nastala brzy, o to máme se v první řadě přičiniti my učitelé, připravující situaci, kdy konečně bude moci národ a stát uhájit své školy před nadvládou klerikální, a kdy skutkem stane se pak naše volání po odcírkevnění školy.«

Není účelem těchto řádků vyvracet názory »Českého Učitele«; chceme ukázati na jakém krajnostně nepřátelském stanovisku vůči církvi stojí. My zatím

připojujeme mu jen slova, která o mravní výchově, zbavené náboženského podkladu napsal sám *L. Tolstoj*: »Pokusy, dáti lidem morálku bez náboženství jsou podobny jednání dětí, které chtějí přesaditi květinu. Květina se jim líbí více než kořeny; ty se jim nelíbí a zdají se jim zbytečnými. Proto je utrhají a kvetoucí rostlinu strčí do země bez kořenů.« (Pokračování.)

Z pojednání o výchově dítek,

které pro Ladislava, krále uherského a českého napsal Eneáš Sylvius (Pius II.). — Z latinského jazyka přeložil JOS. ŠAUER z AUGENBURGU, c. k. školní rada.

(Pokračování.)

O přirozeném vtipu chlapčím a že přirozenost sama jest slepa bez učení. Všem chlapcům, kteří mají vedení býti na vrchol ctnosti, jest především třeba přirozenosti dobré a k učení chápavé. Tu propůjčiti není ani v moci tvé ani lidské; jest to jediné dar Boží a nebeské dobro. Zřídka se nalezne, kdo by přirozeně byl neučelivý. »Jako se rodí ptáci k letu, koně k běhu, k prudkosti,« praví Quintilian, »tak člověku vlastní jest činnost mysli a snaživost. Přirozeně tupých a neučelivých bývá méně, nežli nepřirozených těl a neobyčejných zrůd. A třeba že druh druhu předčí vtípem, přece nikdo se nenalezne, kdo by přičiněním nějakého cíle se nedodělal.

Avšak slyšeli jsme, že přirozenost tvá jest zdařilá a učelivá; zbývá jenom, abys učení a cvičení se chopil. Neboť jako bez učení přirozenost jest slepá, tak bez přirozené schopnosti učení se nedaří; obé malou má cenu, odejmeš-li cvičení, ale všecky tři dokonalý dají obraz. Přístup tedy za pomoci Boží a seznaje pravidla učení, chop se cvičení ve ctnosti!

Že chlapce zvláště ve dvojím vzdělávati třeba jest. Dvě jest u hochů vzdělávati: tělo a duši. Z předu o tom, jak pečovati o tělo; neboť v životě mateřském napřed tělíčko se tvoří, potom duše se vlévá. K tomu pak připojíme o vzdělání ducha. Časem pojednávati budeme o obém zároveň.

Někteří mají za to, že výchov v obojím směru počítí má od malička, od nejútlejšího věku. Však doba ta již u tebe minula (kéž ne bez prospěchu), k zralejšímu věku jest ti spěchati. Posud jsi chlapcem; dbej příkazů, které ti dáváme jako chlapci!

Když k tobě mluvím, tebe napomínaje, mluvím zároveň ke všem tvým učitelům, kteří mají o tebe péči. Nechať si připomenou, co Trajanovi císaři píše Plutarch, který ve známé rozpravě tvrdí, že chyby žáků jest zpět uváděti na učitele; nechybělo zajisté těch, kdo zvrhlou povahu Neronovu připisovali Senekovi. Sokrates prý, vida špatně vychovaného chlapce dobrých schopností, zbil jeho vychovatele. Diogenes Babylonský¹⁾ vypravuje, že Leonidas, učitel Alexandrův, vstúpil svému žákovi jakési nepravosti, které statnému a mocnému již panovníku zůstaly od počátečního vychování. Nemoudří tedy a mysli pošetilé jsou, kdo péči o syny své bez jakéhokoli výběru komukoli svěřují.

Především chtěl bych, aby učitelé byli vzděláni, nebo aspoň aby věděli, že nejsou vzděláni. Nic není horšího nežli taková lidé, kteří něco málo nad první

¹⁾ Také Stoik zvaný, asi 220 před Kr. přišel do Říma. Byl první, jenž Římany seznámil s filosofií řeckou.

počátky literní postoupivše, liché své — dle slov Quintilianových — přesvědčení o vědomostech na odiv staví. Právem tedy Filip Makedonský se ustanovil na tom, aby první počátky literní synu jeho Alexandrovi vštípil Aristoteles, největší toho věku filosof. Nevím, kterým pochybením se stalo, že místo postoupil Leonidovi. Právem také Peleus péči o Achilla svěřil Foenikovi, by jemu v učení byl vůdcem a mistrem. Avšak jest třeba, aby život učitelů nebyl poskvrněn neřestmi; jest třeba bezvadných mravův, nejlepší to důkaz, že nemají chyb, které zakazují. Jsouce přísní, nebudtež nevlídní; v obcování nebudte příliš rozpustilí, byste právem nebyli nenáviděni neb opovrhováni. Jejich řeč budiž vždy počestná, abys od nich nenavykl chybám, jimž potom bylo by odvykati, z nichž vyzouti se jest velice nesnadno, ježto odučovati těžší jest, nežli učit. Pročež prý Timotheus, proslulý hrou na flétnu, od těch, které jiný již učil, obyčejně dvojnásobný žádal plat, nežli když přijímal žáky zcela neučené.

Tys zajisté opatřen co nejlépe, ježto pro tebe zvoleni výteční učitelé; přidržíš-li se jejich příkazů, bude ti lze dosíci pověsti výborného muže a výtečného krále. Jejich povinností jest, aby, jako rolník své strůmky hradí plotem, tebe ohradili souhlasnými chvalitebného života pravidly a napomínáními, aby odtud klíčily nejzdravější mravův zárodky; neboť počestnosti zdroj a kořen jest zákonitá kázeň. Tebe však mají vésti napomínáními, nikoli ranami; třeba by žáky bítí se připouštělo a ani Chrysippus²⁾ je nezamítá, a Juvenal dí: »Metly se obával již velký Achilles, zpívaje na horách vlasti«; větší však u mne váhu mají Quintilian a Plutarch, ani praví, že k počestným zaměstnáním hochy vésti jest nikoli ranami a bitím, nýbrž napomínáním a rozumným předkládáním. Rány sluší otrokům, nikoliv dětem. Hochům šlechtickým a zvláště královským větší prospěch přinese předků chvála nebo hana, nežli rány. Ona ku ctnosti povzbudí, tato od neřesti zadrží; v obojím však třeba míry, by něčeho nebylo příliš. Neboť hoši nemírně velebení nadýmají se, příliš však a nespravedlivě trápení ochabují a pozbývají myslí. Ranami vzniká nenávist, kteráž trvá i do mužského věku. Chceme-li se však přiučiti, nic se tomu více nepřičí, nežli nenáviděti učitele; kteréž ty, chceš-li dobře jednati, neméně budeš milovati, nežli samotné vědy, a za rodiče budeš je považovati ne sice těla, nýbrž ducha tvého. Mnoho prospívá takové snaze zbožnost. Slyš opět Juvenala:³⁾

Stínu dědů Bůh lehkou dej země tíhu a mírnou, v rov fialek vaň vůně libá jim, máj jara věčný, kdož jako otce i matku ty ctí, již náuku ctností vštíplí jim.

(Pokračování.)

Katechetský zákon v Dol. Rakousích.

Vzhledem k našemu zákonu a zákonu moravskému podává FR. KOŠÁK.

(Dokončení.)

§ 13.

Náhrady cestovní, které poskytovati náleží učitelům náboženství, když vyučuje náboženství mimo své bydliště, dle § 3., odstavce 3. zákona daného 17. června 1888, č. 99. ř. z., vzhledem na vzdálenost, ostatní místní poměry, a případnou remuneraci za

²⁾ 280—208 před Kr. Přišel do Athén a vstoupil do školy stoické, kdež po učiteli svém Kleanthovi nastoupil stolicí učitelkou.

³⁾ Juven. Sat. VII. 207—210. Přeložil Dr. M. Kovář.

toto vyučování, ustanovuje od případu k případu zemská školní rada, vyslechnuvši okresní školní radu dle jednotného výměru s dorozuměním zemského výboru, případně obce Vídně.

Český zákon určuje náhradu cestovní v posledním odstavci § 7 zákona ze dne 8. dubna 1903: »Jakožto náhrada cestovní buď při takových školách přespolních, které nejméně 1·5 km. od řádného bydliště učitele náboženství jsou vzdáleny, dle poměrů místních povoleno 20—30 h za každý kilometr vykonané cesty tam i zpět.«

§ 14.

Remuneraci za vyučování náboženství, jež uděluje světský učitel dle § 5., odst. 6. a 7. říš. zák., ustanovuje školní zemský úřad dle výměru v § 10. naznačeného. Při opatřování nákladu pro tuto remuneraci je třeba řídit se dle upozornění zákona daného 17. června 1888, č. 99. ř. z.

Náleží tudíž v Dol. Rakousích učitelům světskému za vyučování náboženství ve Vídni 70 K a v ostatních okresích 60 K za vyučovanou hodinu na škole obecné, na Moravě dle § 9. zákona ze dne 26. prosince 1904, č. 4. z. z. 45 K ročně; v Čechách dle § 7. zákona ze dne 8. dubna 1903 — 40 K za každou týdenní hodinu vyučovací.

§ 15.

Stálé platy, remunerace a náhrady cestovní, jež dle výše uvedených ustanovení se mají poskytovat za vyučování náboženství, náležejí, není-li tu zvláštních fondů, nadací neb závazků nějakých osob neb korporací, k nákladu dotyčných škol, a jsou zapravovány z těch prostředků, na kteréž příjmy služební světských učitelů jsou poukázány.

Paragraf tento jest téhož znění jako § 8. zákona českého ze dne 14. prosince 1888, č. 69. z. z.

§ 16.

Obsazování míst učitelů náboženství, jakož i služební postavení těch, kdož vyučování náboženství na škole udílejí, řídí se podle §§ 6. a 7. zákona, daného 23. června 1872, čís. 86. říš. zák.

V zákoně katechetském českém o obsazování míst a služebním postavení učitelů náboženství ničeho se nepraví, platí i tu uvedené paragrafy zákona říšského; třeba v zákoně to vysloveno nebylo.

§ 6. Ve příčině práva obsazovati místa učitelů náboženství, spojená se služným nebo s remunerací, a způsobu, jehož jest při tom šetřiti, mají platnost též pravidla, která platí o dosazování na místa světských učitelů té které školy; má však býti dosazen jen takový žadatel, kterého vrchní úřad náboženský, jehož se týče, prohlásil za způsobilého k vyučování náboženství.

§ 7. Kdo na školách vyučuje náboženství, podléhá u vykonávání své činnosti učitelské disciplinárním předpisům zákonů školních.

§ 17.

Zákon tento nabude platnosti zároveň se zákonem, který zemským sněmem 26. října 1904, případně 21. prosince 1904 přijat byl, a který jedná o právních poměrech učitelstva na školách národních.

Zákonem tímto, jakmile v platnost vešel, pozbývají platnosti všechny zákony, pokud jejich ustanovení jsou v odporu se zákonem tímto, anebo tímto zákonem nahrazeny byly. Mému ministru záležitostí duchovních a vyučování uloženo jest, aby zákon tento ve skutek uvedl.

Vallsee, dne 25. prosince 1904.

František Josef v. r.

Hartl v. r.

Uvážíme-li, jak nový zákon dolnorakouský oproti zákonu moravskému a českému se jeví, poznáme, že mnohé výhody poskytují i zákon moravský i dolnorakouský katechetům.

Zdánlivá výhoda českého, doba 35 let služebních (§ 58. zákona o právních svazcích učitelstva), omezena jest 60. rokem věku a v Dolních Rakousích a na Moravě při čtyřicetileté době služební, vyváží to počítání let strávených ve správě duchovní. Postavení katechety v těchto zemích nejlépe vysvitne z přehledné tabulky příjmů do pense vpočitatelných u katechetů jednak škol obecných, jednak měšťanských na počátku služby, po deseti létech a ku konci doby služební.

Katecheta školy obecné:

	základní služné	po 10 létech	ku konci služby — do pense
v Čechách	1600 K	$1600 + 400 = 2000 \text{ K}$	$1600 + 1200 = 2800 \text{ K}$
na Moravě	1800 K	přídavek + 200 K $1600 + 400 = 2200 \text{ K}$	200 $1800 + 1200 = 3200 \text{ K}$
ve Vídni	1800 K	$4800 + 400 = 2200 \text{ K}$	$2200 + 1200 = 3400 \text{ K}$ + $\frac{1}{2}$ příbyt.
v Dol. Rakousích	1600 K	$1800 + 200 = 2000 \text{ K}$	$2200 + 600 = 2800 \text{ K}$ + $\frac{1}{2}$ příbyt.

Dle zákona dolnorakouského stoupá základní služné postupem doby do vyšších stupňů služného příslušné kategorie platu.

Katecheta školy měšťanské:

	základní služné	po 10 létech: zákl. + kvín.	Ku konci služby — do pense
v Čechách	2000 K	$2000 + 500 = 2500 \text{ K}$	$2000 + 1500 = 3500 \text{ K}$
na Moravě	2400 K	$2400 + 500 = 2900 \text{ K}$	$2400 + 1500 = 3900 \text{ K}$
ve Vídni	2200 K	$2400 + 400 = 2800 \text{ K}$	$2600 + 1200 = 3800 \text{ K}$ + $\frac{1}{2}$ příbyt.
v Dol. Rakousích	2000 K	$2200 + 400 = 2600 \text{ K}$	$2400 + 1200 = 3600 \text{ K}$ + $\frac{1}{2}$ příbyt.

Odchází-li katecheta do pense, má po ukončené služební době všude více, než katecheta v Čechách.

Katechetský spolek český připravil petici ku sněmu království českého, v níž žádá, aby právní postavení katechetů v zemi české znovu bylo upraveno. Prohlédneme-li petici a porovnáme výhody katechetů v zemích jiných, jak v tomto pojednání bylo uvedeno, poznáme, že požadavky katechetů českých nejsou upřílišněny, nýbrž na výsost oprávněny. Ale ačkoliv jak zákon dolnorakouský, tak i zákon moravský poskytují mnohé výhody katechetům oproti zákonu katechetskému

v Čechách, přece nejsou ani těmi zákony vyplněny oprávněné požadavky katechetů. Proto neuvedeny snad zde zákony ty jako cíl toho, co katecheté dosáhnouti chtějí, ale jen jako ukázkou toho, jak jinde zákon ke katechetům se zachoval a jak u nás. K uskutečnění dalších svých požadavků zajisté pracují i katecheti jinde tak, jak katecheti v Čechách.

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Kobylky. V naší sbírce jest exemplář *stěhovavé kobylky*. Písmo sv. je uvádí často; hebrejský jazyk Bible má pro ně devatero jmen, proroci jimi naznačují vždy velikou a zhoubnou ránu. Ač jest kobylka zvíře ne tuze veliké, dovede v množství spustošiti za krátkou dobu úrodu a zeleň celých krajů. Sbory jejich přilétají někdy jako mrak, zastiňující slunce. Těla jejich jsou dosti těžká, křídla ne tuze široká, proto lítají s větrem neb po větru, jak již Bible dosvědčuje. Východní vítr přinesl totiž za Mojžíše kobylky do Egypta, vítr západní zase Egypt od nich osvobodil a zahnal je do moře (Exod. 10., 13., 19.).

Když vše zničily, kladou v dubnu a květnu sem a tam do země vajíčka velmi četná; čítají že pár kobytek klade ke stu vajíček. V červnu z nich vylézají larvy, které se hned pohybují a putují, vše na cestě požírajíce. Dostanou-li se na vodu, první se ovšem utopí, avšak jimi se utvoří zároveň most pro následující. Do dvou měsíců jsou okřídleny, pak přeletují do vzdálenějších krajů. Těla zahynulých zvířat pokrývají někdy pole a naplňují vzduch odporným zápachem.

Prorok *Joel* líčí vpád kobytek a účinky jeho velmi živě. Jsou jako »vojsko« Boha, neboť dle vůle Boží se pohybují; Bůh je řídí. Arabové si vypravují, že si jednou zasedla kobylka na nohu Mohamedovu; on byl přítelem a příznivcem zvířat, vzal ji do ruky a našel na jejím křídle hebrejsky napsáno »My jsme vojsko Boha živého. Dáváme 99 vajíček; kdyby jich bylo 100, zničili bychom zemi.« Nemají krále, avšak táhnou v řadě, dí Přísl. 30., 27. Oni působí »*den temnoty a mráкотy*«, slunce i měsíc se zatmí. Jsou jako »*sžirající oheň*« (Joel 2., 3.), poněvadž bývá jimi vše stráveno, jako se to stává ohněm; úrodná země, zahrada zůstává po nich jako největší pustina, nešetří ani stromů (1., 7.). Jsou jako *koňstvo*; i hlava jejich jeví poněkud podobnost s hlavou koně (Zjev. sv. Jana, 9., 7.; italsky jim říkají cavalletto, u nás koníček). Když se blíží jejich mrak, působí let a pohyb jejich křídel *zvuk*, který přirovnává Joel s hřmotem vozů, se zvukem planoucího ohně, sžirajícího strniště. Lid, jakmile je spatří, jest bolestí naplněn, tvář jeho zatemní se strachem (2., 6.), neboť vidí úrodu, na niž spoléhal, jistě zničenu, nemá proti tomuto škůdci žádného prostředku (jako v Egyptě; Exod. 10., 15.). Sbírají vajíčka a spalují je, dělají jámy, do nichž putující larvy padají a kde se ničí: — avšak všechny tisíce a miliony zvířat těch nemohou zahubiti.

Vystupují na zeď, neuchýlí se od svého směru, do domů vcházejí, okny vpadají do komnat; Bůh může poslati vítr a sehnati je do moře (2., 20., Exod. 10., 19.).

Barvy jsou šedozelené; druhů jest více. Obyčejně jmenují je zoologicky *acridium peregrinum*, neb *pachetylus migratorius*.

Dle sv. Mat. 3., 4. živil se sv. Jan *Křtitel kobyilkami a medem polním* (divokým — jinde v překladech též: medem pahorků). Mojžíš uvádí mezi čistými zvířaty kobylinky, jež bylo lze jísti (Lev. 11., 22.). Nynější Arabové jedí jeden druh sušených kobylek; někde se prodávají i na pytle. Mohl tedy i sv. Jan na poušti je jísti. Překlady a výklady o tom však nesouhlasí. Někde jest totiž psáno, že jedl kořínky, rostliny a med. Kořínky vykládali i o mrkvi a jiných jedlých kořenech neb bylinách. — Kdysi povstaly v Syrii kláštery sv. Jana Křtitele, kde se chtěli řídit dle způsobu života sv. Jana; někteří jídali kobylinky dle jednoho výkladu, jiní shledávali si kořínky a vytýkali prvním, že nežijí dle sv. Jana. Konečně to rozhodl opat, který byl pro příkladný život na obou stranách ctěn, a který pravil, že se mu zjevil svatý Jan a vyznal, že jeho pokrmem na zemi byly kořínky a med.

Kdysi vykládali prvý výraz i o tom, že jedl sv. Jan plody stromu »*Ceratonía siliqua*«, a plody ty obdržely pak název »*svatojanského chleba*«. Tím prý by se spokojil ve své službě i marnotratný syn, když si přál mítí jídlo vepřů, Plody svatojanského chleba dávají totiž na Východě zvířatům. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Učení M. Jana Husa,

odsouzené na sněmu kostnickém a »Boj o náboženství, odpověď na stejnojmennou brožuru prof. Masaryka«. Tak zovou se dvě nejnovější katolické publikace, vydané péčí »*Tiskové Ligy*« v Praze.

Dvojí jest proud, jímž nynější doba brojí proti všemu katolickému. První jest proud pseudohusitismu, který pod záštitou nešťastného mistra Jana Husa haní všechno učení církve a štví proti jejím zřízením, druhý proud protestantsko-masarykovský, který pod klamným štítem vědy fedruje dnes již úplnou nevěru a čirý ateismus. Proti prvnímu vydatně čelí protiproud katolický, který si vzal za úkol objasniti husitství ve světle pravdy, a druhý, který malými spisky a brožurami, skupenými v »*Obraně víry*«, nastupuje cestu apologetickou na obhájení víry a katolicismu. Malé, ale důkladné dvě knížečky, ležící před námi, jsou zdatným pokračováním našich snah. Všimněme si první.

Pilný a svědomitý znalec doby husitské, Dr. Frant. Šulc, professor theologie v Hradci Králové, sebral ze zápisů úředních sněmu kostnického třicet článků, které skutečně Hus napsal, a pro něž také byl odsouzen. Předkládá je prostě veřejnosti, vysvětluje krátce jejich význam a klade vedle toho vždy učení

církve. Konstatuje pouze fakta, a to fakta úřední, a úsudek ponechává čtenáři samému. Zcela dobře; nynější doba toho potřebuje.

Když před nedávnem při slavnostech Husových, které jako na komando konány byly po celých Čechách, a v nichž spíláno bylo církvi a náboženství, rozbouřil se proud protestantský a protináboženský měrou nejvyšší — bylo vydáno heslo: »prohloubení husitismu, studiem jeho doby«. Nepřátelé čekali mnoho od této snahy; ale zklamali se. Pečlivým zkoumáním oněch dob, a studiem spisů Husových vyšla na jevo *pravda*, a svědomití a nestranní pracovníci na pravou míru uvedli to nesmyslné štvání protestantů a svobodomyšlníků proti církvi. Počal se rozlišovati Hus jako vlastenec a Hus jako kněz. A hle! oslavy Husovy za nedlouho schladly a pustá vřava spílání přestala, ovšem až na některé malé výminky zuření listů pastorů a sociálních demokratů.

A v tu dobu vhodně sebral a vyjasnil Dr. Šulc učení Husovo, církvi odsouzené. Málo jest dnešní doby těch, kteří s opravdovou znalostí probádali dobu Husovu tak, jak to učinil zvěčnělý probošt Lenz. Většina spokojí se teď s několika frasemi, třeba lživými, které odněkud z novin vyčtla a na něž přísahá. A tažte se dneska někoho, kolik spisů Husových jste pročetl a prostudoval — a pro které články byl vlastně Hus odsouzen? Tu vám zůstane často i katolík i the-

olog odpověď dlužen. Tomu nedostatku odpomohla značně právě vydaná brožurka Tiskové Ligy. Objasňuje krátce celou dobu, a ukazuje dnes, kde leckde se volá po revisi Husova procesu, že by i při té nejnestrannější revisi články Husovy ani dnes neobstály, ba že by dnes dostaly se do sporu s platnými zákony, snad i se slavným návladnictvím. A proto nemůžeme dnes jinak než doporučovati novou publikaci tu všem, kdož se o dobu Husovu zajímají, obzvláště mladším kněžím, kteří se první střetnou v těžkém boji s přčetnými nepřáteli. Jim nemáme upřímnější rady než: »Tolle — lege!« — —

Přejděmež k brožurce druhé: *»Boj o náboženství,«* napsal *Filip Jan Konečný*. Statečný tento náš apologeta, který již jednou posvítíl si důkladně na ten masarykovský katechismus, a ve svém spisku: »Jak soudí Masaryk o náboženství«, dokázal panu universitnímu professorovi, že v katechismu nevyzná se ani tolik jako pořádný venkovský žák, tento náš bojovník nedal si ujiti příležitosti, aby důkladně si neposvítíl na »nejnovější« — v pravdě však už hodně starou brožuru, Masaryka: *»Boj o náboženství.«* Brožura ta obírá se tématem, co je a co není náboženství, a v ní jako novodobá Pythie mluví professor Masaryk tak, jak mluvíval a mluví ve svých slavnostních promluvách a přednáškách: krásnými frasemi a žádnou myšlenkou. Vytyká církvi vše možné i nemožné, dělá si pravdy katechismu sám, všude vidí nejasnost a sám nic neobjasňuje, všude straší jen fetišismem a neomylností a zatím sám žádá pro sebe a svůj názor absolutní víru, zaklíná se, že věří v Boha, a zatím z každé jeho řádky číší nevěra, žádá pro všechny svobodu zkoumání pravdy, a zatím ji přeje všem, jen ne katolické církvi.

Co je náboženství? Tu otázku položilo si mnoho a mnoho lidí. Katechismus na ni prostě odpovídá: náboženství je poměr člověka k Bohu. Je to jednoduchá a jasná definice, k níž nikdy nedospěje professor Masaryk, který i Pána Boha podle sebe přemudroval a člověka si podle sebe upravil. Kdyby vydal ještě tisíc knih o náboženství, na konec zůstává nás v takové nejistotě, co je a co není náboženství, že i ten nejmodernější, když přečte celou jeho knihu, bude tam, kde začal. A těch názvů »příšery klerikální«, »strnulosti«, »otročiny« již se nebojíme; víme, že v nich jen obviňuje církev a odsuzuje sebe. A k tomu pokroku, který si slibuje zakladatel nové víry professor Masaryk, mu na konec uvádíme slova universitního professora přírodních věd a jeho kolegy na universitě české, která uveřejnil v »Přehledu« z r. 1904 a jež z ní: »Jsme svědky nového hnutí náboženského a to právě v myslích intelligence, zklamané vědou. V době, kdy filosof pozitivní vědy H. Spencer ukončil své dílo, kdy fanatic naturalismu Haeckel zanáší do nejširších vrstev lidu vědeckou mythologii a opovržení k náboženství, *v této době jest již naturalismus v myslích intelligence překonán, a smýšlení náboženské vstupuje do nich.*« A na jiném místě praví: »Veliký rozvoj vědy *odvracel* v posledních dvou století od náboženství, kterému neopatrně předkládalo též všeliké odpovědi, které nemohly obstáti před světlem vědy. *A tak očekávali lidé od pozitivní vědy odpovědi na všechny otázky, očekávali přesné a dokázané pravdy. Avšak pozitivní věda nemohla a vůbec nemůže zodpověděti otázek všech.* *A tak jsme svědky nového hnutí náboženského, a to právě v myslích intelligence zklamané vědou.*« J. Th.

✻ ✻ ✻ SMĚS. ✻ ✻ ✻

Sl. Dra. V. Babáková uznala za vhodné úvodní slovo, které měla na protestní schůzi v Konviktě proti klerikálnímu gymnasiu školních sester, v »Přehledu« uveřejniti. — Nechceme s ní polemisovati. [Stojí na zcela jiném hledisku než my. Proto jinak vidí a soudí. A dokázati, že stojí na hledisku nepravém, nedá se několika slovo. Vyjímáme jen jedno. Slečna mezi jiným pravila: »Ukazuje se ovšem k tomu, že kult

marianský vyvedl ženu z poroby barbarské a pozvedl jiknebyvalému důstojenství! Ovšem, ale jen po jisté stránce. Matku-pannu ozářil leskem blahoslavenství, matka prostá zůstává stále v očích církve bytostí ne čistou.« — Stačilo by slečně, kdyby podívala se jen do kalendáře. Poznala by, kolik dní zasvěcuje církev památce světic — matek. Snad přece aspoň zná: sv. Helenu, Annu, Moniku, Alžbětu Durynskou, naši sv. Lidmilu, Kunhutu, Františku Ř., Klotildu, Marketu, Brigitu? Ví slečna o tom, že církev zasvěcuje dni i kleslým, ale kajícím ženám: Marii Magd., Thaidě a a j.? Že Marii, matku — pannu ozářila větším

leskem blahoslavenství, učinila jediné z důvodu, že ona je matkou Ježíše Krista. — Ví též o tom slečna, že církev katolickou matku vyznamenává obřadem: Úvodu do chrámu s jejím děckem? Je tedy z toho patrné, že žena - matka v očích církve zůstává bytostí ne čistou? Ale to se mluví a mluví, pravda s nepravdou se splete, a nemyslíci se domnívají, že obě jsou sestry.

Řád školní a vyučovací pro všeobecné školy obecné a pro měšťanské školy jest již v ministerstvu věcí duchovních a vyučování definitivně stanoven a k vydání úplně připraven. Také český překlad je dokončen a zredigován. Poslanec Špindler jako předseda školského výboru klubu českých svobodomyšlných poslanců na radě říšské společně s poslancem Čiprou vymohli celou řadu příznivých změn, učitelstvu a škole prospěšných. Aby pak i text český úplně vyhovoval po stránce jazykové i odborně věcné, utvořena za souhlasu ministeria z posl. Špindlera, posl. Čipery a učitele F. V. Moravce, jakožto zástupce Z. Ú. S., komise pro zredigování českého textu. Školní řád vydán bude na základě §§ 4. a 78. říš. zákona o školách obecných ze dne 14. května 1869 z. ř. č. 62, jakož i článku II. zákona ze dne 2. května 1883 z. ř. čís. 53. Platný bude pro království a země, zastoupené na říšské radě, vyjímajíc království haličské a vladiměřské s velkovévodstvím krakovským. Celý řád obsahuje 223 §§. Rozdělen je ve tři hlavy, z nichž první jedná o všeobecné škole obecné, druhá o škole měšťanské a třetí o domácím vyučování a soukromých školách. Celkem rozčleněn je řád v 16 odstavců, z nichž jednájí: 1. O zařízení obecné školy. 2. O školní povinnosti. 3. O přijetí do obecné školy. 4. O zařazení do tříd, oddělení a skupin. 5. O vyučovacím čase a prázdninách. 6. O návštěvě školy. 7. O školní kázní. 8. O klasifikaci a vysvědčeních. 9. O učitelských osobách. 10. O právech a povinnostech správce školy. 11. O učitelské konferenci. 12. O měšťanské škole. 13. O soukromých ústavách vyučovacích. 14. O domácím vyučování. 15. O péči o děti. 16. Ustanovení závěrečná.

Nár. Listy.

Náklad na národní školství pro rok 1906. V zemském výboru království českého v sezení dne 2. srpna bylo přijato: Do zemského rozpočtu na rok 1906 budiž vložena potřeba na národní školství v obnosu 37,243.089 korun na místě pro nynější rok ustanovených 37,124.709 korun. Zvyšuje

se tudíž náklad na národní školství v rozpočtu o 118.380 korun.

Obrázky svatých pomůckou výchovy umělecké. Dr. Jos. Kachník píše ve »Vychovatelských Listech« (V. 9.) v delším pojednání o tom, jak obrázky svatých působí na mysl dětskou. »Na duši dítěte působí při nazírání na obrázky posvátné více krásno obsahové, při nazírání na obrázky profanní více krásno formové.« Pojednav pak o tom, jak na duši dětskou působí obraz profanní, jak má směřovati k umělecké výchově obraz, praví dále: »Při umělecké výchově musí vycházeti zájem ze vnitřku, z obsahu idey, již obraz představuje; tento pak musí býti mravně ušlechťující a upoutati duši dítěte dříve, než na obraz nazírá. To hlavně děje se při nazírání dítek na obrazy svatých. Duše jejich, o níž dí Tertullián, že jest přirozeností svou křesťanskou, pojala již napřed krásno obsahové, jež tkví v tom, že život svatých jeví se býti souladným a vznešeným soujmem všech vlastností, které člověka Bytostí nejvyšší, nejdokonalejší, nejlepší a nejkrásnější milým činí. I probíhají představy tyto při pohlížení na obraz duši dítěte a zaujímají všechny její síly. Rozum obrazivostí podporován patří živě na zbožnost, čistotu, spravedlnost, obětavost, statečnost, trpělivost, velkomyslnost, dobročinnost, učenost a pokoru svět-covu, po té pak uznáváje šlechtetnost a prozírání krásu těchto vlastností, vábí, podporován citem, vůlí, aby vzbudila chtění, napodobiti světce v jeho dokonalosti. Tak jsou v dítěti při nazírání na obraz všechny síly upoutány a soustřeďují se na vůli, již vedena jest k tomu, aby krásno chtěla, konala a na sílu tvořivou působila, aby také zevně krásno znázorniti se snažila. Toť výchova aesthetická a umělecká. Každá zajisté výchova musí působiti na vůli a musí proto od obsahu krásna vycházeti. Předmětem dle vůle jest mravní dobro. Proto nemohou moderní zastancové umělecké výchovy o žádné výchově mluvit, leč by skutečně vycházeli od obsahu krásna, mravního dobra, jež nemůže býti, leč nábožensko-mravní. Herbartovské formové pojednávání a vnímání děl uměleckých jest a zůstane vždy jen vyučováním a učením se, nebude ale nikdy pravou výchovou, leč by kdo dráždění smyslové a smyslnosti za výchovu pokládal. Není ovšem při vnímání krásna obsahového zevnější forma věcí lhostejnou. Čím více vyjádřeno v postavě svatého neb

světice vnitřní jejich smýšlení, jejich život, jejich ctnosti, tím více sesiluje se pronikání krásna obsahového a nabádá se vůle ku krásnému chtění a konání. Proto musí učitel na tuto shodu krásna formového s obsahovým příležitostně, kdy se dívky samoděčně v nazírání na obrázky ponořují, v jednotlivostech upozorniti. Dívky samy at vypovídají, byvše k tomu nenuceně vybídnuty, co duše jejich cítí, když na obrázky patří. Ovšem musejí obrázky býti takové, aby forma zevnější byla úměrna vznešenosti a obsahové kráse osoby neb výjevu, jež představují. Ku konci upozorňuje spisovatel na kolekci obrazků svatých patronů českých od Viktora Foerstra.

Mladí zločinci v Německu. Roku 1902 bylo postaveno před soud 98.470 provinilcův u věku od 13 do 17 let, z nichž odsouzeno bylo 50.066. Nejvíce jich odsouzeno bylo pro krádež 23.584; z toho někteří již po několikáté, 3 docela po jedné. Pro přečiny proti mravopoctnosti bylo jich odsouzeno 1329, z toho 103 pro sodomský hřích. (Uč. N. XXIII. 5.)

Obligátní odpůldne pro hry na chlapeckých a dívčích školách v Německu žádá Ústřední výbor pro pěstování her národních, lidových a mládeže, na základě těchto důvodů: 1. Hry mládeže mají velikou zdravotnickou i výchovnou hodnotu. 2. Pěstování hry mládeže jest povinností školy a to nikoliv »příležitostnou, nýbrž zásadně a v náležitém pořádku konanou« (výnos pruského min. vyuč. ze dne 27. října 1882.). 3. Každé chlapecké a dívčí škole přináležejí jedno odpůldne v týdně pro hry, a to jest pro všecko žactvo závazné. Osvobození může se státi toliko na lékařské vysvědčení. 4. Každá škola má způsobilé hřiště. O náčiní ku hrám stará se škola. 5. Dozor učitelstva jest nutný. Hodiny dozoru čítají se za dobu služební, po případě jsou remunerovány. 6. Odpůldne hrám určeného může býti použito k výletům, koupání a plování, bruslení atd. Takto lze, aby trvalo po celý rok. 7. Velké obtíže proti tomuto zřízení stojící jest překonati, má-li býti vlasti vychována silná a zdravá příští generace. (Čes. učit. XII. 5.)

Na dušičky.

Hra pro dívky v pěti jednáních se zpěvem. — Napsal Alois Dostál. — Cena 40 h.

Objednávky přijímá a vyřizuje:

admin. družstva Vlast, Praha, čp. 570-II.

LITERATURA.

Lad. Horáka Výklady z Českých dějin kulturních na škole obecné a měšťanské. Spisem tímto došly splnění roformní tužby učitelstva českého, aby ve vyučování dějepisném bylo vypravování událostí pro národní bytí bezvýznamných nahrazeno líčením vývoje národní kultury. Spis Horákův nepodává theorie, ale v konkrétním výboru a v podrobném zpracování řadou 33 lekcí předvádí v sytém kollaritu obraz národní kultury od zásvitu naší historie až po naše dni. Hojně ilustrace oživují text. (Cena 3 K 30 h., 264 str. vydání A). Mimo to pořízeno vydání B. pro širší kruhy čtenářstva, jež doporučuje se každému, kdo chce si zjednatí obraz našeho kulturního vývoje a porozumění pro společenské útvary doby přítomné. (Cena 3 K, 252 strany, vydání B.) Obě vydání vyšla nákladem Josefa Smrtky (Vel. Černá-Borohrádek), i lze je obdržeti jak u nakladatele, tak v každém řádném knihkupectví.

(ZASLÁNO.)

Českoslovanskému studentstvu v zemích koruny České.

Kolegové!

Zajisté jest v čerstvé paměti každého uvědomělého Čecha, jakým nespravedlivým způsobem rozřešil říšský soud spor o české školy ve Vídni. V dlouhé řadě útisků, jež trpěti je Čechům vídeňským, bezpráví to jest nejcitelnějším. Nepřátelé naši, znajíce důležitost školství, jemuž ve Vídni každé oprávněnosti existenční upírají, zúmyslně šlapou základní práva humanity.

Spolku »Komenskému« připadá těžká úloha, starati se o české školství vídeňské, jehož stát nám upírá. Poněvadž ani jmění dostatečného nemá, ani mecenáši podporován není, jest nucen sbíratí mezi větší, chudým lidem vídeňským na svoji jedinou českou školu. —

Pokládáme za svou povinnost, upozorniti kolegy své v zemích koruny české, že v boji o národní existenci lid český ve Vídni vydatně mohou podporovati: pamatujte při pořádání zábav na české školy ve Vídni, věnujíte jim čistý výnos!

Poraďteje slavnosti s přednáškami informačními o kulturních poměrech vídeňských! Vykonáte tím skutek dobrý a svou povinnost.

Akademický spolek ve Vídni.

Theodor Katenda,
t. č. starosta.

Emil Kostka,
t. č. jednatel.

Po stopách pravdy.

I. sešit kázání Dr. Rud. Horského prodává se za 1 K, druhý za 80 h, ale jen za hotové. Na dluh se nikomu nezašle. — Sešity tyto začínají jako VI. Homilie adventem a končí řečí na den Jména Ježíš.

Vlasteneckých homilií Dra. RUD. HORSKÉHO

vyšel sešit I.—V. v ceně 4 K 60 h. Probírají počátek církevního roku až k svátkům velikonočním.

Objednávky přijímá:

admin. družstva Vlast, Praha, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. profesorovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekaček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

České učitelské listy a náboženství. — Z pojednání o výchově dítek. — Blahovůle. — Vymezení právního poměru mezi správou školní a duchovní. — Směs. — Literatura.

České učitelské listy a náboženství.

Podává JAN KRÁTKÝ.

(Pokračování.)

O »Učitelských Novinách«, jež vydává p. A. Frumar, a jich poměru ke katolickému náboženství a církvi již nejednou jsme měli příležitost promluvit. Záležíť i jim »pokrok« v tom, že bijí do všeho, co je katolické. V první řadě jsou to jich pilné referáty o všech knihách, jež dotýkají se otázky náboženské v »pokrokovém smyslu«, které tu všemožně ať přímo či nepřímo katolicismus potírají.

V čísle 40.—41. podávají zprávu o Buissonově knize »Náboženství, mravouka a věda; jejich konflikt ve výchově současné.« Vydáno nákladem »Dědictví Komenského«. Pravíť tu: »Nejen autoritativní forma, ale i sama podstata náboženství, které lze pojímati jako cit naší zavislosti na principu vyšším, dokazuje, že náboženství je květem jara lidstva, čili nižším stupněm jeho vývoje Všecka bádání vědy souhlasí v názoru, že svět má zákony, že tyto zákony jsou bez výjimek, že jest jen jedna příroda a že není světa nadpřirozeného Jako věda odstraňuje hromadně vše nadpřirozené, tak také mravouka je povinna odstraniti hromadně základ dogmatiky Úkolem idey náboženské jest, aby byla vědě a mravouce posilou a aby varovala před ztrnulostí a přeceňováním. Vývoj musí jíti směrem z náboženství minulosti a přítomnosti do beznáboženství budoucnosti.«

Obsah Buissonovy knihy již pro tuto tendenci i »Uč. Nov.«, jak náleží, pochvalují. Neboť dle Buissona úkolem náboženství jest, aby udržovalo »ve formě vědomí naší nedokonalosti a ve formě snahy po dokonalosti pokládané za náš rozumový, mravní (i esthetický) ideál, cit, který by nás chránil proti illusi, že jsme dosáhli cíle a uzavřeli okruh úsilí buď rozumového, buď mravního neb esthetického.«

Vidíte tu na první pohled, byť byste knihy Bussonovy nepřečetli, jaká se tu provozuje falešná hra s pojmy. Co je vlastně předpokladem všeho náboženského smýšlení a citění, je tu prohlášeno dle »Uč. Nov.« za jeho cíl. Je to totéž, jako by někdo na př. řekl, že úkolem botaniky je hledati květiny, nebo houby, co

zatím vyhledávání jich je nutným předpokladem toho, aby botanika mohla býti pěstována. *Náboženství bez Boha*, to je as celý program, který tu z rekommandace knihy chce se sám suggerovati. — Jen maně napadá mne tu otázka, zda může toto nové náboženství ještě míti ten úkol, který často jako hlavní jest a byl mu přisuzován, totiž býti mravní oporou a silou člověka v jeho utrpení. Zda o něm mohou ještě platiti slova Lindnerova o Komenském, že »náboženství to bylo, které dodávalo Komenskému sílu mravní, když veškeré jiné podpory pod ním počaly kolísati?« — —

S touže pochvalou, s jakou zahrnují svrchu citovanou knihu, pozdravují »Uč. Nov.« ovšem i české vydání *Haeckelových: »Světových záhad.«* »Filosof (Haeckel!) dospívá k přesvědčení o universální jednotě přírody a bezvýminečné platnosti jejích zákonův, a tím poráží dualistická dogmata o bohu, o nesmrtelnosti duše a o svobodě vůle.« — A na konec »Uč. Nov. uzavírají svůj referát s tímto vřelým doporučením »Spis je vzácným plodem učence, jenž svůj světový názor uveřejňuje po padesáti letech myšlenkové práce. Čtete jej a přesvědčujte se z každé řádky, jak jest jeho vyznání od začátku až do konce poctivé.«

Nejsme tak jednostranní, jako naši »radikálové«, abychom pro vady nepřátel neviděli již na nich jejich dobré stránky a neoceňovali zásluh. Haeckel jako *přírodopisec* jistě nejednu zásluhu si zjednal. Ale jako *filosof* šel svou bludnou cestou neustále. Že se z ní nedal vyvésti, to jedni zovou poctivou prací, jiní tvrdohlavostí, umíněností nebo i zabeďněností vůči jistým poznatkům. Jak se to vezme, a jak kdo na to se dívá. Upozorňujeme tu jen na pozoruhodný spis *Dra. Dennerta: »Die Religion der Naturfoscher.«* Berlín 1901. Zde autor ukazuje, že ze 300 přírodozpytců, po jichž náboženském přesvědčení pátral, bylo jich 242 kteří věřili v Boha, při 38 nebylo zřejmo, kterak o náboženství smýšlejí, 20 pak jich bylo lhostejných. Ostatně kterak sami Němci na Haeckla jako filosofa hledí, o tom přinesli jsme před nedávnem zprávu. Ale to našim pokrokářům nevadí, protože Haeckel se svým monismem hodí se jim tak výtečně do krámu.

Přirozeno, že se jim též zamlouvá článek univ. prof. *Dr. Fr. Krejčího: »Augustin Smetana v boji o náboženství.«* Článek tento vyšel v »České Mysli« a vzbudil pro ostrý výpad autorův proti náboženství všeobecnou pozornost v literárním světě, pokud se tento o náboženskou otázku současnosti zabývá, a spolu bolestný pocit u všech nábožensky cítících lidí. Ve Smetanovi pantheistická filosofie Hegelova, která Smetanu uchvátila, zničila náboženskou víru. Referent praví tu tato pochvalná slova: »K Augustinu Smetanovi budou se vracet nejen ti, kteří se budou chtít vyhrát na výsluní jeho zářného charakteru, nejen ti, kteří v něm budou hledat a nalézat skvělý příklad, jak hájiti svého vnitřního přesvědčení a jak vyvozovat z tohoto přesvědčení důsledky pro život, ale také ti, kteří se budou snažit o vyjasnění si problému náboženského.«

Problém náboženský dle prof. Krejčího v budoucnosti vyjasní se negací osobního Boha, pantheismus vyústí intelektuelním vývojem lidstva v ateismus. Jiné vyjasnění není tu dle soudu jeho ani možno. Proto »prof. Krejčí řadí Aug. Smetanu právem k národním světcům, od nichž a na nichž se potomci učí, jak svůj život chápati a udržovati ve směru pokroku.« Pokrok tu musí jíti od náboženství minulosti do beznáboženství budoucnosti! »Náboženství« — praví »Uč. Nov.« ve svém referátě v čísle 44. t. r. — jako něco, co býti nemá, *musí býti* dle Smetany *přemoženo v zájmu pokroku*. Každý, kdo usiluje náboženství udržeti,

byť tak činil i z pohnutky nejšlechetnější — je nepřitelem pokroku, škůdcem lidstva. Reformovati náboženství znamená působit, aby člověk náboženství nepotřeboval, znamená povznést člověka od náboženství k něčemu vyššímu, k pravé filosofii. — Smetana jest nám skvělým důkazem, že jsou lidé, kteří bez náboženství dovedou plniti svůj úkol společensky překrásně. K otázce, je-li něco, co by mohlo nahraditi člověku náboženství, odpovídá prof. Krejčí kladně. Je to mravnost, záležející v uvědomování si podmínek společenského života, mravnost nezávislá na náboženství. Náboženský člověk může býti mravním, ale nelze tvrdit, že by byl proto mravním, že je náboženským. Mravnost stojí výš než náboženství, náboženství může býti vždy jen prostředkem mravního vývoje.«

K názorům p. prof. Krejčího, jak o nich »Uč. Nov.« referují, podotýkáme jen aspoň toto. Mravnost záleží dle něho v uvědomování si podmínek společenského života. Což podmínky *individuálního* života nenáleží již v podstatu mravnosti? Pan prof. Krejčí, jako přívrženec Wundtův nevěří ovšem v existenci a nesmrtnost duše, nevěří v tvorstvo duchové a osobního Boha. Proto pojem mravnosti v jeho názoru je zúžen. — Rozhodně však protestujeme proti jeho větě: »Náboženský člověk může býti mravním, ale nelze tvrdit, že by byl proto mravním, že je náboženským.« Pan professor tu náboženství od mravnosti odděluje a má za člověka nábožensky vyrovnaného patrně i toho, kdo nábožensky cítí, ale při tom mravní není. My však pravíme, že člověk náboženský je vždy mravním, a lze vždycky o něm tvrditi, že je proto mravním, poněvadž je náboženským. Z náboženství řádně osvojeného a prožívaného všechna mravnost vyplývá; všeliké pokrytecké pobožnůstkářství pak dle našich pojmů není projevem náboženství, je to jen maska, sloužící na oklamání lidí, je to zneužívání nábožnosti.

Pan professor je však s theologií stále na štíru a odtud jeho všechny konflikty, klamné názory a falešné soudy o náboženství,

Ve svých článcích v »České Mysli« uveřejňovaných vyslovuje se zcela otevřeně a jasně proti náboženství. Ve svých školních učebnicích, ve své »Logice« a »Psychologii« je opatrnější. Ale proto je též tím nebezpečnější odpůrce všeho pozitivního náboženství.

(Pokračování.)

Z pojednání o výchově dítek,

které pro Ladislava, krále uherského a českého napsal Eneáš Sylvius (Pius II.). — Z latinského jazyka přeložil JOS. ŠAUER z AUGENBURGU, c. k. školní rada.

(Pokračování.)

Kterak pečovati o tělo a jak živiti hochy. O učitelích dosti řečeno. Nyní chceme ukázati, kterak by jim náleželo pečovati o tělo své. Který návyk tělo chlapecké přijme, týž nadál zachovati hledíš. Jest se tedy stříci, by vyživující tělo, příliš je nerozmazlovali, by spánku více, nežli třeba, nebo odpočinku nepovolováno. Takové vychování, jež nazýváme mazlením, ochromuje veškerý síly i ducha i těla. Jest se stříci měkkého perí prachového; hedvábí nositi na holém těle nechválím; někdy užije-li se hrubého plátna lněného, údy stanou se otužilejší a práci snadněji snesou. A poněvadž jsi postavy sličné a hoden třímati žezlo, jest se přičiniti, aby posuňky s podobou souhlasily, by rysy obličeje byly pravidelné, ústa nekřiv, jazykem nemlaskej, neřesti opilství se nepropůjčuj, otrockou

podlízavost nenapodobuj, obličej nedrž vzhůru, ne oči k zemi sklopené, šiji na žádnou stranu skloněnou, ne ruce po způsobu selském, ne neslušný v stání, ne směšný v sezení. Víčky zbytečně nemrkej, paže drž nenuceně, při chůzi nohy ne po selsku. Nic nemůže se líbiti, co se nesluší. Znal to Filip, Alexandrův otec, který, když mnohé ve válce zajaté prodával, maje sukni vyhrnutu, seděl ne právě slušně. A jeden z těch, kteří prodáváni byli, zvolal »Odpusť mi, Filipe, neboť po otci jsem s tebou v přátelství.« Na otázku, odkud by člověk ten jemu byl přítelem, přistoupiv k Filipovi blíž, tichým hlasem pravil »Poněkud doleji spust svůj svrchní oděv, tak totiž nevhodně sedíš!« »Tohoto,« odpověděl Filip, »propusťte; neboť bylo mne tajno, že by byl dobrodincem a přítelem mým.«

V pohybu a ve všelikém držení těla tudíž zachovávat jest slušnost. Ve věci té Řekové byli tak pečliví, že o držení těla sepsali zákon, jež jmenovali cheironomia. Sokrates jej schvaloval, Platon do oddílu o činech občanských vložil, Chrysippus v předpisech o vychovávání dítek ho neopominul.

Jsou také jakási tělesná cvičení, jichž by nebylo opomíjeti, nýbrž ve věci té učitelů slyšeti, aby, pokud třeba, jimi se zabýval, čímž by získáno bylo ušlechtilé držení a síla těla. Dobré složení těla chlapeckého dobré též klade základy pro stáří.

Ježto králi náleží často se účastniti bitev, sluší chlapci, jemuž jest jednou vesla vlády řídit, cvičiti se ve vojenských zápasech. Povaha těla, vychovaného ve stínu, nehodí se pro válku. Vyhublý však a válce zvyklý voják v boji poráží surové zápasníky i spořádané šiky válečné. Nebude tedy od místa, v mladosti cvičiti tebe, jemuž často bude bojovati proti Turkům, luk napínati, prakem metati, točiti, šípem mířiti, kopí vrhati, na koně sedati, skákati, na koni jezdit, honeb se účastniti, vycvičiti se v plavbě. Není haněbno učiti se něčemu, co dovoleno počestně činiti. Slyš, co Vergilius vypravuje o chlapcích italských

»Ze kolébky hned porozence nosíme zrna k řekám, a vlnou je tužíme i ve mrazu litém; bedliví honby naši zde chlapci tlukou se po hájích, hřebce krotit jim hrou, jakož i z luku pouštěti šipky.«¹⁾

Ostatně bych hochovi nezakazoval hry, jež nejsou nemravné. Hráti v míč se sobě rovnými, k čemuž tobě Jan Hinderbach,²⁾ muž učený, návod sepsal, i schvaluji i za dobré uznávám. Jest obruč, jsou i jiné chlapecké hry, na nichž není nic haněbného, jež by tobě někdy učitelé měli povolit, aby vedle práce byl oddech, a radostivost se budila. Netřeba vždy se zabývat vědami a opravdovými věcmi, aniž jest nemírných prací hochům ukládati, jimiž, jsouce vysíleni, by klesali, anebo, těžkým břemenem jsouce zemdleni, s myslí méně lahodnou k učení se měli. Vždyť rostliny se daří při skrovném zalévání, přílišným zaléváním hynou. Třeba věděti, že život náš jest děliti ve dvě části, v práci a odpočinek. Tak bdění, spaní; mír, válka; léto, zima; dni všední a sváteční. Kořením práce jest oddech. Tudíž není dobře ani přílišně prací na se bráti, ani prázdňe příliš doprávat. Neboť nepřátelé věd dle výroku Platonova jsou námahy a sny.

Kterého pokrmu a nápoje mohou chlapci užiti. Jaká by měla býti tělesná cvičení chlapců, kteří čekají na úřad panovnický, kteraké hry, již znáš. Nyní o potravě a nápoji promluvíme.

¹⁾ Verg. Aen. 9, 603 a d. (v překladě K. Vinařického).

²⁾ Byl nejznamenitější žák En. Sylvia a stal se posléze biskupem tridentským.

Skromná a odměřená potrava, jak Hieronymus Rustikovi píše, i tělu i duši jest prospěšna. Budiž tedy se přidržováno pravidla, by tolik a takových požíval pokrmů, jimiž by tělo nebylo obtíženo, aniž volnost ducha byla utlačována. A jako se jest stříci pokrmů nesnadno stravitelných, jest také hleděti k tomu, abys ne-
navyknul pouze jídlům lahodným a jídla obyčejná si znechutil. Nelze stále býti v městech; budeš někdy v táborech, v lesích, na pustých místech, kde bude třeba, spokojiti se s hrubší stravou. Hoch budiž tak živěn, aby, bude-li toho čas vyžádovati, hovězí maso si neošklivil. Mimo to stačí budoucímu válečníku strojiti hody, ne které tělo choulostivým, nýbrž které je silným činí. Jestliže kdo mimo to se živí hrozínkami, mandlemi, sladkými lahůdkami, drobnými ptáčky, kozlaty, úhoříčky a vždy používá jen stolu vybranějšího u kterého pak stolu bude moci se pozdraviti a zotaviti, počne-li stonati?

O nestřídmosti v jídle v některých zemích. Dotknu se nyní něčeho, co některým z tvých poddaných nebude vhod. Který pak Rakušan neb Uher anebo Čech rád by slyšel mluviti o prostotě stolu? Nebývá-liž v těchto zemích namnoze rozkošnictví v jídle vychvalováno a nádherný stůl oslavován? Co lidem více se líbí a více se vychvaluje, nežli četná jídla při bohatých hodech? »Ten je vznešený,« říkají, »ten slavný, tomu bylo by rozkoš sloužiti,« jehož kuchyně vždycky voní, vždy je tučná, jehož chuti nepřekáží žádná cena, který nákladně hoduje, a vzácných a z daleka opatřených užívá jídel, jehož zásobárny oplývají jídly a jsou otevřeny všem. Tak herci mluvívají, tak příživníci a šaškové, jejichž péče o život záleží jedině v ukojování chuti, a kteří Sardanapala následující v nenasytnosti, jeřábí krk raději by měli, nežli svůj. Však chlapec vynikajícího rodu varovati by se měl, čeho vůbec se jest varovati moudrému, totiž okázalého života, dbáti lidských řečí, naproti tomu však zdravý rozum vůdcem míti jako ve všem, tak i ve správě života. Lichých povídaček bylo by nedbati, lichotníků se stříci. Není si přátí chvály, jež vychází z úst pošetilých. Věhlasný tvůj strýc, císař Fridrich, který nyní v říši vládu drží, jako moudrým tak i střídmým se prokazuje, ani vínem ani jídlem se nepřesycuje, střídmě snídá, střídmě obědvá, nedbaje, co o něm pijani řeknou; dbá totiž moudrých, nepachtě se po chvále opilců.

Však nechtějme se více šířiti. K čemuž pak takové jídel množství, jež rozmanitostí masa a rozkošnou chutí hodovníky jakoby zajaté drží? Nevznikají-li nemoci z přesycenosti? Což jich jest, kteří rozkošnictví hrdla učinivše zadost, jsou nuceni snášeti obtíže dávení, aby, co hanebně do sebe vpravili, hanebněji vydali! Sluhové tvoji, budou-li moudří, budou tobě předkládati ne mnohá jídla; nechtěj sám předpisovati jejich počet; kdo tebe vedou, nechť mají zření i na zdraví i sílu i vznešenost i čas i místo. Z panovníků Julius Caesar, vyjma slavnostní hostiny, třemi jídly se uspokojoval. Císař Augustus, na nejvyšším vrcholu hodnosti, spokojil se chlebem druhé jakosti a rybičkami, jsa při tom vesel.

Řekne snad někdo: Což Nero, co Caligula, co Vitellius? Zdali nehověli nemírnému rozkošnictví? Nechtějme se nakaziti, ježto sluší napodobiti nejlepších ne nejhorších, a slavných ne nechvalných. Opět se namítne Jinak jest zaříditi stůl v Itálii, kde horko zahání hlad, jinak v Němcích, kde mráz budí chuť k jídlu. Aniž toho popíráme. Však nezakazujeme hojně jísti, když hladový žaludek kručí, ale aby nepožíval rozmanitých a skvostných jídel. Chceme ti také připamatovat, slovo »host« (conviva). Jako Řekové tak i naši předkové nezařizovali pitky a hody, aby snad vínu a jídlu k vůli se scházeli, nýbrž aby »pospolu žili« (convivere =

spolužití). Mimo to Sokrates říkal, že někteří proto chtějí žít, by jedli a pili, on však že proto i jí i pije, aby žil. Kdo se tedy dle toho omezí, ten zajisté nebude mít velkých výloh na hody; neboť přirozenost se spokojuje s nemnohými a nejskrovnějšími věcmi. Aristoteles, muž věhlasný a slavný, když jedná o smyslné žádosti chuti a citu, totiž pokrmu a pudu pohlavním, jež od oněch smyslů pocházejí, tvrdí, že rozkoše ty jsou společny lidem a zvířatům, dokládaje, že náleží do počtu hovad a divoké zvěře, kdokoli jest oddán těmto náruživostem. Ostatní radosti, z jiných věcí pocházející, toliko člověku jsou vlastní, jakož u Macrobia v Saturnaliích¹⁾ Eustathius tvrdí: Kdož pak, maje aspoň jiskru lidského studu, by si přál vyhledávati a užívati těchto dvojích rozkoší, jež společně má s oslem a sviní! Však o smilstvu spíše jinochům nežli hochům náleží připomenutí učiniti.

Mimochodem, když káráme veliké náklady na hody, přichází na mysl řeč Catonova, který, zvěděv o marnotratnosti a nemírných nákladech římského lidu, pravil: »Jak nesnadno jest řečniti břichu, ježto nemá žádných uší!«

Aby hoši nebyli v pití nestřídmí, a že nesluší jim vína si žádati. Ježto náruživá chut mnohé ovládá ne méně v pití nežli v jídle, jest se tobě stříci, bys ani po mnohém ani po nejlepším pití nebažil a všelikého opilství se varoval. Budiž pití střídmé, nejen aby mysl nebyla těžká, nýbrž aby jenom žízeň byla uhašena. Mnoho vlhkosti jest v hoších; mléka a krve jsou plni, a zřídka cítí žízeň. Nic hanebnějšího nad chlapce, žádostivého vína. Pití vína, jak Valerius praví, římským paním bylo jindy neznámo. K čemu chlapcům? Či chceme mysli chlapců navykati rozkošnictví, nebo nemíšeným vínem probouzející se vtip ujařmiti? Jakkoli zvykáš po způsobu Němců v nádobě mísiti víno s vodou, já bych však žádným způsobem nesouhlasil, aby šumivé víno, leda vodou zeslabené, hochům na stůl bylo stavěno. Vyprávěno mi o jistém vznešeném Čechovi, který své dítky od útlého věku, ba již od samé kolébky vínu Malvazskému a Revolskému velkými a častými doušky navykal. Tak totiž říkával »Až jednou budou muži a mnoho budou pít, víno sebe silnější je neopojí.« Tak asi krmen byl Kyros mladší, který napomínal Lakedaimonských, by s ním ve spolek vstoupili; ježto prý má mysl mnohem rozvážlivější, nežli bratr, poněvadž i více vína pije nežli on a lépe snese. — Pošetilá a lichá to opatrnost, abys někdy nebyl opilý, vždycky býti opilý! Neopijí se, kdo tak byli vychováni, byť sebe více pili, ale za to pošetilé a náruživé pijáctví se jich přidržuje. Nebývá u nich paměti, ani bystrého vtipu, ani touhy po užitečném umění, ani snahy po cti a slávě. Však, abý nám nebylo se potýkati s obludami takového druhu, — mezi lidmi je počítati pokládali bychom za zločin, — přejdeme k Platonovi a slyšme, kterého mínění tento osvědčený muž o pití vína se drží. Po jeho moudrém soudě ne vůbec pití vína, nýbrž mírné a slušné požití po přestávkách občerstvuje a posiluje ducha, vedouc k povinné střídmosti. Také nemíní, aby od pití vína úplně bylo upuštěno, poněvadž nikdo by se nestal zcela zdržlivým a náležitě střídmým, kdyby jeho život nebyl zkušěn mezi nebezpečími neřestí a svůdných rozkoší. Komu radosti a zábavy hodů vůbec jsou neznámy, kdo naprosto na nich neměl podílu, a jestliže by ho snad k užití těchto rozkoší buď vlastní vůle přiměla, buď náhoda přivedla, buď

¹⁾ Aurelius Macrobius, učený Říman z první polovice 5. století. Spis »Saturnaliū conviviorum libri septem« skládal pro svého syna Eustathia.

nezbytnost donutila: brzy by byl oblouzen a zaujat, tak že ani rozum ani srdce by nemohly odporovati.

Jest tedy hocha chrániti před zlobou vína, ne aby se ho vystříhal úplně, jako Egypťané činí, ani se jím nalil až do plna hrdla, jako Čechům se líbí, nýbrž aby silou ducha a stálou bdělostí a návykem mírného požívání vznikla zdrželivost a střídmost. Pijeme víno, ne aby námi vládlo, nýbrž abychom zahřívše a spolu osvěživše mysl, byl-li by v ní buď mrazivý zármutek nebo líný ostych, jej splákli, což tehdy učiníme, požijeme-li skrovně a snesitelného vína.

Pokud by tedy hostiny konaly se v tvé přítomnosti, buďtež co do pokrmu a nápoje umírněny, svými pravidly omezeny, střídmy, bez rozkošnictví, nejsouce ani výkonům ducha ani těla na překážku. Nebudiž tam smutku, ani tváře zasmušilé; někdy jest i smích na místě. Nechválím Crassa, o němž Cicero píše, že jen jednou v životě se smál; neboť že Spasitel náš nikdy se nesmál, bylo cosi nadlidského. Při hodu budiž vážnost, avšak veselost nevylučujíc. Připouštějí se rozkoše, ne však aby přivodily prostopášnost. Připouštějí se hudební vyrazení, však aby nic hanebného se nepřednášelo.

(Pokračování.)

Blahovůle.

(Několik sebraných myšlenek a příkladů.)

Člověk, koruna tvorů na světě, stane se sám perlou, dosáhne-li mravního charakteru. Střed tohoto tvoří — blahovůle.

Kdož by neznal přikázání lásky? — Sv. Jan praví: »Synáckové, nemilujmež slovem, ani jazykem, ale skutkem a pravdou.« (I. Jan 3. 18.)

Komenský napomíná vychovatele: »Člověk nerodí se sám sobě, nýbrž Bohu a bližnímu. K Bohu vésti jest nejpřednější povinností vychovatele.« Tedy na předním místě k Bohu — náboženství, od něhož vychází, a k němuž láskou k bližnímu, t. j. »společnosti pokolení lidského, aby jim službou co nejvíce prospívati se snažil,« opět se vrací. Jest tudíž přední povinností vychovatelovou vésti svěřenou mládež k lásce k bližnímu, která nezáleží jen v citu, ale musí se projevovati skutkem.

Kterak se jeví, závisí od přirozenosti člověka. U slabých povah jeví se dobrosrdečností, nezištností, útrpností, povolností, smířlivostí — tedy ctnostmi více méně trpnými. U silných vystupuje ve způsobě laskavosti, úslužnosti, dobročinnosti a obětavosti vůbec.

Abychom dosáhli kteréhokoli účelu, užíváme vhodných prostředků. K výchově blahovůle poslouží nám paedagogické prostředky téměř všechny. V prvé řadě jest to náboženství samo s přikázáním lásky a nadějí na odplatu, která směřuje k Bohu, Lásce samé. (I. Jan 4. 8.)

Dokazovati tyto předúležité faktory vedlo by příliš daleko. Důležitost těchto každý cítí a spíše skutkem samým, než slovem ukázati dovede. Na některé tyto činitele budiž tu poněkud ukázáno.

Z těch v prvé řadě stojí společnost. Zapouští kořeny v rodině, roste ve škole, obci, národě, církvi. Působí hlavně sebevědomím a sebecitem, budí přichylnost k osobám a vede je znenáhla k obětavosti na prospěch jiných. Měj vychovatel jen péči o to, aby se mohly častojeviti a stane se to čím dále, tím snad-

něji! Zprvu dítě se bude nevědomky, později pak se jednání chovancovo ovědomí. Nahlédne, komu a proč svou náklonnost věnuje. Vedle toho ale musí také znenáhla doznati, že vznešenost lidské povahy roste sebezapřením a obětovností. Tím bude zlomen osten sobectví a zákon o lásce k bližnímu stane se chovanci tím, co kompas lodníku.

Jak často bývá chudé dítě mezi zámožnějšími jen ze sobectví předmětem bujně svévole a zlomyslnosti místo účinné soustrasti! Není potom divu, že v srdci tom vypučí ze sobectví jen nenávist proti zámožným.

Sem patří řada přísloví, která na zlaté šnůře zkušeností podávají nám doklad účinné lásky; na př. české: »V neštěstí přítele poznáš,« polské: »Neštěstí ukazuje, kdo pravdivě miluje.« Srb prosí v přísloví: »Dej mi, Bože, jen plačidruha, zpěvodruha si najdu sám.«

Než nutno míti na zřeteli, že sobectví není totéž, co přirozená samoláska. Při samolásce pokládá se chovanec za střed okolí. Cenu věcí měří s ohledem na sebe, při čemž vlastní blaho jest mu nejbližší. Ze stanoviska mravního jest ona více méně indiferentní. Tou býti přestává, staví-li se na odpor bližního, ba vyhledává-li blaho vlastní na úkor jiných. Teprve vybočí-li z mezí, stává se sobeckou.

Sobectví bývá u mnohých dětí zřejmé. Stalo se tak, že se jen jim věnovala všestranná péče, prokazovala se jim přílišná láska tak, že pěstovaná samoláska vybočila z mezí. Stalo-li se tak, jest na vychovateli, aby hleděl odvrátiti pozornost dítěte od sebe sama, obraceje ji k okolí, ať na věci, ať na osoby; a dítko by zaměstnal hrou neb prací. Ale budováno by bylo na písku, nebylo-li by užito nejspolehlivějšího a nejvydatnějšího prostředku, t. j. dobrého příkladu.

Michal de Montaigne praví: »Staří vychovávali mládež netoliko jazykem, nýbrž hlavně příklady a skutky, aby dobro v její duších sídlilo ne jako nějaká věda, než jako obyčejná a nerozlučitelná, přirozená povaha, ne jako něco naučeného, než jako přirozený majetek.« A kanovník Mosley dí: »Ku podivu jest, mnoho-li dobrého působí dobrota. Co dobré jest, nezůstává samo, ani zlé, činí jiné dobrými nebo zlými — a ti zas jiné; jako kámen do vody hozený činí kruhy, jež jiné širší tvoří, a ty působí opět jiné kruhy, až nejzazší z nich břehu dostoupí.« Co působí dobrý příklad, vidíme na soudruzích. Tak Martyn jakým se stal, stal se hlavně přičiněním svého věrného přítele, kterýž v době studií bděl nad ním, vzdaloval jej špatné společnosti, podporoval v práci.

Ne tedy krásná slova, ale ušlechtilý příklad v okolí dítěte koná veliké věci ve výchově.

Aby v nás vznikl ve kterémkoli směru soucit, pramének to lásky, je třeba, abychom dovedli posouditi poměry bližního. A k tomu nás vede zkušenost. Kdo sám ztratil rodiče, pochopí bolest toho, který se právě navždy loučí s pečlivým otcem nebo laskavou matí. Kdo sám byl nemocen, chápe utrpení nemocného. Silák naproti tomu nerozumí nadlidskému namáhání slabého, právě tak, jako nepochopí boháč, že chudý může žeti té nejmenší ztráty. — Tu platí přísloví »Sytý hladovému nevěří.« Proto konáme-li skutky milosrdné, nevzdalujme děti od sebe. Ať učí se jen viděti potřeby bližních, ať cvičí se též pomáhati jim dle svých sil. Jestliže tedy dítě chce projevit někomu svou soustrast, byť i ten způsob jeho nebyl hned podle řádu etikety, nebraňme mu, ať neudusíme snad prvý zárodek lásky. Přijmeme ochotnou službu dítěte, třeba by i zbytečnou byla, s laskavostí, a posílíme je v ochotném konání skutků lásky.

I poučení přispěje nám svou pomocí. Když vypravujeme příběhy z dějin, které jednají o obětavosti, o velikomyslném sebezapření, naskytá se bezpočetná příležitost ochotně naslouchající mládež nadchnouti pro povahy vznešené, rozníti v nich soustlast nebo soustrast.

Než nutno poučiti mládež také o tom, že není ve světě vždy tak, jak by býti mělo. Učme ji tudíž znenáhla rozeznávati opatrně lidský soucit od pravého, aniž bychom vzbudili nedůvěru k lidem. Mládež ať je opatrnou, neboť často za upřímnou soustrastí na oko, skrývá se lest a zloba. Zklame-li se tedy, ať není jí to pohnutkou, uzavřítí již srdce vůči bližnímu navždy; vždyť dá se i zloba vytrvalostí přemoci. Nejvznešenější příklady o takovéto lásce přináší ovšem Písmo sv. samo, pak životopisy svatých a světic Božích. Než ani dějiny nejsou právě chudy na vzory lidumilů.

Celou řadu pěkných momentů možno vyčísti jen ze života Pestalozziho. Pravíť na př.: »Často a mnoho líčil jsem dětem štěstí tiché, mírumilovné domácnosti, která pílí a rozvahou dodělala se jistého chleba a jest s to nevědomým, nevychovaným a nešťastným lidem raditi a pomoci. Když k mým prsům byl nakloněn, tázal jsem se některého z nejcitlivějších: Nechtěl bys také jako já rád mezi chudými nešťastníky žíti, je vychovávati a z nich vzdělané lidi činiti? — Bože, jak se jejich srdce hnulo, jak slzy jim stály v očích, když mi odpovídaly: Ježíš, Maria! Kdybych to mohl také tak daleko přivést!« — Jiný příklad: »Když několik vystěhovalců z Grisonska s tichou slzou několik tolarů pro ně do rukou mi tisklo, nenechal jsem je odejít; zavolal jsem dívky, řka: »Dívky, tito mužové prchli ze svého domova a zítra snad nevědí, kde sami najdou přístřeší a výživu a přece při vlastním nedostatku vám dávají tento dar. Pojdte, poděkujte jim! Pohnutí dítek vzbudilo hlasité štkání u mužů.« — »Když Altdorf vyhořel, shromáždív dívky kol sebe, řekl jsem jim: »Altdorf shořel. Snad je v tom okamžiku 100 dětí bez přístřeší, bez potravy, bez oděvu. Nechtěly byste prositi naši dobrou vrchnost, aby asi 20 přijala jich do našeho domu?« — Vidím ještě teď před svýma očima to pohnutí a při něm slova: »Ach, ano; ach, můj Bože, ano! »Ale dívky,« pravil jsem pak, »rozmyslete si, co žádáte! Náš ústav nemá tolik peněz, co třeba, není jisto, že k vůli těmto chudým dětem dostaneme více, než dříve. Mohlo by se tedy státi, že by vám bylo k vůli těmto dítkám více pracovati, že byste dostaly méně jísti a že by vám bylo o oděv s nimi se rozdělit. Neříkejte tedy, že si těch dítek přejete, leč že si vše to k vůli jejich nouzi rádi a upřímně dáte líbiti.« — Řekl jsem to se vším důrazem, jak jsem jen mohl, dal jsem jim samým opakovati, co jsem řekl, abych byl jist, že dobře rozumějí, kam jejich nabídka vede. Ony však zůstaly při svém, opakujíce »Ano, ano, i kdybychom měly dostati špatnější jídlo, a více měly pracovati a o oděv s nimi se rozdělit, těší nás to přece, přijdou-li.« — Tak vypravuje Pestalozzi sám z domu svého působení. (Dokončení.)

Vymezení právního poměru mezi správou školní a duchovní.

Ve schůzi zástupců učitelstva v okresních školních radách, jež se pojila k valné schůzi delegátů Z. Ú. S., bylo též dne 5. srpna pojednáváno o *vymezení právního poměru mezi správou školní a duchovní*. Referent dovodil, »že učitelstvo a škola sevření jsou § 50. ř. šk. a vyuč., kterým se ukládá disciplinární dozor na mládež při výkonech náboženských. Církev bojující užívá téhož za bič, jímž

svobodomyslnější učitele šlehá, a přidávajíc a požadujíc na mládeži víc a více přítomnosti při výkonech církevních, splétá síť hustých nařízení, do níž škola jednou bude lapena. Disciplinární dohled, jenž uplatněn byl v § 50. řádu škol. a vyuč. a v § 48. školní novelty, odstraniti jest pro nás ideálem, za nímž jíti jest povinností, ale dosáhnouti ho zatím nemožností.

Učitelstvo musí se na ten čas spokojiti zastavením další rozpínavosti klerikální, zaraziti její postup a z toho, co k dobru zbývá, již ničeho nevydávati, nýbrž hájiti a pro sebe požadovati.« Tak referuje o schůzi »Český Učitel«.

Podotýkáme k tomu jen tolik: Že zákon o dohlídce učitelstva na mládež při výkonech bohoslužebných jest nejasný a pružný, na to stěžováno bylo si nesčíslněkrát. A že ta pověstná láska »svobodomyslnějšího učitelstva« k mládeži, obřadů se účastníci, nevykládala jej příliš liberálně, o tom by se daly celé kapitoly napsat. Právě tento paragraf byl nejčastěji kamenem úrazu mezi katechetou a učitelem, poněvadž každý z nich jinak si jej vykládal. — Aby v tomto případě bylo jasno a hrot sporům byl odňat, žádal již před lety *Katechetský spolek pro království české* zemskou školní radu, aby § tento na základě zpráv a pozorování vlastních opatřila obšírným vysvětlením, po případě aby svá vynesení, ve sporech o povinný dozor učitelstva na mládež v jednotlivých případech učiněná, publikovala. Spolek šel tu za heslem: »*Clara pacta — boni amici*«. Jasně spolu mluvme a dobří spolu budme.

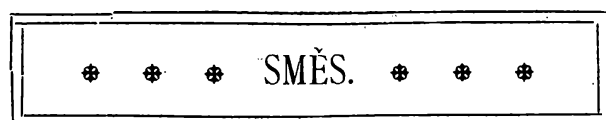
Ale zemská školní rada žádost spolku, po roce znovu opěťovanou a řádně kolkovanou, neuznala za vhodnou písemné odpovědi. — Nám bylo by jen potěšením, aby Z. Ú. S. sám podal žádost v tom směru, aby právní poměr mezi správou školní a duchovní, hlavně ve příčině dozoru na mládež při povinných výkonech bohoslužebných byl přesně a jasně vytčen. Snad páni ze zemské školní rady, v jichž působnost to spadá, budou k učitelstvu ochotnější nežli k řečenému spolku. —

Mluvil-li referent o dotyčné otázce, že církev bojující užívá § 50. za bič na svobodomyslnější učitele, mluvil *vědomou nepravdu*. Vždyť není mu jistě neznámo, že v příčině dozoru na mládež duchovní správa správě školy nemůže ničeho nařizovati, ale že musí ohlásiti pořádek bohoslužebný okresní radě školní, a ta o dozoru rozhoduje a nařizuje. Či je snad již ten neblahý klerikalismus v okresních školních radách tak vlivný, že jediný jeho zástupce ovládá všechny členy okresních školních rad? —

Já aspoň po četných zkušenostech došel jsem k tomu přesvědčení, že stížnostmi domáhati se disciplinárního dozoru učitelstva na mládež bývá často vítězstvím Pyrrhovým. Učitel, nařízením donucen, přijde. Ale to jeho chování! Ta jeho větší svobodomyslnost jak se tu jeví! Bývá nejednou jen špatným příkladem mládeži a k pohoršení přítomných dospělých. Máte potom chuti po této zkušenosti dále si stěžovati? Pak byste neměli stížnostem konec. *Proto mám v takovém případě za vhodnější, na dozor učitelův ani nereflektovati, ale požádati některého z dospělých, horlivých katolíků, aby v kostele — při službách Božích sám na mládež dohlédl.*

Kde jest ten případ, prosím, nechť to duchovní správa zkusí. Ona se sice ani tím dotyčným učitelem nezachová, a on zase bude viděti v tom pošlapaná svá práva, nerespektování svého úřadu, ale v kostele bude pořádek a klid. A o ten se nám jediné jedná.

Vynesení v příčině školní mše svaté o nedělích a svátcích, jež spadají do prázdnin mezi školním rokem. Ordinariátní list arcidiecése pražské ve svém 8. čísle uveřejňuje toto: »Správě spolku německých katechetů byla u vyřízení její žádosti v příčině školní mše sv. o nedělích a svátcích, jež spadají do prázdnin mezi školním rokem, dána odpověď, že sásady ve vynesení kníž. arcib. konsistoře ze dne 3. března 1905 čís. 2130 (»Ordin. List« 1905 č. 3.) zůstávají v platnosti a že jest pevnou vůlí Jeho Eminencí, nejdůstojnějšího Arcipastýře, aby tak zvaná školní mše sv. o vánocích, velikonocích i svatodušních svátcích se sloužila. Tato mše sv. spadá do obvyklého bohoslužebného řádu a jí má býti obyvatelstvu dána příležitost, aby tím snadněji povinnost svou — obcovati o nedělích a svátcích službám Božím — plniti mohlo. Je-li v místě, kde ten který katecheta působí, dosti kněží, může za katechetu i jiný kněz obvyklou onu mši svatou sloužiti; katecheta však jest o těchto velkých svátcích spolu zodpověden za dodržení bohoslužebného řádu, takže jest třeba, aby se v příčině té dorozuměl s místním duchovním správcem, chce-li někam o svátcích odcestovati. Kdyby mezi oběma u věci tolik důležité nebylo lze dosíci shody, rozhodne příslušný kníž. arcib. vikář, jak má býti postaráno o mši svatou, na kterou si lid o nedělích navykl a kterou proto zvláště o hlavních svátcích žádá. Samo sebou se rozumí, že katecheta touto mši sv. vázaný může se dáti jiným knězem zastupovati. Z kníž. arcib. konsistoře v Praze, dne 16. června 1905. — Toto vynesení nejdůst. konsistoře, jak patrně, vysvětluje výnos ze dne 3. března t. r. (viz »Vychovatele« 1905 č. 7., str. 84.) v tom smyslu, že katecheta není povinen tak zvanou školní mši svatou o vánocích, velikonocích a svatodušních svátcích osobně sloužiti, ale může se dáti zastupovati. Celá záležitost je tu prohlášena za věc osobní dohody mezi duchovní správou a katechetou. Kde panuje svornost a pravá láska bratrská — a k té přičiňovati jsme všichni, ať v duchovní správě či pouze jako katecheté pracující kněží, povinni — tam zajisté obstarávání této mše sv. nečiní žádných obtíží. Kde však, bohužel, shody není,

tam má rozhodnouti kníž. arcib. vikář, po případě sama konsistoř. Je patrně z výnosu, že hlavních prázdnin tato povinnost se netýká, a katecheta není tudíž tímto výnosem nikterak vázán, aby zachovával officium residentiae o prázdninách. Upřímná stavovská družnost a láska tyto a podobné případy zajisté nejlépe řeší. r.

Dědictví Komenského, literárního sdružení učitelstva českoslovanského čítalo v 18. uplynulém roce svého trvání 2478 členů a 219 korporací, celkem 2697 členů. Z těch bylo z Čech 2038 členů a 171 korporace, z Moravy 429 členů a 43 korporace a ze Slezska 11 členů a 5 korporací. Ze všech členů bylo 2336 učitelů a 141 učitelek. — Dědictví má na skladě zásob za 33.461 K, na pohledávkách 14.882 K, cenných papírů a na hotovosti 10.073 K. Passiv má 802 K.

Stav českého školství ve Slezsku. Při příležitosti zřízení českého ústavu učitelského v Polské Ostravě a zrušení paralelek českých v Opavě věnována pozornost veřejnosti slovanskému školství ve Slezsku vůbec. Kterak je o školství tří národních kmenů ve Slezsku žijících: Čechů, Poláků a Němců postaráno? Němci měli obecných škol 211 a sice většinou *vícetřídních*, Češi 117 však většinou pouze jednotřídních, Poláci 143 též většinou jednotřídek; mimo to však 22 škol německo-českých a 10 německo-polských. Avšak na těchto českých a polských školách platí výnos c. k. zemské školní rady slezské ze dne 16. ledna 1873 č. 3502, kterým nařízeno, že na těch školách má býti od druhé třídy počínaje vyučovací řečí němčina. V první třídě má učitel vcepovati českým neb polským dětem nejméně 100 německých slov, v druhé třídě dalších dvě stě, od třetí třídy počínaje má se pak už vyučovati stále více a více po německu, až v posledních ročnících obecné školy v krajích ryze slovanských už celé vyučování všem předmětům děje se po německu, jako v sousedním Prusku. Měšťanské školy, počtem 12, jsou ve Slezsku vesměs německé, pro většinu slovanského lidu (52·4 procenta) ani jediná. Němci mají tři státní ústavy učitelské a dva soukromé; Čechové však neměli podnes žádného. Němci mají 4 reálky, Češi žádnou. Němci slezští mají 4 státní gymnasia, Češi si musili roku 1883 zřídit z vlastního matiční gymnasium v Opavě (jako Poláci v Těšíně), které teprve 1. lednem 1899 převzato ve správu státní. Němci mají školy obchodní, průmyslové, vyšší dívčí, rolnické, řemeslnické, sochařské, a Če-

chové stále ničeho, jen při zimní rolnické škole v Opavě české oddělení. Ve Slezsku není tedy podnes kromě konečně povoleného českého ústavu učitelského v Polské Ostravě žádných měšťanských, žádných pokračovacích, obchodních, hospodářských nebo průmyslových škol pro většinu česko-polského obyvatelstva země!

Drobnosti. Na schůzích skupin ZJKD. uvažuje se o tom, že při jednoduché frekvenci, kterou nyní hodlají školní úřady zavést na obecných školách, nemohlo by duchovenstvo všude zastati vyučování náboženství. — V Čechách jest 1276 školou povinných hluchoněmých dětí, v odborných ústavěch jest jich vzděláváno pouze 383, t. j. 30 procent. — Učitelů v Čechách bylo loni 26.469. — Na všech 28 učitelských ústavěch byl 3978 kandidátů a kandidátek. — Tělesný trest zaveden byl ve vězeních ve svobodomyslném Dánsku. — Maturitní zkouška zavedena v Rakousku roku 1848 po vzoru pruském reformátorem rakouských středních škol hrab. Lvem Thunem, tehdejší ministrem kultu a vyučování. — První abiturientkou v král. českém jest dle »Plz. Obzoru« sl. Helena Částková, učitelka v Plzni, která již r. 1879 na plzeňském středním ústavě maturitní zkoušce se podrobila. — V Gorici a Istrii jest bez školního vyučování 39.694 dětí. — Ruské ministerstvo osvěty vydalo výnos, že učitelky všech škol v celém Rusku se smějí vdávat a jako provdané dále vyučovat. — Večery s rodiči pořádali učitelé cvičné školy universitního paedagogického semináře v Jeně. Hovořeno bylo o četbě žáků, o hrách, hračkách, o příležitostném podělování a pod

Péče o slabé děti. Předseda správního úřadu v Anglii, Gerard Balfour, nařídil, aby byl prováděn dozor špatně živených dětí v chudých okresích v Anglii a ve Walesu. To je zajisté pokrok v socialně-politické otázce. Dětky takové jsou chovány do 16. roku v takových závodech na doporučení učitelů po jednom měsíci v roce. Je-li otec vinen špatnou stravou podávanou dítěti, může býti žalován a odsouzen k náhradě výloh. Jestliže dítě po té době v šesti měsících opět oslábne následkem špatné stravy, může se proti takovému otci i soudně zakročit. Takový přestupek má i vliv na volební právo. Otec totiž pozbude volebního práva, když se dokáže, že jeho vinou dítě má špatnou výživu. Pro sirotky dostačují dosavadní zá-

kony sirotčí. »Křesť. Škola« dodává, že i v Německu se přikročuje k řešení otázky dostatečné výživy školních dětí.

* * LITERATURA. * *

Sborník historického kroužku. Čtvrtletní časopis historický. Majitel, nakladatel a vydavatel: Družstvo »Vlast«. Redaktor: Dr. Mat. Kovář (Praha, Ferdinandova třída čís. 6.) Knihtiskárna družstva »Vlast« v Praze čp. 570-II. Jak věrně a svědomitě plní historický kroužek při družstvu »Vlast« svůj vznešený úkol, totiž na základě věrohodných pramenů v duchu katolickém pěstovati studium historie národa českého vůbec, zvláště pak vyvracet historické bludy a tendenční lži o církvi katolické, jakož i přihlížeti k oněm katolickým mužům, kněžím a laikům, kteří stáli v boji proti husitismu, lutheranismu a zednářství, a byvají v dějepise umlčováni, ňeb i křivě posuzováni — toho dokladem jest každý ročník, ano každý sešit »Sborníku« tímže historickým kroužkem vydávaného. Chceme-li se o tom přesvědčiti, prohlédneme si jen na př. poslední (pátý) ročník, kde nalézáme důkladné práce odborníků na slovo vzatých jako: »Bitva na Bílé Hoře« od Dr. Fr. Kryštofka; »Úpadek strany pod obojí na sklonku XVI. století« od Dr. Antonína Podlahy, jakož i pokračování stati od téhož: »Z dějin katolické reformace ve stol. XVIII.« a »Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického«, dále »Jan Kavka z Říčan« od Jos. Vávry; »Sv. Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích« od Dr. Ant. Lenze (pokračování z předešlých ročníků); »Korunovace císařov. Alžběty, choti Karla VI., na královnu českou dne 8. září 1723« a »Mikšovicova kronika Lounská« (pokračování) od Dr. M. Kováře; »Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku« od Fr. V. Peřinky (dokončení) a m. j. Doporučuje časopis tento podotýkáme, že vychází v sešitech o 64 str. za celoroční předplatné 5 K. *Prok. Zaletěl.*

Tisíc a jedna noc. Sbírka arabských pohádek. Z originálu přeložil Dr. Jos. Mrkos. Ilustruje Fr. Hetteš. Po více než dvouleté přípravě k vydávání tohoto díla, náležejícího mezi první skvosty orientální literatury, přistoupilo nakladatelství k činu. Leží před námi první 3 sešity díla, jež vás uvádí v bohatou klenotnici fantasmie arabské. Překlad, na slovo vzatým odborníkem zpracovaný, je v každém směru výborný. — Aby čtenář lépe v prostředí, z něhož dílo vyšlo, byl zasvěcen, přiclána odborná studie Eduarda Williama Lane: »Arabská společnost ve středním věku«, jež v příloze bude samostatně vycházeti. Krásné a hojné ilustrace jsou k nemalé ozdobě knihy. Cena sešitu 50 hal.

➡ Na dušičky. ➡

Hra pro děti v pěti jednáních se zpěvem. — Napsal Alois Dostál. — Cena 40 h.

Objednávky přijímá a vyřizuje:
admin. družstva Vlast, Praha, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a neřaň. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

České učitelské listy a náboženství. — Z pojednání o výchově dítek. — Blahovůle. — Předměty a modely biblických starožitností. — Nadpočetná místa učitelská. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

České učitelské listy a náboženství.

Podává JAN KRÁTKÝ.

(Pokračování.)

Zdržujeme se ještě u »Učitelských Novin« a jich poměru k náboženství. V čísle 45.—46. zahajují úvodníkem: »Pokrokový jesuitismus«. Ukazují tu, že licoměrnost svobodomyšlných a pokrokářů vede k tomu, aby proti církvi bojovali, ale sami důsledků pro sebe nevyvozují, t. j. z církve nevystupují. »Boje protiklerikálního neprovedeme řečmi, knížkami a časopisy. Jen poctivými skutky. Těch není, jsme příliš papíroví, jásáme nad každým zkonfiskovaným článkem, který censura musila propustit, ale dle zásad v článku nejednáme. Mluvíme proti formám a sami na nich lpíme. Nejráznější mezi námi jsou socialní demokrati; nevěří — ale v církvi zůstávají. Jen hrozí, že vystoupí, bude-li jim ublíženo. Avšak socialní demokrat nemá v církvi vůbec být.«

Tendence článku již z tohoto je samozřejma. Větší pokrokovost! Po řeči následujž čin: *vystoupení z církve!* I socialní demokrati, ti nejpokrokovější mezi politickými stranami, — stěžuje si pisatel — jsou tu nedůsledni, neopouštějíce do jednoho církve, s níž je duchovně nic více nepoutá. — To, co tu »Učitelské Noviny« propagují, jest vlastně otevřené vyzvání k odpadu od církve. A tato vyzvání mohou se dnes zcela nezávadně slovem i tiskem hlásati!

Nevím, co vlastně dnešní censura znamená. Buď věří, že »žádná polévka nejí se tak horká, jako se uvaří«, a že tudíž i sebe plamenější tisk nevyvolá hromadné činy, k nimž svádí, anebo již censura neexistuje a zavládla úplná »svoboda tisku«. Vlastně řečeno nevázanost tisku, poněvadž každý může si již tisknout, co chce. Neboť i při frasi »svoboda tisku«, tak jak jí pokrokáři rozumějí, je slova svoboda hrubě zneužito, právě jako bychom nazvali svobodou jednání nevázanost, který z pouhého uličnictví kamením, jež kol sebe hází, jiné zraňuje. — —

K statím, jež namířeny jsou — byť nepřímou — v »Učitelských Novinách« proti katolické církvi, sluší též přičísti delší článek »Otázka náboženská u našich myslitelů«. Ukazuje se v ní, kterak naši myslitelé Jungmann, Palacký, Havlíček,

Dobrovský, pak Aug. Smetana, a posléze i prof. Dr. Masaryk a Dr. Fr. Krejčí o náboženství soudí.

To už je ovšem odbytá věc, že každý, kdo je proti náboženství, hlavně katolickému, je »myslitel«, a ti, kdož k naší církvi a náboženství lnou, to jsou nemyslitelé, kteří ve svém začarovaném kruhu myšlenkovém takorůka jsou zakleti a nemohou z něho se vymaniti. »Volná myšlenka« — znamená tu všeliké odpoutání se od dřívějších tradic a zaujetí nepřátelského, výbojného stanoviska proti katolicismu.

Naši staří literární předáci, o nichž v článku se rozmlouvá, byli dětmi své doby, kdy voltairianismus byl na vrcholu své slávy. Někteří z nich byli opojeni jeho ideami. Jaký tu tedy div, že sami ve svých názorech byli v rozporu s katolicismem, který vlastně nikdy důkladně jako pevnou náboženskou soustavu neprostudovali a také neznali. Z *fragmentárních, nahodilých jich projevů* však souditi na jich názor, nezdá se nám též ani dosti přesné a odůvodněné. Aspoň poukazujeme tu na Dobrovského, o němž se v »Učitelských Novinách« na str. 690 dí, že jako pravý syn své doby, osvícenec, josefinista, vyvrací předsudky ve věcech náboženských. Odsuzuje šíření víry v zázraky. Dobrovský, kde jen mohl, potíral násilí v náboženském přesvědčení. Odsuzoval násilnou českou protireformaci Ferdinanda I. Odhalil podvod se světectvím Jana Nepomuckého . . .«

Stálo by to pisatele článku rozhodně více práce, než-li si dal, kdyby měl přesvědčivě dokázati o Dobrovském, že opravdu tak nazíral na některé náboženské otázky, jak tuto o něm napsal. A při záhadné, snad někdy až podivínské povaze Dobrovského, sotva asi by se mu to podařilo. Můžeme p. pisateli posloužiti z literární pozůstalosti po Dobrovském citátem, který svědčí o zcela jiném duchu Dobrovského, než mu tuto podkládá. V listě svém k Puchmajerovi Dobrovský výslovně dí :

»Učení Kristovo přesně uchovává církev a proto hříchem bylo by, od ní se odkloniti. Jako čisté musí se uchovávat cíle národní, tak potřebí je, uchovávat i nezkalené snahy a cíle duchovní.«

Ostatně brojil-li Dobrovský proti násilné protireformaci, jež za císaře Ferdinanda II. leckde prováděna byla, nebylo to nikterak jeho zvláštní zásluhou ani prvním soudem o násilném převádění na víru. To již sami missionáři z řádu Jesuitů, kteří protireformaci konali, každé násilné mísení se vlády a vojska do rekatolisační jich činnosti odsuzovali. Jména: Vilém Chanovský, Adam Kravařský jsou každému znalci dějin z té doby příliš dobře známa. Byliť považováni za duchovní otce lidu v nejkrásnějším slova smyslu, a lid k nim nesmírně lnul. Ostatně p. pisateli, když již o věci píše, které málo rozumí, mohl by býti znám aspoň soud bývalého universitního profesora a později našeho ministra-krajana Dra. Ant. Rezka, který napsal »Z celého průběhu katolické reformační činnosti je vidět, že kde působili missionáři sami, odbyla se věc klidně, kam přišla komise, docházelo k bouřím nebo k pokrytectví.«

Co pak se týče Dobrovského odhalení podvodu se světectvím (!) Jana Nepomuckého, mohl by pan pisatel aspoň si přečísti poznámku Palackého, v jeho Dějinách (Díl I., část II., pozn. 378.), kde se Palacký otázky o osobě Jana Nepomuckého přímo dotýká. Uvádíme z ní aspoň slova: »Učenci jako nedoukové hádali se mezi sebou, byli-li dva Janové Nepomučtí, anebo jen jeden. Zdání však jdoucí jakoby prostředkem, (že všechny zprávy o osobě Jana Nepomuckého

týkají se téže osoby), které později kriticky hájil mistr Gelasius Dobner před stolicí soudné kritiky dle uznání našeho vždy dobře ob stojí. Ačkoli Dobner ve spisu svém dopustil se několika poklések, jež mu *Dobrovský* ve spisu svém »Literar. Magazin von Böhmen und Mähren« dobře vytýkal, nelze mu přece co do podstaty věci samé odpírati pravdy.« Z toho patrně, že Palacký soudil zcela jinak o celé věci, než pisatel článku o Dobrovském.

Ukázali jsme jen na Dobrovském, jak autor svrchu uvedeného článku povrchně a jednostranně soudí o náboženském jeho názoru. Mluvě o náboženském názoru Jungmannově pisatel praví, že Jungmann byl theista, ale zamítal křesťanské nebe a peklo *z důvodů kosmických!*« Co si ten dobrý muž, pisatel této věty, slovy »z důvodů kosmických« myslel, je těžko vystihnouti. Snad myslí, že Jungmann soudil, že v kosmu, prostoru světovém, není místa, kde by společně duše zemřelých buď blaženosti nebo trápení požívaly. Anebo snad sám celý kosmos prohledal, a nikde ani vidu ani slechu o nějakém místě odplaty nepostřehl. A musili bychom jíti od jednoho »myslitele«, — pokud o něm mluví — k druhému, abychom na všech ukázali mělkost a jednostrannost tvrzení pisatelových. Není však k tomu času ani místa.

Podotýkáme jen tolik Z jediného, neb i dvou a tří výroků toho či onoho spisovatele souditi již na celý, ustálený, životní jeho názor na otázky náboženské, jest nepřesné ba i falešné. Jako člověk se mění, tak i jeho náboženský názor podléhá dle prostředí, v němž žije, jeho věku, zkušenosti různým obměnám.

(Pokračování.)

Z pojednání o výchově dítek,

které pro Ladislava, krále uherského a českého, napsal Eneáš Sylvius (Pius II.). — Z latinského jazyka přeložil JOS. ŠAUER z AUGENBURGU, c. k. školní rada.

(Pokračování.)

Kterak krotiti tělesné žádosti. Poněvadž pořád ještě sjednáváme o tom, jak o tělo pečovati, předloženo budiž stručně Platonovo o tom mínění. Týž chce jen potud tělu dáti zvůli, aby tajemné pravdy filosofie měly přednost. Tento výrok považujeme za vhodný, chceme-li péči o obecné dobro zahrnouti do studia filosofického. Neboť kdo o tělo co nejlépe pečují, o duši však, která by ho k své službě měla užívati, nedbají, nic se neliší od těch, kteří celou svou snahu na to obracejí, aby co nejdokonalejší nástroje mohli míti, o umění však, pro které si nástroje opatřují, naprosto nedbajíce. Opačně jest si vésti. Neboť bylo by třeba mírniti a krotiti prudká jeho hnutí jako divoké jakési zvíře, a odvážlivý jeho útok proti duši zadržovati uzdou rozumu. Když Pythagoras pozoroval, že kdosi z jeho čeledi, aby ztloustl, vybraná jídla si doprával, pravil: »Ten neustává velmi obtížný sobě stavěti žalář.« Když Cn. Pompeius, muž věhlasný, byl nemocen, nařídil lékař, aby požíval drozdy. Jeho lidé marně po nich se pídili; byl totiž nevhodný roční čas. Když pak kdosi z čeledi řekl, že by u Luculla bylo lze nalézti drozdy, ježto téměř po celý rok u něho bývají chováni, tu on, jakkoli nemocen, pravil: »Kdyby tedy Lucullus nebyl labužníkem, Pompeius by nemohl žiti,« a propustiv lékaře, jedl pokrmy co nejlehčí a prosté.

U pokrmu jest toliko o to pečovati, by, čeho třeba, tělu se dostalo, by mohlo snésti práci. Protož náleží poskytovat žaludku ne, pokud by rád, nýbrž pokud

k zachování třeba. Neboť kdo stále na mysli mají hod a kuchaře a k vůli dobrému jídlu zvroubí země i moře, v bídě službě otročí, pánu svému převelikým poplatkem jsouce zavázáni, strádající ne méně, nežli kdo v podsvětí pokuty trpí, buď že oheň rozdělují, buď v sítě vodu nosí, nebo bezednou nádobu naplniti dychtí. Jakož Basilius dí »Tážeš se však, co soudíme o oděvě a ostatní práci tělesné? Vyřídím zkrátka, o čem za to mám, že by bylo činiti. Holiti se a strojit srdce, nežli třeba, jest věc ničemníků (dle svědectví Diogenova) nebo nešlechtníků. Tudíž příliš zaměstnanu býti výzdobou těla jest známkou lidí buď lehkých, buď zcela prázdných, nebo těch, kdo úklady strojí čistotě ctnostných panen a paní.«

Jest k tomu hleděti, bys zbytečně neusiloval tělu poskytovat více, nežli by duši bylo vhod; a bylo by hanbou králi, aby pro přílišnou péči o tělo stal se zženštilým. Při veškerém oděvě jest však dbáti čistotnosti, nic opovržlivého, nic příliš hledaného, ale sprosté, selské chraň se nedbalosti. Neboť Demosthenovi a Hortensiovi vytýkáno, že v oděvě a celé úpravě zevnějšku byli uličeni, uhlazení a příliš pečlivě upraveni. Chlapci však a muži, jenž bude králem, jest důstojně si vystupovati. Ne snad vyhýbaje se honosným řečem, aby upadl v hanebnou lakotu, ježto nic není u knížete opovržlivějšího.

Že nic není na zemi skvostnějšího, nic přednějšího nad osvícený rozum. Sjednavše krátce o tom, co o péči tělesné říci jsme usoudili, pospěšme promluvit o vzdělání mysli.

V kteréžto věci chceme dokázati, že nic lidé na zemi nemají skvostnějšího nad rozum. Ostatní zajisté lidského života statky nepatrný jsou, aniž hodny, velkou prací jich se domáhati. Vznešené je šlechtictví, ale jest to statek odjinud. Cenné je bohatství, ale náleží osudu. Utěšená je sláva, ale nestálá. Sličnost je pěkná ale prchavá, krátkou trvající dobu. Usilujeme o zdraví, ale naprosto podléhá změnám. Žádoucí jest síla, ale nemocí nebo stářím snadno hyne. Nic přednějšího nad vtip a rozum. Jej žádná moc osudu nemůže odníti, žádná pomluva odervati. A když všechny ostatní statky časem se umenšují, moudrost a rozum stářím roste. Válka některé věci bere a všechny odnáší, jenom vědomosti uchvátiti nemůže. Demetrius¹⁾ dobyv Megary a se zemí ji srovnáv, tázal se Stilpona²⁾, filosofa, jenž zde o vše přišel, zda-li ze svých věcí něco by pohřešoval. Stilpo odpověděl: »Nic zajisté, neboť válka ze ctnosti kořisti neběře.« A když Sokrates ptal se Gorgia,³⁾ považuje-li krále perského za šťastna, odpověděl tento »Nevím, mnoho-li má ctností a vědomostí.« V tom tedy, ne však v bohatství záleží blaženost. Přijmi tento výrok a vštěp si jej v paměť, Ladislave, králi jednou převelmi bohatý! Třeba království sebe větší tobě náležela, nebudeš však moci nazván býti šťastným, nebudeš-li ctností ozdoben a duševními statky více oplývati nežli hmotnými. Království a poklady nenáležejí větší měrou držitelům, nežli komukoli, nýbrž jako ve hře brzy přejdou sem, brzy vracejí se onam. Jediná držebnost ctnosti i v životě i ve smrti stálá jest a pevná. A právem boháčům Solon dí »A my nezaměníme ctnost za bohatství.« Tobě tedy, jenž hojně máš bohatství, budiž péče, by ctnosti nechyběly, bez nichž by nikdo nebyl hoden slouti, někuli králem, ale ani mužem.

(Pokračování.)

¹⁾ Král makedonský (337—286 př. Kr.).

²⁾ Řecký filosof z Megary okolo r. 300 př. Kr.

³⁾ Řecký sofista, učitel Isokratův, okolo r. 420 př. Kr.

Blahovůle.

(Několik sebraných myšlenek a příkladů.)

(Dokončení.)

Počátek lásky u dítěte jeví se jako šetrnost k vůkolním věcem a zvláště jako soucit ke zvířatům. Dítěti jest oživeno vše. Pozorujme je, kterak jedná s loutkou! — I ve slabikáři najdeme povídku o Aničce, kterak učí loutku čísti. Dítě hovoří s hračkou jako s osobou. Proto jest velikou chybou, když dovolíme bít dřevo, o které dítě zakoplo. Ušetřme dítě divadla, bijeme-li zvíře nebo zabíjíme-li je. Neotupí nám tak snadno a nebude pak se zálibou hleděti, když jiné dítě je trestáno, nebo je-li člověk dospělý týrán.

Leibnitz dal zvířátko, které dlouho pozoroval, opět živé na list. Aegyptský kněz považoval za nesvaté zabít zvíře, vyjma k oběti. Krištof Schmid miloval velice zvířata a květiny. Pozoroval je rád a mnohá povídka je výsledek tohoto důmyslného pozorování. Žofie Baratová měla od mládí útlý cit pro přírodu. Vypravuje sama, kterak její soused jda na lov ptáků pozval ji, aby prý mu přinesla štěstí. Mezitím co lovec střílel po skřivanec, ona vroucně se modlila: »Dobrý Bože, prosím Tě, nenech ho žádného zastřeliti!« A lov byl skutečně bez výsledku. Na zpáteční cestě pravil soused, že ji nikdy více k takové vycházce nepozve.

Někdy láska k přírodě překročuje však meze a jest pak na újmu lásky k bližnímu, ba i lásky k Bohu. Byron praví (překlad Elišky Krásnohorské)

Mně rozkoší jest neproniknutelný les
a v šťastném nadšení se tovaryší
má duše s osamělým břehem kdes,
kde z hloubi moře hudbu věčnou slyší!
Mám lásku k lidem, k přírodě však vyšší,
s ní obcuji, s ní řeším úlohu;
čím jsem? čím jsem byl dřív? a spolnost bližší
mne k všehomíru víže, k prabohu,
jejž vyřknout neumím a zapřít nemohu. — —

Jako květiny miloval Schmid i hvězdy. Kanovník Stark často jej zval do hvězdárny. Jednou večer hlásil sluha pána a paní. Stark pravil: »Pán může přijíti nahoru, ale ženská nikoli.« Schmid podivil se tomu a proto slyšel i důvod: »Tamhle v koutě udělal si pavouk pavučinu. Po delší čas pozoroval jsem na něm změnu počasí. Nedávno přišla sem nějaká paní a nepochybně z lásky k čistotě strhla mi slunečníkem pavučinu i s pavoukem.«

Jazid I. měl za společníka opa, jménem Obu Kais. Op účastnil se i dostihů a jezdil na oslici zvláště vycvičené. Když pak oslice svého jezdce shodila, a on zlomil vaz, byl Kalíf všecek zarmoucen. Dal mu vystrojiti pohřeb jako pravověrnému moslemínu a přijímal potom i kondolence, jak Šembera vypravuje. — Božena Němcová ve své povídce »V zámku a podzámčí« uvádí, že paní Skočdopolová ze Špringerfeldu ustanovila 500 zl. stříbra pro psa, kdyby byl déle živ než ona, a 500 zl. tomu, kdo ho bude chovati, což písmem svým i pečeti potvrdila.

Známky takového lichého citu vidíme často i kolem sebe. Má-li kůň nebo pes nad svou sílu naloženo, nebo je-li při práci popoháněn, hne se tak mnohé cituplné srdce. Ozývá se proti podobnému jednání, ba hledá i pomoci. Ale když

učňovi nebo dělníku žíly na krku nabíhají a na nohách se trhají samou námahou při tom, kdy nese nebo táhne břemeno — tu právě totéž srdce zůstává chladné. — Toť lichý cit.

Naproti tomu může býti opět na škodu lásce k přírodě náruživá chut sbírat rostliny a i jiné přírodní sbírky pořádati.

Z uvedeného je viděti, že blahovůle musí se pěstiti.

Kolébku pro pěstování její jest rodina. Tu budí se v dítěti láska láskou. Později učí se prokazovati lásku ze soucitu uvědomělého. Trpícímu členu rodiny spěchá ku pomoci, byť dalo v obět vlastní pohodlí. V rodině učí se odpouštěti starší mladším a konečně dobře činiti těm, kdo nám ublížili.

Než i nejpečlivější otec, nejobetavější láska matčina vychovala děti, které nejevily lásky k nikomu. A proč? Neposkytli dítěti časté příležitosti, aby psychický základ blahovůle, soucit svůj, mohlo dáti na jevo. Passivní souslast nebo soustrast musí se státi aktivní, jinak se blahovůle nestane životní, určující mocí, a přání rodičů zůstává tak snadno nevyplněno.

Dr. Ritter dobře tu praví: Prvou školou soucitu jest rodina. Trpí-li jeden člen, trpí všechny. Radost jednoho jest radostí všech. Všichni jsou proniknuti teplem vzájemné důvěry.« — Když se Elišce Přemyslovně narodila Jitka, bylo všeobecně litováno, že nebyl potomek mužský. Matka všecka zkormoucena pravila: »Když nikdo nemá toho dítěte rád, budu je museti milovati tím více já.«

S cizími dětmi se seznámiti má dítě příležitost také již v rodině. K těm lze nejprve sympathií, později cítí teprve skutečnou lásku. Takový poměr ve větším měřítku pěstuje škola. K sympathii však přistupuje často antipathie. Na tyto náklonnosti musí míti vychovatel veliký pozor, aby nebylo jimi přivedeno dítě na scestí. Sympathie může vésti k nepravé lásce, antipathie k nelaskavosti. Proto třeba jest rozum osvěcovati, aby si děti zvykaly všímati na lidech toho, co je úcty a vážnosti hodno. Ať učí se milovati každého; neláska platí jen chybám. Při takové péči nebude míti místa sobectví, nevznikne a nebude práci vychovatelovu rušiti.

Přirozený pochod je tu tentýž jako v rodině. »Láska budí lásku,« praví Herder. Přichází-li učitel co vychovatel s láskou a mírnou přísností k chovancům, celá práce jeho ponese nejtrvalejší ovoce. Sailer praví: Vědomostem vychovatelovým nesmí se nedostávati pravdy, ale vždy je to přec láska, v jejíž ruce pravda tak veliké věci konati dovede. Láska jest a zůstane podnětem všech krásných podniků. Láska k lidem, pro něž pracujeme, láska k dobru, které pro lidi a v lidech způsobiti chceme, jest a zůstane duší skutků dobrých, ano i nejlepších, tedy také vychovávání. Kdo se tedy chceš státi dobrým vychovatelem, neodvažuj se přiložiti ruky k velikému tomu dílu, dokud necítíš v srdci tak velikomyslné lásky k dítkám, jako chovati má k dítkám svým šlechtné srdce otcovské.«

Láska k dětem to byla zajisté, jež získala Jablonskému v Radonicích lásku nejen osadníků, ale i dalekého okolí. Znalť Jablonský příliš dobře povahu dětskou, rozuměl dětem dobře a určitě věděl, kde tkví dobré a kde špatné stránky mládeže. Osadníci říkali: »On miluje naše děti, a my proto milujeme jej.«

»Škola má býti domovem lásky a trpělivosti,« jak Ryba praví. Sailer přidává k lásce učitelově veselou mysl a praví mimo jiné »Kdybych nevěděl odjinud,

kterak mocně duše v duši působí, naučil bych se tomu ve své škole. Přicházím-li tam hodně vesel, jsou mi děti anděly a vše se daří až radost.«

Škola dále to jest, která rozsévajíc lásku, vštěpujíc mír, hájí úctyhodný kosmopolitismus. Že tento zcela dobře se snáší s pravou, uvědomělou i vřelou láskou k domovu a vlasti, toho jest nám dokladem Angličanka mis Irbeyová. Cestovala Slovenskem směrem ke Krakovu. Píše o tom Tam ve vlasti Slováků naučily jsme se ponejprv znáti nespravedlnost Maďarů ke Slovákům, tam mezi Slováky to bylo, kde povstalo v nás vroucí přání, poznati blíže dějiny Slovanů a živé v jejich osudech účastenství. Jako vzdělané ženy staraly jsme se poněkud o společenské poměry oné země, kterou jsme náhodou cestovaly. V tom viděl maďarský úředník panslavismus a prohlásil nás za zatčeny. Privil: »Jaké pak účastenství mohly by míti skutečné anglické dámy na Slovácích?« a k tomu dodal: »Když Slovan mluví, je to zrovna tak, jako by pes štěkal.« Cestovatelky učinily slavný slib, přispěti Slovanům kdy a kdekoli k tomu by se naskytla příležitost. — Slibu svému dostala zvláště mis Irbeyová v Turecku. (Světobzor 1876.)

Užije-li vychovatel všech prostředků, které mu svou pomoc při této výchově nabízejí, položí základ nejen ku lásce k sourozencům a národu vlastnímu, ale živiti bude i lásku k vlasti a jejímu panovníku, ba podporovati bude i lásku k člověčenstvu vůbec.

Naše doba tolik se snaží, by upravila chudinství, opatřila sirotky, ujala se chorých a opuštěných, napravila zanedbaných. Celá legie nešťastných doufá spásu svou jen od — lásky. Tu pěstovati v duchu »Lásky věčné«, jest nejkrásnějším úkolem každého vychovatele.

L. A.

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Štír či škorpión. V malé krabici chová naše sbírka i *štíra*, malé zvíře, jež má klepeta, raku podobná; zakončení jeho je článkovité, v posledním článku jsou dva jedovaté bodce. Těmi vstříkuje do rány svůj jed a tento působí značné bolesti (Zjev. 9., 5.). Rána jeho pálí, jakoby byla žhavým železem učiněna. Lidé hojí jeho rány tím, že na ně kladou jiného štíra v líhu uchovaného; praví též, že, kdo snědl dříve nějakého štíra, je tím jaksi očkován, immunisován proti štírovu jedu; proto dávají prý již dětem něco toho jedu do jídla. Zanedbá-li se rána štírem způsobená, může býti i smrtelnou.

V zříceninách v Baalbeku a jinde, v starých zdech bývá jich někdy velmi mnoho. Každý se poranění štírem bojí tak jako stonožky, a než někam si ulehne, dobře prohlíží každý kámen, není-li pod ním štír.

Známa jsou *Roboamova* slova, jimiž odpověděl lidu na žádost, aby zmenšil dávky a daně »Otec můj mrskal vás bičíky, já mrskati vás budu *štíry*« (3. Kr. 12., 11.); tím zajisté měla býti naznačena větší tíže, krutost, s jakou vládnouti mínil nad lidem. Snad bylo ono rčení vzato z nějakého pořekadla.

Kristus Pán chtěl předpovědět apoštolům, že budou Bohem chráněni před zlem a užil v přirovnání zvláštního obrazu: »Aj, dal jsem vám moc *šlapati na hady a na štíry* a na všelikou moc nepřitele; a nic vám neuškodí« (Luk. 10., 19.).

Projdou nebezpečím jako cestující, jehož nohy jsou před jedem a uštknutím hadů a štírů chráněny.

Pořekadlem asi byla slova Páně »Kdo z vás prositi bude otce o chléb a on dá jemu kámen? aneb za rybu, zda místo ryby dá jemu hada? aneb *prosil by za vejce a podá jemu štíra?*« (Luk. 11., 11., 12.) Chléb podpopelný, popelem trochu krytý, podobal se oblázkům, proto v přirovnání toho užito. Štír tu jmenován asi proto, že předchází přirovnání s hadem; zvířata: had a štír jsou jmenována častěji pospolu jak velcí škůdci, působitelé bolestí. — —

Věci pastýřů na Východě. Spasitel náš brával svá podobenství nejčastěji z okolí, v němž se právě nalézal, v němž žil. Mnohá jeho podobenství jsou vzata ze staveb. Sebe, budoucnost svého díla přirovnává Kristus se stavebním kamenem; stavitelé zahodili kámen jako by byl nepotřebným, avšak on stal se kamenem úhelným domu, neboť stavitel tak určil. (Mat. 21., 42.) Mluvil o stavbě chrámu v Jerusalemě, o domě na písku a na skále a pod. Někteří mají za to, poněvadž se tu míní vždy stavby kamenné, že sv. Josef byl *stavitelem* (nikoli tesařem), že jemu Spasitel v mládí pomáhal, a proto též častěji o stavbě mluvil. *Tektón*, řecké označení toho, čím sv. Josef byl, by stavitele též naznačovalo.

Kristus Pán běře však často přirovnání ze života *rolnického*, ač rolníkem nebyl; bylať lidu, k němuž mluvil, nejpriměřenější. Krásná jsou přirovnání jeho vzatá ze života rybářů a *pastýřů*. V Palestině i chudý muž, pokud mu bylo lze, míval ovečku, která mu byla třeba veškerým majetkem, o kterou starostlivě pečoval; kdo mohl, měl stádo ovcí neb koz, a děti zvykaly již od mládí životu na pastvě, chodily se svými ovci po nivách, hledaly jim pastvy a vody, jako čteme o Davidovi. Tam na pastvě seznamoval a spřátelil se pastýř se svými ovečkami, dával jednotlivým i jména, jako se i u nás domácím zvířatům dává; i ony *znají jeho hlas, on je jménem vyvolává a vyvádí*, jak pravil Spasitel. (Jan 10., 3.)

U pramene neb při napájení se schází více pastýřů a stáda se pomíchají. Oddělování stád neděje se pak pomocí psů, nýbrž každý pastýř vyjde na jinou stranu a volá své ovce slovem: »*Taho, taho!*« A ani mu není třeba po svých ovcích se ohlížeti, *on jde před nimi*, volá stejným slovem jako jiní pastýři, avšak má jiný hlas, a *ovce jeho jdou za ním, neboť znají jeho hlas. Cizího pak následovati nebudou, ale utekou od něho.* (Jan 10., 4., 5.) Jedna po druhé vychází ze směsice a nedá se másti ani vzdáleností ani obtížnější cestou, vyhledá svého pastýře a ten za krátko se ohlédne a spatří za sebou celé stádo. Ráno a večer je počítává, neb když je vypouští z kamenné ohrady neb jeskyně; nakřivenou holí pastýřskou může je za krk přidržeti: *drobný dobytek přicházel pod hůl pastýře.* (Lev. 27., 32.)

U pastýřů Východu není spěchu; zvolna ubírá se na pastvu, kde může, tam zůstává déle; při napájení prodlévá celé hodiny. Čas čítá dle slunce.

Pastevci dělají si jako všude z rákosí neb ze supích per *píšťaly* a stávají se tak záhy píštcí a pak i zpěváky. Naše sbírka chová *dvojí píšťalu* pastýřskou, z Betlema přinesenou, kterou tam zovou nástrojem Davidovým. Sestává ze dvou píšťal, pevně svázaných a několika otvory opatřených z bambusového rákosu. Do úst dává jest celou pohyblivou část s dlouhými jazýčky, a tak lze z ní vylouditi širokou řadu vyšších a nižších zvuků. Píšťala tato, *chalíl* zvaná, byla zajisté známa i ve Starém zákoně; pojmenování její značí »navrtný rákos«. Píšťaly

mívávali i žáci proroků. Užívalo se jich při průvodech, při žalostivých zpěvech; při zpěvu žalmů snad jich užíváno nebylo. Někdy mívají více nestejných píšťal vedle sebe dohromady spojených, na něž pak vyluzují zvuky jako na foukací harmoniku (tak zvaná orglice); to jest asi Danielova *mašrokita*, syrx. (Dan. 3., 5., 7., 10., 15.)

Zpěvy nynějších pastýřů jsou prostičké jako na př. »Pozdrav mého důvěrného ty, jenž máš velblouda, s nímž odcházíš! O kdo řekne mým rodičům, že jsou z mého roucha hadry!«

Při napájení zpívávají píseň o studnici »O mé ouško, o sladké, pospěš si a vrať mi vědro« (čerpací) — neb jiné. (Pokračování.)

Nadpočetná místa učitelská a zřizování míst katechetských.

Na *šestitřídnicích* chlapeckých školách měšťanských připadá jednotlivým učitelům světským průměrně 25 hodin týdně. Není to u nich *maximální* počet hodin; zvláštní remunerace náležela by jim dle zákona teprv tehdy, když by vyučovali přes 30 hodin. Ale okresní školní rada ve srozumění se zemským výborem svoluje, aby na takových školách zřizována byla **nadpočetná** místa učitelská. Následkem toho počet hodin jednotlivých učitelů klesá z 25 na 22, a mohou pak tito učitelé vyučovati v 6 i více hodinách *na jiných školách* (průmyslových a pod.); ovšem za zvláštní remuneraci.

Přejeme pp. učitelům té benevolence školních úřadů, ale ukazujeme, jak docela jiným loktem se měří katechetům. Na mnohých místech katecheté mají stále *maximální* počet hodin (25) a ještě zbývají hodiny náboženství. Místo aby se vždy *záhy zahájilo jednání o zřízení nových míst katechetských*, aby katecheti nemusili míti stále 25 hodin, nýbrž, aby mohli také míti jen 22 hodiny (jako učitelé, jak uvedeno), naléhá se na katechety, *aby převzali ještě hodiny přes maximální počet*. Zdráhají-li se katecheti je vzíti, vykládá se to jako vzdor a nedostatek zájmu o vyučování náboženství; převezmou-li je, dostanou za ně remuneraci menší (asi 70 korun za třídu) než učitelé světští (80 korun za třídu), a dovozuje se z toho, že nejsou tím přetížení a bezdůvodně žádají snížení maximalního počtu hodin. I podobá se, že v jistých kruzích, jedná-li se o katechety, přestává se vůbec logicky mysliti. Prosíme kruhy katechetům přátelské, aby těm jistým kruhům stále opakovaly: Zřizujete na měšťanských školách **nadpočetná** místa učitelská; tím zmenšujete počet hodin jednotlivých učitelů na 22; současně svolujete, aby tito učitelé vyučovali na jiných školách. Zřizujte také ochotně a záhy nová místa katechetská, aby katecheti nejen nemusili vyučovati **přes** maximalní počet hodin (přes 25), nýbrž aby měli také **jen 22** hodiny, a přejte tomu neb onomu katechetovi, který výpomocně vyučuje na jiné škole, tak jako toho napořád přejete učitelům světským! — —

Počet žáků katechetových. Katecheti na obecných školách vyučují ve 12 třídách, na měšťanských školách v 11 třídách. Počítá-li se v jedné třídě průměrem (ze 40—80) 60 žáků, připadá katechetovi na obecné škole kol 720, na měšťanské škole kol 660 žáků. Kterak jest pak možno, aby katecheta své žáky trochu lépe znal a k jejich *individualitě* přihlížel? Při stanovení maximalní povinnosti vyučovací měla by se také tato okolnost vzíti v úvahu. Myslíme, že by nikdo neuznal za přehnaný požadavek, *aby jednomu katechetovi nebylo přiděleno více než 500 žáků*.

* * FEUILLETON. * *

K historii katechismu.

V době národopisné výstavy bylo mi svěřeno pořádání odboru katechetského. Těšil jsem se, že při této příležitosti budu moci prostudovati náležitě otázku katechismickou (po stránce historické). Doba nejprůhodnější zdála se mi při rozesílání knih; bohužel vinou výboru nedostalo se mi žádného uvědomění ani lístku, abych mohl býti přítomen. Po různých obchůzkách konečně dostalo se mi lístku, a když jsem navštívil odbor katechetský, našel jsem vše již přeházeno v největším nepořádku a většinou rozesláno.

Vzdal jsem se tedy myšlenky pojaté; dnes pořádáje zápisky své, našel jsem soupis, který jsem si učinil v době výstavy o zasláných katechismech a bibl. dějepravách.

Snad by to mohlo býti podnětem někomu horlivému k studiu této otázky. Mám aspoň za to, že, má-li se nedostatku našeho katechismu odpomoci, bude třeba také touto otázkou jako základní se zabývat.

Podávám tedy aspoň soupis titulů na výstavu došlých katechismů:

1. Katechismus: nebo naučení člověka křesť. k užtku netoliko mládeži, ale i lidem dospělým. *Znovu* vytištěný r. 1556.
2. Katechismus velmi pěkně vysvětlený důvody písma svat. — Daniel Stodol. z Pozora 1589.
3. Malý Katechismus lidu i mládeže Dra. Kanisia.
4. Katechismus křesť. náboženství ve čtyřech částkách od kněze Jiří Serera 1612.
5. Podstata víry křesťan. (Otázky) Jak. Marchantius; přel. V. Červenka-Turnovský.
6. Katechismus katolický.
7. Naučení víry křesťanské katolické ze St. a Nov. zákona, z církevních učitelů od kněze Mg. Jana Ignacia Hlinšmydberského z Třebechovic 1676.
8. Katechismus katolický 1681.
9. Katechismus katolický Petra Kanisia, rozvedený v čl. od P. Jakuba Deshages a česky přelož. od Šimona Hlíny 1717.
10. Katechismus Arcib. Pražského (Khynburka) 1725.
11. Správa křesťanská s krátkým výkladem podstatnějších věcí Albrechta Chanovského (Děd. sv. Václavské).
12. Katechismus neb naučení Římsko-katol. Václ. Vojt. Jan Klugar 1746.
13. Katechismus Arcib. Pražského nebo cvičení víry z poučení Ant. Petra Příchovského 1766.
14. Weytah z katechismu Petra Kanisia.
15. Kniha ke čtení: I. díl Náboženství. 1777.
16. Jakoba Benigna Bosueta učení katolického (diff.) o těch věcech, o kterých rozepře jsou, vyložení z latiny přeložil Martin Wolf v Praze 1778.
17. Velký katechismus s otáz. a s odp.
18. Weytah katechismusu (Ant. Petra Příchovského) 1778.
19. Pravé náboženství v patrných důvodech od počátku světa až do našich časův. Nákl. Dědictví sv. Václ. 1782.
20. Základní pravdy náboženství katolického s důvody od J. H. K. C. Sv. Václ. 1784.
21. Kniha ku čtení: díl I. Náboženství 1792.
22. D. Jiřího Fr. Seilera náboženství nedospělých. Z něm. přelož. Václav Tham v Pr. 1785.
23. Krátká správa o tom, co každý katol. křesťan věřiti a zachovávatí má. Jilgího Sextettra v Pr. 3. vyd. 1802.
24. Pravý základ a podstatný počátek, křesťanského katol. náboženství vysvětlení od Karla Khuna v Pr. 1802.
25. Vyučování v nábož. pro dospělejší mládež křesť. katol. církve z něm. přelož. Filip Neděle v Brně 1803.
26. Česká apologetika.
27. Náboženství ve Výkladech a Rozmlouváních (pomůcka katechetů) Filip Neděle v Brně 1808.
28. Krátké vysvětlení katechismu. Mikoláš Tomek 1828.
29. Krátký katechismus. V Zahradník 1830.
30. Římský katechismus (Sněmu Trid.) Jos. H. Vindyš v Hr. Král. 1834.
31. Malý katechismus od Kar. Hyny. 1835.
32. Katechismus v rozmlouvách k spas. poučení lidu venkovského dle francouz. (2 díly) Šimon Vrána 1837.
33. Katechismus pro obecný lid i dospělejší mládež Karla Ferd. Hyny v Pr. 1846. (2. vyd.)
34. Katolický katechismus v otázk. a v odp. od Ant. Hejbala 2. vyd. v Brně 1856. (rukověť u přednášení a vysvětlování katechismu.)
35. Katolický katechismus s nákresem dějin náboženských podle katech. Řezenského v Pr. 1856.
36. Stručný a úplný přehled katol. nábož. od Innoc. Anton. Frencla 3. vydání v Pr. 1862.

37. Veliký katechismus pro katol. ob. školy v Praze 1865.
38. Malý katol. katechismus s otáz. a odpov. vysvětlil František Beneš v Těšíně 1867. (2. vyd.)
39. Katolický katechismus pro dům a školu (s obřady katol. církve) František Beneš v Těšíně 1867. (3. vyd.)
40. Katechismus sněmu Tridentského. Nákl. Děd. sv. Prokopa v Praze 1867.
41. Katol. katechismus v příkladech Michael Okáč, díl I. O víře V Olom. 1869.
42. Malý katechismus s otázk. a odpov. pro ob. školy. V Praze 1872.
43. Katechismus s bibl. dějepravou díl I. Jan Doležel. V Olom. 1872.
44. Katechismus čili výklad katol. nábož. pro národní školy. V Praze 1873.
45. Malý katechismus nábožen. katolického pro školy obecné. Ant. Skočdopole 1873.
46. První katechismus nábožen. katol. pro školy obecné. Ant. Skočdopole 1875.
47. Druhý katechismus od téhož. V Č. Budějovicích 1875 a 1894.
48. Učebná kniha náboženství pro nižší třídy škol středních a školy měšťanské. Frant. Fischer, z něm. Fr. Vinklár 1880 (6. v.)
49. Učení katol. nábož. Dr. Ant. Woppler, přel. Frant. Schoenbeck a V. Honejšek. V Olom. 1876.
50. Učebná kniha katol. náboženství. Jan Ev. Hulakovský. V Praze 1879.
51. Katolický katechismus ku potřebě školní i domácí. Jos. Laužický. V Praze 1883.
52. Katol. katechismus pro žáky dospělejší. Jan Doležal. V Praze 1887. (2. vyd.)
53. Katolický katechismus pro menší žáky od téhož. V Praze 1887. (3. vyd.)
54. Malý katechismus 1893—4.
55. Velký katechismus 1893—4.
56. Katechismus čili náboženství katolického výklad 1895. —

II. Soupis titulů na výstavu došlých bibl. dějeprav:

1. Biblický Příběhopis. 3. částka knihy ku čtení.
2. Příběhové písemní Star. i Nov. zákona s užitečnými veyklady od Pána z Royamontu přel. od Jana Barnera. V Praze 1777.
3. Život Pána Ježíše pro děti, v Olomouci 1791.
4. Historie biblická pro odrostlejší mládež. V Čes. Budějovicích 1821. 2 díly, Šimon Bernard Vrána.
5. Biblické příběhy Nov. zákona pro mládež díl I. a II. Jos. Chmela, v Hr. Kr. 1822.
6. Krátký výtah bibl. příběhů St. a Nov. zákona pro mládež školní. Jan Nep. Hřebeský, Jindř. Hradec 1824.
7. Biblická historie náboženství, v Praze 1824. (1831.)
8. Biblická dějeprava St. i Nov. zákona pro školy obecné, Josef Kreisinger, v Praze 1858.
9. Dějepisná rukověť Zjev. Božího ve St. zákoně, Fr. Jos. Pondělík, v Praze 1859.
10. Dr. Jos. Schustera Biblický dějepis Star. i Nov. zákona pro obecné školy přel. Fr. Srdínko 1866.
11. Biblická dějeprava pro menší žáky škol obecných. Jan Doležel, v Praze?
12. Bibl. dějeprava pro žáky škol obecných týž. Mor. Ostrava 1886.
13. Malý bibl. dějepis Bedř. Justa Knechta, přel. Fr. Skalík 1895. Frýburk. Biblické děje od Jana Zátky. I. díl: Star. zákona děje. V Jindř. Hradci pro gymn. Biblický dějepis zjevení Božího ve St. zák. pro studující mládež a vzdělanější obecnstvo. Dr. Innocenc Frencl. V Praze 1865.
14. Kmoch. Pražská biblická dějeprava pro hluchoněmé. Prof. Xav. Dvořák.

Kalendáře družstva Vlasť. »Svatý Vojtěch« velký stojí 1 K, malý 60 hal., Sociální kalendář lidu československého prodává se rovněž za 1 korunu. — Tucet našich velkých kalendářů jednotlivých nebo míchaných stojí 8 K, tucet malých — sv. Vojtěch — 4 K 80 h. Při hotovém placení dává se na tucet jeden nádvkem. Kdo si

objedná kalendář v plné ceně, tomu platíme poštovné my, kdo je má ve snížené ceně, platí si porto sám. — Kalendáře naše mají letos lepší zevní úpravu a mají týdenní trhy, po nichž mnozí toužili, i budtež hojně rozšířeny. — Objednávky vyřizuje: admin. družstva Vlasť v Praze čp. 570-II.

Prodej cizích kalendářů. — V téže ceně jako naše prodáváme i p. Kotrbovy kalendáře, totiž tucet velkých za 8 K, malých za K 4*80, ale vyhrazujeme si, že v každém tuctu musí býti aspoň dva kalendáře naše:

Sv. Vojtěch a Socialní, nebyly-li od téhož zvlášť objednány. Steinbrennerovy a ostatní kalendáře prodáváme toliko v plné ceně; na nejvýše mohli bychom ze Steinbrennerových jeden nebo dva k tuctu našich nebo p. Kotrbových (cena tuctu 8 K by zůstala) přidati.

Fakulta paedagogická s kursem dvouletým, na níž by nabývali důkladnějšího vzdělání učitelé středních škol, aby při universitě byla zřízena, žádají professoři a docenti moskevské university. Přednášet se má na této fakultě o paedagogice, dějinách paedagogických ideí, paedagogické psychologii, o školním zdravotnictví a paed. pathologii. Kromě toho přednášelo by se na ní o methodice matematiky, ruského jazyku a slovestnosti, dějepisu a politického zeměpisu, geologie a kosmografie, věd biologických, fyziky a krystalografie, lučby a nerostopisu, nových i starých jazyků. Posluchači sůčastnili by se praktických cvičení a navštěvovali by školy při universitě zřízené; při fakultě bylo by i paedagogické museum a paedagogické kursy pro ty, kteří by nebyli posluchači paedagogické fakulty. Fakulta udílela by též titul: doktor paedagogiky. — Něco podobného přeje si naše učitelstvo škol obecných a měšťanských. Ovšem o titulu doktorském dosud se nemluvílo; ale že by i k tomu došlo, ví každý, kdo sleduje jen poněkud snahy a požadavky učitelstva.

Umění v katechismu. Ve »Vychovatelci« pojednáno bylo o illustrovaném francouzském katechismu diecese pařížské (Katechetská příloha r. VII. 1904 str. 92. atd.). V Belgii mají také katechismus illustrovaný, v Turině v tiskárně Salesiánské vytiskli katechismus s 62 ilustracemi (cena 40 centesimů), a nejnověji vydán v Augsburgu katechismus se 40 ilustracemi a krátkými církevními dějinami diecese augsburgské. (Katechismus des Katholischen Religion für die Volksschulen in Bisthum Augsburg. — Cena váz. v plátně 40 pfen.) — Vídeňský »Korrespondenz-Blatt«, nazývá tento katechismus »vzorným katechismem«.

Na množství časopisů pro mládež nařikají »Učitel. Noviny« (č. 1.) a dodávají: »A přece ještě přispěchala jistá učitel. jednota a navrhla Z. Ú. S., aby vydával časopis nový. Podnik ten hodí se dnešnímu »hospodářskému« duchu ústředního výboru, i lze doufat, že v abonentní machinaci přetrumfne naše učitelské nakladatelství všechna ostatní. Ale žert stranou! V ústřed. výboru se již vážně jednalo o převzetí kteréhosi časopisu pro mlá-

dež. Upozorňujeme jen, že to bude novým nošením dříví do lesa a rozmnožováním pseudo-umění. Záslužný čin by vykonal leda ten, kdo by dovedl skoupiti všechny posud vycházející časopisy pro mládež a místo nich vydával jediný vážný časopis, jenž by v pozdní čas nynější promluvil rozhodné slovo ve zbahnělé literatuře pro mládež.«

Pozor na § 24. »Právo Lidu« ze dne 31. července t. r. vyzývá své stoupence, by si stěžovali okresním školním radám proti učitelským kaprálům, kteří přestupují § 24. minister. nařízení z roku 1870. — Mnohý učitel v nejvyšší nutnosti, nevěda již jakým způsobem nezvedence potrestati, dotkne se ho a tu přestoupení § 24. mohlo by míti pro něho špatné následky.

* * LITERATURA. * *

»Zábavy večerní.« Ročník XXV. Redaktor: Emanuel Žák. Tisk a majetek Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. Za to čtvrtstoletí, co vycházejí, přinesly »Zábavy večerní« hezkou řadu (141 děl) zábavné četby domácích i cizích spisovatelů; i může vydavatelstvo s radostí a chloubou pohlednouti zpět na tu zásluhou práci, kterou na poli literárním v době té vykonal. Jsou ovšem sbírky, které vycházejí již déle, než »Zábavy večerní«, a přinesly tudíž snad i více prací co do počtu, ale obsahem se našim »Zábavám« nevyrovná ani jedna. Máme sami po ruce některá čísla »Matice lidu« a »Libuše«, která jsme neuznali za vhodnou četbu pro náš lid. . . Za to »Zábavy večerní« přinášejí vždy práce nezávadné, poněvíc povídky a obrazy ze života, jimiž každý čtenář mile se pobaví a nějaké poučení nebo výstrahu si z nich vezme. Dokladem slov těchto jest i poslední ročník, jenž přinesl pět prací, a to povídku Frant. Čecha: »Kletba zločinu« (166 str.); povídku »Marta« od Marie Guerrier de Hauptové. Přeložil Vítězslav Unzeitig (164 str. Práce ta počtena byla cenou francouzské akademie); povídku ze života sklářských dělníků: »Bez požehnání« od Jos. Brožka (205 str.); obraz ze života venkovského: »Pod sprchou«. Napsal Klemens Junosza. Z polštiny přeložil Václav J. Kamejský (230 str.) a novellu: »Srdce«. Napsal D. Fran. (80 str.) Vezměte kteroukoli z těchto knih, každou se pobavíte a vzděláte zároveň. Doporučujeme »Zábavy večerní, na než předplácí se ročně 4 K, co nejlépe. Prok. Zaletěl.

☞ Na dušičky. ☞

Hra pro dítky v pěti jednáních se zpěvem. — Napsal Alois Dostál. — Cena 40 h.

Objednávky přijímá a vyřizuje:
admin. družstva Vlast, Praha, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekaček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Nový řád školní a vyučovací. — České učitelské listy a náboženství. — Z pojednání o výchově dítek. — Předměty a modely biblických starožitností. — Směs. — Literatura.

Nový řád školní a vyučovací.

Po četných a nejednou i vášnivých diskussích o chystaném novém řádě školním a vyučovacím, konečně spatřilo toto dítko bolesti světlo světa. C. k. školní knihosklad v Praze vydal z nařízení c. k. ministerstva kultu a vyučování objemnou brožuru o 141 stranách, jež nese titul: *»Říšský zákon o školách obecných s nejdůležitějšími nařízeními prováděcími a s definitivním řádem školním a vyučovacím pro školy obecné a měšťanské.«* Se srovnávacími poznámkami pro praktickou službu školní. Cena 60 haléřů.

Brožura obsahuje I. Říšský zákon o školách obecných ze dne 4. května 1869. II. Ministerské nařízení ze dne 18. května 1874 č. 6549 ve příčině učebních osnov pro měšťanské školy a rozličné kategorie obyčejných obecných škol. III. Ministerské nařízení ze dne 8. června 1883, č. 10.618 ve příčině provedení zákona ze dne 2. května 1883, říš. zák. č. 53. IV. Ministerský výnos ze dne 12. června 1883 k čís. 10.618 ve příčině provedení školní novelly ze dne 2. května 1883, říš. zák. č. 53. V Definitivní řád školní a vyučovací pro školy obecné a měšťanské ze dne 29. září 1905, č. 13.200. VI. Ministerský výnos ze dne 29. září 1905, čís. 13.200 ve příčině provedení definitivního řádu školního a vyučovacího.

Jak již z tohoto výčtu patrně, brožura napřed uvádí známé říšské zákony a ministerská nařízení, na jejich základě definitivní řád školní a vyučovací je sdělán. Již Horác říkával *Habent sua fata libelli*. I knížečky mají své osudy. O tomto novém řádě školním a vyučovacím platí slova jeho v nejvyšší míře. Ještě ani nezrozen, rozvířil všechnu veřejnost do nejvyššího stupně. Byl pokládán jeho elaborát za dílo nejhorší reakce, za společné dítko rakouské byrokracie a klerikalismu atd. Četné deputace učitelstva a svobodomyšlných poslanců u nejvyšší správy vyučování nejednou přímo zapřísahli, aby nedala vznik řádu, který by znamenal vržení všeho pokroku na poli školské zpět v dalekou a šťastně překonanou minulost. A znovu přibrání odborníci k poradám, znovu uvažováno a nyní výsledek nových anket a komissí leží před námi.

Rozumí se samo sebou. Pokrokáře nový řád neuspokojuje. Je v něm dosud mnoho klerikalismu! Účel školy je tu dosud zůstaven ve smyslu zákona ze dne

14. května 1869: mravně-náboženská výchova mládeže. Ve schůzi Ústředního spolku vídeňských učitelů vyslovili se socialní demokraté, poslanec Seitz, advokát Dr. Julius Ofner a dvorní rada (!) Hock proti tomuto řádu. »Starý řád z roku 1870 byl prý lepším, poněvadž předpokládal stát bez konfesse. Nový řád zklerikalizuje jen školu. Židé, socialní demokraté a zednáři proto ohlašují, že budou nový řád co nejrozhodněji potírat. — To nás ovšem nepřekvapuje. Potírají vše, co má ještě aspoň trošek náboženského ducha. Budou potírat i tento řád, byť to nebyli ani napřed ohlásili.

Že i u nás potírací kampaň proti novému řádu nastane, rozumí se samo sebou. Aspoň v našich listech všude již je patrné, že se brousí otupěná již kopí, aby se znovu začalo bojovat. Vždyť »nový řád až na věci celkem nepatrné nevykazuje nijaký pokrok, a je v něm přímo zosobněna tuhá zkostnatělost a nehybný byrokratismus rakouský, který nepřipouští do zatuchlého a zamořeného povětří školského ani trochu svěžího vzduchu, jaký provívá školství ve státech opravdu pokročilých a moderních,« praví »Učitelské Noviny« v čísle ze dne 20. října 1905. — Slyšíte tu jistě nesmělé přání, které již nejednou plnými ústy pokrokový list pronesl. — Celkem shrnuje řečený list svůj úsudek o novém řádu v těchto slovech »Nový řád školní jest pouhým uzákoněním dosavadních školských praktik, pouhým mechanickým zpracováním dosavadních zvyklostí, nařízení a výnosů školních úřadů, jest prací ne paedagogův a mužů pro opravdový pokrok školství a jeho stálý vývoj zanícených, nýbrž byrokratickým výkonem lidí, jimž je dosavadní stav našeho školství až příliš dokonalý a nade všechny reformy povznesený, a kteří pro moderní ráz školství a pro moderní dobu naši nemají porozumění.«

Nový řád školní, pokrokové strany tedy neuspokojil. Snad si pokrokáři myslí, že nový řád uspokojil nás a že všichni klerikálové potají mnou si ruce, že zvítězili a svůj vliv ve škole posílili. Nuž, řekneme i my krátce *I nás nový školní řád neuspokojuje*. Je v něm ta osudná obojakost liberalismu a náboženství, jež byla smutným příznakem starého řádu. Že náboženství je předmětem učebním, že učitel má mravně nábožensky vychovávat, že přísahou služební má se k tomu zavazovat, ani dost málo nám neimponuje. Novým řádem zůstane jen při starém šlendriánu. Kdo ví, jak se to vše dosud praktikuje a vzpomene, že se má tak praktikovati dále, nemůže se pro nový školní řád nikterak nadchnouti.

Dokavad nebude náboženství dítek, nikoli pouhým předmětem vyučovacím, vedle ostatních předmětů, ale podkladem všeho vyučování, majíc dáti dítěti pevný, ucelený a jasný názor na svět a na život, — dokavad nebude vydán zákon, že učitel je povinen vychovávat dítky sobě svěřené *v jich vlastním náboženství*, že tudíž má býti vždy téhož s nimi náboženského vyznání, — neboť nějaké to přechtení mravoučného článku, v němž přichází slovo Bůh, daleko ještě není mravně náboženským vychováváním mládeže, — dokavad nebude na to se strany školních úřadů přihlíženo, aby učitel svoji povinnost v tomto směru svědomitě plnil, a nepřestane jen jednostranné hledění na to, zda po stránce didaktické svoji »osnovu«, která je dnes alfa a omega všeho vyučování, v čas probral — dotud i my nebudeme se školním řádem spokojeni. To stálé kompromissování s liberalismem musí jednou přestat, má-li vyrůstati generace zdravá, silná a pro ideály nadšená. A marná všechna snaha; nevypěstíte řádných vlastenců a občanů, dokavad ne-

vštípíte jim právě ty ctnosti, jichž je náboženství nejlepším a jediným zřídlem a oporou!

Zatím vybízíme své kollegy k důkladnému studiu tohoto řádu, který příštím školním rokem nabude platnosti. *Leges vigilantibus sunt scriptae*. K jednotlivým ustanovením nového řádu se časem vrátíme.

České učitelské listy a náboženství.

Podává JAN KRÁTKÝ.

(Pokračování.)

(Náboženská krise. — »Přehled« a katol. církve.)

Každý z nás prožil snad jistou *krisi náboženskou*, a jen málo lidí je tak intelektuelně již od mládí ucelených a harmonicky se vyvíjejících, kteří víru svého mládí čistou a nezkalenou pronesli svým fyziologickým vývojem, bouřemi probouzejících se vášní, námitkami a pochybnostmi rozumu, jež v duši bezděky se rodí, celým životem až do pozdního věku svého. Krise náboženské v duších lidí vždy se odehrávaly a vždy se též budou dít. Náboženský názor mládí bývá nejednou zalit vlnami pozdější skepse člověka dospívajícího, jež často vyústí na čas v samu nevěru. Zvrácenost rozumu, podepřená mladickou pýchou, nebo zvrácenost vůle, stržené do víru vášní, je toho příčinou. Teprve zkušenost životní, vnitřní utišení, jež s dozrávajícím věkem se dostavují, působí, že člověk vrací se ku své víře, nikoli již dětinne, jež tvořila nejkrásnější poesii jeho mládí, ale k víře zralé, podepřené vlastním pochopením, vyhraněné v bojích a strastech života.

Stále se u nás deklamuje o *náboženské krisi*. Nemám ji za zjev nový, dříve neslýchaný. Nevídaným je zde jediné to, že se veřejně a neustále o ní mluví. Každý mladík, ji prožívající, chápe se péra, aby ji — obyčejně z mladické ješitnosti — vystavil obdivu veřejnosti. Co druhdy mnohý jako nemoc duše v sobě nosil a v zátiší hleděl se — byl-li vážných problémů schopen — vyléčiti, z krise dostati se ven, nyní o ní každý nedouk hrdě mluví. A často má se již za vyléčena, prohlašuje se za vítěze nad tradicionálními odkazy lidstva, co zatím v nitru jeho krise jen hlouběji se usadila. Nemoc z povrchu prohloubila se do vnitř.

Konstatujeme-li však, že u veřejnosti o krisi náboženské se mluví, pak chceme říci, že stala se tato otázka *předmětem veřejné diskusse*. A nepochybujeme o tom, že víra vítězně vyjde z boje, byť ještě drahně let uplynulo, že její potřeba a nutnost znovu bude dokázána (byť daleko ne v tom smyslu, jak o tom prof. Masaryk píše), ale nevymizí nikdy, jak oba jmenovci prof. Dr. Krejčí a literát F. Krejčí ve svých spisech, vyznamenávajících se nemenší smělostí než povrchností, svorně rozhlašují. — —

Mezi listy, jež nejostřeji proti katolické církvi vystupují, náleží realistický týdeník: *Přehled*. Má svoji stálou rubriku, již věnuje školství. A tonina, kterou proti katolicismu naladil, je nejostřejší. Co ve svém 25. čísle t. r. přinesl, je věru vrcholem zuření proti katolickému náboženství. Nejprve dotýká se otázky seminářů. »Mají pokrokové strany bojovat za zrušení seminářů, či nemají,« zní jejich otázka. Je věru obdivuhodná ta bojovnost pokrokových stran! Bojují proti katolicismu vůbec. Což tím již není jasně naznačeno, že ani kněžských seminářů nechťi pardonovati? Ale jsou upřímní. Doznávají bez ostychu, že *boj protiklerikální jest*

bojem proti církvi. Klerikalismus a katolické náboženství jsou jim již synonyma. —

Je vůbec zajímavé stopovati, v jaký pojem se slovo klerikalismus postupem času vyhránilo. Byli mezi námi, katolíky, lidé tak prostoučkého nazírání, kteří pevně věřili, že boj proti klerikalismu neznamena boj proti církvi. Domnívali se, že protiklerikálové řídí se zcela oprávněným heslem: »Tollatur abusus, maneat usus.« Že antiklerikálové bojují jen proti zneužívání náboženství k nedůstojným cílům.

To byly idyllické doby nevinných kontroverzí. Nyní je jinak. Klerikalismus značí již všechno náboženské učení. V *novém školním řádě* dosavad je vytčen účel školy národní: děti mravně nábožensky vychovávat. Učitelé, skládající služební přísahu, mají slibovati, že budou sobě svěřenou mládež mravně a nábožensky vésti. A máte viděti, jakou kanonádu spustily pokrokařské listy pro tato slova! »Vítězství klerikalismu, nejhorší reakce, tma, zpátečnictví« a t. d., jak se ty denní zásoby štavnatých frází jmenují! Proto, že nový řád mluví též o náboženské výchově dětí, proto je *klerikální*. Nuž jest ještě někdo v pochybnosti o tom, že pokrokové strany jsou vůbec proti náboženské výchově a náboženství jako veřejnému činiteli ve výchově a společnosti? —

V článku: »Z pathologie naší společnosti« (Přehled, čís. 25.) autor přímo zuřivě se obořil na katolickou církev. Cítí odpor proti intelligentům, kteří ještě tradicím církevním nedali výhost. *Svěcení* vysokoškolské kolleje *katolickým ritem je mu komedií*. Zahajování učitelských zkoušek modlitbou, nebo učitelské konference písní: »Otče náš, milý Pane,« je mu monstrem. A církev katolická prý vidí, že její členové jen na oko zachovávají její zřízení, a je s tím docela spokojena. »Vyzdvihuji tuto vlastnost katolické církve: Představte si, prosím, spolek, sdružení, v němž by členové zachovávali jen na oko stanovy, jen na oko se jimi řídili, ale jinak si z nich tropili posměch, ba i nenáviděli je, smýšleli proti nim i psali, ba jednali by proti nim; jak nemravný by musil býti spolek, který by takové členy trpěl! Hotová komedie! Ale církev katolická hraje takovou komedii, trpí komedií, trpí takové členy! Ba jsou jí i milí. A právě proto by měla být bojkotována jako útvar, který otravuje náš život dvojí jakostí, pokrytectvím, bezzásadností. Právě proto měli by se slušní lidé štititi být v takové společnosti.«

»Ale při nejmenším měli by se štititi dávat na jevo příslušnost k té církvi, do níž je zavlékla prohnaná kněžská politika, nevědomost rodičů, či zotročená duše rodičů a jejich okolí tenkrát, když se hájiti nedovedli, nemohli! Neboť kolik je nás, kdož jsme dnes v církvi katolické proti své vůli proto, že nás jako nemluvňata oblékli do církevního katolického chomoutu?!«

Cítíte, prosím, tu sílu nenávisti, slepého záští proti katolické církvi z těchto slov? To jest již zuřivost, která se zmocňuje autora, jakmile jen si na slovo katolická církev vzpomene. A to, jak dále zřetelně naznačuje, píše učitel! Ten, který má děti mravně nábožensky (zajisté v jejich náboženství, a nikoli ve svém zvláštním, individuálním) vychovávat! Nevím, kdo je nešťastnější: zda pisatel, který tu musí cítit krutý rozpor mezi svými názory a povinnostmi, jež mu povolání ukládá, či ti, kdo vidí, s jakou radostí jde p. učitel »na povinnou mši s dětmi, když má císař pán svátek, nebo na povinnou inspekci kostelní, když dojde na něho řada.«

Hořkost své duše vylil plně v citovaném článku. Ubohá, zmítaná duše! Zbytečno jí něco vykládati a vyvracet. Koho Bůh chce trestati, raní jej slepotou

duševní. Dopisovatel »Přehledu« ukázal tu nejzřetelněji pathologii své duše. Jak mu krutě zpátečnický musí připadat nový řád školní, který tu staré pilíře výchovy pro forma zachoval nedotčené. Kdyby měl znova přísahati svoji služební přísahu, nehrál by tu nejsměšnější, ale i nejohavnější komedii svého života?

(Pokračování.)

Z pojednání o výchově dítek,

které pro Ladislava, krále uherského a českého, napsal Eneáš Sylvius (Pius II.). — Z latinského jazyka přeložil JOS. ŠAUER z AUGENBURGU, c. k. školní rada.

(Pokračování.)

Jako zimní potřeby chystávají se v době letní, tak by i prostí i vznešení si měli pro stáří získati úspory ctností ve chlapectví. Kdo zná lidského života proměnlivé osudy? Nic není pod sluncem stálého. Brzy jsou lidé boháči, brzy chudáši; brzy vládnou, brzy slouží; brzy těší se zdraví, brzy churavějí. Nikdo neví ráno, co večer přinese.

Nikdo nemá bohů sobě tak příznivých, by sobě zítřek mohl slíbiti. Proto Theseus, jakož dle Ciceronovy výpovědi u Euripida psáno, takto říkával: »Pamatuje rady muže učeného, představoval jsem si na mysli budoucí nehody, buď trpkou smrt, buď trudný útěk do vyhnanství; nebo vůbec uvažoval jsem o nějaké těžké nehodě; kdyby těžká rána osudu mě stihla, aby mě nepřipraveného náhlá starost těžce neranila.« Však nic není proti útoku macešského osudu bezpečnějšího jako útěcha filosofie. Proto Dionysius Mladší,¹⁾ byv svržen se samovlády a vypovězen do vyhnanství, na otázku, »co mu Platon a jeho filosofie prospívají,« takto odpovéděl: »Že s klidnou myslí snášeti jsem mohl proměnlivost štěstí.« Buďsi tedy osud nám nepřízniv nebo přízniv, k filosofii, jakožto úsilné snaze po ctnosti, se utecme, což zvláště králové by měli si oblíbiti. Mnohého jest potřebí králi, který, jak Aristoteles míní, jest takoruka živý zákon. Veliké břímě jest království, poněvadž králi ne toliko o sebe péči míti náleží, by se udržel, ale také o lid, aby svěřený sobě národ řídil po právu a spravedlnosti, cestou spásy a míru. Je totiž psáno: »Král nemoudrý na zkázu přivodí lid svůj, ale opatrností mocnářův města obyvatelů nabývají.«²⁾ A pravdu zajisté dí Vegetius,³⁾ dokládaje: »Nikomu by nenáleželo míti větších a lepších vědomostí nežli knížeti, jehož moudrost má prospěti všem poddaným. Pročež Šalomoun, cítě na sobě takovou tíhu břemene, a maje na vůli, žádati na Hospodinu cokoli, odpovéděl: »Dejž služebníku svému srdce umělé, aby mohl lid tvůj souditi a rozeznati mezi zlým a dobrým.«⁴⁾ Filip Makedonský však, napomínaje syna svého Alexandra, přikázal mu, by Aristotela poslouchal a filosofii pěstoval, i dodal: »Nečiň mnohé věci takové, jichž nyní želim, že jsem je byl kdy konal.«

Že studium filosofie jak vůbec, tak králům zvláště vidí se prospěšným. Tím způsobem již soudíme, že jsi přesvědčen o nezbytnosti studia filosofického pro nastávajícího knížete. Avšak filosofie, máti všech věd, kterouž Platon nazývá darem, Cicero objevem, bez ostatních věd nesnadno může býti pojata. Ona tě

¹⁾ Po svém otci Dionysiovi Starším nastoupil vládu v Syrakusách r. 367 př. Kr. roku 343 svržen s trůnu, žil pak v Korintě.

²⁾ Sir. 10. 3. — ³⁾ Římský vojenský spisovatel, okolo r. 375 po Kr.

⁴⁾ 3 Král. 3, 9.

především poučí o Boží poctě, pak o právu lidském, jak v platnosti jest v lidské společnosti, ducha tvého ve slušných mravech vzdělá, a od ducha odejme tmu jako bělmo s očí, abys spatřil vrchol, začátek, vzrůst a konec všech věcí. Kdož tedy by nechtěl v potu tváře usilovati o vědomosti, ježto takový z nich užitek vyplývá, v nichž jest znalost dobrého a zlého, jež nám minulost hlásají, přítomnost spravují, budoucnost otvírají? Bez vědomostí každý věk jest slepý. Aniž bez cizího vůdce může se obejít kníže vědecky nevzdělaný. Ježto síně královské plny jsou lichotníků, kdo poví knížeti pravdu? Zdali není prospěšno králi, by znal se ve vědách, by v knihách filosofů sám pravdu sobě vyhledával? Demetrius Phalereus⁵⁾ proto Ptolomaea krále napomínal, by knihy o vládě a panování sobě opatřil a pročítal. Neboť v čem přátelé neodváží se napomenouti krále, to králové v knihách uloženo naleznou.

Které doby mají se hoši oddati učení. Jest tedy s celou pílí oddati se vědám. Však bylo již druhdy vyšetřováno, které doby mají se hoši oddati učení. Theodosius⁶⁾ soudí, ne před sedmým rokem, ježto prý tento chlapčí věk i učení chápe i práci snese. Rovněž tak přikazuje Eratosthenes.⁷⁾ Avšak Aristophanes a Chrysippus, s nimiž i Quintilian souhlasí, chtějí, by v péči o učení nikdy nebylo prázdnin. Tudíž od kolébky již bylo by počítí, aby kojné také něčím tobě přispěly, jež, pokud možná, chce Chrysippus míti vybrány z osob moudrých, by od nich nějaká nákaza na dítky nemohla přejíti; neboť zlé houževnatěji utkví, a dobré snadno mění se v horší. Mateřská řeč, kořeněná moudrostí a lepostí, často synům prospěla, jakož o Kornelii, matce Gracchů, mnozí píší, jejíž výmluvnost na syny se přelila. Mnoho na tom záleží, jsou-li ty, jež hochy kojí, výmluvné nebo nevzdělané, rozumné nebo pošetilé, jsou-li buď matky neb které si cizí. Však ty jsi již unikl jhu kojné; matky převznešené nad míru výmluvné pozbyl jsi dříve, nežli jsi ji mohl poznati. — Však zanechme věcí minulých, jež snáze lze káratí nežli napravití, a přistupme k věku, v němž nyní jsi!

V čem zvláště bylo by vyučovati hochy křesťanské. Máme za to, že jsi o tom poučen, jakož se na křesťana sluší, a znáš modlitbu Páně, pozdravení blahoslaavené Marie Panny, evangelium sv. Jana, vyznání víry, jakož i mnohé jiné modlitby; které jsou smrtelné hříchy, které dary Ducha svatého, která velká přikázání Boží, které skutky milosrdenství, konečně kterou cestou spasiti duši a dosíci nebeské blaženosti. Nepochybujeme o tvém přesvědčení, že po tomto životě dojdeme života jiného, který dobrým bude radostný a lahodný, zlým trpký a obtížný. O tom však svědčí nejen svatá Písma, nýbrž také samotné spisy pohanské. Sokrates totiž, jak u Cicerona čteme, rozeznával dvojnásobnou cestu a dvojí dráhu duší z těla vycházejících. Neboť, kdo lidskými náruživostmi a neřestmi se poskvrnili a zcela rozkošem se oddali, nebo na zkázu obce úklady strojili: ubírají se po jakém si scestí, které je vylučuje od shromáždění bohů. Kdo se však zachoval bez úhony a v nevinnosti, a jsouce v lidských tělech, napodobovali život bohů, těm snadný jest dovolen návrat k bohům, od nichž byli posláni.

Co bychom my měli říci, jimž evangelia byla hlásána a kteří, vidouce vtělení Spasitelovo tolika zázraky potvrzené, spíše věděti nežli věřiti můžeme? My zajisté, jestliže moudře smýšlíme, tento lidský život za nic nepovažujeme, aniž

⁵⁾ Z Faleronu u Athen (345—283 př. Kr.).

⁶⁾ Bezpochyby Theodosius Grammatik z Alexandrie, okolo r. 620 př. Kr.

⁷⁾ Narodil r. 276 př. Kr. v Cyreně.

dobrým cosi býti ceníme, co by pro druhý život užitku neposkytovalo. A protož ani na hodnost, ani na vznešenost předků, ani na sílu těla, ani na sličnost, ani na velikost, ani na všelikou od lidí uznanou čest, ani na samotnou vládu, ani na cožkoli by v životě tom mohlo zváno býti vznešeným, nýbrž nad to naděje své upínati a vše jako přípravu pro druhý život považovati máme.

Který však by to byl život a kterým způsobem jej prožít, to ukázati bylo by nad úkol, jehož jsme se tuto podjali. Dospělejších zajisté posluchačů, nežli ty sám jsi, k pochopení věc ta vyžaduje. Však to jenom nechť stačí říci: Kdyby kdo veškeru lidskou blaženost od stvoření mysli pojal a dohromady v jeden celek zahrnul, shledal by, že by zajisté jen malé části oněch radostí se rovnala, ano že radosti onoho života více se liší od veškerých, v jedno zahrnutých radostí lidských, nežli stín a sen od věcí skutečných. K onomu pak životu svatá vedou Písma, tajemstvími nás vzdělávající; a třeba by tobě během věku do jejich hlubokého smyslu nebylo lze proniknouti, přece není od místa, bys z jiných knih, učenými však muži sepsaných, poučiti se dal. Jest však, jak dí Basilius, i k básníkům i k jiným spisovatelům, i ke všem lidem pilné zření míti, odkudž by nám k cvičení vtipu nějaký užitek mohl přijíti. Tak spisy především jiným Boha ctíti hlásají. Jemu se napřed vzdej a doporuč, on tvůj jest tvůrce, tvůj otec, tvůj pán, jemu vším jsi povinen! A když všickni lidé povinni jsou vzdávati Bohu díky, ty jemu nejvíce se odvděčiti a sloužiti hleď, jehož milostí se stalo, že králem jsi se narodil. Mohl jsi se naroditi jedním z lidu, nebo z rolnictva, ale nevyzpytatelným úradkem Božím jsi dosazen na vznešený prestol. Nechtěj se proto vynášeti, ani nadýmati, ani pýchati; co tobě dáno, mohlo dáno býti jinému. Čím vyšší jsi rodem, tím pokorněji bys měl si vésti, skláněti šiji před Králem Jediným, účastniti se služeb Božích. Neboť komu služba Boží přirostla k srdci, tomu ostatní ochotně slouží. Především hledejte království Božího, praví Písmo, a potom vše ostatní bude vám přidáno.⁸⁾ (Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Prak bývá též majetkem pastýře. Nemá-li psa, hází prakem kaménky za vzdálenější ovce, aby se vrátily. Ve sbírce jest prak provázkový, též z Betléma přinešený. Pastýři mají časem v házení prakem velikou zručnost, jako ji vykazovali mužové z kmene Benjamin, *z nichž každý kamením z praku házeli k vlasu a nechybovali se.* (Soud. 20., 16.) David šel na Goliáše s prakem, pro který si vybral z údolí patero kamének a s pomocí Boží ranil pak Goliáše kaménkem přímo do čela, že tento padl. Prak bývá zavěšen na pasu; tam si zavěšují i hůl či klacek *nabuta* zvaný, o který se při slézání podpírají a kterým se též brání. Na tuto hůl naráží žalmista slovy »*Prut tvůj a hůl tvá, (Bože), toť mne potěšuje.*« (Ž. 22., 4.)

David měl prak i kaménky v *torbě* (1. Kr. 17 70.); sbírka naše vykazuje též malý model pastýřské kožené torby.

⁸⁾ Mat. 6, 33.

Život pastýře nebyl lehký a pohodlný, neboť mu bylo zaběhlé zvíře a ztracené hledati a zpět přiněsti, raněné obvazovati a léčiti, beránky a unavená zvířata někdy ve svém šatě neb na ramenou nositi, březí ovce opatrně vésti, by se neuhnaly, hájiti stádo proti dravé zvěři, proti lupičům a j., snášeti horko, zimu, větry, bouře ve dne i v noci.« (Gen. 31., 38. Is. 40., 11. Gen. 33., 13. 1. Kr. 17 34. Ezech. 34 a j.)

Bylo tu třeba lásky a obětavosti; proto dobrý pastýř byl pro tyto vlastnosti milován, příklad jeho Spasitelem doporučován v duchovním životě.

Jakou míval pastýř *mzdu a odměnu*? Obyčejně dostával část výtěžku stád; měl mléko, sýr, část beránků byla Jakubovi mzdou. (z doby jarní; Gen. 30.) — Najatý pastýř, *nájemník*, nemívá vždy dostatečné péče, nechává někdy roztrhati ovci vlkem, nehledá ztracených, utíká před lupičem. Za starodávna bylo pastýři nahraditi majiteli každý uloupený kus, nemohl-li ukázati aspoň kus ovčí kůže neb těla na znamení, že se bránil. (Exod. 22., 11., 12. Am. 3., 12.)

Děti mívávají *hru na pastýře*, při níž jeden představuje *majitele*, druhý *pastýře*. Tento přichází v rozedraném šatě, přivádí ovce; majitel praví: »Dlouho jsem tě neviděl, ovce jsou hubené, smutné.« Pastýř se vymlouvá na sucho, nebylo dobré pastvy. »Lepší pastva jest vzdálená, dej mi lepší obuv, pak budu moci hledati. Majitel říká: »Pro tvé hezké oči zabijeme skopce, uděláme z toho opánky.« Na to slibuje pastýř: »Půjdu tak daleko, že mne neuvidíte.« Majitel počítá ovce, počítá i beránky, a zdá se mu ten dorost tuze malý: »Jest to počet vlců! Vlk je tedy trhá? a ty nebdíš?«

»Abych mohl bdíti,« odpovídá pastýř, »potřebuji větší tarbuš a kefijje (pokrývku hlavy).

Majitel slibuje: »Pro tvé hezké oči půjdeme do bazaru, koupíme ti

»Budu bdíti za dne, v noci chrápati v jeskyni

»Avšak ty máš i v noci bdíti!«

»Potřebuji abaje (pláště), jest zima.«

»Sestry ti utkají, přineseme ti plášť krásný, veliký.«

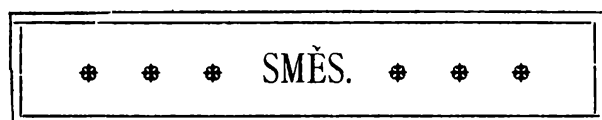
»Když budu tak krásný, ať přijde pak vlk, budu křičeti, ale nepůjdu naň!«

»To musíš jíti proti němu.«

»K tomu mi třeba, abych měl hezký opasek a dobrou hůl.«

Na to dí majitel »Hůl, ano, tu dostaneš, ale na záda« — a povstane křik a děti pastýře vyženou.

O náhradě, kterou měl dáti pastýř majiteli stáda, když nezabránil škodě, mluví již ustanovení krále Babylona, Hammurabiho. Zmenšil-li přírůstek špatným údajem, bylo mu to nahraditi majiteli desetkrát; roztrhal-li lev nějaké zvíře, pastýř musil dokázati svou nevinu (čl. 265., 266.). (Pokračování.)

O vitalismu, jako nové přírodovědecké theorii napsal pozoruhodný spis Dr. H. Driesch: »Der Vitalismus als Geschichte und Lehre.« Vitalismus, jak o knize referuje p. Dr. E. Babák

(»Přehled« č. 49. t. r.) je názor přiznávající životním dějům zcela zvláštní, vlastní zákonitost, autonomii. Dle tohoto názoru vyskytují se v životním dění činitelé, neznámí ve vědách, které se zabývají světem neústrojným (fysika, chemie). Životní zjevy nedají se převést na zákonitosti fysikochemické. Dění životní jeví se sice úkazy

fysiko-chemickými (přeměny energií a látek), ale nelze říci, že by v živých bytostech byli činní toliko činitelé fysiko-chemičtí; naopak lze ukázat, že v ústrojencích působí vedle nich činitelé přírodní, kterých fysika a chemie nezná. — Driesch ukazuje na četných příkladech, že projevuje se tu působnost přírodního činitele, o němž ničeho není známo ve fysice a chemii. Driesch, navazuje na Aristotela zove jej *entelichii*. Pro nás je to ovšem *duše*, princip života. — Mezi našimi přírododisci je to, jak známo, univ. prof. Mareš, který theorii vitalismu proti materialismu důsledně hájí. Jen pomalu a jaksi ostýchavě razí si tu dráhu naše křesťanské učení o lidské duši. Ale věříme pevně, že vyjde z něho vítězně, protože jen pravda na konec vítězí.

Svaz učitelstva a přátel školy zakládá p. učitel Konrád Pospíšil v Černo-
vicích. Hledí všechny »pokrokové muže«
ať kteréhokoli povolání soustřediti v jednotu,
která by stavěla hráze proti mocným vlnám
reakce. »*Volná škola*,« kterou vydává p.
Fr. Merta v Zábřehu na Moravě, je prvním
překopníkem k utvoření svazu. Jak v »Uči-
telském Přehledu« p. Pospíšil sděluje, při-
hlásilo se do svazu do poloviny září asi na
100 členů. Jsme žádostivi, zda příklad kte-
réhosi dvorního rady ve Vídni, člena nej-
vyššího správního soudu, jenž jako předák
vídeňského spolku: Freie Schule proti ná-
boženství jako účelnému předmětu školnímu
všude vystupuje, nalezne i u nás následování.

Český sněm a učitelstvo. Co by
sněm český měl pro učitelstvo učiniti, vy-
kládají »Učit. Listy« v čís. 4. Mezi poža-
davky jest i kratší doba služební. Tu ne-
mohli si páni dáti ujiti, že katechetům zákon
povoluje 35 let služby. »Čtyřicetiletou dobu
služební uznal sám sněm za přílišnou, když
ustanovil, aby katecheti sloužili jen 35 let.
Neozvali jsme se tenkrát proti nedocenění
svého zdraví a svých životů, protože jsme
na větší skývu čekali nedočkavě hladovi,
ale tu výtku máme pořád na rtech, a je tím
trpčí, že u poslanců vymůže víc kanovnická
přímluva pro kastu známou duchem reakčním,
než stálá činnost učitelského stavu za so-
cialním pokrokem.« Páni zapomínají, že sněm
nedal katechetům ono snížení let služebních,
uznáváje 40 let za dobu přílišnou, ale z toho
důvodu, že katecheta v pozdějších letech
staří přichází do služeb školských než uči-
telstvo. A aby, přijde-li mladší, nešel brzo
do pense, o to je v zákoně postaráno do-

datkem, že může katecheta do pense po 60.
roce věku svého.

Rychlejší než funebráci. »Učitelské
Noviny« č. 4. zaznamenávají podivný pří-
pad, jenž se udál po smrti učitele Frant.
Vl. Krcha na Smíchově (zemřel 29. září t.
r. časně ráno): »Za několik minut po smrti
Krchově, kdy mrtvola jeho snad ještě ani
docela nevychladla, dva mladí páni, sotva
z ústavu vyšli, ucházeli se již o jeho místo,
na němž po čas nemoci Krchovy působil jiný
mladý kolega. Tak učitelští »bažanti« (bažící
po nejlepším místě) předstihli v rychlosti
dokonce agenty pohřebních ústavů, známé
přece svou dotěrností, neboť agenti ze šetr-
nosti dostavili se k vdově později než dotčení
šplhavci k zástupci okres. škol. inspektora.«
— »Učit. O.« pozastavuje se nad dotěrností,
ale odkud tato? Kde vyvinut jen smysl pro
vlastní prospěch, pro vlastní já — tam není
šetrnosti k jiným, tam schází i pieta k ze-
mřelému. A tam vede mladé učitelstvo —
učitelská organizace, duch pokrokový —
nové směry!

Pryč s modlitbou ze škol. Linecká
místní školní rada vyzvala správy škol, aby
navrhly formulář interkonfesionální modlitby,
jíž by se užívalo ve školách, aby prý žádné
náboženství nebylo uráženo. Na této cestě
však dále postoupil orgán německého uči-
telstva »Freie Lehrerstimme«, který píše:
»Školní modlitba nespočívá vůbec na žádném
zákonitém podkladu. Náš zákon školní sta-
noví přesně všechny vyučovací předměty,
jimž ve škole vyučováno býti musí nebo
smí, rozvrhy hodin stanoví přesně počet
hodin pro každý jednotlivý předmět, o ně-
jaké školní modlitbě není však v zákoně ani
řeči, rovněž ne o čase, kterého je k této
potřebí. Jest to přímo porušení zákona, ubírá-li
se první hodině početné nebo mluvnické čas
potřebný k modlitbě, a jest to také porušení
zákona, přidržují-li se dítky k modlitbě před
zvoněním před první hodinou, poněvadž ani
učitel, ani školní úřady nejsou oprávněni
dítky zavazovati k více, než k přesně přede-
psaným vyučovacím hodinám. Nejjednodušší
a zákonné by tedy bylo, odstraniti modlitbu
vůbec, neboť nemá se školou skutečně nic
co činiti. Škola má býti činnou ne modlením,
nýbrž vyučováním.« Do vleku koho se vět-
šina učitelstva dostala, jest z této ukázky
patrné. Také na sjezdu »volných myslitelů«
v Paříži v září bylo žádáno, aby modlitba
ze škol byla odstraněna a nahrazena odří-
káváním zákonů!

Výstava vyučovacích prostředků náboženských. Za letošní zemské učitelské konference katecheti diecése lublaňské uspořádali v hlavním městě kraňském výstavu učebních prostředků náboženských jako zvláštní oddíl výstavy učebné. Byl vzat zřetel jen na obecné školy. Na prvním místě bylo viděti biblické obrazy, a to deset řad; byly dílem umělecké, dílem obyčejného rázu. Všecky byly původu německého. Prof. Koželj maluje domácí obrazy slovinské. Vedle toho byly vyloženy mapy. Náznost jejich doplňovaly obrazy krajin. Dále byly vyloženy obrazy k vysvětlení israelských starožitností, obrazy liturgické, církevně-dějepisné a konečně také k vyučování katechismu. Veliké ceny byla také výstava knih, potřebných ke vzdělání katechetově; bylo tam zastoupeno písemnictví slovinské, chorvatské, české a německé. Výstava byla dobře uspořádána a velmi poučná. Seznam vystavených předmětů vyšel jako otisk ze všeobecného katalogu. I u nás by byla výstava učebních pomůcek spojena s velmi dobrým prospěchem.

Nový školní řád pálí nemálo »Právo Lidu« z 19. října, které o něm takto píše: »Nešťastný bastard řádu starého, jenž nemá již svěží životní síly, a školská praxe, jak se prováděla a provádí v různých koutech Cislajtanie se všemi vlivy, které v ní nabýly rozhodného slova, je to hlasatel tendenční výchovy, jíž se domáhá osamocnění školy, působením kléru a nesvobodného byrokratismem dušeného učitelstva Školní rady jsou dávno ve vleku kněžském (! jediná osoba má tolik vlivu!); konsistoře se obracejí k zemským úřadům se svými přáními (a rabináty nikoli?) a ty rozesílají výnosy po školách, jež jsou oněch přání doslovnými opisy. Je smutná pravda, že v Čechách je zemská školní rada filiálkou konsistoře (kdo by se nesmál této troufalosti?). Pod záminkou náboženských cvičení účastní se děti kde které klerikální parády, jen aby měla hojnou assistenci. O různých procesích mají si rodiče pro své děti vyžádati dovolené, ostatní žactvo pak má býti vyučováno. Nové nařízení však dává církvi právo prostě oznamovati, co ustanoví o náboženských zkouškách a cvičeních okresním školním radám, které rozhodnou, zdali den náboženských cvičení katolických bude dnem feriálním pro celé žactvo.« Dále si stěžuje, že místa správců škol se mají vypisovati s podmínkou, že jsou schopni vyučovati náboženství katolickému, aby byli schopni za-

stávati katechetu. Dále si nařiká, že ředitel může býti jiného vyznání než většina dětí, aby se vyrvala židům místa ředitelů (o to socialistům jde!). Náboženství je pořád mezi předměty vyučovacími na prvním místě na důkaz, jak vážně jsou míněna ministrova slova, že má býti mládež vedena k náboženské snášlivosti a lásce k bližnímu. Kdo zná naše kněze, ví, že v hodinách náboženských se vštěpuje dětem samospasitelnost katolictví, kdežto jinověrci jsou odsouzeni k zatracení a židovští rodiče si stěžují (všude hledej žida!), že po kněžském vyučování se projevuje láska a snášlivost dětská surovým týráním jejich dětí od spolužáků, jakmile se objeví ve třídě.« »Právo Lidu« právem se nazývá Právem židů; mělo by se spíše postarati, aby socialistické děti byly zvedenější a aby židé křesťanů nešidili, pak ani dítky nebudou proti židům zaujaty.

»Vědecký« soud. »Naše Doba« v 12. sešitě, str. 948. uvádí kritiku o Buissonové »Náboženství, mravouce i vědě«, Buisson je theistou. Mravouka i věda potřebují náboženství, potřebují nekonečna jako posledního doplnění. Náboženství znamená stálý růst, nemožnost zastavovati se. Jeho nezměnitelnost neleží v jeho stálém trvání, nýbrž v jeho stálém vzrůstu a proto náboženství bude duší každé vědy, aby zůstala živoucím organismem. Spor mezi tradicionální věrou a vědou a mravoukou byl nevyhnutelný. Náboženství vzniká z naivní instrukce prvotního člověka. Jakmile se ustálí v pevné formy, střetne se s rozumem. První reflexe, na př. uvědomění si jevů přírodních, je prvním podnětem, aby se rozlučovala víra a věda. My postupně věříme méně a méně v nadpřirozenost a užíváme na výklad jevů metody vědecké.« My zase nevěříme nic v takovouto vědu, která vychází z naivnosti nadutého vědce.

Přepočítali se? »Osvěta Lidu« v č. 85. vytýká »Čes. Východu«, že brojí proti zřízení nového dívčího lycea v Chrudimi, pokazuje na veliké výlohy: »Jak jinak počínal si »Český Východ« tenkrát, když ve svých sloupcích vypočítával prospěch, který obci a zdejším živnostníkům ze zřízení ústavu sester Zahálkových vzejde, když pomáhal svým tehdejším patronům proti těm, kteří se tomu bránili, aby jeptiškám po 50 let povoleno bylo tři tisíce zl. roční subvence. Dnes vidí každý člověk, že »Č. V.« tenkrát se přepočítal, že z jeptišského ústavu nemá nikdo zisku, ač obec musí platiti, o mravní ztrátě, kterou z ústavu má celý ná-

rod, ani nemluvě!« — Dokazovati prospěch klášterního paedagogia v Chrudimi »Osvětě Lidu« by bylo opravdu marným.

Drobnosti ze školství. Arcibiskupem Farleyem byla v New-Yorku založena právě vyšší katolická škola, do níž posílání býti mohou žáci ze všech novoyorkských farních škol a v níž mohou i graduovati. Je to kolej sv. Františka; kurs trvá 4 roky a je dvojitý: klassický a obchodní. — Ve Vídni bylo první dívčí lyceum zařízení již před 12 roky od Frauenbildungsverein. — Brněnská okresní školní rada zakázala v neděli dne 1. října, kdy konán byl tam »Volkstag«, školní služby Boží, aby prý se dětem nic nestalo. — Do německé školy ve Strážově nepřihlásilo se ze všech do Strážova příškolených českých obcí ani jediné dítě. — V Německu čítá spolek katolických učitelů 8000 členů. — Ve Švédsku bylo r. 1903 celkem 18.627 veřejných škol, z nich 18 bylo vyšších. — Německá škola v Hořanech vykazuje po zápisu všeho všudy čtyři žáky, a to ještě 3 děti české. — Nippon, říše květů, má 27.138 lidových škol a v nich 108.360 učitelů. — Chorvatská vláda bude sama vyrábět sešity a písanky pro žáky obecných škol. — V Římě je 125 klášterních škol se 31.000 žáky. — Na českých školách v Praze zapsáno jest letos celkem 20.570 dětí, na německých 2577, celkem 23.147 školních dětí. — V Chrudimi zřízeno bude příštím školním rokem úplné dívčí lyceum nákladem obce. — Náklad na školství pro příští rok stanoven v zemském výboru obnosem 37 milionů, 486.708 K. — Do školy »Komenského« ve Vídni zapsáno bylo do všech sedmi tříd celkem 392 hochů a 439 dívek čili dohromady 831 českých dětí; v opatrovně pak je 80 dětí — celkem 911. — Francouzské university v uplynulém roce školním měly 30.405 posluchačů. — Německo má 230 pomocných škol o 700 třídách s 15.000 slabomyslnými dětmi. Berlín má již 125 pomocných tříd. Londýn má 89 samostatných pomocných škol. V království českém jsou — 2 pomocné třídy! — V Kodani byl v srpnu sjezd skandinávského učitelstva. Bylo přítomno na 3900 Dánů, 1930 Švédů, 900 Norův a 320 Finů. — Hospodu, školu, lékárnu v jednom domě mají v Břevnově u Prahy. — V Dánsku může býti ve třídě nejvýš 35—37 žáků. — V Istrii bylo v roce 1903 dle úřední zprávy 184 obecných škol, z nichž 10 bylo sice systemisováno, ale neaktivováno. — Dle jazyka vyučovacího bylo

26 slovinských, 63 chorvatských, 69 vlašských, 3 slovinsko-vlašské a 23 chorvatsko-vlašských. — Svaz německých učitelů (ve svazu jsou většinou evang. učitelky) konal v Brémách IX. sjezd v červnu. R. 1904—5 měl svaz 19.581 platících členů. — V Bavorsku jest 31 klášterních ústavů ku vzdělání učitelů. — Dánská správa vyučovací vydala zákon o užití trestu tělesného při přestupcích proti mravnosti.

Drobnosti ze školství celého světa. Israelitská náboženská obec pražská otvírá letošním rokem 48. ročník své »Talmud-Thora-Schule«. Do této školy přijímají se dívky a mladíci, kteří absolvovali školy měšťanské a navštěvují buď školu střední neb vysokou. Vyučování jest bezplatné, učí se náboženství a hebrejštině. Loni škola čítala 300 účastníků. — V Pešti vydržovala loni obec pro 6000 dětí 56 denních útulků. — V Petrohradě založen byl dívčí ústav pro vyučování stavitelství. — Londýn má 973 obecných škol se 648.578 žáky. — Nejvyšší počet vyučovacích hodin katechety stanoví zákon v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, Horních Rakousích, Solnohradsku, Štýrsku, Korutanech, Bukovině, Gorici a Hradišce do 25, v Dalmacii do 26, v Haliči a Krajíně do 24 hodin, v Dol. Rakousích do 21! — Místo katechety zřízeno býti může na škole, kde je 16 hodin vyučovacích, v Čechách, ve Slezsku, Solnohradech a v Dolních Rakousích; při 18 hodinách v Korutanech, Gorici a Hradišce a v Haliči, při 20 hodinách vyučovaných týdnů v Bukovině, Dalmacii, Istrii, Krajíně a Štýrsku, na Moravě však již při 14 ba i při 10 hodinách týdenních. — Ústřední spolek německých jednot učitelů v Čechách sdružuje 84 jednoty se 7290 členy. — V Brémách usneslo se učitelstvo 273 hlasy proti 43, aby vyučování náboženství bylo ze škol odstraněno. — Nová učebná osnova pro obecné školy připravuje se pro Bosnu a Hercegovinu a bude sdělána dle moderních požadavků paedagogiky. — Školní komise ve Štokholmě stanovila, že na žádný způsob nemá počínati vyučování příliš záhy ráno; dětem věku do 11 let nemá počínati škola o 7. hodině dopolední. — Do I. ročníků českého ústavu ku vzdělání učitelů v Praze přihlásilo se 213 žadatelů, do specialního kursu 148 žadatelů. — V Německu od roku 1894 do r. 1900 skončilo sebevraždou 950 dítek.

* * LITERATURA. * *

Kalendáře družstva Vlast »Sv. Vojtěch« velký stojí 1 K, malý 60 hal., »Socialní kalendář lidu československého« prodává se rovněž za 1 K. — Tucet těchto našich velkých kalendářů jednotlivých nebo míchaných stojí 8 K, tucet malých — sv. Vojtěch — 4 K 80 h. Při hotovém placení dává se na tucet jeden nádavkem. Kdo si objedná kalendář v plné ceně, tomu platíme poštovné my, kdo je má ve snížené ceně, platí si porto sám. — Kalendáře naše mají letos lepší zevní úpravu než loni a mají týdenní trhy, po nichž mnozí toužili, i budtež hojně rozšířeny. — Objednávky vyřizuje. admin. družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Karel Procházka: Kolárovičtí dráteníci. Národopisná studie. Se 17 vyobrazeními. Nakladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze. Cena 1 K 20 h. Pilný pěstitel folkloru, v tom směru již častokrátě osvědčený p. K. Procházka, podává tu obsáhlou studii o životě našich dratníků na jich pouti po Čechách, i v jich domovině na Slovensku. Shrnuje tu vše, co jen s životem jich souvisí, v ladný celek, v knihu zajímavou. Upozorňujeme naše čtenáře na tuto publikaci. Takové práce nesmějí zapadnout nepovšimnuty. Kniha tato i v lidových knihovnách prokáže dobrou službu. Ilustrace, pečlivě pořízené, opravdu vysvětlují slovo spisovatelovo.

Xaver Dvořák: Z hlubin věků. Legendy pravěku, legendy evangelické, křesťanské a legendy o sv. Dominiku, v nichž význačné motivy propletá přední náš katolický básník svými reflexemi, tvoří obsah nového díla Dvořákova. Mnohé z básní těchto mají velmi něžnou pointu. Uvádíme aspoň Konec potopy, U jesliček a j. Jest to jedna z nejpeknějších prací tohoto autora. — Vřele doporučujeme.

Vůdce bohoslovců. Napsal *Abbé Dubois*. Přeložil N. N. Schváleno nejdůst. k. ar. ordinariátem v Praze. Nakladem vlastním. Cyrillometh. tiskárna Václ. Kotrba. Stran 450. Cena váz. výtisku 3 K (franco 3.20 K) u vrátného v kn. arcib. semináři v Praze-I. 190. Uvedenou knihu zváti lze právem i vůdce kněží, jelikož z velké části jedná i o životě a působnosti kněze. V prvních čtyřech kapitolách jedná o čtveré kategorie bohoslovců. V dalších šestnácti pak o jednotlivých vadách, jež povahu jinochovu hyzdívají. Poukázáno ke pramenům i k následkům těchto vad a též jsou tu udány léky proti nim. Dodatek I. má nadpis: Modlitba, zbožnost neboli svatost života, brevír, rozjímání, zvláštní zpytování svědomí, seminář. Dodatek II. uvádí pořádek života kněžského. Dubois znám jest jako dobrý psycholog a vychovatel a »Vůdce bohoslovců« najde zálibu u všech, kteří vychovatelstvím se zabývají.

Reformace ve světle pravdy. Dle různých pramenů napsal Václav Oliva. Cena 2 K 88 h. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství Václ. Kotrba v Praze-II. 200. V předmluvě k pěknému tomuto dílu, jež v »Lidové knihovně«, vydávané »Zemským sdružením katolických spolků v království českém«, vyplňuje svazek IV., a při-

psáno jest Jeho Milosti nejdůst. p. biskupu královéhradeckému ThDr. Josefu Doubravovi, praví p. spisovatel, že teprve jako kněz poznal skutečný život protestantův z autopsie, poznal útočivý ráz protestantismu proti katolicismu, poznal, jak falešné protestantské názory do lidu katolického se vtírají i násilně, poznal, jak »pastoři« a jich tisk nespavedlivě líčí dějepisná fakta a jich ve prospěch své konfesse obracejí, neohlížejíce se, že tím pravdu ve tvář bijí, — což ho pohnulo vydati tuto práci jakožto obranu katolických názorů proti podobnému počínání. — Ježto pak nejvíce pomluv a lží o církvi katolické zabývá se středověkem a tak zvanou »reformací«, vyličující středověk v nejhorším, »reformaci« však v nejkrásnějším světle, posvětil si i p. spisovatel na základe četných pramenů důkladně na tyto dvě doby, zvláště pokud se týkají naší vlasti (Díl II. jednající o »reformaci« německé či protestantismu vyjde později samostatně, načež svým časem upozorníme), a hle, tu všecko v docela jiném světle zraku našemu se jeví a ve prospěch naší sv. církve a jejích nauk mluví. V době ruchu hesla »Pryč od Říma!« jest spis tento tím vítanější; jen by bylo žádoucí, by co nejvíce všude se rozšířil. Doporučujeme.

Prokop Zaležl.

Po stopách pravdy.

I. sešit kázání Dr. *Rud. Horského* prodává se za **1 K**, druhý za **80 h**, ale jen za hotové. Na dluh se nikomu nezašle. — Sešity tyto začínají jako VI. Homilie adventem a končí řečí na den Jména Ježíš.

Vlasteneckých homilií Dra. RUD. HORSKÉHO

vyšel sešit I.—V. v ceně **4 K 60 h**. Probírají počátek církevního roku až k svátkům velikonočním.

Objednávky přijímá:

adm. družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Nejlacinější a nejrozšířenější zpěvník v Čechách!

Doporučujeme XXI. vydání třemi nejdůstojnějšími konsistořemi schváleného

Výboru písní kostelních.

Sestavili: *Jos. A. Bergmann a Ferd. Drůbek* s barvotiskovým obrázkem sv. Václava.

(S náp. po 50 h, bez náp. po 30 h.) **Zeela v plátně vázané** ve způsobě modlitební knížky a „**Průvod varhan**“ VI. vyd. (seš. I. po 1 K 60 h, seš. II. po 80 h) zasilá **Anna Drůbková**, vdova ředitele školy na Smíchově, Jakubská ul., č. 660. Jenom **za hotové**, však neprodané vezme se zpět. Nádvak pro chudou škol. mládež, zásilky franko.

Praktický spolkový rádce.

Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organizatory, agitatory, a vůbec pro každého člena spolků československých. — Sestavil *T. J. Jiroušek*. — Cena 50 h. Objednávky vyřizuje: *admin. družstva Vlast v Praze, 570-II.*

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamače, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, gym. professoru na Smíchově; pro učitel, přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Nový řád školní a vyučovací. — České učitelské listy a náboženství. — Z pojednání o výchově dětí. — Předměty a modely biblických starožitností. — Jak učit liturgice. Směs. — Literatura.

Nový řád školní a vyučovací.

(Proč je náboženství mezi vyučovacími předměty na prvním místě.)

»Český Učitel« pilně sebral hlasy všech pokrokových listů o novém řádu školním a vyučovacím, aby jeho čtenářstvo mohlo si učiniti jasný názor o tom, jak tyto strany o novém řádu soudí. — Chceme tu aspoň některé projevy toho druhu registrovati a na ně reagovati.

»Volná škola«, jež právě počíná své osvětové poslání, zaznamenává, že »nový řád proti starému znamená jakýsi pokrok, za nějž jest hlavně děkovati jednotlivému a neúnavnému působení učitelských zástupců, kteří zabránili, aby tento řád nezpačil novou etapu ve zklerikalisování školství obecného.« Nemůže pryť také »tento řád úplně potlačiti ideu volnosti v sebevědomém učiteli, který se dovede vyhnouti příkřejším jeho nařízením, jako to dovedl při krutějším starém Řádu.«

To je jistě velmi zajímavý soud. Nejprve se chce říci, do obecné mluvy přeloženo: »Mohlo to býti s tím novým řádem ještě horší!« Strašidlo klerikalismu však, jež se tu vystrčilo, umlčí již nespokojence. Pak se učiní lichotivá poklona těm, kteří toto strašidlo z připravovaného řádu zahnali, a na to se obratně naznačí, jak se to již s tím řádem bude praktikovati. Zcela jednoduše: jako s tím starým. Nebude se dodržovati. — To je věru velmi pozoruhodné doznání! —

Rozhodně nespokojeno jest s novým řádem »Právo lidu«. »Český Učitel« otiskuje celý úvodník, který novému řádu orgán socialní demokracie věnoval. Nový školní řád je »nešťastný bastard řádu starého, jenž nemá již svěží životní síly, a školské praxe posledního desítiletí je to hlasatel nezahalené tendenční výchovy, již se domáhá osamocnění školy, působením kleru a nesvobodného, byrokratismem dušeného učitelstva.«

Ubohé, byrokratismem dušené učitelstvo! Na jedné straně upřímné doznání, že se učitelstvo již dovede vyhnouti příkřejším nařízením, a na druhé straně nárek na ten tlak! Je to věru k udušení! — A po známých nářcích na klerikalismus ve školství, jež už tisíckrát se opakovaly, uvádí pisatel, co jej nejvíce v novém řádu dusí: »Náboženství je pořád mezi vyučovacími předměty na prvním místě. Kdo zná naše kněze, ví, že v hodinách náboženských se dětem vštěpuje samospasitelnost katolictví, kdežto jinověrci jsou odsouzeni k ztracení, a židovští ro-

diče si stěžují, že po kněžském vyučování nejednou se projevuje láska a snášlivost dětská surovým týráním jejich dítek od spolužákův, jakmile se objeví ve třídě.«

Nejprv odmítáme rozhodně *jako sprostou lež* to, co pisatel tvrdí o nauce o samospasitelnosti katolictví. Ten člověk, který to psal, touží snad po univerzitním vzdělání? Ten by se měl posadit do třetí obecné třídy a tam z katechismu se učit, kterak samospasitelnosti církve katolické sluší rozumět. Ten, jak se zdá, co živ, katechismus ani neviděl! Odtud ty surové a lživé soudy. Odmítáme též ono na cti utržení kněžstvu, jehož se tu pisatel anonymně dopouští. Máme-li je pojmenovati pravým výrazem: jest to sprosté, nízké a zlomyslné uličnictví, jež tu páše.

Nejde mu však na rozum, *»proč jest pořád náboženství mezi vyučovacími předměty na prvním místě.«* Nuž, aspoň o tom tohoto »učence« chceme poučiti.

Škola na prvním místě, jako již v starém řádu zřetelně bylo vysloveno, má *účel výchovný*. — Na mravní výchovu, založení řádného charakteru budoucího státního občana, klade se v řádu školním hlavní důraz. To pochopiti nebude snad pro pisatele řečeného článku nikterak obtížno. — Nyní dále: Všechny vyučovací předměty, od mluvnice až k tělocviku počítaje, mají v sobě více méně výchovný moment. *Ale nejvíce výchovné síly ze všech předmětů má náboženství.*

Všimněme si jen biblické dějeprawy! Pozorujte heroickou postavu Abrahamu, obrovitého vůdce Israele Mojžíše, všimněte si ohnivého proroka Eliáše, Jeremiáše a jiných. Jací jsou to mravní velikáni! Jich život a jich ctnosti v řádném výkladu katechetově osvětlené jsou nejmocnějším výchovným činitelem. A vizte v Novém zákoně Ježíše Krista, mravní, ovšem nedostižný ideál lidstva! Vizte nadšenou činnost rybářů-apoštolů! Zamyslete se trochu nad těmito postavami! Ty jako ze žuly vytesaní velikáni, v tom lapidárním slohu bible popsání, jsou takové zářivé výše a síly charakteru, že všickni čítankoví hospodáři, řemeslníci, učenci a dělníci jsou proti nim učinění pidimužáci. A já se jen divím, která krátkozrakost způsobila, že všichni tito mravní velikáni z čítanek musili zmizeti a dáti místo nejednou těm mužům, kteří jsou k oněm v takovém as poměru, jako svatojanské mušky k slunci.

A proto tedy již, že *náboženství* s hlediska biblické historie vzato, *má v sobě nejvíce výchovných prvků, proto mu náleží mezi vyučovacími předměty první místo.*

Ale je ještě druhý důvod, proč náboženství náleží ve výchově školní úloha vůdčí. K výchově člověka na prvním místě je potřebí, aby mu byl vštípen určitý a jasný názor životní a světový. Jak mám nazírat na sebe a na svůj život? Jaké místo jest mi vykázano v poměru k ostatním lidem a k ostatnímu tvorstvu? To jsou principiální otázky každého výchovného systému.

Jsou ovšem různé názory životní. Radost a slast je účelem života dle názoru hedonistů. Užitečnost socialní, jež v sobě ovšem zahrnuje individuální radost, je cílem života dle náhledu utilitaristů. Připomínám jen tyto názory, ježto s nimi nejčastěji se setkáváme. *Ale poukažte mi v tom množství chaotických názorů na některý, který by byl jednodušší, jasnější a krásnější, nežli náboženský názor životní! Ukažte mi ideálnější, nežli ten, dle něhož tento život jest pouhou přípravou, prvním stupněm k dalšímu životu po smrti, k životu nikoli sladké zahálčivosti, ale další činnosti, k žití šťastnému či nešťastnému, dle toho, jak jsme si zde tento život založili a k budoucímu se připravili! Znáte některý vznešenější názor životní?*

Chcete snad mluvit o přirozené mravnosti, k níž má nutně škola vésti? Pak mi naznačte, kde jsou lépe principy této přirozené mravnosti uvedeny, nežli v Desateru přikázání? Zde máte všechny, ni jediný nevyjímaje, nejkratčeji vytčeny. A že náboženství *všechny tyto postuláty mravnosti v sobě zahrnuje*, proto mu též v řadě *výchovných předmětů náleží první místo*.

Při tom, jak pro bohoslovce patrně, abstrahuji tu od všeho nadpřirozeného, krystalického to jádra každého náboženství. Schválně pomím tu všech nadpřirozených prostředků, jež poměr člověka k Bohu upevňují. Chci tu jen s čistě přirozeného, rozumového hlediska pánům, kteří nechápou, proč mezi učebnými předměty náboženství zaujímá první místo, vysvětliti, proč tak bylo, proč tak je a proč tak bude dotud, pokud lidé nebudou tak předpojatí a zaslepeni, aby největší a nejpevnější opory vší mravnosti: *náboženství* se zřekli.

Snad se mi podařilo dosti jasně se vyjádřiti: proč náboženství náleží ve školním plánu na místo přední. A nedovedl-li jsem toho, není vina ve věci, kterou hájím, ale ve způsobu, že nedostatečně hájím.

Ale u nás katolíků již je tak. My musíme našim liberálům zvláště dokazovati, že dvakrát dvě jsou čtyři. A to proto, že nejhrubší nevědomost u věcech náboženských není již hanbou, ale, řekl bych, stálou příkrasou pokrokového »intelligenta«.

A tato nevědomost jejich způsobuje též všechny jejich projevy proti náboženství. »Religio non habet osorem nisi — ignorantem. Náboženství nemá nepřátel kromě nevědomců.« A z této jich nevědomosti vyplývá i všechno jich chování vůči náboženským projevům čili kultu. Nemají pro ně smyslu, aby mohli jako věřící s pochopením jich se účastniti, strážnická služba dozoru nad mládeží se jim protiví, odtud jejich odpor.

A když nemohou ani těmto nemilým povinnostem se vyhnouti, projevují svůj názor o náboženství aspoň tím, že kněze, učitele náboženství, chtějí snížit. Je jim na př. proti mysli, proč že katecheta na vysvědčeních propouštěcích má se podepisovati v téže čáře jako ředitel a třídní učitel (dokonce snad uprostřed, tak, aby tito dva vyhlíželi jako jeho ministranti!), anebo hned za ředitelem.

To rovněž nemohou pochopiti. Nejsem nikterak toho názoru, abychom se nad tím rozčilovali, že tu či onde katechetovi zůstaveno bylo podepsati se na posled. Takové vysvědčení v očích prozíravého intelligenty, který dostane je do rukou, je výmluvným obrázkem o tom, jaký duch panuje ve škole, jež takové vysvědčení vydává.

A pak ukazuje ono na jednu charakteristickou vlastnost »katolíků«. Má-li dostati vysvědčení židovský žák, vždycky správce školy rezervuje rabínovi pro podpis čestné místo; dostává-li propouštěcí vysvědčení evangelický žák, vždy se vyčká, až se evang. pastor doprostřed podepíše. Já aspoň neviděl dosud vysvědčení žáka jiného náboženského vyznání, kde by podpis jeho učitele náboženství neměl místo přední.

Dotyční učitelé tak činí, poněvadž tím ukazují, že náboženství mezi předměty vyučovacími a tím i učitele jeho si váží. To jen u nás jsou tak uvědoměli, intelligentní jedinci, kteří — nemohou pochopiti!

P.

České učitelské listy a náboženství.

Podává JAN KRÁTKÝ.

(Pokračování.)

Vracíme se k »*Učitelským Novinám*«. V prvním čísle nového ročníku uveřejňují stať: »*Jak soudí český anarchista o školství a o učitelstvu.*«

Otiskují tu článek z Anarchistické revui, již vydává St. K. Neumann. Mezi jiným se tu dí: »My anarchisté odsuzujeme dnešní školu dokonale. Je špatná, nemravná, nicotná. Ovšem bráníme ji i my a budeme brániti proti útokům klerikálů, kteří by z této instituce učinili nástroj podvracující a znemravňující úplně všechen náš moderní život. A nyní následuje, kterak si anarchisté moderní školu představují.

Podivno, podivno! Naši pokrokoví učitelé si přece Hasnerovské zákony školské libovali. »Jaký to byl pokrok od staré školy náboženské!« A teď dávají za pravdu anarchistickému posudku, že nynější škola je špatná, nemravná, nicotná! A víte, kdo ji znemravňuje? Jistě ti klerikálové! Nejspíše tím, že učí Cti otce svého i matku svou, nezabiješ, nesesmilníš, nepokradeš! Mravnost na těchto principech založená je již špatná. Ta anarchistická mravnost, učící krajnímu individualismu, to jest vyšší stupeň umravnělosti! Volný vývoj osobnosti každého jednotlivce, beze všeho omezování jeho osoby! Co na tom, že o tomto individualismu praví Dostojevský: »Teď již se má za to, že je právem jednoho každého, aby žádnými překážkami nedal se zdržeti, chce-li dosáhnouti toho, po čem ztoulžil, byť měl při tom třeba deset lidí se světa sprovoditi.« —

Aby žádné číslo listu nebylo bez protináboženského článku, hned v druhém čísle »*Učitelské Noviny*« uvádějí referát o poslední nedokončené práci nešťastného filosofa Nietzsche-a, o jeho *Antikristu*. Je to dle autora »pokus o kritiku křesťanství«. Vše, co v prvých stoletích nepřátelského a jízlivého proti křesťanství staří, pohanští filosofové napsali: Lucian, Celsus, Porphyrius, Filostratus a j., je merunková marmeláda u porovnání s tím, co tuto Nietzsche podal. Staří lékaři by neřekli jinak, kdyby z práce této měli na duševní stav autorův souditi, nežli: homo daemoniacus. Křesťanství podle Nietzschea »bylo největší překážkou vytvoření vyššího typu lidského. Ono podporovalo všechno slabé a netvorné, rozsevalo chorobný soucit a tím životní energii svých stoupenců v kořenech seslabovalo. Křesťanští bohoslovci popírali, tupili a otravovali z povolání život hlásáním pokory, chudoby, cudnosti a svátosti! Celá moderní filosofie s Kantem v čele je zkažena bohosloveckou krví! Podle Nietzsche má si nalézt každý člověk svůj pojem ctnosti, svou morálku, svůj kategorický imperativ. Křesťanství je čirým světem fikcí, falšujícím, znehodnocujícím, ano popírajícím skutečnost.« — Nietzsche odsuzuje křesťanství, »má je za nejvyšší ze všech myslitelných korrupcí, protože církev křesťanská nenechala nic nedotčeného svou zkažeností, učinila z každé hodnoty nehodnotu, z každé pravdy lež, z každé počestnosti duševní podlost.«

A pak ještě mluvte, vy realističí humanisté, o neustálém vývoji lidstva! Od dob, kdy křesťanství počalo se šířiti, je dle Nietzsche vývoj lidstva zadržán, znetvořen. Je potřebí lidstvo vrhnout zpět v dobu Dionynisiiova kvetoucího kultu, aby mohlo pokračovati ve své přirozeném vývoji! — A »*Učitelské Noviny*« — ku podivu — tentokrát ani slovo pochvaly o výborném spisu Nietzsche-ově. Jen

český překlad je dobrý a přilehavý. Že i obsah jím přilehá k srdci, to patrně nešlo dobře z pera jejich referenta. —

V 7. svém čísle z t. r. zanotili »*Učitelské Noviny*« opět úvodníkem proti klerikalismu »*V upřímný boj*« nadepsaly svoji okřídlenou úvahu. A začly hned zcela po vzoru Macharovy poesie: »Hněte nás tuze černá internacionála. Jako jmelí do zdravého těla zarostla hlíza klerikalismu ve zdravé tělo společnosti. A rozmáhá se, vůli láme, šije přihýbá, páteře měkčí.« — — »Naproti zhoubné zátopě temna postavila se falanx smělých duší, světlem vědy a umění ozařených. (!) Krásným příkladem září šťastná Francie

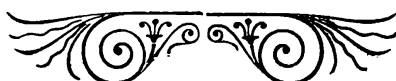
Škoda, že autor článku *Henryk Promyk* zapomněl dodat, zda i ten podivuhodný počet učitelstva antinacionalistického, bojující proti ideji národnostního ohraničování je mu též zářným příkladem! Ale vlastní tenor článku je: »*Vy, kteří po svobodě a volnosti toužíte, podejte si ruce ve Svazu Komenského! Stněte se členy spolku Aug. Smetany!*« *To jest, buďte bezkonfesičními, vystupte z církve!*

Proč má učitelstvo dle názoru »*Učitelských Novin*«, v tomto článku vysloveného, vystupovati z církve, s tím si autor článku příliš hlavu neláme. Ten důvod přece již každý zná. »Je to rozpor mezi vědou a náboženstvím, mezi čistotou umění a nízkostí klerikalismu.« O té ubohé vědy, jež v ústech takého táborového řečníka je profanována! Je snížena na parního berana, který má »staré, zpuchřelé řády na padrt rozbítí«. Kdyby dnes všichni opravdoví vědátoři dokázali, že víra vědě nikterak neodporuje, »že vědění a věření — abstraktně mluveno — nestojí proti sobě, ale že náboženský výklad věcí začíná právě tam, kde empirický zůstavil nás bezradný (prof. Güttler: *An der Schwelle des 20. Jahrhunderts*) — kdyby to vše dnes jako jediným hlasem celý vědecký araeopag prohlásil, vždycky se jistě najde dosti křiklounů, kteří budou tvrditi opak. Pro ně věda i víra jsou jako nestavitelný pokrm. Těm marno jim toho či onoho nabídnouti.

Ale v jednom dáváme autoru fulminantního článku přece za pravdu. On totiž ukazuje, které jsou hlavní podmínky, aby pokrokový učitel »boj proti faře, pevnosti to klerikalismu« úspěšně vedl. »Vzorný soukromý život, úsporná a dobrá práce školní, neunavná činnost osvětová mezi lidem, ale především neutuchající snaha po vlastním zdokonalení a zhodnocení nitra jsou nejlepšími pomůckami v boji protiklerikálním. Chceš-li, příteli, bojovati proti klerikalismu, vlož ruku na srdce i pilně uvaž svůj život: jsi řádným občanem, inteligentem, vzorným otcem, manželem, opravdovým pokrokářem?«

Ta slova mají velmi mnoho do sebe. Kdo chce reformovati v duchu pokrokovém, třeba aby sám byl na vyšším stupni mravnosti, a nikoli, jako dnes v dobré polovině případů se děje, aby žvaněním o pokroku a křikem proti klerikalismu zakrýval vlastní své chyby, nedostatky a mravní úhony.

Až tato slova autorova se vyplní, a mravní obrod mnohých pokrokářů bude patrný, pak doufáme nastane ono šlechetné soupeření fary a školy v jich osvětové činnosti; pak kněz a učitel, vystoupíce na vyšší vrcholy poznání svého povolání, lépe se seznají a dřívější soupeři v pochopení svého úkolu přátelsky podají si ruce. Stanou se přáteli, jako pracovníci na téže národní lísce.

Z pojednání o výchově dítek,

kteří pro Ladislava, krále uherského a českého, napsal Eneáš Sylvius (Pius II.). — Z latinského jazyka přeložil JOS. ŠAUER z AUGENBURGU, c. k. školní rada.

(Pokračování.)

Římané, ačkoli byli pohané, všecky věci řadili za náboženství; i ty, o kterých si přáli, by se na ně pohlíželo s úctou svrchované velebnosti, nepochybující, že věcem svatým vláda má sloužiti, tak že budoucímu trvání vlády v lidských věcech dobře a stále bude poslouženo, bude-li podřízena věcem božským. Co tedy nám, kteří pravou o Bohu vědomost máme, jest činiti? Střez se, považovati náboženství sobě podřízeným, třeba že se těšíš jménu nejvznešenějšího knížete! Ne pán, nýbrž syn církve; kněžské vládě ve věcech, jež zovou se božskými, podřízen jsi. Císař Theodosius, jakkoli byl nejmnocnější a římskou vládl říší, však Ambroži, sedícímu na stolci církve Milánské, šíji svou podrobil, nařízené pokání pokorně vykonav. Konstantin pak převelikou úctu kněžství prokázal. Soud nad biskupy na sněmě Nycejském pronášeti nechtěl, tvrdě, »že bohům nelze lidmi souzenu býti.« Aniž jest divu; praví totiž v listě svém Clemens, jenž svatého Petra v apoštolování následoval »Všem knížatům na zemi a všem lidem poslouchati jest kněží a jim se podrobovati. Oni pak samotným Pánem souzeni buďtež, ježto jeho jsou a nikoli jiného. A kdo by chtěl souditi sluhu pána jiného? Když tedy toho lidé nestrpí, aniž Bůh zástupů a Pán pánů toho nějak může strpěti.« Tak přesvatý tento představený církve, jak praví, kázati slyšel svatého Petra, klíčníka věčného života.

Cti tedy kněží, kteří jsou sluhy Božími, nedopusť jich utiskovati ani obtěžovati ani činiti jim jakékoli bezpráví. Aniž říkej, že »kněz je prostáček, nehodný, nečistý;« nic tobě po tom, má soudce, nebude bez trestu, co by zlého spáchal. Ty hodnost a posvěcení v úctě měj, a nedávej sluchu jinochům, kteří lichocením se snaží zvrátiti smýšlení tvé.

S kterými hochy jest prospěšno obcovati. Jest zde na místě zřejmě pověděti, jaké po našem soudě pro tebe jinochy za spolčníky a jaká pažata k posluze voliti. Z toho může ti pak vyplynouti prospěšný vliv.

Buďtež tedy, kdo kolem tebe jsou, spořádaných mravů; nebudiž při nich žádné neřesti, nemluvte špatných řečí. Všickni zajisté náchylni jsme napodobovati hřích a nepravost. A přísloví dí »Bydlíš-li na blízku kulhavého, sám také někdy budeš kulhati.« »Mnohému se za útlého věku navykne,« jak praví Vergilius. Mějte však na to pozor učitelé tvoji, by k tobě mladý lichotník nepřilnul. Jest zajisté jako mor tento druh lidí, kteří chválí, cokoli slyší chváliti, a opět s hanitelem haní; popírají, jest-li kdo popírá, a přisvědčují, slyší-li přisvědčujícího. A jako polyp dle povahy pudy barvu mění, tak i oni po libosti poslouchajících mínění mění trpěti bezpráví a proti spravedlnosti a proti Bohu svědčiti, soudí-li, že by se líbilo poslouchajícímu. Vyhostěn budiž tento mor ze síní tvých! Tvoji panoši buďtež pravdomluvní, počestní, cudní, skromní, zdárně si vedoucí ne na oko, ne ošemetní, ne svéhlaví, ne milovníci vína, ne opilci, ne nespravedliví. Z nich někteří nechť znají řeč maďarskou, někteří vlasteneckou, někteří českou, všickni však latinskou, a střídavě nechť jí užívají. Tak bez práce a téměř jako hrou všem těmto přiučíš se jazykům a budeš moci osobně osloviti své podřízené. Ničím nezíská kníže lásku svého lidu, jako zálibou v jeho řeči.

A nehodným jaksi vlády vidí se býti, kdo nerozumí poddaným, kteří u něho stížnost si vedou nebo něčeho na něm žádají. Předkovi tvému po straně mateřské, králi vznešeného srdce, ¹⁾ tolik prospěla znalost několika jazyků, jako otcí ²⁾ tvému škodila jejich neznalost. Kdo nechtěl by chváliti Mithridata, jenž panoval v Pontu, že bez tlumočníka mluvil s dvaceti dvěma národy, jimž vládl?

Však ani já bych nechtěl, abys měl větší přichylnost k lidu rakouskému, nežli k Čechům a Maďarům. Ty máš o všechny rovnou věsti péči. Nehodně si vede, dle svědectví Platonova, kdo o jednu část říše tak pečuje, že druhou zanedbává. Kterážto věc často byla příčinou největšího neštěstí knížat. A ten jest také hlavní důvod, že nejznámější provincie Italská od říše odtržena, poněvadž němečtí králové, poutáni jsouce k vlastenecké půdě a příliš lnouce k svému domovu, vládu Italie zanedbávali. Chránit vlády neméně láska nežli železo; avšak nelze milovánu býti tomu, kdo nemiluje. Lásky však sprostředkovatelem jest ústní obcování. Tobě tedy, pokud věk toho dopouští, jest o to usilovati, bys osobně poddané slyšeti, jim rozuměti a je osloviti mohl. — Vyskytují se častěji věci, které poddaní tobě samému svěriti by chtěli, tlumočníku nedůvěřujícíce. Mimo to panovník, který tlumočníkem vždy mluví, nezaslouží zajisté nic méně, nežli jména krále. Ženě, jak dí Homer, mlčelivost přináší čest, však nikoli též muži.

Kterak u hochů vzdělávati řeč. Nyní protože se mluví o řeči, kterak u hochů užívání jazyka by bylo vzdělávati, považujeme za nezbytné říci, aby jinoch, přechůce u věk mužský, dovedl nejen mluvit, nýbrž ozdobně a moudře mluvit. Čehož že by král mohl nedbati, nikdo se nebude domnívati. Převelikou zajisté chválu sobě připravují ti, kteří řečníce, ostatních přemáhají. Však tato věc jediné to byla, která Ulyssovi vojny nezkušenému získala přednost před bojovným Ajantem. Neboť když Achilles byl zabit, ne silné rámě, nýbrž výmluvný jazyk jeho zbraně získal. Ne tedy správně někteří Ciceronův kárají výrok: »Zbraně ustuptež toze, vavříny věnovány buďtež jazyku,« ³⁾ neboť jako týž Cicero dí »Když tedy lidé od zvířat se liší, jaké tudíž chvály jest hoden, kdo právě v té věci ostatní předčí, ve které lidé nad zvířaty vynikají?« Ale třeba že u knížete vybroušená řeč více nežli mlčelivost se nám líbila, nebudeme přece nepromyšlené mluvení chlapcovo schvalovati. Neboť co by nerozvázně a opovržlivě bylo řečeno nebo konáno, nemůže býti sličné. Nerozvážené řeči nejen hochů, ale i mužů též s největší lehkostí, a třeba u dvora, se pronášejí. Zralé předem uvážení řeči zabrání však rozvláčnosti.

Což říci o hoších, když osvícení řečníci, Perikles a Demosthenes, se vzpírali mluvit k lidu, ježto prý nebyli připraveni! Jestliže však kdo s patra mluvit si dovoluje, dává příčinu ke vzniku největší tlachavosti.

Nepřeji si, by tobě jako chlapci přílišná poskytovala se volnost v mluvení. Veliké moudrosti znamení jest, ve vhodný čas mlčeti. Mnohem více jest těch, kteří litovali, že mluvili, nežli že mlčeli. Co mlčením bylo zadrženo, snadno lze pronést; co jednou vyslovíš, ni žádným způsobem nelze nazpět vzít. Neboť slovo jednou vypuštěno, dle svědectví Flakkova, ulétá a nelze je zavolati zpět. ⁴⁾

¹⁾ Sigmundovi. ²⁾ Albrechtovi.

³⁾ Cic. poet. off. 1, 22, 77.

⁴⁾ Hor. ep. I., 18., 71.

Což tedy řekneme, když i mlčeti i řečniti k velikému jest užitku? Naše mínění jest, bys bral se střední cestou ani mlčeti vždy, ani mluvití vždy. Nevyžadujeme na tobě cnoho pětiletého mlčení Pythagoreovců, ani tlachavosti Thersitovy. Jazyk, říkali staří, nebuď nevázaný a vratký, nýbrž vhodnými pouty z plic ba ze srdce pohybován a jaksi řízen. Neboť o řeči lehkovážných, planých a obtížných mluvků jest dobře za to míti, že rodí se v ústech, nikoli v hrudi. Homer naproti tomu dí o Ulyssovi, že moudrou výmluvností jsa nadán, hlas vypouštěl ne z úst, nýbrž z hrudi. Ovšem na potlačení nerozvážlivých slov postavena je hráz zubů, aby ukvapenost řeči ne toliko srdcem byla střežena a zadržena, nýbrž ještě také jakousi stráží v ústech rozestavenou byla ohrazena. Jest se stříci, by nebylo možno namítati, co Epicharmius ¹⁾ dí »Že neumí mluvití, nemůže mlčeti.« Nebo Sallust: »Více tlachavý, nežli výmluvný.« Pečovati jest, aby schopnost k mluvení zapustila kořeny tak, aby, když by čas toho vyžadoval, byla volnost pronášeti se. Přílišná mlčelivost odnímá schopnost k mluvení. Jako totiž kdo po dlouhý čas spoutáni byli okovy, budou-li později pout zbaveni, byvše na okovy zvyklí, nemohou choditi tak kdo volné slovo déle na uzdě drželi, bude-li jim kdy s patra promluvití, odmlčí se.

(Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Věci pastýřů na Východě. Noční dobou hledí každý pastýř, nemůže-li se stádem vrátiti se do domova, aby měl soudruhy, s nimiž by se v hlídce střídal. Někdy zachází za pastvou daleko od domova a zůstává tam týdny i celý měsíc. Při tom jest mu stále býti opatrným a vyzvídati, zdali je všude bezpečno, aby mu nebyla snad v cizině stáda uloupena. — *Josefovi bratři* se vzdálili od domu otce svého Jakuba, a tento byl ve strachu a byl by rád věděl, jsou-li zdraví a jak se jim vede. Že ten kraj, kde prodlévali, nebyl úplně bezpečným, lze souditi již z toho, že synové, poslavše otci sukni Josefovou, vzkázali jemu »*Tu jsme našli*« atd. a on hned věřil, že roztrhala Josefa divá zvěř.

Bratři žárlili na Josefa z více příčin. Pozorovali, že otec jej více miluje než ostatní, že mu dává snad přednost. Snad se též obávali, že by ho mohl učiniti Jakub svým nástupcem, náčelníkem. Na Východě nemusí vždy pouze nejstarší syn státi se dědicem otce a zaujmouti čestné místo otcovo; otec má zvláště jako náčelník celého kmene, hlava příbuzenstva, jako jím byl i Jakub, právo ustanoviti svým nástupcem kteréhokoliv ze svých synů. Vždyť se může státi, že by byl nejstarší syn méně schopným náčelníkem; a kdyby se jím stal, uškodí se tím celému kmeni.

Proto stává se, že ustanovují někdy mladšího, ano i nejmladšího dědicem a náčelníkem.

U Isaiovy rodiny v Betlemě pozorujeme, že byli starší synové doma, nejmladší David byl u stáda. Jakub si však mladšího Josefa ponechal doma a starší byli na pastvě. Tím byla projevna jeho přízeň dostatečně. — —

¹⁾ 536—450 př. Kr. Žil u krále Hierona v Syrakusách.

Pastýři mívají na sobě dvě roucha spodní bílou sukni a hnědý neb černý plášť. Náčelník mívává na sukni ještě široké a dlouhé roucho, kombaz zvané, které mívá živé barvy, čímž se pak náčelník od obyčejných Beduinů rozezná. Když Jakub svému synu podobné roucho daroval, tím zajisté jej naznačil již předem jako svého zástupce a někdejšího nástupce; odtud pak závist bratří proti Josefovi.

Je-li v rodině jediný syn, jest povinností dcer, pásti stáda, aby byl syn při otci a nebyl snad vydán v nebezpečí. Tak bylo u Labana. *Rachel šla s dobyt看em, ona pásala stádo* (Gen. 29. 6, 9), též u Jethra, tchána Mojžíšova (Exod. 2, 16). Dívky nemohou se tak úsilovně brániti jako muži, proto neodcházejí se stádem daleko od otcovského domu. Nemívají ani hole; to dává pastýři vzezření pokojného, mírného muže, neboť tak pravil Spasitel k apoštolům, když je vysílal, by kázali. *»Nebeřte sebou zlata ani stříbra, ani peněz do opasků svých, ani mošny na cestu, ani dvou sukni, ani obuvi, ani hole.«*

Pohostinství bylo tehdy ještě dosti dobré. Přišel-li k lidu svého kmene, našel přístřeší. Mošny potřebí bylo, když bylo pastýři dlíti v kraji neobydleném. Tu brává sebou chléb, sušené ovoce neb olivky a nádobu na vodu. Apoštolové byli však vysláni k lidem, do měst a obydlených míst, proto jim nebylo mošny třeba. Dělník na vinici má pouze jedinou sukni, jemu není třeba druhé sváteční sukne, neb svatebního roucha; proto pravil *ani dvou sukni*. Měli býti *bosi* na znamení pokory; *bez zbraně*, ať ochranné ať útočné, na znamení pokoje, by tím bylo jejich učení lépe doporučeno; nikomu na obtíž, neb *»Darmo jste vzali, darmo dejte.* (Mat. 10, 8. 9. 10.)«

(Pokračování.)

Jak učit liturgice.

Píše Xav. Dvořák.

Nedávno v těchto listech bylo psáno o moci a důležitosti zvyku a o jeho významu v učbě náboženské. Platí-li to o učivu náboženském vůbec, tož o liturgice zajisté zvláště a přede vším.

Ačkoliv liturgika předepsána jest pro jednu třídu (5.) zvláště, nelze jí přece nikterak vylučovat z ostatních tříd naprosto. Onať jest názorem mnohých pravd náboženských a jest i jinak mocnou podporou memorování. Nadto každý katecheta poznal v působení svém, jak i nejlepší žáci zapomínají, čemu se učili, jestliže se jim to stále a stále na mysl nepřivádí. Kdyby bylo tedy učení liturgické omezeno pouze na jednu třídu výhradně, jest zcela jisto, že ten čas byl by ztracen nadobro. A přec liturgika jest velmi důležitým učivem náboženským, neboť liturgii projevuje se vnitřní náboženský život zevně a pro žactvo jest nejbližším, protože se zde jedná o věci, řekl bych, víc konkrétní a smyslné (symboly), kdežto v ostatním s abstraktními pojmy se pracuje.

Chtěje tedy žactvo své navésti co možná k dokonalému soužití církevnímu, umínil jsem si každý týden první hodinu v každé třídě (až do nejvyšší) připomínati a v nejnižších třídách (ovšem ne *obecné* školy, kde by to bylo nesmyslné, jako v třídě 1.) psáti, co zvláštního připadá. Při tom zmiňuji se i o obřadech, které se konají, ale nejstručnějším způsobem. Táže se nejprve, jaká neděle připadne nejbliže příští, jakou povinnost máme; co připadá mezi týdnem, jaká povinnost se nám proto ukládá (jaké případné obřady se konají). Tak jsme začali: na př.

Neděle 16. po sv. Duchu: (zasvěcený den se podtrhuje).

Slavnost sv. růžence, mše svatá (bílá barva), (požehnání).

Čtvrtek: svátek sv. Václava († 935), mše sv. (červ. barva), (návštěva hrobu).

Pátek: půst zdrženlivosti.

Stává se pak nejednou, že mnohé z dítek připomínají i pobožnosti, které jsou více místními, jako na př. devítník Karlovský. Ano, což nad to jest, že účastně se některé pobožnosti takové, shledávám, že mnohé z dítek školních jsou přítomny a že přicházejí i s rodiči svými.

Po delší době praxe své viděl jsem, že si dítky církevního roku (kalendáře) bedlivě všímají a že se i vespolek předstihují při vytýkání zvláštních dnů, pobožností a povinností církevních. — —

Jednotlivé doby církevního roku vyžadují ovšem někdy více času z hodiny učebné, dávající příležitost, ano donucující promluvití šířeji o obřadech a povinnostech. Ale nemám nikdy čas takový za ztracený. Tak jestli doba adventní, píšeme si stručný přehled:

Advent—Příchod (Páně): 4 neděle — 4 tisíce let,

čas přípravy: Rorate (ranní mše sv.) (bílá barva), růženec radostný, přijímání sv. svátostí,

čas kající: mše sv. denní (fial. barva), *středy* — ujma, *pátky* — ujma, *zdrženl.*,

čas zapověděný, (do svátku sv. tří králů).

Nejvíce ovšem vyžaduje svatý týden, a katechetovi jest co možná nejvíce zjednodušiti přehled, aby to bylo názorné a jasné.

Jen ne mnoho psát anebo přeplňovat, jako to nalézáme na př. v liturgice Podlahově přehled obřadů po pozdvihování až do popřijímání (str. 87). Zde platí »Kdo chce mnoho najednou docílit, nedocílí nic.«

Nejvíce pílě bude třeba k tomu, aby si navykly dítky slušnému a zbožnému obcování mši svaté. K tomu třeba, aby především znaly náležitě postup obřadů, aspoň nejhlavnějších. V tom právě se chybuje v našich liturgikách, že chtějí být co možno nejúplnější, a zapomíná se, že dítky nebudou sloužit mše sv., nýbrž jenom jí obcovat, a že tudíž zasvěcovat je do nejmenších podrobností, do každického obratu, pohybu ruky, slova, je zbytečno, ne-li zrovna nerozumno.

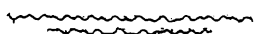
Dítky mají především vniknouti do významu jednotlivých hlavních částí a naučit se, přesně je rozeznávat. Potom může se přikročit k částem vedlejším a zase ne detailně, nýbrž aby chápány byly jako celky — myslím v celkovém významu. Nemohu totiž nikdy pochopit, proč obtěžovat dítky rozkladem modlitby stupňové, že se skládá z antifony, žalmu 42, chvalořečení, konfiteor a t. d. Myslím, že pro dítě jest bez významu — nezná-li žalmu z paměti — jeli-to 42, nebo 62. Stačí mi úplně, ví-li dítě, že se to jmenuje všechno dohromady stupňová modlitba, jaký význam to má a co při tom má vzbuzovati.

Tak se to má i s introitem a j. Při tom napomáhá velmi diagrammatický přehled jisté části — ovšem jednoduchý a střízlivý, na př.

1. mše katechumenů,
2. od obětování do tichá mše sv.
3. tichá mše sv.,
4. sv. přijímání — do konce.

Ano bylo by dobře taková schemata dáti tisknout ve formě modlitebních knížek a každoročně rozdávat (zdarma!), aby konečně všechny ty obřady se do duší dětí, do paměti vžily a takřka do krve přešly.

(Dokončení.)

***** SMĚS *****

Přípravná schůze Svazu učitelstva a přátel školství konala se v Praze v úterý dne 1. listopadu t. r. Jak »Přehled« referuje, účastnilo se jí na 300 osob. Schůzi zahájil učitel p. Konrád Pospíšil ukazuje, že účel Svazu má býti, domáhati se »školy svobodné«. Svaz má nésti jméno »*Jednota Komenského*«. Úkol Jednoty vylíčil universitní professor Dr. Drtina. Je to soustavné studium theoretických otázek, týkajících se paedagogiky a školství, aby na základě tohoto studia dán byl podnět k jich praktickému řešení. Jednota Komenského má státi mimo organisace učitelské a mimo politické strany; má býti národní radou školskou. Na tento theoretický směr činnosti příští Jednoty kladli též důraz mluvčí učitelstva středoškolského, profesoři V. Dušek a Sommer. Jiní mluvčí, zvláště uč. Václav Beneš a red. Myslík, zastupující směr radikální, kladli důraz na »propagační směr« Jednoty.

Prof. Dušek ukazuje, že při činnosti Jednoty sluší se vystříci nejen konservatismu, ale i radikalismu a dbáti přirozeného vývoje, jakým se školství běže. Spolu zvolena pro vypracování stanov příští Jednoty příslušná komise, do níž povoláni byli z vysokých škol: prof. Drtina, Čáda a doc. Růžička, za školy střední: prof. Dušek a Oženílek, za školy odborné: prof. Rosa, za učitelstvo národní řed. sl. Vítková, Beneš, Buzek, Pospíšil, Tůma, Moravec, Pastýřik, za uč. ústavy: uč. Švácha. Za posluchače filosofie: Mlada a za ostatní občanstvo Dr. Pospíšil, red. Myslík, Pelant a pí. Dra. Babáková.

Jak již z referátu patrně, utkaly se tu hned zprvu dva směry: mírně pokrokový, jenž má své zastance hlavně v učitelstvu středoškolském, a radikální, jež zastupují učitelé národní a členové-neučitelé. Činnost Jednoty budeme pozorně sledovati.

Vyučování náboženství děj se v jazyku mateřském! Poznaňsko-hnězděnský arcibiskup Dr. Florian šl. Stablewski vydal počátkem září zvláštní list proti znásilňování polských dětí ve školách německých. Pruská vláda vydala totiž výnos, jímž se nařizuje, že děti z polských rodin učitelských smějí býti připravovány jen po německu ku svátostem. Učitelé pak byli vyzváni, aby udali úřadům všechny kněze, kteří by se vzpírali děti pol-

ských učitelů vyučovat náboženství po německu. Arcibiskup Stablewski proti tomuto novému násilnictví pruskému vystoupil s největší rázností a v Diecesním listě svém prohlásil: »Kde není pochybnosti o národnosti rodičů i dítek, tam rozhoduje správce duchovní o řeči náboženského vyučování.« Každý nátlak na polské rodiče, aby děti své dali vyučovat po německu v náboženství, pokládá arcibiskup za znásilňování svědomí, kteréž znásilňování dotýká se nejcitlivějších stran lidského srdce. *Žádné dítě není s to, aby v cizí řeči se řádně připravilo na ony důležité okamžiky, jako jsou první sv. zpověď a první sv. přijímání.* Proto arcibiskup varuje vládu před zneužíváním náboženského vyučování k účelům poněmčovacím a nařizuje duchovenstvu, aby nedopustilo, aby vinou jeho víra v srdcích polských dětí byla seslabena. — Vzácná slova polského arcibiskupa zasloužila by pozornosti Němců i jinde než v Polsku.

Boj proti alkoholu pomocí školy ve Vídni. Zasluhou a nákladem spolku abstinentských učitelů a učitelek obdrží na příště ve Vídni každé nově do školy obecné nebo měšťanské vstupující dítě leták prof. Kassowitzem sepsaný: »Nedávejte dětem líhových napojů.«

Práce dětí. V Bulharsku upravena byla letos práce žen a dětí. Příslušný zákon stanoví, že děti ve stáří do 12 let nesmějí býti vůbec zaměstnávány v továrnách a živnostech Výjimečně mohou býti zaměstnávány děti od 10. do 12. let; výjimky stanoví zemská zdravotní rada a ministerstvo obchodu a orby. V dolech a lomech nesmějí býti děti zaměstnávány, není-li jim 15 let. Děti od 12. do 15 let smějí pracovati denně pouze 8 hodin. Průběhem pracovního dne musejí býti přestávky ve výměře 1—2 hodin. Noční práce jest zakázána pro děti, které nedokonalý 15. rok. Na přestupky tohoto zákona jsou stanoveny pokuty od 15 do 50 K za každého dělníka.

Otázka katechetská. Třeboňská skupina zemské jednoty katol. duchovenstva na schůzi v červenci usnesla se podati návrh na zřizování katechetských míst. V místech, kde jest 6 tříd obecných a 3 třídy měšťanské, budiž zřízeno zvláštní místo katechety; zvláště kde jsou dva kaplani a duchovní správa není obtížná, může jeden z kaplanů býti ustanoven katechetou. — Bylo by na čase, aby duchovní správy všude tam, kde počet hodin náboženství na škole převyšuje

16, pečovaly o to, aby ve smyslu zákona zřízeno bylo vždycky samostatné místo katechetské.

Obecné školství na Moravě. Ve školním roce 1903—4 bylo na Moravě 2484 veřejných škol obecných s 569 pobočkami a 22 expositurami. Z 2484 obecných škol bylo českých 1759, německých 714, česko-německých 11. Měšťanských škol bylo 156 s 61 pobočkou. Českých 86 (55·13 %), německých 70 (44·87 %) — čtvrtina Němců má jen o 16 škol měšťanských méně než tři čtvrtiny Čechů. Tento nepoměr křičí o nápravu, ale jest ještě horší při pobočkách, jichž bylo německých 46, českých jen 15. Celkem bylo na Moravě 2640 veřejných škol: 156 měšťanských a 2484 obecných. Do všech škol chodilo 416.642 dětí, které vyučovalo 5619 učitelů a 1424 učitelky. Nebylo obsazeno 60 systemisovaných míst učitelských. Průměrně připadalo na třídu 59 dětí. Nejmenší průměrný počet dětí byl v městockém okr. uhersko-hradištském: 39, největší v okr. valašsko-meziríčském 76. Bez vyučování bylo 108 dětí normálně vyvinutých, 44 chlapci a 64 dívky. Z těchto dětí bylo nejvíce v okr. místeckém 56 a valašsko-meziríčském 28. Pro tělesnou neb duševní vadu nebylo vyučováno 1892 dětí. Úlevu ve školní docházce mělo 64·4 % všech dětí. Výsledek vyučování byl velmi dobrý ve 441 (16·3 proc.), dobrý v 1601 (60·7 proc.), dostatečný v 576 (2·8 proc.) a nedostatečný ve 22 (0·8 proc.) školách. Tělocviku učilo se na 2581, ženským ručním pracím na 1995 školách. Žákovské knihovny byly při 2622, školní zahrady při 2007 školách, 2562 škol mělo učebné pomůcky předepsané řádem školním a vyučovacím. Náklad na školství obecné stoupl proti roku minulému o 583.575 K 34 hal., 14,134.180 K 8 hal. Na Moravě jest 41 školních okresů. Na učitelské knihovny v těchto okresích činí dotace 7000 K. Svorné působení učitelů světských a duchovních porušeno v 9 případech.

●● LITERATURA ●●

Kazatelna. *Homiletický časopis.* Pořádá Fr. B. Vaněk. Nákl. R. Rupp v Pelhřimově. —

Víme doista všichni, jak těžké je dnes povolání kněze, jak obtížná jeho úloha. Útoky na nás a na svatou věc, které sloužíme a kterou zastáváme, množí se každým dnem. Hájíme se i věc

naši víry, je pravda, jak můžeme. Než ne vždycky s výsledkem takovým, jehož bychom si přáli. Naši nepřátelé nám schůze rozbíjejí a defensivní literaturu naši čte nemnoho laiků. —

Ještě dnes nejvhodnějším místem obrany je kazatelna. — Proto kázání v naší době začíná nabývatí zas důležitosti daleko větší než tomu bylo i jen před několika lety. — Především tohoto úkolu, jenž v naší době již kázání připadá — a v nejbližší budoucnosti ještě více připadne, jest si plnou měrou vědoma *Kazatelna* redigovaná Fr. B. Vaňkem. Nechceme tu psátí nijaké chvalořeči, ale konstatujeme pouze prosté, pravdivé faktum, že *Kazatelna* vnesla do naší české homiletiky nový život. Zvláště se nám zamlouvá pro svůj *praktický* a *časový směr*. — Že nese se směrem *praktickým*, to zřejmo už z temat. Uvádíme jen temata posledního ročníku, na př. o sebevraždě, přísaze, jak má křesťan smýšlet o snech, o zařízení a výzdobě oltářů, čím jsou nám rodiče, o výchově rodinné (pravý to poklad praktických pokynů), co se dělo se sv. křížem až po naše doby, řeči proti hazardnímu hrám, smíšenému manželství, o pověře, o slibu, o rozdílu mezi těžkým a lehkým hříchem atd. — Praktické je i spracování temat. Věty se nikde nepohybují v nejasných frásích, pojmech a světech, ale jedna věta za druhou vždy chová jadrnou myšlenku, zajímavě rozumu i citu podanou a pozornost posluchačů stále udržující. Příklady jsou četné, zajímavé a obsažné. I toniny vlastenecké nikterak nezanedbáno; — *Kazatelna* je *časová*. — Redakce je si toho vědoma, že toho zvláště žádá naše tolik protináboženská doba. Dosvědčují nám to temata: Budha, Kristus, Mohamed, o nábož. indiferentismu, účelnost v přírodě dokazuje Boha, je věčnost, o příčinách dnešní nevěry, o námitkách proti modlitbě, proti zpovědi, proti skutečné přítomnosti Krista Pána v eucharistii, o národním náboženství, o umění náboženském, sociální význam úcty mariánské atd. Do řeči sneseny bývají zvláště mladšími, nadšenými spolupracovníky nejen důkazy z Písma sv. a sv. Otců, nýbrž i z literatur profanních, doklady z různých spisovatelů a básníků.

Doporučujeme jen tu vzácnou umírněnost, aby snad citáty z děl světských netlačily příliš do pozadí samo Písmo sv. Ač řeči takové musejí mocně působiti zvláště na intelligentnější posluchače, přece zase jsou na díle největším podány slohem — třeba že vzletným, přece vždy zas jasným, četnými příklady oživeným, takže všude i na našem venkově s plným zdarem přednášeny býti mohou. — Memorování pak je usnadněno, že řeči téměř všechny dbají přesného postupu a rozdělení látky na menší odstavce. —

Snaze a péči redakce přísluší beze všeho lichocení, nejsme jeho přáteli, naše opravdové uznání. Aby však *Kazatelna* úkolu, kterýž si vytkla mohla v našem národě dostáti, je jí třeba jak podpory mravní, tak i hmotné. — Doporučíme ji vřele našim kazatelům všem, bez rozdílu. — Ujišťujeme je poctivě, že předplatné 6 K 60 h jest velmi nízké. *Kazatelna* vyrovná se — pravíme z vlastní zkušenosti — všem — i těm nejlepším podobným časopisům v cizině — nepředčí-li je výběrem a a obsažností látky. — Věru, že by již jen z tohoto důvodu neměla scházeti na žádném stole českého kazatele! — *Dr. Jos. Kašpar.*

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Nový řád školní a vyučovací. — Remunerace za vyučování náboženství. — Jak učit liturgie.

Předměty a modely biblických starožitností. — Směs. — Literatura.

Nový řád školní a vyučovací.

Zcela nespokojeny s novým řádem školním a vyučovacím jsou »Učitelské Noviny«. — Již jsme se vyslovili, že nový řád i nás nikterak neuspokojuje. V tom si skoro s »Učitelskými Novinami« podáváme ruce. Ovšem nikoli jako ti, kteří s téhož hlediska na nový řád hledí, ale dle známé zkušenosti, že protivy nejdnou se stýkají.

Jsmo daleci toho, co »Samostatnost« tvrdí, řkouc, »že klerikálové i konservativci spěchají se všech stran, aby vyslovili svou libost nad novým školním a vyučovacím řádem.« Jestli snad si libuje některý konservativní list dolnorakouský, že »liberálům dosud se nepodařilo vymýtiti ze školních zákonů slovo »mravně-náboženská výchova«, pak věru je to velmi laciná radost! Nezáleží přece tolik na slovném znění zákona, jako snad na smyslu, jaký se zákonu dává a jeho duchu. A v tom směru my v Čechách došli jsme k nejsmutnějšímu zkušenostem. Liberálové a pokroví učitelé již dovedou si pomoci. Oni mají školu v moci, a Dittes mluvil jen upřímnou a otevřenou pravdu, když řekl, že nezáleží na zákonu, ale na učiteli, jaký ráz a jakého ducha škole dá.

»Duchu mravně-náboženské výchovy odpovídá také« — pravý konservativní list »Information« — »připojení do nové přísežní formule učitelovy ustanovení, že se zavazuje děti mravně nábožensky vychovávat a všemu se vyvarovati, co vážnost učitelského stavu jako vychovatelů a učitelů poškozují. Jak takovou přísahu bude moci vykonávat učitel všenněmecký a socialně-demokratický, to se musí arci ponechat jejich svědomí.« A »Samostatnost« k tomu podotýká »My myslíme, že to nemusí býti právě učitel ani všenněmecký ani socialně-demokratický, aby dospěl pevného přesvědčení, při tom mocně pobuřujícího, že ministerstvo vyučování ohlašuje v novém řadě ve vsí formě, že miní páchat na dnešním učitelstvu mravní násilí nejhoršího kalibru.«

Nás nemylí ani soud konservativního listu ani rozhořčení radikální »Samostatnosti«. Vždyť ta přísaha scvrkla se na akt obřadnosti právě tak nemilý, ale předepsaný, jako když středoškolský učitel jde se v nové uniformě, kterou si musil pořídit, představit svému zemskému inspektorovi. A ostatně čím je učiteli-nevěrci celá ta přísaha? Ničím více, než formalitou; bezvýznamným a nezávazným

aktem. Myslíte, že dnes ještě některý je, který by k vůli služební své přísaze snad činil si výčitky a pocítoval pro celý život závaznost z ní vyplývající? Ach to se odpřísáhne — když už se to žádá — a půjde se vesele dále!

Ovšem přímý a pevný charakter žádá, aby nikdo nesliboval, co plniti nechce. Ale nynější prakse je už daleko vychytralejší. »Když už se to žádá a neplnění toho mělo by pro mne tak nemilé následky, nuž staniž se podle vaší vůle; když slibovat, tak slibovat — když přísahat, tak přísahat,« tak už usuzuje moderní nazírání na podobná ustanovení zákona. — — —

»*Učitelské Noviny*« nad slunce jasněji též dokázaly, že nový řád odporuje školskému zákonu, ba že porušuje základní zákon o obecných právech státních občanů. Zákon praví výslovně »Každému rakouskému občanu je zaručena úplná svoboda víry a svědomí, t. j. každý má po dokonaném 14. roce svého věku právo náboženské vyznání svobodně si zvoliti a nikdo nemůže býti nucen, aby se účastnil církevního výkonu nebo církevní slavnosti, není-li postaven pod mocí někoho jiného, který dle zákona k tomu má právo.« A »*Učitelské Noviny*« z toho uzavírají »Tedy nemohou býti nuceni učitelé k účasti na jakýchkoli obřadech náboženských. Ale ministr nám ji přece předeepsal, ovšem pod záminkou, že máme k dětem dozírat.«

Pisatel neukazuje právě mnoho logiky v těchto svých závěrech. Vidí se jen rakouským občanem a nikoli »postaveným pod mocí někoho jiného, který dle zákona k tomu má právo.« Ale to již je tak: když přijde do školy rozhořčený otec a řekne učiteli několik urážlivých slov, tu hned se pokrokový učitel staví na své privilegované stanovisko, že je osobou kvalifikovanou *učitelem*. A zákon vším právem jej chrání a tresce občana-spílače přísněji, než kdyby urazil svého spoluobčana v hospodě. To je zajisté zcela v pořádku. Ale když jeho kvalifikované postavení ukládá mu nějakou zvláštní povinnost, tu chytrý pan pokrokář už nechce býti učitelem. Tu je jen pouhým »rakouským občanem«. — —

Dále vyvozuje pisatel takto »Ale k takovému účastenství na církevních výkonech nemohou nuceni býti ani žáci i k nim se vztahují ustanovení jmenovaného zákona, jenž určuje, že rozhodování o všem přísluší rodičům a poručníkům. Srovnajme naproti tomu, co nařizuje ministr § 10. »Okresní školní úřad má při oznámení náboženských cvičení ustanovit, pokud školní dívky, které jsou povinny se účastnit náboženských zkoušek a náboženských cvičení, mají býti osvobozeny od vyučování v příslušných dnech. A § 60. »Dívky do obecné školy přijaté mají pravidelně do školy docházet a účastnit se oznámených náboženských cvičení svého vyznání.«

Toto ustanovení nového školního řádu, odklízí dle »*Učitelských Novin*« nadobro práva rodičů, jen aby klerus mohl děti snadno získávat pro své zájmy. »Nelze si mysliti, že by rodiče beze slova odporu přijali školní řád, jenž v úsluhách církvi překročil dovolenou mez, a to v míře, jež překvapuje i u nás.« Tendence »*Učitelských Novin*« v těchto slovech je zajisté patrna. Rodiče mají protestovati proti tomuto zasahování školního řádu v jich právo.

Podivno, že pisatel nedovolává se práva rodičů, kde se jedná o povinnou a nucenou docházku školní! Ovšem, kde řád mluví o povinném účastenství mládeže na náboženských cvičeních dítěte, hned tu příkluše s radou. — Jsme jen žádostivi, zda též rodiče evangelického a židovského vyznání budou viděti v tomto nařízení zasahování do svých práv a projeví slova odporu proti tomuto školnímu

řádu. Když dítko israelské nemá v sobotu ve škole psát, je to v pořádku. Respektuje se jeho náboženský předpis. Ale dítě katolické? Pah, co je učitel do náboženského jeho vyznání a předpisů! Proti nim on dovede — jak »Učitelské Noviny« dokazují, jen — štvát! r.

~~~~~

Remunerace za vyučování náboženství.

Zemská Jednota katolického duchovenstva podala letošnímu podzimnímu zasedání sněmu království českého řadu petic v příčině úpravy remunerace za vyučování náboženství. V petici připomenuto, že již v roce 1899 z celého českého království, z 96 českých i německých vikariátů byly zaslány petice, domáhající se zlepšení. Klerus žádal, aby byl povinen vyučovati sv. náboženství na nejnižších třech třídách až do 6 hodin týdně zdarma, ostatní třídy aby se mu remunerovaly. Tehdy bylo žádosti duchovenstva, ač oprávněnost žádosti té uznána i nejdůstojnějším episkopátem i vysokou vládou, vyhověno pouze částečně, a sice zákonem zemským ze dne 8. dubna 1903 čís. 62. z. z., jímž zvýšena náhrada cestovní z 8—12 kr. za každý kilometr cesty (dle zem. zák. z 11. prosince 1888 čís. 69) na 20—30 haléřů za kilometr cesty, a povolena remunerace ve třídách vyšších od čtvrté počínajíc 1 K 20 h za hodinu místo dosavadní 1 K.

V příčině remunerace za vyučování náboženské na školách jedno-, dvou- a trojtřídních zůstalo vše při starém ustanovení říš. zákona z 20. června 1872 čís. 86. ř. z., říšského zákona ze 17. června 1888 čís. 99 ř. z., a zemského zákona z 11. prosince 1888 čís. 69. z. z. Dle těchto zákonů jest ve třech třídách nižších, a to ve všech školách farního obvodu a i v třídách paralelních duchovní správa povinna vyučovati náboženství bezplatně.

Mezi tím nesrovnalost tato pocíťována i v jiných zemích, a duchovenstvo domáhalo se na sněmích nápravy. A skutečně uznal zemský sněm slezský oprávněnost žádostí duchovenstva a usnesl se v zasedání svém dne 23. července 1901 na tom, aby duchovní správám byla povolena přiměřená remunerace všude tam, kde je více trojtřídních neb ménětřídních škol.

Také na Moravě učinil sněm v zasedání svém dne 3. listopadu 1904 usnesení, že duchovní správa má vyučovati náboženství týdně 6 hodin zdarma, za ostatní vyučování má obdržeti remuneraci, a to 40 K ročně za každou týdenní hodinu. Podobně stalo se i v Dol. Rakousích, kde zákonem z 25. prosince 1904 pro kněze z duchovní správy stanovena remunerace za vyučování náboženství v nadpočetných hodinách (§ 11. zákona dolnorakouského; viz »Vychovatel« ročník XX., str. 191). Tam ovšem stanovena remunerace vyšší, než na Moravě a sice 70 K za hodinu na obecných školách ve Vídni, a 60 K na obec. školách mimo Vídeň.

Za těchto okolností i duchovenstvo české neustalo pracovati o zvýšení své remunerace. Podána byla v květnu 1905 Zemskou jednotou katolického duchovenstva žádost zemskému výboru, aby sněmu podobnou osnovu úpravy remunerace předložil. A sněmu, který dne 10. října k dalšímu zasedání se sešel, podávány nové petice, v nichž bylo žádáno, aby sněm se usnesl:

1. Kurátní klerus jest povinen na obecných školách v obvodu své farnosti týdně 6 hodin, zákonitě prázdniny v to počítaje, vyučování náboženské udíleti zdarma;

2. v ostatních veškerých třídách a v definitivních neb prozatímních pobočkách v obvodu celé farnosti budiž vyučování náboženské remunerováno podle norem

až dosud platných, při čemž cestné do škol přesporních, jak nyní se honoruje, zůstává v platnosti.

Všechny petice jednotlivců a všech jednot katolického duchovenstva, v této příčině sněmu podané, odevzdány školskou komissí dne 12. října vsdp. prelátu Dr. Sedlákově jakožto referentu.

Mezi tím již v zemském výboru království českého — dne 4. října — jednáno o žádosti Zemské Jednoty a školský referent zemského výboru vsdp. kapitolní děkan msgr. dr. Burian navrhl, aby sněmu podána byla o věci té příslušná zpráva. Žádosti Zemské Jednoty v podstatě vyhověno, ale odměna stanovena ne za hodinu 55 korun 20 haléřů ročně (za jednu 1 K 20 h, dle zákona z 8. dubna 1903), ale pouze 40 korun, a to jak zpráva uvádí, z těchto důvodů:

»Přiznání této nové odměny nemůže se státi cestou zákona, jako v podání »Zemské Jednoty« se žádá; poněvadž by současně také zákony říšské, jež týkají se vyučování náboženství, musily býti měněny. Jest to tudíž také důsledné, aby odměna, na kterou nepřislouší duchovní správě nárok ze zákona, stanovena byla částkou nižší, než odměna zákonitá. Konečně vyžaduje toho nynější stav zemských financí a z něho vyplývající zásada hospodárnosti, aby zvolila se částka nižší.«*)

Zprávy své podal zemský výbor sněmu českému ve zprávě z 18. října 1905 (čís. 605 sněm.), a vše postoupeno komissí školské a rozpočtové. Vsdp. pan referent kanovník dr. Sedlák obdržel zprávu tu dne 24. října,**) a ihned na podkladě tom, bez něhož ničeho podniknouti nemohl, zpracoval svůj obsáhlý referát a německý jeho překlad.

Dne 4. listopadu projednán návrh vsdp. referenta v komissí školské, dne 8. t. m. v komissí rozpočtové a oběma komissemi návrhy činěné sněmu k přijetí byly doporučeny. A tak již dne 17. listopadu konáno druhé čtení zprávy komisse školské a rozpočtové o peticích »Zemské Jednoty« farního duchovenstva a navržená resoluce sněmem přijata.

Návrhy ty zní:

Slavný sněme, račiž se usnésti:

1. *Počínajíc školním rokem 1906—07 bude se členům duchovní správy za vyučování náboženské v nižších třídách (první až třetí včetně, i s pobočkami) veřejných škol národních udíleti odměna, jež se vyměří částkou 40 K ročně za každou týdenní hodinu, která by v jednotlivém obvodu farním převyšovala počet 6 týdenních hodin vyučovacích, a kdyby některý katecheta až do nejvyššího počtu hodin vyučovacích nebyl zaměstnán, teprve za hodinu, která by kromě toho i tímto nejvyšším počtem hodin vyučovacích nebyla vyčerpána.*

2. *Odměnu tuto udělí c. k. zemská školní rada po vyslechnutí c. k. okresních školních rad za souhlasu zemského výboru.«*

Tím petice duchovenstva farního byly vyřízeny v době ani ne tří měsíců, a žádost Zemské Jednoty ani ne za půl roku. Jsou však zajisté vděční těm, kteří o to mají velikou zásluhu a kteří o to se vši silou se zasadili jak v zemském výboru vsdp. děkan dr. Burian, tak v komissí školské a sněmu vsdp. prelát dr. Sedlák. — — —

*) Zpráva ta celá otištěna v »Čechu« č. 277 ze dne 8. října 1905, a zpráva o podrobném rozpočtu v »Čechu« čís. 305 ze dne 5. listopadu t. r.

**) Viz »Čech« čís. 303 z 3. listopadu.

Srovnáme-li resoluci přijatou na sněmu českém s resolucemi slezskou a moravskou, seznáme, že totéž co ve Slezsku r. 1901 a na Moravě roku 1904 bylo přijato a povoleno duchovenstvu, povoluje se i u nás, ovšem ne tak úplně, jako ve Slezsku a na Moravě, kde není přidáno ono omezení: »Kdyby některý katecheta až do nejvyššího počtu hodin vyučovacích nebyl zaměstnán, *teprve za každou hodinu, která by kromě toho i tímto nejvyšším počtem hodin vyučovacích nebyla vyčerpána.*« Na Moravě však i zákon ze dne 26. prosince 1904 č. 4. z. z. poskytuje farnímu duchovenstvu výhodu, že není-li farní duchovenstvo vyučování náboženství na obecných a měšťanských školách s to zastati, může býti zvláštní katecheta ustanoven i při 10 hodinách týdně vyučovaných.

Bude potřebí, aby toto omezení, v české resoluci obsažené, došlo náležitého výkladu, aby snad nebylo vykládáno v neprospěch katechetů systemisovaných.

Snad poněkud k výkladu tomu možno vztahovati ze zprávy komise školské a rozpočtové o zprávě zemského výboru království českého v příčině remunerací za vyučování náboženství, jež na školách národních obstarává duchovní správa (čís. 711 sněm.):

»Při neobyčejném rozkvětu národního školství vzrostlo i břímě náboženského vyučování měrou netušenou. Vyučování v četných pobočkách působí duchovní správě mnohé obtíže. Zvláštní katecheta nemůže po zákonu býti všude ustanoven, ač by ho na četných místech potřebí bylo. Někde není naprosto možno, aby duchovní správa ve všech třídách povinných náboženství vyučovala i musila býti od povinnosti té dispensována, a místo ní musil náboženství vyučovati katecheta i v nejnižších třech třídách. Náboženství jest předmětem povinným a vyučování náboženské je částí povinného vyučování na školách. Pochopitelno jest i oprávněno, že duchovní správy se domáhají remunerace za nadpočetné ono vyučování. I přimlouvá se zemský výbor za povolení žádané remunerace za vyučování to, již také proto, aby se v příčině jeho honorování větší stejnoměrnosti docílilo. Do 6 hodin týdně ať duchovní správa bezvýjimečně vyučování náboženské udílí, aby se tak dokumentovalo právo i povinnost církve a jednotlivých církevních společností, že mají o vyučování náboženství samy pečovati. Kde to možno, ať převezme několik hodin i katecheta místní, nemá-li svých plných hodin vyučovacích. Ale nad 6 hodin týdně ať se za vyučování náboženské udílí remunerace.«

Záležitost remunerace za vyučování náboženské jest tedy i u nás v Čechách podobně jako na Moravě a ve Slezsku přijatou sněmem resolucí vyřízena. Nyní očekávají ještě benevolentního vyřízení svých petic, které připravili již k jarnímu zasedání sněmu v roce 1904, katecheti v království českém. Avšak petice ty ani v tom zasedání, ani v podzimním (od 5. do 14. října) roku toho k jednání nepřišly, až teprve po půldruhaletém putování znovu do sněmu k zasedání podzimnímu letos předloženy a školské komisi přikázány byly. Bohužel, že zpráva o peticích těch zemským výborem podána nebyla, a tak ani v tomto zasedání žádného výsledku nedošly. Doufejme, že lze očekávati snad vyplnění aspoň některých nejnaléhavějších přání katechetů v době nejbližšího zasedání. F. K.

Jak učit liturgice.

Píše Xav. Dvořák.

(Dokončení.)

Stávalo se mi jednoho času — nemáme totiž společných služeb Božích až na začátek a na konec školního roku a při přijímání sv. svátostí — že dívky klyaly při Sanktus, zvonění při: »Quam oblationem« považovaly za 1. pozdvihování (tak nazývám pro ně názorněji pozdvihování nejsv. těla Páně), a zvonění při 1. pozdvihování za 2. pozdvihování. A tak přihodilo se, že v prostřed pozdvihování nastal veliký ruch a všechno vstalo, mezi tím, co pozdvihování nejsv. krve Páně se konalo.

Aby se tomu uvarovalo, doporučil jsem dítkám, aby bedlivě sledovaly počet zvonění a při pozdvihování aby hleděly na oltář, až uvidí sv. hostii, to jest první pozdvihování, až uzří kalich nad hlavou knězovou, to že jest druhé pozdvihování. Nikdy se mi potom zmatek nepřihodil. Hle, tak se nutí dívky sledovati kněze při oltáři!

K liturgice čítám i přípravu k přijímání *sv. svátostí*, sv. pokání a nejsv. svátosti oltářní. Pozoroval jsem, že dívky snad kromě první svaté zpovědi a prvního sv. přijímání nebývají k přijímání těchto svátostí ani sebe stručněji již připravovány.

Ti, kdož toho opomíjejí, zapomínají, že mimo svědomí své vydávají sebe i celý stav v nepěkný soud rodičův. Stalo se mi, že rodiče dítek z jiné školy přišli, stěžující si, že dívky nevědí, jak se zpytuje svědomí.

Při přijímání těchto svátostí učinil jsem si zásadou, ničeho nepředpokládati a i v té nejvyšší třídě aspoň dvě hodiny přípravě věnovati. A to se mi až posud osvědčovalo.

K přípravě samé musí dívky přinášet modlitební knížky a každou modlitbu vyhledat a začátek aspoň přečíst, abych měl jistotu, že vědí, kde co hledati.

Na zpytování svědomí určí se jim jistý den a určí se i doba, jak dlouho bude trvati. Z hříchů se jim vytknou hříchy povahou těžké, u nichž udati jest počet a okolnosti.

Jest zajisté velmi pohodlno říci dítkám: »Udejte počet u těžkých hříchů« a ponechat výběr jich dítkám samým. Následek jest, že buď neudávají počtu vůbec, anebo nahodile, a to právě u hříchů, které ani v pravém slova smyslu hříchy nejsou, na př. zanedbával jsem denních modliteb a pod.

O lítosti není zbytečno nikdy připomenouti, že to není modlitba: »Vzbuzení lítosti«, nýbrž v srdci ozývající se bolest nad spáchanými hříchy. Že třeba tedy uvažovat (rozjímat) a teprve, když cítíme bolest nad hříšným jednáním, jest to lítost, kterou můžeme, ale nemusíme vyjádřit i slovy, kteráž nazývají se vzbuzením lítosti. Pouhé i nábožné odříkání: »Vzbuzení lítosti« je pouhou modlitbou, ale žádnou lítostí.

O dobrém úmyslu připomene se, že záleží ne v přípovědi, ale v *snaze* varovati se hříchů vůbec a oblíbeného hříchu především, a cvičiti se proto v opáčné k němu ctnosti, jako na př. prchlivý v mírnosti, neposlušný v poslušnosti atd. I na to sluší upozorniti, že nekončí se dobrý úmysl sv. zpovědí, ale trvá i dále, až do příští sv. zpovědi.

O sv. zpovědi jest říci vše dopodrobna: jak odprositi rodiče, jak se chovati cestou, co činit při vstupu do chrámu (pokropit se a pozdravit velebnou svátostí), co se modlit před sv. zpovědí (najít str. a začátky modliteb přečíst), jak si počínat ve zpovědnici, — —

Co se týče modlitby zpovědní, jest praxe velmi pestrá. Jsem pro modlitbu, jak ji starý katechismus uvádí. Jest prostá, vroucí a případná. V novém vydání katechismu nelíbí se mi závěrečná modlitba. Oproti modlitbě úvodní, kde se apostrofuje kněz, modlitba závěrečná apostrofuje Boha. Jak to nepěkně dojíká, modlí-li se dítě knězi do ucha: »Želím jich (hříchů) proto, že jsem tebe, svého nejlepšího Otce, nejvyšší a lásky nejhodnější dobro urazil.« Velmi nevhodno!

Rok co rok přes všechny výklady přece vždy shledávám, že mnohé děti ještě nevykonaly vše tak, jak bylo jim přikázáno.

Při vykonávání dosti učinění zase připomenouti jest, jak se vykonává nejprve díkučinění, potom uložené pokání, jak se toto spojuje s nekonečnými zásluhami Ježíše Krista a zásluhami svatých (modlitbou v knížkách uvedenou), že se obnovuje slib křestní a případně slib biřmovací.

Také i potom sluší děti poučit, jak vycházet z chrámu (pokropit se, pozdravit vel. svátost, netrhat lístků s hříchy před kostelem), jak se chovat cestou domů a doma. (Jest to až hnusno, že skoro všude nalézáme po vykonané zpovědi školní před chrámem či školou ohromné smetiště.)

Podobně jako při sv. pokání, děje se i při přípravě k sv. přijímání. Poučíme děti, jak trávit odpůldne (je-li blízko výstava), jak večerní modlitby vykonat, co ráno činiti, když vstaneme (ranní modlitby, zdržení se pokrmů a nápoje), co se činí rodičům při odchodu, co při vstupu do kostela, co v kostele (vzbudit úmysl, na který chceme obětovati mši sv. a sv. přijímání), co se zpívá (najít i str.), co činit při evangeliu, obětování, pozdvihování a mešním přijímání.

Na to i výklad obřadů sv. přijímání samého: co se společně modlití (vyhledati str.), kam přikleknout, jak přijímat, co po přijímání u zábradlí, co v lavici činiti (připomenout se, že slušno zdržovati se aspoň $\frac{1}{4}$ hod. od plivání). Dále, co činit při požehnání po Ite, co při posl. evangeliu, co při požehnání s vel. svátostí a jak konečně z chrámu odcházet.

Krátce, jak jsem se přesvědčil, nutno dítkám říci všechno dopodrobna, aby věděly v každé chvíli, jak co mají činiti, a nebyly nikdy v rozpacích.

I po přijímání ještě nutno dítkám připomenouti (ve škole), jak nadále stříci se mají hříšné zvyklosti. — —

Ještě blednější praxe bývá při sv. biřmování. Tu už všeobecné jest mínění, že příprava vlastně záleží v zpovědi a ve sv. přijímání a nanejvýše ještě v lístku biřmovačním. A podle toho také pobožnost vypadá. Věnujeme-li na společnou přípravu 2 hodiny, jest to dost málo jednu hodinu na výklad dogmatický, druhou hodinu na výklad liturgický.

Byl jsem churav; zástupce můj oznámil biřmovancům prostě jen sv. zpověď a sv. přijímání. Když se děti ptaly po čase přípravy, odbyty jsou tím, že prý už jsou dost velké a že už o tom slyšely. Následek byl, že mnohé (zvyklé z dřívějších let u spoludruhů na přípravu) odřekly a odložily sv. biřmování až k návratu katechetovu.

Jest třeba konečně cvičiti i různé modlitby. Každoročně začátkem školního roku jest výklad o modlitbě, o zevnějším držení těla a o významu toho všeho.

Nacvičení jednotlivých modliteb může sloužiti jako rekreace uprostřed hodiny náboženské. Během školního roku nacvičí se tak snadno a radostně všechny přednější modlitby.

Jest někdy hrozno, slyšíme-li v kostele školní mládež se modlit na příklad. Zdrávas Královno *životě* sladkosti, tys naděje naše, buď *zdrávas* o Ježíše nám ukaž atd.

Takových zkomolenin nemělo by se trpěti, neboť jsou pádným důkazem, že dívky se modlí bezmyšlenkovitě. K nacvičení růžence příležitost dává říjen. Během osmi let naučí se jí dívky důkladně, probírá-li se v říjnu každý rok.

Činíme si obyčejně schema modlitby:

Jak se rozděluje: na růženec *Radostný. Bolestný. Slavný.*

Z čeho se skládá každý:

I. z *úvodu*: Věřím v Boha,

Otče náš,

3 *Zdrávas* s prosbou: 1. který *víru* ..., 2. který *naději* 3. který *lásku*

Sláva Otci

II. z *vlastní modlitby* (5 desátků):

1. Otče náš,

10 *Zdrávas*: kterého jsi Panno. (R.), který se za nás (B.), který z mrtvých (S.) Sláva . atd.

III. z *závěru*: Zdrávas, královno.

Snad mnohému se nebude leccos zdáti dobrým, mnohý výhodnější nalezne — ale celkem pozná se, co jsem poznal i sám, že tímto způsobem nejlépe a nej-intensivněji zapracuje se dítě do ducha roku církevního a posvátných jeho obřadů, že mu pozorování toho všeho bude velmi milé, a vědomí z porozumění že ho mnohem více připoutá k víře zděděné a k matce, sv. církvi.

A to v naší době prohlášeného hesla: »Pryč od Říma« znamená, ne-li všechno, aspoň velmi mnoho.

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

V Palestině nelze dobře chodit na boso, neboť cesty jsou obyčejně tuze kamenité, v polích jest mnoho trní a bodláčí. Tak by byla noha ve stálém nebezpečí, protože jest zde dosti štírů a hadů. Beduiné mívají proto *sandály* neb opánky; přijdou-li na dobrou cestu, nesou je v rukou. Podešev, která tvoří celou obuv, bývá z velbloudí kůže; *řemínek*, který se protáhne mezi palcem a prvním prstem, obtočí se kolem kotníku, kde přidržuje i patu podešve. Tím, že není noha přikryta, zapráší se na cestě a potřebuje *omytí*; to dalo se ze zdvořilosti hostům, když do domu vešli. Služebník rozvázal jim opánky; někdy umýval pán domu nohy svého hostě. Pán Ježíš toho očekával od fariseje Šimona, který jej pozval: »*Vešel jsem do tvého domu, nepodal jsi vody mým nohám; — tato však* (Magdalena) *smáčela nohy mé slzami a utírala je vlasy svými*« (Luk. 7, 44). Sám konal tu službu sv. apoštolům při poslední večeři. Sv. Jan Kř. o sobě pokorně tvrdil, že není ani hoden Spasiteli konati tu nejmenší službu, *rozvázati řeménky u obuvi jeho*. (Jan 1, 27.)

Obuv nebyla drahou, ať třeba byla i z jezevčí kůže neb z kůže lvounů (druh tuleňů v Červeném moři. Ezech 16, 10. o vzácnější obuvi); řeménky měly cenu nepatrnou. Proto pravil Abram Sodomskému králi: »*Nevezmu od nitě do řeménka obuvi ze všech věcí, jež tvé jsou, abys neřekl: Já jsem obohatil Abrama*« (Gen. 14, 23.) I chudý mohl mít opánky, neboť Amos dí: *Chudého kupovali za*

pár střevíců (Am. 8, 6). Venku chodíval bos ten, kdo byl ve smutku (2. Kr. 15, 30; Ezech. 24, 17 23) a ovšem ten, kdo obuvi neměl (Luk. 15, 22.).

V domě chodívali Orientalové bosí. O velikonoční večeři bylo Židům přikázáno, by jedli beránka *majíce svou obuv na nohou a hůl v rukou*; tedy připraveni na cestu (Exod. 12, 11.). Vcházejí-li do modlitebny neb do domu, kde činí návštěvu, sundají opánky tak, jako se u nás snímá pokrývka hlavy; Mojžíši bylo proto před zjevením Božím zouti obuv s nohou (Exod. 3, 5.).

Kněží vykonávali služby chrámové ve Starém zákoně bosí. Šlápnutí na šiji značilo úplné pokoření, jak dí Žalmista: *Na Edom hodím svou obuv* (Žalm. 59, 10.) t. j. úplně jej zotročím, pokořím. Kristus bude panovati, dle slov sv. Pavla, *až položí vše pod nohu svou* (nepřátele své, I. Kor. 15, 25.). Při obřadu o uznání švakrovské povinnosti značil střevíc právo, stažení jeho — přenesení toho práva (Dent. 25, 5—10.).

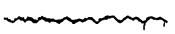
Ženy mívaly vysoké podpadky a dřevěné špalíčky na podešvi, aby byla noha ochráněna od prachu, a aby bylo kroky jejich dobře slyšeti. Na špalíčky zavěšovaly si i ozdoby, plíšky.

Modely města Jerusalema. Starý Jerusalema. Z biblických míst mělo by nám býti nejpmátnejším a nejvzácnějším městečko *Nazaret*, neboť tam událo se zvěstování Panny Marie, tam prodléval Spasitel náš nejdéle. Poněvadž však tam vedl život jaksi skrytý, o němž téměř žádných zpráv nemáme, vzpomínáme více *Betlema*, kde se Spasitel náš narodil, a nejvíce *Jerusalema*, kde učil, zázraky konal, nekrvavou obět ustanovil a krvavou obět přinesl a dokonal. *Slavné věci byly o tomto městě*, jak Žalmista dí, *vypravovány*; bylo a jest *městem Božím*!

Když tam nyní poutník vstoupí, bude se mu zdáti, že tu ze starého biblického města asi nic nezbylo než ony staré kameny, jichž bylo užito k pozdějším stavbám. Může-li však blíže prohlédnouti okolí města a město samo, spatří přec obraz starého Jerusalema, uvidí leckteré zbytky staré, slavné doby jeho. Ačkoliv jest nyní obklíčeno moderními stavbami, má přec ještě zvláštní ráz; starobylé jeho hradby, nepravidelné, úzké ulice, orientální domy poskytují Evropanu mnoho zajímavého a poutají jej.

Nedivíme se tomu, jak milovali staří věřící lidé toto město. Zpívali si: *»Kdybych na tebe zapomněl Jerusaleme, budiž v zapomenutí dána pravice má. — Ať ipi můj jazyk při dásni, kdybych nevzpomenul na tebe, kdybych nepovznesl Jerusalema nad vrchol své radosti* (t. j. kdybych neukazoval, že jest J. mojí největší radostí. Žalm 136., 5., 6.) Co bylo tehdy ve Svatém městě krásného? Nebylo tam ani chrámu ani královského paláce; byly tam zříceniny. A přece se po nich horlivý duch tak roztoužil! Josef Flavius líčí je, jako by bylo v dobách Herodových *nejkrásnějším městem* světa. Rabínové o něm praví *»Země Israelská leží ve středu světa, a Jerusalema ve středu země Israelské, a chrám ve středu Jerusalema, a Nejsvětější ve středu chrámu, a základní kámen, na němž spočívá svět, je položen před archou.*« Klassikům byl podobným způsobem *»omphalos*« země chrám v Delfách.

Jindy zase říkali *»Kdo neviděl Jerusalema v jeho kráse, ten vůbec krásného města nikdy nespatriil.*« V něm bylo vše krásné, Jerusalema jest světlem světa, a řečeno jest: *»A pohané přijdou k tvému světlu.*« (Isr. 60. 3.) V Talmudu jest pak připomenuto: *»Desatero měr (neb částí) krásy přišlo dolů na svět; z těch obdržel Jerusalema devatero měr, a ostatní svět pouze jednu. A přec, vida Pán město, plakal nad ním.* Předpověděl jeho zboření a jeho zkázu. (Pokračování.)

***** S M Ě S. *****

Plnomocné odpustky u příležitosti prvního sv. přijímání. Ordinariátní list pražské arcidiecése v čísle 11. t. r. sděluje Svatý Otec ráčil povolit pro slavnost prvního sv. přijímání tyto odpustky

1. *plnomocné odpustky* těm, kdož poprvé k sv. přijímání přistupují, pomodlí-li se nábožně na úmysl sv. Otce.

2. *plnomocné odpustky* jejich pokrevným příbuzným až do III. stupně včetně, když se účastní slavnosti sv. přijímání, sv. zpověď vykonají, ke stolu Páně přistoupí a na úmysl sv. Otce se pomodlí.

3. odpustky *sedmi let a sedmi kvadragen* všem věřícím, kteří aspoň se srdcem skroušeným slavnosti této se účastní.

Povolení tak bohatých milostí pro slavnost prvního sv. přijímání jest důkazem, jak velice sv. Otcí na tom záleží, aby den prvního sv. přijímání byl dětem učiněn slavným a krásným, aby nejen jim pro celý život zůstal nezapomenutelným, ale aby byl i svátkem a dnem hojných milostí pro rodiny i pro celou křesťanskou obec.

Důstojní duchovní správcové a katecheté se žádají, aby o těchto odpustcích děti, které k prvnímu sv. přijímání přistupují, jich rodiče a příbuzné a vůbec věřící na osadě poučili a k získání odpustků je vyzvali.

Nový řád školní a vyučovací — přískřípne katechety. Tak aspoň radují se »Lidové Noviny« v čís. 257., posuzující toto nové ministerské nařízení »§ 129. přískřípne trochu katechety tam, kde se tito domnívali — jak píše časopis »Komenský« — že jsou nad správce školy, s nímž ani neměli za nutno mluvit. § tento stanoví, že dlužno s nimi jednati podle předpisů pro ostatní učitele platných. Divná věc, jak tento § v řádu obstál. Jistě jen nedopatřením. Uvidíme jaký bude míti výsledek v praxi.« — Myslíme, že žádný, poněvadž § ten neobsahuje ničeho ze svého a je jenom jinými slovy vyjádřením zákonů stávajících; leda, že snad někdo v přílišné horlivosti bude jednati vůči katechetovi jak nemá, a tu se zajisté katecheta dovede brániti. Jeť odstavec 1. § 129. opakováním ze zákona říšského z 20. června 1872 č. 86 ř. z. § 7. (kdo na školách vyučuje náboženství, podléhá u vykonávání své činnosti učitelské disciplinárním předpisům zákonů

školních); a odstavec 2. tohoto paragrafu je obsažen v odstavci 4. § 5. říšského zákona o školách obecných ze dne 14. května 1869 č. 62 ř. z. (Učitelé náboženství, úřadové církevní a společenstva náboženská mají šetřiti zákonů školních a nařízení, v mezích těchto zákonů od úřadů školních vydaných); a odstavec třetí § 129. obsahuje to, co obsaženo bylo ve vynesení ministerstva pro Dolnorakouskou zem. škol. radu dne 14. ledna r. 1878 čís. 12.692., jež zní: »Dle § 7 zák. říš. z 20. června r. 1872 jsou úřadové školní ovšem oprávněni, vykonávati disciplinární moc, stalo-li se provinění proti povinností se strany těch katechetů na obecných školách, kteří náležejí duchovenstvu farnímu a nejsou dosazeni skrze úřady školní — pokud provinění taková se vztahují k vykonávání učitelské činnosti ve škole. Ze zvláštního však postavení těchto katechetů vyplývá, že na ně s úřední mocí disciplinární nesluší nakročovati tak, jakož předpisuje zákon stran učitelstva skrze školní úřady dosazovaného; rovněž nelze na tyto učitele náboženství vznášeti jiných trestů kromě důtky nebo vzdálení z úřadu katechetského. Pro zvláštní však postavení těchto katechetů shledává se za věc nezbytnou, aby úřadové školní proti těmto katechetům bezprostředně jenom v těch případech zakročovali, když nepodařilo se odklizení seznaných nenáležitostí aneb vykonání nálezu, skrze školní úřady vynesného, dosáhnouti při úřadech církevních, *ku kterým v každém jednotlivém případě, nejprve se obrátiti náleží.*« Nález tento vydaný pro Dolní Rakousy praktikoval se všeobecně (viz na př. výnos zems. šk. rady moravské ze dne 27. srpna 1885, č. 5627) a ministerstvo vždy na podané rekursy v tom smyslu rozhodlo. Není tudíž § 129. řádu šk. a v. ničím novým, a není možno z něho dělati žádné nové důsledky!

Zpráva zemského výboru o stavu školství národního. Letošnímu zasedání sněmu předložena byla zpráva zem. výboru o školství (tisk. č. 189.). Řádný náklad na školství r. 1905 činí 45,519.121 K (v tom náhrada Praze 158.950 K; Liberci 25.939 K), z čehož hradí země 37,124.189 K. Na měšť. školách působilo 441 ředitelů (254 čes.) a 6 ředitelk (5 čes.), 1348 učitelů (775 č.) a 538 učitelek (383 čes.), ind. učitelek 295 (188 čes.); veškeré platy tu činily 7,538.171 korun (čes. 4,653.968 korun). Na obecných školách bylo řídících učitelů 3816

(2338 česk.), říd. učitelek 35 (31 česk.). Veškeré platy činí 36,290.486 K (česk. 21 mil. 847.067 K).

Katechetů stálých na měšťanských školách bylo 313 (česk. 197) s platem 782.527 K (česk. 498.043 K); honorář katechetův nestálých činil 48.973 korun (česk. 26.165 K), cestovné 16.390 korun (česk. 9.122 K). Celkový náklad na náboženství na měšťanských školách 847.890 K (česk. 533.320 K). — Na obecných školách bylo katechetů stálých 82 (česk. 64) s platem 170.187 K (česk. 133.467 K), honorář nestálých činil 444.902 K (česk. 240.541 K), náhrady cestovní 600.309 K (česk. 361.567 K); celkový náklad 1 mil. 215.398 K (česk. 735.575 K). — Na náboženství katolické vydalo se 1,896.126 K, na starokatolické 11.662 K, na evangelické 100.134 K, na židovské 55.366 K, úhrnem 2,063.288 K. Školné vyneslo 3,041,813 K, okr. škol. přírážky 5,571.519 K.

Co přinese všeobecné (rovné právo hlasovací učitelstvu? V svolání učitelstva k veřejné manifestační schůzi za všeobecné rovné právo hlasovací na den 19. listopadu do Prahy, jež podepsáno jest předsedy učitelských spolků pražských a některými jednotlivci z venkova, se praví: »Všeobecné hlasovací právo jest nám zárukou spravedlivějších, mravnějších veřejných zřízení; od něho slibujeme si jako učitelé i přiblížení ideálu nové školy budoucnosti, svobodné školy, v níž nejvzdělanější a nejlepší členové národa svobodnou, radostnou činností budou vychováti lepší, šťastnější pokolení.« Tedy budeme pak míti svobodnou školu lepší, šťastnější pokolení, vzdělávané nejvzdělanějšími a nejlepšími!

Nový názor o formě a metodě vyučovací. »Paedagogické listy výmarské« tvrdí ze zpráv veškerého tamního učitelstva, že není a nemůže býti absolutně samospasitelné metody vyučovací. Byť theoreticky některá z method požadavků psychologie více hověla, výsledek její závisí na subjektivním jejím upotřebení a vždy opět na schopnosti učitelově. Tajemství všeho zduhu vyučovacího vězí v subjektivním utváření učby, v působnosti srdečného tonu učitelstva na žáky i ve mluvní úpravě skomponované látky. Proto dospívá uvedený orgán učitelstva výmarského k následnému učenění hodiny vyučovací a) Úvod do předmětu vyučování přímým vstupem živého názorného slova učitelova. b) Nová učebná

látka. c) Vřadění její v soustavu poznatků dřívějších. (Šk. měšť. č. 16.)

Strossmayer a učitelstvo. Ředitel měšť. školy dr. A. Roušal ve »Škole měšťanské« (č. 16) uvádí některá místa z pastýřských listů velikého biskupa Dákovského, vydaných roku 1874, kdy vešly v král. Charvatsko-Slavonském v platnost nové zákony školské, a roku 1879, kdy byla škola doзору církevnímu odňata. V tomto druhém listu píše biskup Strossmayer takto »Čeho pak by učitelé při svém povolání zvláště měli býti pamětlivi, jest, že jest ovšem všecko vědění a každé důstojenství velikou ozdobou duše a rozumu a zároveň i cestou, na které by národ svá práva a své zájmy hájil a budoucnost si zajistil; daleko však důležitějším jest zušlechtnění srdce, které povznáší člověka nad sebe samého i nad jeho slabosti. Ctnost křesťanská jest způsobila srdce a povahu člověka tak zvelebiti, že jest připraven na všechny oběti, kterých pravda a spravedlnost ve jménu štěstí a slávy národa vyžaduje. A stokrát již se bohužel přihodilo, že lidé vzdělaní a učení nejsvětější zájmy zanedbali, poněvadž měli duši prázdnou a srdce žádostivé. Tato slova, která mezi jinými uvádí dr. Roušal z pastýřského listu velikého biskupa, zajisté měla by i dnes dojíti širšího porozumění a pozornosti v kruzích, jimž byla psána.

»Stateční učitelé«. V přístavním městě německém Brémách usneslo se učitelstvo většinou hlasů žádati, aby vyučování náboženství bylo ze škol odstraněno. Socialistická »Rovnost« se táže, kdy prý se podobného »mužného« kroku u nás dočkáme? Máme za to, že k takovým projevům není dnes zapotřebí mužnosti neb statečnosti, nýbrž jenom silné dávky drzosti a nevěry. Statečnou mužnost projevilo dle pravdy oněch 43 učitelů, kteří hlasovali proti návrhu, ač se pro něj zdvihlo 273 učitelských ruk. To je pravá odvaha a hrdinnost, hájiti své dobré přesvědčení a setrvati při něm až do konce! Jenom zbabělci a prospěcháři říkají, že kdo chce s vlky žíti — musí s nimi výti. Pravý muž a křesťan bezpotřebně mezi vlky nejde a nikde nebude s nimi výti. Jinak byl by zrovna takovým, jako oni nebo ještě horším.

Poučení o zkouškách dospělosti i způsoblosti učitelské pro školy obecné a měšťanské (zkoušky pěstounek a industrialek a zkoušky z jazyka francouzského i anglického) a o státních zkouškách, které

učitel konati může. Sebral a upravil Václav Procházka, c. k. cvič. učitel a člen c. k. čes. zkuš. komise pro školy obecné a měšťanské v Praze. Druhé vydání rozmnožené. Cena 90 hal. v každém knihkupectví. — Doporučujeme tento na základě zkušenosti a veliké znalosti psaný spisek jako výbornou informaci všem, kdož se učitelských zkoušek podjati míní.

40 minut trvá vyučovací hodina na gymnasiu ve Winterthuru (ve Švýcarsku), takže všech 5 hodin vyučovacích za jednotné návštěvy trvá 4 hodiny i s přestávkami. Zpráva školského konventu sděluje, že vyučovací výsledek jest týž, jako před zavedením novoty, únava žactva menší, duševní svěžest stoupla, domácí úkoly lepší a — rodiče spokojenější.

Obecné školství v Plzni. »Učitelské Noviny« posuzující dle vydané výroční zprávy školství plzeňské, pozastavují se nad značným počtem poboček, 28 na měst. a 47 na ob. školách a praví: »Ze značného počtu poboček patrně, že jest nejvyšší čas pomýšleti na zřízení nových škol obecných i měšťanských.« — Dle zprávy té bylo na obecných školách 244 hodin náboženských, na měšťanských 92 a 24 hodin exhort. Vyučování to obstarávalo 14 katechetů, kteří vyučovali nejvyšší počet zákonem stanovených hodin — 18 hodin vyučováno výpomocně. Dodáváme: »Z tohoto počtu hodin patrně, že již loni byl nejvyšší čas pomýšleti na zřízení nového místa katechetského!«

•• LITERATURA ••

Xaver Dvořák, Z hlubin věků. Cyrillo-Metodějská knihtiskárna a nakladatelství Václ. Kotrba. v Praze.

Sbírka básní Dvořákových, napsaných v letech 1885—1904, rozdělena jest ve čtyři části: Legendy pravěku, Legendy evangelické, Legendy křesťanské a Legendu o sv. Dominiku. Čtete, jak básník v Legendách věku líčí hříchy prvního člověka:

A člověk poznal svoji vznešenost,
pych naplnil ho, cítí obří síly;
své čelo zved a ctižádostí šílí,
zem je mu úzká a trůn tvora nízký,
a věžmi měst mu blankyt je tak blízky,
hřmí v nebe, myšlenky své splétá
jak řebřík, kterým vnikne na trůn světa,
vše podmanit chce, zdeptat pod svou nohu;
chce víc, než být roven svému Bohu,
výš, nad něj výše míří jeho pých.

A Bůh nad tmou chaosu, v němž hmota kypí, zamyšlen do dále hledí, do stínu Kalvarie,

kde kříž tyčí se a na něm známá, drahá hlava;
slza žalu splývá s Boží tváří a do vesmíru kanouc
rozzařuje se jako meteoru zlatoskvoucí křuh, první
světlo rozlévá do vesmíru a věčným symbolem
se stává slitování. Myšlenka zajisté stejně poetická
jako nábožensky hluboká. K této představě Boha
slitovníka básník rád se vrací. K prosbě andělově
dítěti dřímajícímu v klíně matky z ráje vyhnané,
alespoň ve snu dovoluje Bůh vraceti se do edenu
a poroučí je stráží andělově (U bran ráje), slzami
matky hasí plameny Kainova prokletí (Smrt Kai-
nova), pro vzlyk dítěte v korábu se narodivšího,
jež děsí hrom a blesk, zastavuje potopu (Konec
potopy). Vážný rytmus šerého mythu mění se
v jasný ton prstonárodního říkání v některých
legendách evangelických

»Panenko, nelze nám se otvírat,
leč ty bys chtěla máš se Boží stát.« — »Nemohu být já
Boží rodičkou,
jsemť jenom Jesse dcerou chudičkou.«

Na podobnost básně Visio Dei s Macharovou Golgotou v »Čase« r. 1897 uveřejněnou (ač vznikla nezávisle na ní), upozorňuje v poznámce autor sám. Macharova je silnější a pointovanější.

Formálně dokonale, metrem a retrénem rušná je Marie z Magdaly. Reliéfne vypjat jest Neronův triumf a davu šílení, od jehož víravy jako hudba nebes odráží se svatý klid umírajících »Živých pochodní«. Stříbrnými vlákny vánoční poesie obetkána jest Legenda štědrovečerní, mystické touhy básníkovy vibrují ve »Sv. Stanislavu«, protestem uražené české duše zní »Sv. Václav«, akkordem vlasteneckým »Sv. Prokop«. Sbírku zavírá část čtvrtá, Legenda o sv. Dominiku, v níž nejvyšším cením »Původ sv. Růžence«.

Sbírka má všechny přednosti Dvořákovy musy, vzlet myšlenky, hloubku náboženského citu, krásu lyriky jemnou jako svit luny, svědomitost formy. Vím e ní však ještě větší chválu: upoutává, opravdu vzdělává a ušlechťuje.

Dr. Lubomír Petr.

Vánoční! v papír. závodě družstva Vlast v Praze

prodávají se tyto vánoční věci: Jesle v arších po 4 až 24 h, jesle hotové od 12 h do 2 K 40 h; krásné obrázky: narození Páně, Sv. rodina: 100 kusů po 2.50 až 7 K; — vánoční pohlednice od 10, 16—24 h; — vánoční andělé od 14—46 h; papír na jesle: skálový, brokátový arch po 10 h, skálový obyč. po 6 hal; skálový pískový po 12 h; vánoční gratulační listky po 12, 16, 18, 20, 24, 36, 44 a 50 h; ozdoby na vánoční stromek: papírové quirlandy, andělské vlasý, třiseň zubová, patentní hvězdy, perly, zvonky, svítící koule, barevný papír na řetězy, různobar. hedvábný papír, gratulační listky na nový rok 10—90 h, a novoroční dopisnice kus 10 hal, — vše v hojném výběru. — **Alba na podobizny a památníky.**

Objednávky vyřizuje:

admin. DRUŽSTVA VLAST V PRAZE, 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zašlány budlež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flokaček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

K průvodnímu nařízení nového řádu školního a vyučovacího. — Předměty a modely biblických starožitností. — Požadavek všeobecného, přímého a tajného práva hlasovacího a učitelstvo. — Z pojednání o výchově dítek. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

K průvodnímu nařízení nového řádu školního a vyučovacího.

§ 221. nového řádu školního a vyučovacího dává »Zemský úřad školní vydá podrobnější nařízení, kterých je třeba, aby tento školní a vyučovací řád byl proveden; tomuto úřadu také přísluší předpisovati vzorce pro rozličné úřední spisy, vysvědčení a školní zprávy.

Abyste toto chystané průvodní nařízení odpovídalo co nejlépe poměrům našeho národního školství, učinila zemská školní rada k největším učitelským organizacím vyzvání, aby podaly návrhy, vyslovily zkušenosti a svoje přání vzhledem k chystaným průvodním nařízením, která vydána budou k vydanému novému definitivnímu řádu školnímu a vyučovacímu. (Školská hlídka. Nár. Listy ze dne 3. prosince 1905.)

Všichni, kdož na roli školské působí, zajisté s vděkem přijmou, že tu zemská školní rada nehodlá sama, taková »od zeleného stolu« průvodní nařízení prostě diktovati, ale že chce vyslechnouti též hlasu povolanych, zkušených, na roli školské osvědčených paedagogů. Také důvěra, s jakou se zemský úřad školní k té či oné organizaci učitelské obrátil, jest zajisté vsí chvály i úcty hodna. Je v ní patrné, že činnost učitelských organizací nikterak se nepodceňuje, a že hlas jejich v otázkách paedagogických má býti na váhu položen.

Kdyby učitelské organizace, k nimž vyzvání zemského úřadu školního se stalo, soustředily v sobě svorně všechno učitelstvo směru pokrokového, radikálního i konservativního, zajisté výsledek porad byl by takový, že by v elaborátu, pokud možno, zračila se výslednice intelektuálních snah zastoupených stran. O novém řádě školním a vyučovacím měl by tu příležitost pronésti svůj soud stejně radikál jako konservativce.

Ale dnes, bohužel, poměry jsou jiné. Živly konservativní v učitelstvu jsou buď z pole působení vytlačeny anebo samy, nechtíce snášeti všelikých nepříjemností, dobrovolně se uchýlily v předčasnou výslužbu.

Učitelstvo katolické, uznalo toho potřebu, založiti vlastní spolek. A bylo toho nejvíce nutno, poněvadž nebylo mu možno s živly radikálními pracovati

u téhož stolu. Rovněž katecheti, vidouce často onu aversi radikální strany proti svým snahám, utvořili spolek vlastní.

Početně nejsilnější organizace učitelské jsou nyní vedeny duchem krajně pokrokovým, často i náboženské výchově vůbec a katolické církvi zcela nepřátelským. Články v »Českém Učiteli«, orgánu zemského ústředního spolku učitelských jednot v království českém, — jak tu na přecetných případech bylo ukázáno, — nejednou překypují nepřátelstvím a záští vůči výchově katolických dětí v duchu jejich vlastního náboženství. Je též dosud v živé paměti, že když zemská jednota katolického duchovenstva vyšla organizaci učitelské vstříc s upřímně míněnou žádostí za smír a klid zbraní, dostalo se jí příkrého odmítnutí. Pamatujeme, že i tón odpovědi zemské jednoty učitelské, dané duchovenstvu, byl tehdá stejně odmítavý, místy i urážlivý.

Ba v učitelstvu pokrokovém vyskytují se proudy — dříve více pod povrchem veřejnosti tekoucí, nyní zcela nepokrytě hlásané — jež mají za svůj účel náboženství i jako předmět vyučovací i jako podstatný výchovný prostředek ze školy úplně vyloučiti. Článek ve »Volné škole« z pera p. F. V. Krejčího, bývalého učitele, je přímo nadepsán »*Proti náboženské výchově ve škole.*«

Když tyto vedoucí duchovní proudy učitelstva, v organizaci tón udávajícího, uvažujeme, k jakým tu docházíme závěrům? Zajisté že pro naše katolické stanovisko nevalně potěšitelným. V organizacích, které mají vzhledem k připravovanému průvodnímu nařízení nového řádu školního a vyučovacího vysloviti své návrhy, zkušenosti a přání, nemáme svých zástupců a zastanců, kteří by i svoje návrhy projeviti mohli.

Nuž, co máme činiti? Ustoupiti a zůstaviti všechnu práci organizaci pokrokové? Nikoli.

Pracujme i my, byť bychom zemskou školní radou vyzváni nebyli, v tom směru, jako učiní organizace vyzvané. Projednejme i my, čeho bychom v průvodním nařízení míti toužili. Spolek katolického učitelstva a spolek katechetů svorně působíce tu ruku v ruce, dovedou zajisté svá přání, názory a návrhy sjednotiti a nalézt cestu, aby byly na kompetentním místě tlumočeny.

V zemské školní radě jsou ještě zástupci, na něž můžeme se v té věci obrátiti. Doufejme, že hlas náš nevyzní nadarmo! A kdyby přes všechnu naši práci a poctivou snahu nevzalo se na nás zřetele, pak aspoň budeme míti to vědomí, že jsme sami učinili v čas, co jsme mohli. Nezmůžeme-li ve své poctivé práci a úmorné snaze ničeho, řekneme s klidem, že nebyli jsme podporováni tam, kde jsme podpory čekali a kde jsme jí dojíti měli!

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Náš jeden model ukazuje, jak asi Jerusaleem v biblických dobách byl rozložen. Určitě vše nyní označiti nelze, neboť žádná kniha nepodává o starém městě, jeho ulicích, hradbách a stavbách podrobného popisu. Náčrtku z té doby ovšem též žádného není.

Jerusalem jest město staré, neboť jest jmenováno též v deskách Tell-el-Amarna: *Urusalim* (Ur-sa-li-im-mu), město Salema (pokoje?). Josue je snad zove městem Jebus, *Jebutiským*. Jmenovalo-li se dříve též pouze Salem (Melchisedechovo místo), neb Harel (hora Boží, jako u Is. 29, 1. 2. 7. Ariel — lev Boží), nelze dokázat.

Jerusalem leží na výšině; jeho nejvyšší bod jest 790 metrů nad hladinou Středozemního, a 1183 metrů nad hladinou Mrtvého moře. A přec nelze je zdaleka viděti, poněvadž stojí kolem něho několik vyšších vrchů: »*Na věky se nepohnou obyvatelé Jerusalema — hory jsou kolem něho.*« (Ž. 124., 1. 2.) Na severu jest hora Skopus (831 m), na východě hora Olivetská (818 m), na ostatních stranách jsou vyšší vrchy, vzdálenější od Jerusalema. Ze tří stran byl přístup k městu nesnadný, chráněno bylo *údolími*, z nichž se k Jerusalemu »vystupovalo«; na východě bylo údolí Cedronu, též Josafatovo údolí zvané, jižně bylo údolí Hinnom, které se vine i kolem západní strany města.

Když vešli Israelité do země a osadili ji, připadl Jerusalem ku kraji, jenž byl určen kmeni *Benjaminovu*. Israelité se toho města úplně zmocniti nemohli, poněvadž bylo v moci Jebusitů, kteří je z opevněného místa mohli chrániti. I když byl David v dolejší městě, domnívali se Jebusejští, že tvrze nevezme, neboť mu pravili: *Nevejdeš sem, leč odejmeš slepé a kulhavé* (ty dali na zdi). *Avšak David vzal pevnost Sion, toť jest město Davidovo a bydlil v té pevnosti, spojil ji s dolejší městem a nazval je městem Davidovým.* (2. Král. 5., 6.—9.)

Na modelu pozorujeme, že stálo staré město na jižní ploše, uzavřené údolími Ben Hinnom a Cedronským. V této ploše dělila dolina, která šla od severu k jihovýchodu a k jihu a kterou zove Josef Flavius údolím sýrečkářů (*tyropoeon*) dvě návrší od sebe, západní (o 33 metrů vyšší) a východní, s jižním koncem zvaným *Ofel*. Na západním návrší stávala již za Davida část města, tam asi dlužno klásti Flaviovo »hořejší město«, kdežto »dolejší« neb »spodní město« by byla část na svahu téhož návrší blíže k Tyropoeon ležící. To však asi nebylo ono »*Davidovo město*« s pevností, v níž se David usídlil.

Jebusejská tvrz a Davidovo město stály nejspíše na jižní části východního návrší, na místě, jež se zove též Ofel. O něco severněji stál pak Šalomounův chrám.

První tvrz stála zajisté tam, kde byla pro ni příhodnější poloha, kde ji bylo lze snáze hájiti. Tím místem bylo východní návrší. Na západním návrší by působilo hájení tvrze větších obtíží; bylo by více vojska třeba, poněvadž jest jeho plocha širší a severní strana jeho by byla nepříteli snadno přístupnou. *Východní návrší* bylo na jižním konci, na Ofelu, ze tří stran chráněno údolími, jež byla dosti hluboká a do nichž spadaly s návrší svahy dosti příkré. Ono údolí Tyropoeon není sice nyní hlubokým, avšak to stalo se tím, že bylo vyplněno zříceninami a rumem, a zvýšeno o 20, místy i o 30 metrů. Dříve bylo hlubší, neboť byly při vykopávkách zbytky dřívějších staveb, ulice nalezeny 20—25 m. pod nynější půdou. V *údolí Cedronu* nalezena sice pouze 8—10 metrů vysoká vrstva rumu nad původní skalnatou půdou, avšak svah byl se strany Ofelu v tu stranu srážnější než u Tyropoeon. Na *severu* nebylo podobné rokle, avšak návrší nemělo tolik šířky, ochrannou zeď tvrze bylo tu lze snadno menším počtem bojovníků obhájiti; ano severně od plošiny chrámové bývala dříve, jak se zdá, nějaká dolina, neboť tam byla později udělána vodní nádržka — rybník Israele. Tato dolina

mohla býti nepříteli překážkou a tvrzí ochranou jako nějaký příkop. Na jih byl stupňový svah do údolí; tam nebylo ani hradní zdi třeba.

Jest pak též pouze na tomto východním svahu *vodní pramen Gihon*, jehož v pevnosti zajisté tuze potřebovali; na západním návrší žádného nebylo. Dle nových vykopávek byl pramen Gihon s hořejšího svahu pevnosti přístupný průlomem ve skále vytesaným.

Námítka, že bylo západní návrší vyšší, že tedy mohli s něho nepřátelé pevnosti na nižším Ofel položené škoditi, není tak vážná. Bylať obě návrší od sebe dosti vzdálená a za tehdejších dob neměli ještě strojů, jimiž by byli mohli kamení neb jiné těžší věci na zdi pevností do větší vzdálenosti metati; proto ta okolnost, že stál vyšší vršek na blízku, stavbu pevnosti na Ofel nezmařila.

V 2. Kr. 24., 18. jest řečeno, že se k plošině, na níž stál později chrám, »vystupovalo«: »*Vystup a vzdělej oltář Hospodinu*«, pravil Gad Davidovi. Že stál chrám na východním návrší a severně od Ofel, jest jisto. »Vystupoval« tedy David ze svého města na plochu chrámovou pouze tehdy, když bylo jeho sídlo, jeho město *níže* položeno; tak leželo na Ofelu, na západním návrší, kam podání Sion a Davidovo město klade; kdyby byl býval výše položen, s toho by byl ku chrámu »sestupoval«. »Davidovo město« dlužno tu lišiti od Jerusalema; Jerusalem byl na jihu západního návrší. Ještě Is. 10., 12. snad toho rozdílu šetří *Sion a Jerusalem*.

Z pojednání o výchově dítek,

které pro Ladislava, krále uherského a českého, napsal Eneáš Sylvius (Pius II.). — Z latinského jazyka přeložil JOS. ŠAUER z AUGENBURGU, c. k. školní rada.

(Pokračování.)

Abys však správně a ozdobně dovedl řeč upravit, pokud na hochy náleží, něco zde budiž pověděno. Upraven budiž především hlas, aby se neseslaboval a nezvyšoval po způsobu ženském, aniž podobně se chvěl, nebo příliš řval. Slova buďtež náležitě vyjadřována, všemi svými hláskami pronášena; neodpadejtež poslední slabiky, hlas nebudiž v hrdle jako přidušen, a jazyk a ústa buďtež obratné: pak bude řeč dokonalejší a výraznější. Tvoji učitelé předkládejtež tobě některá jména a verše, z úmysla k vyslovení nesnadné, z mnohých a co nejdříve k sobě přiřazených slabik spřežené, a jakoby kostrbaté, abys je co nejrychleji četl a vyslovil. Vždyť i Demosthenes, maje těžký jazyk, brával do úst kaménky a sám pro sebe si říkal řeči, tak že na konec co nejobratněji a ozdobně i v senátě řečnil.

Kterých ozdob v řeči jest hochům znáti, a že jest se jim stříci hanebných řečí, jež kazívají dobré mravy. Když budeš veden dle těchto předpisů, hled potom také sobě rovné předčiti ozdobností a vznešeností řeči, bys jakožto vítěz vyšel jak z tohoto tak z každého cvičení chvalitebného. Lituj porážky, raduj se z vítězství. Třeba samotná ctižádost byla hříchem, často však byla příčinou ctností. A ten hoch zajisté zasluhuje uznání, jež chvála povzbuzuje, jenž přemožen pláče, jež sláva poznáší.

Jest však při každé řeči varovati se hanebnosti, neboť, jak Demokritus¹⁾ dí, řeč jest stínem skutků. Dle svědectví apoštola »zlé řeči kazí dobré mravy«.²⁾

¹⁾ Nar. 460 př. Kr. v Abdeře. Byl proslulý řecký filosof.

²⁾ 1. Kor. 15., 33.

Což vzato z Menandra, a Hieronymus připojuje: »Protož mnohdy řeči, která jest uhlazena, skrytě cosi zlého se přiměšuje, aby jed byl vypit s přimíšeným medem.« Při každé hanebné řeči budiž napodoben Ulysses, který voskem ucpal uši, by neslyšel zpěvu Siren.

Budiž v rozhovoru lehkost, při setkání v oslovení lahodnost, v odpovědi dobrotivost. Neboť v rozhovoru mluvit s vysoka, přivodí snadno nenávist.

Ve sporu nebudiž urputnosti, nechť vítězí moudrost; mějtež platnost důvody. Nejen vítěziti, ale třeba přemoženu býti, krásné jest. Měj platnost mínění Euripidovo, který, když dva spolu hovořili a jeden z nich zuřil, toho za mnohem moudřejšího pokládal, jenž v řeči se mírnil. Nebudiž v žádné řeči bezpráví. Neboť lež jest otrocká neřest, u všech smrtelníků jsouc v ošklivosti. Čím vznešenější jest, kdo lže, tím nepravost jest hanebnější. Každá totiž neřest; dí Juvenal, tím větším jest hříchem, čím vyšší jest ten, kdo hřeší. Kromě toho řeč tvá nebudiž příliš pokorná, ani otrocká, ani nadutá nebo opovážlivá. Nadutá řeč ochotně se nepřijme, chabá nikterak nepohne. Tak jako nestačí, aby tělo bylo bez úhony, nýbrž je třeba, aby pevné bylo povahy: rovněž slušno, aby řeč nebyla mdlá, ale rázná.

Větší jsou tyto věci, nežli můžeš chápati; ale časem svým i ty budou ti zřejmy; jakož také co se týče látky řeči, kterou přirozená povaha předmětu poskytuje, grammatika řídí, dialektika brousí, rhetorika strojí, filosofie koření a dokonalou činí, o kterýchžto věcech na svém místě bude řeč.

Aby chlapec paměť cvičil. Ježto obratnost v řeči, jejíž forma i obsah by zasluhovaly chvály, bez námahy paměti není možná, jest třeba, by chlapec paměť cvičil. Toť při chlapci jest známka vtipu, aby trojí měl schopnost: by bez námahy chápal, věrně podržel a snadno napodoboval. Každého dne bylo mu ukládati buď verše, nebo obsažné průpovědi z vynikajících spisovatelů. Paměť zajisté se zove zásobárnou věd a v básních slove matkou mus, jelikož rodí a živí. V obojím směru ji cvičiti hled, nechať jsi od přírody dobře pamětliv nebo zapomnětliv. Buď totiž dobrou paměť budeš utvrzovati, nebo nedostatečnou doplňovati, a tak zadost učiníš slovům Hesiodovým, jenž dí »Jestliže maličkosti hledíš přihazovati k věcem drobným a tak často činíš, veliká vzroste hromada.«

Zde se doporučuje cvičení v grammatickém umění. Poněvadž grammatika se považuje za bránu kterékoli vědy a větší na konec prospěch poskytuje, nežli z počátku slibuje, a že by nebylo naděje ji zmoci, kdyby hochům a jinochům nebyla vštípena: hodláme tě poněkud napomenouti, bys umění toho lehce nevážil, jakoby vznešenosti královské méně hodného. Nic totiž z grammatiky neškodí, leč by co bylo zbytečným. Známo, že největší mužové co nejhorlivěji o ni dbali. O tom svědčí v listech synovi psaných Markus Tullius Cicero, řečník, spolu konsul a ochránce vlasti Julius Caesar, svrchovaný vládce, rovněž pilně pěstoval toto umění, ježto napsal co nejsprávněji knihy o analogii. Též Augustus Octavianus, kterak znalý byl grammatiky, dává na jevo v listech psaných témuž Caesarovi, ježto dle svědectví Quintilianova volil správněji říci calidum nežli caldum, ne že by to nebylo latinské, nýbrž že jest nesličné. Nestyď se tedy učiti se tomu, což aby si získala největší knížata světská s velikým úsilím pečovala!

Pravili jsme shora, že vědy králům jsou nezbytné, což, mám-li u tebe málo víry, královský prorok ti připamatuje. »A nyní králové srozumějte,« prikazuje on, »vyučte se, kteří soudíte zemi.«¹⁾ Kterak ti lze se vzdělati a vědám se přiučiti,

¹⁾ Žalm 2., 10.

leda vštípíš-li sobě počátek a základ veškerého vzdělání, což jest grammatika? Až dosavad byl jsi bedliv tohoto umění, aniž s nechutí naslouchal jsi učitele svého napomínáním; ale posud jsi se nestal dokonalým grammatikem, pokračuješ však, abys ještě dokonaleji se vyučil. Z kteréžto příčiny ustanovili jsme se na tom, tobě něco o grammatice napsati, ne že bychom chtěli sami grammatice tebe učit, nýbrž krátce samotné prameny ukázati, z nichž čerpajíce, pravými grammatiky se stávají, k nimž aby tvoji učitelé tě vedli, tím více si přejeme, čím více prospěšným to pro tebe považujeme. (Pokračování.)

Požadavek všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva a učitelstvo.

České učitelstvo v pokrokových spolcích soustředěné konalo dne 19. listopadu v Národním domě na Král. Vinohradech schůzi, na níž přijata byla tato resoluce:

1. »Žádáme brzkou reformu volebních řádů do všech zastupitelských sborů na základě všeobecného, rovného, přímého a tajného práva hlasovacího pro všechny občany bez rozdílu pohlaví, aby tak plnoprávnosti občanské dostalo se všem třídám, které nynějším zřízením jsou z ní vyloučeny.

2. Žádáme tuto reformu z důvodů, že jest hlavní podmínkou našeho národního rozvoje.

3. Protestujeme proti snahám, které by na zemském sněmu chtěly uzákoniti kusou vládní »reformu« o změně volebního řádu pro sněm království Českého, varujeme české poslance bez rozdílu stran a nazírání a zavazujeme *osobně* každého z nich, aby nenásledovali nešťastného činu zemských poslanců moravských, ale žádáme, aby již z povinnosti národní provedli reformu tuto na základě všeobecného, rovného, přímého a tajného práva hlasovacího.

4. Prohlašujeme, že učitelstvo české jako činitel na vzácném statku národním, na poli lidové kultury, poučování a přesvědčování bude všemožně působiti, aby požadavek tento stal se jednomyslným postulátem národního snažení všech vrstev českého lidu a že se vším úsilím bude k tomu pracovati, aby mu v čase nejkratším bylo vyhověno.

5. Na konec žádáme i všechno české učitelstvo středoškolské a vysokoškolské v Praze a v Brně, aby se k našemu projevu pro všeobecné, rovné, přímé a tajné právo hlasovací připojilo.

Zpravidla nevěnujeme pozornosti *politickým* projevům pokrokových stran, pokud nečelí proti víře anebo náboženské výchově mládeže. Ale události, s jakými myšlenka všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva uvedena jest nyní v mohutné duševní proudění kruhů nejširších, jsou zajisté toho rázu, že nelze žádnému listu přes ně přejíti k dennímu pořádku.

Jisto jest, že to byla strana socialně-demokratická, která v nynější době touto otázkou rozvířila mysli všech. Ona dala původ k demonstracím za tento politický požadavek. A v tom jest její nesporné vítězství. Že terror tu pracoval na všech stranách, že vyhrožováno všudy, kde dne 28. listopadu nechtěli prováděti politickou stávku, toho myslím ani socialní demokracie nepopírá. Není tak

neupřímná, aby neměla terror za dovolený a zcela vhodný prostředek, kde se jedná o vynucení její požadavků. — Ale terrorisovati dal se kde kdo. V duši své sice cítil odpor a hněv nad tímto násilnictvím a mlčel. I strana mladočeská, záležitosti politické nyní vedoucí, ukázala se vlastně stranou od sociální demokracie v ten den zcela vedenou. Správně napsal »Čech« v čísle svém ze dne 5. prosince: »Jest to žalostné faktum, že široké vrstvy obecnstva byly vydány na milost a nemilost takovému neslýchanému terrorismu! Chabě se osvědčily tak zvané »kruhy vedoucí«. Naši poslanci krčili se, jako by neuměli pět počítat, a nikdo neměl tolik odvahy, nikdo z těch »zastanců práv a svobod občanských«, aby řekl otevřeně: »Ale občané, takhle nebudeme demonstrovati. Ano, chceme všeobecné volební právo, ale nikomu se nesmí hroziti, nikdo se nesmí zastrašovati! To jest násilí na svobodě; a my chceme svobodu, ne násilí.« —

Zájem o všeobecné hlasovací právo do sněmů zákonodárných je u všech politických stran, které v něm spatřují posilu svých posic, t. j. získání poslaneckých mandátů. Z toho důvodu touží po něm křesťanští socialové v zemích dolno- a hornorakouských. Fedrují je též katolicko-národní poslancové moravští, poněvadž v katolickém lidu moravském vidí nejlepší svoji oporu. Z téhož důvodu má je v programu i katolicko-národní strana česká. Ovšem chce míti při všeobecném hlasovacím právu *zastoupení zájmové*, aby voliči ve svých třídách poslance své si volili, a nenastala všeobecná volební rvačka ve volebním okrese o jediného kandidáta.

Jenom mladočeši, ač již dávno pro tento požadavek se vyslovili, jsou v nynější době horlivě pro ně z toho důvodu, aby poslední špetku své reputace a popularnosti retovali. —

Pravda, formule všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva, jest zcela jednoduchá. Ale pochybujeme, že by při tom velikém rozvrstvení národu v tolik stavů a to o různých zájmech, byla nejšťastnější. Kdokoli pro ně v tomto smyslu bojuje, rád ukazuje na to, že všeobecné povinnosti školské, všeobecné povinnosti branné odpovídá zase jen všeobecné, rovné a přímé volební právo. Je prý nezbytným požadavkem prvních dvou povinností.

Myslíme, že by v tomto axiomatu byla potřebna jistá revise pojmů. Všeobecná povinnost školní je. Ale dostojí také všichni této povinnosti v předepsané míře? Je ona vlastně břemenem, jemuž by na druhé straně pak odpovídalo všeobecné volební právo? Ti, kdo všeobecnou povinnost školní mají za důvod pro všeobecné volební právo, musí důsledně vyloučiti z něho všechny, kdo této povinnosti školní neučinili zadost. — A co vlastně ukládá všeobecná povinnost branná? Nic více, nežli že každý muž v 20. roce svého věku musí se dostaviti před odvodní komissi, jež uzná, zda je k vojenské službě způsobilý čili nic. Všeobecná povinnost branná vlastně platí pro ty, jež komisse prohlásila za schopné. Nevylučujeme proto a nesmíme vyloučiti na základě hesla o všeobecné branné povinnosti z volebního práva ty, jež sama přirozenost z povinnosti vojenské — vyloučila. — Ostatně důvod všeobecné povinnosti branné je pro nejednu třídu společnosti důvodem valně zastaralým. Náleží ještě v ony doby, kdy vojenská povinnost byla něčím hrozným, krutým. Ovšem není ani dnes žádným příjemným povoláním. Ale budme upřímní! Nejsou za dnešních dob celé řady povolání, v nichž práce je daleko horší, namáhavější a při tom po své výdělečné stránce obtížnější nežli vojenská služba? Kolik lidí by se našlo, kteří by dobrovolně

a rádi povinnost vojenskou na se vzali, kdyby věděli, že jim v ní kyne stále živobytí a že jednou, až nebudou schopni, naleznou kdesi v invalidovně klidného opatření?! A není dnes, následkem neutěšených poměrů socialních, vojenská služba mnohemu dobrodiním? Jděte jen se přesvědčiti do Haliče! — Chceme jen ukázati, že oba svrchu uvedené důvody pro všeobecné volební právo nejsou nám argumenty přesvědčujícími.

My jediné z toho důvodu *pro všeobecnost* tohoto politického práva jsme, že každý řádný občan *poměrně* ať svou fysickou prací ať duševní k blahu státu napomáhá, a též poměrně k svému majetku — někdy buď jen přímé, ale jistě vždy nepřímé — daně platí. To jest dle našeho názoru nejpřirozenější a nejpevnější základ pro požadavek všeobecného, přímého hlasovacího práva.

Že pokrokové učitelstvo ochotně se dostavilo k výzvě socialní demokracie do boje za obecné, rovné a přímé hlasovací právo, nikoho zajisté nepřekvapilo. I my jsme pro všeobecné hlasovací právo, ovšem podmíněné jistým stupněm intelligence voličovy, která by odpovídala všeobecné povinnosti školní, a mravní zachovalosti občana. Ale zájmovému zastoupení při všeobecném hlasovacím právu dáváme přednost.

*** FEUILLETON. ***

Školy katechumenů v Číně.

Dle Katholisch. Miss. upravil Fr. Javůrek.

V celých zástupech, po stech, ba tisících hlásí se Číňané do lůna církve sv. Žeň jest tedy velká, ale ženců jest málo. Missionářů jest málo. Ti pak mají dosti práce s těmi, kteří již křest sv. přijali.

Jak věc zaříditi, aby se vyhovělo žádosti četných zástupů a nutná příprava ku přijetí křtu sv. řádně se vykonala? Missionáři si pomáhají zřizováním zvláštních škol, *škol pro katechumeny*.

Jsou to školy, které se zřizují dočasně a to v době, ve které polní práce odpovídá. Tedy od konce listopadu až do počátku června, kdy počíná čas setí. Jenom o slavnostech nového roku, trvajících celý měsíc, se vyučování nekoná.

Kdo může býti do školy katechumenů přijat? Dospělý pohan, který projevil opravdovou vůli, dáti se pokřtiti. Musí se však osvědčiti. Celý rok, ba i ho missionář zkouší, je-li vůle jeho opravdová. Musí navštěvovati ve svém domově večerní školu, musí se dostavovati k ranním i večerním modlitbám společné konaným, v neděli obcovati službám Božím. Někteří vesničané mají i 5 hodin cesty daleko do chrámu.

Navštěvují-li tedy služby Boží pilně, jest snad tato horlivost sama sebou postačitelna,

aby přijati byli do katechumenátu? Nikoliv. Missionář žádá více. Žádá, aby katechumen znal z paměti obyčejné modlitby a uměl malý katechismus. (Výklad Credo a Desatera.) To opět tvrdý oříšek. Vždyť chudí Číňané zřídka se vyznají ve čtení a psaní. Jenom starým lidem a ženám promíjí se učení katechismu na paměť. Ženám v domácnosti i v poli pilně zaměstnaným dělá učení velké potíže. Je-li po ruce učitelka, ještě to jde. Jinak musí pomáhati muž neb dítky, již dříve pokřtěné. Jsouce ve dne zaměstnány, obětují ženy rády večery, aby si vstípily do paměti modlitbu Páně, Věřím v Boha a j. Často stane se, že do rána všecko zapomenou. Znovu pustí se do práce, až si modlitby trvale zapamatovaly.

Ti, kdož ve zkoušce této po celý rok konané dobře obstáli, obdrží od missionáře tištěný lístek, jím samým podepsaný. Lístek tento opravňuje každého vstoupiti do školy určené pro katechumeny.

Kdo neobstál, musí se podrobiti zkoušce znova. Opatření lístky, scházejí se katechumeni v určenou dobu do místa missionářem ustanoveného. Katechumenát mužů řídí missionář, katechumenát žen domorodá sestra z řádu. Výpomocnou silou jsou katechisté. Jsou to domorodci, missionářem ve víře vyučení. Katechumenát čítá 20 chovanců. Větší počet není ani možný pro nedostatek místa. A také důkladnost ve vyučování vyžaduje počtu co možno nejmenšího.

Katechumeni jsou různého věku: od 16—80 let. Nežádka jsou někteří hluchí, slepí, ba i němí. Jaká to obtíž vštípit jim potřebné vědomosti! Ženy přinášejí si s sebou jedno i dvě děti, které často křikem vyučování ruší. Vyučování trvá 3 týdny. Pro ženy trochu déle. Stravování jest jednoduché. Dvakrát denně se jí, a nestojí to více než 15 haléřů pro jednotlivce. Lůžkem jest rohož, podhlavníci cihla. To však skromnému Číňanu stačí.

Horší jest zachovávání denního pořádku, mlčení a nejhorší jest pilné učení se pod dozorem katechisty, který denně ukládá úlohu a denně ji zkouší. Mimo to přichází katechumen každý den aspoň jednou, aby missionáři naučené odříkal. Mnohý doznává, že ho doba katechumenátu stála více námahy, nežli práce polní ve vedru slunečném konaná. Jest tedy katechumenát v první řadě doba učení.

Ale jest to zároveň doba, v níž ubírá se katechumen výhradně spásou své duše. Jest to doba sebranosti mysli. Pořádek jest tento: O $1\frac{1}{2}$ 6té se vstává. Ve $\frac{3}{4}$ na 6 jest mše sv. Při ní koná se ranní modlitba hlasitě a střídavě ve dvou chorech mužů a žen. Po mši sv., mezi tím co koná missionář díkyčinění, modlí se růženec.

Jsou to chvílky veliké námahy. Není to žádná maličkost vpraviti do hlav naprosto necvičených pravdy náboženské. Missionář si věc ulehčuje tím, že ku cvičení přiběře školní děti. Dotazuje se jich, dává jim luštit různé obtížnější věci, hledí vyvolati ušlechtilou řevnivost. Tím stává se křesťanské cvičení živější a udržuje starší posluchače při pozornosti, kteří pak snadnějším, příjemnějším způsobem pochopí pravdy náboženské, aniž by oddávali se spánku, jakož se to u pracujících venkovského lidu jevívá.

O $1\frac{1}{2}$ 8. se končí křesťanské cvičení a katechumeni odcházejí do místností školních, kde se učí pilně až do poledne. Malé občerstvení o 9. hodině přerušuje vyučování. V poledne koná se v kostele modlitba sv. růžence a to dvou desátků. Po něm křesť. cvičení. Odpoledne jest zase vyučování až do 9. hodiny večerní. Mezi tím jest o 4. hodině oběd, o 7 hodině večerní modlitba. O 9. hodině večerní ukládají se všichni ku spánku.

Tak uplynou 3 neděle. Po uplynutí této doby stane se rozhodnutí o připuštění ke křtu sv. Rozhodne konečná zkouška, při které musí katechumen prokázat nejen znalost

základních pravd, ale i znalost učení o sv. zpovědi a o sv. přijímání. Neosvědčí-li se, musí projíti za rok a zase celé 3 neděle se připravovati. Po vykonaném křtu nastupují do školy noví katechumeni a tak to jde od listopadu až do června.

Jaký užitek přinášejí školy katechumenů?

Katechumenát umožňuje důkladnou přípravu na křest sv. Území missionáři vykázané jest rozsáhlé. Rozsáhlejší než jedna i dvě diecese. Katechumenů jest až i 10 tisíc a jsou rozptýleni v 50—60 vesnicích. Pomáhají sice katechisté za nepatrný plat 6 korun měsíčně. Ale jest jich málo a mají na starosti současně 2 i 3 školy. Vyučuje se tedy nepravidelně. Mimo to nejsou všichni katechisté vzory pilnosti a vytrvalosti. Dvakrát i třikrát do roka přichází missionář do vsi a zůstane 2, 3 dny. Koná křesť. cvičení, zkouší a pozná, že hlásící se ke křtu sv. znají některé modlitby a umějí, jakž, takž katechismus. Ale to nepostačí.

Mimo to třeba jest katechumeny uvést do praktického života křesťanského. Tomu se naučí v katechumenátu. Tam jsou v klidu, zbaveni starostí veškerého života. Tam nejsou ničím rozptylováni, žijí v sebranosti mysli. Denně jsou přítomni mši sv., konají ranní i večerní modlitby, modlí se před i po jídle, navštěvují veleb. svátost oltářní, modlí se sv. růženec. Vše se koná společně. Důkladná a praktická podpora k sv. zpovědi a sv. přijímání zaručuje, že bude katechumen i po křtu řádně a dle potřeby tyto svátosti přijímat. A nejsou to řídké případy, že nově pokřtění nejenom celý měsíc, ale i celý rok hříchu těžkého se nedopustí. A klesnou-li, rychle zase povstanou, jelikož se skorem všichni pravidelně měsíčně zpovídají.

V katechumenátu má missionář příležitost veřejné i soukromné rady a pokyny udělovati, prostředky v boji duchovním naznačiti, různé pochybnosti a objasnění podati. Na svých okružních cestách pozná své ovečky jenom dle jména. V katechumenátu je pozná důkladně. Zde s nimi stále obcuje, mluví s nimi získává si jejich důvěru. Dovídá se o jejich rodinných poměrech, otazuje se, zdali otec neb matka jsou již pokřtěni, kolik má sourozenců navštěvujících školu atd. A tu přinášeny bývají často hned či později děti ke křtu sv. Oddalování křtu dětí jest velmi nebezpečné, jelikož je velká úmrtnost. Katechumenát uvádí do rodin křesťanský život. Nepostačí získati toho neb onoho člena rodiny. Celá rodina musí být získána, sice

nemůže býti řeč o křesťanském životě rodinném.

V katechumenátu bývá i více členů rodiny. Modlí se a učí pohromadě. Missionář najde již okamžik vniknouti do rodinných poměrů a často radou i skutkem různé obtíže zažehná. Téměř polovina katechumenů jest stavu svobodného a druzí jsou dle zvyku již od dětství zasnoubeni. Snadno podaří se

missionáři vyžádati si slib, aby nejen ženich, ale i nevěsta katechumenát prodělala a před svatbou dala se pokřtiti. Také na nutnost dispense poukáže missionář a tak předejde neplatnému manželství.

Svobodní účastníci v katechumenátu mají příležitost blíže se poznati, a již mnohé šťastné manželství vzalo svůj počátek v katechumenátu, pod dozorem missionářovým.

***** SMĚS. *****

Demonstrace soc.-demokratického a pokrokového studentstva při installaci universitního rektora, prof. na theologické fakultě Dra *Ant. Vřešťala* hraničila již na nevázanost a sprostáctví. »Pokrokové studentstvo nepovažujetotíž theologickou fakultu za rovnocennou fakultám ostatním. Nevím ovšem, které klasifikace věd se pokrokáři drží, ale ze všeho zeje jen slepá nenávisť vůči katol. církvi. Prof. Masaryk ve svých »Základech konkrétní logiky« široce se obírá celou historií rozřídění věd od Aristotela až do Comta. Zde ovšem marně hledáte místa pro theologii. Pohané ji neměli a Comte ji zavrhl. Ale Comte ve svém úzkém nazírání neměl místa ani pro filologii, práva, historii. I ty by důsledně měly z oboru věd a tudíž i ze studia universitního býti vymýceny. Je-li však studium klassiků dosud předmětem universitní discipliny, není studium bible právě tak oprávněno, jako výklad Homéra, Vergila, Horáce atd.? Není dějepis církevní právě tak vědou, jako dějepis všeobecný, neb dějiny jednotlivého národa? Nemá dogmatika křesťanská touže vědeckou oprávněnost jako výklady názorů Platonových, Aristotelových, Herbartových, Hegelových, Comte-ových a jiných? Není katol. mravouka aspoň hodna téhož výkladu jako výklad učení Budhova, Konfuciova atd.? Ale aspoň takto mysliti, ne; to není zaslepenému záští dáno. Pro ně platí jen heslo: Do boje proti církvi! — Ovšem jednání své maskují pokrokoví studenti tím, že prý theologická fakulta stala se nyní pouhým vychovávacím ústavem kněží katol. církve. Nuž, čím se staly fakulty jiné? Fakulta filosofická vychovávacím ústavem profesorů, právnická vychovávacím ústavem advokátů a státních úředníků, lékařská vychovávacím ústavem mediků! — Ale i když vše to pokrokoví studenti nedovedou klidně rozvážiti, měl by, proto že mají aspoň uká-

zati vyšší stupeň mravného vzdělání, jich způsob demonstrace býti odlišný od demonstrací při schůzích hospodských. Již nepřijítí jich by bylo snad dostatečným nesouhlasem. Ale jich křik, hulákání a pod. jménu studentskému je vůbec na úkor. Všichni přítomní hosté s odporem počínání demonstrujících odsoudili. A co zvláště je pozoruhodno, radikálové z Moravy, jak nám bylo řečeno; nejvíce prý v uspořádání demonstrace vynikali. Smutné zjevy! Akademické mládeže věru málo důstojné!

Český učenec o shodě vědy s biblí. Moravská Hlídka sděluje: O zastavení slunce Josuem píše profesor Zenger: »Bylo možno předvídati na příklad na více tisíc let zatmění slunce, ano udati až k mezím dob historických zatmění slunce, která se v dávných dobách přihodila. Tu není nezajímavo vzpomenouti si příkladem z bible, kde se praví, že Josue, jenž volal k Bohu, aby slunce zůstalo po čas boje na nebi státi, byl vyslyšen, což se arci všem soustavám protíví. Ale novověká astronomie, počítajíc nazpět, od oněch dávných dob, potvrdila správnost facta v bibli uvedeného v tom smyslu, že právě na tom místě a v den oné bitvy bylo před západem slunce úplné jeho zatmění na samém obzoru tak, že když měsíc přešel přes slunce, zdálo se, že toto zůstalo státi nepohnuté na obzoru, poněvadž před tím zdálo se zapadnouti a pak se opět objevilo. *Tak se ukázalo, že věda není v odporu s výroků bible, kteréž naopak potvrdila a zároveň vysvětlila.*« (O nové soustavě světové na základě elektro-dynamických zákonů. Srna 8—9.)

Nový řád školní a vyučovací. V novém řádu školním a vyučovacím zavádí se pro učitele škol měšťanských titul »odborný učitel« (§ 182). »Škola měšťanská« (č. 18.) píše: Titulová otázka rozřešena predikátem (!) »odborný učitel« dle všeobecného přání organizací učitelstva měšťanských škol v říši. Moravské (brněnské) »Lidové Noviny« po-

suzující v několika úvodních člancích nový řád školní praví (č. 262.) o tomto titulu: »Titul tento zaveden nátlakem německého učitelstva. Naše učitelstvo v rozhodné většině nevidí ovšem v novém titulu žádné vymoženosti, ba naopak. Tím ruší se jen úzký přátelský poměr, v jakém dosud žije veškeré učitelstvo národní na Moravě. Tedy z nového »predikátu« nemá referent »Lid. Novin« velkou radost. Německé učitelstvo moravské žádalo ještě něco jiného — ještě jeden vyšší predikát: hlavní učitel! Návrh moravského zem. učitel. spolku německého, podaný v té příčině min. vyuč., zní doslovně: »Vzhledem ku panujícimu špatnému postupu učitelstva na měšťanských školách, kdy sotva za 20—25 let v působišti učitelově místo ředitelské se naskytne, jeví se býti spravedlivě i žádoucno, aby starším učitelům dostalo se aspoň morální náhrady »povýšeným titulem« v úřadě učitelském. Proto dovoluje si německý svaz učitelstva moravského navrhnouti, by do chystaného nového řádu školního a vyučovacího přijato bylo následné ustanovení: »Učiteli měšťanské školy, jenž dvacátý služební rok dokonali a uspokojivě v úřadě svém působil, přísluší zákonný název »hlavního učitele měšťanské školy.« Přijetím tohoto ustanovení do zvláštního, pro školy měšťanské schystaného řádu školního a vyučovacího, vyhověno by bylo mnohostrannému přání učitelstva a to v duchu onoho slibu, jež byl Jeho Excellence, pan ministr rytíř Hartl u příležitosti organizačního zdokonalování měšťanských škol v roce 1903 zasedající tehdaž enketě učitelstva škol měšťanských učinil!« (Škola měšť. čís. 18.) Ministerstvo tento druhý predikát nedalo do nového řádu školního ponechávajíc tam pouze predikát jeden — »odborný učitel«. Referent »Lidových Novin« nevidí v něm ovšem žádných vymožeností, jako onen šlechtic, který říkal: »Co do predikátu, když z něho nic netáhnu.« Patrně asi tomu i onomu nezáleží na povýšení stavu a myslí jen na příjmy. Jak by se to krásně vyjímalo v době dnešní, kde samá rovnost! — Učitel školy obecné, a pak páni s predikátem: »odborný učitel« a po čase »hlavní učitel« nebo dokonce »hlavní odborný učitel.«

Učitelstvo ve Francii. Francouzský slavista a přítel českého národa prof. Louis Leger píše v petrohradském »Časopise ministerstva Národní osvěty« smutné věci o francouzském učitelstvu. Práví: Učitelé

naši dostali se pod vliv propagandy socialistů, antimilitaristů, kteří usilují o to, aby je přesvědčili, že hlavní povinností učitelstva jest, upozorňovati děti na hrůzy vojny, učit je, aby vzpíraly se vojenské vrchnosti a opovrhovaly vlastenectvím. Vštípí-li se toto učení francouzskému učitelstvu, pak bude francouzský učitel příčinou budoucích porážek Francie. Kdežto naopak němečtí učitelé byli — jak se druhdy říkalo — příčinou vyhraných bitev u Sadové a Sedanu. Většina odborných učitelských časopisů ve Francii naplněna jest tímto nebezpečným duchem. Nedávno jistý list učitelský vykládal tuto myšlenku: Nejlepší prostředek pro připravování pokoje jest nepřipravovati se k válce. Jiný list takový žádá, aby vlastenectví bylo vyhlazeno a nastoupilo světoobčanství, třetí radí záložníkům, aby nešli k armádě, kdyby se nařídila mobilisace. Louis Leger končí svou úvahu slovy: Chvála Bohu, všickni učitelé nejsou nakaženi tímto duchem a jeden z nich, Boquilon, pařížský učitel, měl zmužilost ukázati na šíření se nevlastenectví v knize: »La crise du patriotisme à l'école« (Krise vlastenectví ve škole). Ale již faktum, že této knihy bylo ve Francii třeba, jest smutným úkazem, který by měl všechny pravé Francouze a všechny přátele Francie přivést k přemýšlení.

Drahotní přídavek pražských učitelů.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování vynesením ze dne 20. září 1905, č. 15.978, k odvolání učitele mimo obvod Prahy bydlícího, zrušilo rozhodnutí c. k. zemské školní rady ze dne 18. února 1905, č. 5230 ve příčině přídavku drahotního a vyslovilo, že drahotní přídavky, jež usnesením sboru obecních starších král. hl. města Prahy ze dne 9. února 1903 učitelům měšťanských a obecných městských škol byly povoleny, náleží také stěžovateli, ačkoli nemá řádné bydliště uvnitř obvodu města Prahy. Městskou radou schválen byl návrh, podati proti rozhodnutí c. k. ministerstva stížnost k c. k. správ. soudn. dvoru, ježto drahotní přídavek uděluje se vzhledem k bytovým poměrům místním, z čehož vyplývá podmínka bydlení v obvodu města. Ve sboru obecních starších přijat pak (4. prosince) návrh na podání petice za doplnění posledního odstavce § 30. zemského zákona ze dne 27. ledna 1903, č. 16 z. z. v ten způsob, že by připuštěna byla při udílení přídavků učitelstvu od místní obce podmínka, užívati přídavek na nucené bydlení v obci, přídavek povolující.

Drobnosti ze školství. Z 55 lyceí v Předlitavsku jsou pouze 2 česká s 401 žákyní a 13 německých s 2878 žákyněmi. Subvence na německá lycea činila 146.000 K, na česká 22.000 K. — V Dánsku poprvé letos vykonaly 2 ženy na universitě Kodánské předepsané státní zkoušky, a to jedna právnickou, druhá theologickou. — Ve školním okrese třeboňském bylo v loňském roce 408 školních dětí ve službě u hospodářů. — Rumuni mají v Macedonii, Albanii a v Epiru 104 školy se 253 učiteli s 3787 žáky a 1954 žákyněmi. —

Letos na jaře počali se organisovat ruští učitelé lidových škol. Ústřed. svaz má asi 300 skupin. V programu je, aby vyučování náboženství bylo ze škol vyloučeno. —

V Krakově na sjezdu polských žen vysloven požadavek vyloučení náboženství ze škol. — Do dívčího gymnasia Minervy zapsáno v novém školním roce do II. třídy 70 žaček, do IV. 53, do VI. třídy 41, celkem 164. — Správní soud rozhodl, že řádovým učitelkám přísluší aktivní i pasivní právo volební v okresních konferencích. — V Čechách zatím ustanovený učitel náboženství jest při okresních konferencích z volebního práva vyloučen dle § 4. min. nařiz. z 8. května 1872, ač zatím ustanovení učitelé a učitelky vyloučení nejsou.

● ● LITERATURA ● ●

Z Cyrillo-Methodějského knihkupectví (V. Kotrba v Praze). Kalendáře českého lidu katolického na rok 1906. — Vlastenecký Poutník. Veliký. Redaktor Václav Špaček. Cena 1 K, tucet za 8 K. — Vlastenecký poutník. Malý. Redaktor V. Špaček. Cena 60 hal., tucet 4 K 80 h. — Svatováclavský kalendář. Veliký. Redaktor V. Špaček. Cena 1 K, tucet 8 K. — Svatováclavský kalendář. Malý. Redaktor V. Špaček. Cena 60 h, tucet 4 K 80 h. — Vlastenecký Poutník Svatováclavský. Redaktor Václav Špaček. Cena 1 K 40 h, tucet za 11 K 20 h. — Maria. Redaktor prof. Jul. Košnář. Cena 1 K, tucet za 8 K. — Meč. Pořádá Václav Kotrba. Cena 1 K, tucet za 8 K. — Praha. Kalendář zábavně poučný. Cena 1 K, tucet za 8 K. Redaktor Dr. Jan Zítek. — Rodina. Veliký kalendář katolický. Jest souborem předem uvedených kalendářů, následkem toho jest nejobjemnějším. Cena 2 K, tucet 16 K.

Starejme se, aby mezi náš lid přišly kalendáře nezávadné, křesťanským duchem prované.

»Obzor«. List pro poučení a zábavu. Ročník XXVII. Redaktor Vladimír Šťastný. V Brně 1904. Tiskem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských. Již několikrát byla obava, že zanikne tento výborný časopis, ale — bohudik — nestalo se tak

a doufáme pevně, že se tak nestane, v čemž nás značně utvrzuje doslov redakce v posledním čísle tohoto ročníku, jenž nevyzněl tak smutně, jako poslední léta. A věru byla by to neomluvitelná lhostejnost a netečnost, kdybychom připustili, by zašel list tak znamenitě redigovaný, tolik poučení a zábavy skýtající, jak dokazuje i tento poslední ročník. Nalézameť tu vedle četných básní od Vladimíra Šťastného, Rud. Stupavského, Jana Karníka, Ferd. Místeckého a m. j. hezkou řadu úvah a pojednání, jimiž vedle redaktora přispěli zvláště: Jiří Sahula, Frant. Janovský, Václav Kozel, Ignát a Dr. Rudolf Zhánělové, Bohumil Simonides atd. Povídky a obrazy ze života podali, zde: A. B. a Bohumil Šťastný, Fr. Valoušek, Frant. Čech. Alois Hlavinka, Frant. Venhuda a j. Velice bohatá a vždy zajímavá jest »Beseda«, jakož i »Obzor literárnímu« věnována jest vzorná péče. Považujeme »Obzor« za jeden z nejlepších zábavně-poučných časopisů našich, jenž by všude měl býti odebírán a čten. Doufejme, že ty četné a drzé útoky, jež se strany nepřátelské podnikají se všude proti všemu katolickému, probudí přece časem tak mnohého z jeho vlažnosti a ospalosti, že s hnusem odvrátí se od listů bezbarvých a špatných k listům dobrým, jakým jest i brněnský »Obzor«.

Prokop Zatehl.

Praktický spolkový rádce.

Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organisatory, agitatory, a vůbec pro každého člena spolků českoslovanských. — Sestavil T. J. Jiroušek. — Cena 50 h. Objednávky vyřizuje: **admin. družstva Vlast v Praze, 570-II.**

Po stopách pravdy.

I. sešit kázání Dr. Rud. Horského prodává se za **1 K**, druhý za **80 h**, ale jen za hotové. Na dluh se nikomu nezašle. — Sešity tyto začínají jako VI. Homilie adventem a končí řečí na den Jména Ježíš.

Vlasteneckých homilií Dra. RUD. HORSKÉHO

vyšel sešit I.—VI. v ceně **5 K 40 h**. Probírájí počátek církevního roku až k neděli IV. po Velikonočích. Objednávky přijímá:

adm. družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Kalendáře družstva Vlast

t. r. »Sv. Vojtěch« velký stojí 1 K, malý 60 h, Sociální kalendář lidu českoslovanského prodává se rovněž za 1 K. — Tucet našich velkých kalendářů jednotlivých nebo míchaných 8 Korun, tucet malých — »Sv. Vojtěch« — 4 K 80 h. Při hotovém placení dává se na tucet jeden nádavkem. — Objednávky přijímá

**administrace družstva Vlast
v Praze, čp. 570-II.**

KATECHETSKÁ
PŘÍLOHA

K XX. ROČNÍKU VYCHOVATELE.

REDIGUJE

FR. ŽUNDÁLEK.

65

V PRAZE.
KNIHTISKÁRNA „DRUŽSTVA VLAST“. — NAKLADATELSTVÍ.
1905.

OBSAH:

I. Články.

- U moře Mrtvého — A. Svojsík 1, 37.
 Za † prof. Havránkem — Em. Žák 13.
 Valná hromada katech. spolku — redakce 25.
 K činnosti Spolku katech. — Fr. Strnad 49, 73.
 Legio fulminatrix — J. Ptáček 85, 97.
 Chránový poklad u sv. Víta — redakce 91.
 Návyk ve výchově nábož. — redakce 106.
 Vicisti Gallilae — J. Ptáček 109.
 Přemysl Otakar II. ve světle něm. historie — J. Ptáček 121.

II. Promluvy nedělní.

- I. po Zjev. P. (učenost a ctnost) J. Kašpar 4.
 II. » » » (jméno Ježíš) — V. Hornov. 6.
 III. » » » (sv. rodina) — V. Koranda 8.
 IV. » » » (naše pojednání) — E. Žák. 10.
 V. » » » (bohatství) — Fr. Šebestík 15.
 VI. » » » (vliv víry) — E. Žák. 17.
 Devítník (reptání) — A. Bílý 19.
 I. po devítniku (knihy) — A. Odstrčil 21.
 II. » » » (jednání slepcovo) — V. Pakosta 26.
 I. postní (chléb duševní) — Em. Žák 28.
 II. » » » (víra) — V. Hornov 30.
 III. » » » (pýcha) — V. Koranda 33.
 IV. » » » (svátost olt.) — V. Pakosta 35.
 V. » » » (neštěstí) — E. Balcar 40.
 VI. » » » (osud kříže) — F. Šebestík 38.
 I. po velikonocích (víra) — E. Žák 43.
 II. » » » (dobrý pastýř) — F. Pišmistr 50.
 III. » » » (cíl životní) — E. Žák 52.
 IV. » » » (Alleluja) — F. Šebestík 54.
 V. » » » (známky církve) — V. Koranda 56.
 VI. » » » (pronásledování církve) — J. Šetina 61.
 I. po sv. Duchu (Boží Tělo) — J. Plešinger 66.
 II. » » » (nebezpečí) — F. Hanuš 68.
 III. » » » (srdce Ježíšovo) — E. Balcar 69.
 IV. » » » (pracovitost) — V. Hornov 77.
 V. » » » (klení) — F. Šebestík 79.
 VI. » » » (láska k bližnímu) — V. Koranda 81.
 XIV. » » » (utrpení) — V. Koranda 99.
 XV. » » » (smrt) — J. Staněk 102.
 XVI. » » » (vzájemná pomoc) — J. Staňek 105.
 XVII. » » » (láska k Bohu) — J. Staňek 111.
 XVIII. » » » (cesty Boží) — R. Šetina 113.
 XIX. » » » (setrvání v dobrém) — E. Žák 114.
 XX. » » » (víra ve zkoušku) — V. Pakosta 116.
 XXI. » » » (hněv) — V. Koranda 123.
 XXII. » » » (povinnost k Bohu) — E. Pešek 125.

- XXIII. po sv. Duchu (nadzemský život) — V. Hornov 126.
 XXIV. » » » (zkáza Jerusalema) — E. Žák 126.
 I. adventní (sv. Ondřej, Frant. Xav.) — V. Müller 133.
 II. » » » (sv. Jan Křt.) — V. Müller 137.
 III. » » » (modlitba a půst) — V. Müller 139.
 IV. » » » (vánoce) — E. Žák 142.

III. Promluvy sváteční a příležitostné.

- Zjevení P. (obětní dary) — S. Šebestík 3.
 Před 1. sv. přijímáním — K. Iserle 45.
 » sv. břimováním — E. Žák 62.
 Sv. Prokop (křest. umění) — E. Žák 75.
 Na konci školního roku — X. Dvořák 83.
 Maria a křesťanská rodina — E. Žák 87.
 Na počátku školního roku — R. Šetina 98.
 Sv. Václav (život jeho a láska lidu) — E. Žák 103.
 Všeoh svatých — E. Žák 118.
 Nep. Početí P. Marie — X. Dvořák 135.

IV. Drobné zprávy.

- Úmrtí B. Schreibra 24.
 Jubileum M. Procházky 24.
 Katecheta třídním? 24.
 Příklady v exhortách 47.
 Paedag.-katechetský kurs 48, 72, 132.
 Katecheta víc než učitel? 59.
 Bezplatný katecheta střední školy 59.
 Vysvědčení náboženství privatistů 59.
 Katecheta a ředitel 59.
 Docházka kostelní 60, 96.
 Illustrovaný katechismus 60.
 Biskup k poučení vzdělanců 60.
 Sv. Otec o důležitosti katechese 60.
 Remunerace za přespočetné hodiny 95.
 Oprava učebního plánu 95.
 Methoda apologetická 96.
 Práce chorvatských katechetů 96.
 Nadějná mládež 108.
 Exhorty Cívkovy 120.
 P. Hammerstein † 120.
 Tužby vídeňských katechetů 120.
 Přísnost a mírnost ve výchově 120.
 Ve prospěch katechetů v D. Rakousích 131.
 Spolek něm. katechetů 131.
 Katolické gymnasium dívčí 132.
 Lužický seminář 132.
 Chorvatští katecheté 132.
 Pozoruhodná slova 132.
 Česká kolej 144.
 Úmysly nepřátel víry 144.
 Pěkné poměry 144.
 Spolkové téměř v každém čísle.
 (Většina neoznačených lokálek pořízena redakcí).

U moře Mrtvého.

Z cesty o prázdninách r. 1904 píše prof. ANT. SVOJSÍK.

Hrozná představa, jež obyčejně vybavují se nám při slovech Mrtvé moře, děkují většinou za svůj původ přehnaným, fantastickým líčením křížáků, kteří na svých výpravách pronikli až ku břehům Mrtvého moře. Ještě horšími barvami líčili ovšem Mrtvé moře ti, kteří vůbec se k němu nedostali a spatřili je snad jen s vrcholu Olivetské hory s Jerusalema. Líčení tato opisovala se jako obyčejně z knihy do knihy a udržela se namnoze až do dnešního dne. Někteří návštěvníci pozdější snad tíž suggestivně podlehli dojmům z vypravování dřívějších a v pustém a skalnatém okolí moře domnívali se skutečně spatřovati všechny ty hrůzy, jimiž opředlo je vypravování cestovatelů z dob středověku.

Cestujícím přijíždějícím od Jerusalema zdá se okolí moře mnohem vlídnějším, než celá několikahodinná jeho pout od Jerusalema až do Jericha. Vždyť od Bethanie mimo studnici Apoštolů (Bîr el Hôd), která jest jediným, ač co do jakosti i množství nevalným zdrojem vody na celé této cestě, musel procházeti jednotvárnou pouští, plnou holých strání, pustých roklí. Jedinou zastávku možno učiniti v hospodě »U milosrdného samaritána« na místě, jež slove Chan Hadrur, kamž ovšem mylně klade vypravování lidu příběh z podobenství Kristova. Krajina kolem Mrtvého moře, ač není příliš bohatá rostlinstvem, působí dojmem mnohem příznivějším a zejména severněji u Jericha přechází v celý les zeleni. Díváme-li se s vrcholu hory Džebil Karantel, kde Kristus Pán v postu strávil čtyřicet dní a od ďábla pokoušen byl (srovnej Quarantania s názvem arabským), vybaví nám ihned zelený ostrov jerišský živou vzpomínku na svěží oasy saharské. V Palestině, kteráž je dnes téměř celá úplně pustá, je to obrázek velice vzácný. Také původ této bohatosti jest na obou místech stejný, totiž bohaté prameny vody. U Jericha je to pramen Eliseův, jenž širé okolí mění v jedinou zahradu. Jericho bývalo nazýváno městem palem, po těch všech ale nenajdeš dnes ani stopy.

Celé okolí moře jest velická propadlina, jež táhne se až ze Syrie směrem k zálivu Arabskému. Nejníže klesá u Mrtvého moře, jehož povrch jest 394 m. pod hladinou moře Středozemního, tak že je vůbec nejhlubší depressí na celém světě.

Různí národové mají různé pojmenování pro toto moře, a všechna jsou případná. Název moře mrtvé povstal tím, že ve vodách jeho nežijí ryby. Řeka Jordán přináší sice četné ryby do moře, leč ty zanedlouho zahynou. Nalezneme jich všude hojně na břehu vyschlých a pokrytých vrstvou krystalků solných. Voda moře je tak slaná, že v ní až na nepatrné některé živočichy nižších řádů, jež prý tam vědeckými expedicemi byly nalezeny, každý živočich v krátkce zahyne. Arabové, kteří z koranu svého dobře znají vypravování o Lotovi, nazývají je mořem Lotovým — Bahr Lut. Židé nazývali je Slaným, Římané mořem asfaltovým (Asphaltides) podle kousků asfaltu, jenž zvláště v jižní části moře stále na hladině plave a zejména po větších bouřích neb zemětřeseních čteněji se vyskytuje. Hojně je ho usazeno též na dně.

Rozloha moře je značná — celkem 930 km². (Bodamské jezero 540 km².) a měří v délce 76 km., v šířce 15 km.

Stojíme-li na břehu severním, nepřehlédneme moře, čehož příčinou jsou však také veliká oblaka par, jež jako z kotle stále odtud vycházejí a nad mořem visí. Větší část moře, totiž severní jest značně hlubší než jižní, nikde však ne přes 400 m. Jižní část moře jest značně mělká, většinou jen 4 m. Nebe nad mořem jest pokryto oblaky po celý rok, tedy i v době od června do září, kdy tam vůbec neprší. Mrtvé moře nemá nijakého odtoku, ač vlévá se do něho několik řek ze severu, západu i východu. Výška hladiny vodní reguluje se jen vypařováním; jest proto také v době dešťů značně vyšší než v létě. Největší z řek jest Jordán, jenž přitéká ze severu údolím el Gór. Vypočteno bylo, že přivádí denně moři 6 millionů krychlových metrů vody. V době letní vysychá značně Jordán, a i hladina moře klesne značně silným vypařováním vody. Vedra, jež zde v této době panují, jsou vskutku strašlivá. Při naší návštěvě dostoupila za poledne temperatura plných šedesátí stupňů Celsia. Neobyčejně při této zeměpisné šířce vysokou teplotu lze si vysvětliti tím, že moře lemováno je sráznými skalními stěnami vysočin Judoki ze západu a Mraboki z východu, jež dosahují výše čtyř a osmi set metrů.

Voda jezera jest velice hustá. Čtvrtina celé té massy vodní jsou látky minerální ve vodě rozpuštěné. Jest to většinou sůl, chlorid hořečnatý, jenž způsobuje odpornou hořkou příchut, bróm a j. Poblíž ústí řek zejména Jordánu jest voda ovšem řidší. Zajímavým jest koupání v tomto moři. Po mírném svahu břehu sestupujeme zvolna v zelenavou, průzračně čistou vodu. Dno pokryto jest oblázky a hrubým pískem. Jsme již po prsa ve vodě, kráčíme dále, leč tu náhle cítíme, že nohy naše šlapou do prázdna, přes to kráčíme dále, jsme již dvacet, padesát metrů od břehu, pod námi již zeje strašlivá hlubina, ale my dosud hlavou i rameny až po prsa vynikáme nad hladinu. Není obavy, že by se tu kdo utopil, neboť úplně se potopit i zúmyně je velmi nesnadno. Pokoušíme se plovati, leč pravidelné pohyby naše ruší rozmary tohoto zvláštního prostředí, takže buď nohy, buď prsa neb paže vynoří se nad hladinou, právě když chystali jsme se rozhrnouti jimi vodu. Ostatně netřeba se tu namáhati, nejlépe jest položit se na vodu a oddati se bezstarostnému snění. Marně doufali jsme, že mořská lázeň zbaví nás útrap vedra. Voda jest tak teplá, že se v našich skráních vodou dosud nedotknutých pot jen leje. Ponořovati se není tu snadné ani příjemné, neboť má v zápětí hrozné štípání na rtech, očích a nose a nesnesitelnou žízeň, od níž ovšem v těchto nehostinných končinách je těžko si pomoci.

Voda moře má léčivou moc a účinkuje prý blahodárně na plet. Na několika místech jsou tu léčivé lázně pro nemoci rheumatické a malarii. Na každém předmětu ponořeném do vody usazuje se hojně soli. Hojně soli, ledku a síry usazené jest též na rovinách kolkolem, kamž voda jezera rozlévá se v době dešťů. Jižní menší část moře rozkládá se na místě, kde v úrodné rovině Sidolin kvetla kdysi města Sodoma, Gomorrha, Adama, Zeboim a Segor, jež zemětřesením a sopečnými výbuchy propadla se kolem roku 1900 před Kristem. Snad teprve od těchto dob je voda v jezeře slaná, neboť zaplavením těchto krajin, rozpustila se veliká ložiska solná poblíž Usdum na jihozápadní straně. (Dokončení.)

Promluva na slavnost Zjevení Páně.

Napsal FR. ŠEBESTÍK, katecheta v Polné.

Dnešního dne zříme chudé jesle milostného dítěte betlemského, ozážené leskem diadémů královských, zříme je rdící se červení drahého purpuru. Tři králové, vznešení to emirové kmenů arabských, vedeni zvláštní hvězdou, zavítali z dálných končin do Betlema, aby i oni úctu vzdali Spasiteli světa. Hluboce sklonění snímají koruny s hlav svých a padnuvše na kolena svá, obětují božskému dítěti dary: zlato, kadidlo a myrrhu.

Milé děti! I vy obětujte dnes Spasiteli svému po příkladu sv. tří králů zmíněné dary. A kterak to můžete učiniti, o tom budiž dnešní promluva naše.

1. Obětujte Spasiteli svému především *zlato*. »Zlato?« tážete se mne snad mnohé. »Vždyť ho nemáme!« Nemyslí, milé děti, zlato skutečné, zlata kov — toho Spasitel od vás ani nežádá, jsa Pánem nebes i země. Zlatem míním lásku, jak vykládá sv. Benaventura: »Zlatem rozumí se láska.« A vším právem. Jeť láska jako zlato. Zlato je nejprecennější ze všech kovů, a láska jest nejprecennější ze všech ctností. Sám Kristus Pán to praví. Když se ho jeden z fariseů otázal kdysi: »Mistře, které jest největší přikázání v zákoně?« odpověděl mu: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vši duše své a ze vši mysli své. Toť jest největší a první přikázání.« A sv. apoštol Pavel ve své I. epištole ke Korintským napsal: »Nyní pak zůstávají víra, naděje a láska, tyto tři; ale větší z nich je láska.«

Zlato jest kov nejdražší, a láska jest nejdražší ze všech ctností. A proč? Poněvadž žádný skutek dobrý, není-li provázen láskou, nemá před Bohem ceny. Tak učí zřetelně opět sv. Pavel, an dí: »A kdybych rozdál na pokrmy chudých veškeren statek svůj a vydal tělo své k spálení, lásky pak kdybych neměl, nic mi to neprospívá.«

Lásku tedy obětujte Spasiteli svému. Aby mu však byla milá, budiž láska vaše čistá, jako nejčistší, ohněm pročištěné bylo zlato, jež přinesli sv. tři králové. Budiž obětavá, jako obětavá byla láska sv. mudrců, kteří až z dalekých končin přišli, nedbajíce únavy, nedbajíce útrap a nebezpečností cesty. A pak bude láska ta nejlepší odměnou Spasiteli vašemu, jenž z lásky k vám na svět přišel, z lásky k vám trpěl a umřel.

2. Obětujte dále Pánu Ježíši *kadidlo*. A jaké kadidlo mu máte dáti? Odpovídám slovy sv. Řehoře: »Kadidlem rozumějí se modlitby.« Kadidlo sypává se při slavných službách Božích na uhlí, aby jako vonný dým vznášelo se k nebesům. A takovými vonným dýmem mají býti i modlitby vaše. Zvláště v chrámě,

v tom Betlemě našem, před nejšv. svátostí oltářní, v níž Pán náš skrývá se pod záclonou sv. hostie, mají vystupovati vzhůru jako zápal líbezný, Bohu milý, A tím budou, budou-li vycházeti se srdce upřímného, ze srdce bezúhonného nebo aspoň kajícího.

Avšak nejen modlitby vaše, nýbrž i celý život váš budiž libý a příjemný Bohu jako vůně kadidla. A to stane se, zařídíte-li život svůj dle svatých jeho zákonů, budete-li svým zbožným a ctnostným příkladem vzdělávati svého bližního, budete-li se úzkostlivě chrániti každého pohoršení.

3. Konečně máte dáti Spasiteli svému *myrrhu*. Drahocenné této pryskyřice užívalo se hlavně při balsamování mrtvol. Svatí tři králové chtěli naznačiti tímto darem, že Spasitel bude po celý život svůj trpěti a že bolestnou smrtí zemře. A věru, již v jeslích započaly bolesti jeho, jež sprovázely jej na všech cestách, tak že sv. Bonaventura právem dí: »Čti a rozjímej o životě Ježíšově a nena-lezneš ho jinde, leč na kříži.«

Milé děti! Netřeba vám zajisté dlouho uvažovati, kterak i vy obětovati můžete Pánu Ježíši *myrrhu*. Tu mu obětujete, jestliže rády rozjímáte o utrpení a smrti jeho, jestliže rády z lásky k němu snášíte všechny strasti a utrpení, jež na vás dopouští ku spáse duše vaší, jestliže přemáháte tělo a hříšné žádosti jeho. Jen tak budete následovníky jeho, jen tak půjdete jistou cestou za ním do slávy nebeské, jak naznačil to sám známými slovy: »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne.«

Vyložil jsem vám dnes krátce, milé děti, kterak i vy po příkladu sv. tří králů můžete Spasiteli svému obětovati zlato, kadidlo a *myrrhu*. Nuže, přineste mu dary ty, přineste mu je rády a složte je k jesličkám novorozeného dítěte betlemského, a dítě to, jež tak mile vztahuje po vás ručky své, obejmě vás, přivine vás k milujícímu srdci svému a jednou odmění vás hojnými radostmi, radostmi neskonalými v Betlemě nebeském. Amen.

Neděle I. po Zjevení Páně.

Dle různých pramenů napsal Dr. JOSEF KAŠPAR.

*Ježíš prospíval moudrostí a
milostí u Boha a u lidí. —*

Je tomu jen několik dní, co poslední hodina udeřila starému roku. Vy jste tehdy, dr., byli většinou mimo ústav náš, těšice se nezkalené něžné radosti svátků vánočních. — A dnes již nový rok nám plyne, nový milník stojí tu zas na cestě naší pozemské pouti. Kolik jich ještě bude a přijde poslední! Vy ovšem jste dosud mladí, avšak i jinoši umírají, dnes zdrav a zítra mrtev může býti i mladý člověk. A kdyby snad, jinoši, vám ještě kynulo 40, 50, 60 let života i ty uplynou, nepozorovaně uplynou, a zmizí ve ve velkém okeánu času. — Opravdu krátký je ten život lidský — a přec každý člověk v životě tom má naplniti jistý úkol, dojíti určitého nějakého cíle. — To pak není tak snadné — to věru je věc mnohdy dosti těžká a vážná vždycky! —

I vám., dr., tane také snad jistý určitý cíl životní před očima, vy všichni chcete něčím v životě býti, chcete něco znamenati — něco vykonati, vím, že snad nechcete pouze živořiti, a spíše hrobem a smrtí za živa než životem. — M. dr., chcete pak věděti, jak bezpečně dosáhnete jeden každý svého životního cíle? Slyšte — povím vám to. Jděte za Kristem, o němž dnes evangelista svědčí,

že prospíval moudrostí a pilností u Boha i u lidí. — A Kristus dojistá s cílem svým životním se nemínil. — Hleďte i vy proto prospívat za příkladem Páně v moudrosti a milosti, t. j. v učenosti a ctnosti. — Je tedy, dr., učenost a ctnost pro vás něčím veledůležitým — ano troufám si tvrdit, že jest z prostředků nejbezpečnějším, kteréž vás k cíli vašemu mohou dovésti. Nebude proto od místa, povím-li vám dnes, když *učenosti a ctnosti* nejsnáze lze nabýti. —

Vypráví pověst národní, že dobrá sudička otvírá někdy dětem štěstěny brány podzemních divukrásných zámků, v nichžto stěny jen se třpytí zlatem, stříbrem a drahokamy. Dítě štěstěny může si vzít z toho, co chce, ale musí si pospíšet, nebo kouzlo trvá jen několik minut, načež s rachotem hromovým brány zámků se zavírají, dobrá sudička mizí a dítě štěstěny nevidí pak už nic než holý kámen před sebou.

Vy snad, dr., sami vyčtete již smysl této pověsti i kouzelný roztodivný zámek to zlaté vaše mládí, dobré sudičky, to vaši rodiče a učitelé — a ony poklady, to učenost — to ctnost. Co však zoveme *učeností*? Učeností rozumíme zdravý úsudek, užitečné vědomosti pro praktický život, smysl pro zušlechtění citu, jistou znalost povah lidských a jakousi vážnou životní moudrostí. Ano o učenosti platí slovo Ciceronovo

»Pěstění věd je potravou života, útěchou ve stáří, ozdobou ve štěstí, v neštěstí za to potěchou a polehčením.« Avšak, dr., těchto pokladů lze dobytí jen jediným kouzlem a tím je *píle*. Každý, kdo v životě něco řádného, věcného dokázati chce, musí se snažiti, musí se namáhati. Stvořitel sice dal vzrůstí dubu v lese, borovici na písku a skále, ale zároveň mluví také k člověku: Pohni svou rukou, přilož ji k dílu, kácej, řež a stav! Bůh vložil sice železo v lůno země, ale ihned káže člověku: Spusť se v útroby země, kde žily kovy se lesknou a vynes kov na světlo denní, bij do něho, pal, kuj a upravuj! — A stejně tomu tak, dr., i s poklady, jež ve hlubinách lidské duše jsou ukryty, i ty musí člověk objeviti, tříbiti, upravovati, zušlechtovati, má-li se čisté mince učenosti dodělati — a to vše, dr., nejspíše, ba snad jedině možno za mládí, kdy síly jak tělesné, tak duševní plny svěžesti, plny květů. Proto opravdu každý okamžik mladého věku je jako zlato drahý! Neboť jako kus zlata složen ze zlatých částíček, tak i čas mládí složen z částíček času a okamžiků! —

Než, učeností toliko nedosáhli bychom svého životního cíle, k tomu třeba, ještě *ctnosti*. Učenost je chladná, mnohdy až příliš sobecky vypočítavá, tato učenost sama ještě žádného nuzného nenasytila, nešťastného nepotěšila, nemocnice nevystavěla, bídy nezmírnila, člověka lepším neučinila. To vše však, dr., dokázala ctnost, ctnost lásky k Bohu a k bližnímu. Učenost podobá se hrdé stavbě, ale střízlivé, studené a strohé jsou její stěny. A teprve tehdy, kdy k učenosti, k vědě ctnost se přidruží, kdy duše proniknuta jest spravedlností a láskou k Bohu a k bližnímu, pak teprv hrdé, pyšné budově učenosti dostává se patřičné ozdoby, náležitého oživení, jak to i velký Ambrož krásně líčí: »Ejhle, Jerusaleme, jak ozdobil jsem zdi tvé malbami!«

Vy sami, dr., znáte, že není nic krásnějšího, nic vznešenějšího na světě nad ctnost, té nemůže odepřít uznání a obdivu ani ten, kdo sám jí nemá. Považte, čím ctnost všecko je, ona je zušlechtěním citů, pohnutek, vládou nad zlou náklonností, trpělivostí v neštěstí, mírností, když nás někdo ponižuje, skromností, když jsme chváleni, zmužilostí ve zlém, umíněností při zábavách a vyraženích,

věrností v povinnosti a klidem ve všech poměrech života. Ano, to obrazem pravé ctnosti, jak jej jen z části nakreslil slavný Horác ve své odě »Pomni, že je třeba v neštěstí zachovati klidnou mysl.«

Nebo pravou dokonalou ctností se může stkvíti toliko učedník Kristův a to jen tehdy, jestliže v ní časně cvičiti se začal, ježto i ctnost, dr., je umění a v každém umění třeba se cvičiti.

K tomu ovšem třeba užiti času — a to jmenovitě času mladého. — Sami dojista znáte přísloví: Čím nádoba naplněna, tím dlouho páchne, a to jmenovitě platí o zvyklostech, kterým jsme navykli v mládí. — Zvykl-li mladík kráčet cestou dobrou, pak neodchýlí se od ní tak snadno ani v pozdějších letech. Čemus v mládí přivykl, v stáří neodvykneš! Proto o mladosti praví Písmo: Hle to je čas příjemný, to je den spasení. — A ten čas mládí uplyne, jinochu, dříve než se naděješ — ano lodička tvého života snad dříve vpluje v okeán věčnosti než pomyslíš!

O kéž by toho zejména pamětlivi byli ti z nás, kteří dosud nevážili si času tak drahocenného, tak krásného a plodného, kteří doby mládí utráceli a promarňovali hříšnou lehkomyšlností, či neomluvitelnou bezstarostností a zahálkou. Kam to, ptám se, chtějí přivést jinoši tací, ptám se, co z nich bude za několik málo let, až jim doba mládí uplyne. — Pak až ohlédnou se nazpět a na hladině svého života spatří vrak hříšně ubitých mladých let, až ztracené mládí mstíti se bude na nich krutým a nízkým losem životním, pak jsem přesvědčen, jinoch takový lkáti bude sám nad sebou a volati nazpět svá léta jinošská — ale nadarmo, čas uplynulý nevrátí se víc. Proto, dr., uživejte svědomitě dob svého mládí, zasvěťte je službám vědy a ctnosti — moudrosti a milosti Boží, jako Kristus Spasitel. To-li učiníte, pak splníte svůj úkol životní poctivě a jedenkaždý z vás dojde s pomocí Hospodinovou cíle, jež sobě v žití svém vytkl a jako věčně žehnanou zůstane památka Kristova, tak i památka vaše bude v požehnání u všech budoucích! — Amen.

Promluva na slavnost »Jména Ježíš« (II. neděle po Zjevení Páně).

Napsal VLADIMÍR HORNOV.

*Není jiného jména pod nebem daného lidem,
v němž bychom měli spasení býti. Sk. ap. 4, 12.*

Pravdu tuto, která jest uhelným kamenem díla Kristova na zemi, prohlásil apoštol Petr před velikou synagogou, a v té chvíli duševního života lidstva nastala doba nová. V Káni Galilejské učinil Kristus počátek divů svých, a jak praví svatý apoštol Jan: »zjevil slávu svou a věřili v něj učedníci jeho. Ale dílo jeho přece ještě zůstávalo omezeno na zemi, kterou Bůh dal synům Jakubovým, aby v ní očekávali Vykupitele. Smrtí však Kristovou, jeho vzkříšením, založením obecné církve, jejíž hlavou učiněn Petr apoštol, otevřen celý svět evangeliu Ježíšovu. A světodějnou chvíli tu oznamuje apoštol Petr zástupcům Starého zákona, strážcům na Sioně: »Není v žádném jiném spasení — není jiného jména pod nebem daného lidem!«

1. Jména velikých mužů, kteří objevili lidstvu nové světy, oslavují se vděčně od pokolení ku pokolení. Ježíš Kristus odhalí lidstvu světy, které srdce lidské tušilo, k nimž však cesty neznalo! Božský Spasitel ukázal cestu k nim, cestu jistou a pevnou. Proto i my dnes vděčně s duší milující *oslavujeme jméno Páně*

nejsvětější. Postačí však činiti to pouze slovy? Nikoliv! Nejhuře bývalo vždy, kdy jméno Kristovo bylo pouhým jménem v ústech lidských bez hlubokého významu mravního, bez pochopení čistých a vznešených zásad, které s ním spojeny jsou. Ani pronásledování, ani potupa, ani zloba nesnížila a nesnižuje jméno Kristovo tak, jako špatný život a pohoršlivé skutky těch, kteří nesou královské jméno dětí Kristových.

Alexander, statečný král macedonský, měl ve vojsku svém vojína, který též Alexander slul a tím jménem se velice honosil; byl však zbabělý a lenivý. Král Alexander setkal se s ním jednou, pravil: »Buď odlož jméno to, nebo čiň skutky Alexandrovy, abys jména toho byl hoden!« — Slova tato platí všem, kteří majíce jméno křesťana, skutků Kristových nečiní! »Všecko, cožkoli činíte, v stavu neb ve skutku, všecko ve jménu Pána Ježíše čiňte, vzdávajíce chválu Bohu Otci skrze něho!« napomíná sv. Pavel první křesťany. Bezúhonný a ctnostný život dětí Kristových jest hradbou církve, živým apoštolátem jejího učení — jest i velikolepým hymnem chvály, jímž velebí se jméno Spasitelovo.

Císař Konstantin nosil na přilbici své zlatem vyryté jméno Kristovo. My nosme je vyryté v srdci svém, v každém skutku svém, pamatujíce slov sv. Cypriana (de 12. abus.) »Jen ten jest pravý křesťan, kdo se přičiňuje, aby ctnostmi svými stal se Kristu podobným!«

2. A které jsou důsledky tohoto ryzího, čistého křesťanství, kteréž duši i život proniká? Důsledky ty jsou Pevnost povahy, snaha po dokonalosti a konečně klidná a šťastná smrt.

a) Pevnost povahy! — Čím pevnější jest základ, tím jistěji stojí dům. Svatý apoštol Petr praví: Kristus jest kámen úhelný! — Jak mohutné postavy vyrůstají v dějinách církve od prvomučedníka Štěpána až ke krvosvědům apoštolské propagandy za časů přítomných! Veliký spisovatel polský v díle svém »Quo vadis« líčí nám postavy prvních křesťanů. Povahy skálopevné, tesané ze žuly víry, ozářené plným světlem idejí pronikajících evangelia. Řím chvěje se, arény mění se v sídla šelem, čekajících na krev vyznavačů Kristových, palác Vatikánský zuří dekrety — a křesťané? Za tabernami s apoštolem volají: »Budeme-li spolu s Kristem trpěti, spolu s ním oslaveni budeme!« I kdyby svět se bořil, jdou na smrt, ale nikdy ne na praradu!

A vzpomínám události z dějin anglických. Bylo to v červnu r. 1533 Jindřich VIII. proti všemu právu, na potupu řádů křesťanských chtěl dáti korunovati Annu Boleynovu za královnu anglickou. K slavnosti pozván i Tomáš Morus, slavný kancléř anglický, muž vynikající učeností a zbožností. Tři poslové království přišli s pozváním a se značným peněžitým darem, aby zviklali věrnost poctivcovu! Tomáš Morus nepřijal však ani pozvání ani darů. K zaslepeným pak dvořanům, kteří přemlouvali ho k jednání nečestnému, pravil: »Možná, že budu pohlcen; ale zneuctíti se nedám!« — Povaha pevná, skálopevná! Raději ztrátu hodnosti, raději smrt, než býti spolukatem dobra a ctnosti!

A odkud vyplývá tato pevnost a síla povahy? Z pevného přesvědčení, jež víra Kristova dává duši věřícího křesťana. Vidím sv. Petra ve vězení Mamertinském a kol něho zástup věřících, kteří hledají z úst apoštola posily pro příští doby těžké. A v dusných prostorách podzemních zavznívá hlas apoštolům, ohráňující duši každého až v hlubinách. Líčí jim poslední okamžiky Kristovy, jeho umučení, smrt, vzkříšení: »Bratři, toho my jsme svědkové byli! Já jsem ho viděl s Janem

a ostatními po vzkříšení. Tomáš před námi dotýkal se boku jeho a bodení ran rukou jeho — a uvěřil!« A druhého dne týž apoštol kráčí na pahrbek Vatikánský s křížem! Jde na smrt a praví že jde k životu, jde na potupný kříž a vítá jej jako žebřík slávy, po němž vystoupí k Pánu a Bohu svému!

Kdož by se divil, že v síle tohoto přesvědčení volá sv. apoštol Pavel: Jsem jist, že ani život, ani smrt, ani hluboko, ani vysoko nemůže mne odloučiti od lásky, jež jest v Kristu Ježíši, Pánu našemu?« Vyznavač Kristův vědom jsa svého cíle, kráčí jistě a pevně. Sv. Ignác, biskup Antiochijský, když postaven jsa před soud císaře Trajana, zaslechl výrok: »Ad bestias!« — »Šelmám«, když pak jako zločinec spoután okovy ze síně vlečen byl, zvolal v zanícení »Děkuji Ti Pane, že jsi mne dokonalé lásky hodným učinil a poctil, abych jako apoštol Tvůj Pavel železná pouta nosil!«

b) Druhým důsledkem ryzího křesťanství jest ustavičná snaha po křesťanské dokonalosti. V kněžských hodinkách čteme o sv. Antonínu, že oddav se zcela Kristu, zatoužil po dokonalosti duchovní. Pilně četl, studoval a kde kterou ctnost, vynikající vlastnost na jiném zpozoroval, hleděl si ji osvojiti.

»Dokonalí buďte, jako Otec váš nebeský dokonalý jest!« Toť cíl téměř nedostižitelný — ale cíl jasně vytčený, který velikostí svou vždy udržovati bude v pravém křesťanu základ a nutnou podmínku snahy po dokonalosti — křesťanskou pokoru! Kdo tu ztratil, není schopen duchovního povznesení, utone v sobě, v bahnu pýchy a sebeklamu! Duše odvrátí se od Krista, který pravil: »Následujte mne; neboť jsem tichý a pokorný srdcem!

Sv. František, sv. Antonín, sv. Dominik, kteří sobě a bratřím svým za první povinnost uložili křesťanskou pokoru a chudobu, kteří za života učinili se nejmenšími — stojí nejvýše v dějinách církve své doby — a zůstanou vždy zářnými příklady těm, kteří za Kristem chtějí jíti v upřímné snaze po dokonalosti.

c) Posledním důsledkem srdečného spojení s Kristem jest klidná smrt! Slyším slova sv. Pavla: »Dobrý boj jsem bojoval, víru zachoval a nyní připravena jest mi koruna slávy!« — Čím jsou koruny králů, čím sláva světovládců proti slávě šlechetné duše dospívající k cíli, tušící blízké spojení s Bohem! Sv. mučedník Pionius tážán jsa, proč s myslí tak povznešenou k smrti se ubírá, odvětil: »Vždyť nejdu k smrti, nýbrž k životu!«

M. j. Učiňme i my Pána Ježíše uhelným kamenem svého života. Budeme pak stavěti pevně a jistě! Překonáme bouře pokušení a jdouce za Pánem svým ve snaze po mravní a duchovní dokonalosti, půjdeme za ním též jednou do života věčného, abychom s ním měli účastenství ve slávě jeho nekonečné. Amen.

Promluva na III. neděli po Zjevení Páně.

Napsal V. KORANDA, kaplan.

*»Pane, služebník můj leží doma šlakem poražený
a zle se trápí.«* Mat. 8, 6.

V rodinách pohanských nebylo lásky ani k pokrevencům, natož k bytostem služebným, které byly zpravidla zotročeny. Jedním z největších Římanů byl starý Cato. Ale i on dával nemocné a ustaralé otroky a otrokyně vraždit, aby prý nebyli nikomu na obtíž.

Proto velikým obdivem byli všichni jati až do hloubi duše, když pohanský setník přišel k Pánu Ježíši, aby prosil za nemocného služebníka. Snad rozmnožil

tento otrok majetek svého pána, snad mu v krvavém boji zachránil život, snad jiným způsobem se mu zavděčil. Ať tomu bylo jakkoliv — jednání pohanského setníka bylo přece ojedinělé.

Dnes bychom takové jednání pochválili — ale nedivili bychom se mu, ježto jsme už dávno proniknutí učením Ježíše Krista, učením lásky k bratrství, které jsme ssáli už s mlékem mateřským. Spasitel rozhojnil lásku lidí, otroctví zmizelo a cit bratrství rozšířil se i na služebníky.

Nejkrásnějším příkladem rodinného života byla sama svatá rodina v malém domku svém v Nazaretu, o níž dnešního dne krátce promluvíme.

Svatá rodina sestávala ze tří členů. Byl to sv. Josef, blahosl. Panna Maria a Ježíš.

Svatý Josef byl mužem práce!

Pohané nenáviděli práci. Domnívali se, že snižuje důstojnost muže — a proto veškeru práci uvrhli na otroky a ženy. Muž lovil v nekonečných lesních pustinách dravou zvěř, účastnil se krvavých bitev, oddával se zábavám a hře — a větší část svého života trávil v lenosti. Prstem nepohnul, byť by byla prací přetížená žena i umírala. Tak jednal pohan.

Leč Bůh posvětil práci. Řekl: »Z práce rukou svých jísti budeš: blahoslavený jsi a dobře tobě bude.« (Žalm, 127, 2.) Všimněte si sv. Josefa. Je opásán širokou koženou zástěrou, v jeho ruce se leskne těžká širočina, stojí u mohutného kmenu a rána za ranou duní krajem. Je tesařem. Na jeho čele se perlí pot, postava je ohnuta — ale v očích je plno tichého štěstí, neboť pracuje rád. Ví, že jeho pot nebude zaplacen zlatem, ale že přece jen postačí, aby za jeho cenu uživil dvě bytosti, které Bůh svěřil jeho ochraně. Je malý jejich domek, není v něm bohatství, ale za to tam vládne štěstí a spokojenost.

Milé dívky, vzpomeňte si na svého otce. I on pracuje, aby vás uživil. A nechť je jeho práce sebe těžší, pracuje přece rád, poněvadž pracuje pro vás.

V malém domku nazaretském vidíme dále blahoslavenou Pannu Marii.

Panna Maria byla ženou modlitby!

Veškeré myšlenky Panny přesvaté letěly jenom k Bohu. Proto celý její život byl stálou modlitbou. S modlitbou na rtech spěchala do hor judských k svojí příbuzné svaté Alžbětě; s modlitbou na rtech jí oznamovala, že bude Matkou Boží; s modlitbou na rtech hledala si přístřeší v opuštěné stáji; s modlitbou na rtech prchala se svým Synem do Egypta před hrozným Herodesem; s modlitbou na rtech provázela Syna svého, když učil v Galilaei a v Judsku; s modlitbou na rtech jej sledovala na hrozně křížové cestě až na Kalvárii a s modlitbou na rtech jej také pochovala.

Ó, vzpomeňte si, milé dívky i na své matky. Hle, jak často se modlí — a modlí se hlavně za vás. Vzpomeňte si na všechny ty svaté ženy, které za příkladem Panny Marie zachraňují svaté náboženství a rodinu.

Aby všem vyhověla, první ráno vstává a poslední jde spát. Zbude-li jí jen trochu času, ihned se chápe jehly a nití, aby spravila obnošený šat; o nemocné se stará jako milosrdná sestra; nouzi zahání prací, neštěstí modlitbou a při všech starostech ještě jí zbude pro každého srdečné a sladké slovo. Ó, dobrá ženo! Bůh tě vidí a Maria tě miluje.

Pán Ježíš konečně byl ve svaté rodině dítětem poslušnosti. Svatý evangelista Lukáš zaznamenal třemi krátkými slovy tuto událost: »Byl jim poddán.« (Luk. 2, 51.)

Ježíš je Syn Boží, Pán nebe i země! Sv. Josef a Panna Maria byli jen lidmi — a přece byl jim poddán. Ježíši se klanělo a klaní celé nebe, všechny ty nesmírné zástupy andělů. Sv. Josef a Panna Maria měli chudičký domek v Nazaretě — přece byl jim poddán. Pán Ježíš bude soudit jednoho dne všechny lidi, nejmnocnější císaře i krále. Hrůza zachvátí celý svět a celý vesmír. Sv. Josef a Panna Maria byli poddanými, který z rozkazu šli, aby se dali zapsat, jako tisíce jiných — a Ježíš přece jim byl jen poddán.

Jaký to příklad poslušnosti pro všechny děti. Jak přísně bude soudit jednou Pán Ježíš ty, kteří svých rodičů neposlouchají, o nich špatně mluví, za ně se stydí.

Za to ale jak hluboce jímá každého láska dítek k rodičům.

Za času velkovévody Leopolda bádenského žil ve vojsku prostý vojín, který velice miloval své rodiče. Když již měl vyslouženo, upadly jeho rodiče do veliké bídy. Co učinil dobrý syn? Dal se zapsat na vojnu na dalších šest let — na tak zvanou druhou kapitulaci, a za peníze, které za to obdržel, koupil svým rodičům pole, aby se mohli uživit. Leč rodičové rychle chřadli a nemohli konečně už ani pole obdělávat. Jakmile se o tom syn na vojně dozvěděl, utrhoval si denně ze své skromné mzdy 2 krejcarey a tak mohl čas od času posílati rodičům několik zlatých. Konečně i to bylo málo a ubozí rodičové, kteří beztoho těžko nesli, že syn na ně poslední krejcar věnuje, odebrali se do Karlsruhe, kde prosili velkovévodu o podporu. Nyní teprve dozvěděl se šlechtný velkovévoda o dobrém svém vojínu. Poručil, aby se k němu dostavil. A když vojín, třesa se na celém těle, přišel, nevěda proč, pochválil jej velkovévoda a dal mu větší částku peněz se slibem, že bude povýšen. Jakmile vojín přišel na ulici, otevřel váček a vida tolik zlatých peněz, zahleděl se k nebi a zvolal: »Ó Božíčku, to přijde vhod mým dobrým rodičům!«

Příběh o této veliké lásce prostého vojína k rodičům zachoval se až do dnešní doby. Milujte i vy své rodiče, poslouchajte jich, jako Ježíš poslouchal, abyste i vy mohly jednou se státi s Ježíšem Kristem syny a dcerami Otce svého nebeského. Amen.

Promluva na IV. neděli po Zjevení Páně.

Napsal EM. ŽÁK.

»Ježíš pak spal.« Mat. 8, 24.

Sv. evangelisté souhlasně nám vypravují, kterak kdysi Ježíš, znaven celodenním vyučováním lidu, usedl opodál svých apoštolů a odpočíval. Snad i usnul. V tom přišly matky israelské a vedouce své dítky, neb nesouce je v náručí, žádaly, aby jim Ježíš požehnal. Věřily, že ruka Ježíšova, položí-li ji na hlavu jich dítek, bude jim zárukou štěstí. Apoštolové však, chtěje dopřáti odpočinku svému Mistru, odháněli je a nechtěli je k němu připustiti. Ale Ježíš, znamená to, ihned se vzchopil, šel dítkám vstříc a apoštolům skoro vyčítavě pravil: »*Nechtež dítek přijíti ke mně a nebraňte jim; neboť takových jest království nebeské.*« —

Dnešní sv. evangelium rovněž nám vypráví, že Ježíš, plavě se po jezeře genezaretském, odpočíval a usnul. A podivno! Nastala veliká bouře, vlny zmítají lodičkou a ji příkrývají, že všichni jsou vodou promočeni, zuří hromobití, a Ježíš — *spí*. Apoštolové budí Spasitele, hledající ochrany, a on teprv po delší chvíli, jako by ze sna procítl, — vytýká jim bázeň a strach jejich. Jak podivně tu Ježíš se zachovává! — K dítkám tak ochotný, že ihned přemáhá zemdlenost svoji

a k nim se běře, a dnes, ani všichni v největším nebezpečí se nalézají, jen slova výčitky ke svým apoštolům mluví. Jednou domlouvá apoštolům, že dopřávají mu chtí odpočinku a podruhé vytýká jim, že ze spánku jej budí. Odkud tato různost jednání? Proč tak činí?

Zajisté proto, aby je i nás všechny poučil, jak v různých dobách a potřebách života svého jednati máme. *A dvojí tento spánek svého Spasitele dnes krátce uvažme a dejme se příkladem jeho poučiti.*

1. Vykládaje, že jeden druhému ochotně a rychle pomáhati máme, vypravoval Pán Ježíš o člověku, který odebral se na lůžko své a usnul. Tu v noci klepe přítel na dvěře jeho příbytku a prosí: »Příteli, půjč mi tři chleby; nebo známý můj přišel nyní z cesty ke mně, a nemám, co bych mu předložil.« Ale onen odpovídá: »Nečiň mi nevole; dvěře jsou již zavřeny, a já již odpočívám na lůžku. Nemohu vstáti a dáti tobě.« I táži se: Jednal by takto opravdový přítel? Byl by opravdu hoden onoho čestného jména: »přítel« ten, kdo by pro trochu pohodlí té služby přátelské nechtěl prokázati svému známému? Zda odpověď, kterou dává, není jen pláštíkem jeho sobectví a důkazem největší neochoty? *Pravé přátelství ne tak slovy, ale spíše skutky se osvědčuje.* Pravý přítel i za noci, v každé době, každé oběti a námahy jest schopen pro přítele svého. *Přítel příteli vždy má býti hotov pomoci.*

Proto i Ježíš odepírá si odpočinku a chvátá k dítkám a volá: »*Nechte maličkých přijíti ke mně,*« aby ukázal, že všem strádajícím, pomoci naší potřebujícím máme ochotně a rádi pomáhati. Odepřítí sobě pohodlí, pomoci příteli, kdykolivěk on podpory naší potřebuje, nebýti jen přítelem tak dlouho, dokud nějaký zisk z přátelství nám kyne a ihned pak neznati se k příteli, když přátelství naše žádá oběti, ale býti přítelem věrným za noci i za dne, v dobách strastných právě tak jako v dobách šťastných, toť jest v pravdě naší svatou povinností křesťanskou.

Jen vypočítavý sobec a prospěchář jedná jako onen člověk, který odpovídá příteli svému na otázku: »Spíš?« »Nespím.« A když tento dále volá: »Půjč mi jeden peníz,« hned se odvrací a dí: »Neruš mne, neboť již spím.« Takové jednání jest jen zapřením vší lásky a ochoty. Pravé přátelství, obětavost pro bližního, nikdy, ani za noci nemá v srdci našem usínati, neboť každé její usínání znamená pohasínání lásky k bližnímu, její smrt. A Ježíš, odepírající si odpočinku a spěchající k dítkám, dává nám příklad, že ochotně a rádi jiným, hlavně slabším, máme pomáhati. —

2. Všimněme si však i druhého spánku Ježíšova. Bouře zuří nad hlavou, hromobití rozléhá se v kotlině, v níž rozkládá se jezero genezaretské a odrážejíc se o vysoké horstvo, ozvěnou ještě více se sesiluje. Apoštolové budí Spasitele, a Ježíš, ten ochotný a vždy hotový jinému pomáhati — *spí.* Co znamená spánek a klid jeho? Ježíš chce příkladem svým ukázati, že v bouřích života, v časech neklidných, kdy neštěstí na nás doléhá tak, jako by o život náš ukládalo, máme zachovati mysl klidnou a pokojnou. *Důvěra v Toho, jenž nám všem vládne,* jehož oko nikdy neusíná a který všemocnou rukou svojí řídí všechny naše kroky, pevná důvěra v Hospodina, který velí slunci vycházeti nad hlavou naší právě tak, jako rozpoutává bouři a hromobití, má býti vždy naší vůdkyní po cestách tohoto života pozemského. Důvěra v Boha nemá nikdy nás opoušteti; ale zachovati klid v duši své i za dnů, kdy neštěstí nás stíhá, toť jest povinností naší nejpřednější. —

Římský císař Augustus, zvědév o tom, že voje jeho, vyslané proti nepokojným Germánům na Rýně, na hlavu byly poraženy, všecek sklíčen, jako šílený pobíhal svým palácem. Mohl sice jiné a větší vojsko ihned vypravit proti vítěznému nepříteli, leč on tak zmalomyslněl, že zoufale rukama lomil, vlasy s hlavy si rval a neustále na vůdce vojska žaluje, volal: »Vare, Vare, vrať mi mé legie, vrať mi moje vojsko!« — A naproti tomu španělský král Filip II., zvědév, že všechno jeho loďstvo krutou bouří ztroskotáno bylo a nezůstalo ni jediného korábu, ni jediného muže, klidně na zprávu tu odvětil. »Nevyslal jsem loďstvo své bojovat proti Bohu, ale proti lidem.« Odkud to, že onen vladař tak zoufal, ale tento bolestně, ale přec klidně a trpělivě nesl ztrátu svého vojska? Císař Augustus neznal pravého Boha, jenž raní i léčí, který sesílá nehody, aby lidi zkoušel, a proto propadl zoufalství a malomyslnosti. Filip však trpělivě poklonil se před Hospodinem jej trestajícím a krutou ránu neštěstí svého nesl s odevzdaností a důvěrou ve vůli Boží.

»*Co se bojíte malověrní?*« praví dnes Ježíš k ustrašeným apoštolům. Zda nevíte, že nic zlého nemůže se vám státi, když jste pod mojí ochranou? Vědouce, že jste v rukách Nejvyššího jako dítky v náručí otcovském, buďte klidni, rozvázni, trpěliví! V neštěstí nemalomyslněte, v bouři nezoufejte! Tak učí nás Ježíš příkladem svým za bouře na jezeře genezaretském. Což u člověka Bůh nejvíce cení, jest »*člověk skrytý v neporušitelnosti pokojného a krotkého ducha.*« (I. Petr 3, 4.) —

Ježíš i spící učí nás životu křesťanskému. Když bližní tvůj pomoci potřebuje, upři si spánku, vstaň a pomoz jemu! Když však nestěší tě stihlo a zármutek jako těžký mrak ulehl na tvoji duši, buď klidný. Usínej pokojně, věda, že bdí nad tebou oko laskavé, že uchrání tě ruka Všemohoucího. V přítomném zlu spatřuj jen budoucí dobro. A když tak v životě svém se zachováš, nebudeš se lekati i té chvíle, kdy duši tvé bude se rozloučiti s tělem, a přikvačí na tebe spánek poslední. Neboť z něho probudíš se k životu věčnému a blaženému v nebesích. Amen.

—❧— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❧—

Zprávy spolkové. Katechetský spolek konal členskou schůzi dne 17. prosince za četné účasti. Po zahájení schůze předsedou prof. Zákem pojednal kol. dr. Rath o maďarském katechismu, aby tak podal ukázkou, jaká péče se věnuje vyučování náboženství v druhé polovici říše. Po té uvedl předseda na přetřes otázku sv. zpovědi školních dětí. Po delší debatě bylo usneseno sestaviti v té věci organizační statut, jež vypracuje kol. Roudnický. Kol. Benda uváděl případ, že na jednom katechetovi bylo žádáno, aby pravidelně na všechny hody Boží konal služby Boží a o patrocinium o prázdninách assistoval. Předseda konstatoval, že nelze za stávajících poměrů něco podobného nařizovati, ale že zajisté potřebí k tomu zvláštní smlouvy soukromé duchovního správce a katechety a případné odměny za vykonanou práci. Předseda sdělil, že J. M. biskup dr. Krásl věnoval 30 K, což s díkem bylo přijato. Kol. Žák navrhuje,

aby se uvažovalo o pořádání katechetského kursu a katechetských exercicií. Kol. jednatel Strnad sděluje, že dopsal něm. katechetskému spolku v Čechách, který slíbil, že v důležitých otázkách zajisté bude spolupůsobiti se svými krajany. Předseda přál pak všem šťastných a veselých svátků a šťastného nového roku, načež skončil schůzi.

Zpráva pokladní. V poslední době přispěli pokladně spolkové: Jeho Milost ndp. biskup dr. Fr. Krásl 30 K, Em. Mareš, katecheta v Unhošti, 8 K, Bohumil Jiráček, katecheta na Vinohradech, 6 K, Vladimír Hornov, katecheta v Novém Bydžově, 3 K, Josef Jonák, katecheta v Praze, 3 K, Josef Jan Pícha, katecheta v Kyšperku, (nový člen) 5 K, Theodor Zátka, katecheta v Jindřichově Hradci, (nový člen) 5 K. — An posavadní pokladník spolkový Fr. Halbich pro churavost úřad svůj skládá, buďtež v novém roce příspěvky novému pokladníkovi zasílány.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Za zesnulým prof. Jos. Havránkem.

»Kdo žije v paměti jiných, ten neumřel; jest pouze vzdálený. Mrtvým jest, kdo jest zapomenul.«

Padl, nedokončiv svojí brázdy. Byl zavolán Nejvyšším jako dělník s nástrojem v ruce. — — —

Z řady katechetův odešel dne 18. prosince m. r. jeden z předních jejich zástupců, vážený člen professorského sboru staroslavného akademického gymnasia v Praze, konsistorní rada a kníž. arcibiskupský školdozorce, professor *Josef Havránek*. Že pak nejednou prací přispěl do našeho listu, budiž mu zde na stálou pamět těch, kteří osobně jej neznali, věnována krátká vzpomínka.

Josef Havránek narodil se dne 16. dubna 1846 v Kovářech z rodiny učitelské. Z domova již odnesl si slušné vzdělání hudební, které láskou k hudbě stále zdokonaluje, náležel jak mezi nadšené a dovedné pěstitelé komorní hudby smyčcové, tak mezi jemnocitné a odborné znatele hudby vůbec. Hudba otevřela mu mnohý pražský dům tak zvané »lepší společnosti«. Hudba mu též otevřela srdce mnohého z jeho žáků.

Dokonav studia středoškolská na Malé Straně v Praze, věnoval se stavu kněžskému. A po svém vysvěcení byl 1871 ustanoven kaplanem v Příbrami. Již tu jako dobrý kazatel získal si lásky věřících. a pro svoje uhlazené společenské styky úcty i oblíbenost celého města. Od r. 1873 působil zde jako katecheta na reálném gymnasiu, a veřejnou zkouškou, kterou u příležitosti arcipastýřské visitace zvěčnělého kardinála J. Em. knížete Schwarzenberga zde konal, získal u něho takové jméno, že za jednoho z nejlepších katechetů stále již byl považován. Proto, když r. 1888 uprázdnilo se místo katechety na staroměstském gymnasiu akademickém, dlouho před jmenováním všudy jednomyslně se usuzovalo, že nikdo jiný než Havránek řečeného místa nedostane. A stalo se. —

Dle jména dávno známý prof. Havránek přišel do Prahy, a zde brzo svým čilým duchem, vzácným společenským taktem, svými hlubokými vědomostmi i nevšedním uměním kazatelským stal se v kruzích kněžských i professorských osobou populární. Každý rád se s ním stýkal. Byl studujícím dobrým duchovním vůdcem a učitelem, svým kolegům upřímným přítelem a rádcem.

V mnohohlavém tělese sborů učitelských nejednou povstává disharmonie, různost názorů a nesoulad duchů. Při různosti lidských povah a mnohotvárném prostředí, v němž členové žijí, nelze se tomu diviti. — Professor Havránek měl zvláštní takt umírněnosti.

Měl dar urovnávání nehod a různic. Nežadavaje nikterak svému přesvědčení, dovedl najíti důstojný způsob vycházení i s liberálem. Imponoval mu vědomostmi, klidem v jednání i taktem. Však vzpomíná dnes naň kde který z jeho bývalých kolegů! A byť ostré oko chladného pozorovatele tu či onu chybu na něm snad vypátralo, — jedno je jisto. *On upoutal*. Vynutil si svým vystoupením uctívou pozornost. A o takovém již Herder pěkně řekl, že »to nejsou ty nejhorší třešně, na něž vosy slétají.« —

Pro nás katechety mělo jméno Havránkovo zprvu zvláštní, ne právě příjemný zvuk. Bylo to veřejným tajemstvím, že professor Havránek je censorem písemných prací klausurních, jež při katechetském konkursu na střední školu se konaly.

Říkalo se obecně, že práce, které professor Havránek dostane k posudku, již předem je pochována. — Pravda, leckterou práci uznal za nevyhovující. Ale nebyl censorem jediným; a teprve, když i druhý censor práci prohlásil za neuspokojivou, letěla ona do Hádu. A pak professor Havránek nashromáždil si nevšední míru odborných vědomostí, stále až do svých šedin denně se ke svým výkladům připravoval.

Katecheta, který ustane na jediné methodě a na svých pro školu nutných vědomostech odborných — jest jen poloviční katecheta. I obzor jeho se petrifikuje. Je podoben hlásnému, který po celý život neviděl nic jiného, než co se své věže přehlédl. Havránek byl stále pracující a bádavý duch. Pro vše, co přímo či nepřímo oboru katechetského se týkalo, měl čilý zájem. Vše hleděl vystihnouti a své přednášky tím obohatiti. Je proto divno, že dobře oceňuje význam katechety na školách středních, jak vzhledem k jeho postavení ve sboru, tak vzhledem k dominujícímu jeho vlivu na mládež, vždy chtěl, aby katecheta nejen svými vědomostmi a jich dokonalým ovládnutím, ale i povšechnou inteligencí byl jedním z těch, kteří dovedou mladým, bujným hlavám a ostrým očím studentů imponovati?

Věru, že mu dáme všichni v tom za pravdu. —

Nedlouho po svém příchodu do Prahy byl professor Havránek též jmenován kníž. arcibiskupským školdozorcem na obecných a měšťanských školách v Praze.

Školdozorce! Někdy osoba dosti protivná, neovládá-li sama potřebných katechetských vědomostí a zručnosti, a při tom není-li nadána paedagogickým taktem. Přivítejte vlídně svého nejbližšího představeného, prokažte mu největší pozornost, — a v několika minutách, chtěje ukázati svoji problematickou nadvládu nad poplašenými dušičkami vašich drobných posluchačů, »hodí« tak nešikovnou otázku, titěrnost, nebo řekl bych hádanku — že je ve škole jako když mezi ptáčky kamenem udeří. Však mnohý z kolegů by o tom na důkaz svých slov leccos mohl pověděti.

Professor Havránek jako školdozorce byl muž vzácné prozíravosti. Žádal vždy základní, podstatné věci. Poznal a ocenil snahu a práci katechetovu i tam, kde katecheta byl stále jen rozsévatelem, který seje na skálu i mezi trní. Ocenil námahu, i když výsledek jí neodpovídal. A dobrého katechety si vážil, byl mu přítelem upřímným a vlivuplným podporovatelem.

Tolik o zvěčnělém jako katechetovi a jeho poměru k podřízeným katechetům chtěl jsem povědět. O jeho dovednosti kazatelské a jeho péči o Růžencovou výrobu, kde celému množství malých mrzáčků, těch drobných vyděděnců ze zápasistě životního, byl duchovním rádcem a otcem, zmínil jsem se při jiné příležitosti. Viděti jen z toho, že i katecheta, má-li lásky k svému povolání, najde si snadno malé pastorační políčko, na němž může blahodárně působiti. A byť duchovní správa v městě byla sebe lepší, snaživý, čilý katecheta mimo vlastní svoje pole školní nalezne lehko opuštěný koutek v socialním rozvrstvení lidstva, který dosud ladem ležel a kde bude bujetí jen kopřiva a blín, nevšimne-li si ho ruka povoláná. —

Professor Havránek již déle než měsíc spí svůj poslední spánek na tichém hřbitůvku Libockém. Padl, nedočkal se výslužby; jako dosud většina katechetů, kteří ve svém vlastním povolání odpočinku dožítí se chtěli. V naší paměti kéž nevymizí vzpomínka na něho!

Vše dobré, co's rozsil v úrodnou půdu duší svých žáků, skryté skutky duchovního milosrdenství, které až dosud jako mrtvé spaly v hrobě zapomenutí, kéž svítí tobě jako světla slávy v lepším, nadpozemském životě, v říši nebeské!

Em. Žák.

Promluva na V. neděli po Zjevení Páně.

Napsal FR. ŠEBESTÍK, katecheta v Polné.

Pšenici v dnešním sv. evangeliu rozuměti jest lidi dobré, koukolem lidi zlé. A tohoto koukole — lidí zlých — jest ve světě mnoho, přemnoho. Ti svádějí k nenávisti proti Bohu a lidem, poukazující na nerovné rozdělení majetku.

Milé dítky! Většina z vás jest rovněž z rodin chudých. Až naposledy překročíte práh školní, abyste vstoupily do veřejného života a vydělávaly si vezdejší chléb svůj, budete snad také mnohými nespokojenci sváděny a štvány proti zámožnějším lidem a proti víře. Abyste nedaly se svést, chci k vám dnes promluvit o tom, že *bohatství nečiní člověka šťastným*.

1. Slavný král makedonský Alexandr Veliký podmanil si statečností svou celý téměř tehdejší známý svět. Bohatstvím a poklady podmaněných krajů téměř zasypán jsa dověděl se kdysi, že jsou ještě země, jichž nemůže dobýt. To způsobilo mu nevýslovný bol, a ačkoliv tak byl bohat, byl nespokojen a tajně plakával. A proč asi? Protože nemohl stát se ještě bohatším.

A hle! Toť první nesnáz bohatství. Nečiní nás šťastnými, protože *neuspokojuje* srdce našeho. Čím více kdo má, tím více míti si žádá: Je-li někdo nuzný a má na příklad chatrnou stravu, snad jen prostý chléb, bažívá obyčejně po lepším jídle a myslí, bude-li je míti, že bude šťasten. Když touha jeho se vyplnila, není opět šťasten; přeje si, aby měl lepší šat. A má-li ten, přeje si, aby měl více peněz, více majetku. Dosáhl-li ho, přeje si ho míti ještě více — zkrátka je tomu tak jako v oné pohádce: Napřed si přála míti kozičku; a když měla kozičku, chtěla míti kravičku, že bude šťastna; a když měla kravičku, chtěla míti dům; a když měla dům, chtěla býti velkou paní; a když tou se stala, chtěla býti kněžnou. Ano, bohatství člověka neuspokojí, nikdy nenasytí touhy jeho.

2. Bohatství nečiní člověka šťastným dále proto, že jest *pomíjející*.

Čtrnáct set let před Kristem panoval v Egyptě rekovný král, jménem Sesostris. S více než půl milionem bojovníků podnikal vítězné výpravy válečné do Fenicie, Syrie a Malé Asie. Navrátil se kdysi po stkvělém opět vítězství, slavil jednoho dne vítězoslavný vjezd do hlavního města. Seděl na voze z ryzího zlata, do něhož zapřaženi byli čtyři přemožení králové. Při průvodu pozoroval Sesostris, jak jeden z přemožených králů ustavičně dívá se na zadní kolo vozu. Udiven tázal se ho po příčině a dostal v odpověď »Divím se, že vrchní část tohoto kola tak rychle do spodu přichází.« Chtěl tím říci: »Všechno štěstí, všechny počty mají svůj konec a tak i tvá sláva, králi, skončí; neboť kdo jest dnes nejvýše, již zítra nejspodnějším býti může.«

Tato poučná odpověď zajatého knížete zcela vhodně se obrátí i na bohatství. I bohatství a majetek jsou pomíjející a nejsou tudíž s to, aby člověka oblažily. Dnes je někdo milionářem — a zítra může býti ubohým žebrákem. Jak mnoho jest takových lidí, kteří v několika hodinách požárem, povodní neb jinou nehodou o veškeren svůj majetek přišli a stali se nuzáky! A jak trpkým, téměř nesnesitelným jest život v chudobě a nouzi tomu, kdo dříve v hojnosti a nadbytku žil!

Roku 1848 rozšířila se v Evropě pověst, že na dalekém západě leží zlatá země, jménem Kalifornie, země, v jejíž hloubi nalézají se nesčetná zlatá zrnka a celé hroudy zlata. Zvěst tato zcela přirozeně vylákala mnohé, kteří zbohatnouti chtěli, do Ameriky; a kdož nejdříve přišli, našli vskutku snadným způsobem hojně zlata. Avšak jejich naděje, že dojdou tím štěstí, nesplnila se. Téměř všichni zlatokopové zůstali chudáky. Švýcarský generál Sutter, jenž první poklady zlata našel, zemřel před několika roky, ne však v paláci jako milionář, nýbrž v chudobinci ve Washingtonu.

3. Třetí příčina, proč bohatství nečiní člověka šťastným, jest ta, že bohatství *působí veliké starosti*.

Již myšlenka, že by mohl o peníze zloději nebo neštěstím připraven býti, stále a stále boháče starostí naplňuje, znepokojuje a opravdu šťastným nečiní. — Poslyšte, milé dívky, co praví v té příčině jistý, nesmírně zámožný muž. Jmenuje se Pullman a jest majitelem továrny na železniční vozy v severní Americe; jeho jmění páčí se na 200 milionů korun. Nemyslím a nevěřím,« — tak dí — »že bych byl líp na tom nežli v době, kdy neměl jsem v kapse ani dolaru a celý den těžce pracovati jsem musil. Tenkrát chutnalo mi líp jísti nežli dnes. Měl jsem méně starostí, spal jsem pokojněji, — zkrátka mám za to, že jsem byl tehdy mnohem šťastnějším nežli od té doby, co jsem byl milionářem.«

A ještě jeden doklad: Kolem roku 800 po Kr. žil v Kordově ve Španělsku mohamedánský vládce čili kalif Abderrhaman III. Dějiny vypravují, že letohrad jeho (v Azaře) vypadal jako v pohádce. Uprostřed velkolepých a uměleckých sadů, dýšících vůní vzácných květín. stál nádherný palác, jehož bohatá výzdoba diváka přímo oslňovala. Bílé mramorové sloupy, blankytné, zlatými hvězdami poseté klenby, mistrné práce sochařské, půvabné malby pohltily bohatství četných zemí. — V tomto pozemském ráji žil zmíněný kalif a panoval 53 roky. Téměř bychom mu záviděli štěstí jeho. Však myslíte-li, že byl opravdu šťasten, milé dívky, mýlíte se. Nahlédněte se mnou do jeho pamětní knihy, v níž šťastné dny zvláště jsou označeny. A kolik jich bylo? Za celou dobu 53 let — 14 dní štěstí.

4. Konečně bohatství nečiní člověka šťastným proto, že obyčejně *uvádí ve zkázu duši*.

Lidé bohatstvím oplývající často zapomínají na Boha, odvracejí srdce své od věcí nebeských, oddávají se smyslnému životu a zaprodávají nesmrtelnou duši svou nepravostem a peklu. Smutným dokladem toho jest Šalomoun, král druhdy tak moudrý a zbožný, avšak následkem bohatství, jež bylo pověstným, na sklonku života svého tak hluboko pokleslý. A kam přivedl marnotratného syna bohatý podíl, předčasně a vzdorně na otci vynucený? Z mladíka bohatého stal se brzy bídák na duši i na těle.

Proto volá Spasitel náš k boháčům »Běda vám bohatým (t. j. těm, kteří pozemskými statky oplýváte a nezřízeně jich užíváte), neboť již máte potěšení své.« (Luk. 6, 24.) Proto učí zřejmě, že boháči nesnadno dojdou spasení, řka: »Snázet jest velbloudu skrze díрку jehly projítí, nežli bohatému vjíti do království nebeského.« (Mat. 19, 24.)

Milé dítky! Poznaly jste dnes, že bohatství, po němž mnozí tak baží, nečiní člověka v pravdě šťastným, a to proto, že nikdy úplně neuspokojuje, že jest pomíjející, že působí četné starosti a konečně že uvádí ve zkázu, ubíjí nesmrtelnou duši. Co činí člověka nevýslovně a opravdově šťastným, je spokojenost s tím, co má, byť sebe méně toho bylo. Tu hleďte si osvojiti nyní a zejména v budoucím věku svém a snažte se raději obohatiti duši svou ctnostmi a dokonalostmi. Bažte ne po štěstí, bohatství pozemském, nýbrž po štěstí nebeském, a pak vyplní se na vás slova Kristova »Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho a toto všechno bude vám přidáno.« Amen.

Promluva na VI. neděli po Zjevení Páně.

Napsal E. M. Ž. Á. K.

*Podobno jest království nebeské kvasu, kterýž
vzavší žena, zadělala do tří měric mouky,
až zkysalo všechno. Mat. 13, 33.*

Město Řím, největší památník starého umění, stál bez ochrany císařské, když tu r. 452 po Kristu Pánu Atilla, král Hunnů, vítězný a vše ovládající, blížil se k jeho hradbám. Byl jako prudký orkán, jenž vše ničí, láme a ničeho nešetří. Vypleněná, sežehnutá města zůstavil jako stopy, kudy se brala jeho vojska, a strach, bázeň, zmatek a útěk byly znamením, kam se blížil. Lid křesťanský jej zval »metla Boží«. A když již stanul téměř pod hradbami Říma, tu náhle přichází k němu zvláštní poselstvo. Vzácní Římané v rouše slavnostním; papež Lev I. Veliký v jich čele. Jdou prosit za ušetření města. A tu papež Lev Veliký výmluvnými slovy, plnými lahody evangelické, dotýká se tvrdého srdce vítězova, oťrása jeho nitrem a končí řeč svoji, řka: »*Prosíme tebe, který jsi všechno přemohl, abys přemohl i sebe samého.*« A král Hunnů velebným zjevem mluvčího a jeho vroucími slovy tak jest dojat, že káže vojsku svému jíti zpět a šetří města Říma. — —

Když tito dva muži Attila a Lev Veliký stáli proti sobě, tu jako by pohanství a křesťanství, krutost a láska byly se setkaly. A pouhý zjev toho, který byl hlavou a představitelem křesťanství, působí tak, že všemocný barbar jest obměkčen, dojat odchází jako tichý beránek z místa, na něž jako dravý vlk před chvílí byl vstoupil. Tu se ukázala v dějinách světa patrně a jasně veliká, ne-

odolatelná síla učení Spasitelova. Slovo jeho nástupce padá jako kvas v srdce barbarovo a učí je lásce a milosrdenství.

Tu se vyplňuje podobenství Ježíšovo, jež dnešního dne ve sv. evangeliu se předčítá. Učení Páně je jako kvas, který těsto proměňuje, přetvořuje, zušlechťuje. Všimněme si dnes této vlastnosti a veliké proměny, kterou učení Páně ve světě bylo způsobilo. —

1. Tvrdé sobectví, jež neznalo obětavosti a sebezapírání, bylo znakem pohanství. Život dítky, bezmocného, čekajícího lásky a péče svých rodičů, byl v rukou otcových. Otec rozhodoval nad jeho životem a smrtí. A slabé, neduživé dítě bylo po vůli jeho vysazeno divé zvěři za kořist neb utraceno. — A kdo hájil a chránil nemluvňátko, ještě dříve, než první dech ozval se v jeho nitru? Bylo to křesťanství a jeho hlasatelka, sv. církev katolická. Ono naučilo rodiče okem lásky hleděti i na dítě slabé, neduživé, zmrzačené. Církev ukázala lidstvu, že i v tom těle chorém sídlí nesmrtelná duše, že v něm snad dříme člověk neobyčejný, veliký, a vzala je ve svou ochranu. —

Veliký jinak mudrc řecký Plato jest myšlenky o bratrství a příbuznosti všech lidí tak dalek, že shledává zcela přirozeným a správným, aby jistá část, a to větší část lidí, byla otroky, byli pouhou věcí, byť živoucí, s níž zcela dle chuti a libovůle může pán naložiti. A jedva Kristus Pán ukázal, že každý člověk, i cizinec, ba i nepřítel jest naším bližním, tu i otroku vrácena je lidská důstojnost. Sv. Pavel získává Onesima, uprchlého otroka, Kristu a když jej pokřtil, posílá jej s přímluvným listem k jeho pánu, Filomenovi, prose ho, aby jej ne jako otroka, ale jako svého bratra přijal. A přesvědčen o této rovné ceně všech lidí před Pánem světa, hřímá též sv. apoštol: *»Páni, prokazujte služebníkům, což jest spravedlivého a slušného, vědouce, že i vy Pána máte na nebi.«* (Kol. 4, 1.) To bylo slovo do té chvíle nezvyklé, neobyčejné, znějící jako nový, smiřující zvuk v nesoulad a protivy všeho společenského života starověku. —

2. A jak pohlížel starý věk pohanický na chudého? Chudý byl předmětem opovržení. Jediné přání, jež vznešený pohan měl vůči chudým bylo to, aby pokud možno brzy zemřel. Církevní spisovatel Laktantius vypravuje o císaři Maximiánovi, že chtěl je odstraniti ze svého okolí chudé, kázal je shromážďiti na fóru a dovésti k břehu mořskému. Tam byli vsazeni do chatrných, sešlých lodí, zavezeni na širé moře, a zde svému osudu zůstaveni. S trpkým úsměvem, z něhož mluví odpor proti takové bezcitnosti, dokládá k tomu též spisovatel: *»Jak milosrdný byl to vladař, který tak se přičiňoval, aby za jeho vlády nebylo chudých!«* — Jakou protivou od takové ukrutnosti odrážely se dávné *»hody lásky«* — agapy, při nichž bohatí chudým hody vystrojovali a jim sloužili! Jak vznešeně od onoho vladaře se různil onen papež římský, jenž dověděl se, že v Římě chudůs jeden zemřel hladu, uložil si za pokání po celý týden za to se postiti!

Láska k chudým, milosrdenství, byly tak vzácným a krásným rysem učení Ježíšova, že i sami pohanští filosofové pozdější, jinak nepřátelé a pronásledovatelé křesťanů, pojali je ve svoji nauku. Vzpomínám tu Seneky, Marca Aurelia, a jeho současníka Epiktéta; ba i Juliána Odpadlíka. — Často se ukazuje, že tito pohané ve svých spisech prvé základy učení křesťanského již okazovali. Ale podivno, že nelze jich nalézt u žádného jich filosofa *před Kristem!* Teprve, když Ježíš tyto myšlenky jako nový kvas v lidskou společnost byl přinesl, teprve tehdy, právě jako kvasinky, jichž jen drobnohledem lze postřehnouti, vnikly i tam, kde

jménu Kristovu duše byly dosud uzavřeny, v srdce a mysl současných mudrců pohanských. Tento veliký rys křesťanské lásky k chudým přijal i Mahomed ve svoje učení, jež mělo kdys boj na život a na smrt s křesťanským světem postoupiti, a jal se hlásati, že almužna dvěře k Bohu otvírá.

Učením Spasitelovým padají všechny nepřátelské přehrady mezi národy i jednotlivci. Vlast, zůstávajíc i dále stejně drahá, stejně milovaná, není již tak úzká. Učení Kristovo staví a zažehá majáky podle břehu mořských jako velká světla milosrdenství a lásky tam, kde pohanství znalo jen se obohacovati poklady lodí stroskotaných. — —

V dějinách Irska, utlačovaného, katolického, v nehynoucí paměti bude vždy žiti jméno jich velkého muže a osvoboditele, Daniele O'Connella. On vydobyl utlačovaným rodákům aspoň část dávných práv a sňal okovy s rukou svého národa. R. 1847 nemocemi a prací svou na smrt znaven, opustil svoji vlast, aby u nohou náměstka Petrova, papeže — jako nejstaršího hlasatele víry křesťanské život svůj mohl skončiti. Přirozeno, že jako katolický křesťan, jako pravý Ir, byl mužem hluboké víry a vroucí úcty k náměstku Kristovu, papeži. Leč nedosáhl cíle své cesty. Zemřel v Janově, 15. května r. 1847 klidnou smrtí vzorného křesťana. A když otevřena byla jeho závěť, shledáno, že končí dojemnými slovy: *»Tělo mé do Irska, srdce do Říma, duši k nebesům.«* A přání jeho bylo do slova věrně splněno.

Drazí přátelé! Nepřítel může církev, nejstarší představitelku a hlasatelku křesťanství, pohaněti, zlehčiti, ale dějiny vždy vděčně budou uznávati její zásluhy o lidstvo. Její poslání bylo, aby jako ta dnešní žena evangelická kvas křesťanství rozšířila v srdcích lidstva, až by se prokvasilo a zušlechtilo všechno. Kéž ten kvas učení Ježíšova pronikne i v srdce naše! Učte se vzájemné lásce, soucitu, milosrdenství; všem ctnostem, jež jsou ovocem křesťanství! A když tyto poklady srdce odnesete si odtud s sebou do života, pak odnesli jste si dědictví nejlepší. Amen.

Promluva na neděli devítník.

Napsal AD. BÍLÝ, kaplan.

Reptali proti hospodářům. Mat. 20, 11.

Můžeme směle nazvati podivným jednání dělníků, o nichž jsme slyšeli v dnešním sv. evangeliu; neboť projevíli velikou nespokojenost se mzdou, kterou byli smluvili s hospodářem, který ve své lidumilnosti je najal, aby nezahláleli.

Ale i dnešního dne žije mnoho lidí, kteří nejsou s ničím spokojeni a na vše reptají. Dělníci reptají proti svým hospodářům, že jim nemohou dáti všeho, čeho žádají. Poddaní stěžují si na své představené, poněvadž tito jim nesmějí všeho dovoliti. Proč pozdvihují se národové proti svým panovníkům? Poněvadž lid by sám rád vládl a nerad uznává nad sebou zákony. A podobně reptá celý zlý svět, tak činí i zlý duch, který jest nespokojen se svým osudem. Jen v nebesích se nereptá, na světě pak nereptají dobří křesťané.

Jak pak je tomu, milé dívky, u vás? Reptání jest ošklivý zvyk; nespokojenost činí lidi nešťastnými. A kolik dítek hajdeme nešťastných! Abyste se varovali této nespokojenosti, budeme dnes uvažovati o tom, *jak reptání jest ošklivým a hříšným zvykem.*

Jak mnohé chudé dítě naříkalo již na svoji nouzi a bídu, na hlad, na nedostatek oděvu; pohlíží závistivým okem na děti bohatší a nepřije jim lepšího šatu, majíc v srdci závist a zášť.

Avšak jak nesprávně soudí takové dítě. Zapomíná zcela na to, že sám Bůh postavil je do stavu chudoby a že o ně také pečlivě se stará, jako pečuje o kvítí polní a o ptactvo, které neseje a nežne. Dítě zapomíná, že i sám Spasitel náš narodil se v chudičkém chlévě betlemském a že tak chudobu posvětil a svým příkladem naučil nás, jak i v chudobě máme býti Bohu oddáni. Chudý má v Boha důvěřovati a odevzdávati se do jeho vůle a snažiti se, aby pilností a přičinlivostí stav svůj zlepšil. V té věci starý Tobáš napomíná významně svého syna, volaje k němu: »Neboj se, synu můj; chudý sice život vedeme, ale mnoho dobrého míti budeme, jestliže se budeme báti Boha a jestliže odstoupíme od všelikého hříchu a budeme-li dobře činiti.« (Tob. 4, 23.) Zbožný Job zůstal věrným Bohu i tehdy, když z dopuštění Božího pobrán mu byl veškeren majetek a těšil se slovy: »Hospodin dal, Hospodin vzal, budiž jméno Hospodinovo pochváleno.« (Job 1, 21.)

Ozvěna tohoto reptání se ozývá, když dobrotivý a spravedlivý Bůh dopustí i na dobré dítě nějakou nemoc, neuh, nebo jiné neštěstí, kdežto bohaprázdné dítě se těší zhusta pevnému zdraví a síle. Některé dítě nemůže pochopiti, proč má býti v opovržení a soužení, kdežto jiní lidé mají plno cti a vážnosti? Nedovede si vysvětliti, že Bůh zrovna je tak těžce navštívil, že mu vzal oba rodiče a učinil je sirotkem. Některé dítě si zase stěžuje, že špatně chápe učení, kdežto jiné hravě se všemu naučí. Jiné by zase rádo místo učení věnovalo se hře a považuje školu za místo trýzně a mučení.

Bláhové děti jsou zajisté ty, které vedou podobné nářky. Nevíš, milé dítě, že Bůh od tebe žádá pouze to, co tvé síly stačí, a že nad tvoji sílu ti ničeho neukládá? Pomni na to, že právě nemoc, kterou na tebe Bůh seslal, hlásá tobě pomíječnost a marnost pozemských věcí; nemoc nabádá nás, abychom Boha hledali a od něho ochrany očekávali; cvičí nás v trpělivosti a lítosti a učí nás, abychom se pilně připravovali na věčnost; neboť není zde na zemi náš stálý pobyt.

K nemalé útěše nemocným má býti myšlenka, že Pán Ježíš jako nebeský lékař ujímal se nemocných a mnohé z nich uzdravil. Tak zdraví vrátil malomocnému, služebníkovi setníkovu, Petrově tchyni, mrtvicí raněnému, slepci u Jericha, 38 let nemocnému. Vzpomínka, že Bůh jest všemohoucí a může i nás opět mezi zdravé lidi uvést, má nás vždy naplniti tím větší nadějí a důvěrou v pomoc Boží; ale při tom máme podle příkladu Pána Ježíše volati: »Ne má, nýbrž tvá vůle se staň. Tím učiníme i svou nemoc, svoje utrpení, svoje pohrdání záslužným pro nebe.

Zde na zemi jest pravé slzavé údolí. Poohlédněte se, milé děti, po svých známých a najděte mně nějaký dům, kde nebylo slyšeti pláče. Takového domu asi nenajdete. Buď dítě jest nemocno, nebo otec, matka churaví, nebo dokonce Bůh je povolal ve své nevyzpytatelné moudrosti k sobě. Na všech cestách nacházíme kamení, na jiných ostré trny, které často nemálo poraní člověka při vši jeho opatrnosti.

Jestliže reptání se tě zmocňuje, je-li tvoje síla slabá, pokušení veliké, pohlédni, milené dítě, na těžce zkoušeného Spasitele; neboť neměl, kam by hlavy sklonil, hodinu svého utrpení nazývá svou hodinou. »Ještě nepřišla má hodina.«

Jako zločinec jest mrskán u Piláta a jako s člověkem nerozumným jedná Herodes, odívá je na posměch v roucho královské. Na kříži jest jeho hlava trnovou korunou probodena, celé jeho tělo ranami znetvořeno, jeho ústa jsou plna žluči a hořkosti, jeho oči jsou zality krví, jeho uši slyší neustálé rouhání. Rozjímej jednou zcela vážně o svém Spasiteli a srovnej, jak tobě se vede. Jestliže Bůh tobě uložil nějaké břímě, snášej je klidně, vždyť žádá toho od nás sám Pán Ježíš, abychom vzali na sebe kříž svůj a následovali ho; neboť kde jest Mistr náš, tam chce také, aby byl služebník jeho.

Reptati proti Bohu je hříšno a trestuhodno; máme výstražný příklad na lidu israelském, jak za své reptání na poušti byli všichni reptající zahubeni. Prorok Isaiáš napomíná nás: »Běda tomu, kterýž odporuje Tvůrci svému, střep z hliněných nádob země. Zdaliž dí hlína hrnčíři svému: Co to děláš a dílo tvé bez rukou jest?« (Is. 45, 9.)

Doporučte tedy prozřetelnosti Boží svoji chudobu, svoji nemoc, svoje ostatní nehody a protivenství a budete zajisté spokojeně živi. Bůh dává špatné i krásné počasí, posílá dobrou i špatnou žeň; ani vlas s hlavy nespadne bez vůle Boží.

Když pak vám někdo dobrodiní prokáže, přijměte je vděčně a druhým nezávidíte. Miliony lidí jsou nešťastnější nežli my. Co máme, jest Boží dar; jest mnoho lidí, kteří ani toho nemají.

Mladý muž umínil si, že bude dobře a bezstarostně žíti. Slyšel o jednom ostrově na moři, že na něm netřeba pracovati ani trpěti. Šel ho hledat. Přišel na ostrov, ale vidí, že všichni lidé byli bledí od škodlivého vzduchu a od špatné vody. »To není šťastný kraj, kde není zdraví,« prohlásil a odešel na jiný ostrov; tam našel zdravé lidi, ale chudé. »Tady je chudoba pánem,« prohodil a odešel na třetí ostrov. Na tomto místě bylo veliké bohatství, ale lidé vedli mezi sebou neustálé boje; mnoho tisíc lidí bylo usmrceno. I přišel k poznání, jak sám se vyjádřil: »Ani zde není lze žíti šťastně a spokojeně.« A hledal plných sedm let spokojenosti; avšak v jednom kraji našel veliké horko, v druhém velikou zimu, jinde zemětřesení a bouře; v jednom kraji bylo mnoho slepých, v jiném mnoho kulhavých. Tu teprve mu připadlo na mysl, že pravého a stálého štěstí není na tomto světě. Proto nehledal dále spokojenosti, nýbrž ve svém srdci. Žil zbožně a zbožně umřel. Jen v Bohu jest naše spokojenost, naše pravé štěstí jest na nebesích.

Proste vždy Ježíše Krista, aby vám dal vždycky sílu, abyste reptání ze srdce svého hned z počátku vyrvali a pravou trpělivostí a oddaností došli spokojenosti zde na zemi a hlavně na věčnosti. Amen.

Promluva na I. neděli po devítníku.

Napsal ANT. ODSTRČIL, katecheta v Uh. Brodě.

V dnešním sv. evangeliu přirovnává P. Ježíš srdce naše k polí a slovo Boží k polnímu semenu. Stěžuje si zároveň, že slovo Boží v srdcích lidu přináší jen nepatrný užitek. A co bývá toho příčinou? Pán Ježíš sám to naznačuje a praví, že to nejvzácnější pole, srdce naše, bývá nedostatečně vzděláno a často i kaženo. A to vzdělávání děje se za doby naší zvláště tiskem. Tisk jest velmocí naší doby. Doba naše vším právem může se nazývati dobou tisku. A jak rychle se dnes

tiskne! Dnes jsou tiskárny, v nichž jest zaměstnáno na sta i na tisíce lidí. Dobrý tisk přináší dobré, špatný tisk zlé ovoce. A ježto dnešního dne více se tiskne špatných knih, které sv. víru a mravnost v srdci člověka hubí, považuji za svou povinnost ukázat vám, *proč se máte varovati špatných knih a kterak dobrých knih si máte vážit* a jimi horlivě ducha svého šlechtiti a vzdělávati.

1. Špatná kniha nebo špatný časopis, toť pro ducha lidského zrovna tolik, jako špatné símě pro pole. Víte všickni dobře, že z koutky a plevele vyrůstá na poli opět jenom koutka a plevele; podobně i člověk, který zasévá ve své srdce špatnou četbu, dobrého ovoce nikterak nemůže skliditi. Vždyť sám božský Spasitel praví, že »na trní nezrají hrozny a s bodláčí nesbírají se fíky.«

Kolik nadějných mladíků pohltil již moloch četby mravně špatné ve svůj nemilosrdný jícen! Kolik mladíkův a dívek, dítek to zbožných matek, ztratilo špatnou četbou sv. víru a vplulo s loďkou svého života na bouřlivý oceán světa bez vesla, bez kotvy, bez ráhen a plachet, ano dokonce i bez magnetické střelky!

Knihy buď přímo nestoudné nebo dvojsmyslné rozpalují obrazotvornost, otravují srdce, oslabují vůli, vzbuzují nechť k vážné práci a k učení, zvláště pak k sv. svátostem. Špatné romány přenášejí čtenáře v jiný, nepravý svět, plný lesku a rozkoše, tak že se čtenáři často skutečný život znelíbí. A z toho povstává v duši rozervanost, omrzlost života a podrážděnost citů, která nezřídka končí samovraždou. Dobrodružné povídky indiánské podněcují k nerozvážným činům. Účinek podobných literárních plodů bývá podobný onomu, který působí požívání opia aneb hašiše. Mnohý člověk býval hodným a špatnou četbou se zkazil. Slyšel jsem o velmi hodné a nadané dívce; zlí lidé jí dali špatné knihy, a poněvadž měla hodné, přísné rodiče, víte, kde je čítávala? Tajně časné z rána a pozdě večer. Špatným čtením zpustla a hlava se jí tak pomátla, že nemohla rozčilením ani spávat, churavěla, dostala souchotiny a zemřela v nejkrásnějším věku, neměla ještě ani 20 let. A takových obětí špatné četby máme mnoho. Četbou pokazený člověk nakazí i rodinu, obec a kraj. Špatná kniha podobá se shnilému jablku, aneb prašivé ovci. Jediné shnilé jablko nakazí celou zásobu jablek zdravých a jediná prašivá ovce zahubí celé stádo.

A co máme činiti se špatnou knihou? Ukáží vám to na příkladě. Kdyby tak v našem okolí ukázal se vlk, jaký by to byl u nás poplach! Všichni střelci byli by na nohou a hned by nabíjeli své pušky, aby tuto dravou šelmu se světa sprovodili. A takovým, třeba papírovým, ale velmi nebezpečným vlkem, kterýž trhá a sápe jak jednotlivce, tak rodiny, obce a celé země, jest každá špatná kniha a časopis. Taková špatná kniha a časopis, toť onen drak, onen hrozný netvor, o němž píše svatý Jan v knize Zjevení. A proto, jakmile doma zočíte nějakého takového dravce, nejlépe jest poslati jej zpět, neb hoditi do kamen, tam nikomu více neuškodí.

2. A jako špatná kniha duši člověka velmi škodí, tak naopak dobrá kniha nám velmi prospívá. Znamý badatel, Angličan Smiles, praví: »Dobrá kniha jest naším nejlepším přítelem. Zůstává dnes takovou, jakou byla včera a nikdy se nezmění. Ona jest nejtrpělivějším a nej příjemnějším naším společníkem, neopouští nás ve starostech, ani v neštěstí. Dobrá kniha baví a poučuje nás v mládí a těší nás ve stáří našem. Jediná dobrá kniha bývá nám často vzácnou klenotnicí životní.«

Máte rády čísti, a to knihy dobré, poučné a ceny trvalé. A tu mimo krásné kouzlo slohu, který vábí, září a duši vaši unáší, nesmíte nikdy zapomenouti i na

obsah, který má býti vždy poučný a mravný. Vhodnou četbou pro vás jsou mimo jiné bezvadné cestopisy, na př. Kořenského, knihy přírodovědecké a životopisy znamenitých mužů. Četba o takových mužích probouzí mravní sílu v srdci čtenáře a pobádá jej, aby také sám vznešený cíl života si vytkl a pro něj úsilovně pracoval. Četbou cestopisů a knih přírodních budí se ve čtenáři láska k světa Pánu, k vlasti, k vědám, moudrá láska k sobě samu, ku přírodě a umění. Zvláště pak vás upozorňuji na Bartošovu »Domáci čítanku« a »Naše děti«. V široké záplavě nynější prázdné literatury vysoko do výše ční tyto knížky Bartošovy. Krásný, plastický obraz v životě »našich dětí« u Bartoše nemá nyní sebe rovna. Je tam kus naší národní síly a ryzosti, vzácný, nepromarněný dosud kapitál, který uložen jest v naší moravské mládeži, aby s ním hospodařila. A jaká česká ryzost jazyka u Bartoše! Z ostatních spisovatelů zvláště doporučení hodna jest »Babička« od Boženy Němcové, »Zapadlí vlastenci« od Raise, od Vrchlického »Legenda o svatém Prokopu«, z časopisů pro dorůstající mládež »Náš Domov«, básně Heydukovy, Zeyerovy, Jablonského a Kollára.

Na otázku, co máte čísti, odpovídám s Göthem: »Jen knihy nejlepší, vynikající, jen dokonale vybroušené slohem a obsahem poučným a ušlechtilým jsou pro mládež dobré.« Vždyť život náš a zvláště mládí tak rychle prchá, proto nemáme času mrhati a mařiti četbou neužitečnou, nýbrž zabývati se jen mistry myšlení a svědomí. Pamatujte, že nemáte jen knihy zábavné čísti, nýbrž i poučné. Četba pro pouhou zábavu jest daremnou hříčkou, kterou se poškozují dobrý vkus, ubíjí vzácný čas a lásku k práci. Kristian Jakobs tvrdí: »Čísti, aniž by to prospívalo duchu a mysli, jest síti bez naděje na budoucí žeň.« Čtete dobré knihy, když jste již zadost byli učinili svým povinností školním, čtete pomalu. Četba jest pokrmem duše. Kdo mnoho a hltavě sousta polyká, přecpe si žaludek a onemocní. Podobně i strava duševní musí býti ztrávena, má-li přinésti užitek. Po přečtení delšího odstavce rozjímejte o čteném a číňte si poznámky do sešitu, zanášejte do něho látku dle abecedního pořádku.

Je-li kniha, která se vám dostane do rukou, dobrá, pak věru neznám lepšího zaměstnání pro vás; jest kniha taká hlubokou studnicí vědomostí a myšlenek, z níž můžete čerpati občerstvení a posilu duchu znavenému. Dobrá kniha jest dobrým učitelem. Vzdělává rozum a šlechtí srdce, a již nejednou uvedla dobrá kniha bloudícího člověka na cestu spásy. Proto úplně dávám za pravdu našemu Hálkovi, který píše:

»Kdo v zlaté struny zahrát zná,
jej čtete víc než sebe,
neboť vás Bůh tak miloval,
že vám ho poslal s nebe.«

M. ž.! Máte se podobati včeličkám! A víte, že včeličky v úlu nic zapáchajícího nesnesou. Takovými máte být i vy! Která kniha zapáchá nevěrou nebo nemravností, pryč s ní, aby duše vaší neotrávila. Dobré knihy však si važte jako nejlepšího přítele svého; dobrá kniha je světlem a pokrmem naší duše; ona mění též v srdci měď ve zlato! Amen.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Úmrtí. Dne 21. ledna zesnul v Pánu po půldruhaleté nemoci Bedřich Schreiber, katecheta něm. dívčí školy měšť. v Karlíně, který pro svoji milou povahu a horlivost byl velmi vážen v kruzích českých i německých. Zesnulý staral se pečlivě o svou matku, která pozbyla nyní jediné opory. Narodil se 25. ledna 1868 v Čisté, na kněze byl vysvěcen 14. července 1893. R. i. p.

Jmenování. Vdp. Ant. Nepil, farář u sv. Klimenta v Praze-VII., byl jmenován kníž. arcib. školdozorcem náboženství na českých obecných a měšťanských školách, jakož i na německé obecné škole v Praze-VII. Týž zastává podobný úřad na tamní c. k. české reální škole od jejího zřízení.

Jubileum. Dne 2. února slaví Matěj Procházka, býv. c. k. prof. náboženství na česk. gymn. v Č. Budějovicích 70tileté narozeniny, což je zajisté řídký zjev mezi katechety vůbec. Narodil se ve Vítkově u Strakonice, studoval v Písku, po vysvěcení 1861 byl kooperátorem ve Hvožďanech, kde účastnil se horlivě národní práce. R. 1868 povolal jej biskup Jirsík na nově zřízené české gymnasium v Č. Budějovicích. Kéž jubilár dočká se dalšího vysokého věku při dobrém zdraví a užívá výsledků své práce.

Katecheta třídním? Jest neuvěřitelné, jak některé úřady neustále šikanují katechety. Tak na jedné škole bylo žádáno, aby katecheta vedl také třídnictví a spravoval kabinet. Je to zvláštní úkaz; ředitelem a správcem školy býti katecheta nesmí, ale na třídnictví a správu kabinetu by měl katecheta dost schopností. Stal se ovšem jednou případ, že katecheta jeden z ochoty převzal třídnictví, když jeden učitel prohlásil se bez konfesse, ale jinak zajisté není pochyby, že katecheta není povinen třídnictví a správu kabinetu přejímati. Něco jiného jest ovšem správa žákovské knihovny, kterou někde katecheté mají na starosti, jakož i správa náboženského kabinetu, ač-li je kde zřízen.

Ze spolku. »Spolek katechetů v království českém« konal 18. ledna svoji členskou schůzi čteně navštívenou. Z venkovských členů se dostavil: kol. Balcar z Přelouče a kol. Benda z Kralup. Předseda prof. Žák uvítal přítomné a přál si, aby nový občanský rok přinesl spolku hojně nových přátel a novou osvěžující činnost, k níž zajisté všichni členové budou přispívati. Kol. Roudnický referoval pak o organizaci sv.

zpovědi školních dětí. Dovožoval důležitost tohoto úkonu, proto třeba i náležitě přípravy i lepší organisace, nejlépe dle skupin v jednotlivých obvodech, při čemž vypomáhají ostatní katecheté i farní duchovenstvo. Svátá zpověď konejš se v kostele, ve školní kapli, pouze není-li jinak možno, v jiných školních místnostech. Počet zpovědníků a dětí, jakož i doba zpovědi, budiž stanovena na předchozí schůzi katechetů. 30 dětí nechť připadá zpravidla na jednoho zpovědníka. O této věci rozpředla se živá debata. Profesor Žák dovožoval, že nemá býti zrcadlo zpovědní příliš obšírné, nýbrž přiměřené školní mládeži. Nedoporučuje se vynechávati úvodních a závěrečných modliteb při tomto posvátném úkonu, poněvadž tím zároveň způsobí se nálada kající, kterému pak netřeba činiti kázání, když bylo pozorovati, že je disponován, nýbrž sluší dáti mu přiměřené jadrné napomenutí. Celkem nelze určit, jak dlouho má průměrně tento posvátný úkon trvati. Také dlužno dítkám naříditi, při přípravě, aby vedle uloženého pokání neopomenuly se pomodliti modlitby ze zpěvníku a přidati ještě jiné modlitby; na jedné střední škole žáci po sv. zpovědi jdou ještě do jiné dvorany a tam vykonají svoji pobožnost. — Byl podán dotaz, zda existuje nařízení, že katecheta má po mši sv. o císařské slavnosti svléci roucha a teprve pak v taláru býti přítomen zpěvu hymny u oltáře; prof. Žák odpověděl, že nezná podobného předpisu a že nic nepřekáží, aby byl zachován dosavadní zvyk. Kol. Pešek sděluje, že katechetům na Žižkově bylo nařízeno, aby exhorty přednášeli z paměti, což zajisté lépe působí na posluchače. Po té odpověděny některé dotazy venkovských kolegů. Který v červenci podrobil se zkoušce, za půl léta ustanoven výpomocným, po měsíci pak provisorním katechetou jest, má právo na kvinkvenálku od provisorního ustanovení. Mimo jiné bylo na to poukazováno, aby i moravští katecheté se organisovali, k čemuž spolek bude působiti. Jako pium desiderium usneseno podati njd. k. a. konsistoři žádost za pořádání katechetských duchovních cvičení. V té věci referát převzal kol. Pihler. Kol. Jonák vzal si na starost podati zprávu o skioptiku a příslušných obrazech pro školu. Valná hromada spolková ustanovena na středu 8. února. Předseda vyzval přítomné, aby agitovali k hojnému obeslání valné hromady.

Valná hromada Spolku katechetů v král. Českém.

Dne 8. února konal katechetský spolek valnou hromadu ve svých spolkových místnostech za účastenství 30 kolegů městských i venkovských. O 4. hod. odpolední zahájil předseda prof. Em. Žák schůzi vřelým rozhovorem, přivítav srdečně přítomné, jmenovitě J. M. ndp. biskupa Fr. Krásla, osvědčeného příznivce katechetů.

Po té ujal se slova J. M. ndp. biskup dr. Krásl, který proslovil zdařilou řeč o úkolech katechetského spolku, jež učinila na přítomné hluboký dojem. Vzpomenul založení spolku před 8 lety, na jeho dosavadní činnost, výhody, jichž se katechetům novým zákonem dostalo a zajisté i v budoucnosti se bude oprávněným snahám katechetů vycházeti vstříc. Mluvil vřele o obtížích katechetského povolání, ale také o jeho nutnosti a záslužnosti. Doporučoval, aby katechetský spolek se úsilovně staral o rozhojnění pomůcek k vyučování náboženství, zvláště k vyučování názornému, aby obtížné pravdy katechismu se staly srozumitelnými. Naše katechetská literatura je dosud nevelká. Dalším úkolem spolku jest, aby se staral o sestavení učebnice náboženské pro 4. třídu měšťanských škol. J. M. zmínil se též pochvalně o snaze spolkové stran vyměřování remuneratione za přespočetné hodiny, což nyní bude napraveno; dále vybízel k vytrvalé a obezřetné práci ve škole, která zajisté i u nepřátel získá si úctu a vážnost. Ke konci své řeči vzdal prof. Žákovi za dlouholeté obezřetné vedení spolku díky. Jeho slova, že Jeho Eminence ndp. kardinál kníže Skrbenský jest nakloněn katechetům, jak toho za obtížnou práci zasluhují, vzbudila u přítomných živý souhlas.

Po té jednatel Fr. Strnad četl protokol minulé valné hromady, který byl schválen. Týž pak podal obšírnou zprávu jednatelskou, z níž vysvítá, že katechetský spolek úsilovně pracoval k duchovnímu rozkvětu stavu katechetského, pořádaje přednášky o odborných věcech, na měsíčních schůzích členských radil se o časových otázkách, zodpovídal podané dotazy městských i venkovských členů. Spolek se staral o stavovské uvědomění katechetů, o kteréžto věci ještě bude potřebí dalších úsilovných prací, aby všickni katecheté poznali, že v organisaci leží síla stavovská.

Spolek pečoval dále o zlepšení hmotné otázky, sestavil petici svých požadavků, jež byla a bude sněmu podána. Zahájil také akci u věci té i s ostatními katechetskými organisacemi. Tato zpráva byla s pochvalou vzata na vědomí.

Za dosavadního pokladníka kol. Jos. Halbicha, který funkce pro churavost se vzdal, přednesl pokladní zprávu kol. Fr. Suchomel. Příjmů bylo K 525.37, vydání 382.82 K, zbylo 142.55 K, o kterýžto obnos spolkové jmění vzrostlo. Revisoři účtů, kol. Janota a Čurda, shledali účty správnými; pokladníku Halbichovi uděleno absolutorium, valná hromada pak odstupujícím pokladníkovi vyslovila díky za obětavé jeho práce. Knihovní zprávu podal kol. Suchomel, uváděje neutěšený stav místností knihovních, jakož i nově přikoupená díla. J. M. dr. Krásl přednesl názory svoje o knihovně spolkové. Kol. Kobosilovi, který pro úřední práce se vzdal výborství, vyslovil předseda za jeho spolupůsobení díky a projevil naději, že i nadále bude pro spolek pracovati.

Po té byla dle usnesení volba konána aklamací. Byli pak k doplnění zvoleni kolegové: Iserle, Košák, Pešek, Pihler, Rotta a Žák; za náhradníky Jonák, Stamfest, Hrudka, dr. Rath; za revisory účtů Janota a Čurda; za revisory knihovny Tichý a Roudnický.

Valná hromada přijala návrh kol. Strnada po doporučení J. M. dra. Krásla, aby zvýšen byl příspěvek roční na 6 K a za tento obnos budou dostávat členové »Vychovatele« s »Katech. Přílohou« zdarma. Proti vydávání nového listu katechetského bylo zaujato stanovisko, poněvadž by se nevyplácel. Na žádost kol. Stibora a Sedláka v Rokycanech požádá spolek, aby zemská školní rada nařídila, aby na propouštěcích vysvědčeních bylo tiskem vyhrazeno místo pro podpis katechetův. Doporučen byl návrh kol. Červinky z Královic, aby na venkově byly zřízeny katechetské odbory; stanovy k tomu dávají moc a zajisté kolegové venkovští taková volná sdružení provedou. O půl 6. ukončil předseda schůzi, děkuje za četné účastenství a prose Jeho Milosti, aby vyřídil Jeho Eminencí oddanost katechetského spolku.

V následující výborové schůzi zvoleni byli kolegové: prof. Žák předsedou, Rotta místopředsedou, Pihler jednatelem, Suchomel pokladníkem, Slavíček knihovníkem, Žundálek redaktorem Katechetské Přílohy. Kol. Fr. Strnadovi, který dvě léta vedl obtížný úřad jednatelský a úsilovně se staral o rozkvět spolku a této funkce se vzdal, výbor vyslovil povinné díky.

Nechť všichni katecheté spojí se v jeden pevný šik v našem spolku, aby týž se stal střediskem všech snah, tužeb a prací ku povznesení stavu katechetského.

R.

Promluva na II. neděli po devítníku.

Z literární pozůstalosti VOJTĚCHA PAKOSTY.

»Ježíši, Synu Davidův, smiluj se nade mnou!«
Luk. 18, 38.

Člověk slepý jest člověk nešťastný. Ale člověk zaslepený jest tisíckrát nešťastnější než slepý; neboť tomuto chybí jen světlo tělesné, onomu však světlo duševní. A k těmto nadmíru nešťastným náleží za našich dnů přemnozí křesťané. Jsou zaslepeni statky a žádostmi tohoto světa, zaslepeni ďáblem a úklady jeho, zaslepeni vlastními hříchy a zlými náklonnostmi, tak že mají sice oči pro věci pozemské, tělesné, pomíjející, nikoliv však pro věci, *nebeské, věčné a božské*. Ach, oni ani nevidí, že se nacházejí na široké cestě, která se vši jistotou do záhuby věčné vede.

Ó kýž by Pán Ježíš i mimo nás krácel a ony slepotou poražené duše uzdravil! Kéž by milost svou na nás vylil, abychom vytržení z temnosti bludu a noci hříchu opět ve světle víry svaté kráčeli! Toto přání již se nám splňuje. Kdokoliv od svého neštěstí vysvobozen, od své slepoty uzdraven chce býti, může a bude uzdraven; neboť ve svatopostním čase, na jehož prahu opět stojíme, blíží se Pán a Bůh náš ke každému z nás, a táže se každého i zaslepeného hříšníka jako se druhdy slepce tázal: »Co chceš, abych ti učinil?«

Co máme však činiti, aby nám čas svatopostní byl opravdu časem milosti a spasení? Musíme totéž činiti, co činil slepý ze sv. evangelia: 1. před svým uzdravením, 2. po svém uzdravení.

1. Ubožák z dnešního evangelia cítil se ve svém stavu velice nešťastným. Bezčíslněkrát myslíval na štěstí jiných lidí, kteří jasný lesk slunce vidí, myslíval na ony blaživé dny, kdy sám štěstí tohoto účastným býval. To jest první krok k našemu duševnímu uzdravení. My musíme neštěstí svého hříšného stavu pocítiti, musíme míti nad svým poblouzením litost, musíme svou hříšnost míti v oškli-vosti. Zvláště musíme pocítiti žal a bolest, když se rozpomeneme, jak blažení jsme bývali ve dnech své nevinnosti, když jsme ještě s radostným zrakem, čistým srdcem a neposkrvněnými rukama k nebi se povznášeli, a k tomu přirovnali smutný a bídný stav nynější. Jen tehdy, kdy duši naši zachváťí velký zármutek, že jsme ve své slepotě tak hluboko do hříchů se pohřížili, jest naděje, že ve sv. čase postním pomoc a spásu najdeme.

Ubožák z evangelia přál si své slepoty zbaven býti; po tom toužil, po tom vzdychal, zvláště co uslyšel, že Pán Ježíš divy činí a již mnohým slepým zrak navrátil. Tož musíš i ty vycílit touhu, abys z okovů hříchu povstal(a) a dospěl(a) k svobodě synů Božích. A tato tvá touha musí býti opravdivá, pevná, účinná. A bude-li touha tvá taková, pak zajisté Bůh dá ti milost, abys ji provedl. »Všecko mohu v tom, jenž mne posilňuje,« dí sv. Pavel, a na jiném místě praví Písmo »Bůh dá svého dobrého ducha těm, kteří ho zaň prosí.«

Slepec vzal útočiště své k Pánu Ježíši, jenž právě okolo šel a zvolal mocným hlasem »Ježíši, synu Davidův, smiluj se nade mnou.« A ačkoliv okolní lidé ho okřikovali, aby mlčel, přece toho nedbal, on pomýšlel jen na své neštěstí a na své uzdravení a neustal volati: »Ježíši, synu Davidův.« — A proto také dostalo se mu želaného štěstí. — Hříšníče, ty víš lépe, než onen slepec, jak dobrý a slitovný je tvůj Spasitel; vždyť jsi snad už kolikráte zakusil slitování jeho. Ó následuj tedy slepce od Jericha! Obráť se opět k Ježíšovi, modli se opět vroucně a zbožně. Nevšímej si nad to řeči lidských, svých účastníků v hříchu a jiných, kteří tvému obrácení a tvé náklonnosti k modlitbě se smáti budou. Nechť se smějí! Pomýšlej jen na své štěstí zde i na věčnosti a v modlitbě neustaň volati: »Ježíši, smiluj se nade mnou!«

2. O uzdraveném slepci praví evangelium »I šel za ním velebě Boha.« Dosvědčoval tedy svou vděčnost netoliko slovy, nýbrž i skutkem. A tak sobě i my musíme počínati po svém duševním uzdravení. Kristus, a ten jedině musí býti naším světlem, naším vůdcem. Za ním jedině musíme kráčet i že jeho jsme netoliko slovy, nýbrž i skutky dosvědčovati. Ono slovo, jež nám Kristus jako druhdy apoštolům při našem obrácení řekl: »Pojď za mnou!« nesmí ničím zvikláno a vyvráceno býti.

A kam vedla cesta slepého v následování Krista? Evangelium praví: Do Jerusalema. Právě tento cíl máme i my následující Krista; ovšem nikoliv pozemský nýbrž nebeský Jerusalem, ono město, kde všichni ctnostní a bohabojní se sejdou, ono město, kde nás očekává radost, o níž apoštol dí že jí ani oko nevidalo. Kdo by se necítil povzbuzeným, aby všemi statky a radostmi tohoto světa pohrdnul a jenom tento nebeský cíl na zřeteli měl a následováním Krista dosíci se ho snažil? A byť se nám na této cestě i mnohé překážky v cestu stavěly, jako i dle dnešního evangelia božského Spasitele očekávaly, a pokračujme jen srdnatě na této cestě, jestliže jsme ji jedenkrát skroušenou zpovědí započali. Nebe za to stojí, abychom několik těch okamžiků pod křížem pro ně vzdychali a trpěli.

Konečně nesmíme přehlédnouti slova, jimiž dnešní sv. evangelium končí »A veškeren lid, když to uzřel, vzdal chválu Bohu.« Lid viděl, jak uzdravený slepec následuje šlépějí Páně, překrásnými slovy jej chválí a vroucně mu děkuje. Tento příklad působil na všechny přítomné tak, že sami též Pána Ježíše chválili a jemu děkovati se jali. — Jestliže naše cesta k nebeskému Jerusalemu bude opravdová a upřímná, pak i náš příklad nezůstane bez následovníků. Zbožnost a pravý křesťanský život jediného obráceného přivábí druhého, ano strhne jich za sebou celou řadu. A jestliže se nám podaří naší horlivostí v pokání jenom jedinou duši k poznání a k následování Krista přiměti, blaze nám! Naplní se na nás slova Písma: Kdo by hříšníka odvrátil od cesty jeho bludné, ten vysvobodil duši svou od smrti a přikryl množství hříchů svých.«

Ó použijme tedy tohoto blížícího se času svatopostního k tomu, abychom dle vůle církve sv. s neúnavnou horlivostí o spáse své pracovali. Použijme tohoto času milosti k úplnému a trvalému smíření se s Bohem, naším Spasitelem a budoucím Soudcem, k obnovení ducha a života. Tímto způsobem čas postní opravdu posvětime, sobě zásluhy našeho trpícího a umírajícího Spasitele přivlastníme a schopnými se staneme bráti s ním jednou podíl na radostech nebeských. Amen.

Promluva na I. neděli postní.

Napsal EM. ŽÁK.

*»Ne samým chlebem živ jest člověk,
ale každým slovem, které vychází z úst
Božích.«* Mat. 4, 4.

Smutné a nejvýš nevlídné jest místo, na které dnes, na počátku sv. doby postní, sledujeme Ježíše. Jest to divoká, hornatá poušť u vod jordánských. Skalnaté hory, s holými, sráznými stěnami pnou se tu do výše. Hluboké prorvy přívalem dešťů způsobené od sebe je oddělují. Jen vítr a dešť hlodaly na nich a vyhloubily na některých místech četné jeskyně a doupata. Celá krajina jako nehybné a smutné moře kamenné.

A sem, kam noha lidská jen zvědavostí pužena na chvíli jen zabloudila, ubírá se Ježíš a zde bydlí po 40 dní. Skála slouží mu za útulek; divoká zvěř, orel a sup byli jeho společníky. A jen to jasné, blankytné nebe nad hlavou, s nesčetnými hvězdami v noci, dávají tušiti, že i zde táž Boží ruka vládne, když vůkol země jako by slovem Božím na věky byla prokleta. Zde Spasitel k svému veřejnému působení se připravuje. Umučení, Kalvárie, smrt odhalují se tu před vševidoucím zrakem jeho. Jako Bůh pocituje radost, že hodina vykoupení lidstva.

již již se blíží, ale spolu úzkostí plní se nitro jeho lidské, když vzpomíná oněch strašlivých zápasů, které ho očekávají.

Ježíš se postí. A když podléhá slabosti lidské, a hlad se ozývá, tu přistupuje pokušitel a svádí jej k zázraku, naváděje úlisně »Rci, ať kamení toto chlebov jsou!« Ale Ježíš odmítá jej, odpovídaje: »*Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích.*« — Při této odpovědi Spasitelové dnes prodleme. Jest toho zajisté potřebí tím více, čím více v době naší slov těch lidstvo zapomíná.

Řím stál na vrcholi domnělé své slávy a velikosti, když as sto rodů římských, statisíce otroků v porobě držících, vládlo nevídaným bohatstvím, neslýchaným přepychem. Víra jich v bohy dávno všudy již vymizela. Ta hrstka bohatců, poznávajíc jalovost a lichost bájek o bozích, v ně nevěřila. A miliony otroků, v potu tváří denně až do úpadu pracujících, hladem mořených, bičem ušlehaných, o ně se nestarala. Nevěra na jedné straně, lhostejnost a netečnost k náboženství na straně druhé. Prostý, porobený lid neměl ani času, neměl odpočinku, aby o náboženství svém mohl přemýšlet. »*Chléb a zábavy*« — bylo jediné heslo lidu toho, jediné přání, jediná touha. —

A těmto nebezpečným dobám starého věku podobají se v mnohém i časy naše. Co tu lidí, co tu rodin, které od ranního úsvitu až pozdě do tmy noční pracovati a namáhati se musí, aby holého života uhájily, aby vydělaly vezdejší svůj chléb. A v boji za chlebem jak snadno a jak mnoho zapomíná se na duši! V starostech o živobytí, které tolik času vyžadují, nezbyvá mnohým téměř ani chvíle pečovati o duši svoji, pečovati o své spasení. »*Chléb a potom zábavy*« — to heslo pohanské náš věk na mnoze i za své heslo přijal. Otázky duše, *potřeby její* zůstávají zanedbány, aneb ve víru radovánek a rozkoší tělesných bývají udušeny.

Ale to jest nebezpečná hra, nebezpečné oklamávání sebe. Potřeby a touhy duše lze sice *na čas* odložit, ale nelze jich na vždy udusiti. Kdo je odloží nyní, tím krutěji naň nalehnou později. A jestli člověk i u věku pozdějším dovede hlas duše své, která k právům svým se hlásí, násilně zakřiknouti, pak ona ozve se přece ještě jednou, ale za to hlasem tím mocnějším, a to jest — *v hodině smrti*.

Byli lidé, kteří duše své nedbali, volání její po Bohu, po náboženství, po víře si nevšímalí v celém svém životě. A ušli snad na vždy touhám duše svojí? Neozvaly se nikdy víc? Nehlásila se duše k právům svým již nikdy? Nadešla i jim všem chvíle, kdy tím hrozněji, ale i vyčítavě ozval se znovu hlas její, — a to byla chvíle, kdy z těla ubíratí se měla ona k svému Tvůrci, okamžik smrti. A na všech těch a takových lidech *splnila se slova žalmisty Páně*: »*Smrt hříšníků jest nejhorší.*« (Žalm 33, 22.) Té chvíle zajisté jako ortel, který samy nad sebou vyřkli, zněla jim slova Kristova: »*Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích.*«

Pečovati o duši a pečovati o tělo, tak velí nám povinnost. A ježto duše dražší jest těla, péče o ni má býti *první starostí* každého člověka. Kdo však duše své nedbá, jen tělu všechnu svoji péči věnuje, toť špatný hospodář. Až bude sám sobě jednou účty klásti, pozná, že — dohospodařil! Jak trudně zkusí pravdivost slov Kristových, který dí: »*Co platno člověku, byť celý svět získal, na duži své však škody utrpěl?*« Svatý Bernard, uvažuje vzájemný poměr mezi duší

a tělem člověka, dobře přirovnává duši k paní a tělo k služce její. Duše zajisté má poroučeti a vládnouti, tělo sloužiti a poslouchati. A odtud volá rozhorleně: *»Jaký to rozum, o služku pečovati a paní zanedbávati? Služku živiti a paní zabíjeti?«* — —

Země naše v pohybu kol slunce jednou jest mu blíže, podruhé dále od něho se nalézá. Točíť se kol něho v elipse. Když slunci jest blíže, všudy jasno a teplo; veselí a radost šíří se vřkol. Když však od něho je vzdálena, na zemi pusto a chladno, mráz a zima doléhají na nás. A jako je s planetou, kterou obýváme, tak je i s lidstvem. Lidstvo kol svého Tvůrce, svého Boha, prazdroje svého štěstí a spokojenosti, pohybuje se rovněž v elipse. Jednou Bohu svému je blíž, jindy od něho se odvrací, jeho se vzdaluje. Čím blíže je Bohu svému, tím více spokojenost, klid a štěstí panují tu na světě; a čím více Boha svého se vzdaluje, tím nespokojenější se cítí. Tím více bídy, rozháranosti, reptání, soužení se ozývá.

Za těchto dob, jak se zdá, mnozí na dráze své od Boha-Hospodina jsou velmi daleko. Nadejde však jistě čas, kdy poznajíce nedostatky své, k Bohu svému zpět se vrátí. Nastanou doby — a čím dříve, tím bude lépe — kdy vznešená osoba Ježíšova a učení jeho v novém lesku světa zasvítí, a heslem času toho budou opět slova jeho: *»Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích.«* Amen.

Promluva na II. neděli v postě.

Napsal VLADIMÍR HORNOV.

Petr řekl k Ježíšovi: »Pane, dobře jest nám zde býti.« Mat. 17, 4.

Štěstím nevypsitelným naplněna byla duše Petrova, když s božským Mistrem svým na hoře prodlévaje, uviděl na okamžik záblesk nekonečného štěstí, jež Bůh chystá duším svých věrných. Pane, dobře jest nám tu býti!« volá v nadšení. Chce s Pánem zůstat na hoře, chce stavěti mu stánek. — M. j., podobného štěstí jako Petr zakouší duše každá, která poznavší Krista, vyšla s ním na horu víry. Kristus zjevuje se jí — a naplňuje jí štěstím, kterého svět dáti nemůže. Uvažujme dnes: Víra živá, osvícená, přesvědčením a životem do srdce vkořeněná činí člověka šťastným v životě a v různých proměnách jeho, činí ho šťastným i v smrti.

1. Činí šťastným člověka v životě. Sv. Petr apoštol přiblížil se ke Kristu v slávě jeho a pocítil v duši nesmírnou radost. Bůh jest sám v sobě štěstím nekonečným, kdo přibližuje se k němu svým životem, svým smýšlením, svými tužbami — přijímá nekonečné světlo radosti z bohatství jeho. Proto sv. Pavel volá k nám výstražně (Žid. 12, 25) *»Vizte, abyste neodpírali mluvícímu Kristu!«* t. j. abyste neodpírali jemu svým životem, svým smýšlením. Jediné jest štěstí, jediná radost, která prýští z Boha, z plnění jeho zákona a z klidného svědomí, jež jest důsledkem života zbožného. Radost také prozařuje suchý chleb, ježž láme ruka mizerná a dává mu požehnání spokojenosti; mizí však práh, kde světlo Kristovo pohaslo — byť v domě tom byla hojnost a bohatství domovem. *»Srdce lidské zajisté,«* jak praví sv. Augustin *»jest pro Boha stvořeno a jediné od Boha může býti nasyceno.«* Prázdnota taková v šir i dál rozprostírá se duši, která mimo Boha hledá štěstí své.

Svět domnívá se mnohdy, že dokonalé plnění zákona Božího uzavírá srdce před jasnými paprsky radostí životních. Jaký to klam! Čteme životopisy svatých a světic Božích. Co nalézáme tu duši prozářených teplem čisté lásky k životu, k přírodě, co vítá nás tváří prodchnutých jasných světlem čistých radostí života. Bůh neodtrhuje nás od věcí, jež stvořila jeho láska a dobrota, nýbrž pořádá v nás jen hnutí nezřízená, která připravují nás o štěstí života časného i věčného. Zalétám duchem svým do lesů sázavských, na místa věkověčně památná pobytem našeho národního světce sv. Prokopa. Z víru světa uchýlil se do zátíší stříbrotoké Sázavy, aby Bohu nerušeně sloužil. Jednoho dne přichází k poustevně jeho kníže Oldřich. »Kdo jsi, jenž na této poušti bydlíš?« A svatý Prokop s důstojnou pokorou odpovídá: »Hříšník jsem, Prokop se jmenuji a bydlím zde v pokoji dle zákona sv. Benedikta pro odplatu království nebeského.« Jasná, vnitřním štěstím ozářená tvář, slova pokorná z duše vroucí pocházející, tak působí na duši mladého knížete, že hluboko sklání hlavu svou a praví: »Otče, vyzpovídej mne hříšníka.« Světec přijímá vyznání jeho a v duši Oldřichově hostí se štěstí, jehož mu ani trůn knížecí dáti nemohl. Každé slovo světce Prokopa jest balsámem do duše padajícím. Mladistvý kníže přichází pak sem častěji. U nohou muže svatého učí se Boha znát a milovat — a odnáší si vždy odtud v duši štěstí a mír. (Česk. mor. kronika. Kn. I., hl. V.)

Vzpomínám slov sv. Pavla, jež napsal k žáku svému Timotheovi (I. Tim. 4, 7.—8.) »Cvič se v pobožnosti! — pobožnost jest ke všemu užitečná, majíc zaslíbení nynějšího života i budoucího! Věrněť to slovo a všelikého oblíbení hodno.«

2. Zbožnost jest ke všemu užitečná! A kdy nejvíce? V různých proměnách života, jichž nikdo nebývá ušetřen. Jest jedno, co nevyhýbá se ani palácům, ani chatám, ani spravedlivým, ani hříšníkům! Jest to utrpení! A tu táže se: Jest větší síly, větší podpory nad tu, kterou má člověk zbožný — Bohu srdcem oddaný — ve víře své, ve své zbožnosti? Oč podepřítí se může těm, kdož víru ztratil, kdož ztratil modlitbu a důvěru v Boha? Zdaž duše jeho není jako pták, který chycen byl v osidla a zmítá s sebou a nemůže se z nich vyprostiti? Naopak spravedlivý má velikou útěchu ve víře své.

Sv. Jan Zlat. píše v listu ku Ciriakovi: »Když jsem měl od císařovny Eudoxie z města býti vyhnán, nic jsem si to k srdci nebral, toliko jsem toto u sebe myslil »Chce-li mne císařovna vyhnati, nechť vyžene. Hospodinova jest země i plnost její. — Chce-li mne předhoditi divoké zvěři, vzpomenu si na Daniela do jámy lvové vhozeného. Chce-li mne kamenovati, ať kamenuje, — budu mítí prvomučenníka sv. Štěpána za společníka. Chce-li mně hlavu stíti, ať setne, budu mítí společníka sv. Jana Křtitele. Chce-li mně vzítí statek můj, ať vezme, nic nemaje na svět jsem přišel, nic nemaje odtud odejdu.« —

Důvěra v Boha, útěcha Ducha sv. neopouští duši zbožnou v utrpení, neopouští jí v křížích života. Žalmista Páně praví »Volali spravedliví a Hospodin vyslyšel je; a ze všech zármutků jejich vysvobodil je. (Ž. 33, 18.)

A jest to zvláště vzpomínka na Boha-člověka trpícího, pohled na kříž, který zbožného křesťana posiluje a naplňuje útěchou a nadějí: »Budeme-li s Kristem trpěti, s Kristem budeme oslaveni.« Četl jsem následující příklad: Proslavený vojevůdce vedl vojáky do boje. Poněvadž bylo třeba co nejrychleji ku předu postoupiti, poručil jim, aby zrychlili krok. Cesta byla drsná a unavující. Na tvářích vojáků znáti již bylo těžkou únavu. Nevídně hleděli vojáci na vůdce, který v předu

na koni jel a k rychlejšímu pochodu je ustavičně povzbuzoval. Tu konečně jeden voják nevrle prohodil: »Snadno se postupuje vám, generále, na koni; nám klesají již nohy únavou!« Generál se usmál, sestoupil rychle s koně, vyňal pistoli a zastřelil koně. Pak obrátil se k vojákům a zvolal: »Děti, za mnou!« Jak působila tato slova na vojáky, lze si domyslit! —

»Podejte mi kříž!« volali často svatí a světice Boží, v bolestech a utrpení, aby pohled na Krista Boha trpícího jim dodal síly; neboť Kristus, který pravil Vezměte kříž svůj — vzal ho napřed sám na ramena svá. A proto v něm tolik síly a útěchy! — V umělecké výstavě viděl jsem obraz: U kříže klekl poutník a zachytil se rukama křečovitě v dřevo jeho. Kristus s kříže schyluje se k němu, jednu ruku klade na jeho hlavu a do tváře žalem zachmuřené jako úsvit denního světla zalétá paprsek trnové koruny Kristovy. — Vzpomněl jsem si slov svatého Pavla: »Jakož se na nás rozhojňují utrpení Kristova, tak se skrze Krista rozhojňuje i potěšení naše« (I. Kor. 5.) a slov velikého trpitele sv. Petra (I. Petr 4, 12.—13.): »Nejmilejší, — majíce podíl v utrpeních Kristových, radujte se, abyste i při zjevení slávy Jeho radovali se s plesáním!«

V této víře nalézají křesťané sílu, nalézají oporu. Utrpení jsou bránou, kterou vchází se do života, jsou cestou, kterou šel před ním Kristus, jeho Spasitel — jeho Bůh! Dítě rádo jde cestou, kudy chodíval jeho otec, syn rád pracuje na roli, kterou otec jeho skrápěl potem svým. Duše zbožná s plesáním jde cestou Kristovou. — »Šli« — čteme o učednících Páně ve skutečích apoštolských — »ze shromáždění radující se, že mohli pro Krista trpět!«

3. »Zbožnost jest užitečná i ve smrti!« — praví sv. apoštol. Sv. Teresie zaopatřena sv. svátostmi zvolala plná radostného vzrušení »Konečně přišla hodina smrti. — Ježíši, děkuji Ti, že umírám jako dítě katolické církve!« — Duše Kristu oddaná necítí při smrti hrůzy a strachu, jemuž ubrániti se nemůže, kdož Boha z duše nemiloval. Posílená vírou a milostí sv. svátostí, děkuje Bohu za štěstí, jež naplňuje vnitro její. Všechna utrpení jsou již skončena! Jako vězeň raduje se, když dvěře žaláře se otevírají; jako voják plesá, když mír jest uzavřen, vojna skončena a on k rodině své se vrací; jako poutník, jenž z dalekých krajín přichází, raduje se, když vstupuje na hranice vlasti své; jako nosič zaplesá, když těžké břímě snato z beder jeho — tak radost tichá naplňuje i duše zbožné, když den odchodu se přiblížil. Není strachu — není hrůzy.

Majíť zajisté zaslíbení samého Boha! V knize Moudrosti (5., 16.—17.) čtu: Spravedliví na věky živi budou a u Pána jest odplata jejich. — Protož přijmou království slavné a korunu vznešenou z ruky jeho!« — Osten smrti zlomen u lože jejich; neboť Duch sv. praví: »Duše spravedlivých jsou v ruce Boží a nedotkne se jich muka smrti! — Naděje jejich jest plna nesmrtelnosti. — (Kn. Moudr. 3., 1.—4.)

M. j.! pravdou tedy jest, že víra živá, osvěcená, přesvědčením a životem do srdce vkořeněná činí člověka šťastným v životě a v různých proměnách jeho, činí ho šťastným i v smrti. Chceme tedy s Petrem volati: »Pane, dobře jest nám tu býti« — třeba nám řídit se napomenutím apoštola: »Neodpírej Kristu.« — »Cvič se v pobožnosti!« — Měj víru v Boha Krista živou a osvěcenou, zbožnost upřímnou a budeš mít zaslíbení šťastného života nynějšího i budoucího. Amen.

Promluva na III. neděli postní.

Napsal V Á C L A V K O R A N D A, kaplan v Horkách.

Znameníť malíř nizozemský vymaloval kdysi neobyčejně mistrně něžnou dětskou hlavu. Roztomilé dítko usmívalo se na diváky čistým a svatým úsměvem. Všichni se divili tomuto nebeskému pohledu, tomuto jasnému zraku, který svojí skromností a nehledaností každému srdci se zamlouval. Náhle malíř vstal a vzav do ruky štětec, učinil jím jediné trhnutí na tomto andělském obličejí. Leč, pro Bůh, jaká se to s ním pojednou stala změna! Místo úsměvu rozlil se po celém obličejí zlostný pláč, rty se vzdorovitě stáhly a z oka sršel hněv, který tvář až k nepoznání znetvořil. A titíž diváci, kteří podívovali se dříve tomuto obličejí, zářícímu skromností a pokorou, nyní, když jej znetvořila pýcha, odvrátili se od něho s nechutí a odporem.

Podobně se to má i s lidskou duší, s tímto obrazem Božím. Kdyby zářila všemi ctnostmi, nic jí to neprospěje, jestliže ji poskvrní pýcha. Sám Bůh odvrátí se pak od tohoto zneuctěného obrazu svého s hnusem a odporem. Pohleďte na fariseje. Což se nemodlili? Nepostili se? Nedávali almužny? To všechno činili — a přece Pán Ježíš tyto jejich skutky zamítl, poněvadž všechny byly otráven ypýchou.

Pýcha provázela každé jich slovo, každou myšlenku, každý čin. A proto i dnes, nežli by byli uznali Krista za svého Spasitele, nemohouce popřítí jeho zázraky, raději prohlásili, že je činí pomocí Belzebuba, knížete zlých duchů. Tak daleko je zavedla pýcha — aby jednoho dne jim připravila smrt věčnou. Promluvme si dnes o pýše. Nejprve o tom, *jak k pýše jsou lehce všichni lidé nakloněni a za druhé uvažujme, jakým hříchem pýcha je.*

1. Otevře-me-li srdce člověka a prozkoumá-me-li jeho city, shledá-me se ihned s cite-m jeho nejmnocnějším — že samo sebe miluje. Ach, kdyby se srdce milovalo láskou tichou a mírnou, nemusili bychom mu to vytýkati — neboť není důvodu, proč by se snad srdce mělo nenáviděti. Ale co musíme vytknouti každému lidskému srdci, je to, že se miluje více než-li vše jiné, více, než-li aby se něčeho hrozilo, jen když to prospívá jeho ctižádosti. Lidské srdce se miluje tak náruživě, že chce býti všude a vždy prvním — miluje se až k pýše — a to je to, co mu vyčítám. Od toho okamžiku, kdy jsme nabyli vědomí, že žijeme, jsme chtěli býti prvními.

Caesar, jeden z nejslavnějších římských vůdců, táhl kdysi se svým vojskem nějakou alpskou vesnicí. Zpozorovav na tomto malém místě veliké rozčilení př. volbě starosty, zastavil se na okamžik při tomto zajímavém výjevu. Hejtmané stojíce kolem něho, žasli »Což i na tomto místě je hádka o prvenství?« A Caesar, jako muž, který pozoroval život lidského srdce, prohlásil: »Raději byl bych prvním v tomto vesnickém hnízdě — nežli druhým ve světovládném Římě!«

U každého lidského srdce, oddaného světu, pozorujeme tuto snahu, tuto touhu nezkontrolovatelnou po prvenství. Mohamed nestál ještě na výši své slávy, když se dověděl, že je srovnáván s jinými. I řekl v rozhorlení »Cože? Že já mám lidi sobě rovné? Teď dávno už nemá Mohamed!«

Napoleon válčil v Egyptě jako francouzský generál. Nebyl ještě konsulem mladé republiky, aniž se mohl domnívati, že snad se stane někdy císařem. A tu dostal kdysi psaní od člena francouzské akademie, v němž byl osloven: Milý soudruhu! Napoleon nečetl dále. Mrzutě smáčkl papír a pohrdavě si bručel: »Milý soudruhu! — Jak mi ten člověk neslušně píše!«

Taková zuřivá touha po slávě, po cti, po prvním místě panuje v lidských srdcích, oddaných světu, v srdcích, které neměly buď odvahy či snahy ušlechtilé, aby se napily z pramene milosti Boží!

2. A proto pravím, ze pýcha, tento strašný cit po prvenství, je cit nepravý, nelidský a osudný.

a) Je cit nepravý. že totiž nemožno, aby každý byl prvním, a proto nemohlo to býti ani přáním Prozřetelnosti, aby lidské srdce hořelo touto neukojitelnou touhou. Tento cit je proto nepravým — poněvadž bouří člověka proti samému Bohu. Co je, čeho bychom nebyli přijali od Boha? Zda tělo, či duše? Zda krása či štěstí? Ale člověk si počíná, jako by on sám si byl všechno dal, sobě vydělal a získal

Proto praví sv. Pavel ve svém listu ke Korintským: »Co máš, co bys nebyl od Boha přijal? Když jsi to ale přijal, proč se tím chlubíš, jako bys to nebyl přijal?« (1. Kor. 4. 7.) Jak pýcha zatemňuje a zavádí. Valentinus byl slavným kazatelem. Jeho ohnivé slovo padalo jako žhavé uhlí na hříšná srdce. Egypt a Itálie hrnuly se k řečím nadšeného kněze. Valentinus zatoužil po důstojnosti biskupské a když se mu jí nedostalo — ejhle, tento ohnivý řečník, tento nadaný učenec vystoupil z církve, založil sektu a nyní tím vášnivěji potíral Kristovo učení, to učení, které byl dříve s takovou horlivostí a láskou rozšiřoval. Tam vede pýcha a proto jsem ji nazval citem nepravým.

b) Leč ona je i citem nelidským. Pýcha vede k pohrdání svým bližním, ku jeho utiskování a konečně k jeho úplnému zotročení. Otevřte dějiny všech národů, kteří nepili z čistých studnic sv. evangelia. Co najdete? Několik pánů, kteří zosobňovali veškeru moc — a za nimi spousty otroků, kteří leželi u jejich nohou jako krvavý stín.

A i dnes, vymkne-li se život toho kterého národa z kolejí sv. víry, jak je Kristus vymezil, přijdou-li ony strašlivé ořesy společností, které nazýváme válkami či domácími bouřemi — co vidíme opět? Opět zříme, jak málo je vážen život lidský. Na válečném poli tisíce mladých životů padne a prolije svoji krev a v bouři domácí ztratí ten první život, který první přijde rozvášněnému davu do ruky.

Pýcha neušetří ani vlastní krve. Pyšný Abimelech dává povražditi své bratry, město Sichem vyvrátiti a přes 1000 žen a dětí ve věži upáliti. Davida chtěl zavražditi vlastní syn Absolon, aby se stal králem. Císařovna Irena dává ubíti svého vlastního syna, chtějíc dosáhnouti vlády. Jak strašné! A proto jsem nazval pýchu citem nelidským.

c) Ona je ale i citem osudným. Pýcha předchází pád. Čím výše je kámen vyhozen, tím s větší silou sřítí se dolů. Bůh, poněvadž je nejvyšší, je i nejpokornější. Proto Bůh ze všech hříchů snad nejvíce nenávidí pýchu. Vzpomeňte si jen na pyšné anděly, jak přísně je potrestal Bůh. Mě to vždy tak dojímá na Velký pátek. Kristus visí na kříži jako věčná lampa, zářící do všech věků, jako světlo vykoupení. Ale jenom do propasti pekelné nevnikne ani jediný její paprsek. Tam zůstává věčná tma a tma. Tak Bůh trestá pýchu. A proto nazval jsem ji citem osudným.

Milé dítky. Hleďme vykořeniti ze svého srdce pýchu. Vzpomeňme si často na svého milého Spasitele, jak on byl tichým a pokorným. Kéž je nám příkladem v každý čas. A jestliže naše srdce naplní se pokorou, jako chrám se naplňuje svatou vůní, pak i naše srdce vlastní silou přilne k svému božskému Spasiteli, aby s ním žilo v pokoře život věčný. Amen.

Promluva na IV. neděli postní.

Z literární pozůstalosti VOJTĚCHA PAKOSTY.

»Byla pak blízko veliká noc.« Jan 6, 4.

Nevím v skutku, čemu se mám více diviti? Zdali té převeliké lásce a dobrotě, kterouž Pán Ježíš těm ubohým lidem prokázal nebo tomu velikému zázraku, který vykonal? Slyšeli jste právě znamenitý příběh, který nám dnešní sv. evangelium vypravuje. Předrahý Spasitel náš odebral se jednou na jakousi vzdálenou pustou horu a veliký zástup lidu ho následoval. Byli lidé tito slova Božího, kteréž hlásal, tak žádostivi, že na pokrm těla zcela zapomněli. Nastojte, již je začal hlad trápiti, neboť neměli, což by jedli! Ubozí lidé co počnete? Zahynete na cestě až se domů vraceti budete! Tak se to aspoň víře podobalo. Než přišla pomoc, hojná pomoc, nenadálá pomoc. Pán Ježíš je všecky nasýtil chlebem tělesným, jakož je dříve nasýtil pokrmem duchovním, sv. učením svým. Všem udělil chleba a to takovým zázračným způsobem, že po nasycení tisíců těch lidí více pozůstalo drobtů, než dříve chleba přišlo v ruce jeho. A to se přihodilo, jak dokládá dnešní evangel., právě toho času, ona byla blízko veliká noc.

Od toho zázračně rozmnoženého chleba vzal P. J. příležitost mluvit k zástupu o jiném, daleko vzácnějším a zázračnějším chlebě, kterýž jednou svým věrným dá — o svém nejsvětějším těle, jakožto pravém pokrmu duše.

Také nám nastává doba, kdy přistoupíme k sv. přijímání. Proto budeme rozjímati o tom, že svátostí touto zajisté býváme:

1. s *Kristem Pánem spojení* a 2. k *životu věčnému* učinění důstojnými.

1. Hodným nejsv. Svátosti oltární přijímáním býváme s P. J. nejúžeji spojeni; neboť tím způsobem býváme do něho vštípeni a s ním jedno učinění. Za tou příčinou praví nebeský Pán: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm!« Ó jaká to milost! Kristus, pán nebes i země přebývá v nás! Může-liž pevnějšího, většího a světějšího spojení býti nad toto? Bůh dává nám tělo své, tělem naším se činí. V skutku, tak Bůh ani andělů v nebi nepoctil. Radují se sice onino blažení duchové ze sv. společnosti jeho, radují se z toho, že na něho ustavičně patří a že s ním v nebi živi jsou, ale tak pevně se s nimi přece nespojil, tak hluboko se s nim neschýlil, takové milosti jim přece neprokázal, aby se s nimi stal jedno tělo. Mohl-li nás Syn Boží více milovati, než nás miloval? Mohl-li nám více dáti, než nám dal? Ach nebylo na tom dosti, že z lásky k nám trůn své věčné slávy opustil, že se pro nás člověkem stal, že byl bičován, oplván, trřím korunován, posmíván a ukřižován. Ten Pán nejlaskavější sebe svého nám za pokrm dal, aby se s námi nejúžeji spojil. Dává nám tělo své a činí se tělem naším, aby tělo naše učinil tělem svým. Ó toť zajisté jest takové spojení, že každý z nás volati může jako apoštol národů: »Živ jsem pak již ne já, ale živ jest ve mně Kristus.«

A toto pevné spojení s Kristem velikou v nás působí proměnu. Zacheus přijal Krista do svého domu toliko a hned synem Abrahamovým se stal a hned se mu stalo spasení. Žena kananejská dotknula se jen roucha Kristova a uzdravena byla. Maří Magdalena jen nohou Kristových se dotýkala a stala se velkou světicí. Ó jakých teprv milostí můžeme dosáhnouti my blahoslavení lidé, jenžto nejen do domu svého přijmouti, jeho se dotknouti, nýbrž přímo do srdce svého přijmouti smíme! Mluvte vy věrné duše, ježto s náležitou přípravou do hodného a čistého srdce tělo Páně přijímáte, mluvte a povězte nám, zda-li nevýslovná útěcha

nenaplnuje srdcí vašich, kdykoliv od stolu Páně odcházíte? Neskoušíte-li nevýslovných sladkostí z tohoto nadpřirozeného spojení v Kristu P.? Neprobouzejí-li se ve vás svaté žádosti, zbožné a dobré úmysly, když v srdci svém Pána Ježíše máte?

2. Hodným nejsv. svátosti oltářní přijímáním býváme za druhé učinění důstojnými života věčného.

Vzácná a rozkošná byla to manna, kterouž Bůh mnoho let lid israelský na poušti živil, avšak daleko vzácnější a rozkošnější jest nebeská manna, kterouž nám Kristus Pán podává ve svátosti oltářní. Jedli otcové lidu israelského na poušti mannu, proto ale přece zemřeli; kdo ale jí tento nebeský pokrm, neumře na věky. To slibuje sám nejsv. a neklamný Pán, an praví: »Já jsem živý chléb, kterýž přichází s nebe, kdo jí z chleba toho ba živ bude na věky.« Přijímáním tedy těla Kristova uděluje se nám závdavek života věčného a lékařství proti smrti duše. Jako požíváním zapovězeného ovoce rajského přišla smrt na svět: tak zase požíváním těla Božího osten smrti jest zničen, a nesmrtelnost naše jest pojištěna. Kristus Syn Boží splní slovo své, on dá život věčný těm, jenž těla jeho požívali, a jichžto duše tak často bývali stánkem a příbytkem jeho. On neztratí tu duši, kterouž svým chrámem činíval, a s kterou se tak často co nejpevněji slučoval. Tím budiž každý ujistěn, nebo za to nám ručí přesvaté slovo jeho!

Již ale může to býti co utěšenějšího nad to pomnění, že požívající chleba toho, živi budeme na věky? O jaká slast, rozkoš a útěcha se z této sv. víry prýští, že neumřeme na věky, t. j. že věkověčně účastni budeme milosti Boží! Jak se tu zvláště může každé lidské srdce zaradovati, když se poslední hodina jeho blíží! Ach, ovšem strašná jest to chvíle, když člověče stojíš před branou věčnosti, a máš svět tento opustiti, a se vším, co ti zde drahé a milé bylo se rozloučiti. Kdo by se v duchu svém nezarmoutil, vida, an se smrt k němu blíží? A kdo by teprv mohl prost zůstatí všeho strachu a vší úzkosti, kdož vzpomene na svůj předešlý život a na soud, jenž ho očekává? Než potěš se duše křesťanská tím, že v nejsv. svátosti oltářní máš jisté rukojemství života věčného. Zapuď od sebe přílišný strach smrti tím pomněním, že když jsi se s Kristem Pánem v tomto životě opravdu spojil, že ani na onom světě nic tebe od něho neodloučí. Posilněn tělem a krví jeho, na věčnost odcházeje najdeš tam milosrdenství. Šťastná bude poslední hodina tvá, neboť umřeš v Pánu a los tvůj tam na věčnosti bude mezi svatými.

S jak vroucí dychtivostí měli bychom vždy tohoto nejsv. pokrmu žádostivi býti! Lid dal se s radostí od Pána Ježíše nasytiti chlebem toliko vezdejším, ovšem zázračně rozmnoženým, a my bychom nežádali sobě těch nejsv. a nejslavnějších hodů, kteréž nám na oltáři svém ve svátosti oltářní připravuje? Jest pak blízko veliká noc, a tento věčně památný čas, jako hlasem andělským k nám volá: Vykoupenci Kristovi, pojdte a nabeřte sobě z pokladu lásky Jeho! Ano, On sám ze svatostánku volá k nám: »Pojďte ke mně všickni a já vás občerstvím! Amen.

—❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧—

Zpráva pokladní — Členské příspěvky v Žižkově a Em. Bálcar v Přelouči. — Další složili: kol. Jos. Kohout v Uhl. Janovicích příspěvky přijímá Fr. Suchomel, katecheta 5 K, Petr Jiříček v Dašicích 4 K, Václ. Slavík ve Vršovcích, č. 415. v Mělníce 10 K; po 6 K: Václav Bečvář

U moře Mrtvého.

Z cesty o prázdninách r. 1904 píše prof. ANT. SVOJSÍK.
(Dokončení.)

Ze zajímavosti okolní flory jmenována bývají obyčejně jablka sodomská (*solanum melangenae*), jejichž plody, byvše poraněny zvláštním druhem zde žijících lumků, kazí se uvnitř a rozpadají při rozkrojení v prach. Zbožní věřící, kteří v tyto krajiny zavítali, odvázejí si odtud na památku malé korunky zpletené z trní a tak zvané jerišské růže, jež cestou úplně uschnou, ale i po letech ponořeny byvše do vody znovu oživnou a i rozkvétají. Byly ode dávna pokládány za symbol z mrtvých vstání, právě jako zmíněná jablka za obraz nicotnosti hříchu.

Návštěva Mrtvého moře obyčejně bývá spojována s poutí ku břehům největší, ba téměř jediné řeky v Palestině. Zajdeme tam tudíž také. Slunce mezi tím vyšlo v nevylicitelné nádheře nad růžové hory Moabské, ozlatilo protějščí vrchy Judské a nedlouho na to již hřeje důkladně. Obzor na moři posud zahalen jest tajemnými mlhami, ale ostatek působí dojmem velmi příjemným a dokonce nestrašlivým, jak jsme očekávali. Ujíždíme kvapem, abychom ještě před polednem dostali se k obydlím lidským a ukryli se před žhavými paprsky slunce, jež svým žářem v této kotlině stalo se pověstným a mnohému neopatrnému poutníku již záhubným. Rosou zvlhlý písek a hlína lítá od kopyt našich koní, nízké keře, uschlé chumáče drnu střídají se rychle s místy úplně pustými, až konečně táhlý pruh jasnější, veselejší zeleni zvěstuje nám, že na blízku jest nejpamátnejší řeka palestinská. Po několika skocích koně staneme u bahnitého břehu Jordánu. Zde před námi volně plyne v zeleném rámci tamaryšků a rákosí k Mrtvému moři a vlnky jeho dle starodávných tradic šeptají modlitby. Poutníci za večera chodívají jim naslouchati. Tak plyne též život zbožného křesťana; šeptaje modlitby spěje klidně k moři smrti.

Jindy bývá tok Jordánu prudký, zejména v době jarní; v té době přináší množství ledových vod ze sněhové pokrývky Antilibanonu, kde pramení. Na své pouti protéká jezera Meromské a Genezaretské a ač dosti mohutný, přece jest nesplavným pro četné přeje. Stojíme na posvátném místě, kde sv. Jan Křtitel, předchůdce Páně, křtil Židy, a kde později pokřtil též Syna Božího. Toto památné místo stalo se záhy poutníkům cílem zbožných poutí a přes veliké nebe-

zpečí, s nímž návštěva těchto odlehlých míst byla spojena, vydávali se hojně ku posvátným vodám Jordanu. Právě nyní přítomni tu jsou četní poutníci němečtí z Wirtemberka a staříčký šedesátiletý farář, jenž společně s nimi na dalekou pouť se vydal, uprostřed bujné zeleni v stínu tamaryšků káže jim a slouží mši svatou na malém oltáříku, jež s sebou přivezli. Vše dýše tu povznešenou, zbožnou náladou. — Poutníci obyčejně koupávají se v Jordanu, ale není to lázeň příjemná, leda že zbavíme se solného povlaku, jenž utkvěl na naší kůži při lázni v Mrtvém moři. Jilovitá, žlutá voda, bahnité břehy, ostré kameny a jámy v řečišti, kde našli již mnozí smrt, neláká příliš ke koupeli a poutníci činí tak jen pro památku. Mnozí z nich v rouchu bílém ponořují se do vln a bělostné roucho to domů přinesené bude jim po smrti posledním rouchem — rubášem do rakve k věčnému odpočinku. Též vody nabírá si tu každý do láhve na památku. Četní ptáckové ožívují lesíky podél řeky, v řece žije množství ryb. Také množství hadů žije v zdejších křovinách. Stavení tu není, jen neforemná dřevěná bouda. Kdysi zdržovali prý se zde lvi a medvědi; vlci, pardalové, šakalové, hyeny a antilopy vyskytují se zde dosud.

Je na čase odejít; slunce, jež nad našimi hlavami pálí stále prudčeji, připomíná nám, že je na čase, opustit tato památná místa, kde Josue převedl řekou zástupy vyvoleného národa, a jako kdysi prchal tudy Jakub před Esauem, musíme i my prchat před nemilosrdnými paprsky slunečními.

Blíží se poledne. Žízeň naše stoupá každým okamžikem a marně pátráme v pusté pláni po nějakém osvěžení. Beduini, kteří na svých rychlých koních nás pro bezpečnost doprovázejí, usmívají se našim steskům, ale trpí vedrem a žízní právě jako my. Konečně spatříme v dálce zelenou oasu Jericha, leč tu necháme v levo stranou, a zajíždíme ještě k jednomu památnému místu tamnímu, jež připravil nám průvodce náš jako milé překvapení. Když utrpení naše dosahovalo vrcholu, objevila se před námi velická nádržka jak křišťál čisté, studené vody. Spěcháme, abychom co nejdříve ukojili krutou žízeň a ačkoliv výtečný průvodce náš, pan ředitel rakouského hospice nás před nemírným požíváním vody důtklivě varuje, bez dlouhého rozmyšlení vypijeme tři sklenice chladivého moku. Zde poprvé chápeme ohromný význam takové studnice, o němž jsme v bibli často čítali, ale zde poprvé sami na sobě poznali. Stojíme u bohatého pramene vodního, totiž u pramene Eliseova, jež tento prorok na žádost Jerišských pitným učinil. Nověji bývá nazýván též pramenem sultánovým. Jest právě pod zříceninami starého Jericha na úpatí hory Quarantania (hora čtyřicetidenního postu Kristova) a jest příčinou úrodnosti zdejší krajiny. Bohužel z celého někdejšího ráje, jenž býval přirovnáván k úrodné rovině dolního Egypta, zbývá dnes velmi málo.

Promluva na neděli květnou.

Napsal FR. ŠEBESTÍK, katecheta v Polné.

Milé dívky! Již po několik neděl zahostila se v církvi katolické zvláštní vážnost. Chrámů zbaveny jsou vši ozdoby, v modlitbách církevních a při mši sv. vynechává se vše, co značí radost, a kněz přistupuje k oltáři v rouše barvy fialové, barvě pokání, aby věřící k lítosti nad hříchy a k lásce k Ukřižovanému byl povzbuzeni. Oltářní obraz jest zahalen a místo jeho zastupuje kříž. Věřící na staví

se před oči v kázáních postních utrpení a smrt Páně, pobožností pak křížové cesty nabádání jsou k rozjímání bolestí jeho. A abychom lásku k trpícímu Spasiteli dokázali, podává se nám v postních pátcích k líbání částka sv. kříže, na němž v první veliký pátek Ježíš Kristus vykřácel. Zkrátka, církev sv. po celou dobu postní nám neustále připomíná Kristův kříž. Tak činí i v neděli dnešní a v tomto týdnu v dojemných svých pašijích. Z té příčiny chci k vám promluvit dnes o kříži, a to *vyličím vám osudy kříže Kristova a povzbudím vás k uctě kříže.*

1. Když Spasitel náš na kříži dokončil a tělo jeho bylo snato a do hrobu vloženo, byl sv. kříž i s nápisem a s oběma kříži, na nichž lotři byli ukřižováni, zakopán dle obyčeje římského na místě popravním. Během času byla místa, po nichž Spasitel krácel a kde trpěl, znesvěcena pohanskými císaři, kteří stavěli tu modlářské chrámy a oltáře. A kde tekla kdysi nejsvětější krev Kristova, oddávali se pohané hlučným a nestoudným zábavám a nejhorším neřestem. Tak dalo se až do začátku čtvrtého století, kdy zbožná matka císaře Konstantina Velikého, sv. Helena, stařenka téměř již 80letá, navštívila místa ta, kázala pohanské chrámy zbořit a toužíc nalézt kříž Kristův, dala na Kalvarii kopati. Vskutku přišlo se na skalní jeskyni Božího hrobu, vedle níž v jedné jámě uloženy byly tři kříže. Jisto bylo, že jeden z nich je oním, na němž pněl Kristus Pán. Který však? Na radu jerusalemského biskupa Makaria byly kříže nalezené doneseny k jisté těžce nemocné stařeně, aby se jich dotkla. Očekáváno totiž, že Bůh sám zázrakem potvrdí, který z těch křížů jest pravý. A vskutku. Při prvním a druhém kříži nebylo žádného účinku; když se však nemocná dotkla kříže třetího, nabyla ihned zdraví. Z toho seznáno, že to jest kříž pravý, a celý katolický svět zajásal nad nalezením kříže Spasitelova. A na ustavičnou památku této významné události ustanovila církev zvláštní svátek nalezení sv. kříže dne 3. května. — Sv. Helena, jsouc nevýslovně šťastna z nálezů svého, zaslala část sv. kříže svému synu do Konstantinopole, část do Říma, kde k uctění jejímu postavila krásný chrám sv. Kříže, největší pak díl ponechala v Jerusalemě k veřejnému uctění. Z dílů těch pak rozdány byly časem četné částice malým různým kostelům, v nichž v ozdobných drahocenných nádobách se přechovávají a v postních pátcích, nebo v den 3. května věřícím líbat se dávají.

Než ještě jednou měla křesťanstvo stihnouti ztráta sv. kříže. Roku 614 dobyl totiž perský král Chosroes II., zuřivý nepřítel křesťanů, Jerusalema, město vydrancoval a odnesl odtud s mnohými jinými drahocennými věcmi i onen největší díl sv. kříže. Tak byli křesťané oloupeni o nejvzácnější poklad svůj. Peršané doufali, že se jim za vrácení sv. kříže dostane ohromného výkupného a uzavřeli jej tudíž u přítomnosti zajatého arcibiskupa jerusalemského, patriarchy Zachariáše, do stříbrné skříně, zapečetili ji a odnesli do pevné věže. Tehdejší císař Heraklius pokusil se s Chosroem uzavřít mír. Tento však prohlásil s ďábelskou jízlivostí »Míru nelze vám potud očekávat, dokud budete mít za Boha ukřižovaného člověka a dokud budete se zdráhati klaněti se slunci.« Císař byl téměř blízce zoufalství. Nevěda si rady, uzavřel z Konstantinopole prchnouti a odebrati se do Afriky. V tom zabránil mu však tamější patriarcha Sergius, maje ho k tomu, aby pro kříž započal znovu válku s Chosroem. Heraklius dal se přemluvit, vypověděl Peršanům novou válku a na hlavu je porazil, přinutiv je, aby sv. kříž jemu vydali. Když pak navrátil se domů, odebral se hned následujícího roku (629) do Jerusalema, aby sv. Kříž na bývalé místo uložil a za dosažení vítězství Bohu

díky vzdal. Císař sám, provázen jsa skvělou družinou, na svých bedrách nesl posvátné dřevo do chrámu Božího hrobu. Když však velkolepý průvod ku bráně na horu Kalvarii vedoucí přišel, nemohl se Heraklius s místa hnouti. Zdálo se mu, jako by neznámá moc držela jej. I užasli všichni nad tím. Avšak patriarcha jerusalemský, proniknut nebeskou myšlénkou, pravil: »Pomni, císaři, zdaž ve skvostném oděvu svém a v této slávě a nádheře jen poněkud Spasiteli, Ježíši Kristu se podobáš? Tvůj šat září zlatem, perlami a drahokamy — a šat Ježíšův prozrazoval chudobu a nouzi; na tvé hlavě skví se drahocenný diadém — a hlavu Ježíšovu svírala koruna trnová; ty kráčíš ve střevících — a Ježíš šel bos.« Na slova Heraklius složil císařské roucho a sňal s nohou střevíce, načež mohl ihned dále jíti a šťastně donesl kříž do kostela, kdež uložil jej na původní místo. Na památku této události slaví se opět v církvi památka povýšení sv. Kříže dne 14. září.

2. Milé dívky! Císař Heraklius nestyděl se kříž Kristův veřejně nésti, ba považoval si to za velikou čest. Nestyďte se i vy za kříž a následujte příkladu onoho vznešeného knížete, majíce vždy to znamení spásy ve vážnosti a lásce. Kdykoliv na kříž pohlédnete, vzpomeňte si na tichého, trpělivého a čistého Beránka Božího, jenž trpěl na kříži za hříchy naše, a snažte se též samy tichými, trpělivými a beze všeho hříchu býti! Vždyť tichost, trpělivost a svatost zejména káže Kristus Pán na kříži. Bude-li vás pokušitel ke hříchu sváděti, představte si obraz Ukřižovaného a pomněte oné výčitky, kterouž v ústa mu klade církev vzhledem ku hříšníkům: »Lide můj, co učinil jsem tobě? Aneb v čem jsem tě zarmoutil? Odpověz mi! Vzpomínka na tato slova a zbožné znamení kříže zaženou bezpečně pokušitele.

Abyste však vždy a denně lásku k Ukřižovanému na jevo dávaly, umiňte si, že budete znamení kříže dělati vždy s náležitou pozorností a úctou, a ne ledabyle a lehkomylně, čímž stanete se hodnými největší milosti, totiž šťastné hodiny smrti.

Jistý zbožný řeholník měl v těžké nemoci své píti trpký, odporný lék. Aby překonal ošklivost a nechut svou k nápoji, vybídli jej bratří duchovní, aby vypil lék z lásky k tomu, k němuž srdce jeho nejvíce lne. Nemocný patřil s jednoho na druhého, načež uchopil se před ním ležícího kříže, řka: »Tobě, milovaný příteli, přináším kalich tento v oběť, tobě, jenž jsi pro spásu mou pil kalich utrpení.« Po těch slovech přitiskl kříž na srdce a ke rtům svým a skončil. — Tak umírá, kdo Ukřižovaného v životě vzývá a miluje. Nuže, milujte jej i vy, milé dívky a prostě ho za rozhojnění lásky své, abyste jednou z lásky k němu umřeli a v nebesích jemu věčně hosanna prozpěvovati mohly. Amen.

Promluva na neděli smrtelnou.

»Kdo z Boha je, slovo Boží slyší!« (Jan, 8, 47.)

V dnešním sv. evangeliu je od sv. Jana zaznamenána část řeči, kterou činil Pán Ježíš židům v chrámě jerusalemském. Aby je přesvědčil o svém božském poslání, otázel se jich: »Kdo z vás bude mne trestat ze hříchu?« Když pak židé vinili jej ze společnosti se zlým duchem, odvětil jim laskavým způsobem, že tímto výrokem jej zneuctívají a zároveň je poučil, že třeba a nutno řídit se jeho řečí, t. j. jeho učením, neboť kdo tak činí, bude míti život věčný. Židé domníva-

jíce se, že mluví Pán o smrti tělesné, jíž podlehli i Abraham i proroci St. Zákona, vyzvali Pána, aby jim pověděl, kým sebe činí. Když byl řekl, že je Synem Otce nebeského, jenž jej oslavuje a že po něm i Abraham toužil, až jej konečně i spatřil, pravili k němu. »50 let ještě nemáš a Abrahama jsi viděl?« Na výtku tu odpovídá Pán Ježíš: Prve než Abraham byl, já jsem. Toto pohoršilo židy tak, že chápali se kamení, aby jej kamenovali. Ježíš pak skryl se před nimi. Proto dnes již jsou zahaleny všechny kříže. Dnes se připomíná nám více čas přehořského umučení Pána Ježíše a proto se jmenuje dnešní neděle smrtelnou. Církev nakazuje zdržet se všeho, co značí radost a veselí. — Kdo opravdu rád má Pána Boha, rád o něm slyší, jím se obírá, jeho řeči se spravuje. Pán Ježíš blahoslavlil tak posluchače, jako plnitele zákona. Je třeba, bychom v Pána nejen pevně věřili, ale v něho také doufali, jeho *sv. učením se řídili* a to nejen *když se nám dobře vede, ale také i ve dnech zlých* a o tom dnes chci něco málo povědět.

1. Slavný pruský generál Ziethen, miláček Bedřicha Velikého, byl pozván jednou ku dvorní tabuli a to na Velký pátek. Generál, statečný hrdina, ale též rozhodný křesťan — ač byl protestantem — poděkoval za prokázanou mu čest, omluvil se, neb myslel, že nemůže jíti ke královské hostině, kdo míní jíti ke stolu Páně. Král Bedřich Veliký přijal jeho omluvu a více nebylo o tom řeči. Brzo na to přijal generál Ziethen pozvání a dostavil se ku dvorní hostině. Když vstoupil, zpozoroval, že hosté jsou veselí a rozjaření. Obličeje měli od smíchu červené a každý snažil se býti vtipným a zábavným. Náhle obrátil se král k Ziethenovi a posměšně se ho tázal: »Aj, Ziethene! Ztrávil jsi posledně o večeři Páně náležitě pravé tělo a krev Páně?« Celá společnost se hlasitě smála tomuto nevčasnému vtipu. Tentokráte však se Bedřich Veliký zmýlil velice! Ziethen nestrpěl, aby si kdo z náboženství vtipy strojí, byť to i sám král byl, zdvihl se vážně a poklonil se jeho kr. Veličenstvu a řekl jasně pevným hlasem: »Vaše Veličenstvo dobře ví, že jsem se nelekal žádného nebezpečí ve válce, že jsem vždy ochoten za vás a drahou vlast i život obětovati. Takového smýšlení jsem i dnes a jestli ráčíte poroučeti, jsem k službám i nyní, ač již jsem stár. Ale jest bytost nad námi, jež větší jest než vy, já i všichni lidé dohromady. Jest to Spasitel světa, který za nás za všechny všechnu krev vycedil a tomu se posmívati v mé přítomnosti nedovolím, neboť na Spasiteli umučeném spočívá má víra, má útěcha, má naděje v životě i smrti; neboť touto věrou posílněna byvši, dobyla vaše armáda všech vítězství i trofejí. Proto jestliže Vaše Veličenstvo podkopává tuto víru, pak podkopává též blaho a základ státu, a to je nesporno, to je jisto!« — Když Ziethen domluvil, hluboce pohnut vstal Bedřich Veliký, vzal generála za ruku a řekl upřímně: »Přijďte za mnou do kabinetu!« O čem tam hovořili je neznámo, jen tolik se ví, že se nikdy o tom nezmiňoval a Ziethenovi toho nevyčítal.

Jak krásný to příběh o stálosti u víře v dobách šťastných! A generál Ziethen byl přec evangelíkem! Jak se vede této stálosti u víře mezi katolíky? Nalezneme též takou sílu a statečnost mezi katolíky? Ovšem že, a ne jednou, jak Tomáš Morus a jiní dokázali. Než přec často se stává pravý opak! Kdo je šťasten, vážen, mocen a bohat, mnohdy za našich časů buď málo neb pranic se nestará o Boha a jeho svaté náboženství, ano i víru svou zapírá. Peníze, rozkoše, požívavost to jsou dnes bohové mnohých! Pakliže od mocnějšího neb vlivuplnějšího něco očekávají, tu vzdávají se i nejsvětějšího náboženství

— sv. víry! Dovolí jiným posmívati se, šašky si tropiti ze své víry, jen když mají z toho nějaký prospěch!

Rozmilé děti! Pak-li požehná Hospodin vašim podnikům a pracem a zažijete šťastnějších dnů, ach, nezapomeňte na Boha! Vezměte si příklad z neohroženého generála Ziethena. Již zde na zemi odměnil jej Pán za stálost u víře. Popřálť mu Hospodin spokojeného, vysokého stáří, byl od vojáků ctěn a milován a pro svou oteckou lásku ode všech byl zván tatíčkem. Veselé stáří je však vzácným darem nebes, za něž máme již v mládí Boha prositi. I Bedřich Veliký sestárl, ale jaký to byl rozdíl! Byl podivínem, mrzoutem! Jeho zlý rozmar odpuzoval každého, že se více přátelil s opicemi než lidmi. Proto ne nadarmo říkají »Dobře je držeti se Boha a nespouštěti se ho!«

2. V malé chudobné světničce při nepatrném světle svíčky sedí chudá žena shrbená a pilně šije šaty. Již je pozdě a neunavné pracovnice bledý a ustaraný obličej prozrazuje bol a žal, denní to její průvodčí. Únava a zapadlé hluboko oči jsou neklamným znamením vážné choroby, jež hlodá na kořenu jejího života. — Zdvihá hlavu, odkládá práci, padá na kolena a křečovitě vyřazuje ze sebe »O můj Bože, jak dlouho ještě musím trpěti? — Ach, pracovati je užitečné a dobré, ale těžko a tvrdo je pracovati, když člověk stůně a strádá. Již po dvě celé noci jsem pracovala nepřetržitě, i dnes musím celou noc bez ustání šiti, aby jen mé děti měly co jísti a netrpěly hladu. O, jak hořké jest býti chudou, nemocnou, opuštěnou vdovou! Hoře, starosti a pokleslá mysl mne uvádějí do zoufalství.« — Sotva že ubohá vdova si požalovala, nejmladší dítě, 9letý chlapec vstal na loži, sepal ruce a jal se odříkávati, jak se tomu ve škole byl naučil: »Bůh to činí, že jsem živ, Bůh nás všecky miluje a vše kolem zvěstuje, Pán Bůh náš je dobrotiv! Bůh dal, Bůh vzal, jak se Hospodinu líbilo, tak se stalo, budiž Jméno Páně pochváleno. Když to doříkal, ulehl si a spal dále. Tu matka s obdivem povstala a skokem byla u lůžka svého dítěte a zářící očima, ač slzami zalitýma, líbá ve tvář dítě své a nakloněna k němu dí: »O díky tobě, můj anděli, za poučení! Ano, ano, máš pravdu!« — Pak opět sedá k práci, ale ne s reptáním ale s útěchou a důvěrou v Boží pomoc a ochranu. Zoufalá matka vzpomínkou na prozřetelnost Boží byla potěšena.

Rozmilé děti! Nevím co vám nejistá budoucnost chystá, zda štěstí či neštěstí. Přemnohým z vás již nyní jest nésti kříž chudoby a nedostatku po boku nuzných rodičův. Pomáhejte předrahým rodičům v jejich svízelných a těžkostech! Pomáhejte jim modlitbou, jako jste slyšeli, že učinil onen 9letý chlapec. Již častokráte hodné děti mnoho na Pánu Bohu rodičům vyprosily. Vyproste jim zvláště trpělivosti v souženích a utrpení a skálopevnou důvěru v Boží prozřetelnost, jež nikdy neustává, ale stále bdí a naše osudy moudře řídí a spravuje. Zdá-li se někdy nám, že se o nás Bůh nestará, jest to mámení. On nás nouzí a utrpením zkouší, by tím hojněji nás odměnil, pakli jsme ve zkoušce dobře obstáli a kříž trpělivě nesli. — Aby pak utrpení a kříže nás méně tlačily, proto vložil Pán nejtěžší kříž na svého jednorozeného Syna a tím nás vybízí, abychom v utrpeních a hoři hledali útěchy a útočiště pod křížem Pána Ježíše. Proto pod křížem u nohou Ukřižovaného na stupních oltáře modlete se za své předrahé rodiče a za sebe; za sebe, abyste pravou víru si zachovali a Boha se pevně drželi, za rodiče své, aby neklesli na mysli v bezměrném hoři a utrpení, ale doufali v toho, bez jehož vědomí vrabec nepadne se střechy, ani vlas s hlavy.

Vzpomeňte si na Josefa Egyptského, kterak zdánlivě naň Hospodin zapomenul a přece zvláštní starostí k nejvyššímu důstojenství v Egyptě jej dovedl. — I nás vede Pán k věčné spáse a věčné blaženosti. Poněvadž však dobře ví, že bychom v stálém štěstí zpyšněli a na cíl svůj věčný zapomenuli, proto na nás sesílá hoře a utrpení, jež nás zase zpět vedou k Bohu, původci všeho dobra. Kříž tedy je vlastně náš nejlepší přítel a proto sv. Terezie často říkala: »Zde mne Hospodine tresci, zde mne řež, zde mne pal, jen tam na věčnosti mne ušetři!« Amen.

Promluva na I. neděli po velikonoci.

Napsal EM. ŽÁK.

»Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili.«
Jan 20., 29.

Mezi apoštoly Páně, o nichž sv. evangelia tak málo zpráv nám zachovala, má sv. Tomáš svůj zvláštní ráz. A ráz ten spočívá v jeho slabosti. Byl těžko věřící. V ústech lidu jméno jeho stalo se příjmením pro toho, který nechce za pravdu přijati, co jiní mu zvěstovali, byť snad jiného důvodu pro to neměl mimo svoji umíněnost. — Všechna radost, jež zářila z očí jeho druhů, všechna slova, jimiž snažili se jej přiměti k víře, že Ježíš vstal z mrtvých, byla marna. Nechce věřiti, leda že splní se podmínky, za nichž ochoten jest uvěřiti. Musí totiž Ježíš sám přijíti a on »vpustí prst svůj v místo hřebů a ruku vloží v bok jeho.« Pak uvěří.

A Ježíš přichází. Vyzývá Tomáše, aby učinil, co sám za podmínku víry si stanovil, a dokládá památná slova: »*Že jsi mne viděl, Tomáši, uvěřil jsi; blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili.*« — Při těchto slovech dnes prodleme a uvažme krátce jich význam.

1. Již řecký mudrc Aristoteles prý říkal »Homo est animal religiosum.« Člověk jest tvor, jenž má náboženství. Užívá svých smyslů a pozoruje zjevy přírodní. Užívá rozumu a hledí vypátrati jejich příčiny. A soudí-li správně, nemůže jinak, než říci: »Za těmi zjevy jest někdo, jenž všechny je vytvořil. Jest Veliký, Neznámý a Nepoznatelný, jenž přesahuje všechny hranice času i prostoru, proti němuž jsem méně nežli nálevník, ten nepatrný obyvatel vodní krůpěje, proti šířému moři.« A kdo tak soudí, jasně poznává, jak malý a nepatrný tvor je člověk. A věřící klesá v pokoře a klaní se svému Tvůrci. Tak víra plodí pokoru a pokora, toť první stupeň na cestě k zdokonalování, toť základní podmínka spásy. —

Kdo rozumem svým vypátral pravdu, jež dosavad člověku byla neznáma, jest jako ten, jenž našel drahokam. Cítí se bohat, stává se pyšným. Chce dále proniknouti, a když proniknouti nemůže, domnívá se, že dále ničeho více již není. Podobá se oněm starým plavcům, kteří tvrdili, že tam u sloupů Herkulových, jimiž dle jich názoru středozevní moře bylo zavřeno, je též konec světa. Ti neplovali nikdy dále, nesnažili se úžinou gilbaltarskou proniknouti: ale vraceli se vždy zpět k domovu. — A jen ti silní, stateční, kdož pronikli za onen zdánlivý břeh, jenž moře svíral, to byli, kteří poznali, že tam za sloupy Herkulovými teprve se otevírá pravé moře, jež rozšiřuje svá ramena daleko, daleko do nekonečna. A uznali, jak poměrně malé a nepatrné bylo moře, jež dosavad neslo jich lodi.

A tak jest, drazí přátelé, i s našimi vědami. Počet pravd, jež lidský rozum poznal, je celkem nepatrný vůči onomu bohatství pravd, jež lidskému poznání dosud je nedostupno. A mnohý opojen již hrstkou nauk poznanych, zpyšní

a myslí, že má pravdu všechnu. A jen učenec největší, který jako smělý chodec stanul na vrcholu hory a ví, že tam za obzorem jiná země se tají, již nyní dohlédnouti nemůže, dí s moudrým Sokratem »*Vím, že nic nevím!*« —

Věda svádí k pýše a nadýmá, jak dí sv. apoštol. Víra však nutí člověka, aby v pokoře klesl před Nepoznaným. A proto zpravidla člověk pyšný bývá nevěřícím, ale pokorný, své nedostatečnosti si vědomý, jest věřící. Pokora vede člověka k Bohu a zjednává mu místa před trůnem jeho lásky.

2. Ale víra netoliko zjednává člověku věčné spasení, ona mu dává též sílu na cestě tohoto života. — Když znavený poutník nepohodou, zimní nocí a závějem ku předu se běře, co mu dodává síly, aby neklesl a nezahynul? Pevná víra že dojde v teplý příbytek, ke krbu rodinnému, kde jej uvítá jeho otec, kde bude šťasten mezi svými přáteli. A na cestě života, na níž tolik obtíží a nesnází, je nejinak. Jen víra v lepší život, v šťastný odpočinek v domě Stvořitelově člověku dodává síly, aby neklesal jak onen slabý v závěj, jež na cestě se utvořila, ale aby skrze ni pronikl dál, až tam, kde mu kyne odpočinek a blaho.

Ve víře člověka je síla. »*Věrou zdi Jericha padly,*« praví sv. apoštol (Žid. 11., 30.). Všichni soudcové Israelští byli hrdinové víry, a všichni králové jeho, slavní a mocní, byli mužové pevné víry. Proto Goethe, přehlédaje dějiny dávných národů, nerozpakoval se napsati: »Všechny doby v osudech národů, v nichž panovala živá víra, vyznačují se rekovnými činy; ale časy, v nichž pochybovačnost a nevěra zmocnily se duší, byly dobou úpadku a ponížení.« Proto i president republiky francouzské Thiers směle řekl: »Kdybych měl v rukou svých pravdu víry, rozlil bych ji po celé zemi. Mně aspoň je národ věřící tisíckrát milejší, protože má více nadšení, když jde o ideální statky, více ctnosti a více hrdinství, jedná-li se o hájení jeho vlastní velikosti.«

A tak není to, drazí přátelé, věda, jež rozum uspokojuje, ale srdce zůstává prázdné, ale náboženská víra, jež na cestě života člověka sílí a vede jej šťastně až na konec jeho pouti. Tam ovšem přestává. Tam přechází ve vidění, jako světlo lampy mizí v záři bílého světla slunečního.

3. A všimněme si jen letmo toho, co člověka svádí k tomu, aby nevěřil. Co dusí v něm každou náklonnost k víře a náboženství? Jest to pýcha a pak hříchy, jichž se dopouští. Těch se mnohý nechce zříci. Jsou příliš vábné, než aby pocítil ošklivost nad nimi a s pokorou, kajícně vrhl se před Bohem na tvář a hledal u něho odpuštění. Proto znamenitý francouzský kazatel Lacordaire volal ke všem pochybovačům »Co máte proti Bohu, než své hříchy? A svatý Augustin pronesl slovo vzácné hloubky a ryzí pravdivosti, když řekl »Svět by nebyl nevěřícím, kdyby nebyl nečistým. — —

A vizme ještě apoštola sv. Tomáše u nohou Spasitelových. Zahanben, v pokoře a kajícínosti klesá před Ježíšem. Nemá ni slova ke své omluvě, ale prosí jen za odpuštění, volaje »*Pán můj a Bůh můj!*« A Ježíš mu odpouští. Nás zde na zemi, ve víru pochybujičího světa, vede Ježíš jinou cestou k pevné víře a naději v Boha Odplatitele. Je to cesta vlastní zkušenosti, vědomí vlastní nedostatečnosti; jsou to rány života, zármutek, nesplněné naděje a marná přání, jež člověka bolestně poučují, jak malý a nedostatečný je tvor, jak potřebuje pomoci s hůry. »*Víra — pokrm nejlidštější!*« pravil Pestalozzi. A kdo jí se drží, ji živou a pevnou jako věčné světlo uchovává v srdci svém, tomu vždy platí slova Páně »*Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili!*« Amen.

Promluva před prvním sv. přijímáním.

Napsal KAREL ISERLE, katecheta.

Zalétněte v duchu zpět o jeden rok, někteří o dvě léta, kdy poprvé šly jste ku sv. zpovědi, a když kněz jménem Božím poprvé odpustil vám hříchy slovy: »Rozhřešuji tě od hříchů tvých ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.« Ó, jak srdce vaše okřálo, jak poskočilo radostí, jak zajásalo, když zaslechlo, že Bůh — Ježíš Kristus opět vás přijal za dívky své, že se na vás již nehněvá, že vám všechny hříchy odpustil, že Duch svatý se svou milostí opět ve vás se usídlil.

Jaké to bylo tenkrát pro vás štěstí! Ale dnes máte doznati ještě většího štěstí! Dnes nejen že skrze včerejší sv. zpověď přebývá ve vás Bůh se svou milostí, ale co vzácnější, co smyslům našim téměř nepochopitelně — dnes chce Ježíš Kristus do srdce vašeho jako Bůh i člověk s tělem i krví svou vstoupiti, aby v ní přebýval, aby vás jako dobrý pastýř své ovečky chránil a opatroval, aby vám ho nikdo ze srdce nevyrvál. To je štěstí, jehož žádný člověk hoden není, jehož ani andělé nepožívají, neboť ti sice patří na Boha svého tváří v tvář, jak skutečně jest, ale přijmouti ho jako my nemohou.

Važte si té milosti a hleďte Ježíši Kristu za ni býti vděčnými. Ale jak dokážete svoji vděčnost k Ježíši Kristu?! Tím, že *budete plniti svědomitě své povinnosti jako dívky, jako žáci a jako křesťané.*

1. Především plňte povinnosti dobrých dítek. Jste sice ještě útlé, slabé, malomocné dívky a nemůžete rodičům svým nějakým stkvělým skutkem vděčnost svou dáti na jevo, ale toho od vás ani Ježíš Kristus, ani vaši rodičové nežadají — jim dostačí, budete-li k nim vděчны, všech jejich rozkazů a napomenutí, jež jen k vašemu dobru směřují ochotně poslušny, a budete-li za vše dobré, co vám prokazují, láskou jim spláceti; ne takovou láskou, která se jeví snad jen slovy a přítulností, ale láskou, která se dokazuje skutky a ta záleží v tom, že rodičům svým všecko nejlepší ze srdce na Pánu Bohu budete vyžadovati, že svým chováním radost a čest jim budete působiti, že za jejich blaho časné i věčné budete se k Bohu modliti, a až odrostete, seč budou síly vaše, že jim v stáří jejich chcete býti jich oporou, jich útěchou, jich chloubou. Hle, toho od vás jako zdárných dítek žádá Bůh, žádá Ježíš Kristus, ježž máte do srdce svého přijmouti — jistě, že každý z vás z lásky k Ježíši Kristu umínuje si, že bude věrně plniti povinnosti tyto.

2. Avšak po rodičích zde na světě vašimi největšími dobrodinci jsou vaši vychovatelé — vaši pp. učitelové — neboť jim svěřují vás rodiče, aby část úkolu ve vašem vychování jim předali, aby u vás místo jich zastupovali, aby vás jak pro časný tak i pro věčný život všem potřebným věcem vyučili, aby ve spolku s nimi rozum, srdce a vůli vaši zušlechtili a zdokonalili. Sami snad již dovedete trochu chápati, co tu kolikráte třeba námahy a trpělivosti se strany p. učitelovy, než tu neb onu věc vám všem učiní pochopitelnou a srozumitelnou. Proto žádá od vás Ježíš Kristus, abyste úctu, lásku a poslušnost svým učitelům jako svým rodičům osvědčovaly, abyste svou pílí a mravností jejich práci a namáhání jim usnadňovaly a odměňovaly; nebo nic nemůže býti větší útěchou pro vychovatele, leč vidí-li, že jeho práce nevyšla nadarmo, ale že jeví blahodárné účinky, že nese dobré ovoce, že ze svěřenců jeho jsou řádní lidé — dobří křesťané!

3. Proto dnes, kdy vstupujete v řady dospělých křesťanů, kterým přístup k tomu nejvznešenějšímu tajemství sv. víry jest dovolen, žádá od vás konečně J. Kristus, abyste i povinnosti pravých, dobrých křesťanů plnily. Znáám jest vám

zajisté význam slova křesťan, jež vyznamenává tolik, jako učedník Ježíše Krista! Nuže, i vy máte býti učedníky svého mistra — Ježíše Krista — máte dle života jeho i život svůj zaříditi, jeho následovati. Nuže, přemáhejte sebe, přemáhejte zlé náklonnosti, zapírejte se, podvolujte se obtížím života ctnostného, z lásky k Ježíši Kristu odřekněte si častěji mnohou příjemnou a dovolenou věc nebo zábavu, abyste si tím snáze dovedli odříci věcí nedovolených; obnovujte často, zvláště však dnes slib křestní, v němž slíbili jste, že víru v Boha chcete si zachovati a že po křesťansku živi býti chcete. — Žijte tedy dle víry své nejen dnes, ale po všechny dny života svého, hleďte vždy všechny skutky své řídit dle zlatého pravidla, dle něhož se víra a láska naše k Bohu jaksi zkouší, a jež nám Ježíš Kristus odkázal: »Milujte Boha svého z celého srdce svého, z celé duše své, ze vši mysli a síly své a milujte bližní jako samy sebe!« V tom ukážete, že víra vaše není planá, že nezáleží jen ve slovech, ale i ve skutcích, že jste učedníky Pána a Mistra, kterého dnes hodláte do srdce svého přijmouti, který dle slov sv. Písma chodil po vši zemi všude dobře čině.

Milé děti, jsem přesvědčen, že dnes srdce vaše oplývá láskou k Ježíši Kristu, že z lásky k němu chcete všechny povinnosti stavu svého plniti a to nejen v přítomné právě době, ale po všechny dny života svého. Mnoho nepřátel bude vám v cestu stavěti překážky, abyste těchto svých dobrých úmyslů neprovedly; ale byť se i všichni nepřátelé vaší duše proti vám spojili, budete-li hledati síly své ve vroucí modlitbě, v časté návštěvě Ježíše Krista ve svátosti oltářní, zvláště v neděle a svátky, budete-li často a vždy hodně přijímati sv. svátosti, budete-li často pamatovati na to štěstí, jehož se vám dnes dostává, budete-li často pamatovati na den prvního vašeho sv. přijímání, jsem přesvědčen, že i kdyby, čehož Bůh nedej, některý z vás z cesty pravé, jež k Bohu vede, v životě se odchýlil a zbloudil, že dnešní den, den prvního sv. přijímání bude mu v životě andělem strážným, který mu nedá navždy zahynouti, ale že jistě uvede jej zase nazpět na cestu, která vede k věčné blaženosti.

Poslyšte příběh, který vypravoval jistý kněz: Jednoho dne byl jsem zavolán k jinochu, který se byl vrátil do otcovského domu ze studií a v chorém těle přinesl si choré srdce — bez víry — bez náboženství. Mladík uvítal mne příkře a všechny domluvy, aby se smířil s Bohem, byly márný. Po nějakém čase zotavil se tak, že se mohl venku procházeti. Když byl poprvé na procházce, potkali jsme se; ale pyšný mladík sotva že mi na můj pozdrav poděkoval. Druhého dne přišla ke mně sestra jeho a vyřizovala mně radostně, že bratr mne prosí, abych k němu ještě jednou přišel. Byl jsem všecek překvapen i vyplnil jsem co nejdříve jeho prosbu — a čeho jsem se k nemalému svému podivu dověděl?! Mladík se úplně změnil; byl tak uctivý, milý a něžný jako ještě nikdy. Dal se sám do řeči »Včera večer, když jsem přišel z procházky, dostaly se mi náhodou do ruky modlitební knížky zemřelé matičky, otevřel jsem je, a první co jsem uviděl, byl obrázek, na němž hodná moje matka zaznamenala den mého prvního sv. přijímání a pod to připsala slova: »Ježíši Kriste, tys vešel nyní do srdce mého synáčka, děkuji ti, chválím tě, veleším tvou nekonečnou lásku a prosím tě, zachovej synu mému pevnou víru, zachovej mu čistotu a nevinnost a přiveď jej bouřemi pozemského života do života věčného! O Maria, Matko Boží, oroduj za něj!« Slova ta dojala mne hluboce, vzpomněl jsem si na blaženou chvíli prvního

sv. přijímání, vzpomněl jsem si na radost matčinu — a polepším se!« A jak pravil, tak také učinil a s Bohem se smířil.

I za vás každé dnes jistě vysílána jest vroucí modlitba ze srdcí vašich rodičů i ústa jejich dnes jistě šepotají: »Pane Ježíši, který dnes poprvé vcházíš do srdce synáčka mého, děkuji ti, chválím tě, velebím tvou neskonalou lásku a prosím tě, zachovej miláčku mému pevnou víru, zachovej ho nevinného a přiveď jej přes všechna úskalí vezdejšího života do života věčného.« Jistě že i tato vroucná modlitba bude vyslyšena!

A k modlitbě vašich rodičů připojuji i já své modlitby proslil jsem Ježíše Krista v nejdražší oběti mše sv., aby duše všech vás, jež jsem k prvnímu sv. přijímání přivedl a snad ještě přivedu, tak čisté a nevinné jako v den prvního sv. přijímání po celý život zachoval.

Vím, milé děti, jak již touží srdce vaše po spojení s Ježíšem Kristem v nejsv. svátosti, nechci tedy déle vás zdržovati od těch hodů nebeských — přistupte tedy již k té hostině nebeské a až přijmete Ježíše Krista, přednestě mu vše, čeho byste si od něho žádali. Proste ho zvláště, aby vám dal svou milost, aby nic na světě vás od něho neodloučilo, aby s vámi na věky spojen byl. Amen.

—❖— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❖—

Zprávy spolkové. Počátkem března Spolek katechetů pro království české konal svou měsíční členskou schůzi za četné účasti. Předseda prof. Žák oznámil, že deputace spolková odebrala se k J. Ěm. ndp. kardinálu knížeti-arcibiskupu Leonu ze Skrbenských, aby mu osobně vzdala svůj hold. Jeho Ěm. blahosklonně přijal deputaci, vybízel k vytrvalé práci ve škole a ujistil spolek svou přízní. Toto sdělení bylo s povděkem přijato. Jednatel kol. Pihler sděluje, že získal kol. Červenku v Královicích, aby konal přednášku o katechetickém kursu ve Vídni. Kol. Mořiš přednesl zprávu o veřejnosti katechetských zkoušek, aby byla postavena na roveň ostatním předmětům. V té věci bude jednáno dále. Kol. Strnad referoval o výměru nejv. správ. dvora stran remunerace za přespočetné hodiny. Teprve dne 2. března t. r. tento výnos došel, ač rozsudek byl vynesena již 19. března 1904. Ač stěžovatel učil 78 hodin nadpočetných, přece ve výměru 73 hodin. Z prvních 28 hodin, které dříve zemská školní rada uznala za přespočetné, byla vyplacena remunerace podle osmičkového klíče, tedy za hodinu 56 kr., poněvadž tehdy bylo v Libni 700 zl. základního platu. Nyní pak se dle výměru počítají hodiny pouze po 1 K. Ve výměru stížnosti je označeno, že se nemají hodiny odčítati k vůli svátkům a prázdninám. Podrobnější referát bude v příštím čísle pří-

lohy. Kol. Strnad podá proti výměru remunerace i počtu hodin rekurs, aby tato záležitost byla definitivně projednána. Kol. Benda uvedl, že jeho stížnost pro remuneraci přespočetných hodin po 1 K ministerstvo zamítlo. Důvody jeho byly: 1. Učitel dostane 80 K, katecheta jich nemůže dostati za touž dobu a práci, poněvadž nemůže tolik hodin učit. 2. Zástupce ministerstva vyučování při probírání stížností před správním soudem, dr. Žampach prohlásil, že nemůže býti řeči o zákonu zastupovacím. 3. Duchovní správa má za hodinu 60 kr. Dále bylo oznámeno, že v té věci rovněž vedl stížnost kol. Slavík z Mělníka k správnímu soudu. Na Smíchově byly přespočetné hodiny svěřeny učitelům.

Příklady v exhortách. V březnové schůzi katechetského spolku pojednal prof. Žák o příkladech v exhortách. Máme sice několik sbírek příkladů, ale z exhort jest viděti, že doklady se opakují. A přece by bylo potřebí hojného střídání. Zvláště by bylo záhodno obrátiti zřetel k moderním spisovatelům zvučného jména. Ze spisů Vrchlického, Čecha, Zeyera, Huga, Dostojevského i Gorkého a mnohých jiných možno vybrati vzácné obrazy a příklady ze života, které dobře na mládež působí; studující jinoši tím nadšeněji budou naslouchati slovům exhortatorovým, když budou slyšeti doklady ze spisů básníkův a spisovatelův jim známých a nade vše dra-

hých. V té příčině nesmíme zůstatí pozadu, nýbrž kráčetí s rozvojem literárním utěšeně ku předu. Každý z kolegů zajisté k tomuto úkolu přispěje k všeobecnému prospěchu a výběře ze spisů spisovatele obecně známého scény, příklady nebo výroky s udáním knihy, spisovatele, vydání a strany a zašle nám je k dispozici; naše příloha ochotně otevře sloupce svoje tomuto obohacení exhortní části.

Paedagogicko-katechetský kurs. —

»Lvova společnost« usnesla se upravití paedagogicko-katechetský kurs. Účelem kursu jest, aby účastníci svoje vědění zvláště co do metody vyučovací prohloubili a rozšířili. Kurs usnesl se také obeznámiti katechety všech stupňů s vymoženostmi na tomto širokém poli, jakož i podati přehled ustanovení a rozhodnutí, která byla vydána vzhledem k vyučování náboženství ve Vídni. Byl také zvolen zvláštní odbor, který konal porady, dříve než kurs započal. Přípravný odbor učinil u úřadů všechny kroky, aby se umožnila v zásadě potřebná krátká dovolená, tak že nebylo v té věci činěno obtíží při podání příslušných žádostí. Katechetský kurs ve Vídni pak trval 14 dní a to od 13. do 25. února 1905. Tento čas vybrán byl zvláště proto, že katechetům středních škol bylo možno tím snáze se kursu účastniti k vůli pololetním prázdninám, čímž se dovolená ulehčila. Také pro ostatní účastníky je tato doba příhodná, poněvadž ještě nezačala namáhavá příprava k sv. zpovědi, jakož i školní sv. zpověď sama. Přednášky byly tak rozděleny, že první týden byla podávána látka, která se vztahuje zvláště na střední školy, druhý týden pak látka, vztahující se na měšťanské a obecné školy. Některé důležitější přednášky jsou tyto: O výchově a jejím spojení s celým životem — prof. dr. Seydl; o výchově žáků k vnitřnímu životu — dr. Müller; psychologický základ nauky — dr. Willmann; moderní literatura a křesťanství — dr. Králík; o metodě nauky náboženské v nižších a vyšších třídách středních škol — P. Ludewig T. J. humanitní předměty a nauka náboženská — prof. dr. Kirchl O. S. B.; vyučování náboženské a socialní problémy — rector magnificus dr. Schindler; příprava k vyučování — dr. Seippl; psychologická metoda ve vyučování — dr. Weber; o vyučování biblických dějin — rada Kundí; jak nabádali dítky k náboženskému životu — katecheta Holzhausen atd. Zapřístup k všem přednáškám bylo platiti 6 K, na jeden týden

4 K, vstupné k jednotlivým přednáškám činí 50 h. J. E. kardinál Gruscha vroucími slovy doporučil tento sjezd duchovenstvu.

Účastníků bylo přes 500, též z Dalmacie, Haliče a pruského Slezska. Ústřední úřady školní se chovaly blahosklonně k tomuto podniku; udělily subvenci 1000 K, dovolily hospitaci na středních i národních školách, daly dovolenou i mnohde subvenci účastníkům, vyslaly oficielního zástupce k slavnostní schůzi. I zemský výbor dolnorakouský neodepřel pomoci. »Dnoutygodnik katechetyczny« činí některá zajímavá porovnání. Neosvědčilo se pořádati přednášky v různých sálech a bodech městských, místo aby se vše skupilo v příhodné místnosti, na př. v staré radnici, kterou magistrát dal bezplatně k užívání. Vyhledáváním místností pozbyli účastníci města neznalí mnoho času. Týž list nechválí si praktických lekcí ve školách, které se neosvědčily. Pouze jediná lekce byla praktická, a to v Kalksburce, ale byla suchopárná. Doporučuje se, aby katecheta napřed podal zásady o látce i metodě své! Bylo pozorováno, že katecheti vídeňští hledí vykládati jasně a vysvětliti věc příklady zvl. vídeňskými a školními, ale mnoho memorují. V žádné světnici nebylo viděti křížů! Před hodinou náboženskou i po ní se koná modlitba.

Tento kurs uspořádaly spolky: Leo-Gesellschaft, Verein der Mittelschul-Religions Professoren a Katechetischer Verein. Z téhož orgánu se dovídáme, že český katechetský kurs se bude konati letos o prázdninách na Velehradě. Nám není o tom nic bližšího známo. Nemile se nás dotkla poznámka tohoto jinak výborně redigovaného polského listu v č. 6., že katecheti polští vyjadřují žal nad šovinismem, kterým Češi vše konají dle momentu politického; i ve Vídni prý měli ukázky tohoto způsobu. Dále podotýká zpravodaj, že i četní polští katecheti se účastní tohoto českého kursu, ale jsou prý přesvědčeni, že snáze porozumějí výkladům německým než českým. Kolegové polští dle všeho neznají, jak český národ musí bojovati za každou píď své půdy a za každé právo národní; nebude se tedy diviti, když i duchovenstvo české se horlivě ujímá národní práce. Polští katecheté zajisté také se stránky politické posuzují jednání Rusínů! Bylo by třeba, aby i v Praze bylo pomýšleno na pořádání katechetského kursu českého.

K činnosti Spolku katechetů v poslední době.

Katechetský spolek v Praze nastoupil před dvěma roky svůj 7. správní rok s novými stanovami a pod změněným názvem »Spolku katechetů pro král. české«. Ve svých výborových i členských schůzích pracoval k tomu, aby plnil úkoly, jež sobě byl vytkl, jednak staraje se o vzdělání svého členstva, jednak háje duchovních a ježto dosud ani hmotné poměry katechetů nejsou náležitě upraveny, také hmotných zájmů svých členů; mimo to snažil se zorganizovati všechny české katechety měšť. a obecných škol.

Po stránce vzdělavací bylo v nich přednášeno, resp. referováno o modelech památností palestinských (s ukázkami, univ. prov. Dr. Sedláček), o časových brožurách Dra Delitszche »Bibel und Babel« (prof. Dr. Steinochr), o umění v apologii a výchově (kol. V Hrudka), o psychologické methodě v katechesi (kolega F Strnad), o tom, kterak na měšť. škole jest dokazovati nesmrtelnost duše (profesor E. Žák), o katechismu francouzském (kol. J. Slavíček) a maďarském (kolega Dr. Rath). Dále jednáno bylo o potřebě vhodnějších biblických dějepisů pro naše školy, o vlivu nemravných obrazů na mládež, o přirozené morálce na francouzských školách, o bezkonfessiijních dítkách, o udělování svátosti bířmování mládeži pražských škol, o organisaci sv. zpovědi školní mládeže, o sestavení apologetiky jako učebnice pro 4. třídy měšť. škol, o vydání církevní mapy pro měšť. školy a o zakoupení pro spolek skioptikonu na biblické obrazy.

Po stránce právní byly probrány ve schůzích různé otázky z postavení katechetstva vůči představeným i členům sboru učitelského, na př. jednáno bylo o suplování, o propouštěcích vysvědčeních, o rozvrhu náboženských hodin, o doзору při službách Božích, o povinnosti venkovských žáků v neděle a všední dny účastniti se služeb Božích, o církevním zpěvu, o závislosti katechety na místním faráři, o zástupcích konsistoře v okres. šk. radách. — Kromě toho písemně byly zodpovídány různé dotazy, podobné kolegů venkovských.

Dále projednány byly nevěcné útoky »Učitel. Novin«, »Přehledu« a »Naší Doby« proti katechetům, napsány odpovědi na ně do »Vychovatele« a zaujato bylo také spravedlivé stanovisko k boji »Čecha« s učitelskými listy.

V hájení hmotných zájmů katechetských referováno bylo o zřizování míst katechetských při rozdělování měšť. škol, o žádostech katechetů za snížení počtu

hodin vyučovacích na 22, o vydávání konsistorních vysvědčení způsobilosti katechetské pro obecné školy, o platnosti zkoušek katechetských, o úpravě platů katechetských na Moravě a v Dolních Rakousích, o invalidním a starobním pojišťování katechetů, zvláště u Emeritenvereinu ve Vídni, u Zem. pojišťovacího fondu cí. a kr. Fr. Jos. I. a Spolku sv. Josefa v Praze (kol. Fr. Suchomel) a o postavení kněze v nemoci a výhodách v té příčině sv. Josefského kněžského spolku v Gorici (kol. Jonák).

V posledních dvou letech vešel v platnost nový zákon o učitelských platech a tu spolek především uvědomil si srovnáním postavení katechetů s postavením učitelů a učitelek, že přes to, že přičtena byla katechetům 35letá doba služebny (při dokonání však 60. roku stáří) — ale to jen proto, aby katecheta nemusil sloužiti do 65. roku svého věku, když jeho kolega učitel již v 61. roce může jíti s plným platem do pense — nezískali katecheté novou úpravou pražádných výhod proti učitelům, jak některé učitelské listy chtěly svým čtenářům namluviti, naopak, že se katecheté teprve musí vynasnažiti, aby byly vyrovnány některé nesrovnalosti mezi katechetou a učitelem, resp. učitelkami, jimiž jsou postavení katecheté za učitele a učitelky, především aby bylo katechetům přiznáno právo, že katecheta má míti ve *stejném* věku s učitelem a učitelkami když ne vyšší, tož aspoň *stejně* slušné, jehož však dle nového zákona požívat nemůže.

Proto staral se spolek především, aby *osobní přídavky katechetů obecných škol* byly jim ponechány; ale akce ta neměla zdaru, byloť u zemského výboru sděleno, že novým zákonem všechny osobní přídavky odpadají a že dotyční kolegové mají podati nové žádosti, o nichž pak hromadně bude rozhodnuto. Ježto tenkrát celý nový zákon učitelský nevešel ještě v platnost — to se týče kvinkvenále, aby se mohlo náležitě ukázati na všechny nesrovnalosti — a ježto se připravovala nová petice, v níž tento požadavek jako zvláštní bod jest zahrnut, upuštěno bylo prozatím od agitace za účelem podávání žádostí k zem. šk. radě za osobní přídavky katechetů obecných škol a uznáno, že bude účelnější podávati v té věci petice k zemskému sněmu, nežli jenom žádosti za udělení osobních přídavek k zem. šk. radě.

(Pokračování.)

Promluva na neděli II. po velikonocích.

Napsal FR. PIŠMISTR, katecheta v Mor. Budějovicích.

»Já jsem pastýř dobrý.«
Jan 10. 11.

Jedním z nejstarších vyobrazení v celém křesťanství jest obraz dobrého pastýře. Nalézáme jej v katakombách, v nichž mladistvá církev Kristova v počátcích svých shromažďovala se k bohoslužbám. Obrazy ty může do dneška viděti poutník v oněch chodbách, jež rozkládají se pod Římem sedmipahorkovým. Obraz pastýře dobrého nalezneme na hrobových nápisech, na kališích, na lampách, skorem na všech památkách umění starokřesťanského. Bylť opravdu tenkrát obraz tento pro křesťany významu hlubokého. Těm prvním vyznavačům Kristovým tkvěla v paměti živé slova: »Dobrý pastýř dává život za ovce své.« (Jan 10, 12.) A kdo pak z nich by se byl neutekl rád pod ochranu toho, kterýž vida zhoube, neopouští stáda sobě svěřeného, ale zůstává a brání a chrání ho životem svým!

Mnozí z vás již z dějin církevních poznali hořký, trpký a těžký život prvních křesťanů ve všech jeho stránkách a odstínech za prvních čtyř set let. Tenkrát byl jim v životě Kristus Spasitel vším. Na nikoho jiného nemohli, i kdyby byli chtěli, spolehnouti, mimo Krista. Císař Dioklecian, jeden z nejzuřivějších císařů římských, poručil kamenníkům vytesat vysoký sloup a na něm vyrýti tato slova: »Na památku vyhlazení jména křesťanského.« Ale pastýř dobrý stádo své zachoval v nejhorších dobách a rozšířil nade všechno lidské očekávání.

Pán Ježíš v dnešním sv. evangeliu nazývá se dobrým pastýřem a věřící svým stádcem, jehož nikdy neopustil a neopouští, neboť za své stádce vycedil předrahou krev svou na kříži; dosud střeže stádce svého, neopouští ho a nedá ho v moc dravých vlků, nepřátel církve. Církev sv. nyní na zemi zastupuje pastýřský úřad Kristův, vodí nás tudíž na pastvu dobrou, předkládajíc nám přesvaté učení, jímž duše naše se posilňuje, srdce oblažuje a obrňuje proti všelikým útokům vetřelého pastýře, jakým jest svět bez náboženství. Kterého pastýře máme se přidržeti? Církve či světa? Pohledme na vlastnosti, jaké mají pastýřové či vůdcové tito. Svět, jímž myslím lidi, kteří pohrdli vším náboženstvím aneb aspoň stali se vlažnými, má na mysli jen věci světské — pozemské. Lidé takoví nemají smyslu pro věci nadzemské, jim na mysli netane poslední okamžik života lidského a tím méně osud duše naší. Lidé svěští shánějí se jen po věcech tohoto světa, pozemský ráj toť jediná touha jejich. Jsou jako boháč v evangeliu, jenž nashromáždil obilí a nastavěl stodol a pak chtěl jen užívat. Zapomněl však, že musí umřít — a čím to všechno bude? Tak mnozí lidé hledají zde na zemi ráj, pohodlné živobytí, a toho-li dosáhnou, netouží po jiném.

Aby svého cíle došli, proto i zločinů se neštítí: krádeže, podvodů, ba i vraždy. Pak-li jejich tužby rychle se se nesplňují, jsou malomyslnými a často si zoufají. Tací lidé svými řečmi a skutky kazí společnost lidskou. Svět nikdy nemůže býti naším pastýřem, poněvadž neučí ctnostem, nedovede sám býti trpělivým, nedovede se opanovati v neštěstí. V bolech a neštěstích opouští, zradí nás a jsme zůstaveni sami sobě.

Jak dobrým a svědomitým pastýřem je sv. církev! Ona jako dobrá matka ujímá se člověka hned po jeho narození, bere ho pod svou ochranu, později vštepuje mu do srdce pravdy božské, které mají nás vésti po cestách dobrých, těšiti a síliti ve všech osudech životních. Církev sv. také nás nikdy neopustí, ani při smrti. Jsi-li opuštěn od světa celého, nemáš-li ani rodičů, ani bratrů a přátel, máš matku přece, a to církev sv., která tě svým božským učením vede jako anděl strážný a chrání před zahynutím. V modlitbě, které tě sv. církev naučila, v důvěře v Boha, kterou ti v duši vštíplila, najdeš pravé potěšení a posilu, tak že nezbloudíš a nezahyneš.

Církev svatá stále vede tě takřka za ruku, abys jen dobré konal a zlého se varoval. Stále tě napomíná ústy kazatelovými, abys nemyslil pouze na tento svět, ale také na onen nadzemský, věčný život, jenž ti nahradí stonásobně, čeho ti tento svět odepřel.

Naděje tato na budoucí spravedlivější odměnu učiní nás tichými a trpělivými, naučí nás milovati bližního, trpělivě snášeti jakékoliv neštěstí, obměkčuje srdce naše a ruku otevírá k dobročinnosti. A tuto naději čerpáme z pokladů naší matky,

sv. církve, která nám ukazuje nejjistější cestu do říše nebeské. Proto ochotně následujme vůdcovství svaté církve, jí budme věrně oddanými, jejího hlasu slyšme, neboť není ona pastýřem najatým, ale pastýřem věrným, jenž stádeč svého neopustí. Amen.

Promluva na III. neděli po velikonocích.

Napsal EM. ŽÁK.

»Jdu k Otci.« Jan 16. 16.

Slova, která ve sv. evangeliu dnes slyšíme, jsou částí oné dlouhé, významné a tklivé řeči, kterou měl Spasitel náš ke svým učedníkům, když dokonav poslední večeři, bral se s nimi na horu Olivetskou. Byla již pozdní noc. Tak světlá, jasná, hvězdnatá jako bývají noci na východě. Přes stráně Ophela, zahradami a viničemi, obklopen jsa jedenácti věrnými, dal se Ježíš s nimi na svoji poslední cestu. V duchu vidí před sebou všechna muka, která jej čekají, vzpomíná svého božského poslání, a všečen svůj život vyjadřuje krátké slovy: »Jdu k Otci.« »Vysel jsem od Otce a přišel jsem na svět: opět opouštím svět a jdu k Otci! (Jan 16. 28.) Život svůj nazývá cestou k Otci; smrt jest mu branou, kterou chce k němu opět se vrátiti.

Při těchto slovech Spasitelových dnes prodleme. Vždyť i dny a léta života našeho rychle prchají; a není snad vhodno a potřebno, abychom i my, uvažující život svůj, častěji ptali se sebe *Kam jdu? Kde je cíl mé cesty životní? Kde kyne odpočinek po lopotné cestě tohoto života?* —

Lidstvo tuto zemi obývající různou dává odpověď na tuto otázku, a dle odpovědi své všečen tento život si upravuje. Nejlidnatější zemí tohoto světa jest Čína; čítá téměř na 400 milionů lidí. Zemi svoji Číňan s chloubou zove říší středu, sebe sama považuje za syna nebes. A jak pohlíží na svůj život? Jaký má *životní názor*? Pracuje jen pro tento život na zemi a zde hledá všechno svoje štěstí. Nebe a všechna radost zde na zemi — toť jest jeho heslo; a směje se lehkomyšlně každé řeči, jež o nějakém druhém životě, jenž nastává po smrti, mu mluví. Drobná a čilá chůze jeho podobá se krokům vesele křepčícího. A jakmile větší neštěstí naň dolehne, neví si rady, nezná pomoci. Ztrácí mysl a dobrovolnou smrtí uniká z tohoto světa; bere si život.

Jak veselý to názor člověka na tento život! Jak pohodlný a příjemný! A kolik jest těch, kteří v životě svém, byť tohoto »syna nebe« nikdy ani nespatriili, stejně s ním na tento život hledí! Ale zda jest také správný? Nezapomínejme, že *náboženství jeho nemá jasného vědomí o Bohu, neví nic o nesmrtelnosti duše*, která žije dále, když i dočasná schránka její, hmotné tělo v lůno země zpět se vrátí. S takovým názorem upokojuje se snad člověk v létech mladých, dokavad útrap života nepoznal; ale nikterak mu nedostačuje, když nadejde doba starostí, časy zármutku a sklamáních nadějí, a když přikvačí léta stárí.

Zcela opáčný názor o tomto životě mají Indové, ctitelé a vyznavači Budhy. Asijská Indie jest země nejbohatší a nejúrodnější. Bohatá, živná její půda, téměř beze vsí práce dvakráte do roka poskytuje hojnou ženn. Nejvzácnější drahokamy, perly, zlatá ruda, jsou v ní nejštedřeji nahromaděny. Jest to nejstarší vlast bavl-

niku a třtiny cukrové, přední domov palmy, stromu básníků. A ku podivu! Obyvatel této země, v níž říše rostlinstva i živočišstva dosáhla nejvyššího rozvoje, jako by neznal radosti a štěstí. Nikdo není smutnější nad Inda. Ind nezná se radovati z tohoto světa. Všude vidí jen zlo a hřích, ba i život jest mu zlem a obtíží. S hlavou hluboce skloněnou usedá u břehu řeky a přemýšlí znovu a znovu o nicotě tohoto života a marnosti světa. Radostmi života opovrhne. Touží vyjít z něho a rozplynouti se v lůně svého Boha tak, jako mizí bez stopy krupěj v moři.

Jak trudný to názor o tomto životě! Svět jest mu žalářem a život obtíží. Snad jen ten, kdo příliš záhy radostí tohoto života se přesýtl, může tak trdně a beznadějně hledět na tento svět a život na něm. Nemocný, byť i tušil, že nemoc jeho jest nezhojitelná, přece v nitru svém tají a chová naději, že snad není ještě po všem veta, že bude zase zdrav a opět čile žít: a zde i zdravý muž vši radosti života dobrovolně se vzdává. Jak jest to nepřírozené! Vše, co roste a hýbá se na zemi, raduje se ze svého života a nechce zhynouti. Rostlina pne se výš a výš, obrací list svůj ke slunci, dárci svého života; pták zpěvem svým projevuje radost ze svého žití a i ten nejmenší červ v prachu země, kroutí se a vzpírá tomu, kdo jej chce zahubit. Nic nechce zemřít, a jen člověk by toužil po smrti? Jak jest takový názor o životě nezdravý a nepřírozený! — —

Pravda jest uprostřed, dí stará zásada. A tak i uprostřed těchto dvou různých a sobě odporujících názorů, jest správný *názor křesťanský*. Život tento jest křesťanu jen přípravou k životu po smrti, země jest mu předsíní nebes. »*Jdu k Otci*,« praví Spasitel o svém životě na této zemi. Stejně s ním mluví každý křesťan. Ví, že přes horu Olivetskou, místo vnitřních bolestí, žalu a utrpení, přes Kalvarii, místo tělesných útrap a běd, vede cesta k nebesům, kde Bůh, Otec nej-laskavější, vítá své věrné dítky a odměňuje dle velikosti jejich zásluh. Číňan má tento život pozemský za všecko, Ind nepovažuje jej za nic; křesťan však má jej za základ a přípravu k životu posmrtnému, věčnému.

Křesťan raduje se z tohoto života, koná dobré v tom povznášejícím vědomí, že kdyby nikdo skutků jeho neoceníl, ba kdyby i nevděk a nelásku za ně jen od lidí bral, že jest, kdo je vidí, kdo počítá, váží a odplatí. Číňan přeje si, aby život jeho na zemi byl hodně dlouhý a příjemný, Ind touží po smrti a chce mít život nejkratší: křesťan přijímá vděčně z rukou Tvůrce svého tolik let, kolik Bůh mu jich vyměřil. Zda cesta života jeho delší či kratší, let více či méně, na tom nezáleží. Vždyť ne ten, kdo nejrychleji běžel, ani ten, kdo nejvíce pracoval, ale ten, kdo *nejlépe* pracoval, dojde blaženého cíle. Nezpyšní v štěstí, nezoufá v neštěstí, ale ví, že obojí zde se střídá a musí měnit, jako den a noc, zima a teplo, bouřливо a jasno po sobě často následují. —

Jednou seděl David, král israelský, na výšině sionské, pohroužen ve vážné myšlenky. Harfu, svůj nástroj královský, měl položen u svých nohou. I přistoupil k němu prorok Gad a uctivě se tázal: »Nad čím's tak zamyšlen, můj králi?« A David odvětil »Nad proměnlivým svým životem, v němž radost se žalostí tak často se střídají. Co radostných a jásavých zpěvů ozvalo se z tohoto nástroje, a kolik zas jindy žalu a bolestných zvuků vyloudil jsem z něho!« — »Hleď se podobati této harfě,« odvětil na to prorok. »Srovnej i ve svém nitru klidně a bez odporu radost i žal, bolest i ples, jako v nitru tvého nástroje obojí jest složeno, a pak Ten, jemuž ku cti jsi pěl, obojí tobě odplatí.«

To byla v pravdě slova hodná proroka Božího. Obojí radost i žal má křesťan snášeti klidně, s očima k nebesům upřenýma. Země, na níž tento svůj život žijeme, není ani sál hodovní, ani síň taneční; ale není také temným vězením. Jest místem práce, školou a přípravou pro věčnost. A jen ten, kdo povinnosti své zde svědomitě koná, vezme jednou odměnu v životě budoucím. —

Již zde ve škole ukládají se vám jisté povinnosti, abyste navykli sobě konati povinnosti, jež dospělý život vám přinese. Kdo tyto lehké nekoná, jak plniti bude ony těžké a často unavující, jež ve věku pozdějším vás čekají? Kdo již zde před námi hanbiti a rdíti se musí, že neplní, co se mu ukládá, jak se postaví před nejvyššího Soudce, aby zodpovídal se z celého svého života? Pamatujte na to, že život na zemi jest cestou k Otci nebeskému! A jen ten, kdo břímě svých povinností klidně a trpělivě nesl a je poctivě donesl až k poslední bráně tohoto života — k smrti, ten spočine na věky v blaživém klíně Hospodínově. Amen.

Promluva na IV. neděli po velikonocích.

Napsal FRANTIŠEK ŠEBESTÍK, katecheta v Polné.

Již po několik neděl rozhostil se v přírodě nový, veselý život. Země odložila bílý zimní háv a oděla se svěží zelení, louky a nivy ozdobeny jsou něžným kvítím, ptáčekové vrátili se opět z dálných končin v naše kraje, oživující zpěvem svým lesy a háje; slunce vysílá teplé své paprsky na zemi, budíc vše ze sna — zkrátka příroda slaví své vzkříšení.

A jako v přírodě, tak i ve chrámu již po čtyři neděle pozorujeme změnu. Před tím však v kostele připomínalo nám smutek a pokání: fialová barva roucha, oltáře zbavené vši ozdoby, zahalené oltářní obrazy a zejména vážné, truchlivé obřady a dojemné žalozpěvy pašijového týdne. Pojednou však — s nedělí velikonoční — přestaly postní písně a žalozpěvy a posvátná radost uhostila se opět v chrámech našich. Oltáře jsou co nejnádherněji ozdobeny, při bohoslužbě užívá se barvy bílé, barvy to radosti, obrazy svatých jsou zase odhaleny a věřící pění s plesáním radostné písně, volajíce: »Alleluja!« t. j. »Chvalte Hospodina!«

A o tomto »Alleluja« chci k vám dnes, milé dítky, promluvit, a to: *proč právě v době velikonoční se prozpěvuje a jaká musí býti srdce vaše, aby i vaše Alleluja Bohu se líbilo.*

1. Když Israelští za babylonského zajetí po celých 70 let musili žíti v cizině, vzdáleni jsouce milované své vlasti, Jerusalema a posvátného místa, na němž kdysi stál nádherný jejich chrám, byli nadmíru sklíčeni. — Pohnutlivým způsobem líčí žalmista Páně duševní opuštěnost jejich: »Při řekách babylonských jsme sedali a plakávali, když jsme se rozpomínali na Sion. Na vrbí . . . zavěšovali jsme nástroje hudby své; neboť tam dotazovali se nás ti, jenž zjímané vedli nás, na slova písní a . . . říkali: Píseň zpívejte nám z písní sionských. Ale kterak zpívati máme píseň Hospodinovu v zemi cizí? Jestliže zapomenou na tebe, Jerusaleme, budiž v zapomenutí pravice má. Přilni jazyk můj k dásním mým, nebudu-li pamatovati na tebe!« (Ž. 136, 1—6.)

Tak opuštěnými, tak bezutěšenými cítili se Israelští v zajetí, jelikož bez svatého města nemohli téměř žíti. Z té příčiny doba babylonského zajetí, ač bylo snesitelné a mírné, byla jim dobou slz a utrpení.

Jak změnila se však pojednou nálada jejich, když po 70letém přebývání v Babyloně obdrželi od perského krále Cyra dovolení, aby se navrátili do země své! S nevýslovnou radostí, se zpěvem na rtech, za jásotu a zvuku trub táhli tisícové osvobozeného národa židovského do vzdálené drahé vlasti zpět. Ihned po návratu svém položili v Jerusalemě základy chrámu a o 80 let později počali ze zřícenin zase zdělavati město. S náčiním v jedné a s mečem v ruce druhé, aby brániti se mohli proti útokům nepřátelských Samaritánů, pracovali bez oddechu, až konečně dílo dokonáno bylo. Plni radostných důků zapěli pak z hloubi srdce svého hřímavé Alleluja! Alleluja! »Oslavujte Hospodina, nebo dobrý jest; neboť na věky trvá milosrdenství jeho.« (Ž. 135, 1.)

Onomu 70letému babylonskému zajetí israelskému rovná se ve chrámech našich 7 neděl před svátky velikonočními, dny od popeleční středy až do bílé soboty. — V této době pokání umkl v kostele všechen radostný zpěv; neboť vzpomínka na hříchy naše, pro něž božský Spasitel náš tolik trpěti musil, zapovídala nám všelikou radost a všeliký ples. Vždyť cítili jsme, že pro hříchy své vzdálili jsme se od Boha a že nám tudíž vstup do věčného Jerusalema, do nebe, zamezen jest. Proto vzhledem k Ježíši Kristu, jenž na kříži vykřvácel, byli jsme pohříženi v hluboký zármutek a bol, jsouce nuceni se židy starého zákona volati: »Kterak zpívati máme píseň Hospodinovu v zemi cizí, t. j. ve stavu hříchu, odcizení Bohu? Kterak pěti máme Alleluja, uvážíme-li své hříchy, jež uvedly nás do zajetí ďáblova?«

Jakmile však velikonoční slunce prvními ranními paprsky svými ozářilo oblaženou zemi, vyřinulo se ze srdcí millionů křesťanů nadšené radostné volání. A právem. Vždyť zmrtvýchvstáním svým potvrdil Pán Ježíš dokonané dílo vykoupení svého, přemohl ďábla, vysvobodil nás ze zajetí jeho a nám ztracený ráj, věčnou vlast, zaslíbenou zemi nebeskou opět otevřel. A proto vše zajásalo a zapělo v posvátném zanícení: »Alleluja! Chvalte hlučně Hospodina! Alleluja! Vstať Spasitel. Alleluja!«

2. Milé děti! I vy všechny již po několik neděl pějete ono sladké velikonoční Alleluja a zpíváte je zajisté rády. Zdali však i Bůh rád mu naslouchá, zdaž je mu milé to vaše Alleluja?

Má-li Spasitel vás v něm zalíbení míti, musí vycházeti ze srdcí čistých, ze srdcí neposkvrněných. Neboť jak mohlo by se líbiti Ježíši Kristu, tomu Beránku nejsvětějšímu a nejčistšímu, Alleluja vycházející ze srdce nečistého, ze srdce poskvrněného hříchy, snad i hříchy mnohými a těžkými?! Vždyť právě hříchy naše to byly, jež jej na kříž přibily a nás po celou dobu postní tak vážnou a smutnou náladou naplňovaly! Nuže, jak je tomu v srdcích vašich, děti moje? Šťastny ty z vás, které mohou říci, že jim svědomí ničeho nevytýká! Ti mohou z hloubi nitra svého volati: »Alleluja! Chvalte Hospodina! Vstať Spasitel! Vstať a žije v srdcích našich!« Vy pak, kteří nemůžete tak ze srdce upřímného volati, protože nepravostmi obtíženi jste, vynasnažte se ze všech sil svých, abyste co nejdříve složily to břímě, jež spočívá na duších vašich, hleďte dokonalou lítostí a opravdovým předsevzetím obmýti se v koupeli pokání, abyste i vy mohly slaviti své velikonoce, abyste i vy mohly slaviti své zmrtvýchvstání s Kristem Pánem, totiž povstání z hrobu hříchu! Pak i vaše Alleluja bude Bohu milé, bude chválou a oslavou Hospodina. Všechny pak, děti drahé, přičiňujte se, abyste netoliko

nyň, nýbrž po celý život svůj mohly srdcem čistým prozpěvovati jásavé Alleluja, zvláště však v hodinu smrti. To sladké Alleluja kéž je vám i písní vítěznou, s níž byste kráčely vstříc věčnému Vítězi nebeskému, s níž byste šly k tomu, o němž mluví Spasitel náš v dnešním sv. evangeliu, k Otci, k Otci svému nej-laskavějšímu. Amen.

Promluva neděli V. po velikonocích.

Napsal VÁCLAV KORANDA, kaplan.

*»Jdouce po všem světě, kažte evangelium
všemu stvoření.«
(Mar. 16, 15.)*

Bůh je naším posledním cílem, náš život jest jen cestou k němu. Ale tato cesta, která vede k sídlu věčné blaženosti, není obsypána kvítím a vystlána růžemi. Je to cesta zarostlá trním, plná bojů a odříkání.

Četli jste už zajisté někdy o karavaně, která se ubírá pouští. Kam jen oko dohlédne, všude sarný horký písek a nad ním se chvěje horký vzduch. Cestující zmírají žízní, těžko se už vlekou, počítají každý krok. Pot stoupá na rozpálená čela, dech se úží, oko horečně se dívá do dálky. Vůdce trpí také, ale přece jen ostatní těší, napomíná a všem pomáhá. Náhle zavzní výkřik: »Hleďte — hleďte!« Všichni se obracíjí a úsměv blaha zjasňuje všem tváře. Co vidí? Oasu! Jak dlouho po ní toužili, když se k ní ubírali hroznou cestou a rozpálenou pouští. A ona je tak blízko a kyne všem vstříc, skrývajíc pod palmami prameny vody, zelený trávník a chladivý stín. »K ní!« bouří to celým davem. »Zpět!« volá vůdce. Toť jen obraz, prelud, mámvý stín, fata morgana. Mnozí neslyší. Brodí se horkým pískem k tomuto preludu, jsou již u něho — leč teď — ó Bože! obraz se rozptyluje, prchá — vše bylo jenom klam a sen.

Vůdce se svými zatím dostihuje pravého cíle. Jak je šťasten — a rmoutí-li jej něco, je to jen to, že tolik lehkověrných lidí zahynulo v poušti při honbě za klamnými obrazy.

Milé dítky! Tato karavana — toť obraz celé rodiny Adamovy, která jde pouští života k svému Bohu. Bůh dal jí vůdce, když řekl k Petrovi: »Pasiž ovce mé, pasíž beránky mé!« A tento vůdce, tento bílý patriarcha v Římě, již po devatenácte století vede lidstvo ve svých nástupcích k Bohu. Než vždy, jakási černá síla vykouzluje před očima lidu obrazy krásné — ale bludné. Jsou to lživá učení. Vůdce napomíná, kárá a prosí. U mnohých nadarmo. Jdou jako slepci za těmito obrazy a hynou svýkřikem hrůzy na věky. Vůdce se svými věrnými však dosáhne Boha a rmoutí-li jej něco, je to jen to, že tolik lehkověrných duší zahynulo na této cestě, duší svedených klamnými učenými.

Slibme dnes Pánu Ježíši, který rozeslal apoštoly, aby i k nám zanesli známost o církvi jeho, slibme mu, že věrně vytrváme u církve jeho, u bílého vůdce našeho, který nás vede ku branám nebes — do slávy věčné. Abychom poznali, která je církev Pána Ježíše, dal jí on sám čtyři hlavní známky.

Předně jednotu. Ve své krásné modlitbě, před svou smrtí, prosil Otce svého: »Prosím i za ty, kteří skrze slovo jejich uvěří ve mně, aby všichni jedno byli.«

A než vstoupil na nebesa, zjevil se ještě svatému Petru a dal mu moc, aby vedl celé lidstvo: »Pasiž ovce mé, pasíž beránky mé!« Nuže, máme tuto jed-

notu, za níž se Kristus modlil? S důvěrou pravíme ano! 250 milionů katolíků věří totéž, co nástupce sv. Petra, svatý Otec v Římě. Jaká to sladká jistota musí naplniti srdce každého katolíka, když ví: Kamkoliv přijdu v tom široším světě, do kteréhokoliv katolického chrámu vejdu, uslyším hlásati totéž učení, budu přítomen mši svaté, budu přijímati tytéž svátosti, jako ve svém rodišti.

Druhá známka církve je svatost: Apoštol národů viděl v duchu církev Kristovu a napsal: »Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil, aby byla svatá a neposkvrněná!« Jak by nebyla svatá, když všechny své členy od hříchů očisťuje, nebeským chlebem sytí a cestou křížovou vede k nebeské bráně! Kde v širém světě najdete milosrdného bratra nebo milosrdnou sestru, aby dnem, nocí s pokorou sloužili opuštěnému nemocnému? Jen v církvi katolické. Kde naleznete, aby jinoši a dívky v jaru svého života kladli svoji čistotu na celý život do rukou Spasitele? Jenom v církvi katolické. Kterou církev naleznete, aby Bůh i dále potvrzoval pravdu jejího učení nesčetnými důkazy své všemohoucnosti, svými zázraky? Jen církev katolickou. Její učení je učení pokory a sebezapírání, je učení Ježíše Krista, je učení svaté.

Třetí známka jest její všeobecnost. Každý člověk, každý člen rodiny Adamovy může býti i členem jejím. Dnes jste slyšeli slova Spasitelova »Jděte a uče všechny národy!« Panovníci toužili, aby si podmanili všechny národy vojenskou pěstí. Mudrci si chtěli podmaniti svět svým učením. Žádnému, ani nejmocnějšímu a nejucenějšímu se to nepodařilo. Bůh postavil jejich pýše do cesty na sta překážek nebetýché hory, bouřlivá moře, žhavé píščiny, močály morem dýšící, na severu věčný led, na jihu žhoucí úpal. Ale církev Ježíšovu žádná z těchto překážek nezdržela. Její láska duším byla příliš mocná, než aby se byla před některou z nich zachvěla. náš misionář odchází, ač ví, že nebude v dálné zemi živ ani deset let. Co mu na tom záleží? Ježíš, který nezapomene sklenice studené vody podané chudému ve jménu jeho, nezapomene této těžké oběti ani tomu, který umírá v jeho svaté službě. Čeho jsme dnes svědci? Co se nepodařilo nikomu — to se konečně podařilo církvi katolické. Kde je národ, jemuž by již nebylo hlásáno evangelium? Kde je země, do níž by již nebyl vnikl náš misionář? Který kraj by již neznal učedníků Kristových, katolických křesťanů? Se stolice sv. Petra v Římě vede otec 250 milionů lidí k Bohu pouští života — a hlas jeho je slyšán.

Můžeme klidně poslouchati, neboť jako první křesťané dle slov sv. apoštola Pavla, tak i my jsme vzděláni na základě apoštolů!« A to je čtvrtá známka církve, že má býti apoštolská. Apoštolům řekl božský Spasitel »Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá!« Sv. apoštol Pavel je tak jist svým učením, že pravil: »A kdyby anděl s nebe vám kázal (něco jiného) mimo to, co jsme kázali vám, proklet buď.« Ovšem apoštolové stále nežili a proto tuto moc dávali svým nástupcům-biskupům. Naši biskupové všichni pocházejí od nich. Proto mají tuto moc i oni a my tudíž můžeme klidně věřit, ježto »jsme vzděláni na základě apoštolů!«

Ejhle církev Kristovu, ejhle tu společnost, která jako karavana ubírá se pouští života k svému Bohu. Ejhle bílého vůdce, starého patriarchu v Římě, který celou tuto výpravu vede a řídí. Vytrvejme u církve Kristovy, vytrvejme u svého vůdce. Nedejme se másti přeludy, které satan nám věsí na daleké obzory. To je už dávná jeho praktika. V každé době viděla církev povstávati falešné proroky,

bludné obrazy, záhubná učení. Sotva jeden obraz zmizel — natáhl satan druhý, pak třetí a tak do nekonečna. Kde jest — abych jen několik příkladů uvedl — onen Julián odpadlík, který chtěl lidstvo omámiti obrazem starého pohanství? Julián byl poraněn na výpravě proti Skytům. Nabral horkou svoji krev do hrsti a stříkl ji k nebi se slovy: »Ty jsi zvítězil, Galilejský!« Julián zemřel a s ním zanikl i jeho obraz. Kde je bludař Arius, který lákal lidi obrazem kacířství? Při vjezdu do Cařihradu vyhřezla mu střeva a zemřel. Po něm zanikl i jeho obraz. Kde je Voltaire, který rozestřel nejsvůdnější obraz — obraz pyšného lidského rozumu? Voltaire umřel v zoufalství a s ním i jeho obraz. Obrazy zanikají — ale kolik lidí svedly a připravily o spásu věčnou.

Milé dívky! Vytrvejme my u církve svaté pevně po celý svůj život, abychom šťastně dospěli k svému cíli, ku branám nebes a ve štěstí neskonalem, zapomínajíce na všechny útrapy přestálé, slyšeli hlas Boží »Radujte a veselte se, nebo odpláta vaše hojná je v nebesích.« Amen.

—❖— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❖—

Ze spolku. Členská schůze Spolku katechetů v království českém se konala dne 12. dubna za četné účasti a živé debaty přítomných. Bylo jednáno o petici k sněmu českému, který dle všeho bude dělným. Jednatel Frant. Pihler předčítal v té věci došlé návrhy od neúnavného pracovníka našeho kol. Kobosila. J. M. prelát dr. Sedlák v dopise podal některé cenné rady v této záležitosti; lituje, že pro úřední práce nebude mu možno do sněmu zavítati. Bylo vysloveno všeobecné přání, aby petiční akce se uspíšila. Kolegové, kteří dosud nepodali petice, nechť požádají svého poslance, aby ji sněmu odevzdal. Byl zřízen permanentní komitét, jehož řízením byl pověřen kol. Strnad. Bylo usneseno, aby v této otázce byla zavedena dohoda s jinými spřízněnými organizacemi. Co se týče podpisu katechetova na vysvědčení propouštěcím, bylo poukázáno na rozhodnutí zemské školní rady v soukromém případě, jak »Katechetská příloha« z roku 1900, str. 84. uvádí. Ředitel školy v M. V. (Mladé Vožici) nechtěl připustiti podpisu katechetova uprostřed mezi podpisem ředitelovým a třídního. Katecheta žádal nejd. konsistoře v Č. Budějovicích, aby se v té věci sama uchopila iniciativy. Konsistoř odůvodněné přání oznámila c. k. zemské školní radě, která zrušila rozhodnutí c. k. okresní školní rady v T.(áboře), zamítající důvody katechetovy, uvádějíc, že nenalézá příčiny, proč by katechetův podpis nemohl býti uprostřed vysvědčení, když razítko školy

snadno na jiné místo umístiti lze. Kolegové dobře učiní, když na svém právu budou trvati, poněvadž jsou zajisté učitelům rovnocenní. — Kol. Stibor poslal diagramy, jež dány referentu k posouzení. — Co se týče nařízení nejd. konsistoří pražské a litoměřické stran povinné mše sv. katechetů obecných a měšt. škol pro školní dívky o svátcích vánočních, velkonočních a svatodušních, byla zavedena debata, při kteréž bylo usneseno učiniti pozitivní kroky. Předseda prof. Žák přál pak všem kolegům šťastných a veselých svátků. — Kolegové, kteří jsou členy spolku a berou si »Vychovatele« od knihkupců, nechť odebírají jej přímo v administraci.

Zpráva pokladní Členské příspěvky složili kol.: po 9 K: Jan Volf v Klatovech a Jos. Forman v Chotěboři; po 8 K Jind. Novák v Golč. Jeníkově a Jan Sklenář v Pacově; po 6 K: Frant. Cepník v Plané u Mar. Lázní, Frant. Jirásko v Příbyslavi, Václav Paukert v Hořicích, Jarosl. Bušek v Benešově, Jan Stiebor, Vác. Sedlák a Em. Pollak, c. k. professor v Rokycanech, Jarosl. Pihler a Frant. Janáč na Smíchově, Václav Kvasnička v Č. Skalici, Em. Mareš v Unhošti, Alois Možíš v Nuslích, Václav Růžička, Em. Pešek a Ant. Provazník na Žižkově, Frant. Čurda ve Vršovicích, Frant. Žundálek a Jos. Jonák v Praze, Jindřich Rotta v Mnichově Hradišti, Otakar Hyněš, c. k. professor v Rakovnicích, Em. Maule na Král. Vinohradech, Ant. Benda v Kralupech; po 3 K: Jan Procházka v Červeném Kostelci a Jan Konopík

na Král. Vinohradech. — Další členské příspěvky přijímá Frt. Suchomel, katecheta ve Vršovicích č. 415.

Jest katecheta něco víc než učitel?

— Tak tázal se nepodepsaný dopisovatel v jednom čísle »Měšť. školy« a horlivě proti tomu se ohražoval, vybízaje všechny sbory učitelské, aby kde ještě katechetovi neukládají jistých prací, byly mu nyní uloženy. Jest směšné počínání některých pánů organizovaných, stále a stále brojiti proti učitelu náboženství ve škole, třeba jim dělal sebe víc k vůli, a sebe skromněji si vůči nim počínal. Nechce-li dáti si naložiti vše, co by kterému ještě napadlo, a tančiti ve všem dle jejich taktu, ihned v očích jejich jest nadutým, chce býti více než oni. Aby pak to nemyslel o sobě, musí se mu to v některém časopisu veřejně říci. Tak na př. hrozně nad tím se rmoutí a za velkou smělost a pýchu vyhláší v »Učitel. Novinách« i v »Čase« žádost Spolku českých katechetů za to, aby katecheta měl na propouštěcích vysvědčeních také tiskem vyhrazeno místo pro svůj podpis. Žasni světe, jaká to pýcha! Že osmělí se katecheti o to žádati? Že nepodřídí se i v tom některým těm pánům a nespokojí se s místečkem, které oni jim vyhradí! A jaká zase skromnost, jaká láska kolegiální s jejich strany, když v návrhu nového škol. a vyuč. řádu jen o to se zasazují, aby vyučování náboženství ve školách bylo udělováno jen těm dětem, jichž rodiče by si toho přáli a učitelé náboženství ať si platí dotyční rodičové sami (čili náboženství budiž ze škol vyhozeno! Pozn. redakce). Jaká to skromnost nehledě k jiným! Ostatně nemusí to dotyční páni připomínati katechetům, že nejsou nic víc než oni; to cítí katecheté dobře sami, nejen že nejsou nic víc, ale že nejsou ve škole ani tolik, co oni, čili že dosud nemají, ač od nich vyšší kvalifikace se požaduje, ani tolik práv jako učitelé, na př.: náboženství není uznáno za odbor, katecheta ač vyšší má studium a stejné povinnosti, nemůže státi se ředitelem resp. správcem školy (dle výnosu c. k. min. kultu 31. června 1886, č. 6333. III. atd.). To vše katecheté dobře znají a také stejných práv se budou domáhati, ať se to jistým pánům líbí nebo nelíbí.

Katecheta měšťanské školy bezplatným katechetou střední školy. Na Moravě v B. působil katecheta měšťanské školy. V témže městě byla zřízena střední škola.

Zemský školní úřad ustanovil zmíněného katechetu výpomocným katechetou na této střední škole. Týž přejal toto místo, maje za to, že také za práci zasluhuje příslušné mzdy. Ale úřad, který má bděti nad spravedlivým zachováváním zákonů, nedal povýšenému katechetovi žádného platu, nýbrž vpočítal mu ony hodiny na střední škole do nejvyššího zákonného počtu hodin vyučovacích 25. A teprve nadpočetné hodiny chtěla zemská školní rada remunerovati. To je zajisté nesprávné stanovisko. Není možno ukládati katechetovi měšťanské školy vyučování na škole kategorie vyšší. Příslušný kollega podal rekurs a jest zajisté oprávněná naděje, že mu bude vyhověno.

Vysvědčení privatistů o soukromém vyučování náboženství. Někteří privatisté přišli k semestrálním zkouškám a nemohli se vykázati vysvědčením o soukromém vyučování náboženství katolickému, kterého se jim dostalo od katolického kněze. Proto k. a. konsistoř v Praze uvedla znova na mysl výnos ministerstva kultu a vyučování z 9. června 1858 č. 9653—596, kterým se nařizuje, že jest se každému privatistovi katolického náboženství na veřejném gymnasiu neb reálce, dříve než je připuštěn k semestrální zkoušce, vykázati se vysvědčením katolického kněze, v němž tento prohlašuje, že zmocněn byv k tomu svým biskupem, vyučoval privatistu náboženských dle požadavků předepsaných pro zmíněnou zkoušku semestrální a že žák také vyplnil náboženské výkony. Řediteli gymnasia nebo reálky přísluší při zápisu privatisty upozorniti na tento požadavek. Týmž vysvědčením mají se i nezapsaní privatisté vykázati, chtějí-li býti připuštěni za příčinou zápisu na veřejnou střední školu ke zkoušce přijímací, nebo ke zkoušce dospělosti. Žáku jest ponechána volba soukromého učitele náboženství, který se má postarati o příslušné dovolení biskupské. Definitivní učitelé náboženství na středních školách, na ústavech pro vzdělání učitelů nebo učitelek nepotřebují nyní zvláštního zmocnění k podobnému vyučování.

Katecheta koordinován nebo subordinován řediteli? Ministerský výnos ze dne 14. ledna 1878, č. 12,682 dle linecké Th.-prakt. Quartalschrift 1888 str. 993 zní: »Zvláštní postavení těchto učitelů (z duchovní zprávy) přináší však s sebou, že proti těmto školní úřední disciplinární moci nemůže býti použito, jak je zákonitě vyznačeno vůči učitelům ustanoveným školními úřady...

Jeví se tedy spíše k vůli zvláštnímu postavení těchto učitelů náboženství nařízeno, aby školní úřady proti týmž bezprostředně teprve tehdy vystoupily, jestliže se nepodařilo od církevních úřadů, na něž jest v každém jednotlivém případě nejdříve se obrátiti, nabýti odstranění zpozorovaných nepřístojností nebo provedení školních úředních rozhodnutí. « To se týče ovšem jen katechetů z duch. správy.

Prostředky ku zdárné docházce kostelní. Není pochybnosti, že učitelé jsou povinni býti přítomni školní mši, poněvadž § 34. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna 1870, č. 7648 toho vyžaduje, poněvadž dohled na děti při nábož. obřadech předpokládá přítomnost učitelů. V druhé řadě jsou k tomu povinni správcové školy, poněvadž jim dle § 34. škol. a vyuč. řádu přísluší povinnost »pečovati o úplné provádění školního řádu.« V třetí řadě je k tomu povinna i místní školní rada, poněvadž jí náleží »dohlížeti na kážeň školní, učitelům vzhledem jich úřadu poskytnouti největší podpory.« Návštěva mše sv. je zrovna tak povinná jako docházka do školy a zameškání obou mají býti za stejné považovány. Katecheta je tu však přes to hlavní věci, má docházku dítek do kostela podporovati velmi častým vybídnutím, *týdenní kontrolou*, odměněním horlivých, když jim dá snad každé čtvrtletí obrázek, laskavým napomínáním rodičů v kázání i při jiných vhodných příležitostech; neboť do srdcí dětských má býti vštěpována láska k domu Božímu. Pečují-li učitelé o krásný zpěv kostelní při školní mši sv. a získal-li si katecheta lásku dítek, stěží vynechá dítko mši sv. bez příčiny. Je také nutno, aby katecheta dobře vysvětlil mši sv. a nestěžoval dítkám docházky kostelní přílišným klečením. Na mnohých školách se osvědčila kontrola tím způsobem, že jedno z hodných dítek zapisovalo do abecedního seznamu docházku čárkou, kdežto dítky, které nebyly, byly nuceny se omluviti u katechety v nejbližší hodině.

Illustrovaný katechismus belgický. Jeho Eminence kardinál Engelbert Sterck, arcibiskup diecése Malinské v Belgii, vydal roku 1845 v Bruselu veliký katechismus v otázkách a odpovědích s ilustracemi Rubense, van Dycka, Jordainse, Veniusa a j. předních umělců. Název tohoto díla zní: »Le Grand Catéchisme de Malines illustré.« Čítá 359 stran formátu lexikového a liší se od jiných výkladů tím, že se tu podávají náboženské pravdy stručnými otázkami a

odpovědmi slohem populárním a snadno přístupným; ke konci jsou vždy přidány praktické návody, kterak možno víru v ten onen článek víry anebo nějaký dobrý skutek provést. V úvodě spisovatel tvrdí, že neznalost náboženské nauky je příčinou všech poklesků a nepořádků, znalost její však naproti tomu činí člověka šťastným v životě ve zdejších i budoucím, zajišťuje klid rodin, bezpečnost státu a prospěch církve. Tento katechismus s výklady a praktickým použitím jest určen pro dítky pro první sv. přijímání, jakož i pro dospělé křesťany. Praktické závěry na konci každého úkolu, jichž jest celkem 41, obsahují quintesenci katechismu a ukazují, kterak se má zaříditi život dle přikázání předložených. Tak na př. po výkladě modlitby Páně a pozdravení andělského pomodlí se čtenář tyto modlitby, aby obdržel od Boha potřebné milosti a vždy zůstal křesťanem. V pateru přikázání církevních pozorujeme rozdíl, že naše 5. přikázání jest vynecháno, naše 4. pak jest rozvedeno ve dvě, tak že 4. zní: Ze všech hříchů svých se budeš zpovídati, a to alespoň jednou za rok; 5. svého Stvořitele přijmeš, pokorně alespoň o velikonocích. Katechismus tento vyšel nákladem A. Jamara. Illustrované katechismy mají tedy Belgičané, Francouzové a Italové. Snad i ostatní národové se odhodlají poříditi si ilustrovaný katechismus.

Biskup k poučení vzdělců. Lublaňský kníže biskup dr. Ant. Jeglič vydal spisek »Zda Boha Stvořitele opravdu není třeba,« v němž dokazuje vzdělcům potřebu stvoření Bohem i víry v Boha. Spisek vyšel již v 2. vydání. Liberálové proti svému arcipastýři vzbudili boj, dovozující, že biskup jest proti vzdělání vůbec. Biskup však se staví pouze proti povrchní vzdělanosti jednostranné, která se uchýlila od Boha. Také u nás pro vzdělance by bylo potřebí podobných spisů.

Sv. Otec o důležitosti katechese. O velikonocích vydal sv. Otec encykliku, v níž jedná o nevědomosti náboženské, jakož i o prostředcích, kterými by se jí čelilo. Hlavní základ ovšem musí býti položen v katechesi, protože jinak kázání nemá výsledku. Kde ve školách, jako v Itálii, Francii a jinde se neučí náboženství, mají duchovní se postarati o vyučování náboženské dítek v kostele, jakož i připravit je náležitě k sv. svátostem. Kázání katechetická se mají konati dle římského katechismu, aby za čtyři nebo pět let byla celá látka probrána.

Promluva na neděli VI. po velikonocích.

Napsal Dr. J. ŠETINA, katecheta v Bělohradě.

*»Přichází hodina, že kdožkoliv vás zabije,
domnívati se bude, že by tím Bohu sloužil.«
Jan 16, 2.*

»Vstali králové země, a knížata sešla se v jedno, vzbouřili se národové proti Bohu a Pomazanému jeho.« Tak v prorockém vidění volá žalmista Páně a věky potvrzují slova jeho. Kristus Pán jakoby připravoval apoštoly na utrpení budoucí, dí jim dnes slovy určitými: »Poněvadž nejste z tohoto světa, pronásledovati bude vás svět« — ano »přichází hodina, že kdožkoliv vás zabije, domnívati se bude, že by tím Bohu sloužil.«

Krutý boj čekal apoštoly, čekal i církev Kristovu, čekala je muka, smrt ta nejohrovnější, avšak přece neklesli na mysli a neprchli hrůzou od úkolu, který jim Kristus udělil; vždyť dobrý Spasitel těšil je, řka: »Aj, já s vámi jsem po všechny dny.« Slibuje církvi své vítězství, že dílo, církev, kterou na skále Petrově vystavěl, nepomine, že »brány pekelné jí nepřemohou.« Ano, Bůh sám to byl, jenž v apoštolech působil, a církev svatá je dílem Božím.

A proto my, abychom se utvrdili ve víře, že církev naše z Boha jest, chceme dnes uvažovati o tom, jak *církev přese všechno pronásledování přemohla svět.*

Nebylo nikdy doby, aby církev Kristova neměla nepřátel. Již na počátku církve vypočítává sv. Augustin čtrnácte velkých pronásledování, v nichž padlo na třináct milionů křesťanů pod rukou katovou. A jen tato byla skončena, již valili se z Asie divocí národové, hrozíce mečem a ohněm vyhladiti křesťanskou Evropu. Pak bezmezná ctižádost středověkých císařů pronásledovala náměstky Kristovy — tu zas bouře protestantské dorážejí na skálu Petrovu — tu francouzská revoluce hlásá do světa konec církve — a za našich dnů co tu nepřátel, kteří tajně i zjevně na církev dorážejí!

Leč marně! Bůh nebývá posmíván; odpor proti církvi je odporem proti Bohu, a odpor proti Bohu vede na onu širokou cestu, po níž se kráčí k branám k temnotě, a tam dospěli všichni nepřátelé církve. Církevní dějepis pln jest příkladů.

První pronásledovatel církve, král židovský Herodes, který popraviti dal sv. Jakuba apoštola, bídně zemřel červy sžírán. Císař Nero, který sv. Petra a Pavla usmrtil, který křesťany dával zabalovati do hořlavých látek a pak je zapaloval, aby v noci jeho zahrady osvětlovali, ten bídný císař zemřel potom nenáviděn

všemi, proboden jsa vlastním mečem svým. A kam dospěl císař Julián, který Kristu boj vypověděl? Na bojišti opuštěn, smrtelně raněn, v posledním záchvatu zoufalého vzteku chápe zemi vlastní krví prosáklou, vrhá ji k nebi a volá: »Přece jsi zvítězil, ty Gallilejský.« Smál se císař Napoleon, když papež Pius VII. klatbu církevní nad ním vyřkl, smál se a pravil: »Však ta klatba mým vojákům zbraň z rukou nevyrazí!« A hle! Pustil se do války s Ruskem, a v kruté zimě zmrzly jeho vojínům ruce tak, že jim zbraň z rukou padala. S hanbou vrátil se Napoleon zpět — neštěstí ho stihalo stále, že jednou hněvivě zvolal: »S tím papežem jsem si přece neměl začínati.« A marno bylo vše, zemřel v hanbě a bídě.

A tak se stalo všem. Církev přemohla svět. Jak by se podivili ti, kteří církev pronásledovali, kdyby vstali dnes z hrobu! Tolik říší mocných se rozpadlo, a církev stojí zde stále, pevná jako dříve. Bylo to za císaře Diokleciána, kdy církev takového pronásledování utrpěla jako nikdy před tím: krev proudy tekla a zdálo se, že církev je úplně vyhubena. Císař nařídil průvody slavnostní a trubači vítězoslavně svolávali ulicemi: »Budiž sláva božskému císaři Diokleciánovi, který křesťanství vyhubil!« Jak by as nyní patřili na tu církev, která stále mocně vzkvétá?

Krev mučedníků, která potoky tekla, stala se novým semenem křesťanů. Všechno zabíjení bylo marno; tak slavný obhajce církve Tertulián mohl nepřátelům veřejně říci: »My křesťané jsme takřka teprv od včerejška: a všechno jsme vám naplnili: města, hrady, paláce, tábor, sněm, tržnice, náměstí — jenom chrámy vašich bohů zůstavili jsme vám prázdné.«

A tak to musí býti vždy, neboť Spasitel náš to předpověděl, slíbil, že brány pekelné církve jeho nepřemohou, nikdy neopustil a neopustí církev své, dává sílu učedníkům — a marno zde je všechno úsilí světa a ďábla: církev je dílem božím a nezávisí na lidech.

Radujte se, milé dítky, že i vy náležitě k této církvi, radujte se z toho, že i vy máte se státí bojovníky Kristovými; snad bude žádati na vás Kristus Pán mnohé oběti; snad se vám budou lidé zlí smáti, když budete choditi do kostela, když budete zjevně se hlásiti k tomu náboženství, ve kterém jste se narodili a vychováni byli. Snad vás za to budou tupiti, budou vámi pohrdati, budou vás pronásledovati; ó tu vzpomeňte si na to, co jsem vám dnes řekl: Bylo to vždycky a bude to vždycky: svět pronásledoval Krista Pána, sv. apoštoly, církev a tak pronásledovati bude i vás, ale mějte vždy tu útěchu: všechno to přestane, kdo v Boha doufá, přec ku konci zvítězí a dosáhne koruny věčné, kterou slíbil Kristus Pán všem těm, kteří vytrvají. Amen.

Řeč před udělováním sv. biřmování.

Napsal EM. ŽÁK.

»Pomazal tě Bůh tvůj olejem radosti nad spoluúčastníky své.« Žalm 44, 8.

Pln věšteckého nadšení usedl kdys korunovaný pěvec starozákonní David na Sioně, a sáhnuv rukou, pod níž rozvučely se písně, ve struny harfy svojí, zapěl žalm 44. Mlhy daleké budoucnosti rozstupovaly se před jeho zrakem. Viděl krále spanilého tvářností svou nad všechny syny lidské. Na rtech jeho rozlévala se milost, vznešená postava halila se ve vlající purpur, hlavu zdobila koruna. A král vychází vstříc snoubence své, jež oblečena v roucho bílé, skromná jako fialka, čekala naň v domě své matěře. A ozdobiv šiji její skvoucími drahokamy,

vyvádí král svoji družku ven a ukazuje ji přátelům. A všichni plni radosti a obdivu se sklánějí a pozdravují novou vládkyni svoji.

Drazí přátelé! Nádherné vidění prorockého Pěvce vyplnilo se více než po 1000 létech. Bylo to opět na Sioně, v prostém večeřadle, když po nanebevstoupení Páně apoštolové a věřící zde dleli na modlitbách. Sv. Petr v čele, matka Spasitelova Maria uprostřed. — Církev, ono útlé štípení Páně, čeká zde na slíbeného Utěšitele. Nesmělá, bázlivá, neopouští síně, která matku Páně hostí. A Ježíš sesílá jí *Ducha svatého*. Duch sv. naplňuje srdce věřících, vyvádí církev ven před zraky Jerusalema i vši země, a četní svědci toho, co bylo se událo, s jásáním a obdivem vítají snoubenku neviditelného Krále, přidružují se k ní — stávají se křtem sv. jejími údy.

Jak vzácné byly to dary, jimiž Duch sv. s nebe seslaný v podobě ohnivých jazyků ozdobil vyvolené! Apoštolové, lidé prostí, neučení, a jak sám Ježíš do-svědčil, těžko chápající, osvětleni Duchem sv. poznávají snadno učení Ježíšovo a jiné jemu učíce, příkladem svým dávají jim vzor života. Apoštolové, do té chvíle bázliví a malomyslní, vystupují s posvátným zápalem a s hrdinskou statečností, jež ni muk ni smrti se neleká, a rozšiřují pravdu učení Kristova. V ten den vychází církev v širý svět, aby hlásala do čtyř uhlů světa svatost, spravedlnost a božství Ježíšovo. A hlas její od věků k věkům stává se mohutnějším, překonává všecka protivenství, neboť v něm spočívá síla mučednictví, svatost ctnosti, velikost ducha a nezrušitelnost víry. A všecka sláva církve a její velikost, o níž dějiny svědčí, jest jediné *výsledkem seslání Ducha sv.* Proto svátky svatodušní, jež dnešním dnem slaviti počínáme, jsou takoruka památkou *narození naší sv. církve*.

Ale což díím památkou, pouhou vzpomínkou na dávnou tajuplnou událost ve večeřadle Sionském! *Svátky svatodušní jsou stálým obnovováním a pokračováním příchodu Utěšitele, Ducha sv.* Neboť všude tam, kde vznešený nástupce apoštolský trůní, aby vzkládal ruce jako dobrý pastýř na své ovečky a čela jich sv. křížem žehnal, tam Duch sv. znovu naplňuje srdce věřících, tam jest duchovní coenaculum, vznešené večeřadlo, v němž dary Ducha sv. lačné duše se nasycují. Zde velekněz sv. biřmováním rozžehá, jako ve svatostánku kdys bývalo, sedm světél víry v duších křesťanů, a *sestoupení Ducha sv. znovu se opakuje*.

A den tento, v životě významný a pro vás, drazí jinoši, jediný, dnes vám nastal. Již v několika okamžicích spočine na vás ruka nejjasnějšího našeho arcipastýře. Víím dobře, že vstupujete sem s duší čistou, plnou touhy po sv. darech Ducha sv., že znáte milosti, jež sv. biřmováním se udělují a účinky této svátosti. Nehodlám též o nich mluvit. Ale jiné jest, co připomenouti vám chci.

Od nepaměti bývá obyčejem, že ti, kteří k službě vojenské jsou povoláni, staví se před tvář svého velitele. Zde přečtou se jim povinnosti, které službou svojí na se běrou, a všichni přísahou slavnou se zavazují, že zůstanou vždy věrni svému panovníku a zrádně nikdy neopustí svého praporu. I vy stojíte před tváří svého nejvyššího pastýře a laskavého vůdce. Nuž, vyslechněte i vy, které *povinnosti sv. biřmováním na se berete a který slib, přijímajíce tuto svátost, byt mlčky, skládáte*.

1. Prvá povinnost, kterou sv. biřmování vám ukládá, jest, abyste učení Kristovo vždy lépe poznali a příkázání jeho plnili. Kdo se nalézá ve světnici, ozářené světlem Božího slunce, zajisté zřetelně rozeznává předměty, které kolem něho se nalézají. Když však nadejde soumrak a tma se vplíží, jasné rysy předmětů poněkud mizí, ba člověk vidí mnohdy ve své obrazivosti před sebou jen

stvůry, jichž se leká a děsí. — Něco podobného děje se, drazí přátelé, mnohdy v mysli člověka i s články víry. Dokavad myslí prostou, osvícenou milostí Boží, jednotlivé pravdy sv. náboženství pojímá, jak určitý a přesný má názor o svém životě a cíli! Vše jest bezhříšné mysli jeho tak jasné a samozřejmé! Ale když hřích zapustil kořeny v jeho duši a světlo milosti Boží pohaslo, jasný jeho názor jakoby se v mlhách rozplýval. Svaté pravdy ztrácejí svoji pravou podobu, nechápe více jich smyslu a svému náboženství se odcizuje. A člověk buď tápe ve tmách pochybnosti a nevěry, aneb se honí za bludičkami, jež se mu ukázaly na močálech nepravé vědy.

Milí jinoši! Dej Bůh, aby světlo pravé víry nikdy vám nepohaslo! Duch sv. uděl vám *dar rozumu*, abyste sv. víru svoji vždy lépe poznávali, propůjč vám dar pravé *moudrosti*, jejíž počátkem vždy jest *bázeň* Boží, t. j. úcta a oddanost k Bohu.

Veliké světlo naší sv. církve v minulém století, kardinál Manning, byl původně anglikánský duchovní. Vážný a svědomitý myslitel potkal kdys prostou, neučenou ženu, která mu s upřímnou otevřeností sdělovala, že pročetla všechny jeho řeči, ale že nenalezla v nich ni jediné zmínky o sv. Duchu. Manningovi slova její takořka se vryla v paměť. Sám sobě doznal, že ona výtká byla — bohužel — pravdivá. I dal se znova do studia Písma sv., pozorně uvažoval každé jeho místo, na Ducha sv. se vztahující; — a co se stalo s bedlivým zpytatelem Boží pravdy? Anglikánský kazatel zřekl se své víry, poznal, že pravda jasná a celá jediné v učení církve katolické září, a stal se katolíkem. Duch sv., jehož pravdu hledal, uvedl jej ve svatyni pravé víry Ježíšovy.

Dnes činíte slib, že se přičiníte, abyste víru svoji vždy lépe poznávali. Nezapomeňte toho! I po létech, až síně školní opustíte, a mnohá nauka, které nyní se věnujete, příliš daleka bude vašemu povolání, neustaňte ve svatých pravdách víry se vzdělávati. Jediné tak uchováte vznešený cíl života lidského stále na zřeteli, neklesnete u všednost a nízkost světa, ale slunce pravdy Kristovy stále bude vám svítiti. Duch sv. uděl vám *daru vytrvalosti*!

2. Ve svátosti sv. biřmování zavazujete se též, že *přikázání křesťanská chcete věrně plniti, a když toho bude potřebí, víru svoji i zmužile hájiti*.

Náboženství není pouhou vědou, jež otevírá nám výhled v život nadpřirozený, smyslům našim nedostupný; náboženství nás též učí velikému umění: *dobře, spokojeně, bohabojně žiti*. »Já jsem cesta, pravda a život,« volal Spasitel k zástupům. A kdo chce učedníkem jeho se zváti, ten má za povinnost následovati jej i v jeho životě a jednání. Ježíš ve všem odevzdává se Bohu Otci, trvá často na modlitbách, jest laskavý, shovívavý, milosrdný ke všem, jimž dopráno žiti v jeho blízkosti. Lásku, jež kořeny své majíc v Bohu, všechny objímá, bez rozdílu, prohlašuje za znak svých učedníků. — A jak tudíž nejlépe osvědčíte, že jste učedníci Ježíšovi? Ne jinak, milí přátelé, než když vynasnažíte se býti podobni jemu. Buďte vždy oddaní Otci nebeskému, jako On, dokavad zde na zemi žil, hledal a plnil vždycky vůli svého Otce. Buďte spravedlivými, pravdy milovnými, čistého srdce, jemnými, shovívavými a milosrdnými ke všem, a tak nejlépe osvědčíte, že jste z řad jeho učedníků.

Jaký jest to služebník, jenž šat i odznak svého velitele nosí, ale rozkazů jeho neposlouchá nebo snad přímo proti nim jedná? Toť jest nepřítel svého pána, jeho zrádce. I vy, kteří v roucho služebníků Kristových již na křtu sv. byli jste oděni, kteří nyní i odznak bojovníků jeho svátosti sv. biřmování přijmete, mohli

byste snad někdy životem svým zapřítí svého Spasitele? Toho zajisté nikdy ne-
učiníte! Pomněte, kterak kdys Ježíš, — ten, jenž všechny miloval a každému
odpouštěl, — vida neplodný fik podél cesty, kterou se bral, stihl jej kletbou. A fik
té chvíle uschl. A tomuto stromu neblahému podobá se křesťan, jenž nenese
ovoce dobrých skutků, neplní přikázání Božích. Kéž nikdo z vás, milí přátelé,
není podoben onomu stromu suchému! Duch sv. dej vám dar *nábožnosti*, abyste
si vznešenou službu Boží zamilovali! Dej vám *dar umění*, abyste přikázání Boží
dovedli vždy plniti a chodili vždy po cestách učení Ježíšova. Pak život váš bude
nejkrásnějším vyznáváním víry v Ježíše Krista, bude stálou službou Spasiteli vašemu!

Drazí přátelé! Slibujete též býti obhájci své sv. víry, stáváte se bojovníky
Kristovými. — Není to snad dnes, v útlém věku vašem, úloha přenesnadná? Ne-
stanete se snad dnes, tuto povinnost na se berouce, nenepodobni mladistvému
Davidu, který chystaje se v zápas proti Goliášovi, zbroj krále Saula na se vzal
a nemohl ni kroku učiniti? — Kde jest onen nepřátelský obr, s nímž máte vejíti
v nerovný boj? Jest to především *náklonnost k hříchu*, již každý ve svém těle
nosíme. Hříšné žádosti, zárodky vášní, rozpoutanou obrazností živěné, náklonnost
k zlému, jež nikým neštípěna, ve vlastní krvi člověka povstává, toť prvý, obrovitý
nepřítel, proti němuž každý křesťan má bojovati. Zápas s ním trvá po celý život.
A bez milosti Boží, bez pomoci Ducha sv. není možno jej vybojovati. Proto
proste Ducha sv., aby dal vám *dar síly*, abyste v zápase tomto nepodlehli, a vy,
povolání k svobodě vítězů, nestáli jednou v životě v otroctví zvrácených žádostí
a zbujnělých vášní! —

A konečně, kdo zná cesty budoucích věků a kdo ví, jaké zkoušky Pán ne-
sešle na své věrné? Časy se mění a poměry tak se počínají utvařovati, jako by
nová protivenství hrozila naší sv. církvi. Snad nadejde doba, kdy zaplane opět
očistný oheň protivenství, jenž by zrno od prázdné plevy oddělil. — Kdyby jednou
vám nadešla rozhodná chvíle zkoušky, rcete, drazí přátelé, jak byste se osvědčili?
Byli byste jako oni bojovníci, již zahodivše zbraň, před nepřitelem prchají, aneb
se zbraněmi Páně v rukou, v šik nepřátel přebíhají a proti vlastním bojují? Nechci
ani domysleti konce. Doufám, že kdyžby jednou povinnost vás volala na ob-
hájení matky vaší, církve katolické, okázali byste se všichni hodni svého po-
volání jako *milites Christi* — *bojovníci Kristovi*.

Leč i k vám, velectění pánové, kteří přijímajíce úřad kmotrův, za svými
břimovanci stojíte, dovoluji si několik slov. Povinnosti, které čestnou službou
kmotrů nyní na se berete, dnešním dnem nekončí. Nikolí. Ony teprvé vám na-
stávají. Kladete ruku na rámě svých chráněnců. Držte, — prosím jménem nej-
důstojnějšího našeho arcipastýře — i v životě jich dalším ochrannou svoji ruku
nad nimi! Slibujete býti jim strážci, aby vedli bohumilý život. Sviťte jim dobrým
příkladem, buďte jim jako ten maják loděm na moři, jenž ukazuje jim cestu
v bezpečí a volá k sobě! Vzpomeňte i vy v tuto chvíli na den svého břimování
a obnovte slib, jež v něm byli jste učinili. Duch sv. posiluj i vás v úřadě plném
zodpovědnosti.

A vy, mladí a nadějní synové církve, prostě téhož sv. Utěšitele, abyste,
sestupující v zápasistiše tohoto života, nebyli nalezení slabi a nepřipraveni, ale
v jasné záři božských ctností: víry, naděje a lásky dobrý boj života bojovali
v Ježíši Kristu, s milostí Ducha sv. Amen.

Promluva na I. neděli po sv. Duchu, případně na svátek Božího Těla.

Napsal JAN PLEŠINGER, katecheta.

«Toť jest chléb, který s nebe sstoupil.» (Jan 6, 59.)

Boží Tělo, jež ve čtvrtek slavíme, jest mezi všemi svátky církevního roku jedním z nejvznešenějších. Jest slaven jakožto památka na nejposvátnější okamžik života našeho Spasitele, když připraven jsa za padlé pokolení lidské na smrt jíti, večer se svými učedníky naposledy jedl a ustanovil svátost oltářní.

Dle svědectví sv. Basilia přijímali věřící ve 4. století sv. přijímání čtyřikráte v týdně (Ep. 93. ad Caes), — a tak trvá památka tohoto vznešeného tajemství v církvi sv. dále až na naše doby a potrvá, dokud katolické křesťanství trvati bude, dokud chrámy naše po všem světě volati budou věřící k své návštěvě.

A zajisté zasluhovala tato vznešená památka lásky a milosti plného slitování našeho Spasitele, aby kromě obyčejného, denního obětování mše sv. a svatého přijímání jí ustanoven byl ještě zvláštní slavnostní památný den, v němž by národové křesťanští ze své upřímné vděčnosti k dobrotě Pána a ze své vroucí zbožnosti dáti mohli před celým světem hlasité, výmluvné a jásavé svědectví. A tímto dnem jest právě den dnešní. Více než 600krát již od svého zavedení pro katolický obor země opakuje se tato slavnost za zvuků radostné hudby a vznešeného zpěvu se svými velebnými průvody, se svými bohatě zdobenými oltáři, vonnými věnci a květinami.

V Nizozemsku nalézáme první stopy této krásné, v pravdě katolické slavnosti. Poprvé slavena byla v r. 1246 v panenském klášteře Lutišském na popud zbožné řeholnice Juliany. Tato slavnost zavedena pak po celém Lutichu a odtud rozšířena v krátkém čase přes celé Nizozemsko. Když tehdejší biskup Lutišský, který se s neunavnou pílí snažil o zavedení této slavnosti ve své diecesi, později jako Urban IV. dosedl na stolec papežský, ustanovil se na tom, slavnost tuto všeobecně zavést po celém světě křesťanském. Byl však dříve, než dokončil své dílo, z tohoto světa odvolán.

Církevní sněm vídeňský svolaný od Klementa V v roce 1311 dokončil, co Urban IV. započal a odevzdal církvi sv. jednu v pravdě z nejkrásnějších slavností za trvalé vlastnictví.

Ovšem měla býti stanovena slavnost tato, jak známo, na zelený čtvrtek ve svatém týdnu. Kristus jedl totiž večer tohoto dne se svými učedníky beránka velikonočního, s čímž spojil také ustanovení milostné hostiny. Avšak smutek a bol, který naplňuje křesťanstvo v těchto dnech utrpení a blízké smrti Kristovy, posvátný klid tohoto týdnu, který by porušen býti mohl hlučností takové radostné slavnosti a pak četné povinnosti a významné obřady ve farních a klášterních chrámech, mytí nohou a svěcení svatých olejů v biskupských chrámech, byly příčinou, proč tato slavnost odložena byla na dnešní den, na čtvrtek po první neděli svatodušní, po slavnosti Trojice Boží. A vskutku následuje Boží Tělo po jmenovaném svátku zcela vhodně a významně, neboť také Boží Tělo jest jaksi slavností nejs. Trojice: Bůh Otec nám daroval svého Syna, který zanechal nám dnes a po všechny časy tělo své a svoji krev tím, že se milostí Ducha sv. podává za pokrm naší duši v tomto životě a za posilující stravu pocestnou pro cestu na věčnost.

Není tedy divu, že církev sv. pamětlivá jsouc velikého významu tohoto svátečního dne, den tento tak nádherně a stkvěle, tak příkladně a vznešeně oslavuje. Hlavní lesk této slavnosti tvoří ovšem nesení nejsv. svátosti oltářní

v průvodu, který jest tak vznešený a stkvělý a okouzlující, tak srdce a mysl poutající, tak vřele a výmluvně k srdci mluvící, že bychom podobné živoucí vyjevení náboženského citu marně v bohoslužbě jiné, zvláště akatolické společnosti náboženské hledali. Jím chybí oltář, před nímž by se mohli modlití, oběť, jíž by přítomni býti mohli, svátostné přijímání, jež by přijímati mohli.

Jak oproti tomu zcela jiná jest bohoslužba katolická!

Zde jest ta vřelost a vroucnost, zde onen pocit úcty a svaté bázně, který vědomí naše naplňuje, protože meškáme v bezprostřední blízkosti božské velebnosti. Jest to přece Bůh nejvyšší sám, — jehož vznešenost zastřena jest ve způsobě chleba, — který chrámy naše naplňuje. A proto i nejmenší kostel vesnický jest povýšen k podobné hodnosti a významu, který dáti a nahraditi ovšem nemůže skvostná výzdoba a rozsáhlost polohy a stavby. Chladné, tvrdé stěny, vysoké sloupy, pilíře a oblouky, mrtvé, němé obrazy a všechny umělecké předměty, třebaš byly i mistrovsky zhotoveny, nejsou přece dosti mocny, naše srdce zcela a úplně zaujati a pozvihnoti je odtud z časných a pozemských věcí. Myšlenka: v blízkosti Boha meškáš, před oltářem Božím klečíš, modlíš se, na Boha, svého Pána a Stvořitele, hledíš tváří v tvář okem víry — nadšeně účinkuje a přivádí ke zbožnosti a vroucnosti potěšujíc, osvěžujíc, povznášejíc a pokořujíc zároveň.

A co bohatých darů milosti dostává se těm, kteří netoliko v blízkosti svátostného Spasitele na modlitbě trvají, ale kteří oblečení jsou ve svatebním rouchu čistoty, jako hosté objevují se u stolu jeho, kteří nábožně přítomni jsou svátostné oběti, která se každodenně na našich oltářích koná, kteří konečně svátostný pokrm přijímají, aby se jím jako pokrmem na cestu do věčnosti posilnili!

A to jest ten důvod, proč církev sv. tento den světi s největší nádherou a slavností. Kéž by byla tato krásná slavnost jen také ode všech ve své vznešenosti, velikosti a významu pochopena a oceněna a přiměřeně dle přání církve sv. slavena!

Uslyšíme též někdy námitky a odporné důvody proti veřejné slavnosti tohoto svátku. Zejména uvádí se často důvod, že jest to celkem jen nádherná okázalost při níž lid jest přítomen s malou pobožností, anebo docela nic se nemodlí. — Ubohá jest tato výtká. Tak souditi by mohl jednotlivec jen o sobě. Smýšlení jiných posuzovati nám aspoň nepřináleží, neboť nemůžeme jejich nitro prohlédnouti a prozkoušeti.

Když však uslyšíme, že mnozí tomu se posmívají a pohoršení z toho berou, vezme, že toto pohoršení jest farizejské a že žádným způsobem nejsme povinni, abychom pro uvarování takového pohoršení svých svatých povinností zanedbávali. Ano tím radostněji a četněji účastněme se průvodu tohoto, aby zahanbeni byli ti, kteří svou náboženskou nechuť a vlažnost skrývají za plané výroky o veřejném pohoršení. Opustili podle Isaiáše proroka (1, 3.) Ježíše, Boha živého, a kopají si cisterny, které nechrání vody. Ano syny jsem vychoval, volá Ježíš ve svátosti oltářní, a oni pohrdli mnou. Lide můj, stěžuje si také, co jsem ti učinil, neb v čem jsem byl tobě obtížným, že takto se mi odměňuješ, odpověz mi.

My však pochopme tuto slavnost v celé její hloubce a významu a ji v témž duchu oslavujme s celým katolickým světem. Děkujme Pánu z celého srdce za ustanovení vznešené svátostné hostiny a radostně a uctivě připojme se k nadšenému volání církve sv.: »Zvěstuj těla vznešeného !« — onoho zázračného těla, kteréž nám zanechal Pán Ježíš jako svůj nejdražší, nejdrahocennější odkaz, jako »chléb, který s nebe sestoupil« (Jan 6, 59.), aby naši duši sílil a oživoval k životu věčnému! Amen.

Promluva na II. neděli po sv. Duchu.

Upravil FR. HANUŠ, katecheta.

»Žádný z oněch mužů, kteří byli pozváni,
neokusí večere mé.« Luk. 14, 24.

Žádný diamant není tak jasný a skvělý, aby nebyl zakalen kouřem. Žádný oděv není tak drahocenný, aby nebyl umazán při malé opatrnosti. Žádný dům není tak silný, žádná věž nestojí tak pevně, aby nemohly býti základy podkopány a celá stavba zničena. Svatá víra jest takový drahocenný diamant, kterého dobrotivý Bůh ve svém nevystihlém milosrdenství bez naší zásluhy nám udělil vedle četných jiných darů. Jest to drahocenný šat, kterého nabýváme sv. křtem zároveň s milostí Boží a jímž se připravujeme pro slávu nebeskou. Je to základ, na němž stavba dobrých skutků a veškeré křesťanské dokonalosti má býti postavena.

Jak dlouho musíme tento drahocenný dar zachovati? Do té doby, až staneme před tváří svého nejvyššího soudce. Záleží nám tedy mnoho na tom, abychom tento poklad zachovali od poskvrny. Abychom tak učinili, budeme uvažovati, *kterých nebezpečí jest nám se v té věci chrániti.*

K takovým nebezpečím pro naši víru mimo jiné jest příliš důvěrné obcování s jinověrci. Není lze ovšem namítati proti laskavým hovorům, veřejným pozdravům, které jsou znamením míru a svornosti. Zajisté jest nutno míti s nimi srdečnou soustrast, stalo-li se jim neštěstí, modliti se za jich obrácení, pomáhati nuzným jiného vyznání; avšak zaváděti s nimi upřímné přátelství, svěřovati jim svoje tajemství, celé hodiny a dny s nimi rozmlouvati není ani radno, nýbrž nebezpečno. Při té neb oné příležitosti někdo s velkou výmluvností a obratností učiní předmětem rozmluvy některý článek víry a hledí svému názoru dáti zdání pravdy. Mnohé dítě při své krátké paměti a nedostatečných vědomostech nedovede ihned bludu vyvrátiti a proto omylem se domnívá, že vůbec té či oné námitky nelze vyvrátiti.

Po dešti často vidíme, že slunce se odráží nádhernými paprsky i v kaluži, která zůstala na silnici, a oslepuje oko rovněž tak jako slunce samo. Je však to slunce? Nikoliv! Je to blátivá kaluž; slunce však musíš hledati vysoko na obloze, nikoli však v blátě. Zajde-li slunce, odraz jeho přestává se lesknouti, kaluž úplně vyschne. Takovým způsobem se zdá někdy pravdivou nauka obratně hájená, poněvadž se oku lidskému objevuje rovněž tak lesklou, jako pravda sama. A přece je to jen klam, který brzo pozbude svého lesku.

Proto světci varovali se vždy obcování s bludaři jako nákazy, která jest horší než mor a nedali se nikterak zviklati, aby vstoupili s nimi v důvěrné styky. Když svatý apoštol Jan chtěl vstoupiti do známého domu a uslyšel, že se tam zdržuje bludař Cerinth, ihned se vrátil a prohlásil ke svým soudruhům: »Utecme, aby tento dům se nezvrátil a nás nepochoval pod svými troskami.« — Sv. biskupa Polykarpa potkal jedenkrátě vůdce jiné sekty, jménem Marcion, a tento se ho tázal: »Znáš mne?« Polykarp odpověděl, aby dal na jevo svou ošklivost před bludem: »Znám prvorozence ďáblov.« — Sv. Petr, biskup v Alexandrii, napomínal své přátele Alexandra a Aquilu, když Arius odpadl od církve »Arius jest pro Boha mrtev; nemějte s ním žádného spojení.« — Biskup Eusebius ve Vercelli nechtěl ani okusiti za velkého hladu a nedostatku pokrmů, které mu poslali přívrženci Ariovi.

Ještě dojemnější jest, co dějiny dominikánského řádu vypravují o šlechtetném mladíku. Spoléhal na svoje výborné nadání, živil v mládí svého ducha všemi vě-

dami, ano odvážil se se všemi nepřáteli víry pustiti se do učených hádek. Když později byl přijat do řádu sv. Dominika, upadl do největších pokušení proti víře; tak že se jal pochybovati, zdali učení židovské, pohanské nebo křesťanské souhlasí s pravdou. Tento boj byl proň velice obtížný, tak že se usnesl na tom, že opustí řád. Již se chystal k útěku; hle, tu se mu viditelně postavila Panna Maria vstříc a řekla k němu vážným pohledem a přísnými slovy: »Kam jdeš, nešťastníče, proč nevěříš evangeliu?« Při těchto slovech stud objevil se na tváři nestálého jinocha. Padl na kolena, oplakával svoje pochybení, vrátil se do své celly a počal nyní světlejší život, který také ukončil svatou smrtí.

Hle, milý jinochu, v jak nebezpečném stavu je spása těch, kteří milují obcování s jinověrci více než s katolíky! Co dlužno teprve říci o těch, kteří ve své víře nejsou zcela dobře vyučeni a přece rádi rozmlouvají s jinověrci o víře a se s nimi pouštějí v rozhovor o víře. Co máme říci o těch, kteří jejich spisy bez výčitek svědomí čtou? Co dále o těch, když u jinověrců bydlí, nebo snad i zaměstnání jsou více let a neuvědomí si, jak veliká škoda vyplývá z toho jejich víře?

Kéž Bůh dobrotivý odvrátí od naší vlasti, aby nové pronásledování nebo nový blud církve nezastihl; v pravdě, kdyby se to stalo, bylo by nebezpečí, že nemalá část katolíků naší vlasti, zvláště mezi lidem, která zůstala dosud této zkázy ušetřena, odpadla by snad od své víry k vůli prospěchu nebo snad z nevědomosti náboženské, jak se stalo kdysi ve Španělsku za krále Rodericha. Ach, tato kvetoucí země, která byla od začátku víře Kristově oddána, stala se najednou sídlem Saracenů. Jak to? Přitrhli Saracenové s tak velikým vojskem z Afriky do Španělska? Nikoli, křesťanští obyvatelé přestoupili k víře mohamedánské v takovém počtu, že mezi nimi sotva jich bylo 500, kteří svým původem byli Saracenové. Stalo se tak z neopatrnosti, že důvěrné přátelství měli se Saraceny. Jaké to neštěstí! A s tímto neštěstím, tvrdí jistý biskup, přišlo ještě jiné, totiž nevědomost u víře.

Čvičte se tedy u víře, važte si jí, varujte se také všeho, abyste tohoto drahocenného klenotu nepozbyli a nevydávajte ho bez příčiny v nebezpečí. Hleďte, aby se nevyplnila hrozba, kterou Pán Ježíš promluvil v dnešním evangeliu: »Žádný z oněch mužů, kteří byli pozváni, neokusí večeře mé,« ale naopak abyste jedenkrát všichni oblečení jsou rouchem milosti Boží, účastnili se hostiny nebeské na věky. Amen.

Promluva na III. neděli po sv. Duše.

Dle P. Ed. Vašice upravil EM. BALCAR, katecheta v Přelouči.

V oktávě slavnosti Božího Těla r. 1675 v městečku francouzském Paray-le-Monial žila nábožná milosrdná sestra jménem Maria Markéta Alacoque. Často klečela na stupních hlavního oltáře před svatostánkem, kde rozjímal vroucně o bezmezné lásce P. Ježíše. Tu se jí zjevil božský Spasitel a ukazuje na své božské srdce, jež plamenem hořelo, řekl: »Viz srdce mé, jež lidstvo tolik milovalo, že nešetřilo ničehož, jen aby lidstvu dokázalo svou lásku.« — Zároveň byla vyvolána zbožná jeptiška Salesiánská, aby se postarala o to, by v katol. církvi byla zavedena úcta i svátek nejsv. srdce Ježíšova v náhradu za nesčetné urážky, jež se často stávají P. Ježíši. Z počátku se zbožné jeptišce vysmívali pro ono zjevení. Teprv později po dlouhém utrpení a pronásledování byla přece úcta tato zavedena od nábožného a učeného Jesuity P. Claudia de Colombière a konečně i od pa-

peže Pia IX. v roce 1856 pro celou církev povolena. Tato úcta, jakož i památka nejsv. srdce Ježíšova konala se minulého pátku, hned po slavnosti Božího Těla a proto hodlám dnes k vám promluvit a ukázat vám: 1. jak nás nejsv. srdce Ježíšovo vroucně miluje a 2. jak i my vzájemně máme se milovati dle příkladu nejsv. srdce Ježíšova.

1. V slavném poutnickém bavorském místě Sv. Öttingu stojí v kapli Mariánské vzácná nádoba, ve které je uschováno srdce bavorského krále Maxmiliána I. a na urně čte se nápis: »Nejlepší srdce«. Srdce šlechtitného krále Maxmiliána I. bylo zajisté plno podivuhodné vznešenosti. Nicméně musím vyznati, že jen jedno srdce lze zváti nejlepším, totiž srdce Ježíšovo! Pravdivost tohoto výroku chci vám následujícím podobenstvím objasnit: Bohabojný poutník šel pustou krajinou uvažuje na mysl o věcech vznešených. Nedaleko pastoušky potkal hezkého chlapce, jenž držel v ruce pastýřskou hůl a přes rameno mu visela prázdná taška; chlapec usedavě plakal. Poutník ptal se ho útrpně: Kterak přicházíš sem sám, mé dítě? a co se ti přihodilo, že tolik pláčeš a naříkáš? Jak pak nemám plakat, když nesmím se otci ukázat! Sto ovec jsem pásal na nejlepším pastvišti a nejkrásnější a nejmilejší se zaběhla. Ztracenou hledám a nemohu ji nalézt a proto pláču a roním slzy. Kdo je tvůj otec? Můj otec, odvětil chlapec, je přemocný Pán, jemuž tisícové se koří a statisícové stojí k službám, a jehož bohatství je nesčetné! Ach, vece poutník, když otec tvůj je tak zámožným pánem, co mu záleží na jedné ovečce? Ovšem mohl by otec lehko oželeť oné ovce, ale ona je jeho miláčkem a právě proto mne samého poslal do širého světa jí hledati, aby lidé poznali lásku otce mého k ovečce. Zpozorují-li lidé, že já, jediný syn, jako útlé dítě, skoro nahý a bos v nebezpečí života přes hory a doly unaven a hladov běžím, abych bez přestání hledal ztracenou ovečku a za ní volal: Vrať se, vrať se, má ovečko! Nic zlého se ti nestane ani ode mne, ani od mého otce, onť chce tebe posadit na stůl a tebe jako své dítě milovati. Když to lidé uslyší, kdyby i srdce měli zkamenělé, musí zvolati: »Můj Bože, jak přece onen mocný pán ztracenou ovečku miloval!«

Tento příběh dojemně vypravuje krásné podobenství o dobrém pastýři, na něž dnešní sv. evangelium naráží. Krásný chlapec jest Syn Boží, jenž přišel s nebe na svět. Místo v komnatě pod hedvábnými nebesy a v zlaté kolébce narodil se ve chlévě a na seně v jeslích si hověl za mrazu. A co chtělo dítě Božské ve chlévě? Hledalo ztracenou ovečku. Poněvadž ji nemohlo v betlemském chlévě nalézt, proto meškal Syn Boží 7 let v Egyptě, 23 v Nazaretě, 40 dní na poušti a 3 léta krácel s učedníky svými po Judsku, Samařsku i Galileji, v Jerusalemě, Sichému i po všech místech Palestiny a konečně v zahradě Getsemanské a na popravném místě Golgotě; na všech těchto místech hledal Pán ztracené ovečky, až ji na kříži našel a s Otcem nebeským smířil. Nepotvrzuje se tímto, že vskutku srdce Ježíšovo je nejlepším? Sám o sobě dobrý Spasitel praví, že jde za ztracenou ovci, až ji najde.

Jaká nekonečná láska září ze slov i z jednání Kr. Pána! Nemáme padnouti před tímto srdcem Páně na kolena, když pozorujeme tuto nepochopitelnou obětavost, jež místo pomsty svolávání na nevěrné ovce, prosí za milost? Jak často měl příčinu P. Ježíš zlobiti a mstíti se na svých odpůrcích, neučinil tak. Ba on nejhorší potupu a ponížení od nepřátel s andělskou trpělivostí snášel, jen aby lidstvo s Bohem smířil. Zrádného Jidáše v zahradě Getsemanské zve mírně a jemně

přítelem. Zidům nevděčným nelaje, ač prokázal nesčetná dobrodiní, uzdravil nemocné, nakrmil lačné, vzkřísil mrtvé atd., nezlobí se, ba i svým katanům nejen odpouští, ač se mu posmívali, naň plili, jej bili, a nejhrozněji mučili, ale volá: »Otče, odpusť jim, oni nevědí, co činí! Smířlivost a láska k nepřátelům je hlavním rysem života i srdce Ježíšova!

2. Statečný vojevůdce makedonský Alexander dověděl se, že má ve vojstě svém vojína zbabělého, který rovněž se jmenuje Alexandr. I řekl přísně ku zbabělci: »Buď odlož ono jméno, anebo jednej jako Alexandr.« — Podobně volá k nám P. Ježíš: Buď přestaň býti křesťanem, neb žij a jednej dle příkladu a učení mého! — Jednáte dle učení a příkladu P. Ježíše? Milujete se vespolek, jako P. Ježíš miluje vás? Bohužel ne! Ustavičně prosíte P. Ježíše, aby vám odpustil vaše urážky, za něž přechoasto již jste zasloužili trestu, jak často však sami ani slyšeti nechcete, o odpuštění, byli-li jste uraženi! Nejmenší urážka, nejmenší bezpráví, jež vám váš soudruh neb váš bratr doma způsobil, již vás popouzí a uráží, že nechcete po celé týdny s ním mluvit. Pro spravedlivou stížnost a zaslouženou žalobu, kterou donesli vaši soudruhové rodičům neb učitelům často nadáváte svým druhům, hněvate se na učitele i představené a často osnujete plány pomstyplné proti domnělým udavačům. To je pravého křesťana nedůstojno, neb pravý křesťan má milovati i nepřítelů a žehnati svým utrhačům. Nesmířitelnému katolíku sluší do očí říci: »Jdi pryč a vymaž jméno křesťana z čela svého, neboť mezi tebou a Kristem Pánem je hrozný rozdíl! Kristus se modlil a odpustil svým protivníkům, ba i umřel za ně na kříži, ty však planeš pomstou a proto nejsi hoden, nezasluhuješ toho jména křesťan.«

Jak se má pravý katolík zachovati k svým nepřátelům, poznáte z následujícího příběhu: Jedenkrát milosrdná sestra šla po ulici, když v Paříži hrozně cholera řádila a tu ji hrozně zneuctil napilý dělník na veřejném místě. K jeho nadávkám a urážkám ctihodná sestra mlčela a šla tiše dále. Druhého dne přinesli do nemocnice milosrdných sester cholerou postiženého dělníka. Sotva jej ona milosrdná sestra spatřila, hned jej poznala a nepřestala prositi představené, až svolila, aby nemocný zůstal na léčení, ač nemocnice byla plná nemocných. Sama jej s velkou láskou a sebezapřením co nejpečlivěji ošetřovala, že se v krátkosti pozdravil, ona ale nakažena cholerou ulehla a — umřela. Od té doby téměř denně chodil onen pozdravený dělník modlit se na hrob šlechtné milosrdné sestry! Jako jednala tato nešťastná milosrdná sestra, podobně mají jednati praví katolíci. Majíť v srdci svém záhy potlačovati zášť, nenávist a pomstu vůči vinníkům a prokazovati jim dobrodiní.

Následujte proto J. Krista! Smířte se s těmi, na které se hněvate, a s nimiž v nevoli žijete ještě dnes, abyste se podobali svému Spasiteli. Žijte vždy v míru a svornosti vzájemné, abyste si zasloužili i pokoje věčného. — Amen!

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Ze spolku. Spolek katechetů v království českém konal dne 10. května výborovou schůzi za účasti všech svých členův i náhradníkův. Po přečtení protokolu kolegu Pihlerem kol. Strnad referoval o petici a na-

vrhl rozdělení práce, jakož i dohodu s ostatními katechetskými organisacemi. Kolegové, kteří dosud nezaslali petice, ať ji odevzdají poslanci svého okresu. Jest potřebí buditi zájem pro naše požadavky, abychom byli

postavení na roveň učitelům; více nechceme. Agitace osobní i veřejná v denních listech by se doporučovala. Jest naděje na splnění našich požadavků, neboť zemský výbor je školství nakloněn, což jest zásluhou vsdp. kanovníka dr. Jos. Buriana, jež i učitelské orgány chválí jako přitele školství. Pokladník kol. Suchomel oznámil, že druhých 25% ze spolkového jmění bylo ve Svatováclavské záložně odepsáno. Dále jednáno o nové povinnosti katechetů o prázdninách hlavních svátků; bylo konstatováno, že i spolek německých katechetů v té věci zavede akci. Další rozhovor se vedl o novém zkušebním řádě náboženském na středních školách, jakož i o praxi při posuzování písemných prací. Profesor Em. Žák vyzval ku hojně účasti ku přednášce kol. Červenky. Kolega Jonák oznámil, že město Praha má pro své školy skioptikon, jehož můžeme použít. Také jeden katecheta má svůj aparát pro vyučování. Kol. Balcar se táže, zda na Velehradě se bude pořádati katechetický kurs. Předseda odpovídá, že spolek nedostal oficiálního vyrozumění. Kol. Slavíček, žádá za koupení programu katechet. kursu ve Vídni, což se stane. Místopředseda kol. Rotta žádá, aby v každé výborové schůzi pokladník podal zprávu o stavu spolkového jmění, čemuž bude vyhověno. Spolek stal se členem Katolické Besedy. Bylo vysloveno přání, aby zástupcové jednotlivých diecézí pracovali k tomu, aby všickni katecheté se stali členy katechetského spolku. Dále jednáno o jiných stavovských otázkách.

Členská schůze se konala dne 17. května. Předseda prof. Žák uvítal kol. Červinku z Královic, kterýž obětavě převzal přednášku o katechetském kursu ve Vídni a částečně v Solnohradě, jichž obou se účastnil. Ač z počátku byla nedůvěra v účastenství, přece oba kursy dobře dopadly. Účastníci dostali slevu na dráze, školní úřady podporovaly oba podniky. Jest potřebí, aby se kněz stále vzdělával zvláště ve svém katechetském úřadě. Referent dovozoval, že všude panovala svornost mezi účastníky a není pravdou zpráva polského listu, že by čeští účastníci vše posuzovali z hypernacionalního stanoviska. V hlavních rysech uvedl obsah přednášek a zmínil se o učebním plánu bratří Pichlerů, o psychologické metodě, o katechetském časopisu. Také dovozoval, že praktický výstup jesuity v Kalksburku

nebyl suchopárný, nýbrž živý a poučný. Kol. Červinka byl za svůj referát odměněn hlučným potleskem. Po té byly dotazy podány, jež referent zodpověděl. Redaktor tohoto listu tázal se přednášejícího, zda považuje za možné pořádati český katechetský kurs. Referent mluvil o velkých obtížích, ale doporučoval, aby se pomalu konaly přípravy k němu. Spolek nespustí zajisté této myšlenky se zřetele. Předseda poděkoval vřele řečníku za jeho námahu. Dále projednáváno bylo memorandum k nejd. konsistoři, jakož i otázka petiční.

Vědecko-paedagogicko-katechetický kurs v Olomouci, kterýž při občasných schůzích v pondělí a úterý svatodušní dne 12. a 13. června 1905 pořádá katolický spolek českého učitelstva na Moravě v promoční síni c. k. theol. fakulty olomoucké, universitní budova, Sarkandrova ul. čís. 14 v přízemí. V pondělí dne 12. června dopoledne: o 1/2 8. hod. mše sv. a promluva J. M. svět. biskupa Dr. K. Wisnara v kapli blah. Jana Sarkandra. O 1/2 9. Zahájení kursu předsedou spolku, pak referáty: I. O astronomii ve škole, c. k. šk. rada Dr. Fr. Nábělek, gym. profesor z Kroměříže. II. Exhorta na školách nižších a vyšších, děkan a prof. theologické fakulty olomoucké Dr. Jan Kubiček. Dopoledne. III. Nové směry v kreslení na škole obecné a měšťanské, odb. učitel. Al. Adamec, red. »Vych. Listů« z Ivančic. IV. Katechetický výstup s psychol. odůvodněním, vdp. prof. c. k. českého ústavu učitel. Dr. Ant. Kubiček z Kroměříže. V úterý dne 13. června. Dopoledne o 8. hod. V. Kristus učitelem o řádu přirozeném a nadpřirozeném — prof. theol. fakulty olom. Dr. Rich. Špaček. VI. Meteorologické úkazy a jich příčiny fysikální — c. k. gym. profesor V. Minařík z Olomouce. VII. Ethika Spencerova a ethika křesťanská ve výchově — prof. theol. fakulty olomoucké Dr. Jos. Kachník. VIII. Vyučování o přírodě, nadučitel J. M. Kadlčák z Frýdlantu. Zakončení schůze a kursu předsedou. Po referátech volné rozhovory. Kurs jest bezplatný a zvou se členové spolku i milení hosté: učitelé duchovní a světské, sl. učitelky a přátelé křesť. školství vůbec. Přihlášky co nejdříve si vyprošuje předseda J. M. Kadlčák ve Frýdlantě n. Ostravici. Byty se doporučují v hotelu Národní dům a Austria, pro slečny žen. klášter a třeba je napřed objednat.

K činnosti Spolku katechetů v poslední době.

(Dokončení.)

Dále učinil spolek příslušné kroky, aby jako kolegům na Moravě, tak i v Čechách počítány byly *kvinkvenálky od nastoupení služby*, aby nenastaly v té příčině zmatky. Že přes to v jednotlivých okresech některému katechetovi vyměřují se kvinkvenálky od katechetské zkoušky pro měšťanské školy, tomu nedá se, dokud se praxe neustálí, zabrániti; snad někde nese hlavní vinu toho sám katecheta, že neměl v té věci dosti rozhledu a nezjednal si předem od spolku příslušné informace. Proti takovému výměru ovšem nutno se ohraditi.

Spolek si uvědomil dále, v jaké nevýhodě je katecheta proti učitelům a učitelkám, když se mu ukládá rok co rok stále povinnost vyučovati nejen na své, ale i *na jiných* školách až do nejvyššího zákonného počtu hodin (25).

Učitelé 5třídních chlap. *obecných* škol vyučují v týdnu průměrně (od 17 do 23) toliko $20\frac{3}{5}$ hodin, učitelky těchže škol dívčích průměrně $19\frac{4}{5}$, učitelé chlap. měšť. škol (3—6 třídních) průměrně 22 hodin, učitelky těchže škol dívčích průměrně 18 hodin, v celku tedy vyučují učitelé a učitelky průměrem 20 hodin týdně. Kromě toho domáhají se nyní učitelé i učitelky, aby zřízena byla při měšť. školách zvláštní místa učitelů a učitelek *tělocviků*, čímž by jim také několik hodin vyučovacích ubylo.

Na druhé straně žádný učitel (ani učitelka) není v praxi vázán vyučovati do nejvyššího zákonného počtu hodin (na obec. školách do 30, na měšť. do 28) tak, aby musil doplňovati tento nejvyšší počet vyučovacích hodin na *jiných* školách jako katecheta, takže pro učitele a učitelky na školách, na nichž působí zároveň systemisovaní katecheté, nejvyšší zákonný počet hodin v praxi nikde se nevyskytá. Vyučuje-li na př. učitel I. třídy obecné školy ve své třídě svých povinných 17 hodin týdně a převezme-li k tomu ještě vyučování na *jiné* škole, musí býti vždy za ně zvlášť remunerován. Naproti tomu nejnižší počet povinných hodin, totiž 16, jest u katechetů v praxi snad vůbec illusorní.

Největší křivda však dála se katechetům při vyměřování remunerací za přespočetné týdenní vyučovací hodiny čili za nadpovinné vyučování ve přebývajících třídách, pro něž není zvláštní učitel náboženství ustanoven. Ačkoli v normálních zásadách pro sestavování okresního školního rozpočtu za každou týdenní vyučovací hodinu jest přijata remunerační položka $\frac{1}{25}$ služného, tedy stejná remunerace

jako u zvláštních učitelů náboženství s remunerací t. j. u kněží mimo systemisované katechety se stálým platem, přece vyplácela se z této $\frac{1}{25}$ katechetovi systemisovanému, k vyučování náboženství před jinými zvlášť kvalifikovanému jen docela nepatrná část; ostatní prý je »na řád úspor.«

Odečítalyť se katechetovi při vyměřování tom hodiny k vůli ferialním dnům odpadlé, a katecheta dostal remuneraci za přespočetné hodiny jen v takových týdnech, ve kterých skutečně nad 25 hodin vyučoval, takže na př. za vyučování v jedné přespočetné třídě, ve které nebyl povinen vyučovati a v níž 77 hodin během roku skutečně vyučoval, dostal remuneraci jen za 26 hodin částkou 29 K 12 h. Proti tomuto způsobu vyměřování katechetských remunerací vedena byla stížnost až k nejvyšší instanci, ke správnímu dvoru, se zajímavým výsledkem. V jednom totiž případě rozhodl senát, jehož referent byl národnosti německé, že beze vší pochyby náleží tu vyplatiti remuneraci $\frac{1}{25}$ služného, v druhém však případě (o 3 dny později projednávaném) jiný senát, jehož referent prý jest národnosti české, rozhodl teprve v druhém sezení, totiž po svolání plenárního senátu, že $\frac{1}{25}$ služného naprosto tu aplikovati nelze, tedy docela opáčné rozhodnutí senátu prvního, že však také nelze odečítavati z remunerace hodiny k vůli ferialním dnům odpadlé a že při vyměřování by spíše slušelo vzíti za základ počet hodin skutečně v přespočetné třídě vyučovaných. Jinými slovy: že se nemají sice z remunerace za nadpovinné vyučování odpočítavati hodiny odpadlé z vyučování, za něž běře katecheta své služné, ale jen hodiny z toho nadpovinného vyučování odpadlé. Proč však činiti tento rozdíl, když světským učitelům z remunerací za nadpovinné vyučování na př. němčiny nebo frančiny nebo náboženství atd. se odpadlé hodiny neodpočítávají, nýbrž vyplácena je remunerace celkově za rok nebo za půl roku? Proto slušelo by v tomto případě remunerovati ne 77 hodin, nýbrž všech 88 (resp. 92) hodin v 1 třídě. A druhá věc: kde vzíti základní jednotku pro tento nový způsob vyměřování dle rozhodnutí správního dvora? Zemská šk. rada se nerozpakovala a vzala tuto jednotku ze substitučního zákona z r. 1899, totiž 1 K za jednu vyučovanou hodinu, ač zástupce ministerstva vyučování před správním soudem sám výslovně prohlásil, že o zastupování nemůže tu býti řeči. Dle této praxe zemské šk. rady dostává nyní katecheta se stálým platem za nadpovinné vyučování v 1 třídě na př. v uvedeném případě 77 K (odpadne-li více hodin, ještě méně), kdežto světský učitel za substituování téhož nábožen. vyučování dostává 80 K, kněží z duchovní správy po 1 K 20 h za vyučovanou hodinu, tedy v tomto případě 92 K 40 h, a zvl. učitelé náboženství s remunerací (t. j. kněží mimo systemisované katechety se stálým platem a mimo kněze z duchovní správy, na př. řeholníci) $\frac{1}{25}$ služného za týdenní vyučovací hodinu, tedy 128 K. Na státních středních školách mají katecheté za nadpovinné vyučování stejnou remuneraci jako supplující učitelé náboženství, také na Moravě a v Dol. Rakousích jest vyučování náboženství v přespočetných třídách stejně remunerováno, ať je obstarává zvl. učitel náboženství s remunerací anebo se stálým platem, jen na českých obec. a měšťan. školách katecheté dostávají za takové vyučování remuneraci menší než světské učitelé za jeho substituování. To jest přece příliš nápadné. Jsme zvědaví, jak vyřízeny budou tentokráte námítky v té věci k vyšším instancím podané.

Náležitě nápravy po našem rozumu nemůžeme již hledati nikde jinde než po příkladu jiných zemí (Moravy a Dolních Rakous) na zemském sněmě, kde

při vyřízení našich petic bude asi analogicky ustanoven určitý roční obnos za nadpovinné vyučování v přespočetných hodinách. Pak teprve přestane nutnost podávati stížnosti k vyšším instancím. Do té doby však otázka ta zůstane stále otevřena, neboť právní cestou spravedlivě již asi rozřešena nebude. — Nápadno jest, že katecheté němečtí v Čechách toho zkracování a těch nepříjemností jsou ušetřeni a že podaná v té příčině interpellace na říšské radě zůstala dosud bez odpovědi.

Promluva na svátek sv. Prokopa.

Napsal EM. ŽÁK.

*»Milý Bohu i lidem, jehož památka jest v po-
žehnání.«* Eccles. 45., 1.

Za jasného večera letního, kdy světlem ožijí hvězdy, jež všemohoucí ruka Páně rozhodila ve tmy noční, často vidíme na jihovýchodní straně oblohy jasnou, větší hvězdu. Poutá k sobě zrak svým osamocením. Svítí daleko od ostatních klidným světlem, jasně zeleným, jako zářící smaragd zavěšený na hasnoucí báni nebes. Hvězdáři dali jí jméno Sirius. — Na obloze slavné a požehnané minulosti české, mezi světci a slavnými muži, kteří jako hvězdy svítí s výšin nebeských dolů na církve bojující, skví se rovněž jeden světec tichý a milý, takorba oddálený od ostatních světců vzácné paměti, světec poustevník, později opat kláštera sázavského, sv. Prokop. Mezi patrony země české je svojí tichou činností, do ruchu dějin nikterak nezasahující, nad jiné významný. A že světíme památku jeho, uvažme aspoň několik rysů jeho výrazné osoby a požehnaného působení.

1. Nepatrná víska u Českého Brodu, Chotouň, těší se ctí rodiště Prokopova. Již u věku dospělejším zatouživ po tom, jediné Bohu sloužit, vzdělal se v slovanském učení na škole Vyšehradské a pak, zašed na Moravu, v kvetoucí štěpnici křesťanských učedníků, jak ji sv. apoštolové slovanští Cyrill a Metoděj štípili, byl posvěcen na kněze. Na to strávil mnohá léta o samotě na Moravě, Slovensku a v jižních Čechách, vyvolil si konečně tichou samotou Sázavskou za trvalé své bydliště. Tu mezi lidem působil více příkladem než slovem, ne nepodoben velikému předchůdci Páně, sv. Janu na březích Jordána. Kázal lidu, vybízeje ku kajicnosti; ba i knížete Oldřicha viděl u svých nohou pokání činícího. »Pro Boha měl srdce dítěte, pro bližního srdce matky, pro sebe srdce soudce.« Přísný na sebe, laskavý a shovívavý k jiným, toť bylo kouzlo, jež jako tajemná síla magnetu táhlá mnohé z jeho ctitelů, aby v blízkosti sv. Prokopa učili se hledati jiného štěstí a lepšího klidu, nežli ostatní svět může dáti. Mnozí usídlili kol něho »v búdách poustevnických«. V sv. Prokopu spatřovali svého otce a učitele. A zde za štědré pomoci knížete Oldřicha a mravenčí pílí družiny světcovy povstává slavný a starobylý klášter na Sázavě.

Klášter Sázavský! Věkopamátne pro nás štípení Prokopovo! Kolik jasných a radostných vzpomínek dávné minulosti druží se k jeho zdem! Vždyť odtud rozlévalo se světlo křesťanské osvěty po okolních krajích. Pod klenbami jeho zvučely zbožné hymny věrných sluhů Páně v slovanském jazyku ještě tehda, když všude vůkol vlivem kněží a knížat německých služby Boží jazykem latinským již se konaly. Klášter Sázavský — útulek bohoslužby Cyrillo-Methodějské, první *kolébka věd a umění domácího!* Klášter Sázavský — první malířská škola česká

v 11. století, kde s neúmornou pílí slovanské knihy rozmnožovány a malbami zdobený, kde liturgický zpěv s láskou, jež českému srdci tak je vlastní, byl pěstován, kde stavitelství a sochařství české slavilo svůj počátek! Ze ssutin kláštera, jenž kvetl v ochraně opatské berly Prokopovy v živých vzpomínkách vystupuje tu umělec v rouše řeholním, malíř a řezbář, opat Božetěch.

Kdo z nás, drazí přátelé, by nedovedl chápati blaha, jež samota a život řeholní přináší, s pohnutím a vděkem při těchto vzpomínkách nezalétal by svým duchem pod tichou střechu kláštera svatoprokopského? — —

Umění stalo se heslem našeho věku. Stalo se snem a životním cílem více lidí, než snad je slušno a přiměřeno. Chce býti chlebem a solí života. A přece vedle svého určení ono není podkladem a podmínkou života; ono má jen život *povznášet a zpřijemňovat*. Umění ve službách *vyšších*, toť umění v plné své důstojnosti; umění ve službách nízkých vášní a všednosti toť jako dávný Pegasus zapřažený v káru, na níž mrva se vozí.

2. Umění dávné, přecházející věky, bylo vždy ve službách náboženství a ušlechtilého vlastenectví. U všech národů odchovalo a pěstilo je náboženství. Bylo to v těch dobách vzácného souladu a správného nazírání, kdy pravda, dobro a krásno, odlesk trojjediného Boha, tvořilo nedílnou a nerozlučnou jednotu. — Ale v dějinách národů nadešla osudná chvíle rozluky. Umění řeklo pravdě, jako kdysi pyšný Lucifer pravil Bohu »*Non serviam. — Nebudu sloužiti.*« A odloučivši se od svého zřídla, šlo cestami marnotratného syna, — sdílelo pokrm vepřů, dalo se namnoze v služby nízkosti. Umění, vzácný odlesk tvůrčího ducha lidského, propůjčilo se k tomu, aby lichotilo smyslnosti a nízkým žádostem člověka.

Duchaplný francouzský spisovatel Hello, ukazuje na smutné cíle pobloudivého umění, dí: »Umění ztratilo hlavu. Když bylo hledalo své vzory v oblastech stínu, když bylo zapomnělo, že slunce jest jeho vlastní, pokusilo se o vynášení a velebení zla. Rcete mladému člověku, že jest krásným páchat zlo, a on vam neuvěří. Ale předvedte mu uměním veliké, silné zločince a prostřední jen, ploché, počestné lidi, a člověk opojen kouzlem umění, navykne si mysliti, že je potřebí, aby byl člověk velikým, spáchat mnoho zla ve svém životě.«

A vizte umění, jež opustilo posvátné síně, v nichž byla jeho kolébka, vyšlo na ulici, aby plnilo výkladní skříně a nároží domů! Kolik je tu příkladů jeho kleslosti a zvrácenosti! Umění, jež má povznášeti člověka, strhuje jej v kal všednosti! — Drazí přátelé, když tohoto neutěšeného poslání, kterého dnešnímu umění se dostalo, vzpomeneme, v jaké milé zaří, ve vděčných vzpomínkách stojí tu před námi dávný klášter Sázavský, jež uměním šířil křesťanskou osvětu a dal vznik mnohým slavným pracem, aby svědčila věkům budoucím o pravé zbožnosti a umělecké výši pokorné a pracovitě řeholní družiny sv. Prokopa!

Práce v dobách k ní ustanovených, umění v době oddechu, a obojí posvěceno modlitbou! Jak utěšený a šťastný byl život těch, kdo takto mu rozuměli! Jak vznešeným příkladem zaří tu světec Prokop a jeho duchovní rodina každému moudrému člověku, byt nechápal tajemství štěstí, jež sídlí pod střechou řeholního domu! A nad jeho troskami stále nám znějí památná slova Danteova »Ten klášter hojně nasil ráje plody, však nyní zpustl.« (Ráj. zpěv 21.) —

A všimněme si ještě jména našeho tichého světce Prokopa. Jazykozpytci najisto dokázali, že jméno toto je původu řeckého. Značít slovo prokopios muže, jenž *činí pokrok v práci*, člověka stále se zdokonalujícího. Světec Sázavský po

celý život se zdokonaloval, šel za svým jasným vzorem, který jediný mohl říci »*Učte se ode mne*«, za Ježíšem Kristem. Jemu se přibližovali v tomto životě víc a více, to bylo heslem jeho života. Chtěl vždy kráčet v jeho šlépějích, aby dostihl ho jednou v blažených stáncích nesmrtelnosti. A když vzpomeneme slávy jeho, kterou dal mu Bůh, vděčných citů, jež klíčí v srdci každého upřímného Čecha pro zářnou postavu sv. opata Prokopa, pak nelze než volati »Kéž svatý Prokop přimlouvá se za svůj lid a vyprosí požehnání a ochrany své dávné vlasti! A dej též Bůh, aby každý z nás, ať kteréhokoli světce nosí jméno, byl v pravdě člověkem, jenž pokrok v práci činí, byl v původním slova významu opravdu Prokopem!« Amen.

Promluva na IV. neděli po sv. Duchu.

Napsal VLADIMÍR HORNOV.

»*Mistré, po celou noc pracovavše, ničeho jsme nepopadli.*« Luk. 5, 6.

1. Na hladině jezera Genesaretského a v rybářských chatách roztroušených po břehu jeho rozložila se tichá noc. Za dne valily se tři zástupy. Spěchaly za Ježíšem Nazaretským. Děti vedly tu nemocného otce, matka dítě tiskla tu do náručí — a vše spěchalo ke Kafarnaum, kde Kristus uzdravoval nemocné a umírající slovem jediným. Pověst o božském divotvorci roznášela se již po celé Galileji a z daleka přicházeli k němu bolestmi a neduhy sklíčení: »Pane, chceš-li, můžeš náš uzdravit!«

Nyní již denní ruch utichl — břehy Genesaretské viděly zástupy k domovu se vracející a vlebící božského mistra — pak zmizelo vše, jako tajemný obraz Boží moci, o níž si věkové budou vyprávěti. — Ku břehu jezernímu přicházejí muži z Kafarnaum Šimon, Petr, Jakub a Jan. Za dne naslouchali slovům božského Mistra a nyní v noci jdou, aby těžkou prací rybářskou dobývali si denního chleba.

2. M. j., je to zajisté dojemné a povznášející, když čteme ve sv. evangeliu. jak muži prostí, nadšení touhou po pravdě, jdou za Kristem, božským Učitelem a nasycení jeho slovy vracejí se k zaměstnání svému, aby zase rukou mozolnou zabezpečili sobě i rodinám svým život chudičský. Ve prostých hrudích rybářů galilejských bylo zlaté zrno, drahocenná perla, jež ctí a povznáší každého člověka — perla, která zvláště u mládeže jest ceny veliké je to pracovitost.

a) Marně bychom hledali v knihách písmá sv. osoby, která nad jiné vynikla, kterou Bůh vyvolil k věcem velikým, aby duše její nebyla ozdobena touto ctností. Pracovitost jest šlechtickým znakem vznešených duší, které chápají svůj cíl a vědomy jsou svých povinností.

Na stránkách madiánských pásů Mojžíš stáda Jethrova, když Bůh pravil k němu »Odlož hůl pastýřskou a vezmi v ruku svoji hůl moci mé a jdi před krále egyptského, abys vyvedl lid můj!«

Gedeon na mlatu čistil obilí, když anděl Hospodinův ho povolal »Vezmi meč a vstaň k boji za svobodu svého lidu! Vyženeš vrahy, povýšíš syny Jakubovy, nesmrtelným učiníš své jméno u všech národů!«

Na poli byl David, když Samuel vstoupil do příbytku Isaiova, aby pomazal toho, jež vyvolil Hospodin, aby zvýšil brány Sionu a posílil rámě Israelovo!

Dlaně, jež utvrdly práci těžkou, pomazával Hospodin, aby z poroby k slávě a vítězství vedli lid, sejímající jeho otrocké s šíje svých krajanů. A zdaž i dějepis nám nevypravuje, že velicí Cincinnatové od pluhu k diktatuře, k nejvyššímu vedení v dobách rozhodných bývali povoláváni?

Důvod a příčina toho jest v tom, že povaha, která zamilovala si práci, jest povahou celou, šlechetnou, že dovede ovládati sebe, přemáhati vášně a náklonnosti své, že povaha taková schopna jest vykonati úkoly důležité a nesnadné, zocelena jsouc vlastní sebekázní.

Nedivme se, že když den jasným světlem svým rozlil se po březích Genezaretských, že Kristus přichází k jezeru, že vstupuje na loďku Petrovu, jehož ruce chvějí se námahou od předešlé noci, že žehná jeho lovu a pak mu praví »Petře, nebojž se, již od tohoto času lidi loviti budeš!« — Od sítí, od práce volá božský Spasitel svého apoštola, kterého učiniti chce skálou své církve, hlavou svých učedníků. Dobře ví, že jako prostý rybář galilejský naděsil se za noci bouřlivých vězí k domovu ovoce práce své, že i tak neohroženě a pevně státi bude na lodičce církve, jež v bouřlivých vlnách století plouti bude podobna arše Noemově.

b) Pracovitost jest tedy význačným rysem v povaze všech, které Bůh vyvolil. Kdož by pochyboval tedy o tom, že bez této ctnosti nelze ničehož velikého vykonati ani pro čas, tím méně pro věčnost. V knize »Příslloví« mluví Duch sv. jako matka k duším mladým »Jdi k mravenci — zpytuj cesty jeho a uč se moudrosti, kterýž nemá vůdce ani příkazatele, ani knížete připravuje sobě v letě pokrm a shromažďuje ve žni, co by jedl. Dokavadž (lenochu) spáti budeš? Kdy vstaneš ze sna svého? Maličko pospíš, maličko podřímáš, maličko složíš ruce, abys pospal: a v tom přijde na tebe jako pocestný chudoba a nouze jako muž ozbrojený. Pakli nebudeš lenivý, přijde jako studnice žeň tvá a chudoba daleko uteče od tebe!«

Poučný příběh, vztahující se k těmto slovům písmo sv., vypravuje se v životopise sv. Marka. Týž v mládí svém byl velice nedbalým, tak že žádnému řemeslu se nevyučil a lenivě život svůj trávil. Jednou sedě nečinně na poli, obrátil náhodou zrak svůj na hromadu mravenčí. Čilý ruch, který vířil podivuhodným městem malých tvorů, upoutal jeho pozornost. Nikdo tu nezahálel. Každý spěchal, jakoby na cestě jeho záleželo blaho celé mravenčí říše. Neviděl, že by se kdo mezi nimi zastavil, nebo dokonce odpočíval. Někteří vlekli břemeno, jež bylo větší než jeho malý nosič a přece neochabovali. Mladistvý pozorovatel byl hluboce dojat. Rozpomínal se na svůj dosavadní život. Nemohl si vzpomenouti ani na jediný den ve kterém by byl podoben těmto malým příčinlivým tvorům. Pohnut k slzám pravil: »Hle, jak pilní jsou tito nerozumní tvorové! Žádný jim nepřikazuje, žádný jich nehoní, žádný nad nimi nedohlíží — a jak bedlivě konají práci svou, dokud slunce svítí a léto panuje. A což pak ty děláš v nejlepším věku svém? A přece slyšel jsi slova Kristova: »Pracujte pokud den jest; neboť přichází noc, kdy nebudete moci pracovati!« — Rozjímání to tak mocně působilo na duši mladistvou, že od té chvíle cítil v sobě závazek přičiniti se ze všech sil svých, aby nestál níže, než nerozumný tvor, který tak věrně plní povinnosti Bohem Tvůrcem mu uložené. Stal se řeholním bratrem a vzorem mravenčí píle a pracovitosti.

c) Má-li však práce naše nám přinést skutečně užitek, nesmíme zapomínati Toho, o němž žalmista praví: »Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pra-

cují, kteří staví jej. Nebude-li Hospodin ostříhati města, nadarmo bdí, kdo ostříhá ho.« (Ž. 126.)

»Celou noc pracovavše, ničeho jsme nepopadli,« — praví Petr, rybář božskému Mistru. — »Vez na hlubinu!« velí Kristus. A když to učinili, zahrnuli veliké množství ryb, tak že se trhala síť jejich.

Kde není Kristus, kde není požehnání Božího, tam práce nepřináší užitek, který by činil člověka šťastným a spokojeným. Až k nebesům stavěli Babel národové shromáždění — ale stavěli bez Boha a proto bez užtku byla jejich práce, marné bylo jejich namahání. — Babelu byla by podobna práce naše, kdybychom jí nekonali s myslí Bohu oddanou, s duší pamatující na Boha a na věčnost.

Do úpadu pracoval dle slov Spasitelových onen boháč v evangeliu. Pracoval však bez lásky k Bohu, jen pro svět, pro štěstí pozemské a Bůh jemu řekl »Blázne, ještě této noci požádám duše tvé — a co jsi nashromáždil, čím to bude?«

Jinak umíral světec, který život svůj věnoval práci obětované Bohu a bližnímu. Pozdvihuje ruce své ku kříži volal »Těmto, bratří, děkuji, že tak klidně na věčnost se ubírám!«

M. j., poznali jsme, jak milá jest Bohu ctnost pracovitost. Miluje a vyvyšuje duši, která ctností tou ozdobena jest. Třeba však, aby s ní spojena byla srdečná zbožnost, by člověk nezapomínal časné spojovati s věčným a nehynoucím.

Nešťastný, světu oddaný král Jindřich VIII. umíraje volal »Přátelé, všechno jsme ztratili!« — Pracujme z lásky k Bohu každý ve stavu svém — plňme povinnosti své věrně a vytrvale — a pak budeme moci zvolati v hodině poslední »Všechno jsme získali!« Amen.

Promluva na V neděli po sv. Duchu.

Upravil FRANTIŠEK ŠEBESTÍK, katecheta v Polné.

V dnešním sv. evangeliu varuje nás Pán Ježíš vážnými slovy před hněvem, hříchem to, jenž za dnešních časů všude má svůj stánek. Rozhostil se v palácích boháčů a zahrnuje se v chýších chudiny, vzteká se ve městech i na venkově, vzdychá na lůžku nemocných a skřípe zuby na ulicích, zuří i ve škole mezi dětmi, ba kvílí i v kolébce maličkých — zkrátka hněv hlodá v srdci veškerého lidstva, sváděje velké i malé, vznešené i prosté k mnohým hříchům, zejména ke klení.

Milé dítky! Jest mi úzko, že musím doznati, že i některé z vás ve hněvu ku klení často dáváte se strhnouti. Snad žijete mnohé mezi lidmi, kteří ani již nepozorují, že řeč jejich hojným klením jest kořeněna. A tu byste mohly snadno klení přivyknouti. Abyste zejména před tímto hříchem co nejvíce na pozoru se měly, chci vám v dnešní exhortě ukázati, *jak ohavným hříchem jest klení a jak smutné jsou jeho následky.*

1. Abychom poznali, jak ohavné jest klení, všimněme si, jakým způsobem se děje.

Kdo kleje, užívá svatých, ba i nejsvětějších jmen, na př.: Ježíš, Kristus, Ukřižovaný. Druhé přikázání Boží zní: »Nevezmeš jména Božího nadarmo«, a kdo kleje, jména Božího tak hanebně zneužívá! Sv. apoštol Pavel praví: »Aby ve jménu Ježíše Krista každé koleno klekalo«, a kdo kleje, užívá toho jména nejsvětějšího k tomu, aby na bližního svého svolával kletbu!

Ku klení užívá se i jména ďáblova, jména místa zavrženčů, pekla; užívá se nesmyslně i jmen z přírody: hromu a blesku,

Pozorujme ještě, kdo se proklíná. Proklínají se lidé; mnohý i sám sebe proklíná, mnohý bližního svého, který je přece stvořen k obrazu Božímu a kterého má milovati jako sebe samého; Kristus Pán za každého člověka obětoval svou předrahou krev, a kdo kleje, svolává na člověka tak draze vykoupeného peklo a věčnou záhubu. Jak hříšné to počínání! Pán Ježíš praví v dnešním sv. evangeliu. »Kdož by řekl bratru svému racha (t. j. ničemníku), hoden bude rady. A kdož by řekl blázne, hoden bude pekelného ohně.« Jakého asi soudu bude hoden ten, jenž bližního svého proklíná!

Proklínává se i tvorstvo Boží; hospodář proklínává mnohdy i půdu kterou vzdělává, i dobytče, se kterým pracuje a tím dopouští se, jak dí sv. Tomáš Akvinský, rouhání proti Bohu, jelikož potupuje to, co Bůh učinil.

Mnohý proklíná i práci svou, kterou přece má vždy Bohu obětovati, jak napomíná sv. apoštol Pavel: »Cožkoli činíte, všechno k slávě Boží činite!«

V pravdě ohavným hříchem jest klení.

2. A jak zhoubné a smutné jsou následky klení! Kdysi nalezeno bylo dítě jež zbloudilo a nikým znáno nebylo. A dítě to na všechny otázky, jež mu kladeny byly, odpovídalo vždy totéž. »Jak se jmenuješ? — »Ďábel. — »Odkud jsi?« — »Ďábel.« — »Kdo jsou tvoji rodiče?« — »Ďábel.« — Patrně dítě to doma od svých rodičů je proklínajících slovo to tak často slýchávalo, tím si je zapamatovalo a pak stále je opakovalo.

Hle, jak nakažlivé a pohoršlivé je klení! Klení nejspíše se každý naučí a snadno mu přivykne. Zejména platí to o dětech; ba jsou dívky, jež spíše klítí umějí nežli dělati kříž a se modlití. Někdy snad i mnohé mezi vámi, které klení již tak přivykly, že při každé příležitosti slova kletby pronášejí a snad ani již za hříchy to nepovažují, nýbrž jen nevinný žert v tom vidí? Milé dívky! Nedomnívejte se, že klení jest něco malicherného a neobtěžujte srdcí svých vlastními i cizími hříchy! Pravím i cizími hříchy; neboť jestliže po celé měsíce a snad po celá léta denně jen jeden zaklejte a svým špatným příkladem každý den jen jednoho soudruha svedete a ten opět jiného a tak dále, posuďte, kolik tisíc cizích hříchů budete při smrti míti na svědomí, a to jen proto, že jste klením pohoršení dávaly!

Jiný následek klení je ten, že zlolajce škodí sobě i jiným.

Zlolajného člověka každý nenávidí a každý se mu vyhýbá, sám pak častými výbuchy hněvu, v němž kletby pronáší, podkopává si zdraví a znepřáteluje si Boha, jehož uráží hříchem svým, takže Bůh nemůže mu žehnat.

Mnohdykrát se též stává, že Bůh zlolajce trestává tím, že dopustí, aby se vyplnila kletba, kterou zlolajce nad někým vyřkl. Výstražný příklad toho vykládá sv. Augustin. Matka jedna v městě Césarei v Egyptě měla 10 dětí. Když ovdověla, zapomněl se jednou nejstarší syn tak dalece, že na matku vztáhl ruku svou a ji týral; ostatní děti klidně na to patřily a matky se nezastaly. Tu pronesla matka nad nimi kletbu, aby jako Kain světem bloudily a nikde pokoje nenalezly. Kletba matčina úplně se vyplnila. Všechny dívky počaly se pojednou na všech údech trásti a nikde nemohly dojíti upokojení. Matka ze zoufalství nad tím se oběsila. Dívky pak se rozprchly do světa, vyhledávající pomoci, kde jen mohly, ale marně. Konečně tři z nich, 2 synové a 1 dcera, vyprosily si úlevy na hrobech sv. mučedníků; osud ostatních jest neznám. Sv. Augustin dosvědčuje, že nešťastné dívky tyto sám viděl v biskupském sídle svém.

Tento výstražný příklad, milé dívky, mluví důtklivěji než všechna slova, jak pravdiva jest hrozba Písma sv.: »Miloval zlořečení, a přijdeť naň.« (Ž. 108, 18.) Pán Bůh pronásleduje takového nešťastníka, který zlořečí, spravedlivým hněvem svým; kletba jde v patách za ním a následuje ho až do hrobu. Proto i konec zlojacc bývá obyčejně nanevšš žalostný.

Jistý kněz vypravuje, že zaopatřoval člověka, jenž za života svého měl zvyk nejhroznějším způsobem klíti. Jazyk jeho, jehož tak hanebně zneužíval, byl při zaopatřování tak oteklý, že ho ani v ústech udržeti nemohl, nýbrž jej jako beztvárný kus masa vyplázlý míti musil.

Milé dívky! Mám za to, že u žádného z vás nestalo se dosud klení návykem. Uklouzne-li však přece někdy slovo kletby rtům vašim, vzbudte hned lítost a bolest nad tím, připomeňte si slova, jež každodenně v Otčenáši říkáváte: »Posvěť se jméno tvé!« a nezneuctívejte svatých, posvátných jmen tak ohavným způsobem! Učiňte si hned z rána pokaždé předsevzetí, že za každé slovo klení, které z úst vypustíte, potrestáte se ihned nějakým malým pokáním, na př. že odříkáte modlitbičku »Ježíši, tichý a pokorný srdcem, učiň srdce mé podle srdce svého!« a jistě v krátkém čase hříchu klení odvyknete. Proste při každé ranní modlitbě své Pána Boha o milost jeho, zasvěťte mu jazyk svůj, uctívejte jej častěji zlatým křesťanským pozdravem: »Pochválen buď Ježíš Kristus!« a navykněte si jiným dobrého přátelství a jim žehnati, a pak dojdete i vy požehnání zde a jednou tam na věčnosti. Amen.

Promluva na neděli VI. po sv. Duchu.

»Lítost mám nad zástupem!« Mar. 8., 2.

Od měst Tyru a Sidonu vracel se Pán Ježíš pohanskou krajinou nazpět do Galilee. Ač se pečlivě lidu vyhýbal, přece se lid sbíhal a hrnul po všech cestách k nim. Divotvorec jej vábil. Přiváděli mu slepé, němé, všeliké nemocné a kladli je k nohám jeho. Uzdravoval je a tito udivení pohané blahoslavili Boha israelského. Veliké zástupy byly s ním již tři dni. Nedostávalo se pokrmu a tu Kristus pronesl ona památná slova »Lítost mám nad zástupem!«

Kristus poučil lidstvo o důstojnosti člověka a proto jediný mohl pronést slavný zákon o lásce k bližnímu. Sám jsa vzorem této svaté lásky, naučil jí každé dobré lidské srdce a tak obrodil a zachránil společnost lidskou. Pohledme nejprve na lidstvo před ním jak bylo zneuctěno a nešťastno.

1. Člověk, který nepoznal vůle Boží, nemiluje člověka a nenávidí práci. A proto, jestliže jen trochu mohl, upoutal co nejvíce lidí, aby za něho pracovali a jemu sloužili. A aby se tito ubozí nebouřili, aby mocní tohoto světa mohli spáti klidný spánek, což bylo přirozenější, nežli že je seslabili a uvrhli v otroctví? A proto viděl svět před Ježíšem Kristem zástupy otroků zbavených lidských práv a lidské důstojnosti. V Římě mívali někteří páni až 10.000 otroků, ano i více.

Pomyslíte si snad proč se tedy nevzbouřili? Proč násilím si neuhájili práva na svůj život, na svoji čest a na svoji práci, když jim toto vše bylo násilím vzato? I o to se pokusili. Roku 680 po založení Říma shluklo se u paty hory Vesuvu asi tři sta osob. Byli to uprchlí otroci. Za všeobecného ticha povstal jeden z nich — Spartacus. Mluvil o bídě všech; že lépe by bylo umřítí, než-li žítí život zvířete. Líčil ukrutnost pánův, jejich bohatství, jejich zábavy. Tvrdil, že i otroci se stanou pány, jestliže svorně povstanou a železnou paží zničí a zdrtí

okovy, jimiž byli spoutáni. Jeho oči hořely a jeho hlas hřměl. Domluviv, napřáhl ruku k nebi a k noci. Zástup, který ho slyšel, zvedl se, poznávaje, že má vůdce a o týden později 40.000 otroků seřazených ve válečné šiky obracelo na útěk římské vojevůdce, obrátilo celou Itálii nohama vzhůru; a již již doufali, že budou jako vítězové patřiti na plameny a kouř vševládného Říma. Byli však Pompejem poraženi, jenž napsal několik řádek římskému senátu, že oni bídní otroci byvši mu jednu chvíli na postrach, vrátili se v příslušnou sobě nicotu. Od Říma až ke Kapue byly postaveny kříže, jež se prohýbaly pod tíží ukřižovaných na nich otroků.

Ale i kdyby Spartacus zvítězil, co by se bylo stalo? Bylo by bývalo otroctví zničeno? Nikoliv. Spartacus sám řekl, že z pánů nadělá otroky — a proto byl by býval svět druhého dne tím, čím byl den před tím a k tomu oni vítězové by se byli navzájem poškrtili ve jménu bratrství. Bez lásky k bližnímu, již nás vyučil Spasitel, bude vždy otroctví na zemi, ať již v jakékoliv způsobě se skrývá.

Otrokyní byla i žena. Muž jí přidělil nejtěžší práce a nepohnul ani prstem, kdyby byla pod tíží svých prací i klesala; učinil ji tak nevědomou, že v některých krajinách, potkal-li cestující tuto skleslou bytost a ptal se na cestu, odpověděla mu »Nevím, jsem jenom žena!«

A můj Bože, jaký osud mohlo míti dítě v době před naším milým Spasitelem? Jakmile dítě spatřilo světlo světa, bylo přineseno otcí. Přijal-li je do náručí, mohlo býti ponecháno na živě, pakliže se ale od něho odvrátil, bylo určeno k zahynutí. Odnášeli tyto nešťastné dítky do skal, do propastí a do řek. Spisovatel Tertullián vyčítá »límanům« Kolik je jich mezi vámi i mezi soudci, kteří svých vlastních dětí neodhodili! Vraždíte je utopením, dáváte je zmrznouti, hladem zajíti nebo psy sežrati.«

I v naší době, jakmile opustí lidstvo učení Kristovo, opustí s ním i zároveň lásku k bližnímu a jaký pak bude div, že všude opět teče lidská krev a lidské slzy. Po válce francouzsko-pruské utvořila se v Paříži společnost lidí, komunnardů, kteří odvrhli veškero náboženství. Čím chtěli rozšířiti své učení? Láskou? Nikoliv. Krví — jen samou krví. A když viděli, že budou přemoženi, volali »Do zbraně! Na barikády! Zastřelte každého! Celá Paříž ať hoří!« Někteří běhali po žalářích a vězně stříleli. A mezi tím co se bojovalo bláznivou vzteklostí, země se chvěla a požáry krvavou září barvily celé nebe; běhali po ulicích komunnardi a polévávali domy petrolejem a zapalovali. Všechny vodovody chtěli naplniti třaskavým plynem, zapáliti — a celou Paříž vyhoditi do povětří. Byli ještě v čas přemoženi a Paříž zachráněna.

2. Milé dítky! Viděly jste krev a smrt — chcete viděti lásku a život? Podívejte se dnes na božského Spasitele, jak obklíčen velikými zástupy, káže jim lásku ke každému členu rodiny Adamovy. Jak je laskavý, jak pokorný, jak tichý a mírný. A když pozoruje hladovící množství, vzdech se dere z jeho lásky plných úst a praví: »Lítost mám nad zástupem!« Jindy řekl »Každý, kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu!«

A svatí apoštolové jdou do celého světa, aby toto nové přikázání zvěstovali všemu lidstvu. Marně bouří se moře, marně tmavé lesy zahrazují cesty, marně pouště hrozí smrtí ve svých žhavých pustinách — oni jdou dál a dále. A hůře nežli příroda řádí proti nim šílení lidé. Apoštolové trpí, umírají a poslední vzdech jejich je jen poslední modlitbou za nepřátele. A tento vzdech praví všem, že není rozdílu před Bohem mezi lidmi, že vsichni jsou si před Bohem rovni. Sv. Pavel nemůže více zadržeti tento nadšený výkřik lásky k bližnímu a volá »Není žid,

ani pohan, ani svobodný, ani služebník, ani muž a ani žena — nebo vy všichni jedno jste v Kristu Ježíši!»

Jaký div, že přestali otroci. Milé děti — my všichni jsme povinni Spasiteli za vše, čím jsme. Bez něho byli bychom snad všichni otroky — já i vy. Bez něho nemluvil bych k vám s tohoto místa a vy byste nenaslouchaly slovu Božímu, která vám hlásá důstojnost dítek Božích. Svobodnou stala se i žena. Sám Pán Ježíš byl poddán blahoslavené Panně Marii, sám jí poslouchal, aby ukázal, jak si velice váží své milé matky. Ani na děti nezapomněl. Řekl »Nechte maličkých přijít ke mně, neboť jejich je království nebeské!« A nyní, narodí-li se dítě, může spát pokojným snem, aniž by se bálo, že bude již předem určeno za oběť smrti. Ano i tehdy, je-li dítě naprostým mrzákem, ujme se ho láska křesťanská. Vzpomeňte si jen na ústavy pro hluchoněmé, pro slepce, pro mrzáky.

Tak božský Spasitel obrodil svět svým učením o lásce k bližnímu. Proto všichni ti, kteří brojí proti církvi jeho, jež dále učení Kristovo neporušeně hlásá, pracují opět k zavedení starého otroctví. Dříve či později to každý chudšas pozná. Pozná, že nepřátelé Kristovi podvedli jeho zdraví, jeho ducha i srdce a vrátí se znovu k Pánu Ježíši, který ještě nikdy neklamal chudého dítěte lidského

Milé děti! Važme si té neskonale lásky svého Spasitele nyní, milujme je nyní, abychom jej mohli milovati jednou ve slávě věčné. Amen. *V Koranda.*

Řeč na konci školního roku.

Napsal X. DVORÁK.

Te Deum laudamus: Tě Boha chválíme! Slavnost díkůvzdání, slavnost vděčných srdcí! Čím více mizí vděčnost mezi lidmi, tím radostnější jest naše slavnost. Neboť čím méně vděčnosti k lidem, tím méně vděčnosti k Bohu. A přece co člověk jest, není sám ze sebe, ale jest pomocí jiných a především pomocí Boží. Já jsem Alfa a Omega — počátek i konec, praví Kristus.

Nic není ten, kdo zasévá, ani ten kdo zalévá, ale ten, kdo vzrůstu dá, praví apoštol. Tedy ten prospěch, který jste učinili, není náš ani není váš.

A čím jest? Boží! Tak pilnost vaše, pozornost vaše, mravnost vaše, není vaše, ale Boží. Prospěch váš dílo Boží jest. Jen chyby, ty byly vaše. vaše byla netečnost, vaše roztržitost, vaše lehkomyšlnost a jak se ty hříchy školní všecky nazývají. Od Boha všechno dobré, neboť jest láska — zlo od něho nemá původu. Rozpomínejte se nyní na ta všechna dobra od počátku školního roku.

Před 10 měsíci to bylo, kdy jste také zde seděli a se rtů vašich splýval a nad vašimi hlavami se vznášel vroucně dojatý zpěv: Veni, sancte Spiritus! Přijď, ó Duchu, přesvatý. To bylo Alfa — to byl počátek.

Duch svatý jako mystický oheň sestupoval do srdcí vašich, rozžehoval a rozjasňoval světlo rozumu, rozpaloval sílu vůle, pomazával vás svými dary a svými milostmi srdce vaše. Na takové půdě pak klíčí podivuhodné símě nebeské a daří se žeň stonásobná. A od té doby nepřestala láska jeho zahrnovati vás jako miláčky své! Zde omýval vás v koupeli slz, ve studánkách pokání, zde nasycoval duše vaše, podáváje vám tělo své ve sněžném tvaru chleba a bok svůj otevíraje pod šatem bílé hostie, aby ukojil žízeň duše vaší.

V každém předmětu školním a v každé hodině školní lámal vám chléb života, rozjasňoval vám hloubky přírody, sbližoval vám výsosti oblačné, učil vás

rozuměti písmu svému a moudrosti své, které píše v osudech národů a znamená literami umění a věd. Ó, kdo by to vše bohatství jeho mohl vyčísti!

Srdce vaše dme se při vzpomínce na to radostnou vděčností, že tolik dobrých věcí ukázal vám a řečem tajemství svých naučil vás — a proto přicházíte k němu jako vděční služebníci, přinášejíce vytěžené hřivny: Pane, pět hřiven jsi mi dal a pět jiných jsem vyzískal. Vezmi, co tvého jest. Blahoslavení takoví služebníci!

Tento chrám, který byl svědkem proseb vašich, ať jest tedy svědkem vašich díkůčinění. Jako prosebně zaznívalo tu: Veni sancte! Ať zaznívá i radostně vděčně: Te Deum! Onť jest Alfa i Omega — začátek i konec.

Ó, kolikrát jste takto počínali a uzavírali svá školní léta, vy, již odcházíte na vždycky. A nyní uzavíráte naposled. Je to jedna kapitola v knize vašeho života, která zde končí — my ji nadpisujeme kapitola dětství. Jest to kapitola, o níž budete snít ještě často jako dospělí a jako starci a stařenky. A čím více se od ní vzdálíte, tím více bude se vám zdát jako ráj — zamčený ráj, kam se nelze navrátit. Jaká to bolest. Chcete zmenšiti tuto bolest — učíňte život svůj jako pokračování svého dětství. Jest to možno? Kristus sám nás k tomu vybízí: Nebudete-li jako maličtí, do nebe nevejdete. Buďte dále dětmi podle srdce svého.

Zachovejte si vždy nevinnost svou a čistotu srdce. Kdo ztratil nevinnost jednou, nemůže nalézt už ani radosti ani naděje (Alfred de Musset). A mějte ke každému lásku. Dětství, praví John Ruskin, jest milující a štědromyslné. Věnujte dítěti trochu lásky a dostanete ji zpět velmi mnoho. Miluje všechno, co je mu na blízku a rozdalo by to nejlepší, co má, je-li nám toho třeba. Shoduje se to se slovem Kristovým: Chce-li mít vyznavače své jako maličké, že žádá po nich. Po tom poznají, že jste moji učedníci, budete-li míti lásku jedni k druhým.

Právě nedostatkem lásky hyne nynější svět; má velké vědomosti a má velkou moudrost — ale malé srdce. Tolik bídy kolem vás, tolik těch, kteří očekávají spásu ne od vaší hlavy, ale od vašeho srdce.

Milé dívky! Kéž jste vy jako předzvěstí nového jara, lepšího pochopení evangelia Kristova. Láska k nešťastným i k šťastným — ale k těm více, kteří jí více potřebují — ta ať jest alfou a omegou vašeho života. Jaká to bude jednou nádherná žeň vašeho života! Jaké jásavé Te Deum prostřed nebešťanů a před tváří vašeho milého Ježíše, až zavolá: Služebníče pilný a věrný! Vejdi v radost Pána svého! Amen.

— RŮZNÉ ZPRÁVY. —

Ze spolku českých katechetů. — Členská schůze se konala dne 31. května v místnostech spolkových. Jednalo se o důležité odborných věcech. Debata se vedla živě, ale věcně. — Další schůze byla dne 21. června. Předseda prof. Žák uvítal vdp. prof. Xavera Dvořáka, který převzal ochotně výklad o církevních mapách jako pomůckách školních. Týž byl vyzván »Unii«, aby vydal dějepis církevní pro měšťanské školy. Mapy jsou pracovány dle návodu nejd. kn. arc. konsistoře. Bylo s povděkem přijato toto vysvětlení a vysloveno přání,

aby co nejdříve mapky byly vydány. Dále jednáno o dalších krocích stran závazku o sloužení mše sv. katechetů o svátcích. — Kol. Strnad podával zprávu o osudech petice katechetské. — Prof. Žák vydal novou liturgiku, kterou tři nejd. ordinariáty schválily. Katecheta, který by chtěl ji zavést, nechť lístkem požádá c. k. školního knihoskladu v Praze a týž zašle exemplář na ukázkou. Doporučuje ji zaváděti znenáhla vedle Špachtovy, poněvadž Žákova liturgika je rozhodně pokrokem. Předseda přál pak všempřítomným příjemného odpočinku.

Legio fulminatrix.

K revisi historických příkladů. Napsal JAN PTÁČEK.

Na str. 200. uvádí Spirago příklad pro mocnější účinnost společné modlitby:

»Římský caesar Markus Aurelius táhl kolem r. 170 po Kr. proti oněm národům, kteří v dnešní Moravě bydlili. Na pochodu byl však od nepřátel vlákán a sevřen do úzkého údolí. Bylo veliké parno, a vojáci trýzněni prudkou žízní, ale vody nebylo možno nalézt. Tu vrhli se křesťané, co jich v legii bylo na kolena a jali se modliti. A za nedlouho vystoupil černý mrak, a brzy rozpoutala se strašlivá bouře. Římané chytali vodu do přilbic a na štíty, pili a znova posilnění jsoouce, udeřili na nepřitele a zahnali ho na útěk. Tato legie pojmenována později legio fulminatrix. (Vypravováno z dějepisce Eusebia).«

Nuže, právě tato poslední věta to je, proti níž směřuje náš článek. Není totiž pravda, že by ona legie teprve po onom vítězství a po oné události dostala své jméno: legio fulminatrix.

Faktum samo je vskutku historické a tolik pověřeno, jako nemnohá udání z té doby přijatá. Je zároveň stejně zajímavé jako jisté.

Zdá se, že byli před tím několikráte Římané poraženi. Jinak nebylo by lze dobře pochopiti, jak by se byli dali v takovém bezvodném údolí sevřiti. Barbaři spokojili se pouze tím, že je drželi takřka v zajetí; neútočili, doufajíce, že budou Římané udolání žízní dokonaleji, než by se to jejich zbraněmi mohlo státi, a beze ztrát. Když nyní viděli, že déšť nenadálý tuto naději zničil, s podivuhodnou duchapřítomností použili radostného zmatku, který hojným a vítaným deštěm mezi pijícími legionáři byl způsoben, a udeřili na Římany. A snad by byli účelu svého dosáhli, kdyby nebylo krupobití a blesků, které Římanům neublížily, ale mezi Quády hrozně řádily, takže valná část Quádů schválně k Římanům prchla ve svém zděšení, doufajíc, že tam uchráněna bude hněvu bohů. Mar us Aurelius kázal jich ušetřit.

Událost tuto dosvědčuje především pohan Dio Cassius — arcit' ne tak prostě jak jsme ji podali my. Dle něho pili prý Římané s vodou deště krev svých ran; oheň prý bil do Quádů, a déšť nejen že ho nehasil, nýbrž prý jako olej spíše novou potravu jemu dával, tak že nešťastníci prý sami se zraňovali; aby krví oheň uhasěli. Zázrak ten pak přičítá egyptskému Magovi Arnuphisovi; ale to je vše jenom balast, který je lehko očistiti od zrna skutečné události,

Julius Capitolinus, vrstevník Diokletianův, pohan jako Dio Cassius, praví o Mark Aureliovi: »Blesk odňal nebi svou modlitbou, proti útokům nepřátel, když byl deště obdržel pro svoje žízňivé vojsko.« (Jul. Cap. in Marc. Aurel. phil. 24.)

Latinský básník Claudianus, rovněž pohan, opěvuje bombastickým způsobem podivuhodnou tuto událost ve své básni na VI. konsulát císa. Honorio, syna Theodosiova:

Laus ibi nulla ducum, nam flammeus imber in hostem
decidit; hunc dorso trepidum fumante ferebat
ambustus sonipes; hic tabescente solutus
subsedit galea, lique factaque fulgure cuspis
canduit, et subitis fluxere vaporibus enses.
Tunc contenta polo, mortalis nescia teli,
pugna fuit: Chaldaee mago seu carmina ritu
armavere deos; seu reor, omne Tonantis
obsequium Marci mores potuere mereri.

Vedle potvrzení historické události opět tu vidíme balast, ale kdo by proto popřít chtěl i událost samu, vyléval by s koupelí i dítě. »Není prý a nebyla to žádná zásluha vůdců (ono vítězství), neboť ohnivý (!) déšť spadl na nepřitele. A pod úpalem tohoto ohně prý tavily se přilby, kopí, meče. A buď prý chaldejské kouzlo (Arnuphis?) anebo spíše ctnost Mark Aurelioova si onoho vítězství zasloužila.

Themistius, řecký filosof a řečník ze IV. stol., muž velice zasloužilý a od císa. Theodosia — ač pohan — velice vážený, praví v jedné své řeči ke Theodosiovi o M. Aureliovi »Když jeho vojsko zmíralo žízni, vztáhl panovník ruce k nebesům. Volám k tobě — mluvil — vztahuji ruce k tobě, dárce života, ruce, jimiž jsem nikomu života neuloupil.« A tak dovedl si boha zavázat modlitbou, že z jasna nebe přišly dešťové mraky. (Themist. in orat. de regia virtute apud Valesium et apud Clericum.)

K těmto pohanským dokladům přistupují ještě dvě díla umělecká: Prvým dílem jsou sloupy postavené na rozkaz senátu Mark Aureliovi, na nichž m. j. zobrazena i tato událost allegoricky. S hlavy Joviše Pluvia (boha deště) kape totiž voda stejně jako s vousů a s perutí, ruce jeho pak blesky ohnivými drtí nepřátele.

Památnou je také stříbrná mince, která dle Le Clerca bývala v mincovním kabinetě králů francouzských. Na líci vyražena hlava caesarova s nápisem: M. Antoninus Augustus Tr. P. XXVIII. Na rubu stojí Merkur držící v ruce vinutou hadí hůl s nápisem: Relig. Aug. Imp. VII. Cos III.

Tr. P. (Tribunitiae potestatis) XXVIII. vztahuje se na r. 174, neboť na počátku r. 147. obdržel Mark Aurelius moc tribunální od Antonína. Proto již v březnu r. 161. počítal 15. rok svého tribunatu. Z křesťanských svědků je tu především Eusebius, jenž uvádí dvě svědectví mužů, jež zasluhují arcí zvláštní pozornosti.

Eusebius, který při svých nepopíratelných a velikých zásluhách o dějepis časem přece velikých nedbalostí se dopustil, počíná toto vypravování s nepochopitelnou chybou. Zapomíná totiž, že mluví právě nyní o době caes. Mark Aurelia Antonína, dělí jej na Mark Aurelia a Antonina, jako by to byli bratři, kdežto přece M. Aurelius už ode 13 let po smrti svého adoptivního otce, Tita Antonina Pia jako caesar vládl. (Euseb. Eccl. hist. V 4.)

Nuže, dle Eus. legie ona jmenovala se dříve Melitinská legie, a pro svoji víru od těch dob až dosud (do časů Eusebiovy) trvá. Potvrzuje udání pohanských

spisovatelů. modlitbu totiž, déšť a blesky mezi Sarmaty a Germány — jak píše — řádící, pokračuje

»Tuto událost naleznete stejně u spisovatelů, jimž naše učení je cizím, dějepisců oné doby, jako u našich, ale tak, že od oněch, kteří nejsou naší víry, zázrak je sice podán, avšak nepřiznáno, že stal se na modlitbu našich. Od našich spisovatelů, kteří milovali pravdu, podána věc, tak jak se stala, prostě a bez klamu. K těmto náleží Apollinarius, Claudi, který tu praví, že od oněch dob legie ta, na jejíž modlitbu zázrak se stal, obdržela vhodné jméno: Fulminatrix. O tom svědčí také zázračný svědek Tertullianus ve své Obraně k senátu Římskému. Píše, že za jeho dob ještě existují listy věhlasného caesara Marka, v nichž dosvědčuje, že vojsko jeho nedostatkem vody již již blízké zahynutí zachráněno bylo modlitbou křesťanů. Také vypravuje, že tento caesar pod trestem smrti zapověděl křesťany k soudu poháněti.«

»Ale o tom — pohračuje Eusebius — ať soudí každý dle libosti; vraťme se k pořadu dějinnému.«

(Dokončení.)

Maria a křesťanská rodina.*)

Napsal EM. ŽÁK.

»Požehnaná ty mezi ženami«. Slova pozdravení andělského.

V první knize Mojžíšově čteme pozoruhodnou zprávu z nejútlejšího dětství tohoto velikého vůdce národa židovského. Ještě dítě, jedva 3 měsíce staré, jest vedle ukrutného rozkazu Faraonova Mojžíš vysazen v ošitce na vlny řeky Nilu, aby v nich našel svůj hrob. Ale zvláštním řízením Božím se děje, že dcera královská přichází k řece se svými služebnicemi, aby se koupaly. Spatřuje ošitku v rákosí a káže ji vytáhnouti. A když v ní nalézá plačící děcko, hlas ženy počíná se v ní ozývati. Cítí lítost nad nevinným robátkem, jež jedva v prvním výdechu svém má býti utraceno, a chce je zachrániti. Chce je vzítí za vlastní a vychovati na dvoře královském. I velí zavolati ženu židovskou, a nevědouc ovšem, že to vlastní matka vysazeného dítěte, dí jí: »*Vezmi pachole toto a odchovej mi je; já dám tobě mzdu tvou.*« Chtíc býti dítěti matkou, dává je vychovávatí ženě jiné.

Draží přátelé! V této dceři královské, jež hlásíc se za matku dítěte, odevzdává je z rukou svých na vychování v ruce cizí, zosobněn jest všechn rodinný život pohanů. Matka není vychovatelkou svých dětí. Svěřuje je ženám cizím, a děcku, když povypělo, dovolí k sobě přijíti as tak, jako my z povinnosti v určité dny předstupujeme před své představené. Zdá se jí nedůstojno, bdíti od nejútlejšího věku nad děckem, jemuž dala život, protože nechápe svoji mateřskou důstojnost, jež v péči o dítě se jeví, nechápe svoji velikou úlohu, jest jí neznám vzácný a krásný život rodinný. Odtud i dcera Faraonova, jedva pocítila v srdci svém lásku k dítěti, ihned dovede je dáti v ruce jiné. Povinnost výchovy, něha, krása, radost a štěstí, jež výchova dítěte matce působí, byla jí neznáma. —

Ale nyní obraťme zraky své k rodině křesťanské! V první knize evangelií čteme rovněž o matce, matce chudé, prosté, které chlév skytá přístřeší, když lidé

*) Tuto řeč lze s případnou změnou na kterýkoli svátek Mariánský přednésti.

od svých prahů ji vyhostili. Jest to Maria, matka Ježíšova. Vznešenost panenství s důstojností mateřskou snoubí se na její planoucí tváři. Zázraku početí odpovídá cele zázrak narození Ježíšova. Sv. Matka nepoznává v tom okamžiku, kdy život dává Spasiteli, slabosti a mdloby matek. Ale sama běře dítě do rukou, sama je obvinuje a ukládá v jesle, jež mají býti kolébkou tomu, kterého svět nebude moci obsáhnouti. A od té chvíle věnuje se cele svému dítěti, slouží mu dnem i nocí, bdí nad jeho skrovnickým lůžkem a prchajíc s ním do Egypta, aby zachránila život jeho, svůj vlastní dává v nebezpečí. — —

Poznáváte v těchto dvou různých ženách všechen ten veliký rozdíl mezi matkou z doby pohanské a matkou křesťanskou? Chladnost prvé, jež dbajíc pohodlí svého, neslyší hlasu srdce a svěruje dítě rukám cizím, a obětavost matky křesťanské, jež každé oběti další, a když potřebí, i druhé oběti krve jest schopna pro svoje dítě? A tak *Maria, držíc svého Synáčka na svém klíně, jemu sloužíc, jej ošetřujíc, jest pravzorem všech matek křesťanských, jest zakladatelkou všeho rodinného života křesťanského.* — A jest zajisté i to pozoruhodno, že v tom množství soch a obrazů, jež z doby pohanské uchovaly se až na naše časy, není ni jediného značného díla umění, jež by znázorňovalo matku s dítětem na klíně. Teprve Maria se svým Synáčkem dala podnět k oněm nespočetným obrazům, jež znázorňují důstojnost matky. Rodička Boží s děťátkem, ať ji vytvořil geniální Rafael či něžný Frà Angelico, ať jest předmětem obdivu ve sbírkách prostranných galerií, aneb je sdělána rukou prostou, nedovednou a zdobí stěnu chudé světničky v poslední a jako zapomenuté chatě pohorské vesničky, Maria s Ježíškem značí všechnu tu důstojnost křesťanské rodiny, vznešenost ženy, povýšenost matky, význam dítěte, velikost a cenu rodinného štěstí. A proto o Marii jako vzoru a zakladatelce křesťanské rodiny dnes jen krátce uvažujeme.

1. Staří národové cítili v duchu důležitost a posvátnost krbu rodinného, uctívali bohyni Vestu. Domácí krb, středisko života rodinného, byl jejím přiměřeným oltářem. Socha její, jež nad krbem byla umístěna, měla stále pamatovati na její úctu. S pádem pohanství vyhynula ovšem i úcta této bohyně. Ale křesťanství, když bylo proniklo život rodinný, nezůstavilo domácí krb prázdný. Ochránkyní domácího krbu, jíž přísluší úcta a vděk, činí ženu, jež o potřeby rodiny v domácnosti pečuje. *Lesk z tiché domácnosti Nazaretské padá v každou křesťanskou domácnost*, a úcta, jíž těší se žena, jest jen ohlasem a odleskem úcty, s jakou my křesťané pohlížíme na Matku Boží, ženu Nazaretskou, Pannu Marii

V životopise sv. Amanda se vypravuje, že tento světec, zadumaný ve vážné myšlenky, krácel kdys ulicí za prudkého deště. Jen stěží vyhledává v blátě, ka-
užích a potůčkách, jež všudy se utvořily, místečko, kam by stoupati mohly jeho nohy. Tu náhle spatří kráčeti proti sobě neznámou ženu, jež brala se cestou opácnou. A staříčkový světec neváhá ni na chvíli, ustupuje a brodí se blátem a ka-
luží, aby jí ponechal cestu schůdnější. Žena mladší, zahanbena a pohnutá dí k němu: Důstojný otče, promiňte mojí nevšímavosti, že jsem dopustila, abyste neschůdnější cestu volil!« Ale světec zdvořile odvětil: »Netřeba se omlouvat; z úcty k Matce Boží, družce vašeho pohlaví, kterou z celé duše ctím, vždycky se přičiňuji, všechny ženy míti v uctivosti; a jediné v Marii Panně spatřuji všechen důvod úcty, lasky a něžné pozornosti, jíž my křesťané k vašemu pohlaví máme osvědčovati.« Světec ve svých slovech projevil plnou křesťanskou pravdu. Úcta

k Marii, matce Ježíšově, jest základem vši úcty, kterou svět, křesťanskou vzdělaností osvěcený, ženě projevuje. Maria setřela ženě s čela všecken zahanbující znak nízkosti, jakým byla a dosud jest stížena všude tam, kam křesťanství neproniklo. Úcta k Marii Panně učinila *ženu vznešenou kněžkou při krbu rodinném*. Úcta, šetrnost, pozornost, již ženě u nás se dostává, jest plodem úcty k Marii Panně. »*Maria pošlechťuje všechny ženy*,« volá protestantský spisovatel Jean Paul. A kde smysl pro úctu a povinnou šetrnost k ženám pominul, tam vlastně pohasl všecken mrav křesťanský, tam zajisté není úcty k Rodičce Boží Marii.

S úctou k Marii Panně všechna úcta k ženám roste i padá. A jen tam, kde křesťanský duch, úcta k Marii jako *zářnému pravzoru dívky i ženy* vládne, žena těší se úctě a vážnosti všech lidí. Kde však duch křesťanský, smysl pro stud, čistotu, pořádku milovnost pohasl, tam žena sklesla s výše svojí, stala se předmětem nízkých choutek mužů a po nich jenom předmětem opovržení.

V jedné obci porýnské, kde protestantská reformace zatlačila víru katolickou a úcta k Rodičce Boží aspoň z bohoslužby byla vytlačena, po dlouhá léta zachovával se podivný zvyk. Ženy, vycházejíce z evangelického kostela, venku před kostelem se zastavovaly a modlily se, obracejíce se tváří k jedné stěně, za svoji rodinu. Nikdo nedovedl tento obyčej vysvětliti. Dědil se z pokolení jednoho na druhé, a nikdo neznal jeho původu. Stalo se však, že chrám bylo třeba opravit. A když omítka se stěny byla odstraněna, tu pod ní byl spařen namalovaný obraz Panny Marie. Tím záhada vysvětlena. Pobožnost u tohoto obrazu trvala i tehda, když v chrámu jméno Matky Boží nebylo již více ani vyslovováno.

Drazí přátelé! Má-li úcta, něžná šetrnost k pokolení Mariinu býti zachována, dvojího jest potřebí. Prvé: aby dívky křesťanské snažily se svými ctnostmi, svojí zbožností, čistotou mravů, stydlivostí a něžností vždycky se podobati Marii. Jenom tak mají nárok na úctu a šetrnost druhého pohlaví; jenom takové mohou žádati, aby úcta, kterou křesťané sv. Panně Nazaretské vzdávají, jako odleskem spadala i na ně. A druhé: aby všem dítkám již v útlém jich mládí vštěpována byla láska a úcta k Rodičce Boží, Marii Panně. Navykejte, matky křesťanské, své syny k uctívání Marie, vštěpujte jim vroucí lásku k tomuto velikému pravzoru ctností, a pak šetrnost a něžná úcta k pohlaví druhému, ona v pravdě rytířská ctnost křesťanská, bude známkou jich pravé ušlechtilosti a vzdělání. Přejde v jich krev, stane se jich stálým zvykem právě tak jako onen krásný obyčej obyvatelů porýnské osady, kteří s modlitbou zastavovali se u bílé stěny chrámové, neznajíce ani původ tohoto zvyku. Vštěpte dítkám hluboko do srdce vroucí lásku a úctu k Rodičce Boží, a naučily jste je vážiti si nevinnosti, stydlivosti, slušného chování, přiučily jste je nejkrásnějším křesťanským ctnostem. — —

2. Maria Panna jako je pravzorem ženy, jest však též *pravzorem křesťanské matky*. Písmo sv., skoupé na slova chvály, o sv. rodině Nazaretské téměř ničeho nám nevypráví. Kolik štěstí sídlilo v chýši, kde žila sv. rodina, kde hlavou byl panický choť sv. Josef, srdcem neposkrvněná Matka Maria, a předmětem lásky a péče obou jich *Ježíš*, přechází sv. kniha mlčením. Štěstí rodinné jest štěstí plaché, skrývající se; štěstí, jemuž daří se mezi čtyřmi stěnami, a jež dech veřejnosti mohl by jen poskrvniti. Ježíš rostl a »*prospíval věkem a moudrostí před Bohem i před lidmi*,« praví krátce sv. Písmo. A že prospíval, koho byla to zásluha? Jediné matky jeho, Marie. Vždyť jako člověk potřeboval těžce péče a vý-

chovy jako všichni synové lidští. Přirozenost jeho lidská, jež v sobě chovala Boha, jako když vzácná perla v prosté a slabé skořápce se tají, žádala a potřebovala lásky, péče a ochrany mateřské. A Maria všechnu ji věnovala Synu svému. Něžnou láskou a péčí naplnila dům a starala se o potřeby Syna, až do té chvíle, kdy Ježíš opouští dům svého mládí, aby jako nebeský rozsévač sil slovo Boží do srdcí lidských. —

Drazí přátelé! Když Bůh dá manželům dítě, nová radost i nové starosti přicházejí v dům. Pouta lásky, jež je spojují, se zdvojnásobily, a nastává u nich šlechetné zápolení: *dítěto vychovati*. Dítě, jak dí jeden spisovatel, *jest živoucí pomník svých rodičů*. V něm zrcadlí se všechny přednosti, ale — bohužel — i jejich nedostatky a vady. A když z dítěte stal se dospělý muž, i tehda jeho život je buď oslavou, anebo hořkou žalobou na jeho rodiče, byť oni již dávno spali spánkem posledním. A byť oba měli rozhodný vliv na jeho vychování, kdo jest z nich, který má vliv mocnější a trvalejší? Jest to zajisté matka. V jejím klíně dítě prožije svá prvá léta mládí; ona neživí je jediné bílou svojí krví, mlékem mateřským, ale i vlastnosti její, ať ctnosti ať nedostatky bezděky přecházejí v duši dítěte. *»Kolik ctnosti a šlechetnosti matka vloží v duši dítěte, to žádná nepravost nemůže zcela vyhladiti,«* praví sv. Jan Zlatoústý. Může ovšem syn či dcera, když vymkli se doзору matky své, poblouditi a poklesnouti. Ale byli-li řádně vychováni v mládí, nadejde jistě okamžik, kdy vzpomínka na matku otřese jich svědomím, slova matky, v duši dávno již jako odumřelá a uhaslá se probudí, a dítě jich ještě v čas se vzpomene a vrátí se na cestu počestného a poctivého života. Modlitba matky je spasí, jako slzy a modlitby sv. Moniky vrátily pobloudilého Augustina. Ano, ta jest ona veliká moc a vznešenost matky, že ona má valnou část v ruce budoucí osud svých dětí.

Ale ona rozhoduje též o štěstí celé rodiny. Sv. opat Pachomius v 3. století byl původně pohanský voják. A na válečné výpravě císaře Maximina Daje stalo se, že byl bytem poukázán do křesťanské rodiny. *Uzřel domácnost, jaké do té chvíle nikdy nebyl svědkem*. Všude vzácný pořádek, čistota, přívětivost jen vládla. Dítka tulí se k matce; ni jediné hrubé a sprosté slovo, jen slova lásky a něžnosti slyší mluvíti. Dítka k matce i vespolek plny něžné pozornosti, upřímnosti a sdílnosti. A když otec má se vrátiti, děti s radostí pospíchají vstříc a vedou jej k připravenému stolu. S modlitbou usedají, s modlitbou ode stolu povstávají. A vzácný tento zjev působil na duši tvrdého vojína takovým dojmem, že stává se křesťanem. Matka, jež tak dovedla rozliti štěstí v celé domácnosti, byla tu tichým, ale *velikým apoštolem křesťanství*.

»Mužové dělají zákony; ale ženy tvoří mravy.« A kde matky křesťanské svým slovem a příkladem rozsévají, tam svůdcové jen těžce a zřídka léčky mohou klásti. Matka, vychovávající syny, jest vždy jen odleskem Matky Boží, připravující Syna svého na úřad proroka. Matka, ve svých starostech a pracích, ve svých radostech i strastech, slzách i štěstí jest v rodině křesťanské družkou Matky Boží. Její práce a namáhání získávají jí korunu svěťice, matka trpící v klidu a trpělivosti jest účastna života Matky Boží sedmibolestné. Maria pozvedá ji k trůnu své důstojnosti, a jasné paprsky ze svatozáře Bohorodičky padají i v ustaranou tvář matičky naší.

Matka křesťanská, vidouc stálý vzor v životě Bohorodičky, ráda vždy pracuje a stará se o svoji rodinu. Neleká se práce, ji neděsí větší počet dětí, ale

ráda odříká se všeho pohodlí pro jejich blaho. »Mnoho dítek, mnoho Otčenášů, a mnoho Otčenášů, mnoho požehnání,« toť jest heslo jejího života. »*Kdo Boha v domě má, opatří lehčeji deset dětí, nežli bezbožný jedno,*« praví staré přísloví. Matka křesťanská zasvěcuje sebe a rodinu svoji Bohu, a vzývá Matku Boží Marii, aby její dítkám šťastný život pozemský a blaženou věčnost na Bohu vyprosila. —

Litevská legenda tklivě vypráví, že když dítě umře v květu své nevinnosti, jeho anděl strážný doprovodí je v nebeskou zahradu, zahradu Marianskou. Tam rozlévá se věčný jas a záře, tam rozvíjí se květy nevídané krásy, barev nejvzácnějších, nad pomyšlení skvostné, nádherné a vonné. Maria Panna dítě hlídá. A dítě vesele si pohrává mezi květy — ale trhati jich nesmí. Vztahují ručky své, ale sv. Panna vzíti jim nedovolí. A jen tenkrát smí trhati květ, když matka dítě tam na zemi vykonala nějaký dobrý a šlechetný skutek. A tak trhá matčin zesnulý miláček jeden květ po druhém a sbírá v kytici. Zápolí mezi sebou, snaží se předstihnouti. Jaká radost pro dítě, když smí si utrhnouti, — a jaký zase žal, když ostatní kytíčky trhají a ono smutně opodál stojí, a trhati nesmí, protože matka na ně zapomněla a nekoná žádných dobrých skutků! — A když matka dokoná pouť svoji pozemskou, a duše její ubírá se k branám věčnosti, očekává ji tam její nebeský miláček a podává jí na uvítanou nebeskou kytici, kterou pro ni uvil, kytici ze samých dobrých skutků, jež na zemi byla vykonala. — Těžko rozebírat tuto něžnou pověst, aby pel její krásy s ní se nesešel. Ale významnou pravdu přece v sobě tají. Maria bere v ochranu nevinná dítě, a každý dobrý čin matčin jest k nové radosti dítek v zahradě Boží. Maria jest podporou matek, jejich vzorem, jich záštitou. —

Drazí přátelé! Světla rozžehnutá k počtě Bohorodičky pohasnou, slavnost se ukončí. Kéž z těch chvil, jež tuto v zbožném rozjímání a modlitbách jste prožili, aspoň jedinou, novou jiskru lásky přinesete domů v kruh své rodiny! Kéž přinesete více zbožnosti, vlídnosti, shovívavosti a trpělivosti ke svým nejbližším, vlijete ducha něžných svazků, jaký kdysi ve sv. rodině Nazaretské panoval! Tím postavíte nejkrásnější oltář v domácnosti své ku cti Rodičky Boží, Marie. Amen.

Chrámový poklad u sv. Víta v Praze.

Znamení odborníci v dějinách církevního umění, kanovník dr. Ant. Podlaha a farář Eduard Šittler proslavili se v naší literatuře několika spisy, které jim na vždy v dějinách naší literatury pojišťují čestné místo.

K nejlepším spisům v té věci náleží »Chrámový poklad u sv. Víta v Praze«, jež vydalo »Dědictví sv. Prokopa« jako podílnou knihu na rok 1902 a 1903; dílo toto obsahuje 308 stran velkého formátu popisu památek dochovaných, 102 strany starých inventářů chrámu svatovítského, jakož i 80 velkých příloh obrazových vedle četných vyobrazení textových. Rejstřík jmenný a věcný doplňuje výborně tento spis, který jest věnován Jeho Em. nejdp. kardinálu Leoňu ze Skrbenských.

Spisovatelé původně sestavovali podrobné soupisy pokladu svatovítského a knihovny kapitolní, byli pak vyzváni, aby výsledky svého bádání spracovali pro »Dědictví sv. Prokopa« v obšírnější formě, aby nejširším vrstvám se dostalo

do rukou řádného poučení o drahocenných pokladech, které se nacházejí u sv. Víta. Tak vznikla tato kniha, jež od řečených spisů se podstatně liší, a to nejen tím, že přidány jsou tu dějiny pokladu a otištěny staré, pro dějiny umění velice důležité inventáře chrámu svatovítského, nýbrž i že v popisu brán byl zvláštní zřetel k svatým ostatkům zde chovaným. Celá řada pracovníků pomáhala zdokonaliti toto epochální dílo.

V I. díle podávají důkladné dějiny pokladu Svatovítského (strana 1—160) na základě četných pramenů v tomto pořadí: Od dobsv. Václava až do Karla IV.; doba Karlova, za válek husitských, v době od r. 1480—1618, v době zimního krále, od bitvy bělohorské do r. 1645, přivtělení relikvií Karlštejnských k pokladu Svatovítskému r. 1645, od r. 1645—1740, od r. 1740 do konce 18. století a konečně ve století 19.

Neméně důkladný jest díl II., totiž popis pokladu Svatovítského (str. 161—160). K vůli důležitosti vyjímáme pro list náš některá zajímavá data.

Již od dob Karlových chován jest poklad svatovítský ve zvláštní komoře chrámové nad kaplí sv. Michala, dnešní sakristií. Do této komory se vchází po točitých schodech ze sakristie starodávnými dveřmi, jež chrání železné pruty kosmo na ně nabité a mohutný zámek gotického díla. Vnitřní prostora jest obdélná, přiměřeně vysoká, goticky sklenutá. Světlo vniká sem dosti spoře od severu třemi hroťitými okny, opatřenými kamennou kružbou. Všecky stěny kromě severní jsou obstaveny dřevěnými skříněmi ze sklonku 18. století, v nichž uloženy jsou za sklem na poličkách tyto vzácné klenoty chrámové.

»Přistupujeme ke skvostům těm s vroucí úctou, jež jim přísluší nejen pro jich posvátnost, nýbrž i jako svědkům zbylým nám z dávné slávy probíráme kus po kuse a zkoumajíce vnímáme — nejen okem, nýbrž i srdcem — —«

Ale jsme také naplněni při tomto pozorování bolem; neboť tato opravdu velkolepá klenotnice opětně zločinnou rukou mnoho utrpěla. Tak se stalo za Břetislava I., Otty Braniborského, jakož i drancování husitským. Král Zikmund pak ji několikráte skoro úplně oloupil. Za Marie Terezie mnoho set tisíc zlatých přispělo z tohoto pokladu na útraty válečné. Přes to možno tvrditi i dnešního dne, že poklad chrámový je skvostný a velmi drahocenný.

Spisovatelé poukazují nejdříve na ostatky Páně u Panny Marie. Je to především veraikon, obraz znázorňující obličej Páně, jež pokládá tradice za podobiznu Kristovu malovanou sv. Lukášem a přinesenou z Říma Karlem IV. Kromě toho jsou tu uloženy ještě dva veraikony. Nejvzácnější reliquie Páně, jež byl Karel IV. získal, vložil dárce do zlatého kříže ostatkového (62·5 cm vysoký a 41·5 cm činí příční rameno). Uprostřed jsou dvě částčky sv. kříže, v pravém rameni je část sv. hřebu, v hořejším část houby, jíž byl Kristus napájen; v levém břevně je část provazu konopného spleteného ze tří provazů, jímž Kristus byl spoután, v dolejší rameni pak jest ostatek z trnové koruny Páně.

Jiný znamenitý ostatek sv. kříže Karlem IV. získaný vložen jest do sličného barokního pacifikálu s dvojitým křížem.

Další památky této řady jsou kříšťalový kříž processionalní, pozdně gotický pektorální kříž s ostatkem sv. kříže, úlomek sv. hřebu, třetí posvátný hřeb ve válcovém relikviáři, trn akaciový v pektorálním křížku, zlatý kříž s částčkou roucha, jímž byl Kristus opásán a kterou Karel IV. dostal od papeže Urbana IV., »Kristova roucha zkrvácená« ve dvou zlatých rámečcích, částčka stolu, na němž Kristus

Pán poslední večeri konal, v rámečku stříbrném, relikviář s ubrusem Páně, částka pohřebního prostěradla Kristova, nepatrná částka jeslí Páně v monstrancovém reliquiáři. Kopí Páně kdysi mezi zdejšími ostatky ukazované připomíná toliko jeho kopie ze dřeva zrobená.

Pokud se týče pravosti těchto ostatků Páně, nelze jim nijak upíratí věrohodnosti aspoň v té míře, v jaké se i jiným podobným reliquiím jinde chovaným přikládá. Potvrzují to jednak listinné dokumenty, které svědčí, že naše ostatky pocházejí téměř vesměs z relikvií, jimž dnešní kritika přisuzuje největší věrohodnost, jednak i to, co vědeckým ohledáním jich bylo konstatováno.

Vedle relikvií Páně zachovalo se v pokladu Svatovítském z ostatků Panny Marie dosud hlavně roucho její zkrvavené v gotické skřínce a její loktuše v překrásné křišťálové miskovité schránce.

Neméně vzácný a každému srdci českému drahý jsou památky po sv. patronech našich, jak věrohodná tradice tvrdí. Všecky vynikají stářím a uměleckou cenou. Tak se chová po sv. Václavu jeho přilbice, kroužkové brnění, meč, koflík a mešní kásule, urobená z jeho slavnostního pláště.

Jako památky po sv. Vojtěchu, biskupu Pražském, označuje tradice obřadní hřeben, dva drobné křížky, prsten, zlatý kroužek prstenový, drobné zrnko, rukavici, roucho mešní a mitru.

Po sv. Prokopu chová náš poklad toliko jedinou památku, a to úlomek hole březové, oblý, zhotovený z přirozeného pně, měřícího 23 mm. v průměru, kůry pozbavený, 145 mm. dlouhý.

Vedle toho uloženy tu i jiné památky podobné, jež tradice jiným světcům přičítá, jako hůl sv. Petra, jiná hůl zvaná virga Moysis, dva rohy ze slonoviny, zvané Rolandovými, praporec sv. Jiří, jenž jest očividně křížáckým odznakem středověkého rytíře, pektorální křížek připisovaný sv. Maternovi a relikvie z kříže sv. Ondřeje, které jsou uloženy v rámci bývalého oltářního sepulkra.

Tím, že pozůstatky svatých byly veřejně uctívány, vytvořilo umění velmi krásné památky. Přese všecky ztráty zachovaly se tu nejen výtvořky všech uměleckých period, ale i všech druhů, jež umělecká vynalézavost v tomto oboru měla.

Nejmonumentálnější z všech jest barokové mausoleum sv. Jana Nepomuckého, zřízené nad hrobem tohoto světce a chovající v sobě jeho ostatky. Tento nádherný, svého druhu jediný památník byl zhotoven z dobrovolných příspěvků, jež několik let byly sbírány za vedení hrab. Kinské. Roku 1736 je dle nákresů provedl stříbrník Josef Würth z Vídně.

Chudičkým pendantem nádherného tohoto mausolea jest relikviář sv. Zikmunda v kapli Černínské s ostatky světcovými.

Ojedinělým co do formy, za to však velmi zajímavým jest schránka na okovy sv. Klimenta.

Četnější je skupina relikviářů poprsních, zvaných hermami. Nejstarší z nich je herma sv. Ludmily, zakoupená r. 1782 ze zrušeného kláštera Svatojiřského, dále herma sv. Vojtěcha, sv. Václava, sv. Cyrilla, sv. Víta a sv. Anny.

Další skupinu relikviářů tvoří ostatkové desky, totiž plenář Nosticův, deska s ostatky sv. pěti bratří, ostatková deska Kolovratova, Pontánova, Lobkovicova, deskový relikviář sv. Jana Nep., dále tumbové a jiné relikviáře.

Jedním z nejznámějších kusů pokladu Svatovítského jest relikviář s jazykem sv. Jana Nep., který byl zhotoven pravděpodobně r. 1729.

Velmi zajímavá je rovněž skupina četných relikviářů.

Drahocennou památkou jest rukopisný zlomek evangelia sv. Marka, jež Karel IV. z Itálie přinesl. Dlouho se o něm mysliło, že jej psal sám sv. Marek; avšak badatelé dospěli k názoru, že pochází z 5. nebo 6. stol. a že tvořil součást úplného evangeliáře. V 9. stol. se stal majetkem některého kláštera Aquilejského, později přešel v majetek patriarchův Aquilejských. Tehdy vzniklo mínění, že jej psal sv. Marek vlastnoručně; i dal patriarcha Raimund della Torre (1274—1299) tuto část vyjmouti z evangeliáře a svázati zvláště do desek stříbrných. Z tohoto nově utvořeného svazku dostal Karel IV. šestnácte listů darem.

Za bojů s Benátčany ve 14. stol. přenesli kanovníci Aquilejší tento rukopis do Cividale; zmocnili se ho však přes to Benátčané darem r. 1420, načež byl uložen v pokladnici chrámové sv. Marka v Benátkách. Avšak již r. 1701 tak byl zvlhlý, že nebylo možno přečísti ani dvě souvislá slova, r. 1730 pak ani zvětšovacími skly nebylo možno postřehnouti litery. Jan Erazim Vocel na své cestě v Benátkách r. 1852 shledal, že rukopis je sice schován v nádherném pouzdře, ale že jest »věkem a vlhkostí již setlelý a téměř co troud černý.« Jen na některých lépe zachovaných blankách Vocel našel stopy liter. Sakristián dómu sv. Marka daroval mu částěčku jednoho listu, kterouž Vocel odevzdal dómu Svatovítskému. Kodex, obsahující tři ostatní evangelia, zůstal v Cividale a dosud se tam chová.

Pamětní dary činí další část popisu tohoto pokladu. Darováno bylo kostelu hojně drahocenných předmětů od šlechticů i od panující rodiny, jakož i od měšťanů. Nejstarší z těchto předmětů jest zároveň pomníkem hrdinství starých Čechů za výpravy Milánské, totiž svícen jerusalemský. Dále jmenujeme pouze votivní svícen sv. Václava sladovníků Pražských v kapli svatováclavské, obraz Madonny přinesený Karlem IV. z Říma, zlatou votivní lampu svatojanskou hojně devocionálií.

Mezi dary votivní spisovatelé právem počítají i majestát Karla IV., jímž potvrzuje práva metropolitního kostela Pražského. Tento list zlatou bullou Karla zpečetěný, chová se v zaskleném rámcí a psán jest na pergamenu malým písmem (minuskulemi). Pletencem různě zbarvených hedvábných nití přivěšena jest k němu výborně zachovaná pečeť ze zlatého plechu v podobě dutého peníze okrouhlého.

Cenou uměleckou závodí také se zlatými a stříbrnými předměty vzácné rukopisy středověké. Tyto byly až do r. 1860 v pokladně chrámové uloženy, tehdy pak byly přeneseny do kapitolní knihovny. Jsou to mimo zlomek sv. Marka latinský evangeliář z 9. stol., evangeliář českého původu z 11. stol.; obsahuje perikopy na některé svátky; dále versus super offertoria, latinské kancionály Arnošta z Pardubic, Missál Jana ze Středy, psalterium Rudnicense, Scriptum super apokalypsim a jiné.

Na konec dílo popisuje četné vzácné bohoslužebné nádoby a roucha.

»Kus apologie katolicismu v Čechách, tak bychom mohli nazvati knihu, kterou v nádherné úpravě máme před sebou,« píše prof. Václav Müller ve feuilletonu »Katolických Listů« ze dne 25. června 1903. »Kus apologie, která ukazuje, co učinila církev pro vědy a umění u nás, a to mnohdy v dobách, kdy jen dým požáru, hrozné záplavy ohně, břeskot zbraní, úpění raněných a prolitá krev naši vlast naplňovaly. Církev bděla i v té době nad tím, co zbožná úcta předků

byla shromáždila, a tak i dnes, v době, která zřetel svůj obrátila konečně k starým památkám, jež zůstávaly věky bez povšimnutí, ač právě ony jsou nejlepším mnohdy obrazem života a cítění našich předků, povstávají před zrakem naším nádherné památky, které svým významem dosud jsou nedoceněny.»

Vzhledem k tak důležitému materiálu upozorňujeme znovu na toto dílo vynikajících pracovníků našich, kteří nám podali Album sv. Jana a sv. Vojtěcha, soupisy památek po Čechách a Poklad loretanský. »Chrámový poklad u sv. Víta« stojí 50 K, ale má cenu pro nás mnohem větší. Katecheté středních i měšťanských škol zajisté učiní jen svoji povinnost, když se postarají o to, aby z dotace na knihy bylo pořízeno toto monumentální dílo. V Praze konají se do kostela sv. Víta a do jeho pokladu vycházky studentů a dětí školních vůbec; bylo by proto záhodno, aby žactvo před tím bylo upozorněno na vzácné památky tam chované, aby jim tyto byly na obraze ukázány a pak zajisté návštěva taková má pro ně trvalý zisk i ve příčině náboženské.

Komu by toto dílo bylo příliš drahé, nechť si opatří příslušné soupisy památek českých od týchž spisovatelů, které lze dostati v levném vydání za sníženou cenu přímo v kanceláři akademie věd a umění.

R.

—❖❖❖❖❖❖— RŮZNÉ ZPRÁVY. ❖❖❖❖❖❖—

Remunerace za přepočtené hodiny.

Vzhledem k tomu píše nám přítel listu: Výnos, o němž v článku o činnosti katechetského spolku je řeč, týká se jen okr. školních rad, nikde však samých katechetů. Každý katecheta je oprávněn žádati a domáhati se, aby mu byla remunerace vyplacena dle zákona. Odvolá-li se c. k. zem. školní rada k nálezu c. k. správního dvoru ze dne 16. dubna 1904 č. 2846, nečiní tak správně, neboť dle tohoto nálezu musilo by se počítati dle jednotlivých hodin. Ostatně nález tento nemá více platnosti. Vydán byl zajisté vzhledem na zákon z roku 1888 a výslovně připomíná, že se ten zákon tam uvádí bez ohledu na změny, jež to vydatné rozhodnutí v odpor vzatého, nastaly následkem zákonů ze dne 27. ledna 1903 a ze dne 8. dubna 1904 z. z. Je tudíž samozřejmo, že ani c. k. správnímu dvoru nepřipadlo na mysl, vydati směrodatné rozhodnutí k těmto pozdějším zákonům. Vždyť hlavní pravidlo pro tento pud zní, že rozhoduje toliko o věci, která mu byla předložena. Kterak přišla c. k. šk. r. k číslu 46 K, nevím, ale domnívám se tak, aby bylo vyloučeno, aby katecheta měl méně než učitel a přece se na něm něco ušetřilo. Co se týče předešlého rozpočtu, musil býti změněn, poněvadž ve všech stížnostech vždy znělo: Slavná c. k. zemská šk. rada uznává, že zákon ten platí i pro def. katechety, tím

že určuje za 1 hod. 64 K. Dne 27. května 1905 mělo se konati před c. k. správním soudním dvorem ústní jednání v této záležitosti, ale katecheta z Teplic-Šenova vzal stížnost svou zpět. Škoda. Zůstane tedy projednání této záležitosti opět na mně, jenž jsem v květnu podal stížnost opět k správnímu dvoru. Katechetský spolek postaral se o to, aby byl podán rekurs k správnímu dvoru v záležitosti remunerace.

Opravy učebního plánu náboženského. Sjezd katechetů středních škol v Chorvatsku usnesl se na tomto pořádku pro nižší gymnasia: I. tř. katechismus, II. třída bible Starého zákona, III. tř. bible Nového zákona, IV. tř. liturgika. Dr. Michalovich a prof. Lasman navrhovali jiný pořádek. Nejlépe vyhovuje návrh Ferdinanda Heflera, který se v zásadě shoduje s Michalovichem. Podle něho jako přívržence metody psychologické má katechismus býti položen do IV. tř. Katechismus svou přirozeností je soustava a proto mu má něco předcházeti, a to bible a liturgika, které se dají dobře upotřebiti pro analysu a synthésu, tedy pro I.—III. třídu. Odvolávati se na obecnou školu nemá místa. Obecná škola není přípravou pro gymnasium. Kdo nám za to ručí, že dítě z obecné školy přináší dosti poznatků, aby s nimi mohl katecheta dobře pracovati a nepotřebuje sáhnouti k látce II., III. a IV. tř.

Toto vypůjčování látky nemůže se schvalovati ani z hygienického stanoviska, poněvadž nutně přivádí přepracovnost. Jest ovšem otázka, je-li toto zasahování také paedagogicky oprávněno. Zdá se, že není. Ani z ekonomní stránky nelze schvalovati toto rozdělení. Chce-li katecheta i zkráceně vykládati katechismus, nemůže dokončiti celého díla. — Na schůzi nebyli pozváni katecheti měšťanských škol, čehož by bylo zajisté potřebí k vůli rozšíření názorů. Majíť měšťanské školy podobnou učebnou osnovu jako nižší střední a měšťanských škol je více nežli středních. — Rovněž by bylo potřebí učiniti změnu na vyšších gymnasiích. Zajisté pořádek přirozený by byl: V tř. církevní dějiny, VI. tř. morálka, VII. tř. apologetika, VIII. tř. dogmatika. Apologetika v V. tř. nemá smyslu, poněvadž žáci neznejí logiky.

Nová methoda apologetická! Někteří kněží chtějí brániti moderních ideí, dovozující, že i nový věk má mnoho dobrého a proto nelze se od něho úplně odvrátiti. Nemožno se již vrátiti do 13. věku. Ani střední věk nebyl absolutně dobrý. Věda učinila velký pokrok. Soustava aristotelsko-scholastická nemá oprávněnosti. Dlužno se přizpůsobiti nynější společnosti, která si tolik váží svobody a nezávislosti. Logikou nemožno nyní přivesti nikoho k víře. Jen cit se přiznává jako mocný činitel ve věcech víry. Tak usuzují stoupenci moderních ideí. Na těch zásadách také záleží základy nové apologetiky, jejíž účel jest: Nebojovati proti moderním ideím, nýbrž spojití vzdělanost novodobou se zásadami křesťanskými. Avšak takového směru apologetiky nemůžeme přijmouti, poněvadž nemá naděje na úspěch. Doba, jejíž vykladačem je Stirner, Marx, Nietzsche, nesmíří se s názory křesťanskými. A nebylo by také důstojno naší víry, aby jako slabé dítě přicházela k novodobé společnosti a prosila za smír. Jak by to s naší vírou dopadalo, kdybychom prohlásili, že odejmeme od ní, co se nelíbí nové době. Co zbude z křesťanství, budeme-li činiti rozdíl, co je v něm podstatného a co vedlejšího. Jansenismus, febroanismus, josefinismus a starokatolicismus to dobře ukazují. Přirozený následek toho by byl, že by každý vykládal Písmo sv., jak by chtěl, články víry, jak by se mu hodilo, a co mu není po vůli, o tom by řekl, že není věc podstatná. Tam došel i protestantismus. Zda-li nezavrhneme takové methody apologetické, protože ne-

může vykonati úlohy svěřené, aby obhájila naší víry?

Prostředky k zdárné docházce kostelní. Z řad odběratelstva byli jsme upozorněni, že nikoli § 34., nýbrž 50. školního a vyučovacího řádu mluví o docházce kostelní. Tento paragraf zní: »Škola je povinna, by měla o to péči, aby ku řádným cvičením náboženským přihlíželi disciplinárně učitele příslušného vyznání víry!« Disciplinárně dohlížeti znamená také zajisté přihlížeti k tomu, kdo zanedbává a případně trestati. To jest ovšem věcí učitelů třídních, jak ze souvislosti patrné. Na to se také odvolává nařízení některých okr. rad škol., jež ustanovily, aby třídní učitelé kontrolovali docházku kostelní. Tak se stalo v Liberci, Mnichově Hradišti, Třeboni, Plzni, Rokycanech. Tak rozhodlo i c. k. ministerstvo kultu a vyučování ze dne 3. března 1891 č. 3298: »Neomluvené zanedbání kostela má býti třídním učitelem v katalogu školním vyznačeno! Každý katecheta zajisté dobře ví, že v první řadě musí se starati o řádnou docházku dětí do kostela, ale ve 12 třídách to konstatovati katechetovi samému to rozhodně není možno při dvou hodinách týdních, nemá-li ztratiti mnoho drahého času. Také nejd. konsistoře hájí názoru, že učitelé třídní mají vésti kontrolu nad správnou docházkou dítek do chrámu Páně. Rozumný učitel zajisté bude to považovati ze milou povinnost, když v té důležité věci bude katechetu podporovati. Na c. k. reálce v Žižkově zaznamenávají profesoři před slzobami Božími nepřítomné do katalogu do prázdné rubriky za sobotou.

Práce chorvatských katechetů. Před svátky velikonočními sešli se chorvaští katecheté středních škol, aby jednali o záležitostech stavovských. Zvláště debatovali o rozvrhu učiva náboženského na gymnasiích. Bylo si stěžováno, že dosavadní pořádek nikterak nevyhovuje chápavosti studující mládeže. Pro vyšší gymnasia bylo doporučeno, aby v V. třídě byly přednášeny církevní dějiny, v VI. věrouka, v VII. mravověda a v VIII. apologie. Bylo vytýkáno, že dají-li se církevní dějiny až do poslední třídy, je to pořádek převrácený, poněvadž na vývoj článků víry, jakož i na odpor proti němu se často katechetovi při dalším vyučování jest odvolávat. Co se týče učebnic, bylo usneseno, aby byly stručné a dokonale obsahem i formou. Jiní navrhli jiný řád.

Legio fulminatrix.

K revisi historických příkladů. Napsal JAN PTÁČEK.

(Dokončení.)

Apollinarius žil za Mark Aurelia, byl biskupem v Hierapoli ve Trygii, a církev čítá jej mezi svatě. Napsal Apologii křesťanů, jež se však s četnými j. spisy jeho dle Eusebia ztratila. Sv. Jeronym a Fotius, znamenitý znatel mluví o jeho darech s velikou chválou, dle Eusebia se spolu s Melitonem, biskupem v Sardech, jenž také napsal apologii křesťanstva, zvláště vyznamenali. Tertullian napsal svou apologii asi 20 let po smrti Marc Aurelia († 180), v ní m. j. zmiňuje se o listě M. Aurelia, kde tento píše, — »že ona hrozná žízeň vojsk v Germanii silným lijákem, který snad na modlitbu křesťanských vojáků nastal, utištěna byla.«

Eusebius mluví o listě M. Aurelia jen jako o pověsti, ale sv. Jeronym však v překladu oněch annalů jako o věci zcela jisté Extant litterae Že pak užívá týchž slov jako Tertullian, ba nevynechává ani slůvka *forte* (*snad*), patrně, že nemluví dle nějaké zvěsti, nýbrž že opsal Tertulliana zde do slova.

O listu tomto Marc-Aureliově jenom jako o pověsti mluví též historik Pavel Orosius (VII. 15). — Že M. Aurelius o tomto vítězství senát zpravil, nemožno pochybovati.

Dějepisec Xiphilin, který žil v XI. stol. v Konstantinopoli, kde jeho strýc byl patriarchou, a jenž ve výtazích aspoň zachránil Dějiny Dia Cassia, píše, že prý před bitvou přišel praefectus praetorio k stísněnému caesarovi, že prý má legii jednu ze samých křesťanů složenou, a křesťané prý mohou svými modlitbami si vyprositi, čeho si přejí. Na prosbu císařovu jali se potom křesťané modlit, až zázrak vskutku nadešel. Odtud prý legie ta přezvána »blýskající«, a praví se (!), že psaní o této události dosud existuje.« Ale pramenů Xiphilinos neuvádí, a tím toto svědectví pozbývá valnou měrou ceny.

Dosud sice »extant litterae M. Aurellii«, které přiloženy jako přídavek řecky k spisům sv. Justina muč., do latiny přeložil Baronius, ale z důvodů vnitřních toto psaní M. Aureliovo ještě není authentické.

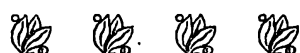
Svědectví Eusebiovo ze sv. Apollinaria, že za onen zázrak přezvána ona legie jménem »fulminatrix« od caesara, byl by velice závažný, kdybychom nevěděli z Dia Cassia, že už za časů Augustových legie XII. nesla jméno: *κραι-*

νοβόλος = fulminatrix, a že měla sídlo své v Kappadocii. A z prastarého jednoho nápisu, jak jej sám Baronius uvádí (ne vždy dosti kritický!), vidíme, že jmenovala se tak ještě za Trajana. Vzalo se sice útočiště k tvrzení, že prý to byly dvě rozdílné legie; než Eusebius jmenuje výslovně onu legii, která se dříve jmenovala Melitinská; Melita však byla slavným městem v Kappadocii, hl. město země téhož jména, a právě v této Kappadocii legie XII. už od časů Augustových ležela. Tím také mínění o dvou rozdílných legiích padá.

Kdyby byl však Marc Aurelius ono vítězství r. 174 křesťanům přičítal, nebyli by bývali křesťané r. 177 tak krutě stíháni. Le Clerc (Clerici Hist. Eccl. an CLXVII), který z nedostatečných důvodů tuto persekuci klade do r. 167, poznamenává zcela správně, že nemůže pochopiti těch, kdož ji kladou do r. 177 věřice při tom v authenticitu onoho listu Marc Aureliovi připisovaného.

»Mně zdá se — píše slavný Stolberg v Geschichte der Religion Jesu Christi, díl VIII., str. 90, že celou věc bylo by nejpravděpodobněji vyložiti takto: Vojsku římskému hrozila už bezprostředně smrt žizní. Pohané volali ke svým modlám z části, z části obraceli se na kouzelníky. Křesťanští vojíní — a snad byla z nich nejvíce složena legie XII. t. zv. fulminatrix — vzývali živého Boha ve jménu J. Kr. Přišlo ono podivuhodné zachránění. Tu přičítali je někteří modlitbě caesarově, který své bohy vzýval, jiní kouzelníkům, křesťané pak právem živému Bohu. Apollinarius, sv. biskup, se asi málo staral o jméno legií, a uslyšev nyní, že ona legie XII., jež k Bohu o pomoc volala, se jmenuje »blýskající«, usuzoval asi, že jí císař, jemuž ani křesťané své úcty odepřiti nemohli, za onu modlitbu křesťanů vyslyšenou dal ono jméno »fulminatrix«, které však ona legie už dávno měla.«

Závěrek náš tedy proti onomu příkladu Spiragovu zní Faktum samo je pravdivo. Stejně dosvědčeno od spisovatelů křesťanských jako pohanských. Od těchto i od oněch pokládáno za podivuhodné. A s této stránky není příčiny, proč by onen příklad dále nemohl býti uváděn v katechesi jako doklad účinnosti společné modlitby. Toliko není pravda, že by byl Marc Aurelius za to onu legii pojmenoval »blýskající«.

Promluva na počátku školního roku.

Napsal Th. Dr. RUD. ŠETINA, katecheta v Bělohradě.

»Modli se a pracuj.«

Upřímně mohu říci, m. d., že se mi po vás již opravdu stýskalo. Nemohl jsem se již dočkati té chvíle, kdy vás zase uvidím a k vám mluvit budu. Nuže, již vás mám zase kolem sebe a s radostí patřím na vás, své jediné potěšení. Vy to víte, že mi blaho vaše na srdci leží a proto poslyšte pozorně dobře míněnou radu, kterou vám na počátku tohoto školního roku dáti míním; je to rada velmi jednoduchá a slyšely jste ji již mnohokrát: »Modli se a pracuj!« V tom obsaženo vše.

»Modli se —,« plň své povinnosti k Bohu. Nezapomínejte, m. d., nikdy na modlitbu; neboť kdo se nemodlí, ten také ničeho od Boha neobdrží. Proste, a bude vám dáno! Jak jest to nehezké, když dítě ráno vstane, a sotva je oblečeno, již shání se po snídani a běží z domu a na Boha ani nepomyslí! Jak pak mu má Pán Bůh žehnati? Nezapomínejte, m. d., na Boha, ráno, když vstanete, sepněte bez pobízení ručky své k Otci nebeskému a proste ho za přispění. S Bohem za-

čínejte každé dílo, a všechno se vám podaří. Máte nařízeno chodit každou neděli a svátek, nyní také ve všední dny do kostela — dělejte to rády, ne snad jenom z bázně před trestem. A když večer ukládáte se na lůžka, klekněte znovu a děkujte Bohu za všechna dobrodiní, která vám prokázal. Vděčný dík je nejlepším klíčem k srdci Božímu.

Bylo by však chybou, kdybyste chtěly pouze na Boha spoléhat a samy nečinily ničeho. »Člověče, přičiň se, a Bůh ti požehná!« — a proto přísloví nepraví jenom: »Modli se!« — nýbrž ihned přidává: »pracuj!« Ano, m. d., započal vám nový školní rok — nová práce a vy máte za povinnost deset měsíců svědomitě pracovat. Nezapomínejte nikdy na to, m. d. jak důležité jest, abyste z mládí něčemu se naučily!

Čas prchá, s ním mizí i příležitost — vy dorůstáte a mnohý na místě co by byl obohacen vědomostmi, stojí tu prázden! Ó, jak nerozumně jedná takové dítě! Jak si škodí, jak velice se okrádá. Co se naučíte, naučíte se pro sebe, jenom vy budete mít z toho první prospěch; ale také co zanedbáte, zanedbáte jen ku své škodě, a bude se to v pozdních letech na vás mstít: »Mladí ležáci, staří žebráci« — praví pravdivé naše přísloví.

Proto zapamatujte si, m. d., tuto mou radu na počátku roku školního: »Modli se a pracuj!« Zapamatujte si ji a řiďte se dle ní. Ona zajisté přinese vám požehnání a opravdové radosti z vykonané práce.

Vám pak, vážení páni učitelé, přeji ve vaší namáhavé práci mnoho zdaru, Božího požehnání; útěcha vykonané povinnosti, radosti nad zdárně vychovanou mládeží budiž vám odměnou! Poznal jsem ve vás svědomité pracovníky a pokládám si za čest, že s vámi na jedné roli pracovat mohu. Doufám, že srdečná shoda a přátelství, které mezi námi zavládly, i na dále potrvají, abychom zdárnou mládež vychovali Bohu i vlasti.

Vás pak, kř. rodičové a všichni dospělí vůbec, činím pozorný na povinnost, kterou máte, abyste dítkám dávali dobrý příklad. »Běda tomu, skrze koho pohoršení přichází!« — tak čteme ve svatém evangelium. Co práce, co namáhání bývá mnohdy zničeno špatným příkladem dospělých. My vychováváme vaše děti pro vás, ne pro sebe — proto hleďte, abyste nás dle sil svých podporovali a pak za jistě dá Bůh, že se radosti dočkáte nad zdárnou mládeží. Amen.

Promluva na neděli XIV. po sv. Duchu.

O utrpení spravedlivých!

*»Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho a toto všechno bude vám přidáno!«
Mat. 6., 33.*

Uprostřed smavé přírody, pod jasnou a zářící klenbou nebes, kázal kdysi božský Mistr velikému zástupu lidí, toužících po pravdě nebeské. Na úbočí hory rostly klidně bílé lilie a sasanky, vzduchem lítali bezstarostně ptáci a celý kraj pod horou se vlnil nedožírným mořem kvetoucích klasů. A v této přírodě tak jasné a klidné kázal Spasitel o prozřetelnosti Boží. Bůh se stará o všechno. Kámen chrání před roztržštěním, rostliny daří vzrůstem a dává potravu všem živočichům. Jak by tudíž nepečoval o člověka? Jak by nepečoval zejména o toho,

jenž svým životem a svými skutky stal se miláčkem Božím? »A přece,« vzdychne mnohý, »hle, co je spravedlivých, kteří trpí nouzi, hlad, utrpení, žalosti, muka všeho druhu. Jak se to srovnává s prozřetelností Boží?« Ano, přiznávám, bolest, již Bůh sesílá na spravedlivé, je v očích lidských tajemstvím; tajemstvím právě tak těžko pochopitelným jako tajemství o nejsvětější Trojici. Ale Bůh ve své dobrotě dovolil, aby toto tajemství ozářilo několik paprsků, jež odkrývají alespoň trochu tajemnou clonu prozřetelnosti Boží. Bůh totiž navštěvuje i spravedlivé bolesti 1. aby zkusil jejich ctnost; za 2. aby jim dal možnost získati si nové zásluhy pro nebe a za 3. aby toto utrpení bylo známkou vyvolení všem věrným dětem Božím. A o tom dnes krátce promluví.

I. Bůh posílá utrpení i na spravedlivé, aby jejich ctnost zkusil. Když šlechtný Alfons Veliký plavil se kolem misu Dobré Naděje a vplul konečně do moře, jež omývá záhadnou zemi Abessinii, uzřel pojednou on i všichni námořníci na nebi veliký kříž, jakoby utkaný z růžových obláčků. Dlouho trval tento nádherný zjev a v jeho srdci oživila naděje, že se mu podaří dosáti cíle, za nímž směřoval.

I lidé se rádi dívají na krásné kříže, ať již jsou utvořeny z paprsků slunce na vysokém nebi, ať již jsou utvořeny ze zlata či slonoviny na oltáři, či ať je vytesala ruka umělce z mramoru a postavila do volné přírody. Jakmile se ale přibližuje k lidem tajemný kříž Kristův, jakmile jim jej božský Spasitel klade na ramena, jakmile zaslechnou tichá slova jeho »Kdo chceš za mnou přijíti vezmi kříž svůj a následuj mě!« — v tom okamžiku přestává se lidem kříž líbiti a každý ret se polekaně táže »Ó Pane, proč kladeš tak těžký kříž na moje slabá ramena?«

A přece je třeba, aby Bůh zkusil každého svého učedníka, zda-li miluje Boha pro Boha, nebo jen k vůli oněm darům a dobrodiním, jimiž jej Bůh ve své lásce zahrnuje. A proto praví Písmo svaté, že »zlato a stříbro bývá zkoušeno v ohni, ale miláckové Boží v peci pokoření.« Dokud žil Job v hojnosti a ve štěstí, pochyboval i sám satan o jeho ctnostech. Proto pravil k Hospodinu »Zdaliž se Job darmo bojí Boha? Dílům rukou jeho poželal jsi a vladařství jeho vzrostlo na zemi! Ale vztáhni maličko ruku svou a dotkni se všeho, což má, nebude-li v tvář zlořečiti tobě?« Proto bylo třeba, aby kříž a utrpení zkusilo Joba. Veliký spisovatel naší doby napsal: »Job ve své největší bídě získal více ctností, než-li v celém ostatním životě.« Nemohli bychom podobně říci i o Abrahamovi, když se srdcem zdrceným spěchal obětovati Isáka? Či o Josefovi, když náhle nevinně přišel do žaláře? Či o Tobiášovi, když byl zbaven jmění i svého zraku? Ano, Bůh je zkoušel v ohni utrpení a očistil je od slabostí lidských.

II. Bůh posílá utrpení i proto, aby dal svým věrným příležitost, získati si nové zásluhy pro nebe. Sv. apoštol Petr napsal: »Kristus trpěl za nás, vám pozůstaviv příklad, abyste následovali šlépějí jeho.« Kdyby bylo něco záslužnějšího než utrpení, byl to Kristus zvolil, aby nás vykoupil. Kdyby byl záslužnější půst, byl by zvolil půst. Kdyby byla záslužnější modlitba, byl by zvolil modlitbu. Kdyby byla záslužnější almužna, byl by zvolil almužnu. Ale poněvadž je nejzáslužnější utrpení, proto zvolil utrpení, utrpení nejděsnější — smrt na kříži. »Kristus trpěl za nás!«

Svatý Jan Zlatoústý napsal »Křesťansky trpěti je více než ovládati svět; větší a slavnější je koruna křesťansky trpících, než koruna největšího vladaře, který ničeho netrpí.« To dobře znali všichni svatí a proto rádi trpěli. Quintini-

anus, místodržitel v Sicilii pravil k sv. Agatě »Nestydíš se vésti tak nízký a otrocký život křesťanů, ačkoliv pocházíš z tak vznešeného rodu?« A svatá mučednice odpověděla »Služba Kristova je právě pravou svobodou a daleko převyšuje bohatství, pýchu a svévoli králů. Quintinianus poručil, aby byla odvedena do vězení, kamž se andělská dívka ubírala s radostí a plesáním, že může pro Krista trpět.

»Nestydíš se, věčně se jen modlití?« hněval se na sv. Stanislava jeho bratr a zahrnoval jej urážkami, posměchem, ano i ranami. Ale láskyplně a s ochotnou radostí snášel vše sv. Stanislav, pokládaje za velikou čest, že může pro Boha trpět. Odpovídal: »Chci žít tak, jak vím, že se to Bohu líbí — ať se to bratru líbí čili nic!«

Svatá Ludvina ležela již 28 let na svém bolestném lůžku. Svoji trpělivostí a něhou v utrpení vzbuzovala obdiv celého města. Pověst o ní pronikla daleko. A tu kdysi vtáhl do města se svým vojskem i Filip, vévoda burgundský. Někteří z vojáků, jakmile zaslechli o sv. Ludvině, umluvili se, že ji sami ještě více ztýrají. Opilí vpadli do jejího příbytku a křičíce a smějíce se, tupili ubohou nemocnou a pěstmi ji do krvava zbili. Jakmile se to dozvěděly paní v městě, plakaly nad ubohou trpitelkou a nejváženější občané přišli, aby jí vyslovili svoji soustrast. Sjednotili se, že budou žádati o potrestání zvrhlých vojáků. Ale sv. Ludvina bránila tomu, ježto se radovala, že byla nasycena potupou a ranami.

III. Proto také utrpení je známkou vyvolení a příští slávy nebeské. Duch svatý praví ústy sv. Pavla v Písmě svatém, že »všichni, které Bůh ku spáse povolal, připodobnění býti musí obrazu jeho Syna,« který v Písmě sv. nazývá se mužem bolesti. Pravá známka vyvolení spočívá tudíž v podobnosti s trpícím a kříž nesoucím Spasitelem. Tato známka je tak jistá, že Duch svatý ujišťuje nás, že Bůh každé dítě, které přijímá (za své) bije,« a že ti, kteří netrpí, nejsou jeho pravými dětmi.

Touto pravdou byl zcela proniknut i svatý Ambrož, biskup v Miláně. Kdysi cestoval do Říma a tu na cestě přišel se svým služebníkem na statek bohatého pána, který mu dovolil, aby u něho přenocoval. Mezi hovorem přišla řeč i na to, že je nutno, aby každé dítě Boží neslo nějaký kříž. Ale hostitel sv. Ambroži odporoval, on že prý v celém svém životě ničeho netrpěl a o nějakém kříži ani neví. Jakmile to zaslechl sv. Ambrož, zavolal ihned svého služebníka a řekl mu: »Připrav se ihned na cestu; zde nezůstaneme déle, neboť v domě, v němž není utrpení, není ani Bůh!« A v skutku ihned odcestovali. Ale sotva poodešli malý kousek cesty, sřítíl se náhlým zemětřesením onen dům a pochoval všechny obyvatele ve svých troskách. »Vidíš, pravil sv. Ambrož svému průvodčímu, že kde není žádného utrpení, tam že není ani Boha? Proto se také sřítíl onen dům!«

Milé dítky? Viděli jste, proč milý Bůh posílá i na spravedlivé časem kříže a utrpení. Je to z té příčiny, aby Bůh zkusil jejich ctnosti v ohni bolesti, aneb aby jim dal příležitost získati si nových zásluh pro nebe. Proto je utrpení známkou příští blaženosti nebeské. Jestliže i na vás sešle milý Bůh nějaký ten křížek, přijměte jej z jeho ruky rádi a ochotně, abyste byli podobnými i vy svému Spasiteli, tichému a ochotné kříž nesoucímu, a s ním také, abyste vešly i vy jednou do slávy věčné. Amen.

V. Koranda.

Promluva na neděli XV. po sv. Duchu.

Dle starého výkladu podává JOS. STANĚK v Táboře.

Aj, mrtvý nesen byl ven! Všichni, kdo slova tato uslyšíte, víte dobře, že i vás dříve nebo později z příbytků živých vynesou. Zmizíte s očí všem, mnohým i z paměti. Někteří z vašich známých vás politují, někteří až ku hrobu doprovodí, ale dále nikoli. Potom navrátí se všickni k svému zaměstnání a na vás zapomenu. A byť by vás i chválili, neučiní vás tím, čím nejste. Byť chtěli i vám pomáhati, práce jejich bude marna, odejdete-li se světa v těžkém hříchu; tu z rukou Boha rozhněvaného nikdo vás nevytrhne.

Při odchodu svém všeho zanecháme před branou věčnosti. »Když hodinka smrti vyprší, o všechno přijdeme,« dí sv. Augustin. (In. psal. 38., n. 7.) Jméni zdědí svět, čest a sláva s námi se zahrabá, radosti a rozkoše v hořkost se promění. S sebou vezmeme toliko dobré činy a hříchy.

Když tedy tomu tak, když tělo naše dříve nebo později zhyne a i našim nejbližším přátelům na obtíž bude, proč tolik o ně se staráme?

Jednou umřítí musíme, ať chceme nebo nechceme. Šťastná smrt přinese nám věčnou radost, věčnou blaženost, nešťastná smrt pak věčný žal, věčné trápení! Proč se tedy k šťastné smrti nepřipravujeme? Proč konáme to, co připravuje nám smrt nešťastnou?

Příteli! Neumřeš než jednou! A zle-li umřeš, na věky škody své nenahradíš. Nuže, jak jest s tebou? Máš čisté své svědomí? Chtěl bys zemřítí v tom stavu, v jakém nyní se nacházíš? Co bys při smrti rád na duši své viděl, toho nyní sobě opatř, co bys tenkrát na svědomí nerad měl, toho již nyní se zbav. Neodkládej! Hodina smrti jest nejista, smrt přichází jako zloděj, když se toho člověk nejméně naděje.

Představ si, že by sto lidí zavřeno bylo v žaláři, nade všemi že by již vyřčen byl rozsudek smrti, jistý, nezvratný, neodvolatelný, toliko hodina smrti že by jim nebyla známa. Při tom jeden po druhém byl by ze žaláře volán a na smrt veden. Co myslíš, jak by těm ostatním bylo u srdce? Zdaž by na celém těle se nechvěli, kdykoli by uslyšeli klíče v zámku dveří žalárních chřestiti? A hle! My všickni jsme v žaláři tohoto světa uzavřeni. Všickni jsme k smrti odsouzeni. Před našima očima Bůh jednoho po druhém z tohoto světa odvolává. Dnes nebo zítra přijde řada i na nás. A hned po smrti musíme na soud Boží! Jak obстоjíme? Až nám Bůh nepravosti naše vytýkati bude, čím se budeme hájiti? Co odpovíme?

Máme-li někdy duši svou spořádati, proč ne hned? Překvapí-li nás smrt dříve než duše naše bude očištěna, jsme na věky nešťastni! Není hoden věčné blaženosti, kdo se k ní nechystá. Není hoden smilování Božího, kdo nehledí, aby času, jehož mu Bůh popřává, užil k dobrému. Sami k záhubě slepě běžíme, pokud v tom stavu živi jsme, v jakém bychom umřítí nechtěli.

Pozdě se bude voják učití střelbě, začíná-li, když již nepřítel na něj střílí. Pozdě se město opatřuje hradbami, začíná-li teprve tehdy, když již jest obléháno.

Přátelé! Kterak bude při smrti Boha milovati, kdo ho celý život nenáviděl? A kterak bude moci nenáviděti hříchu, kdo jej celý život miloval?

Proto, draží, neodkládejme s láskou k Bohu a nenávistí hříchu až na konec života, hned začněme, hned učme se Boha z celého srdce milovati a hříchu zrovna tak nenáviděti. Tím se budeme připravovati na šťastnou smrt. Kdo byl tak nešťasten, že Boha hříchem těžkým urazil, nechť očistí se ve sv. zpovědi a dále Boha neuráží. Potom nemusíte se smrti báti.

Nezapomínejme, přátelé, nikdy slov sv. Ambrože »Ničeho se při smrti obávati nemáme, nedopustíme-li se za živa ničeho, co by strachu hodno bylo.« (Tract. de bona morte.)

Ach, ke komu v poslední hodině smrti o pomoc volati budu? Kdo mně pomůže? Kdo bolesti mé uleví, kdo před věčnou zkázou zachrání? Nikdo, jen ty, ukřižovaný Ježíši, dobrý Pane můj! Ty jediná budeš tenkrát pomoc a naděje má! Když mě všechno opustí, Ty při mně státi budeš. Proto zase já z lásky k tobě všeho se zříkám, co tebe hněvá a uráží, zříkám se toho rád a ochotně. K tobě, Pane, s kajícím Davidem volám »Tvůj jsem, spasiž mne!« (Žalm 118., 94.) Amen.

Promluva na svátek sv. Václava, mučedníka Páně a dědice země české.

Napsal EM. ŽÁK.

Z šera dávných věků, z dob, kdy slunce křesťanství teprvé ranními červánky zasvitlo nad naší drahou zemí českou, vystupuje dnes ve vzpomínkách a zbožné úctě všech Čechů jasná a milá postava svatého knížete a dědice české země, sv. Václava. Postava jeho obklopena sice celou řadou něžných legend a pověstí, ale přece zas historicky tolik osvětlena, že můžeme celou povahu vznešeného světce, českého Abela, chápati a obdivovati.

1. Vždyť sv. Václav je vzorem *moudrého českého knížete a spolu světce naší sv. církve katolické*. A jako v srdci Václavově láska k národu byla posvěcována láskou ke Kristu a jeho sv. víře, tak dnes církev i vlast společně oslavují toho, jenž povznesl svůj národ, staraje se, by co nejdříve účasten byl vzdělání a osvěty, jež křesťanství v lůně svém neslo.

Kdo uvykl slávu panovníků měřiti dle síly jich paže, dle počtu dobytých vítězství a zabraných krajin, ten ovšem nechápe dosud jasně význam panovníka-světce na trůně knížecím. Kdo však prohlédá v dějiny národů hlouběji, nedá se oslniti leskem blýskajících se zbraní, ale hledá význam panovníka v tom, jak pokoji, míru a sv. spokojenosti poddaný lid se těšil, ten seznává, že panování sv. Václava bylo lidu našemu požehnané, bylo zemi naší k štěstí a povznešení. Výborný dějepisec náš (dr. Kalousek) případně praví »Povinnosti *křesťanského knížete* v tehdejších dobách, kdy národ český namnoze jen povrchně byl obrácen na víru, tvořily veledůležitou částku povinností dobrého knížete českého vůbec. A tak líčí ho zprávy staré jako knížete, který vdovám a sirotkům nedával ubližovati od nikoho, lidi všechny miloval, chudé i bohaté. Chrámy všecky zlatem krášlil a věřil v Boha vším srdcem a vše dobré činil v životě svém To bylo, draží přátelé, ono praktické křesťanství, duch Ježíše Krista řádně pochopený. To bylo ono křesťanství pravé, jež s modlitbou spojuje skutky lásky k bližnímu a milosrdenství.

A jako panovník skvěl se pravou moudrostí, jež prohlédá co národu je k požehnání. Vida přesilu a beznadějnost boje, uzavřel s Jindřichem I. mír a zavázal se k poplatku. Daň poddanství však nezdá se často býti čestnou a důstojnou. Když Boleslav I., neblahý bratrobijce, nastoupil na trůn, vypověděl tuto poslušnost a chopil se zbraně. Čtrnácte let trvala válka, až konečně kníže Boleslav se podává a zavazuje ku dávnému poplatku. Tak přesvědčil se ten, který jednání mírumilovné bratru svému ve zlé měl, že jednání jeho bylo správné, zemi vhodné a prospěšné.

2. A že všechna vláda sv. knížete byla národu našemu milá a požehnaná, nad jiné dokazuje *láska lidu k sv. Václavu*. Vždyť jako byl za živa milován tak po smrti byl též ctěn a jako světec a zvláštní ochránce země české byl vždy vzýván. — Dávná úcta, jež od nepaměti všemi věrnými Čechy světcí našemu byla vzdávána, projevila se zajisté písní, již lid svatého Václava za přímluvu vždy vzýval.

Píseň svatováclavská! Vzácný odkaz dávných věků, těšitelka lidu českého v dobách nesnází a tísně, důkaz jeho nezdolné důvěry v pomoc svatého knížete, orodujícího u Boha, by nevymazal národ náš se tváře země a z počtu národů živých! Kdo je původcem slov a nápěvu, jenž tak často z úst našich se ozývá? Vlastenecký jesuita Balbin v životopise prvního arcibiskupa pražského Arnošta snažil se dokázat, že sám Arnošt z Pardubic byl jejím původcem. Ale tomu odporuje zpráva kanovníka Beneše z Veitmile, součastníka Arnoštova, který ve své kronice výslovně jmenuje ji »cantionem ab olim cantari consuetam, — *písní, kterou ode dávná lid zpívati uvykl.*« Vždyť již na konci XI. století výroční den smrti sv. Václava, který i dnes oslavujeme, byl vždy Čechům největším svátkem národním, a píseň sama, jak svým nápěvem, tak svým textem náleží mezi nejstarší písně české, poněvadž jest bez rýmu.

A píseň tato stala se hymnem celého národa. Vedle starší písně svatovojtěšské nabyla zajisté takové váhy a důležitosti v národě českém, že právem říci můžeme, že stala se dávným a vzácným odkazem celého národa. A nelze-li si dnes téměř ani představit chrám sv. Petrský v Římě bez tklivých improperií a žalného »Stabat Mater« velikého mistra Palestriny, pak věru nelze si též představit náš chrám svatovítský a posvátnou kapli svatováclavskou, tu nejstarší klenotnici našeho národu, bez chorálu svatováclavského. Vždyť tato píseň je jako sloučena s velebnými klenbami této svatyně. — —

Česká kronika vypravuje, že zbožný král český Vladislav II. měl r. 1497, v předvečer svátku přenešení sv. Václava v dómě svatovítském zvláštní vidění. Když za soumraku večerního trval tu před hroby svých předků a patronů českých na modlitbách, tu zřel prý, kterak hroby se otevírají, a sv. Vojtěch, Zikmund a Vít vycházejí z nich, jdou ku kapli svatováclavské a zde společně píseň sv. Václava zpívají. Nebeskou rozkoší zanícen, založil pak Vladislav II. zvláštní nadání, aby patnáct chrámových zpěváků vždy po večerních hodinách církevních z presbytáře chrámu do kaple sv. Víta se bralo a na cestě píseň svatováclavskou pěli. Ustanovení toto jak známo, až do dnes se zachovává.

Den co den po nešporách běře se průvod zpěváků do kaple našeho předního patrona za zvuků této starobylé písně. A zvuky její, vážné a divně jímající, uchvacují až do nejhlubší útrob duši netoliko každého Čecha, ale i cizince,

jazyka českého neznalého. Slyše kdysi jeden z příchozích tuto píseň v domě pražském nadšeně zpívati, vážností nápěvu dojat, s podivem zvolal »Cosi podobného jsem ještě neslyšel!«

Národ český vždy ve sv. Václavu spatřoval svého největšího ochránce a přimluvce u Boha. Vždyť byl o tom přesvědčen ve svém nitru, že světec, jako zde na zemi lásku k lidu svému tak hojně dokazoval, i tam u Boha, ve světle slávy své, za lid svůj prosí a se přimlouvá. Zachovejte proto vždy úctu k sv. knížeti země České! Kdo ctí sv. knížete našeho Václava, dokazuje, že váží si dávných podání otcovských, váží si dějin a jich odkazu své vlasti, víry a jazyku. Úcta k zasloužilým předkům, kteří tuto zemi milovali a o ní zásluh si získali, jest též součástí křesťanského náboženství. A v den našeho předního světce národního, jasného knížete sv. Václava, volejme i my »*Utěš smutné, zažeh vše zlé, svatý Václave!*« Amen.

Promluva na neděli XVI. po sv. Duchu.

Dle prastarého výkladu podává JOS. STANĚK, profesor Táboře.

Pán Ježíš tolik s hříšníky obcoval, až mu to nepřátelé jeho ve zlé vykládali. A proč tak činil? Aby milostným obcováním svým duše jejich získal a k pokání přivedl. Obcoval i s knížaty kněžskými a farisejskými, aby pravdu jeho učení poznali. Dnes v domě knížete farisejského dokázal, že člověkem jest: jedl chléb; dokázal, že Messiasem jest, jehož Bůh poslal: uzdravil člověka vodnatelného. Dokázal své božství: těm, kdo ho pozorovali, tajnosti jejich srdce vyjevil a na jejich lstivé smýšlení vhodnou a moudrou dal radu.

Jeví se zde i jako učitel, učíť pokoře, základu všech ctností. Prokazuje tělesné dobrodiní: uzdravuje vodnatelného. Pečuje též o duši, když dává přítomným spasitelnou výstrahu. Dobrodiní prokazuje těm, kdo ho pozvali: vyvádí je z pochybnosti ohledně svěcení dne svátečního krásným příkladem. Prospívá i spolustolujícím: občerstvuje jich duchovní rozmluvou.

Tak Ježíš všem všecko jest učiněn a pravdivě se o něm praví Dobře všecky věci učinil.

Přátelé! Obcujme i my dle příkladu Kristova tak se svými bližními, aby z našeho obcování nabyli pomoci, užitku a pravé potěchy. Zvláště když víme, že duše bližního našeho těžkým hříchem jest obtížena, pečujme všemožně, abychom ho buď dobrým slovem nebo pokornou prosbou k tomu přivedli, aby sv. zpovědí hříchů se zbavil a života svého napravil.

Dle slov Kristových v dnešním sv. evangeliu: »Čí z vás osel nebo vůl upadne do studnice a nevytáhne ho hned v den sobotní,« patrně, že máme i zvířeti pomáhati, když v bídě a nebezpečí se octlo. Čím tedy více člověku! Proto věčná hanba tomu, kdo moha duši krví Kristovou vykoupěnou vytrhnouti z hříchu laskavým napomenutím, nechá ji zahynouti.

Bližního hříchu zbaviti, záhuby věčné ho uchrániti, jest naší povinností, k tomu vždy máme býti připraveni. Na povinnost tu pamatuje nás Duch svatý v knize přísloví (6, 3. 4.): »Běž, pospěš, vzbud' přítele svého: nedej snu očím svým, aniž zdřímněte víčka tvá.«

Chceme-li napravit bližního, aby hříchu zanechal a ctnostně živ byl, řídme se opatrným a moudrým lékařem. Lékař nehojí všech nemocných stejně. Někdy předpisuje léky sladké, příjemné, jindy trpké a hořké. Jednou ránu hladí a lehce maže, jindy ji rozřízne nebo prosekne. Tak i my nemáme s hřešícími bratry stejně nakládati. Možno-li nám po dobrém někoho k nápravě života přivést, zanechme přísnosti. »Léčení, které se k nemoci nehodí, zdraví nepřinese,« napomíná svatý Augustin. (Lib. 4. de Trin.)

Vidíme-li, že bychom přímým výtýkáním chyby ničeho nedokázali, jděme k cíli cestou jinou, nepřímou. Vypravujme příklad příhodný, užíjme vhodného podobenství. Řekněme na př., jak nemoudře jednal by ten, kdo by se v řece topil a tomu, kdo by mu ruku podával, aby ho vytáhl, by řekl: »Přijď až za týden a potom mi ruku podej!« Přidejme, že Syn Boží každému hříšníku ruku podává a že ho chce z propasti věčné vytrhnouti a že nemoudře jedná ten, kdo s pokáním na týdny, měsíce a léta odkládá. Tu zajisté hřešící bratr náš půjde do sebe a pomyslí si: »Já jsem ten člověk, který se v hlubině hříchů topí. Již dlouho mi Bůh ruku Svou podává. Ach, proč se ruky té nechápu? Proč s pravým pokáním den ze dne odkládám?« Potom vykoná zajisté, čeho třeba; my jsme zachránili duši jeho a tím u Boha zásluhy si dobyli. Díť sv. Jan Zlatoústý (Hom. 3. in Gen.) »To bude důvodem a příležitostí našeho spasení, jestliže nejen sami o sebe péči míti budeme: ale pokud i bližnímu svému prospěšni budeme, k životu věčné Pravdy jej přivádějíce.«

Je-li ten, kdo těžce hřeší, naším poddaným, aneb byť i naším poddaným nebyl, když veliké jest pohoršení, které dává, můžeme na něho i přísněji dokročiti a tak trpkým lékem duši jeho uzdraviti. Krásně dí tu sv. Augustin (Euchis. ad Laur. c. 72): »Kdo odpouští hřešícímu, almužnu dává, a kdo spasitelnou kázní hřešícího krotí, také almužnu uděluje, neboť milosrdenství prokazuje.«

Odpusť mi, o nejdobrotivější Ježíši, že snad mnohá duše mou nedbalostí zahynula. O, Spasiteli můj, zapal, zachovej a rozmnož ve mně pravou lásku a horlivost, abych budoucně žádné duši přesvatou krví tvou vykoupené zahynouti nedal, ale dle možnosti každou tobě získati hleděl. Kéž bych takovým milosrdenstvím bližnímu prokázaným množstvím hříchů svých přikryl a tvého milosrdenství duši své zasloužil. Amen.

Návyk ve výchově náboženské.

Farář Štěpán Reinthaler napsal do mnichovských »Katechetských Listů« zdařilou studii o důležitosti zvyku ve výchově, z níž některé myšlenky vyjímáme.

I nejlepší theorie methodická, jakož i častá praxe mine se cílem, jestliže se nebere neustále zřetel na návyk

V té věci znamenití vychovatelé na základě bohatých zkušeností přesvědčili se náležitě o této zásadě. Karel Kehr (1830—1885) tvrdí: »Ctnost nemůže býti dítěti naučena, nýbrž musí mu býti navykána. Všecka výchova je zvyk. Zvyk však záleží na cviku.«

Dr. Moser píše ve své katechetice (2. vyd., str. 83.): »Bohužel zapomínají učitelé náboženství na nejdůležitější díl svého úkolu V životě nečiní mistrem poznání, nýbrž trvalý cvik a rozumný návyk. Pro to svědčí skutečnost, že často

dobře vychovaní a v křesťanské víře velmi sběhlí katechumeni bývají často špatnými křesťany!

Dr. Gundlach přiváděl často na mysl svým chovancům zásadu: »Říkání a vědění samo ještě nestačí. Jest dívky, i nejlepší navykati a stále na ně dozíratí a je kontrolovati. Dívky zajisté nemají ještě síly beze všech obtíží jistě činiti to, co jim bylo řečeno.

Duchovní rada a školní inspektor Mühlbauer dochází k témuž názoru ve svém odborném spise (*Die praktischen Ziele der seelsorglichen Lehrtätigkeit*, 2. vyd., 1904): »Chceme-li ve vyučování náboženském ve škole docílití praktických výsledků, musíme dozíratí a zkoušeti. Na pouhé poukázání nečiní dívky mnoho. Při všeobecné otázce pohledme zběžně na třídu, jedny dívky zůstanou klidny, jiné stávají se rozpačitými.«

Nic jiného nežli zvyk miní úřední výnos jedné německé diecése ze dne 3. srpna 1904 ve příčině zavedení nového katechismu, jestliže napomíná »Hlavní úlohou vyučování náboženského jest a zůstane vzdělání a výchova dítek k opravdu náboženskému životu. Proto je svatou povinností katechetovou naváděti a přidržovati dívky ke zbožné modlitbě, ke zbožné účasti na službách Božích, k důstojnému přijímání sv. svátostí, ke vhodnému slavení církevního roku, především však k životu ve smyslu a duchu božského přítele dítek.«

Než k čemu uváděti dlouhú autoritu, když nás denní zkušenost znamenitě poučuje, že paedagogika bez návyku nemá žádného výsledku?

Školní inspektor Ant. Mayer z Rosenheimu prohlásil jedenkrát ve své přednášce v katechetském spolku v Mnichově: »Při všem uznání horlivosti, která v nejnovější době se jeví ve snaze zlepšiti metodu katechese, nesmíme se oddati mínění, že by dříve nebylo bývalo dobrých paedagogů.« Poukazuje v té věci na knížete-arcibiskupa Grubra a na jeho katechetská díla, která vykazovala velkolepé praktické výsledky. Ve svém školním obvodu zná několik starších katechetů, kteří katechisovali se skvělým výsledkem.

Ano ex fructibus eorum cognoscetis eos. Nechť metoda je jakákoli a svého druhu výborná, jestliže nepěstuje návyku, je pro praktický život pramalého významu. Proč zapomíná tolik mladých lidí na hlavní záchranný prostředek v nebezpečných letech na přijímání sv. svátostí? Snad proto, že cena a požehnání těchto úkonů jim byla málo vysvětlena? O nikoli, nýbrž proto, že tu chybí přiměřený návyk. Proto jedna severoněmecká diecése ne bez příčiny vydala nařízení, aby dívky ve školním roce byly navykány vždy ve čtyřech nebo šesti týdnech přijímatí důstojně svatých svátostí, aby se tak stalo zvykem v letech zvláštních nebezpečí.

Ovšem ve velkých městech a při velkém počtu dítek bude to těžko možno. Jak často vidíme konati modlitbu s malou pobožností a neporozuměním v kostelích! Zajisté nechybělo tu ve většině případů náležitého poučení, nýbrž návyku. Následek toho jest nepořádek.

Není divno, že zkušený katecheta před vyučováním neméně než 24krát všeobecnou otázkou kontroloval, zda všichni skutečně také vykonali ranní modlitbu, totiž tak dlouho, až si všechny dívky na to zvykly.

Jak žalostný je pohled na chování dítek a dospělých v kostele! Jak zřídka nacházíme zvláště u mládeže důstojné chování ve stánku Božím. A přece jen

nepatrná část katechetů zanedbá dle nejlepší síly a schopnosti horlivě poučiti dítky o mši sv a posvátnosti chrámu Páně. V čem tedy vězí chyba? V nedostatku návyku. Jestliže dítky v čas nejsou poslány z domu, nejsou-li v kostele neustále kontrolovány, jestliže se nenacvičí, jak mají jíti do kostela i z kostela, a neopakuje-li se to pilně, zkrátka, nejsou-li dítky navykány, je brzo všecka methodická horlivost nadarmo.

Jak zhusta můžeme viděti i na místech, kde se dobře katechisuje, že se dítky v kostele nedůstojně chovají. A chovají-li se dítky vzorně, je to znamením, že duchovní nejen katechisuje, nýbrž i cvičí a navyká dítky tomuto chování.

Proto zajisté bude péčí katechetů, chtějí-li se vykázati znamenitým úspěchem, aby návyk pěstovali u dítek v theorii i praxi. Tento obor dosud byl málo pěstován.

K tomu dodáváme, že nejlepší příklad řádného chování kostelního i správného provádění náboženských úkonů pozorujeme v klášterních školách, poněvadž tam návyk má přední místo ve výchově, a to zcela právem, poněvadž má nejdůležitější význam.

R.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z družstva Vlast. — Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: J. M. ndp. Dr. Pavel hrabě Huyn, biskup v Brně; Fr. Karel hrabě Seilern, říšský poslanec v Miloticích; Fr. Marat, general velmistr řádu křižovnického v Praze; B. Kabrhel, provincial Piaristů v Praze; Msgr. Antonín Wünsch, sídelní kanovník na Vyšehradě; Msgr. Mořic Pícha, kníž. arcib. sekretář v Praze; Jos. Herzig, farář v Bělčicích; Alois Mašek, kaplan v Soběslavi; Jos. Šamalik, redaktor a rolník v Ostrově; Alfons Boh. Bébar, klerik řádu sv. Augustina v Praze; Rud. Hroznata Junek, novic řádu sv. Augustina v Praze; Rob. Bourek, strojmistr tiskárny družstva Vlast v Praze; Jos. Hais, člen administrace družstva Vlast v Praze; Fr. Šebesta, sazeč v Praze; Katolický spolek českého rolnictva na Moravě; Spolek katol. tovaryšů v Bučovicích; Odbočka všeodborového sdružení pro Kyšperk a okolí; Křesť. lidový a nár. spolek pro Skorenice a okolí; Jos. Křivánek, alumnus v Sarajevě; Josef Barták, Al. Vozilmoj, Jos. Tesárek, Adolf Kupka, Rud. Orzag a Jan Štěpánek, alumni v Olomouci. — Člen družstva Vlast upisuje 100 K a jakmile splatil první vklad 10 K, chudší 4 K, obdrží darem našich knih a časopisů za 200 K. — Nové členy a jejich vklady přijímá administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Nadějná mládež. V protestantském kostele v Gräfenbergu v Německu kouřil

hošík při službách Božích doutník. Byl však přistižen a odsouzen na 14 dní do vězení, a to dobrým právem, protože není možno podobného zdivočení »nadějně« mládeže nikterak trpěti. Protestanté by dobře učinili, kdyby svou pílí v katechesi vynaložili na umravnění svých vlastních dítek, místo aby lovili málo zbožné duše příslušníků katolické víry.

(Zasláno.)

Počátkem nového školního roku bude zavedena, jak vím, na některých školách mnou napsaná: *Katolická liturgika pro obecné a měšť. školy*, kterou vydal c. k. školní knihosklad v Praze.

Učebnice tato je spracována dle předepsané osnovy náboženské pro obecné a měšťanské školy a jest opatřena 23 obrázky. Cena 70 hal. Schválena byla vynesemím c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 27. února 1905, č. 5868; nejdůst. kníž. arcib. ordinariatem v Praze ze dne 30. listopadu 1904, č. 15.730; nejdůst. bisk. ordinariatem v Budějovicích ze dne 21. dubna 1905, č. 3480 a nejdůst. bisk. ordinariatem v Litoměřicích ze dne 17. května, č. 3705.

Ježto »více očí vždy více vidí,« prosím snažně všechny důst. pp. kollegy, kteří učebnice této užívají budou, by mi případné návrhy žádoucích změn neb doplňků pokud se týče textu i obrázkové části mé knihy sděliti si neobtěžovali. Budu povděčen z plna srdce za každý návrh a každé upozornění, a kolik jen možno bude, v 2. vydání knihy — dá-li Bůh — ochotně vyhovím.

NA SMÍCHOVĚ, dne 30. srpna 1905.

Emanuel Žák,
c. k. professor.

Vicisti Galilee!

Napsal. J. PTÁČEK, kaplan.

Mám důvěru, že nemůže uškoditi plná historická pravda církvi sv., ať jakkoli trpká pro nás, jenom když ji sami otevřeně hlásáme. Každé zatajování a zapírání tím horší má následky, když pravda jednou bez nás a proti nám se vynoří na povrch. Vzpomínám na svého katechetu, jak s politováním, ale otevřeně a poctivě nám v oktávě doznal, že několik papežů vskutku nebylo hodno důstojnosti tak vznešené. Pamatuji se dosud, jak na mě i kollegy některé působila jeho slova: Má-li dobrá loď vzorného kormidelníka a kapitána, není to žádný div, dojde-li dobře svého cíle, ale je to div, dojde-li dobře se špatným kapitánem a opilým kormidelníkem. A podobně: kdyby byla církev katol. měla vždy jenom svaté papeže, mohlo by se říci, že 1900leté trvání její zcela je přirozeno; ale když i za tolika zmatků a bouří vnitřních i vnějších, náboženských i politických i za papežů některých zcela nehodných dosud trvá, je to důkazem, že není dílem lidí, ale Boha.» Jsem jist, že toto konstatování historické, třeba smutné zprávy, neotráslo u nikoho a jeho žákův věrou, což se velmi často stává tam, kde se toto faktum anebo jiné popírá, jakmile žáci později zvědí plnou pravdu, ke všemu ještě třeba zabarvenou, odjinud. Neboť pak, jak už nám kněží se děje, předpokládají u nás ne omyl, ne nesprávnou informaci, ale zúmyslný podvod i tam, kde ho není. Protestant Rohan v »Rozhledech« ve svých článcích píše, jaká hořkost a hněv ho zachvátily po letech, když poznal historický život Kalvínův, bez protestantské glorioly, o němž na gymnasiu slýchal toliko, že vedl »přísný regiment«. Tím větší hněv uvalujeme na sebe my, když některé trpké pravdy a fakta zamlčujeme nebo zastaralých nedost kritických pramenů užíváme. — Celý tento prolog napsal jsem, chtěje vyvrátiti, co se traduje na kazatelkách i ve školách — ne ex fraude, nýbrž bonâ fide, ale neprávem. Není pravda, že umřel Julian Apost. zachycenou hrst krve své vrhaje k nebi a volaje vztekle: Zvítězil jsi, Galilejský!

Na perském tažení Julianově bylo vítězství jeho v kraji Maranga posledním příznivým zjevem. Odtud jako po nakloněné ploše vždy blíže se řítila jemu vstříc záhuba. Hlad vojska nedovedlo utišiti ani maso koní, došloť i to, Julián sám živil se trochou kaše, kterou by byl snad i poslední vojín pohrdl.

Zjevil prý se mu jeho strážný duch — vypravoval Apostata — zachmuřený se zastřenou hlavou, zahalený rouchem, pak zmizel prý v záhybech stanu. Při

oběti poslední časně z rána zableskl nebem jako šíp meteor, jehož se Julian ulekl jako hrozby Martovy; a také etrusští vykladači varovali, aby nic nepodnikal, ani bitvy nesváděl. Přes to poručil Julian pochod, neboť nedostatek potravin nedovoľoval průtahu. Tím méně, protože Peršané zkušenostmi poučení nesváděli otevřené bitvy, ale napadali císaře Juliana asi tak, jako později ruští kozáci Napoleona. Při jednom takovém přepadnutí zapomněl si císař vzít pancíř a byl smrtelně poraněn. Kopí proniklo mu žebra a zranilo játra. Julian chce dvojsečnou zbraň vytáhnouti, ale zraní si prsty a klesá ve mdlobách s koně a na štítu nesen k Oribasiovi, svému příteli a lékaři. Sotva byl ovázán, žádá koně a zbraně, ale krev znovu se vylila, síly vypověděly. Táže se po jménu místa, kde jsou. Jmenovali mu Frigyi. Tu již považoval svou smrt za jistu, neboť bylo mu prý předpověděno, že umře ve Frygii, kterou však vztahoval na známou zemi tohoto jména v Malé Asii.

K přátelům proslovil ještě sebevědomou a dosti dlouhou řeč: »Všeobecné mínění filosofů — pravil m. j. — poučilo mě, oč šťastnější je duše než tělo; proto mám při odloučení lepšího od horšího (t. j. duše od těla) více příčiny se radovati než truchliti. »Život Julianův byl zaujat samým vzdorem proti křesť. náboženství. Proto při všech svých znamenitých schopnostech byl a jednal často zaslepeně, neboť nenávisť je špatným rádcem. Bylo v něm hodný kus herce, klamal jiné, neboť není možno, aby byl už v době shnilého a odumírajícího pohanství, když už zavrhoval víru J. Krista, on tak nadaný a vzdělaný věřil v pravost surového a nevýslovně hloupého pohanství; ale více ještě snad klamal sebe. Zmínuje se o nesmrtelnosti duše, dovolává se »všeobecného — prý — mínění filosofů«. Ale kterých? — táže se hrabě Stolberg, Religion J. Kr., díl XI., str. 432. Epikurejci nevěřili v trvání duše po smrti, stoikové učili splnutí s duší všesvětovou, bezě vši osobnosti. Peripatetikové nevyjadřovali se o záhalené budoucnosti, filosofové prvních století po Kr. vyplnili mezeru lidského vědění předpokladem života věčného, který vzali z křesťanství, ač toto nepřátelsky napadali. Tak činili i s mravoukou. Ale v rukou filosofů pohanských vadly květy odtržené se stromu života.

Pak mluvil ještě s filosofy Maximem a Priskem o duši, konečně umřel kolem půlnoci 26. června 363.

Tak popisuje smrt jeho Ammianus Marcelinus XXVI. 3 a j., který byl v jeho službách jako podvelitel tělesné stráže Julianovy, spisovatel věrohodný, současník, který asi z těžka by byl mohl nepravdivě líčiti smrt císařovu uprostřed tolika přátel a vojáků, nechtěl-li od nich býti vyvrácen a opravován.

Ona slova: Zvítězil jsi, Galilejský! — se všemi okolnostmi zvěstuje sice Theodoret (Hist. eccl. III. 25), ale i on je udává jako pověst, nad to vypravování jeho není dosti kritické: prý vojsko, jež napadlo Juliana, nebylo z Peršanů, ale z andělů. — Dle Filostorga (Hist. eccl. VII., 15) hodil Julian krev svou proti slunci se slovy: Zde uhas žízeň svoji! Oboje vypravování označuje Sozomenos jako pověst.

Stejně historicky nedoloženo zůstává, co vypravuje sv. Řehoř Naz., že prý Julian chtěl se vrhnouti, smrtelně byv raněn, do řeky, aby utona, byl od lidí zbožňován, jako by byl mezi bohy přijat (cf. Romulus!), ale komorník jeden tomu prý zabránil. Ostatně sám sv. Řehoř označuje tuto a j. pověsti o smrti Julianově jako samou nejistotu.

Nejsou tedy historickými ona pověstná slova Julianova, a nehodí se tudíž za příklad v katechesi.

Arciť je možno, že Ammianus Marcellinus, sám pohan a oddaný Julianovi, zamlčel tuto okolnost (Julian mohl ta slova zvolati hned, jak byl poraněn), ale kdo by z toho důvodu onen příklad přece podržel, ať konstatuje, že dějepisci zde se neshodují. Tím ovšem účinek příkladu mnoho, — neli vše — ztratí na své síle!

Ale bylo-li se nám vzdáti této mocně dramaticky působícího vyprávění o smrti Julianově — upozorňuji náhradou za to na svědectví Juliana Apostaty o mši sv., kterým bezděky prokazuje dosud církvi sv. katol. dobré služby a protestantům — velké rozpaky. V zimě r. 362—363 složil spis proti křesťanství, za dlouhých zimních nocí, jak dosvědčuje Libanius (Liban. apud. Socr. III.). Kniha sama se ztratila, ale mnoho z ní zachováno ve spisech sv. Cyrilla Alexander., jenž proti ní polemisoval, a z Origenova výtečného spisu: *Contra Celsum*.

V knize té — ne vždy poctivě od Juliana psané — vytýká Julian mimo j. že prý odstranili oběti zvířat, při čemž dí do slova. »O chrám a oltář oloupeni jsouce, nesmějí židé již Bohu obětovati, vy však (t. j. křesťané, pozn. pis.), kteří Jerusáléma již nepotřebujete, jste vynalezli novou oběť . . .« Vytýká křesťanům, že jmenují Matku Ježíšovu *θεοτοκος* = Rodičkou Boží. (Tento výraz přichází i u Eusebia, ačkoliv tolik se klonil k arianismu.)

Vytýká jim dále uctívání hrobů, míní, že už za života Janova byly hroby sv. ap. Petra a Pavla v Římě navštěvovány; dává tím cenné svědectví o vysoké starobylosti těchto poutí i o pobytu sv. Petra v Římě.

Právě tak má za zlé křesťanům uctívání kříže; že obrazy křížů mají ve svých příbytcích; že se znamenají znamením kříže. (Cyril. Alex. *Contra Julian*.)

A tak svými spisy rouhavými a pro věc, které hájil, bezcennými podal Julian Apostata právě sv. náboženství katolickému, jež napadl a vztekle stíhal celý život svůj, cenné doklady o starobylosti článků víry a zvyků, jimž právě v novějším čase činěny výtky »novot a lidských nálezků.«

Kdo by si tu nevzpomněl na Balaama dobrořečícího tam, kde chtěl zlořečit?

Za příklad nedosti historický (»zvítězil jsi, Galilejský!«) jsou tyto doklady Julianovy jistě cenné — a krom nejodbornějších knih — málo známé. (Dle Stolbergs *Gesch. der Rel. J. Chr. XI. str. 435—437.*)

Promluva na neděli XVII. po sv. Duchu.

Dle prastarého výkladu upravil profesor JOSEF STANĚK v Táboře.

Dvě přikázání klade nám dnes na srdce nebeský učitel a dokládá, že na nich všechen zákon záleží i proroci, t. j. tato dvě přikázání obsahují všechno, co ukládá nám Písmo sv. a proroci. Přikázání ta celému světu byla ohlášena již Mojžíšem těmito slovy: (5. Mojž. 5, 6.): »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vši duše své a ze vši síly své. A budou slova tato, kteráž já přikazuji tobě dnes, v srdci tvém: a budeš vypravovati je synům svým a rozjímati sedě v domě svém i jda cestou, lehaje i vstávaje. A uvážeš je jako znamení na ruce své a budou mezi očima tvýma, a napíšeš je na prahu a na dveřích domu svého.« To jest, budeš je míti neustále na paměti.

Dobře pak pozorovati sluší, kterak Boha milovati máme, neboť láska více se jeví skutky než slovy. Máme Boha milovati z celého srdce. Kdo Boha z celého srdce miluje, ten všechno to chce, co chce Bůh; všechno činí, co Bůh poroučí; všechno trpělivě snáší, co Bůh na něj dopouští.

Dále máme Boha milovati ze vší duše své. To činí ten, kdo všechny žádosti a starosti své i všechnu naději na Boha skládá; kdo všechny náklonnosti své Bohem řídí, kdo jedině po Bohu touží.

Za třetí se velí, abychom Boha milovali ze vší mysli své. Rozkazu toho jest poslušen, kdo stále na to myslí, aby se Bohu zalíbil; kdo ani na okamžik dobrovolně netrpí v sobě myšlenky, která by se Bohu nelíbila.

Konečný pak požadavek jest, abychom milovali Boha ze vší síly své. Požadavku tomu zadost činí, kdo vší silou svou tomu odporuje, co se Bohu nelíbí, co Bůh zapovídá, všeho se varuje, všechno zamítá, čím se Bůh uráží.

Proto, kdo Boha opravdu miluje, varuje se všech čárův a pověr; kdo Boha opravdu miluje, nebere jména Božího nadarmo, nepřisahá křivě, nekleje, nerouhá se jménu Božímu. Kdo Boha opravdu miluje, světi neděle a svátky, vzdává čest a slávu Bohu, mši sv. jest přítomen, slovu Božímu rád naslouchá, prací služebných nekoná, ale je na den všední odkládá, nebo ví, že Bůh jich zapovídá. Kdo Boha v pravdě miluje, ten ani proti Bohu, ani proti rodičům, ani proti vrchnosti nereptá, anobrž v rodičích a vrchnosti Boha ctí a ve všech dobrých věcech jest jich poslušen.

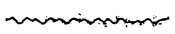
I láska k bližnímu má jeviti se nejen slovy, ale i skutky.

Kdo bližního jako sebe miluje, ten vždy o něm dobře smýšlí, jeho provinění a chyby ne tak zlobě, jako lidské slabosti připisuje, jeho zlozvyky v křehkosti, když je přetrhnouti nemůže, trpělivě snáší. Nad jeho škodou a neštěstím truchlí. V zármutku ho těší, v potřebě neopouští, ale radou i skutkem mu pomáhá. Křivdy bližním sobě učiněné zapomíná a odpouští. Kdo bližního jako sebe miluje, ten ho neproklíná, jemu na zboží, na cti, ani na dobrém jménu neškodí, krátce nikomu nečiní, co by sám nerad měl.

Sv. Augustin krásně líčí účinky pravé lásky k bližnímu: Lačnického slovem Božím sytí, žíznivého nápojem moudrosti občerstvuje, hřešícího poučuje a napomlná, bloudícího do domu Otcova uvádí, nevinného se ujímá, mdlého ve víře trpělivě poučuje, v soužení postavenému útěchy dodává. Ten, kdo tak činí, v pravdě nábožný jest, ten pravý přítel a milovník Boží jest. (In erem. Jer. 44.)

Kdo tedy ani tělem, ani světem, ani ďáblem od lásky k Bohu a bližnímu odloučiti se nedá, kdo všechno snáší, všechno podstupuje, aby v lásce Boží a bližního setrval, kdo pro žádný zisk, pro žádné štěstí, žádnému stvoření k vůli přikázání Božích přestoupiti nechce, o tom se v pravdě říci může, že všecken zákon a proroctví vyplnil.

O Bože, lásko má! O Bože, vší lásky nejhodnější! Ty mě miluješ ze vší mysli své, nebo od věčnosti na mne jsi myslil. Ty mě miluješ ze vší duše své, nebo i duši svou za mne jsi obětoval. Ty mě miluješ ze vší síly své, neboť obětoval jsi za mne svou čest, svůj život, ano i poslední krůpěj své krve. Ty mě miluješ z celého srdce svého — neboť bok tvůj na kříži otevřený a srdce kopím probodené vidím. Ach, dobrý Ježíši, jak já miluji tebe? Ach, běda mně! Zkoumám-li život svůj, vidím místo lásky urážky, nenávisť! Buď mi milostiv, Spasiteli můj! Od této chvíle zavrhuji všechno, co tobě se protiví. Jen tebe chci milovati! Z lásky k tobě budu věrně a stále milovati i bližního. Tisíckrát volím raději umřítí, než abych tebe zradil, tebe opustil. Kéž v lásce k tobě a bližnímu strávím celý život svůj, abych jednou mohl tě věčně milovati. Amen.

Promluva na slavnost posvěcení chrámu. (XVIII. ned. po sv. Duchu.)

Napsal Dr. RUD. ŠETINA, katecheta v Bělohradě.

*Syn člověka přišel na svět, aby hledal,
co bylo ztraceno. Luk. 19.*

Je to pravda, milé děti, je to jistá pravda: Bůh jest naším otcem, on jest naším otcem, i když ho urážíme. Proto poslal nám Syna svého, který přišel, aby hledal a zachránil to, co bylo ztraceno. Dnes jsme to slyšeli ve sv. evangelium. Kristus Pán vidí Zachea, ovečku ztracenou, volá na něho jako dobrý pastýř a zachraňuje ubohou jeho duši.

Milé děti, že by vás to těšilo, kdyby Ježíšek k vám přišel? A vidíte, ono se to vskutku stává. Nemluvím zde o sv. přijímání, nýbrž o Božím navštívení zcela jiném. Když někoho potká neštěstí, tu říká: »Pán Bůh mě navštívil.« Jak si to máme srovnati? Bůh je náš otec a když nás navštěvuje, tu nám nese neštěstí? Zajisté, milé děti Bůh nás neštěstím hledá, neboť jinak by nás nenašel.

Jisto jest, že Bůh nás volá, neustále o nás se stará, aby duše naše nezhybnula. Volá nás nejprve hlasem svědomí: to svědomí nám říká: tys hřešil, styď se, boj se! jak pak kdybys nyní umřel? Slyšely jste, milé děti, již tento hlas v srdci svém? Je to hlas Boží, on volá vás na dobrou cestu.

Ale zřídka kdo ho poslechne. Svědomí volá: »Co to děláš? Ty otce podvádíš?! To je hřích!« — »Ah — co hřích — však to bratr dělá také.« — Svědomí volá: »Ty se přetvařuješ, jsi ničemník a před učitelem děláš svatouška — to je hřích.« — »Ah, co hřích — však to ostatní dělají také.«

A tak nechá svědomí volat a hřeší dál. A Bůh to dítě volá zas, volá ho hlasem učitelů: ale zas nadarmo. Výmluva je hned pohotově: »Pan učitel je tuze přísný, on na nás mnoho požaduje« — a bohužel, maminka dá často svému mazlíčkovi za pravdu a na místě ničemy synáčka odnese to učitel, který to s ním dobře mínil. Ať si pak domlouvá, trestá. Dítě si myslí: »Však oni se mne rodiče zastanou.«

Tak zůstává i práce učitelova marnou. Ale Bůh neustává, volá dále, volá nezdárné dítě k sobě, do zpovědnice, aby mu kněz oči otevřel. Však i to jest marno. Takové dítě jde ke zpovědi ne aby se polepšilo, ale protože jdou ostatní, kteří by jinak o něm špatně mluvili. O nějaké pobožnosti, pravém úmyslu zde není řeči: dítě jde od sv. zpovědi a hřeší dál.

Co má tedy Bůh dělati? Má zanechat takové dítě ďáblu na pospas? Nikoliv, on zůstává stále otcem, milujícím otcem, i když ho urážíme.

On volá nás dále, a když hlasu jeho nechceme uposlechnouti, tu sáhne ku přísnosti, on nás trestá a nutí, abychom se k němu obrátili.

Vzpomeňte na onoho marnotratného syna: pokud mu bylo dobře, tu si na otce ani nevzpoměl. Ale když upadl v nouzi a měl hlad, tu počal uvažovati a řekl: »Vstanu a půjdu k otci svému.«

A tak se stává, když takový žák, mladík nechce se polepšiti, tu náhle zastihne ho nějaké neštěstí, na př.: jest veřejně pohaněno; umře mu někdo; jeho rodiče přijdou o jmění a podobně. Tu zajisté takové dítě zmoudří a dá se na pravou cestu.

Snad si někdo z vás myslí: »Vždyť neštěstí potkává i lidi hodné, zbožné.« Odpovídám pravdivým příslovím: »Koho Bůh miluje, křížkem ho navštěvuje.« Je to pravda. Když se někomu vede dobře, snadno se kloní ke hříchu, a tak dobro-

tivý Bůh chrání ho před větším neštěstím. A dále je pravda, že »Bůh dopouští, ale neopouští.« Proto, milé děti, jestli vás Pán Bůh nějakým neštěstím, nějakým křížkem navštívil, nebo v budoucnosti navštíví: neste je trpělivě, a vždy na paměti mějte: Bůh je můj nejdobrotivější otec: co on činí, dobře činí; a když i neštěstí sešle, chce mne buď uvést na pravou cestu, k pokání, anebo uchránit před hříchem, neštěstím největším. Amen.

Promluva na XIX. neděli po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK.

»*Mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených.*« Mat. 22. 14.

Hluboký povzdech, stesk zklamání ozývá se v slovech, jimiž Spasitel zakončuje dnešní podobenství o hostině svatební. Ježíš byl na sklonku svého veřejného působení. Stínové brzké smrti den ode dne stávali se určitějšími. A co spatřuje? U svých vlastních nenabyl pochopení. Ti, pro něž nejdříve snášel zimu, hlad, posměch i nepřátelství, všeliké pozvání jeho odmítali. Nepřijali jej; nechápali v něm zaslíbeného Messiáše. Volal je po tři plná léta k sobě; přicházeli, naslouchali, ale málo, málo bylo těch, kteří se cele k němu přidali, kteří v království jeho na zemi, ve společnost jeho věřících byli vstoupili. Odtud ona hořká žaloba na lid israelský: »*Mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených.*«

Ale platila snad slova Spasitelova jedině národu židovskému? Ježíš vševidoucím zrakem svým patří té chvíli až na konec světů; mluví jako prorok. Vidí zástupy ze všech národů, lidi všech věků, vzdělání a řečí, ani jdouce za vyzváním jeho, vstupují do církve, kterou byl založil. Ale patří též na to — a oko jeho při pohledu tom zalévá se slzami — že ti, které povolal, z jichž příchodu se těšil, nechápou jeho slov, nedrží se jeho nauky, *nesetrvávají v dobrém*, a proto navždy mají býti vyloučeni z radostí věčných a nikdy nemají okusiti onoho blaha vnitřního, jaké všem lidem dobré vůle učením svým byl přinesl.

Kdo chce vyvoleným Páně se zváti, *musí setrvati v dobrém, nesmí se dát svést s dráhy ctnosti*, poctivosti a pravdy na stezky nešlechtnosti. A o tom dnes krátce uvažujme.

1. Když udatný Gedeon byl povolán od Hospodina, aby sebral všechny lid, a udeře na Madiánské vysvobodil národ svůj z poroby jejich, přihlásilo se hned 32.000 mužů k praporům jeho. Gedeon, vida ohromné to množství, po rozkaze Hospodinovu ohlásil: »Kdo jsi bázlivý a plný strachu, neúčastní se boje, ale vrať se domů.« A hle! 22.000 mužů opustilo na toto vyzvání řady. Leč i počet 10.000, kteří zbyli, byl Hospodinu veliký. Proto řekl Gedeonovi: »Ještě je mnoho lidu tvého. Proto, abys je zkusil, veď je k vodám, a kteří jazykem chlemtati budou vodu, odděl zvlášť a veď je do boje; kteří však pokleknouce, rukou píti budou, ty propusť k domovu jejich.« I stalo se. A když zástupy přišly k vodám, jedině 300 zbylo těch, kteří rychle, beze všech velkých příprav, kladouce ústa svá k hladině vodní, zahnali žízeň. A jedině tyto, rychlé, odhodlané, nedbající pohodlí, nelekající se obtíží, vzal Gedeon k vítěznému boji proti nepříteli. Z 32 tisíc povolaných bylo jen 300 vyvolenců, vítězů israelských.

Drazí přátelé! Nastoupiti cestu ctnosti a práva, toť věc snadná, neobtížná. Vždyť vyzvání k životu řádnému jest tak krásné a vábné, že věru není nikoho, kdo by ho nechtěl slyšeti. Ale udržeti se na této cestě, nedati se svést ani pře-

mlouváním ani svůdnými příklady, přemoci všechny překážky a obtíže, odolati všem pokušením, toť úkol daleko těžší. Toť znamená: zvítěziti nad všemi nepřáteli svého štěstí a utlumiti všechny vášně srdce, kterou žádostivost v něm roznitila. »Boj, stále se obnovující boj, toť jest dědictví života.« A odvahu a vytrvalost osvědčiti lze v životě všedním právě tak, jako na bojišti. Vytrvalosti jest potřebí, aby člověk zůstal vždy poctivým, vytrvalosti, aby mluvil vždy pravdu, vytrvalosti, aby žil tak, jak prostředky jeho stačí a nechtěl nepoctivě žíti z cizího.

2. A přec jediné vytrvalost, vytrvalost v dobrém zaručuje člověku klidné svědomí a naději, že bude jednou připočten mezi vyvolence Boží.

Když v Anglii královna Alžběta jala se pronásledovati katolickou církev a její kněze, jat byl jeden řeholník, který nechtěl poslušnost vypověděti náměstkovi Kristovu, sv. Otcí. V okovech přiveden byl před královnu. Marny však byly všechny její sliby i hrozby, aby dal se pohnouti a odpřisáhl, že neuznává papeže za nejvyššího svoji duchovní hlavu. »Dám tě buď stíti nebo hoditi do Temže,« volala králová ve svém hněvu. A prostý řeholník s klidem, jaký jen vědomí konané povinnosti člověku dáti může, odvětil: »Neváhám ani okamžik podstoupiti, čím mi hrozíš. Pro mne po zemi i po vodě jest do nebe stejně daleko.« — Co nadchlo, milí přátelé, prostého muže k takové stálosti, že se ni smrti neleká, ale hotov jest každé chvíli život svůj obětovati? Jediné vědomí, že koná svou povinnost, setrváváje při svých slibech a přísahách.

Na velkých bažinách bývá viděti za tmy noční poletující světélka. Tvoří se z hořících, škodlivých plynů, které z oněch míst vystupují. Běda člověku, který jimi slákati se dá s pravé cesty a za nimi kráčí! Zbloudí, ztratí pevnou půdu pod nohama, zabředá stále hloub a hloub v močály, až konečně bídne zahyne. — Okamžitá výhoda, vábná nabídka, slasť chvilková jsou rovněž jako ona falešná světla, jež lákají, svádí a konečně zavedou tě k pádu. A kdo nechce klesnouti, musí bedlivě míti se na pozoru, musí bdíti každý okamžik sám nad sebou, nad každým hnutím srdce svého, aby se nedal svést s pravé cesty.

Dožítí se štěstí, spokojenosti v tomto životě a jednou blaženosti věčné, toť zajisté přání každého člověka. Každý pracuje, každý se namáhá, jen aby štěstí se dodělal. Jsme jako ten, kdo na světě poklad hledá. Takový dnem i nocí se namáhá a neustává, a pracuje čím dál tím dychtivěji a úsilovněji, aby pokladu nabyl. — Spokojený život — toť rovněž poklad, po němž každý touží. Ale i toho nelze dobýti bez namáhání, překonávání všelikých překážek, bez vytrvalosti v dobrém.

Co získalo Jobovi, onomu největšímu trpiteli z dob patriarchálních, onu milost, že všecken jeho statek čtvernásob byl mu vrácen? Jediné trpělivost; vytrvalost, s jakou všechny ony hořké zkoušky, strasti a protivenství snášel. A božský trpitel, Ježíš, vytrval též. Nesestoupil s kříže, ale stálost, s jakou všechna muka snášel, oslonu vykupitelskou rozlila kol jeho zsinalé skráně.

»Mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených,« žaluje dnes Spasitel na nestálost lidskou. Dnes žaluje; ale za několik dní na to zaplakal nad Jerusalemem a celým nevěrným a tvrdým národem israelským. Kéž nezapláče nikdy nad nestálostí naší! Kéž i vaši rodiče nemusí nikdy zaplakati nad některým z vás, že jste zklamali jejich naděje, že jste sešli s pravé cesty. Jejich slzy volaly by k Bohu o trest. Nedejte se proto nikdy svést ani pokušením ani příležitostmi k zlému, koňte věrně své povinnosti, nezapomínajíce slov Spasitelových, že jen ten, »kdo vytrvá až do konce, spasen bude.« Amen.

Promluva na neděli XX. po sv. Duchu.

Z pozůstalosti † VOJTĚCHA PAKOSTY.

*»I uvěřil on a dům jeho všechen.«
Jan 4, 53.*

Jako voják osvědčuje svou udatnost a zmužilost v boji, tak má také křesťan svou ctnost osvědčovat v pokušení. Tak osvědčí se trpělivost v strastech a souženích tohoto života, pokora, když nám jiní utrhnou, láska k bližnímu, když nás to spolu nějaké oběti stojí. A tak máme i víru svou osvědčovat, slovy i skutky, ve všech okolnostech života, a zvláště tenkrát, jestliže protivenství a nemoci snášeti musíme. Taková pevná, osvědčená víra byla víra onoho královského úředníka z dnešního evangelia, který k P. Ježíši přišel, aby uzdravil syna jeho. Praví se o něm *»I uvěřil on.«* *Jako úředník dnešního evangelia osvědčil pevnou víru, tak i my máme víru svou zkoušce podrobiti.*

1. Víra musí se v zkouškách tohoto života osvědčiti. Proto zkouší nás Bůh v příčině víry, zdali obstojí, zdali není jako třtina větrem se klátící. Úředník z dnešního evangelia věřil zajisté pevně. Když mu již nikdo nemohl pomoci, an syn počínal umírat, přicházel k P. Ježíši, aby jej uzdravil. Věřil tedy v jeho všemohoucnost. Avšak P. Ježíš se chtěl o pevnosti jeho víry přesvědčiti a nevyslyšel hned, nýbrž podrobil jej zkoušce, zdali i pokoření pro víru svou snese. I řekl k němu tedy tvrdá slova: *»Neuvidíte-li divů a zázraků, neuvěříte.«* Podobné zkoušky podrobil Bůh mnohé jiné osoby, které v písmě svatém pro svou víru se chválí. Tak Abrahama. Tento sv. patriarcha musel pro víru svou těžkou zkoušku přestáti. Bůh mu přislíbil, že jej učiní praotcem velikého národa a přece mu poručil, aby mu svého jediného syna obětoval. Tak to vidíme na Tobiaši. Když všickni Israelité od zákona Božího odpadli, zůstal on jediný věren víře své; než jaké zkoušky musil za to vystáti! Přišel o veškeré své jmění, oslepl, a domácí jeho vysmívali se jemu pro jeho naději, již v Boha skládal, a to vše proto se stalo, jak řekl anděl Rafael, aby se v pokušení osvědčil. — A co však museli vytrpěti sv. mučedníci pro víru svou! Co všechno jim pohané slibovali, jakých svodů a lstí použili, aby je od víry odvrátili, jaké hrozby jim bylo slýchat, aby se zalekli, jakých muk proti nim vymyšleno, aby jejich stálost byla zlomena! — Máme tyto příklady před očima, abychom věděli, že i my zkoušky podobné ve víře ušetření nebýváme, že i naše víra nejednou těžké zkoušky bývá podrobena, aby se ukázalo, máme víru pevnou, stálou, zdali ve víře vytrváme a Bohu věrnými zůstaneme.

2. Naše víra je podrobena nemalé zkoušce různými nemocemi. Nemoc, následek hříchu dědičného, tíží člověčenstvo jako neodvratná smrt. Nesnadno najíti člověka, jenž by nikdy nebyl býval nemocen; kdo nemocen nebyl, může dříve či později onemocněti; nesnadno najíti dům, v němž by v roce aspoň jeden nemocný nebyl; ano celá země jest velká nemocnice. Ostrá a bolestná zkouška je nemoc, která nám má dle úmyslu Otce nebeského sloužiti k spasení.

Pro duši může míti nemoc užitek veliký, a pro mnohé lidi užitek ten již přinesla. Člověk jsa zdrav, často na Boha a na věčnost zapomínal, až teprv na bolestném lůžku přichází na jiné myšlenky. Než bohužel, mnozí nemocní pomýšlejí dříve na lékaře a lékárny, než na Boha, jak nám písmo svaté o nemocném králi Asovi vypravuje *»Ani v nemoci své nehledal Hospodina, ale více doufal v lékařské umění.«*

Kéž by raději jednali jako úředník z dnešního evangelia! Ten, když byl uslyšel, že Ježíš přichází z Judska do Galilee, odešel k němu a prosil ho, aby sstoupil a uzdravil syna jeho. Kéž by i oni P. Ježíše prosili, aby k nim přišel; nedal by se dlouho prositi, přišel by k nim jako pravý Bůh a člověk ve svých sv. svátostech. I uzdravil by i duši jejich ode všech neduhů a také snad tělo, když by jim to k spasení posloužilo. Jsou ale nemocní, kteříž jsou tak zpozdlí, že se domnívají, jakoby již museli umřít, když se dají zaopatřit, jako by jim přítomnost nebeského lékaře uškodit mohla. Jejich příbuzní netroufají si také, aby je na nebezpečenství upozornili a tak čekají, až je pozdě a nesmíření s Bohem bez sv. svátostí umřít musí.

Žádné hodiny není člověk svým životem jist. I nejzdravější může náhle zemřít. Proto každé hodiny života měli bychom býti na smrt připraveni. »Bděte, neboť nevíte, kterou hodinu Pán přijde.« Jestliže tedy smrt svou poselkyní nemocí na dům duše naší klepá, není-liž to nedbalost na smrt nemyslet, k ní se nepřipravovati. Neboť na smrti závisí celá věčnost, buď blažená, nebo nešťastná, a kam strom padne, tam leží.

»Vzácná před očima Hospodina jest smrt svatých jeho,« čteme v žalmech. Kdybychom tisíc let na této zemi živi byli, stálo by za to, abychom se každého dne na onu smrt připravovali, jež *vzácná* v očích Hospodinových jest. Nebo, co jest tisíc let proti celé blažené věčnosti? Čím nutnější jest tedy věc, abychom svůj krátký život přípravě k šťastné smrti zasvětili, tím nutnější stává se ale tato povinnost přípravy k smrti, jsme-li na lůžku smrti.

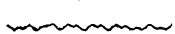
Ale i pro tělo mívá nemoc mnohých užiteků, jestliže nemocný s trpělivostí bolesti její snáší. Trpělivost jest pro nemocného nejlepším lékem, netrpělivost nejzhooubnějším jedem. Trpělivost! to se snadno řekne, jak ale možno býti trpělivým? Zkoumejme některé prameny, z nichž bychom trpělivost čerpali.

Považujme především nemoc jako trest za hříchy. Tím také nemoc skutečně jest, neboť mnohých hříchů jsme se dopustili, a byť nám i vina byla bývala odpuštěna v sv. pokání, musíme snášeti ještě tresty časné buď v tomto, neb onom životě. Utrpení tohoto světa jsou ale mnohem snadnější, než muky očišcové, jak učí sv. Otcové. Měli bychom tedy Bohu děkovati, že nám zde trpěti dává.

Nemoc není ale jen pokuta za hřích, nýbrž i důkazem Boží lásky, neboť předně nás Pán nemocí takřka mocně k sobě táhne. Jsou křesťané, jež by nic jiného neobrátilo, než dlouhá nemoc. A za druhé chce Bůh nemocí své služebníky očistiti, jako se zlato čistí ohněm, by ji tak uschoptěl k většímu stupni blaženosti.

Ano, Pán nás skutečně nemocí k sobě táhne. Již dokud na zemi dlel, přicházeli k němu nemocní častěji, než zdraví. I my hledáme v času nemoci opět P. Ježíše, jehož jsme, jsouce zdraví, ztratili. — Bojujme tedy, když se roznemůžeme, ze vší síly proti netrpělivosti. Netrpělivost nám nic neprospěje, naopak uškodí. Neprospěje, neboť netrpělivostí své bolesti neuменšíme; uškodí, neboť nemoc nám pak přichází ještě nesnesitelnější a snášeti ji musíme přece.

My všickni nevíme, nebudeme-li dnes neb zítra nemocni, každé hodiny můžeme onemocněti, neboť nemoc a smrt nás očekává všechny. Abychom dobře tuto zkoušku své víry přestáli, zavolejme pak k sobě nebeského lékaře Ježíše Krista, smířme se s Bohem, snášejme trpělivě své bolesti a pak nám nemoc poslouží ke spasení, stane se nám užitečným lékem, lékem pro život věčný Amen.

Promluva na svátek všech svatých.

Napsal EM. ŽÁK.

Viděl jsem zástup veliký, jehož žádný sečísti nemohl, ani stojí před trůnem a obličejem Beránka. Zjev. sv. Jana 7, 9.

V Boží přírodě nastává čas spánku, doba klidu a odpočinku. List za listem padá, vůně prozrazující rozklad a setlívání všude se šíří; matka země, jež otevřela klín svůj a dala nám své plody, chystá se k odpočinku. Nastal pozdní podzim — ten nejvýmluvnější kazatel pomíječnosti. —

Nuž v tento čas tesklivý, kdy příroda zahaluje se v roucho smrti, vzpomíná církev svých zesnulých a koná památku těch, kteří nás předešli se znamením víry a spí spánkem spravedlivých. Vede nás k jich hrobům, abychom pamatovali, kde že je konec vši práce, všeho snažení; ale odtud obrací mysl naši vzhůru, v ony kraje záhrobní, v říši duchů, kde duše zesnulých žijí dále, kde po práci odpočinek, po boji vítězství, po slzách radost bez konce. Dnes obrací zrak náš vzhůru, v říši věčného blaha; zítra vede nás k místu radostí a žalů, v tajemné kraje, kde duše trpí, očisťují se.

Sv. Jan ve své velikolepé Apokalypsi, vytržen až v samo nebe, vypráví, že *»viděl zástup veliký, jehož žádný sečísti nemohl, ani stojí před trůnem a obličejem Beránka, jsou oblečeni v roucho bílé a palmy v rukou jejich a volali hlasem velikým řkouce: Díků činění, čest a moc i síla Bohu našemu na věky věkův.«* (Jan 7, 9.—10.) Tajemná kniha, opatřená sedmerou pečeti, kniha, v níž napsána jsou jména těch, kteří zasloužili si svojí prací, životem, strádáním i dobrými skutky věčnou odměnu, se pootevřela. Vyčítá neskončené zástupy těch, kteří dospěli až k trůnu Božímu. Dospěli cestou dlouhou, plnou obtíží a utrpení. Ježíš ve svém kázání horském ji ukázal. Mluví o osmeru blahoslavenství, mluví o pokorných, skromných, čili chudých duchem, mírných kajících, spravedlivých, milosrdných, čistých, nevinně pronásledovaných. Těm, kteří trpěli, svoji tíhu života nesli, slibuje odpočinek jako synům královským před trůnem Všemohoucího.

Drazí přátelé! Kdybyste pročetli knihy mudrců všech věků, nenajdete nikde krásnějšího, více potěšujícího názoru na život, nežli v těchto slovech Ježíšových. Život vezdejší jest doba utrpení, strádání, bolů. Ježíš, ozařuje bol nadějí odměny, učí lidi trpěti za vyšším cílem, dává všemu strádání vyšší smysl a posvěcení. Ukazuje na Hospodina, jenž stírá slzy těch, kteří trpěli bez reptání, a vítá je jako své syny v stáncích nebeských.

Vypravuje se, že ti, kdož se narodili a žili delší dobu na horách, když náhle octnou se v nížinách, pocítují stěsk a nepřemožitelnou touhu, na hory zase se vrátiti. Člověk žijící na zemi, v slzavém údolí, cítí v sobě rovněž touhu po lepším sídle, blaženějším domově. Touha po nebi je nám vrozena. A církev, předčítajíc nám dnes slova sv. evangelia, ukazuje nám cestu, jež tam vede. Jest to trpělivost v životě, věrné plnění povinností, provázené nadějí v budoucí odplatu. Kdo tak na život vezdejší se dívá, toho bolest tolik nebolí, toho strast a rány, jež život přináší, nečiní nikdy malomyslným. Vždyť vidí, jako kdys umírající prvo-mučedník sv. Štěpán, nebe otevřené, a zástupy nebeštanů, kteří s palmou, znamením vítězství v ruce, kynou mu v ústřety. — Aspoň tolik o významu svátku dnešního.

2. Ale hned druhý den duchovní obraz, jež církev nám před oči staví, se proměňuje. Po slavném obraze nebeštanů vede nás na místo vzdechů, v kraje duchovního utrpení, k místům *očistce*. Slaví památku všech věrných duší trpících.

Vzpomíná oněch zemřelých, kteří svou kajícíností, svými dobrými skutky hříchy slabosti své na této zemi nesmyli, kteří utrpením se očišťují, aby hodni byli dostati se k stánkům Boha věčného.

Vzpomínáme svých zesnulých přátel a příbuzných. Církev dluží se slova trpícího Joba a mluví k nám jich jménem *Vzpomeňte si, vzpomeňte si aspoň vy přátelé moji, neb ruka Páně dotkla se nás.*« Dovolává se našeho soucitu, hledá naší vzpomínky a spasné modlitby. Volá nás při vši lásce, kterou jsme k těm drahým hlavám, v Pánu zesnulým uchovali, abychom s ní se modlili: »*Odpočinutí věčné dej jim Pane a světlo věčné ať jim svítí.*« —

Milí přátelé! Každý z nás má někoho tam na svatém poli. Jeden pochoval již svoji nezapomenutelnou matku, jiný pečlivého otce, některý snad oba dva. Láska a vděčnost vede tam naše kroky, abychom jich vzpoměli a za ně se pomodlili. Nemůžeme jim jinak všechnu svoji příchýlnost, svoji oddanost projevit, nežli tím, že krásíme jich hroby a za ně se pomodlíme. Modlitbu vysíláme za ně k trůnu nebes, aby Bůh, jestli snad dluhu svého ještě nesplatil, jim odpustil a do sídla pokoje již je přijal. —

Sv. Augustin ve své podivuhodné knize: »*Vyznání*« vypravuje při každé příležitosti o své zesnulé matce. Slovy, z nichž bezměrná láska dýše, vypráví o všech jejích pracech, jejích slovech, jimiž ho k životu řádnému nabádala, o jejích modlitbách, jimiž ho konečně na cestu ctnosti přivedla. A když vzpomíná její smrti, tu dí, že ona, umírajíc, pravila hlasem plným důvěry: »Pochovejte tělo mé kdekoli a nic vás starost o ně nezarmucuj; jediné za to vás prosím, abyste pamatovali na duši mou při oltáři Hospodinově, kdekoliv budete.« Nehledala pocty mrtvému tělu, hledala pomoci své smrtelné duši. —

Naše matky a pramatky, naši předkové měli tutéž sílu víry; i oni volají k nám ze hrobů »*Tělo setlelo, ale duch náš žije. Věnujte nám zbožnou vzpomínku, vroucí modlitbu.*« —

Navštivte i vy, drazí přátelé, v tyto dny hroby svých zesnulých přátel. Hřbyty jsou dnes daleko od města, a mnohý snad na své zesnulé zapomíná. A přece hřbitov a jeho posvátný klid každému z nás je velikým učitelem a kazatelem. Tam v tichém kraji zemřelých, v městě mrtvých, nejspíše vášně a marné žádosti člověka pohasínají, tam vrací se spokojenost a klid v mysl nepokojnou, tam vidí člověk, kde je jeho poslední odpočinutí, tam člověk chápe všechnu vážnost života. — Nevyhýbejte se zesnulým! Čekají vaší návštěvy a vaší vzpomínky. Vzpomeňte na ně modlitbou a oni svými přímlovami u Boha budou vám pomáhati, budou vám žehnati. Amen.

—❖— RÚZNÉ ZPRÁVY. —❖—

Ze spolku. Členské příspěvky složili kol.: Václ. Červinka, katecheta v Kralovicích K 9.60, Josef Světelský, katecheta v Třebouchovicích 9 K, Bartoloměj Hrabí, katecheta v Protivíně a Václ. Silný, katecheta v Plzenci po 8 K, Václav Kutina, katecheta v Košíři K 6.20; dále po 6 K: Jos. Černý, katecheta v Jičíně, Iserle Karel v Táboře, Fr. Košák a

T. Vondrášek v Plzni, Vojt. Hernych v Červ. Kostelci; po 4 K: vdp. Jos. Rummel, farář v Praze, vdp. Antonín Lór, kanovník ve St. Boleslavi, Hrudka Václav, katecheta na Smíchově; po 3 K: Václav Železný v Praze, Jindřich Rotta v Mnichově Hradišti a Josef Kohout v Uhlířských Janovicích; Jos. Bednář v Kladně 2 K. Všechny pp. členy o další

brzké zasílání členských příspěvků, aby spolkový účet za »Vychovatele« mohl vyrovnati, prosí F. Suchomel, katecheta ve Vršovicích čís. 415.

K exhortám na školách měšťanských. Jako vhodnou a praktickou pomůcku k exhortám doporučujeme kolegům-katechetům: »Duchovní promluvy k mládeži«, jež sepsal a vydal Emanuel Cívka, katecheta c. k. gymnasia ve Slaném. Objednati lze u vydavatele ve Slaném za 3 K i s poštovní zásilkou. Tyto promluvy jsou duši dětské velmi přístupny, vynikají praktickými příklady, které z pravidla jsou brány ze života a pro život dobře působí. Jejich rozdělení a postup je průhledný, tak že je možno snadno memorovati. Doufáme, že nebude jediného katechety, který by těchto exhort neměl.

Spisovatel apologetického katechismu, P. Ludvík Hammerstein Tov. J. zesnul v Pánu v klášteře v Trieru ve věku 72 let. Známe je po celém katolickém světě svými apologetickými a axetickými pracemi. Pripadá do počtu oněch znamenitých německých konvertitů uplynulého věku a užil svého talentu k obraně pravdy. Narodil se roku 1832, katolíkem se stal r. 1855 a r. 1858 vstoupil do řádu jesuitského. Z jeho apologetických spisů nejvíce ceníme jeho kontroveršní katechismus, kterého by i u nás bylo potřeba, aby se čelilo nezřízené agitaci protestantské, která má záhubný vliv i na děti katolické. V té věci náš katechismus nikterak nevyhovuje; kontroveršní katechismus by byl znamenitou příručkou katechetovou.

Tužby vídeňských katechetů. V poslední schůzi katechetského spolku vídeňského jednalo se o poměru katechetů k vídeňské okresní školní radě. Bylo konstatováno, že zvláštní zastoupení katechetů v okresní školní radě není možno volbou, ale že by takové zastoupení bylo žádoucí, poněvadž zákon zná pouze zástupce vyučování náboženství. Bylo by možno najíti jinou cestu ke splnění tohoto požadavku tím způsobem, že by vídeňská městská rada přijala do počtu členů okresní školní rady jí volených také katechetu; o tom bylo vyjednáváno s obecní radou, ale dosud nebylo docíleno příznivého výsledku. Mezi požadavky vídeňských katechetů vůči okresní školní radě nalézá se bolavý bod, aby bylo urychleno vypisování definitivních míst katechetských a ustanovování aby se dělo na počátku školního roku, neboť tím se vyhne mnoha nepříjemnostem.

Dále žádá spolek, aby katecheté byli sprostěni povinnosti docházeti do okresní učitelské konference a místo toho aby zavedena byla zvláštní konference pro katechety vídeňské. Spolek pracuje k tomu, aby vycházky dítek školních nebyly pořádány také přes neděli a svátek, poněvadž dítky se nemohou účastniti služeb Božích. Spolek vyslovil též přání, aby v nové době stále se množící dětské slavnosti a průvody byly obmezeny, poněvadž obtížnou a dlouhou přípravou dítky bývají odváděny od pozornosti ve škole, jakož i mnoho času školního se zanedbává. Častými výlety a slavnostmi dítky prakticky bývají učeny, že napřed zábava následuje a teprve pak povinnost, kdežto ve skutečnosti má tomu býti právě naopak. Bylo by záhodno, aby i jiné katechetské organizace se o těchto bodech vyslovily.

Přísnost a mírnost ve vyučování. Italský ministr Ratazzi divil se jedenkrát nemálo pořádku a kázni, jaká vládla v ústavu Dona Bosca. Ministr měl za to, že více strážníků je stále připraveno k udržení kázně. Ale nebylo tomu tak. Don Bosco vysvětlil, že užívá praeventivních prostředků k tomu konci. Hledí mírností vychovávat dítky, aby dbaly bázně Boží; mravní naučení praktická vzbuzují v nich lásku k ctnosti a ošklivost před nepravostí. Udržují se na cestě dobré znamenitými radami, zvláště však prováděním náboženství. Kromě toho dle možnosti jsou při jejich vyučování, při práci i ve volném čase laskaví dozorcí. Jsou povzbuzováni vlídnými slovy a když zapomněli na svoje povinnosti, jsou na ně dobrotivě připomenuti. Jest potřeba jedním slovem křesťanské péče, vedené láskou k bližnímu, aby na základě svědomí osvíceného a ovládaného náboženstvím chovanci konali dobré a varovali se zlého. Ministr uznal tuto soustavu za velmi dobrou, ale vyslovil pochybnost, zda také působí. Don Bosco odpověděl, že mezi stem případů tato soustava působí zajisté na 90 chovanců; na ostatních deset alespoň potud dobře působí, pokud, že nejsou tak tvrdošijní a nebezpeční. Proto zakladatel řádu Salesianského nikdy neposlal ze svého oratoria chovance jako nepolepšitelného, ačkoli mnozí svou divokostí a zpupností přiváděli rodiče k zoufalství. — Don Bosco požádal jedenkrát ministra, aby mohl učiniti delší výlet s mladistvými trestanci kázeňskými bez policejního dozoru. Ministr svolil a bez výtržností a bez pokusu o útěk podařil se výlet. Tolik zmůže vzájemná důvěra.

Přemysl Otakar II. ve světle německé historie.

K revisi historických příkladů v katechesi od J. PTÁČKA, kaplana.

Katolická universita! — Dosud máme v hlavě huronský řev, jaký se strhl ve všech listech »volnosti, rovnosti, svobody« modrých (liberálních), rudých (soc.) i nejrudějších (anarch.) všech odstínů, když biskupové předlitavští se usnesli doporučiti katolickou universitu v Solnohradě? Jest nějaká matematika katolická, chemie katolická atd. .? Takové otázky byly hlavními důvody odpůrců její, neboť nadávky a surovosti k důvodům nepočítám.

»Jde-li o obor věd výzkumných — odpovídá na sjezdu ve Frýburku r. 1897 baron v. Hertling (Hl. 1898, 221) — jako jsou matematika, fysika, chemie, pak není katolické vědy. Avšak v ostatních vědách, jež se nezabývají toliko prostými fakty, nýbrž hledí dopátrati se neznámého pomocí hypotés, pak jest zřejmou věcí, že v tomto směru katolické vědy jsou, neboť náboženství v těchto hypotésách nemůže zůstat opominuto. Tak v otázce o původu života, v otázkách jevů psychických katolíci vždy se bude různiti od Darwinovců. Ve filosofii katolíci uznává důkazy jsoucnosti Boží, nesmrtelnost duše atd. na základě pouhého rozumu, nepotřebuje se dovolávati a nedovoláváje se sarkasmů filosofie nevěrecké. V dějepisu mimo shledávání pramenů a dokumentů je nutno oceniti i příčiny událostí, což bývá obyčejně skryto, řízeno vyšším rozumem. Tu není divu, že se různí dějepis sepsaný katolíkem od dějepisu sepsaného jinověrcem. Z toho viděti, v jakém rozsahu je nutno uznati vědu katolickou; a z toho vyplývá jako důsledek, že nemůže býti sporu mezi vědou a věrou.«

Je to pochopitelno, že stejná událost dějepisná různě se jeví dějepiscům dle stanoviska, s něhož ji pozorují: Si duo faciunt idem, non est idem; ale jsou-li dějepisci tito pravdomluvní lidé, různost může se jeviti toliko ve věcech při oné události vedlejších a ne v hlavních a podstatných. Proti tomu hřeší mnoho německá historie, jak učí na příklad ve Spiragově sbírce o bitvě na Moravském poli. Kolik slov, tolik lží! Ostatně nečiním za něj odpovědným tak p. spisovatele samotna, ne, vinen je celý ten německý duch, jak se jeví k nám Čechům.

Otakar nechtěl uznati Rudolfa Habsburského německým králem a zdráhal se vydati německé země (Rakousy, Štýrsko, Korutany, Krajinu), jež na sebe strhl. Když Rudolf vítězně pronikl až k Vídni, vrátil Otakar německé země a podržel Čechy a Moravu. Leč brzy litoval své povolnosti a vpadl se svými vojáky do

Rakous. Na Moravském poli přišlo k rozhodné bitvě (1278). Rudolfovi bylo bojovati s čtvernásobnou přesilou (!). Ale Rudolf se nebál. Nejprve kázal vojsku zapěti: »Mutter Gottes, steh' uns bei und lass uns nicht verderben!« Pak poručil plukům postupovati za volání hesla: Kristus. Nepřátelé naproti tomu křičeli: Praha! Král Otakar v bitvě padl.

A nyní moje glossy:

1. Volba Rudolfova stala se totiž s porušením práva Otakarova, oterý byl bezprávně od volby vyloučen.

2. R. 1268 učinil Otakar smlouvu s Oldřichem Korutanským, v níž jej bezdětný Oldřich s přivolením mladšího bratra Filipa ustanovil svým dědicem Korutan a Krajiny. Tedy na sebe těchto zemí nestrhl. Filip, ačkoli pomocí Ot. stal se patriarchou Aquilejským, přes svolení svoje později ve spolku s Uhry za Štěpána V. zosnoval vzbouření a válku v Korutanech, ale byl poražen a přičiněním Otakarovým od kapitoly patriarchatu Aquilejského zbaven pro nespóřadané žití své. Obojích Rakous pak, nadto i Trugova a hrabství Püttenského. — kteréžto někdejší části Štyrska připojeny tímto způsobem k obojím Rakousům, obdržel mírem v Prešpurku r. 1254.

3. Vítězně! Někteří čeští vždy vlastizrádní šlechtici, stoupenci Borše z Ryzenburka a Vítkoviců, opustili vojsko Otakarovo v Rakousích a jali se pustošiti Čechy, takže Otakar maje v celku toliko 20.000 mužů proti pateronásobné přesile Rudolfově, byl nucen uzavříti mír. To sláva?

4. Marie Terezie také vrátila Fricovi Velikému Slezsko?

5. Výše to nejde: Dle pravdy »měl Ot. 30.000 mužů. Rudolf, ač tenkrát byl méně podporován od knížat německých, přece do pole postavil větší moc, která ještě více rozmnožena byla vojskem následkem nového spolku Rudolfova s králem uherským proti Otakarovi vypraveným.« (Illustr. dějep. český, jež dle Palackého, Tomka, Gindelyho, Tiefrunka sepsali Petr Koudela a Jan Novák, I., str. 151 a n. i ostatně viz též Tomek: Dějiny rak.-uh. mocnářství!)

6. K tomu nebylo třeba žádné statečnosti; vždyť se vědělo, že Jidáš Milota z Dědic už nějak se o vítězství Rudolfovo postará. Vítězství bylo — to jest nesporno, bylo-li slavné, je rovněž nesporno!

7. Němečtí dějepisci by neměli zapomínati na hrdinu německého, který se při tom zvláště vyznamenal, na Bertholda Schenka z Emerberka. Ctný a statečný tento rytíř za to, že Otakar rozkázal kdys jeho bratra pro zločiny odpravit, vrhl se na Otakara už raněného a bezbranného a 17 ranami ještě jej probodal. Arciť, po lvu raněném i osel kopytem hází.

Nejde mi zde o Otakara, nýbrž o pravdu; neboť ne my Čechové měli bychom příčiny se ho zastávati, nýbrž Němci. Už Dalimil ve své kronice naříká (str. 152): »Král poče ot svých netbati — i města Němcóm dávati, je sě jich jak zdiú hraditi, pánóm násilé činiti.«

A před výpravou proti Rudolfovi klade docela Otakarovi do úst: »Až sě z vojny vrácu, zavaleju Čechóm (velikú) prácu; chcu Petřín povlakú prostřieti, i na pražském mostě nebude Čecha viděti.«

»Je zvláštností zákonů přírodních — (Huxley: Uvedení ve vědy přír. str. 14 Svět. kn.) — že účinkují na člověka, jenž jich nedbá, přímo, bez obžaloby a bez předvolání před soudnou stolicí. Tisícové denně umírají nebo žijí život pra-

bídny, protože se lidé neučí v zákonníku přírody čísti s náležitou pílí.« — Tím spíše to platí o zákonech božských! Nuže, přirozeným i božským zákonem jest, že milovati máme sice všechny lidi, ale přece více ty, kdož s námi četnějšími svazky spojeni jsou, na př. jedné rodiny, víry, národnosti a j. Proti tomu proviňovali se všichni Přemyslovci i s Otakarem — a vzali svou odměnu. A dosud berou, neboť místo vděčnosti Němci do Čech od Přemyslovců nasazení je stíhají pomluvou a urážkami lživými, jak ukazuje tento příklad nebo hanebné drama Grillparzerovo, »König's Ottokar Glück und Ende« a j. 'Ale což Přemyslovci! Ti přišli a odešli, ale my jsme tu dosud a trpíme dosud. »Otcové pili ocet a syny bolí zuby!« dovozuje Písmo svaté.

Promluva na neděli XXI. po sv. Duchu.

Napsal VÁCLAV KORANDA, kaplan v Horkách n. J.

»Tak i Otec můj nebeský učiní vám, jestliže neodpustíte jeden každý bratru svému ze srdcí svých.« Mat. 18. 35.

Těžký hřích je nekonečnou urážkou Boží, neboť je urážkou bytosti nekonečné. Toť oněch 10.000 hřiven (40 milionů korun), o nichž mluví dnešní svaté evangelium. A přece milosrdný Bůh odpouští nám i tento obrovský dluh. Proto má ale i právo žádati od nás, abychom i my odpustili poměrně nepatrné urážky jako služebníkům — našim spolublížním. Sv. apoštol Pavel praví: »Slunce nezapadej na hněvivost vaši.« (Fs. 4., 26.) Promluvíme tedy dnes o *hněvu*, o *jeho následcích* a o *prostředcích*, jimiž bychom se ho uvarovali.

1. Mluvíme-li o hněvu, upozorňuji vás především na tak zvaný hněv svatý, který není nejen hříchem, ale je i ctností, neboť jak by mohl upřímný křesťan zůstat klidným, vidí-li jak se uráží Bůh, jak jeho svaté zákony jsou hanebně přestupovány, jak církev jeho je zneuctívána a pravda věčná šlapána v prach. V takovém okamžiku zůstat ledově klidným nebo jenom lhostejným bylo by přece hříchem!

Mojžíš sestupuje s hory a vidí, jak Israelité se klanějí zlatému teleti. Krátkých 40 dní stačilo, aby zapomněli na přísahu věrnosti složenou za hřmění a blesků sinajských. Mohl zůstat Mojžíš klidným? Ne, nikdy! A proto vidíme, jak Mojžíš udeřil deskami přikázání o skálu až se roztrhaly a poručil, aby všichni ti, kteří ještě tančili a zpívali kolem stanů, pobiti byli.

Když Spasitel vyšel kdysi do chrámu, ušel, jak vše je naplněno křikem prodávajících a kupujících. Pohled na toto mrzké zneuctění naplnil jej svatým hněvem. I spletl řemének a vyhnal všechny z chrámu, řka: »Dům můj je domem modlitby; vy jste jej ale proměnili v peleš lotrovskou«.

Hněv je ale hříchem, nemá-li k němu člověk dostatečné a svaté příčiny. Jak se při tom člověk rozvášní! Člověk, který má od Boha rozum, počíná si často ve hněvu jako zvíře, že uklidniv se, později sám se za to stydí. Barva obličeje se mění. Krev brzo žene se do hlavy a brzo opět obličej smrtelně zbledne, dech se krátí, tělo se chvěje, pěst zatíná a s úst slyšet i často skřípění zubů. V tom okamžiku jaké jméno je prvně příliš svaté, aby ho nezneuctili, jaký výraz příliš hrubý, aby ho nevyslovili, jaké jednání příliš nečestné, aby se mu vyhnuli?

Jindřich II., král anglický je v té příčině odstrašujícím příkladem. Každá maličkost rozčilila jej často až k šílení. Kdysi mu přinesl posel nepříjemnou

zprávu. Co mohl ubohý za to? Král mu chtěl oči vytrhati a upokojil se teprve tehdy, když mu alespoň obličej rozdrásal. Jindy domníval se, že jeden z jeho šlechticů nadržuje škotskému králi. Ihned mu srazil klobouk, rozedřel šaty, odkryl jeho postel a kousal do ní jako smyslu zbavený. O sv. Tomáši Becketovi, arcibiskupu v Canterbury volal kdysi: »Jakže? což tu není nikoho, kdo by mě zbavil tohoto kněze?« Někteří z dvořanů špatně rozuměli těmto slovům královým. Aby se mu zavděčili, odebrali se do chrámu a zavraždili sv. Tomáše Becketa před oltářem. Sotva byl vražedný čin dokonán, již o všem dověděl se král. Děs a hrůza jím zachvěly. Uzamknul se do svého pokoje a po tři dni nepožil ani potravy ani nápoje. Ach, kolika tisíci slzami, výčitkami svědomí a dlouhým žalem zaplatil nerozvážná slova svá, jež ve hněvu pronesl.

2. Uvažme ale ještě, kolika jiných hříchů je hněv mohutným pramenem. Hněvivý člověk proklíná a tupí. Jeho jazyk je jako meč a jeho slova jako sykot zmiže. Jeden hněvivý člověk může nejen obce, ale celé národy rozeštvať. Proto dobře řekl sv. Jan Zlatoústý, že je lépe bydlet s divokými zvířaty, než-li s hněvivým člověkem; neboť divoká zvířata, zkrátíš-li je, dají pokoj, ale hněvivý člověk, kdybys ho i sebe častěji mírnil, znovu a znovu propuká ve hněv.

Ale hněv vede i k vraždě. Abel byl zbožnějším a proto i Bohu milejším, než-li lakomý Kain. To povzbuzuje Kainův hněv. Jeho tvář bledne, obočí se vraští oči se divoce lesknou a Kain se stává bratrovrahem.

Absolon pojal hněv proti bratru Amnonovi. Jestliže Kain pozval Abela na procházku, pozval Absolon Amnona na hostinu a i zde hyne Amnon zákeřnickou dýkou.

Vévoda Ludvík bavorský, příměním Přísný, ležel kdysi v táboře na Rýnu. Jeho manželka zůstala v Donauwörthu. Proti ní pojav podezření, vsedl ihned na kůň a s malým průvodem jako bouře valil se do Donauwörthu. Vrátného sestřelil, hofmistry hodil ihned s hradního cimbuří, dvěma dvorním dámám poručil stíti hlavu a na zítří poručil stíti i vévodkyni. Marny byly její prosby, marný pláč.

Ale sotva byla tato pateromásobná vražda dokonána, přišla nevinnost vévodkyně na jevo. Tu uchvátil vévodu takový žal, že černé jeho vlasy v krátkce zbělely, ačkoliv čítal teprve dvacet devět let. Založil klášter a celý svůj život nosil na prsou srdce probodnuté šípem, aby jej stále pamatovalo na onen hrůzný okamžik.

Kolik případů podobných stává se i v naší době! Kdyby k vůli ničemu jinému, tož aspoň k vůli těmto následkům strašlivým, měli bychom se hněvu varovat.

3. Abychom si hněvu odvikli, je nejlépe uvažovati o tom, jak je nedůstojným každého zbožného a ve svatém náboženství vzdělaného křesťana.

Jinoch jeden byl povážlivě nemocen. Byl k němu tudíž zavolán lékař. Ten poznal ihned, co ubohému ubírá zdraví. Byly to časté záchvaty hněvu. Napomínal jej tudíž, aby se mírnil, leč nerozumný jinoch vypukl ve hněv ještě větší. Co měl činiti lékař? Zhlédnuv na stěně zrcadlo, sejmul je a držel rozněvanému před obličejem. Jakmile tento uzřel smrtelnou bledost ve svém obličejí a svůj divoký pohled, ulekl se a díval se rozpačitě na lékaře. Ten použiv toho okamžiku, řekl mu: »Hleď, to je tvůj obraz. Častější takové bouře vyvrátí z kořene kmen tvého života.« Nyní již jinoch neodporoval. Odložil svůj hněv a s ním zároveň zmizela i jeho nemoc.

Proto praví sv. Augustin o hněvu, že rozum zatemňuje, cit povolnosti udušuje, spravedlnosti se směje, pokoj duše ruší, pásku přátelství přetrhává, rozum v pošetlost obrací a v duši stálou bouří vyvolává.

Milé dítky! Cítíte-li, že se vzdmáhá hněv ve vašem srdci, vzpomeňte si na Ježíše Krista, tichého a mírného, jak ukazuje nám na své srdce a praví: »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.« Zapuďte hněv ze svého srdce, abyste mohly se státí jednou účastnými na radosti Boha, jenž je láska věčná a milosrdenství nekonečné. Amen.

Promluva na neděli XXII. po sv. Duchu.

Upravil EMANUEL PEŠEK, katecheta měšť. školy v Žižkově.

»Dávejtež tedy, co jest Božího, Bohu,« (Mat. 22., 21.), tak odpovídá Kristus Pán svým nepřátelům, přetvařujícím se židům, fariseům, kteří tak lehkomyšlně jednali v nejdůležitějších svých povinnostech k Bohu. Leč, m. ž., toto vybídnutí patří i křesťanům a to nejen těm, kteří nestarají se zcela nic, čím Bohu jsou povinnováni, ale i těm křesťanům, kteří mají dobrou vůli a snahu Pánu Bohu sloužiti; neboť i jim často svědomí činí výčitky, že nedávají zcela a právě Bohu, co mu dávati jsou povinnováni. Nuže, m. ž., abyste vždy věděli, co Bohu dávati máte a tak uposlechli hlasu svého Spasitele volajícího k vám »Dávejtež, co jest Božího Bohu« — budu s vámi rozjímati dnes o tom

Co jsme povinni dávati Bohu?

Není nám třeba dlouho pátrati a se tázati, co musíme Bohu dávati, vždyť vysvítá to jasně ze slov Spasitelových »Dávejte Bohu, což Božího jest.« Co tedy Božího jest, to mu náleží, to mu musíme dávati.

Co však jest Boha, co mu náleží? Vše, co zde jest, neboť jest Stvořitel a Pán všech viditelných i neviditelných věcí. Žalmista Páně (23., 1.) praví: »Hospodinova jest země, i plnost její, okršlek země, i všickni, kteří přebývají na něm.« Nuže ze stvořených věcí, které jsou mimo nás, nemůžeme Bohu nic dáti, to vše Bůh má bez nás.

Nuže, odvráťme se od těchto věcí a pohlédněme sami na sebe, na sobě jistě nalezneme, co Bohu můžeme a musíme dáti. My náležíme Bohu, každý člověk patří Bohu, neboť Bůh nás stvořil dle svého obrazu a stvořil nás pro sebe. Tedy sebe samého musí člověk Bohu dáti. Ze všech stvořených věcí nemůže se žádná Bohu dáti sama, ale člověk ano; neboť člověk má svobodnou vůli a proto může sebe samého aneb něco jiného Bohu dáti aneb nemusí, člověk může Boha milovati jako dobré dítě svého otce nebo jej nevděčně opustiti jako nezdárný syn, může Boha poslouchati nebo mu poslušnosti odepřítí, člověk může si plněním vůle Boží připraviti věčnou blaženost aneb neposlušností svou, hříšným životem věčné zavržení.

Slovy těmi: »Dávejte, co Božího jest, Bohu,« jest tedy miněno nebo jinak řečeno Dej sebe samého Bohu, neboť patříš Bohu, náležíš Bohu. Sestáváš z duše a těla, nuže, obé náleží Bohu, tedy oboje obětuj Bohu.

Dej tedy Bohu svou duši a s duší nejprvnější a největší dar svůj rozum, kterým Boha poznáváš. Zařid' myšlenky své k Bohu, nechť žádná myšlenka v duši tvé nepovstane, která by ji poskvřiti mohla, podřid' svůj lidský slabý rozum

vševědoucímu rozumu božskému, přijmi za pravdu všechny zjevené a od církve hlásané pravdy, rozvažuj je a o nich často k svému spasení přemýšlej!

Dej Bohu svou paměť, v níž vše uchováno, čemu od svého mládí o Bohu jsi se naučil a jak snažil jsi se obohatit sebe vědomostmi sv. náboženství.

Dej Bohu svou vůli, řiď vůli svou zcela dle nejsvětější vůle Boží, měj lásku k ctnosti a vždy více a více nenávisť ku hříchu, náklonnost pak zlou, která vždy povstává, krot, seslabuj a potlačuj!

Dej Bohu své srdce; toť jest, čeho Bůh od tebe zvláště žádá. On volá k tobě: »Synu můj! dej mi srdce své! Ó, m. ž., kdybychom vždy svým srdcem k Bohu se klonili, pak dali bychom mu vše, neboť, kde srdce naše jest, tam jsou i naše myšlenky, žádosti, naše naděje a radosti a naše celá činnost. »Naše srdce, tak praví sv. Augustin, jest pro Boha stvořeno, a ono jest tak dlouho nepokojno, až v Bohu spočinouti může; neboť jen v Bohu jest pravý, trvalý pokoj.« Leč, m. ž., jak mnohý i z vás srdcem svým více lne k věcem pozemským, stvořeným, jimi se obírá, v nich nalézá radost více než na Bohu a věcech božských.

Srdce jest konečně sídlem lásky a lásky žádá od nás Bůh nade všecko. A tato láska k Bohu osvědčuje se zvláště zachováváním přikázání Božích. My víme, co nám dovoleno a co ne, co přikázáno a co zapovězeno. Jestliže tedy nejen známe to, ale i konáme, pak přinášíme Bohu v oběť podrobením své vůle povinnou poslušnost plynoucí z lásky k Bohu a to jest lepší a milejší Bohu než všechny ostatní oběti, jež Bohu přinést můžeme.

Než i tělo naše náleží Bohu a proto i toho jemu jsme povinni dáti. Svatý Pavel vybízí nás k tomu, volaje k nám »Protož prosím vás, bratří, skrze milosrdenství Boží, abyste vydávali těla svá v oběť živou, svatou, Bohu libou, rozumnou službu svou« (k Řím. 12., 1.), t. j. samy sebe.

Ano především, co Bohu dle těla dáti musíte. jest, že střežiti se budete všeliké nečistoty a cvičiti se v čistotě, nevinnosti.

Avšak i všech smyslů, všech údů těla jest vám užívati jen ke službě Boží a jeho oslavení. Vždyť sv. Pavel vybízí nás k tomu slovy: »Buďte že jíte neb pijete, vše ku chvále Boží čiňte.« Ano pro Boha nechť otvírají a zavírají se naše ústa, pro Boha nechť mluví aneb mlčí náš jazyk, pro Boha nechť pracuje naše ruka, pro Boha nechť vykračuje naše noha, každé slovo, každý čin nechť jest jen k oslavení Božímu.

A tu nyní, když jste vše slyšeli, čím Bohu jste povinnováni, tažte se, jak jste dosud této povinnosti zadostučinili?

Kéž všichni, majíce vždy na paměti, čím Bohu povinnováni jste, žijete tak, abyste jednou z úst Kristových, který dnes v dnešním sv. evangeliu volá k vám: »Dávejte, co jest Božího, Bohu,« slyšeli: Poněvadž jste dávali Bohu, což Božího jest, dám i já vám, což mého jest. Sláva Otce jest i mou slávou a má sláva bude i vaší na věky. Amen.

Promluva na neděli XXIII. po sv. Duchu.

Napsal VLADIMÍR HORNOV.

»Pane, dcera má nyní zemřela; ale pojď, vlož na ni ruku svou a živa bude.« Mat. 9, 18.

»Odkud nejdále lze viděti?« tázal se cestovatel stařečka, který ubíral se kolem něho. Stařec svadlou rukou ukázal ku bílé zdi, za níž týčily se řady křížů

»Tam z toho hřbitovního návrší, kde uprostřed kříž. Až ku branám věčnosti z něho dohlédnete!« — Zastavme se v duchu uprostřed rovů hřbitovních, jež ztrácejí se v šeru mlh podzimních. Ze vzdálí, jen z daleka doléhá k nám ruch rozvířeného světa. K duši naší vždy neodbytněji a neodbytněji dere se myšlenka: »Statutum est hominibus semel mori — ustanoveno jest lidem zemřítí.«

Jdou tiše dny a léta rychle míjí,
sudičky věnec z bílých květů víjí

Dovijí věnec. Na posledním náspu životního boje — na náspu smrti doznívá píseň života — bojovník klesá. Na jeho štítu jest napsáno Filius Adae — filius mortis! Syn Adamův — syn smrti.

1 Co myšlenek víří v utichlé duši! V hluku světa jsem nepřemýšlel. Svět a život uchvacuje každou myšlenku. Ale na hřbitově kolem tak ticho, a každá myšlenka jakoby přicházela »de profundis« — z hlubin — z nedostupných hlubin věčných tajemství. Klesnu na náspu posledním — na náspu smrti, čtyři zdi nedobytné bašty smrti mne obejmou — a co pak, co potom?

Zachvívá každá ta otázka duší. Nic není tak úzce s námi spojeno, nic tak hluboce neproniká vědomí naše, jako víra, bezděčná víra v život bez konce. Praviš usmívajícímu se dítěti: »Umřeš« — dítě nedovede pochopiti smyslu slov těch. Praviš muži »Zemřeš« — slovo neznámé v boji za chléb, v úmorném klopotu denním. Praviš starci: »Morieris — umřeš!« Snad věřiti bude — tisíckrátě přesvědčen o pravdě slova toho těmi, kteří ho předešli, ale s vírou tou spojena nerozlučně naděje, že těch, k němuž jde — neznamená ještě konec. Vzpomínám slov básníka ze Sibyl Michelangelových

Zřím v svadlé listí, spadlé s kmenu času,
zřím v mrtvých rodů popely skrz dým,
ten popel zvedá se, dým taje v jasu,
ta srdce žijí!
Duch v kosti hřmí a světlo v zřítelnice —
— — — — — není smrti více!

2. Z mráкотných stínů smrti zvedá nás silná ruka víry a naděje! — Dojat pozvedám dnešní sv. evangelium! Co praví mi mé nitro, co psáno od věků v duši každého člověka písmem nesmazatelným, co útěchou jest tisícům duší, raněných bolestí smrti a rozloučení — to potvrzuje vtělený Bůh — Ježíš Kristus!

Otec plačící klesá u nohou jeho »Pane, dcera má mi zemřela!« A Pán Ježíš pln soucitu tiše dí »Nezemřela — ale spí!«

S Kristem přichází všude světlo, život. On přišel jako moc maje! Svět by nebyl přijal jeho učení, kdyby nebyl setřel slzy Jairovy, kdyby nebyl stišil pláč vdovy Naimské, kdyby u hrobu Lazarova nebyl ukázal moc svou nad temnotami smrti! —

Mráкотnými stíny smrti zahaluje Bůh každoročně přírodu. Bílý rubáš sněhový rozestírá nad stuhlou skrání země. Zastavuje ptačí zpěv, poutá běh potoků, stahuje blesky nebes, stromu odejímá zeleň a květ a slunci teplý, života dárný paprsek. — Zdá se, jakoby anděl smrti rozestřel všude své perutě. — A přec nezemřela! Ona spí! Ze ztuhlých řader země vykouzlí Boží dobrotivost z jara opět květ, ze hniјícího semena chléb nový dá dětem svým; smrt ustoupí životu, jenž rozproudí se probuzenými břehy potokův, rozekvetlými luhy, jásajícími nebesy! Div Boží! —

3. Ale, nuž, ten div lásky Boží nestačil k utvrzení lidské víry a naděje! Ta žádala více!

»Pane, dcera má mi zemřela; pojd' a vlož na ni ruku!« — Vzkříšení — vítězství nad smrtí žádal člověk od Boha jako rukojemství. I vložil ruku na mrtvou dívku knížete židovského — vstala a živa byla.

Skutkem tímto Kristovým stojí i naše víra, naše naděje!

Velicí duchové starého věku nepodepření evangeliem Kristovým silou vlastní své duše, mocí zákona jim od Boha do srdce vštípeného, poznávali nutnost a jsoucnost života posmrtného. Sokrates, Plato, Seneca — jak velicí to duchové! Zbudovali názor světový, jež dovedlo pochopiti jen několik duší vznešených, ideálních. *Acies electorum!* Duše vyvolené!

Dnes názor tento světový, zbudovaný Kristem, stojí nad celým světem a obejmá duše milionů! Ustupuje před pýchou — a snižuje se k trpícím a milujícím. Kříž jest jeho výrazem a krátkým jeho obsahem slova Kristova: »Každý, kdo věří ve mne, byť i umřel, živ bude a já vzkřísím ho v den nejposlednější.« — Všichni ti, kteří dobře činili, na vzkříšení života a ti, kteří zlé činili, na vzkříšení soudu!»

4. A čím víra ta pro lidstvo?

Pro chudého Lazara, umírajícího v bídě u dveří tvrdého Ninivesa, byla požadavkem spravedlnosti U Marty, plačící bratra svého — u Jaira, plačícího dcery své — byla požadavkem lásky. — »Neplač, vždyť my se shledáme u Pána Boha zas!« praví srdce, které nedovede pochopiti, proč by Bůh nejvyšší dobrotivý měl dovoliti, aby ruka smrti trhala květy — nejkrásnější květy duše lidské — jež láska Boží tam štípila!

Na mysli tane mi obraz nedávných dnů, kdy hřbitovy rozhořely se světly tisícerými. Tiché osady mrtvých rosily se slzami a vzpomínkami. Kolik skrání dětských, mužných, stařeckých chýlilo se v zamyšlení nad rovy zapadlými? Kolik obrazů plných lásky a citů nejněžnějších? Při vzpomínce na ozářené bílé zdi hřbitovní prochvívá duši mou otázka »Kdo upokojí duše, jichž láska byla raněna?« — V odpověď vidím, jak z mlh podzimních vystupuje bílá postava Kristova. — Spasitel s hlavou schýlenou, jak zastavoval se v slzách u loží umírajících, u lůžek zemřelých. Skráně jeho sklání se k těm, kteří klečí u rovů zapadlých »Neplačte! Ti vaši miláčkové nezemřeli, oni spí!«

O, víro svatá, síla tvá a požehnání tvé poznává se teprv v dobách nejtěžších! Světlem svým osvěcuji duše naše, jako osvěcuješ hřbitovy křesťanské — jako ozařuješ lože těch, kteří v Pánu umírají — abychom žijíce dle víry Kristovy v dobách těžkých, ve chvíli smrti s Jobem zvolati mohli »Vím, že Vykupitel můj živ jest — a že ze tmy smrti povstanu k jitru života věčného.« Amen.

Promluva na neděli XXIV. a poslední po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK.

»Nebe a země pomínou.« Mat. 24. 35.

Hlavní řečníci mívají často v obyčeji svoji nejmohutnější myšlenku, nejpádnější důkaz uchovati až na konec své řeči. Chtí zajisté toho docílit, aby dojem slov jich se stupňoval, a řeč jejich skvělostí závěru byla takřka korunována. — Církev naše dokonává dnešní neděli svůj rok. A dnes, v posledním svém evan-

geliů nedělním mluví k nám hlasem kovovým. Slova její vyznívají jako hlas zvonu bijícího na poplach.

Připomíná nám Ježíše, an sedí na hoře olivetské, obklíčen svými apoštoly. Zří odlů na město Jerusalema a bílý, leskem mramoru planoucí chrám. Byl to pohled jeden z nejvelikolepějších a nejutěšenějších; výhled, jichž na celém Božím světě bylo nemnoho. —

1. A Ježíš hledí této chvíli přes hranice věku do daleké budoucnosti. Vidí na místě, jež bylo zasvěceno obětí, ohavnost zpuštění; spatřuje chrám, na němž 46 let bylo již stavěno, v ssutinách. — Pod trestem smrti bylo u Židů zakázáno mluvit o zboření chrámu. Pouhá myšlenka, že by chrám mohl být zbořen, považována za rouhání. Vzpomeňme, že několik málo let po smrti Páně jáhen sv. Štěpán odpýkal mučednickou smrtí odvalu, s jakou veřejně před vysokou radou židovskou, dovolává se slov Ježíšových, mluvil o konci jeho. Ježíš věští dnes zkázu města i chrámu. Líčí barvami nejživějšími zmatky v městě, když povstanou falešní kristové, lidu za Messiáše se vydávající, kreslí útěk, oblehání a požár, jenž pohltí slavný, dávný Jerusalema. Podivuhodné to proroctví! Vždyť rozvázný a praktický Říman nikdy nebořil dobytých měst. A Ježíš`dí, že to moře budov bude vyvráceno, že nezůstane kámen na kameni.

A kdy se vyplnilo toto proroctví Spasitelovo? Neuplynulo ani 40 let, a Římané ztroskotali město a srovnali je se zemí. Židovský kněz Josef Flavius, který pod ochranou Titovou byl svědkem zkázy, ve svém díle: *»O válce židovské«* píše jako komentář slov Spasitelových. Co Ježíš okem proroka viděl v budoucnosti, to tento ctihodný kronikář spatřil do posledního písmena díti se před sebou. —

2. A jedva Ježíš vylíčil zkázu města, věští též zkázu celého světa. Hranice času nejsou mu překážkou; nic mu nevadí, že mezi oběma událostmi leží celá tisíciletí. S klidem toho, u něhož »tisíc let jako den včerejší«, dí *»Hned pak po soužení těchto dní slunce se zatmí, a měsíc nedá světla svého, a hvězdy budou padati s nebe a moci nebeské budou se pohybovati.«*

Velikolepými, ale i hrůznými rysy nastiňuje tu Ježíš učedníkům svým konec těchto časů, zkázu země a druhý svůj příchod, slavný a vítězný uprostřed andělů.

Nynější stav naší země na kterou Messiáš přišel, jest toliko jedním obdobím jejího vývoje. A období toto jednou se skončí. Jakého rázu bude tento konec, Ježíš nevypráví. Věda má zde široké pole pro své domněnky a dohady. Skončí tato soustava sluneční sestárlostí, jako když člověk, dovršiv léta svá, sešlostí věkem umírá? Či stane se nějaký hrůzyplný náraz těles nebeských, a zaplanou ona ohněm, jež onen náraz způsobí? Či snad vyvráceny budou ze svých drah a spadnou do středu těles je přitahujících? Málo na tom záleží. Pán, jenž vládne svědomím, neodpovídá na lidskou zvědavost. Odhaluje jen tolik, co má býti výstrahou, velikým upozorněním lidstvu vůbec i jednotlivcům. A tak slova dnešního svatého evangelia jsou jako veliké *»Memento«*, jež Pán činí svým věrným, aby den soudu a odplaty nezastihl je nepřipraveny, až nadejde čas spravedlnosti Boží.

My ovšem prorocká slova Spasitelova jen těžko chápeme. Vidouce, že od našeho útlého mládí dosavad na zemi téměř ničeho se nezměnilo, sníme o stálosti všeho, co na ní je. Hvězdy na nebi jsou nám často obrazem stálého trvání a nezměnitelnosti. Ale co je člověk proti těmto obrovitým tělesům? Méně než nálevník v kapce vody. Co je jeho vůle proti jejich trvání? Méně než život

jepice jednodenní. Život náš — jen krátká času píd. To nejprve nám chce připamatovat církev sv. dnes, na konci svého církevního roku.

3. A ještě jindy připomíná nám církev hrůzy, poslední okamžiky tohoto světa a den soudu. Jest to při mši svaté za zemřelé. Před evangeleim této oběti čte se velkolepá báseň mnicha Františkánského Tomáše z Celana. Jest to známá sequence »*Dies irae, dies illa, solvet saeculum in favilla, teste David cum Sibylla*. V ten den hněvu, děsně tmavý, svět se zvrátí v popel žhavý, s Sibyllou, jak David praví.« Opíraje se o slova dnešního čtení, líčí tu básník zkázu světa, děs a zmatek lidstva a příchod Soudce, Ježíše Krista tak živými barvami, že uchvacující síle této básně těžko hned postaviti jinou báseň po bok. A když hrůza pomínula, vidí básník sebe před soudnou stolicí Spasitelovou. Prosí za smilování, dovolává se zásluh vykoupení, volá a lká až může doufati, že Ježíš ho přijme na milost.

Když slavný hudební skladatel Mozart všechny druhy hudebního umění svými pracemi obohatil, tu na sklonku života jal se skládati i svoje: »*Requiem*«. Přál si, aby poprvé zaznělo nad jeho tělem v rakvi. Leč nedokončil svoji skladbu. Nedopracováno leželo jeho Requiem na loži, na němž umíral.

Drazí přátelé! Snad málo lidí je tak šťastných, kteří by na sklonku života mohli říci, že všechny své záměry provedli a všechny své práce ukončili. Člověk v pravdě pracovitý má stále nové a nové záměry. I stařec stále hledá a přemýšlí, co by ještě vykonal. — Vy jste jedva na prahu života. Uvykněte užitečné spořádané práci, abyste tu cestu svoji od kolébky ke hrobu vyplnili dobrými skutky.

Dnešní sv. evangelium jest jako hrozba stále se vznášející nad zemí. Konec života, světa, konec věků nastane. Kdy to bude, na tom nezáleží. Čas nerozhoduje. Ale povinností naší jest žíti každý den tak, jako by náš konec dnes nastati měl, a my vždycky mohli s klidným svědomím předstoupiti před svého Soudce.

Vzpomeňte jen, drazí, jak je asi tomu, kdo patře zpět na svůj život, musí žalostně říci: »*Perdite vixi* — žil jsem nadarmo!« A jak bude plesati ten, jenž může říci, ovšem bez oné pohanské pýchy a domýšlivosti: »*Non omnis moriar* — Nezemru všecek.« Zůstanou mé dobré skutky; ty mne sprovedí před trůn mého Soudce. Zůstane vděčná vzpomínka těch, kterým jsem prospěl, zůstane tichá modlitba mých dobrých, zbožných přátel. A k tomu jednou dopomoz nám Bůh! Amen.

—❧— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❧—

Zprávy spolkové. Ve středu dne 11. října t. r. konala se první schůze »Spolku katechetů v království českém« po prázdninách. Předseda prof. Žák srdečně uvítal všechny přítomné, kteří se čteně shromáždili a vyslovil přání i naději, aby členové se činně účastnili jednání spolkového, podávali zprávy ze své praxe i zkušeností, volili si themata ku přednáškám, tak aby nastal opět čilý život spolkový. Nám dosud se nedostává

stavovského vědomí a organisace. Mnozí kollegové vzdalují se našich řad, ale kritisovali umění výborně; to jest ovšem práce velmi snadná a pohodlná, ale nevydává žádaného ovoce. Proto jest potřebí, aby se všichni kollegové semkli v pevný šik a tím přispěli k utužení stavovských zájmů. — Delší dobu byla projednávána záležitost petiční, která již mnoho schůzí zabrala a neměla účelu, poněvadž sněm nebyl dělným

pro obstrukci německou. Debaty účastnilo se hojně kolegů, jmenovitě Strnad, jednatel Pihler, Konopík, Slaviček, Žák a jiní. Také byly zvoleny příslušné deputace, které měly požádati povolané činitele o podporu naší akce, jakož i jim podati vysvětlení. Dále byly projednávány došlé dopisy a žádosti za poradou ve věcech stavovských, jež předložil předseda. Týž prohlašuje k informaci venkovských kolegů, že všechny dopisy na spolek nebo jeho jednotlivé funkcionáře adresované, v nichž se žádá o vysvětlení nebo poradou, se přednesou v členské schůzi, na níž kolegové pronesou svoje názory. Teprve z pravidla po té bývá tazateli zaslána odpověď. Byly zodpověděny dotazy o kvinkvenálkách, které katechetům se počítají od nastoupení služby. Podivným shledán názor jistě okresní školní rady, která nařídila katechetovi, aby konal exhortu v sobotu o 11. hod. To je zajisté věc nezákonná, poněvadž exhorta náleží do nedělních služeb Božích. Ostatně okresní školní rada není povolána rozhodovati o náboženských cvičeních, nýbrž toto právo přísluší konsistořím. Vrchní církevní úřad měl tedy v té věci býti nejdříve požádán o rozhodnutí a zajisté týž by podobného svolení nedal. Po zodpovědění ostatních dotazů prof. Žák ještě jednou vyzval kolegy, aby pilně vybírali příhodné příklady a výrocky z moderní četby, aby tím způsobem byla do exhort zanesena k jich osvětlení. Také bylo jednáno o výsledcích kroků katechetského spolku stran sloužení mše sv. pro školní dívky o hlavních svátcích.

Druhá schůze spolková se konala dne 25. října. Kol. Pihler, Konopík, Sedláček a Strnad podávali svoje zprávy o intervenci na příslušných místech v záležitosti naší petice. Byli požádáni, aby tu věc na dále měli na starosti, což ochotně slíbili učiniti. Dále jednáno o některých bodech nového školního řádu, načež na návrh předsedův přihlásil se kol. Simon, aby tento řád prostudoval, srovnal se starým a svoje výtěžky sdělil s kolegy v členské schůzi. Po zodpovědění dotazů schůze skončena. — Na anonymní dopisy se neodpovídá. Tazatelé nechť připojí známku poštovní na odpověď. Někteří kolegové dotazují se spolku, uznávající jej za vážnou korporaci, ale za členy se nepřihlásí. V té věci je třeba nápravy.

Ve prospěch katechetů venkovských v Dolních Rakousích. V sezení zemského sněmu ze dne 26. října 1904 při poradě o novém katechetském zákoně prelát dr.

Scheicher uchopil se slova, aby učinil návrhy na změnu, kterou by značné zlepšení předlohy bylo docíleno. Při té příležitosti dr. Scheicher prohlásil: »Jest mi na to spolehnouti, že o učitele náboženství na venkově nejdříve správním cestou určením vyššího cestného bude postaráno, a pokud moje síly stačí, postarám se též o to, aby byl vzat zřetel na venkovské učitele náboženství.« Novým zákonem uveřejněným výnosem zemské školní rady dolnorakouské ze dne 3. června 1905 č. 3040 byl tento slib vyplněn. Cestné bylo zvýšeno z 30 h na 40 a 60, při čemž rozlišování škol s remunací a bez ní bylo radostně přijato. Dříve byly jen zlomky přes půl kilometru počítány jako celý kilometr, nyní již půl kilometru. Zcela nové je zavedení náhrad útraty stravovací 3 K, když kněz jest nucen zůstat ve škole přes poledne v téže obci. Nové je také odškodnění za dovozní, kde povozů bylo potřebí. Vůbec značí celý zákon znamenité zlepšení platu duchovenstva dolnorakouského na venkovských školách působícího. Vídeňský katechetský spolek se usnesl vyjádřiti díky poslancům, kteří se tak přičinili o vydání tohoto zákona. Žádosti za vyplácení cestného se nedávají úředně, nýbrž teprve na zakročení katechetovo.

Spolek německých katechetů v Čechách. Dosud existuje spolek německých katechetů arcidiecése pražské, který nedávno vstoupil v činnost. Ale pozorováno bylo, že lépe by byl na místě zemský spolek pro katechety všech diecése v Čechách, poněvadž by měl zajisté také více vážnosti a vlivu. K tomu konci byly také vypracovány stanovy, zadány c. k. místodržitelství a je naděje, že ještě letošního roku tento spolek bude uveden v život. Předsedou pražského spolku je katecheta Frank v Aši, který se nejvíce zasadil o zřízení spolku zemského. Stanovy byly smluveny na sjezdu katechetském v Ústí nad Labem a zaslány také k úchvale všem čtyřem ordinariátům českým. V poslední schůzi jednáno bylo o odborném vzdělání katechetů. Bylo navrhováno, aby byla největší váha dávána na zvětšení hospitačních hodin. Všichni členové usnesli se na solidaritě s českým spolkem katechetským v Praze ve příčině zaslání petice ke sněmu a podepsali formuláře, které jim český spolek zaslal.

První katechetský sjezd v Mariboru. Dne 14. září konal se v Mariboru v kostele sv. Aloisa první katechetský sjezd, kterého

se účastnilo se 105 katechetů. Kníže biskup dr. Napotnik pozdravil srdečně všechny přítomné, vyjádřil se pochvalně o jejich práci v úmorném povolání a oznámil denní pořádek sjezdu. Navrhl také projevy oddanosti papeži, císaři a metropolitovi solnohradskému. Předsedou sjezdu byl jmenován prelát Hribovšek, který udělil slovo prvnímu referentu, kanovníku Majcenovi, který předložil novou osnovu vyučování náboženství na národních školách a důkladně ji zdůvodnil. Osnova nemůže nařizovati ani maxima ani minima, čeho by se mohlo nebo musilo dosíci, nýbrž má vynajít střední cestu, po níž putuje katecheta, učinil by dosti své úloze; jestliže kdy v nepříznivých poměrech méně dokáže, nezasluhuje hany, jsou-li poměry příhodnější, vykoná zajisté více, než je v osnově předepsáno. Tato okolnost dala podnět k živému rozhovoru, v němž katecheté vyjadřovali svoje názory a přání. Na různé dotazy odpovídal předseda Hribovšek a zpravodaj. O vyučovacím řádě pojednal odpoledne kanovník dr. Mlakar. Také po tomto referátu se rozpředla živá debata. Vzhledem k osnově na obecných školách žádal jeden z katechetů, aby se pro národnostně smíšené školy vypracoval zvláštní řád učební. Prelát Hribovšek měl pak přednášku o obrazech jako prostředku názorného vyučování. Velká účast a hluboký zájem při přednášce ukázal, jak rádi se katecheté sešli na pozvání svého biskupa, aby se radili o věcech, pro které žijí. Kníže biskup i předseda poděkovali všem účastníkům, načež byl první zdařilý sjezd katechetský modlitbou zakončen. Přednášky a rozhovory vyjdou ve zvláštní knize. — Před nějakým časem byl konán katechetský sjezd v Litoměřicích. Také u nás by bylo potřeba, aby podobný katechetský sjezd byl pořádán. Oprava nového katechismu i učební osnovy by dala zajímavou látku k jeho pořádání.

Dívčí klerikální gymnasium na Vinohradech. »Právo Lidu« slídícím detektivem svým objevilo následující světoborné věci ve svém čísle ze dne 19. října: »Při otevření tohoto klerikálního podniku vydala velká část českých profesorů středních škol veřejný projev, jímž žádají příslušníky svého stavu, aby nikdo z nich na klerikálním ústavě nepřijímal místa a tak aby úmysl klerikálů, v novém gymnasiu si zaříditi novou baštu své moci, byl zmařen. Přes to však našly se mezi professorstvem osoby, které neváhaly čest svého stavu poskvrnití vstoupením do klerikálních služeb. Jsou to: ředitel dr.

Herout, dále páteři dr. Kryštofek (osudná mýlka!), Kotsmik (!) a Jiráček, pak profesoři Gregor (přírodopis), Benda, Jizba, a slečna Fürstová. Gymnasium otevřelo jen jednu primu a navštěvuje ji 23 žaček.« — Tím »čest« profesorů zachráněna.

Lužický seminář. V Lužické ulici v Praze již na sto let trvá seminář, založený dvěma nadšenými lužicko-srbskými kněžími, v němž se vzdělávají studenti a bohoslovci, kteří pak v Sasku působí jako duchovní mezi katolickým lidem. Letos lužický seminář má 34 chovance, z nichž jsou čtyři bohoslovci; mezi těmito jest pouze jediný lužicko-srbské národnosti. Lužičtí Srbové, kteří v Praze studují, naučí se dobře jazyku českému, nabudou hlubokého národního vědomí a působí pak nadšeně ve své vlasti. Tak se vysvětluje, že z 12.000 katolických Srbů málokdo se poněmčí. Za to protestantské osady srbské se valem poněmčují, poněvadž protestantští bohoslovci studují na německých fakultách, kde se svému národu odcizují.

Nedostatek organisace mezi chorvatskými katechety. Dnešní doby prospívá jen ten stav, který jest pevně zorganizován. Může se hájiti proti útokům i domáhati se zlepšení svého postavení hmotného a pracovati ku vzdělání jednotlivých členů. Katecheté chorvatští dosud svého spolku vlastního nemají, ač by bylo již na čase, aby se postarali o jeho založení. Ve výborně redigované »Kršćanské Škole«, již od založení svědomitě vede vdp. spirituál Seigerschmied, stěžoval si jeden z katechetů chorvatských na nedostatek organisace stavovské a vybízel svoje kollegy, aby přikročili v brzké době k založení katechetského spolku chorvatského v Záhřebě; týž by ovšem nejlépe prospíval, kdyby byl rozšířen na celou zemi. »Kršćanská Škola« by byla jeho nejlepším orgánem.

Pozoruhodná slova promluvil dědičný princ kníže Löwenstein za příčinou sjezdu německých katolíků ve Strassburku, kdež i velmi četné shromáždění učitelů se zároveň konalo. Pravil mezi jiným: »Ve svém životě vždy jsem tři druhy duševní odvahy obdivoval: po první, když někdo se dá bez narkose operovat, po druhé, když mladý člověk mezi 20. a 30. rokem v hostinci před a po jídle udělá kříž a po třetí, když učitel ukáže odvahu přistoupiti ku katolickému spolku učitelskému. (Bouřlivá pochvala.) A proto pravím: Klobouk dolů před tímto shromážděním katolických učitelů!«

Promluva na I. neděli adventní.

Napsal VÁCLAV MÜLLER, k. professor v Praze.

»Odvrzmež tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla.« Řím. 13, 12.

Nastal nový rok církevní. Znovu volá nás církev sv. slovy krásnými k těm radostným slavnostem adventním Rosu dejte nebesa s hůry. Srdce naše má se naplniti blahou nadějí, že přijde, přijde náš Spasitel, přijde, přijde Vykupitel! — Dr. dítky! Proč nás církev sv. uvádí každoročně v rok církevní? Právem. Rok občanský den co den vede nás jednotvárností svou k práci, ovšem potřebné, nezbytné a prospěšné. Ale »co platno člověku, kdyby celý svět získal a duši své zkázu trpěl? A o duši stará se církev. V roce církevním opakuje s námi církev svaté pravdy náboženské. Máme tu vlastně živé »Věřím v Boha« před sebou, každý den zasvěcen některému světcí, podává nám příklad, jak žíti, abychom duši neztratili.

Slabý člověk, jenž klesá, zapomíná, potřebuje ustavičně podpory, ustavičně nových důvodů, aby ctnosti dbal a povinnosti zachovával, potřebuje vzorů víry, ctností a svatosti. A ty mu podává rok církevní. Kolik zářících vzorů ctnosti, kolik příkladů pro každý stav, věk i pohlaví. Kde větší řada ctností, než v roce církevním?

Jest nám známo, že obrácení velikých světců, jako sv. Augustina, Ignáce, sv. Terezie způsobilo čtení životů svatých; neboť příklady nás přímo vábí ke ctnosti, volajíce: »Mohli tito, mohly jiné, proč pak ty ne?«

A rok církevní podává dostatek látky. Nejsou tu jen biskupové a kněží, sv. mučedníci, jsou sluhové i páni, řemeslníci i boháči, vojínové i poustevníci, panny i vdovy, přicházejí z východu i západu, z paláce i chaloupky.

Jest tedy rok církevní školou ctností, jest to cestopis z tohoto slzavého údolí do nebe, jistý vůdce na cestě životem. Jsou v něm dle slov ctihod. Bedy »stopy, které zanechali svatí na zemi, když se vraceli do své vlasti.«

Dobře tedy bude, když i my jich následovati budeme. Proto umínil jsem si ve svých řečech upozorňovati vás vždy na ony muže a ženy svaté, které nám církev sv. v době adventní k uctění a následování předvádí. Všimneme si jich, abychom jich následovati se naučili. Tak vnikneme do života církve, tak prožijeme jej celý rok a to jistě k svému spasení. Na těchto vznešených příkladech

teprve poznáte pravdu slov apoštolových a jejich význam: »Odvrzmež tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla.« (Řím. 13, 12.)

Slavíme prvou neděli adventní. Jest to dle vůle církve čas modlitby a kajícínosti, abychom se na příchod Vykupitele připravili. Co byly tisíce let přípravy na Vykupitele pro lidstvo, doba bídy mravní a toužebného volání po slově Božím, po oné rose z nebes, která dá vypučetí milosti, co vigilie pro svátek, to advent pro vánoce. — Musili-li se Israelité pečlivě připravit před dáním zákona, před přechodem řeky Jordánu, před obětí i slavností, což teprv my, očekávající slovo tělem učiněné, beránka bez poskvrny, zákonodárce nejvyššího.

Jest tedy čas, abychom ze sna povstali. Proto zdá se, že advent jest tak starý, jako vánoce. Dlouho konal se dříve po čtyřicet dní, v Římě zkrácen byl na čtyři neděle. Křesťané se postili, jak nám toho doklady ze stol. 6. a 8. svědčí. Papež Bonifác VIII. v kanonisační bulle praví o sv. Ludvíku Francouzském, že dny adventu trávil v postech a modlitbě.

Kéž bychom tedy i my dbali napomenutí církve, která nám podává ústy, sv. Pavla. Abychom tím spíše k tomu byli povzbuzeni, pomáhá sv. evangelium, jednající o posledním soudu, jež připravuje nás na příchod Syna Božího. Mohla církev naléztí lepší pravdy, aby obměkčila srdce?

Když sv. Metoděj chtěl bulharského knížete Borise, namaloval dle legendy poslední soud. Vzpomínka, že i my tam státi budeme, dává nám sílu, abychom odvrhli statky temnosti a oděli se v odění světla. Učinili tak jiní a jiné, proč ty ne?

Pohledme na zástup světců, které nám církev sv. za vzor klade. Zdaž i ti nebudou státi před soudnou stolicí Boží? Ale uslyší slova: »Pojďte požehnání.« V minulých právě dnech slavili jsme svátek jednoho z těch mužů svatých, kteří opustili vše a následovali sladkého hlasu Vykupitelova, jehož jho přijali, učení světu hlásali, a krví svou pravdu jeho zpečetili. Jest to sv. Ondřej apoštol, kterého dobře Řekové zovou πρωτόκλητος, neboť byl mezi prvními, kteří uposlechli slov svého mistra: »Následujte mne, učiním z vás lovce lidí.« (Mat. 4, 18—20.) A oni opustivše své sítě, následovali ho.

V Patrách v Achaji vydal sv. Ondřej svědectví o svém mistru. K rozkazu prokonsula Aegea byl přivázán na kříž. Když ho vedli ke kříži, na nějž měl býti uvázán, aby byla muka delší, zvolal: »Pozdraven buď, kříži, posvěcený tělem Kristovým a ozdobený perlami jeho údů. Hlásaje slovo Boží, vypustil ducha. Vše opustil a následoval svého mistra. Kříž vzal na sebe a následoval ho. Pamatujte, abyste po jeho příkladu zůstali věrni pravdě Kristově, již sv. Ondřej krví svou potvrdil, nedali se zmásti pozlátkem vědy, která pravdu Kristovu popírá, nedali se zmásti ani posměchem, ale i vy odvrhli skutky temnosti a oděli se v odění světla, to jest v odění kříže, od něhož září světlo, jež osvětluje každého člověka, přicházejícího na tento svět.

Ale mohl by někdo říci: Toť apoštol Páně, ale což můžeme my? S pomocí Boží totéž. Ukazuje nám život světce, jehož svátek připadá dnes. Jest to svatý *František Xaverský*. Ze vzácného rodu na hradě Xaver v Navarském království spatřil světlo světa dne 7. dubna 1506. Byl vzdělán, doktorátu filosofie došel na universitě pařížské, čekala ho čest, sláva i bohatství a přece dojala jej více slova Kristova: »Co platno člověku, kdyby celý svět získal?« Zprvu se těmito slovy, jež k němu volal soudruh jeho Ignatius, smál, ale brzo poznal jejich význam. Podrobil se jhu Kristovu a stal se — apoštolem Indie. R. 1541 odplul na rozkaz

krále Jana III. Portugalského do Indie a tam stal se bídým, aby všechny Kristu získal. Jeho působení v Indii, na ostrovech indických, v Japonsku, je řadou apoštolských triumfů. Dar řečí i zázraků podporují jeho skutky. K ubohým pohanům on, doktor filosofie, se snižuje, učí je modliti. Děti učí Krista znáti a vida jejich horlivost, píše, že poznává nyní význam slov Kristových: »jejich jest království nebeské.« Tisícové přijímají křest. Sám píše: »Jak veliký jest počet těch, kteří se k stádcí Kristově přidružují, můžete pochopiti, že ruce moje jsou od udělování sv. křtu ochromeny, někdy jsem sv. křtem za jediný den celou ves očistil svatou koupelí křestní.«

Zdaž nemáme tu příklad apoštola: »jenž vše opustil, aby všechny Kristu získal?« A veliký tento muž dává nám zvláště dvě naučení: »Potřebí jest k úřadu apoštola více ctnosti, než vědy.« Když pak byl v Malakce, kde lid zkažený, chodil se zvonkem a svolával lidi dobré vůle a volal: »Modlete se za ty, kteří žijí v těžkém hříchu.« Měl pravdu. — Hřích jest největší překážkou na cestě, abychom našli Krista. Proto nás církev vyzývá, abychom se v adventě modlili, našli sebe a tím našli i Krista. Uposlechněme tedy zkušeného vůdce, který tisíce duší světlu získal a odvrzme skutky temnosti.

Co světlo Kristovo působí, vidíme na svaté Barboře (4. pros.), mučednici, dceři vzácného a bohatého kupce Dioskora, jež za císaře Maximina žila v Nikomedii. Sám veliký Origenes ji víře Kristově vyučil. Odvrhla skutky temnosti a oblékla oděnění světla, jehož neopustila ani, když vlastní otec ji k pohanství nutil, pamětliva, co řekl sv. Klimakus: »Lépe zarmoutiti rodiče, než Ježíše.« Zemřela s povzdechem na rtech: »Pane Ježíši, přispěj mi ku pomoci, a neopouštěj mne.«

M. dívky, tyto příklady poučují vás, jak byste měly život svůj v novém roce církevním zařídit.

I vy budete státi před posledním soudem, i vy souzeni budete podle skutků svých, odvrzte skutky temnosti a oblect se v oděnění světla. Oblect se v Ježíše Krista. (Řím. 12. 14.) Amen.

Promluva na Neposkvrněné Početí P. Marie.

Napsal XAVER DVOŘÁK, professor vyšší dívčí školy v Praze.

»Zdrávas, milosti plná.«

Tisícové let uplynuli od doby, kdy řekl Hospodin Bůh k lidu: Nepřátelství položím mezi tebou a ženou, mezi pokolením tvým a jejím; ona potře hlavu tvou! První blahozvěst o Vykupiteli, první blahozvěst o matce jeho. Jak žhoucí musila býti ta touha v srdcích lidských, stupňována bídou čtyř tisíců let! Ještě dnes dojímá nás hluboce toužný zpěv Isaiášův: Rosu dejte nebesa, oblakové dštěte spravedlivého; otevři se země a vypuť nám Spasitele.

A dnes slavíme památku toho dne velikého, kdy naplňuje se slovo prvoevangelia a uskutečňuje se touhy žhoucí volání: Neposkvrněné Početí té, kteráž měla potřít hlavu hadovu. Jaké to divadlo pro nebe i zem! Nebe v ní vítá nejsvětější Královnu svou, lidstvo matku svou nejmocnější.

Maria jest nejsvětější! Takovou musila býti, měla-li se státi hodnou důstojnosti Bohorodičky. Nebo slušelo se zajisté, aby Syn Boží jako má Otce, ježž serafínové třikráte svatým nazývají, tak měl i matku, již by záře svatosti nikdy nechyběla. Ta, která měla stoupnouti na hlavu hadovu, nemohla nikdy v moci

hadově se nalézati. A tak činí Bůh onen veliký zázrak milosti své, že hřích prvotný, jenž jde z pokolení na pokolení s železnou nutností a nemine nikoho z dítek Adamových, zde se zastavuje před tou, z které má vyjít spása. Maria nebyla nikdy dotčena svůdným dechem hadovým, volá slavný Origenès. Nemáme na mysli zahrnouti v usnesení o prvotním hříchu blahoslavenou a neposkvrněnou Rodičku Boží Marii, slavnostně prohlašují Otcové sněmu Tridentského.

A jako neměla hříchu prvotného, nebylo v ní ani žádostivosti zlé — tohoto smutného věna z hříchu dědičného. Srdce její žilo v nejkrásnější harmonii s vůlí Boží. Život její bylo jedno pásmo nepřetržité všelikých ctností; jako vrcholky ledovců v pásmu hor, jejichž věčný sníh má bělost lilií a skvělost slunce. Jako se množí jasnost dne tím více, čím výše stoupá slunce na obloze nebeské, tak množila se krása ctností Marie Panny v jejím životě pozemském.

Speculum justitiae! Ona jest zrcadlem spravedlnosti — kdo žádá sobě vzoru jakékoliv ctnosti pod nebem, v tomto zrcadle jej vždycky spatřuje. »Všecka jsi krásná, přítelkyně má, poskvrny není na tobě,« volá starozákonní prorok, krásným viděním uchvácen.

Vas insigne. Nádobu vznešená. Měří-li se milost Boží podle ctností, pak tato nádoba jest vrchovatě plná. — Ave, gratia plena! Zdrávas, milostiplná, volá anděl, ukláněje se před tímto skvělým stvořením.

Ty jsi po Bohu ta nejprvnější,
Tobě čest a chválu nej přednější
andělé a svatí vzdávají,
Královnou tebe nazývají.

Tak naše píseň líčí nebes nadšení. Ale i země má se proč radovati. Maria jest nejmocnější. Jediné, co Bůh miluje, je ctnost. Jako slunci vlastní jest svítiti, tak Bohu ctnost milovati. Jako oko naše poutá krása tělesná, tak vroucněji ještě, neodolatelně poutá srdce Boží krása duše. Pochopíte tedy, jak vroucně musí milovati Bůh Marii Pannu! Jak vroucně musí býti přátelství Boží k Panně Marii!

Dominus tecum! Pán s tebou! Je-li Bůh všemohoucí podstatou svou, pak Maria svou přímluvou. A to tím spíše, že Maria v souladu s vůlí Boží nikdy nemůže žádati, co by se Bohu nelíbilo.

Vždyť už na zemi Syn Boží tak rád se poddával vůli matky své. Erat subditus illi — a byl jí poddán. Dal toho i zvláštní příklad v Káně Galilejské, Matko, ještě nepřišla hodina má — a přece učinil podle přání jejího.

A tato všemohoucí matka Boží nás vroucně miluje. Jsmef nejdrazším statkem jejího nejvroucněji milovaného Syna. Jsme vykoupeni za cenu velikou — krví Beránka nevinného a neposkvrněného, jejího Ježíše. Jí nás svěřil v okamžiku tak bolestně intimním, když s kříže volá: »Matko, hle, syn tvůj!« Na nás přenesla se od té chvíle všecka láska její. Radost její, býti se syny lidskými — býti s nimi ve všech strastech a bédách.

Taková jest její vroucnost milování: že nebylo slýcháno, že by koho opustila, bylo-li k ní voláno. Ba i tehdy, když není prošena, jako v Káně Galilejské, bída lidská dojíhá ji sama o sobě: Synu, nemají vína! Bylo-li kdy soucitnějšího srdce? bylo-li kdy tklivější prosby? Uprostřed svatebního veselí, kde se tak snadno a tak rádo zapomíná na cizí strasti i vlastní, její oci milosrdné obracejí se po úzkostech lidských srdcí. Taková jest její radost, která rozveseluje srdce nešťastných. Ani stín sobeckosti, ani stín ctižádosti.

Maria jest z tvorstva nejsvětější! Nuže, uctívejme ji přede všemi. Ta její úcta jest v národě našem tak zakořeněna již od věků, že slujeme i národem Marianským. Neposkvrňme nikdy té krásné pověsti otců svých. Ale ta úcta Mariánská musí jíti po cestách jejích ctností. Blahoslavený, kdož ostříhá cest svých!

Maria jest nejmocnější! Vzývejme ji tedy ve svých souženích. Ta jest nejjistější cesta k Bohu — srdcem Marie Panny. Kdo mne nalézá, nalézá život a obdrží spasení od Pána. Amen.

Promluva na II. neděli adventní.

Napsal VÁCLAV MÜLLER, k. professor v Praze.

*»Co jste vyšli na poušť vidět?
Třtinu-li větrem se klátící?«
Mat. 11, 8.*

V minulém rozjímání slyšeli jste, že církev sv. nás napomíná, abychom ze sna hříchu povstali, odvrhli skutky temnosti a oblékli odění světla. Starostlivá matka volá k nám slovy velikého apoštola. A dnes, jak jste právě slyšeli, pokračuje ve svém poučování, neboť veliké tajemství vtělení a narození Syna Božího se nám o krok přiblížilo. Jako světlo sluneční tím stává se jasnějším, čím výše vystupuje ohnivá koule nad obzor, tak tomu i zde. I dnes slovy sv. apoštola poučuje nás církev o našich povinnostech. Ten pak nám ukazuje, že poslán byl Spasitel, aby vyplnil předobrazy všechny, a všechny lidi, židy i pohany shromáždil do jednoho ovčince.

A sv. evangelium jakoby dotvrzovalo slova velikého apoštola, předvádí nám předchůdce Páně sv. Jana, jenž ukazuje na Vykupitele a spatřiv Ježíše, volá: »Ejhle, Beránek Boží.«

1. Vystupuje tu před zrak náš mohutná postava Janova. Muž z lidu, sám na sebe přísný, na němž leží takořka stín proroků starozákonních, jehož jazyk jest očištěn ohnivým uhlem jako jazyk Isaiáše, jenž v moci, v duchu Eliášově hřmí v duši ochablého pokolení: »Připravujte cestu Páně a přímé čiňte cesty jeho.« Stojí tu jako mezník na rozhraní dvou zákonů. Přísná horlivost, neúprosná, často zdá se nám i tvrdá jeho řeč, ukazuje, že Jan zakončuje řadu proroků starozákonních, jeho však pokora, jeho přímost, jeho láska k bližnímu jakoby byly obleskem nového již zákona, toho, jenž po něm měl přijíti. V něm spravedlnost a láska se potkaly. V pravdě byl to muž, o němž děl Kristus, že není třtinou větrem se klátící; více než prorok.

A tohoto horlivého muže předvádí nám církev svatá. I nám ukazuje Jan »Ejhle, Beránek Boží«, i k nám volá: »Spravte cestu Páně!«

M. d.! Jak tomu učiníme zadost? Jak posvětime dobu adventní? Poslechněme hlasu církve. »Již jest sekera položena na kořeny stromu.« Tato slova Janova i na nás se vztahují. Spasitel i pro nás se rodí, i my jej musíme přijmouti. Když hýbala slova Janova celým Judskem, když k němu se shromažďovali hříšníci, nemáme totéž činiti? Máme snad méně potřebí pokání? Nemusíme se také báti Boha? Není také sekera na život náš položena? Proto volá církev: »Spravte cestu Páně a sv. apoštol vysvětluje: »Odvrzte skutky temnosti.«

Pramen milosti církve sice vždy jest otevřen, nikdy nevysychá. Ale nezapomeňte, že jako v přírodě jsou doby, kdy vody se rozhojňují a hladina vody stoupá, tak jsou doby v roce církevním, kdy milosti hojněji tekou. Jsou doby, které nás zvláště k pokání povzbuzují, otvírají prameny slz našich a dobou takovou ješt

advent. Proto poslechněme slov předchůdce a sestupme v duchu v srdce své, ptejme se po tom, co jsme učinili, co činíme? Nebudeme snad slyšeti též ohlas slov Janových, že sekera přiložena ke kořenu. Proto připravujme cestu Páně upřímným pokáním, modlitbou a postem.

2. Janovo narození bylo prorokováno andělem Gabrielem Zachariášovi, a týž kníže duchovní zvěstoval narození Spasitele Panně, již nazval »milostiplnou«.

A na tato slova upomíná nás církev v den zasvěcený *Neposkvrněnému početí Panny Marie*, které v pátek (8. prosince) jsme slavili.

Boží kletba spočívá na pokolení lidském. »Nikdo není čist od poskvrnění, ani dítě, jehož život na zemi trvá jeden den,« tak volá Origenes (Hom. VIII. in Levit.), maje zajisté na mysli žalostný povzdech žalmistův: »Hle, v nepravostech počat jsem a v hříších počala mne matka má.« (50, 7.) Hřích prvotný jest smutným dědictvím naším, poněvadž v žilách našich koluje krev Adamova, v němž všichni jsme zhřešili. Jest to přímý zákon, jejž tušil i pohan Horatius, když napsal »vitiis nemo sine nascitur« a Plutarch »Mali quaedam fatalis portio omnibus rebus tunc admiscetur, cum nascimur.«

Jen jedenkrát byl všeobecný tento zákon, podle něhož rodíme se jako synové hněvu, zrušen a to při početí neposkvrněné Matky Syna Božího; neboť matka Spasitelova nebyla ani poskvrněna hříchem dědičným, jí nescházela ani na okamžik záře svatosti. To jest ona podivuhodná milost a veliké dobrodiní, za něž o svátek neposkvrněného početí církev děkuje.

Uplynulo již půl století, co slavně tato pravda prohlášena článkem víry z toho důvodu, protože souhlasila církev celá v tom od věků, že na matce Boží nikdy poskvrnny hříchů prvotního nebylo. V tom shoduje se celá tradice od nejstarších dob, ba zajímavě, že tato víra tak byla všeobecná, že ji přijali i Mohamedáni a koran ukazuje nám jasně, čemu křesťané již tehdy pevně věřili.

Nechci opakovati výroky svatých otců, ustanovení papežů a sněmův církevních, která jsou vám ze školy s dostatek známa. Ale chci jen upozorniti, že učení o neposkvrněném početí úplně vyhovuje nejmodřejšímu úradku Božímu. Znameníť filosof středověký, Duns Scotus, končil úvahu svou o tomto předmětu slovy: Potuit, decuit, ergo fecit.

Slušelo se, aby tak učinil Bůh Otec, jenž Marii za dceru svou vyvolil. Ona měla potřítí hlavu hadovu, jak mohla tedy státi pod mocí jeho! Měla státi se útočištěm hříšníků, jak sama mohla býti hříchem poskvrněna? Dobře dí sv. Řehoř »Chceme-li usmířiti soudce, nepošleme mu toho, kdo jest mu nebo byl nepřítelem, ten by hněv jeho jen rozmnožil.«

Slušelo se tak Bohu Synu. Syn Boží, svatost sama, nemohl přece matku mítí, jež sama byla poskvrněna, byla nepřítelkyní Boží, již Bůh, jenž zla nenávidí, tedy třeba okamžik nenáviděl. Mohla býti matka nejvyššího otrokyní ďábla? předmětem hněvu Božího? V tom jest tolik odporu, že srdce samo nás od toho odvrací.

Slušelo se tak i Duchu sv., jenž učinil podle rčení sv. Otců Pannu Marii svou chotí. »Duch svatý vstoupí v tě, a moc nejvyššího zastíní tebe.« Mohl ten, jenž nazývá se posvětitel, jež »Svatým« zvláště a všude nazýváme, vyvoliti si někoho, kdo by svatým nebyl? »Všecka jsi krásná přítelkyně má a poskvrnny není na tobě,« tato slova prorocká jedině na Pannu Marii se vztahují.

A z této právě přednosti Panny Marie vyplývá její vznešenost, a na té se zakládá naše úcta k ní.

Maria bez poskvrny, Maria matkou Krista, dcerou Boha Otce, nevěstou Ducha svatého, Maria vzorem všech ctností! Tak oprávněna jest úcta naše k ní!

Dr. př.! Přál bych si míti výmluvnost sv. Jana Zlatoústého, vřelé srdce sv. Bernarda a bystré péro sv. Augustina, abych nejen vám vylíčil vznešenost Matky Páně, ale zároveň vás povzbudil k její úctě. Velikáni naší víry vždy s nevýslovnou úctou k ní mluvili, svatá hrůza je pojímala, když přemítali o vznešené matce Spasitelově. »Totus contremisco, totus horreo,« tak volali. Ale hrůza jejich se měnila v radost a srdce jejich ulevovalo si nadšenými chvalozpěvy. D. j., pamatujte, že jak dí jeden znamenitý theolog: Pravý ctitel Panny Marie nepřišel v záhubu. Pamatujte na nadšená slova sv. Kazimíra: Omni die dic Maria.

Dokud žiji, dík Marii

vzdej den každý duše má!

A zvláště nyní v adventě. Církev každodenně oslavuje matku Páně při mši sv. počínajíc radostně a toužebně: »Rorate coeli desuper et nubes pluant justum.«

A lid odpovídá chvalozpěvem: Zdravas buď Panno Maria — Ty jsi Panna ušlechtilá.

Zavírám jen slovy velikého našeho svatě paměti Arnošta: »Nepřátelé matky Boží jsou všichni lichváři, neboť ti člověka duchovně zabíjejí.« (Lenz, Mariol. 241.)

Dr. př., přestávám dnes na těchto napomenutích. Jako hasnou hvězdy i prvé velikosti, vychází-li slunce, hasnou zajisté i příklady svatých před jasným světlem ctností Mariiných. A přece nejsou to malá světla, která k našemu poučení církev svatá v těchto dnech nám předvádí.

Dnes sv. Mikuláš, přítel mládeže, vzor pokory a účinné lásky k bližnímu, narodil se v Pataře v Lykii a v Myře byl biskupem. Jest patronem dítek, pro svou nevinnost a zbožnost zobrazuje se s knihou a třemi zlatými jablky. A co teprve sv. Ambrož, tento muž apoštolský, statečný, u něhož nebylo přijímání osob, jenž po způsobu Jana Křtitele neváhal pokárati i císaře. O něm platí slova jeho vlastní: Dobrýť jest ten učitel, kterýž skutky plní, čemu slovy vyučuje. Více zajisté přesvědčují skutkové, než slova.« A mohl bych ještě uvést i horlivého papeže Donata a jiné, ale dosti budiž.

Jestliže v minulém týdnu jsme si připomenuli slova sv. Pavla: »Odvrzte skutky temnosti«, vede nás církev dnes dále, ukazuje nám, že toho dosáhneme jen odhodlaností, pilností a vytrvalostí. Jan jest nám příkladem. Nesmíme býti třtinou větrem se klátící. Nelze dvěma pánům sloužiti — Kristu a světu. Pamatujte: byl by se stal velikým sv. Jan, sv. Mikuláš, Ambrož, kdyby byli třtinou? Byla by se stala Panna Maria velikou, kdyby byla třtinou? Proto s upřímným srdcem dejte se na cestu spásy. Bůh, dárce trpělivosti a potěšení dejž nám, abychom jednostejně smýšleli vespolek podle Ježíše Krista. Amen.

Promluva na neděli III. adventní.

Napsal VÁCLAV MÜLLER, c. k. professor v Praze.

*Bratři! Radujte se v Pánu vždycky;
opět pravím, radujte se, Pán blízko jest.
Filip. 4., 4., 5.*

Opět slyšíme dnes slova sv. apoštola Pavla, jak tomu bylo v obou nedělích předešlých. Ba čím více se blíží radostný okamžik příští Vykupitele, zdvojnásobuje církev svá napomenutí. Již září jitřenka našeho osvobození: »Pán blízko jest, radujte se.«

Radovati se máme a horlivou modlitbou takřka přivábiti Spasitele ve své srdce. A s tímto voláním apoštola ve spojení jest i dnešní evangelium. Sv. Jan úředně před posly vysoké rady židovské dává svědectví o Kristu. Sám o sobě praví: Já nejsem Kristus; tvrdí, že není Eliášem, ač sám anděl o něm řekl, že předejde před Messiasem v moci a duchu Eliášově; o sobě tvrdí, že není prorokem, ač Spasitel o něm prohlásil, že více jest, než prorok. Ale významná slova mluví k zástupům fariseů: Uprostřed vás jest, kterého vy neznáte (Jan, 1, 26).

Ano, již sestoupil Bůh s nebe, přišel z lůna Otce nebeského a přijal tělo lidské na světě. Jako tehdy, kdy Jan vyřkl významná ona slova, dlel Spasitel již na zemi, tak dlí i mezi námi, neboť Pán blízko jest. A volal-li Jan hlasem svým »Onť jest, který po mně přijde, kterýž přede mnou učiněn jest, jemuž nejsem hoden rozvázati řeménky u obuvi jeho,« vyzýval-li »Spravte cestu Páně, přímé čiňte stezky jeho«, platí to i nám: »Připravme srdce své, neboť blízko jest Jan, jemuž nejsme hodni rozvázati řeménky u obuvi jeho.«

Blízko jest Pán, a proto církev v tomto týdnu slaví zvláštní svátek očekávání *narození Páně* (dne 18. prosince), aby ještě rozhojnila naši touhu, rozohnila naše přání. Od těchto pak dnů od 17. dává církev sv. v hodinkách modliti se zvláštní povzdechy, které zovou se krátce antifony »Ó«, poněvadž tímto hlubokým povzdechem počínají. Církev sesiluje své touhy, ona ví, že jistě přijde, přijde Vykupitel, ona očekává již jeho narození, všechny známky jeho příchodu se plní, proto po devět dní až do narození Páně zaznívají tyto toužebné vzdechy. Není ani možno, abychom tyto toužné zpěvy slyšeli a k nim se v duchu víry nepřidali. Devět dní opakuje je církev, jakoby vzývala na pomoc devět kůrů andělských, aby pomohli otevřítí nebesa, pohnouti milosrdenství a lásku Boží, by přišel kníže pokoje.

Pádem zatemnil se rozum člověka, má tedy potřeby moudrosti. Proto volá O moudrosti, přijď a nauč nás cestě pravé moudrosti.

Pádem upadli jsme v moc ďábla, proto volá církev O, Adonai, mocný Bože, vůdce domu israelského, přijď a vykup nás opět mocným ramenem svým. A tak volá O kořene Jesse, o klíči Davidův! Východe, blesku světla věčného, svatý svatých, králi národů. Lze si mysliti co krásnějšího, dojemnějšího než tyto toužné zpěvy církve.

M. dr., přál bych si vroucně, abyste často nyní tyto vroucí zpěvy církve opakovali, a jsem jist, že by se rozehrálo srdce vaše touhou po příštím Vykupiteli, který již již stojí přede dveřmi a tlouče na dvěře našeho srdce. Pán blízko jest, radujte se!

A kdyby vám neznámy byly tyto toužné zpěvy církve, přístupny jsou vám aspoň krásné zpěvy rorátní, v nichž se ozývá ohlas zpěvů církevních, ohlas oněch zpěvů toužebných, kterými volali patriarchové, proroci a spravedliví Starého zákona po budoucím Vykupiteli. Spojte hlas svůj s nimi a volejte každodenně Sstup dolů, Messiasí!

Avšak, má-li se horlivost našich modliteb zvýšiti, jest třeba i ostatních rad a napomenutí církve poslechnouti.

Nezapomeňme, že modlitba má býti prostředkem očištění, cestou k Bohu. Máme srdce své učiniti jeslemi Spasitelovými. Ale lze si mysliti, že svatý Bůh a Pán sestoupí v srdce hříšné? Proto tedy odvrzte skutky temnosti -- Pán blízko jest. Když národ israelský tonul v hříších a odvracel se od Hospodina, postil se

Mojžiš 40 dní, když Jonáš vytykal hříchy Ninivetským, posypali hlavy své popelem a v žáru a popeli, postem a modlitbou hledali odpuštění. Toť pravá cesta.

Aby i k této nás povzbudila, ustanovuje církev sv. ve třetím týdnu adventním zvláštní posty. Konáme totiž tak zvané *suché dny*, kvatembr ve středu, v pátek a v sobotu a to tím způsobem, že ve středu a v pátek jsme povinni zdržeti se i masitých pokrmů, v sobotu pak zachovati pouze újmu.

Již jméno praví nám, k čemu dny ty ustanoveny. Suché je nazývali již naši předkové, protože trávili pouze o chlebě, nebo jiném nemastném suchém pokrmu.

Podle sv. Lva I. papeže zachovával se půst ten již od dob apoštolských. (Serm. 8. de jejan.) Od dob papeže Lva konal se tento půst čtyřikráte do roka, aby křesťané pamatovali, že potřebí jim jest očistění a povzbuzení ke kajícímu. Sv. Lev Veliký dí Tento půst ustanoven byl, abychom poznávali, že bez ustání potřebujeme očistování, a že za veškerého svého života pozemského snažiti se musíme, abychom postem smazali hříchy spáchané zlými náklonnostmi svými. (Serm. 9. se jepus. 7 meus.) Od času pak papeže Gelasia položeno bylo svěcení na kněžství v tyto dny, aby tak postem a modlitbou vyprosila si církev hodné kněze na vinici Páně. — Hle, jak vítaná tedy příležitost, abychom prospěli sami sobě, abychom prospěli církvi.

Modlitba a půst, toť jsou takřka ony nástroje, kterými můžeme v srdci svém připravit jesle svému Vykupiteli.

Slyšme, co nám radí veliký biskup sv. Karel Borom.: Abychom Spasiteli připravili cestu do našeho srdce, připravme se zpovědí, postem a sv. přijímáním.

Učňte tak, m. d., abyste mohli se radovati z příchodu Vykupitele. Neboť budete-li míti čisté srdce, s radostí budete očekávati svého Pána.

Hleďte, krásný příklad máme na sv. Lucii, (13. prosince). Žila v Syrakusách na Sicilii za času Diokletianových s matkou svou vdovou Eutychií. Odrůstala v bázni Boží, a zaslíbila se, hledajíc dokonalosti, ustavičnou čistotou Kristu. Když matka její na přimluvu sv. Agathy zázračně uzdravena byla, rozdala statky své mezi chudé. Ale pohanský šlechtic, jenž se o její ruku ucházel a byl odmítnut, udal ji u soudu, že jest křesťankou. Ale sv. Lucie radovala se s Kristem. Neohroženě vyznala, že rozdala jmění své chudým a tak obětovala je živému Bohu, a pokračovala: »nyní pak, když nemám již ničeho na světě, dávám jemu sebe sama za oběť živou.« Když pak soudce hrozil ji rozkazy císařskými, neustoupila. Měla býti odvedena na místo hanby, ale pochopové nemohli jí s místa hnouti, zapálili kolem ní oheň, neuškodil jí, posléze vrazil jí kat dýku do hrdla.

Sv. mučnice přijala ještě tělo Páně, napomínala křesťany k stálosti a s radostí pro Krista zemřela r. 304.

Hle příklad, jak Krista v srdci svém nosila. Pamatujte, že i vy máte tak činiti. Jen ti klesají a hynou, kdo v nebezpečí sami se vrhají, proto dr. m. držte se Krista, Pán blízko jest. Postěte se, neboť o postu praví církev, že vitia comprimere, mentem elevari, virtutem largiri et praemia.

Ano postem prospějeme i církvi. Vyprosíme hodné biskupy a kněze.

Příklad máme na sv. Eusebiovi z Vercele (15. prosince). Žil ve smutné době, kdy císař Konstantin chtěl celý svět učiniti arianským. Sv. Eusebius bohat láskou k Bohu i k bližnímu dovedl, zažehnouti oheň této lásky i v srdcích věřících. Sám na sebe přísný, pokračoval ve ctnostech, tužil se k zápasu s nepřáteli

spasení. Konstantin svolal biskupy do Milána, chtěje, aby zavrhlí sv. Athanasia, neohroženého zápasníka proti bludařům, sloup církve, bič arianismu. Marně nutili Eusebia, aby podepsal. Když Konstantinus zvolal pln hněvu »Zákonem církevním jest vůle má«, do vyhnanství poslán do Scythopole, kde mu bylo mnoho trpěti od nepřátel. Ale neohroženě vytrpěl vše. Po smrti Konstantia ujal se opět své diecese, zemřel v požehnaném věku 88 let. Nazývá se mučedníkem pro veliké útrapy, jež snášeti mu bylo pro Krista. »Nebál se okovů, dí o něm sv. Ambrož, protože ho Kristus zjavil vazeb hříchu.« Hle za takové horlivé pastýře musíme prositi, a k tomu právě tento týden vhodná doba. Říká se, že člověk má to, co zaslouží a skorem bych to obrátil, že křesťané mají takové kněze, jakých zasluhují. Nejsou-li horliví, neprosí, takých pastýřů zasluhují?

Proto, dr. j., nezapomeňte, že právě tento třetí týden adventní vyzývá vás k horlivé modlitbě, k postu a kajivosti. Učiňte tak, abyste naplnění byli láskou sv. Kateřiny, horlivostí sv. Eusebia. »Radujte se, Pán blízko jest.«

Odvrzte skutky temnosti a oblect se v odění světla. Amen.

Promluva k svátkům vánočním. (IV. ned. advent.)

Napsal EM. ŽÁK.

Kdo třeba jen povrchně sleduje v těchto dnech život na ulicích, spatřuje zde neobvyklou čilost a jakýsi radostný chvat. Každý shání a přemýšlí, jako by k čemusi důležitému a významnému se připravoval. I tváře klidné a jako ztrnulé jaksi ožívují a se rozechřívají. A co je příčinou tohoto tajemného ruchu?

Jsou to blížící se svátky; *slavnost křesťanská v nejvlastnější slova smyslu: vánoce.*

I samo sv. evangelium poslední neděle adventní je jako slavné vyzvánění v předvečer velikých svátků. Dýše tímto ruchem, radostným shonem. Veliký Jan, křtitel na březích jordánských, opouští samotou pouště, přibližuje se zpět ku městům judským, a v radostném rozechvění volá jako královský posel, jenž ohlašuje příchod svého Pána: »*Připravujte cestu Páně, přímé čiňte stezky jeho.*«

Nuž, uvažujme dnes krátce význam blížících se svátků.

1. V celém věku pohanském, ba ni u Židů, kteří uprostřed pohanstva vysoko drželi světu pochodeň víry v jediného Boha, nenalezneme svátků, které by jen z daleka svým významem rovnaly se svátkům vánočním. Bůh sestupuje s trůnu věčnosti, stává se člověkem. Přichází na svět jako děčko, pomalu roste a cele prožívá život lidský; pracuje, aby lidské práci dodal důstojnosti, učí lidi o jich pravém poměru k Bohu, trpí, aby i lidi naučil trpěti a zmírání, aby je hříšné od věčné smrti vysvobodil. To vše, drazí přátelé, je myšlenka tak krásná, pravda takové závratné hloubky, že člověk napřed by ji musil zcela zapomenouti a pak jako dospělý a přemýšlející znovu slyšeti, aby chápal její hluboký význam.

My však slyšeli jsme ji od malička, znovu a znovu nám zněla do duše rok co rok. A proto jaksi sevšedněla a zobyčejněla.

Jsme při ní jako horalé, kterým hory, okouzlující východ slunce i temena jejich, sněhem pokrytá, jsou zjevem obyčejným a proto všedním. Proto nedovedou chápati, co že ti neznámí cizinci, kteří k nim přicházejí, na tom divadle mají. — Denně téměř vidíme nebe hvězdami poseté. A kolik lidí z tisíce si uvědomí, jaký to velebný zjev těch millionů vzdálených světů, jaký to úchvatný

výhled do prostorů všehomíra? — Snad jediný z tisíců. — A tak jest i s významem svátků vánočních. Kdo chápe důležitost významného okamžiku narození Spasitelova? Kdo v té chvíli jasně si uvědomuje, *kdo přichází na svět a co světu přináší?* — —

Slavný vychovatel a paedagog, křesťan celým svým srdcem i životem, Pestalozzi, ni jedinkrát v roce neopomenul před svátky vánočními k svým chovancům z hloubi duše své promlouvat. Jeho vánoční řeči obsahují takoruka nejlepší perly, jež z jeho lásky vyrostly. A v jedné z těchto řečí, konané r. 1840, dí: »Proč pobízí tento den k radosti? Tisíc let a skoro ještě jednou tisíc let uplynulo od té doby, kdy v této chvíli vždycky se radováno. Není-li však radost této doby právě proto dnes bezvýznamná, že jest tak stará, a nemáme snad již jen pouhou skořápku a lesk její posvátné podstaty? O pak bych nechtěl jí se účastnit, pak bych nechtěl se radovati, pak chtěl bych truchliti v této chvíli staré radosti! — O svatá byla člověku noc, které nebyla rovna žádná jiná noc pozemská. Den největší pozemské radosti nebyl ani jejím stínem. Výroční dni vysvobození země z poroby, výroční dni svobody nebylo by lze k ní přirovnati. Byla to veskrze noc nebeská, noc nebeských radostí. V jejích tichých, Bohu zasvěcených chvílích zaznívala slova: *»Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle.«* Když pak ještě andělé se jako by nad hlavami lidskými v hodině té shromáždili a Boha velebili, že Spasitel světa se narodil, jaká to byla noc o vánocích! Země byla radostí tou proměněna v nebe. Vůně nesmrtelného života vály nad lidstvem. Radostí tou byl Bůh na výsosti oslavován, pokoj byl na zemi, a radostí tou lidé projevovali blaženou mysl.«

2. Ano, drazí přátelé, to jest onen veliký význam svátků vánočních pro křesťana. Jest to svátek narození Boho-člověka, Ježíše Krista. A že vidíme v duchu betlemské dítě, z Panny zrozené, odpočívati v jesličkách, proto též svátky vánoční jsou *nejpřítulnějšími svátky rodinnými*. Každý, kdo jen může, v ten den spěchá tam ke krbu domácímu, aby uprostřed svých nejdražších prožil posvátnou chvíli štědrovečerní. A kdo nemůže přijíti, vzpomíná v dáli svých rodičů a pocituje tesknost ve své duši. A kdo jich více nemá mezi živými, vzpomíná a teskni dvojnásob. Všechnu radost, všechno veselí v domě cizím dal by v ten den rád za jediný okamžik tichého štěstí u své matičky! Vždyť ti dnové vánoční jsou dny rodinné lásky a upřímné vzájemnosti. *Jsou oslavou dětství, posvěcením života rodinného.* — —

Kdo však chce svátky vánoční v pravdě v duchu křesťanském oslaviti, je věru jednoho potřebí. Musí si uchovati ve svém nitru: lásku k Bohu a k lidem; hlavně vroucí lásku ke svým příbuzným. Musí si uchovati něco ze svého dětství, jako již Spasitel kdysi řekl: *»Nebudete-li jako tito maličci, nevejdete do království nebeského.«* Musí si uchovati nevinnost ducha, upřímnost a prostotu dítěte. — Všimněte si člověka, který těchto darů, vzácného dědictví, jež mu z utěšeného mládí zbylo, si nezachoval. Jak jsou mu ty svátky vánoční nemilé, ba snad i protivné! Jsou mu jako výčitkou v prázdňém, bezcitném jeho srdci! Ale vizte zas člověka zbožného, hluboce věřícího. V duši jeho svítí to radostí jako na ozářeném stromku vánočním. Cítí se svěží duchem; uchoval v sobě kouzlo mládí, byť již snad šediny vinuly se na jeho skráních. — —

Přeji vám, drazí jinoši, abyste i vy šťastně prožili tyto posvátné hody vánoční pod útulným krovem svých rodičů. Tam u nich posilněte svoji lásku a svoji

vděčnost k otci i matce! Všimněte si dobře jich tváře. Spatříte v ní snad tu či onu vrásku, kterou jste dříve neviděli. Vyryl ji pokračující věk jejich a snad i starosti o vás. — Ó vzpomeňte té chvíli: zda pak ještě za rok a potom po roce opět budu s nimi slaviti narození Páně? A kdo z nás první bude, jenž vychybí? — Posilněte se v jich lásce, upřímné oddanosti a pak tím posilníte se též ke své další práci, k dalšímu studiu. Vždyť je nemožno, aby nekonal svých povinností, kdo rodičů svých vzpomíná a je miluje!

Pestalozzi ve své vánoční řeči, o níž jsem se byl zmínil, mezi jiným dí »Vánoční radosti budou nám jen tehdy všeobecné, povzneseme-li se tak vysoko, že se stanou nám radostmi posvátné lásky nebeské. *Nadarmo snažíme se po vešpolné radosti, chybí-li nám vespolná láska.*« Toužil po tom, aby srdce každého bylo plno Ducha sv. a ruka plna lidských darů, vždy ochotná bližnímu pomáhati, kde jen možno! Nuž, kéž i vám jsou vánoce posvátnou dobou vzájemné lásky a ušlechtilé radosti! Prožijte je v štěstí, ve zdraví, posilnění k užitečné práci! Amen.

—❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧—

Ze Spolku. Členská schůze čteně navštívená konala se 15. listopadu. Předseda udělil slovo kol. Hrudkovi ze Smíchova, který přednášel o výchovné stránce museí. Přednáška jeho vynikala odbornou znalostí, sečtělostí i známostí velkých museí i byla s napiatou pozorností vyslechnuta. Po té se jednalo o dalších krocích vzhledem k zlepšení hmotného postavení katechetů.

Výborová schůze konala se dne 22. listopadu o 1½3. hod. odpo. Účastnili se jí kollegové: Balcar, Iserle, Košák, Pešek, Pihler, Provazník, Rottera, Slavíček, Štamfest, Strnad, Suchomel, Žák, Žundálek. — Jednatel Pihler četl protokol. Kol. Strnad pojednal o akci petiční i o krocích komitét v té příčině konaných. Referát jeho byl velmi důkladný a přijat pozorně a pochvalně. Dodatky vyložil prof. Žák. Referent navrhl příslušné návrhy. Nechť kroužky katechetů a katecheté různých diecesí se obrátí na msgra. Buriana. Příslušné instrukce budou zástupcům zaslány. Pokladník kol. Suchomel podával zprávu pokladní; letos přijato 370 K, vydáno 290 K. Mnoho členů ještě dluhuje, jest potřeba, aby spolek mohl dostáti závazku vůči družstvu Vlast, aby své příspěvky ihned zaplatili, dále projednávána znovu záležitost sloužení mše svaté o hlavních svátcích se strany katechetů. — Kol. Slavíček navrhuje odprodati knihy zábavné bibliotéky spolkové, aby bylo více místa pro knihy odborné.

Otčenáš ve veřejném životě. Lvovský armenskokatolický arcibiskup Teodorowicz pronesl na V. katolickém sjezdu ve Vídni řeč »Otčenáš vzdělanosti.« Probíral prosbu

za prosbou a dovezoval, že Evropa bude zachráněna, když provede ve veřejném životě zásady Otčenáše. Jestliže tak neučiní, pád její jest neodvratný.

Česká kolej v Římě. Zesnulý papež Lev XIII. jako vzácný přítel českého národa zřídil českou kolej v Římě, která utěšeně prospívá. Státní sekretář kardinál Merry del Val pronesl k českému poutníku o prázdninách »Ujišťuji vás, že česká kolej patří k nejlepším kolejím v Římě.« Téhož názoru byl kard. Rampola: »Vyznávám upřímně, že jsem si vědom, že česká kolej jest nejlepší ze všech kolejí v Římě.«

Úmysly nepřátel víry. Ještě není všeobecné volební právo zavedeno a již sociální demokracie prozrazuje svoje úmysly, jak chce pomoci zuboženému lidu. »Zář« i jiné listy tvrdí, že prvním úkolem zástupců dělnických v říšské radě bude postarati se o to, aby náboženství ze školy bylo vyloučeno a kněz ze školní budovy vyhnán. Nepochybujeme, že toto přání odpovídá názorům vůdců sociální demokracie. Ale povinností katolických kruhů jest, aby do říšské rady byli vysláni dobří katolíci. Jinak se ovšem hrozba tato může vyplniti, jako se stalo v monarchistické Itálii a v republikánské Francii. Za to Německo za všeobecného volebního práva má konfessijní školy.

Pěkné poměry. Na katolickém rakous. sjezdu ve Vídni pronesl pozdrav p. Cankar ze Sarajeva, rozený Slovenec. Líčil žalostný stav bosenských katolíků, kteří nemají žádné svobody, kde se snadno trpí, dokonce že mohamedán censuruje ordinar. list katol. biskupa.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XX. ROČNÍKU VYCHOVATELE.

REDIGUJE

JOS. FLEKÁČEK.

V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA „VLASŤ“. — NAKLADATELSTVÍ.
1905.

Nový rok 1905.

Všem našim milým čtenářům a příznivcům budiž upřímný pozdrav a srdečné blahopřání k novému roku 1905, o jehož dnech nevíme, co v sobě tají a co nám přinesou. Prosme Boha, aby byl s námi, a s důvěrou v Jeho pomoc a přispění oddejme se dalším pracím ku prospěchu církve, víry katolické a svého národa.

A s tou svrchovanou důvěrou začínáme opět nový ročník »Vychovatele« — prosíme své příznivce a přátely, aby nás neopouštěli, při nás trvali, a nové věrné přívržence nám získali. Je toho věru třeba v onom hrozném boji, v těch děsných útocích, které se skoro odevšad vedou proti víře a náboženství. Nepotřebujeme to vše opakovati; jsou to věci všem, kteří vidí, slyší a dovedou uvažovati, velice známé.

I v tomto ročníku, dá-li Bůh, věnujeme síly své plodné pozitivní práci; polemik nevyhledáváme, ale též se jim nevyhybáme, a že věčné útoky na víru a náboženství neignorujeme a bez odpovědi nenecháváme, o tom se může každý přesvědčiti, pročte-li si ročník právě ukončený. Osobních urážek atd. nebudeme si však nikdy všimati, ani je rovným odpláceti. »Ten není rekem největším, kdo udeřen, zas udeří.«

Tedy ještě jednou: dej Bůh vše dobré v novém roce; zdraví, Své hojné požehnání. Když Bůh bude s námi — nic nesvedou nepřátelé naši. Vzhůru srdce!

*Redakce Učitelské přílohy
a družstvo Vlast.*

Za Františkem Pravdou.

Čekali jsme trudnou zvěst o jeho úmrtí již dlouho; ale když přišla, přece nás překvapila, zdrtila bolestí.

Věděli jsme: dobrý stařeček již dávno a dávno se veřejného života nesúčastňuje, veřejný život nesleduje, pilná ruka jeho, od psaní a práce umdlená, nepíše již a psátí nebude — ale těšili jsme se myšlénkou: »je mezi námi, ještě ho máme.« Již to říci nemůžeme. Není již mezi námi, nemáme ho již.

Viděli jste někdy jabloň, která tisíce a tisíce plodů svému hospodáři přinášela po dlouhá a dlouhá léta, zlatých plodů, jimiž bývala obsypána?

Přijdou léta, a jabloň stojí smutná. Ovoce nemá, ba i listy s ní spadaly. Ale vděčný hospodář s láskou k ní pohlíží a vzpomíná, jaké poklady mu po léta naděloval požehnaný strom. I náš Pravda byl takovou plodonosnou jabloní. A všechny plody jeho jsou v ruku národa.

Málo měl náš národ tak upřímných přátel a takových pracovníků, jako byl František Pravda.

Kdo porozumí oné obrovské práci, s jakouž bylo přivoděno probuzení českého národa, které srdce pochopí neskonalou onu lásku starých buditelů našich k rodné zemi a jazyku svatováclavskému, ten vždy bude žehnati svaté Pravdově památce.

Nádherný pomník za statisíce byl by nepatrným jen výrazem velikého významu Pravdova.

Pomník vděčnosti k velikému zesnulému má v srdci svém nositi nejen každý nynější Čech, ale i všichni Čechové budoucí.

Vždycky jsi nám přál, stařečku zlatý. Shlížej i nyní na nás s výšin věčně blažených a vypros nám u Pravdy Věkověčné požehnání!

J. F.

Poslání naše na Velehrad z Jednoty katol. učitelstva král. Českého ve dnech 21. až 24. měsíce srpna 1904.

Cestopisná črta po Moravě. Podává JOS. KAFKA, říd. učitel a II. místopředseda J. K. U.

Jsouce delegováni valnou hromadou Jednoty v Praze dne 16. srpna t. r., vyříditi pozdrav přátelům svým ve valné hromadě katol. učitelského spolku Moravského na Velehrad ke dni 22. měs. srpna, vydali jsme se s přítelem Frant. Jelínkem, předsedou naší Jednoty v neděli ráno 21. srpna o 8. hodině na Moravu.

Za stanicí »Česká Třebová« počalo znamenání: V okolí kruhovky, a z té továrny na vlněné a bavlněné zboží vedle rozvětveného kloboučnictví. Hornatá zalesněná krajina jako v Čechách u Náchoda — jsou to Jeseníky — se rozkládá v popředí. Na polích vodnice a zemáky, ale vše uschlé. U stanice Třebovic a Rudoltic obzor náš lemován jest modrou hradbou Jeseníků a jejich předhoří, připomínající krajinu od Bílé Třemešné ke Staré Pace, jak rozlohou a stavbami okolních vesnic, tak okolím, a to až po stanici »Žichlinek«.

Tu jsou luka s horskou štěpnou travou a melioracemi, což tvoří nižší část Jeseníků s malebnou vrchovinou až do poslední české stanice Krasikova. Zde přejíždí dráha řeku Sázavu (přítok Moravin), jež klikatě se točí a připomíná celou krajinu Semilskou. Projíždíme 2 tunely ke stanici Hoštýnu. Sotva lze nalézti kraje utěšenějšího na krásy přírodní jako zde. Podobá se okolí »Malé Skály« u Turnova. Řeka otáčí se kol trati k moravskému městu Zábřehu. Na vysokém kopci vidíme pomník-jehlanec a v levo do dále město Šilperk, podobný českému Broumovu. Před městem Zábřehem (Hohenstadt) je veliký rybník a v místě německá a průmyslová škola. Říčka Sázava spojuje se tu s jiným přítokem, aby o něco níže posílila moravský veletok, Moravu.

Morava prodravši se vyšším tokem z objetí skal Jesenických, vchází do horního úvalu moravského. Svěží lesy nejvíce listnaté střídají se s úrodnými polmi a rozsáhlými zahradami, četná města s vysokými věžemi a chrámy běhají se uprostřed této roviny. Od modrého severu až k jihu vine se stříbrná nit bystré řeky, v četná ramena se rozcházejíc.

Horstvo tvoří malebnou vrchovinu, příkře klesajíc do pořičné nížiny. Město Zábřeh jest velice krásné při pohledu z vlaku a na polích kolem zřítí ještě oves a ječmen v mandelích, i mnoho stohů obilných.

Jsou 4 hodiny odpoledne a zde u samé trati koná zbožný moravský lid u malé kapličky pobožnost nejspíše za déšť, potřebný tu právě tak, jako u nás v Čechách.

Slunko praží, ve vozech je dusno. Svlekáme kabáty, jsme ve voze sami. Vjíždíme do stanice Lukavice, z níž vidíme v pravo Mírov s vězením zemským, podobným stavbou Harachovskému zámku u Nechanic.

Jedeme po pravém břehu řeky Moravy přes potok Mohelnický, kde horstvo tvoří malebnou vrchovinu a dol počíná se rozšiřovati. Nejzápad na severozápad zabíhá rozsocha Jeseníků. Při vjezdu do roviny Hornomoravské střídají se pole a luka. V levo plyne Uničovská Oslava téměř rovnoběžně s Moravou a celý souhrn potoků a říček tihne na jih ku středu země, metropoli Moravské »Olomouci«.

Zde je úroda mnohem krásnější než před Lukavicí. Na polích jetel vypalčkováný a zelený panenský.

Přijíždíme k Mohelnici, prvému městu na nedohledné krásné nížině Olomoucké.

U města parní pila a továrny.

Zde teprve z části nastává úrodná a požehnaná Haná mezi četnými, výstavnými městy a vesnicemi.

U nádraží cukrovar, na polích řepa a zemáky, vše zelené jako brčál. Samé lučiny kolem a v nich město s pěkným kostelem.

Přijíždíme lukami ke stanici Moravičany. Kolem jsou močálovité dubiny. Přejíždějíce řeku Moravu spojenou s Třebovkou, jedeme přes horský hřeben nejnížšího výběžku Jeseníka. Okolí je podobno krajině mezi Velkým Osekem a Libňovsi v Čechách. V pravo i v levo mladý les a nepřehledná rovina až ke stanici Července. Zde přisedá se k Litovli a přítel můj Jelínek oznamuje mně, že do Olomouce jest ještě 21 km cesty. Pěkná to porce, pravím a vedro ve voze nás ukrutně souží.

Oko mé baví pohled na dubové lesy, maková, řepná i bramborová pole, jen že účinky sucha jeví se tu více než kolem stanic předešlých. U nejbližší stanice »Štěpánova« jsou železné huťe Albertovy, Františkovy a továrny (železářny).

Okolo staniční budovy je pěkný park, fara a kostel čistě zbudovaný a výstavná dědina. Na straně druhé lučiny s kolnami pro seno.

Přejíždíme řeku Oslavu a Litku, a nad sebou zříme na malebně rozloženém svahu horském průmyslové město Šternberk, níže Svatý Kopeček s dvojvěžatým portálem chrámovým, ozdobeným pěknou budovou proboštskou, jichž bílé zdi lze shlédnouti z daleka, téměř od středu země Moravské. Před sebou blíže vidíme zámek, kostely, letohrady, továrny a vlak zvolna ubírá se k velikému nádraží, před nímž u jednoho strážného domku na vysokém sloupu 2 kulaté proutěné koše provazem se vyzdvihují nahoru, jede-li vlak a dolů po odjezdu, jak tomu bývalo u nás v Čechách před 30 lety.

Jihozápadně odděluje zvýšenou půdu pokračování Kosíře, druhá část moravského poříčí, ladné Hané. Jsme v nádraží moravské metropoli, obklopené níže monumentálními stavbami, pak zbytky starých hradeb s citadelami a pozemky fortifikačními, kolem nichž jezdí elektrická dráha před samou řekou Bystřicí v levo a řekou Moravou v pravo. Zde je střed požehnané roviny Hané, táhnoucí se k hlučnému rozlehlému Prostějovu a přívětivé Kroměříži. Lid je tu většinou v malebném, hanáckém kroji, a to mužové i ženy.

Nyní nastala nám v jízdě asi $\frac{1}{4}$ hodinová přestávka. Prohlídku Olomouce nechali jsme si na zpáteční cestu.

Posilnili jsme se pouze sklenicí hanáckého moku a o $6\frac{1}{2}$ hod. večerní nastoupili další cestu k Přerovu, kde umínili jsme si přenocovati.

Vyjíždějící z Olomouce, všímali jsme si okolí v pravo i v levo. Hanácký pivovar se sladovnou, chmelnice, hradby a citadely poutaly zrak můj a celé okolí pojednou připomínalo mi rumunské hlavní město Bukurešť i s celým okolím Bukureštským.

(Pokračování.)

Za uměleckou výchovou.

Píše B. B. NUSELSKÝ.

(Pokračování.)

Rovněž jest nutno, aby hudba chrámová byla zařízena a provozována tak, aby lahodila duši a byla pravým výrazem a ohlasem toho, co se v kostele děje. Jemná, čistá, harmonická, umělecká! Pak povznáší a povzbuzuje a člověk, když ji poslouchá, bývá unášen její krásou k nadoblačným výšinám. Ale píchají-li varhany, supají-li měchy, rozladí se duše člověka v kostele se modlíciho tak, že je po pobožnosti. Rovněž není nikterak dojemným a uměleckým mlácení do bubnů a přefukování trumpet.

k) Mládež, dokavad je ve škole a jsou-li jen trochu okolnosti příznivy, napomáhající k umělecké výchově, musí býti vedena tímto duchem i mimo školu a to v čase poškolním. Co by to bylo platno, kdyby ve škole práce v tomto směru se nám dařila a poměry mimoškolní by tuto práci u dítěte mařily. Jest proto velice nutno, aby bylo postaráno o poškolní dozor na mládež mimo vyučování. Dítě nesmí a nemá býti ponecháno samo sobě do večera. Tolik hodin zbytečně zmařených nenahradí ani nejnamahavější školní práce. Proto již ve velikých městech působením orgánů vychovávacích i zdravotních zakládají se v sadech a parcích veliká hřiště pro mládež, kdež děti provozují hry ve škole naučené a tak se ušlechtilým způsobem baví, jsouce neustále pod nenápadným dohledem ustanoveného tam dozorčího orgánu.

Lidská společnost měla by se lépe starati o chudé dítky. Co se potuluje školních dětí v noci po hostincích prodávajících sirky, řetkvičku, papíry, dopisnice a jiné věci, nebo i žebrajících! Tam, mezi pivem rozjařenými hostmi, neuslyší to dítě ušlechtilého slova a mnohé děvče zaslechne tu leccos, o čemž nemělo dosud tušení a co jí teprve nyní bylo učiněno známým. A takové dítě pátrá pak samo, aby to nepoznané jak se patří poznalo a suroví lidé mu také k tomu dopomohou. Co tu ztracených i zkažených duší nočním potulováním a nedostačnou stravou! Tady je potřeba nápravy a to nejrychlejší. Ztráta každého roku je hroznou u porovnání s tím, co každým rokem do tohoto spustlého, potulného života vrhá se dětí chudiny!

VII.

1) Dítě chápe nejlépe v posledních ročnících školní návštěvy, rozum jeho jest vyvinut, ustálenější a chápavost předešlými cviky školními více probuzena. Při starších dětech snadněji se nám práce daří a po stránce umělecké výchovy lze ze tu dodělati netušených výsledků. Tím více musíme tedy želeti, že úlevami namnoze zbytečnými omezuje se návštěva žactva posledních dvou školních

roků. Žák 13ti a 14tiletý nechodil od 1. května do 1. listopadu do školy. Poslední měsíce ve školním roce, kde se nejtěžší látka probírá, kde se učení zaokrouhluje, kde se učivo za rok probrané doplňuje, tyto důležité pro žákovskou výchovu měsíce žák dvakrát po sobě vynechá. Z těch nejpraktičtějších vědomostí hlášených ve škole v tyto poslední měsíce, jako telegrafie, magnetičnost, električnost, nejnovější výzkumy přírodopysné a jiné a jiné věci velice pro lidský život potřebné žák nesezná. Jak potom možno mluvit zde o umělecké výchově, když si žák nemůže za těchto poměrů ani nejnutnějších potřebných vědomostí pro život opatřit.

Úlevy tyto bývaly využítkovány způsobem přímo neuvěřitelným i mravnost dětí ohrožujícím. I děti s naprosto špatnými známkami z prospěchu byly osvobožovány. Pak tu mluvíte o umělecké výchově, když úlevami odcházejí vám žáci, kteří ani nejpotřebnějších vědomostí nenabyli ani na »sotva dostatečnou« známku. Úlevy dostávaly děti, které toho naprosto nepotřebovaly. Jediné své dítě dal si starosta obce osvobodit. Osvobozené děti dávaly se doma a do jiných obcí sloužit, ano jsou četné případy, že hoši a děvčata dali se na službu do německých osad. Tam jsou úplně bez dozoru, ani tamější učitel neví, že tato sloužící mládež jest školou povinna, ač osvobozena; tyto děti chodí tam k muzikám, plouhají se za noci v síních a chodbách hospod, potulují se při muzice kolem hospody. Že tam neslyší od výrostků s děvčaty žerty tropících nic slušného ani mravného, snadno se domyslíme. A necudnost, nemrav a hřích snadno se u mládeže uchycují a zakořeňují. Staly se případy, že nalezen byl chlapec škole náležející s děvčetem v nepřírozených a nemravných stycích, ano staly se případy, že děvče škole ještě náležející stalo se matkou a jiné zkaženo jsouc do nemocnice, bylo odvezeno. A teď si představte tu spoustu, když takové »dětí« znemravnělé v cizích službách vrátí se po vypršení letní úlevy domů a začnou od 1. listopadu zase chodit do školy. Jaké mravy zasejí mezi ostatní mládeží! Jaká může pak tu býti kázeň, jaká výchova a zvláště *umělecká*?! V takové třídě aby měl učitel pak opravdu jen rákosku, byť to bylo zakázáno a nedoporučovalo se to i zásadami pedagogickými. Nemravná ta mládež, vracející se ze služeb, má v hlavě a v ústech jenom nestoudnost a ostatní děti s nimi se pak ve škole a mimo školu stýkající, zkaží se od nich úplně.

(Pokračování.)

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

Ve službě klerikálů. Učitelům na Plzeňsku dodán byl následující přípis: C. k. okr. školní rada očekává, že učitelstvo náležitě se žactvem kostelní písně nejen ve škole nacvičí, ale dozírajíc k tomu v kostele, k tomu přihlédne, aby zpěv mládeže i veřejný byl. Aby mládež školní povinnost svoji bedlivě konala, budiž od správců a ředitelů škol ihned na počátku školního roku o ní dobře poučena a zanedbání docházky kostelní od třídních učitelů kontrolováno a ve výkazech v poznámkách zapisováno. Na

konci každého roku podají správy těch škol, kde jen za příznivého počasí do kostela chodit se nařizuje, výkaz s datem, kolikrát ve školním roce díky učitelstvem do kostela vedeny byly.

»Č. Učitel« ze dne 2. listopadu 1904. Upozornění. Správy škol v okrese Plzeňském upozorňujeme, aby se z nezákonného výnosu okr. školní rady o znamenání zanedbané návštěvy kostela atd. odvolaly k zemské školní radě, neboť vinu na ukládání nových příkazů nesou ti, kdož si nestěžují.

V 6. čísle Č. Uč. čteme tyto řádky: *Nezapomeňte mi nadávat.* Několik dní mi v »Čechu« nenadávali a mně se už stýskalo. Tak jsem si už na ty ušlechtilosti kleri-

kálních zákeřníků zvykl. Již jsem myslil, když už dosti nalhali a se nasoptili, že začali se obírat evangeliem lásky a že mne chtějí příkrytí pláštěm milosrdenství. Ale chyba lávky, nebyli by to »křesťané«, nebyli by to klerikálové, kdyby zapomněli na slova písma: »Má jest pomsta, jáť odplatím.« Proto klerikální havrani znova a znova krácejí svým líbezným hlasem. Já se pak kojím slovy písma, jež vám jest asi málo známo: »Pokolení ještěrcí, kterakž byste mohli dobré věci mluvit, jsouce zlí?« Zdali pak sobě vzpomeneš, zákeřný klerikále, že ze slov svých spravedliv budeš a z řečí svých budeš odsouzen?« Ale ty nevěříš, a proto jsi tak prostým.»

J. Černý.

»Beseda učitelská« praví: Názory o úkolech učitele jsou dnes mnohem jiné než bývaly. Ponenáhlu sice, avšak přece již odumírají bývalé předsudky o povolání učitele jako vesnického šumaře, nezbytného koledníka a farského podnože. Jestliže snad ještě tu a tam není v té příčině dokonalé očisty,

přičiňme se, by se tak co nejdříve stalo. Jen uvědomělý, sebevědomý stav, k němuž okolí má plnou úctu, může se zdarem plnit svého úkolu.»

»Posel z Budče« v č. 4.: Katoličtí učitelé konali ve dnech nedávných opět valnou hromadu, při níž za velmi skrovného účastenství a samých kněžských hostí mluvili učitel Jelínek, jenž neřekl nic pozoruhodného a redaktor p. Horský. Mluvili celkem dosti umírněně, přes to *samé nepravdy*, jež se pronášejí jen pro útěchu účastníků, ale nikoho nepřesvědčují. »Matka církev prý se vyhání ze škol s náboženstvím.« Jakže? A kde? Vyučování náboženské je povinné, návštěva exhort na školách měšťanských je povinná, návštěva služeb božích je povinná, přijímání svátostí třikrát do roka povinné, katecheti za každou hodinu vyučování i za cestu k němu placeni — kde pak je to vyhánění? Ah, ovšem, učitel náboženství neopakuje a konsistoř učitele neustanovuje. Ale to vše nejsou znaky »bezbožecké školy«.

• RUZNÉ ZPRÁVY. •

»Redakce Č. Uč. nemohla by býti ani živa, kdyby měla se sentimentálně roztrpčovat nad sekaturami svých dopisovatelů a nad nízkými o prabídné inteligenci svědčícími poznámkami, připisovanými na příklad pp. odběrateli na kuponech peněžních poukázek.« Tak četli jsme v Č. Uč. Netýká se to ovšem učitelů všech, ale je to velice charakteristické nejen pro »úroveň vzdělanosti« organisovaných ale i pro jejich — vděčnost. Neboť každý musí uznati, že o úpravu platů má učitelská organisace a »Č. Uč.« veliké zásluhy. Teď když je věc hotova, myslí si mnozí organisování o organisaci i »Č. Uč.«: »Mouření vykonal svou povinnost, mouření může jít.« A to svědčí opravdu o — prabídné inteligenci, nejmírněji řečeno.

Děti bez školního vzdělání v Rakousku jest: Na Moravě a ve Slézsku 6695, v Čechách 55.315, v Hor. Rakousích a v Solnohradě 3292, v Dolních Rakousích 20.321, v Tyrolsku a Vorarlberku 14.498 ve Štýrsku, v Korutanech a Krajině 53.914, v Přímoří 39.694, v Dalmacii 71.721, v Halli a v Bukovině 664.305. — Máme tedy v Rakousku 919.743 dětí bez školního

vyučování. — Škol obecných jest u nás asi 17.800 a měšťanských 485. Statistika toto objevila se v denních listech našich a neznáme její pramen; počet dětí bez školního vzdělání v Čechách zdá se nám býti přehnaný a pravdě nepodobný.

Členy okresní rady školní v Praze pro období 1904—1910 jsou: předsedou starosta p. dr. Srb nebo jeho náměstkove pp. dr. Groš a J. Seifert, dále pp. dr. Baštýř, dr. Blanda, ředitel ústavu ku vzdělání učitelů, B. Čihař, ředitel ústavu ku vzdělání učitelek, R. Jedlička, professor a okresní školní inspektor, Fr. Kalda, farář českého evangelického ref. sboru, dr. Z. Kaudrs, advokát, Karel Kmoch, kanovník a řed. ústavu hluchoněmých, Vilém Molnár, evang. farář augsb. vyznání, Josef Rašín, ředitel školy, a Josef Schrötter, učitel, obecní starší, K. Steinich, ředitel školy, a dr. Štych, měst. radní.

Pozoruhodná slova o univers. vzdělání učitelstva pronesl okr. šk. inspektor p. Machač. »Universitní vzdělání samo sebou není neomylný prostředek zdárné působnosti učitelské a vychovatelské. Obecná škola zkusila toho již na případech arci jen ojedinělých, o kterých znalec universitních studií řekl: »kteří učitelé nepřinesli si do škol obecných nic než nynější akademické vzdělání, měli, čeho nepotřebovali, a neměli, čeho potřebovali.«

Za uměleckou výchovou.

Píše B. B. NUSELSKÝ.

(Pokračování.)

m) V těchto a podobných intencích vznikl loni zákaz zamezující mládeži návštěvu hostinců do 16 let. A vypadá to kornicky, jak se zákaz ten respektuje. V hostincích vyvěšeny jsou cedule hlásající, že mládeži do 16ti let zakazuje se přístup k muzikám a zatím je tam právě těch, kterých se to týká, plno. A holka čtrnáctiletá točí se v kole s hochem čtrnáctiletým jako stará osoba a také těchto párků zahlédnete v noci někde v ústraní, za hospodou, v zahradě a jinde. Zákaz byl vydán, ale neprovádí se. Jest znám případ, že čtrnáctiletá dcera starosty ještě v době svého osvobození točila se v hospodě při muzice jako na obrtlíku a pan starosta *jako předseda místní školní rady* byl tu přítomen a s pýchou pohlížel na svou dceru, jak se už má k světu. Osoby ty, které mají míti v první řadě dohled na zachování vydaných nařízení a zákazů, nerespektují jich a samy je ruší, a tím ostatnímu občanstvu dávají pokyn, že to mohou také tak dělati. A příklady takové táhnou. Běda pak učitel, který by se ozval a na tento nešvar ukázal! Nastane pronásledování, udávání, osočování, žalování a bohužel až dosud se více věří nevzdělanému a nepokročilému autonomistovi než-li učiteli. A učitel může být rád, když vyvázne z toho pouze domluvou a napomenutím, aby žil ve shodě s obcí a s místní školní radou a proti nim aby nevystupoval, že je to na úkor vážnosti školy. Za každou cenu má udržeti s autonomií a se školními úřady shodu nehledě k tomu, že učitel přece jenom hájí zájmy pokroku mládeže, jeho mravnost, vážnost školy, čímž konal jen svou svatou povinnost.

n) Předěšle uvedené svízely osob učitelských nutí nás k vyjádření požadavku, aby zajištěna byla učiteli a knězi naprostá nedotknutelnost těchto v jejich úřadě naproti nevzdělaným členům autonomie a rovněž takových občanů Jest nutno, aby dle odstavce

o) změněn a upraven byl disciplinární řád učitelstva tak, aby toto mohlo svobodně a beze strachu mluvit a se hájiti, neboť každý zajisté ví, že řádný učitel ani kněz, nic protizákonného nebude mluvit ani dělat. Na pouhé anonymní udání bývá s učitelem zavedeno disciplinární vyšetřování a třeba skončilo dobře, přece připraví mu řadu špatných dní a mnoho probdělých nocí, aby ničemné udání bídného anonymního pomlouvače nebyla existence jeho rodiny ohrožena. Může pak takto stíhaný učitel míti chuť ku další výchovné práci jak ve škole, tak i mezi lidmi? Může pracovati s chutí věda, že nemá oproti nevzdělaným udivacům žádného zastání? Může pak učitel vystupovati na veřejnost tak, jak mu káže povznešenost školy a jeho postavení, když vidí že jeho nevzdělaný nepřítel s úsměškem dívá se na jeho počínání, jsa hotov ho každé chvíle zase zkoupati?!

Může se pak tu mluvit vůbec o umělecké výchově mládeže?

r) Sem patří také obsazování míst učitelských. Prakse, jaká dnes při obsazování míst panuje, jest namnoze nespravedlivá a neudržitelná. Takto to dále jíti nemůže. Školní inspektor jakožto první znatel školství a svého učitelstva, jakožto jediný povoláný odborník školství nemá ve mnohých okresních radách žádného neb skoro žádného vlivu při obsazování míst. Jeho nejlepší návrhy nejsou od autonomních členů okresních školních rad respektovány a tito svými hlasy

obsadí místo jak sami chtějí, nehledíce na právo a spravedlnost. Zasloužilý nebo starší žadatel bývá odstrčen a místo uděleno mladšímu nebo méně zasloužilému. A co v takových případech rozhoduje? Ovšem že protekce. Pan učitel uchází se o dceru pana starosty, nebo jiného předáka v obci nebo okresu, nastávající tchán požádá autonomní členy v okresní školní radě a ti mu to už k vůli udělají a hlasují pro jeho doporučení. Jiný zase se panu starostovi zamlouvá, že umí hrát dardu, tak se za něho přimluví, jiný zase mu vykonává nebo slíbí zdarma vykonávat písařské práce atd. Učitelstvo v jednotlivých okresích se usneslo, že nebudou chodit »*pucovat kliky*« ani u členů místních školních rad po vesnicích, ani u členů okresních školních rad. Přes to vše chodí však přece o překot »*pucovat kliky*« a dožebravat se toho hlasu. Jak to pěkně vypadá, když přijde učitel do vesnice a obchází baráky a chalupy. Jednoho člena najde v chlívě, druhého nakládajícího hnůj na vůz, třetího pasoucího krávy, čtvrtého opilého v hospodě, pátého štípajícího pařezy atd. Aby dotyčný strýček přerušil ihned svou práci a dovedl návštěvníka do světnice, to mu ani na mysl nepřipadne, a tak pan učitel odbývá svou audienci a přednáší své prosby v chlívě, u hnoje, u krav, v hospodě, u pařezu atd. Z povzdálí okukují ho velcí, malí přijdou blíže. Zjedná mu to vážnosti? Dostane-li se pak tento učitel do dotyčné obce, mají před ním děti malý respekt, vědouce, že ten a onen strýček panu učiteli k tomu místu u nich dopomohl. A jestli pak pan učitel netančí tak, jak strýčkové chtějí, nechodí-li s nimi do hostince, nehraje-li karty, nepije s nimi do nocí, je zle. Učiteli pak připraví na zemi pravé peklo.

Jest tedy oprávněným požadavkem učitelstva změna zákona o obsazování učitelských míst.

(Dokončení.)

Poslání naše na Velehrad z Jednoty katol. učitelstva král. Českého ve dnech 21. až 24. měsíce srpna 1904.

Cestopisná črta po Moravě. Podává JOS. KAFKA, říd. učitel a II. místopředseda J. K. U.

(Pokračování.)

Ve vozech jsou vedle češtiny a němčiny nápisy polské (lína — provaz. Uprasza się nie pluč na podłoge wagonu. Nie wychylać się).

Drahou Ferdinandovou jedeme po rovině mezi výstavnými dědinami s břidlicovými střechami, kde ještě této noci zuřili draví živlové: blesky, požáry, krupobití a strž mračen. Krásné tyto lučiny kolem, na nichž otava dílem čerstvě posečena, dílem usušena v kopkách, zaplaveny byly o 4 hodiny později toho dne žlutým bahnem, povodní, a kupky otavy rozneseny a odplaveny po lukách. Téhož večera 6 požárů kolem v obcích sousedních zničilo domy a stodoly s pozhnanou úrodou. Pěkné statky s obytnými i hospodářskými budovami lehly toho večera popelem.

Přijíždíme k první stanici za Olomoucí »Grigovu«. V okolí jsou větrné mlýny, v pravo i v levo doubravy, rolnická parní mlékárna, hanácká sladovna s rolnickým pivovarem, dílo poslance Skopalíka zdobí trať, a ve voze slyšeti stále »včil«, »rénský« až do 2. stanice Brodku.

Zde na nádraží příjezd a odjezd vlaku hlásí se zvonem, připevněném na budově nádražní, jak bývalo u nás před 10 lety.

Jedeme stále hořenní moravskou rovinou, kde sucho taktéž řádilo jako u nás v Čechách a řeka »Kokorka« skorem na dno vyschla. Přijíždíme ku 3. stanici a městu Přerovu o 7. hodině večerní. U stanice jest rolnická továrna na umělé hnojivo a rozsáhlé nádraží. Zde objednali jsme nocleh v hotelu »Nový«, 3 minuty od nádraží. Zde protínají se: severní dráha Ferdinandova s ústřední moravskou a státní drahou, čímž město nabývá veliké důležitosti. Má vyšší realné gymnasium české s gymnasiem německým, realné školy a vyšší dívčí učiliště s obchodními ústavy, úřady a peněžní ústavy, některé domy po velkoměstsku zbudované, parky a zahrady, zvláště při větších restauracích.

Nejprve šli jsme shlédnout město Přerov po všech ulicích a náměstích, pak vrátili jsme se do děkanského chrámu Páně sv. Vavřince, kde prodleli jsme s poutníky domácími a Bystřickými, vracejícími se ze Sv. Kopečku, a prosícími i s duchovním, jenž je provázel, za vydatný déšť o sv. požehnání večerním.

Chrást byl osvětlen elektrickými světly jak v oltářšti, tak v lodi a postranních chodbách. Zpěv zbožných osadníků a jejich modlitby povznášely mysl naši výše a výše k trůnu nebes, že bychom tam i přes umdlení ve chrámu tom zůstali po celou noc. O 9. hodině vrátili jsme se do hotelu »Nový« k večeři a noclehu. Noc byla ke 12. hodině hrůzná. Blesky stále osvětlovaly můj pokoj a rachot hromu ze strany od Sv. Kopečku k jihu zdál se přibližovati. Brzy dal jsem záslony dolů, opět vyzvedl, tu zase otevřel kohoutkem stroj k osvětlení pokoje světlem elektrickým a sháněl věci své, bych je měl pohromadě, kdyby snad hořelo, opět zavřel jsem kohoutkem světlo a čekal, co se bude dále dít.

Přítel můj Jelínek byl ubytován v jiném pokoji na ulici a vyprávěl ráno, že slyšel k půlnoci hasičské signály poplašni v místě, ale proto přece že se dobře vyspal. Třetího dne potom slyšeli jsme v Olomouci, že v Přerově tu noc ze 21. na 22. o půl noci hořelo po udeření bleskem. Vydatný déšť trval tu noc od 12. až do 5. hodin ráno. »Zbožní Moravané si to přece vymodlili,« pravil jsem ráno p. Jelínkovi.

Lid moravský, z větší části rolnický, obývá velmi úrodnou část mocnářství našeho, skorem 49% rolné půdy, jest lid hodný, dobrý, zdá se, že zcela nezkažený, zbožný, zvláště Hanáci, usedlí na bohatých nížinách od Mohelnice až po Výškov, Holešov a Přerov. Lid ten je pěkně urostlý, zvláště muži, a odívají se v malebný národní kroj, za nějž se nestydí ani v parlamentě, ani na slavnostech a hostinách panovnického domu.

Nám ze slavností Svatojanských v Praze známy jsou sličné Hanačky, odívající se v krátkých kytlicích modrých, červených, černých a p., s červenými punčochami a šněrovacím živůtkem, na hlavě s holubicí nebo šátkem na »placku«. V tomto úboru pyšní se dívka jako junák z okolí Prostějova, Přerova, Kroměříže a Holešova. Junáci v kulatém černém plstěném kloboučku, černou vestou se žlutými knoflíky a kalhotami do vysokých bot.

Červené pentle na bílých košilích nescházejí ni mužům, ni ženám, jak mladým, tak starým.

Nářečí jejich libuje si nejvíce v dloužení dvojhlásek a v náhradě úzkých hlásek širokými »te bes chtěla, ale já nechcú«.

Vyjeli jsme o 1/26. hodině ranní dne 22. srpna v pondělí z Přerova do Uherského Hradiště. Séděli jsme v pohodlných vozech do Horní Moštěnice. Bylo

po dešti, ranní čerstvý vzduch dodával nám chuti k cestování. Jedeme s Hanáky a obchodníky v dobytku.

Za Přerovem přejíždíme řeku Bečvu, něco dále Bystřičku a v levo patříme na hory podobné Vrchmezí za Nov. Městem n. M. asi v takové vzdálenosti, jako z Hradce Králové k Novému Městu n. M. a to v rovině střední Moravské, kde jsou úrodná pole se zelenou řepou, zelím, zemáky a vše mnohem pěknější, právě u nás v Čechách. Divně vyjímají se pozemky, podobné úzkým pentličkám. Jsou to dlouhé, úzké pruhy orné půdy.

Řeka Morava vstupuje do úzkých soutěsek, utvořených horami z obou stran, a dále u Napajedel těsně k řečisti přistupujícími, které náležejí již ku vysočině Karpatské.

Jsme v první stanici za Přerovem »Horní Moštěnice«. Zamračeno a chladno po dešti a bouře.

Žena z Napajedlí vypravuje nám, kde pracovala, za jakou mzdu a o letošní úrodě na Prostějovsku. Měla pěkné papuče rukodílné a poučovala nás o jejich výrobě v domácnostech.

Řeka Bečva valem svých vod jinde, pak rozvětveným souřičím podobá se Moravě, přivádějíc jí vodu ze značné části moravských Karpat. Od města Lipníku, ozvěnou pověstného, náleží Bečva dosud úrodné rovině Hané.

Běříme na sebe svrchníky. V levo viděti věžaté kostely v dědinách, a větrné mlýny. V pravo krajina jako u Poděbrad. V cukrovaru Lipnickém spotřebuje se asi mnoho řepy, neboť od Olomouce všude na stanicích vidíme váhy pro cukrovar v Lipníku; tak se děje až do stanice Hulín.

Z Přerovaa 2. stanice jest Řikovice, a to na rovině Napajedské. Obec ta i v okolí dále dědiny jsou výstavné a mají pěkné řepné pozemky. Třetí stanice jest Hulín. Zde na peroně stojí ženy v krátkých sukních s vysokými papučemi na nohách, kroj to valašský. Ženy mají rubáč — rukávce s otevřenými rukávy při ramenech vyšité modrými nitěmi a nakrku široký taktéž vyšíváný obojek, kasanku, kordulku a fěrtoch.

(Pokračování.)

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

»Český Uč.« pod nadpisem »Klerikalism«: Soudní síň nepatří již jen zločinému a vinníkům nejrůznějšího druhu, ale stává se také čím dále tím houfněji a častěji jevištěm klerikálních činů: A to takto: klerikálové žalují; někdo nesmekl, neohnul koleno, v hněvu pronesl hlasitý výrok, učinil neobvyklý pohyb atd.; náboženství prý je ohroženo! Církev otřesena! Jako by to, co prý je božské, mohlo býti nepatrnými věcmi ohroženo, jakoby, co prý stojí na skále, otřeseno mohlo býti vanem lidského slova! Proč tolik strachu o něco, co není z tohoto světa, je nezničitelné a co ani brány pekelné nepřemohou? Není tu přirozený, pudem hnáný strach o dílo, poněvadž v něm je příliš

mnoho — lidského, pomijitelného, zničitelného? Zase jinak: klerikálové sedí na lavicích obžalovaných. Zjev opět stereotypní. Svatý celibát má svůj černý rub, ohavnosti klerikálních pokrytců odnáší útlý dívčí věk. Není surovější ničemnosti v lidském životě, tou honosí se jako typickým rysem římský klerikalism; zde tato ničemnost zaseta bohatě a skrytě. Ale soudní síň je také dnes již jevištěm boje osvěty s tmou, intelligence s jejími nepřáteli. Ta řada odsouzených klerikálů pro urážky jednotlivých inteligentů, poněvadž každá osvětňá činnost intelligence ubírající panství klerikální tmě, je trnem v oku farářů, kaplanů, kostelníků a jimi inspirovaných nešťastníků, je kulturním faktem. Je poměrně ještě málo ve společnosti opravdové intelligence, může-li zloba klerikálů působiti tolik expansivně i intensivně

Za uměleckou výchovou.

Píše B. B. NUSELSKÝ.

(Dokončení.)

VIII.

p) Představte si učitele bydlicího v komůrce pod střechou, kde nemůže se rovně postavit, nebo učitele bydlicího v obecní pastoušce, nebo učitele bydlicího v bývalém chlévě. Se stěn kape voda, obrazy svlnou, shroutí se a rámce spadají na zem, nábytek mu hnije, atd. A učitel ten má ve škole pěstovati uměleckou výchovu mládeže, když to má doma sám tak nejen neumělecké, ale mizerné a horší než u baráčníka.

Jest přece nutno, aby ten, kdo pěstovati chce krásný dojem u jiného, sám ten krásný dojem si z domova přinášel. (Nemluvím tu při těchto nedostatečných bytech ani o nelidskosti lidské společnosti, nechávající »vychovatele mládeže a národa« hynouti a ničiti své a své rodiny zdraví v těchto »bytech«). Tak dotyčný učitel, kdyby sebe více byl nadchnut pro uměleckou výchovu, nemůže nikdy s úspěchem pro tuto ideální myšlenku našeho uměleckého se snažení pracovati, poněvadž při vzpomínce, že ta společnost, která pěstění těchto ideálů od něho žádá, jemu samému jest v otázce umělecké výchovy jeho vlastní učitelské duše tak macešsky necitelnou, jest roztrpčen, vše mu znechuceno a on sám od uměleckého cítění a nadšení odváděn. Kterého učitele a jeho rodinu může nadchnouti chlív nebo komora k ideálním myšlénkám o kráse a umění? Večer jde spát s pocity trapnými a ráno vstává neosvěžen na duchu ani na těle k další práci.

Ať se veřejnost počne jednou do opravdy zajímati otázkou stavby *učitelských domků*. Pro dělnictvo staví se dnes celé kolonie úhledných domečků, sklepní byty ve městech jsou zdravotními komissemi prohlíženy a shledány-li zdraví lidskému škodlivy, ihned zakazovány, ale učitel může bydlet kdekoliv, třeba na něho se stropu a stěn kapala voda a nábytek se mu tam úplně rozklížil. Toho si zdravotní komisse nevšimnou.

Nejen učitel a jeho žena jsou z takových bytů nemocni jak tělesně tak i duševně, ale ty jejich děti odnášejí si mimo různé krtičnaté, oční nemoci, boule, vředy atd. i nemoci nebezpečné, které nedopouštějí dlouhého žití.

Znajíce poměry na mnohých vesnicích, můžeme plným právem říci, že nevzdělaná autonomie jest největší překážkou umělecké výchovy. Při tom ať je učitel svobodný, ať není omezován při volbách obecních, neboť mnohde jen kněz a učitel dovedou posouditi, kdo z občanů byl by nejlépe schopen zasedati v obecních výborech a v místní školní radě. Ať je mu dovoleno to, co každému jinému se plně dovoluje, aby měla z toho prospěch obec a škola, čímž by nepopíratelně se učinil krok ku předu. Zakládejte vhodné knihovny pro mládež i dospělé v každé vesnici a mějte lid ku čtení, přemýšlení a rozumnému uvažování. My chceme uměleckou výchovu, ale lid, nejsa vzdělán, tomu nerozumí a také není pro to nadšen. Až lid k tomu připravíme, pak se naše ideály po umělecké výchově ve škole budou přenášeti i do lidu a naše práce o uplatnění této výchovy bude se dařiti docela jinak, nežli dnes.

Poslání naše na Velehrad z Jednoty katol. učitelstva král. Českého ve dnech 21. až 24. měsíce srpna 1904.

Cestopisná črta po Moravě. Podává JOS. KAFKA, říd. učitel a II. místopředseda J. K. U.

(Pokračování.)

Rubáč spojen s rukávem činí obyčejnou košili a kordulka jest černá, sameťová. Muži mají košulu s otevřenými rukávci na ramenou, s obojkem na krku modře vyšívaném as 4 cm. širokém (barva modrá ve valašském kroji převládá, jako červená u kroje hanáckého,) na prsou jest zapínák z perletí neb z kostí vyrytý »na kmín« nebo »na rozmarýn«. Košile jsou z plátna konopného nebo tenkého lněného, jak viděli jsme v Moštěnicích i v Napajedlech na nádraží. Nohavice mají střih uherský a opasují se dlouhým řemenem, žlutými knoflíky zdobenými v zadu křížem na mosazný kroužek zavěšeným. Bruclek z předu i v zadu soukenný, černý nebo modrý. Šňůrečky a třepečky modré přiléhají, a mnoho drobných mosazných knoflíčků hustou řadou dolů nesmí scházeti.

Při krku a dole na brucleku jsou 2 dirky k zapínání. Tamní krejčí ve městech i ve vsích lijí z olova pro sebe bombíky i pakočky (knoflíky velké i drobné.)

Chudí lidé živí se tu nejvíce dobytkařstvím; jsou velice prostí, tak jako žena s námi jedoucí do Napajedlí.

Chudí mužové nosí pouze »gatě« na řemenu, vestu s obojkem, kabaňu (totiž špenzr) a jakýkoliv klobouk.

U 4. stanice z Přerova »Zahlinice« (Zahlinic) sklízají proso. Zde opět dílo Skopalíkovo: sladovna a továrna na cement.

5. stanice jest Kvasice-Tlumačov. V pravo i v levo na lukách dubiny a březiny, v polích ovocné stromořadí.

Přejíždíme říčku Dřevnici u nejbližší stanice Otrokovic, odtud lokálka na Vyzovice, praví nám chudé ženy s ranci na zádech. V levo holé vrchy s úzkými ornými pruhy. Přejíždíme klikatou hlavní řekou zemskou s vjezdem do soutěsky mezi stráněmi, jak označeno bylo předem u stanice Napajedla. Po stráních ovocné stromy všeho druhu, poněkud ořechů, na polích řepa a travička jsou v zelení. Všude pracuje lid valašský ve svém všedním kroji národním, ale bosi přicházejí do práce.

Přejíždíme k 6. stanici Babice. Z této viděti hrad Buchlov na dvou vrchách jako Bezdězy v Čechách. Zdejší lid jest již slovácký. Slováci tito úzce souvisí se Slováky uherskými, od nichž pouze oddělení jsou hranicí politickou, ale co do povahy těla i ducha a nářečí, jsou nerozdílní. Slováků těchto počítá se v okrese Hradištském, Hodonínském a Kyjevském okolo 200 000 obyvatel, a kam popatříš, tu ať měšťan nebo venkovan, bohat i chud, prochází se ve svém národním kroji.

Jest 7 hodin ráno a my stavíme se v 7. stanici z Přerova, v Uherském Hradišti, městě Slováků. Kolem stanice v polích rolníci pilně orají po dešti kyprou zemi. Obloha jest zachmuřena a náchylna k dešti. My kráčíme ze Starého Města kolem dřevěné ohrady a uhelného skladiště úzkou cestičkou na posvátný Velehrad. Cesta vede nás polem i lesem, na níž setkáváme se s kolegy a slečnami, cestujícími za týmž účelem jako my z Čech. Byli to 2 ředitelé měšťanských škol a 3 slečny učitelky, vesměs z Moravy: Kojetína, Brna, Hodonína a Kroměříže.

Je nám po vzájemném pozdravu a představování se jedněch druhým veseleji. V okolí posvátného Velehradu počíná opět říční dol se šířiti, a řeka Morava s Olšavou

spojená tihne na jih, aby splynula s Moravským polem dolnorakouským. O 8. hodině ranní máme dojítí svého cíle kratší vozovou cestou kolem lesa. Zde je mnoho žebráků, mrzáků, jak mužů tak žen. Stoupáme výš, a klikatá cesta vátým pískem ztěžuje pochod náš. Jsme na vršíčku, s něhož patříme do údolí na věže památného staroslavného Velehradu.

Kde dřívější Velehrad stával těžko určití. Legendy se různí ve jménech i místech. Neznámo určitě ani, jak slulo hlavní město Svatoplukovo. Snad Velehrad. A kde ležel? Mnozí soudili, že sídlem Kocelovým Blatná. Tam byl ovšem chrám Panny Marie 22. ledna r. 850 Solnohradským arcibiskupem Luitpramem vysvěcený. Někteří historiografové stotožňovali Velehrad s Bělehradem Stoličným v Uhrách.

Obyčejně však se pevně domnívají, že Velehrad stojí tam, kde nyní Staré Město u Hradiště Uherského, na řece Moravě, a tam tedy na místě neznámém svatý Methodius pochován, a země Moravská kryje ostatky jeho.

Osmá hodina ranní na věži kostelní nás pamatuje, že stojíme někde na neznámém hrobu sv. věrozvěsty Methoděje, patrona země Moravské.

Jdeme s kolegy a kolegyněmi do hostince katolického spolku, kde bychom ponechali zavazadla a posnídali, ale spěšně, neboť máme o 9. hod. býti přítomni mše sv. za členy spolku.

Vcházíme do velepamátného chrámu, jehož portál jest ozdobou celé budovy chrámové, zámecké i kláštera Jezuitů.

Před vchodem portálu v hloubce as 2¹/₂ m. spatřujeme odkryté základy umělecké práce kameníků, kde před 200 lety původní kostel s klášteřem cisterciáků; na místě slavného Velehradu Svatoplukova stával, a jak daleko zasahoval portálem svým.

Před zámek a chrámem opravovala se socha Marianská, pod níž sedělo opět mnoho žebrajících mrzáků.

Po černé mši svaté ve velechrámě u hlavního oltáře obětované šli jsme s přítelem Jelínkem na IV moravsko-slezský křesťansko-socialní sjezd, jenž se v zámecké dvoraně konal, a tu zdrželi se do 10. hodiny, než nastala valná hromada spolku katol. učitelů moravských, konána v místnostech katol. spolkového domu (hostince), kde uvítání jsme byli spolubratry a spolusestrami z markrabství, a představení skrovnému shromáždění.

Za Českou Jednotu katolických učitelů a přátely křesť.-katolické výchovy mluvil náš předseda František Jelínek.

Slyšeli jsme mnohé krásné řeči, z nichž přednáška redaktora, odb. učitele z Brna, nás velice potěšila.

O 1. hodině byl společný oběd v zahradě téhož hostince, po němž o 3. hod. rozloučivše se s posvátným Velehradem ve chrámu Páně o sv. požehnání, pozdravili se naposled ruky stisknutím s bratry a sestrami Moravskými, putovali dřívější cestou do Uherského Hradiště, kde pozdrželi se na nádraží s kolegou Janem Kořínkem, správcem školy z Částkova při Uherském Brodě, jenž nám ochotně vlastním povozem a jím osobně řízeným, v němž 1 pár pěkných fuksů zapřaženo bylo, do náměstí Hradišského dovezl, a složil v hotelu »U zeleného stromu«.

(Pokračování.)

Cím se lid odpuzuje od školy.

Několik obrázků momentkou zachytil a několik rozhovorů věrně reprodukuje JAR. NEKLIDNÝ.

Když jsem četl v tomto listu článek »Jak působiti, aby lid přilnul ku škole«, hned mi napadlo, že ta věc je nadmíru snadná. Je ovšem mnoho věcí pradičných, jež článek ten uvádí a jichž třeba obstarati a provésti, ale na jednu věc je tam zapomenuto, a ta je nejdůležitější: »Odstraniti všechno, co lid odpuzuje od školy.« A toho je také mnoho. A myslím, že je obtížnější a pracnější odstraňovati staré nešvary, než tvořiti nové věci.

Je třeba napřed pitevním nožikem rozebrati staré tělo a odstraniti všechno, co škodí životu, vyříznouti jedovaté vředy, aby tělo omladlo! Právě tak je tomu s naší školou. Nic jí tak neškodí, nic jí lidu tak neznechutí jako učitel sám. A škodí jí mnohý, snad ani sám o tom nevěda.

Žádné přísloví není pravdivější a na náš stav případnější, jako nové, moderní, které jsem nedávno četl o nás psané, pro nás: »Co jeden lenoch zkazí, sto snaživců nenapraví.«

Nic neroztrpčí člověka tak, jako vidí-li zástup horlivých pracovníků, jak v úmorné, tělo i duši vystřebávající práci se vysiluje, a zatím jiný nad takovou všední věc povznešený, dívá se s výše svého ustáleného stanoviska na ten zástup horečně pracujících a ještě se jim vysměje: »Ať se jen dřou, když je to těší. Však oni to nepředělají. Kdo chce dělat, ať dělá, ale když se nedělá, jde to také. Všecko se dá profretovat, je-li člověk chytrý«.

Takový mudrc považuje poctivé pracovníky za hlupce a právě tím svým způsobem, jakou na práci ve škole pohlíží a jak si představuje působení učitele, odpuzuje lid od školy a maří práci snaživých kolegů.

Řekněme, že takových je málo, sem tam jeden, řekněme i to, že jich ubývá, ba, přiznejme, že v době nejbližší příští takových nebude a býti nemůže, ale byli a jsou ještě. Jak škodí celku, třeba neradi a nevědomky, chci ukázati na několika obrázcích. Možná, že někdo dovedl by takových ilustrací nakresliti více a ještě drastičtějších.

*

Je parné letní odpoledne. Sedláci svážejí žito s polí. Ve vsi L. před školou sedí řídící učitel na lavičce ve stínu lip. Je tu příjemně. Celá ves pracuje horečně, jen řídící ukazuje, že nemá ničeho na práci. Dělá to tak každý den, jak pustí děti ze školy, až do večera, za chládku se potom navečeří a jde do hospody. Obyčejně se k němu přidruží starý dědek, obecní zaopatřenec, bývalý krejčí, který ale nikdy kus poctivé krejčovské práce neudělal, druhý člověk ve vsi, který nemá ničeho na práci, když všichni ve vsi pracují, protože ho obec živí. Lidé potom ukazují si na oba starce před školou, říkajíce: »Podívejte se na ty dva lenochy!« Dnes sedí zase krejčí s řídícím. Krejčí povídá, řídící při tom dřímá, potom, když se mu to v sedě špatně dřímalo, lehl si na lavičku.

Na náves jedou dva vozy do vrchu žitem naložené. Volíci jdou zvolna, je horko. Hospodáři jsou jen v nohavicích a košilích, košile mají propocené, lípnou se jim na tělo a s čela kane jim pot, spod slaměných klobouků.

Náves je na svahu, volíci do vršku bezděčně zastavili, aby si oddechli, Hospodáři dali se do hovoru.

»Koukej, Tomši, jak ti dva si hoví.

»Jako vepři. Tak to dělají každý den. A jiného kamaráda řídící nemá, než krejčího. Ti se k sobě hodí. Sedí tu oba a smelou každého, kdo jde kolem. Kdyby nám raději šli zatlačit.«

»Bodejt,« zase první řekl. »Ti se nepotřebují dřít. Jednoho živí obec a druhého zem.«

»A vidíš, za tohle chce řídící zase přídavek,« smál se Tomeš.

Bylo to zrovna před úpravou platů.

»Což o to, to on by bral. Krejčí také chtěl, aby mu obec přidala zlatku měsíčně podpory. Ale co my se nadřeme, než na ty platy vyděláme.«

Až bude mít přidáno, bude se snad válet na lavici celý den,« smál se druhý a švihl zlostně volíky po hřbetech. Komu vlastně platila rána? Malá neopatrnost, ale velké následky.

*

Je po úpravě platů. Řídící v X. má zvyk ráno před vyučováním pít několik skleniček hořkého vína. Chodí na ně k židovi do krámku hned, jak vstane. Hnusný nápoj, ale jemu chutná, a nemůže bez něho býti. I mezi dnem si pro hořké víno posílá. Je ráno zimního dne. Řídící stojí za pultem, má na něm sklenici hořkého vína, pomalu upíjí a s židem klábosí o všelijakých věcech. Děti jdou kolem krámku do školy, dívají se dovnitř, některé sem zajde pro péro nebo pro sešit, pozdravuje: »Pochválen Pán Ježíš Kristus«, mrkne na sklenici a usměje se šíbalsky.

Vejde tesař. Je oblečen v kožich, na rukou má rukavice a hadrů, čepici s ušima a boty ovázané hadry.

Pod páží nese sekeru. V zimě tesařina spí, jde tedy na rybník sekat šenkýři led. Poroučí si za tři alaš.

Vrazil ho do sebe a má se k odchodu.

»Mistře, vy pijete takové sladké věci?« táže se řídící.

»A co voní, pane řídící?« táže se mistr nevině.

»Já hořké víno,« zní odpověď.

»Tak je to v pořádku,« praví tesař. »Já své peníze hořce musím vydělávati, proto je chci sladce propít; pan řídící vydělá teď sladce hrůzu peněz, může je tedy hořce propít.« Odchází bez pozdravu. Žid se škodolibě směje. Řídící dopíjí zaražen. Morální facka.

*

Obrázků podobných dalo by se napsati mnoho, ale vím, že každý ví jich několik a snad ještě povedenějších.

Očekávám výčitku: »To je zbytečné odhalování hnisajících ran. Bylo tu už kolikrát a po každé to někdo zakřikl.«

Dodávám, to byla chyba. A to jedna z našich největších, všecko zakrýtí, ututlati, omluviti. Účelnějším bylo by kárati, bít do všeho ztrouchnivělého, odstraniti všechno, co překáží poctivým pracovníkům a maří jejich práci.

History podobného druhu, jak jsem je načrtl, kolportují se po kraji, přemílají a překrucují se všelijak a škodí i těm, kteří nic s nimi společného nemají a v duši své je zavrhnou.

A facit všeho? Nemáme prostředku věcí těchto napravovati.

Ale jedna cesta k nápravě je přece volná a otevřená. Vlož každý ruku na srdce, a máš-li již nějakou tu chybičku, a tu máme konečně každý, snaž se zakrýtí ji, a neukazuj lidem, v čem chybuješ, buď opatrný, abys neškodil celku. Neříkej: »Co mi po jiných; ať si každý žije jak chce a umí!« Pamatuj, že's článkem dlouhého řetězu, který otáčí se kolem jediného hřídele a přes tu chvíli každý článek dotkne se téhož bodu.

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

»Školský Obzor« ze dne 11. října 1904 cituje z řeči socialistky Kláry Zetkinové: Dalším základním požadavkem naším je se-světštění školy. Pryč s náboženstvím ze školy, nemá ve škole co hledat ani z příčin mravních, ani vychovatelských. Nynější vyučování náboženské nesměruje k tomu, aby se pěstilo náboženské cítění, nýbrž náboženství se využívá, aby se dokázala správnost hospodářského otročení pracující třídy. Vyučování náboženství je dogmatické, ne ethické. Řečnice tepe vyučování náboženské, uvádějí příklady. Náboženství ať učí rodiče děti doma, chtějí-li.«

»Čas« přinesl dne 6. října následující zprávu: Bratr Jan Paleček vyloučen ze škol. Zajímavá novinka! Moje zpracování historek o šašku krále Jiřího pro mládež došlo obliby v kruzích učitelských, jakmile vyšlo v besedách Času. Proto jsem se rozhodl po čase vydat je i v knížce. Těšilo mne, že kritika listův učitelských i neučitelských uznala Bratra Jana Palečka za vhodné čtení pro mládež. A také skutečně ukázky z mé práce dostaly se už do čtyř nebo pěti čítanek školních. Presidium zemské školní rady najednou projevilo opačné mínění. Právě se rozesílá všem školám tento praesidiální výnos c. k. zemské školní rady z 19. září roku 1904 číslo 34.797: »C. k. okresní školní rado! Knížka »Bratr Jan Paleček, šašek krále Jiřího. Vypravuje Jan Herben. Nákladem Času« nehodí se ani obsahem ani formou za vzdělávací četbu mládeže školní; buďž tedy z knihoven žákovských na školách národních, nachází-li se kde, odstraněna. Za c. k. místodržitele, c. k. vicepresident Zabusch.« Okresní hejtmani posílají to dál správcům škol po svých okresích. Nepochybují, že výnos tento je výsledkem ne literárních a paedagogických úvah, nýbrž nějaké klerikální denunciací, jejímž výkonným orgánem c. k. zemská školní rada vždy bývá.

Zemské školní radě konečně nemusí se líbit obsah mé knížky. Poněvadž však nějaký byrokrat (mně neznámý) opovážil se sáhnout i na formu mého spisku a tvrdí, že knížka moje ani formou mládeži se nehodí, tu již třeba jednou veřejně říci, co my čeští spisovatelé dávno víme, že našim byrokratům chybí všechna schopnost k tomu, aby vynášeli úsudky o naší formě. Já aspoň za svou osobu pravím, že toho c. k. komisiho spisovatele ze zemské školní rady, jenž se o formě mé knížky odmítavě vyslovil, a jenž snad stylisoval i hořejší erární výnos zemské školní rady, nemohl bych potřebovat ani za opisovače a oprašovače svých rukopisů.

J. H.

»Český Učitel« č. 6. 1904. Naše podniky. (Ještě slovo o našem Učitelském kalendáři.) Je to trpké slovo, ale pravdivé, že naše učitelské probouzení se jest namnoze ještě stále v primitivním stadiu. Jsou momenty, že sotva sneseme přirovnání k jiným, v méně inteligentních oborech se pohybu-jícím stavům. Náš učitelský kalendář přináší k tomu doklad. Vydali jsme nejen dobrý kalendář, ale svrchovaně potřebnou a užitečnou přílohu, letos i loni. Všude jinde by se rozumělo, že nebude příslušníka stavu, jenž by si tohoto kalendáře nezaopatřil. Pouze u nás se tomu nerozumí samo sebou, u nás příslušníci našeho stavu musejí býti pobízeni, aby publikace, vydávané ústředím za účelem vzdělávacím, nezůstaly úplně na skladě a nepřipravily organizaci o peníze. Je to přímo neuvěřitelné, ale zůstává faktem, že jsou u nás ještě okresy, kde našeho kalendáře naprosto neznají a že je u nás velká řada našinců, kteří při nabídce odkazují se na Vydrovu knížku, která prý jim kalendář nahradí. Žasneme, že podobné věci mohou se hromadně dít ve stavu, jenž honosí se jménem inteligentního stavu a že prostředím naše takové lidi snese. Kalendář náš snese srovnání s kterýmikoliv odbornými kalendáři jinými co do hodnoty obsahu i ceny kupní, — svou přílohou však předčí vysoko všechny. Vizme na př. moravský kalendář učitelský.

Má mimo schematismus jen dva články: Novější zák. a nař. školní pro Moravu a Národní školství v Rakousku. Víc nic a stojí K 1·20. Vezměme však jiné odborné kalendáře. Na př. lesnický. Stojí K 2·80, ale jak se jinak rozprodává! Lesníci čeští dojista počtem jsou mnohem slabší než učitelstvo, ale tiskne se v téměř množství jako náš, potřebu mít svůj odborný kalendář pocítuje tu nejen každý lesník, ale také každý hajný. Pouze mezi námi necítí ještě velice mnohý znáti a mít publikaci: Naše sebevzdělání! A stačí mu — Vydrova knížka, agitující pro drahou žitnou kávu českého velkokapitalisty! Srovnajme ještě ceny některých jiných kalendářů: duchovenský stojí K 2·40,

lékařský K 3·—, právnický K 3·20, stavitelský K 3 60 atd. Náš — K 1·60! Láce a cenný obsah, ale kalendáře zůstávají na skladě. Loňské tam již hnijí !

»Skolský obzor« ze dne 10. října 1904 píše ve čl. 1904/5 o návštěvě gymnasia: Ale osmileté martyrium trvá tak dlouho, že zdá se nepřežitelnou věčností. A i když milý studentík dovede se vzpamatovati v přírodě jemným vnímáním jejích krás, obyčejné otráví mu tyto dojmy kde který professor, jež potká na každé silnici a na každé ulici v takovém hnízdě anebo nejhnusnější, nejodpornější zjev v této přírodě volnosti a lásky: katolický katecheta

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

K otázce vyučování v parných dnech školních. Již po několik roků zavedeny jsou v pražských a předměstských školách tak zvané »vedřiny«. Zařízení to zavdávalo nejednou příčinu ke steskům na nesrovnalosti v té příčině. V jedné škole bylo vyučováno, v sousední nikoli a p. V minulých dnech byly správy škol zdejší okresní radou školní dotazovány, nebylo-li by výhodnější, kdyby vůbec v měsíci červnu nebylo odpoledne vyučováno, a jak by bylo možno ztracený ten čas nahraditi, posléze, nebylo-li by s prospěchem, aby hlavní prázdniny posunuty byly od 1. července do 1. září. Nepochybujeme, že správy škol k oběma dotazům příznivě odpovědí. Co se týče náhrady ztraceného času, jest možno zkrátiti hodinové lekce na 45 minut. Má-li býti nyní na př. od 8—11 a od 2—4 hod. vyučováno, tedy pěti předmětům za den po celých hodinách, lze od 8—12 hodin také vystřídati těchto pět předmětů po třech čtvrtích hodinách, při čemž budou mít žáci po třetí hodině čtvrt-hodinovou přestávku. Tím by jedině snad na vyšších stupních přebývaly asi dvě hodiny, jimž by bylo nutno učiti přes 12. hodinu, avšak povážiti dlužno, že vyučování tělocviku by mohlo odpadnouti, jelikož v té době chodí mládež na hry a vycházky; také mimořádně němčině mohla by býti hodina ubrána. Pokud pak týče se přeložení hlavních prázdnin o 14 dní blíže do léta, jest rovněž nutno jen doporučiti; kdyby nebylo jiných důvodů, mluví pro to důvod hygienický. Jest

ovšem otázka, bude-li možno hlavní prázdniny přesunouti, dokud nestane se tak i na jiných ústavech vzdělavacích, neboť jedině tak mohli by rodičové, kteří mají děti na různých školách, v počet vzít tuto změnu při volbě letních bytů a pod. Jest však oprávněná naděje, že na všech ústavech bude změna ta provedena. Co jedině bylo by přáti, aby tuto úpravu vyučování v letních dnech zavedla zemská školní rada též ve školách venkovských.

Větrání místností školních. Vídeňská městská rada vydala vyhlášku, ve které poukazuje na nařízení dřívější, znova s největším důrazem ukládá správám škol, aby co nejbedlivěji dbaly náležitého větrání místností školními sluhy, což se dosud nedělo všude náležitou měrou. Zvláště se připomíná, že větrati se má nejen každodenně, nýbrž, a to hlavně i po vyučování odpoledním, jakož i ve volných odpůldnech a v neděli i ve svátek. Ve volných odpůldnech nemají se zavírat okna již o třetí hodině, nýbrž až o sedmé nebo osmé; nestačí též, otevře-li se jen jedno okno nebo jen dvěře na chodbu, nýbrž má se větrání dít pokud jen možno otevřením oken všech. Zavíraje, školník má zastrčiti všechny zásuvky, aby se okna ušetřila. Kdyby školní sluhové, jimž nařízení toto mělo býti oznámeno, předpisům těmto nevyhověli náležitě, mají správcové škol oznámiti to městské radě, načež s nimi bude bez ohledu zavedeno vyšetřování disciplinární a sluhové zatím budou hned propuštěni. (Vých. těl.) Toho by si měly leckde povšimnouti naše místní školní rady, které považují větrání za zbytečné. Uhlí a dříví stojí peníze

a pan učitel otevírá u tříd okna, aby drahé teplo odtud utíkalo.

O školním zdravotnictví. V resoluci o školním zdravotnictví na sjezdu zemské konference učitelské v Brně přijaté žádá se, aby školní budovy zřízeny byly přesně dle předpisu ministerského nařízení z r. 1875. Všude má být postaráno o řádné čištění, větrání a vytápění. (Ve schůzi spolku pro veřejné zdravotnictví v Čechách bylo nedávno ukázáno, jak silně se v tomto směru ve školách hřeší.) Ne nadarmo žádá porada, aby každá budova školní byla opatřena bleskosvodem. Kolik škol je dosud bez tohoto opatření bezpečnostního. Známe ves, kde jsou bleskosvody sice na všech třech hospodách, na řadě soukromých přízemních stavení — ale na jednopatrové vysoké budově školní scházejí. Při každé budově by mělo být místo, kam by žáci v přestávkách měli být uvedeni. Záchody by měly být ve zvláštních přístavbách a s hlavní budovou spojeny krytou chodbou. Vyučování v přeplněných třídách by nemělo být za žádných okolností trpěno. Nejvyšší počet žáků ve třídě by měl být ne na 80, ale aspoň na 50 omezen. Nejvýše potřebnou jest instituce zvláštních školních lékařů. Pro učitele měly by být vydány předpisy školního zdravotnictví a podrobný návod k poznávání nakažlivých nemocí. Osnovy učebné by neměly odporovati požadavkům školní hygieny. Při rozvrhu školní práce měla by být respektována únava zavedením přestávek, měly by být konány pokusy se zavedením jednoduché frekvence. K vyučování pod širým nebem, k tužení těla hrami, vycházkami, koupáním a bruslením by mělo být přihlíženo. Domácí úlohy by měly odpadnouti, tovární práce dětí do 16 let zákonem zakázána, rovněž kouření, pití lihovin, účast na tanečních zábavách.

Počet hostinců. Při posledním sčítání živností, jež se konalo dne 3. července roku 1902, bylo napočítáno, že v celém Rakousku provozuje se úhrnem 119.879 živností hostinských a výčepnických. Z nich bylo 113.359 podniků hlavních a 6520 podniků pobočných. Všechny živnosti hostinské zaměstnávaly 283.072 osob. V král. Českém napočítáno celkem 37.697 hostinců. Z nich bylo 35.534 podniků hlavních a 2154 podniků pobočných. Ve všech hostincích v království Českém nacházelo obživy úhrnem 77.073 osob. Na nedostatek hostinců nelze si stýskati ani v Rakousku, ani v Čechách. V Rakousku připadá jeden hostinec průměrně

na 230 osob a v království Českém dokonce už na 160 osob. V království Českém jest tedy příležitost k užití Gambrinova moku snadnější a častější. Ostatně připadá na království České 31 procent čili bezmála plná třetina všech hostinců v Rakousku. Holnosti této dá se souditi na pilnou frekvenci hostinců, čemuž odpovídá i značná spotřeba piva v království Českém. Pěkná to ilustrace k boji proti alkoholu!

Vyučování plavání na hamburských obecných školách. Od několika let pořádá vrchní školní úřad kursy, aby učitele vyvířil na učitele plavání pro hochy, neboť vyučování plavání na chlapeckých školách hamburských nabývá stále větších rozměrů. Vyučování jest zařízeno tak, že v létě část hodin tělocviku věnuje se obvykle vyučování plavání a to vždy jedno oddělení chlapců cvičí a druhé jde na blízkou plavárnu učit se plavání. Minulého léta byli žáci 23 obecných škol vyučování plavání; asi 80 procent z nich naučilo se plavati a mnozí z nich byli poučeni i o zachraňování a křísení tonoucích. Toto praktické zařízení se tedy dobře osvědčilo.

Škola v lese. Časopis »Das Schulhaus« sděluje, že hodlá zastupitelstvo města Charlottenburgu u Berlína postaviti školní budovu venku v lese, a to prozatím pro 120 dětí, které by se v letní době každodenně vyvážely ven. Měly by 2 a půl hodiny vyučování a ostatní čas strávily by venku hrou nebo zábavou. Rovněž dostalo by se jim tu oběda; na večer pak vrátily by se domů. Škola ta určena by byla především pro děti slabé a churavé, jako chudokrevné, trpící srdeční vadou, krtičnatostí a j. Vyučování má se dít v šesti třídách. (Vých. těl.)

Sedění ve škole. Na některých školách trpí se žákům, aby při čtení, byvše vyvoláni, zůstali seděti, což vyvinulo se tím, že malým žákům v prvním školním roce vskutku bývá někdy obtížno stoje držeti čítanku v jedné ruce a druhou si ukazovati. Nehledě však ani k požadavkům slušnosti, nemělo by se to trpěti z ohledu zdravotního, neboť jest radno užiti každé příležitosti, aby žáci mohli přerušiti dlouhé sedění. Vždyť i za ostatního vyučování doporučuje se, by žáci po chvílích, na př. po deseti minutách stáli, nevyžaduje-li potřebu sedění, na př. psaní nebo kreslení, a i tu mělo by se aspoň po čtvrt hodině na chvílku přerušiti; ostatně doporučují se takové kratičké přestávky s povstáním ke vzpružení pozornosti jako prostředek vyučovatelský. (Vých. těl.)

Jak se lid z denního tisku poučuje o škole.*)

Podává starý učitel.

Všechn tisk a zvláště žurnalistika denní ráda se chlubí, že je velmocí a učitelkou lidu. Účin tisku na lid je ohromný a působí blaze nebo neblaze, vzbuzuje pojmy správné nebo nesprávné, vzdělává nebo kazí, podporuje dobrou věc nebo štví proti ní — podle toho, ve kterých službách onen list je, jakou má tendenci, jakých názorů je pisatel, které z panujících stran náleží. Obecnému lidu je denní tisk vším možným, on tvoří celé jeho vzdělání; tisíce a tisíce lidí nic jiného nechtou, než právě ten svůj časopis nebo mimo něho i některý jiný; čtení »novin«, jak se obecně říká, nahrazuje čtenáři z lidu veškeré obory literatury; vědu i belletrii. Názory a mínění mnohých lidí nevyvěrají ze samostatného usuzování a přesvědčení, ale jsou namnoze věrným ohlasem toho, čeho se dočetli v denním tisku; zkrátka: lidoví čtenáři úplně podléhají suggestci svých časopisů.

Pokud tyto listy píší správně a pravdivě, vykonávají úkol dobrý; jinak však je tomu, píší-li buď úmyslně nebo z nevědomosti nesprávně a nepravdivě.

Veškeré naše listy v poslední době rády píší o učitelstvu, o žactvu, o vyučování a výchově, či souhrnem řečeno: o škole vůbec. Každá strana politická i jiná měla by ráda školu upravenou podle svých zásad, chtěla by, aby škola byla její. A lid poučuje se o škole podle toho, jak časopis ten píše. Že se nepoučuje a neinformuje vždy správně a dobře, ukáží hned.

»Právo lidu«, list zajisté velice rozšířený a nemalého vlivu, přineslo řadu článků o škole, nadepsaných »Epištoly k učitelstvu«.

Tak mezi jiným čteme na př. v oněch článcích

»Naše školy mají celou soustavu rozkazů, jíž podpírají nedochůdce poslušnost; k její ochraně pak postavily biřiče, a to jest strach před tresty. Tresty jsou přirozené následky zlých skutků. Příroda zřídka kvapí ztrestat chybný krok, teprve při nápadných proviněních doléhá na zbloudilce. Její spravedlnost je jiná než lidská, která odměňuje blaho za dobrý čin a páše zlo na provinilcích. Výchova doma i ve škole jde za touto nepřirozenou spravedlností, která přísně posuzuje a příkře odsuzuje. Mezi chovanci a vychovatelem vzniká poměr poddanský, a činnost učitelská je podobna samovládě. Pán poručil — rab poslechl, pán poručil — rab neposlechl a stihne ho trest. Ne takový, jenž by vyplynul z povahy skutku, ale jiný, diktovaný, jak jej vymyslíla a určila strana, jež má v rukou moc. Tato bezohledná spravedlnost, kterou silný sám ustanovil a sám vykonává na slabém, je ohlas dnešního společenského pořádku, a nemůže vésti jinam, než zase k němu; nemíří k dokonalejším útvarům společenským, kde by nebylo sobeckých vlád a ovládaných mass, ale u všech sebevládá. Naše škola není daleka toho, že v ní zápasí dva živly, učitelova vůle a dětská přirozenost, a obě stojí naproti sobě nepřátelsky. Není v ní vzájemné důvěry, která je shovívavá k úchylnám od tvrdé discipliny na jedné straně, a která se na druhé straně projevuje oddanou ochotou k onomu pořádku, který není nikde napsán, ale který je duchem třídy.«

Redakci došly dva rukopisy jako rozbor článků »Epištoly k učitelstvu« v »Pr. L.« uveřejněných a nyní o sobě v brožurě vydaných. Uveřejňujeme napřed článek první; po něm bude následovati druhý, jenž věnuje článkům pozornost více se stanoviska náboženského.

Podle zde vysloveného názoru páše učitel, trestaje, *zlo na provinilcích*. A přece každý trest, podle rozumného vychovatelství, nemá býti žádnou mstou na vinníkovi, nýbrž pouhým prostředkem k jeho nápravě. A tak také praktičtí učitelé a pokud *o vychování ve škole lze vůbec mluvit*, tedy i vychovatelé pojem trestu chápou a dle toho se řídí. Spravedlnost rozumného učitele nikdy není *nepřirozená*, jak se ve článku praví; a byť by mnohdy byl nucen *přísně posuzovati*, přece nikdy *příkře neodsuzuje*, a byť i již ze žádného jiného důvodu, tedy z toho ne, že žádný školní a vyučovací řád, žádný zákon, žádné úřední vynesení *nedovoluje a nepřipouští* nějaké *odsuzování*, které by i největší pessimista mohl nazvati *příkrým*. Jest tomu právě naopak; dávno již a dlouho stěžuje si učitelstvo, že dovolené kázeňské prostředky, a v rozsah onoho pojmu náleží i ono *»přísné posuzování a příkře odsuzování«* jsou oproti notorickým zpustlíkům, úmyslným rozpustilcům, kteří veškerou vyučovací a vychovávací činnost kněze a učitele maří, naprosto nedostatečné.

Mezi chovanci a vychovatelem v ušlechtilém slova smyslu musí vzniknouti *poddanský* poměr, právě tak, jako mezi mistrem a učněm v dílně. Učeň poddán buď mistrovi, tak jest to přirozené podle lidského i Božského práva; při tom nemusí být ovšem ani mistr ani učitel samovládce, a pojem »poddaný« a »otrok« nejsou pojmy totožné. Vždyť víme z praktického života, že onen »poddaný« je mnohdy a skoro vždy daleko *svobodnější*, než onen *samovládce*. Ze slov »Pán poručil — rab poslechl, pán poručil — rab neposlechl a stihne ho trest« soudí lidé, že dítě je ve škole *otrokem, nevolníkem*; nerad to díím, ale je to pravda, že mnohdy je učitel *otrokem onoho dítěte*, zvláště je-li *žák výstředník, rodiči podpořovaný a hájený*. Z dalšího pak nabývá lid pojmu, že učitel jako »silný« vykonává na dítěti jako »slabém« *bezohlednou spravedlnost*, tedy jakési pěstní právo, což je názor docela nesprávný a skutečnosti naprosto odporující.

Rovněž tak nesprávný názor jest, že učitelova vůle a dětská přirozenost stojí proti sobě nepřátelsky. Onu »vůli« na jedné straně a »přirozenost« na druhé vyrovnává na jedné straně intelligence učitele, která onu přirozenost zná a s ní počítá, a na straně druhé, u dítěte, *poslušnost*. Přirozenost by ovšem dítě, zvláště útlejší, vábila spíše ke hraní než k učení; ale je tu *poslušnost*, která nutí jíti za hlasem učitele, *je tu již již se ozývající vědomí, že učit se jest potřebno a nutno*. To by se mohlo o dospělém již učni nebo i dělníkovi také říci, že jeho *přirozenost s vůlí mistrovou* jsou v konfliktu. Kdyby každý člověk měl slepě jíti za svou *přirozeností*, tuze špatně by to na světě vyhlíželo. Nejen vůle nějakého »samovládce«, podle »Pr. 1.« — ale i *prostý rozum* člověka je s *přirozeností* skoro v stálém odporu. Vítězí-li *rozum či ovládnání sama sebe*, blaze člověku. A že se člověk musí *ovládat* po celý svůj život, to přece každý víme z vlastní zkušenosti. Kdyby se lidé neovládali, bylo by tisíckrát více zločinů, než jich jest, a každá i nepatrná vesnice musila by míti trestnici jako je Pankrác, budiž mi prominuto to drastické přirovnání.

Celý život musíme vůli svou podrobovati vůli cizí nebo vyšším ustanovením Božským i lidským; nechať i dítě ve škole se tomu učí.

Že dnešní školní disciplína není *tvrdá*, to nemusí nikdo teprve dokazovati; kdyby pisatel článků v »Pr. L.« sám několik let prakticky vyučoval, zajisté že by uznal, že je až příliš »měkká«, a nejspíše sám byl by první, jenž by volal po »tvrdší« disciplíně. Čtěme však dále:

»Čím jsou užší svazky mezi dítětem a vychovatelem, tím silnější vzpruhou je pro ně spokojenost a tím více je zaráží nespokojenost. Není třeba ani slovy ji pronášet, prozrazuje ji vroucí či chladný pohled. Je celá řada prostředků, jimiž můžeme dát na jevo souhlas a odpor, aniž bychom promluvíli, a těch se ve škole málo užívá; pokyn rukou či hlavou, jasná tvář celé naše chování jsou výmluvné projevy našeho nitra. Jen hrubší přestupek vyvolává naše slovo; vyrčený odpor je již odvážným prostředkem, protože za ním jdou jen tresty tuhé kázně.«

Domnění, že by »vroucí či chladný pohled« byl pro žáka již sám sebou odměnou nebo trestem, je až příliš ideální. To by snad platilo o tom, kdo by ve třídě učil jako host, hodinu, dvě, půldne, nebo nejvýš celý den, než ho žáci »okouknou«, jak říkáme. Totéž platí o »celé řadě prostředků, jimiž můžeme dáti na jevo souhlas a odpor, aniž bychom promluvíli« a jichž prý se málo ve škole užívá. A že jen *hrubší přestupek* má vyvolati »naše slovo« (jaké?), to tvrzení svědčí o tom, že pisatel článku sám zajisté nikdy prakticky neučil; — učil-li však, toužebně bych si přál, aby mi dovolil se podívat na tu jeho kázeň — či jak říkáme mezi sebou — »jak to dělá«.

(Pokračování.)

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Výnos v příčině vlídného zacházení se žactvem na středních školách. Ministerstvo vyučování rozeslalo všem ředitelstvím středních škol v Rakousku výnos, v němž se upozorňuje na ustanovení, týkající se vzájemného styku mezi rodiči, jich zástupci a profesory škol středních. Současně ředitelům středních škol znova důtklivě uvádí na vědomí, aby upozornili profesory, by se žactvem zacházeli vlídně a vystříhali se při tom každého hrubého a necitelného jednání.

Přihlášky k maturitě učitelské přijímá ředitelství c. k. českého ústavu ke vzdělání učitelů v Praze do 31. března. Žádosti, opatřené kolkem za 1 K, buďtež doloženy: křestním listem (19. rok), 2. vysvědčením lékařským od úředně ustanoveného lékaře, 3. vysvědčením mravní zachovalosti, 4. posledním vysvědčením školním, 5. vypsáním běhu života a postupu vzdělávání se. Tištěnou informaci, jak o doplňovací maturitě pro abiturienty ze škol středních, tak i pro ty, kdož plnou zkoušku podniknouti miní, vydal c. k. cvičný učitel V. Procházka na c. k. českém ústavě učitelů v Praze, Panská ul. č. 3, a zasílá ji po zaslání 10 hal. známky. Budiž také přiložena frankovaná obálka. V informaci je naznačen nejen postup, ale i knihy, kterých s prospěchem k přípravě užití lze.

Ředitelství c. k. čes. ústavu ku vzdělání učitelek v Praze přijímá žádosti externistek za připuštění ke zkouškám způsobilosti vyučovati ženským ručním pracem a způsobilosti býti pěstounkou na škole mateřské do 20. února 1905, žádosti za připuštění ke zkoušce dospělosti do konce března 1905. K žádostem řádně kolkovaným buďte přiloženy průkazy o stáří (o dokonaném 18. roce učitelek industrialních, 17. roce pěstounek a 19. roce při zkoušce dospělosti), o mravní zachovalosti, o tělesné způsobilosti ke stavu učitelskému (od lékaře okresního, obvodního neb obecního) a poslední vysvědčení školní; pěstounky mimo to přiložte stvrzení o tříměsíčním hospitování na škole mateřské. Za každou zkoušku platí se taxa 10 K.

C. k. zkušební kommise pro školy obecné a měšťanské v Hradci Králové přijímá opovědi ku zkouškám způsobilosti učitelské pro období květnové opatřené náležitými doklady do dne 10. dubna t. r. Žádosti za dispens podány buďtež nejdéle do dne 1. března. Žádosti externistů ke zkoušce dospělosti učitelské přijímá ředitelství c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Hradci Králové do dne 1. března t. r. Žádosti ke zkouškám ze ženských ručních prací jest zaslati témuž ředitelství do dne 1. května.

Ředitelství c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Kutné Hoře přijímá přihlášky ku zkouškám dospělosti učitelské náležitě doložené do 15. března, přihlášky ke zkouškám z ženských ručních prací do

1. dubna. Přihlášky ke zkouškám učitelské způsobilosti pro obecné a měšť. školy budtež předloženy do 1. dubna.

»Č. Uč.« uveřejnil: **Zasláno.** Učitelé evangelíci, shromáždění dne 23. prosince 1904 v Čáslavi u příležitosti pohřbu velezasloužilého pana ředitele Jerie, uvažovali o příštím obsazování místa ředitelského a usnášejí se na tomto projevu, jež adresují celé české evanj. veřejnosti. Vítáme usnesení superintendenčního výboru, kterým za souhlasu zemské školní rady jest jmenován p. V. Ptáček zástupcem ředitele evanj. učitelského ústavu. Žádáme rozhodně, by ředitelem definitivně jmenován byl p. Ptáček, známý zdatný paedagogický pracovník. Kdyby kromě očekávání jinak se mělo státi, bude učitelský ústav čáslavský připraven o veškeru důvěru, již mu dosud všechno evanj. učitelstvo věnuje a jistě by tím utrpěla nynější akce ve prospěch stavby nové budovy seminární. Doufáme, že evanj. veřejnost k tomuto případu mlčeti nebude a že jistě přidá se ku spravedlivému našemu projevu. V Čáslavi, dne 23. prosince 1904. Projevy souhlasu přijímá Jos. Štolc, uč. Krchleby-Čáslav.

Každý ví, jak se chová »Č. Uč.« ke katolickému »klerikalismu«. Že evangelický »klerikalismus« je jiný, osvědčuje již pouhé uveřejnění tohoto apelu k »evangelické veřejnosti«, v níž je patrně »Č. Uč.« doma.

Podle »Č. Pol.«, již tak odsuzuje, uveřejňuje »Č. Uč.« *nabídnutí k sňatku*: Který z pp. učitelů chtěl by za manželku pojmouti dceru řídícího učitele, který chce jíti na odpočinek s výsluhným 1525 zl. a případně sdíleti společnou domácnost. Dcera obdrží hotově nyní 3000 zl. a později ještě as 2000 zl. Laskavé nabídky pod zn. »A. N. 1905,« do 31. prosince 1904 do adm. t. l.

Ve své polemice s »Časem« oznamuje »Č. Uč.« »Čas« píše dále: »Bohužel, za »Česk Učitele« nikdo neodpovídá a proto devíme, s kým mlučit.« »Čas« měl by zejména vědět tak důležitou věc, že za »Č. Uč.« odpovídá — jak ústně i písemně několikrát veřejně prohlásil — *kol. poslanec Jos. Černý*! V »Č. Uč.« samotném však čteme: Vydav. a zodpov. redaktor J. Procházka. Vysvětlení žádoucí. Tedy »pod imunitou« nebo jak? Písemně alespoň oznámeno není, že odpovídá »kol.« poslanec Jos. Černý.

Absolvent realky nabízí se za výpomocného učitele. Přihlášky od pp. inspektorů do administrace tohoto listu.

Tento inserát uveřejnil »Č. Uč.« v době, kdy četní absolventi učitelských ústavů jsou *bez místa*; snad bylo by lépe, upozorňovati okr. škol. inspektory na takové absolventy, kteří si toho od »Čes. Uč.« zajisté spíše zaslouží.

»Č. Uč.« psal o úmrtí **Františka Pravdy**, Dne 8. prosince zemřel v Hrádku u Sušice staříčský spisovatel český Vojtěch Hlinka, známý pod liter. jménem Fr. Pravda. Jeho literární dílo jest povídka pro lid a pro mládež. Pracoval mnoho a byl své doby populárním. Povídka jeho je prostá, nevyniká ani hloubkou ani podáním, nelze tu mluvit ani o proniknutí duše lidu, ani o umění, ale co Pravda tvořil, diktovalo mu jeho dobré srdce, smysl pro zušlechťování lidu po stránce mravní. Povídky jeho patří minulosti, ale jeho lidský šlechtitý zjev bude v naší paměti žíti. Pravda byl knězem, je to patrné v jeho pracích, ale byl ze starých buditelů národních a ti neklerikalisovali. Narodil se v Krasíně u Jindř. Hradce 1817, býval vychovatelem v rodině Desfoursově na Hrádku, kdež mu později vykázán byl byt a pense. Některé z jeho povídek přeloženy byly i do cizích jazyků. Z povídek pro děti neznámější »František Pometlář« a jeho bratr Petřík.

Poznámky k posudku, že povídka jeho »nevyniká ani hloubkou, ani podáním, že tu nelze mluvit ani o proniknutí duše lidu, ani o umění atd.« učiní si každý sám.

Učitelská svoboda! Dva učitelé ve Slezsku, kteří se účastnili schůze křesťansko-socialní v Bílsku, byli dle »Bílého Praporu« vyloučeni ze zemského svazu učitelského. (Vych. listy).

Do okresu Mnichovohradištského. Sbor důvěrníků, vyslechnuv ve schůzi své dne 11. prosince t. r. kol. Václava Flodrmána, přesvědčil se z předložených dokladů, že jedině vážná churavost jeho byla příčinou, že nesúčastnil se schůze c. k. okr. školní rady dne 26. listopadu 1904 konané. F. Jandl, F. Bablich, J. Herbst. (Č. Uč.)

Opravdu! Učitelská svoboda jeví se v obou těchto ukázkách velmi intenzivně!

Poslání naše na Velehrad z Jednoty katol. učitelstva král. Českého ve dnech 21. až 24. měsíce srpna 1904.

Cestopisná črta po Moravě. Podává JOS. KAFKA, říd. učitel a II. místopředseda J. K. U.

(Pokračování.)

Bylo 7 hodin večer.

Ochotný tento kolega má půlletní dovolenou od c. k. zemské školní rady a vede hospodářství o 80 korcích pozemků: polí, luk a vinic. Veškeré práce polní obstarává sám vlastníma rukama za pomoci svého, jak praví, »studovaného čeledína« (absolventa hospodářské střední školy) a »děvečky« se vzděláním obchodní školy

Čeledín i děvečka jsou totiž jeho vlastní dítky, s nimiž i manželkou odtamtud v Částkově rodilou hospodaří na svém statku a pozemcích školních, jichž je okolo 20 korců. Chudák, má ruce plné mozolů.

Je přílišným antisemitou a tím byl 4krát vyšetřován u poroty vídeňské pro řeč přednesenou v Uherském Brodě ve veřejné místnosti, v době procesu Hilsnerova. Jest zároveň tento kolega, jenž konal svá studia v Kutné Hoře roku 1880, ředitelem okresní záložny uhersko-hradištské a revisorem jiných záložen, jako na př. Zádruhy. Bavili jsme se s ním a jeho paní manželkou dobře, ale návštěvu k nim do Částkova jsme odepřeli a bylo dobře. Sotva složili jsme věci naše v hotelu »u zeleného stromu«, počalo pršet, bouře strašná s blýskáním rozzuřila se nad nížinou uh.-hradištskou a trvala do rána 23. srpna.

Vody hnaly po náměstích a ve všech ulicích, takže kanály nestačovaly a zaneseny ulice bahnem.

O 7 hod. toho dne ráno opustili jsme Hradiště a lokálkou z města dostali se na hlavní nádraží, odkud nastoupili cestu zpáteční do Olomouce.

Stále přší a silně od časného rána. Dolní, střední i horní rovina moravská je téměř pod vodou a cesty rozblácené. V Olomouci byli jsme o 10. hod. před polednem. Hned nastala prohlídka města v dešti. Prohlídku vykonali jsme pěšky hned od nádraží.

Olomouc.

Toto hlavní historické město rozloženo jest na mírně skloněném pahorku při levém břehu řeky Moravy, jež se proplétá četnými rameny požehnanou nížinou okolní. Do polovice XVIII. století bylo hlavním městem a zároveň pevností, četnými pevnostkami hrazenou, jak zbytky jich do dneška zřítí lze. Skládá se z města, jež se dělí v Hrad a Předhradí, pak ve Město se 4 předměstími, a má obyvatelstvo po výtce české s menšinou německou převládající, moc v rukou držící, a tím ráz povahy německé městu dávající. Po náměstích a ulicích slyšeti nejvíce hovor německý a jazyk většiny zatlačován do úzkých uliček, národního domu, besedy české a některých obchodních domů.

Olomouc je tržištěm požehnané roviny Hané a předním železničním středem Moravy pro patero důležitých tratí, zde se stýkajících. Bývalá hradská brána jest sbořena a terén rozšířen mimo okres hradební ke krásnému nádraží. Město má elektrické světlo a elektrickou dráhu od nádraží do města.

Nejstarší část města, Hrad, přiléhá ku hradbám polozbořeným a k severu spadá srážně do nížin pořičných.

Třídou Františka Josefa vcházeli jsme do města, Hradem ve dvě části rozděleného, v nichž jsou residence kanovníků, uprostřed s historicky památným

arcibiskupským palácem, v němž 2. dne měsíce prosince r. 1848 prohlášen nynější zeměpán, tehdejší arcivévoda František Josef, za císaře rakouského.

V pravo vypíná se na opuštěném, travou porostlém prostranství s prabídnou dlažbou opuštěný arcibiskupský chrám sv. Václava, s nevkusnou věží, na průčelí téměř přilepenou, která se nyní opravuje jakýmsi architektem, jehož jméno divně zkomoleno jest německou češtinou.

Gotická stavba této budovy znešvařena jest od doby bitvy bělohorské, kdy krásná klenba sňata a nahrazena klenbou renaissanční.

Náhrobky knížat Václava († r. 1130) a Břetislava († 1148) zachovány jsou a zřítí lze na křížové chodbě zbytky krásných gothských maleb s krásnou kružbou okennou.

Kaple sv. Anny jest tím památná, že se v ní konají volby arcibiskupské i kanovnické, poslední volba ThDra Em. Baura, biskupa brněnského, za arcibiskupa olomouckého v květnu 1904.

Vedle kaple sv. Anny rozkládá se starožitná budova kapitulního děkanství, kde 4. m. srpna 1306 zavražděn byl poslední Přemyslovec král Václav III. při válečném tažení do Polsky. Co vojsko české a moravské u Olomouce se shromažďovalo, dlel český král Václav III. v domě kapitul. děkanství a dne 4. srpna u velikém vedru po krátkém spánku vyšel do síně, aby se ochladil. V tom přiskočil neznámý vrah, snad některý člen z rodu Vršoviců, a třikráte proklál Václava dýkou, načež král sklesl bezduch. Vypravují mnozí, že vrahem byl rytíř Konrát z Botenštejna, rodem Durynek. Kým byl vrah najat, dosud se nikde nenašlo.

V největším lijáku, s roztaženými promoklými deštníky chvátáme na Předhradí, kde pozornost naši poutá dvojvěžatý chrám Panny Marie Sněžné. Zde nejdéle zdrželi jsme se prohlížením skvostných obrazů jak v lodi hlavní, tak po stranách ve klenbách jednotlivých kaplí.

Na stropě v lodi jsou malby z dějů Svatého Kopečka nad Olomoucí roku 1242—47. Zde jako ve chrámu na Velehradě jsou na zábradlí kruchty zpěvácké hodiny kulaté.

Vedle tohoto chrámu stávala universita olomoucká, nyní akademické gymnasium. Navštívili jsme ještě tání chrám sv. Michala, vedle něhož umístěn jest v pěkné seminární budově zbytek olomoucké university, t. j. fakulta theologická s universitní knihovnou, kde hojně vzácných rukopisů z Čech v oddělení Bohe-mica, dle nápisu z venčí.

Po mokré dlažbě vcházíme do hořejšího náměstí.

Náměstí hořejší i dolejší jsou jádrem města; obě dvě jsou veliká, krásná, prostranná, k nimž přiléhá náměstí Mořické.

Obě náměstí, hořejší i dolejší, oddělena jsou skupinou radničních budov.

Radnice olomoucká má staročeský zachovaný orloj, věž její má štíhlou střechu, přesahující veškeré budovy městské. Vysoký sloup sv. Trojice stranou radnice kosmo převyšuje nejvyšší domy svého okolí. Proti této soše v zadu ku straně západní jest moderně zbudovaný »národní dům«, středisko Čechů olomouckých. Z tohoto náměstí šli jsme za zbořené hradby přes řeku Moravu (vypadá to jako v Hradci Král. za Moravskou bývalou branou) a nádherné budovy, mezi nimiž synagoga, úřední a j. domy jako pravé paláce se vypínají.

Úzkou uličkou vracíme se v blátě a ve vodě k »národnímu domu«, jest 12. polední hodina.

(Dokončení.)

Tělocvik a hry.

Píše B. LEMOV.

O tomto učebním předmětu už popsána byla mnoho papíru, a ještě více se toho o něm natisklo. Také přednášku jednoho kolegy v okresní učitelské poradě jsem o tělocviku vyslechl a všude jsem se přesvědčil, že každý tělocvik chválí, jako učební předmět na obecných školách ho hájí a doporučuje a ještě ani jediného článku jsem nečetl, kde by tělocvik byl býval odsuzován.

Ale skoro každá věc jest jinaká v theorii a jinaká v praxi. A tělocvik škol obecných nečiní od tohoto pravidla výjimky. Píše se a povídá o tomto předmětu, udílejí se rady, ale na mnoze jich nikdo poslechnouti nemůže.

Příčiny jsou různé.

Přihlédněme nejprve, jaký účel má tělocvik ve škole a proč byl zařazen v učebné osnovy. Na škole obecné není nikterak účelem, dosíci v tělocviku jakýchsi zvláštních dovedností nebo snad nějaké dokonalosti, jako ve psaní a kreslení.

Tělocvik ve škole má jediný účel, aby učitel snažil se jím u jednotlivých svých žáků docílit zdatného vývoje těla, napravoval případné poruchy a nepravidelnosti, k tomu však je mnohdy třeba odborných vědomostí.

V jiných zemích učí tělocviku na školách odborníci, u nás zastane to učitel, který v nejčastějších případech sám gymnastem není.

K učení tělocviku patří mnoho věcí. V první řadě odborné vzdělání učitele, potom všemi nástroji a vším tělocvičným náradím opatřená tělocvična.

Takové mají u nás jen větší města a ještě ne všechna a přece předepsán je tělocvik i pro venkovské školy, kde není ani tělocvičny ani náradí, ba mnohde ani místa k provádění tělocviku.

Vyloudí-li znalci jednička z tělocviku na zprávě šestiletého městského dítěte útrpný úsměv, je úsměv takový oprávněný u venkovského dítěte i čtrnáctiletého.

Ve vsi dítě za celých osm roků školní návštěvy vlastně ani nenabude pojmu, co tělocvik je; proč je, toho nedozví se nikdy.

Někteří učitelé praví: »K čemu třeba venkovské mládeži tělocviku? Po škole dost děti cvičí tělo, pomáhajíce rodičům při práci.«

Je rozdíl, sílí-li tělo pravidelnými a systematickými cviky, nebo sílí-li hoch, voze celé půldne kolečko země, při čemž slabá jeho páteř se kříví, rámě obepínající držadla trakaře nebo koléčka se vytahují a rostou do nepoměrné délky.

Tělocvik nesmí se stotožňovati s prací. Ku práci i trochu těžší náleží už člověk vyvinutý, na němž by práce už ničeho nezkazila.

Snad mi teď už každý porozumí, že není mým úmyslem psáti proti tělocviku na škole obecné vůbec, nýbrž jen proti způsobu, jak se dodnes na tento předmět pohlíží.

K tomu ještě dodám, že sám jsem gymnastem a šermířem a tělesná cvičení provádím i ve věku svém už valně pokročilem.

Chci jen ukázat, že to, co na škole obecné dnes leckde se provozuje, namnoze tělocvikem není, nejvýše jen vyplněním hodiny, která na rozvrhu hodin označena je slovem »tělocvik«, někde je to dokonce jen půlhodina.

A tyto hodiny tělocviku trůní obyčejně na poslední hodině vyučovací odpovědné. A tu je hned vidět, že všechno, co o účelnosti tělocviku se píše a mluví, nenalézá pochopení a neprovádí se dle udílených rad.

Tělocvik je předmět mnohem těžší než na př. psaní nebo kreslení a rozhodně nelze cvičiti se zdarem učiteli celodenním vyučováním znavenému se žáky rovněž znavenými.

Při tělocviku musí učitel mnoho mysliti, pozorovati každý pohyb svalu žákovu, chyby opravovati a stále cvičení vysvětlovati. Také žák musí napjati veškeru pozornost. Při tělocviku pracuje u žáka duše i tělo a to rozhodně není možné poslední hodinu vyučovací.

Spíše pohlíží učitelé na tělocvik jako na předmět, kterým má se žák zotaviti po celodenním vyučování. Ale tato věc je zbytečná. Tu by úplně dostačilo, pustiti děti domů a nemučiti jich zbytečnými mnohdy cvičeními. Toho názoru byli zajisté všichni učitelé, kteří přimlouvali se za zavedení her místo tělocviku. A školní úřady ochotně svolily, jsouce patrně přesvědčeny, že tělocvik, jak se na našich školách pěstuje, není vlastně žádným tělocvikem, nýbrž mařením času.

(Dokončení.)

Jak se lid z denního tisku poučuje o škole.

Podává starý učitel.

(Dokončení.)

»Dítě neuposlechne školního řádu a bývá trestáno. Trest je stihá z nejrozmanitějších příčin. Přišlo do školy pozdě, snad je na cestě cos upoutalo a nepočítalo s časem či zaspalo není umyto a učesáno a nemá čistých bot, zapomnělo věnovat pozornost svému zevnějšku; dětská sdílnost je nutí povědět sousedovi, co důležitého se stalo v jeho životě a dětská bujnost ho nešetrně šfouchne; žák sedí při vyučování a neupne pozornost k učitelovým výkladům, někdy ani neví, o čem je řeč; hlásí se, vstává a napovídá odpověď. nenaučil se uložené stati, či nevypracoval dané úlohy. Učitelé vědí z denní praxe, že vina bývá někdy v dětech, avšak často mimo ně. Odrostlejší děvče musí za matku, jež odchází časně ráno z domova, své menší sourozence umýt a ustrojit, dovést do školky a přijde potom do školy pozdě. Hoch nemá namazané boty či nenapsal úlohy, ale doma není krejcaru, za nějž by si mohl koupit inkoust či leštidlo. Učitelka pozoruje na děvčeti, že je delší dobu roztržito a vytkne mu to, a dítě s pláčem vypravuje, že má těžce nemocnou matku po operaci a že na ni pořád myslí. Překotný chvat, se kterým se přemrskává učebná látka, neobírá se, žel, těmito dětskými záležitostmi ani dost často ani dost podrobně, a trest se někdy ukáže jako přehmat. A přece tolik je v nich vychovávacích momentů! Doví-li se celá třída, že hoch se ujal děcka, jež odešlo z domova, zbloudilo a na ulici by mohlo přijít k úrazu a dovedl je domů, nebo že matka děvčete je mimo nebezpečí, a je to podnětem k účasti na cizích osudech, vykonala škola víc než za hodinu mluvnického pravidlování či všemi hluchými anekdotami o panovnicích, plnými ponižující a nízké loyality.«

Lidové obecenstvo, čtoucí se slepou důvěrou svou denní literární tiskovinu, bývá tu opět svedeno k nesprávné a nespravedlivému posuzování školy. Rozumný učitel — krátce ovšem, bez rozvlácnosti, poněvadž k tomu není kdy — vyšetří příčinu, proč dítě přišlo pozdě. A je-li příčina ta šlechetná, jako uvádí pisatel do »Pr. L.« — na př. že hoch se ujal děcka, jež odešlo z domova, zbloudilo a na

ulici by mohlo přijít k úrazu a dovedl je domů, tu zajisté učitel opozděný příchod žáka do školy nejen omluví, ale žáka i pochválí. Ale jsou příčiny i mnohem méně šlechetné, nežli tato, naprosto poetická a krásná. Také ty měl pisatel uvést — ne k vůli učitelům, ale k vůli čtenářům svého listu. Učitelé příčiny ty vědí, ne však čtenáři časopisu. Tak na př. sám z vlastní praxe uvádím jich několik. Hoch šel před osmou do školy a koupil si cigaretu. Přitiskl se ke vratům domu do koutku, a oddává se se zálibou kouření. Nepustil drama dřív, až je vykouřil; zatím dávno školník ve škole odzvonil počátek vyučování. Nebo věděl, že se zvoní, ale okázale se klouzal na klouzačce. Jiný zase přišel pozdě proto, že běžel za strážníkem, který vedl zatčeného na komisařství, a zde bez příčiny i čtvrt hodiny civěl. Kdyby měl učitel, jak praví »Pr. L.« těmito »dětskými záležitostmi« *podrobně* se obírat, nesměl by mnohdy vůbec vyučovati. To podepíše každý učitel. Vždyť tady nejde jen o *přícházení pozdě*, ale i o věci mnohem důležitější. Na př. krádeže. Na jednotlivé žáky docházejí nepřetržité stížnosti, že se dopouštějí krádeží. Pokud přijde věc jako skoncovaná a projednaná od polic. komisařství nebo okr. soudu, pak nezbývá správě školy a třídním učitelům nic jiného, než prostě faktum vzítí na vědomí a učiniti z něho konkluse při udílení známek z mravů na čtvrtletní zprávu. Kde však jde o žalobu, kterou teprve třeba vyšetřovati — atd., kde se vyžaduje celá ta justiční procedura, jež nutně musí předcházeti veredikt »vinen« nebo »nevinen«, tu by škola musila býti věru často vyšetřujícím trestním soudem daleko spíše než *školou*, jejíž účelem je v první řadě *vyučovati*. Jestliže však přece škola *mimo dobu vyučovací* zabývá se vyšetřováním takových věcí, pak koná svůj *úřad vychovatelský* s obětivostí uznání hodnou, a usoudi-li po svědomitém a důkladném vyšetření nějaký dovolený a pedagogický trest, není to *prehmat*, ale opatření *paedagogické*, a to by měl veřejný tisk lidu říci; měl by ho přesvědčiti, že takový »trest« je dobromyslný, otcovský, mnohem lepší, než uloží-li jej *policijní komisařství* nebo *trestní soud*.

Čte-li lid tak psané články, bývá proti škole popuzen, a nedivme se, je-li tak informován, že se ohrazuje i proti nejmírnějšímu trestu, pochází-li od školy. Považuje jej za přehmat, za nedostatečně vyšetřený případ, — docela tak, jak mu bylo »Pr. L.« v uvedeném článku suggerováno.

Nejsou tím vinni čtenáři listu, nýbrž pisatel, který je uvádí v omyl jednostranným a nesprávným líčením.

»Učitelé mají celou stupnici trestů, jichž užívají. Nechávací stát dítě v lavici, či je vystavují mimo lavici, přesazují je na jiné místo, jakoby snad některé bylo méně čestné, odejmou mu svěřený úřad, kárají je a nechávají po škole. Odměňují je spravedlivě po vyšetření dětského deliktu, dle spravedlnosti, jak se uhostila v hlavách tuhých byrokratů. Nám je upřímné doznání viny, prosté otevření dětského srdce úspěšnějším krokem k dobrému než rafinované donucování uměle přivoděným trestem. A otecká domluva v menších proviněních o samotě, ve větších před celou třídou utkvívá hluboko v dětských duších.«

Tedy je nynější školní řád spravedlností, jak se uhostila v hlavách tuhých byrokratů, a učitel, který prý má »celou stupnici trestů«, tuhým byrokratem. Článek lidu nepraví, lid nepoučí, že, má-li býti vyučování s prospěchem, musí míti učitel žádoucí kázeň, a že mu tuto nutnou kázeň, na níž arcipedagog Komenský tak velikou váhu kladl, několik neposluchoů vědomě a úmyslně stále ruší a tím veškeré učení znemožňuje. Pisatel neví nebo věděti nechce, že různé malé čestné úřady

svěřují se obyčejně dětem hodným nebo nejhodnějším, jež netřeba nikdy trestati; pravá muka by si učitel způsobil, kdyby je svěřil žákům nehodným. Pisatel rveví nebo vědět nechce o velikém počtu různých nezpůsobů, zlovyků atd., které si děti do školy s sebou přinášejí a které učiteli i ostatním žákům u vyučování nesmírně překážejí, které nutno odstraňovati, odučovati, což je cesta velice pracná, namahavá a zdlouhavá. Často nelze mluvit o žádné »vině«, nýbrž pouze o dětských neslušnostech, kterých škola trpěti nemůže a nesmí, a co tu má učitel práce, která zkracuje vyučování a nesmírně mu překáží!

Článek viní učitele, jakoby »uměle přivoděným trestem rafinovaně donucoval dítě k přiznání« tedy z veliké nespravedlnosti, jakoby podroboval dítě nějaké tortuře a trestal je dříve, než je o vině přesvědčen, Nedivme se, že lidé takovou četbou poučení a vzdělání pohlížejí ke škole nejen s nedůvěrou a neláskou, ale s přímou nenávistí. Souhlasíme s pisatelem, že »otecká domluva v menších proviněních o samotě, ve větších před celou třídou utkvívá hluboko v dětských srdcích« *jen pokud se týče dětí hodnějších a nezkažených*, a to ještě pokud se to děje tak zřídka, že se to nemůže státi *všedním divadlem*. To dosvědčí každý učitel. Je to, bohužel, smutná pravda, že mezi žáky jsou někteří velmi zpustlí, na něž žádný trest neplatí, hoši, jimž zatčení, vedení na policejní komisařství, soudní procedura a pobyt ve vězení není nic nového, s otrlým úsměvem to vše snášejí a přijímají. Napomenutí, výstrahu, důtku před celým sborem *poprvé* přijímají *snad* s jakýmsi sklíčením, ale podruhé a po třetí nepůsobí to na ně pranic; hraje tu řídící i celý sbor, bohužel, jen plané divadlo a jakýsi komický výstup přede všemi žáky. Že nepřeháním, dosvědčí každý zkušený kollega, který věci těch si všímal a je pozoroval. Škola, rodinou nepodporována, nic nesvede, a ještě hůře je, když má zlé dítě v rodičích obhájce, kteří vidí v učiteli samovládce, tuhého byrokrata, a v dítěti svém otroka, na němž se ve všem všudy koná jen samá *nespravedlnost*.

Vždyť učitel má nesmírně mnoho práce, jen aby mohl klidně vyučovati, a dovede-li to s kázní tak daleko, mnoho již dokázal. V našich školách převládá stále *vyučování*, výchova omezuje se jen na momenty příležitostné a na míru nejmenší. A jak to bývá často stěžováno, vědí učitelé nejlíp sami. Samotný článek napovídá, jak se může hoch vymluviti, upozorní-li ho učitel, že nemá čisté boty. »Doma není krejcaru, za nějž by si mohl koupit leštadlo.« Proto snad nosí na botách *loňské* a snad *předloňské* bláto! Tu stereotypní odpověď »maminka nemá peníze« slyší učitel při všech příležitostech velice často, jde-li však o zbytečnost, marnivost, hloupost, je tu najednou nejen ten krejcar, který nebyl na leštadlo, ale krejcarů kolik.

»Naši školu dobře charakterisuje ostrý a rozhorlený hlas učitelův. Na hlavy žáků se napominání, výtky jen jen sypou, a jejich cit se proti nim otupuje sice znenáhla, ale najisto. Učitel zdůrazňuje tyto prostředky, přidává jim síly a ostří v útocích na dětskou mysl. V jeho slovech se zatřese hněv, a to je již suctováno s plodnou jeho prací. O bouřích nezraje vychovatelská setba, k tomu je třeba klidu a mírné pohody; rozpoutá-li se vichr, působí v mladém osení jen spousty. Dětská duše vzpírá se všem větším otřesům a brání se proti nim. Tam, kde vystoupí vychovatel příkře proti chovanci, sboří často v okamžiku, na čem stavěl mnohé dny.«

Lid čerpající své názory o škole pouze z denního tisku, představuje si tedy hlas učitelův jako stále *ostrý a rozhorlený*, nikdy vlídný a laskavý; »na hlavy žáků se napomínání, výtky a domluvy jen jen sypou.« Tážeme se: na hlavy jakých žáků? Hodných, mravných a pilných, či nehodných a nemravných, kteří ve škole dílo učitele a katechety kazí a ostatním spolužákům velmi špatný příklad dávají? Který pak učitel nebyl by ze srdce potěšen, kdyby mohl býti stále mírný a klidný? A může se někdo diviti, když jej chování nehodných žáků někdy rozčílí? Vždyť, byť i byl sebe větší mistr v ovládnání sama sebe, přece jenom je člověk. Ale přes to vše není hlas jeho stále »ostrý a rozhorlený« a také nesype jen »stálé výtky, domluvy a napomínání«, to by byla zcela falešná představa o učiteli i škole.

Neuváděje dalších ukázek, připomínám ještě toto, což je vlastně opakování předešlého

»Školní budovy se ozývají káravým hlasem učitelovým a diktovanými tresty. Sviští také rákoska; čím méně paedagogického taktu mají učitelé, tím snáze se uchylují k násilí na bezbranném dítěti, a svědčí o úpadku odborného vzdělání, že se mezi nimi množí hlasy, aby byla znova vnesena do školy.«

Nemůžeme míti lidu za zlé, nezná-li školu jinak než z takového čtení, přijde-li k třídnímu nebo řídícímu učiteli nakvašen nebo rozčilen. Je sveden takovým líčením a takovou suggestí.

Učitel vykoná velice záslužnou práci, podaří-li se mu člověka takových pojmů a názorů poučiti a alespoň částečně přesvědčiti o jiném. Je-li k tomu příznivá příležitost a dostatek času, neopomeňme tak činiti, a to s úplným klidem. Jsem přesvědčen, že by se tak dalo dosti dokázati.

Z takových článků plyne pro učitelstvo poučení, aby se chránilo tělesně trestati, hrubě se k žactvu chovati — zkrátka: aby se chránilo samo zavdati příčinu *k oprávněnému a odůvodněnému* nějakému zakročení proti sobě se strany rodičů, neboť vidíme, jak se čtenáři rozšířeného denníku poučují o škole, a jak se potom k učitelstvu i škole chovají. V té příčině bude ještě hůře, nežli je dosud; učitel potřebuje ku své práci *klid* a to v největší míře; buď tedy v první řadě jeho pilným, až úzkostlivým strážcem.

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

Přisvědčujeme. V »Bílém Praporu,« orgánu mladšího kněžstva, uvažují o návrzích pronášených z kruhů kněžských, jež směřují k požadavkům rozšíření počtu chrámů, far a kněží, a pronášejí svůj odchylný náhled takto. »Je toto jediný směr možné nápravy? Není dnes spíše doporučitelná cesta jiná? Snížení toho zbytečného byrokratismu, uvolnění duchovenstva od úkolů, které jsou pro duchovní správu buď zbytečné, buď podřízené hodnoty? A konečně: je třeba dnes tolik chrámových funkcí a je potřeba vůbec tolik vyučování? (To sám tučně »Bílý Prapor«

vytiskl!) Je to celé vyučování, to věčné katechisování vůbec znatelné v životě dnešní společnosti? Je snad náboženství na to, aby cvičilo paměť školních dětí i dorostlých lidí? Na to mají děti jiných předmětů dosti. Přes skvělé úspěchy katechisace vyrůstá dnešní pokolení náboženství stále cizejší a nevědomější. Lidé, kteří 16 let »učili se« náboženství, neznají na konec nejobyčejnější věci ze života náboženského a citu náboženského vůbec nemají. V »katechismu« duchovní správa od minulých věků poreformačních zdělala velmi obřízný a přece neúčinný prostředek náboženský (v minulosti mu významu neupíráme!) a aby byl ještě neúčinnější, o to se postarali jeho opravcové. Katechismus rozšířen hlavně v době rozepří mezi kato-

licismem a protestantismem, kdy zajisté ještě doufáno, že celé hnutí Lutherem vyvolané se v nic rozplyne. Vydán — to zvláště třeba na paměti mít — v době analfabetů. A tehdy neučili se mu nazpaměť, ale měli jej za vhodnou příručku víry pro lid! Tak také užil ho biskup Brynych, dav katechismus přivázati k modlitebním knížkám. Naším systémem vyučovacím se lidé od katechismu odpuzují, mají jej za věc školních dětí! A proto přece nebyl původně sestavován!

Ostatně dnešní doba i pro dospělé vyžaduje příručky přiměřenější. Bylo by to smutným svědectvím pro nynější církev učící, kdyby se jednou nedostala dál v methodě vyučovací, než kde byli lidé před čtyřmi sty lety.« —

Kdybychom to tak napsali my! My jenom dodáváme, že nejvíc odporu proti »naukovému náboženství« vzbuzují církevníci právě tím, jak špatně, methodicky a nevěcně vedou k náboženství. »Č. Uč.«

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Výbor Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy pro král. České koná důležitou poradou v 10 hodin dopoledne v neděli dne 5. března 1905 v místnostech redakce Vlasti v Praze 570-II.

»Vzdělavací četby katolické mládeže«, roč. III. vyšlo čís. 4.—6. v jednom úhledném sešitku s tímto obsahem: Dr. Ant. Dvořák. — Sv. Angela Meriči, zakladatelka řádu. — Několik pověstí o zvířátkách a rostlinách. — Psaníčko k mladým čtenářům. — Několik modliteb pro mládež. — Píše Fr. Jelínek. — Doporučujeme »Vzděl. četbu« k hojnému rozšiřování. Cena 60 hal. ročně za šest čísel je nepatrná.

Jednoduchá frekvence na školách obecných je stále předmětem živých úvah v učitelských i denních listech. Adolf Šuster, řídící učitel v Bradle, píše v »Nár. Politice«: »U nás najdou se vždy šosáci, kteří proti všem novotám brojí a tak jest tomu i u jednoduché frekvence. Kdyby se jednoduchou frekvencí nezískalo ničeho jiného, než zlepšení zdravotního stavu školních dětí, již to postačí, aby byla ta novota zavedena do všech našich škol a to aspoň vždy v době od 1. března do konce školního roku. Bude-li zavedena jednoduchá frekvence do škol v létě, odpadnou »vedřiny«, aniž by tím utrpělo vyučování, čímž i odpověděno bude k dotazu okresní školní rady pražské, jak upraveno býti má vyučování v měsíci červnu.

Konečně musím sdělit, že vyučování na jednu záprež má také své obtíže a ty pozůstávají hlavně v únavě učitele po 4 až 5 hodiné práci a v tom, že tělocvik připadá na nejposlednější horké hodiny polední. Avšak dle výzkumů dra. S. Wagnera v č. 9., roč. VI. Gazeta Nauczycielska)

unavuje tělocvik právě tolik jako jazyky nebo počty, a proto je ho třeba dávat na hodiny rannější a ne na poslední, jak jest obvyklo. Ostatně u nás neprovádí se tělocvik po způsobu německém, nýbrž nahrazuje se často hrami a ty lze prováděti i v poslední hodině.

Doporučuji tedy vřele jednoduchou frekvenci u vyučování pro leto a to i v Praze, kdež jsou hřiště pro děti, na nichž lze jim býti celé odpůldne.

A městský fysik MDr. Em. Semerád, nyní primář okr. nemocnice vinohradsko-žitkovské:

Dnes jenom to připomínám, že nynější škola je škola učení, nikoliv naučení. Škola nemá ukládati práce domácí a nemá přepínati duševní námahu ve škole. Ze zásady: »Ze života pro život« vzniknouti musí značné obmezení látky vyučovací a tím nastane i snížení počtu hodin vyučovacích. A zisk, jehož bychom nabyli získáním volného času k tělesnému vývoji a zdravotnímu sesílení mládeže, převýšil by tento nepatrný úbytek mnohokrát!

Stát ukládá rodičům povinnost, aby posílali své děti do školy! Rodiče mohou proto též od státu požadovati, aby vyučování tak bylo zařízeno, aby děti a žactvo na zdraví svém újmy neutrpěly a neonemocněly. K tomu všemu třeba, aby vyučování dle toho bylo zařízeno. Tělu dlužno dáti, co tělu patří, a proto rozhodně patří odpůldne tělesnému výcviku!

V cizině, ve velkých městech toto rozdělení vyučovací doby a zavedení vyučování pouze v době dopolední neboli na jednu záprež dávno není novinkou; také ve Vídni mnoho let jest zavedeno.

Dosavadním rozdělením jest skoro celý den zaujat vyučováním, takže žákovi nezbude takřka volné chvíle k osvěžení.

Poslání naše na Velehrad z Jednoty katol. učitelstva král. Českého ve dnech 21. až 24. měsíce srpna 1904.

Cestopisná črta po Moravě. Podává JOS. KAFKA, říd. učitel a II. místopředseda J. K. U.

(Dokončení.)

Zde poobědvali a odpočinuli si do 2 hodin. Jídelna plna hostů různých stavů: vojínové, důstojníci, lékaři, professoři, kněží, poslancové, rolníci z okolí, učitelé, úředníci a p. Obsluhuje kromě hoteliera 11 sklepníků, kteří vesměs mají plné ruce práce a jsou v běhu.

Ve 2¹/₂ hod. odpolední prohlížíme dále dominikánský kostel, kde vše bylo německé, pak proboštský chrám sv. Maurice, po němž náměstí okolo pojmenováno jest Mořickým. Na tomto náměstí stkví se nádherná nová budova realných škol německých.

Chrám sv. Mořice připomíná se již roku 863 za příchodu sv. věrozvěstů na Moravu. Tento chrám co do výstavnosti v přesném slohu gotickém provedený, není dostavěn zúplna a na některých místech znešvařen jest přílepky nehodícími se, a to z dob nynějších.

České vyšší gymnasium a ústav ku vzdělání učitelů nenašli jsme při prohlídce, vrátivše se z hořenního náměstí elektr. drahou městskou do severního nádraží, na zpáteční cestu k domovu.

Olomouc má 4 předměstí: Nová ulice, Plačtivá ulice, Salzerguta a Novosad. Nejznamenitější budova předměstská jest bývalá prelatura Hradisko.

Libosad Olomoucký jest před branou Terezkou a velmi krásný.

Z náměstí i ulic Olomouckých překrásný rozhled k severovýchodní straně jest na Svatý Kopeček, jenž zdá se panovati a ovládati krásnou rovinu moravskou, jehož nádherná budova proboštský chrám strmí na skalním výběžku.

Rád bych omnibusem z »Národního domu« se tam podíval, ale pěšky to nešlo ani jediného kroku pro bláto a výmoly následkem včerejšího přívalu vod a strže mračen. Maně vzpomínal jsem článku ze staré III. čítanky »Tataři na Moravě« a slavného vítěze Jaroslava ze Slivna, čili Jaroše ze Šternberka. Viděl jsem v duchu, kterak Tatarský divý národ se svým chámem loupí města, dědiny, sežehuje kláštery, dobývá města a vraždí lid, dle zprávy českého kronikáře Dalimila. Zde bylo před 800 léty velmi zle, celá země obrácena v poušť a obyvatelstvo rozprchlé po lesích a ve skalních úkrytech. Zde bitva vítězná nad Tatary pod ochranou rodičky Boží, již za pomoc volá chrabrý a udatný šlechtic český Jaroslav ze Slivna, jemuž král český Václav I. svěřil vrchní velení s hrstkou Moravanů.

Olomouc zůstane vždy, byť v ohledu politickém Brnem byla předstižena, prvním městem moravským, jak bývala do polovice XVIII. století. Tam, kde rozkládala se říše velkomoravská, za Svatopluka a jen nesvorností synů tohoto klesla v úpadek a rozpadla se pro nesváry, žije lid nyní dobromyslný, upřímný a svorný, pracuje z vybavení se nadvlády cizí, potomků to vesměs někdejších přistěhovalců, kteří byli přivoláni sem Olomouckým biskupem Brunem ze Schaumburka, souvěkého s Přemyslem Otakarem II. S těmito potomky přistěhovalých Němců splynuli Židé ve větších městech usazení neobyčejně rychle a velice se rozmnožují, čímž nabývají velká města moravská rázu německého.

Jest na bíledni, že snaží se státi se jádrem městského obyvatelstva, proto v některých větších městech jako v Prostějově, Třebíči a j. činí zvláštní politické obce, ničím nezávislé na obcích křesťanských.

Mají tam v celé zemi moravské Židé arci mnoho nepřátel, a to nejvíce prý proto, že lichvaří.

Vrátivše se z náměstí Olomouckého (Oberring) elektrickou drahou na severní nádraží, čekali jsme as 1/2 hodiny a vzali lístky do Chocně, odtud rychlíkem do Kolína.

V Kolíně zastavil jsem se, rozloučiv se s přítelem Jelínkem, jenž putoval drahou do Peček a odtud pěšky do Malotic.

V Kolíně bylo mi přenocovati v Grand hotelu a ráno 24. v den sv. Bartoloměje o 7 hodině šel jsem do chrámu Páně děkanského na poutní mše svaté. Zde vykládal mi kostelník veškeré památnosti chrámové. Jména správců duchovních od roku 1355, jak na zvláštním diagramu v postranní sakristii zaznamenáno jest, kdy kostel byl založen a p. Popis toho chrámu vydal prý horlivý professor ve výslužbě p. Jos. Vávra v Praze. Zde zdržel jsem se 2 hodiny a pak navštívil kapucínský chrám Páně.

O 9 1/2 hodině nastoupil jsem cestu k domovu přes Osek, Nymburk a Ml. Boleslav, vzpomínaje známé národní: »Moravo — Moravo — Moravičko milá.«

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Z Jednoty čes. katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy. Zakládajícími členy stali se: Vdp. Jos. Duben, em. bisk. vikář a děkan v Sušici, (50 K); hotově složil J. M. Msg. Ant. Hora, probošt metropolitní kapitoly, 50 K (kromě toho dar 50 K). Za členy přistoupili anebo členské příspěvky zapravili: Činní: Spolek sv. Josefa v Polné, Mariánský spolek křesť. dcer v Praze, dp. Josef Beran, bisk. vikář a děkan v Kr. Dvoře, dp. M. Krejčí, farář v D. Hbitech, dp. Václav Vykoukal, farář v Cholticích, vdp. Jos. Kebrle, čestný kanovník, kníž. arcib. vikář a farář v Přistoupimi, vdp. Msg. Jos. Pachta, prof. české boh. fakulty v Praze, dp. Anastáz. Runza, farář ve Velké Chýšce, Katol. Jednota v Kostelci nad Orl., Křesť.-kat. spolek »Svornost« v Humpolci, Ant. Prokeš, říd. uč. v Chotěborkách, sleč. Alb. Fortýnova, uč. v Libni, Václ. Sýmon, říd. uč. ve Střížově, dp. Jos. Soldát, zám. kaplan v D. Lukavici, dp. Tomáš Škrdle, redaktor v Praze, p. Karel Ludvík, říd. uč. v Praze v. v., Katol. Jednota pro Cudlav a okolí, Kat. Jednota v Kostelci n. Orl., Křesťansko-katol. spolek v Humpolci a p. Fr. Jelínek, učitel v Maloticích. — Přispívající:

Katol. lidový spolek v Pečkách na dr. (14 členů), Z »Lípy« v Chlenech (7 čl.), Nár. křesť.-soc. vzdělav. spolek v Radnicích (9 členů), 4 členové z Radnic, Spolek »Vlast« z Budějovic, vdp. Dr. Karel Slavík, prof. bohosloví v Budějovicích, Eliška Pomijová, pěstoun. v Budějovicích, Josefa Ledvinková, pěstounka v Budějovicích, pí. Antonie Vierheiligová, choť c. k. vrchního rady z. soudu na odp., Katol. Jednota v Lomnici n. Pop. (12 čl.), dp. Ant. Tůma, kaplan ve Lhenicích, Václav Průša, obuvník v Praze, vdp. F. Kořán, kanovník ve Star. Boleslavi, pp. Jos. Hnátek, Václav Vosecký, dělník ve Ždánicích, 8 členů z Chlen, p. Václ. Myslivec, redaktor v Praze, Cyrillská Jednota z Chlen (13 členů), Sv.-Václavská Jednota v Libšicích. — Fondu dp. Jan Linhart, farář v Kadlíně 4 K. — Dary: p. Jan Kurczaba v Turnově daroval honorář 7 K. 76 hal. za svoji práci z 2. a 3. č. letošní »Vzdělávací četby«, dp. Jan Říháněk, říd. kníž. arcib. semináře v Praze 20 K, Josef Chaloupka z Horního Jelení 3·80 K, dp. Václav Vykoukal, far. v Cholticích 2 K, J. M. Msr. Hora 50 K. Dp. Aug. Novák sebral při valné konferenci v Chlumci n. Cid. 11 K. — Projevy proti nevěreckým proudům v učitelstvu: Kat. lid. spolek v Pečkách n. L., Kat. soc. Jednota v Horním Jelení, Jednota katol. jinochův a mužů ve

Vojnově Městci, Sv.-Josef. Jednota v Rovni; Spolek »Svornost« v Červ. Pečkách, Katol. hospodářsko-politický spolek »Lípa« v Chlenech, Národní křesť-socialní vzdělávací spolek v Radnicích, Katolická Jednota v Libštátě (Jednota a 54 členů přistoupilo za členy), Jednota katolických jinochů a mužů v Plzni (stala se členem). — Výbor »Jednoty« konal výborovou schůzi svou v neděli dne 5. března 1905 u přítomnosti 11 členů, při níž o záležitostech »Jednoty« horlivě bylo rokováno. Další nové členy, členské příspěvky a dary přijímá Ant. Suchoradský, katech. na Karlově čp. 1879.

Výbor Jednoty česk. katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy

konal dne 5. března tohoto roku v domě družstva »Vlast« třetí schůzi za předsednictví místopředsedy pana Jos. Flekáčka. Celkem bylo přítomno 11 výborů a náhradníků, — Schůze byla zahájena modlitbou. Předsednictvo rozeslalo hojně agitačních dopisů a nové ještě budou odeslány. — Dlužníkům zaslal pokladník upomínky. — Horlivý předseda Jednoty, jenž se pro churavost dostavití nemohl, pokusil se 28., 29. a 30. ledna v Maloticích o kurs vychovatelský. Přihlásilo se k němu 13 otců. Pojednal o výchově vůbec, o důležitosti výchovy, o péči v příčině zdraví, o ošetřování dětí, o výchově náboženské od nejútlejšího mládí až k dospělosti, o přípravě pro školu, spolupůsobení se školou, o výchově mládeže škoie odrostlé a o trestech. Zavedl také čtenářské večírky, ale sděluje, že se to neosvědčuje. Místopředseda k tomu poukázal, že nyní každý skoro čte noviny a tím se spokojuje, čímž chuť ku vážnému čtení ochabuje a mizí. Předseda přednášel v Chlenech a v Koldíně. — Red. »Vlasti«, dp. Tomáš Škrdle, sdělil, že výboru družstva dosud návrh na úpravu Učit. a Katechetské přílohy podán nebyl a že tudíž o této věci ve výboru družstva jednáno nebylo a návrh Jednoty zamítnut nebyl. — Pan učitel Jáchym Vrabec navrhuje, aby se venkovským výborům platilo cestné a stravné, když se účastní sezení výboru. Jednatel p. učitel Václav Kavka, však tomu odporoval, řka, aby se zůstalo při starém a výborům venkovským aby se platilo pouze cestné a nikoliv i stravné. — Člen výboru p. Jos. Hnátek navrhnul, aby Jednota vydala kalendář a družstvo »Vlast«, aby převzalo náklad. Ale výboru byla věc ta na pováženou a proto se usnesl, že návrh odkládá,

aby si výboři důležitou tuto otázku rozvážili. — Pan Jos. Hnátek také navrhoval, aby se Jednota domáhala zákazu kouření a prodeje tabáku a lihovin mládeži. Návrh byl přijat a zašle se spolku pro veřejné zdravotnictví. — Přání p. Jos. Hnátky, aby Jednota naše vešla v součinnost se Zemskou Jednotou katol. duchovenstva, bylo přijato. — Konečně navrhl p. Jos. Hnátek, aby se z řad učitelstva utvořil sbor řečníků. — K tomu bylo odpověděno, že jest již usneseno, aby se každý hlásil o přednášku předsedovi (Fr. Jelínek, učitel v Maloticích u Kouřimi) a ten ji buď převezme sám, nebo požádá řečníky, členy výboru, aby ji oni převzali — a při tom aby zůstalo. — Jednatel učitel Václ. Kavka přimlouval se, aby knihovny katolických spolků obsahovaly také paedagogické spisy. Zvoleno bylo tříčlenné komité, aby seznam vhodných spisů vybralo, sepsalo a redaktor »Vlasti« prohlásil, že ve Spolku na zakl. katolických knihoven bude při výběru knih k tomuto seznamu přihlížeti. — Návrh, aby venkovští členové mohli hlasovati lístky, byl k návrhu řídícího učitele pana Josefa Kavky zamítnut. — Rovněž byl zamítnut návrh všemi hlasy proti dvěma, aby Jednota vydávala svůj vlastní časopis. Hmotné prostředky Jednoty jsou nepatrné, jubilejního fondu se k tomu užítí nemůže, nebo tím byl by zmařen úmysl dárcův, a časopis by se nevyplácel. Takové bříme v době, kdy tolik katastrof na stranu katolickou přišlo a kdy tolik katolických časopisů prasklo, Jednota na sebe vzítí nemůže. Pan Jan Kř. Maštaliř žádal, aby návrh přijat nebyl, co se i stalo; diskuse o tom byla dlouhá, věcná a vážná. Týkala se věci a Jednoty a ne osob. Red. »Vlasti« prohlásil: družstvo »Vlast« by dostalo tisk nového listu, mělo by z toho užitek, ale já se toho užitku zříkám pro společné dobro naší věci a hlasuji proti. — K oslavě památky starokřesťanské školy v Budči zašle Jednota blahopřejný telegram a uspořádá za tou příčinou k návrhu výboru p. Tom. Jirouška pouť na Levý Hradec, kdež se promluví o historické památce Budče slavnostní řeč. K sestavení programu a k provedení celé akce zvoleno bylo komité. — Tím byla schůze skončena. Byla četně navštívena, rokováni bylo vážné a usnášení až na jeden případ dělo se vesměs jednohlasně. Zařízení přátel křesťanské výchovy se osvědčilo; z tohoto sboru byli zde přítomni čtyři mužové, osvědčení spolkáři, a

tím výbor Jednoty oživil. — Další blahodárné činnosti Jednoty Zdař Bůh!

Cís. král. zkušební komise pro učitele hudby na středních školách a učitelských ústavech v Praze. Nejbližší zkoušky hudební (ze zpěvu a hry na housle, klavír a varhany) konati se budou od 2. května vždy od 2. hod. odpoč., v sále c. k. českého ústavu pro vdělání učitelů v Praze (v Panské ulici). Kandidáti a kandidátky nechť podají ve smyslu výnosu ministeria kultu a vyučování z 21. srpna r. 1871 své žádosti doložené vyličením dosavadního života, udáním svého vědeckého a hudebního vzdělání, průkazem o dosaženém 18. roce věku křestním neb domovským listem a školními vysvědčeními u ředitelství c. k. hudební zkušební komise v Praze, Pštrossova ulice č. 3—II., nejdéle do 1. dubna (včetně), aby ke státní zkoušce připuštěným mohly býti v čas dodány domácí úkoly; rovněž třeba před zkouškou u ředitelství složití předepsanou zákonnou taxu 30 k a na kolky 2 k.

Malý kreslíř. Sto útvarů ze života v představě postupně se vyvinující. Sestavil *G. Wehrenfennig*, učitel. Nakladatelství F. H. Schimpffa v Terstu. Tři sešity postupné. Cena K 3.90. Každý ví, jak malé dítě rádo kreslí. Ne snad teprv od počátku školní návštěvy od nejtútlejšího věku »maluje«, nápodobujíc předměty ze života, jež kolem sebe vidí. Koníčka, vůz, dům, hasiče, psa atd. atd. Je k tomu mnohdy třeba ovšem hodně fantazie, poznati, co namalované čáry mají znamenati, ale časem stávají se tvary určitějšími a určitějšími, náčrtky zřetelnějšími, kreslíř se zdokonaluje; oko, ruka, je cvičenější, celé porozumění je intelligentnější — a to zvláště tam, kde tento pud napodobovati kreslením předměty denního života je paedagogicky veden, didakticky vyvinován, či prostě řečeno metodicky řízen. Terstské nakladatelství p. Schimpffa vydalo v úhledné formě tři svazečky »Malého kreslíře«. Sestavil je učitel, máje na mysli úkol, povzbuzovati dítko k samostatnému kreslení. Začíná nejjednoduššími cvičeními a dává návod, jak může každé dítě předměty, které kolem sebe vidí, správně v jejich základních tvarech pojímati. Postup je od jednoduššího k složitějšímu, od snadného k nesnadnějšímu, všude však provedení samo je *prosté*, obraz vynikne několika črtami, bez úkoru jeho věrnosti, bez dojmů přílišné naivnosti, jak tomu mnohde

bývá. Rozumí se samo sebou, že dítko je prosto všech stigmat nebo komplikovaných sítí, které jsou každému samostatnému kreslení velice na úkor, a to zvláště učení chťivému začátečníku. Dle »Malého kreslíře« kreslí dítě snadně domácí nábytek, nádobí, části oděvu, ptáka, psa, domácí zvířata, rostliny, motýly, hmyz atd. V době úsilových snah o reformy v kreslení lze »Malého kreslíře« dobře doporučiti žákům obecných škol k soukromému užívání i jako příručku pro učitele vůbec. —Š.

O škodách na zdraví mládeže studující jedná dr. Reibmayer v odborném listě »*Politischanthropologische Revue*«. Moderní výchova mládeže jest nesprávnou a zanedbává výchovu těla přílišným přetížéním ducha. Olupujeme mládež o její nejvyšší přirozené právo krásné veselé mladosti, nechávající ji po deset hodin denně seděti ve vzduchu kyslíku zbaveném, trápíce ji nad to vzděláváním uměleckým, čímž nejdůležitější podmínky zdraví, vzduch a pohyb se jí odnímá. Tři čtvrti svého mládí stráví jinoši — Reibmayer mluví o školách středních — ve vzduchu zkaženém a ani tělocvik v uzavřených, prachu plných sálech nemůže nikterak míti tolik prospěchu, jako tělocvičný sport na vzduchu čerstvém. U nás nedostává se potřebných hřišť a studujícím nad to i času. Pilný student sotva že si v zimě uprázdni může chvíli k provozování sportu bruslařského. Všichni rozhodující činitelé jsou byrokratickým blouznéním přímo hypnotisováni: vytčeného cíle studijního musí býti dosaženo, byť i mládí při tom se ztroskotalo. I výživa mládeže je falešná a chybná. Nezáleží na tom, kolik sní, nýbrž kolik ztráví. A trávení jest přímo odvislým na tělesném pohybu na čerstvém vzduchu. Neboť ne samo jídlo činí svalstvo silným — pak by nejbohatší lidé musili býti nejsilnějšími — nýbrž vedle správné výživy stejně nutný pohyb člověka a cvičení svalstva na čerstvém vzduchu. To staří národové kulturní dobře věděli. Jak smutně naproti tomu vypadá to u nás. R. 1892 uznáno z tisíce k odvodu povolanych 543 nezpůsobilými pro tělesnou slabost. Ještě smutněji vyhlíží to pak u studujících. Co do objemu prsou řadí se studující teprve za ševci a krejčími. Mladistvému tělu musí se opět dostati v našich ústavech vychovavacích jeho přirozeného práva, čehož lze dobře dosíci, aniž tím vývoj ducha utrpí.

Něco o kouření.

Příspěvek ke strastiplné kapitole.

Česká společnost pro veřejné zdravotnictví vydala spis »O vlivu tabáku na zdraví lidské« od MUDra Aug. Kraetzera. Uvádíme z něho malý výňatek. Za našich dnů jest kuřáctví mládeže téměř všeobecné. Nacházíme již devíti- a desítileté školáky, kteří za větrem, často však zcela veřejně se zapálenou cigaretkou staví své hrdinství na odív. Nikdo z dospělých se neodváží, veřejně podobné hochy napomenouti, nechce-li se dočkati veřejného poděkování v podobě nadávek. Školské zákony jsou proti takovým školákům bezmocny a výchova jest namnoze pochybená, špatná. Mládež navyká si povrchnosti a bezmyšlenkovitosti, kouříc pak hlavně laciné a špatné cigarety, podrývá si zdraví; výroba cigaret rok od roku stoupá. V zemích na říšské radě zastoupených vykouřilo se cigaret od r. 1890 za 17,728.118 korun, roku 1901 za 54,332.825 korun. Druhou okolností, která vlastně zhoubný účinek cigaret na organismus uplatňuje, je to, že kuřáci cigaret provozují se zvláštní zálibou polykání dýmu, t. j. dým vdechují až do plic a se zvláštním povznesením nad své okolí pak nosem nebo za řeči ústy jej vydechují. Takovýto způsob dráždění cest dýchacích vyvolává z počátku překryení sliznice dutiny ústní, nosohltanové, hrtanové, průdušnice a průdušek. Opakované dráždění sliznice cest dýchacích a jich překryení dává podnět k zánětu těchto sliznic, čili t. zv. katarrhům, které berou na sebe ráz chronický, vleklý. Hlavní nebezpečí těchto katarrhů, jak již svrchu bylo řečeno, spočívá v tom, že se k nim připojuje tuberkulosa, rozedma plic nebo rozšíření průdušek. Ale nejenom tyto choroby jako výsledky přímého dráždění se dostavují, u kuřáků cigaret objevují se velmi často příznaky chronické otravy nikotinem. Jest zajisté pochopitelné, že při onom způsobu kouření, kde zhuštěný dým tabákový tak daleko do plic se dostává, větší množství nikotinu, zásad piridinových, kysličníku uhelnatého, sirovodíku a kyano- vodíku se vsřebává, než při obyčejném způsobu kouření, a že následkem toho také větší, zhoubnější účinky se objevují. Mladý organismus přirozeně zakrňuje i duševně i tělesně. Bledost a přepadlost tváře, občasné bolesti hlavy, nestálost v práci, malátnost a celá řada subjektivních obtíží a chorob jest výrazem stavu, do jakého mládež čím dále, tím hlouběji klesá. Mládež oddaná vášnivému kuřáctví, bledá, vyhublá, práce neschopná, jaká to naděje národa! V mládí, kdy se má organismus vyvíjeti, kdy má načerpati co možno nejvíce sil pro své přístí, kdy má dáti základy zdravému duchu i tělu: v ovzduší plynů tabákových podkopává náš dorost své vlastní i naše naděje! Těmto poměrům třeba učiniti přítrž! Kouření cigaret nutno v zájmu obecného dobra obmeziti a mládeži vůbec nemožným učiniti. Doporučovalo by se tudíž 1. Vydati krátké letáky, které by ukazovaly na to, jak jest kuřáctví, zejména kuřáctví cigaret, mládeži záhubno, a tyto letáky všude hojně rozšířiti. 2. Obrátiti se na učitelstvo o jeho přispění v tomto boji, aby se žákům dostávalo časem poučení o škodlivosti tabáku. Škola by zajisté mohla vychovati pokolení nové, lepší dnešního. Neškodilo by snad ani vyzvání zemské školní rady, aby této otázce věnovala zostřenou pozornost, případně aby vydala nová nařízení. 3. A konečně se vši rozhodností obrátiti se na vládu, aby vydala zákon, dle něhož se zakazuje prodávati tabák, doutníky a cigarety osobám, které nepřekročily aspoň 16. rok svého věku. Jenom tímto všestranným bojem, který nalezne oporu v širokých vrstvách lidu, přesvědčeného o škodlivosti tabáku, a patřičném zákonu, bude možno dodělati se výsledku.“

O kouření napsalo se již tisíce pojednání. Každý lidumil, lékař, paedagog ví, že je škodlivé, ba že mládež po tělesné i duševní stránce přímo zabíjí. Jiné jedy nesmějí se prodávati, jsou na to přísné tresty; nikotin prodá se každému, kdo jen přijde, jen když položí krejčárek na pult, byť tam jeho ručička sotva dosáhla.

Na kouření dětí a školní mládeže každý si stěžuje, každý hubuje, lidumilové spínají nad ním ruce — a při tom mluví číslice, jak kouření stoupá, jako v uvedeném spisku Dra Aug. Kraetzera. A konsumenti cigaret jsou vesměs mladí lidé, kteří se svým tělesným vývojem nejsou ještě hotovi.

Je to svízel jako s loterií. Miliony hlasů volá: zrušte loterii, ožebračuje právě ten nejchudší lid. Podívejte se před kollekturu a do ní, jak se lidé o překot tlačí, jako by měl každý bohaté terno jisté.

Se zakročením proti kouření má učitelstvo největší potíže. Vyčerpalo skoro všechno možné; nadarmo. Neví již, na koho by se mělo obrátit. Proto je odstavec druhý, v němž se spisak Dra Kraetzera dovolává pomoci učitelstva, hlasem volajícího. Učitelstvo je v té věci úplně bezmocné; ba zdá se, že varovné hlasy jeho proti kouření ještě více na ně upozorňují, neboť každé zapověděné ovoce vábí a láká. Nic nepomáhá, že jsou kuřáci odměňováni nižšími známkami z mravů. Jsou velice četné případy, že se jich otcové zastanou. Nejen snad tím, že řeknou: »nevidáno, pro kouření! Vždyť učitel kouří také. Ať ti dá třeba pětku.« Ale oni rekurují u okresních školních rad proti známce z mravů, podávají, jsouce zamítnuti, stížnost k zemské školní radě, ba, je znám i případ, kde si takový otec vzal advokáta a hnal věc až k ministerstvu. A tu se podávají všechny protokoly, kde co o mravném chování žáka napsáno; nejen za poslední rok, ale za všechna léta školní návštěvy žákovy. (V uvedeném případě jednalo se o známku z mravů na propouštěcí vysvědčení.) A jak to vyhlíží se zásobou trestů, jež si učitel může dovoliti, je každému známo a netřeba teprve se o tom rozepisovati.

Od vydání letáků nelze si mnoho slibovati. Letáky vyjdou a bude se kouřiti dál. Viz obdobný příklad: vyšly letáky o tuberkulose. Kouří se dál, holduje se alkoholismu, tropí se pohlavní výstřednosti, tancuje se v začouzených děrách bez světla a bez vzduchu do rána, ať je půst nepůst, advent neadvent, všední den, svátek, neděle — ať je co chce a kdy chce. A povolení se dá a dostane, s tím se drahoty nedělají. Vždyť máme svobodu. A když tato svoboda někomu dopřeje, aby své zdraví zničil — jsou zde členové spolku pro potírání tuberkulosity, ti svými čtyřmi korunami ročně všechno napraví, co zavinilo kouření, alkohol, tancování celé noci v dupárnách a bídých špelunkách.

V theorii se říká: »principiis obsta«, ale v praxi se to nedělá. Tady chytáme často něco za zadní konec.

Uvážíme-li, že škola obecná má mládež v rukou od 6—14 let (mnohdy pouze do 12), že dosti slušné procento mládeže je na školách středních, tuť si mnohem více můžeme slibovati od nadřízených úřadů, ať již je to zemská školní rada, ministerstvo, nebo i vláda sama, která by, jak se ve spisku p. Dra. Kraetzera praví, vydala zákon, dle něhož se zakazuje prodávati tabák, doutníky a cigarety osobám, které nepřekročily aspoň 16. rok svého věku.

Třeba by se i ten zákon někdy obcházel, způsobil by přece jen mnoho dobrého.

Disciplinární řád českých středních škol, schválený c. k. ministerstvem kultu a vyučování dne 9. prosince 1874 č. 17002, praví ve svém 23. odstavci

»Kouření zapovídá se žákům čtyř nižších tříd vůbec, žákům tříd vyšších ve stavení školním a na ulici uvnitř obvodu městského.«

Starší disciplinární řád měl paragraf: »Kouřiti se *přísně zapovídá*,« pozdější »kouření se *zrazuje*.«

Každý pozorovatel ví, že se §. 23. nynějšího disciplinárního řádu naprosto nešetří, leda snad, že žák přímo ve stavení školním nekouří, což by ovšem bylo už vrcholem veškeré ironie. Veliká většina žáků středoškolských kouří však cestou do školy ráno i odpoledne skoro až k samé budově školní, jako na důkaz a potvrzení toho, »že se kouření na ulici uvnitř obvodu městského zapovídá.«

Jaký je to příklad pro drobotinu školy obecné, netřeba doličovat. A přece — v jaké je výhodě střední škola oproti škole obecné ve příčině prostředků disciplinárních!

Zde nepomohou žádné fráze, žádné deklamace a nějaká limonádová zakročení; tady třeba míti na zřeteli tělesné i duševní blaho mládeže a učiniti opatření energická a bezohledná.

Nuže, učitelské sbory, místní školní rady, obecní zastupitelstva, lékařské komory atd. atd. měly by se u poslanců domáhati za vypracování zákona, jímž by se prodávání tabáku, doutníků a cigaret nedospělým vůbec pod pokutou zakázalo, a každé kouření mládeže se stihalo.

Zatím by mohlo obecenstvo dobré vůle provést jakýsi akt svépomoci. Zakročit všude tam, kde nedospělec na ulici veřejně kouří. Ne snad nějakým násilím, to ovšem nelze doporučovati, ale jiným vhodným způsobem. Zjistiti přestupníka, ohlásiti to rodičům, škole a pod.

Vždyť je známo, že nedospělí kuřáci často různých krádeží se dopouštějí, jen aby si retku opatřili. Mimo neblahé účinky na zdraví má kouření ještě celé řady jiných hříchů v zápětí nebo v současném průvodu; vyhledávání špatných společností, a ty jsou vysokými školami všemožného darebáctví.

Mnoho záleží na tom, jak se k tomu či onomu zjevu ve veřejném životě chová *veřejnost*. Kdyby veřejnost všude vystupovala jednomyslně proti kouření mládeže, bylo by vyhráno.

Leták však, a v tomto případě učitelstvo zcela bez moci, nepomohou pranic. Zakročením obecenstva a působením energického, zřetelného zákona, jenž by se nedal tak snadně obejít, by se dokázalo mnoho.

Josef P.

Tělocvik a hry.

Píše B. SEMOV.

(Dokončení.)

Ale věc je konečně přece jen nesprávná.

Hrou se nikdy nedosáhne účele tělocviku. Hra je dítěti milou, může-li se hrát volně, bez dozoru. Hra nacvičená a za dozoru učitele prováděná již té ceny nemá. Při volné hře pak musí se nutně rozpoutati všechna kázeň, děti musí náležeti úplně samy sobě.

Nebude ovšem nikdo žádati, aby děti si nehrály. Tu by vůbec musily přestat býti dětmi. Hra je jejich věku přirozeností. Dospělý člověk řídící hru dětí, třeba i učitel, nemá fantasie dítěte, nemá jeho hbitosti a bujnosti, a to všechno patří ku hře, a tak je mnohdy dětem při hře jen brzdou. Namítne-li se, že dozírající

ku hře má zabránit úrazu, jest tu snadná pomoc: »Nedovolme dětem hrát hry, při nichž jest úraz tělesný možný.« Ostatně učit děti hrát jest zbytečnost. Hry vymýšlejí si děti samy dle svého věku, dle poměrů a tyto hry jsou lepší a přirozenější všech her, které bychom my dospělí chtěli dětem vnutit.

Tedy hrou nelze tělocvik nahradit.

Ona má jen účel bavit, ale tělocvik má účel vážný na základě promyšlených a systematicky prováděných cviků, vyvíjet tělo a vytrvalým neúmorným opakováním jednotlivých účelných cvičení přemáhat chybný nebo nedostatečný vývoj některé části lidského těla.

A tu by se skoro mohlo říci, že je to pro učitele velikou úlohou. Jistě pro učitele školy obecné, kde mu pro tato cvičení vyměřeny jsou dvě hodiny týdně, ale jen ty dvě hodiny času, více nic, pomůcky žádné.

A teď se podívejme ještě, jak se tělocvik na škole venkovské provádí.

V létě vyvedou se děti na prostranství před školu nebo někam za ves a provádějí se tu cvičení prostná, zpravidla nahodilá, bez ladu a skladu.

Je-li třída smíšená, nutno dívky zaměstnat hrou, dokud hoši cvičí. Některý učitel cvičí půl hodiny dívky a půl hodiny hochy.

Mimo cvičení paží a hlavy nelze prostocviků provádět společně, protože cvičení pro hochy podstatně se liší od cvičení pro dívky.

Nastane-li deštivé počasí, je po tělocvičné hodině. Po venkově není tělocvičen, jen někde mají cvičiště letní. To je alespoň něco. Tu možno pravidelně cvičit v době letní. Ale i tu cvičení počínají pozdě po jaru a přestávají záhy na podzim a nekonají se ve dnech deštivých.

Jsou však i případy, že neužívá se ani těchto letních cvičišť.

Znám případ, kde obec zařídila letní cvičiště a cvičilo se v něm jen několikrát a potom už tam učitelé s dětmi nešli, protože vážená občanka cvičiště užívala za ohradu pro své slepice a cvičiti tu už nebylo možno pro nečistotu; nikdo v obci neměl odvahy, neplechý té zakázat.

A jak se potom cvičí v době zimní? Buď nahrazuje se tělocvik jiným předmětem a do třídníku napíše se »cvičení prostná.«

Inspektoru znajícímu všechny obtíže, s nimiž je učitel v tělocviku zápasit, obyčejně takové záznamy dostačí.

Nebo se cvičí v lavicích.

Jaký je tělocvik v těsných, mnohdy nevhodných lavicích předpotopných tvarů, kde v zimě sedí těsně u sebe nepoměrné množství žáků, ve vzduchu úplně zkaženém, každý snadno se domyslí. Ba někdy učitel ani neví, co by cvičil.

Na to vyzrál jeden inspektor, který věci dobře porozuměl. Vyčetl učitelům v konferenci bez obalu podvod: »Napíšete něco do třídní knihy, ale necvičíte to. Já to poznám, protože o inspekci se žáci ku cvičení nedovedou ani pořádně postavit.«

Řekli mu, že nevědí, co by v zimě cvičili.

Také v tom jim pomohl. Rozeslal všem školám okresu třicet hektografovaných tělocvičných povelů. Bylo tam zřejmě, kolikrát každé cvičení se má opakovat a byla věc tak vyměřena, aby vystačila na hodinu.

A to mělo se opakovat celou zimu.

To byl tělocvik! Provedly-li se všechny nařízené cviky, měli z toho žáci jistě veliký užitek. Mimo množství věcí nahodile sestavených, bylo tam také: »Zdvih na špičky a hmitat!«

Rozumí se, že v minutě byla třída plná prachu.

A teď přišlo to nejlepší. Následující povel zněl: »Sednout! Dvacetkrát z hluboka oddechnout!« Žáci sedli a třídou ozývalo se oddychování. »Uf, uf«, hodně nahlas, aby to učitel slyšel a to trvalo tak dlouho, až žáci do sebe vdýchali prach, který byli hmitáním zvířili.

A učitelé cvičili celou zimu podle návodu.

Ale měl jsem kolegu, který mi po prvním pokusu rozhorleně řekl: »Takový nesmysl si přece nedám suggerovati.«

»A co budete tedy dělat?«

»Vstrčím ferman do třídníku, trochu ho ušpiním, aby se zdálo, že podle toho cvičím a celou zimu v uzavřené třídě nebudu cvičit nic«, odvětil mi. A prošlo mu to také.

Shrneme-li všechno, co jsem předeslal, na jednu hromadu, lze se o tělocviku vysloviti málo větami.

Má-li tělocvik jako předmět učebný býti účelným, je k němu potřebí tělocvičny opatřené potřebným náradím a učitele odborně vzdělaného.

Kde těchto podmínek není, přestává tělocvik býti předmětem vyučovacím, je jen častou příčinou k vymýšlení prostředků na klamání inspektora a měl by se vůbec vynechati.

Právě v tělocviku mělo by se dbáti zásady: »Než-li špatně — raději nic.«

Paedagogické museum v Paříži.

Podává JOS. CHUDÁČEK, učitel v Plzni.

I. Jeho vznik a nynější stav.

Zajisté je zbytečno mluvit o tom, jak velký význam mají paedagogická musea pro jednotlivce a pro školství. Dnes nejen všechna hlavní města států evropských, ale i mnohá menší města mají svá paedagogická musea. (Srovnej Julius Berger: Die pädagogischen Bibliotheken, Schulmuseum und ständigen Lehrmittel-Ausstellungen der Welt, Leipzig 1892.) Jest pravda, že mnohá nejsou taková, jakých bychom si přáli. Avšak příčina té nedokonalosti jsou vždy jen vlivy vnější. Jedno z nejlepších a nejbohatších paedagogických museí na světě jest právě paedag. museum v Paříži, o němž několika řádky chci se zmíniti. Článek tento sestaven jest dle poslední zprávy musejní, jež roku minulého pod názvem »Le Musée-Pédagogique 1879—1904 Historique et régime actuel« vyšla v Paříži. (Librairie Armand Colin, 5 Rue de Mézières, Paris [VIe]).

Již dávno před založením paedag. musea v Paříži ozývaly se hlasy toužící po něm Již r. 1817 žádal A. Jullien, aby sestavena byla zvláštní komise složená z několika mužů, jichž úkolem by bylo opatřovati knihy paedagogické kdekoliv vydané a z nich tak utvořiti paedagogickou knihovnu. Ba, šel i dále: žádal, aby byl zřízen zvláštní ústav paedagogický, v němž by se různé metody zkoušely

a v němž by se pak nejlepších užilo. Měl pak býti založen i zvláštní zpravodaj zvaný »Zpravodaj o vychovatelství«, jenž sloužiti měl za pojítko mezi muži vzdělanými zabývajícími se vychováním.

Upříti se nedá, že tyto návrhy jsou pěkné, třebas trochu široké, ale obecnost si jich nepovšimlo.

Roku 1831 objevil se nový návrh, jehož původcem byl M. de Montalivet, ministr vyučování. Navrhoval Ludvíku Filipovi I., aby sestavena byla komise, která by opatrovala spisy o vychovatelství, z nichž by se zřídila ústřední knihovna v Paříži. Ale i tento návrh vešel v zapomenutí, ba jest nám až skoro divno, že Guizot ve svém zákonu o vyučování národním z roku 1833 nečiní o něm ani zmínky.

Po tomto návrhu na dlouhý čas usnula myšlenka o paedag. museu. Teprve roku 1867 se objevuje znovu. V tomto roce pořádána byla světová výstava v Paříži, v níž bylo i školské oddělení. Pořadatelem tohoto oddělení byl M. Pompée, jenž rovněž měl několik přednášek k učitelům francouzským, kteří se sjeli do Paříže. V jedné z nich vystoupil s návrhem: proč tuto dočasnou výstavu školskou, která dnes na výstavišti jest, neproměnit ve výstavu mezinárodní a stálou, jež spojena jsouc se značnou knihovnou, byla by nejen pro Francouze, ale i pro cizince místem, v němž by mohl srovnati školství různých národů a v němž by měl po ruce vše pro studium.

Zdálo se, že v krátké době tento návrh bude uskutečněn, neboť již roku 1871 Jules Simon, ministr vyučování, vydal výnos, jenž ve dvou člancích ustanovoval: v ministerstvu vyučování jest sbírka knih, obrazů a všech předmětů sloužících školám obecným; sbírka tato rozmnožena bude knihami a školními pomůckami z ciziny.

Již byl jmenován i konservator. Ale r. 1873 ministr Jules Simon musil odstoupiti a zase se všeho nechalo.

Minulo několik let. M. Buisson, inspektor obecných škol v departementu seinském, cestoval po Evropě a všímal si zařízení paedagogických museí v cizině. Když pak se vrátil, podal určitý návrh, jak by se takové museum v Paříži zřídit mohlo. Získav pro svou myšlenku ministra vyučování J. Ferry-ho vymohl, že dekretem ze dne 13. května 1879 bylo paedagogické museum v Paříži zřízeno.

(Pokračování.)

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

»Právo Lidu« píše o »Krásě ženského těla«: »Proti knize samé nelze o sobě ničeho namítati, náležít k oněm četným uměleckým pomůckám, usnadňujícím. užije-li se jich dobře, chápání díla uměleckého. Ale se spisem Stratzovým ztropil nakladatel p. Kočí reklamu tak barnumskou, že přispěl sám nejvíce k znechucení onoho díla. Nikdo není tak dalek pruderie jako my, ale takto popularisovati umění rozhodně nemá. Metrové plakáty upozorňující, že kniha je »mravně nezávadná«, dávají naopak celému podniku

rázu lascivity, který neslouží ke cti ani překladateli knihy, který měl by se rozhodně ohraditi proti podobné reklamě, vrhající podivné stíny na jeho jistě dobře míněnou práci. Kniha takové nejsou tu rozhodně proto, aby pouliční reklamou sešuntěly a následkem té reklamy byly zneužívány leckdys k účelům docela jiným, jenom ne uměleckým. Je také otázkou, byl-li překlad Stratzova spisu tak nalahavou nutností u nás, kde v oboru umělecké výchovy chybí celá řada daleko důležitějších spisů. Vydal-li p. Laichter Mutherovy Dějiny malířství, bylo tím jistě vyhověno potřebě daleko nalahavější. Než vydávati Stratze s reklamou oněm dvěma

stům aktům, bylo by rozhodně slušnějším vydání staršího podobného spisu Brückeova o kráse a vadách lidského těla, který ovšem obrázky aktů neplývá. Když však děje se při knize Stratzově reklama vzbuzující na

prvý ráz domnění, jakoby spis byl vydán k vůli těm dvěma stům ženských aktů a nikoliv k vůli Stratzovu textu, tam se diskredituje nejen kniha sama, ale i zásady umělecké výchovy.«

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Veleváženým správám škol obecných i měštanských v království Českém! Ředitelství král. čes. zemského porodince a nalezince řídí se zásadou, že prvním požadavkem časové reformy nalezince jest všemi možnými prostředky upevnovati uvolňující se pásku mezi nemanželským dítětem a matkou, o opravování poměrů nalezince, aby nebyl opuštěncem v pravém slova smyslu, nýbrž aby dostalo se mu všech jemu příslušících práv a náležitě zákonitě ochrany.

Aby časové reformy, na jichž prahu se nacházíme, kotvily ve skutečných potřebách a vyhovovaly časovým požadavkům a potřebám, dlužno ze zkušeností životních vystihnouti i všechny nynější nedostatky nalezince ve vlasti naší.

K tomu účeli uznalo ředitelství žádoucím mimo jiné provést písemnou anketu se správami škol a doplniti si obraz venkovské péče nalezinecké i zkušenostmi osvícených a bystrých pozorovatelů z kruhů učitelských ohledně duševního i fysického vývoje nalezineckého dorostu.

Z toho důvodu žádá podepsané ředitelství o vyličení dotyčných poměrů nalezenců zejména se zvláštním zřetelem k následujícím otázkám:

1. Kolik nalezenců (po případě dětí nemanželských) navštěvuje školu?

2. Jaký je fysický vývoj škole povinných nalezenců v poměru k jiným dětem, zejména manželským? Nejsou na nich zjevné fysické defekty či choroby: zejména skrofúlosa, tuberkulósa, rhachitis, nedoslýchavost, hluchota, vady zraku, kýly a j. v.?

3. Jaký je relativní duševní jich vývoj? Zejména nejeví se u nich častější případy slabomyslnosti, tuposti a j. v.?

4. Jaký je u nich relativní mravní stupeň výchovy? Nepřicházejí u nalezenců častější případy zpusťlosti, zárodků k zločinnosti, k neposlušnosti, ke lhaní, krádeži, k žebrotě, lenivosti a j. v. než u jiných dětí neman-

želských, jakož i u ostatních dětí manželských?

5. Lze pozorovati lepší fysickou, duševní a mravní výchovu nalezenců, nacházejících se u cizích pěstounů než v péči vlastních svobodných matek i prarodičů a pokrevních ascendentů?

6. Zda navštěvují nalezenci patřičně školu? Z jakých příčin školu zanedbávají? Jaký prospěch vykazují? Zda oznamuje se pravidelně špatná návštěva školy dozorčím orgánům, zejména c. k. okres. hejtmánstvím?

7. Jaké jsou v školním obvodu příčiny mravní skleslosti a zpusťlosti pěstounů a nalezenců? Není rozšířeno pití lihovin a kojení dětí podáváním kořalky?

8. Přicházejí v obci případy špatného zacházení s nalezenci, týrání a zneužívání jich k výkonům nepřístojným?

9. Jest obec přízniva přijímání nalezenců do péče či obmezuje snad příjem jich z obavy před rozšířením školy, hřbitova či z jiných příčin?

10. Jakou součinnost pozorovati lze v dozor na nalezence mezi tamními, zákonitě povolanými dozorčími orgány?

11. Berou dozorčí úřady při jich výkonech vždy náležitý zřetel na způsobilost pěstounů?

12. Jaké jsou v tamním školním obvodu obvyklé poplatky pěstounů za výkony úřední, a jaké další snad mimořádné závazky?

13. Jest v obci sirotčinec či nějaký dobročinný spolek neb sirotčí rada?

14. Jsou snad známy další osudy některých nalezenců po vyjití ze školy obecné, jich socialní povolání a jich zachovalost?

15. Jakých žádoucích časových opatření bylo by třeba zvlášť ohledně úpravy dozoru venkovského a ku dosažení lepších pěstounů, k odstranění stávajících nedostatků a ku povznesení výchovy nalezenců venkovské péče nalezinecké?

Odpovědi račtež zaslati úřední cestou podepsanému ředitelství král. českého zemského porodince a nalezince.

Ředitelství král. čes. zem. porodince a nalezince.
Dr. J. Dvořák.

Neschopnost čísti. Teprve nedávno upozorněni byli lékaři na úkaz, jehož bližší objasnění jest nejvýš nutno. Úkaz tento jeví se v tom, že některé dítě, jehož schopnosti jsou jinak zcela normální, se čtením a psaním nemůže ku předu. Víme nyní tolik, že původ vady této hledati sluší ve vrozené vadě mozku. Od r. 1898 pozorováno 14 případů lehčích i těžších tohoto způsobu, není však pochybnosti, že případů takových je mnohem více. Zejména případy lehčí zůstávají asi nepoznány. Děti vadou touto stížené pravidelně od rodičů i učitelů ovšem nespravedlivě plísněny bývají pro domnělou nedbalost a nevnímavost, jejíž původ pouze lékař poznati a jí snad odpomoci jest povolán. Dr. Stephenson uveřejnil v ohledu tomto svá pozorování, z nichž je zjevno, že vada tato naskytá se pravidelně, aniž souvisí s jinými vadami nebo nedostatky nadání. Tak na př. jedno z dětí vadou touto stížených jevílo neobyčejně rychlé a důkladné porozumění pro stroje a stavby. Všeobecná vnímavost jest tu skoro vždy dobrá paměť výborná. Hoch vadou tou stížený dovedl příhody mu předčítané výborně opětovati, naučil se tímto způsobem na paměť básně rychle a snadně, kdežto, ač byl již 10 let star, dovedl sotva jednotlivá písmena plynně čísti. Pokusy zjištěno, že vadou zraku to nebylo. Ani na vrozené zatížení nedalo se souditi; rodiče dítěte i starší jeho předkové vedli život zcela normální. Stojíme tudíž prozatím ještě před nerozřešenou hádankou, mohouce jen toho se dohadovati, že vadu tuto hledati třeba v nedostatečně vyvinuté oné části mozku, od jejíž činnosti závisí chápavost slova tištěná nebo psaná v paměti tak podržeti, aby dále sdělována býti mohla. Prostředky k odstranění vady této jsou až dosud úplně nedostatečny. Trpělivá a zvláště uspůsobená výchova docílila sice jakéhosi velmi pozvolného zlepšení, ano v jednom případě dosaženo i toho, že vada tato zcela byla odstraněna, ba že muž vadou tou stížený stal se dokonce učeným vědeckým spisovatelem; případ ten jest však zcela ojedinělý.

Péče o vlasy dětí. Péče o vlasy má mnohem větší důležitost, než by se zdáti mohlo. Sloužíť vlas nejen za ozdobu, nýbrž vykonává i v ohledu zdravotním důležitý úkol, s něhož jest jen tenkrát, když dostává se mu náležité péče. V nejujtějším mládí obmezí se péče o vlas na naprosté udržování čistoty, čehož se docílí čistou

vodou pomocí měkké houby. Při dětech starších jednoho roku stačí také pravidelné vymývání čistou vodou a jest se vystřici užívání jakýchkoli prostředků kosmetických. Je-li potřebí léku, musí býti volen podle toho, má-li povrch hlavy nadbytek či nedostatek tuku. Kdo bez rady lékařské o své újmě jedná, může tu často spíše škoditi než pomáhati. Po prvních dvou letech bude ovšem péče o vlasy u dívek jinou než u hochů. U těchto platíž za zásadu v létě vlasy co možná krátké udržovati a pokud možno stejnoměrně dlouhé. Povrch hlavy buď čistý, aby prach se na něm neusazoval. — U dívek jest nyní odpor proti stříhání vlasů. Vlas zůstává pak měkkým jako hedvábí a vyvíjí se stejnoměrně. V pořádku udržuje se vlas dívek jemným kartáčem, jímž se několik minut kartáčuje, byv před tím náležitě pročesán. Potom jest nejlépe zachytiti vždy část vlasů po straně stuhou. Jest to mnohem lépe, než nezdravé zadržování vlasů okrouhlým hřebem, jehož se ještě užívá, a jenž byl příčinou neustálého bolení hlavy, protože vlasy stále napínal. Také nesprávně, protože nezdravo jest hlavu dívky šátkem obvazovati, aby vlasy v náležitém pořádku byly udrženy. Tím zabraňuje se k vlasům přístup vzduchu a předčasné jich vypadávání jest pak toho následkem. To platí ovšem také pro noc. Ani na noc nesmějí se vlasy zavazovati. Kdo již nemůže se odloučiti od tohoto ošklivého zvyku, nechť užívá alespoň závoje nebo sítky nebo jiné látky průstupné. Voda, již k umývání vlasů u dětí se užívá, budiž při dětech až do jednoho roku stáří mírně vlažnou, u dětí starších v létě odstálou, v zimě mírně vlažnou. U prvých užíváno budiž pouhé ruky nebo velmi jemné houby, u druhých měkkého kartáčku. U dětí tří až šestiletých možno tu a tam do vody přidati žloutek. Toť vše, čeho je třeba pro zdravý vzrůst vlasů u dětí.

Anketa o školních zahradách. Za předsednictví vicepresidenta zemské školní rady, dvor. rady Zabusche, zasedala těchto dnů v Praze zvláštní anketa, která rokovala o tom, jak povznést školní zahrady na venkově. Zasedali v ní zástupci zemského výboru, zemské školní rady, zemědělské rady, učitelstva a znalci z oboru zahradnictví a ovocnictví. Jako zástupce českého učitelstva povolán byl do ankety pan Jindřich Vorel, řídící učitel z Dobré Vody u Pelhřimova.

Počty ve třech odděleních.

S. KORDA.

Neobyčejné obratnosti je potřebí učiteli, kde je mu vyučovati počtům ve třech odděleních. Případ ten ovšem může nastati jen na jednotřídce nebo dvojtřídce. Na jednotřídce, kde tři oddělení přesně jsou označena, může si učitel pomoci vhodným rozvrhem hodin. A na dvojtřídce jsou v druhé třídě vlastně jen dvě oddělení, a tu je osnovou předepsáno jiné početní učivo pro čtvrtý školní rok a jiné pro pátý školní rok prvního oddělení a opět jiné pro oddělení druhé, zahrnující šestý, sedmý a osmý školní rok. Ovšem osmý školní rok je na venku vlastně jen na papíře. Třináctileté dítě dostane v létě úlevu, chodí pak několik měsíců do školy a po novém roce dospěje. A nedospěje-li, dostane zase na jaro úlevu. Docházka je tu v pravdě jen sedmiletá.

Shrneme-li celou osnovu počtů škol dvoutřídních v přehledný celek, dostaneme tento obrazec:

V prvním oddělení jsou dva ročníky. První má se naučiti čtyřem početním způsobům pamětně i písemně v oboru do tisíce.

Druhý ročník tutéž s vyššími čísly přes tisíc a čísly desetinnými.

Celé první oddělení pak má poznati počítání s obyčejnými zlomky, ovšem jen s těmi, jež se nejčastěji v životě skutečném objevují, a tu více dlužno hleděti k pojetí pamětnému než ovládání písemným způsobem.

Druhé oddělení, v němž tři poslední ročníky pojaty v jediný celek, má po provedené koncentraci učiva uměti čtyři početní způsoby čísla celými, desetinnými, vícejmennými, zlomky, počet úrokový.

Celkový cíl je, aby děti nejvyššího ročníku dovedly zmoci širší příklady rozčetné a poznati, kdy kterého způsobu početního třeba užiti.

Je zřejmo, že těžko zaměstnávají děti tak různých vědomostí a stáří v jedné početní hodině, zvláště, když vyžaduje se zejména, aby více cvičilo se počítání pamětné, než písemné.

Nejhůře bývá na počátku roku, kdy třeba u čtvrtého a pátého školního roku opatrně rozšiřovati obory číselné a s druhým oddělením opakovati zkusmo základní čtyři druhy početní, pro zkoušku, kolik toho zapomněly přes prázdniny. A zapracoval-li se učitel, přijdou úleváci a práce začne znovu. Ještě šťastný jest učitel, který nemá třídu přeplněnou. Ale kde jest v druhé třídě sedmdesát žáků, první hodina ranní, početní, je učiteli po celý rok hodinou potu.

A pak jsou tu ještě jiné závažné okolnosti. Na podzim nepřijdou hned děti do školy, trousí se až do října; na venkově jest pilná návštěva jen v měsících zimních, a to ještě ne všude. Jakmile na počátku března vylihnou se housata a začnou práce v poli, docházka stává se nepravdělnou. Musí tedy učitel hledět, aby přes zimu naučil všemu pokud možno, ať už to učebné osnovy podrobně předepisují jakkoli. Čemu nenaučil v zimě, tomu se později některé děti, školu nepravdělně navštěvující, nenaučí.

Jiná obtíž jest, že třeba pracovati s dětmi po půlhodinách. Ba v oddělení prvním i po čtvrt hodinách nutno věnovati počítání příkladů z paměti.

Nezbývá tedy učiteli nic, než přiřadovati učivo nižších oddělení na vyšší.

Pokaždé nutno dvě kategorie žáků zaměstnati uloženými příklady a s třetí kategorií pracovati.

Z té příčiny musí si učitel pospíšiti rozšířiti obory početní v nejnižších dvou odděleních, aby jich vůbec mohl zaměstnati.

Teprve potom, když může nižší oddělení zaměstnati příklady sečítacími, je mu možno volně pracovati druhou půlhodinu s nejvyšším oddělením. Jedinou výhodou jest tu učiteli, že může si v prvním oddělení zaříditi věc tak, že všechny druhy počítání písemně i pamětně u obou kategorií žáků provádí se paralelně, s rozdílem pouze, že čtvrtý školní rok počítá do tisíce a pátý školní rok v oboru čísel vyšších.

Učitel je tu odkázán ovšem sám na sebe, protože žádná početnice k postupu tomuto úplně nepřiléhá. V té době nutno s druhým oddělením probrati počty úrokové a pokud možno i sousudkové počty trojčlenné, protože nejstarší žáci k jaru buď dospějí, nebo dostanou úlevu.

A kdyby se v zimě na tuto okolnost nepamatovalo, budou z dvojtřídky každého roku vycházeti žáci, kteří nezmohou žádného početního úkolu, kde některý ze základních čtyř způsobů početních není samozřejmý.

Pro pátý školní rok předpisuje osnova také počítání s čísly desetinnými. Když žáci tohoto ročníku probrali čtyři početní způsoby v oboru čísel vyšších, učitel přimkne je k oddělení druhému, s nímž počítají snadnější příklady s čísly desetinnými.

V té době může věnovati více času nejmladším. Konečně pro všechny tři kategorie žáků předpisuje osnova počítání se zlomky obyčejnými. Práci tuto možno prováděti postupně.

Rozumí se, že v nejnižším oddělení omezuje se počítání toto na zlomky nejznámější a hledí se tu jediné k počítání pamětnému. Podobně v ročníku pátém, kde však nutno zlomků užiti na příkladech kombinovanějších. Jenom v oddělení druhém možno se zlomky obyčejnými pracovati písemně.

Po celou zimu na dvojtřídce pracuje učitel v početní hodině s látkou roztríštěnou, v stálém rozčilení, aby všecku látku udržel si v evidenci. Ulehčí se mu teprve na jaře, ovšem pracoval-li po celou zimu pilně.

Celkový výsledek zimy musí býti tento: Žáci čtvrtého ročníku musí uměti pamětně i písemně čtyři druhy početní do tisíce, mají pojem o zlomcích $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$ až $\frac{1}{10}$. Žáci pátého ročníku znají čtyři druhy početní pamětně i písemně přes tisíc, čísla celými i desetnými, mají pojem o číslech vícejmenných, jež převádějí v počtech buď na čísla desetinná nebo jednoduchá pojmenovaná. Počítají se zlomky obyčejnými do desetin pamětně.

A tu teprve možno se všemi žáky třídy celé počítati velké příklady rozčtené, při čemž těžší druhy počtů provádějí žáci druhého oddělení, kteří po jaru ve třídě byli zůstali, snažší druhy početní provádějí žáci obou nižších oddělení, jak který počet odpovídá jejich vědomostem.

Na takových příkladech rozčtených může potom učitel případné nedostatky vhodně doplňovati. Účinnou podporou jsou mu starší žáci se svými vědomostmi, pro něž je takové doplňování mladších dobrým opakováním a utvrzováním. Kdo si věc nezařídí tak, aby poznatky jednotlivých oddělení rozšiřovaly se postupně a doplňovaly se vědomostmi oddělení vyšších, utahá se stálým vysvětlováním a hnedle se přesvědčí, že mnoho práce vyplýval nadarmo.

A potom, když druhým rokem žáci postoupí do oddělení vyššího, nebude mu možno stavěti na základech z roku minulého.

Je třeba tedy, učivo osnovou předepsané, zejména v počtech si dle podrobnosti a příbuznosti stupňovitě sestaviti.

Paedagogické museum v Paříži.

Podává JOS. CHUDÁČEK, učitel v Plzni.

(Pokračování.)

Dnes jest paedag. museum ve vlastním domě. Ale nežli se zakoupila budova v ulici Gay-Lussac, musilo konati takřka křížovou cestu. Na počátku bylo v místnostech tak nevhodných, že v protokolech o schůzích musejní komise z prvních let nečteno nic jiného, nežli nářky na nedostatečné místnosti. Nedostatek tento však časem byl napraven a dnes má museum vlastní budovu, která ovšem nemůže se ani z daleka srovnati s jinými musei pařížskými na př. Louvrem, Trocaderem, Luxemburkem, ale svému účelu hovějí úplně.

Ulice Gay-Lussac jest jedna z tišších ulic, kam hrozný ten rej hlavních boulevardů velkoměsta již nedoléhá. Jest to budova dvoupatrová s malou zahrádkou, za níž jest ještě jeden dům přízemkový.

Č. 1. ustanovovacího dekretu praví Při ministerstvu vyučování zřízeno jest paedag. museum a ústřední knihovna o vyučování národním, jež obsahují sbírky různého materialu školního, doklady historické a statistické, jakož i učebné knihy z Francie a z ciziny.

Plán zajisté obsáhlý, jenž ukládal řiditelství musea hojně práce. A můžeme doznati, že komise musejní pracovala ze všech sil pro své milé museum. Uvážíme-li pak ještě, že museum bylo na počátku v tak špatných místnostech, tu jsme věru naplnění podivem, že se tolik pracovalo.

Hlavní péče věnována hned na počátku knihovně. Zvláštní náhoda tomu přála, že mohl k ní býti položen dobrý základ. Stalo se to koupí celé knihovny Rapetovy. Rapet, školní inspektor ve výslužbě, sháněl a kupoval po celý svůj život knihy týkající se vychovatelství a opatřil si tak velkou paedag. knihovnu, čítající skoro 4000 svazků, mezi nimiž byly mnohé knihy vzácné ceny. Tak na příklad tam bylo 284 knih vztahujících se na Pestalozziho a jeho metodu, k nimž byly přičiněny velice zajímavé poznámky. (Když byla výstava školská v Curychu, poslalo tam paedag. museum pařížské také tuto kolekci knih, ale ze 284 bylo mu vráceno jen 210!)

Knih pak rychle přibývalo buď koupí neb i dary. Tak r. 1816 řízením, Buissonovým koupena v Itálii celá sbírka knih hlavně ze stol. XVI. Zařaděny byly do oddělení »reserve«. Jsou to vesměs knihy vzácné obsahem i vnější úpravou.

Po výstavě v Antverpách zaslali nakladatelé z Nizozemí darem celou sbírku knih a atlasů. R. 1890 z Uruquay byla nabídnuta vládě francouzské knihovna Bolivarova, z níž pro museum vybráno na 3000 svazků. Konečně r. 1895 rodina Fauvety darovala mu celou svou knihovnu. Vůbec přibývalo průměrně ročně na 2200 děl. Asi 1500 z nich bylo koupeno, 600 bylo darováno a 60 periodických děl získáno výměnou. Dnes čítá knihovna kolem 72.000 svazků, jež rozděleny jsou na 4 hlavní skupiny: 1. Reserve (tam jsou zařaděny ony staré knihy, jež Buisson nakoupil v Itálii). 2. Hlavní fond. 3. Úřední zprávy z Francie i z ciziny. 4. Časopisy. Konečně nyní se počalo tvořiti oddělení 5., které obsahovati bude rukopisy.

V posledním roce (1904) navštívilo knihovnu 2739 osob. Výpůjček bylo 26.180, z nichž 15.877 do domu.

Zajímavé jest, v jakém poměru jsou jednotlivé vědy v hlavní knihovně zastoupeny. Vyjádříme-li tento poměr v procentech, vznikne tento přehled:

Literatura	30·3%
Dějepis	18·2%
Divadlo	10·6%
Paedagogika	9·3%
Filosofie	6·0%
Romány	4·9%
Zeměpis	4·7%
Mluvnice	4·1%
Různé revue	3·8%
Přírodopis	3·6%
Fysika a chemie	2·8%
Mathematika	1·7%
	100·0%

Z uvedených čísel vidíme, že knihovna jest velice bohatá. Dalo by se očekávat, že hledání knih jest obtížné, avšak není tomu tak, neboť mají zde velmi prakticky sestavený katalog. Katalog tento jest nejen seznamem knih, nýbrž takřka průvodce čtenářův po knihovně; neboť ať jest kterékoli jméno autora nebo země, buď pouze název knihy, nebo kterákoli věda, již chce čtenář studovati, vše v katalogu najde. Nic jiného nemá čtenář na práci, nežli najíti jméno, které ho zajímá, a již při tomto jméně najde vše, co knihovna obsahuje, a to nejen knihy o tom předmětu pojednávající, ale i články roztroušené v různých časopisech. Musíme doznati, že katalog tento jest velmi důmyslně sestaven.

Ke knihovně centrální připojena jest knihovna kočující. Vznikla r. 1882 a účel její jest, aby byla k službám těm, kteří chtějí se připravit ke zkouškám. Tato knihovna obsahuje na 3000 svazků, z nichž 33·5% připadá na paedagogiku, 26·3% dějinám literatury, 9·3% dějepisu, 6·6% zeměpisu, 5·8% filosofii. Pak následují: přírodopis (4·4%), mluvnice (4·1%), matematika (3·0%), mravouka (2·6%), polní hospodářství (2·2%), fysika a chemie (2·2%). Tato knihovna cirkulační neobsahuje velký počet děl (tak na př. jen 59 paedagogických), ale každý spis jest asi ve 12 exempláři. Spisy zvláště důležité jsou i ve více výtiscích. Jak mnoho se užívá této knihovny, tomu nasvědčují tato čísla. Roku 1896—1897 bylo 8859 výpůjček; ale již roku minulého 1902—1903 vzrostl počet výpůjček na 31.298.

Každý člen veřejného (státního) školství ve Francii má právo, vypůjčovati si knihy jak z knihovny cirkulační tak i z ústřední. Jenom ten, kdo si vypůjčuje knihu ponejprv, musí si opatřiti potvrzení od inspektora. I cizinci si mohou knihy vypůjčovati, když si opatří dostatečná doporučení.

(Pokračování.)

Paedagogické museum v Paříži.

Podává JOS. CHUDÁČEK, učitel v Plzni.

(Dokončení.)

Činnost správy musejní neomezila se jen na zřízení a obohacování ústřední a kulační knihovny, ale nesla se k tomu, aby vynášly se jiné cesty, vedoucí ku vzdělání učitelstva a prospěchu obecnému. Dlužno ovšem doznati, že mnohé z nich se nezdařily, mnohdy jen návrhy byly podány, které, ač s nadšením přijaty, přece k uskutečnění nedospěly.

Tak r. 1886 zavedeny byly večerní schůze pro učitele. Příčinu k nim zavdalo, že učitelé pařížští jsou po celý den zaměstnáni a nemohou tedy navštěvovati museum přes den. Schůze ty se konaly od 7¹/₂ do 9¹/₂ večer. Ale tento pokus se nezdařil a po 2 letech se toho nechalo.

Téhož roku 1886 objevil se návrh, zasluhující zvláštní pozornosti. Týž M. Buisson, který již dříve prokázal museu tolik platných služeb, navrhoval: Museum mohlo by pořádati celý cyklus přednášek vynikajících cizích paedagogů, kteří by seznámili učitele i obecnstvo pařížské se zařízením školství v různých zemích evropských. Themata ku přednáškám, o nichž by se mělo po přednášce rozmlouvati, budou obecná, jako na př.: povinné vyučování, ruční práce ve škole, organisace škol řemeslnických, normálních atd. Vůbec bylo by vždy volno všem po přednášce tázati se přednášejícího; stručné obsahy přednášek, jakož i debat po nich nechtě jsou pak tiskem vydány. Zařízení těchto přednášek, jakož i náklad s nimi spojený náleží museu. Vynikajících paedagogů, kteří by rádi francouzským učitelům přednášeli, našlo by se dosti. Jen ze samotného Německa, praví M. Buisson, dalo by se získati dvacet vynikajících paedagogů. Rovněž i v Anglii, Belgii, Itálii, Španělsku, Portugalsku, Švýcarsku by se našli.

Nevíme, jaké obtíže postavily se tomuto pěknému návrhu v cestu; konec však byl: zapomnělo se naň a nedělalo se nic.

Roku 1887 uspořádány byly dva kursy pro učitele. Jeden mathematicko-fysický, druhý literární. V kursu mathematicko-fysickém hlavně se přihlíželo ku praxi při fysice a chemii.

V kursu druhém byly přednášky v literatuře, gramatice, dějepisu, mravouce a výchování. Kursy ty byly večer.

Roku 1895 konali tři zemští inspektoři (inspecteurs généraux) přednášky, jichž účelem bylo usnadniti přípravu ke způsobilosti inspektorů obecných škol (l'inspecteur primaire). Účastenství bylo převeliké.

Kromě těchto konferencí, jež jsou řízeny odborníky, zajisté mnoho vykonaly, museum přispívá značně ku prospěchu učitelstva tím, že zřízeny byly různé sály pro jednotlivé vědy a umění. Tak jest v museu sál zeměpisný, pro kreslení geometrické, pro kreslení umělecké. V museu pořádány bývají občasné výstavy, jež zajisté také nejsou bez užitku.

Jak bylo řečeno, správa musejní hledala cesty, jež by i širšímu obecnstvu byly na prospěch. Tak r. 1885 čteme v 15. čísle »Revue pédagogique« vyzvání francouzským knihkupcům, aby vhodné zábavné knihy s udáním ceny posílali do musea, kdež zdarma budou vystaveny. Vyzvání toto setkalo se s výsledkem neočekávaným, neboť sešlo se záhy tolik knih, že z nich mohla býti celá knihovna zvaná »Bibliothèque récréative«. Myšlénka tato jest velice dobrá, neboť my všichni víme, jakou potíž mají rodiče na př. o vánocích, když mají koupiti dítěti knihu;

a dobře víme, jak často koupí dětem bezcenný škvár. Jen to zkusme, a řekněme svým žákům: »Přineste mi ukázat, jaké knihy jste dostali o vánocích,« a ihned uvidíme, co se kupuje. Ale neodsuzujme rodičů. Celý rok jsou v práci o ten vzdejší chlebiček; ani chvíle jim často nezbude ku čtení. A jestliže i zbude, kdo pak z nich má tolik lásky ke svým dětem, aby přečetl několik knih a nejlepší vybral. A kdyby měl i tu lásku, kde pak si má opatřit ty knihy, jež chce přečísti. A proto taková knihovna, aneb aspoň seznam bezvadné a při tom výborné četby jest nadmíru užitečný.

O knihovně této »Bibliothèque récréative« napsal M. Buisson pěkné články v »Revue pédagogique« pod názvem: »Četba pro naše večery«.

Shrme-li činnost Paedagogického musea v Paříži, musíme doznati, že správa musejní (jež ovšem má k dispozici slušné částky peněz), byla velmi příčinlivá. Nejen že pořízena jest obrovská knihovna, jež rovnati se může snad všem při jiných paedagogických museích na světě, ale i ostatním cestám sloužícím vzdělání učitelstva věnována jest náležitá péče.

Paedagogické museum v Paříži jest ústav státní. Roční náklad na ně činil roku 1888 (nemám novějších zpráv) 40.000 franků. Z nich za 5000 franků byly koupeny knihy, 1500 franků bylo dáno od vazby. Zbytek jest slušné úředníkům. Úředníků jest několik. Jsou to: ředitel, jímž jest vždy jeden zemský inspektor (inspecteur général); knihovník, jenž dostává 5000 fr. služného, adjunkt (2800 franků), 3 úředníci (2400 fr., 2100 fr., 1800 fr.), správce sbírek (2100 fr.), kromě toho jest 6 sluhů.

Návštěva musea, totiž sbírek jest vždy ve čtvrtek od 10 h. do 5 hod. odpoledne. Knihovna však jest otevřena každodenně a pravidelně najdeme v čítárně vždycky dosti čtenářů.

Procházka »Paedagogické museum«.

Kráčíme hlučným boulevardem St. Michel. Když dojdeme jižního jeho konce, zabočíme na levo do ulice Gay-Lusac a v několika minutách staneme před budovou musejní. Jak již bylo pověděno, nemůže se budova Paedagogického musea nijak co do výstavnosti srovnati s jinými musey pařížskými. Jest to obyčejný dvoupatrový dům.

Nuž vejďme do vnitř. Projdeme malým dvorkem a vkročíme do »síně«. Jest to místnost ne příliš prostranná, zdobená menšími obrazy představujícími výjevy ze života školního dob dřívějších. Na stropě jsou napsána jména vynikajících paedagogů. Mezi nimi ovšem uveden také Komenský. U Komenského jest Pestalozzi, zajisté úmyslně.

Ze »síně« vedou troje dveře. Chceme jíti jimi — ale jsou zamčeny. Snad v době prázdnin. Ostatně místnosti, do nichž vedou, mají svůj speciální účel. Jedna z nich jest sál pro přednášky, druhá místnost jest sál zeměpisný. Zahneme tedy třetími dveřmi na levo. Přicházíme k zahrádce, za níž jest ještě jedna budova. Dříve však, nežli zajdeme do budovy za zahrádkou, zastavíme se ve dvou menších sálech po obou stranách chodby. Jest tam sbírka předmětů pro kreslení. Nechci snad příkře posuzovati, ale tolik přece musím říci, že mne sbírka ta naprosto neuspokojila, a dojem, který jsem si z ní odnášel, byl špatný. Pomínám volbu předmětů určených ku kreslení. Snad i zde by se dalo leccos vytknouti, zvláště když uvážíme, že jest to v Paříži. Avšak to, co každého navštěvovatele

zarazí, jest neurovnanost této sbírky. Omluva, že jest to v době prázdnin, nijak nepostačuje. Vždyť museum (totiž sbírky) jest otevřeno pouze jednou za týden. Všechny ostatní dni může personál musejní úplně klidně pracovati. Což by nemohli trochu vše urovnati, prach sprášiti? Vždyť to vyhlíží, jako bychom byli v atelieru hodně nepořádného umělce. A vždyť zajisté museum nenavštíví nikdy tolik cizinců, jako právě o prázdninách. Něčeho podobného v jiném museu pařížském nenajdeme. Ostatně něco podobného spatříme i v místnostech v budově za zahrádkou. Jsou tam totiž 2 sály určené pro nakladatele. Také věci zde vystavované jsou v nepořádku. Trochu jest možno vysvětlit si příčinu toho neurovnání: Všechny knihy zde vystavené jsou přístupny a tu musíme doznati, že mnohý navštěvovatel po prohlídce knihy nebo jiného díla nepoloží to na místo, kde věc vzal, čili krátce: nesvědomití navštěvovatelé dělají nepořádek sami.

Avšak opakuji, co jsem řekl dříve kdyby se o sbírky upřímně dbalo, bylo by docela snadně možno udržeti je v pořádku. Vůbec se mi zdá (ale říkám to s velkou rezervou a připouštím, že snad se klamu, neboť čas mi nedovoľoval, abych po příčinách pátral), že o sbírky se správa musejní stará mnohem méně, nežli o velkolepou knihovnu.

Ale přese všechny tyto nedostatky najdeme tam mnoho věcí velmi zajímavých. Všimněme si některých. Nejprv vyhledejme třeba čítanky. Jest jich tam několik. Společnou vlastností jejich jest, že jsou hojně, a možno říci velmi případně ilustrovány. Tak na př. slabikář, vydaný u velké nakladatelské firmy Hachette et Cie., Bd. St. Germain, zvaný »Le premier livre de lecture courante« má ilustraci ke každému článku. V jiném slabikáři (E. Schmitt: Nouvelle méthode de Lecture) jsou obrázky vkládány do vět. Tak na př. věta La table est carée (= stůl jest čtyřhranný) jest tištěna takto La est carée.

Pro psaní jsem tam našel několik vzorných sešitů. Jsou dělány takto Písmeno, které se má psáti, na př: *n*, jest tištěno na počátku řádky. Pak po celé délce řádky jsou tištěna *n*, ale jen tečkovaná, jež dítě pouze obtahuje. Zajisté mají tyto sešity své výhody.

Zvláště se mi líbily pomůcky zeměpisné a dějepisné. Najdeme tam krásné školní mapy vodopisné a horopisné, ba i geologické, které nejsouce přeplněny, jsou neobyčejně jasně provedeny. Nakladatelství Armand Colin (5 rue de Mézières) vystavuje tam celou sbírku dějepisných obrazů. Obrazy tyto jsou rozměrů velkých (jako naše obrazy Janského nebo Pichlerovy.)

Velice se mi zamlouvaly tím, že větší péče jest tam věnována dějinám kulturním nežli politickým. Obrazy počínají v době galské a sahají až do doby moderní. Obrazy jsou na obou stranách. Tak na prvním obraze jest: Merovingové a verso Karlovci. Cena jejich jest však dosti značná, neboť jest jeden za 8 franků.

Všimněme si aspoň ztěžně pomůcek přírodopisných a přírodopisných.

Tak spatříme tam praeparaty přírodopisné trochu jinak upravené nežli u nás. My dáváme zvířata do líhu, jenž jest ve válcovitých sklenicích. Tam však jsou zvířata v nádobách plochých, okrouhlých, které mají hořejší stranu vydutou. Vše pak jest zasazeno ve dřevě. Zajisté jest zvíře v této úpravě jasněji viděti, nežli v úpravě naší. Ale má to i svou nevýhodu: jest to drahé.

Obrazy tělovědné jsou zařízeny takto: Celý obraz jest složen z několika vrstev, které se mohou odhrnouti. Tak na první vrstvě vidíme kostru, odhrneme-li ji, spatříme svalstvo, na třetí vrstvě ústrojí vnitřní a t. d.

Zajímala mne také sbírka kovů. Každý nerost jest připevněn na čtverci lepenky. Tak na př. zinek. Kov sám jest dole, po stranách pak jsou rudy, z nichž se dobývá. Na volných místech pak jest popis rud, kovu, jakož i psáno o jeho užitku.

Musím se také aspoň stručně zmíniti o malých obrázcích, které vydány jsou za účelem, by vzbudily nechuť k alkoholu. Jest jich celá serie. Název jejich jest. Zohyzdění způsobené alkoholismem (Enlaidissement produit par alcoolisme). Tak třeba spatříme vedle sebe 2 obrázky. Na jednom z nich jest vyobrazena zdravá, svěží tvář abstinenta, na druhém zohyzděná tvář alkoholika.

Na jiných obrázcích spatříme řadu neštěstí způsobených nemírným požitím lihovin.

Myslím, že by takovéto obrázky byly velmi užitečné i u nás. Zvláště mocně působí ty obrázky, kde jsou vyobrazení podle sebe člověk abstinent vedle alkoholika.

Když jsem vstupoval do tohoto musea, velice jsem se těšil, že spatřím nové školy kreslicí. Jest to docela přirozené, vždyť dosud heslo »umělecká výchova« nepozbylo svého zvuku. Doufám, že v Paříži, centru umění (třebas někdy dosti pochybného) vyveden budu z toho chaosu, do něhož jsme všichni různými brožurami a knihami byli zapředeni. Avšak mé očekávání nedošlo splnění. Našel jsem zde sice několik škol kreslicích, ale vesměs starších, sestavených úplně tak jako naše.

Mám-li shrnouti vše o těchto sálech, v nichž nakladatelé vystavují pomůcky jejich nákladem vydané, musím říci toto:

Knihkupci francouzští mnoho o to nedbají, aby pomůcky vydané jejich nákladem v museu vystavovali a správa musejní málo se stará, aby vystavené předměty byly v ladném pořádku. Čili platí zde totéž, co bylo řečeno o sbírkách předmětů pro kreslení.

Ze sálů určených nakladatelům přijdeme do velkého sálu, v němž vystaveny jsou práce učitelů i žáků francouzských. V sále tomto jest tolik zajímavých věcí sneseno, že jsem se vždy při odchodu divil, jak rychle čas mi při přehlížení uplynul, a litoval jsem, že mi nebylo více času popřáno, abych podrobně si mohl prohlédnouti vše v této místnosti.

Tak na příklad našel jsem tam staré konferenční protokoly škol z venkova francouzského. Jak rád bych byl četl a seznal, jak žilo učitelstvo francouzské kolem r. 1830. Byly tam snad poměry podobné jak K. Rais je líčí v »Zapadlých vlastencích«? Jinde našel jsem různé rukopisy knih. Věru jest zde mnoho dokladů, které by mohly nám ukázati život učitelstva francouzského v minulém století.

Avšak i práce žáků jsou velmi zajímavé. Jsou zde totiž žákovské práce, které poslány byly na výstavu v Londýně 1884 a které byly na výstavě v Paříži 1900.

Ač mně trochu vadilo, že mohu prohlížeti věci určené pro výstavu, přece s chutí jsem se pustil do přebírání sešitů, výkresů a různých jiných prací francouzských žáků. Jsou zde práce žáků škol obecných (l'école primaire) a vyšších

tříd škol obecných, jež rovnají se asi našim měšťanským. Ve Francii je nazývají: l'école primaire supérieure. Také několik prací žáků ústavů učitelských tam spatříme. — Úkoly a všechny ostatní předměty jsou uloženy ve skříních, které jsou otevřeny, takže navštěvovatel může si prohlédnouti, co mu libo.

Jak známo, neučí se na státních školách francouzských náboženství. Ti rodiče, kteří chtějí, by dítě jejich náboženství se učilo, musí je posílati na katechismus do kostela. Při každém farním kostele v Paříži jest síň, kde se vyučuje náboženství, zvaná »salle du catéchisme«.

Náboženství má nahraditi vyučování světské morálce, zvané »l'instruction morale et civique«. Zajímavá jsou themata ke komposicím z morálky. Uvádím jich několik.

Dívčí škola v Bordeaux. Vrchní oddělení (cours supérieur):

Ukažte jak dívka, později žena, může splniti povinnost vlastenectví a doložte příklady, že tato ctnost jde někdy až k heroismu.

Střední oddělení (cours moyen): Louisa má všechny dobré vlastnosti. Které? Avšak ona začíná býti pyšnou. Ukažte, jaký by byl účinek způsobený pýchou.

Smíšená škola ve St. Victor (Dordogne). Jest to škola na vesnici.

Oddělení vyšší (v němž dle statistiky té školy jsou pouze 2 žáci):

Proti kterým povinnostem se prohřešuje žák, který neposlouchá, nedává pozor a vyrušuje celou třídu. Ukažte účinky takového chování pro přítomnost i pro budoucnost.

Měšťanská škola v Lille (Francouzský termín »l'école primaire supérieure« překládám našim názvem »měšťanská škola«).

Komposice z morálky: Které jsou zvláštní povinnosti nejstaršího syna: 1. jsou-li rodiče živi, 2. je-li otec mrtev, 3. jsou-li oba rodiče mrtvi.

Komposice z jazyka francouzského:

Jistý žák z vaší třídy odevzdal opsanou úlohu, z níž dostal výbornou známku. Vy nechcete to oznámiti učiteli, ale píšete mu dopis, v němž mu oznámíte, co soudíte o jeho jednání.

Měšťanská škola v Lyonu:

Komposice z morálky: Ukažte, které jsou podněty našeho jednání. A tak bych mohl uvést mnoho podobných themat. Laskavému čtenáři ponechávám, by soudil sám o tomto pokroku ve školství. Dá se čekat, že brzká budoucnost nám ukáže, jaké výsledky pro Francii přinese tato morálka bez Boha.

Pomím již vypisování ostatních prací. Jsou sice tu a tam odchýlné od našich, ale v podstatě se nelíší.

Ku konci jen několik slov: Ač shledáme některé nedokonalosti v tomto museu, přece odcházíme z něho s dojmem hlubokým, takže návštěvu jeho mohu všem doporučiti. Budoucím navštěvovatelům přeji, by jim bylo poskytnuto více času nežli mně. Když by si někdo přál bližších informací, posloužím s největší radostí.

Poesie ve škole.

Obrázek ze skutečnosti. Píše JOS. BENEDA.

Kdysi četl jsem článek s tímto názvem. Přinesl mi ho kolega, jsa jím nadšen. Po takovém doporučení četl jsem článek se zájmem. Byl opravdu velmi pěkný, psaný s porozuměním, dýchala z něho láska k dětem a byl v něm podrobný návod, jak u dětí dlužno pěstovati porozumění pro poesii i naladiti city poetické! Krásná věc. Poesie u dětí by zahladila tak mnohý hrubý tah v duši.

Kolega působil pak na své žáky ve smyslu článku a dodělal se pěkných výsledků. Povzbuzen jeho příkladem, chopil jsem se té věci také a také námaha moje byla odměněna pěkným výsledkem.

Působili jsme v malém venkovském městečku, ale všechno tu bylo. Bohatá knihovna učitelská, ještě bohatší žákovská, kabinet plný pomůcek, zámožná obec, která škole opatřila všechno, zač správa školy požádala, a hned vedle školy úhledný kostelíček. Proč se o kostelu zmiňuji hned při škole, pozná čtenář z následujícího.

Na zimu stal se můj kolega správcem jednotřídky daleko od města. Těšil se na to místo jako dítě na novou hračku. Všecko mi vykládal, jak si to tu všecko zařídí podle svého, jak si bude počínati a tu drobotinu vychovávat podle svých zásad.

A dodal na konec: »Kamaráde! Zlatá samostatnost! Co jsem se po ní natoužil!«

Rozuměl jsem mu dobře. Byli jsme oba učitelé té kategorie, jimž se teď říká »pokrokoví«, ale tenkrát nám říkali »novotáři«. Hlavně ovšem náš řídící, který byl starý pán, sloužící přes zákonitou čtyřicítku. A s námi mladými nechtěl táhnouti na té čerstvě naorané brázdě. Já s přítelem působili jsme mu často v konferencích sborových rozpaky. Chtěli jsme to neb ono, ale stálo to hrůzu peněz: »Oh pánové, to ne. To ať pořídí až můj nástupce,« říkával.

A tak léta plynula.

Když se kolega na zimu stěhoval na své místo, provázel jsem ho kus cesty

»Mnoho radosti tam neužiješ,« řekl jsem, když mi ukazoval ves daleko mezi kopci. »Budeš úplně odříznut od všeho světa.«

»A co mi po světě,« hrdě odvětil. »Rodinu mám s sebou a školu svou. Ty dvě věci jsou celým mým světem. Mám vzdělání, chuť ku práci, sílu ducha a zdravé tělo. Co mi tedy ještě schází? Dostačím sám sobě úplně.«

Potom mi ukazoval, kam je jeho obec přifařena. Vesnička s kostelíkem bělala se na jiném kopci dobře hodinu cesty od jeho školy.

»Tam se v zimě ani s dětmi nedostaneš a farář k tobě do školy také ne,« řekl jsem jen tak náhodou. Ale přítel na mne vyjel: »Učitel na škole bez kostela může působiti ještě lépe než kde je škola při kostele.«

»Máš pravdu,« přisvědčil jsem příteli.

Vzpomněl jsem si, že doslova tak psáno bylo v jednom článku nějakých učitelských novin. A protože to bylo vytištěno, musí to býti pravdou nepochybnou.

Hned jsem si také vzpomněl, proč mi to tak nakvašeně řekl. Neměl kněze rád. Příčinou toho byl náš farář. Rozešli se pro nějakou cibuli. Napřed bývali spolu dobrými přáteli. Chodívali na procházky, chytali raky v potoce a při tom rakaření slíbil farář příteli kus zahrádky za farou. Přítel tam po jaře nasázal cibuli a pilně ji zaléval. Ale uprostřed léta, když bylo sucho největší, farář odejel někam

do Prahy na exercicie, a hospodyně zavřela faru. Nechtěje lézt přes vrata fary ku své cibuli, musel se kolega z okna školní budovy dívat, jak cibule hyne suchem. A když se farář vrátil, pohádali se, rozešli se nadobro, a tak zanevřel na kněze.

»A často mne navštív!« řekl, když jsme se loučili. »Abys viděl, jak to v mé škole vypadá.«

Slíbil jsem. Ale dříve nemohl jsem se k němu vypravit až o vánočních prázdninách. Dvě hodiny cesty jsem šel až k lesu, kde od okresní silnice odbočoval úvoz vedoucí k vsi. Úvoz byl úplně sněhem zavát. Chvilí šel jsem po poli vedle úvozu broď se po kolena sněhem, ale konečně stanul jsem v závěji táhnoucí se napříč přes pole i úvoz.

Touto cestou nebylo možno dál. Za čtvrt hodiny bych klesl do závějí unavením. Přítel byl úplně odříznut od ostatního světa. Vrátil jsem se tedy a dostihl domova pozdě večer k smrti znaven.

Teprve v máji odvážil jsem se k nové návštěvě. Bylo to zde pěkné. Měl hezkou školu se zahrádkou, dědinka na kopci obklopená lesy vypadala útulně, a přece byl přítel nespokojen.

Divil jsem se tomu, tázaje se, co mu ještě chybí. »Všecko mám, čeho jsem si přál,« řekl přítel trochu nakvašeně. »Jsem svým pánem, mám všechno, čeho potřebuji, a co jen řeknu zaopatří pro školu hned, mají mne tu rádi, i kus louky mi dali, děti jsou hodné a poslušné, všecko se mi tu líbí a přece tu nezůstanu. Schází mi něco, čeho si člověk neumí vážit, dokud to má a čeho trpce postrádá, když se toho zbavil. Ty se mi jistě vysměješ, když ti řeknu, co mi chybí, protože mne znáš, že jsem na takových věcech nikdy nelpěl. Byl bych šťasten, kdyby tu byl ve vsi kostel.«

Přítel se odmlčel a rozumí se já také překvapením. »Abys mi rozuměl, tak ti vysvětlím. Nedovedeš si představit, jaký je tu život v zimě. Teď je tu ovšem krásně, ale když nastanou nepohody, nikdo ze vsi nemůže ven. Nemáme cest.

Kdybychom alespoň měli silnici do vsi, kam jsme přifařeni. Obec naše vystavěla ji až k panskému lesu, a přes ten má stavěti velkostatek, ale nechce. Myslí si nepochybně: »Nač nám je stavěti silnice sedlákům, chtějí-li do kostela?« A já jsem z té věci celý nešťastný.

Jenom v letních nedělích dostanu se do kostela, ale hnedle na podzim je konec. Úvoz přes les promění se v potok, lesem se nemůže pro bahno, potom začne sněžit a hned celá ves je obehnána závějemi jako Port Arthur. Jsme tu na vršku, se všech stran vysazení větrem a tak tu sníh nikdy nezůstane ležeti na místě, kam padne. Do kostela se potom nedostane odtud nikdo až na jaro.

S hrůzou v zimě čekám vždy neděli. Všedního dne, když tu mám děti, je mi hej, ale neděle a svátky jsou hrozné. Sousedé, když nemohou do kostela, slezou se v hospodě hned dopoledne, odpoledne tam jdou zas, ženské sejdou se na »táčkách« v některém statku a děti skotačí na návsi. A já, který do hospody nechodím, abych se okousal. Věř mi, stýská se mi opravdu po kostele. Zdá se mi, že zdivočím jako ten zdejší lid.«

»No, můžeš účinkovat na děti, vychováš novou generaci. Pěstuj u dětí poesii!«

»Chyba, příteli, samá chyba,« řekl smutně. »Nejde to bez náboženství. Už jsem to zkusil, když mi sem farář celou zimu nepřišel učit. Na podzim jsme umlouvali, slíbil mi farář, že bude společně se mnou pracovat, a že ty nesnáze

přece nějak přemůžeme. Měl bryčku a koupil si koně. Dokud bylo bláto, dojížděl sem, ale potom jak umrzlo a sníh se navál, byl konec. Kůň mu zapadl do závěje a div nohy nepolámал. Učím sice za faráře náboženství, ale můj předchůdce neučil, ač to s farářem měl umluvené, a tak tu děti vyrůstaly jako v indianských wigvamech. U těch mi poesie selhala. Krásy přírody nechápou. Pole jsou pro ně jen místa klopotné práce, »les je pes« takové je tu přísloví, protože v lese je také jen trochu dřiny, ptáci jsou pro ně jen jídlem a jinému výkladu se usmívají. O vánocích jsem jim postavil na chodbě Alšův Betlem a deklamovali jsme Raisovu básničku »Betlém«. To jsi měl vidět! Téhle poesii porozuměly hned. Přesvědčil jsem se, že u dětí musí poesie pěstovati se tím způsobem, že musí se náboženstvím budit nejprve pro ni podklad. Srdcím dětí nejpřístupnější je krásná poesie narození Jezulátka, tajemná poesie svatého týdnu velikonočního. Na takovém základě možno budovati dále. Proto jsem rád, že už zase farář mi sem chodí. Dvakrát týdně si s ním mohu pohovořit, a radíme se o společném postupu a jde to dobře. V neděli jdu do kostela, sejdu se s okolními kolegy, děti jsou docela jiné, když se vrátí z kostela. Na zpáteční cestě jdu s našimi sousedy, cestou rozmlouváme a mohu jim ohledně dětí nenápadně udílet pokyny. Ale zimy se bojím. Už teď na ni myslím se strachem.«

Ujistil jsem přítele, že mu rozumím a slíbil jsem mu, že ho často navštívím až do zámru.

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Schůze výboru Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy koná se v neděli, dne 7. května v místnostech družstva »Vlast«. Program je důležitý a přítomnost všech členů výboru nutná.

Zřejmý doklad, jak učitelé v Italii jsou se svým úřadem na mizině, jak opravdu neznají, nebo lépe řečeno nechtějí znáti svého poslání a úkolů, dosvědčují jejich úsudky o Zolovi. »Sláva nesmrtelnému mistru,« píše mezi jiným, »obhájci pravdy, jenž nás přesvědčil, jak velmi třeba je zachrániti duše dítek ve školách před vírou v něco nadpřirozeného, ve farisejské učení v církev i zázraky, a jak třeba nám vésti je ke slunci čisté materialistické pravdy.« — V celém vzdělaném světě bude každý pohrdati učiteli, kteří holdují takovým zásadám. Ale katolíci mají zase nový zřejmý důkaz, jak Italie v Římě hospodaří. Když papežská Stolica podporuje, vydržuje přes 40 veřejných škol v Římě, je patrné, jak jsou tyto nutny, proti státním školám, v nichž učitelé povinnosti si ukládají s cílem: vyrvati dětem víru!

Venkovská inteligence — a lid. »Zář« píše: »Učitel! S jakou důvěrou dívá se náš

pokrokový svět na tohoto činitele. Boj proti klerikalismu, proti zpátečnictví a šosáctví — kdo víc zde může působit než učitel! Ano, učitelé trpí, tak krásně se o tom mluví. Ale my máme málo důvěry k venkovským učitelům. Oni, lidé inteligentní, všechny větší víscky mají obsazeny, o hlavu převyšují takovou místní »elitu« od těch »adjunktů« až po starostu, jsou v nejužším styku s lidem — a co pro lid činí? Nic, nic!! Pět procent a snad ještě méně je těch, kteří mají aspoň odvalu říci o sobě »jsem realista či pokrokář« — i to má svůj význam — ale kolik jich opravdu pokrokově pracuje? Hádky s farářem, se starostou v hospodě při zavřených dveřích, to není kulturní práce. Řekněme určitý návrh: jsou venku pokračovací školy pro řemeslnickou mládež, jsou (ač dosud velmi vzácné) i zimní školy hospodářské. Nedaly by se podobné nedělní školy zaříditi i pro mladé dělníky zemědělské? Vyučovat v nich základům národního hospodářství, morálce, počtům — abecedě praktického života. Učitel by rozšířil svou činnost čisté učitelskou — a co vše by získal! Řekne se jistě: nadsazujete, žádáte mnoho. Ne, jen napovídáme. Dalecí jsme toho podávat určitý program, jen málo žádáme pro počátek. A najdeme aspoň malounko upřímné snahy?«

Školní plat.

Píše J. BLAHOVEC.

V našem školství je tak ledacos podivného, co si obyčejný smrtelník na poprvé nedovede v hlavě srovnati.

Divnou je ta naše škola a divným je i ten učitel v ní. O obou nevíme, či vlastně jsou.

Čí je učitel? Země ho platí, ale zemským úředníkem není. Obce musí sehnati jeho plat, ale učitel obecním služebníkem není, a možná kdyby jím byl, že by ho leckde propustili, aby se zbavili »zbytečných« výdajů. Stát učiteli dává nařízení, ale státním úředníkem učitel není. Je učitelem národním, ale národ o něm ničeho nechce věděti, jak se ukázalo při poslední úpravě platů učitelských.

Druhá podivná věc je škola sama. Obec ji vydržuje, ale poroučeti v ní nesmí. To snad má své dobré stránky. Někde by snad ze školy udělali všechno možné, jenom ne školu. Školu řídí stát, ale ničím na ni nepřispívá, jak se zase ukázalo při úpravě platů učitelských, kdy země přispěti nemohla a stát nechtěl.

Ale nejpodivnější věcí při našem školství je školní plat. To je něco, co si nedovede hned tak nikdo vysvětliti.

Obce vydržují školu, platí daně, z nichž platí se učitelům služné, ale kdo posílá dítě do školy, musí z něho platiti školné.

Toto platí se obyčejně paušálně dle prelimináře na deset let předem vyměřeného, a tu obyčejně bývají obce zkráceny.

Školní plat plným obnosem starosta obecní nikdy nesežene. Chudí lidé, a ti mívají obyčejně nejvíce dětí školou povinných, nemohou ho platiti, platí tedy za ně obec, děti ty jako osvobozené se odpočtou. Stane-li se, že bylo málo dětí od školného osvobozeno v roce, kdy preliminar se vyměřoval, platí obec po deset let stejný obnos školného, třeba je potom více dětí neplatících, a obec musí k vybranému školnému hodně dosazovati a platiti za své chudé příslušníky.

Aby se tohoto břemena zbavili, hledí si obce pomoci rozličným způsobem a praktikují v záležitosti školného všelijak.

Nejobyčejnější způsob jest, že platí každý občan, mající dítky školou povinné, jen za jedno dítě, ať už jich posílá do školy kolik chce. Za ostatní zaplatí se z obecního jmění. Ale věc tato není docela spravedlivá a budí mnohde mnoho zlé krve. Chudý chalupník má třeba jen jedno dítě, za něž platí; bohatý rolník platí také za jedno, bohatý velkostatkář posílá třeba tři, a platí také jen za jedno. Ostatní školní plat sežene se obecní přírážkou a tou postižení jsou chalupníci, baráčníci, chudí dělníci, rolníci i velkostatek stejnou měrou.

Jiný způsob úhrady je, že obec školní plat zruší. To dá se provést jen jedním způsobem. Zaplatí-li obec školné na počátku roku napřed hotově, úřady sleví jí 50%. To je v nejčastějším případě tolik, kolik by obec nebyla na školném dobyla od chudásů a musela dosaditi ze svého. Zaplacený obnos rozvrhne se pak v obecní přírážce dle poměru přímých daní na všechny poplatníky. Věc zdá se na první pohled spravedlivou, ale není.

V případě tomto platí školné i rodiče školou povinných dítek nemající.

A teď octneme se, uvažujíce o školném, na konci slepé uličky, z níž není východu.

Vzdělání školní musí býti všem lidem stejně přístupno, a bylo by těžkým hříchem proti Bohu, kdyby někdo se opovážil vyloučiti z něho člověka jedině proto, že je chudým.

Kde bohatý má několik dětí ve škole a platí za ně obecní přirážkou víc než by činilo obvyklé školné a z přebytku svého poskytuje tedy možnost, aby děti chudšasovy nabyly stejného vzdělání školního jako jeho vlastní, tam zdá se věc spíše v pořádku, než kde bohatec dětí nemá a platí příspěvek na školné obecní přirážkou.

Obyčejná výmluva je: »Ať dá, kdo má.«

Také ze stanoviska lidskosti byla by věc dosti omluvitelnou. Komu Bůh požehnal, ať dá ze svého přebytku.

Ale tento způsob placení školného, ač ho obce teď o překot zavádějí, má také své stinné stránky. V obci, kde jsem před lety působil, byl bezdětný velkostatkář a platil skoro třetinu všech obecních přirážek. Když tu zrušili školné a přirážky o to stoupily, řekl mi: »Vidíte, platím školné skoro za všechny nemajetné děti v obci. Dal bych to rád, kdybych měl sám dítě. Ale takto mi to připadá jako pokuta za to, že mi Bůh dědice nedal.«

A paní se hned hořce rozplakala.

A výjev ten opakoval se každoročně.

Ostatně tento způsob zrušení školného dá se provésti jen tam, kde je zavedena obecní přirážka. Ale té všude není. Domáhají se jí jen chudé obce, v nichž je velkostatek nebo nějaký průmyslový závod, a potom města.

Tu je věc na místě. Přirážky rozvrhnou se podle přímých daní a je spravedливо, aby bohatý závod, který v chudém místě z lidu tyje a žije, za své dělníky platil a obci ze svých hojných příjmů přispěl.

Ale je většina obcí, kde obecních přirážek dosud není, a obce zuby nehty se jim brání. To je všude, kde mají trochu obecní půdy a kde obyvatelstvo živí se rolnictvím a není v obci průmyslového závodu.

Kdo těch věcí není zkušen, neuvěří, jak úzkostlivě se tu hospodaří.

Obecní půda se pronajme nebo fruktifikuje všemožným způsobem a z výtežku hradí se obecní výdaje, z nichž největší částkou vždy bývá udržování školní budovy v pořádku, vytápění, čištění, příspěvek na školní pomůcky, školní potřeby, potřeby pro chudé dívky a množství jiných věcí. Ze zbytku uhradí se plat starostovi, udržování obecních objektů, plat ponocnému, policajtovi, podpory chudým příslušníkům a celá dlouhá řada nepředvídaných obecních výdajů.

A tu není ojedinělým případ, který se stal mně. V rozpočtu místní školní rady bylo sto korun na pokrytí střechy na škole. Peníze byly, a s prací mělo se počítí o prázdninách.

Když jsem se starosty ptal, kdy přijde pokrývač, odvětil mi smutně: »Letos už nepřijde, pane řídící! Nemohu si pomoci. Musel jsem zaplatiti školní plat. Dvakrát mne upomenuli a pak přišla exekuce. Nevybral jsem letos školného ještě ani krejcaru. Sousedé zaplatí až s daněmi po žních. Co jsem měl dělat! Odnesl jsem tedy na berní úřad co jsem měl uchystané na střechu. Než zas peníze seženu, bude tu zima. Na podzim už do školy poteče, promoknou stropy, přes zimu nám vítr strhá tašky se střechy, prohnijou trámy na půdě a napřesrok, aby bylo na školu šest set korun. Ale jaká pomoc! Ten nešťastný školní plat!«

Po zrušení školního platu ozývají se hlasové už po kolik let. Ale jsou to stále hlasy volajících na poušti. Povolané kruhy snad o věci ani neuvažují, a přece je to věc tak důležitá, jejíž zrušením ulevilo by se obcím i škole a zase by se odstranila jedna překážka, která lid od školy odpuzuje. Úhrady za školní plat nebylo by třeba nebo by se našla v jiném způsobě; jen když obce platící už hodně na svoji školu, nemusely by platiti ještě za vyučování svých dětí.

Krasopis.

Píše K. P O U R.

O krasopisu ve škole obecné málo se hovoří, není to však důkazem, že by tento předmět byl ve škole na takovém stupni dokonalosti, aby ku zdokonalení jeho ničeho nebylo třeba přičiniti. Svědčí to spíše, že každý má svůj vlastní způsob, svoji metodu, kterou považuje za osvědčenou, a té se drží. Mohlo by se také mysliti, že krasopis považován je za věc tak málo důležitou, které netřeba věnovati větší pozornosti.

A je krasopis takový předmět, při kterém učitel nejméně může užiti svého důvtipu nebo vrozené obratnosti i naučených nebo odkoukaných method.

Nejobyčejnější způsob je, že učitel napíše předpis na tabuli a děti opisují. Učitel pak jde od žáka k žákovi, opravuje chybné tvary v sešitech.

Při tomto způsobu děti napíší předpis za čtvrt hodiny na stránku sešitu, potom zahálají. Žádati, aby psaly stránku celou hodinu, která je krasopisu vyměřená, nelze.

Těžké děti nevydrží, ba ani toho nesvedou, zahloubati se v myšlenky nad každou písmenou, studovati její tvar a kresliti ji pak do svého sešitu. Taková práce znavila by i dospělého člověka.

Nelze také na dětech žádati, aby celou hodinu bez ustání psaly. Popsaly by několik stránek sešitu za hodinu a haldu sešitů za rok.

Úplně dostačí, opíše-li žák předpis jednou a pěkně a méně záleží na tom, jakého času k tomu potřebuje. To závisí od jeho dovednosti. Nejdůležitější je, aby psaní žákovo bylo pokud možno nejvěrnější kopií předpisu učitelova, a žáci aby přisvojili si rukopis učitelův.

Proto musí předpis učitelův vykazovati tvary bezvadné, methodicky vyvinuté z tvarů jednoduchých, a musí učitel při vývoji těžších tvarů řídit se určitou methodou.

Může se řídit svou vlastní, protože pro krasopis nejsou určité tvary osnovou předepsány. Chce-li však, aby žáci psali pilně, musí sám také předpis provést se všemožnou péčí.

Směšno je, opravit v sešitě žákově chybný tah, je-li tento věrnou napodobeninou předpisu na tabuli.

Více péče krasopisu věnuje učitel, který každý tah nového písmene vysvětluje, jej na tabuli kreslí zvětšený, při tom už upozorní, v čem se obyčejně chybí a hned také naznačí všechny možné chybné tvary, jichž je žákům se vystříhati.

Ale ani tento způsob vyučování krasopisu i s obligátním opravováním nevystačí na celou hodinu.

Než je učitel s opravou hotov, jsou už někteří sběhlejší písaři hotovi s předpisem a začnou z dlouhé chvíle šeptati. Kázeň se uvolní, protože opravující učitel nemůže dozírat.

Takové opravování je pro učitele trapným, a proto opravují někteří chyby v krasopisných sešitech mimo hodinu vyučovací. To je věc úplně zbytečná, protože žák neslyše při opravě výtku učitelovu, nepozná, v čem pochybil. Ba stává se často, že na opravený předpis ani se nepodívá.

Takové opravování doma koná učitel jen pro inspektora, aby se přesvědčil, že učitel práce žáků prohlíží, ale žáci z něho užitku nemají.

Opravy musí se dít v hodině krasopisné. Chce-li však učitel klidně a nevyrušován šepotem opravovati, musí tak činiti, pokud žáci jsou zaměstnáni hotovením předpisu a nemají času baviti se.

I menší žáci napíší šesti neb osmiřádkovou stránku svého sešitu za půl hodiny. Na to je učiteli stále pamatovati. Vyjímám tu ovšem stupeň nejnižší, kde při psaní má učitel ještě jiné povinnosti, a nelze tu psaní tedy nazvati krasopisem, jak se obyčejně děje.

Vysvětliv učitel tvary cvičeného písmene, jak uvedeno, vyloží i význam slov, jichž ku cvičení užito. Na vyšším stupni mohou význam vysvětliti žáci na základě dotazování se strany učitele.

Je neomylným prostředkem k udržení kázně ve škole, upoutá-li učitel žáky výkladem. A tak i při krasopisu.

Žáci potom píšíce, zamyslí se i nad významem psaných slov, protože dojmy výkladu učitelova jsou ještě v paměti jejich čerstvé, a nemají času k šeptání.

Zabaviv tak žáky výkladem první půl hodiny, nechá učitel druhou půlhodiny psáti, a tu ať rychle opravuje.

Na stupni nejvyšším, kde žáci už jsou sběhlejšími písaři a nepotřebují stálého návodu učitelova, možno psáti také dle napovědi, kde učitel dozíraje a opravuje zároveň, má úplně volnou ruku. Rozumí se, že v tom případě musí napovídati z paměti.

Psaní dle napovědi na jiném než na nejvyšším stupni se neosvědčuje, protože žáci píší ještě chybné tvary, jichž učitel nestačí opravovati.

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Výbor jednoty česk. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal schůzi dne 7. května. Schůze byla čteně navštívena i vzdálenými přespolními členy a vyřízeno v ní mnoho důležitých záležitostí s naprostou svorností a jednomyslností.

Schillerova slavnost ve Vídni. V neděli dne 7. května byla ve Vídni zahájena slavnost na oslavu stoletého výročí Schille-

rovy smrti. Kolem sochy básnickovy uspořádán byl holdovací průvod z dítek obecných a měšťanských škol všech 21 vídeňských okresů. Když byl dr. Lueger oslovil dítky, zapěl sbor 600 dětí v kroji z r. 1805 Schillerův »Hymnus radosti«. Průvod, jehož se účastnilo na 60.000 školáků a školaček, míjel sochu po 2 hodiny. Mezi slavnostními hosty byli ministři hrabě Bylandt-Rheidt, svob. pán Call, dr. rytíř Hartel a hrabě Buquoy, dále celá městská i obecní rada, generalita, úřady a důstojnictvo.

Úlevy v docházce.

Ž. Vlček.

V březnu bývá správcům škol předložiti okresním školním radám návrh na úlevu žákům v docházce školní.

Na udělení nemá učitel vlastně žádného vlivu. Je třeba si uvědomiti, jaký účel úlevy mají.

Osvobození od docházky v době letní uděluje se dětem posledních dvou roků, aby při práci polní pomáhaly.

Na váhu tu padá, zdali dítě dosud školu pilně navštěvovalo. To však z poslední správy školní není viděti, kdy dítě z pravidla pilně školu navštěvuje, aby na jaře dosáhlo úlevy. Bylo by třeba, aby okresní školní rada vyžádala si všechny předchozí školní zprávy, nebo ještě lépe výtah ze všech vykazů o dítěti úlevy se dožadující. Často by se tu ukázalo, že dítě ani celých šest roků do školy nechodilo, odečte-li se, kolik úlev už před dvanáctým rokem mu udělili jeho rodiče.

Rodiče, jimž záleží na tom, aby dítě nabylo pokud možno nejlepšího školního vzdělání, nikdy o úlevu se neucházejí, i kdyby jich při práci doma potřebovali. Z pravidla o úlevu žádají rodiče, kteří chtějí děti své poslati na výdělek.

Je sice zákon, že dítě pod čtrnáct let nesmí vstoupiti do služby, ale úleváků jde do služby mnoho.

Chybou velikou je, že smí se do služby přijati člověk bez služební nebo pracovní knížky.

Je povinností starostovou, aby každý čeledín u něho byl hlášen a knížka čeledínská u něho byla uložena. Starostové této své povinnosti nedbají, a proto je povinností úřadů, aby se samy o tu věc staraly.

Vlažnost u provádění čeledního řádu je hlavní příčinou nedbalé školní docházky.

Mnozí rodičové dožadují se úlevy, aby děti mohly pracovati za plat. Úleváci jdou do továren, na práci do panských dvorů, do dolů na rampy a nakládají uhlí, nebo pracují doma pro židovské podnikatele, kteří už na jaro čekají, až děti úlevu dostanou.

Učitel to ví a mlčí, aby si lid nerozhněval. Ale školní úřady měly by se dotazovati samy rodičů, nač dítě úlevy potřebuje a měly by se také samy přesvědčiti, zda-li úlevy užívá se k tomu účelu, za jakým byla udělena a potuluje-li se dítě bez účelu vsí a ještě učiteli se vysměje, hned by mu měla úleva býti odňata. Učitel toho práva nemá, musil by to oznámit školnímu úřadu a to by mu znepráčetilo celou ves. A je většina úleváků, kteří úlevy nepoužijí k ničemu než k zahálce nebo k mimořádnému výdělku.

Školní úřady snaží se jednostranně docíliti pilné školní docházky a na druhé straně podporují nedbalou docházku udělováním úlev.

Celé vesnice lepí krabice do sirkáren, pletou vlasové šítky, dělají v panském lese, staví stohy u panských dvorů, balí cukrovinky — to všecko dělají »úleváci.«

Na učitele se nemůže žádati, aby ten nešvar zastavil. Ale školní úřady mají dosti dozorcích orgánů, aby se přesvědčily, jak se dobrodiní zákona zneužívá.

Je tu četník. Projde dvakrát týdně vsí, zastaví se u starosty a ptá se, co tu nového. Starosta řekne, že nic, četník posedí, dá si podepsati knížku a jde dál.

Dejte mu seznam úleváků, ať obejde rodiče a zeptá se, čím se jejich děti, úleváci, zaměstnávají a bude míti ráno »raport« dva archy.

Hrůza! Slyším už ty děsivé výkřiky. Četník má dohlížeti na školu? To je smutné.

I proč pak ne. Má-li četnictvo dozor na učitele, proč by mu nemohl býti přidělen dozor na děti, když je to škole ku prospěchu.

Žádá-li učitel za zbrojní lístek, nejbližší četnická stanice musí napřed podati dobrozdání, žádá-li učitel za nové místo, zvláště místo řídícího, četnický strážmistr je dožádán, aby podal zprávu, je-li kompetent »politicky« zachovalý. Toho se nikdo neděsí.

Tvrdím docela vážně, jediný četník by vyšetřil, co žáci v době úlev dělají. Jemu by rodiče ničeho nezapřeli, protože úcta a bázeň před četníkem je docela jiná než před učitelem.

Četník jde přesně cestou svých předpisů, nehledí ani nahoru ani dolů, ale učitel je v tom na vsi bídne, je vázán sty ohledy oproti svým představeným i svému okolí a balansuje mezi oběma neustále týrán strachem, aby neporušil svých povinností, ale také aby si nikoho nerozhněval.

Vyžadovati si při úlevách dobrozdání učitele je marné. Raději mnohé zapře, aby měl pokoj, obstál na místě a aby se mu mnohý nemstil.

Jaké by měly býtí obecné školy.

Úvaha k »epištolám k učitelstvu« v »Právu lidu« z ledna 1905. Napsal KAREL VRABEC.

Náboženství je ovšem trnem a solí v očích každému »pokrokovému« a opravdu »svobodomyšlnému«. Nárek, že jsme to zde nedopracovali ještě tak daleko jako ve Francii, ozývá se čím dále tím intensivněji.

»Stesk, že chudá mládež v obecné škole je sycena jinými pravdami než děti majetných rodičů na školách středních a vysokých, ozývá se pořád hlasitěji,« praví se doslovně v epištolách. Věru, člověk se musí té »logice« usmáti. Vyhlíží to tak, jako by na obecné škole byla samá chudá mládež, na středních a vysokých školách však samí boháči. Aby však čtenář hlubokému zajisté smyslu této věty rozuměl, musí čísti, co se praví hned potom: »Mojžíš či Darwin, božské zjevení či lidské poznání jest palčivou otázkou pro školu, ale také těžkou její obžalobou. Tu dvojakost dalo zákonodárství moderní škole do vínku hned při jejím zrození, když zařadilo *náboženství* mezi učebné předměty.«

Tu to máme! Celé neštěstí vězí v tom, že se Darwinova theorie hned nevykládá šestiletým, do první třídy přicházejícím žákům! Tady je to, ta nešťastná bible a božské zjevení! Kdyby do první třídy katecheta vůbec ani nechodil a pan učitel začal přímo s evoluční teorií, miliony lety, geologickými převraty atd. atd., byla by i ta »chudá mládež« sycena týmiž pravdami hned na obecné škole, jako ti boháči na školách středních a vysokých.

Jen pryč tedy s náboženstvím! Vždyť »úplné odloučení školy od církve« žádá 5. článek resoluce soc. demokracie, přijaté na sjezdu budějovickém v září r. 1900. Učitelstvo má býti úplně nezávislé »na třídách, stranách a konfesích«; co pak se týče dalších požadavků, uvádíme jen některé:

»Ale ani šťastné děti majetných nemohou vlohy své přirozeně vyvíjeti, poněvadž vyučovací síly nemají často dostatečného vzdělání, nikdy však potřebné

svobody, aby mohly vychovávat své žáky v lidi prosté všech předsudků. Panující vlády a rozhodující konfese je nutí, aby vnucovaly mládeži určité mravní, náboženské a politické názory, kteréž se sice v rozmanitých zemích různí dle panujících poměrů politických, národnostních a náboženských, jež však celkově hájí prospěch panujících tříd majetných.»

Té »potřebné svobodě« rozuměti sluší tak, že by každý mohl *beztravně* hlásati a učit, čemu by chtěl, třeba i zásadám podvrtným a nebezpečným. Společnost lidská je tak dost rozvrácena; jen to by ještě obecným školám scházelo. Vychovati žáky »v lidi prosté všech předsudků« by se však zajisté nepodařilo nikomu, ani při nejrozsáhlejší »potřebné svobodě« a ani učitelům nejpokrokovějším a učením internacionálního socialismu úplně prosyceným; vždyť z jejich škol by zase vyšli lidé plní předsudků proti třídám majetným, proti těm, kdož přidržují se jisté určité konfese (a to, jak ze zkušenosti známe, nejvíce proti členům církve katolické) a proti různým a různým osobám, zásadám a řádům, což vše tuto vy-pisovati vedlo by příliš daleko.

Není tomu dávno, co se v těchže kruzích veřejně tvrdilo: My nejsme proti náboženství; my jsme jen proti klerikalismu.« A mnozí *moderní* i *katolíci* (kdo čteš, rozuměj!) šli tomu tvrzení na lep a honem jim táhli na pomoc, přizvukující: »Ano, ano! *náboženství* a *klerikalismus* to jsou dvě zcela různé věci; klerikalismus nutno vždy a všude a všemi prostředky potírat!»

Ti »nemoderní« upřímní však katolíci pravili hned: »Jen ať se nikdo nemýlí! Klerikalismus říkají, a náboženství se tím myslí; *klerikály* jmenují a *katolíky* jimi míní. Náboženství a klerikalismus jest jim jednou a touže věcí; tím jen hledí zmásti nezkušence!»

Kdo by o tom pochyboval, nechť mu neujde tato lokálka »Vychov listů« ze dne 5. května t. r.

»Pokrokovému učitelstvu dává »Nový Obzor« toto naučení: U nás dosud i mezi pokrokovým učitelstvem pojem klerikalism přesně se odlišuje od pojmu náboženství, ačkoliv podstata obou těchto pojmů je úplně stejná, rozdíl je jenom zdánlivý a povrchní a postrádá proto zvláštního významu. Klerikalism přece úzce souvisí s náboženstvím a náboženství s klerikalismem. To měli by si uvědomiti a ujasniti i ti učitelé, kteří sice přísahají na pokrokový prapor, kteří však při tom jsou často bigotními katolíky.«

To jest přece mluva jasná a zcela určitá, vytáček a oklik, omluv a výmluv nepřipouštějící.

11. odstavec oněch požadavků zní takto:

»Devítiletou povinnou návštěvu školní (do dokonání 15. roku věku), vyučování v nutných světských předmětech vyučovacích, zahrnujíc v to vyučování mravovědě, základům práv, vůbec státoobčanským právům a povinnostem, ústavě, zákonodárství, základům národního hospodářství a finanční vědě. Vyučování přihlížej především k požadavkům praktického života a vyvíjení samostatné soudnosti žáka; realie mějtež proto převahu nad učením theoretickým, názorné vyučování a vlastní úsudek žákův nad pouhým učením na paměť.«

Kdo zná praktický život našeho chudého lidu na zapadlých a odlehlých vesnicích, zajisté podiví se požadavku *devítileté* povinné návštěvy školní. Kdo ví, jak i nyní při osmileté (na papíře) povinné návštěvě to ve skutečnosti vyhlíží, kolik žádostí a *úpěnlivých* proseb se podává za úlevy, předčasné propuštění atd.,

ten jest přesvědčen, s jakou vděčností a radostí by bylo přijato skutečné provedení tohoto návrhu.

Ještě by to snad bylo možné u dětí majetnějších, ale tu byli bychom opět u onoho nešťastného bodu, že je škola přístupna jen bohatým a před chudými že se zavírá, ti že se z ní vyhánějí. Návrh ten snad by byl sympatičtější, kdyby se zrušily školy jednotřídní, dvoj- a trojtřídní, aby tam nemusilo dítě sedět devět roků, kdyby byly všude školy alespoň pěti a šestitřídní. Ať se o tom vysloví naše města, naše obce! Vždyť noviny o nich píší, jak milují školství, jak jsou pokroku a svobody milovné atd. atd. Zde by to bylo lze dokázati bez frází. Že by rozšiřování škol a návštěva povinná třeba do dvaceti let byla mnohým vhod, o tom netřeba psáti. Lze-li to však za *dnešních* okolností a poměrů provést, jest jiná otázka. Uvedené předměty vyžadovaly by rozhodně *dospělejších* posluchačů než dětí ve věku 6—12 let; že je *náboženství* vyloučeno, toho si zajisté čtenář dobře povšiml. Schází jen ještě, aby místo katechismu a bible se četly a vykládaly listy socialně-demokratické.

V době, kdy se (a ovšem často velice neprávem) mluví o »školních palácích« povídají epištoly cosi o *mučírňách*.

»*Jest ku podivu, jak málo dbá škola těla svého žactva.* Učebny poskytují jen pro první hodiny potřebného kyslíku k dýchání; v krátkém čase plní se otravným ovzduším, a v tom žije mladé tělo dítěte den za dnem. Při tom musí zapíratí celou svou přirozenou touhu po pohybu. Školní lavice lze dobře srovnati s nářadím dávnověkých mučireň, tak jsou nepohodlny. K těm je dítě po hodiny jako přikováno; nesmí se naklánět, nesmí pohnouti nohou, ruce položené na vrchní desce může zdvihat, jen když učitel dovolí. Ani na záchod nesmí bez dovolení. Jakou trýzeň snáší mladé tělo při nepohnutém sezení, o tom by nás přesvědčila vlastní zkušenost; zkusme sedět bez pohybu celou hodinu! Tato tělesná dresura brání nejen fysickým silám, aby se projevovaly, ale přímo je podlamuje. Zkřivená páteř a krátkozrakost jsou pravými školními nemocemi. To uvažujeme o dětech zdravých, normálně vyvinutých; jaké zlo asi způsobuje tělesné odříkání u dětí nenormálních! Je jich dost; naše školní správa jim nevěnuje pozornosti žádné; vždyť je ani nezná. *Lékařská šetření v Berlíně zjistila, že při zápise do školy každé desáté dítě jest tak nevyspělé, že nemůže být přijato. Tedy 10 procent; jest u nás mládež tělesně zdatnější?* Vzduch a světlo, pohyb a tělesná činnost musí nahradit dnešní školní světnici odsuzující mládež k tělesnému krsání.«

Z tohoto lze se mnohým souhlasiti. Ale kázeň ve škole býti musí; ono to s ní bez toho vyhlíží dosti bledě i přes veškeru námahu učitelovu; mnohdy a mnohde dá mnohem více práce a mnohem více učitele vysílí, než vyučování samo. Kdyby každé dítě mohlo sebou házet, vrtět a šít jak by chtělo, kdyby mohl běžeti na záchod každý kdy by chtěl, jaké bylo by to učení? K tomu ať odpoví praktický a zkušený učitel sám. Vždyť na mnohých školách zavedly se již pokusy, by žáci chodili na záchod bez dovolení, bez hlášení, a jak se osvědčily? Že běžely děti i když toho třeba nebylo, jen aby vyšly ze třídy, dvěře nestačily bouchatí a vrzati. Ať to jen někdo porovná (a komu se porovnání nebude líbiti, ať si pomyslí, že každé porovnání kulhá) se *schůzí lidu*, kde by se řečník pracně namáhal, posluchačům nějaký názor vpraviti, a kde by si každý dělal co chtěl. Tu by jistě řečníka řečnění omrzelo, pan předseda by zvonil a žádal za »ticho a pozornost«. A přece na tom *pranic nezáleží*, pamatuje-li si kdo co »z přednášky«

nebo ne; ba mnohdy je ještě líp, nepamatuje-li si z toho docela nic. To však učitel o svých svěřencích říci nesmí a nemůže.

Správnější by bylo žádati, aby se počet vyučovacích hodin snížil, neboť od 8—12 a od 2—4 seděti ve škole je skutečně pro děti velice mnoho.

Dále se píše v epištolách:

»Nevlídne počasí a zima bolestně stíhají děti chudobné; přicházejí do školy v lehkých šatech a bosa a sedají při vyučování zkřehlé zimou a v oděvu deštěm promočeném. Ještě jedna trýzeň na ně doléhá: trpí nedostatkem potravy. Zvláště přespšní děti mívají ve škole hlad; rodiče je vypravují ráno z domova s krajcem chleba a s tím musí vydržet celý den.

V nejchudších rodinách nemohou mnohdy dítě vůbec uživit a nutí je, aby se živilo samo. Učitelé dobře vědí, že žáci opomíjejí školu, protože chodí na práci. Jiné děti jsou zaměstnány mimo školu v pracích domáckých. Ty je olupují o tělesnou a duševní svěžest, bez níž jest působení školské neplodné, a zbavují je nutného odpočinku. Těm škodám je vydáno značné procento školní mládeže, jež dorůstá s tělem ušláblým a s duchem zanedbaným. Jistě by je zmírnila veřejná péče o výživu školáků a jejich šacení.«

Kuchyně a tak zvané »polévkové ústavy« pro chudou školní mládež rozmnožily se v poslední době značně, ač — a to je ku podivu! — se proti nim právě s jisté strany učitelstva ostře brojí. Že nemluvíme na plano, dokážeme doslovnými citáty z »Nového Obzoru«, roč. XI. č. 12. Zde jsou:

»Se zvláštní pochoutkou mluví »zpráva« (z. š. rady o stavu školství 1903—4) o podělování žactva přespšního teplou polévkou v přestávce polední.

Svého času ve »Šk. Obz.« prorokovali jsme správně, že polévkové ústavy nejsou ničím jiným, leč žebříkem pro tak mnohé šplhavce dole i nahoře.

Aby někdo dosáhl vysokého vyznamenání, šlehá se celá spousta okresních inspektorů a hejtmanů, aby nad rozšiřováním polévkových ústavu pilně bděli.

A inspektoři s hejtmany šlehají pilně pány řídící, tito zase učitelstvo a výsledek? Již na 1753 školách v tomto království vaří se polévky.

Instituce tato naprosto zbytečně byla ze země vydupána a naše dělnické a chudé vrstvy lidové měly by si povšimnouti tohoto druhu »humanních snah« a po zásluze je odmítnouti.

Mnozí z nás konali v mládí daleké cesty denně do školy, ale nikomu ani ve snu na mysl nepřišlo, by jedl v poledne teplou polévku. Vždyť jsme se jí vyhýbali, byli-li jsme doma u oběda. A před 10 lety řeklo otevřeně několik lékařů (i úředních), že sama polévka pro dětské zdraví nemá prázdného významu. Dnes by toho ovšem neřekl žádný, vějeť shora »vítr polévkový«. A dle našeho skromného zdání opravdu nemá valné ceny hrnek teplé osolené vody, v níž se vyvařilo několik kostí, nebo v níž se vařila nepřekonatelná »konserva« hrachová.

V některých osadách ještě ke všemu zaveden jest pěkný způsob, že děti před polednem musejí čekatí přede dveřmi jídelny, až se tato otevře, venku na ulici.

Nedivme se tomu! Jest to povznášející pro takového majetného šlechtetného dobrodince, vidí-li za svou korunu, kterou z čisté lásky k trpící mládeži ročně vydal, jak tlačí se ke dveřím.

A ještě více povznáší tato veřejně na odiv vystavená bída v očích lidu šlechtetného pořadatele polévkového ústavu, jenž vpouští děti do jídelny a pak vida,

že ještě několik těch, které pro nedostatek peněz (byť byly i nejchudšími) poděleny býti nemohou, ustrne se nad jedním nebo dvěma takovými ubožáky, zavolá je dovnitř a poručí jim také porci solené vody. Chléb si děti přinesou z domova a máčejí jej do této teplé vody.

Podle našeho zdání prospěly by ty tisíce korun na polévky vyházených daleko lépe, kdyby chudá mládež ze sbírek dobrodinců byla v zimě teple obuta a oblečena, ale ne theatrálně na slavnostech »mikulášských« za přítomnosti Excellenc- i Eminenc-pánů a nesčetných »šlechtetných dobrodinců«, jejichž měkké srdce (jako Neronovo) pohne se, vidouc slzu, ne vděčnosti — ale hanby chudého děcka, jež bylo na pranýř postaveno, aby se mu za to dostalo jednoho páru teplých punčoch, které pletla pro ně nevýslovně dobrotivá paní.

Co jest platna útlému dítěti lžice teplé polévky, mrznou-li mu nohy, zebe-li je v ruce.

A konečně není-li možno (a to ve většině případů jest skutkem) poskytnouti polévky všem přespolečným dětem, kde najíti hranici mezi více a méně chudým?»

Zde jest značný rozpor s požadavky »epištol«. To, co se žádá od epištol jménem »organisovaného dělnictva«, by měly naše »dělnické a chudé vrstvy lidové« »po zásluze *odmítnouti*«.

Když někdo tvrdí: »Mnozí z nás konali v mládí daleké cesty denně do školy, ale nikomu ani ve snu na myšl nepřišlo, by jedl v poledne teplou polévku,« má to asi takovou cenu, jako kdyby někdo řekl: »Za našeho mládí jsme chodili z X. do školy do Y. bylo to $\frac{3}{4}$ hodiny velmi neschůdné cesty, v Y byla tenkrát *jednotřídní* škola — a jací jsme z ní vyšli chlapíci! Naučili jsme se tam víc, než teď na měšťanské. Teď je v X. i v Y už škola pětiletá a neumějí z ní ani tolik, jako my při tom chození tři čtvrti hodiny se naučili v jednotřídní.«

Povídáme: kdyby tohle někdo řekl, jaký by to byl »klerikál«, »zpátečník« a nepřítel školského »pokroku«! No — budiž!

K ostatním vývodům citátu uvedeného odpoví si zajisté nejlépe každý soudný čtenář sám. Podle našeho mínění bylo by ovšem nejlépe, *nejchudším* dětem opatrovati obě: obuv, šat i stravu. Nebo tímž právem, jako »Co je platna útlému dítěti lžice teplé polévky, mrznou-li mu nohy, zebe-li je v ruce« lze též říci: »Co je platna dítěti obuv, když mu kručí v žaludku, potácí-li se hladem.«

Zde však se rozcházíme s míněním epištol, že by toto vše, jakož i veškeré učebné pomůcky měly dávatí obce.

»Naše veřejnost jakoby neměla o těchto svých povinnostech ani tušení. *Ano nedává žactvu ani učebných pomůcek*. Českému člověku posud škola k srdci nepřirostla, vzdělání mu není životní potřebou, a odtud plyne jeho neochota k pomoci nemajetné mládeži. Nejde snad o dobročinnost spolků a jednotlivců, jde o povinnost uhrazovat veškerý náklad se vzděláním celou společností. Uvažme k tělesnému výcviku se zbraní svolává stát vojáky do kasáren. Avšak nenařizuje, aby se sami stravovali, aby se sami šatili, aby si sami opatrovali zbraň.«

Zámožnější obce nechť k těmto účelům přispívají, jako se namnoze děje; ale jsou některé obce tak velice chudé, že by nákladu toho nesnesly. A právě ti, kteří toho nejvíce *na obcích* žádají, by jim k tomu ani halěrem nepřispěli. Zde právě — jak dosud poměry jsou, a ty se tak hned předělati nedají — nejvíce mohou působiti a také působí dobročinné spolky a lidé dobré vůle, jimž často

obec dosti značnou měrou k tomu přispívá. Není tedy pravda, že by obce v té příčině nedělaly docela nic.

Ostatně § 7 z. z. ze dne 6. prosince 1882 stanoví sám: »Školní knihy a jiné vyučovací potřeby budtež dětem opatřovány od rodičů aneb jich zástupců, v případě pak *prokázané* jich nuznosti od obce, kde přebývají.«

Zdá se, že se tohoto § málo využítkuje. Myslíme, že ve mnohých případech by to byla s tou »*prokázanou nuzností*« šlakovitá věc. Těžko prokázati »nuznost«, kde otec notoricky utrácí na schůzích, jichž se každého týdne účastňuje — nehledě ještě k jiným a jiným věcem, které bylo by lze mnohem zřejměji prokázati, než onu »nuznost«.

Půjdou-li věci tak, jak jdou, až do duše omrzí každého působiti ve spolku humanním a dobročinném. Podívejme se na věc dle pravdy.

Před členem správní rady některého podniku, před členem záložny neb nějakého vlastenecko-fangličkářského spolku smekají lidé s hlubokými poklonami klobouk; málo kdo řekne: to je šplhavec, pokrytec, atd. po členech spolků humanních hází se kamením, po těch hází blátem nejvíce ten, kdo k účelům, pro něž pracují, ani halěrem nepřispěje.

Pořádaly-li se dříve při podělování okázalé slavnosti a proslovy, zpěvy atd., mnohdy se přestřelilo. Tolik lze dle pravdy uznati. Ale také mnohé dalo se omluviti radostí toho, kdo dává a dávatí může. Křičelo se: »ponižujete chudé«. Dobrá; dnes už se skoro všude veřejných slavností těch nechalo, až na jednotlivé spolky a společnosti, často dosti jinak obskurní. Mnohde pořádali ti, kteří podělovali, výstavy šatstva a obuvi, které měly býti rozděleny. Ale ani ta až tuze chudá »okázalost«, činěná jen jaksi pro veřejnou bilanci, že za peníze, které byly, se skutečně něco koupilo, že si jich nikdo nenechal, nedošla milosti před očima nejvíce těch, kteří na to ani halěře nedali. »Chlubí se,« křičeli. »Levice nemá vědět, co pravice dává!«

Nechalo se tedy i výstav. Šaty a boty pošlou se správci školy, ten je rozešle do tříd, třídní učitelé »to« rozdají, ani desátý nepoděkuje, rodičům to ani nenapadne, ti zhaní jen jakost látky, ušití atd. atd. a přijmou »to« jaksi uražení, jako by dostali maličkou, až tuze směšnou splátku na to, co jest jim *lidská* společnost dlužna.

Snad bylo by na světě líp, kdyby celá obecní zastupitelstva byla složena z přívrženců socialní demokracie; tu by se najednou obce o všecko staraly; stávaly by školy s devítiletou povinnou návštěvou, skoro všude by byly alespoň pěti až šestitřídní školy, ve třídách by bylo po 30 žácích (viz 8. odst. resoluce budějovického sjezdu), všickni žáci by dostávali oblek, obuv, celou stravu a »každému by se zajistilo dosažení vzdělání přiměřeného jeho schopnostem« (viz resoluci téhož sjezdu).

Bože, kéž by ty zlaté časy raději již nastaly!

Epištoly píší na adresu učitelstva dále:

»Šestileté dítě obléká se do jakési uniformy školních zvyků, které jsou rodině cizí, a obléká se násilně. Přejít ze života domácího do života školního je dětem neobyčejně těžký. Jejich přirozeným přáním po pohybu a ostatních projevech tělesného zdraví kladou se přísné meze. Mysl jejich se odvádí od věcí, k nimž lne plnou silou a poutá se k předmětům, které jsou jim nejčastěji lhostejny. Celá povaha dětí se takové škole vzpírá. Ty, které jsou nejslabší, podmaní

si škola nejdříve, ale vyspělejší nevzdávají se bez tuhého odporu a musí být přemoženy; než i potom tají se v nich nechut, která hlodá na veškerém vychovatelském díle. Veselé oko, živý hovor a dětskou bujnost nenalzáme po krátkém čase u malých školáků; ve tváři jeví se tupost, v oku uhasl oheň, a tělo je unaveno. V lidu poznali již dávno tyto neutěšené účinky školy na mládež a proto litují svého dítěte: chudák, musí do školy! anebo mu vyhrožují její zařízením: počkej, až půjdeš do školy!

Naše škola je zvláštním světem od ostatního života odděleným se svými vlastními starostmi. *Dítě je v něm jako v zajetí.* Často, prve než odchází do školy, je doma přítomno důležitým událostem, které nezůstanou bez následků pro celou rodinu; narodil se mu na př. bratříček, nebo otec onemocněl. Celá jeho mysl obrácena je k těmto významným věcem, nelze jí ani zabavit předmětem jiným. Jde do školy a živě sděluje ten fakt spolužákům. Září radostí, toutéž, která se uhostila doma, tytéž naděje, jako celou rodinu je rozechvívají; jindy trpí týmiž starostmi, kterými strádají rodiče, a pomáhá je snášet. Slovem, žije po lidsku; zevnější svět naléhá na jeho duši stejně jako u dospělých. Před dveřmi školy musí však potlačit samo sebe, svléci se sebe člověka a obléci se v žáka. Vstupuje do třídy a v té si je podmaňuje školní pořádek. Ten a onen spolužák je mu blízký, rádo by mu sdělilo, co zažilo aneb čím žije, ale je předepsáno jít nejkratší cestou na vykázané místo.»

(Pokračování.)

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

»Zář« píše: »Smutný zjev zaznamenati dlužno ze zprávy zemské školní rady české za školní rok 1903—1904. Počet úlev v docházce školní čím dále tím více stoupá a letos stoupl o 1·33⁰/₀. Z dětí, jimž úlevy v docházce školní vůbec bylo lze povolit, používalo: úlev povšechných 7·37⁰/₀, úlev individuálních 41·71⁰/₀ a vůbec žádných úlev 50·92⁰/₀. Obecná škola je to jediné vzdělání, jakého nabude valná většina dětí dělnických. A ještě o tuto nepatrnou částku je okrádáno samotnými rodiči, kteří jim vyjma toho nedají nic jiného věnem na tu trpkou dráhu životní. Víme, děje se to ve valné většině z hrozné bídy, v jaké úpí zemědělské dělnictvo, ale v mnoha a mnoha případech obešli by se přece rodiče bez těch několika krvavých krejcarů, které jim dívky přinesou. Jaké ohromné škody tím způsobí, jistě neuváží, jinak by je musel pálit každý krejcar, který přijali od děvka. A jen ničema a zloděj, mezi něž dlužníci započísti šlechtu

a kněžské statky, může těžit z práce dětí, může je okrádat o vzdělání. Úroveň národa se tím snižuje, vlastenci by měli vzbouřit veřejnost, jaký ohromný zločin se to zde páše, ale po nivách českých ticho — — « Tedy »šlechta a kněžské statky« to jsou, které vyžítují práci dětí a okrádají je o vzdělání. O velikém počtu vesnic, kde šlechtických a kněžských statků vůbec není a kde »úleváci« pracují na polích rolníků, *židovských pachtýřů*, liberálních předáků a různých »vůdců«, »Zář« neví docela nic! »Úleváci« jsou pro školu i učitele hrozná metla, ale dnes, jak poměry jsou, je to bohužel *nutné zlo*. Nastalo by pravé vzbouření, kdyby byli tito »úleváci«, za práci žádající odmítnuti. A kdyby je nepřijali na *kněžských* nebo *šlechtických* statcích, slyšeli bychom pěkné chvalozpěvy na necitelné kněze a šlechtice. A tak je vždy zle, ať se přijímají nebo ne. A kdyby se výhoda úlev zrušila, nevíme skutečně, kdo by to hned těm nejchudším nahradil. A kdyby zde i jakási náhrada byla, jsme jisti, že by se chudí a nejchudší vždy jen domáhali zase úlev. —

Jaké by měly být obecné školy.

Úvaha k »epištolám k učitelstvu« v »Právu lidu« z ledna 1905. Napsal KAREL VRABEC.

(Pokračování.)

Inu, pravda je to, že nastane s dítětem veliká změna, začne-li choditi do školy a také to ve škole, kde je ve třídě dětí až k 80, nemůže tak choditi jako v rodině, kde je často dítě jen jedno nebo dvě. Přechod od *hraní* k *učení*, od poskakování k *sezení* je ovšem velmi náhlý. I my náležíme k přívržencům zásady, aby děti začaly choditi do školy alespoň v sedmém roce; i to je *brzy*. Že by však škola působila tak neblaze, že by se ve tváři dětí jevila *tupost*, v oku uhasl oheň atd. — to je přehnáno. Jestliže lid lituje dítěte »chudák, musí do školy,« neděje se to proto, že dávno poznal »neutěšené účinky školy na mládež« (velice pěkná by to byla poklona modernímu učitelstvu) jako spíše proto, že dítěti dříve bezstarostnému začínají mnohé *starosti*, jakmile začne choditi do školy. Aby přišlo v čas, aby mělo své věci v pořádku, často se bojí, že něco nedovede, že bude někdo na ně žalovati atd. atd., zkrátka: jakmile začne dítě choditi do školy, nastávají mu starosti, které je již neopustí — dokud tluče srdce v těle!

»Počkej, až půjdeš do školy!« tím ovšem straší lidé děti, ale jací lidé a jaké děti! Lidé *nerozumní*, kteří školu tím dětem oškliví ještě mnohem dříve, než do ní vstoupí, a obyčejně straší tak děti nezvedené, rozmazlené, rozpustilé, s nimiž sami už — a to je *brzy*! ničeho svěsti nemohou. Takoví čekají, že škola jejich rozpustilce napraví. Učitelé nejlépe sami vědí, jak již *šestileté* děti přicházejí do školy pokažené, s celými řadami rozličných nectností, a jakou jsou mukou pro ně i pro celou třídu. Kdo píše tak o dítěti, jako by, vejdouc do třídy, nesmělo již ani promluvit, své radosti a žalosti s kamarády sdělit, ten školu ani působení lidumilného učitele nezná. *Mezi učením* ovšem se tak dít nesmí; kde pak by ostalo učení samo a účel, proč děti do školy chodí? Ale přijde-li dítě trochu dříve před vyučováním, napovídá si toho se soudruhy až dost, rovněž i v přestávkách, na cestě do školy, ze školy, ve styku mimo školu, atd. atd. Porovnejme to vše, co jsme nyní řekli, se životem *učně*, který právě ze školy vystoupil a octl se v dílně nebo továrně. Co by se tu vše mohlo a dalo vytknouti jako paedagogické a jiné chyby, kterých se mistři, dělníci, starší spoluúčňové dopouštějí oproti onomu včera ještě »školnímu dítěti«, dnes už učňovi! Jaký je to přechod, náhlý a přísný! Pisatel těchto řádků vyučuje již dvacet jeden rok na večerní pokračovací škole průmyslové; z obecné školy znal přemnohé žáky, kteří byli výborní, roztomilí hoši, pokud chodili do školy obecné — a jak je našel změněné, když se s nimi shledal na večerní škole pokračovací! Sotva jich poznal! Změna ta byla mnohem pronikavější po stránce tělesné a zvláště duševní, nežli praví epištolý o »tuposti« ve tváři a »uhaslém ohni« v oku!

Aby se však epištolý v něčem *časovém* zalichotily učitelstvu, koketují také s *universitním vzděláním*. Dobře se řeklo docela upřímně z nejedné strany, že toto *universitní vzdělání* nemá sloužiti k ničemu jinému než jako pouhý důvod k žádostem za zvýšení služného a jako odpověď katechetům, že učitelé jsou jim co do studií rovni, že mají také akademické vzdělání. Dále celý ten manévr nejde, neboť — jak též bylo právem řečeno — i universitní vzdělání není universální, nýbrž vždy jen *odborné*.

»Je smutné, že vědomosti, s kterými učitelské ústavy přijímají učitele do školy, jsou žalostně malé. K tomu přesvědčení dochází se zejména v učitelstvu samém,

a bude vždy jeho krásným jeho činem, že toho nedostatku neskrývalo, upozorňovalo naň a toužilo po vzdělání akademickém; a bude vždy s odsouzením vzpomínáno, jak mu byl odpírán živý pramen vzdělanostní, jenž vyvěrá na vysokých školách, a že to byla nejvyšší správa vyučování, která jeho přáním kladla největší překážky.

Na universitě naskytuje se také příležitost poučit se o dětské duši a zasvětit se v zákony jejího vývoje: proč tajit, že i po té stránce učitelovy vědomosti jsou kusé? Pravda, mnozí učitelé se dodělali úctyhodného stupně vzdělání v této disciplině, ale stálo je to mnoho tápání a mnoho sil vlastních i ztrát, které odnáší mládež. Škoda nemá být pokusným polem, jehož chemické složení by se teprve zkoumalo, srovnávalo s potřebami setby a v němž by se soudilo konečně dle zdaru osení. Takovou zkušebnou stanicí však musí dnes být učitelův třída. Jeu d'intelligence prohlédne snad záhy, kterými cestami vést dětskou duši, ale což když není člověkem prozíravým? A což když dítě je v takových neobratných rukou po všechna školní léta, anebo přechází od učitele k učiteli těchž nedokonalostí? Kdo sleduje přípravu k učitelskému úřadu, jak ji předpisuje zákon a ministr, neubrání se trpkosti. Před pětatřiceti lety Hasner se nespokojil s pedagogiem, chtěl pro učitele zřídit semináře při universitě a technice, od těch čas osekali učebnou látku i na pedagogiích na pahýl a obsadili je učitelé, kteří sotva že dovedou odříkávat, k čemu věda dospěla, o vědecké práci pak u nich není ani potuchy. Ale je možná stát se učitelem také bez této přípravy na ústavě: není vzácností zejména mezi učitelkami, že mají za přípravné vzdělání školu měšťanskou, ano i jen školu obecnou, potom nějakou dobu výpomocného vyučování, a to je oprávněno ke zkoušce učitelské.«

(Pokračování.)

Ptáci stálí a stěhovaví.

Podává JOS. HLADÍK.

Smutno je člověku, když chladný podzim zahvívá svými větry v příjemné naše luhy a háje, když zbaví louky a sady květů, když shází listí se stromů a milé a přítulné naše přátely, ptáky nebeské, neúprosně pryč odhání od jejich hnízd, z jejich rodného domova a vlasti!

Po skučivých vichrech listopadových přichází bílá, sněhová zima. Mnoho opeřenců nás na čas opustilo, ale mnozí ostali zde, jako by se nebáli ani mrazů a vánic sněhových, ani dlouhých, dlouhých nocí, kratičkého, polotemného dne, těžkými mraky pokryté oblohy, jako by neměli prázdné starosti o výživu! K těmto ptákům, kteří nás nikdy neopouštějí, náležejí téměř všichni nejznámější dravci našich krajín.

Luňák červený, připomínající statečnou postavou svou orla, jedno z předních míst mezi nimi zaujímá. Vlast jeho je velice rozsáhlá: sídlí všude, kromě nejsevernějších částí Evropy. Jeho rezavě červený oděv, prsa a břicho černohnědě čárkované, jeho ocas vespod bělavý, svrchu rezavý a značně vystřižený prozrazuje jej tomu, kdo by jej z blízka pozoroval: znalec poznává ho podle zvláštního pronikavého pískání, jímž rád své dlouhé kroužení ve značné výšce provází. Malí ssavci, ptáci, plazi a ryby jsou mu potravou; obydlí své staví na vysokých

stromech, kdež se vylíhnou z drsných, rezavě-hnědých vajec dvě, tři mláďata. S ním ostává tu i přes zimu *sokol obecný*. Podivný to dravec tmavohnědý, v stáří modravě šedý, s břichem bělavým, hnědě příčkováným. Mění se co do barvy tak, že druhy přírodopiscové mnohého sokola měli za zvláštní druh ptáků. Krutý to zhoubce skrivanů a drobného ptactva, obdařený výtečným zrakem. S výše, kde se nám zdá býti jen nepatrným bodem, kolmo, střelhitě jako šíp vrhá se na ubohou kořist; vydrží dlouho a dlouho vznášeti se na jednom místě aniž by křídly pohnul a zamáchal.

Co do rozmanitosti a měnivosti barev podobá se mu *káně lesní*. Povídají, že prý ani nenajdou se dvě kánata, aby co do barvy úplně stejná byla. Jest tmavohnědé, na břicho světlejší se skvrnami nebo pruhy tmavějšími; ozobí a nohy mají barvu žlutou, zobák a drápy jsou černé. Obydlím jeho jsou veliké lesy, odkudž rádo vylétá na polnosti, aby si zalovilo. Myši, krtky, žáby, ba žížaly i brouky hbitě požírá; na zajíce a koroptvičku časem též se odvažuje. Hnízdí na stromech; v dubnu lze nalézt v hnízdě tři neb čtyři šedobílá, nazelenalá, rezohnědě kropenatá vejce. Krutý loupežník drobného ptactva, *krahujec*, v barvitosti též velmi se mu podobá. Starý samec bývá na povrchu tmavě šedomodrý, vespod bílý s rezavými páskami; samice mívá hnědé pásy a pruhy. V létě bývá v lesích; na podzim přilétá na planiny a v zimě krutě hubívá vrabce, sýkory a strnady, kteří nám věrní zůstali. Je postrachem malých ptáků; úzkostlivě piští jakmile jej zpozorují. Jeho let je velice prudký a bystrý, dlouhou dobu vznášívá se ve vzduchu jako by plaval, aniž křídly zamáchá. V lesích hnízdívá na stromech nejvyšších, kdež za 21 dní líhnou se ze 3—4 špinavě bílých vajec rezavě skvrnitých, mladí krahujcové. Pohanským předkům našim byl posvátný.

Jeden z největších dravců, *výr*, neopouští též v zimě naše krajiny. Není sice nikde četný — jednak se příliš nerozmnožuje, jednak jest velmi pronásledován — ale proto přece po celé Evropě hodně daleko na sever i na jih jest veleznamý. Veliká jeho hlava připomíná téměř hlavu kočičí; barva je hnědožlutá, pod břichem světlejší, veliké oči jsou žlutočervené. Černý, hákovitý zobák skoro všecek v peří je ukryt; nohy, ostrými drápy opatřené, jsou opeřeny. Jest velice plachý; strašlivý jeho křik, rozlehající se daleko široko lesem, zavalil příčinu k nejedné pověsti a báchorce, na př. o divokém lovcí, o hýkalovi a jiných. Jako pravý loupežný rytíř bydlí ve starých hradech, na skalách, v odlehlých zdích; hnízdí tu, někdy též na vysokých stromech. Mívá dvě špinavě bílá vejce, co do velikosti asi jako kachní. Světlo denní lépe snáší nežli sovy ostatní, jest však velmi škodlivý. Loví sice krysy, myši i chrousty, ale spíše snad z hladu a z nouze; jinak přepadává zajíce, králíky, koroptve, bažanty, ba odvažuje se i na laně — a to způsobem nejvyš zákeřnickým, když ubohá zvířata tato spí. Zmocní-li se ho myslivec živého, vězní jej ve výrovce, aby se jeho pomocí ještě jiných škodných ptáků zmocnil. Za šera bojí se každý pták výra; ve dne jest však i nejmenší velmi udatným; kdykoli se ukáže výr ve dne, hned bývá pronásledován a všemožně škádlen malým ptactvem i většími dravci. Posunky výrovy jsou směšné. Ježí peří, točí hlavou, mrká, klape zobákem, najednou se vyděsí, trhne sebou, a vyjeveně kol sebe patří; pozorovati jej v zajetí jest věc zajímavá.

Sova pálená, blízká ovšem výrova příbuzná, jest užitečná. Jsou lidé, kteří se téměř všech sov štítí, a o žádné by neřekli, že je hezká. Lze-li to však vůbec o sově některé pronésti, pak právem této sově náleží lichotivé ono uznání.

Jest velice rozšířená. Obývá stará stavení, kostely, věže, obilnice, sýpky; v letě bývá v lesích, v zimě, hladem puzena, blížívá se ku stavením. V tuhých mrazech zalézá do slámy a do sena, kdež se skrývá. Spí stojíc, a velmi tvrdě, tak že často spadne s trámoví a bývá chycena; spíc vydává zvláštní zvuk, nikoliv nepodobný předení kočky; říkají o ní, že chrápe. V lesích vydává skřek velice nepříjemný — ač nikoliv tak strašlivý, jako výrův, přece děsný, tak že mnohého notně poděsil — zvláště nevěděl-li, co to jest, a byl-li i jinak pověřčivý nebo bázlivý. Sova pálená požívá krysy, myši, netopýry, mladé ptáčky, někdy i v holubníku spoustu způsobí. Hnízda nemá; 5—6 bělavých vajec snáší do šterbiny zdí, do dutého stromu, pod starý krov. V Mongolsku prokazuje se jí božská pouta; bájí se o ní, že zachovala život Džingis-Chánovi, zakladateli říše mongolské. Když totiž jednou nepřátelé vojsko chánovo porazili a jeho samého pronásledovali, skryl se v hustém křoví. Na křovisko ono posadila se sova pálená, a pronásledující nepřátelé ani se tu nezastavili, domnívajíce se, že tam jistě se nikdo skrývat nemůže, kam tak plachý pták zcela pokojně a bez bázně se usadil.

(Pokračování.)

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Mimořádná valná hromada Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy koná se ve čtvrtek dne 29. června t. r. o 1/2 10. hodině dopol. v místnostech družstva Vlasť; nesejde-li se dostatečný počet členů, koná se valná hromada v 10 hodin dopol. za každého počtu přítomných členů. Program: 1. Čtení protokolu poslední řádné valné hromady. — Návrh výboru na změnu stanov. — 3. Volba předsedy. — 4. Přednáška řídícího učitele Jos. Flekáčka: O významu tisícileté památky Budče. — Upozorňujeme, že se členům zvláštních pozvánek k valné hromadě nezasílá.

C. k. zemská školní rada. V plné schůzi c. k. zemské školní rady, konané dne 6. června za předsednictví místopředsedy zemské školní rady p. Františka Zabusche, jednáno bylo o zrušení zápisů domluv ve výkazech o osobách učitelských a o zřízení zkušební komise k vykázaní theologických vědomostí učitelů israelského náboženství. Mimo to učiněna v příčině kouření školní mládeže tato snesení: 1. Kouření budiž žákům obecných a měšťanských škol co nejprísněji zakázáno. Kde na takových školách jsou řády disciplinární, budiž zákaz tento do nich pojat. Proti žákům, kteří proti se zákonu prohřeší, budiž zakročeno tresty dle řádu školního a vyučovacího přípustnými. 2. Učitelstvo budiž okresními školními radami vybídnuto, aby školní mládež při každé vhodné

příležitosti poučovalo o škodlivosti kouření. 3. Místní školní rady budiž vybídnuty, aby na základě § 11. odst. 6. zákona ze dne 24. února 1873, č. 17 z. z., učitelstvo vydatně podporovalo ve snaze zabrániti mládeži kouření. 4. V budovách školních budiž kouření ve všech místnostech zakázáno, vyjímajíc ony, které výhradně slouží soukromé potřebě. 5. Místní a okresní školní rady budiž vybídnuty, aby požádaly korporace a spolky, které pořádají lidové přednášky, aby také této záležitosti pozornost věnovaly.

Rozpočet zemského školství. Dle zprávy zemského výboru činil náklad v českých okresech na měšťanské školy za rok 1903 4,072.654 korun, na ostatní školy 19,989.114 K a v německých okresech na měšťanské školy 2,794.074 K, na ostatní školy 13,292.096 korun; úhrnem tedy 40,167.938 K. Úhrada činí ze školních přírážek v českých okresech 3,075.554 korun, v německých 2,384.034 korun, dohromady 5,459.588. Dotace ze zemského fondu pro české okresy činí 19,147.326 korun, pro německé 12,394.325 korun, dohromady 31,541.651 K. Celkový náklad 40,167.938 K. Zvýšený náklad následkem zákona ze dne 27. ledna 1903 o úpravě učitelských platů jeví se v českých okresech na 4,092.654 K, v německých 2,794.074 korun, dohromady 6,886,728 K. Dle rozpočtu na rok 1904 jest potřeba v českých okresech 26,820.706 K, v německých 17,985.560 korun, dohromady 44,806.260 K. Z toho je 5,551.519 korun kryto přírážkami, ostatních 36,044.695 K hradí se zemskými přírážkami.

Jaké by měly být obecné školy.

Úvaha k »epištolám k učitelstvu« v »Právu lidu« z ledna 1905. Napsal KAREL VRABEC.

(Pokračování.)

Profesoři a učitelé na učitelských ústavech mohli by vyprávěti kroniky, jak i to, co se na uč. ústavech podává, jde ztuha a jak to mnozí neumějí. Povolání učitelské, ať si je pojímá a definuje kdo chce a jak chce, vždy vyžaduje vedle jistého stupně vzdělání povšechného i *vzdělání odborného*. A proto je třeba i *škol odborných*, t. j. ústavů učitelských. Potřebují lecjakých oprav, to víme všichni, to ví také ti, kteří na nich léta působí, ale že by byly nedostatečné, že by je nahradilo a snad převýšilo »universitní« vzdělání, to prostě není pravda. O otázce té bylo již psáno v těchto listech na jiném místě a velmi správně; netřeba to opakovati. »Poučiti se o dětské duši a zasvětit se v zákony jejího vývoje« — to lze na učitelském ústavu právě tak dobře, ne-li lépe, jako na universitě. Psychologie i paedagogika se tam přednáší *pečlivě a s náležitým porozuměním*.

Kdyby byla jakási garancie, že každý, kdo na universitě studuje, již jen proto bude *chlapič*, bylo by to něco jiného. Mezi učiteli máme i dnes absolventy university a absolventy »pouhých« učitelských ústavů; v praxi se tito mnohem lépe osvědčili nežli oni. Každý rozumný člověk bude vždy pro *učitelský ústav*, dle potřeby doby zřízený a upravený, než pro *universitní* vzdělání, kteréž slovo sice krásně zní, ale není zárukou, že by lidé s universitním vzděláním musili proto být i též *dokonalými* i *dobrými* učiteli.

»Starostlivé duše učitelské hledí pomoci. Píší knihy, ve kterých navádějí, co se má k žactvu mluvit a jak: Knihy mělké, plné prázdného žvanění, které zůstanou po věky dokumentem dnešního názoru na školu. Nesetkáváme se v nich s vychovatelem, jehož práce vyvěrá z hloubi duše, ale se řemeslníkem, který sahá k šabloně, aby s nejmenším nákladem inteligence odbyl svůj úkol. Tento mechanismus má úřední sankci; školní inspektoři, již dozírají k učitelské činnosti, vidí v něm nevyhnutelný úspěch.«

Je to ku podivu, že právě ti, kteří proti metodickým knihám a spisům nejvíce píší a brojí, *jich mají sami plné skříně*. Dá se to snadně vysvětliti. Takoví mají obyčejně plno práce, která se samotným vyučováním ve třídě jim přidělené nikterak nesouvisí: jsou funkcionáři tady nebo onde, tomu musí věnovat všechn volný čas (a někdy i čas, kdy jest jim vyučovati) a nemají proto kdy, aby se takovými lapáliemi zabývali, jako je metodické zpracování nějaké učebné látky. Nad to je každý moderní učitel, třeba i bez universitního vzdělání, vysoko a vysoko povznesen; — taková metodická příručka, již hotová, třeba i prostřední, je přece jen dobrá věc, již jen proto, že je to tak — pohodlné. A dobře se podle ní učí, třeba ji sepsal jen takový plebejec, který měl »pouhý ústav učitelský«. Bylo by zajímavě najíti a konstatovati, *jací* to byli někdy žáci, kteří tak tuze nyní proti učitelským ústavům brojí. Vyšly by na jevo věci zajisté zajímavé — leč nelze se tím dále zdržovati.

»Ve středověké škole vládla hůl, protože se člověk vychovával pro zasnění, kterému tělo překáželo. Ušlapat je, vítězit nad jeho potřebami byla tehdejší touha a určení člověka. Všechny hrůzy oněch století vysvětluje toto smýšlení: ve jménu lidské spásy byly konány skutky, pro které máme nyní nejhlubší odsouzení. Kněží byli nositeli toho názoru světového také ve škole, kam byli povoláni, a ten ne-

vystěhoval se odtud ani potom, když je vystřídal učitelstvo světské, které bylo v jejich rukou. V Rakousku byla od kněžského vlivu škola před 35 lety očištěna, ale nebyla očištěna od mnoholetých tradic o prospěchu tělesných trestů. A nejhorlivější jejich zastance naleznete mezi katechety.«

Středověk líčí se obyčejně nejtemnějšími barvami, a přece položil základ k celé vzdělanosti nynější. Žádnou frází se tato pravda povaliti nedá. A právě kněží to byli, kteří o šíření vzdělanosti měli zásluhy největší. Co se dotýká tělesných trestů, bylo tomu ve středověku asi právě tak, jako nyní: přes 90% žáků bylo takových, že tohoto *posledního* a také »klerikály« *neschvalovaného* prostředku nebyto třeba u nich užiti, ale v každé třídě a na každé škole bylo a je několik žáků, u nichž se všechny ostatní mírné prostředky kázeňské osvědčily býti naprosto marnými. Sám arcibiskup Komenský, tedy podle mínění mnohých »neklerikál« (ač mnohem klerikálnější, než u nás ten nejprononcovanější klerikál) na mnohých místech doporučuje metlu. A katol. katechetou nebyl, mezi nimiž najdete »nejhorlivější zastance tělesných trestů.« Dnes, kdyby byl mezi učitelstvem plebiscit v příčině zavedení tělesného trestu, zajisté že by se *většina* vyslovila pro tělesný trest jako nutné zlo v nutných případech, pro tělesný trest, jež by vykonával někdo jiný nežli učitel sám. Již vědomí, že se tělesně trestati nesmí, způsobilo mnoho zla a bylo příčinou ztrpčení života i nejhumánějšího učitele. Že se přes všecky zákazy a přes všecko psaní, že je to »středověký prostředek klerikální«, přece jen leckde trestá, a že tak činí i učitel, který to třeba na schůzích veřejných příkře odsuzuje, jest mezi učitelstvem obecně známo. Učitelstvo, sejde-li se přátelsky a důvěrně, je plno stesku do chování mládeže a do nedostatku dovolených prostředků kázeňských; jakmile však se sejde ke schůzi veřejné, oficiální, vyslovuje se proti tělesnému trestu jednomyslně a prohlašuje, že kázeňské prostředky, které jsou po ruce, *dostačují*. Kdyby měly tělesné tresty naprosto vymizeti ze škol, *nesmělo by se jich též užívat v rodinách*. Zde však víme, jakou úlohu hraje pásek, rákoska, řemen, ba někde i provaz, co jsou pohlavky a rány. Mnohdy přijde dítě do školy se značným poraněním. »To mi udělal tatínek, to mi udělala maminka.« A přece často není ten tatínek pražádný *klerikál*, nýbrž náleží ku straně, která by nejraději každého klerikála utopila na lžíci vody. Dítě z domova otlučené neposlechne ve škole na mírné napomenutí a laskavé slovo, a jsouc si vědomo, že učitel tělesného trestu užiti nesmí, bývá mu často pravým trápením. Zvláštní je, že rodiče, jejichž dítě jde doma z rány na ránu, bývají oproti škole velmi citliví a hned by učitele žalovali, kdyby dítě tělesně potrestal; ba, kdyby mu způsobil takové poranění, jako si někdy přinese z domova, i z chleba by ho připravili.

Totéž platí i o *dílnách*. Dosud jsou pohlavky a rány metodikou mnohých mistrů a uštědří-li je tovaryš, znamením jeho vyšší šarže a authority. A jestliže se učeň proti tomu ozve, běda mu. Páni zapomínají, že kdo vítr seje, bouří klidí. Dokud je hoch ve škole, brojí se ostře proti tělesným trestům a ze všech poznatků vpraví se žákovi nejdříve vědomí, že *pan učitel trestati nesmí*; v tom vyrůstá žák a trvá po celou dobu návštěvy školní, a ejhle! sotva že dostane propouštěcí vysvědčení, vidí v dílnách praxi docela jinou, a to od lidí, kteří zde nadávali na »středověký klerikální prostředek.«

Rozumní rodiče často sami žádají, aby učitel dítě potrestal. Rozumný učitel však toho neučiní a poradí rodičům, aby si je potrestali sami. Vždyť i v tomhle

je hodný kus nebezpečí pro učitele. § 24. ř. šk. a vyuč. praví výslovně: »Trestati na těle není v nížádné případnosti dovoleno« — rozuměj, ani tehdy ne, když by si toho rodiče výslovně přáli.

Konečně ještě jakési vysvětlení ke tvrzení, že katecheti náleží k nejhorlivějším zastancům tělesných trestů. (I mezi učiteli by se našlo hojně takových zastanců.) Lid je v nynější době hlavně působením tisku a řečníků ve štváčských schůzích značně podrážděn proti kněžím vůbec a katechetům zvláště, vždyť podle resolucí a rozumu mnohých stran *náboženství do školy nepatří, tedy kněz tam nemá ničeho na práci*. Potrestá-li dítě učitel, snáší to lid zcela jinak, než potrestá-li je kněz, ať už kaplan, farář, či zvláště ustanovený katecheta. Tu bývá často hned oheň na střeše, z komára udělá se velbloud, zkrátka: je zle. Byla proto rada s vysokých míst před nedávnem katechetům udělená, aby se co nejvíce tělesného trestání zdrželi, v pravdě otcovská a dobře míněná; tuším, že se tenkrátě řeklo, že by veškeré odium lidu padlo právě jen *na kněze*.

Kdo sám kolik let prakticky učil, různé dětské povahy poznal atd., ten sám nejlépe může pronést úsudek o potřebě nebo zavržení tělesného trestu.

(Dokončení.)

II. sjezd učitelstva rakouských ústavů učitelských ve Vídni roku 1906.

Podnětem »Spolku učitelů na rakouských ústavech učitelských« ustavil se před velikonoce r. 1905 komitét k zahájení přípravných prací pro sjezd učitelstva ústavů učitelských r. 1906. Již r. 1891 byl ve Vídni sjezd učitelstva paedagogií, který vytkl nedostatky organizačního statutu pro ústavy učitelské z r. 1886 a navrhoval, jak by vady ty mohly býti odstraněny.

Jak vysvítá ze zachovaných zpráv o tomto sjezdě, trvaly přípravy k němu pouze tři neděle a proto usnesení jeho, pouze jednotlivostí se týkající, neměla platného účinku.

Nedostatky organizačního statutu z r. 1886 trvají dosud, ba stávají se čím dále tím více citelnější.

Mnozí proti vadám těm veřejně vystoupili, zvláště učitelstvo samo na rozličných schůzích a v odborných časopisech volalo po zvýšení vzdělání příštího učitelstva. Avšak návrhy, jak odpomoci, rozcházel se příliš, zvláště v tom, čeho možno dosíci hned a co třeba vymáhati v budoucnosti. Také ministerstvo bylo přístupno návrhům, které chtěly vzdělání příštího učitelstva upravit, a dalo některé z těchto návrhů vypracovati a posouditi. Avšak jednak všeobecně známé poměry politické, jednak nesjednocenost ve vytknutém cíli byli příčinou, že návrhy ty nebyly uskutečněny.

Až dosud nejméně účastnili se ruchu toho učitelé ústavů učitelských, jichž věc se v první řadě týká; příčina toho záleží nespíše v tom, že až podnes nemají zvláštního orgánu k projednávání podobných otázek. Chtějí-li tedy přispěti k rozřešení této palčivé otázky s tím, co jim na srdci leží, nezbyvá jim jiné cesty než svolání sjezdu.

S touto hlavní otázkou jsou těsně sloučeny četné otázky vedlejší; tím rozsah věci, o kterou se jednati má, roste do nekonečna a mimo to jest se obávati roz-

háranosti a nesjednocenosti návrhů v budoucnosti se vyskytnuvších; proto jest nevyhnutelné, aby byly návrhy ty již předběžně důkladně vyříbeny a co možná sjednoceny.

Přípravný komitét vzal si za účel organisovati tyto nutné předběžné práce a úkol svůj bude pokládati za ukončený, jakmile sjezd učitelstva ústavů učitel-
ských se ustaví.

V čele přípravného komitétu je zemský školní inspektor Dr. Karel Rieger ve Vídni; v jednatelství komitétu v Praze uvázali se; ředitel německého ústavu učitel-
ského Jan Lorz; professor českého ústavu učitelského Jaroslav Zdeněk; učitel tělocviku Martin Hennig na německém a cvičný učitel Václav Procházka na českém ústavě učitelském.

Koncem května t. r. zasláno bylo svolání všem členům ústavů učitel-
ských i soukromých v Rakousku, kterým se všichni zvou, aby se účastnili přípravných prací. Také všichni c. k. okresní školní inspektoři svolání to obdrželi. V svolání naznačen také postup, kterak práce ty mají pokračovati a jak se mají v celek upravit. Komitét postaral se o to, aby celá organisace utvářila se podle přání spolupracovníků.

V »dodatku« vytčen jest souhrn předmětů, o kterých se má pojednávat, čím vznikne podklad pro rozdělení práce.

Tak jeví se pořad předmětů k jednání následující:

1. Základní pravidla a doba učitelského vzdělání vůbec. Sloučení neb rozdělení, postup předmětů; počet hodin týdních. Cizí jazyky. Předměty nepovinné. Docent ze stavu lékařského pro somatologii a hygienu. Školní lékař.
2. Přípravné vzdělání. Přijímání žáků. Přijímací zkoušky. Věk pro přijetí do I. ročníku a dispens věku. Největší počet žáků ve třídě. Zkouška dospělosti. Taxy. Jak se taxonomy mezi členy komise rozděluje. Klassifikace. Vysvědčení. Disciplinární předpisy a tresty. Konference.
3. Odborné paedagogické vzdělání všeobecné. Výměra. Čas. Četba. Speciální methodika. Školní praxe. Porady. Písemné práce. Vyučování v odděleních.
4. Učivo a jeho rozdělení. Počet hodin; písemné úkoly a práce na školní tabuli. Oprava jich. Soukromé čtení. Speciální methodika.
  - a) Vyučovací jazyk, zeměpis a dějepis, němčina na ústavech s německým jazykem vyučovacím, cizí jazyky.
  - b) Matematika.
  - c) Přírodopis, fysika a polní hospodářství.
  - d) Kreslení. Výstava výkresů ve Vídni. Krasopis. Těsnopis.
  - e) Hudba.
  - f) Tělocvik. Hry mládeže. Koupání a plavání atd.
5. Další vzdělávání učitelstva. Zkoušky učitelské způsobilosti. Okresní porady a porady zemské.
6. Vzdělávání učitelů škol měšťanských a zkoušky pro školy měšťanské.
7. Cviční učitelé a jim na roveň postavení učitelé. Změna názvu. Služební způsobilost. Povinný počet hodin vyučovacích. Plat, hodnostní třída, čas služební. Vpočítání služebních let a hodin služby.
8. Hlavní učitelé: Vzdělávání jich a způsobilost, další vzdělání; počet povinných hodin vyučovacích; vpočítání hodin za jiné práce. Úleva v počtu hodin za příčinou prací jiných.

9. Zvláštní potřeby ústavů ku vzdělání *učitelek*. Mateřské školky. Ruční práce ženské.
10. Časopis. Vedení protokolu při sjezdu učitelstva ústavů učitelských r. 1906. Podání zprávy.

Přípravný komitét uznává plnou měrou, že zejména učitelstvo škol obecných a měšťanských velmi se zajímalo o celý postup tohoto jednání a proto poskytne ve vhodné době všem učitelským spolkům příležitosti, aby mínění svá pronesly.

Kdy se to stane a jakým způsobem, nelze dosud ještě určit.

Ptáci stálí a stěhovaví.

Podává JOS. HLADÍK.

(Pokračování.)

Že jest *vrána* ptákem stálým, to i naše děti dobře vědí, i velkoměstské děti, které nikdy na venkov nezavítají. V zimě přilétá vrána i do velikých měst a sedá na střechy, číhající, čím by hlad zahnala. Jest všude rozšířená a velmi obecná; v letě i v zimě žije v houfech. O chytrosti a lstivosti její různé věci se vypravují. Potrava její velice je rozmanitá; ač hubívá i mladé ptáčky, přece prospívá požíváním polních myší, ponrav a hnijících zvířat, jež čichem z daleka větrí. Často lze je pozorovati, any v patách za oráčem krácejí a dychtivě vyorané larvy a ponravy požívají. V zimě bývá jim zle na venkově žerou s prasaty, ba i k boudě zlého psa drze se přibližují, jen aby sousto ulovily. Hnízdí na vysokých stromech, mívá 4—6 jasně zelených, hnědě pruhovaných vajec, z nichž se po osmnácti dnech líhnou mladé vrány. Jejich příbuzný, *krkavec*, mnohem jest větší. Zobák, nohy i peří má černé, peří trpytí se modravým leskem. Jako poustevník-samotář žije v lesích, teprve v pozdním podzimu přilétá k příbytkům lidským, tékaje krajinami. Výborně lítá, krákorá hlasem nepříjemným, a když se hodně ozývá, říkávají lesníci, že nastane změna povětrnosti. Potrava jeho velice je rozmanitá, tak jako vrány červi, hmyz, plži, žáby, vejce, mladí ptáci, zajíci, ovoce, zdechlina. Hnízdí na vysokých dubech, jedlích, borovicích, též na starých věžích a hradech. Splétá hnízdo z větví, ve vnitř vystýlá je mechem, vlnou, suchou travou. V březnu mívá 3—5 špinavě zelených, hnědě pruhovaných vajec, skoro jako slepičí velikých. Samec hlídá u hnízda, vystřídává samici, a po třech nedělích narodí se mladí krkavcové. Hnízdí-li po druhé, stavívá nové hnízdo. Krade rád věci lesklé, dosahuje prý značného stáří, v zajetí krotne a naučí se pronášeti slova. Staří Římané zasvětili krkavce Apollonovi; byly konány přísahy nad ním, předpovídalo se z jeho letu, z jeho posunků a hlasu. Až podnes ctí jej někteří severoameričtí kmenové indianští, nazývajíce jej »manitu«; kapitán Cook našel na ostrovech sandwichských krkavce, jež lid nazýval »Catua« a prokazoval jim velikou poctu. K rodině vran a krkavců patří i *sojka*. Jest vůbec načervenalé šedá, krycí péra na perutích jsou velmi ozdobně bílé a modře pruhována. Peří na hlavě může vzpřímiti, z čehož povstane pak malá chocholka. Postavou, způsobem života i chováním připomíná vránu. Živí se v lesích žaludy a bukvicemi, také však slídí po hnízdech, odkudž vybírá vejce a hubí mladé ptáčky; na zimu ukrývá si potravu, nejvíce bukvice a žaludy, na místa odlehlá. V lesích prozradí se často křikem. Let její je těžký, chod neobratný, poskakuje. Do října bývá sama, pak

ráda žije ve společnosti. Hnízdo její bývá na dubě, borovici, buku, a podobá se vrannímu. Snáší 5—7 šedozelených, temnohnědě tečkovaných vajec; rovněž jako krkavec naučí se žvatlati. Z téže rodiny (pěvci hrubozobí) jest i *straka*. Podobná je vráně, je však mnohem slabší. Hlava, krk a prsa jsou černá, břicho bílé, křídla a ocas zelenavě třpytivé. Žije ráda v lesích, nezalétá však hluboko; zdržuje se na krajích blíž luk nebo zahrad; živí se hmyzem a červy, ale také hnízda zpěvných ptáků plení. Let její jest těžký, v chůzi poskakuje. Hlas její jest nepříjemné krákorání; majíc hnízdit, žvatlá. Hnízdívá na vršcích stromů a v březnu mívá zelená, šedě tečkovaná vejce. Velmi známo jest o ní, že ráda krade lesklé věci, že snadně krotne, dosahuje značného stáří a naučí se pronášeti slova. Jediný z dravých tuhyků, jenž je stálý, je *tuhyk šedý*. Poměrně ku své velikosti je tuze silný, nehrozí se zápasiti se sokoly, vranami a strakami. Malým ptáčkům je nepřítelem strašlivým; strnadi, pěnkavy, vrabci, čížkové, ba mnohdy i kosové stávají se jeho kořistí — neprchají před ním, snad se jim zdá býti nevinný, nepatrný ptáček, prostý nějaký zpěvný soudruh jejich. Uchváceného ptáčka v zobáku odnáší na strom. Hlad nemůže jej pouze omlouvat, neboť i v letě, kdy se mu dobře vede, kdy chytává brouky, kobylky a ještěrky, vybírá přece z hnízd mladé ptáčky. Hnízdí na stromech a v křovích; samička snáší tu 4—7 bleděmodrých, na hořejším konci hnědě skvrnitých vajíček, z nichž po 15 dnech líhnou se mladí loupežníčkové. Po vylétání hnízdí po druhé. I rod dovádivých a svárlivých, ač jinak příjemných sýkor snáší s námi nepříjemnosti zimy. Z družiny jich nejkrásnější *sýkora modřinka*, již bývá v letě na zahradě celkem dosti zřídka viděti, již od podzimku v tlupách sem a tam poletuje. Jak je na hlavě, křídlech a ocase krásně modrá! V letě měla dosti hmyzu, housenek a vajíček, nyní shání bobule, aby dotěrný hlad zapudila. Není tak veselá jako bývala! Nejspíše v trudných dnech sněhu a ledu těší se na krásné jaro, které ošatí zase lesy listnaté. Jak tu bude věšeti se na větve, šplhati a poskakovati, jako by mistra datla napodobiti, a snad i předstihnouti chtěla! V teploučkých dnech vystaví si z mechu a chlupů zase v děrách stromů hnízdo, zase bude míti v něm svých 8—10 červenobílých, hnědě tečkovaných vajíček, ze kterých za nedlouho rozlétnou se po lese mladé modřinky. Její sestra, *sýkora vousatá*, s dlouhým, na konci tupým ocáskem, s namodralou hlavičkou, svrchu jasně hnědá, s hnědými křídly, přepaženými bílým, černě olemovaným pruhem, miluje krajiny severní; v letě sídlí ráda v bažinatých, vlhkých krajinách, kde je mnoho rákosí a třtiny; zde loví pilně vodní hmyz. V rákosí mívá tu hnízdečko, a v něm 4—5 bleděčervených, hnědě tečkovaných vajíček, na nichž sameček střídavě se samičkou sedí. V zimě blížívá se k zahradám. Že má na počátku zobáku černý vous, od toho dostala jméno, tak jako její sestra *sýkorka parukářka* podle chocholky po stranách hlavy. Tato jest popelavě šedá, hrdélko má černé, záda červeně-popelavě šedá, prsa a břicho bělavé. Husté mladé lesy jehličnaté jsou jí v letě příbytkem; listnaté méně se jí zamlouvají; na podzim stěhuje se do zahrad. Praví se, že v zajetí již za několik hodin žalem umírá. Hnízda dělává si v děrách stromů, také ve starých opuštěných veverčích a vraních hnízdech; mívá 8—10 modravých, červeně tečkovaných vajíček. Nejznámější z těchto pěvců kuželozobých je *sýkora uhelníček*. Na zádech je žlutozelená, pod břichem žlutá s černým pruhem; téměř hlavy a hrdélko jsou černy. Je to živý, čilý ptáček, v letě zdržuje se v lesích neb zahradách nedaleko lesů a zpívá dosti příjemně; v letě chytá hmyz, na podzim živí se mákem, konopím, semeny slu-

nečnic, borovic, ořechy atd. Kdož by to řekl, že tento tak úhledný a přívětivý ptáček je veliký ukrutník! Rozklepává zobákem ptákům hlavičky a vyžírá jim mozek; tak činí skřivánkům, strnadům a snad i větším ptákům. Někde dočítáme se o ní, že i malým dětem v peřince očka vyklubati se snažila, kde v zajetí volně po světnici poletovala. Na stromech leze velmi hbitě a drápky se větvích zadržuje. V dutinách stromů robí si neumělé hnízdo, v kterémž mívá až i 14 bělavých, červeně a rezavě pruhovaných a tečkovaných vajíček, na nichž střídavě po 14 dní sedí se samečkem. Mnoho sýkorek pochyťají hoši do skříněk bezových; chytí se ani ne tak z hlouposti jako jednak z chtivosti po žrádle, jednak z dychtivé zvědavosti co to jest a z přirozené jim živosti, proslídit každý kout. Jako veverky mezi ssavci, tak jsou datlové mistry šplhání mezi ptáky jsou to praví papouškové našich lesů, jimž kromě datla černého, ani pestrý oděv nechybí. Alespoň *datel pestrý* i *datel malý* svým rozmanitým, krásným zbarvením papoušků poněkud připomínají. Všichni jsou výborní a obratní lezcové. Datel pestrý je pták veliký, má dlouhý zobák, dlouhý jazyk s výrůstkem rohovitým, lepkavým, bodlinami opatřeným, jimž napichuje hmyz stromům škodlivý a nebezpečný. Jest velmi plachý; přiblíží-li se člověk k němu, vykřikne několikrát své pronikavé »gek—gek« — jako ironický smích to zaznívá — a již je ten tam. Šplhá-li, dívá se na všechny strany; pohyby jeho jsou velice rychlé a živé. Na zemi zdržuje se málo; když, tedy neposedně tu poskakuje a nejraději navštěvuje mraveniště, kdež svým lepkavým jazykem činí dobré lovy. V zimě uchyluje se do zahrad, zalétá k doškovým střechám a hlíněným zděm, také k oulům, kde by se co pochytilo dalo. Miluje lesy listnaté a jehličnaté, kdež v dutých stromech upraví si hnízdo, do něhož snáší 2—6 zelenavých, černě tečkovaných vajíček. Mláďata lezou kolem mnohem dříve, než lítati umějí, a zase do hnízda se vracejí. Jest pták velmi užitečný — se svými soudruhy však naprosto se nesnáší. Bratr jeho *datel malý* je ze všech datlů nejmenší; velikostí rovná se asi skřivánku. Nejraději zdržuje se ve velikých ovocných zahradách. *Datel černý* jest delší holuba, všecek černý, jenom téměř hlavy je červené. Jako předešlí má i on šplhavé nohy — dva prsty jsou totiž ku předu obráceny a poněkud spolu srostlé a dva směřují na zad. Šplhaje pomáhá si též ocasem. Zdržuje se v lesích listnatých a jehličnatých, leze po stromech vždy jenom směrem vzhůru, klepaje při tom tvrdým zobákem velmi silně na kmen, dílem aby vyplašil hmyz, dílem aby zkoumal, kde strom je dutý; načež v něm vydlabuje rychle veliké díry a vytahuje hmyz ostrým jazykem. Prohlíží též vosí hnízda; let jeho jest těžký. Křik podobá se volání: »gu-gu-gik-gik!« Hnízdo dlabé si ve stromě a snáší 2—4 bílá vejce, která leží prostě na dřevě; o měkkou peřinku z mechu, trávy, peří pro své dítky se datel nestará. Ač je datel černý u nás ptákem známým, celkem přece dosti je řídký — snad proto, že má mnoho nepřátel. Hubí jej kuna, divoká kočka a četní dravci. Zaslouhuje, aby byl šetřen; jest velice užitečný.

Každému snad je známa zpěvem i postavou *pěnkava obecná*. Hrdélko a prsa má narudlá a na křídlech dvě bílé pásy Příjemná směsice barev na jejím tělíčku činí pěkný dojem. Oživuje lesy listnaté i jehličnaté, objevuje se ve všech krajinách, kde jsou stromy, zahrady a lesy, kdež živí se semením, v době líhnutí hmyzem. Na jaře a v letě nestrpí blízko sebe družku; ozve-li se v obvodu asi 100—150 kroků její zpěv, ihned doráží na ni, až ji zapudí; za to v zimě — a příčinou toho je snad společná nouze — sdružují se pěnkavy ve společnosti. Hnízdo

její, jež nejraději buduje ve větvích vidlici tvořících, jest velmi umělé. Najdeme-li je, můžeme v něm v době hnízdění najíti 3—5 světle namodralých, zelenavých vajíček s hnědými tečkami a pruhy, z nichž po 14 dnech přicházejí na svět mladé pěnkavky. Rodiče při sedění se střídají a mají mladé dvakráte za rok. Lasice, kuny, krahujcové a jiné šelmy i dravci velmi pěnkavku hubí. (Pokračování.)

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Z jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v Praze. Zakládajícími členy se stali: Bisk. konsistoř v Litoměřicích, praelat Dr. Jan N. Sedlák, metrop. kanovník u sv. Víta v Praze, Antonín Frecr, děkan ve Slaném, a Jejich Magn. Dr. Fr. Kryštůfek a Dr. Ladislav Sýkora, kanovníci a univ. profesori v Praze. Činnými členy se stali: Fr. Tondl, em. prof. reálních škol v Bělé u Něm. Brodu, Frant. Dražil, farář v Plzenci, z Cuclavi: Jos. Kaplan, bisk. vikář, Fr. Beran, kaplan a Katol. jednota; z Chlen: Josef Portman farář a 12 osadníků; Křesť. sociální spolek v Libšicích a Jos. Kyselka, síd. kanovník na Vyšehradě. Přispěla: Katol. Beseda v Žižkově, Dr. Ant. Vřešťál, univ. prof. v Praze a Václav Bayer, protokolista při biskup. konsistoři v Hradci Králové. Ze starších členů zapravili K: Ferd. Císař, učitel 10, Klára Černovická, pěstounka v Turnově 4. Ant. Lór, síd. kanovník ve St. Boleslavi 20, Václav Hvězda, farář ve Vamberce 16, Alois Kopecký, bisk. vikář v Nových Hradech 14, Jos. Bayerova, učitelka v Praze 14, Frant. Klapal, děkan v Kladrubech 12, Fr. Kotrbelec, farář v Příbyslavi 12, Fr. V. Kovářík, farář v Jablonné n. Orli 12, Ant. Láš, farář v Lomnici n. Pop. 12, Václav Dask, zám. kaplan v Pynchově 12, Fr. Hejduk, učitel ve výsl. v Turnově 10, Jos. Kašák, říd. uč. v Rovensku 6, Jos. Krihl, farář v Hoříčkách 4, V. Laňář, říd. uč. v. v. v Hradci Králové 4, Ant. Holub, farář ve Včelákově 4, Václav Kotrch, probošt v Roudnici 4, Jos. Sehnal, bisk. vikář v Bělohradě 12, M. Pacht, síd. kanovník ve St. Boleslavi 10, Fr. Pohunek, farář v Karlíně 10, Jos. Kuška, farář ve Vsetovicích 7, K. Skopec, říd. uč. v Předhradí 6, Marie Prošková, uč. v Rovensku 6, Václav

Frühbauer, gymn. katecheta v Hradci Král. 4, Marie Reneltova, uč. v Blovicích 2, Josef Kafka, říd. uč. ve Zdětíně 2, Václav Kavka, učitel v Radími 2, Josef Flekáček, říd. uč. na Žižkově 2, Ant. Suchoradský, katecheta v Praze 2 a V. Železný, katecheta v Praze 2. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Antonín Suchoradský, katechetav Praze-II. na Karlově čp. 1879.

Spolek učitelů ústavů učitelských (hlavních i cvičných učitelů) konal o svátcích svatodušních schůzi delegátů. Těch dostavilo se 29 z celého Předlitavska. Živý interest a pohnutou debatu způsobila porada o krocích, jež mají se podniknouti k upravení právních záležitostí cvičných učitelů, zejména úprava platů, což přímo dotýká se i dalšího vzdělávání učitelstva. Cviční učitelé jsou nespokojeni a doporučují, aby dobře každý rozmyslel, než na vypsání místo zažádá, protože odměna za vysilující a rozčilující práci není v náležitém poměru, což i vyššími úřady uznáno bylo. Také o II. sjezdu učitelstva ústavů učitelských bylo hovořeno. Sídlem spolku zvolen opět Liberec. Výbor složen nyní takto: předsedou c. k. cvičný učitel F. Frank v Liberci, I. místopředsedou c. k. cvičný učitel B. Beneš z Plzně, II. místopředsedou prof. A. Weiss v Praze (Broumov); I. jednatelem c. k. cvičný učitel F. Köhler z Liberce, II. jednatelem c. k. cvičný učitel V. Procházka z Prahy, III. jednatelem c. k. cvič. uč. A. Petyrek z Vídně, pokladníkem c. k. cvič. uč. K. Kuhn z Liberce, nám. pokladníka c. k. cvič. učitelka A. z Crasberku z Vídně; členy výboru: c. k. prof. F. Wiechowski (Praha), c. k. prof. A. Mohr (Starý Sandec), c. k. řed. měšť. školy K. Stolz v Terstu, c. k. cv. uč. F. Sivec v Gorici. Spolek čítá nyní na 500 členů, kteří jsou z 52 c. k. ústavů učitelů a učitelek a také z c. k. státních obecných a měšťanských škol v Terstu a v Pulji.

Jaké by měly býti obecné školy.

Úvaha k »epištolám k' učitelstvu« v »Právu lidu« z ledna 1905. Napsal KAREL VRABEC.

(Dokončení.)

Správnější stanovisko zaujímá se zde ke školám mateřským

»Na soudných vážkách nabývají výhody školek převahy nad školami; mluví pro ně zejména to, že poskytují dětem přístřeší a chrání je před tělesnými úhonami. Avšak stojí daleko za domovem s jeho úzkostným šetřením tělesných potřeb a přirozeným rozvíjením tělesných sil. *Cesta k jejich zdokonalení musí jít za heslem: přiblížit je rodině.*«

Ač, bohužel, v mnohých »domovech« se velmi málo »úzkostně šetří tělesných potřeb a přirozeného rozvoje tělesných sil!« Všecko se právem, ale mnohdy ještě více neprávem svádí na chudobu — a o ty tělesné potřeby aby se starala obec nebo stát! Jinak zcela souhlasíme, že mateřské školky mají se přiblížiti rodině, ovšem, rodině spořádané, kde platí náboženství, autorita, mravnost — ne však rodině, kde panují zásady »moderního, dnešního člověka«.

»*Učitelé nemluví s dítětem, ale s celou třídou.* Podle úředních nařízení a pokynů nahrnují do dětských hlav množství vědomostí; pipalají se s věcmi, které jsou žactvu samozřejmé.«

Jsou chvíle, kdy učitel zabývá se přímo s jednotlivcem, a jiné zase chvíle, kdy mluví k celé třídě; i tehdy slyší to každý jednatlivec, ví-li, co se ve škole děje. Tak na př. ukazují-li obraz, ukazují jej všem, a na každém jednotlivci jest, aby si toho všímal. O věcech žactvu »samozřejmých« daly by se vypravovati kroniky. Pravda, že jsou některé na pohled malichernosti, s nimiž se učitel »pipalá«, ale pan pisatel by se podivil, jak o těch věcech, o nichž se dospělí domnívají, že musí být školáčkům »samozřejmé«, obyčejně nevědí děti nic, pranic, nebo mají vědomosti a poznatky naprosto falešné! Tak na př. v I. tř. při věcném učení běží nejvíce o to, aby se děti učily správně mluvit, aby dovedly hovořit o tom, co buď už poznaly nebo nač právě nazírají. A tu by se každý, kdo věc nezná, podivil, jak to jde ztuha! Děti, které jsou doma samá moudrost a výmluvnost svou naplňují celý dům, neumějí ani správně opakovati to nejjednodušší. Ať se jen pan pisatel přijde do školy podívat a uvidí, jak kolikrát ta domnělá »samozřejmost« dá tuhou práci!

»Dítě nemá být ve škole učeno, ale má se samo učit. Dítě samo se dopátrává nových pravd; škola jest jen pole, na němž jeho rozum vyžrává a učitelovou úlohou je upravovat tomu zrání příznivé podmínky.« Rozumíme dobře, jak to pan pisatel myslí. Pak by však nesměl míti učitel ani 30 žáků, o nichž se v »epištolách« mluvilo, ale nejvýše asi 10. Cesta, již se dítě samo dopátrává nových pravd pomocí učitelovou, nikterak není nová, (Sokrates) ale nelze po ní kráčet, leda při tuze malém počtu žáků, a ještě ani tu se ve mnohých případech a při mnohých předmětech docela nic neosvědčila a krásná věta epištol by se ukázala býti docela prázdnou, jalovou frází, planoucí leskem kočičího zlata.

Kdyby se dělo po přání epištol, soudí pisatel

»Tím by ovšem nynější vojenský pořádek ve škole velmi utrpěl, snad by po něm nezůstalo ani stopy. Je to také žádoucí; zmizela by s ním tíseň, která padá na děti při vkročení do třídy, odměřenost, která je znakem dnešního poměru mezi učitelem a žákem, a duchovní tlak, jemuž se děti musí poddávat. Škola

a učitelská práce by dýchaly teplou atmosférou, v níž přirozené síly dětí jako proudem jarní mřízy rostou radostnou činností.«

I o tomto tvrzení lze říci: Kdyby měl učitel místo 80 žáků nejvýše 10, snad by nemusil býti pořádek tak »vojenský« a byla by také ta »odměřenost« a ten »duševní tlak« menší. Rádi věříme, že by učitelská práce i škola dýchaly potom »teplou atmosférou«, a kdož pak by z toho měl větší radost, než učitelstvo samo! Málo žáků! S Pánem Bohem! Když to *někdo* zaplatí, dobrá! Z jedné třídy udělaly by se čtyři, i pět. Vypisovala by se místa ředitelů a řídících, nestačily by učitelské ústavy ani při nynějším návalu kandidátů a kandidátek. Jen se hledá ten vzácný muž, který to zaplatí! Páni ze strany pana pisatele »epištol« to jistě nebudou!

»Všechny exhorty jsou planá práce, ať je přednáší ve všední den učitel, anebo v neděli kněz; děti jsou jim sice přítomny, ale neposlouchají je.«

Přestřeluje se tu. Každý exhortator je jako biblický rozséváč: »čtvrtý díl zrn posléze padl v zemi dobrou. Tato zrna vzešla, a vydala užitek třicet, šedesát i stonásobný.« A řekněme, že poslouchá desáté dítě, a to zajisté je poměr až tuze nepříznivý; ale přece potom není exhorta, ať už učitele nebo »v neděli kněze« prací marnou.

»Všechny návody, rady a poučování jsou proti příkladu matným stínem.«

»Tím se však škola netrudí. Rodičům a společnosti vočkovala názor, že stojí na poslušnosti a k té potřebuje mocnějších prostředků výchovných. *Dítě se musí zříci vlastního smýšlení, jeho individualita se potlačuje, aby bylo poddajným materiálem pro učitelovy rozkazy.* Kde se rozkazuje, tam není vlastní vůle, ani vlastních skutků, ano tam není ani přípustno uvažovat o nařízení. Násilí, které je trapné ve světě fysickém, ukazuje tady všechnu svou příkrost; vzepřít se mu a odolat, slabé síly dětské, nestačí. Nařízením ušlapává se energie již v dětech a v dospělosti ji již vyvolat nelze. Nalomených vůlí nacházíme všude hojnost, pevných lidí, již dovedou stát na vlastních nohou, tak málo. Odvislost nás opavovala, a její kořeny vězí v dětství. Stálé omezování dětí v domě otcovském, bezpodmínečná a nezodpovědná poslušnost nemohou vést jinam. Děti oněch rodičů, kteří nestřeží každého jejich kroku, přicházejí do školy plny rozmyslu, smělosti a odvahy; avšak těch vlastností učitel zřídka smí využít. Chce mít hodně žáky a to jsou slaboši, kteří poslouchají a jen poslouchají. Takovým generacím je ovšem podřízené místo v úřadě ideálem. Je potom div, že nemáme lidí odhodlaných státi za své přesvědčení, je potom div, že celá pokolení mají shrbenou šíji? Utlačují v sobě lepší mínění, a očistný čin je jim za těžko. I tehda, mají-li se dovolávat práv, ohlížejí se a váhají.«

O této stati dalo by se mnoho psáti. Běda té generaci, kterou by *někdo* — ať už si náleží ku kterékoliv straně — chtěl vychovati v *neposlušnosti*. -Co by tomu řekla »organisovaná strana«, kdyby se jejich »rozkazů« nedbalo a každý »organisovaný« si dělal co chtěl? »Stát na vlastních nohách« vyžaduje ještě něco docela jiného, než vychovávat děti v neposlušnosti, bez rozkazů, beze všeho »omezování«. Že přicházejí děti z domů, kde není kázně (či jak se v epištolách eutemisticky mluví, »dětí rodičů, kteří nestřeží každého jejich kroku« do školy plny *smělosti, rozmyslu a odvahy*, o tom mají učitelé bohaté zkušenosti a sami nejlépe vědí, jak právě takoví žáčkové dovedou býti »okrasou« celé třídy a metlou na učitele.

O kázni se mluví všude na př. o kázni ve straně socialně-demokratické, o kázni mezi voliči, mezi stávkujícími atd. atd. Zkuste to nejdříve tam, a zaveďte tam »neposlušnost«. Osvědčí-li se to, zavedeme ji u malých dětí.

»Nový zákon vzal metlu z učitelových rukou, ježto do výchovy nepatří. a obrátil ji proti němu samotnému Spravovat školu znamená nařizovat učitelům, a nařizuje ministr, nařizuje zemská školní rada, nařizuje okresní školní rada.«

Dodáváme a přijdou »epištolý« a nařizují také. Tak už je tomu, že učitel každý rád poroučí a nejraději ten, kdo věci nejméně rozumí. Z té příčiny bychom byli vždy proto, aby rodiče dítek měli přístup do školy a mohli pozorovati učitele při jeho práci. Alespoň by se jí naučili znáti, neboť nemají o ní ani pojmu. Pisatel praví

»Tvrdím, že by nebylo hořkých nedorozumění mezi školou a domovem, kdyby byly učebny přístupny také rodičům žáků. Avšak u nás vyvěšují se na chodby návěští, která otcům přístup do školy přímo zakazují.«

Rozuměj: zakazují přicházet mezi vyučováním do tříd a vytrhovat učitele. To by tak ještě scházelo, aby každou chvíli někdo do třídy vrazil, sotva, že si učitel žáčky usadí a k pozornosti připraví. Něco jiného je, přijít před vyučováním a ostati si ve třídě hodinu nebo i dvě a sledovati vyučování. To by dovolil každý rozumný učitel, a rodiče by alespoň poznali, jaké je to pracné zaměstnání.

Dříve bývaly veřejné zkoušky. Ledacos v nich bylo strojeného, ledacos hodného odstranění. Místo oprav vylilo se však dítě i s koupelí, podle dobrého pořekadla. Zkoušky se zrušily vůbec. Byly »klerikální«, vždyť přijel pan vikář. Ať si o nich soudí kdo chce a jak chce, účel byl dobrý: sblížovat lid se školou a školu s lidem. Teď se po tom volá, ale nadarmo.

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

»Učitelský Přehled« roč. I. č. 3. V článku »Jednoduchá frekvence« na stránce 56. cituje autor »Č« z »Času« číslo 11. ze dne 11. března t. r.: »Každá úleva ve vyučování v době, kdy klerikálové usilují o snížení vzdělanosti a kdy v Dolních Rakousích už řádí hrůzovláda tmy, je nebezpečná.« Dále: »Pan Alfons Šťastný má tytéž pohnutky jako kněžstvo: čím hloupější lid, tím líp se nad ním vládne.«

»Přehled« v čísle 26. ze dne 25. března t. r. k tomu dokládá: »Mnohé důvody proti jednoduché frekvenci jsou násilně vymyšleny, jako na př. že by chování žáků se zhoršilo. Nechuť p. pisatelova ku jednoduché frekvenci vyplývá asi z obavy, aby jí zpátečnické živly v Rakousku nevyužítkovaly pro zavedení polodenního vyučování a zmenšení počtu učitelů, jak se to již v Dolních Rakousích objevuje a jak po tom i naši klerikálové a mnozí agrárníci touží.«

Na str. 66. v tomto čísle »Věci školské« citován článek ze »Samostatnosti« č. 8. Čteme: »U nás cítí se také nebezpečí klerikalismu — ale nedělá se proti němu ničeho. Zlaté límce s kolárkem řídí školství pro blaho státu a církve zcela nerušeně. Už i poslanec Alf. Šťastný . trpce si stěžuje na zhoubnou činnost klerikálů ve školství a volá do zbraně celý národ. — A co u nás kněží hledí se domoci co největšího vlivu na školy, žádají kněží v Hanoversku, aby byli úplně sprostěni dozoru na školy obecné.

Ani učitelstvo naše nevěnuje postupu klerikalismu ve školství náležité pozornosti. — Klerikální »Vychovatel« vydal již i návrh zákona, aby učitelé byli ve vykonávání »náboženské výchovy« podřízeni kněžím.«

Na str. 67. toho časopisu 3. číslo: »Svobodná škola« jest název nového spolku školského a čteme dále: »Nutnost obrany proti klerikálnímu horečnému úsilí vyvolala právě v život velikou protiklerikální organisaci pod heslem »Svobodná škola.« — Z Osvěty lidu 20.

V čísle 4. na str. 91. »Uč. př.« čteme »O dozoru na mládež v kostele a na procesích vyslovilo se více časopisů v poslední době, že je to prostředek klerikální, jemuž se má čeliti.« — Na str. 93. »Literatura« doporučují se co nejlépe spis Josefa Svozila »Bílé světlo«. — a.

»**Vychov. listy**« přináší tuto zajímavou zprávu: »Okresní školdozorci jsou definitivní zatím jen v Haliči. Jest zajímavě zvědět, jak se věc tam osvědčuje. Časopis »Szokolnictwo« v čísle ze dne 15. března posuzuje zřízení stálých okresních školdozorců velmi nepříznivě, ba odvozuje od té instituce přímý úpadek obecného školství i učitelstva. Oběma vede se čím dál hůř. Stálý inspektor prý zapomíná časem, že vyšel z řad učitelstva, zapomíná jeho strasti a stesků, odcizuje se učitelstvu, propadá jakémusi velikášství. Časopisy uveřejňují o působnosti okresních školdozorců zprávy až neuvěřitelné. Nejnověji o školním insp. Juliu Nowackém. Tento prý se opíjí a pak se dopouští činů přímo hanebných; — ale jest definitivní a nelze prý se ho zbýti. — Také v Srbsku měli okr. inspektory stálé, ale loni stabilisace byla odstraněna, neosvědčivši se, a místo ní zavedena občasná volitelnost inspektorů.

»**Slovo**« píše: »*Připozdívá se*. V samý předvečer téměř *Marianského kongresu* stává se definitivně přisedícím zemského výboru za kurii velkostatkářskou *kanovník Burian* za tiché asistence mladočeského klubu, za nesmělého protestu »Národních Listů«, a zemský maršálek Mladočechy honosně vynášený svěčuje mu důležitý resort školský. — Zároveň vchází v život politická organizace kněžská, v níž zasedá *mladočeský farář a poslanec Blahovec a agrární kaplan Kroiher*, a sebevědomě si dupá na vedoucí stranu politickou, že proti ní nebude vystupovat nepřátelsky, pokud bude »respektovat náboženské city obyvatelstva«, a vedoucí strana schlíple ani nemuká a pochybujeme, že bude mít tolik energie, aby vyhodila hezky za tepla svého farářského poslance ze strany. — Agráři chodí s prosíkem po sjezdech »katolických rolníků« a místodržitelská rada v radikálním Kolíně zapovídá sokolské slavnosti k vůli misiím, a kolínští radikální Sokolové mlčí jako s teplou buchtou. Potom, že vedoucí strana politická nemá dorostu!«

»**Český Učitel**« »*Povážlivý zjev*. Jednou z nejtěžších a nejnejpříjemnějších povinností uvědomělého učitele je »dozor«

nad mládeží školní při různých příležitostech církevních. Pokrokové učitelstvo snaží se vymaniti se z pout tohoto klerikálního a policejního zařízení. Proto je zjevem velice povážlivým, když i v den zákonitých prázdnin v úterý velikonoční účastní se mládež školní církevního průvodu do polí. Stalo se letos na dívčí škole v Králové Dvoře n. L., kde ředitelem je známý slánský Flachsmann, p. J. Stuchl, jeden z těch, kteří lonského roku neodolali vůni farské kuchyně. Ovšem, něco za něco. Panu Stuchlovi se nedivíme, toho dobře známe, ale rádi bychom věděli, zda členové sboru učitel. z ochoty na mládež »dozírali«, či byli-li komandováni. Jest těžkým proviněním na stavovské cti a sebevědomí tak lehkomylně zaprodávati špetku našich práv a dobrovolně skláněti šije pod jármu těch, kteří odvěky vedou boj proti škole a jejichž msta již nejednomu z řad učitelských smrtelnou zasadila ránu. Je nanejvýš třeba, aby se řádně u nás provětralo. Dějí se tu ve školství za nového regimu věci neuvěřitelné.«

A brzy po této lokálce přinesl »Český Učitel«

»**Č. Uč.**« »*Epidemie* visitačních hostin farských řádila zase po vlastech našich. Na př. 8. t. m. na Sedlčansku, kde leckdo nerad se jich účastnil. Snad malé připomenutí bude pobídkou, aby kolegové opatřili se hojně desinfekčními prostředky.

»**Zasláno**. Čtený pane redaktore! Ku zprávě uveřejněné v č. 36. ve směsi »Českého Učitele« pod názvem: »Povážlivý zjev« zasílám opis úřední vyhlášky, všemi členy učitelského sboru podepsané, z ředitelství dne 17. dubna 1905 a žádám za uveřejnění její a mého vysvětlení, abych Vás a čtenáře čteného listu Vašeho přesvědčil, že jste byl špatně informován.

Vyhláška. Velikonoční prázdniny počínají ve čtvrtek $\frac{20}{4}$ a končí v úterý $\frac{25}{4}$. — V úterý $\frac{25}{4}$ je sv. Marka, budiž dětem ohlášeno, aby ty, jež církevního průvodu účastniti se chtějí, sešly se o $\frac{1}{2}$ 7. hod. v budově dívčí školy; jelikož je to den feriální, nikdo není ze sboru učitelského nucen průvodu se účastniti, dobrovolně půjdou ti členové sboru, kteří budou o svátcích zde.

Když dívky na průvod jíti chtěly, kde se měly scházeti? A kde je jaké komando, kde provinění na stavovské cti a lehkomylné zaprodání sebevědomí?

Jan Stuchl, ředitel.«

Uvádíme beze vší poznámky.

O hudbě chrámové a zpěvu církevním.

Podává JOSEF KAFKA, říd. učitel a I. místopředseda »Jednoty česk. katol. učitelstva«.*)

»Pane rty mé otevři: i budouť ústa má zvěstovat
chválu Tvou.« (David.)

Že Bůh ve chvalozpěvech lidu zbožného má zalíbení, toho důkazem jest již Starý Zákon »Zpívejte Hospodinu píseň novou Chvála Jeho v shromážděních svatých.« — »Chvalte Jej na struny a na varhany: všeliký duch chval Hospodina.« Žalm 149, 1—150., 4, 6. »Chvalte Hospodina nebes a i země, všechny moci.«

Zpěvy Davidovy a Šalomounovy, jež zpívají se do nynější doby o církevních hodinkách a j. slavnostech chrámových, vznešenými představami naplňují duši lidskou, vzbuzujíce city ku vzývání a milování Boha nejvyššího, nejhlavnějšího, milosrdného a nejdobrotivějšího.

Zpěvy tyto řídili a pěli již Levité v síních chrámu Jerusalemského; hlásali jimi příštího Mesiáše, prozpěvovali žalmy hlasy plesajícími ke cti a chvále Boží.

Zachariáš a Simeon, Panna Maria a Alžběta pěli nadšení Duchem Božím a srdcem pobožným, pohnutým písně Bohu svrchovanému na pochvalu i poděkování.

Andělé velebili Narození Spasitelovo nebeskými chvalozpěvy. Pán Ježíš mluvil k Otci svému nebeskému v hymnách a naslouchal s libostí prozpěvované Jemu »Hosana« na uvítání do Jerusalema před poslední cestou, cestou křížovou.

Po večeri poslední říkal Kristus Pán chvalozpěvy s učedníky svými. Svätý Pavel zpíval ve vězení, napsav Křesťanům Kolosenským: »Učte a napomínejte sebe samy žalmy, zpěvy a písničkami duchovními, utěšeně zpívající v srdcích svých k Bohu.«

»Modlitba dojímá, píseň uchvacuje,« přednáší dp. P. Emilian Paukner, ředitel kůru Křižovnického chrámu Páně v Praze. Píseň působí na srdce lidské velice, a ve škole výborným jest prostředkem vyučovacím ku šlechtění mysli a srdce dítek.

Vznešené, krásné a dokonalé jest oznamovati velebnost Boží, divy a moc, dobrotu a moudrost Jeho vychvalovati v písních.

Protož slovatný církevní spisovatel Eusebius dí »Věřící scházívali se na všech místech ku společné modlitbě a prozpěvování. Hned na úsvitě obětují všichni Hospodinu téměř jedním jazykem a jedním srdcem své chvalozpěvy.«

Sv. Augustin praví »Chvalozpěv jest posila, potrava, potěšení a radost duši našich«; a sv. Jan Zlatoustý dokládá: »Chvalozpěv duši povyšuje od země, od smyslů a vášní ji odděluje, vlévá v ní lásku k moudrosti, nechutenství k pomíjejícím a naději k budoucím věcem; osvěcuje víru, rozněcuje horlivost a působí totéž, co harla Davidova u Saula působila.«

Slavné kostelní zpěvy, v nichž melodie duchu církevnímu přiměřena jest, srdce a ústa v jedné harmonii splývají, jest dílo andělské, ohlas nevýslovných chvalozpěvů, jimiž nebesa se rozléhají. Sv. Ambrož praví: »Co jest krásnějšího než žalm, čili svatá duchovní píseň! Jestli chvála Boží a křesťansko-líbezně znějící vyznání víry.«

Chorální zpěv ohlašuje svaté pravdy víry naší a hluboko v paměť národů je vštěpuje, rozněcuje srdce zkormoučené i bojechtivé.

*) Z přednášek o cyrilských exerciciích v Hradci Králové pro duchovenstvo, učitele a ředitele kůru i přátele církevní hudby sestavil a doplnil jako tehdejší účastník.

Zpěvem »Gloria« uchvácení byli Uhři roku 1743 za přítomnosti císařovny Marie Terezie ve chrámu Páně tak, že zpívající tasili šavle na obranu vlasti a ochranu císařovny a malého následníka trůnu Josefa II.

O chorálním zpěvu praví učený mnich řádu Cysterciáků, Mauric Vogt: »Nikdo se ještě nepokusil, zpěv tento z církve Boží vyloučiti, leč by sám byl nebyl údem církve Boží.«

Jen čeho litovati jest, že tyto svaté zpěvy na venkově velmi často s velkou nedbalostí, křikem, spěchem, beze všeho citění, s lhostejnou chladnou myslí se konají, jako někde na trhu.

V chrámu Páně má se lid učit, zpěvem Boha chváliti, to se neděje, zpívá-li každý, jak je komu libo. Marně hledáme ve zpěvech chorálních namnoze pravou zbožnost a důstojnost.

Otázkou jest, co, jak a kdy se má zpívati. Zpívejme důstojné písně v chrámu Páně, cenné obsahem i melodií a přiměřené duchem, zvláště po stránce dogmatické.

(Pokračování.)

Něco zajímavého ze školní hygieny.

Sděluje V. ZYKA.

O téhle věci už se popsalo něco papíru a také tiskařské černi vyplýtvalo. I zvláštní časopisy máme, zabývající se zdravotnictvím ve škole, a čeho jsme dosud docílili? Nic jiného, než že učitelům uděleno veliké množství rad, jak jest jim šetřiti zdraví dítek ve škole, čeho se stříci, aby zdraví jeho vinou nebo snad jen jeho neopatrností nebylo předčasně podkopáváno. Jakoby svědomitému učiteli bylo třeba zvláštního napomínání! Připusťme třeba, že někde skutečně je toho třeba, přece však nikdy v té míře, jako by takového napomenutí potřebí bylo rodičům. Nic nepomůže nejsvědomitější šetření zdravotních pravidel se strany učitele, podrývá-li se zdraví dítek systematicky v rodině. Proti tomu je učitel bezmocný: a přece dnes všecko se svede na školu.

Veřejné zdravotnictví více by si mělo všimati, čím poškozuje, ba někdy přímo se ničí zdraví dítek v rodině.

Míním v první řadě zaměstnání dítek po školním vyučování. Dítka tu pomáhají rodičům při práci v domácnosti, což je celkem dosti krásné, řídí-li práci dítek rodiče rozumní. Často se však stává, že rodiče pro bídný výdělek, jehož by se snadno mohli zříci, vědomě obětují zdraví dítek dokazující, že je jim několik korun mnohem milejších než dítě.

V některých krajinách Čech rozmohlo se v posledních letech hotovení vlnových sítěk. Ani bych se o té věci nezmínil, kdyby nepoškozovala prospěch ve škole, docházku školní a zdraví dítek. Mnohý učitel ani neví, co je příčinou nezdaru jeho namáhání a co maří všecko jeho přičinění.

Tento tajemný průmysl sítkářský mají v rukou skoro napořád židé. Rodiče přinesou z města vlasy a děti doma z nich pletou sítky. Tu by mi snad někdo mohl vyčísti, že takový zaměstnavatel je vlastně dobrodinec: opatřuje výdělek chudým rodinám a poskytuje dětem možnost přispět rodičům na živobytí; bude se snad zase křičet, že »klerikální« list denuncuje. Ať si! Mně přede vším leží

na srdci ty drobné děti, jež miluji víc než vlastní jejich rodičové, zkoumal jsem věc důkladně a přesvědčil se, že toto »dobrodiní« je chytráckým vykořisťováním levných pracovních sil dětských a školnímu vyučování největší překážkou. Kdo si tyto řádky přečte, pozná, že nejsou psány s úmyslem něčí živnost poškozovati; jsou jen volným vyjádřením svědomitého vychovatele.

Průmysl tento provozuje se následovně: rodiče přinesou domů vlasy přesně odvážené. Právě takovou váhu hotových sítěk musí zase odvésti. Při síťce srážejí se 2 g. na uzlíky a odstřihování při vázání vlasů. Síťky hotoví jen děti drobnými svými prstíky. Velký člověk by na tuto práci nestačil; nevyžaduje ani tolik dovednosti jako spíše trpělivosti.

Síťka hotoví se z jediného dlouhého vlasu, za tím účelem musí si dítě nejprve svázati alespoň padesát vlasů v dlouhou niť a navinouti na cívku. Kolik práce vyžaduje svázání dvou vlasů jemňounkým uzlíčkem, o tom každý může se přesvědčiti zkouškou. Potom dítě plete síťku jehlicí.

K zadržování pleteného vlasu musí si nechat vyrůst dlouhé nehty, za nimiž pěkně se stírá špína vůbec a z vlasů neznámého původu zvláště. Taková síť docela se podobá řídké pavučině a udržuje potom umělý účes na hlavě dámy, aby se hned nerozdrchal.

Či parádě vlastně české děti zdraví své obětují, je neznámo. U nás dívky a ženy této ozdoby vlasové neužívají; vlasové síťky se vyvážejí. Kam, to z pocho-pitelných příčin podnikatelé úzkostlivě tají. Právě tak je neznámo, odkud se k nám dováží takové množství vlasů a jak se jich nabývá.

Síťování začne na podzim a trvá celou zimu. Na jaře vyveze se sítěk za mnoho tisíc.

Od tuctu sítěk platí podnikatelé korunu, nejvýše korunu třicet haléřů. Větší mzda není nikde. Plete-li dítě pilně celý den, zhotoví dvě síťky. Odpočteme-li na-vazování vlasů, cestu do města pro vlasy, druhou cestu tam s hotovými síťkami, vidíme hned, že výdělek je tak nepatrný, že nestojí za řeč. Na síťkách vy-dělá jen podnikatel.

Chudý člověk nemůže se tou prací zabývat, nevydělal by ani na sůl. Jednou cestou pro vlasy a druhou se síťkami do města, které se nehonorují, ztratil by dva pracovní dny a tím také zmařen by byl výdělek dětí; nebo abychom to řekli srozumitelně, otec by pochůzkami více prozahálel, než by děti síťováním vydě-laly. Něco také ubere petrolej, protože děti pracují při světle, když den zimní je krátký, a po návratu jejich ze školy hned nastává tma.

Síťují tedy skoro vesměs děti chalupníků a dobře situovaných dělníků, ba i pensistů, vesměs lidí, kteří v zimě nemají čeho na práci. Ve všech okresích, kde se síťuje, právě v nejzámožnějších vesnicích pletou se síťky skoro ve všech chalupách.

Děti pletou dlouho do noci a ráno přicházejí do školy nevyspalé, v lednu a únoru už s modrými kruhy pod očima, přicházejí až o půl deváté s pravidelnou výmluvou: »My jsme zaspali.«

Je možno učiteli docílit úspěchu s dětmi ospalými, nedostatečně živými, vysílenými touto úmornou prací, zívajícími a roztržitými?

Není všechno jeho namáhání zbytečné?

A teď bych rád věděl, zda-li v době, kdy noční práce žen a dětí v dílnách a továrnách zákonem je zakázána, patří i tohle pod dozor okresního živnostens-kého inspektora?

Nevím najisto, ale věc je podezřelá už tím, že pletení sítěk provozuje se v každé krajině hodně daleko od okresního města.

Věc má však ještě několik stinných stránek, kterými škola trpí. Děti pracují shrbené u malých okének chalup za pochmurného dne zimního, pak při svitu špatné petrolejové lampy mnohdy přes půlnoc. Kazí si zrak, neboť na *je-diný* vlas nutno i ve dne intensivně hledět. Jak doma sířují, tak ve škole píší a kreslí. Marno je všechno učitelovo napravování. Dítě nemůže jinak, než jak doma sedět navyklo. A potom. Jsou ty vlasy desinfikovány? Ptáte-li se po jaru, kolik dítě přes zimu vydělalo, uslyšíte jmenovati směšný obnos. A co za to? Polovinu tatík v zimě propil a za polovinu o jarním jarmarce ošatí dítě lacinými cajkovými hadříky.

Ale horší je ještě, že děti tato práce svádí ke lži a podvádění učitele.

Mnozí rodiče přidržují děti z lakotnosti k síťování dva tři dni, když je právě »sezóna« a navedou je: »Řekni, že jsi stonal.«

Přicházejí také matky do školy: »Pane učiteli naše Naninka je nemocná, račte jí to omluvit.«

A ptáte-li se dětí soustrastně: »Co jí schází? Leží?« dostanete vždy odpověď: »Nestůně, pane učiteli, sedí u okna a dělá »nece«.

A učitel si vzdychne a mlčí.

Tu je kus pilné práce pro ty, již zajímají se o zdravotnictví ve škole. A jsem teď zvědav, všimne-li si mých řádek někdo jinak než slovy »Tu už zas jeden klerikál denuncuje židy.«

Ptáci stálí a stěhovaví.

Podává JOS. HLADÍK.

(Pokračování.)

V létě žije v polních křovích, malých jedlových a borových lesích *zvonek*; také v zahradách jej vídáme. Jest to plachý, olivově zelený ptáček, čížkovi podobný, u nás obyčejný. Ku konci léta se jednotlivé rodiny sdružují a těkají po potravě; na podzim poletují v hejnech od pole k poli, v zimě spouštějí se i dále, hledajíce bobule v křovinách; zalétají i na dvory, před chlévy a stodoly, kdež ve společnosti strnadů, pěnkav, vrabců, jíkavců a j. potravu hledají. Hnízdívá v nízkých křovinách a jehličnatých stromech dvakrát za rok. Robí si hnízdo z lišejníků, kořínků, vycpává je vlnou a chlupy; vajíček snáší 4—6 jasně stříbrných, fialově tečkovaných; po 13 dnech vylíhnou se mláďátka. Zimy se neleká a u nás ostává také pestrý *stehlík*, věru nejpestřejší opeřenec mezi ptactvem středoevropským. Kdož by jej neznal! Již žáčkové čtvrté třídy učí se pěkné básničky o něm, »kterak ku svému peří přišel.« Jest to živý, veselý, přívětivý ptáček; v zajetí naučí se snadně různým umělůstkám. V létě poletuje po zahradách, lukách a nivách, po křovinách, živí se zrním, hmyzem, tvrdými plody bodláků; na podzim druží se několik rodin, a poletují po silnicích, stromořadích i křovinách, kde jsou bodláky. Hnízdívá na jabloních, hruškách i topolech, v zahradách, také v křoví; hnízdečko jeho je umělé z mechů, lišejníků, travných stebel; snáší 4—6 bledě zelených vajíček s bledě červenými skvrnami, tečkami a černožlutými pruhy. Po třinácti dnech je samice sama vysedí. Když zpívá, sedává stehlík rád na nejvyšším místě na stromě; tam

bývá i před spaním. Lezec je čilý, drápky dovede se výborně zachycovati i udržovati jako sýkorka. Velmi častým zajatcem v našich klecích bývá taktéž do rodu pěvců kuželozobých náležející *čížek*. Nazelenale žlutého tohoto ptáčka zná skoro každé dítě. Na svobodě miluje horské lesy jehličnaté, zvláště na severu, živí se nejraději zrnky ze šišticek olšových, též mák je mu milý. Je živý, čiperný, hbitě létá a šplhá. Hnízdo ukřívá do hustých vrcholů stromů tak, že velmi nesnadno je lze nalézt; proto vznikla pověra, že prý klade si do hnízda zvláštní jakýs kamének, jenž je neviditelným činí. Snášívá 5—6 šedobílých, purpurově-hnědě-skvrnitých vajíček, jež samička sama po 13 dnech vysedí. V zimě těkají čížkové v houfech. Krahujec i tuhýk šedý mnoho jich zahubí. Kdož by nevěděl a neznal, že i pěkný *strnad zlatý* naše krajiny v zimě neopouští! V létě málo kdy jej vídáme; žije v křovinách, živí se hmyzem; zde hned na začátku května hnízdí v křoví nebo v mechu. Hnízdo plete ze stebel, do vnitř přináší koňské žíně, aby upravit místo pro 3—5 špinavě bílých vajíček s jasně hnědými tečkami. Na podzim přichází do polí, v zimě přilétá v houfech do měst a vesnic, kdež ve společnosti vrabců po výživě se shání. Zde si jej může každý dobře prohlédnouti: hlavu i krček má zlatožlutý, břicho též, s olivově hnědými skvrnami, záda olivově zelená.

I v tuhé zimě mnohý spatřil asi v našich zahradách poskakovati *kosa*. Svým černým peřím a žlutým zobákem tak jest význačný, že jej každé dítě poznati může. V zimě ovšem je mu krušno. Shání jalovec a různé plody bobulovité. V létě živí se hmyzem, dešťovkami. Mívá mladé dvakráte do roka. Hnízdo jeho nalézt lze málo nad zemí povýšené, obyčejně bývá v něm v době hnízdění 4—6 šedozelených vajíček, které oba kosové střídajíce se, vysedí. Hvízdání kosovo jest příjemné; že naučí se i dle kolovrátku písne pohvizdovati, obecně jest známo. V létě málo kdo spatří *hejla*; žije v krajinách severnějších, v hornatých lesích jehličnatých a listnatých; živí se semeny stromů, rozličnými zrny a z plodů bobulovitých vybírá pouze jádra. Je skoro tak jako skřivan veliký; na zádech je popelavý, pod břichem ruměný, na hlavě, křídlech a ocase černý. Zobák jeho je velmi krátký, tlustý a tvrdý; hořejší čelist jeho jest silně zahnuta. V krutých zimách přilétává hejl ve společnosti 5—10 soudruhů do zahrad neb do okolí příbytků lidských; nejraději tam, kde je hojně jeřabin. Mnoho bývá jich pochyťáno a cvičeno v zajetí ve zpěvu. Hejl velmi pěkně hvízdá, pamatuje si snadně i jiné nápěvy, je velmi učelivý pták — v zajetí však dlouho nevydrží. Hnízdo staví si ledabyly, neuměle; z modrobílých vajíček narodí se 3—6 mladých hejlů po 15 dnech. Spatří světlo světa buď v křoví, neb nízko na stromě. Hejlův blízký příbuzný, *dlask*, rozšířen jest skoro v celé Evropě kromě krajin nejsevernějších. Krátký a kuželovitý zobák jeho tak je silný, že jím i nejtvrďší pecky zcela snadně louská. Rád zalétá do sadů třešňových, kdež činívá škody veliké. Podivný to pták! Nemá spadeno na sladké maso třešní, to odhazuje; ale pecky louská s velikou rozkoší. Dlask jest na zádech kaštanově hnědý, na prsou a břiše šedohnědý, hrdlo má černé, křídla černá s bílými šikmými páskami na prostředku; nohy jeho jsou silné a krátké. Létaje, křičí; let jeho je rychlý, ač poněkud těžký; často objevuje se v hejnech. V zimě živí se bobulemi a semeny; v zajetí dávají mu semena slunečnic, mandle, mák, pšenici, oves. Hnízdí v květnu v lesích a zahradách na bucích a vysokých ovocných stromech; snáší 3—5 vajíček popelavě zelených, hnědě skvrnitých a černomodře pruhovaných; ptáček vylíhne se po 14 dnech.

Některou zimu bývá u nás *brkoslav* velmi vzácným hostem, jindy zase přilétá v houfech z dalekého severu, kdež je domovem. Chová se velmi neobratně, nechá se chytiti, klackem nebo kamenem zabíti; nejspíše není ve své vlasti nástrahám zvyklý, a je zde tudíž důvěřivý, nezkušený, což se však nesprávně za hloupost považuje. Jest veliký asi jako ůhýk, má jemné, šedočervené peří, jenom na hrdle, ve křídlech a v ocase černě a žlutě pruhované; menší brky ve křídlech mají rohovité, krásně červené konce, jako kapky vosku. Hlava ozdobena jest chocholkou. Letem podobá se špačku; v létě živí se hmyzem, v zimě rozličnými bobulemi. U nás nehnízdivá; na severu prý má hnízdo v lesích ve skalních rozsedlinách. V zajetí rád se koupává, ve vytopené světnici však nevydrží.

Nejkrásnější z domácích ptáků, *ledňáček*, i nejkřutější zimy zde přežije: leda že by zima byla výminečně, neobyčejně strašlivá (což je zřídka), zahyne. Nejraději poletuje na křoviskách po březích; též velmi rychle a těsně nad hladinou vodní lítá a při tom pronikavě křičí. Živí se rybičkami, pijavkami a vodním hmyzem; v zimě dostačí mu jen malý otvor na zamrzlém potoku-neb říčce. U toho sedává, na potravu číhaje. Je nesdílný, samotářský, souseda neztrpí. V díře na břehu a pod kořeny stromů mívá své neumělé hnízdo, do něhož na jaře snáší 6—8 bílých vajíček. Mláďata vylíhnou se po 14 dnech a než jim naroste peří, vyhlížejí jako ježkové. Ledňáček má krátké, zavalité tělo a dlouhý, rovný a hranatý zobák, podobný zobáku datlovu. Hlava a křídla jsou nazelenale modré a tečkované, hřbet a kratičký ocas leskle modrý, a spodní strana rezavě červená. I malíčký *střízlík* hrdinsky se u nás dočkává opětného jara. Tento nejmenší náš ptáček rozšířen jest po celé Evropě; v létě málo jest ho viděti. Zdržuje se v hustých lesních křovinách a živí se hmyzem. Na podzim přibližuje se k zahradám, a tu mezi ploty čiperně se prohání, vysmejčí všechny kouty, slídě po vajíčkách hmyzu a pavouků. Jest téměř myší mezi ptáky, tak je hravý, slídivý, bystrý a skotačivý. Bývá veselý v prosinci i v lednu, kdy vrabci a strnadi celí smutní sedávají; někdy si i zapěje. Hnízdo umělé staví si při zemi v děrách stromů, pod kořeny; vnitř vystýlá je mechem, peřím, vlnou, chlupy, a snáší sem 7—8 bělavých, mdlými červenými tečkami posetých vajíček. Střízlík má peří rezavě hnědé s temnějšími proužky příčnými. *Kachna divoká* náleží k ptákům, kteří i naše krajiny opouštějí, jsou-li kruté mrazy; jinak vytrvají u nás přes zimu. Velmi dobře plave i pod vodou, potápí se, a nočního času vylézá na pole. Živí se červy, plži, hmyzem, jikrami a vodními rostlinami. Hnízdí na místech nízkých, bažinatých, rákosím a křovinami pokrytých, kdež snáší 8—16 bělozelených vajec. Kačer hlídává po 28 dní u hnízda, pokud se káčátka nevylíhnou. Někdy také, zmocní-li se kdo hnízda a vajec, vysedí je domácí kachna doma: mláďata však nezaprou, že jsou jiná krev; jakmile jim narostou křídla, prchají, a nevracejí se již. Kačer má strakaté, trpytivé peří, hlavu a krk leskle zelené, prsa kaštanová, krycí péra na křídlech černá, modře a nafialověle lesklá s bílým krajem, a kromě toho v ocase dvě nahoru ohnutá pérka. Kachna jest světle hnědá s temnými skvrnami. Vyčítajíce ptáky stálé, nesmíme zapomenouti na nejobecnějšího, nejznámějšího z nich: *vrabce domácího*.

(Pokračování.)

O vyučování slohu a opravách slohových prací.

Stručný obsah přednášky, již na 16. kongresu švýcarského učitelstva v Neuchâthu r. 1904 učinil J. Payot. Podává JOS. CHUDÁČEK.

Jest všeobecný stesk, že se vyučování slohu nedaří. Doděláváme se špatných výsledků jak po stránce pravopisné tak stylistické. A přece slohové práce vyžadují tolik námahy! Vždyť každý z nás ví, co to jest čísti a opravovati padesát neb více úkolů. Práce toto vyčerpává síly učitelovy; avšak její výsledek ani z daleka není úměrný s námahou, kterou vyžadovala. Učitel právem může žádati, aby z té práce, již s opravováním úkolů má, také byl nějaký prospěch. Při dnešním způsobu není skoro žádný. Příčina toho nezdaru jest tato.

Učitel dá úkol. Děti jej odevzdají. Učitel opraví; třeba v jednom úkolu vytkne 5 chyb, v jiném 10, krátce větší počet, aspoň u většiny žáků. Úkol se přinese a žáci opravují. A tu se dopouštíme první chyby, když žádáme, aby žák nejen všechny chyby opravil, ale také všechny si pamatoval. Zde neřídíme se zákony psychologickými o paměti; vždyť není možno, aby žák na jedno přečtení pamatoval a řekněme raději odstranil najednou pět ba i více starých zvyků, chyb. A pak víme, že při této opravě žáci více dbají, aby měli správnou opravu v sešitě, nežli aby si chybu pamatovali.

Poněvadž není možno, aby žák tolik oprav najednou pamatoval, jest pak zbytečné, opravovati práce celé. Stačí, opravíme-li pouze část. Avšak z této části nemůžeme přesně určit, jak žák pracoval. Jest zde spor: oprava celého úkolu jest zbytečná, stačí opravit část; avšak z této části nepoznáme dostatečně žákovu práci.

Jules Payot řeší tento spor následovně:

Učitel musí míti při opravě na zřeteli dvě věci. 1. Musí se přesvědčiti, jak žák pracoval. 2. Musí se přičiniti, aby chyby žákovy odstranil. První věc nazývá J. Payot práci dozornou, »policejní«, druhou opravnou. Dle něho by učitel postupoval při opravě takto

Má opravovati třeba 50 úkolů. Thema poslední práce budiž: Popis školní budovy. Učitel přečte první práci celou; najde tam chybu; na př. špatné souvětí.

Toto špatné souvětí napíše si do svých poznámek. Čte druhou práci a nalezne jinou chybu: žák tam píše o školní budově něco, čeho tam ve skutečnosti není.

Učitel zase toto chybné místo vpíše do svých poznámek. A taktéž učiní ještě při úkolu třetím a třeba i čtvrtém. Někdy se stane, že táž chyba se opakuje ve všech úlohách. Tím práci »opravnou« již vykonal, neboť má vyhledáno dosti chyb, jež se pak ve škole opraví.

Zbývá ještě vykonati práci dozornou, t. j. musí se přesvědčiti, s jakou bedlivostí žák pracoval. (Musíme rozeznávat u žáků, jaký jest původ chyb. Chyby vznikají buď z nevědomosti nebo z nepozornosti; těchto druhých jest více. Z toho možno pozorovati, jakým dobrým cvičením v úmyslné pozornosti mohou býti úkoly slohové.)

Učitel nemusí nyní již čísti celý úkol v každém sešitě, ale stačí, přečte-li jen část úkolu, neboť tím již pozná pozornost žákovu při psaní úkolu.

Tím učitel svou práci z části vykonal. Nutno však vykonati ještě opravu ve škole.

Ta se vykonává společně. Učitel napíše na tabuli první chybu, kterou při opravě si vypsál. Jest to na př. špatné souvětí. A teď celá třída se opravy účastní; společnou prací se chyba opraví. Když byla opravena první chyba, napíše učitel chybu druhou, v našem případě napsal žák třeba něco o školní budově, čeho tam ve skutečnosti není. Při opravě takových chyb bývá nejveseleji; celá třída často propuká v smích. Opraví se chyba druhá, pak třetí. Více chyb se neopravuje, poněvadž by si jich děti nepamatovaly. Správné věty zapíší žáci do sešitů a učitel se k nim často vrací.

Praví pak Jul. Payot, že takovýmto způsobem opravování usnadní se učiteli namahavá práce, jakou oprava úkolů vyžaduje, žáci mají skutečný užitek z oprav, jež jsou i zajímavější, když se konají společně.

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Mimořádná valná hromada Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy pro království české konána byla v den sv. Petra a Pavla, 29. června v domě družstva Vlasť. — Schůze byla zahájena modlitbou. — Místopředseda řídící učitel Josef Flekáček uvítal přítomné; protokol předešlé řádné valné hromady byl přečten a schválen. — Red. Tom. Škrdle referoval o návrhu výboru na změnu stanov; po čilé a živé debatě byly návrhy výboru přijaty a částečně doplněny. Referent se uvázal, že je předloží jménem výboru místodržitelství ku schválení. — Za předsedu Jednoty zvolen byl říd. učitel Jos. Flekáček, za I. místopředsedu říd. učitel Jos. Kavka, za II. místopředsedu red. Tom. Jiroušek. — K návrhu říd. učitele Jos. Kavky zvolen byl za redaktora »Vzděl. četby katol. mládeže« nový předseda. Zvolený obě funkce přijal a prohlásil, že bude rád a ochotně pracovat pro blaho Jednoty. — Jednota zakoupí a rozdá různé časové brožury a přijala návrh člena výboru Jos. Hnátky, o němž se zatím z taktických důvodů zmiňovati nebudeme. K návrhu předsedy zakoupí se pro knihovnu spolkovou Špačkovy zákony ve věcech školských. Ráz schůze byl srdečný a veškeré návrhy přijaty byly jednohlasně, což je zárukou zdárné práce v budoucnosti. — Po valné hromadě konal předseda přednášku o významu tisícileté památky Budče. — Zmínil se o hradu Budči, o pohanských, slovanských a latinských školách v Čechách

a kladl důraz na to, že škola budečská byla první školou křesťanskou a dovozuje, že škola byla do nedávna dcerou církve. Promluvil o školách při hlavních chrámech a o školách farních, o vynikajících křesťanských paedagogech a dovedil, že opravdu a upřímně může oslavovati tisíciletou památku Budče pouze přítel křesťanské školy a upřímný katolík a nikoliv ony korporace a osoby, které jsou známy svou protiklerikální činností a svým nepřátelstvím proti všemu křesťanskému ve škole a nejraději by náboženství ze školy vyhodily. Oslavovati památku Budče hraním odrhovaček, tancem, tombolou, buffetem a různými »atrakcemi« jest významu Budče nedůstojno.

Přednáška byla pozorně vyslechnuta a potleskem odměněna. Na konec provolalo shromáždění k vyzvání předsedově slávu Jeho Svatosti papeži Piu X., Jeho Veličenstvu císaři pánu, Jeho Eminenci a českému episkopátu.

Ve »Vychov. listech« čteme: »Vítecký spolek »Freie Schule«, na jehož valné schůzi bylo přítomno 117 židů a 33 »křesťanů«, bude míti v novém školním roce již 2 školy svobodné, t. j. bez náboženství. O Bohu nemá se při vyučování ani zmínky státi, a náboženství má býti nahrazeno všeobecnými pravidly mravnosti. Poněvadž však § 21. ř. z. školského vyučování náboženství nutně předpisuje, budou buď rodičové neb správcové škol nuceni postarati se, aby dítky — náboženství ve zvláštních hodinách vyučovány byly. Zvláštností v těchto školách také bude, že chlapci i dívky až do 4. třídy měšťanské budou ve škole společně.«

O hudbě chrámové a zpěvu církevním.

Podává JOSEF KAFKA, říd. učitel a I. místopředseda »Jednoty česk. katol. učitelstva«.

(Pokračování.)

Oblíbená píseň u nás v době svatopostní jest na př. »Matka pláče«. Melodie i obsah (text) zamlouvá se všem, zvláště ženám a dívkám, ale po stránce dogmatické nehodí se, a nutno text opravit v 1. a 2. sloze proto, že ve slovech »klesá v mdlobě« jeví se dogmatický nesmysl a odporuje písni »Stála matka plna žele.« Nebyla tedy Matka Boží ve mdlobě, dívajíc se upřeně na trpícího Syna. Tyto lidové písně mají býti tedy duchu katolické církvi přiměřené s textem důstojným, jak shledáváme se s nimi ve Svatojanském kancionálu. Vzorem takových jest píseň »Hospodine, všech věcí Pane.« V chorálu římském byly to zpěvy Řehořovy.

Obsahem cenné písně buďte zvláště cvičeny a pěstovány v době vánoční, kdy v písních lidových užíváno bývá mnoho nedůstojných, dogmaticky nesmyslných textů, a potom v době velikonoční.

Píseň »Mé jsi potěšení nejsladší Ježíši« je také pěkná, ale v duchovním ohledu také není dobrá.

Pěkné, cenné písně provázeny mají býti varhanami; nástroj ten je k tomu, ne však ku koncertu a různým nešvarům, jimž říkalo se druhdy »laufy«. (P. Em. Paukner.)

Přednost chorálního zpěvu před každou jinou hudbou jest zjevná, ale církev katolická přece figurální hudbě přístup do kostela povolila, aby slavnost služeb Božích zvýšila.

Pěkná figurální hudba svatosti služeb Božích přiměřená, má veliký účín na věřící, kochající se v nábožném rozjímání a modlitbách.

Aby služby Boží se zvelebily, užilo se v dřívějších dobách i jiných hudebních nástrojů, při nichž Haydenovy a Mozartovy hudební skladby, povahy vážné, pohnutlivé a nábožné, psané bezvadným chrámovým slohem, vynikaly a srdce jímaly. Mozart sám, jak životopisec a součastník téhož zaznamenal, vždy, než něco hudebního pro kostel skládal, vždy na kolenou Boha srdečnou modlitbou vzýval.

Již roku 390. připomíná Aurelius Prudentius rozličných nástrojů hudebních, jichž při slavnostech se užívalo, ač to nebylo ještě tehdejší vůbec obyčejem; nebo sv. Tomáš Aquinský dí: »Non utimur instrumentis, ne videamur judaizare.«

Záhy ustoupilo se od jednoduchosti a vznešenosti kostelního slohu hudebního ke slohu polosvětskému, budícímu v srdcích věřících smyslné city.

Věřící přicházivali do chrámu Páně za hudbou jako do divadla. Z té příčiny sv. Athanas prostě zapověděl užívati symfonií ve svých kostelích a chorální zpěv došel uspořádání tehdejšímu duchovenstvu církve katolické, a po tolika století se udržuje.

Otec církevní sv. Jeroným stěžoval si na hudbu figurální, dokládaje: »že na housle tak se musí zpívati a hráti, aby zlý duch, jenž v Saulovi byl, ode všech ním posedlých vypuzen byl, a nevešel do těch, kteří z domu Páně učinili herny nebo divadla.«

Když ve století 16. počalo se umění fug vnucovati do církevní hudby, byl papež Marcel II. nucen hudbu kostelní vesměs z chrámů vyhostiti.

Dříve než rozhodnutí se stalo, prosil slovutný hudební skladatel Palestrina Sv. Otce, aby mu před tím ještě povoleno bylo jednu mši sv., již v pravém slohu kostelním složil, u přítomnosti jeho provést. Dostal k tomu povolení ke slavnému hodu Božímu velikonočnímu roku 1555.

Papež dojat na slovo vzatou šestihlasovou mší, jež sluje »Papa Marcelli«, přijal ji s pochvalou, usmířil se s figurální hudbou chrámovou a povolil opět kostelní hudbu při službách Božích.

V době Pelestrinově kostelní hudba instrumentální vynikala nejvíce pravým duchem, dýchajíc dechem vůně líbezného.

Za to doba Schiedermayerova zasadila církevní hudbě smrtelnou ránu a spáchala pravý hřích na kůrech, kde tyto mše instrumentální se provozovaly.

Ačkoli nynější dechové nástroje jsou dokonalejší nežli byly u Israelitů za Arona, Davida atd., přece se do kostela nehodí.

První nástroj byl varhany, na něž v 7 století pěstí a loktem se klávesy tlačily, později k varhanám družily se housle, pak basa, lesní rohy a trubky, později fagoty, trombony a bubny.

Praví se, že varhan užívali již staří Řekové, ano dokazuje se, že dávno před Kristem Pánem byly varhany nástrojem hudebním již u Číňanů.

Církev svatá zapovídá v kostele veškeré fanfáry, a pastorální dudácká hudba v době vánoční znešvaruje kostelní rytmus. Jaký je to rytmus, když akkord se drží a housle vyhrávají šestnáctiny.

Kostelní hudbu také znešvaruje to, kde při figurální mši po celou dobu slyšíme housle nebo jiné hudební nástroje, a to více než zpěv.

Proto se Schöpfovy mše a j. toho druhu do kostela vůbec nehodí.

Církev katolická chce do kostela jednohlasý zpěv gregoriánský. Mixtury u varhan jsou ohyzdou. Hudba kostelní nemá nic společného se světskou, a dovolí-li někde duchovní správa orchestru, má být omezen na nutnou míru.

Hlavní věcí v kostele na kůru jest, aby sbor pěvecký co nejvíce byl udržován.

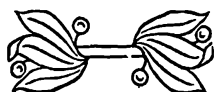
Instrumentální průvod lne více ku svěskosti, a proto jen výjimečně, co se týče houslí, cela a basy při varhanách trpěti se může, neboť neradno mísiti do orchestru varhany. Někdy a velice zřídka připouští se fagot s dvěma klarinetami a 2 lesními rohy, netvoří-li s varhanami disharmonii a shoduje-li se ladění. Ladění nástrojů v kostele ruší jen pobožnost.

U varhan potřebujeme 8 rejstříků s oktávou k tomu. Kde jsou varhany se 4 rejstříky, hrajme o oktavu níže a nejlépe se hodí rejstříky gamba, celo, salicional, někde fagot a viola. (Řed. kůru Fr. Jirásek z Jičína.)

Aby zpěv kostelní nejvíce se zdokonaloval, cvičil a na kůru prováděl, jest třeba přiměřený stav duše k němu. Svaté písmo velí: »Před modlitbou (tedy i před zpěvem) připrav duši svou, a nebuď jako člověk, který pokouší Boha.« (Ekleziastyka 18, 23.)

Zpívejme tak, abychom chválu Boží, jak duch náš toho schopen, a Jemuž prozpěvujeme, hoden jest, jak příklad máme o Cherubech a Serafech, dvaceti čtyř starcích ve zjevení sv. Jana.

(Pokračování.)

Navykejme děti pilnosti!

Píše FR. BROŽÍK.

Vrcholem všeho umění vychovatelského i vyučovatelského je povzbuzování svěřence k pilnosti. Jest to těžkým zejména v naší škole obecné, kde proti poctivé snaze učitelově často působí rodina způsobem rušivým. Učitel, který z vlastní zkušenosti ví, že člověk bez vzdělání, nebo s vzděláním prostředním dnes velmi těžce dovede soutěžit v zápasu o chléb s lidmi vědomostmi vyzbrojenými, snaží se, aby dětem vpravil pokud možno nejvíce vědomostí a hledí dítky připoutati, staraje se o pilnou docházku.

Je známo, že všechny donucovací prostředky nejsou dostatečné a proto se o nich ani nezmiňuji.

Také působiti na rodiče je věc úplně zbytečná. Učitel sympatisující s rodiči dítek nedozná než trpkého zklamání.

Vysvětlujte chudému otci, že údělem jeho dítěte bude krušná nádenničina, kterou otec dobře zná, poučujte ho, že jest jeho povinností starati se, aby dítě jeho snadněji chléb si vzdělávalo a proto že musí ve škole se učit, aby nabylo většího vzdělání než má otec: tatík vyslechnuv vaši dobře míněnou a krásně promyšlenou řeč, přece na konec vám odpoví: »Jim je, pane učitel, snadno mluvit. Mají své měsíční jisté, ale se mnou jest jinak. Já jsem živ na ruce a musím hledět, aby mi dítě pomohlo něco přivydělat na živobytí.«

Vysvětlujte si mu potom třeba, že je jeho svatou povinností o dítě se starati a to nejen o výživu, nýbrž i o vzdělání, vezměte třeba na hrubou díru hrubou záplatu a vysvětlíte otci, že není se stanoviska lidskosti ani myslitelné, že by nedospělé dítě mělo pomáhati rodičům sháněti živobytí za cenu zanedbávání školní docházky, nepřesvědčíte otce, a snad se vám dostane dnes stereotypní odpovědi, že o děti chudých lidí měl by se vlastně starati »štát«.

Nejen u chudáka, i u lidí zámožnějších nepochodíte. Zámožný a uvědomělý rolník nám odpoví: »Ve všem vám dávám za pravdu, pane učiteli. Poznal jsem na sobě, že člověk s nedokonalými vědomostmi to daleko nepřivede. Kdybych se mohl řídit svými zásadami, moje děti by ani půldne školního vyučování nezanedbaly, ale nemohu si pomoci. Daně jsou velké, pracovní síly drahé, tak musím někdy dítě strhnouti ze školy v době, kdy každá ruka je mi na poli neb ve stodole vzácnou.«

A děti navštěvující několik roků školu, nabývají znenáhla přesvědčení, že chodí do školy proto, že jest to nařízeno zákonem, a že by rodičům i jim bylo mnohem lépe, kdyby toho zákona nebylo.

Běda učiteli, který záhy nesnaží se v dětech toto přesvědčení potlačit!

Takovému bude stále zápasiti s nedbalou docházkou a lenivostí žáků.

Zbytečno jest působiti na rodiče. Kdo chce míti třídu plnou a v ní pilné a vděčné žáky, musí působiti na ně, a to stále.

Třída je učitelovým královstvím, ve kterém je pánem, ale vliv jeho na děti přestává hned za prahem školní světnice a toho by měl býti každý pamětliv.

Nabádati děti k pilnosti není ani tak velké umění, jako spíše práci úmornou, vyžadující stále duševní námahy a stále evidence. Nedostačí na počátku roku uvítati děti vzletným proslovením o důležitosti učení a vyzváním k pilnosti. Něco takového děti brzy zapomenou. Je třeba po celý rok věc opakovati.

Duch dětský žádá stále pozitivních důkazů.

Člověk pohodlný a na slovo skoupý řekne: »Jalovým povídáním ničeho u dítek nedocílím.«

Hleď, aby nebylo jalovým, a uč děti pilnosti! Neúmorné snaze podaří se všechno. Stonalo mi dítě záškrtem a několik výborných lékařů vystřídalo se u jeho lůžka.

Každý pokrčil rameny a řekl: »Difterie! Kdybychom měli léky! Jste rozumný muž, připravte se na nejhorší!«

Když jsem všechny lékaře ve městě vystřídal, vzpomněl jsem si ještě na svého — spolužáka; usadil se jako lékař ve městě, ale neměl ještě žádnou praxi. Běžel jsem pro něho a přivedl ho k lůžku nemocného dítěte.

»Že je to difterie, to už ti řekli všichni, a že nevíme, čím to léčiti, to také?« tázal se s úsměvem.

Prisvědčil jsem a lékař pokračoval: »Ale hlavy nevěš! Dokud je dítě živo, nesmíme se vzdávati naděje. Choroba je zarputilá a proto se proti ní musí také zarputile. Zkusíme všech prostředků a budeme proti nemoci bojovati všemi silami. Mnohdy takové vytrvalé a neústupné snaze podaří se zahnat i nemoc na pohled nevléčitelnou. Jen ne povolit!«

A tu jsem viděl, co dovede pevná vůle člověka. Lékař přicházel několikrát denně a pokaždé věděl nový prostředek.

I v noci dal si dům otevřít a přišel.

»Poslechni, co mi napadlo,« začal. »A hned to zkusíme.«

Abych dlouho nevypravoval. Hoch se uzdravil. Je dnes už statným mladým mužem, který sám si chléb svůj vydělává a přítel můj je znamenitým městským lékařem ve velkém městě. Zastaralá věc už nebolí, ale na mne působil tento případ blahodárně. Naskytne-li se mi ve škole případ, o kterém by snad jiný soudil, že je nahodilým sběhem okolností, proti němuž učitel je bezmocným, pomyslí si »Lze-li neústupností vyhojiti smrtelnou nemoc, lze jí zajisté také zažehnati každou nahodilou překážku.«

A takovou neústupností je možno přemoci i nepilnost žáků, lze docílit pilné docházky, ale jak jsem řekl; musí se působiti přímo na žáky a stále.

K poučování nutno užiti každé volné chvíle, opakovati je před každým předmětem vyučovacím, vsunouti je v každý výklad a neskrbliti i laskavou domluvou.

Stále, ne jen někdy, je třeba dětí upozorňovati na důležitost práce a učení. Vysvětlovati jim, že práce není kletbou člověka, nýbrž povinností, uloženou Bohem proto, že práce je potřebí k zachování života. Člověk nepracující že by zahynul vlastní leností. Potom třeba dětem vysvětliti, jak síla duševní je pomáhatelkou práce tělesné. Nejlépe tu poslouží vhodný příklad ze života. I mnohé články čítanek poskytují dobré látky.

A tu už lze ukázati na důležitost učení a získávaného tak vzdělání.

Před každým vyučovacím předmětem lze na důležitost jeho upozorniti konkrétním případem, buď vzatým z blízkého okolí nebo vymyšleným, třeba humorní, aby dětem lépe se zamlouval.

Příkladů musí mít učitel uchystanou zásobu.

Chci třeba na čtvrtém stupni ukázati písemné násobení. Věc dosti suchopárná. Polovina žáků nepochopí postup početní na první ráz a výsledku dodělal bych se teprve dlouhým cvičením.

Je třeba žáky uporniti na důležitost tohoto početního výkonu pro praktický život a vzbuditi zájem pro učení. Začnu tedy vypravovati,

»Poslyšte, jaká veselá příhoda se stala! Přišla na trh hospodyně nakoupiti vajec. Ptala se první hokyně, po čem jsou vejce. Hokyně jí řekla, že vejce jsou po čtyřech haléřích, ale hospodyně zdála se vejce drahá. Řekla proto hokyni

»Po čtyřech haléřích za ně nedám, ale pět za třicet haléřů bych koupila. Chcete-li je dáti?«

»Když jinak nedáte, tedy si je vezměte!« řekla hokyně.

Chvilí děti mlčí, po té vypuknou v smích, a vysvětlují těm, které nepochopily, že se hospodyně sama ošidila.

A učitel navazuje dál: »Proč se hospodyně ošidila? Neuměla počítati. Počty jsou důležitá věc. Celý život lidský je samý počet. Kdo počítati neumí, je ztracen. Hospodyně ošidila se, protože neznala zvláštní způsob počítání, násobení. Dejte pozor, abyste dobře věc pochopily, a nikdy nepřišly do takových rozpaků jako naše hospodyně. Větší čísla, na něž paměť vaše nestačí, můžeme násobiti písemně takto.«

A teď může učitel počítati s vlastním výkladem učiva. Celá předprava netrvala deset minut, ale ztracený čas přinese mnohonásobného užitku.

Jenom stálým a neúnavným ukazováním na důležitost učení docílí učitel u žáků lásky k němu, tudíž i pilnosti žáků a tím také pilné docházky. Děti pilné i kdyby jich rodiče chtěli doma podržeti, budou chvátati do školy. Jiného prostředku není. Ví-li někdo o lepším prostředku, který by vymáhal menšího namáhání učitelova, budu mu za něj vděčným.

Učitel služebník všech, ale sluha žádného.

Napsal V. ZEMAN.

Dnes skoro každý žádá na škole obecné něco jiného. Není jediné frakce politické, která by si nepřála, aby škola obecná byla kadrem, z něhož by se doplňovaly pluky různých stran, bojujících dnes za různá politická přesvědčení v našem národě. A je těch stran už tolik, že si člověk sotva pamatuje jejich jména, natož aby znal také všechna jejich přesvědčení, lišící se mnohdy jen jiným pojmáním věcí.

Učitel jest v první řadě vychovatelem a politisovati může až po skončeném vyučování a mimo školu, a to ještě nejlépe jedná, když politisuje pouze pro sebe a ne před užší nebo širší veřejností.

Ve výchově dítek je ovšem učiteli ponecháno dosti volné pole.

Dozor nadřízených úřadů, i zákony, ponechávají mu celkem dosti volnosti. Směle možno tvrditi, že u výchově dětí poctivý učitel vlastně jest vázán jediné svým svědomím.

A tu by si tak mnohá strana přála, aby učitel vychovával pouze jen jí straníky a nikomu jinému.

Od doby rozštěpení našeho národa vyšlo ze školy několik generací, děti dospěly, strany se množí, ale žádná nezmohutněla tak, aby úplně potřela ostatní a nabyla vedení.

Z toho je vidět, že učitelstvo jako celek nebylo ve službách jednotlivé strany, že nesnaží se dětem vštěpovati snad hned zásady politické, to by byla věc marná a zbytečná, že jde velikou většinou stále jen cestou za svým svědomím a že je čirou náhodou, ku které straně se dospělý člověk potom přikloní. Ve škole k tomu veden a vychován nebyl.

Není potom divu, že všechny strany nařikají, že z naší školy vycházejí lidé politicky neuvědomělí. Ale škola obecná má docela jiný účel, než vychovávat bojovníky pro politické zápasy.

Dokonce se ozvala i výčitka, že ani dobří vlastenci už ze školy nevycházejí.

Snad i to je možné, povážíme-li, že vlastenectví je dnes něco docela jiného, než jindy bývalo.

Nešťastný nezkušenec, který by se nechal svést z cesty svědomím mu vyměřené a skutečně chtěl ve škole pro některou stranu pracovat! Nejen že by se minul úplně cílem, ku kterému má se výchova ve škole vésti, straně, ku které se přiznává, ničím by neprospěl, neboť vliv jeho na děti mizí hned, jak ze školy vystoupí, ale také špatný vděk by sklídl. Dnes žádná strana politická učitele za svého příslušníka neuzná a uznati nemůže.

Učitel má stát nad všemi stranami, poroučeti mu nemůže žádná, proto ho nenávidí všechny, i když to není okaté a veřejné. Okolnost ta není mu na škodu jest pro něho velkou výhodou, poskytuje mu úplné volnosti. Šťasten, kdo tomu porozumí.

Učitel musí jít svým směrem vlastním, dostačiti úplně sám sobě, nechat ostatní běžet za jejich přeludy a klidně stát při své práci.

Kdo z neznalosti vrhne se do některého proudu, je v něm pak zmítán jako dřívko na široké řece a jest rád, když otlučen a poškubán dosáhne zase někde břehu a vrátí se trpce poučen na své místo, k němuž proudy dravé nedosahují.

Příkladů jest hojně. Je třeba všimati si takových nezkušenců třeba v malé obci. Pracuje-li pro jednu stranu, není tu nikdy osobou vedoucí,*^{*)} nýbrž lokajem. Vedení zmocní se jiné osoby a strana užívá učitele jen za nástroj, kterým bije do ostatních protivných stran. A běda mu, kdyby odvážil se ve prospěch své strany pronést jen slůvko před dětmi. Ostatní strany vrhly by se na školu bez milosti.

Ale jak už je ten světa běh, jak v národě, tak v malé obci, věc zvrtně se pojednou. Vlády domůže se strana protivná a učitel stojí teď jako kůl v plotě opuštěný. Strana, které sloužil, je bez vlivu, a strana, která teď má vliv, je mu nepřátelská a odplácí mu mstivě všecko, čím se proti ní provinil. A kde nemůže učiteli, škodí alespoň škole. A protože lid školu s učitelem stotožňuje, odnáší tato obyčejně za všechny chyby učitelovy. A vysvětlování jest všecko marné, protože msta je slepá. — A není bezohlednější msty nad mstu stranníků.

Tedy za nástroj strany nelze se učiteli propůjčiti.

Ale nějaké politické přesvědčení učitel přece musí míti. V poslední době až přeběda nářku čítáme z řad učitelstva na nedostatečnou svobodu politickou. Bylo by velice smutné, kdyby tak tomu bylo, a učitel byl obmezován ve svém přesvědčení politickém, nebo dokonce každé politické přesvědčení aby se mu zakazovalo. Nelze si přece představit inteligenta, jako jest učitel, aby nevěnoval pozornost politické situaci, nepozoroval běh veřejných událostí a o nich samostatně neusuzoval. Ale škola a školské vychování nemá s jeho přesvědčením co činiti.

Víme všickni, že škola má docela jiný účel, než stát se politickou arenou, víme také, že učitel, vstupuje do školy, musí býti učitelem, tedy ne politikem.

Je jediným účelem školy obecné, vychovati z dětí charaktery, a vštípati jim alespoň nejnutnější vzdělání, jehož pro život potřebují. Učitel má tento účel před

*) a i to byl by velmi nevděčný úkol a pochybná »čest«. Pozn. red.

očima, nemůže se ve škole ničím jiným zabývat, než tímto svým účelem a může mu býti lhostejno, ku které politické straně jednou jeho svěřenci budou náležeti.

Bude-li takto učitel, povznesen nad všechny boje stran, vychovávati v první řadě lidi poctivé a charakterní, může pak klidně říci: »Všem jsem sloužil, ale nebyl jsem sluhou žádného.«

Ptáci stálí a stěhovaví.

Podává JOS. HLADÍK.

(Pokračování.)

Jeho zvyky a obyčeje, ctnosti i nectnosti jsou skoro každému dítěti známy. Vidí jej mnohokrát za den, v zimě i v letě, dočítá se o něm skoro v každé čítance, ať již ve člancích prosaických, či veršovaných. Ač jeho zjev není právě nej příjemnější, ač zpěvem svým jednotvárným nikterak se nezamlouvá, přece v zimě, když všichni milí opeřenci nás opustili, znamenitě naše ulice, návse i náměstí oživuje.

Ptáci stálí.

a) dravci		kuželozobí:	šídlozobí:	b) pěvci		hrubozobí:
denní	noční			zejkozobí:		
luňák, sokol. káně, krahujec.	výr, sova pálená.	sýkora, strnad, pěnkava, zvonek, stehlík, hell, dlask, čížek, vrabec.	kos obecný, střízlík.	řhýk šedý, brkoslav.		krkavec, vrána šedá, sojka, straka.
	c) šplhavci:			d) křikavci domácí:		
	datel pestrý, datel černý, datel malý.			ledňáček.		

Ptáci stěhovaví.

Z denních dravců u nás velmi známá *poštolka* nechává tu přes zimu příbuzné své z dravců a ubírá se sama do krajín jižnějších. Činí tak již v září. Obývá stará stavení, hrady, kostely, věže, skály v lesích, daleko lítá za lupem a vysoko vylétá, na jednom místě dlouho se vznášejíc, aniž by křídly zamáchala. Výborným zrakem slídí po kořisti, jež si ráda z drobného ptactva vybírá. Vrabci, pěnkavky a jiní malí ptáci bývají často její obětí; také holuby napadá, ale prý jen z velkého hladu. Jinak loví myši, ještěrky, žáby, ba i hmyz. Hnízdí v rozpuklinách, v dutinách stromů, také v opuštěných vranních hnízdech, kdež snáší 4—6 žlutočervených, červeně a hnědě tečkovaných vajec. Poštolka je na zádech rezavě hnědá s černými skvrnami, na břiše bílá s bledě hnědými, podélnými skvrnami; nohy a zobí má žluté. Milejší jarní host nežli ona jest *špaček*. Kdož by neznal tohoto živého, švitořivého, veselého, přítulného ptáka! Jest velice rozšířen na severu i na jihu. V říjnu opouští nás v houfech, a přichází někdy již i v únoru, je-li příjemný a vlhý; obyčejně však až v březnu. Přiletí taktéž v houfu kolika set; tu křičí, hovoří, raduje se; často rozdělí se takový veliký houf ve dvě, tři menší tlupy, jež se oddělí, poletují sem tam a pak se zase sdružují v pluk veliký. Krásné jest podívání na takovu četú špačků, na její rychlý let a bystré, umělé obraty celé družiny. Do poloviny dubna žijí tak ve společnosti, pak se rozdělí, aby hnízdili. Hnízdí na dubech, v děrách stromů nebo v budkách umělých, člo-

věkem jim připravených, a i tu milují společnost. Mívají v hnízdě 4—7 jasně popelavě-zelených vajíček, z nichž po 14 dnech vylíhnou se mladí špačkové, kteří v druhé polovině máje hnízdo opouštějí. Milují roviny s křovinami v blízkosti polí a luk; let jejich je rychlý, třepetavý. Hlas špačkův je směsice příjemných i nepříjemných tónů; napodobuje rád jiné hlasy a zvuky, naučí se pěkně hvízdati a žvatlati slova; v zajetí dlouho vydrží a bývá přívětivý, přítulný a milý. Živí se hlavně hmyzem, ale také šfavnatými plody; vinař a sadař jej nemá rád. Špačkův oděv jest známý: jest všecek černý s leskem kovovým a světle kropenatý. Mnohem dříve než špaček přilétá miláček náš a zvěstovatel jara: *skřivánek*. Přiletí chudinka kolikráte koncem ledna neb v prvních dnech února, uhodí často silný mráz, a ubožák zaplatí smrtí časný svůj příchod. Přijdou-li skřivánkové, rozptýlí se, nastane-li však zima, zase se sdružují. Zpěv jeho obecně jest znám, i let jeho, jak se vznáší k nebesům třepetavě se svou písní výš a výše — v té příčině jest jediný mezi vším ptactvem. Zpívá až do konce srpna a přestává jen, když má mladé. Hnízdí na zemi v úhorech nebo v jaři; samice staví hnízdo, sameček snáší stavivo. Mívá 3—5 bělošedých, šedo-hnědě tečkovaných a pruhovaných vajíček, z nichž po 15 dnech vylíhnou se skřivánkové, kteří z hnízda utíkají, dříve než lítati umějí. Živí se hmyzem a zrním. Má mnoho nepřátel: liška, lasice, kuna slídí po něm, poštolka, krahujec i tuhýk jej vraždí. Společenský není; v září však sletuje se do houfů a koncem října ubírá se k jihu. Peří jeho jest hnědé, na zádech temnější, pod břichem světlejší, s hnědými, podlouhlými skvrnami na hrudi. Známi pěvci, jež si člověk oblíbil, jest *čermáček* a *červenka*. Tato má jméno od oranžově-červeného krčku až k břišku, jež jest bílé. Opouští nás v druhé polovici října; než odlétá, poletuje v houfech kolem příbytků lidských, taktéž když se navrátí; tu sedává na plotech a křoviskách, než odlétne do lesů, neb zahrad nedaleko nich. Jest to milý, přívětivý a přítulný pták; brzy poskakuje, brzy poletuje, a tak hbitě s větve na větev skáče, že sotva ji lze okem sledovati. Hnízdí dvakráte za rok v děrách pod mechem, pod starými stromy; neumělé hnízdo splétá ze suchých stebel trávy, nahoře opatruje je střechou a po straně činí otvor; mívá 4—6 běložlutých, žluto-červeně tečkovaných a pruhovaných vajíček, jež oba ptáčekové střídavě po 13 dnech vysedí. Živí se hmyzem, v září zalétá na bezinky; v zajetí ráda chytává mouchy. Má mnoho nepřátel i mezi lidmi. —

(Pokračování.)

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Vdané učitelky v Haliči. Dle zpráv chystá se v Haliči předloha zemského zákona, dle níž mohou učitelky vstupovati ve sňatek manželský, aniž by tím své služební postavení ztratily. (*Ženská Revue* č. 1.)

V neprospěch koedukace přináší měsíčník *»Frauenbildung«* číslo 3. z pera redaktora Grossera (Vratislav) úvahu o diferenciaci pohlaví ve stáří školním, z psychologie konstatovanou a novými pokusy potvrzenou. Spisovatel, opíraje se o pokusy Sternovy,

Ellinghaasovy a Lobsienovy, uvádí zejména: Pokrok podle stáří jest u obou pohlaví různý, tak v době od 7.—10., po případě do 11. roků jest pro chlapce dobou rychlejšího vývoje, nežli pro dívky: naproti tomu od 10.—14. roku jest zase u dívek rapidnější vývoj nežli u chlapců. Společné vyučování nutilo by tedy dívky v prvním období k zrychlenému postupu a tím by možnost osvojení si základů trpěla. 2. Dívky předčí hochy energií své obrazné činnosti téměř o polovinu; za to hoši bývají v práci spolehlivější. Také tato difference nutí k rozdílu ve formě a osnově vyučovací.

O hudbě chrámové a zpěvu církevním.

Podává JOSEF KAFKA, říd. učitel a I. místopředseda »Jednoty česk. katol. učitelstva«.

(Pokračování.)

Máme zpívat harmonicky se vši horlivostí, s vnitřním pohnutím a na obsah písně se vši pozorností, a ne tak jak dostal Jerusalemský dům od proroka Amosa 5, 23. »Odejmi ode mne hluk písní svých, nechci zpěvu loutny své poslouchati.«

»Jen ten, kdo upřímnou k Bohu má lásku, může Mu pravý chvalozpěv obětovati,« praví sv. Augustin. »Láska ta jeho zpěvu ducha a života dodá.«

Že pravý duchovní zpěv přináší útěchy a radosti a Stvořitel přizpůsobil hlasové orgány naše i všechny schopnosti Jemu obětovati, proto již první křesťané pěli Bohu chválu v žalmech i hymnách, nejen v katakombách, chrámech, ale i v žalářích a na popravištích. »My plníme to, (sv. Basilius) k čemu nás žalmista David povzbuzuje, neboť zpěv již na všech místech v obyčej vešel, všady, kde mezi národy Bohu chrámy se stavějí, uvádí se zpěv.«

Tři mládenci pěli v peci ohnivé za Buchodonosora, praví Starý Zákon. Církev naše římská až po dnes prozpěvuje o velikých svátcích a slavnostech v církevním roce, (jako o »Božím Těle« — »Vzkříšení« a j.) hymny sv. Ambrože. Sv. Ambrožem složené hymny jsou tak řízeny, že smysl vždy se 4. slohou dokonává, aby ve dvojmo zpívat se mohly. Po sv. Ambroži hymny skládali: sv. Hilarius, Prudentius, sv. papež Damasus, biskup Fortunát, nejvíce však papež Řehoř Veliký. Tento veliký pěvec velebil tak kostelní zpěv, že mu za to děkuje celá téměř Evropa. Zemřel roku 604 a stal se svými skladbami vzorem kostelního zpěvu, založiv školy pro mladé pěvce. V jedné takové škole sám řídil zpěv a daroval v Římě 2 domy k obývání mladistvým pěvcům. Uvedl chorální zpěv (Cantus Firmus), kterýž dle něho slove »Řehořský« čili »Gregoriánský«.

Jest to po stránce duchovně-ideální, umění zpěvu, o němž přednášel P. Method Vojáček, benediktin Emauzský.

Probral všechny částky mše sv. a vytknul význam.

a) Introit na každý svátek neb významný den připadá jinak a nemá bez tohoto zpívání mše sv. odbývat se na kůru.

b) »Kyrie« se má třikrát zpívat. (Voláme s důvěrou k Bohu.)

c) Gloria (zpěv andělů nad Betlémem) zpívat se má s radostí, nejlépe bez průvodu varhan, neboť při tak skvostných slovech nenahradí žádný nástroj, tím méně trubky nebo dřevěné píšťaly lidský hlas voláním »Sláva Bohu« rozradostněný.

d) Graduale má zpěvák zpívat s citem, jak u oltáře kněz odříkává, nejlépe bez varhan.

e) Credo (Věřím) možno také i bez hudby zpívat. Ve slovech »Krucifixus — Resurrexit« vznítiti se a připamatovati si bodení hřebů na kříži do těla Pána Ježíše.

f) Offertorium, s knězem zároveň konati oběť ve zpěvu.

g) Sanctus (Svatý Pán Bůh Sabaoth) volejme s nebešťany slavně, vítězně, zvelebujme Ho, že On dobrý jest.

h) Benedictus (Požehnaný jenž se beře) zvolna zpívat, jemně a s citem, hned po pozdvihování.

ch) Agnus (Beránku Boží) s citem k Ukřižovanému.

i) »Comunio«. Tato částka přednésti se má dle liturgie, a nemá se bez ní končiti preludováním na kůru.

Zpěvy na kůru po stránce historické a liturgické. (Přednesl P. Dobroslav Orel, vícerektor chlap. semináře v Hradci Králové.)

Mše sv. zpívaná, na kůru musí po zákonu církevním a zvláštním nařízení prováděna býti výhradně jazykem latinským, a není-li textu latinského, lépe jest dohodnouti se s knězem, aby byla mše sv. tichá. Ani vložek nemá se užívatí jiných, než latinských. Graduale na ten den, kdy připadá mše svatá i sintroitem. »Agnus« musí se zpívatí rozhodně třikrát. Responsoria nejlépe zpívatí bez varhan, aspoň některá. »Benedictus« zpívatí se může i před pozdvihováním a po něm, nějaká vhodná vložka může přibrána býti, a není-li té, lze opakovatí »Benedictus«. »Pange lingua« zpívatí se má latinsky z »Graduale Romani«.

Lidová česká píseň zpívatí se má vždy, až po mši svaté.

»Agnus« se má rozhodně zpívatí před zvoněním, a žádné preludování na varhanách po responsoriích.

»Comunio« s knězem přijímáti duchovně, neboť dříve o velké mši svaté věřící přijímali, a na varhanách hrála se vhodná píseň k tomu účelu. Žádné preludie.

(Dokončení.)

Ptáci stálí a stěhovaví.

Podává JOS. HLADÍK.

(Pokračování.)

Celou Evropu až k vysokému severu obývá *drozd obecný*. Ač oděv jeho, svrchu temně-olivově zelený, lesklý, na krčku nažloutlý, na břišku bílý s temno-hnědými skvrnami není zvláštní, přece jest drozd pták velmi sličný. V malých četách přilétá na jaře a to hodně časně, jakmile tady sníh roztaje; přírodopisci tvrdí, že daleko neodlétá. Jest velmi plachý a člověka se bojí. Zpěv jeho je pěkný, fléťový, melodický; zpívá rád časně z rána hned po východu slunce a k večeru; sedává na nejvyšší vrchol stromu. Požívá dešťovky, hmyz a různé bobule; v letě, když jsou třešně, rád prý též sady navštěvuje. Hnízdo drozdí můžeme naléztí spíše v jehličnatých lesích nežli v listnatých na nízkých smrcích a jedlích, řidčeji v nízkém křoví. Jest dosti veliké, z mechu, hlíny, země, hnoje a shnilého dřeva zrobené. Samička snáší 3—6 modravě-zelenavých, černohnědě tečkovaných vajíček, jež po 16 dnech střídavě se samečkem vysedí. Když mladí vylétnou, chystají se drozdové k druhému hnízdění. Mezi dravci má drozd mnoho nepřátel, i lidé jich mnoho pochytají. *Strnad rákosní* má nahoře hlavičku černou, hrdélko a prsa černá, bělavě kropenatá; je rezavě červený, ocas má šedý, žlutočervený. Zdržuje se v severních krajinách, kdež v rákosí dvakráte za rok hnízdí. Mívá 5—6 špinavě bílých, černo-hnědě skvrnitých a zeleno-žlutě tečkovaných vajec; dobře lítá a stále křičí, čímž se prozrazuje.

V únoru přilétají ze severní Afriky i oba *konipáskové*, *šedý a černohlavý*. Pobyli tu od října a zajisté, že se jim již stýskalo po domově. Jsou to živí, veselí a přívětiví ptáčekové; že pohybují stále ocáskem, říká se jim též třasořitky. Milují společnost a zdržují se nejraději u vody, nedaleko příbytků lidských. Sídli v dutinách a šterbinách stromů, podemletých březích, atd., živí se hmyzem. V hnízdečku mívají 5—6 modrobílých vajíček, která po 14 dnech sameček se samičkou střídavě vysedí. V hornatých světlých lesích jehličnatých, na blízka vod, v křo-

vích zdržuje se *jiřice obecná*. Jest na zádech hnědá, prsa má karmínově červená, hrdlo a břicho bílé. Když je mírná zima — tvrdí lesníci — neopouští nás; jinak na podzim odlétá. Častokráte byla spatřena ve společnosti s čížkem. Živí se semeny lesních stromů, hnízdí na borovicích a jiných stromech lesních; samice snáší 4—6 modravě zelených, červeně skvrnitých vajíček, na nichž střídavě se samečkem sedává. *Dudek obecný* jest asi tak veliký jako kos. Na hřbetě je bledě rezavý, pod břichem bělavý, křídla a ocas jsou černy a bíle pruhovány. Tento samotář miluje listnaté a jehličnaté lesy, prostupované lučinami a pastvisky. Živí se hmyzem, jež v močálech a výtrusech větších zvířat vybírá; poněvadž má krátký jazyk, vyhazuje chycený hmyz do výšky a otevřeným zobákem jej lapá. Dudek dobře běhá, ale let jeho, poněkud stračimu podobný, je nízký, těžký a dosti neobratný. Hnízdí v dutých stromech, vajíčka jeho, počtem 2—4, jsou podlouhlá, popelavě šedá, a po 16 dnech je samice sama vysedí. Pokud jsou mláďata v hnízdě, nedbá dudek čistoty, proto velmi nelibě zapáchá. Křik jeho podobá se slabice »hup — hup—hup!«; s kukačkou prý současně přilétá i odlétá. V říjnu opouští krajiny naše též *holub řivnáč*, největší z našich holubů. Na obou stranách hrdla má bílé skvrny, hrdlo červenavé, peruti bílé lemované, peří modravě šedé. Miluje spíše jehličnaté lesy než listnaté a hluboko do nich zalétá. V houfech nebývá, za to častěji lze viděti jednotlivé rodiny pospolu. Živí se semeny lesních stromů, ve žních též zalétá na pole. Hnízdo staví si ze suchých větví a rád je mívá na místech volných, na př. na vrcholcích stromů. Hnízdí dvakráte: v květnu a druhé polovici června. Vejce jeho, větší než holuba domácího, jsou bílá, podlouhlá; rodiče střídavě as po 20 dnů sedávají oba. Mláďata k jídlu jsou výborná — mimo člověka i kuna a různí dravci na nich si pochutnávají. K nejznámějším a nejoblíbenějším jarním hostům našim náleží *čáp*. Není věru snad ani jediného žáčka, aby tohoto ptáka neznal; ve čtvrté čítance jest o něm dlouhý a pěkný článek.

Čáp jest přes 1 metr dlouhý a kromě černých křídel všecek bílý. Nohy jeho jsou vysoké a jako zobák barvy žlutočervené. Živí se skoro všemi drobnými zvířaty, zvláště plazy a obojživelníky; starý čáp jest však povahy ukrutné a hubí více nežli potřebuje, aby se nasytil; překusuje žáby, vybírá hnízda a lapá po vodních ptacích. Na podzim shromáždují se čápi k daleké pouti na jihu a táhnou vysoko povětrím, že zrak nebývá s to, aby jich dostihl. Vracejí se zpět v četné společnosti právě v době, kdy obojživelníci vylézají ze země. Že rád na blízku lidí se zdržuje, staví si též hnízdo na střechách, lomenicích a věžích, a požívá také od starodávna skoro u všech národů ochotného pohostinství. Mívá 2—5 žlutých vajec, jež po 24 dnech společně, střídajíce se, vysedí. Mláďata velmi starostlivě vychovává. V severních krajinách, všude kde jsou rybníky, jezera a vody stojaté, dosti hustá, ač pro svou plachost celkem málo známa jest *slípka zelenonohá*. Jest něco větší koroptve, nahoře nahnědle černá, dole tmavošedá; nohy jsou zelené a mají přední prsty velmi dlouhé. V říjnu nás opouští, ale daleko neodlétá; jen tam, kde vody nezamrzají. Živí se vodním hmyzem a býlím, běhá rychle, výborně plave i se potápí; odpočívá též na nízkých keřích. Hnízdí v dubnu a květnu v křovinách, hustém rákosí nebo třtinách; hnízdo je nepořádný vích vodních rostlin a chaluh. 6—7 zelenobílých, červeně, tečkovaných vajec vysedí po 21 dnech sama; mláďata, sotva že se vylíhnou, již se starými ženou se na vodu. V zajetí krotnou, s domácími housaty nebo kácaty chodí na rybník a vracejí se opět domů. Jsou velice chytré a lstivé, myslivce z daleka znají, schovávají

se mu do houští a plavou pod vodou, aby mu unikly. Čejka jest veliká jako holub, na zádech zelenavě a narudle lesklá, po stranách hlavy a na bříše bílá, ostatně černá, na hlavě má černou, tenkou chocholku ku předu zahnutou. Miluje vlhká, bažinatá luka a ráda žije ve společnosti družek. Živí se hmyzem a červy; hnízdo mívá v dutině v zemi, mladé líhnou se dvakráte do roka. Vejce její, pokládána jsou za lahůdku, jsou zelenožlutá, černohnědě-modře tečkovaná; bývají obyčejně 3—4, když samice sedí, bývá samec nedaleko hnízda na stráži. Blíží-li se kdo ke hnízdu, křičí a obletá je, jakoby je brániti chtěl. Mláďata hned běhají, dříve ještě, než umějí lítati; otec bdí nad nimi a dá-li se do křiku, tuší děti nebezpečství a přihrčují se k zemi. V říjnu nás čejky opouštějí.

(Dokončení.)

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Upozornění pp. členům Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy. — Kalendář družstva Vlasť, Sv. Vojtěch, právě vyšel a prodává se členům jednoty po 50 hal. (za polovici). Objednávky račte učiniti přímo v administraci, Žitná ul. č. 570. Račtež si každý kalendář ten koupiti a všude jej ke koupi doporučovati.

Předsednictvo jednoty.

Školy v lese. Ve Vídni se doporučuje školským úřadům, aby učinily — jako v Berlíně a Drážďanech se stalo — pokus s napodobením amerických »lesních škol«. Instituce ta záleží v tom, že od polovice máje až do konce školního roku odjíždějí učitelové ráno z velkých měst s dětmi do lesů za městský obvod, tam pod širým nebem vyučují a večer se vracejí. Pro stravování chudých dětí jsou různé dotace a stravu vaří jim hospodyně v lehkých dřevěných stavebách, jež také slouží za útluk při náhlém dešti. Školy ty se hygienicky výtečně osvědčují a také vyučovací úspěchy jsou při nich znamenité.

Kolik žáků připadá v Německu průměrem na učitele. Dle »Statistické ročenky pro německou říši z roku 1903« připadalo v jednotlivých zemích v Německu r. 1901 na jednu učitelskou osobu žáků: v Prusku 63 (v Berlíně pouze 47), v Bavorsku 59, v Sasku (r. 1899) 66, ve Vírtembersku 58, v Badensku (1900) 67, v Hesích 60, ve Výmarsku 60, v Meklenbursku-Střelicku 42, v Oldenbursku 55, v Brunšvicku (1901-2) 63, v Sasku-Mei-

ninkách 62, v Sasku-Altenbursku 67, v Sasku-Kobursku-Gothsku 56, v Anhaltsku 54, ve Švarcburk-Sonderhausích 64, ve Švarcburk-Rudolfstadtsku 61, ve Valdecku 60, v Reussku st. 73, v Reussku ml. 64, v Šaumburk-Lippe 90, v Lippe (1900) 92, v Bukovci 34, v Brémách 47, v Hamburku (1902) 38, v Elsasku-Lothrinsku 43 — průměrem v Německu 61. (Uč. N. XXIII. č. 11.)

Učitelky v různých zemích Rakouska tvoří z celkového počtu učitelských sil v Čechách 24·9 proc., na Moravě 23·5 proc., ve Slezsku 20·7 proc., v Haliči 38·9 proc., v Dolních Rakousích 34·9 proc., Přímoří 34 proc., Tyrolsku a Vorarlbersku 32·5 proc., Horních Rakousích 32·5 proc., Štýrsku 32 proc., Dalmacii 28·6 proc., Bukovině 30·6 proc., Krajině 29 proc. a v Solnohradsku 24·7 procenta. Jak z tohoto srovnání vysvítá, jest v zemích koruny české poměrný počet učitelek menší, než v celé řadě zemí ostatních, neboť neobnáší ani čtvrtinu, kdežto v několika zemích daleko překročil třetinu.

Strach před učitelkami. V Aši na dívčích školách nebylo posud učitelek. Zemský výbor rozhodl, aby na tamní dívčí školy dosazeny byly jen učitelky, poněvadž je učitelů nedostatek a učitelek přbytek. Obec postavila se proti tomu — bojíc se, že by učitelky školu — »klerikalisovaly«! Deputace místní školní rady žádala místodržitele, aby výnos zemské školní rady, dle něhož počátkem příštího školního roku na dívčích školách v Aši vyučovati mají pouze učitelky, byl zrušen. Zrušení výnosu nelze se nadíti, ale prozatím od provádění výnosu bude upuštěno! Proti výnosu podala místní školní rada rekurs k minist. vyučování.

O hudbě chrámové a zpěvu církevním.

Podává JOSEF KAFKA, říd. učitel a I. místopředseda »Jednoty česk. katol. učitelstva«.

(Dokončení.)

Když císař Karel Veliký r. 787 v Římě slavil hody velikonoční, vyžádal si od papeže Adriána zpěváky, kteří by zpěv kostelní mezi Franky zdokonalili. Obdržel dva; ti učili pěvecké sbory římskému kostelnímu zpěvu tak dokonale, že potom v celé západní církvi rozléhaly se římské chorály, kde také sv. Bernard skládal krásné duchovní zpěvy. Zpívaly se arci ve chrámech Páně po mnohá století toliko latinské hymny a písně, jimž obecný lid nerozuměl a k pobožnosti málo vzbuzen byl, nerozuměje cizí řeči.

Slované, zvláště český národ, mohl před celým světem se pochlubit, že složil krásné, dojemné, mysl k Bohu budící kostelní zpěvy mnohem dříve, než se to stalo u jiných národů.

Důkazem jsou velmi cenné staročeské kancionály, v nichž jest zřejmý posudek a důkaz o nepravdivém výroku Lutherových stoupenců, že v církvi římské před Lutherem všecko jen latinsky a v řeči lidu obecnému neznámé zpíváno bylo. (Tvrdí Justin Jindřich Knecht.)

Dávno před Lutherem prozpěvovala se ve slovanských chrámech řečí slovanskou Bohu čest a chvála s pravou zbožností lidu věřících, a to staročeská píseň: »Hospodine pomiluj ny, Jezu Kriste« atd.

Melodie písně této pochází z římského chorálu (přednáší Jos. Wunsch, ředitel kůru v Hradci Králové), slova jsou totiž nejspíše od sv. Cyrilla a Methodia a to dle slov »Krlěš«, t. j. zkrácené »Kyrie« ze starší doby.

Sekvencia »Sv Vojtěcha« zpívala se druhdy i o pohřbech jako píseň vlastenecká a u vojska jako píseň vojenská.

Kosmas vypravuje, že zpívána byla r. 975 při uvedení prvního biskupa Dětmara, a Josef Jungmann praví, že se zdá býti zůstatkem slovanské liturgie z dob Bořivojových.

Sekvencia »Svatý Václave, vévodo české země« pochází ze 13. století a vypravuje se, že složil ji Čech Ambros, jenž psal prý mnoho sekvencí.

Máme kromě písní ze starého a nového zákona zachované i hymny kostela Pražského ze 14. století, z dob císaře Karla, otce vlasti. Hymna kostela Pražského z 15. století, o nichž Balbín in Bohemia docta se zmiňuje. Písně: »Nastal nám den veselý — Narodil se Kristus Pán — Co tu stojíte — Vstať jest této chvíle« a j. jsou z té doby.

Tehdá byli Čechové v národním vzdělání daleko na vyšším stupni u porovnání se sousedy svými — Němci.

Když Luther r. 1525 obstarával první svou knihu kostelních písní, vybral všecko zdařilejší z církve katolické, jen poněkud je změnil, ale libozvučné melodie byly vesměs katolické.

Ve vlasti naší se rozšířil a zdokonalil zpěv církevní v době, kdy téměř v každém větším farním místě (osadě) zřizovaly se tak zvané literátské kůry. V dobách válečných, zvláště ve válkách Husitských, staly se ve věcech nábožen-

ských veliké spousty a tím klesl arci i zpěv církevní; ale po skončení válek nábožný a věřící dobromyslný lid český při službách Božích opět zavedl dřívější pořádek a o slušný zpěv se postaral tím, že nejváženější mužové ve městech po většině usedlí mistři (doktoři) a bakaláři i jiní učení sestoupili se ve společnost, utvořivše literátský sbor, nebo-li kůr, s nímž dosud nejen ve městech, ale i ve farních osadách mnohých se shledáváme.

Tito literátští spolkové měli svůj řád a stanovy, protokoly a knihy, do nichž svá snesení a pojednání zapisovali.

Znenáhla se tyto společnosti proměnily v duchovní bratrstva, až r. 1785 z nejvyššího nařízení byla zrušena, a jejich jmění připadlo dílem k náboženskému fondu, jednak chudým a školním ústavům.

Co pěkných kancionálů, gradualních knih, tištěných i psaných hudebních skladeb dokazuje zvelebení kostelního zpěvu!

Mnohé z těchto knih (kancionálů) zachovány jsou v katolických rodinách na upomínku rodinných předků, jak byly nábožných myslí, šlechtných srdcí a zpěvu milovní. Kéž by tento chvályhodný, ke všeobecnému prospěchu, rozmnožení cti Boží, dřívějších starých Čechů obyčej byl opět v rodinách katolických zaveden, a ve večerních hodinách zvláště v dobách přiměřených církevnímu roku, zase obnoven byl, kdy z kancionálu staročeského zpíval otec, hlava rodiny, s rodinou a se vši čeládkou.

Modlitba zpěvem velice získá; učený opat Herbert († 1793) praví: »Že modlitby, které se tiše z knih říkají, obyčejně studeným srdcem a roztržitou myslí se vykonávají; při zpěvu však duch se libým a příjemným způsobem takřka víže, že nemůže vytržen býti.«

Sv. Augustin dokládá: »Kdo zpívá se modlí, modlí se dvakrát.«

Veďme tedy náš mladý i starý lid, aby v mateřské řeči Hospodinu pěl: »Svatý, svatý, svatý Jsi Pán zástupů.« Bude Hospodin s libostí slyšeti hlasy naše a požehnání Jeho tím hojněji udělí se, čím srozumitelnějšími ústy a srdcem chválu Jeho budeme prozpěvovati.

Pak vyplní se dokonalé vítězství Ukřižovaného a církve Jeho, jak předvídal sv. světec Jan ve zjevení svém: »Slyšel jsem hlas zástupů mnohých na nebi říkoucích: Aleluja!

Škola a místní policie.

Podává R. KARAS.

Snad se mnohý zamyslí nad názvem článku, a řekne: »Co pak jest škole činiti s policií?« Bylo by jejím štěstím, kdyby ne. Ve městě jsou to ovšem zvláštní a těžké případy, kdy škola je nucena působiti společně s policií, nebo doplňovati její zakročení, ale na venkově zastává učitel skoro stále obecního policajta, ani o tom hrubě nevěda. Neplacená funkce venkovského učitele, povinnost, o níž nevěděl, než se stal učitelem, o níž nevědí ani dnes nadřízené úřady, pro niž není výnosů ani instrukcí, k níž nikdo nedozírá, ba ani učiteli neporadí, a přece to bývá často příčinou bolení hlavy učitelovy.

Je to taková málo všímaná věc, o níž mezi námi nikdy nedojde k rozhovoru, aby docílen byl jednotný postup.

Školní dítě něco na ulici vyvede. Kdo má přestupek vyšetřovati a potrestati?

Tu hned je různost mínění. Jedni řeknou: »Rozumí se samo sebou, že učitel. Přece podle zákona dítě až do čtrnácti let podléhá školní kázní. A učiteli je konečně bdíti nad chováním se mládeže ve škole i mimo školu!

Ale je tu ještě jiná věc. Nad pořádkem v ulici bdí policie, a co se na ulici přihodí, patří pod její pravomoc, a tu není výminek. Ani školní mládež není vyňata.

Pravomoc učitelova přestává na prahu školní budovy, za ním patří dítě policii. Za školním prahem učitel může na dítě působiti jen morálně; fysická moc náleží orgánům bezpečnostním. Tak se tomu rozumí, a také se to tak prakticky ve městech provádí.

Ale jinak je tomu na vsi. Je sice zákonem nařízeno, že každá obec musí míti svého policejního strážníka a platiti ho ze svého. A právě tento poslední pasus činí věc až směšnou. Kdyby nebylo toho placení, to už by policajt třeba mohl býti. Dostačil by snad dřevěný Věc se všelijak obchází. Figura policajta zřídí se všelijak. Vždyť nejedná se o nic, než o vyhovění zákonu; rozpustilé kluky spraví si už učitel nějak ve škole.

A tak zřídí obec policajta z obecního almužníka, obyčejně stařečka, který už ani nohavic na těle unést nemůže, přidají se mu k almužně měsíčně čtyři koruny, třeba jenom i tři, a věc je hotova.

Větší místa mají také policejního dozorce. To je funkce obyčejně čestná a zároveň placená. Může tu funkci zastávat také člen výboru, pak ovšem bezplatně. A to každý soused vezme rád na sebe, vždyť to nic není a musí se mu za to říkati: »pane komisaři«.

Nedostatečné zřízení místní policie je stálým zdrojem útrap učitelových. Kluci vyletí ze školy a celá ves je jejich. Marně jich učitel napomíná, aby se cestou do školy a ze školy slušně chovali, jak se na pořádné žáky sluší.

Děti mají o tom jiný pojem, vědouce, že ulice patří jim. Ubožák učitel marně se namáhá, aby škola nebyla rozkřičena nezvedeností své mládeže. Místní poměry maří všecku jeho snahu. Policajt nestačí. Vyvádějí-li kluci něco darebného na vsi, policajt toho raději nevidí. Okřikne-li některého zbujníka, táta hochův na něho zanevře a za rok obec strážce bezpečnosti s policajství sesadí. A kdo by se konečně míchal mezi děti? Poperou se, podovádějí a bude zas dobře. Bývalo vždycky tak. Děti jsou děti.

Ale stane se něco většího. Nezbedníci vyrazí někde kamenem okno, zraní menšího soudruha nebo poškodí někde polní úrodu. Poškozený nastoupí cestu práva. A ta je na vsi hotovou křížovou cestou. Jde nejprve se žalobou k první instanci, k rodičům. Tu prohraje proces hned po replice rodičů obžalovaného »Kdo ví, kdo to udělal. Všecko se svede na našeho Frantíka, a to je kluk docela hodný. Však vaše děti také nejsou svaté.«

A tak to jde dál. Žalobce odchází podrážděn a rekuruje k druhé instanci, k starostovi.

Nepochodí tu valně. Starosta je buď příbuzným vinníkovým, na vsi obyčejně všechny rody jsou více méně příbuzny, nebo z jiných příčin nechce si rodičů

obviněného pohněvati. Vymlouvá to žalobci a přilévá oleje do ohně. »Proč tedy platím obecního policajta, když není bezpečnosti před rozpustilými kluky?« křičí pohněvaný soused.

»Však ty toho tak moc neplatíš,« přichází teď i starosta do ohně. »Daně jsi dlužen za půl roku, a já platím dvakrát tolik jako ty.« A teď jde žaloba k třetí a poslední instanci. »Řeknu to učitelovi, ten mu jich nasolí, proto je učitel,« umiňuje si žalobce. A jde se žalobou do školy.

A tu musí učitel zastati funkci policajta. Nemůže věc pominouti mlčením, když žaloba zní zcela zřejmě. Vyšetřuje a trestá. Netrestá tu ovšem policejní přestupek, nevměšuje se ve výkon místní policie, trestá žáka pro neposlušnost svého nařízení, aby děti na ulici slušně se chovaly.

Ale sousedé tomu rozumějí jinak. Neřekne-li to učiteli někdo přímo do obličeje, povídá se jistě po straně: »Kdyby si učitel hleděl školy a nestaral se o to, co se děje na ulici. Hnedle by chtěl poroučet celé vesnici.«

A potom schází jen jiskra do té spuchřelé koudele a věc je venku. Učitel odžene děti od hospody, kde právě dospělí holdují Bachovi při nějaké muzice, a ráno mu to řekne starosta s úřední vážností: »Víte, pane učiteli! Ve škole si poroučejte vy, ale ve vsi poroučím já, protože jsem »vod toho.«

A učitel když dostane několik takových poličků, zmoudří, a hrnou-li se mu potom žaloby na nezvedenou mládež, odbývá žalobců: »Jděte si k starostovi! Když se to stalo na ulici, je to věc místní policie. Já jsem tu, abych učil, a ne abych dělal obecního policajta.«

Snad má pravdu, ale nepochodí.

»To je pěkný učitel,« uleví si odmítnutý. »Nechce mi darebáka potrestati. Tak teď si smí děti dělati na ulici, co chtějí; za našich mladých let tak nebývalo. Tenkrát jsme se učitele báli, i když jsme ze školy vystoupili. A vida, teď on nesmí trestati, když kluk něco vyvede. To je pěkný pořádek.«

Čí povinností je teď vysvětliti neznalcům, že všicka vážnost učitelova, úcta k němu i láska kotvila jedině v přesvědčení lidu, že učitel je nad školou a mládeží sobě svěřenou neobmezeným pánem, a že úřad jeho sám sebou nese mnoho zákonem sice neustanovených, ale mlčky trpěných, protože nutných práv a výsad, a teď že škola má pánů kolik, ale učitele že k nim počítati nemožno.

Přišlo nařízení okresního hejtmanství, aby učitelstvo dbalo, by školní mládež nedělala na silnici cyklistům překážky. Ve vsi, kde kluci kladli na jízdní dráhu cvočky, učitel nezbednost potrestal. Ale starosta mu řekl: »Nechte toho! Co je vám do toho? My postavili silnici, my si platíme cestáře.«

»A což škodu, kterou cyklisté utrpí na kolech?« tázal se učitel.

»Ať sem nejezdí, neutrpí škody,« řekl starosta. »Nikdo jich sem nezve.«

Třetího dne zapíchl si vůl sousedův cvoček do nohy a stal se na čtrnáct dní k práci neschopným.

Soused přišel do školy, aby učitel věc vyšetřil a potrestal. Pachatel nalezen ve třídě kolegy, u něhož nebylo nikdy zle o dobrý nápad.

»Kluci to líčí na cyklisty,« vysvětloval s úsměvem. »Nemohu vám nic jiného říci, než sdělit s vámi mínění našeho starosty: »Kdo nechce k úrazu přijíti, ať

po naší silnici nejezdí. Nejezděte tedy tak dlouho, dokud tam kluci budou klásti cvočky a sklo!»

A to pomohlo. Cestář kluky vyplatil a byl pokoj.

Oč se tedy jedná? O nic jiného, než stanoviti přesně, kde přestává trestní právo učitelovo, nebo zřejměji, kam až sahá, aby se nevměšoval učitel v právo místní policie.

To je vděčné pole činnosti pro naše právnické odbory. Nepostačí však ve věci vymeziti přesné hranice, nýbrž starati se velmi naléhavě, aby hranice ta byla zabezpečena nějakým přesnou instrukci obsahujícím výnosem nebo určitým nařízením, aby učitel byl jist, že nesahá v právo obecního policajta a nikdo nemohl ho zakřiknouti.

Ptáci stálí a stěhovaví.

Podává JOS. HLADÍK.

(Dokončení.)

Čejce příbuzná jest *sluka lesní*. Jest větší koroptve, hnědá se žlutavými a temnými pruhy příčnými. Rozšířena jest hodně daleko k severu i k jihu; při velmi mírných zimách ostává u nás, jinak odlétá v první polovici října. Letí v houftech za časného jitra a pod večer; cílem jejich cesty bývá Sardinie a Korsika — pouť to dosti daleká, neboť sluka není v letu výtečnicí. Miluje vlhké lesnaté roviny a živí se dešťovkami, plži a hmyzem. Hnízdí na vlhkých lukách, na blízku močálů, bažin a lesů, vyhrabuje nohama prohlubeninu, již obloží stébly a snáší tu 3—4 bleďožlutá vejce, na kterých po 16 dní sedí. Mladé sluky utíkají hned po vylíhnutí a stávají se tak jako jejich rodiče častou kořistí kuny, lasice, divoké kočky, lišky a četných dravců.

Ptáci stěhovaví, kteří přilétají v dubnu a květnu.

Z nich jako skutečný posel milého jara velmi vítaná bývá *vlašťovka obecná*. Kdož by ji neznal! Jest letního času po celé Evropě velmi hojně rozšířena; zdržuje se nejraději blíže vesnic a stád; těší se u všech národů velikému pohostinství. Lidé se těšívali na její příchod a loučí se smutně s ní, když chystá se na dalekou cestu do Afriky. Umělé její hnízdo každému dítěti je známé. Živí se jenom hmyzem, který letmo chytá, nejvíce mouchami a komáry, a proto za trvalého chladna často nedostatkem potravy u velikém množství hyne. Na hřbetě jest leskle modročerná, pod břichem narudlá nebo bílá; čelo a hrdélko jsou barvy hnědočervené. Sestra její, *jiříčka*, jest o něco menší, na hřbetě a na ocase celá černá, pod břichem a na volátku bílá; nohy má až na prsty opeřeny a ocas kratší. Hnízdo staví si pod střechami na zdivu stavení, vyklene je celé, nechávajíc jen okrouhlý otvor k vylétání. Od nás odlétá dříve než vlašťovka obecná.

Snad každý uvěří, že přišlo krásné jaro, když v lesích zahlaholí *kukačka*. Lidé znají ji spíše podle hlasu než dle vidění; je tak plachá, že vždy téměř člověku ulítne, neb v hustých větvích se ukryje. Živí se hlavně chlupatými lesními housenkami, jejichž křehké chloupky často jí uváznou v žaludku, tak že se zdá býti uvnitř plstnatým. Na počátku června počíná kukačka slídit po hnízdech

pěnic, konipásků a čermáčků, aby jim položila své špinavě bílé, hnědé a šedo-hnědě skvrnité vejce. Tak činí až do počátku července; vždy po osmi dnech snese do cizího hnízda jedno vejce. Ubozí ptáčekové vysedí podložené vejce a velice se starají o mladou kukačku, vždy nesmírně hladovou. Ona roste rychle, a obyčejně vlastní mláďata svých pěstounů — za odměnu — z hnízda — vyhází. Kukačka jest tak veliká jako holub. Sameček má peří na hřbetě popelavé, na břicho bělavé s vlnkovitými příčnými skvrnami. U samiček jest místo barvy popelavé barva rezavě hnědá.

Každým jarem vrací se též nejlepší zpěvák z rodu všech pěnkav *pěnice černohlavá*. Svrchu je popelavě šedá a olivově zelená, vespod světle šedá, hlavu má svrchu černou. Jest po celé Evropě v pokřoví a zahradách známá; miluje místa temná a skrytá. Živí se hmyzem, bobulemi a jahodami, lahodný, flétový její hlas často bývá slyšeti. V křoví staví si pěkné hnízdo, do něhož snáší 4—6 žlutobílých, bledě žlutě mramorovaných a hnědě tečkovaných vajíček. Koncem září neb počátkem října odlétá — před tím z místa na místo téká.

Rákosníček má peří hnědé, na břicho světle žlutavé a jméno své má od pobytu v rákosí, kde se nejraději zdržuje a kde i hnízdí. *Rákosník velký* je svrchu popelavě šedý, žlutozelený, pospod bělošedý. Zdržuje se v rákosí, ve vrbovích u řek a rybníků; v polovici září nás opouští. Živí se komáry a vodním hmyzem. Hnízdí blízko u země v rákosí a křoví; hnízdo vycpává ovčí vlnou a chlupy a mívá v něm 5—6 špinavě bílých, olivově-zeleně tečkovaných vajíček, která po 13 dnech oba ptáčekové střídavě vysedí.

V druhé polovici dubna přilétá též *krutihlav*, jenž je věru světoobčan. Miluje křoví, zahrady, lesy listnaté i jehličnaté. Co do velikosti rovná se aspoň polnímu skřivanu, je hnědý, svrchu černě, bíle a rezavě pruhovaný, břicho má žlutobílé s jednotlivými černohnědými, tříhrannými tečkami. Jest to mírný a tichý pták, nevalný zpěvák; živí se hmyzem, zvláště mravenci a jich larvami. Chytá je jazykem, na jehož špici je jako rohový, šlemovitým lepem potažený výrůstek. Vytahuje hmyz z mechu, ze skulin stromů, velmi hbitě běhá též po stromech a větvích, v čemž výborně mu slouží šplhavé nohy. Hnízdí ve stromech; hnízdo jeho je neumělé a vykládá je travou, mechem, srstí, chlupy, lišejníky a vlnou. Mívá 5-6-9 bílých vajíček. Krutihlav má jméno své od podivných způsobů otáčení hlavy a krk na vše strany tak podivně a tak často, že toho u jiného ptáka žádného nevidíme.

K nejkrásnějším našim ptákům, kteří na jaře se vrací, náleží i *žluva*. Je zlatožlutá s černými křídly, na slunci leskne se jako zlato. Skoro stále skryta je v nejvyšších větvích stromů; je plachá, chytrá, nepokojná. Její fletové jó—pi—ló zní daleko lesem. Let její je rychlý, trochu těžký. Přichází, když mají stromy již listy; ku konci srpna neb na začátku září odlétá. Lesníci a hospodáři praví, že po jejím přiletu na jaře nikdy již nemrzne. Hnízdo splétá zobákem a zavěšuje je do vidlicovitých větví. Snáší 3—4 bílá, na tupém konci černě skvrnitá a tečkovaná vejce, na nichž po 15—16 dní sedí. Živí se hmyzem, ráda však též třešně ozebává, a že jich hodně na zem shází a spadlé nesbírá, působí v sadech škodu; taktéž na vinicích je vinař nerad vidí.

Do rodu pěnkav náležející *jíkavec* miluje krajiny severní, u nás bývá aspoň do října. Člověka se příliš nebojí, s ptáky však se nesnáší. Hrdlo a prsa má

oranžová, řiť po stranách je černá. V hustém jehličí dělá si hnízdo z mechu a snáší do něho 4—5 žlutě tečkovaných vajíček; živí se rovněž jako pěnkava a na podzim v houfech ubírá se do jižnějších krajin.

V polovici srpna nás opouští nejslavnější, slovnutný pěvec *slavík obecný*. Kdož by řekl, že tento neúhledný, svrchu rezavě, dole světle šedý pták jest takovým umělcem a že má hlas tak silný! Zpívá as 9—10 neděl, nejvíce hned po svém přiletu sem a nejčastěji před půlnocí; v zajetí pje i v listopadu a prosinci, na jaře však přestává. Miluje stinné háje, houštiny a křoví blíže luk, polí a potoků; nebyl-li vytrhován, nalézá opět své staré hnízdo. Živí se malými zelenými housenkami, nočními motýly, larvami mravenců, moučnými červy a rozličným hmyzem. Ve svém okolí soudruha neztrpí, ani vlastních dětí. Neumělé hnízdo mívá na zemi, na pahejlu stromu a pod. Vajíčka slavičí jsou modrozelená, počtem 3—6, při sezení oba ptáčkové se střídají; po 14 dnech narodí se mladí slavíčkové. Sotva trochu lítati umějí, opouštějí již hnízdo — proto stávají se často kořistí kun, lasiček, tchořů, koček a ptáků dravců. Sonnini, jenž o stěhovavých ptácích mnohá krásná pojednání sepsal, tvrdí, že slavíci žijí v nejvýchodnější Africe, a na podzim prý přilétají do Egypta. »Viděl jsem mnohé,« píše tento cestovatel, »v úrodné a přívětivé deltě; viděl jsem je též přiletěti na řecké ostrovy, kdež však nezpívají.«

Křepelčino volání »pět peněz« zná u nás každické skoro dítě. *Křepelka*, sestra koroptve, je veselý, přívětivý pták. Rychle létá (s hřmotem slabším než koroptev) a hbitě běhá; odlétá v září neb nejpozději na začátku října, a to ve společnosti, nejspíše v noci, a ježto létá těžce, po malých kusech cesty bývá jich mnoho pochyťáno. Vrátili-li se ze své pouti (Italie a Sicilie) přes Jaderské moře zpět, bývají tak umdlené, že je lze rukama chytati. Žije nejraději v pšeničných polích. Její hnízdo jest vlastně jen vyhrabaná jamka do země, do níž snese stébla. Vajec mívá 8—14; jsou barvy zelenavě bílé se žlutými, olivově hnědými malými i velikými skvrnami. Snáší je koncem července nebo na začátku srpna a vysedí je po 21 dnech. Mladé křepelky hned běhají s matkou, v 8—10 nedělích vyrostou a vydávají se na dalekou pouť se starými.

Mandelík, příbuzný krkavce a vrány, patří k nejpěknějším ptákům našim. Jest skoro jako kavka velký, na hřbetě šedohnědý, ostatně leskle modrý. Opouští nás v září. Miluje veliké, rozsáhlé lesy na rovinách, nejraději zdržuje se v doubravách a jehličí; v horách není. Živí se nejvíce housenkami a jiným hmyzem. Hnízdí v děrách dutých stromů dosti vysoko; hnízdo jeho je z mechu, vřesu, peří a chlupů. Snáší 4—7 bílých vajec; 20 dní střídají se oba mandelíci v sezení na nich. Teprve tříletí mandelíci jsou obdařeni tak krásným peřím jako staří.

Volavka popelavá má podobu čápa, ale jest menší, na vrchu barvy popelavé, na břicho bílé a na hrdle znamenána jest velikými černými skvrnami podélnými. Na hlavě má modročerný chochol a v předu na krku delší svislé, kypré peří. Dlouhý zobák jest barvy žluté, nohy jsou žlutozelené. Naše krajiny opouští v září a říjnu hromadně za svitu měsíce. Pobyt její jsou odlehlé lesy, kde je mnoho jezer, rybníků a řek. Volavka má výborný zrak, let poněkud těžký, ale když vylétne, létává vysoko. Krk ohýbá na záda, nohy natahuje do zadu. Po přestávkách drsně křičí a ráda lítá v noci. Žere ryby, plže a raky. Hnízdo si staví v bařinatých lesích a to v četné společnosti; snáší chrastí, rákos, vlnu a peří. Vejce volavčí jsou modrozelená; po 21 dnech vysedí je samice a mívá 3—4 mláďata.

Volavce příbuzný jest *bukač*. S nataženým krkem čekává u vody a loví ryby, plže, žáby, myši, šneky, vodní hmyz. Bukač jest pták bahenní; opouští nás ve společnosti soudruhů a když led povolí, vrací se. Než vylétne, rozběhne se, a teprve když byl kousek cesty běžel, vzlétne do výše. Hlas jeho podobá se volání »prum—hu—hu«, jest velmi silný, a rozléhá se daleko. Napaden brání se bukač zobákem velmi statečně; poraněn byv a maje býti psy dostižen, poraní je často zobákem velmi citlivě. Hnízdo staví si z rákosí a bahenních rostlin a mívá v něm 3—5 špinavých, bledě zelených vajec, z nichž po 25 dnech vylíhnou se stateční bukačové!

Ťuhýk obecný jest o málo větší vrabce, na zádech hnědo-červený, na prsou do červenava bílý. Hlava a konec hřbetu jsou šedé, ocas černý; přes oči táhne se černý pruh. Zobák jest velmi silný, na konci hákovitě zahnut a zejkován. Jest povahy dravé; nepřestává toliko na hmyzu, včelách, broucích, kobylkách, nýbrž pouští se i do myší a ještěrek a do mladých ptáků ve hnízdě. Má zvyk napi-chovati hmyz na trny a pak jej ve příhodné chvíli sbírat. Zpívá dosti příjemně a napodobuje zpěv jiných ptáků. Chovají ho, jakož i jiné druhy ťuhýků, ježto jsou dobrými pěvci, též někdy v kleci.

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Vyučování zdravotvědy ve škole obecné. MUDr. Semerád podává v časopise »Učitelský Přehled« přehled o požadavcích vyučování zdravotvědy ve školách obecných podle návrhů přednesených na mezinárodním sjezdu zdravotnickém v Norimberku a uvádí zároveň, co asi mělo by se žactvu učitelem podati.

Vyučování na jednu zápřež. V Hannoveru byly rozeslány rodičům žactva tamnější školy měšťanské dotazníky, přejí-li si vyučování na jednu zápřež. Výsledek byl ten, že 95 procent rodičů dožadovalo se této novoty pro celý školní rok, tedy i pro zimní období.

Ze školství anglického. Nejvyšší správa školní hrabství londýnského usnesla se, aby každý učitel cizí řeči, jenž vyučuje na veřejných školách v hrabství londýnském, mohl po celý rok pobýti v zemi, jejíž jazyku vyučuje. Tímto způsobem má býti poskytnuta učitelstvu anglickému možnost k důkladnému osvojení si cizích jazyků, jimž na svých školách vyučují. — Dále zamýšlí tato nejvyšší školní správa zavést všeobecné vyučování hudbě instrumentální na všech veřejných školách v hrabství londýnském. Ná-

stroje dětem mají býti pořízeny nákladem města Londýna.

Učitelky v Německu domáhají se rovných práv a povinností, jako mají učitele. Dosud mají tam totiž o 2 až 4 hodiny týdně méně zaměstnání, avšak také menší platy a to 75 procent služného učitelek. Dle toho mají v menších osadách 700 až 2000 marek mimo pětileté přídatky a příbytečné; ve větších městech mají 1000 až 2400 marek služného. Také předběžné vzdělání učitelek jest tam skrovnější než učitelů, jelikož vzdělávají se většinou v soukromých ústavech. I tu domáhají se stejného práva a dále žádají, aby zrušen byl celibát a přiznáno jim bylo právo státi se také správkyněmi škol.

Choroby mezi školními dětmi. Zkoumáním školních lékařů shledáno bylo na př. ve Wiesbadenu, že mezi 7000 školními dětmi jest 25 procent chorých, mnohé stíženy byly nakažlivými chorobami, ano i žijící. Ve Švýcarsku bylo shledáno 44 proc. nemocných, v Drážďanech 25 proc., v Moskvě 29 proc., v Petrohradě 26 proc.; prof. Lenbuscher zjistil u 34 proc. gymnasistů v Meiningenách krátkozrakost, u 7 proc. vady srdce, u 8 proc. choroby nosu, hrdla a dutiny ústní, u 55 proc. choré zuby. Zdravotní rada dr. Blezinger shledal ve Württembersku průměrně 10 procent chorých dětí. Tak podobně vy-cítá statistika dále.

O chudé mládeži školní na vesnicích.

S. HORSKÝ.

Ve městech je o chudou školní mládež různým způsobem postaráno. Někde částečně, někde možno říci dostatečně. Zvláště ve větších městech. Tu jsou ústavy polévkové, obecné kuchyně, spolky, mající účel ošacení chudých školních dětí a mnoho jiných ústavů a spolků dobročinných.

Ošatiti a nakrmiti chudé městské děti znamená odvrátiti od nich bídu, neboť tato na městské dítě jenom tímto dvojím způsobem dotírá.

Mnohem hůře je dítěti venkovskému, o to nestará se nikdo.

Je sice zákon, že obec je povinna chudému dítěti opatřiti, čeho potřebuje, ale pojem, čeho dítě chudé potřebuje, je tuze neurčitý a na celém Božím světě jest přesvědčení, že chudé dítě potřebuje všeho méně, než dítě zámožné.

V následujícím mám na paměti chudé dítě školou povinné.

V chudých dědinách není o děti chudé nijak postaráno a bída přece doléhá na ně mnohem krutěji, než na děti městské. Krutěji proto, že dotírá různými způsoby.

Chudá obec obtížena různými břemeny, jako jsou vydržování školy, pastušky, policajta, ponocného, polního hlídače, obecního posla, pastýře atd., nemůže chudinu svoji dostatečně podporovati.

Dokud je otec živ a ku práci schopný, pravidelně by bylo směšným, kdyby se pro své děti podpory dožadoval od obce. Má třeba kupu dětí a vydělá denně osmdesát haléřů, v nejlepším případě korunu denně na poli nebo v lese, a to jen v jisté roční době, ale je tu otec, který jest povinen děti své živiti, šatiti a do školy posílati; obec nemá oproti němu žádných závazků.

Jenom sirotky obec podporuje. Ale jak ta podpora vypadá! Dvě, nejvýše čtyři koruny měsíčně*) dostane vdova na vyživení třeba čtyř dětí, více obec dáti nemůže, a už tato nepatrná částka jest obci velkou obětí, zvláště, je-li takových chudých příslušníků několik.

A tyto chudé děti, bez jídla, bez oděvu, mají po celý rok pravidelně navštěvovati školu, mají se učit, míti všechny školní potřeby. Jest to možné? Můžeme se diviti, že tresty a udávání pro nedbalou docházku školní zůstávají bez výsledku?

Vylíčím, jak chudá školní mládež venkovská žije a jak školu navštěvuje, a soudný čtenář pozná sám, v čem potřebuje podpory.

Zákon sice zakazuje, že nikdo nesmí do služby nebo do práce vzíti dítě pod čtrnáct let, tedy dítě školou povinné. Ale zákon tento na venkově všude se obchází.

Chudí rodiče dítkami přetížení dávají školou povinné dítky své bez rozpaků hospodářům do služby. Ovšem vymíní si otec, že dítě musí choditi do školy.

Dvanáctiletí hoši jdou za pohůnky, jezdí s voly nebo koňmi, pasou krávy, řezí řezanku, poklízí dobytek a pomáhají o žních. Děvušky jdou do služby ještě dříve, třeba desítileté. Pomáhají hospodyním v domácnosti, umyjí nádobí, svrtí máslo, pochovávají děti, pomohou při dojení i poklidu dobytka, konají sta různých drobných prací přes den a to všechno obyčejně jen za jídlo a kousek šatu. Jenom hoši

---

*) I to se nám zdá až skvělé. Víme, že dostávají chudí příslušníci 6 až 8 K za rok. Redakce.

dostávají také nepatrný roční plat, který si ovšem vezme chudý jejich otec jako vítanou podporu k vyživení mladších dětí doma.

Takový mladičkový čeledín není čeledínem dle litery zákona. Učitel, kterému jsou smutné poměry otcovy známy, ku věci mlčí, a konečně musí mlčet. Hospodář, u kterého dítě slouží, zaneše se ve výkazu jako »opatrovník« nebo »stravovatel« a věc je odbyta.

Nač by ve výkazu bylo tolik lidí, v rubrice »jméno otce, poručníka, opatrovníka nebo stravovatele«, když ne na tuto věc? Mohlo by jich tam býti ještě víc, aby se dávání do služeb školních dětí mohlo lehčeji praktikovati.

Dítě ovšem do školy chodí, ale jak? Ráno přijde po deváté nebo v deset, až poklidilo nebo v létě z pastvy se vrátilo a do dvanácti má odbyté půldne školní návštěvy. V zimě tyto děti chodí odpoledne pravidelně, protože práce jejich nastává až po třetí hodině, ale v létě je s nimi hůře. Jakmile však nastanou polní práce, je s dětmi těmi hotová potíž. Vynechávají odpoledne i dopoledne a přicházejí s omluvami. Učitel omlouvá dokud může, potom hrozí udáním.

A tu přijde ustaraný a prací sedřený otec, nebo matka-vdova, živící nádeničinou několik dětí a prosí učitele se slzami v očích o smilování. A učiteli jest podstoupiti, nesmějte se! hrozný boj duševní mezi svou povinností a lidskostí.

Udá-li otce, hospodář dítě pustí a vezme si jiné. Je takových na vsi dost. Ale vezme propuštěnému šaty, které mu dal a nedá mu platu, protože otec smlouvy nedodrží, jsa nucen mezi rokem dítě k vůli škole vzíti ze služby. A za to mu, chudákovi, přibude do baráku o jeden hladový krk více.

V učiteli-trpiteli obyčejně zvítězí dobrák člověk a dítě slouží dál.

Ještě šťastni jsou učitelé, kteří takových dětí dovedou se po jaru zbaviti úlevou. Skoro se zdá, že úlevy zavedeny byly jen pro tento případ. Návštěva v zimním období vypadá dosti dobrá, známky se pokud možno polepší, a ustaraný učitel volně si oddechne. Pomohl chudásovi a sám má na půl roku pokoj.

Obrátíme-li věc na rub, není ovšem správná, protože takové dítě nikdy ne-nabude školního vzdělání, jak je zákon předpisuje, ve službě sesuroví a znemravní, záhy chytá se kouření a toulek a z těchto chudých dětí venkovských vyrůstají mravní zpustlíci.

Je třeba jen trochu všimnouti si statistiky kriminální a přesvědčíme se hned, že ohromná většina lidí ve městech před soud se dostavších pochází z venkova. Mravně zpustlé ženštiny táhnou se do měst za výdělkem.

Věc je docela pochopitelná. Ve městě dítě, i to nejchudší, nemá příčiny školy zanedbávati, protože je o ně alespoň poněkud postaráno.

Poměry na venkově jsou místy politování hodné. Stane-li se něco, svádí se to na školu. Ale škola tím není vinna, roste-li zpustlost mládeže. Vinny jsou ne-utěšené poměry venkovské chudiny. Učitel, ani kněz, kteří na venkovských školách působí, nejsou vinni. Co oni do srdce chudého dítěte zasejí, vytrhá hned svět, ve kterém se chudé dítě od útlého věku bez dozoru pohybuje. Výchova pravidelná tu není možná ani ve škole, ani v rodině. Chudí rodičové v zapadlých dědinách vychovávají děti své jako vlčata a lidská společnost majíc celou řadu jiných, často zbytečných starostí, o tyto děti se nestará. Neméně smutný osud mají menší děti chudásů na vsích.

Drobounké děti přicházejí za kruté zimy oděné v cáry po svých starších sourozencích na celý den do školy, protože rodičové jsou v práci. Na oběd při-

nášejí si kousek chleba, ale často také přicházejí bez něho. Často se také stává, že hladové děti shltnou skývu chleba na oběd určenou hned z rána a v poledne pak pláčí hlady. A tu naobědvají se z toho, čehož jim jako almužny poskytnou děti zámožnější, často také nezbyvá učiteli nic, než nasytiti v poledne ubohé dítě ze svého, nechce-li, jak se často také děje, aby chudé děti v poledne rozběhly se po vsi poprosit někde o kousek chleba a tak záhy navykaly žebrotě.

Potom dítě potřebuje k vyučování čítanky, papíru, sešitu, per, tužek atd. Odkud to má vzít, když rodiče sotva na chléb seženou?

Krásně se ovšem vyjímá nařízení, že potřeby školní má dětem chudým zaplatiti obec. Věc tato děje se skutečně, ale zase jen v obcích zámožných.

V obcích chudých je zhora nemožnou, a mnohé obce snad o této své povinnosti ani nevědí.

A tu by se snadno řeklo, že upozorniti obec na tuto povinnost je věcí učitele.

Pochodil by asi ubožák, kdyby tak učinil!

Jsou mu mnohde dva, tři roky dlužni za vytápění a čištění školy, a učitel raději sám se dluží, aby svým žákům mohl v zimě zatopiti.

O příspěvku na školní pomůcky a na potřeby pro chudé školní děti nemůže býti ani řeči.

Venkovský učitel dostane ročně pro chudé děti dvě, tři čítanky, ale potřeboval by jich dvacet. Musela by taková čítanka vydržeti deset let, než by učitel nastřádal, kolik by jich potřeboval pro všechny své drobné chudáčky. Ale čítanka obyčejně drží jen rok nebo dva.

Potom přijde inspektor a najde dítě bez sešitu.

»Proč nemá školních potřeb?« táže se udiven.

»Chudás,« vysvětluje učitel. »Otec nádenník, má sedm dětí, obec také nemá. Nic mi pro chudé děti nemůže dát.«

»Tak tomu dítěti dejte alespoň kus papíru,« nařizuje inspektor. »Ale na prázdno seděti nesmí.«

Když tedy nesmí, dává učitel chudákům po listu papíru, někdy tužku, jindy péro a tak po celý rok ze svého. Je to almužna chudým, o které nikdo neví, které nikdo neocení, která však do roka činí pěknou hromádku dvouhaléřů, kterou učitel věnoval místním chudým dobrovolně.

Jiný průlom, kudy bída na venkovské děti doléhá, jsou děti samy.

Chudý člověk jde ráno po práci se svojí ženou, větší děti musí ohlídati doma děti malé. Vidíme takové ubožáky po celý den své maličké sourozence vlékat na zádech nebo v náručí. Zmrzačují sebe i kojeňata a na vesnici proto pomoci není. K vůli malým dětem žáci zanedbávají školy, a i to je učitel často nucen omluviti.

»Tatí s mami šli nakupovat brambor, já jsem musel chovat,« zní omluva. Nebo »Tatí s mami mlátili u starostů, já jsem musela zůstat u malých dětí.« Má takovou omluvu učitel uznati za platnou či nemá?

Ve městě o těchto věcech učitel neví. Tu jsou pro nedospělé děti pracujících rodičů opatrovny a jesle. Na vsi není nic než starší děti.

A teď ještě něco. Bývalo u nás zvykem mysliti, že venkov živí města a chudina je jen ve městech. Dnes je tomu naopak. Velká města živí venkov. Není

pravdou, že velká města jsou přetížena chudasy. Poznává každý hned, vzpomene-li si, co město může učiniti pro své chudé a co malá ves.

Několik tisíc chudých školních dětí v Praze nemá toho významu, nevyžaduje tolik obětí, jako dvě nebo tři chudé děti v malé obci. Protože v městě je podpora mnohostranná, na vsi žádná.

Kdyby Bůh dal některému městskému dobrodinci tak dlouhé ruce, aby dosáhly také do některé zapadlé české horské dědiny.

Čítáme v novinách, že ta která firma darovala sešity chudým dětem té které obce. Ale z pravidla to bývá obec zámožná, odkud správa školy hojně potřeb učebních objednala pro děti a dar chudým dětem je nádavkem na věc objednanou a zaplacenou.

A do takových dědin, kde nic se nekupuje, odkud nic se neobjednává, kde děti píšou v sešitech, jež samy зробily si z nejlevnějšího papíru, nezapadne žádný dar. Tu prostírá se široké pole dobročinnosti lidem dobré vůle, kteří by chtěli něčím vzpomenouti na chudou školní mládež. Dědin, jak jsem vylíčil, je v Čechách dost, na všech stranách.

—❖ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❖—

Školní vyučování našeho dorostu kritisoval říšský a zemský poslanec p. Stanisl. Kubr v řeči své na rolnickém sjezdu na Budči (dne 3. září t. r.). Soudu svému podrobil čítanku obecné školy, pak vyučování na školách středních, kde z českých dějin prý se nanejvýš učí, že český národ byl i jest a bude. A na vysokých školách? Tam pp. profesori vzdělávají lid pod heslem: Kde je dobře, tam je má vlasť! Litoval dále budoucnosti naší mládeže, jejíž hlavní zábavou je na Letné football, aneb lawn tenis, aneb nějaká jiná anglická hra. Naše mládež stará se, kde kdo ve světě zvítězil v kopané, ale aby nějaké národní slavnosti, neb pouti jednotlivce se účastnila, to ne. — Bohužel, je mnoho pravdy v těch slovech!

Hygienické závady ve školách. Na mnohé závady hygienické upozorňuje MUDr. E. Semerát v »Časopise pro veřejné zdravotnictví«. Tak žádá, aby se sedění ve škole obmezilo na nejmenší míru. Je-li ve škole teploměr, měl by tam býti i vlahoměr, dle něhož pozná se množství vodních par v síni školní a tím nepřímě i kyseliny uhličitě a jiných škodlivých plynů. Vytýká, že není ve třídách oken ventilačních, že se ventilace tříd a čistota ruší pobytem přespících dětí. Přeje si, aby za každou hodinu vyučovací následovala přestávka, aby děti mohly ven a třídy se průvanem oken a dveří mohly větrati. Chce, aby ve třídách byly tvrdé pod-

lahy, dvousedlové lavice sklopovací (dle systému A. Zahna nebo Rettiga), aby se mohly třídy čistiti každodenně, a to nejen podlahy, nýbrž i stěny a nábytek, neboť školní prach jest největším šířitelem tuberkulosy. Podlahy školních učeben mají býti každý měsíc myty neb olejem napouštěny. Výborně hodí se na podlahy školní xylolith, kterýž netvoří spar žádných ani trhlín a jeho prach zůstává celistvý. Koše na papír mají býti každodenně vyprázdnovány. K udržení čistoty přispívají školní střevice k přezouvání za vlhka a zvláště šatny pro odkládání svrchního oděvu. Tuberkulózní žák má býti bez okolků ze školy vyloučen a každý učitel tuberkulózní má se zdržeti vyučování, ovšem bez ztráty služného a jiných svých práv.

Požadavky cvičných učitelů. Petice předložená říšské radě a správě vyučovací, obsahuje tyto body: 1. Zvýšení kvinkvenále z 200 na 300 K a z 300 na 400 K. 2. Postup do IX. hodnostní třídy po přiznání 3. přídavku a VIII. třídy po přiznání 5. kvinkvenálky. 3. Snížení služební doby ze 40 na 35 let. 4. V počítání služební doby k započítání přídavků ode dne zkoušky způsobilosti učitelské. 5. Zřetel při jmenování hlavních učitelů a okresních inspektorů. 6. Počítání konferenčních hodin dle jich skutečného počtu (nyní čítá se za 1 hod. týdně). 7. Umožnění dalšího vzdělání pořádáním vysokoškolských kursů a poskytnutím stipendií.

Učitel jako vzdělavatel a poučovatel lidu.

Píše K. NEUMANN.

Po úpravě platů učitelských leckde jsme četli: »Nechceme platu svého zadarmo, budeme vzdělávati lid a poučování jeho věnujeme všechn čas mimo školu.« Nebo jinde zase: »Učitelstvo napsalo si teď jako první číslo svého programu: vzdělání širokých vrstev lidových.«

Kdo z kruhů mimoučitelských něco takového četl, pomyslí si jistě, že až do poslední úpravy platů učitelstvo pro lid nedělalo nic a teprve teď by se práce chopilo, když má na služném přidáno.

Věc skutečně tak vypadá, a kdo lépe není zasvěcen, a takových jest po vlastech našich tuze málo, musí si učitelstvo představit jako lidi, řídící se příslovím »Za málo peněz, málo muziky.«

Že by před úpravou platů, a než organizace učitelská vydala heslo »vzdělávati lid«, nikdo nic nebyl dělal, není pravda. Dělal se spíše více než nyní. Bylo vždy dosti učitelů, kteří pracovali o vzdělání lidu, poučovali, kde se jen příležitost nahodila. Pracovali klidně, neúnavně, a dodělali se pěkných úspěchů.

Tenkrát lid říkal: »Náš pan učitel jest všude, kde jest třeba ruky přiložiti ku práci.«

Kdybyste prohlíželi stanovy těch nesčetných spolků vzdělavacích, hospodářských, hasičských, vysloužileckých, sokolských a Bůh ví ještě jakých, přesvědčili byste se, že většina těch stanov jest psána pilnou rukou učitelovou, že tu první ustavující valnou hromadu svolal a řídil učitel, že byl zakladatelem skoro všech těchto spolků, že v nich zastával všechny funkce, které s sebou přinášely práci; a který spolek má knihovnu, tu jistě byste se dověděli, že ji založil učitel.

Učitel tehdy pracoval všude, jak uměl a mohl, a málo bylo těch, kteří nedělali nic. Dnes je jich mnohem více. Proč?

Zlenivěli snad? Nikoli.

Vysvětlím, proč mezi učitelstvem objevila se jakási zdrželivost.

Když vyšlo z organizace heslo: »Vzdělávejte lid, abychom za větší služné také více dělali,« nebylo hesla vlastně třeba. Ale za heslem v krátkém čase objevovaly se určité návrhy, jak dlužno lid vzdělávati.

A tu hnedle mnohý chytře vypřáhl.

A těm, kteří nepolevili a pracují dále, valně se nevede. Jindy učitel za každé poučení byl odměňován vděkem občanů, teď nabízejí poučení své, kde o ně nestojí, sklízí nevděk, a po mnohých nepatrných pokusech každý složí ruce v klín. Přišli jiní řečníci a pracovníci z kruhů dělnických, a zájmové jejich záležitosti jdou přede vším ostatním.

Mám přítele, kterýž se »kulturní prací pro lid« utahal. V hospodářské besedě byl jednatelem, veteránům založil knihovnu a zůstal po kolik rokův jejím knihovníkem, protože nikdo z veteránů té funkce zastávati nemohl, sokolům cvičil dorost a u hasičů byl pokladníkem. Ve všech spolcích přednášel, poučoval, utrácel své peníze na spolkové příspěvky a při schůzích, ale všichni ho měli rádi, vědouce, že pracuje pro všechny. Působíště jeho bylo malé městečko s průmyslovým závodem. Dělnictvo závodu bylo po různu členy všech místních spolků. Ale najednou založilo si svůj svaz.

Jak to obyčejně na venku bývá, málo kdo z členů spolku přihlíží spolkovému účelu, ale pokládá spolek, jehož jest členem, za nejlepší na světě. Proto

v městečku teď pohlíželo se na dělnický svaz jako na spolek ze vzdoru a členy jeho považovali za odštěpence ostatních spolků. Svazu se ostatní vyhýbali, vyhýbal se i učitel, ale dostal pokyn, že tam v tom svazu je vlastně ten lid, který má nejvíce vzdělávat a jehož se má ze vši síly ujímati.

A ubohý apoštol vzdělávání poslechl. Hned první přednáška ve svazu přinesla mu hořkou pilulku. Přednášel ve spolku o šetrnosti, chtěl přednáškou svojí poskytnouti dělnému lidu pro život řadu pěkných pokynů, a když skončil, předseda poděkoval mu sarkasticky: »Děkujem, pane učiteli, za pěknou přednášku a těšíme se, že příště nám zas povíte, jak vyděláme ty peníze, s kterými bychom mohli tak šetřit, jak jste nás poučoval.«

Toho dne odcházel učitel ze schůze, jako by tu byl dostal ledovou sprchu. Ale chodil sem ještě, protože myslil, že tu je ho nejvíce potřebí.

Potom dojížděli sem přednášeči z města a jednoho dne musel tu ubohý vzdělavatel lidu vyslechnouti přednášku, »jak se mají děti vychovávat« a přednášel to slévač z pražské továrny.

»Tady jsem zbytečným,« řekl si učitel. »Musel bych mnoho vysvětlovat a nikdo by mi neuvěřil. Budu pracovat, jako dříve.«

Ale už mu to nešlo. K veteránům už nešel, protože mu dali odjinud pokyn, aby se jich nevšímal, to že je spolek zpátečnický.

Chťel pracovat v Sokolu, ale bratři ho vyloučili, že prý pracoval ve spolku protichůdném, jakým jest dělnický svaz socialistický, a poslali mu vyloučení písemně. Dal si ho za rámeček.

A teď zbyla mu jen hospodářská beseda, protože také hasiči už ho do funkce nezvolili. A rolníci chovali se k němu také zdrželivě.

»Nikde mne nechťejí, vnucovat se nebudu,« řekl si a vypřáhl na celé čáře, poznáv s hrůzou, že celá osada, podobající se před krátkým časem mraveništi, pojednou podobá se vosímu hnízdu. Myslí si chudák, že on je příčinou, že celé městečko jest rozeštváno v tolik stran, kolik spolků, nevěda, že to rozštěpování zanášeno sem bylo odjinud a vočkováno do lidu uměle.

Měl jsem kolegu v okresním městě, kterému vzdělavatelská činnost podryla zdraví. Docházel jsem skoro denně ze svého působiště malou půl hodiny vzdáleného do města po odpoledním vyučování a pokaždé jsem tu kolegu K. potkal na ulici. Proháněl se ulicemi nebo náměstím jako obecní posel.

A pokaždé to bylo ve službách »lidového vzdělání«.

»Kam spícháš, příteli?« táži se.

»Máme zkoušku v »Hlaholu«, za týden je koncert. Odpusť! nemám ani minuty času,« odvětil mi.

»Kam dnes?« tázal jsem se jindy.

»Mám přednášku ve spolku národního dělnictva,« odvětil a už zase odběhl. Jindy jsem ho potkal v salonním úboru a táži se ho, kam jde.

»Čtenářský spolek pořádá dnes dýchánek,« řekl. »Hraji druhé housle v sekstetu. Dopoledne jsem nebyl ani doma a také jsem nejedl. Byla zkouška, a před produkcí bude ještě jedna; odpoledne vydával jsem knihy v obecní čítárně. Pověčím něco po prvním čísle programu. Zatím to vydržím.«

Po vyčerpání programu příteli upřímně jsem domluvil.

»Uběháš si nohy,« řekl jsem. »Což některý kolega alespoň v něčem by tě nezastal?«

»Nezastane,« řekl mi smutně. »Je nás tu jedenáct, ale deset nepracuje. Všecko spočívá na mně samotném a je mým neštěstím, že všecko umím. Hraji, zpívám, řečním, deklamuji, obstarávám funkce ve spolcích.«

»A ostatní pohodlně se dívají, jak se namáháš za všechny,« řekl jsem. »Přepust jim trochu své práce!«

»Nejde to,« odpověděl a obličej mu plál. »Řekli by hned: »Neumíme, nevyznáme se.« A víš, o nás učitelích nesmí se říci, že něco neumíme. Jen když alespoň jeden všecko zastane. Říkají mi kolegové sami, že mám talent řečnický i organizatorský. Pak někdy ta moje práce n. voní nahoru, ostatní nemohou se exponovati, mají rodiny.«

»A ty jí nemáš?« táži se.

»Mám, ovšem, ale já se nebojím,« odpověděl hrdě. »A pak víš, musím. Organizace vydala rozkaz vzdělávati lid, působiti mezi ním. Kdyby žádný nic nedělal, smutný by to byl pojem o učitelstvu.«

»Už ti rozumím,« řekl jsem. »Za trochu polichocení obětuješ se za ostatní.«

»No, někdo se konečně obětovati musí,« řekl s nadšením.

»Také máš pravdu,« přisvědčil jsem mu.

A obětoval se skutečně. Roznemohl se neurasthenií a musel vypřáhnouti.

Slyšel jsem kolegy, jak ho litovali, když odcházel na pololetní dovolenou, ale ani haléře bych nevsadil, že leckterý z litujících v duchu si nepomyslí: »Dobře na blázna, proč se nešetřil.«

Potom jsem poznal kolegu, kterýž opravdu vzdělával a poučoval všechny vrstvy obyvatelstva své dědiny a činil to docela pohodlně a bez namáhání.

(Pokračování.)

Ženské ruční práce.

Píše M. DRNCOVÁ.

Účel vyučování ženským ručním pracem vysloven je ve vládních osnovách pro všechny kategorie škol obecných stejně.

Žákyně mají se uzpůsobiti k tomu, aby dovedly konati a dělati naskytující se v obecném životě ženské ruční práce.

Látka učebná také mnoho se neliší.

Pro školy jedno-, dvou- a trojtřídní je stejná. Háčkování a pletení, naplétání a vplétání punčoch, spravování punčoch, šití a spravování prádla, přistřihování prádelných kusů. K tomu přistupuje na školách čtyřtřídních v nejvyšším oddělení Nákresy stříhů.

Na pětítřídních školách je učebná látka rozdělena na nejvyšší tři třídy a je táž jako na školách trojtřídních.

Na školách šestitřídních je látka rozdělena na nejvyšší čtyři třídy a je stejná s ostatními školami až na to, že v páté třídě přidáno jest sítkování, spravování sítě a vysazování chatrného prádla; v šesté třídě pak vrchol dovedností, jehož dívky tímto vyučováním mají nabýti ve škole obecné, zařaděno jest krumplování bílého prádla a vyšívání jmen.

A teď je zajímavě pozorovati, jak se podle těchto osnov vyučuje.

Osnovy dbá se málo kde a ještě méně jejího účelu, aby dívky nabyly dovednosti pro praktický život, ač se stále a dlouho již všude volá: »Vyučujme pro praktický život!«

Při vyučování ručním pracem více než při jiných předmětech jedná se o to, jak učitelka vyučovala, než čemu žákyně se naučily. Kdyby chtěl inspektor vidět, jak učitelka vyučuje, musel by přijít několikrát a v různých dobách roku, a že tomu z pravidla tak nebývá, učitelka stěží ukázky prací svých žákyň pro inspekci do skříně.

Tato okolnost působí na vyučování neblaze. Osnova se všude přestřeluje. Do skříně ukládají se nové punčochy, dětské čepičky, slintáčky, povijany, vyšívané zástěrky a nové košile. Všechno to je spojeno s velkými oběťmi peněžními pro rodiče a na školách venkovských úplně bez účelu.

Na konci školního roku učitelka rozdává dětem jejich práce.

A tu přinese děvče matce dětskou čepičku nebo slintáček, povijan nebo háčkovaný živůtek pro nemluvně a matka neví, co si s tím počítí. Upotřebení pro to není. Ustaraná a prací sedřená matka hrozí se už jen myšlenky, že by za svého života mohla těchto věcí ještě potřebovat. Všecky ty krásné věci jdou potom jako »present« některé mladší příbuzné, která jich náhodou potřebuje.

Ale pro chudé rodiče je ta věc ještě i jinak bolestná. Museli dávat děvčátku celý rok peníze na bavlnu a teď za to nemají nic.

»Kdyby raději uměla přišít záplatu,« řekne tatík.

Ovšem, matka tomu rozumí jinak a tátu konejší: »Záplatu všítí naučím ji sama, ale tyhle pěkné věci musí mít ze školy.«

Horší jest to s punčochou. Děvče za dozoru učitelky zhotoví pár pro inspekci, potom hned dělá těžší věc, třeba křížkové vyšívání na látce kongresové, vyjde v čtrnácti letech ze školy a nedovede uplést celou punčochu. Dávno zapomnělo za dva roky, co pletlo v prvním oddělení, protože v odděleních vyšších pracují děvčata, co není osnovou předepsáno.

Tomu nemůže se nikdo diviti. Učitelka chce inspektoru ukázati jen samé pěkné věci a jde proto z pravidla dál, než dovoleno, aby ukázala, co možno s děvčaty provést. A pan inspektor obyčejně považuje ruční práce dívek za popelku mezi ostatními učebnými předměty, spokojí se předloženými ukázkami, ba ještě pochválí.

Aby mi někdo nevyčetl nespravedlnost, přiznám se, že jsem poznala inspektory, kteří dobře věděli, co je osnovou předepsáno a tázali se: »Což látání a tak ty drobnější práce v domácnosti? To je důležitější.«

I na ty je zalíčeno. Ve skříní jsou ukázky těchto drobných prací — tabulky. Na kusu ovroubeného plátna vidí tu inspektor dírky, různé nemožné, uměle vystříhané díry zalátované. Všecko je vzorně provedeno, protože je na tom dobrá polovina práce učitelky. Kdyby se dozírající pán všiml děvčete, jemuž práce náleží, přesvědčil by se, že má na sukni i na halence nezašitých děr dost. Matka na to nemá kdy, a děvče to neumí.

Za dozoru učitelčina svedlo tabulku, ale dovednosti tím nenabylo. Chybí mu stálý vytrvalý cvik.

Násobilka cvičí se po tři roky, základní mluvnická pravidla osm roků, podobně krasopis i čtení, ale základ ženské dovednosti odbude se prvním párem punčoch a tabulkou. A hned se jde dál. To je nedidaktická a marná chloubka. Nejdí dál, dokud jsi nenaučila počátkům!

Co jest platno děvčeti, má-li vyšívanou zástěrku a spodničku rozedranou?

Ale namítne mi někdo: »Vždyť je tu dozor po celý rok se strany řídícího! Jeho je povinností dbáti, aby se zachovávala osnova.«

Ta věc je možná jen na vícetřídních dívčích školách, kde je řídící učitelka. Kolegové nemusí mi vyčítati, že mluvím pro »ženské«.

Není-li industrialní učitelkou právě choť řídícího a zastává to místo žena jiného učitele, správce školy po celý rok o tato vyučování obyčejně ani nezavadí, aby se neřeklo, že »sekýruje«. Vždyť pro tuto věc nastaly mezi venkovskými kolegy mnohé trpkosti.

Konečně je tu třetí případ. Na škole je skutečně ustanovená zvláštní industrialní učitelka. I tu jest správce školy v nevýhodě. Kdyby jí něco vytkl, řekne mu nez obalu »Já věci rozumím. jsem z toho zkušená a vy ne.«

Práce industrialní učitelky zůstane bez dozoru, není-li jejím představeným žena, která věci dokonale rozumí.

Znala jsem řídícího učitele, který rozuměl ženským ručním pracem lépe než jeho industrialní učitelka. Prováděl umělecká vyšívání slohově na hedvábí i na plyši, uměl plést punčochy i po jižním způsobu kanonem na čtyřech jehlicích a tento člověk, který pracoval výbavu své ženy, kterou přivedl si z dalekého jihu, až když vlastní práci pořídil všechno od koberce na zemi do vložky v polštářích a vyšívaného ručníku, osmělil se vytknouti industrialnímu učitelce, manželce svého kolegy, že dívky při křížkovém vyšívání vedou svrchní niť jednou z prava na levo a podruhé z leva na pravo a rozezlená paní při hodině vyučovací potom vykládala dívkám: »Kdyby tu byl zůstal, byla bych mu pověděla. Já mám na to školy a on ne. Ať si hledí svého a neplete se do mého.«

»Tak se podívejte.« řekl mi, ukazuje mi práci veskrze vadnou. »Abych měl pokoj, musím mlčet. A tak je to se vším. Vidím, že vyučuje se špatně a nemám moci, abych tomu zabránil. U inspektora bych také nepochodil, protože rozumí věci méně než já. Vřele bych se přimlouval za zavedení ženských inspektorů okresních, pouze na ruční práce! nám mužům nikdo nevěří.«

Tak mluvil člověk, který byl na národopisné výstavě referentem celého českého kraje pro lidové vyšívky.

Ale věc nebyla tím ještě odbyta. Potom došel si manžel učitelčin na řídícího učitele a vytkl mu, že nejednal správně, ukazuje žákyním, jak mají křížky dělati, protože sedláci budou myslet, že žena jeho to neumí.

Učte pro život a ne pro inspektora a jeho pochvalu! Mnoho se píše o reformě vyučování vůbec i různých předmětů, i ručním pracím měla by se věnovati náležitá pozornost.

Jediný prostředek.

Uvažuje B. VÍSECKÝ.

Přiznám se, že rád čítám nářky učitelů, že se jim ten neb onen dobrý úmysl nezdařil, jak poctivá jejich snaha o povznesení školy přichází na zmar nepochopením nebo zlomyslností lidskou.

Dospěl jsem ku konečnému úsudku, že učitel dovede si vždycky pomoci, protože má v rukou dobrý nástroj proti zevnějším vlivům na školu, a to jsou — děti.

Ty mohou učiteli mnohdy pomoci ve všem, kde síla jeho nestačí.

Jedná se jen o to, aby uměl této své výtečné zbraně užívat.

Sleduji tu zajímavou věc a jednotlivé případy si zaznamenávám.

Zajímají mne jen takové případy, kde učitel pomůže si sám, kde dovede působiti na lid pomocí dětí.

Dítě má vždycky cit. Není dítěte tak otrlého a zkaženého, aby v srdci jeho nebylo alespoň jedné struny dosud nerozladěné. Záleží jen na tom, aby učitel byl tak dovedným hudebníkem, by ji dovedl rozezvučiti a vylouditi tony, jakých pro svůj účel potřebuje.

Věc podaří se vždy. Patří k ní však trochu obratnosti, mnoho dobrých slov a velice mnoho dobré vůle.

Jak obratný učitel dovede nechat za sebe jednati děti, o tom marno by bylo psáti recepty; lépe to každý uvidí na několika příkladech ze skutečného života našeho, toho slastiplného, vznešeného atd. povolání.

Jistý učitel za staré zlaté doby dosáhl po dlouholetém podučitelování konečně učitelského místa.

V malé vesnici. Byl to člověk skromný a tichý, netlačil se ku předu, o konferencích okresních nikdy nějakým návrhem reformním na sebe neupozornil, za to ve škole pracoval, ale že neuměl na práci svoji upozorniti, zůstal zapomenut a místa dostávali jiní, kteří křičeli.

Učitelské místo dostal proti vůli místní školní rady; nebyl ani v návrhu. Jmenovala ho okresní školní rada, protože na něho upozornil zástupce učitelstva a děkan. To bylo jeho štěstím, že to učinili oba současně. Byl dobrý zpěvák — tenorista — a rád si v kostele zazpíval.

Teď za tu přimluvu děkanovu byli by ho vyhlásili za klerikála.

Ale neušel tomu přece. Na svém novém místě sedl zrovna do trní. Celá ves ho nenáviděla, a kde kdo mohl, dělal mu všechno na vzdor.

První čas byl by si zoufal, nevěda si rady. Každý člen místní školní rady byl by chtěl na jeho místě míti některého svého známého, nebo příbuzného, a že se to nepovedlo, vyčítali přáteli, že dostal místo z protekce.

Ale brzy na to vyzrál. Spočítal všechny své nepřátele ve vsi a počal je jednoho po druhém potírat svým způsobem.

Měl děti mnohých z nich ve škole a ty mu poskytly výborné zbraně. Vše možným způsobem se snažil, aby k němu přilnuly. Byl nadán jemným vychovatelským taktem, dovedl působiti účinně na duši dětskou.

Netrvalo dlouho a všechny děti ho milovaly a byly by pro něho, jak se říká, do ohně skočily. Doma nemluvily o ničem než o svém panu učiteli. Ostatní už rozumí se samo sebou. Nemohli přece rodiče nenáviděti toho, koho milovaly děti. K vůli dětem rodiče smířili se s učitelem, a jak ubývalo nepřátel, tak řídly útoky, až přestaly docela.

Starší můj kolega stal se řídícím učitelem na škole, které před tím nebyl viděl. Slýchal sice mnoho o tom, jak tamní školní budova je zpustlá, ale nevěřil všemu mysle, že je to přehnáno, protože pověsti kolportovali kolegové sami se o školu tu ucházející.

Když místo nastoupil, přesvědčil se, že je tu vše horší, než se povídalo. Všecko našel v nejbídnějším stavu úplné zpustlosti.

Ale kolega byl chyrák. Věděl dobře, že tu nepomůže žádné nařízení školních úřadů, když po celou řadu let zůstalo bez výsledku.

Začal pracovati pomalu jako červ, ale šel jistě k cíli. A dosáhl ho pomocí sobě svěřených dětí. Při každé příležitosti, a tu vyhledával při vyučování zúmyslně, vyprávěl dětem, jak mají dbáti, aby zevnějšek školy ukazoval, že budova tato je zasvěcena vznešenému účelu. Jak mají hleděti, aby škola se neokopala a neotloukla. Jindy zas zmínil se, jak jinde děti s učiteli svými pracují ve školní zahradě a jak taková zahrada dětmi vypěstovaná je chloubou dorostlých a největší ozdobou školy. A tak upozornil pomalu děti na všechny nedostatky školy opatrně a chytře, dodávaje vždy na konec: »U nás toho všeho ovšem nemáme. To vám jen tak povídám, abyste věděly, jaké školy mají děti jinde.«

A věc pomohla. Rozumí se, že děti všechno opakovaly doma, a že měly svého učitele rády, ozvala se doma asi často z nevinných úst otázka: »Proč, tatínku, my to u nás takové nemáme, jako to mají děti jinde?« A novopečený řídící čekal klidně až přijde, co přijíti muselo.

Na jaře přišel představený sám »Abychom letos dali přeložiti střechu, pane řídící? Povídají děti, že strop promoká, když prší.«

Řídící ochotně souhlasil. Promokaly stropy už kolik let, ale nikdo toho viděti nechtěl.

Ve schůzi místní školní rady uprostřed léta vytasil se s návrhem jeden její člen, aby se škola ohradila plotem, aby k ní nemohly husy oštěchtávat a pan řídící by získal kus půdy na školní zahrádku, které děti prý si tolik přejí.

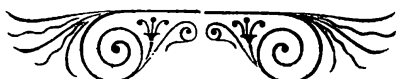
A návrh byl jednohlasně přijat. Bylo to sice kolik roků okresní školní radou nařízeno, ale nikdo neposlechl, že obec na to nemá peněz, aby učitel dělal zahrádky, ale teď to bylo hned, když to chtěly děti a přesvědčily rodiče, že je to věc krásná a potřebná.

A tak pomalu došlo na všechno, čeho bylo třeba, až konečně koupili i kamna do pokoje řídícího, když děti doma řekly, že jejich dobrý učitel spí v zimě v nevytopeném pokoji. Takových příkladů bylo by možno uvést celou řadu.

Tyto dva dostačí. Co jsem vlastně chtěl? Dokázati, že nemusí učitel při zdánlivém nezdaru hned skláněti malomyslně hlavu.

Pomocí dětí dosáhne, ne-li všeho, alespoň mnohého. Jimi má všechny osadníky v ruce. K vůli dětem, které miluje i nejsurovější člověk, udělají rodiče všechno a jimi může obratný a skutečně o prospěch školy se starající učitel dokázati vše.

Je třeba jen přemýšleti trochu o vhodném způsobu, milovati děti a dokázati, aby děti milovaly jeho. Co nezmůže nejprísnější nařízení úřadu, dokáže prosba z nevinných úst u toho nejtvrdohlavějšího člověka. Šlechtné myšlenky vočkujeme dospělým jenom jejich dětmi.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Předseda Katolického spolku českých učitelů na Moravě, J. M. Kadlčák, vyznamenán byl křížem »Pro ecclesia et pontifice«. Srdečně gratulujeme neohroženému bojovníku.

Učitelstvo v Bremách učinilo usnesení 273 hlasy proti 44, že podá k senátu a sboru obecních starších žádost, aby z obecných škol odstraněno bylo vyučování náboženství.

Bojí se klerikalismu. »Osvěta Lidu« se zlobí na dr. Kramáře, že se nebojí klerikalismu a sarkasticky si jej dobírá v č. 85.: »Dr. Kramář ve své jinak dobré řeči o všeobecném hlasovacím právu pronesl některé věty, které nesnesou kritiky (ovšem té moderní, vědecké!) Pravil: Nebojíme se klerikalismu! Nebojíme se ho. Nebál se ho Brynych, nebojí se ho dr. Podlipný, sokolstvo; nebojí se ho dr. Kramář, nebojí se ho Tyroláci a nebojí se ho naše šlechta, »Vaterland«, ani »Čech.« Nebáli se ho, když přišla školská novela, nebojíme se ho v klášterních pedagogiích, nebojíme se ho v dívčích ústavěch, proto nepečujeme o výchovu žen; a nebojíme se ho ani v exercicích na gymnasiích ani ve falešné historii. Ne, my se ho nebojíme; my v něm vezíme a lezeme do něho z brucu (!) k Němcům.« Uhohá svobodomyšlnost a pokrokovost, která se bojí podobných strašáků, jimiž děsí malé děti.

Boj za všeobecné, rovné, přímé a tajné právo hlasovací rozvinuly třídy dělnické. Na všech stranách konají tábory k manifestacím pro tento požadavek, aby zákonodárné kruhy i vláda, až v příštím sněmovním zasedání bude se pojednávat o volební opravě, byly informovány o smýšlení lidu v té otázce. My projevujeme k tomuto počínání vřelé sympatie a tlumočíme zajisté smýšlení většiny učitelstva, povzbuzujeme-li kolegy, aby se vši možnou podporou k této akci se přidali.

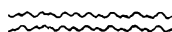
Co by přineslo všeobecné hlasovací právo učitelstvu. »Učit. Noviny« (č. 4.) píšice o tom, že dělnictvo domáhá se všeob. hlas. práva, praví: »My však vzhlížíme k němu (dělnictvu) jako k představiteli nových ideí, zvěstovateli lepších kultur a neohroženému jich obhájci, který dá společnosti, jež těžce strádá za dnešních řádů, jiný, vyšší smysl a jejím tepnám zdravou mizu. Očekáváme od něho zejména nápravu ve školství,

v kterém se dnes roztahují všechny možné zájmy, jen aby z něho vytlačily ideál čistého lidství. Školy jsou dnes rejdištěm tendencí politických, úrodným polem pro tendence klerikální a semenišťem, v kterém se pěstují mravní názory, s nimiž se dobře snáší panství oněch jednotlivců, již se zmocnili práva rozhodovat o osudu slabých, uvržených v poddanství, kteří potom a krví svou musí upevňovat cizí nepřátelskou moc. Všeobecné právo hlasovací povolalo by k volebnímu osudí také 2100 zatímních učitelů, kteří jsou dnes z občanských práv a tedy také z rozhodování o školství vyloučení, a přiláklo by se totéž právo 2800 učitelkám, jež sice mají za úkol vychovávat budoucí ženy zaujaté pro veřejné záležitosti, ale jež jsou samy od nich vychovány.« Proto »Uč. N.« vybízejí pomáhati v boji pro toto hlasovací právo, je prý to boj pro učitelstvo!

Kolegialita! »Freie Schul-Zeitung« v č. 40. vypočítává, že v Čechách je jeden český státní ústav učitelek a 4 klášterní ústavy a v tom vidí veliké klerikální nebezpečí pro školství. Proti tomuto nevidí »F. Sch.-Z.« jiné ochrany, než aby svobodomyšlní členové okres. škol. rad a svobodomyšlné učitelstvo v nich zastoupené rozhodně postavilo se proti tomu, aby se na veřejné školy dosazovaly odchovanky klerikálních ústavů. »Pro absolventky klerikálních ústavů buďtež dvěře veřejných škol uzavřeny,« končí »F. Sch.-Zeitung«.

Učitel Konrád Pospíšil zakládá »Svaz pokrokového učitelstva a přátel školství«. Tato nová organizace bude v mnohých věcech stejného směru jako vídeňská »Freie Schule«.

Za volnost školy! Pod tímto programem svolal Spolek volných myslitelů »Augustin Smetana« veřejnou přednášku na úterý dne 31. října přesně o 8. hod. večer ve velkém sále Plodinové bursy na Havlíčkově náměstí. Hlavním referentem byl pan Konrád Pospíšil, učitel a spisovatel. Přednáška tato byla manifestačním projevem pro volnost školy a učitelstva a jest významna tím, že pořádána byla v předvečer ustavující schůze komitétu pro utvoření Svazu pokrokového učitelstva a přátel školství. Vstup každému volný. — Nezapomeneme se o schůzi samé i o »Svazu pokrokového učitelstva« blíže zmíniti.

Učitel jako vzdělavatel a poučovatel lidu.

Píše K. NEUMANN.

(Dokončení.)

Bylo uprostřed zimy, učitelský spolek v okresním městě konal výroční valnou hromadu, spojenou s poučnou přednáškou a volbou výboru. Zjednal jsem povoz a jel oklikou přes H., abych svezl svého přítele Josefa ke schůzi. Byl tu řídícím na dvojtřídce v zapadlé vesnici, do města měl přes tři hodiny cesty, tak jsem se pro něho zastavil.

Měl radost ze shledání, ale na moje vybídnutí řekl, že se mnou nepojede.

»Nejsem členem učitelského spolku,« řekl klidně.

»Cože, ty nejsi členem?« divil jsem se. »Takový člověk uvědomělý? Vždyť se těšíš pověsti jednoho z nejlepších učitelů v okresu.«

»Ale spolek mi k ní nedopomohl,« řekl s úsměvem. »Býval jsem členem, ale shledal jsem, že tak, jak my spolkaříme, je to zbytečné mrhání času a slov. Pojedu do města, ztratím den, utratím tři zlatky a proč? Abych vyslechl přednášku, úplně bezúčelnou, o které se potom doma nahlédnutím do knih přesvědčím, že to byla buď kompilace nebo věc neúplná, které přednášející sám dobře neporozuměl, potom se poradíme, jak budeme jednati a pracovati, ale doma nikdo se už nepamatuje, na čem jsme se usnesli a také se tím neřídí. A ctižádostivým nejsem, abych se stavěl v čelo, protože na to nemám času, jsa doma stále prací zanesen.«

»Ale členem organisace přece jsi?« zase se táži.

»Nejsem,« řekl.

»Ale to je přece trochu nevděk,« řekl jsem vážně. »Přece nám organisace vymohla úpravu platu. Alespoň proto bys měl býti organisaci vděčen.«

»Nejsem nevděčen ani vděčen,« řekl klidně. Žiji snad jinak než vy ostatní, ale pohlížím na věc ze svého stanoviska. Nevím, je-li odchylné od našeho. Na tu věc platu pohlížím asi jinak než vy. Zdražily se během let všechny životní potřeby, polepšeno všem stavům na příjmech, proč by tehdy právě učitelstvo bylo z toho vyňato? Dříve nebo později tato věc byla by musela přijíti a byla by organisací učitelstva vyvolala v život. Nejsem členem jejím, ale nikdo mi nemůže vyčísti, že jsem příživníkem, jak vy neorganisované kolegy jmenujete.«

»Tuhle máš kalendáře ze všech minulých let. Příjmy moje i vydání máš tu svědomitě každého měsíce poznamenané. Služné je vždy čtvrtého na prvním místě. Můžeš se sám přesvědčiti, kolik jsem si přivydělal a jaké části jsem věnoval myšlénce, že jsem vychovatelem českého lidu. A potom řekni, může-li mi někdo vmetnouti v tvář nadávku chlebaře nebo příživníka. Naši sedláci vědí dobře, co jsem se pro ně napracoval.«

»Ale dnes bys přece se mnou mohl jeti,« zamlouval jsem tu podivnou věc. »Mám tu příležitost a schválně jsem pro tebe zajel.«

»Nepojedu,« řekl rozhodně. »Máme ve vsi šest párů koní a kdybych souseda požádal »Zapřáhněte a svezte mě do města!« Zapřáhne mi třeba všech šest ochotně a zadarmo.«

»To to máš pěkně zařízené,« usmál jsem.

»Bylo by smutné, abych ani tohle neměl,« řekl. »Hospodáři byli mými žáky, a už jsem ti řekl, že jsem jim přinesl víc obětí, než kolik od nich žádám. Ale už před lety musel jsem se starati, aby toto přesvědčení v lidu se ustálilo. Člověk

musí pamatovati na budoucnost. A vidíš, právě dnes nemohu do schůze, protože jsem zaměstnán prací pro svoje spoluobčany.»

»A co děláš?« táži se.

»Podívej se!« řekl a vedl mne ke stolu.

Měl tu rozkreslený nějaký plánec.

»Půdorys nějaké budovy,« hádám.

»Je to vzorné hnojiště pro dvanáct kusů dobytka,« řekl a vida, že se usmívám, usmál se také, ale hned mi vysvětloval. »Hospodáři zdejší sdružení v »Besedě« domluvili se upravití svá hnojiště dle moderních požadavků. Ale věc stojí mnoho peněz, a u nás jich není nazbyt. Zemědělská rada poskytuje na takové pokusy subvence. Tázali se mne o radu a poradil jsem, aby jeden vystavěl věc na zkoušku, a teď kreslím plánec dle návrhu zemědělské rady a zadám sousedovi za subvenci. Mohl bych mu poraditi, aby si plánec dal nakresliti některému zednickému polírovi, ale učiním tak raději sám, protože moji sousedé jsou zvyklí pohlížeti na školu jako na místo, kde se jim ve všech potřebách životních i duševních dostane rady nebo pomoci. Vidíš tedy, že pro důležitou práci nemohu se schůze účastniti.«

»Tedy tu žiješ jako patriarcha mezi svými,« řekl jsem trochu špičatě, ale přítel řekl mi klidně: »Nezáleží na tom, jaké jméno se tomu dá.«

Tedy vzděláváš lid ve spolicích, stýkáš se s ním neustále,« pravil jsem.

»Nehrubě,« řekl. »Nejsem členem žádného ze zdejších spolků, do hospody nechodím, protože nevím, co bych tam dělal. Trpím katarrhem žaludku z dob svého podučitelování, když jsem málo a špatně jedl a hodně pracoval, a teď vidím-li v hospodě lidi, jak pijí, sám se nemohu napít; spíše doma při práci večerní sklenka piva mi chutná. Potom se v hospodě také lidé pomlouvají, to považuji za darebáctví, nebo se hraje v karty a na to zas hledím jako na dovolené zlodějství. Tak tam tedy nechodím.«

»A jak tedy, myslíš, že má učitel lid poučovati nejvhodnějším způsobem?« tázal jsem se.

»Což jsem ti to neřekl?« zase přítel se udiveně tázal.

»Dobře jsem nepochopil,« odvětil jsem.

»Mojí zásadou je, nikomu se nevnučovati,« řekl přítel, »ale vychovati ze školy lid, který by k učiteli a ke škole pohlížel s úctou a důvěrou. Přijde-li si pak kdo ke mně pro radu nebo pomoc, poučím dle nejlepšího svědomí a rád. Jiný způsob vzdělávání a poučování lidu zdá se mi býti tuze pochybného výsledku, protože lid učiteli, ku kterému nemá důvěru, nevěří, a dělá-li se s tím mnoho hluku, lid obyčejně přijímá poučování s nechutí a věc se proto nezdaří, tak jako vše, co se přepíná.«

»Tys jediný svého druhu,« řekl jsem tiskna mu ruku.

»Nejsem,« řekl mi svým klidným způsobem.

»Je takových pracovníků, díky Bohu, hojně po vlasti, jenže nikdo o nich neví, protože tito klidní pracovníci na svoji práci neukazují, ani výsledky jejími se nechlubí. Jak jsem řekl, napřed nakloniti si lid a naučit ho ctíti školu.«

Když jsem vyšel ven, dva sousedé prohlíželi koně u mé příležitosti a vyptali se kočího, koho sem přiv. zl.

Vidouce nás přicházeti, šli nám vstříc, pozdravili usmívajíce se a jeden řekl »Pan řídící měl hosta?«

»Přítel se u mne zastavil,« odvětil opětuje pozdrav.

»To měl pan řídící radost,« hovořil ke mně obrácen druhý soused, zatím co druhý s ním něco vyjednával. K našemu panu řídícímu nikdo nepřichází návštěvou. Jsme tu daleko od ostatního světa. Ale všechno záleží na zvyku. Pan řídící té naší osamělosti zvykl a my zvykli jemu. Těžko bychom si teď dovedli představit školu bez něho. Je mi čtyřicetpět let, pamatuji tu tři řídící učitele, ale žádného neměli jsme tak rádi jako tohoto.

Když sem přišel, trochu jsme se ho ostýchali. Slyšeli jsme, že dělá trochu velkého, a on skutečně ze školy nevyšel, ani do hospody mezi nás, jen svého si hleděl. A měl tu podučitele takového dobráčka, kterého k sobě připoutal jako otec syna. Přivedl si sebou paničku, mladouňkou, dětiček tenkrát ještě neměli. Přišli sem na podzim a tu paní chodívala odpoledne procházkou do polí, z daleka na ženské v polích pracující se smála a tu jsme poznali, že pan manžel asi není pánovitý, když je paní taková dobrá. Potom přišla zima, ves byla obehnána závějemi, služka ze školy, jsouc zdejší, vypravovala u svých rodičů, že paní ve škole je smutná a často si popláče a pan řídící, že ji těšívá: »Neplač, nezvykneš-li, vyměním místo za nějaké učitelské, ale nějaký čas vytrvej! Leží tu kus pěkné půdy ladem. Až tu půdu jinému připravím, půjdeme odtud.« Potom služka vypravovala, jak pan řídící se svým kolegou ve škole pracují. Píší, kreslí, malují, lepí a rovnají, paní prý jim pomáhá a hrůzu divných věcí snášejí do jedné místnosti a říkají tomu kabinet. O tom kabinetu potom děti doma často se zmiňovaly a říkaly, kolik pěkných věcí teď pání učitelové nosí do školy a jak je pěkně učí. A ty děti by teď byly zrovna za své učitele dýchaly.

Tak nám to bylo teď všechno divné, protože to bylo nové a neobvyklé. A když pan řídící nešel k nám, šli jsme my k němu. Za záminku vzali jsme si ten kabinet, že bychom rádi viděli, co tam je a chodili jsme jeden po druhém do školy večer, jak se u nás říká na »hrátky«. To byla šťastná myšlénka. Mladičké paní řídící přestalo se u nás stýskati a my poznali, čeho vlastně k učení je třeba a co pro naši školu vytvořila pilná ruka našeho řídícího. Tu bylo věcí, co ti dva lidé přes zimu udělali! Mapy, obrazy, nerosty v krabičkách, všelijaké přírodniny a věci podivné, a pan řídící nám ochotně vysvětloval, nač co je. A tenkrát náš starosta, už je nebožtíkem, řekl: »Koukejte, sousedé! Zatím, co my pěkně v hospodě večer se bavíme, pan řídící pracuje pro naše děti. A my jsme mysleli, že jsme mu sprostí.« A pan řídící se dal do srdečného smíchu, řka: »Vždyť jsem sem k vám šel dobrovolně, ale přišel jsem pracovat, ne se bavit.« A vidíte, tak jsme ho poznali, víme teď, jaký je člověk, že by srdce podal člověku na dlani a máme ho rádi, protože má rád naše děti. »Kam se po obci podíváte, všude najdete stopy práce pana řídícího.«

»A jak ostatní pání učitelé?« tázal jsem se souseda.

»No, ten dobráček tu byl čtyři roky,« hovořil soused. »A když se stal učitelem v B. a loučil se s panem řídícím, líbali se jako otec se synem, a plakali jako děti. Já ho tenkrát stěhoval. Celou cestu mluvil o našem panu řídícím a řekl mi: »Máte ve svém řídícím skvost. Naučil jsem se při něm jedné věci, za kterou mu budu do smrti vděčen, totiž pracovati klidně, ale s jistotou.« Takového už sem pan řídící nedostal. Každý tu vydrží rok nebo dva a jde pryč. Předloni jeden odcházející řekl: »Byl bych blázen, abych v takovém Vystřkově se za pár krejcarů udřel.

Za vsí ohledl jsem se. Červená střecha školy čouhala nad chalupami. »Tam Josef už asi zase zasedl ku práci,« řekl jsem si. »Opravdu ten člověk působí na své škole jako apoštol. Je-li jen pravda, že je takových mnoho? Kéž by Bůh dal.«

RUŽNÉ ZPRÁVY.

Oprava omylu ve »Vychovateli«. V posledním čísle »Vychovatele« v »různých zprávách« otištěna v »Uč. příloze« lokálka »Boj za všeobecné, rovné přímé a tajné právo hlasovací«, a nemilým nedopatřením vynecháno na konci v závorce, že je to citát z »Českého učitele«. Tím ovšem věc nabývá zcela jiného smyslu, i račtež si to každý sám doplniti a opravený tím smysl vzíti na vědomí.

Nový spolek. »Č. Uč.« píše: »Vodňanské studenstvo koncem měs. srpna svolalo sjezd jihočeských svých soudruhů do Chelčic, aby porokovalo, jak uctíti duševního tvůrce Jednoty bratrské Petra Chelčického. Schůze účastnilo se také občanstvo z Vodňan a Bavorova, i místní vesničané, kteří se zájmem sledovali celý průběh rokování. Hlavním číslem programu byla obsáhlá řeč redaktora Jihočeských Rozhledů F. Síse. Výsledek schůze je ten, že se ustavil prozatimní výbor, který pracovati bude o založení spolku pro zbudování pomníku Petru Chelčickému a o prohlubování známostí o tomto polozapomenutém filosofu v nejširších vrstvách lidových, a to jak brožurami, tak přednáškami. Ve středu 27 září porokoval výbor o stanovách a dalších krocích, aby akce pro zbudování pomníku Petra Chelčického v Chelčicích co nejdříve mohla býti zahájena. Roční příspěvek členský obnášeti bude pouze 1 K.« — Doporučujeme vřele, aby našinci upozorňovali na výborné práce Dra. Lenze o Chelčickém a objednávali je u družstva Vlast, kdež byly vydány.

Tříměsíční kurs industrialní, každoročně ku přípravě slečen ku zkouškám z žensk. ruč. prací pořádaný, zahájen bude vedením pí. M. Pössnerové, industr. učit. žensk. výrob. spolku, dnem 15. listopadu t. r. Vyučovateli budou síly odborné, zkoušené a to všem předmětům (tedy i literním), jichž znalost se u c. k. skušební komise požaduje. Dotazy ochotně zodpoví i přihlášky přijímá M. Pössnerová, industr. učitelka ženského výrob. spolku českého v Praze, bytem Černá ul. č. 12a.

Vyzvání. Statečné, heroické ženy, ctih. Školské Sestry III. řádu sv. Františka, zřídily na Kr. Vinohradech katolické ženské gymnasium. Do I. gymn. třídy hlásilo se jim 70 žákyň, ale po hrozném terrosismu, který byl proti tomuto ústavu veden, zbylo jich 26, mimo to má jejich pensionát 27 chovaneček. Slyšel jsem, že četné liberální dámy obstoupily před zápisem dům jeptišek a každého odrážely, aby tam dítě nedával do studia. Neméně zuřivě počínaly prý si některé učitelky.

Dne 31. října t. r. poctily mne návštěvou představená nového domu na Král. Vinohradech, ctih. sestra Marie Xaverie a ctih. sestra Salesia, do celého vedení a stavu ústavu jejich mne zasvětily.

Nebudu se pouštět do dlouhého vykládání a rozebírání, řeknu krátce: Kněží bratři a ostatní katolíci, jest nutně potřebí, abychoh tento ústav hmotně podepřeli. Dej každý co můžeš, třeba 1 K, ale dej rychle. Podepsaný milodary ochotně přijme a ctih. sestrám je odevzdá a bude je ve »Vlasti« a v »Našich Listech« potvrzovati.

Poznamenávám, že k žádosti ctih. sester těchto svolil předseda družstva Vlast, kníž. arcib. vikář Dr. Rud. Horský, aby jim dány byly pro jejich domácí knihovnu všechny naše starší knihy a brožury a doufám, že výbor družstva udělí jim i všechny běžné a pro ně vhodné naše časopisy. Tomáš Škrdle redaktor »Vlasti« a ředitel závodů družstva Vlast.

Na toto gymnasium složili: Tisková Liga v Praze 50 K; po 10 K: Nejmenovaný; Dr. Jar. Sedláček, universitní profesor v Praze, a Štěpán Dvořák, děkan ve Skutči; Tom. Škrdle 5 K; Klement Kuffner, farář u sv. Víta v Praze, a Steffel, farář v Chanovicích 4 K; po 2 K: Jos. Skála, kaplan na Kladně; Em. Štikar, zám. kaplan v Kravsku; František Svoboda, kaplan v Morav. Olešnici. V Reissner, farář v Tismicích a Nejm. em. děkan na Moravě po 1 K; z Lomnice nad Popelkou farář Ant. Láš 5 K, kaplani Jan Dvořák a Josef Macák po 1 K; Katolická beseda v Praze 20 K. Celkem 126 K. — Prosíme za další milodary.

Kollegování a kollegialita.

Uvažuje K. NEUMANN.

Snad v žádném stavu neplývá se slovem »kollega« tolik, jako v našem stavu, a také nikde se ho tolik nezneužívá, jako u nás. V důvěrné i nedůvěrné chvíli nazýváme každého soudruha v povolání »kollegou« nebo »panem kollegou,« ani nerozvažujeme, co slovo to značí. Z úst snadno a hladce to vyklouzne, ale v srdci slovo to nenalézá ozvěny. Naprostá zmatenost pojmů.

Koho kollegou nazýváme, toho nutno také jako kollegu ctíti, ale u nás je »kollega« po většině jen prázdným slovem.

Osloví-li setník na vojně subalterního důstojníka důvěrně »Herr Kammerad«, je důstojník jistě oslovení toho hoden, a setník také jistě se k němu »kamarádsky« chová, jinak často slyšíme, že setník oslovuje své soudruhy: »Pane nadporučíku, nebo pane poručíku.«

To má jistě své příčiny. Úkaz podobný najdeme i u jiných stavů. Ale po příčině nepátráme. Styděl by se setník nazvati nadporučíka předepsaným »Herr Kammerad,« nepovažuje-li ho za hodna toho oslovení.

Ale u nás je to jedno. My »kollegujeme,« ale kollegiálně se nechováme.

Představuji si, kdo je mým kollegou, že má také právo žádati, aby pro tuto svoji kollegialitu měl v srdci mém vyhrazené místo. Ale namnoze toho nebývá. Plýtváme tím oslovením i u osob nám lhostejných, nebo u takých, jež ani za kollegy nepovažujeme.

Řekněme to zkrátka: »Jsme kollegy, ale kollegiality nepěstujeme.« Proto slovo kollega je u nás jen prázdným zvukem, pouhým oslovením za zdvořilosti, protože jiného lepšího nemáme. A přece v našem stavu, mnohem více než v jiném je třeba upřímné kollegiality, to jest upřímně procítěného soudružství a vzájemné podpory. Může se směle tvrditi, že z příčin, jež my jsme nevyvolali, stojí dnes náš stav úplně osamocený, nemaje nikde příznivců, natož přátel. Kdyby nás tak tuze nebylo potřebí k výchově mládeže, jistě mnoho hlasů by se ozvalo »Zrušte je!« Na tu věc mělo by se stále pamatovati, a měli bychom se semknouti v pevný šik a jeden v druhém ctíti kollegu. Než neděje se tak. Pronásledujeme se pro politická přesvědčení, pro různosti náhledů, pro protichůdné zásady, sami se drtíme a potíráme; to není kollegialita.

Není i v jiných stavech jinak. I tam jsou lidé protichůdných zásad a přesvědčení, ale ve věcech stavovských zachovávají kollegialitu; my ne. U nás veliký vliv na tu věc má soukromé přesvědčení jednotlivcovo. A my hned proto vzájemně se potíráme, různosti svých zásad neseme na forum veřejnosti a této ponecháváme, aby nás rozsoudila. To není kollegiální. Trháme se sebe šat a ukazujeme veřejnosti svoje rány a stržíme za to posměch.

Řekne se, že to jinak nejde. Jen se ohlédněme! Víme-li o jiném stavu, kterémkoli, tolik jako sami o sobě? Žádný stav neuveřejňuje svých nedostatků, naopak zakrývá je, a hledí rozpory vyrovnati v mezích svého stavu. Vnitřní svoje spory vybojovati na ulici musíme jenom my. To také není kollegiální.

Jak je tomu v celém stavu, tak je tomu i mezi jednotlivci.

Nepohodnou-li se dva třeba pro hloupost, nenajde se mezi nimi jeden, který by došel k druhému a řekl. »Kollego, smiřme se, zapomeňme! Jsme kollegové, a vážnost školy vyžaduje, aby nikdo nezvěděl, že také mezi učitelstvem mohou vzniknouti spory.«

Obyčejně se na kollegialitu zapomene a spor rozvleče se do délky a šířky. Pomlouvá jeden druhého v hospodě před sousedy, každý z obou svářících se stran vyličuje věc jinak, obecnstvo se směje, přisvědčuje jednou tomu, po druhé onomu a konečný úsudek veřejnosti je, že učitelové se štípou.

Znám případ, že nekollegialní kollega otrávil kolegovi celý život.

Starší učitel žádal za místo řídícího na dvojtřídce v malé vesnici a dostal je. Mezi velikou řadou kompetentů byl také učitel působící řadu let na téže škole. Jakmile řídící místo nastoupil, kollega hleděl vypozerovat, do které hospody začne řídící chodit. A když seznal, že řídící večer dochází do dolejší hospody, kam chodí rolníci, chodil do hořejší, kam chodila chasa. Nikdo, kdo nezná náš »bodry« venkov, nevěřil by, co stalo se skutkem. Do roka celá ves roztoupila se ve dva tábory »hořejšáky« a »dolejšáky«, dle toho, kdo držel se řídícího nebo učitele. Řídící znaven hnedle úplně se isoloval a hleděl si jen školy, ale potom se o něm říkalo, že »není s lidem«. A přišel inspektor a domlouval mu vážně »Měl byste se svým kolegou více všimati si lidu, a někdy také vejíti mezi ně. Slyšel jsem, že ze školy ani nevyházíte.« »To jste slyšel pravdu,« řekl utýraný ten člověk, »ale poslechnouti vás nemohu. Kollega můj je člověk, kterému bych do smrti ruky nepodal, za to, že k vůli skývě chleba otrávil mi život, a než bych šel mezi zdejší lid, raději sednu do vosího hnízda. Člověk ten platil za výstředníka v celém okrese, a nikdo netušil, že výstřednosti jeho je příčinou neupřímný kollega. Roznemohl se potom vážně a odešel předčasně na odpočinek. Místo po něm dostal kollega, který ho odtud vlastně systematicky prováděnými útoky vypudil, a zdraví jeho podryl, protože nikdo jiný o místo se neucházel.

A při první inspekci řekl inspektor novému řídícímu: »Tak vidíte, přece jste se dočkal.«

Ale inspekci byl přítomen také místní školní dohlížitel, chalupník a prostý člověk a ten svými slovy provedl morální sprchu na oba pány.

»No, pane inspektore, myslím, že poctivý člověk by tohoto místa nepřijal,« řekl.

A když inspektor udiveně se otázel: »Kterak to myslíte?« Odvětil mu neomaleně: »Pan učitel napřed utýral pana řídícího a teď sedne po něm do tepla. To není hezké.«

Škoda, že ten člověk neuměl říci, že to není »kollegialní«.

Znám také ves, která po dnes je rozkřičena jako hnízdo svárivosti a nesnášlivosti. Lidé se tu nenávidí dle stupně příbuznosti. A toto pokolení hašteřivců vychovali dva kollegové rekrutující pro své osobní sváry pomoc z té neb oné strany.

Ze dvou uvedených případů je vidno, jak daleko je škola od svého ideálu vychovávatí ryzí charaktery.

V této věci alespoň mělo by se dbáti naprosté upřímné kollegiality, a této věci měl by každý z nás podřídit své osobní spory. Výchova mládeže neměla by trpěti spory těmi a ze školy nemělo by nic proniknouti na veřejnost, jako je tomu u jiných stavů. Ale když my bez veřejnosti se ani obejít nemůžeme!

Někde některý kollega vynikne a druzí, kteří na tolik vyniknouti nemohou nebo nechtějí, hledí alespoň před sousedy míru zásluh vyniknuvší stlačit na stupeň nejnižší.

Necítí, že část pochvaly nebo zásluhy jednotlivce spadá také na celek. »Když já ne, tedy ať jiný také ne,« je tu zásadou. To je nekollegiální jednání.

Vynikne-li někdo v okrese, ostatní, místo aby jej ctili, zahrnují ho zákeřně výsměšky. Objeví-li se v tisku něco, co pracoval kollega, druzí na místě, aby radostně vzkřikli: »Tu je zas práce z našich kruhů,« řeknou. »Tu už zas nějaký učitel vydává svůj canc.«

A ubohý zneuznaný harcovník za povznesení školství nenalézaje porozumění u kolegů, hodí obyčejně hned flintu do žita a už nedělá nic, ponechávaje klidně další práci na tomto poli svým neupřímným kolegáčkům.

Za svého života poznal jsem jen jediného moudrého člověka, který nekollegiálností nedal se odstrašiti.

»Lituji tě, příteli,« řekl jsem mu jednou. »Pracuješ za nás všechny, a kolegové tvé snahy neuznávají. Místo, aby ti upřímně ruce tiskli, zasypávají tě po straně výsměchy, kritisují tvou práci, ale nenásleduje tě nikdo schopnější. Aby tě to jednání nepřipravilo o chuť ku práci! Je nás málo, kteří ti rozumíme.«

»O mne se neboj!« řekl mi přítel s úsměvem. »Znám své kolegy. Potom pracuji pro školu a ne pro ně. Vím také, že největším nepřitelem učitele je učitel. Ale mám zdravou zásadu, dělat si podle svého rozumu a jiných si nevšímáti.

Když objevily se nové čítanky v okresní konferenci jistého okresu, přihlásil se kollega s kritikou. Byl to člověk chabradá, který nevynikal ničím než svojí hubou. Positivní práci takto nemohl se vykáhati žádnou, ale ryl do všeho, kolegové vážili si ho jako předběrníka svého a inspektor nevím, vážil si ho také, neboť se bál jeho huby.

A ten člověk teď pustil se ostrou kritikou do článků čítanek, které byly psány kolegy učiteli a měl toho na pěti arších. Do článků psaných neučiteli si netroufal. A shromáždění vyslechlo se zájmem ostrou kritiku a odměnilo chabradu hlučným potleskem.

Vsadil bych se, že polovina nevěděla, že tleská odsouzení článků svých kolegů.

A když potom inspektor se tázal, přeje-li si někdo slovo k ostré té kritice, vzadu zdvihl ruku nějaký dosud nevousatý adept našeho ušlechtilého stavu a zvučným hlasem řekl: »Než čítanky vyšly, četl jsem ve všech učitelských listech vyzvání, aby kolegové předložili čítankové komisi články pro nové čítanky. Poněvadž je nás v korunních zemích tolik tisíc, myslím, že by čítanková komise byla měla hojný výběr, kdyby každý byl poslal něco. Že se tak nestalo, soudím, že kolegové, kteří poslali, zasluhují spíše našich díků za to, že pracovali za nás všechny, než kritiky. Jestliže se panu řečníkovi nové čítanky nelíbí, navrhuji, aby napsal na vzor čítanky sám, jaké si přeje míti, a budou-li lepší, my je schválíme.« A zase se inspektor ptal, přeje-li si někdo slovo nebo má-li o tom návrhu dát hlasovati. Ozvalo se jen bručení a kolegové stiskali se do lavic.

Škoda, že nemožno o tomto případě užiti přirovnání, jak se chovají zbití psi.

Není mi známo jméno tohoto mladičkému kollegu, ale v duchu upřímně mu ruku tisknu za to, že jednal kollegiálně, zastav se i nepřítomných a neznámých kolegův autorův článků.

Tak jako tento mladík měli bychom jednati vždy. Spory vybojujme si mezi sebou, to je poctivé a čestné, ale před veřejností vystupujme kollegiálně, zájmu školy hajme svorně a hlavně jeden v druhém ctíme a milujme kollegu — učitele!

Časopisy, noviny a jejich účín na školní mládež.

Uvažuje V. ZEMAN.

Někdy překvapí nás děti ze školy poznatky, že jest nám se diviti, kde jich nabyly. Jsou to časopisy, které v rodině se čtou a rozšiřují obor dětských vědomostí, pokud se týče nazírání na život a známostí o něm.

V některých rodinách je zvykem, že dítě večer předčítá celé rodině. Na mnoze děje se tak bez kontroly a dítě čte všechno napořád, jak je to v sloupcích časopisu. Tu možno říci, že není žádný z našich denních listů tak dobrý, aby obsah jeho mohlo bez závady předčítati školní dítě.

Komu záleží na zprávách politických, na úvodnicích vyžadujících porozumění, ten jistě přečte si list sám a nedá si dítětem předčítati.

Ale v tomto případě možno počítati jen s rodinami inteligentními.

V rodinách neintelligentů odpadá politika a zajímavé jsou jen denní zprávy. A těmi naše denní listy přímo oplývají, jakoby věděly, co se lidu nejvíce líbí. Nedospělé dítě předčítá tu zprávy o vraždách z lásky, o sebevraždách ze žárlivosti a ty věci zrovna hltá nedospělým svým rozumem.

A což teprve zprávy ze soudní síně! Tu jsou líčeny delikátní případy a dítě poučuje se o věcech, o nichž by třeba nenabylo vědomostí až za kolik roků. A tak otec, dávaje si dítětem předčítati denní list, bezděčně porušuje mravnost svého dítěte.

Ledacos potom postřehne učitel u školních dětí, čeho by u nich ani nebyl tušil a co ho překvapí a v rozpaky uvede, o nápravě čehož dlouho je mu pak přemýšleti, a někdy náprava není možnou, protože dítě je již tuze »moudré«.

Někde zase čtou se listy odborné. Ani tu nelze říci, že všechno je pro děti dobré nebo nezávadné. I v listech odborných vyskytnou se věci, kterých dítě zvědět nemá. Myslím třeba věci čistě vědecké, je-li rozum dětský pro jich pochopení nedozrálý. Každá věc má svůj čas. Některé moderní směry u výchově dětí žádající, aby dětem řeklo se záhy všechno, čeho v životě se dovědí snad jinou cestou, aby prý dlouho netápaly ve tmách, nelze odbýti jinak než úsměvem politování. Zajisté moderní tito paedagogové u vlastních dětí si tak nepočínají, a činí-li tak skutečně, zasluhují skutečného politování, protože předčasně děti svoje olupují o blahý věk dětství.

Ostatně věc ve skutečnosti není namnoze taková, jak se o ní píše. Mnohý píše nejdivočejší věci, vyloží na krám věci prapodivné, ale sám se jich bojí jako čert kříže. Je na světě mnoho lidí chytrých, přicházejících na veřejnost s podivuhodnými návrhy vychovatelskými, ale čekají klidně, až jak se návrhy osvědčí u jiných. Tak chytře počínají si lidé ostatně ve všech oborech lidského vědění, tedy i ve vychovateltví. Myslí si: »Pustil jsem do světa myšlénku, ať ji jiný vyzkouší, jak se osvědčí. Spálí-li se někdo, já to býti nemusím.«

Řekl mi člověk, který ničemu nevěřil, žádné autority neuznával, tedy ani autority božské, v důvěrné chvíli a přátelském hovoru »Jaký jsem já, to už je mi jedno. Ale víte, z dětí svých nerad bych vychoval atheisty, protože je miluji.«

To snad dostačí, aby každý pochopil, že dítě nesmí čísti všechno, co se znamuje s nahým, skutečným životem.

Proč bráti dítěti zlaté dětství, v němž není starosti, není znalosti o zkaženosti světa? Proč by nebylo lépe napřed dítě na všechny ty věci připravovati opatrným poučováním a vysvětlováním?

Dítě, které čte noviny, doví se mnoho věcí, kterým dobře nerozumí, jen z poloviny jich chápe a ostatku domyslí se svým dětským, mnohdy nesprávným způsobem. Kdo dá dítěti svému předčítati noviny, měl by mu stále býti po ruce s přiměřeným výkladem. Ale víme, že se tak neděje. Vždyť ani nezávadný článek v čítance nesmí se dětem podati bez příslušného slovního i věcného výkladu.

Proto musí se učitelé postavit rozhodně proti čtení denních listů bez patřičného poučování.

Potom přijdou listy různého politického zbarvení.

Dítě ssaje v sebe zásady té které strany, věří pevně, že je pravdou, jak to list líčí, a my víme, že za pravdou nejde žádná z těch různých stran, v něž národ náš je rozštěpen.

Proč tedy děti předčasně krmiti lží, v níž vždycky něco jiného se skrývá, než co je v listu tištěno. Pamatujme, že nedospělé dítě neumí čísti mezi řádky, jako soudný člověk dospělý.

Z té příčiny tedy novin vůbec dítěti do rukou nedávejme.

Dejme mu, co je duchu dětskému přiměřené. Jistě, kdyby někdo měl pro věc tolik zájmu, aby si s ní vzal práci, shledal by, že většina zločinů a trestních skutků nedospělých pochodí z předčasné lektury denních listů. V těch je vše nahé a obnažené, co zvrhlost a zkaženost lidská může provést a už z té jediné příčiny denní listy nepatří do rukou dítěte, které má poznati předem vše krásné a dobré a špatnost má poznati, až bude moci proti ní nastavit duši obrněnou šlechetnými zásadami.

Jednoduchá frekvence.

Píše V. KRAJDL.

Je docela přirozeno, že o každé novotě, která se má ve škole zavést, rozpředou se spory a hádky. Jsme zvyklí narážeti všecko na jedno kopyto a řídit se pravidlem: »Co jeden, to druhý.«

Není tedy divu, že i o jednoduchou frekvenci rozpředl se spor. Jedni ji schvalují, druzí zavrhují. Příčinu najdeme snadno. Jednoduchá frekvence nehodí se pro všechny školy.

Možno říci směle, že pro města nehodí se vůbec.

Příklad. V jistém okresním městě ji zavedli na gymnasiu, ale na obecní škole nikoli. Ale už to narazilo na odpor. Jsou tu žáci přespolní i domácí, a také ze vzdálených míst, kteří bydlí ve městě. V poledne přijdou domů otcové rodin a musí mít oběd, protože jdou o jedné do práce. V jednu přijdou studenti. Oběd se jim musí schovávat i ohřívat. Kde na všech městských školách zavedena je jednoduchá frekvence, je věc ještě nevýhodnější. Jsou tu mimo studenty žáci škol měšťanských i obecných, na všechny se musí čekat do jedné hodiny, kdežto pracovní doba v dílnách, továrnách i úřadech je rozdělena na dvě poloviny, z nichž první končí o dvanácté polední, a druhá počíná druhou hodinou odpolední.

Rozdělení toto souhlasí s dvojí docházkou denní do školy. Jednoduchá frekvence školní porušila by ve městech všecken pořádek v rodinách a domácnostech, protože nelze si mysliti, že by pro jednoduchou docházku školní změnil svůj pracovní čas také dílny, továrny, obchody a úřady.

Pak je tu ještě jiná závažná věc. Co by si děti počaly od jedné hodiny do večera?

Ovšem, studenti by té doby s výhodou mohli použiti k učení. Totéž nelze však říci o žácích škol obecných a měšťanských.

Od jedné do večera tato mláď byla by odkázána na dozor matčin, protože otcové jsou v práci. Jak ale nedostatečný ten dozor je, známe všichni ze skutečnosti. Po většině by děti byly ponechány samy sobě a jak by to na děti účinkovalo, dovedeme si také představit.

Řekněme upřímně, že jednoduchá frekvence není pro města, protože tu rodičové nepotřebují děti, aby jim pomáhali při práci. Jinak je tomu ovšem na vesnicích. Tu by jednoduchá docházka školní byla velkou výhodou jak učiteli, tak dětem.

Než i tu má věc oproti mnohým světlým stránkám také mnoho stinných. O té věci dlužno uvažovati. Kollegové přimlouvající se za jednoduchou frekvenci uvádějí všude jenom její výhody.

Je mnoho pravdy v tom, co uvádějí. Vyučování je snadnější, protože žáci o jedné odpoledne nejsou ještě tak unaveni, jako poslední hodinu vyučovací při dvojí frekvenci, kdy hodina tato končí ve tři nebo někde i ve čtyři odpoledne.

Víme všichni ze zkušenosti, že těžko lze žáků upoutati poslední vyučovací hodinu odpolední. V zimě je tu výhoda s topením se zdravým vzduchem.

Ale výhody tyto samy sebou v létě přestávají. Než ani v zimě nebude to s tím zdravým vzduchem tuze výhodné.

Sedí-li žáci po pět hodin počtem sedmdesát až osmdesát v uzavřené a vytápěné světnici, i když odečteme dvě patnáctiminutové přestávky, bude vzduch ve třídě asi téže jakosti, jako když žáci tu sedí čtyři hodiny odpoledne s jednou přestávkou patnáctiminutovou a mají v poledne hodinu respira, kdy mohou vyjít všichni ven buď domů, nebo přespšní žáci projít se po vsi, proběhnouti se na klouzačce a vejdou po hodině do třídy důkladně provětrané. Výhody by jednoduchá frekvence poskytla správci školy, kde týž má od obce najaté topení.

Jak se to děje, je známo. Za osmdesát nejvýše sto korun má správce školy najaté topení v jedné třídě. Mnozí nezkušenci, a jsou tací i mezi kollegy, myslí, že topení je mimořádným příjmem řídícího učitele. Opravdu to výdělkem není. Loni na př. jistě prodělali všichni. Každý správce školy by se tohoto břemene rád zbavil, ale nemůže. Za peníze, které obec na vytápění a čištění školy věnuje, nemohla by zjednati ani člověka, který by to obstarával, natož z toho ještě kupoval palivo a rekvisity k čištění. Ale řekl jsem, řídící musí! Bydlí ve škole a obec nikdy nenechala by vyčistiti školní budovu tak, aby řídící po školních dětech nemusel uklízet před svým bytem, na chodbách, schodech, na dvoře a před školní budovou. A to by potom dělal zadarmo; myslí si tedy, že má teď alespoň něco za to. Všude řídící špatně počítají. Myslí, že některý rok ušetří něco z paušálu, ve skutečnosti tomu nikdy tak není. Čeho ušetří? Musí míti na topení a čištění služku nebo posluhovačku, a sami stále obci dělati neplaceného sluhu a domovníka.

A který tu obci vrátil, nepochodil. Byli z toho spory. Řídící nauklízel se za obec bezplatně, a mnohou nepřístojnost, kterou teď kolega z vlastního popudu odstraní z kolegiality k vůli řídícímu učiteli, musel pak řídící odstraňovati cestou úřední.

Je jich dnes většina, kteří z vlastního přisazují na topení a čištění ve školách, aby měli pokoj a nestali se v obci neoblíbenými. Tedy pro tyto ubohé otroky svého primátu byla by jednoduchá frekvence v zimě, ale jen v zimě, výhodou, že by ušetřili na topivu. Druhá nejčastěji uváděná výhoda je, že na venkově měli by rodiče dítě od 1. hod. doma a mohli ho užiti ku pracím polním i v domácnosti.

Než i tato věc má svůj háček.

Letní dobou pasou venkovské děti dobytek. Ráno vyženou o šesté, o osmé se doloudují domů, potom honem jíst, převléci se, umýt a honem do školy. To »honem« není tak náhlé. Děti trousí se do školy až mnohdy do devíti hodin. Inspektoři tu věc mlčky trpí. Nic se na ní nedá změnit. Kdyby to učitel zakázal a stál na svém, že musí děti býti ve škole v osm, měl by v létě bídnou docházku. Většina dětí by dopoledne do školy nepřišla.

Proto říkají inspektoři učitelům: »Trpte! Je lépe, máte-li dítě tři hodiny dopoledne ve škole, než aby nepřišlo vůbec.«

A to je pravda, které jistě nikdo nebude se stavěti na odpor.

Při jednoduché frekvenci bylo by tedy v první řadě zapotřebí, aby děti ráno přesně o osmé přicházely do školy a tu by muselo z dvojí příčiny přestati ranní pasení.

Nebylo by také ani možno pracovati s dítětem pět hodin na jednu záprež, kdyby dítě bylo už od šesti, ba i od pěti hodin vzhůru a přišlo z pastvy do školy uplouhané, znavené a nevyspalé.

Podaří-li se tuto věc zmoci, nevím, Ale při známých zkušenostech, že mnohému venkovskému člověku je, nepovídám kráva, už i husa, milejší a vzácnější dítěte vlastního, myslím, že nešvar právě vyličený odstraněn nebude.

A potom s tou polní prací je tomu mnohde jinak, než se to líčí. Na pole o žních, nebo na louku v senoseči, musí dítě s rodiči ráno. Buď sbírá za sekáčem, nebo suší seno hned od rána, nebo konečně hlídá doma malé sourozence, když rodičové jdou za prací. A na to je třeba celého dne a zamešká se k vůli tomu škola celý den.

»O jedné odpoledne už mi dítě není nic platné,« řeknou vám. »To už může zůstat doma a poklízet. Než dojde na pole, jsou dvě, a ve tři my už půjdeme s pole, je třeba doma poklízet dobytek.«

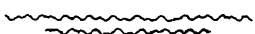
Pro sebe nemluvím. V místě mého působení tyto poměry nejsou, proto bych jednoduchou frekvenci pro ostatní její výhody přivítal radostně.

Poznal jsem však z vlastní zkušenosti, že leckde je tak, jak jsem vyličil, a že třeba novotě této upravit cestu, aby neselhala. Je třeba na všechno upozorniti, aby potom snad některý kolega neřekl »Já to nechtěl. Já toho neschvaloval.« A neposílal pak jednoduchou frekvenci do horoucí basy.

Zaváděním na zkoušku ničeho se nedocílí, protože jsme už lidé tak křehcí, že neradi se chlubíme nezdary a každý jen hledí upozorniti na výhody, jichž docílil, aby snad zlomyslníci neřekli, že se dal do něčeho, čemu nerozuměl.

A takové ty všelijaké malé nezdary už každý doveče něčím maskovati.

Spíše by věci pomohlo, kdybychom se upřímně o ní domluvili ve veřejných svých listech, na konferencích a třeba i soukromně, ale jen upřímně. A tu nepochybuji, že by se našly i hlavy, v nichž by se vylíhly dobré rady k odstranění těch mnohých věcí, jež teď jednoduchou frekvenci jsou na závalu. Věc skutečně stojí trochu práce, protože není pochyby, že venkovským školám by přinesla mnoho výhod, ale překážky by se musely napřed odstraniti.

—❧— RŮZNÉ ZPRÁVY. —❧—

Ve prospěch českého katol. dívčího gymnasia kolských Sester III. řádu sv. Františka na Král. Vinohradech dále složili: Jan Letošník, děkan v Poličce 10 K; po 5 K: »z Rakous« a Fr. B. Vaněk, exposita na Křemešniku; po 2 K: Fr. Tater, učitel v Turnově; Jan Kaláb, farář v Hrušce, a »Ab ignoto«; po 1 K. L. Novotná ve Svatce, Ant. Kovář, kaplan v Poličce, Jiří Novák z Górsdorfu a nejmenovaný farář. — Další milodary přijímá: Tomáš Škrdle, Praha, čp. 570-II.

Moderní učitelstvo, jak známo, s vysoka a ironicky odbývá všechny skoro metodické spisy a pomocné knihy, neboť nad takové lapálie je vysoko povzneseno, a každý i se sotva dostatečným prospěchem vyšlý kandidát dovede vykládat všechno mnohem líp než Komenský. Tím nápadnější je, když listy, které ironickému posměchu tomu ochotně propůjčují sloupce, uveřejňují celostránkové inserty, které takové spisy »vše« doporučují. Co všechno nedělá ten insertní kšeft! A kde ostává to hluboké, vědomé »přesvědčení«?

Poměry v učitelstvu uvnitř a pověstné ono »kollegování« na venek dobře charakterisují tyto řádky »Č. Uč.« Oprava. Není pravda, že učitel Vonka opírá nároky své na místo říd. učitele při pětileté škole v Plotišti tím, že v obci vede některé hospodářské podniky a že jiné své kollegy veřejně snižuje. Není pravda, že učitel Vonka uchází se o místo ono způsobem nikoli čestným a že proti ostatním kol. žadatelům rozpoutal boj. Není pravda, že učitel Vonka poslal místní školní radě zvláštní žádost, v níž uvádí, bude-li kol. Malina v návrhu, pak že (týž) místo říd. učitele jistě obdrží; a proto že (učitel Vonka) prosí, aby kol. Malina do tera vřaděn nebyl; dále, že Vonka všech funkcí se vzdá, nebude-li v terně. — Naopak pravdou jest, že ve zvláštním podání projevil učitel Vonka místní školní radě, že zřídá se místa v terně ve prospěch kollegy staršího a že mimo to prohlásil, že i když v terně nebude, příště vždy svůj volný čas na prospěch obce bude věnovati. — Konečně pravda není, že všechny funkce učitelem Vonkou zastávané vesměs dobře jsou placeny, ač pravda jest, že dostává za ně tak skrovnou odměnu, že ještě škodu trpí.

Drobnosti ze školství. — »Osvětový svaz« pro království české, markrabství moravské, vévodství slezské a město Vídeň po-

volen vynesemím ministerstva vnitra ze dne 2. srpna 1905 č. 35.242. Dle stanov zařizuje svaz také besídky pro výchovu mládeže obecné škole odrostlé. — Obecní zastupitelstvo v Halle nad Sálou zavedlo v nejvyšších obecných školách dívčích praktické vyučování pracím domácím. — Bulharská vláda vydržuje 5 mužských učitelských ústavů, na nichž vyučovalo 136 profesorů v škol. roce 1903—4 2701 kandidátů učitelství. — Ve Volčinci, vsi v Haliči v okrese Stanislavském, platí již dvě léta statkář Statpern školního lékaře, který dvakrát v týdnu školní dívky přehlíží. — Na sněmu v Haliči podán návrh na úpravu platů učitelských poslancem Jaworskim. — Na dívčím gymnasiu na Král. Vinohradech zapsáno do I. tř. 23 žákyn.

Dívčí tělocvik v Prusku. Pruské ministerstvo vyučování vydalo 20. března t. r. nařízení ohledně dívčího tělocviku ve městech. Na základě tohoto výnosu vyučuje se dvě hodiny týdně povinně tělocviku. Osvobození jen na základě lékařského vysvědčení. Zvláštní péče jest věnována pořadovým cvičením a hrám ve volném prostoru. Šněrovačka pak se vůbec netrpí.

❧ K době vánoční! ❧

Vánoční zpěvohra o 4 obrazech.

Vonný dech vánoc.

Verše napsal Dr. M. Kovář, jež v hudbu uvedl Jan Ev. Zelinka. (Op. 26.) Nákladem družstva Vlast. Kde se na jevištích v rozkošné době vánoční představuje narození Páně, tam neopomenou objednat si tuto velezdařilou operu k provozování. Zvučné, plynné verše, hudba překrásná a snadná. Cena partitury o 64 str. 7 K., pro členy družstva Vlast 6 K, cena textu s notami pro účinkující 60 h, cena textu bez not pro obecnostvo 30 hal.

Uvítání Ježíška. Vánoční činohra se zpěvy o dvou dějích a s dohrou. Veršem napsal Dr. M. Kovář. Nápěvy (s průvodem harmonia nebo klavíru) složil Jan Ev. Zelinka. Vydání dvoje: pro hochy a pro dívky. Cena každého vydání 60 hal.

Koleda dítek. Veršem napsal Dr. M. Kovář. Hudbu složil Jan Ev. Zelinka. Cena 16 hal. —

Štědrý den chudých a bohatých.

Vánoční hra pro děti ve třech jednáních. Napsal Al. Dostál. Písně upravil a doprovodem opatřil Jos. Suk, jubilejní řídící učitel.

Objednávky vyřizuje

Administr. družstva Vlast, Praha, Žitná ul. 570-II.

Poustevníci.

Napsal J. H A T I N A.

Ti, kteří dovedou vychvalovati krásy venkova a rozkoše volné přírody, jak je byli poznali na návštěvě uprostřed léta, sotva dovedou si učiniti představu, jak ten opěvaný venkov vypadá uprostřed zimy, a jak v něm žijí naši ubozí kolegové.

Ještě snadněji žije se na zapadlé vsi kolegoví svobodnému, neboť o jeho materiální potřeby starají se za dobrý plat lidé cizí, hůře však jest ženatému. V ohledu duševním jsou ovšem na tom oba stejně a musí hledět protlouci se zimou, jak se to dá. A zima je dlouhá.

Jsou krajiny v Čechách, kde tři čtvrti roku jest zima a čtvrt léta chladno. Říkají lidé z takové krajiny o své domovině: »U nás je vždycky o kabát hůře, než v kraji.«

V takové krajině vede učitel přes zimu život poustevnícký. Sám jsem takovou zimu přežil několikrát před lety, a vím z vlastní zkušenosti, co znamená doba od října do dubna. V některých krajích naší vlasti začíná totiž jaro až v květnu. O tom zdá se, že nemá nikdo vědomosti, neboť v čítankách všude začíná jaro v březnu, a také v kalendářích všude při měsíci březnu je obrázek, jak rolník oře, kdežto po našem trochu výše položeném venkově všude v tomto měsíci jsou ještě sněhové prášenice.

Otrokem svého povolání je učitel, kde je v zapadlé dědině sám. Ku konci listopadu je od všeho světa odříznut. Nastanou vánice, silnice zavěje se závějemí, vůz v té době do vsi se nedostane, pěší chodí přes pole, vcházejíce do vsi některým dvorem, protože silnicí by se tam přes závěje nedostali.

V té době učitel musí dostačiti úplně sám sobě. Nemá nikoho, s kým by svoje názory vyměnil, s kým by si o svých potřebách pohovořil a ducha osvěžil.

Uprostřed zimy pak pomalu připlíží se nedostatek potravin. Na podzim nebylo fondů, aby učitel pro svou rodinu nakoupil zásob na celou zimu. S nastalou zimou se všecko v zapadlé vsi zdraží. Jeden nebo dva kupci ve vsi dovedou využítkovati izolovaného stavu své dědiny a prodávají své zboží draže, než v Praze. Nastane doba, kdy v celé vsi nelze sehnati jediného vejce a litr mléka nutno hledati v desíti štácích, protože obřezlé krávy od vánoc až do konce ledna nedojí. Ve městech o tomto nedostatku nevědí, domnívajíce se, že venkov oplývá mlékem, máslem a vejci, protože panské dvory v okolí měst pěstují při vyšším stavu dobytka březnost jeho tak, že naprostá přestávka dojení po celý rok nenastane.

V takové době učitel jemu služné nic nespomáhá. Chce-li kilo masa, musí ho zaplatit draže než v Praze, protože poselné do nejbližšího většího místa cenu jeho vyžene do nepoměrné výše. Živí se tedy i s rodinou brambory, kávou a nějakým tím dolkem. Konečně i při nedostatečné výživě zima by se přečkala. Ale je tu duše.

Když se ves obklopí valem sněhovým, po kolik týdnů sem přespolní člověk nezavítá, celý den není viděti člověka na vsi a venku bouří mrazivý severák, žena před sebou dým sněhové prášenice; učitel, vrátiv se po vyučování utýrán do svého příbytku, tiskne rozpálenou tvář na okenní tabulku a přemítá: »Můj Bože, to je čas! Kdybych se rozstonal, nebo žena, nebo dítě, co bych si teď počal? Doktor z městečka by se sem nedostal. Silnice je zaváta, a okres dá ji proházeti, až přestane ta divá vánice. A kdo ví, kdy to přestane?«

Je hrdinou, kdo nenechá duši svoji sklesnouti až v tento stav úzkostlivosti, komu úplně dostačí škola a tiché zaměstnání po vyučování, kdo dovede se udržeti sám nad potřebami obyčejného člověka, kdo dovede těšiti a raditi všem, kteří v této době úplné odloučenosti od světa hledají rady a pomoci u svého učitele. Takový člověk jest hrdinou, který dovede si směle říci: »Vždyť jsem tu proto, abych, pokud mohu, poučoval všechny a pomáhal všem.«

Takových není mnoho. Více je těch, kteří hledají úlevy pro svou sklíčenost v hospodě; nedivme se tomu. Odloučení od všeho života společenského jako těžká můra doléhá v zimě na tyto osamělé pracovníky, a hospoda jest jediné místo, kde se setkají s lidmi, s nimiž si pohovořiti mohou a mnohdy musí.

A tu jistě namítnou nezkušenci. Právě v zimě těmto vzdělavatelům lidu naskytuje se příležitost působiti na své okolí a prospěti lidu pořádáním přednášek a poučných schůzí. Špatně zná náš venkov, kdo takto mluví. Nastalou zimou v zapadlých dědinách utuchá všecken společenský život.

Ještě takhle »bál« nebo pořádná »muzika« dovede shromážďiti v hospodě větší počet lidí; lid od světa odloučený nutí se zábavou ubíti sklíčenou náladu, opuštěností vyvolanou.

Učenou přednáškou by učitel mnoho lidí nepřilákal. Ještě by snad řekli: »Že toho nenechá teď v zimě a nevymyslí nějakou legraci, abychom na tu zimu zapomněli.«

Na pomoc odjinud takový poustevník také nemůže spoléhati.

Dovolává-li se pomoci z blízkého města, intelligenti, kteří v rozkošném létě rádi ho navštěvují a ochotně slibují, že v zimě v obci »něco« uspořádají, v zimě potom jistě nepřijdou. Je špatné počasí, kdo pak by lezl do takové Siberie. A ubohý poustevník, nemající dosti síly ducha, netáhne okolí svého k sobě, nýbrž klesá zvolna k němu a splyne s ním pomalu v jedno.

Maně mi tu napadá epizoda z dob, když jsem na takové zastrčené štaci působil.

Jedné neděle za prudké sněhové vánice dobrodil jsem se s třemi občany do sousední vesnice do kostela. U nás ho nebylo.

Když jsem vešel na kůr, řídící učitel farní osady sedě už u varhan, spráskl ruce a řekl: »Člověče, vy jste otužilý!«

»Proč pak?« divím se.

»Protože jste se sem odvážil dnes závějemí. Jistě jste šel místy po kolena.«

»No, brodili jsme se místy i po pas,« odvětil jsem s úsměvem. »Ale byli isme čtyři. Co dělat? Člověk chce alespoň za týden přijíti do kostela a vidět zase cizí tváře. Doma znám už každou husu, čím je. A pak ta cesta do kostela je jedinou změnou za celý týden v jednotvárném mém životě. Na neděli se vždycky těším.«

»Ba právě,« řekl řídící. »Je mi také tak. Nemohu než na půl hodiny z domu, takové psovské počasí jest u nás. U vás je jistě hůře, vím to. Jste o sto metrů výše. Už kdyby bylo jaro!«

»Ale budete o tři měsíce starší, až jaro nastane,« řekl jsem žertem.

»Mnoho let už na světě není mých,« odvětil mi řídící, »ale kdyby mi teď milý Pán Bůh odečetl z toho zbytku dva roky najednou, aby zítra nastalo jaro, obětuji je milerád a bez odmluvy. Tak je mi teď teskno, že vám to nemohu ani vyličiti.«

Už jsem neřekl nic, jen jsem přikývl. Mně bylo mnohem hůře, ale měl jsem více duševní síly a klidu než on.

Když potom za několik roků odcházel do výslužby, loučil se se mnou: »Jdu do města, koupil jsem si tam domek. Teď si pohovím, ale jak dlouho, můj Bože? Nahospodařil jsem si na domek, ale co je mi platen? Je ze mne dědek. Jiní odcházejí na pensi v piné síle a já sotva dovedu zapnouti kabát. Tahle štace podryla mé síly. Ty zimy, příteli, byly hrozné. Radím vám, hleďte se dostatí někam do živější krajiny! V téhle zapadlině sešedivíte do třiceti let nebo zpustnete!«

Proto vždy v zimě vzpomínám ubohých poustevníků, dívím se jim a ctím je!

— RŮZNÉ ZPRÁVY. —

Výbor Jednoty česk. katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal dne 10. prosince v domě družstva Vlast pátou schůzi v r. 1906. — Omluvili se chorobou jednatel p. učitel Václ. Kafka a předseda říd. učitel p. Jos. Flekáček. Předseda zaslal výboru krásný dopis, v němž blahopřeje členu výboru, dp. Tom. Škrdlovi k papežskému vyznamenání a ježž končí obraceje se k výboru: Bůh žehnej i práci Vaší. V nynějších bouřlivých a pohnutých dobách je svrchovaně třeba, bychom zůstali věrní praporu katolickému a ničím nedali se odstráti. Doba veliká a rozhodná ať nás nalezne též rozhodnými a velikými. — Pozdravuji Vás krásným křesťanským pozdravem: Pochválen buď Ježíš Kristus. — Předsednictví převzal první náměstek starosty řídící učitel p. Jos. Kafka a protokol četl a vedl katecheta dp. Ant. Suchoradský. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Předsedajícimu bylo uloženo, aby zaslal churavému p. starostovi srdečný dopis s přáním celého výboru, aby se brzy uzdravil. — Rovněž i p. JUDr. Jul. ryt. Nejedlému odešlo se poděkování za jeho statečné hájení nerozlučitelnosti manželství v komoře advokátní. — K návrhu výboru a dle usnesení poslední mimořádné valné hromady bude vydávati Jednota, roku 1906 počínaje, kalendář katolického učitelstva »Štítný«. Výbor zvolil za redaktora tohoto kalendáře říd. učitele p. Jos. Kafku ze Zdetína, p. Nové Benátky a za jeho spolupracovníky pp.: říd. učitele Jos. Flekáčka a katechetu Ant. Suchoradského. Kalendář bude míti ráz populární, a to i ve člancích paedagogických a bude vydáván nákladem Jednoty a bude se tisknouti v knihtiskárně družstva Vlast. — Ve prospěch katol. gymnasia na Král. Vinohradech věnoval výbor 50 K. Jelikož se od Nového roku zvýší cena tisku až na 30⁰/₀, vyslovil výbor svůj sou-

hlas, aby byl od r. 1906 »Vychovatel« o 1 K dražší. — Až budou zadané stanoviny c. k. místodržitelstvím schváleny, založí výbor dvě katolické knihovny. — K návrhu druhého místopředsedy red. Tom. Jirouška přijal výbor tyto dvě resoluce, navrhovatelem důkladně vysvětlené a odůvodněné. Zní takto: Výbor Jednoty katolického učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy pozastavuje se nad propagandou spolku pro »Volnou školu« v Rakousku a co nejrozhodněji protestuje proti názorům, které tento spolek hlásá a šíří. Úplná volnost není přípustná v ničem a nemůže tedy připuštěna býti i do školy, nemá-li se škola proměnit ve volné rejdiště pokrokových duchů na zkázu a zničení toho zbytku náboženství, které ve škole se zachovává. S volnou školou vzrostli by nám volní lidé, jimž žádná autorita by neimponovala a jejichž »já« bylo by počátkem a základem vši moudrosti a všeho učení ku zkáze společnosti, státu a vlasti. V uvážení všeho, co hnutím spolku pro volnou školu mohlo by v naší vlasti následovati, chceme zůstati při školách, v nichž by vždy vyučováno bylo náboženství, chceme zůstati při školách, jaké je chtěl míti sám Komenský, který na VII. tř. své pansofické čili vševědecké školy napsal: »Žádný neznaboh sem nevcházej!« V uvážení toho všeho, co by volnou školou mohlo společnosti, státu a vlasti vzejíti, žádáme veškeré křesťanské učitelstvo, aby všem nástrahám spolku volné školy se vyhnulo a proti nim se na své nohy postavilo.

Výbor Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy uvažuje o soustavách volebních, prohlašuje, že tam, kde čítá se hlas jako hlas a ve všeob. volebním zápasu nelze při všeobecném rovném hlasovacím právu dojiti všem společenským kruhům zastoupení takového, jak v obci,

tak na sněmu i na říšské radě, jakého tyto kruhy po právu by zasluhovaly

A proto v zájmu práv těchto kruhů a zvláště učitelstva výbor Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy vyslovuje se pro zavedení pouze takového volebního všeobecného práva, jímž všechny stavy a společenské třídy došly by svého zastoupení — vyslovuje se pro stavovské a zájmové všeobecné a přímé právo hlasovací, které je a zůstane právem budoucnosti. — Budoucí schůze koná se 14. ledna 1906 v domě družstva Vlast v 10 hodin dopoledne.

Pozoruhodné slovo pronesly ve příčině univ. vzdělání učitelstva »Vych. listy« ve čl. »Theorie a praxe.« Uvádíme jen něco. Pravda je, že nejučenější učitelé jsou nepraktickými snílky, obírajícími se buď suchou vědou, uzavřeně od lidu nebo podnikajícími marně pokusy kulturní v lidu, protože nejsou s to navázati na skutečné dočasné body kulturní. — Přede vším nevadí nám staré náboženství, ale naopak, vidíme v něm pevný základ mravnosti lidu, a bude snahou naší tento základ udržeti a náboženské náhledy lidu zušlechťovati jak slovem tak skutkem. Dále nespřátelíme se nikdy s kosmopolit. názorem tak mnohých krajanů z království českého, jakoby myšlenka národní byla překonaným stanoviskem; naopak vidíme v národní otázce mocnou záštitu

proti zmáhající se požívavosti a materialismu naší doby, která ideály staré odhazuje, aby hověla — pohodlí a smyslnosti. — Vidíme pokrok lidu v práci a zvýšené výrobě zboží hospodářského i průmyslového, kteráž výroba chrániti nás má jednak před hosp. chudnutím, jednak před polit. závislostí z toho vyplývající. — Konečně vidíme pokrok lidu v rostoucí mravní síle a energii na výše dotčených základech založené a jevíci se na venek opravdovostí a všemi ctnostmi křesťanskými beze všeho pozlátka.

Jak obsáhlý to program národního učitele smýšlení křesťanského, jemuž neimponuje heslo »akademického vzdělání« jako více »práce národní«!! Věřím pevně, že ti starší pracovníci národní z řad učitelstva, kteří sice akadem. vzdělání nemají, ale mnoholetou poctivou prací národní daleko více vykonali pro pokrok lidu, vývody mé uznají za pravé; věřím, že i oni budou se mnou za jedno v přesvědčení: náš venkov český povznesl se a povnese se ještě více ne akademicky vzdělanými jednotlivci, ale šlechtnými učiteli, kněžími, živnostníky, rolníky i dělníky, kteří život svůj práci zasvětili, práci v rodině, obci, kraji, v zemi, v národě — bez pozlátka akademického.

To zajisté podepíše každý nepředpojatý, rozumný člověk, prostý frasí a nadutého, jalového nadýmání.

OBSAH:

Články:

Nový rok 1905 3.
Za Františkem Pravdou 3.
Poslání na Velehrad z Jednoty kat. uč. král. Českého. píše Jos. Kaika 4, 10, 14, 25, 33.
Za uměleckou výchovou, píše B. Nuselský 6, 9, 13.
Časopisecká hlídka 7, 12, 18, 31, 42, 83.
Čím se lid odpuzuje od školy (Jar. Neklidný) 16.
Jak se lid z denního tisku poučuje o škole 21, 28.
Tělocvik a hry. Píše B. Semov 27, 39.
Něco o kouření. 37.
Pedagogické museum v Paříži podává Jos. Chudáček 41, 47, 49.
Počty ve třech odděleních (S. Kolda) 45.
Poesie ve škole (Jos. Beneda) 54.
Školní plat (J. Blahovec) 57.
Krasopis (K. Pour) 59.
Úlevy v docházce (J. Vlček) 61.
Jaké by měly býti obec. školy. Úvaha k »epištolám« v Právu Lidu. Napsal K. Vrabec 62, 69, 73, 81.
Ptáci stálí a stěhovaví, Jos. Hladík 70, 77, 88, 99, 102, 109.
Druhý sjezd učitelstva rak. ústavů učitelských ve Vídni r. 1906 75.

O hudbě chrámové a zpěvu církevním, podává Jos. Kafka 85, 93, 101, 105.
Něco zajímavého ze školní hygieny, sděluje V. Zyka 86.
O vyučování slohu a opravách slohových prací (Jos. Chudáček) 81.
Navykejme děti pilnosti! (Fr. Brožík)
Učitel služebník všech, ale sluha žádného (V. Zeman) 97.
Škola a místní policie (R. Karas) 106.
O chudé mládeži školní na vesnicích (S. Horský) 113.
Učitel jako vzdělavatel a poučovatel lidu (K. Neumann) 117, 125.
Ženské ruční práce (Vl. Drncová) 119.
Jediný prostředek (B. Vísecký) 121.
Kollegové a kollegialita (K. Neumann) 129.
Časopisy, noviny a jejich účín na školní mládež (V. Zeman) 132.
Jednoduchá frekvence (V. Krajd. 133.)
Poustevníci. Napsal J. Hatina. Str. 137.

Různé zprávy

na stránce 8, 19, 23, 32, 34, 43, 56, 60, 68, 72, 80, 92, 100, 112, 116, 124, 128, 136, 139.